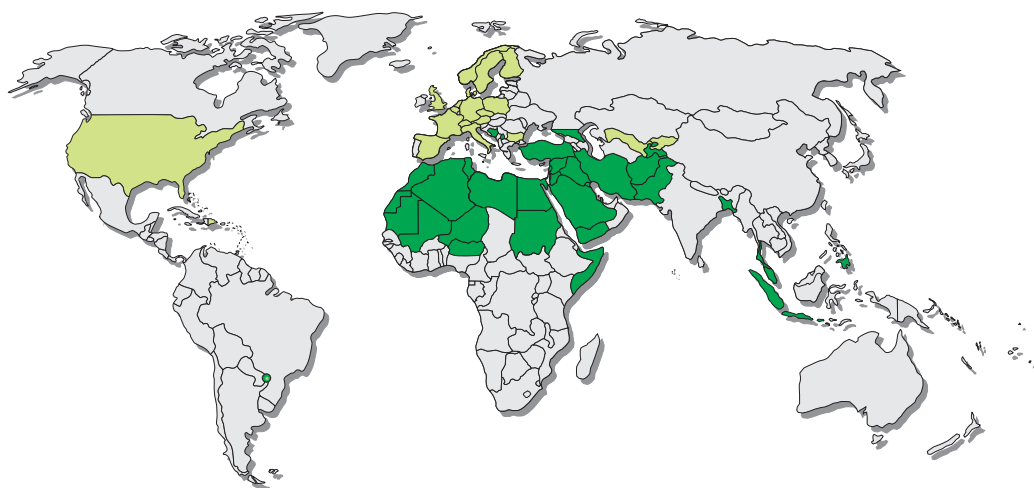

ISBN 978-83-929271-8-1

LEKSYKON ORGANIZACJI I RUCHÓW ISLAMISTYCZNYCH

AGENCJA BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

CENTRALNY OŚRODEK SZKOLENIA
im. gen. Stefana Roweckiego „GROTA”

KRZYSZTOF IZAK

**LEKSYKON
ORGANIZACJI
I RUCHÓW
ISLAMISTYCZNYCH**

Warszawa 2014

Zespół redakcyjny: dr Zbigniew Nawrocki (redaktor naczelny)
Krzysztof Izak (autor)
Damian Szlachter (sekretarz)
Izabela Laskus, Grażyna Osuchowska,
Anna Przyborowska (redakcja, korekta, skład)

**Zespół recenzentów
tematycznych tomu:** D. Szlachter
K. Balicka-Gałwiaczek
A. Bazga
dr M. Nowak-Wilkowski
K. Tułak

Recenzenci naukowci tomu: prof. dr hab. Mirosław Sadowski
dr hab. Jarosław Tomasiewicz

Projekt okładki: Katarzyna Głowacka

Na mapie kolorem ciemnozielonym oznaczono przybliżony obszar wzmożonej działalności organizacji o charakterze islamistycznym i dżihadystycznym, kolorem jasnozielonym – peryferyjne obszary ich aktywności.

**© Copyright by Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Centralny Ośrodek Szkolenia, Emów 2014**

ISBN 978-83-929271-8-1

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Centralny Ośrodek Szkolenia w Emowie
im. gen. dyw. Stefana Roweckiego „Grota”
05-462 Wiązowna, ul. Nadwiślańczyków 2

Redakcja

tel. (+48) 22 58 58 613
fax. (+48) 22 58 58 645
e-mail: redakcja.pbw@abw.gov.pl
www.abw.gov.pl

Publikację zamknięto i oddano do druku w lipcu 2014 r.

Druk: Biuro Logistyki Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego
00-993 Warszawa, ul. Rakowiecka 2A
tel. (+48) 22 58 57 657

SPIS TREŚCI*

Wstęp	7
Abu Sajaf (Ojciec Miecza)	15
Al-Adl wa al-Ihsan (Sprawiedliwość i Dobroczynność)	20
Da Afghanistan Islami Amarat (Islamski Emirat Afganistanu)	23
Aktivna islamska omladina (Aktywna Młodzież Muzułmańska)	37
Allah'in Partisi (Turecki Hezbollah)	43
Amal (Oddziały Libańskiego Oporu)	46
Angkatan Belia Islam Malaysia (Malezyjski Ruch Młodzieży Muzułmańskiej) ...	49
Ansar al-Islam (Zwolennicy Islamu)	54
Ansar as-Sunna (Zwolennicy Tradycji)	60
Asbat al-Ansar (Liga Zwolenników)	65
Boko Haram (Zachodnia Cywilizacja Jest Zakazana)	69
Darul Arkam (Dom/Ziemia Arkama)	76
Dawlat al-Irak al-Islamijja (Islamskie Państwo Iraku)	81
Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja (Islamski Front Narodowy)	86
Al-Dżabha al-Islamijja li Tahrir al-Bahrajn (Islamski Front Wyzwolenia Bahrajnu)	94
Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz (Islamski Front Ocalenia)	97
Dżaisz-e Mohammad (Armia Muhammada)	102
Dżajsz al-Mahdi (Armia Mahdiego)	107
Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija (Libijska Islamska Grupa Walcząca)	112
Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi al-Maghrib (Marokańska Islamska Grupa Walcząca)	117
Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi Tunisija (Islamska Grupa Walcząca w Tunezji)	121
Al-Dżama'a al-Islamijja al-Musallaha (Islamska Grupa Zbrojna)	125
Al-Dżama'a al-Islamijja fi Misr (Egipska Grupa Islamska)	131
Al-Dżama'a as-Salafijja li ad-Dawa wa al-Kital (Salaficka Grupa Modlitwy i Walki)	138
Dżama'at al-Fukra (Wspólnota Ubogich)	142
Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad (Grupa Jedności Boga i Dżihadu)	146
Dżama'at-e Islami Pakistan (Stowarzyszenie Muzułmańskie Pakistanu), Dżamiat Ulema-e Islami (Stowarzyszenie Uczonych Muzułmańskich), Dżamiat Ulema-e Pakistan (Stowarzyszenie Uczonych Pakistanu)	152
Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipski Islamski Dżihad)	158
Dżimah Islamijja (Wspólnota Muzułmańska)	163
Dżundallah (Armia Boga)	173
Fatah al-Islam (Zwycięstwo Islamu)	178

Gang de Roubaix (Gang z Roubaix)	184
Gerakan Aceh Merdeka (Ruch Wolnego Aceh)	188
Hamis (Islamski Ruch Oporu)	193
Harakat al-Dżihad al-Islami fi Filastin (Ruch Islamskiego Dżihadu w Palestynie)	206
Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin (Ruch Młodych Mudżahedinów)	212
Harakat asz-Szabab al-Mumin (Ruch Wierzącej Młodzieży)	223
Harakat at-Tawhid al-Islami (Ruch Zjednoczenia Islamu)	228
Harakat ul-Dżihad-e Islami (Ruch Islamskiego Dżihadu)	231
Harakat ul-Mudżahidin (Ruch Mudżahedinów)	236
Hezbollah (Partia Boga)	240
Hizb ad-Dawa al-Islamijja (Islamska Partia Dawa)	251
Hizb an-Nahda (Partia Odrodzenia)	255
Hizb-e Islami Gulbuddin (Partia Islamska Gulbuddina)	259
Hizb ul-Islami li-Turkistan asz-Szarkija (Islamski Ruch Wschodniego Turkiestanu)	265
Hizb ut-Tahrir Islami (Partia Islamskiego Wyzwolenia)	271
Hodżatije (Argumentacja/Oczekiwanie)	277
Al-Ichwan al-Muslimin (Bracia Muzułmanie)	283
Islami Büyük Doğu Akincilar Cephesi (Islamski Front Jeźdźców Wielkiego Wschodu)	293
Islamic Jihad Union (Unia Islamskiego Dżihadu)	296
Al-Ittihad al-Islami (Jedność Islamu)	303
Al-Kaida (Baza)	307
Kataib Izz ad-Din al-Kassam (Brygady Izz ad-Din al-Kassam)	323
Laszkar-e Dżhangwi (Armia Dżhangwi)	329
Laszkar-e Taiba (Armia Pokornych/Czystych)	333
Al-Madżlis al-Ala li as-Sawra al-Islamijja fi al-Irak (Najwyższa Rada Rewolucji Islamskiej w Iraku)	340
Midowga Maxkamadaha Islaamiga (Unia Trybunałów Islamskich)	344
Milli Görüs (Narodowa Świadomość/Wizja)	347
Moro Islamic Liberation Front (Islamski Front Wyzwolenia Moro)	352
Al-Muhadżirun (Emigranci)	357
Nation of Islam (Naród Islamu)	366
Ozbekiston Islomiy Harakati (Islamski Ruch Uzbekistanu)	370
Pertubuhan Pembebasan Bersatu Patani (Zjednoczona Organizacja Wyzwolenia Pattani)	380
Ruch dżihadu na Kaukazie Północnym	384
Ruch dżihadu w Europie	399
Ruch dżihadu w Iraku	418
Sazman-e Modżahedin-e Khalq-e Iran (Organizacja Mudżahedinów Ludowych Iranu)	428
Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami (Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej)	434
Sieć Haqqanich (Haqqani Network)	439
Sipah-e Mohammad Pakistan (Pakistańska Armia Muhammada)	443

Sipah-e Sahaba Pakistan (Pakistański Korpus Towarzyszy Proroka)	445
Tablighi Dżama'at (Stowarzyszenie Krzewienia Wiary)	448
At-Takfir wa al-Hidżra (Oskarżenie o Bezbożność i Wywędrowanie)	452
Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami (Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu)	458
Tanzim al-Kaida fi Dżazirat al-Arab (Organizacja Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim)	473
Tehrik-e Nifaz-e Szariat-e Mohammadi (Ruch na rzecz Zaprowadzenia Prawa Proroka Muhammada)	488
Tehrik-e Taliban Pakistan (Ruch Pakistańskich Talibów)	492
Wahhabijja	505
Wahhabizm na Balkanach	514
Słownik terminów	527
Bibliografia	537
Indeks nazwisk, przydomków i pseudonimów	553
Indeks nazw organizacji, instytucji i tytułów	591
Indeks nazw geograficznych	629

* W spisie treści nie brano pod uwagę prefiksów (rodzajników, *al, da*) w szeregowaniu alfabetycznym nazw ugrupowań. Prefiksy pominięto również przed nazwami wielu organizacji w indeksach zamieszczonych na końcu publikacji.

WSTĘP

Zjawiskiem charakterystycznym dla współczesnego świata jest rozwój fundamentalizmu religijnego, a konsekwencją wydarzeń z 11 września 2001 r. było zwrócenie uwagi specjalistów na muzułmański radykalizm i terroryzm motywowany ideologią islamu. Wiele organizacji przeprowadzało krwawe zamachy terrorystyczne przed 2001 r., lecz to właśnie atak na Nowy Jork i Waszyngton wyznaczył cezurę w najnowszych dziejach terroryzmu.

Za prekursorów muzułmańskiego terroryzmu uważa się członków średniowiecznej sekty ismailitów, a właściwie jej podgrupy, znanej w Europie jako asasyni¹. Ich najskuteczniejszą metodą walki stały się zabójstwa i terror. Pierwszym przejawem tego typu aktywności w czasach najnowszych były radykalne ugrupowania działające w Iranie, poczynając od rewolucji konstytucyjnej w latach 1905–1911. Dążąc do likwidacji politycznych przeciwników, nawiązały one do swoich perskich poprzedników z sekty ismailitów, przyjmując nazwę fedainów, tzn. tych, którzy oddają swoje życie w ofierze². Po pierwszej wojnie światowej na fali oporu przeciwko brytyjskiej obecności w Egipcie powstała nacjonalistyczno-religijna organizacja Al-Ichwan al-Muslimin (Bracia Muzułmanie). Program tej organizacji w początkach jej działalności sprowadzał się m.in. do: wyzwolenia świata muzułmańskiego od „demoralizującego” wpływu cywilizacji zachodniej, powrotu do tradycji wczesnego islamu, uznania każdego terytorium muzułmańskiego zamieszkałego w większości przez wyznawców islamu za ojczyznę wszystkich muzułmanów oraz podjęcia walki o wprowadzenie ustroju muzułmańskiego i islamskiej sprawiedliwości społecznej³.

Wszystkie organizacje współczesnego ruchu salafickiego, odwołujące się do tradycji przodków z okresu kształtowania się islamu, mają aspiracje do poszukiwania drogi powrotu do źródła, którego ucieleśnieniem jest postępowanie proroka Muhammada. Zmusza to islamskich radykałów zarówno do walki wewnętrznej w świecie muzułmańskim, której celem jest zastąpienie niesłusznie rządzących elit charyzmatycznymi przywódcami kroczącymi „właściwą drogą” (*sirat al-mustakim*), jak i do walki zewnętrznej przeciwko „światu bezbożnych”, czyli zachodniej cywilizacji. Według tej koncepcji Zachód jest jednocześnie i wrogiem, którego spiski należy udaremnić, i przyszłym łupem, ponieważ ostatecznie należy go włączyć do świata islamu. Historię pojmuje się tutaj jako skończony i powtarzający się proces, który zmierza do odbudowania ustalonego już i istniejącego, lecz wadliwego, porządku. Wszystkie ugrupowania wyznające tę ideologię łączy duma z własnej przeszłości

¹ W.B. Bartlett, *Asasyni. Dzieje tajemniczej sekty muzułmańskiej*, Warszawa 2004, KiW, s. 11–12.

² Po drugiej wojnie światowej powstała w Iranie organizacja Feda'ijan-e Islam, z którą był związany ajatollah Said Abol Qasem Mostafawi Kaszani. Członkowie tej organizacji mordowali polityków, m.in. zabito dwóch premierów, oraz osoby uznane za odstępców od wiary. E. Abrahamian, *Historia współczesnego Iranu*, Warszawa 2011, KiW; J. Hauziński, *Tropem muzułmańskich dziejów*, Toruń 2007, Adam Marszałek, s. 277.

³ E. Sivan, *Radykalny islam*, Kraków 2005, Libron, s. 105–154; także J. Zdanowski, *Bracia Muzułmanie i inni*, Szczecin 1986, Glob, s. 147, 182–189.

i apoteoza dawnych wartości, upatrywanie w *Koranie* głównego źródła wiedzy, a także niechęć lub wręcz nienawiść do Zachodu jako głównego źródła niepowodzeń, klęsk i agresji⁴.

W końcu lat 60. XX w. doszło do islamskiego odrodzenia w świecie arabskim. Jego główną przyczyną była klęska państw arabskich w wojnie z Izraelem w czerwcu 1967 r. Jej następstwem była polityczna kompromitacja świeckiego nacjonalizmu arabskiego i przewodniej roli Egiptu w świecie arabskim. Proces islamizacji pogłębiło podpisanie porozumienia pokojowego Egiptu z Izraelem w Camp David we wrześniu 1978 r., które doprowadziło do zawarcia traktatu pokojowego pomiędzy tymi państwami w marcu 1979 r. Wydarzenia te w całym świecie muzułmańskim uznano za zdradę. W latach 80. XX w. wystąpiło kilka istotnych okoliczności, które zradykalizowały niektóre środowiska muzułmańskie i ułatwiły im wejście na drogę terroryzmu. Były to: zwycięstwo rewolucji islamskiej w Iranie, wojna w Libanie, podczas której Hezbollah odnosił sukcesy w działaniach terrorystycznych przeciwko Izraelowi i państwom zachodnim, oraz wojna w Afganistanie, w której mudżahedini odnieśli sukces, a po jej zakończeniu arabscy weterani stanęli na czele ekstremistycznych organizacji w krajach muzułmańskich.

Wynikiem rewolucji islamskiej w Iranie było upowszechnienie się muzułmańskiego fundamentalizmu polegającego na odrodzeniu się islamu w jego pierwotnej formie i odrzuceniu wartości Zachodu. Część fundamentalistów odżegnuje się od stosowania przemocy, choć niekiedy ich retoryka jest pełna agresji. Uważają, że możliwe jest przejęcie władzy bez użycia siły zbrojnej. Z kolei przedstawiciele nurtu rewolucyjnego nie stronią od brutalnej przemocy i działalności terrorystycznej⁵. Do prawdziwej rewolucji muzułmańskiej doszło w latach 1978–1979 w irańskim środowisku szyickim, gdzie ludność z ubogich środowisk i kupcy bazarowi połączyli się, aby wspólnie obalić szacha. Wśród sunnitów nic podobnego się nie wydarzyło, choć niektórzy autorzy szukają analogii do wydarzeń w Iranie z końca lat 70. XX w. w tzw. Arabskiej Wiosnie, która wybuchła w 2011 r. W jej wyniku w Egipcie w 2012 r. doszli do władzy Bracia Muzułmanie, przedstawiciele fundamentalistycznego ugrupowania An-Nahda (Odrodzenie) zasiadają w rządzie Tunezji, a w Syrii walczą różne ekstremistyczne ugrupowania⁶. Już wcześniej fundamentalistyczny ideolog Hasan at-Turabi przejął na kilka lat kontrolę w Sudanie po zamachu stanu w czerwcu 1989 r., a talibowie rządzą Afganistanem od 1996 do 2001 r. W ostatnim dziesięcioleciu XX w. rządy obu tych krajów gościły przywódców Al-Kaidy (w Sudanie w latach 1992–1996, w Afganistanie w latach 1996–2001) i grupę jej aktywistów, nie zdołały jednak upowszechnić fundamentalistycznej ideologii i dokonać przewrotu poza granicami własnych państw.

Przez wiele lat głównym źródłem terroryzmu na Bliskim Wschodzie był toczący się konflikt izraelsko-palestyński. Polityzacja islamu i judaizmu zrodziła po obu stronach fundamentalizm, który nie dopuszcza do zawarcia pokoju i sabotuje wszelkie porozumienia. Zdaniem muzułmanów to strona palestyńska jest poszkodowana, co dla skrajnych środowisk stanowi usprawiedliwienie działań terrorystycznych wielu islamistycznych organizacji, łącznie z Al-Kaidą. Niezależnie od działalności Orga-

⁴ J. Kaczmarek, *Terroryzm i konflikty zbrojne a fundamentalizm islamski*, Wrocław 2001, Atla 2, s. 71–78; także E. Pace, P. Stefani, *Współczesny fundamentalizm religijny*, Kraków 2002, WAM, s. 59–67.

⁵ J.J.G. Jansen, *Podwójna natura fundamentalizmu islamskiego*, Kraków 2005, Libron, s. 19–46.

⁶ J. Armbruster, *Arabska wiosna. Rewolucja w świecie islamskim*, Wrocław 2011, Wydawnictwo Dolnośląskie; J. Danecki, S. Sulowski, *Bliski Wschód coraz bliżej*, Warszawa 2011, Elipsa; J. Zdanowski, *Bliski Wschód 2011: bunt czy rewolucja*, Kraków 2011, Krakowska Akademia im. A.F. Modrzewskiego.

nizacji Wyzwolenia Palestyny i współdziałających z nią grup, osadzonych w tradycji świeckiego nacjonalizmu arabskiego, z Braci Muzułmanów wyrosło kilka ugrupowań, które szybko się zradykalizowały i przyjęły przemoc jako podstawową metodę działania. W październiku 1981 r. Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipski Islamski Dżihad) dokonał zamachu na prezydenta Egiptu Anwara as-Sadata. Był to odwet za podpisanie w 1979 r. porozumień pokojowych z Izraelem⁷. Potem przetoczyła się fala nienawiści wobec egipskich Koptów i zamachów na intelektualistów znanych z religijnej tolerancji. W 1987 r. wybuchło w Palestynie powstanie (intifada) popularnie nazywane „wojną kamieni”. Szybko zostało ono zdominowane przez powstały wówczas Hamas, który trwale zapisał się w historii Bliskiego Wschodu. Organizacja ta połączyła walkę wyzwolenczą z islamską ideologią, a jej znakiem rozpoznawczym stały się zamachy samobójcze, ale też pozaterrorystyczna działalność oparta na rozbudowanym systemie opieki i pomocy społecznej (*dawa*)⁸. W pierwszej połowie lat 90. XX w. doszło również do serii zamachów terrorystycznych przeciwko zachodnim turystom w Egipcie, wojny domowej w Algierii i serii zamachów terrorystycznych w Paryżu⁹.

Charakter sunnickiego radykalizmu i islamskiego dżihadu najbardziej zmieniła jednak klęska wojsk radzieckich w Afganistanie w drugiej połowie lat 80. XX w. Wojownicy dżihadu nabrali przekonania, że to głównie oni przyczynili się do zwycięstwa.

Ideologowie Al-Kaidy, podobnie jak wszyscy salafici, odwołują się do pierwszego pokolenia muzułmanów (*salaf as-salih* – szlachetni przodkowie) i przekonania, że tylko ściśle przestrzeganie ustalonych już dogmatów, przedstawianych jako zasady ustanowione raz na zawsze przez proroka w wyniku objawienia, może zwrócić islamowi pozycję pierwszej siły w świecie. Utrata tej pozycji, według ich poglądów, nastąpiła na skutek odejścia od nauk *Koranu*. Postulują zatem powrót do rygorystycznie rozumianego prawa, ścisłego przestrzegania zasad i praktyk religijnych. Jednocześnie prowadzenie szkoleń w Afganistanie podnosiło poziom terrorystycznych umiejętności i wzmacniało ducha walki, cementując tożsamość różnych grup islamistycznych w ramach globalnego salafickiego dżihadu¹⁰.

W islamie dżihad może być obowiązkiem indywidualnym (*fard ajn*) obligującym każdego muzułmanina do uczestnictwa w wojnie obronnej przez bezpośredni udział w walce, pomoc materialną lub finansową. Na przykład kiedy w grudniu 1979 r. wojska radzieckie wkroczyły do Afganistanu, przywódcy religijni w niektórych państwach muzułmańskich wydali fatwy zobowiązujące muzułmanów do podjęcia dżihadu w celu wyparcia niewiernych z ziemi islamu. W przeciwieństwie do wojny obronnej dżihad ofensywny, będący atakiem na terytorium niewiernych (*dar al-harb*), jest obowiązkiem zbiorowym (*fard kifaja*), który może być realizowany przez władze w państwach muzułmańskich. Przykładem takich działań było ogłoszenie dżihadu przeciwko chrześcijańskim i animistycznym prowincjom kraju przez islamskie władze w Sudanie po dokonanych przewrocie w 1989 r.¹¹

Bezpośrednią przyczyną dżihadu przeciwko USA było wprowadzenie amerykańskich wojsk do Arabii Saudyjskiej, które w styczniu 1991 r. wzięły udział w operacji „Pustynna burza” wymierzonej przeciwko armii irackiej okupującej od sierpnia 1990 r.

⁷ G. Kepel, *Święta wojna. Ekspansja i upadek fundamentalizmu muzułmańskiego*, Warszawa 2003, Dialog, s. 80–86.

⁸ M. Levitt, *Hamas, polityka, dobroczynność i terroryzm w służbie dżihadu*, Kraków 2008, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 22–34.

⁹ *Atlas de l'islam radical*, X. Raufer (red.), Paris 2007, CNRS, s. 54–57 i 270–271.

¹⁰ M. Sageman, *Sieci terroru*, Kraków 2008, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 21–29.

¹¹ Tamże, s. 2–3.

terytorium Kuwejtu. Obecność tysięcy „niewiernych” na ziemi dwóch świętych miejsc islamu (Mekki i Medyny) stanowiła obrazę dla wielu muzułmanów. Decyzja władz saudyjskich o przyznaniu prawa do stacjonowania sił amerykańskich w Arabii Saudyjskiej, poparta specjalną fatwą wielkiego muftiego Abd al-Aziza bin Baza, spotkała się ze sprzeciwem wielu uczonych muzułmańskich. Osama bin Laden uznał ją za zdradę i sprzeniewierzenie się zasadom islamu. Wcześniej zaproponował królowi Fahdowi obronę Arabii Saudyjskiej przed ewentualną inwazją wojsk irackich. Obrońcami mieli być zdemobilizowani bojownicy dżihadu walczący wcześniej przeciwko radzieckiej okupacji Afganistanu.

Przełomowym momentem dla salafickiego dżihadu było powstanie 23 lutego 1998 r. Światowego Frontu Islamskiego na rzecz Dżihadu przeciwko Żydom i Krzyżowcom. Stosowną fatwą odwołującą się do *Koranu* podpisali przywódcy Al-Kaidy, Egipskiego Islamskiego Dżihadu, Al-Dżama'a al-Islamijja fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej), Stowarzyszenia Ulemów w Pakistanie i Harakat ul-Dżihad-e Islami (Ruchu Islamskiego Dżihadu w Bangladeszu). Według autorów fatwy istnieje „sojusz krzyżowców z syjonistami”, którzy rozpoczęli wojnę przeciwko Bogu. Cała muzułmańska społeczność ma obowiązek obrony zgodnie z nakazami *Koranu*, a każdy muzułmanin musi bronić swego kraju w przypadku ataku. Fatwa wzywała również do zabijania Amerykanów we wszystkich miejscach na świecie¹². Zgodnie z tą koncepcją w sierpniu 1998 r. przeprowadzono zamachy bombowe na ambasady USA w Kenii i Tanzanii. Ataki we Wschodniej Afryce zainaugurowały falę zamachów bombowych i spisków skierowanych przeciwko zachodnim celom. W ciągu kolejnych lat terrorystyczne operacje stały się bardziej zdecentralizowane. Cele i szczegóły operacji pozostawiano lokalnym grupom.

Atak w USA z 11 września 2001 r. stanowi wyraźną cezurę w najnowszej historii terroryzmu. Uzmysłowił skalę zagrożenia islamskim ekstremizmem, który wyszedł poza granice ziem islamu (*dar al-islam*) i spowodował konieczność podjęcia z nim międzynarodowej walki. Obalenie reżimu talibów i wkroczenie wojsk amerykańskich do Iraku wyzwoлиło falę antyzachodniej nienawiści i powstanie nowych ekstremistycznych ugrupowań. Obecnie obserwuje się stosowanie coraz bardziej zaawansowanych rozwiązań w dziedzinie konstrukcji ładunków wybuchowych w różnych rejonach świata, zarówno przez znaczące, jak i niewielkie organizacje terrorystyczne. Świadczy to o stałym wzroście poziomu wiedzy oraz przygotowania technologicznego współczesnych terrorystów¹³.

Upowszechniła się również i utrwaliła tendencja polegająca na uzyskiwaniu rozgłosu medialnego oraz zastraszaniu społeczeństw przez maksymalizowanie liczby ofiar zamachów. Media, zwłaszcza elektroniczne, są współczesną bronią zamachowców. Służą one nie tylko jako narzędzie propagandy, ale także jako instrument indoktrynacji, szkolenia, werbunku i pozyskiwania funduszy. Od inwazji USA na Irak wiosną 2003 r. Internet stał się podstawowym „miejscem spotkań” i szkoleń zwolenników dżihadu, oferuje terrorystom pomoc we wszystkich możliwych płaszczyznach. Portale internetowe islamistycznych organizacji są na bieżąco monitorowane przez służby specjalne państw zachodnich. Al-Kaida zyskała miano pierwszego międzynarodowego ruchu terrorystycznego, który przeniósł się z przestrzeni realnej do wirtualnej, znajdując wciąż nowych zwolenników. Coraz częściej są nimi mieszkańcy Zachodu, którzy przeszli na islam¹⁴.

¹² P.L. Bergen, *Osama bin Laden. Portret z bliska*, Warszawa 2007, PIW, s. 218–221; także A. Raszyd, *Talibowie*, Kraków 2002, Znak, s. 221–222.

¹³ J. Adamski, *Nowe technologie w służbie terrorystów*, Warszawa 2007, Collegium Civitas, TRIO, s. 149–156.

¹⁴ T. Goban-Klas, *Media i terroryści. Czy zastraszą nas na śmierć?* Kraków 2009, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 187–217; P. Szczerkowski, *Strategia trzeciej al-Kaidy*, „Gazeta Wyborcza” z 14 stycznia 2008 r.

W leksykonie krótko scharakteryzowano zdecydowaną większość znaczących ruchów muzułmańskich oraz ugrupowań fundamentalistycznych i ekstremistycznych, poświęcając każdemu kilka lub kilkanaście stron tekstu. W tytule i w odniesieniu do wielu organizacji nie użyto sformułowania „terrorystyczny”, aby nie poddawać w wątpliwość i pod kolejną dyskusję tego określenia oraz nie oskarżać wielu ugrupowań o prowadzenie tego typu działalności¹⁵. Wymienione organizacje mają charakter radykalny. Określenie to odnosi się do ideologii głoszonej przez niektóre z nich oraz do praktyki stosowanej przez inne. Część organizacji scharakteryzowanych w leksykonie propaguje konserwatywną, purytańską ideologię, ale wystrzega się stosowania przemocy, choć jej nie potępia jeśli stosują ją podobne im ugrupowania. Inne ograniczają działalność zbrojną (partyzancką lub terrorystyczną) do terytorium własnego kraju, dążąc siłą do zaprowadzenia szariatatu. Pozostałe natomiast łączą salaficką doktrynę z ideą globalnego dżihadu, upatrując w cywilizacji Zachodu głównego wroga, zagrażającego światu islamu.

Właśnie te organizacje stawiają sobie za cel dominację nad światem islamu i wprowadzenie prawa opartego na szariatcie. Wszystkie natomiast odwołują się do nauk byłych i współczesnych radykalnych interpretatorów islamu oraz uczonych muzułmańskich, upowszechniając głoszone przez nich idee. Znaczna część członków tych organizacji stara się żyć i postępować zgodnie ze zmitologizowaną tradycją sięgającą początków islamu, widząc w niej rozwiązanie wszystkich problemów, zgodnie z zawołaniem Braci Muzułmanów: *Al-islam hua al-hall (Islam jest rozwiązaniem)*.

Odmienne pod względem ideologii są ruchy szyickie, w tym przede wszystkim Szazman-e Modżahedin-e Khalq-e Iran (Organizacja Mudżahedinów Ludowych Iranu), która połączyła tradycję szyizmu z doktrynami Karola Marksa, Frantza Fanona i Alego Szariaty, tworząc nurt, który określić można rewolucyjnym szyizmem. Ugrupowanie to prowadziło przez wiele lat działania terrorystyczne w Iranie i poza jego granicami. Z kolei separatystyczny charakter ma szyicki ruch Husich, który wzniecił w 2004 r. w Jemenie powstanie, trwające z przerwami do chwili obecnej.

Arabskie nazwy oraz nazwiska są w leksykonie podane w uproszczonej transkrypcji polskiej, opracowanej przez Bogusława Zagórskiego i wykorzystywanej m.in. w opracowaniach naukowych Janusza Daneckiego¹⁶. Zastosowano przy tym najbardziej popularny sposób zapisu niektórych nazw organizacji, używając niekiedy apostrofu (')¹⁷. Dopuszczono również część nazw arabskich całkowicie spolszczonych i powszechnie rozpoznawalnych, jak np. Al-Kaida, Bracia Muzułmanie, Hezbollah, Jerozolima, Kair. W przypadku organizacji, nazw geograficznych oraz imion i nazwisk osób pochodzenia niearabskiego (m.in. pakistańskich, irańskich, indonezyjskich i innych) nazewnictwo oparto na pisowni alfabetem łacińskim lub (sporadycznie) transkrypcji na język francuski i angielski. Zastosowano także różną pisownię arabskich nazw, imion i nazwisk w zależności od kraju pochodzenia osoby (państwa arabskie, niearabskie). Stąd na przykład pisownia imion: *ar.* Chalil – *near.* Khalil, *ar.* Muhammad – *near.* Mohammad, *ar.* Szajch – *near.* Szeikh itp. Celem takiego systemu było dostosowanie do polskiej pisowni nazw własnych występujących w językach innych niż arabski. W związku z tym

¹⁵ R. Borkowski, *Terroryzm ponowoczesny. Studium z antropologii polityki*, Toruń 2007, Adam Marszałek, s. 37–49; *Encyklopedia terroryzmu*, M. Crenshaw, J. Pimlott (red.), Warszawa 2004, Muza, Bellona, s. 11–22.

¹⁶ J. Danecki, *Gramatyka języka arabskiego*, Warszawa 1994, Dialog, s. 95–96. W nazwach organizacji i nazwiskach osób arabskie rodzajniki określone: *al*, *an*, *as*, *asz*, *az* zapisywano konsekwentnie małą literą, z wyjątkiem początków nazwy.

¹⁷ Przyjęto m.in. zróżnicowany zapis tego samego słowa w przypadku jego występowania w nazwie organizacji jako tzw. przydawki rzeczownikowej. Stąd *dżama'a* – *dżama'at* czy *dżabha* – *dżabhat*.

niekiedy można napotkać znaczne rozbieżności w zapisie nazw organizacji i nazwisk osób występujące w leksykonie w porównaniu z tymi, które spotyka się w polskiej literaturze tematu.

W niniejszym leksykonie została przyjęta koncepcja, że organizacje, których działalność jest szeroko opisana w polskiej literaturze (np. Al-Kaida, Bracia Muzułmanie, Hamas, Hezbollah) zostały przedstawione jedynie skrótowo. Szerzej natomiast omówiono okres ich aktywności wykraczający poza ramy chronologiczne zawarte w tych publikacjach. W opisie poszczególnych organizacji można spotkać także nazwy małych grup ekstremistycznych, często o efemerycznym charakterze, na których temat nie ma szczegółowych informacji w dostępnych źródłach. Niedostateczna liczba oficjalnych źródeł nie pozwoliła na dokonanie ich charakterystyki w przyjętej koncepcji leksykonu i poświęcenie im odrębnego rozdziału.

Specyfika konfliktu w Czechenii i Iraku oraz obecność radykalnych grup islamistycznych w Europie, gdzie oprócz dużych organizacji działają mniejsze ugrupowania, skłoniły autora do ich zbiorczego omówienia w rozdziałach zatytułowanych *Ruch dżihadu na Kaukazie Północnym*, *Ruch dżihadu w Europie* i *Ruch dżihadu w Iraku*. Ta niekonsekwencja metodologiczna została spowodowana również trudnością omówienia wszystkich organizacji występujących na tych terenach oraz ich efemerycznym charakterem, zwłaszcza tych ugrupowań, które działały lub nadal działają na obszarze Europy i w Iraku. Na naszym kontynencie ujawniły swoją aktywność także niezależne, niewielkie, lecz niezwykle niebezpieczne komórki ekstremistyczne i samodzielnie działający terroryści islamscy. Autor czuł się również w obowiązku omówienia w osobnym rozdziale wahhabizmu, który nie określa konkretnego ruchu czy organizacji, lecz jako radykalna doktryna religijno-polityczna jest przyjmowany przez wiele ugrupowań muzułmańskich. Nazwy wszystkich organizacji wraz z ich skrótami zostały umieszczone w indeksie znajdującym się na końcu opracowania. Dotyczy to również nazw instytucji, tytułów publikacji, nazwisk osób, nazw geograficznych oraz nazw plemion.

Aktualną działalność organizacji omawianych w poszczególnych rozdziałach leksykonu opisano na podstawie doniesień medialnych obejmujących okres do końca 2011 r. W przypisach niekiedy dodano uwagi oparte na najistotniejszych wydarzeniach dotyczących tych ugrupowań, które zostały odnotowane w 2012 r.¹⁸ Graficzną stronę

¹⁸ W 2013 r. w istotny sposób zmienił się układ sił w wielu krajach muzułmańskich. Tzw. Arabska Wiosna 2011 r. i jej następstwa wywołały zmiany społeczno-polityczne. Rząd sprawowany w Egipcie przez przedstawicieli Braci Muzułmanów, na czele z prezydentem Muhammadem Mursim, został odsunięty od władzy 3 lipca 2013 r. Libia po obaleniu Muammara Kaddafiego wciąż pozostawała krajem niestabilnym, wstrząsanym walkami wywoływanymi przez zbrojne ugrupowania i zamachami terrorystycznymi. W Tunezji rządząca islamistyczna partia An-Nahda po społecznych protestach, spowodowanych m.in. zamachami na opozycyjnych polityków, była zmuszona do przekazania władzy świeckim politykom i technokratom. W Republice Mali siły francuskie rozbiły emirat Azawad, utworzony przez Organizację Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu. W Nigerii Boko Haram wciąż pozostawała bardzo aktywna, dokonując zbiorowych mordów, a somalijski Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin po rozbiciu przez wojska kenijskie przeszedł do głębokiej defensywy, co jednak nie przeszkodziło temu ugrupowaniu dokonać spektakularnego ataku w stolicy Kenii we wrześniu 2013 r. Szczególnie niespokojna sytuacja panuje w Syrii, gdzie antyrządowa rebelia zamieniła się w wojnę religijną z udziałem dziesiątek, o ile nie setek, mniej lub bardziej radykalnych ugrupowań islamistycznych. W walkach uczestniczą ochotnicy z wielu państw muzułmańskich i Europy. Konflikt w Syrii rzutuje na sytuację w Libanie, a przede wszystkim w Iraku, w którym rok 2013 pod względem liczby ataków terrorystycznych był porównywany z rokiem 2008, a powstała organizacja Dawlat al-Islamijja fi al-Irak wa asz-Szam (Islamskie Państwo w Iraku i Lewancie), pod przywództwem Abu Bakra al-Bagdadi (Ibrahim Awad Ibrahim Ali al-Badri, alias Abu Dua) dąży do utworzenia emiratu na obszarze prowincji Anbar i wschodniej Syrii. Na terenie prowincji Sistan-Beludżystan, położonej w południowo-wschodnim Iranie, miejsce rozbitej przez siły bezpieczeństwa organizacji Dżundallah zajęło m.in. ugrupowanie Dżaisz ul-Adl

opracowania stanowią symbole lub flagi poszczególnych organizacji, fotografie ich przywódców oraz mapki ilustrujące obszary działalności tych ugrupowań, najczęściej o lokalnym charakterze. Elementy graficzne zostały pobrane ze stron internetowych, a pod nimi umieszczono informacje na temat źródła ich pochodzenia. Zdjęcia i mapki w zdecydowanej większości zostały skopiowane z obcojęzycznych portali, z powodu ich niewielkiego wyboru na polskich stronach internetowych. Niektóre mapy zostały uzupełnione dodatkowymi symbolami graficznymi.

Informacje uzupełniające zostały podane w przypisach, niekiedy rozbudowanych w celu przybliżenia poruszanej problematyki, oraz w słowniku terminów, w którym wyjaśniono znaczenie wielu pojęć związanych z religią islamu i cywilizacją muzułmańską. Bibliografię, umieszczoną przed indeksami, podzielono na pozycje książkowe i artykuły prasowe. Z uwagi na mnogość tych ostatnich oraz znaczną liczbę doniesień krajowych i zagranicznych agencji prasowych, które zostały zarchiwizowane przez autora, wymieniono jedynie najistotniejsze pozycje. Autor korzystał również z własnych opracowań sporządzonych w latach 1997–2008 na potrzeby Urzędu Ochrony Państwa i Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Część tych prac została napisana na podstawie informacji zgromadzonych podczas pobytu w Afryce i na Bałkanach. Z uwagi na fakt, że powyższe materiały stanowią wewnętrzne dokumenty UOP i ABW, nie zostały one uwzględnione w bibliografii.

Przygotowanie drugiej części leksykonu dostarczy informacji na temat niemuzułmańskich organizacji ekstremistycznych o charakterze nacjonalistycznym, ultralewicowym, skrajnie prawicowym i religijnym.

(Armia Sprawiedliwości). W Afganistanie wciąż aktywni pozostają talibowie i sieć Hakkanich, a w Pakistanie Tehrik-e Taliban Pakistan (Ruch Pakistańskich Talibów), antyszyickie ugrupowanie Laszkar-e Dżhangwi (Armia Dżhangwi). Ten krótki i wyrywkowy przegląd sytuacji, dokonany w 2013 r., pokazuje, że świat islamu wciąż pozostaje niespokojny w wielu miejscach, co rzutuje na bezpieczeństwo w krajach Europy. Pojawiło się wiele nowych ugrupowań o charakterze radykalnym i terrorystycznym. Na naszym kontynencie wzrosło również zagrożenie ze strony zradykalizowanych jednostek, tzw. samotnych wilków.

ABU SAJAF (OJCIEC MIECZA)

Flaga MNLF

Abu Sajaf (dosłownie „Ojciec Miecza”, „Miecznik”) – separatystyczna, paramilitarna organizacja działająca na południu Filipin, głównie na wyspach Jolo i Basilan w archipelagu Sulu, a także na Mindanao. W regionie tym od ponad 30 lat różne ugrupowania rebelianckie występują przeciwko „chrześcijańskiemu” rządowi w Manili i dążą do utworzenia niepodległego islamskiego państwa

ludu Moro na terytorium zamieszkałym również przez chrześcijan. Tereny określane jako Bangsamoro miałyby stać się częścią muzułmańskiego kalifatu obejmującego obszar południowo-wschodniej Azji z Indonezją, Maleszją i Tajlandią.

Abu Sajaf wyodrębnił się w 1991 r. z Moro National Liberation Front – MNLF (Narodowego Frontu Wyzwolenia Moro)¹ na znak protestu przeciwko – zdaniem rozłamowców – zbyt ugodowej postawie przywódców tego ugrupowania wobec władz państwowych. Według innych źródeł grupa oddzieliła się od Moro Islamic Liberation Front – MILF (Islamskiego Frontu Wyzwolenia Moro)². Na czele ugrupowania stanął Abduradžak Abubakar Dżandżalani³ (zginął w grudniu 1998 r.). Po nim liderem został

¹ Narodowy Front Wyzwolenia Moro był nacjonalistycznym ruchem mniejszości muzułmańskiej w południowych Filipinach (głównie na Mindanao), walczącym zbrojnie o szerszą autonomię. Został utworzony w 1969 r. przez Nuzuthadżiego (Nura) Misuariego. W 1977 r. podzielił się na frakcję proegipską i prolibijską. Stojący na czele frakcji proegipskiej Haszim Selamat (działający w prowincji Maguindanao) występował przeciwko lewicującemu przywództwu i podkreślał raczej islamski niż narodowy charakter walki. Z MNLF związane były: Islamska Organizacja Wyzwolenia Bangsamoro (kierowana przez Macalinoga Gurę), odpowiedzialna za porwanie Szwajcarów w maju 1987 r., oraz Islamski Front Wyzwolenia Moro (kierowany przez Hadżiego Mohammada Undę), odpowiedzialny za porwanie samolotu w lipcu 1987 r. Zbrojnym ramieniem MNLF była Armia Bangsamoro (licząca według różnych źródeł od 6 do 30 tys. bojowników). Wiosną 1971 r. w prowincjach Cotabao i Lanao del Sur na Mindanao doszło do starć pomiędzy muzułmanami (tzw. Czarnym Komando – 100-osobowym oddziałem muzułmańskim Bangsamoro) a chrześcijanami. Zginęło wówczas 200 osób. W 1973 r. konflikt rozszerzył się na wyspy Sulu i Palawan. W 1976 r. doszło do nasilenia walk, w których zginęło kilkudziesięciu żołnierzy. W kwietniu 1975 r. i maju 1976 r. członkowie MNLF porwali samoloty pasażerskie. W grudniu 1976 r. w Libii odbyły się rozmowy pomiędzy rządem a przedstawicielami Frontu, których wynikiem było zawieszenie broni. Sprawę autonomii dla muzułmanów miało rozstrzygnąć referendum, które przeprowadzono w kwietniu 1977 r. Większość głosów była przeciwna autonomii, w związku z czym MNLF wznowiła walki. Dowództwo Armii Bangsamoro szukało wsparcia u Nowej Armii Ludowej. Wojna partyzancka przyczyniła się do śmierci co najmniej 60 tys. osób. Brutalna taktyka armii filipińskiej (palenie całych wiosek, pacyfikacje wysp) sprawiła, że Armia Bangsamoro utraciła kontrolę nad południowymi obszarami Mindanao. W 1990 r. muzułmanie uzyskali na Mindanao ograniczoną autonomię, a w październiku 1993 r. został zawarty rozejm z rządem, który trzy lata później doprowadził do zakończenia wojny. Rebeliantom udało się stworzyć Autonomiczny Region Muzułmański Mindanao (w jego skład weszły prowincje: Basilan, Lanao del Sur, Sharif Kabunsuan, Sulu i Tawi-Tawi). Nur Misuari zawarł porozumienie z władzami, na którego mocy został gubernatorem regionu. Gdy w listopadzie 2001 r. upadły jego rządy, ponownie wzniecił powstanie. Władze szybko je stłumiły, sytuacji na wyspie nie udało się jednak uspokoić.

² Przywódcą Moro Islamic Liberation Front był Haszim Selamat. Organizacji tej poświęcono odrębny rozdział.

³ Dżandżalani do 1980 r. studiował muzułmańską teologię oraz arabistykę w Libii, Syrii i Arabii Saudyjskiej. Później walczył w Afganistanie przeciwko Armii Radzieckiej. Tam poznał Osamę bin Ladena, który przekazał mu 6 mln dolarów na założenie na Filipinach organizacji mogącej przejąć rolę MNLF.

jego młodszy brat Khadafi Dżandżalani, którego filipińscy żołnierze zastrzelili najprawdopodobniej 4 września 2006 r. Jego zwłoki znaleziono 27 grudnia niedaleko miasta Patikul na wyspie Jolo. Śmierć Dżandżalaniego została ostatecznie potwierdzona 20 stycznia 2007 r., po wykonaniu testów DNA (próbki porównywano m.in. z materiałem genetycznym pobranym z ciała Abduradžaka)⁴.

Oprócz starszych braci Dżandżalanich najprawdopodobniej również inni członkowie ugrupowania studiowali lub pracowali w Arabii Saudyjskiej, gdzie nawiązali współpracę z mudżahedinami, którzy walczyli w wojnie przeciwko radzieckiej okupacji w Afganistanie. Trzon organizacji stanowiło około 200 osób. W sumie ugrupowanie liczyło blisko 2 tys. członków. Mała liczebność była spowodowana głównie brakiem poparcia wśród lokalnej ludności. Mimo to Abu Sajaf do dziś pozostaje jedną z najsilniejszych islamskich organizacji terrorystycznych na Mindanao.

Od momentu założenia Abu Sajaf dokonał wielu ataków bombowych, zabójstw i porwań dla okupu. Pierwszą większą, skoordynowaną akcją organizacja przeprowadziła w kwietniu 1995 r. w miejscowości Pil na wyspie Mindanao, podczas której zaatakowano ludzi przebywających na plażach. Według australijskich służb wywiadowczych Abu Sajaf ściśle współpracował z indonezyjską organizacją Dżimah Islamija (Wspólnota Muzułmańska) odpowiedzialną m.in. za krwawe zamachy na wyspie Bali (12 października 2002 r.). Z kolei filipińskie władze zarzucały Abu Sajaf sojusz z tą indonezyjską organizacją i związki z Al-Kaidą, która miała początkowo finansować ugrupowanie za pośrednictwem Mohammada Dżamala Khalifa (Chalifa), kuzyna Osamy bin Ladena⁵. Abu Sajaf nawiązał ścisłą współpracę z Ramzi Jusufem⁶ i Khalidem Szeikhem Mohamadem (więcej na ich temat w rozdziale poświęconym organizacji Dżimah Islamija). W dniu 11 grudnia 1994 r. Jusuf podłożył bombę w samolocie filipińskich linii lotniczych. W eksplozji zginął japoński pasażer, a 10 innych osób zostało rannych⁷. Po zamachu ogłosił przez telefon: *My jesteśmy grupą Abu Sajaf. To my wysadziliśmy samolot z Cebu. Atak był testem przed operacją „Bojinka”⁸*, w której uczestniczył również Khalid

Khadafi Dżandżalani

Źródło: <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=375212> [dostęp: październik 2012].

⁴ Bracia pochodzili z położonego w północnej części wyspy Basilan Isabela City – stolicy prowincji o tej samej nazwie. W prowincji tej znajduje się również ważny ośrodek przemysłowy Zamboanga (Mindanao), gdzie obecnie mieści się baza amerykańskich antyterrorystów, którzy szkolą filipińskie siły zbrojne do walki z islamskimi rebeliantami. Isabela City administracyjnie jest położona w pobliżu półwyspu Zamboanga znajdującego się na północ od wyspy, który wraz z pozostałymi prowincjami Mindanao podlega od 1996 r. władzom Autonomicznego Regionu Muzułmańskiego Mindanao.

⁵ Mohammad Dżamal Khalifa na Filipinach przebywał od lat 90. XX w. Zginął na Madagaskarze 31 stycznia 2007 r. podczas operacji amerykańskich sił specjalnych.

⁶ Ramzi Jusuf (ur. 1968), znany także jako Ali Balusz i Abd al-Basit Mahmud, Abd al-Karim Mahmud, Pakistańczyk urodzony w Kuwejcie, siostrzeniec Khalida Szeikha Mohammada, nadzorującego operację Al-Kaidy z 11 września 2001 r. W 1992 r. przeszedł szkolenie w obozie Al-Kaidy w Afganistanie (choć możliwe, że z samym Osamą bin Ladenem nigdy się nie zetknął). Kierował pierwszym zamachem na World Trade Center w Nowym Jorku (26 lutego 1993 r.), w którego wyniku zginęło sześć osób, a kilkaset zostało rannych. Po ataku Jusufowi udało się zbiec z USA. Aresztowano go w 1995 r. w Pakistanie. Obecnie odbywa w USA karę dożywotniego więzienia.

⁷ Eksplozja wyrwała dziurę w podłodze, przerywając m.in. instalację elektryczną, nie uszkodziła jednak poszycia samolotu, który awaryjnie lądował na Okinawie.

⁸ Według raportu amerykańskiej komisji ds. zamachów z 11 września 2001 r. określenie „bojinka” to niemające znaczenia słowo, używane na pierwszej linii frontu w Afganistanie. Przesłuchiwany przez filipińskich policjantów w 1995 r. Abdul Hakim Murad miał przekazać fikcyjne plany wysadzenia w powietrze

Szeikh Mohammad. Plan zakładał jednoczesne zaatakowanie 11 amerykańskich samolotów lecących z państw południowo-wschodniej Azji do USA. Akcja została wykryta przez manilską policję 6 stycznia 1995 r.

W tym samym roku 20-letni wówczas Khadafi Dżandżalani zbiegł z więzienia w Manili, w którym przebywał od 1992 r. za działalność ekstremistyczną wraz z innym członkiem ugrupowania, Dżowenalem Bruno. Po śmierci Abduradzaka organizacja podzieliła się na dwie grupy. Jedna, na czele z Khadafim, działała na wyspie Basilan. Druga, pod nazwą Komendant Robot, walczyła na wyspie Jolo. Obie składały się z fanatyków przyjmujących najbardziej rygorystyczną interpretację *Koranu*. Organizacje te domagały się utworzenia islamskiego państwa na południu Filipin i specjalizowały się w porwaniach dla okupu. W kwietniu 2000 r. porwano 21 osób z malezyjskiego ośrodka wypoczynkowego na wyspie Sipadan. Za ich uwolnienie Abu Sajaf otrzymał od Libii 25 mln dolarów, które przeznaczył na zakup broni i werbunek nowych członków. W maju następnego roku grupa „basilańska” porwała 20 gości hotelowych z kurortu Dos Palmas na wyspie Palawan. Znalazło się wśród nich trzech amerykańskich misjonarzy z organizacji New Tribes. Jednemu z nich ucięto głowę. W czerwcu 2002 r. podczas próby odbicia zakładników przez siły rządowe zginął drugi misjonarz, Martin Burnham. Ocalała jego żona. Zakładnicy przebywali w niewoli 376 dni. Z kolei 20 sierpnia 2002 r. terroryści porwali w Patikul sześciu świadków Jehowy (cztery kobiety i dwóch mężczyzn). Dwa dni później na targowisku znaleziono głowę jednego z uprowadzonych, która była ukryta w plastikowej torbie. Głowę następnego zakładnika, z dołączoną notatką: *Tych, którzy nie wierzą w Allaha, czeka taki sam los*, odkryto w okolicach kwatery głównej sił zbrojnych. Pozostałych zakładników nigdy nie znaleziono. W sumie Abu Sajaf uprowadził ponad 100 osób, a kilkanaście z nich zostało zabitych. Mohammad Dżamal Khalifa był do tego stopnia zbulwersowany skalą okrucieństwa Abu Sajaf, że pomoc dla organizacji uzależnił od złagodzenia postępowania wobec zakładników i ludności.

Tereny zagrożone atakami Abu Sajaf

Źródło: <http://www.nctc.gov/site/groups/asg.html> [dostęp: październik 2012].

trwających sześć miesięcy działań zginął m.in. Abu Sabaja, jeden z liderów Abu Sajaf. Z kolei w grudniu 2003 r. schwymano Galiba Andanga, zwanego Robocop. W dniu 17 października 2002 r. Abu Sajaf przeprowadził zamachy bombowe w dwóch centrach handlowych w Zamboandze. Zginęło 5 osób, a około 150 zostało rannych. Policja zatrzymała kilkanaście osób podejrzanych o atak, m.in. Malezyjczyka i dwóch Turków. Na początku stycznia 2003 r. siły bezpieczeństwa aresztowały jednego z przywódców Abu

Jesienią 2002 r. zakończyła się wspólna filipińsko-amerykańska operacja „Balitakan” („Ramie w ramie”), w którą zaangażowano ponad tysiąc żołnierzy sił specjalnych USA. W wyniku

11 samolotów pasażerskich, użycia kolejnego samolotu do ataku z powietrza na kwatery główne CIA oraz plan zamachu na papieża.

Sajaf, Meranga Abante. W lutym rządu USA i Filipin zawarły porozumienie, na którego mocy około 1750 amerykańskich żołnierzy ponownie wzięło udział w walce przeciwko islamskim ekstremistom. Pentagon przerzucił też na Filipiny 350-osobową jednostkę piechoty morskiej wyspecjalizowaną w walce z partyzantką. Pomimo zastosowanych środków bezpieczeństwa, 4 marca 2003 r. na lotnisku w Davao (trzecie co do wielkości miasto Filipin, największe na Mindanao) doszło do kolejnego zamachu przeprowadzonego przez Abu Sajaf, w którym zginęło 19 osób, a blisko 150 zostało rannych. Porzucony przed wejściem do hali przylotów plecak wybuchł w momencie, kiedy pasażerowie opuszczali samolot z Cebu, aby przesiąść się na samolot do Manili. Wkrótce potem nieznanymi napastnikami obrzucili granatami rządowy szpital w miasteczku Tagum. Zabito jedną osobę i dwie zraniono. W maju i lipcu Abu Sajaf przeprowadził kolejne zamachy bombowe na placu targowym w mieście Koronadal w prowincji Cotabato. W sumie zginęło około 20 osób, a kilkadziesiąt zostało rannych.

W dniu 14 lipca 2003 r. z filipińskiego więzienia w Camp Crame zbiegli Abdul Mukim Idris i Merang Abante, aresztowani w styczniu tego samego roku. Wraz z nimi zbiegł również Fasur Rahman al-Ghozi, członek Dżimah Islamija. W lutym 2006 r. amerykańska jednostka specjalna zniszczyła główną bazę organizacji na wyspie Jolo. Khadafi Dżandżalani został zaocznie uznany przez amerykański sąd za terrorystę i mordercę amerykańskich obywateli oraz innych obcokrajowców na terenie Republiki Filipin. W dniu 24 lutego FBI umieściło go na liście najbardziej poszukiwanych terrorystów. Znaleźli się na niej jeszcze dwaj inni członkowie Abu Sajaf: Isnilon Toton Hapilon oraz Dżainal Antel Sali alias Abu Sulejman⁹. W grudniu 2006 r. organizacja zamierzała wspólnie z Dżimah Islamija przeprowadzić zamach na szczyt przywódców organizacji Association of South-East Asian Nations – ASEAN (Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej), który odbywał się w Cebu. Plan zakładał zdetonowanie samochodów pułapek.

Z Abu Sajaf i Dżimah Islamija był związany konwertyta Ahmed Santos, członek organizacji Balik Islam (Powrót do Islamu)¹⁰. Wraz z grupą radykalnych zwolenników dokonał on rozłamu w Balik Islam i założył organizację Raja Sulejman Movement¹¹, której celem było atakowanie chrześcijan. Zagrożona ludność chrześcijańska w południowych Filipinach utworzyła zbrojne grupy samoobrony Ilaga (Szczer) dokonujące odwetu na muzułmanach. Santos został aresztowany w 2005 r. Znalaziono przy nim broń i materiały wybuchowe, które miały służyć do przeprowadzenia zamachów.

W lipcu 2009 r. wybuch bomb podłożonych przez islamskich fundamentalistów w pobliżu katedry Mont Carmel na Jolo zabił 6 osób, a około 60 zostało rannych. W tym samym miesiącu Abu Sajaf uwolnił włoskiego wolontariusza Czerwonego Krzyża, Eugenia Jagni, porwanego w styczniu 2009 r. na Jolo. W grudniu 2011 r. znaleziono w mieście Lamitan na wyspie Basilan kilkunastoletniego Amerykanina, Kevina Erica Lunsmanna, który razem z matką i kuzynem został porwany pięć miesięcy wcześniej

⁹ Za jego głowę Amerykanie wyznaczili nagrodę w wysokości 5 mln dolarów. Podejrzewany był m.in. o zorganizowanie w lutym 2004 r. ataku bombowego na promie, na którym zginęło 116 osób. Jako rzecznik organizacji przyznał, że to Abu Sajaf odpowiada za zamach. Salim był również zamieszany w atak z 2002 r. na koszary w Zamboanga, w którym zginął amerykański wojskowy. Ponadto w 2001 r. zaplanował porwanie z wyspy Palawan trzech amerykańskich misjonarzy. Salim został zabity przez filipińskich żołnierzy w górskich rejonach wyspy Jolo w styczniu 2007 r.

¹⁰ W końcu lat 80. XX w. na południu Filipin upowszechniło się zjawisko powrotu do islamu tych mieszkańców, którzy przed laty dokonali konwersji z islamu na chrześcijaństwo.

¹¹ Nazwa organizacji pochodzi od XVI-wiecznego władcy, który zbuntował się przeciwko hiszpańskim kolonizatorom.

z domku na plaży w pobliżu Zamboanga, gdzie cała trójka spędzała wakacje. Zakładnicy zostali przetransportowani na Basilan, na której znajduje się obecnie główna baza organizacji. Matkę Lunsmana uwolniono w październiku 2011 r., a kuzyna miesiąc później.

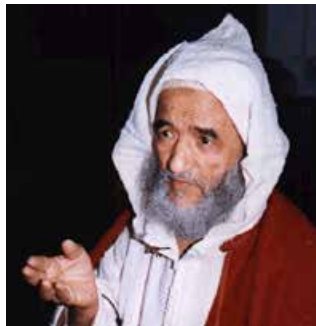
Działania Abu Sajaf nie ograniczają się do Filipin, ale też coraz częściej są prowadzone w Malezji. Niezależnie od środków zdobytych z okupów organizacja jest wspierana przez kraje muzułmańskie. Walki między siłami rządowymi a muzułmańskim ruchem secesjonistycznym choć sporadyczne, wybuchają nadal, mimo rozmów prowadzonych przy udziale Japonii. Ponadto na Mindanao oprócz islamskich separatystów uaktywniły się zbrojne grupy przestępcze, które także uciekają się do zamachów terrorystycznych. W październiku 2010 r. zginęło 10 osób, a 9 zostało rannych w wyniku eksplozji bomby. Ładunek został ukryty na półce w tylnej części autobusu, którym podróżowało ponad 50 pasażerów. Za poprzednie tego typu ataki obwiniano właśnie gangi zajmujące się wymuszeniami. Wcześniej to one domagały się haraczu m.in. od firmy, do której należał autobus. Gdy jednak 27 listopada 2011 r. w hotelu w Zamboanga wybuchła bomba, zabijając 3 osoby i raniąc 27, podejrzenie o dokonanie tego zamachu padło na Abu Sajaf.

AL-ADL WA AL-IHSAN (SPRAWIEDLIWOŚĆ I DOBROCZYNNOŚĆ)

Organizacja pod swoją obecną nazwą została założona w 1987 r. przez Abd as-Salama Jasina¹. Odgrywa ona dominującą rolę w marokańskim życiu religijno-społecznym.

Jasin już na początku lat 60. XX w. podjął próby zrzeszenia znanych mu działaczy religijnych w jedną grupę, która została nazwana Usrat al-Dżama'a (Grupa Rodzinna). W 1974 r. Jasin został aresztowany. Półtora roku spędził w więzieniu i dwa lata w zakładzie psychiatrycznym za ostrą krytykę króla Maroka, Hasana II². W 1979 r. założył nową organizację o nazwie Dżamijja al-Khairijja al-Islamijja (Stowarzyszenie Dobroczynności Islamskiej) i zaczął publikować przegląd „Al-Dżama'a” („Wspólnota”), zamknięty przez władze po ukazaniu się szesnastu numerów. W 2003 r. został ponownie aresztowany i skazany na dwa lata pozbawienia wolności za głoszenie antyrządowej propagandy. Dwa pobyty w więzieniu przyczyniły się do wzrostu autorytetu Jasina wśród jego zwolenników. Właśnie po drugim pobycie w zakładzie karnym założył Dżama'at al-Adl wa al-Ihsan, znaną pod nazwą Al-Adl wa al-Ihsan.

Początkowo duży wpływ na ideologię Abd as-Salama Jasina wywarła ideologia Sajjida Kutba, a zwłaszcza jego koncepcja ustanowienia państwa islamskiego i ustroju sprawiedliwości społecznej na drodze zbrojnej rewolucji. Po zwycięstwie rewolucji islamskiej w Iranie Jasin stał się rzecznikiem wprowadzenia w Maroku rządów uczonego prawnika (*velayat-e faqih*). W swoich pracach, publikowanych w języku arabskim i francuskim, Jasin pisał, że społeczeństwo Maroka żyje w stanie *dżahilijji*, a wszelkie laickie rządy, które nie są oparte na boskim prawie szariatu, są bezprawne. Zwracał uwagę na konieczność powrotu do nauk islamu w jego pierwotnej formie, pozbawionej dodatkowych interpretacji i późniejszych zmian. Uważał, że islam nie potrzebuje modernizacji, jest raczej przeciwnie – to modernizacja potrzebuje islamu. W książce zatytułowanej *Al-Ufuk*, wydanej w 1998 r., zawarł swoje spojrzenie na rzeczywistość, w której człowiek po odejściu od islamu nie będzie miał szczęśliwej przyszłości. Stwierdził również, że 30 lat po śmierci proroka Muhammada władza przeszła w ręce uzurpatora. Słowo „kalif” nigdy już nie oznaczało tego, co na samym początku kształtowania się muzułmańskiej *ummy*, stało się natomiast synonimem dyktatury i tyranii, która autorytetem kalifatu legitymizowała fikcję a nie państwo muzułmańskie. *Al-Ufuk* był kontynuacją listu

Abd as-Salam Jasin

Źródło: http://article.wn.com/view/2012/03/26/Moroccan_Islamists_flex_muscles_in_Rabat [dostęp: październik 2012].

¹ Abd as-Salam Jasin (ur. 1928 r.) życie zawodowe rozpoczął jako nauczyciel w Marrakeszu. Następnie był dyrektorem szkoły dla nauczycieli w Rabacie i inspektorem oświaty. Karierę polityczną rozpoczął, przeciwstawiając się szejkwowi Buczhijji, mistrzowi jednego z bractw sufickich, które musiał opuścić z powodu różnicy zdań na temat wzajemnych relacji polityki i religii.

² Hasan II (ur. 9 lipca 1929 w Rabacie, zm. 23 lipca 1999 r., tamże) – panował w latach 1961–1999, najstarszy syn króla Muhammada V i królowej Lali Abli bint Tahar, ojciec obecnego władcy Muhammada VI. Należał do dynastii Alawitów.

otwartego *L'islam ou le déluge (Islam lub potop)*, opublikowanego w 1973 r. To właśnie krytyka Hasana II zawarta w tekście, m.in. zarzut bezprawnego używania przydomków: „Przywódca wiernych” i „Miecz Boga na ziemi”, stała się powodem zamknięcia Jasina w więzieniu i w zakładzie psychiatrycznym.

W 1989 r. władze zakazały działalności Al-Adl wa al-Ihsan, a w styczniu 1990 r. Jasina osadzono w areszcie domowym w miejscowości Sale koło Rabatu. Nie przeszkadzało mu to jednak w sprawowaniu kontroli nad dobrze zorganizowanym, choć zdelegalizowanym ruchem, którego działalność w Maroku z biegiem czasu ponownie zaczęto tolerować. W porównaniu do innych ugrupowań muzułmańskich w Maroku, którymi władze często manipulowały, Al-Adl wa al-Ihsan stała się najważniejszą i najbardziej wpływową organizacją w kraju. Nie stosuje przemocy i krytykuje

Źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Maroko> [dostęp: październik 2012].

jej obecność w polityce władz. Otwarcie potępia zabójstwa polityczne. Występuje przeciwko elitom politycznym państwa, zarzucając im propagowanie zachodniego stylu życia oraz oddalenie się od nauk religii i zwrócenie się ku konsumpcyjnemu modelowi życia. Al-Adl wa al-Ihsan bywa z kolei oskarżana o bezbożność (*takfir*), czemu zresztą stanowczo zaprzecza.

Idee Jasina trafiały w Maroku na podatny grunt, zwłaszcza w okresie kryzysu lat 90. XX w. Od 1997 r. głoszone przez niego idee i nawoływanie do powrotu do nauk religii zaczęły zdobywać posłuch na uniwersytetach i w stowarzyszeniach studenckich. Organizacja miała dużą zdolność mobilizowania mieszkańców do społecznych protestów przeciwko „rozwiązłości”,

czyli zachodniej modzie kobiet i plażowym strojom. Szerokim echem w świecie odbiła się wielka manifestacja zorganizowana w 1991 r. pod hasłami poparcia Iraku podczas amerykańskiej operacji „Pustynna burza”. Wzięło w niej udział prawie milion osób. Podobna manifestacja, choć na mniejszą skalę, popierająca Irak i występująca przeciwko sankcjom narzuconym na ten kraj, została zorganizowana w przeddzień ramadanu w 1999 r.

Po objęciu tronu przez Muhammada VI w 1999 r. w ramach liberalizacji polityki społecznej Jasin został zwolniony z aresztu domowego i zaktywizował działalność polityczną. W memorandum *A qui le droit? (Komu prawo?)*, adresowanym do nowego monarchy, powrócił do idei władzy uczonego prawnika (*velayat-e faqih*). Publikacja została zignorowana przez władze, a jej autora nie spotkały żadne represje. Jasin otwarcie krytykował króla, podając w wątpliwość jego legitymizację jako politycznego i religijnego przywódcę narodu.

W ostatnich latach coraz ważniejszą rolę w Al-Adl wa al-Ihsan zaczęła odgrywać córka Jasina – Nadia, która jest przewodniczącą kobiecego oddziału i jednocześnie rzeczniką organizacji. W artykule opublikowanym w tygodniku „Al-Uсбу’a al-Ukhra” podważyła władzę monarchią w Maroku, przepowiadając jej bliski koniec, za co stanęła przed sądem w 2005 r. Zdaniem Nadii Jasin najlepszym ustrojem społeczno-politycznym w kraju byłaby nie monarchia, a republika, w której król, zgodnie z konstytucją, jest jednocześnie przywódcą wiernych (*amir al-muminin*). Nadia nie ma jednak tej charyzmy co ojciec, który przez członków i sympatyków organizacji jest darzony swego rodzaju

kultem, nawet mimo że wybuch przepowiadanej przez niego rewolucji islamskiej jest przesuwany na kolejne lata.

We wrześniu 2007 r. członkowie Al-Adl wa al-Ihsan wzięli udział w wyborach parlamentarnych z ramienia islamskiej Hizb al-Adala wa at-Tanmija (Partii Sprawiedliwości i Rozwoju)³, która jest ideologicznie powiązana z organizacją Jasina. W 325-osobowym Madzlis an-Nuwwab (Zgromadzeniu Narodowym) ugrupowanie zdobyło 46 mandatów (drugie miejsce za Hizb al-Istiklal (Partią Niepodległości).

Według danych marokańskiej policji Al-Adl wa al-Ihsan liczyła w 2006 r. 100 tys. członków i około 25 tys. zwolenników. Organizacja stała się bardzo aktywna na uniwersytetach z powodzeniem przyciągając studentów do religijnej ortodoksji. Działalności prozelickiej ugrupowania nie zdołała oprzeć się lewicująca młodzież z marksistowskiego ruchu Ila al-Amam (Naprzód), studenci z Harakat 3 Mars (Ruchu 3 Marca) oraz członkowie Al-Ittihad al-Watani li-Talaba al-Maghrib, (Union Nationale des Etudiants du Maroc, Narodowy Związek Studentów Maroka). W ostatnich latach Al-Adl wa al-Ihsan zaczęła rekrutować zwolenników wśród marokańskich emigrantów w Europie i USA. W Belgii, gdzie mieszka około 300 tys. Marokańczyków, organizacja Jasina utworzyła Alliance for Freedom and Dignity – AFD (Sojusz dla Wolności i Godności). Stowarzyszenie ma międzynarodowy charakter. Również w Hiszpanii, gdzie mieszka liczna marokańska diaspora, Al-Adl wa al-Ihsan ma duże wpływy. Władze tego kraju uznają jednak, że nie istnieje zagrożenie radykalizacją szerszych grup muzułmanów hiszpańskich ze strony tej organizacji. Al-Adl wa al-Ihsan jest silnie związana z organizacjami islamskimi w Egipcie, Jordanii i Sudanie, przede wszystkim z Al-Ichwan al-Muslimin (Braćmi Muzułmanami).

Podczas Arabskiej Wiosny w 2011 r. Al-Adl wa al-Ihsan przyłączyła się do Ruchu 20 Lutego (Harakat 20 Fevrier) organizującego społeczne protesty i wzywającego do zreformowania życia politycznego w Maroku. Krytykowano nową ustawę zasadniczą przyjętą w lipcu 2011 r. i formułę przedterminowych wyborów zaplanowanych na 25 listopada 2011 r., argumentując, że takie propozycje nie gwarantują rozwiązania najważniejszych problemów kraju, a władza nadal jest pozostawiona w rękach monarchy. W przedterminowych wyborach Partia Sprawiedliwości i Rozwoju, która zajęła umiarkowane stanowisko i nie ukrywała poparcia dla silnej władzy króla, niezbyt przychylnie podzielanego przez Al-Adl wa al-Ihsan, odniosła zdecydowany sukces. Zdobywając 107 mandatów, uzyskała prawie dwukrotną przewagę nad Hizb al-Istiklal (Partią Niepodległości) reprezentowaną przez dotychczasowego premiera Abbasa al-Fassiego. Nowa konstytucja zmusiła Muhammada VI do mianowania premierem Abdelilah Benkirane, przywódcę zwycięskiej partii. Sukces wyborczy skłonił Al-Adl wa al-Ihsan do wystąpienia z Ruchu 20 Lutego uważanego za świeckie ugrupowanie.

Nadia Jasin

Źródło: http://www.palestinesolidarite.org/interview.Nadia_Yassine.230211.htm [dostęp: październik 2012].

³ Ugrupowanie powstało w 1998 r. Na jego czele stanął Saadeddin (Saad ad-Din) Osmani. W 2008 r. szefem partii został Abdelilah Benkirane.

DA AFGHANISTAN ISLAMI AMARAT (ISLAMSKI EMIRAT AFGANISTANU)¹

Talibowie pojawili się na afgańskiej scenie politycznej w połowie lat 90. XX w. jako niezależna siła. Przeważająca większość z nich to Pasztuni z plemion Durrani. Już wcześniej w mediach terminem tym określano ugrupowania afgańskich bojowników, którzy w 1994 r. zaczęli przejmować władzę w Afganistanie. Kraj był pogrążony w wojnie domowej, która rozpętała się po wycofaniu wojsk radzieckich w 1989 r. Toczyła się ona pomiędzy zwolennikami różnych ugrupowań politycznych walczących o władzę bądź starających się tę władzę utrzymać. Konflikt miał wymiar zarówno etniczny, jak i polityczny². W czasie wieloletniej wojny z Rosjanami rozpadło się państwo afgańskie, a dawne struktury plemienne, które stanowiły tradycyjny wzór porządku, uległy znacznemu osłabieniu. Zrujnowany Afganistan coraz bardziej pogrążał się w chaosie i bezprawiu. Pojawiła się wówczas nowa, niezależna siła, której przewodził nikomu w tamtym czasie nieznany mułła Mohammad Omar. Jej przedstawiciele nazywali siebie talibami, tj. poszukującymi wiedzy. Większość z nich kształciła się w szkołach koranicznych (medresach), usytuowanych przy głównych meczetach Afganistanu, takich jak *Pol-e Cheshti* w Kabulu, *Masdzid-e Dżoma* w Heracie czy *Masdzid-e Cherga* w Kandaharze. Znaczna część talibów wywodziła się z ubogich grup pasztuńskich, głównie ze środowisk wiejskich z biednych prowincji Zabul i Oruzgan. Wychowywali się w ciężkich warunkach, w kulcie walki i tradycji, i od najmłodszych lat byli przygotowywani do udziału w dżihadzie.

Przeważająca część późniejszych talibów kształciła się jednak w medresach znajdujących się na pakistańskim pograniczu, prowadzonych przez duchownych wywodzących się z radykalnego ruchu deobandi. Wiele tych szkół finansowali prywatni fundatorzy z państw leżących nad Zatoką Perską (m.in. z Arabii Saudyjskiej i Zjednoczonych Emiratów Arabskich). Słuchaczom zapewniano bezpłatną naukę. Wiele z nich powstało w latach 80. XX w., gdy w Pakistanie nasiliły się procesy islamizacji. Medresy oraz wyższe szkoły teologiczne (*dar ul-ulum*), a także inne instytucje muzułmańskie uzyskiwały wówczas wsparcie finansowe z Islamabadu i od pakistańskich partii religijnych³.

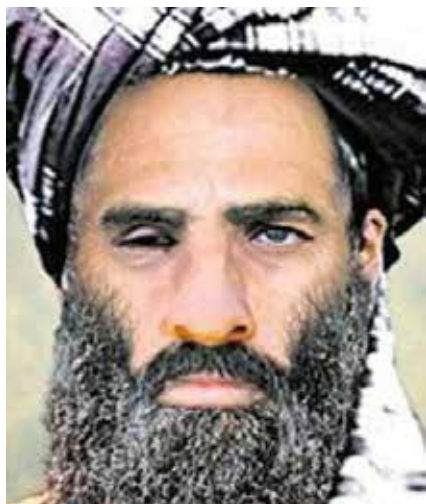
¹ Nazwa jest tożsama z afgańskim ruchem talibów.

² Uczestniczący w niej bojownicy niegdyś razem toczyli walkę w obronie islamu. Jednoczył ich wspólny wróg – radziecka armia. Wtedy zwani byli mudzahedinami, wojownikami za wiarę. Nazywano tak również wszystkich walczących przeciwko wrogom islamu. Mudzahedinów łączyła idea walki za wiarę, dzieliło zaś prawie wszystko: odłam wyznawanej religii (np. sunnici, szyici), przynależność etniczna, narodowościowa (np. Pasztuni, Tadżycy, Hazarowie), plemienna (np. Durrani, Gilzajowie), polityczna (np. Hizb-e Wahdat – Partia Jedności, Dżama’at-e Islami – Stowarzyszenie Islamskie). Różnice pomiędzy nimi dotyczyły wizji przyszłego ładu i organizacji państwa (republika, monarchia, emirat). Wszystkie te podziały najostrej ujawniły się w Afganistanie po wycofaniu się wojsk radzieckich. Wówczas dotychczasowi mudzahedini zaczęli walczyć pomiędzy sobą, a samo pojęcie „mudzahedin” zostało pozbawione konotacji religijnych i straciło swój pierwotny sens. Religia przestała inspirować walczących, a władza mudzahedinów utraciła swoją legitymizację. Bojownicy za wiarę przeistoczyli się w komendantów, watazków, często zwykłych bandytów walczących o władzę, pieniądze i strefy wpływów.

³ O skali tego procesu świadczą dane liczbowe: w 1947 r. liczba oficjalnych medres w Pakistanie wynosiła 137, a w 2000 r. wzrosła do 8000. Wiele z nich działało pod patronatem Dżamiat Ulema-e Islami (Stowarzyszenia Uczonych Muzułmańskich), pakistańskiej fundamentalistycznej partii reprezentowanej głównie przez Pasztunów, której do dziś przewodzą mułła Fazlur Rahman i mułła Sami ul-Haq. W okresie

Do początku lat 90. XX w. religijne szkoły wykształciły ponad 20 tys. uczniów, tj. talibów, wśród których było wielu Afgańczyków. Duchowni wykładający w medresach na pograniczu afgańsko-pakistańskim w większości byli związani z deobandyjskimi ośrodkami (np. Dar ul-Ulum Haqqanija – Dom Wiedzy Hakkanich w Akhora Khattak koło Peszawaru i Dżami'a Numanija Haqqanija), gdzie także tradycyjnie kształciła się elita duchownych Afganistanu.

Silnie upolitycznione medresy pozostające pod wpływem radykalnych teologów muzułmańskich stanowiły ośrodki rekrutacji bojowników. Wielu uczniów i absolwentów szkół koranicznych zasilalo szeregi różnych ugrupowań politycznych i organizacji paramilitarnych, które licznie powstawały na terenie Pakistanu⁴. Podobnie jak afgańscy talibowie, głoszą oni hasła powrotu do ścisłego przestrzegania zasad islamu, walki z „zepsuciem moralnym współczesnego świata”, korupcją i zachodnimi wpływami. W czasie

Mulla Mohammad Omar

Źródło: <http://english.cntv.cn/program/newsupdate/20110523/108360.shtml>
[dostęp: styczeń 2014].

wojny z armią radziecką talibowie walczyli u boku mudżahedinów, wspierali różne ugrupowania partyzanckie i partyjne, aby w końcu niezależnie sięgnąć po władzę.

Ruch talibów w Afganistanie ukształtował się na terenach pasztuńskich w okolicach Kandaharu (listopad 1994 r.) i szybko uzyskał poparcie Pasztonów z innych regionów. W wielu miejscach traktowano talibów jako gwaranta pokoju. Początkowo popierali ich pasztuńscy intelektualiści mieszkający w państwach zachodnich, choć znacznie się różniły ich wizje Afganistanu. Talibowie bowiem – postrzegani przez świat Zachodu jako twór sztuczny, rezultat politycznych intryg i wpływów Pakistanu – są, wbrew tym opiniom, mocno związani z tradycją afgańską. Są także częścią historii obecnego pogranicza afgańsko-pakistańskiego. Najprawdopodobniej właśnie dzięki temu zdołali uzyskać akceptację Afgańczyków. Talibowie zachowywali

jednak odmienne tradycje niż mudżahedini. Ruchowi temu przewodził mułła Mohammad Omar⁵. Zgodnie z przekazem prorok Muhammad wyznaczył mu misję ratowania kraju przed fałszywymi muzułmanami, którzy rządzą w Kabulu, i zjednoczenia Afganistanu zagrożonego rozpadem. Wokół mułły Omara skupili się talibowie rozgoryczeni

prezydentury gen. Mohammada Zii ul-Haqa (1977–1988) partia ta w zamian za poparcie uzyskała duże fundusze, dzięki czemu rozwinęła sieć szkół koranicznych.

⁴ Do takich organizacji należy np. Harakat ul-Ansar (Ruch Zwolenników) walczący w Kaszmirze.

⁵ Życiorys mułły Omara nie odbiega od życiorysów wielu przywódców duchowych, którzy stawali na czele ludowych ruchów w Afganistanie. Pochodzi on z ubogiej pasztuńskiej rodziny, prawdopodobnie z plemienia Hotaki (należącego do federacji Gilzajów). Urodził się około 1959 r. Po wkroczeniu wojsk radzieckich do Afganistanu uciekł wraz z całą rodziną do jednego z obozów dla uchodźców pod Peszawarem w Pakistanie. Tam został zwerbowany i przez dwa lata walczył u boku mudżahedinów. Po śmierci ojca wrócił do Afganistanu i osiedlił się w prowincji Kandahar, gdzie został mułłą i imamem. Przy meczecie, w którym prowadził modlitwy, założył małą medresę. W latach 1989–1992 wspólnie z mudżahedinami z Hizb-e Islami Afghanistan (Islamskiej Partii Afganistanu) Mohammada Junus Khalisa walczył przeciwko rządowi Mohammada Nadżibullaha. Mułła Omar należy do najbardziej tajemniczych postaci. Rzadko opuszczał rejon Kandaharu. Nie udzielał wywiadów, nie pozwalał się fotografować, niewiele mówił. Od tych, którym pomagał, wymagał jedynie, aby wspierali go w ustanowieniu islamskiego porządku w kraju.

krwawą wojną domową, jaka wybuchła po wycofaniu się wojsk radzieckich. Z ich relacji wynika, że był on przywódcą obdarzonym szczególną łaską i błogosławieństwem proroka. W kwietniu 1996 r. *dżirga* (rada), która obradowała w Kandaharze z udziałem 1500 ulemów z całego kraju, nadała mu tytuł *amir al-mumin* (przywódca wiernych).

Struktury, przywództwo i ośrodki decyzyjne talibów były objęte tajemnicą. Nie informowali oni o swoich planach, sukcesach czy porażkach, nie wydawali oświadczeń, nie dbali o opinię świata zewnętrznego. Oddani całkowicie swemu duchowemu przywódcy, pozostawali wierni surowym nakazom islamu. Podbijając Afganistan, głosili idee równości, sprawiedliwości i ubóstwa⁶. Organizacja talibów miała hierarchiczną strukturę. Początkowo ruch był kierowany przez grupę 30–40 duchownych skupionych wokół medres Kandaharu i Kwety. Tworzyli oni Najwyższą Radę (*Loja Dżirga*), która miała swoich przedstawicieli w poszczególnych prowincjach. Ścisłe kierownictwo ruchu składało się z pięciu duchownych, którzy tworzyli Wewnętrzną Radę. Należeli do niej mułowie: Mohammad Rabbani, Ihsanullah, Abbas, Mohammad i Pasanaj. Talibowie, którzy we wrześniu 1996 r. zdobyli Kabul, byli dobrze wyszkolonymi, uzbrojonymi i zdyscyplinowanymi bojownikami

Ruch ten miał nie tylko charakter religijny, ale także w pewnym zakresie etniczny. Jego cechą wyróżniającą był obowiązek noszenia brody. W pasztuńskiej tradycji broda jest uznawana za symbol świętości. Talibowie postrzegali przywództwo przez pryzmat przynależności etnicznej, a religia sankcjonowała władzę i uzasadniała prawo do sprawowania kontroli nad pozostałymi ludami. Oprócz haseł religijnych talibowie przywiązywali znaczenie do wypaczonej wersji wartości charakterystycznych dla tradycji Pasztunów, takich jak waleczność, sprawiedliwość, niezależność, gościnność, zakaz współpracy z nieprawą władzą, zaufanie do przyjaciół, rodziny i Allaha⁷. Narzucali mieszkańcom Afganistanu obowiązek porozumiewania się w języku paszto, co było reakcją na proces zdominowania życia politycznego i społecznego po 1978 r. przez język dari. Pasztuński charakter tego ruchu nie oznaczał jednak powrotu do tradycyjnych struktur władzy, na czele stali bowiem muzułmańscy uczeni i imamowie.

Od 1998 r. talibowie sprawowali władzę praktycznie na całym obszarze Afganistanu z wyłączeniem Doliny Pandższiru kontrolowanej przez tadżycki Sojusz Północny, dowodzony przez Ahmeda Szaha Massuda. Na zdobytych terenach starali się wprowadzić restrykcyjne prawa na podstawie własnej interpretacji islamu. Zakazywali m.in. picia alkoholu, palenia tytoniu, słuchania muzyki i oglądania telewizji. Wprowadzili obowiązek noszenia skromnego stroju przez kobiety (tj. burki zasłaniające całą postać) i stosownego zachowywania się przez nie (zakaz wychodzenia z domu bez męża, zakaz pracy, zakaz rozmawiania z obcymi itp.). Jednocześnie talibowie stworzyli własny system wymiaru sprawiedliwości: złodziejom obcinano kończyny, a sprawców poważ-

Mulla Dadullah

Źródło: <http://lifeinlegacy.com/display.php?weekof=2007-05-12>
[dostęp: październik 2012].

⁶ Według jednej z relacji talibowie odmówili uczestniczenia w wystawnym posiłku, przygotowanym specjalnie dla nich przez jednego z afgańskich komendantów. Swoje zachowanie tłumaczyli tym, że zawsze jedli skromnie i woleliby nadal tak postępować. Wystarczył im chleb i herbata.

⁷ Pasztuni uważają siebie za najlepszych muzułmanów wywodzących się od Qaisa Abdur Raszida, jednego z towarzyszy proroka.

niejszych przestępstw więziono lub karano śmiercią. Ich rządy cechowały się skrajnymi decyzjami w sferze społecznej i kulturowej, co wzbudzało protesty w krajach zachodnich. Wbrew panującej w Europie opinii talibowie potrafilি jednak zapewnić stabilizację wewnętrzną w kraju. Zepchnięta do defensywy opozycja utworzyła, wspomniany już, Sojusz Północny, którego nazwa pochodziła od położenia terenów opanowanych przez uczestniczących w nim dowódców i od miejsca zamieszkania tworzących go plemion.

Taki styl sprawowania władzy sprawił, że setki tysięcy Afgańczyków zbiegło z kraju i znalazło schronienie w obozach dla uchodźców w Pakistanie i Iranie. W wyniku ofensywy rozpoczętej 7 października 2001 r. z pomocą Amerykanów pokonano talibów. Władza wskazanego przez Waszyngton prezydenta Hamida Karzaja okazała się jednak

Dżalaluddin Haqqani

Źródło: http://bliskiwschodislam.blox.pl/tagi_b/364023/Pasztuni.html [dostęp: październik 2012].

słaba, a jej przedstawiciele skorumpowani. Jednocześnie odżyły plemienne animozje, a obiecana pomoc z Zachodu ginęła w biurokratycznej machinie i kieszeniach urzędników. Ponadto grupy talibów i towarzyszące im małe oddziały Al-Kaidy i innych ugrupowań islamskich znalazły schronienie po drugiej stronie granicy afgańsko-pakistańskiej, w Waziristanie. Wypadki grup talibów na terytorium afgańskie i wojna podjazdowa przeciwko siłom rządowym, a później także siłom NATO, sprawiły, że w czasie akcji pościgowych rosła liczba ofiar wśród ludności cywilnej. Odpowiadało to talibom, którzy głosili, że Zachód zabija niewinnych Pasztunów. Równocześnie zaczęli zmieniać swoje nastawienie do ludności i łagodzić dawne rygory religijne.

W kierownictwie talibów także nastąpiły zmiany. Rola dotychczasowych przywódców została ograniczona do wymogów kampanii propagandowej mającej za zadanie spopularyzowanie rebelii talibów i pozyskanie nowych zwolenników. Było to konieczne ze względu na rozłam, do jakiego doszło we wrześniu 2003 r., gdy talibów opuściło ugrupowanie Dżajsz al-Muslimin (Armia Muzułmanów). Było ono dowodzone przez komendanta z Kandaharu Saida Akbara Aghe, a jego struktura była odwzorowaniem struktur typowych dla głównego nurtu ruchu talibów,

z wyznaczonym nawet organem kierowniczym w postaci 10-osobowej rady. Pomimo początkowych sukcesów od połowy 2004 do połowy 2005 r. organizacja ta zaczęła szybko tracić poparcie, a jej dowódcy powrócili do głównego nurtu talibów. Podobnie było z ugrupowaniem Dżama'at-e Khudam ul-Koran (Stowarzyszenie Propagowania Koranu). Zostało ono założone na początku 2002 r. przez grupę dawnych przedstawicieli reżimu talibów i początkowo przyciągnęło znaczną liczbę zwolenników, ale w ciągu kilku lat zostało wchłonięte przez główny nurt ruchu. Część pierwszego pokolenia talibów skupiała również organizacja Harakat-e Inqilab-e Islami (Islamski Ruch Rewolucyjny). Jej przywódcą był Mohammad Nabi. Później organizacja ta została przekształcona w Harakat-e Inqilab-e Islami wa Melli-ye Afghanistan (Islamski i Narodowy Rewolucyjny Ruch Afganistanu), który pozostawał w sojuszu z dawnymi mudżahedinami. W ugrupowaniach tych bardziej zaczęto cenić oddanie i lojalność wobec przywódców niż umiejętności. Młodzi, wykształceni w medresach mężczyźni zaczęli dochodzić do

władzy, co jest nietypowym zjawiskiem w społeczeństwie afgańskim, w którym wiek i doświadczenie uznaje się za najważniejsze elementy statusu społecznego. Często wybaczano im popełniane przez nich błędy, jeśli tylko wykazywali się ideologiczną czystością. Przedstawiciele tego nowego ruchu, odrodzonego po klęsce 2001 r., nazwano neotalibami.

Płynność i swoboda organizacyjna, brak sztywnych struktur i modus operandi neotalibów sprawiły, że drobne pęknięcia i rozdzwienki nie miały większego wpływu na funkcjonowanie ruchu. Talibowie w wystarczającym stopniu utrzymywali jedność na froncie dzięki silnemu zaangażowaniu ideologicznemu swoich członków i lojalności wobec kierownictwa. Fakt, że Akhtar Osmani⁸ został zabity w grudniu 2006 r. na terenie Afganistanu, a mułła Dadullah⁹ zginął tam w maju 2007 r., dowodził, że wbrew temu, co twierdziły źródła wrogie talibom, przywódcy często udawali się w rejony, w których były prowadzone operacje w celu utrzymania władzy. Kierownictwo ruchu ustanowiło w pewnym momencie kilka prostych, lecz jasnych zasad zwanych *Lajeha* (zbiór zasad), mających dopomóc w utrzymaniu dyscypliny i wewnętrznej spójności¹⁰.

Wiele kontrowersji wzbudza finansowanie neotalibów. Amerykański Departament Stanu określił talibów jako jedną z największych organizacji utrzymujących swoje struktury dzięki zyskom z handlu narkotykami. Bez środków uzyskanych dzięki temu procederowi ich ruch nie mógłby funkcjonować i się rozwijać. Prawdopodobnie rola narkobiznesu w tym zakresie jest w znacznym stopniu wyolbrzymiona, choć nie można niedoceniać zysków płynących z upraw maku, produkcji opium i heroiny oraz przemytu tych narkotyków. Pieniądze pochodzące z tego procederu mogą być jednym ze źródeł finansowania oprócz dotacji otrzymywanych z państw arabskich, a przede wszystkim pomocy niesionej przez organizacje i grupy polityczne funkcjonujące na terenie Pakistanu. Według niektórych opinii talibowie w ostatnich latach jeszcze bardziej zbliżyli się do arabskich sojuszników i Al-Kaidy. Oba ugrupowania na szczęblu przywódczym miały funkcjonować mniej więcej jako jedna całość. Wiele faktów przemawia za tym, że to arabscy bojownicy nauczyli talibów wytwarzać improwizowane ładunki wybuchowe i upowszechnili samobójcze zamachy. Do połowy 2005 r. odnotowano zaledwie kilka zamachów samobójczych, w tym żadnego z użyciem ładunków nasobnych

⁸ Akhtar Osmani był jednym z najbardziej umiarkowanych członków kierownictwa talibów. Jego rywalizacja z mułłą Dadullahem, nielubianym przez wielu talibskich komendantów z powodu agresywnej postawy, jest dobrze znana. Podobno przynajmniej w jednym przypadku ich spór zakończył się fizyczną konfrontacją, podczas której Osmani został rzekomo pobity przez Dadullaha. Ich rywalizacja zakończyła się wraz z zabiciem tego pierwszego przez siły NATO.

⁹ Mułła Dadullah zginął w afgańskiej prowincji Helmand. Był weteranem walk z wojskami radzieckimi. Amerykanie uważali go za drugą pod względem zajmowanego stanowiska najważniejszą osobę wśród talibów, po ich przywódcy Mohammadzie Omarze. Przypisywano mu odpowiedzialność za masakry szzytów w Afganistanie i zbiorowe egzekucje przeciwników talibów. Odpowiadał również za porwania cudzoziemców i ataki samobójcze na przedstawicieli NATO w latach 2006–2007. Po śmierci Dadullaha jego miejsce zajął brat zabitego, mułła Mansur Dadullah. W 2006 r. Mansur Dadullah został schwytany podczas operacji antyterrorystycznej, na początku 2007 r. wypuszczono go jednak z więzienia w zamian za uwolnienie porwanego przez talibów włoskiego dziennikarza. Mułła Mansur Dadullah dowodził siłami talibów w południowym Afganistanie. W lutym 2008 r. został ciężko ranny podczas zbrojnej potyczki na południu Pakistanu i dostał się do niewoli. Był jednym z najbardziej poszukiwanych terrorystów świata, często występował w nagraniach wideo, wzywając muzułmanów do walki o panowanie islamu nad światem.

¹⁰ Według niektórych z tych zasad bojownik może przenieść się do innego okręgu tylko za zgodą swego dowódcy, wszyscy jeńcy muszą być przekazywani dowódcom, sprzedaż wyposażenia jest zabroniona, zdobycza broń powinna być sprawiedliwie rozdzielana, dawni bojownicy dżihadu, którzy mają złą reputację, nie mogą zostać przyjęci do ruchu, spory z ludnością muszą być rozwiązywane przez wyższych dowódców, Radę Ulemów lub starszyznę plemienną itp.

(tzw. pasów szahida). Od września do końca grudnia 2005 r. miało natomiast miejsce aż 27 ataków samobójczych, w tym kilka z użyciem tego typu ładunków. W 2006 r. doszło do 137 zamachów samobójczych, w tym prawie połowę stanowiły te z użyciem ładunków nasobnych, i od tego czasu ich liczba wciąż gwałtownie rosła. Udoskonalanie materiałów wybuchowych i miniaturyzacja elementów elektronicznych spowodowały, że nasobne ładunki wybuchowe zaczęły być powszechnie wykorzystywane przez talibów podczas zamachów na posterunki wojskowe i policyjne. W 2009 r. odnotowano ogółem 8690 przypadków zastosowania IED, co stanowiło wzrost o około 130 proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2007 r. odnotowano 2677 tego typu zamachów. Większość ładunków wybuchowych była domowej konstrukcji, a do ich produkcji w wielu przypadkach używano chloranu potasu lub azotanu amonu (saletry amonowej).

Według niepotwierdzonych, chociaż bardzo prawdopodobnych informacji siedziba Rady Najwyższej (*Rahbari Szura*), politycznych struktur talibów, znajduje się w pakistańskiej Kwiecie. Rada Najwyższa pretenduje do roli głównego organu dowodzenia ruchem oraz koordynowania działań bojowników w Afganistanie i Pakistanie. W jej skład w 2009 r. wchodziło sześć komitetów: polityczny, ideologiczno-religijny, administracyjny, wojskowy, finansowy i propagandy. Przewodniczący Rady Najwyższej, mułła Abdul Ghani Baradar, dokonywał częstych zmian w jej 30-osobowym składzie. Miało to wpłynąć na zwiększenie zdolności operacyjnych i logistycznych ruchu. W 2008 r. powołano kilku nowych członków *szury*, co miało rozszerzyć jej możliwości planowania, zarządzania operacyjnego i dysponowania finansami. W Kwiecie miał również przebywać mułła Omar, jednak wczesną jesienią 2009 r. zmienił miejsce swojego pobytu na Karaczi, gdzie prawdopodobnie jest mu łatwiej ukryć się przed zachodnimi służbami.

Symbol Da Afghanistan
Islami Amarat

W latach 2008–2009 doszło do wzrostu aktywności talibów. Działali oni na 70 proc. powierzchni kraju, podczas gdy w 2007 r. niespełna na połowie. W ciągu zaledwie jednego roku strefa wpływów talibów gwałtownie się rozszerzyła, zwłaszcza na południu i zachodzie kraju. Aktywnie działali w rejonie głównych dróg prowadzących do stolicy. Nie udało im się natomiast zablokować Przełęczy Chajberskiej¹¹, aby odciąć wojska NATO stacjonujące w Afganistanie od jednej z dwóch głównych dróg zaopatrzenia z Pakistanu, co zapowiadali wiosną 2008 r.¹² Częściej jednak niż w poprzednich latach napadali na konwoje, rabowali ładunki, zabijali kierowców i palili samochody. W 2008 r. talibowie

odnieśli wiele zwycięstw, które przysporzyły im nowych zwolenników i powiększyły ich oddziały. W czerwcu 2008 r. dokonali spektakularnego ataku na główne więzienie w Kandaharze, uwalniając około 1200 osadzonych, w tym ponad 500 bojowników i ich dowódców. Wydarzenie to było olbrzymią porażką propagandową prezydenta Hamida Karzaja i ujawniło współpracę miejscowych urzędników, policjantów i wojskowych z talibami.

¹¹ Przełęcz Chajberską zamieszkują po obu stronach granicy pasztuńskie klany Kuki Khel i Szinwari, które jawnie wspierają talibów.

¹² Większość zaopatrzenia, w tym paliwo, dla sił USA i NATO w Afganistanie jest dostarczana z Pakistanu, dokąd trafia drogą lotniczą i morską do portu w Karaczi. Z Karaczi zaopatrzenie jest transportowane łądem na północ do Kwety i przez granicę w Chaman do Kandaharu. Drugi szlak transportu biegnie z Karaczi na północny wschód do Peszawaru, a stąd przez Przełęcz Chajberską i Dżalalabad do Kabulu.

W lipcu 2008 r. talibowie zaatakowali niewielki amerykański fort w afgańskiej prowincji Kunar, zabijając dziewięciu żołnierzy. Inny oddział talibów w sierpniu dokonał ataku na jedną z większych baz amerykańskich pod Chostem. Wcześniej zamachowiec samobójca wjechał samochodem pułapką w grupę afgańskich cywili stojących przed bramą do tej bazy, zabijając dziewięciu afgańskich pracowników i raniąc 13 innych. W tym samym miesiącu dokonano samobójczego ataku na ambasadę Indii w Kabulu, w którym zginęło około 60 osób. W sierpniu 2008 r. francuski oddział wpadł w zasadzkę talibów, zginęło wówczas 10 żołnierzy, a 21 zostało rannych¹³. Na początku grudnia 2008 r. talibowie zaatakowali lotnisko w pakistańskim Peszawarze, używając do tego rakiet i granatów. Podpalili też 96 samochodów ciężarowych, w których znajdowały się pojazdy Humvee przeznaczone dla sił zachodnich w Afganistanie¹⁴.

Jeszcze bardziej krwawy dla wojsk NATO był rok 2009. Od początku misji w Afganistanie do końca 2011 r. zginęło 35 polskich żołnierzy i jeden cywilny ratownik medyczny. W dniu 23 września 2006 r. w internecie ukazało się oświadczenie Qarięgo Mohammada Jusufa, rzecznika Da Afghanistan Islami Amarat¹⁵, zawierające przesłanie do parlamentu i społeczeństwa polskiego, aby w związku z porażką sił brytyjskich i kanadyjskich w Afganistanie Polska nie posyłała swoich wojsk do tego kraju. Także redagowany przez talibów w języku angielskim internetowy miesięcznik „In Fight” podawał informacje na temat ataków rebeliantów na żołnierzy polskiego kontyngentu. Na przykład w numerze 25 magazynu z 1 lutego 2011 r. wspomniano o ataku na konwój żołnierzy PKW i zamieszczono fotografię przedstawiającą uroczystości przewiezienia do Polski trumien z ciałami st. szer. Marcina Pastusiaka i ratownika medycznego Marcina Knapa. Pod zdjęciem widniał podpis: *Polscy najeźdźcy zabici 23 stycznia w Ghazni*. Wspomniany numer „In Fight” jest kontynuacją propagandowych wysiłków talibów dążących m.in. do wykreowania wrażenia posiadania przez nich inicjatywy militarnej w konflikcie afgańskim. Fakt, że jest on publikowany w języku angielskim, świadczy o tym, że jednym z celów propagandowych są obywatele (również muzułmanie) z państw zachodnich. Magazyn często zawiera odniesienia do spraw Da Afghanistan Islami Amarat. Nazwa ta ma wyodrębnić zwolenników władzy sprzed 2001 r. od innych rebeliantów potocznie nazywanych „talibami”. Określenia „Da Afghanistan Islami Amarat” używają jednak jedynie lokalne afgańskie media. Innym magazynem talibów jest „Sumud”. Do końca pierwszego półrocza 2011 r. ukazało się 60 numerów tego czasopisma.

W 2010 r. prowincja Ghazni, za której bezpieczeństwo odpowiadał polski kontyngent, znalazła się w czołówce najniebezpieczniejszych rejonów Afganistanu. Liczba zdarzeń inicjowanych przez rebeliantów wzrosła o 234 proc. w porównaniu z 2009 r. (1540 zdarzeń w stosunku do 461 w 2009 r.). Aktywność talibów była najwyższa w dwóch dystryktach tej prowincji: Andar oraz Ghazni. Sytuacja była na tyle poważna, że Amerykanie musieli przejąć od Polaków inicjatywę i poprowadzić działania przeciwko rebeliantom, nie odnosząc zresztą poważniejszych sukcesów. Źródła amerykańskie poinformowały, że prowincja Ghazni stała się terenem wzmożonej

¹³ Wydarzenie to niemal wstrząsnęło Francją, ponieważ były to największe militarne straty, jakie ten kraj poniósł od 1983 r., gdy w zamachu przeprowadzonym przez Hezbollah w Bejrucie zginęło 58 francuskich żołnierzy. Jednocześnie talibowie zagrozili dokonaniem zamachów terrorystycznymi we Francji, jeśli kraj ten nie wycofa swojego kontyngentu z Afganistanu.

¹⁴ Skuteczne ataki talibów na szlaki transportu wymusiły konieczność szukania innych dróg zaopatrzenia wojsk NATO w Afganistanie. W tym celu Amerykanie zawarli porozumienie z władzami Federacji Rosyjskiej, Azerbejdżanu, Turkmenistanu, Uzbekistanu i Kirgistanu co do przesyłania sprzętu wojskowego tranzytem przez te kraje.

¹⁵ Utworzenie Da Afghanistan Islami Amarat ogłosił w 2008 r. Dżalaluddin Haqqani.

infiltracji prowadzonej przez pakistański wywiad wojskowy. Według nich oficerowie ISI mieli zajmować się rekrutacją młodych Afgańczyków, aby przygotować ich do walki z siłami koalicyjnymi. Wśród bojowników są osoby pochodzące z krajów arabskich, Azji Centralnej oraz Pakistanu. Ponadto ataki terrorystyczne przeprowadzane w południowej części tej prowincji były podobno planowane w pakistańskiej Kwecie.

W 2010 r. skala przemocy w Afganistanie osiągnęła najwyższy, notowany dotychczas, poziom. Liczba zamachów bombowych przeprowadzonych przy użyciu improwizowanych ładunków wybuchowych (IED) wzrosła w tym roku o 60 proc. w stosunku do poprzedniego roku. Jednocześnie odnotowano wzrost liczby amerykańskich żołnierzy, którzy zostali ranni podczas ataków z użyciem IED: z 1211 w 2009 r. do 3366 w 2010 r. (wzrost o 178 proc.). Od chwili rozpoczęcia operacji w Afganistanie w październiku 2001 r. w wyniku zamachów przeprowadzonych przy użyciu IED do końca 2010 r. zginęło 619 żołnierzy, a 5764 zostało rannych. Z kolei maj 2011 r., kiedy zginęło 368 cywili, był do końca tego samego roku najkrwawszym pod tym względem miesiącem konfliktu. Mimo że w 2011 r. liczba ataków na siły NATO była niższa niż rok wcześniej, to i tak było ich więcej niż w latach 2008 i 2009. Niepokojącym zjawiskiem stały się zabójstwa zachodnich żołnierzy, zwłaszcza amerykańskich, dokonywanych przez członków afgańskich sił bezpieczeństwa. Jest to przejaw wrogości pomiędzy sojusznikami. Afgańczycy w ten sposób wyrażają niechęć i sprzeciw wobec ignorancji Amerykanów, braku poszanowania przez amerykańskich żołnierzy miejscowych zwyczajów i lekceważenia ludności cywilnej.

Od 2009 r. talibowie zaczęli coraz częściej stosować zamachy samobójcze, wykorzystując do tego również dzieci. Wiosną 2011 r. afgańska policja zatrzymała grupę chłopców, którzy przybyli z Pakistanu, aby zabijać „niewiernych”. Według ich zeznań mieli oni być odebrani przez dwóch talibów w granicznym mieście Torkham w afgańskiej prowincji Nangarhar i poinstruowani, co mają dalej robić. Dziewięcioletni Gulam Faruq stwierdził wówczas: *Mulla powiedział nam, kiedy dokonamy samobójczego zamachu, wszyscy ludzie wokół nas zginą, ale my pozostaniemy przy życiu*. Chłopiec wyruszył z pakistańskiej wioski w pobliżu Peszawaru. W tamtejszym meczecie on i jego rówieśnicy przeszli szkolenie, m.in. w zakresie prawidłowego używania pasa szahida. Pakistańscy talibowie oraz członkowie Haqqani Network (sieci Haqqanich) wykupują od ubogich rodzin dzieci po to, aby przygotować je do przeprowadzenia ataków samobójczych w Afganistanie. O tym fakcie poinformował niedoszły zamachowiec zatrzymany przez afgańskie służby w prowincji Paktia, zanim przystąpił do zrealizowania samobójczego zadania. Powiedział też, że przyszłych samobójców sprzedawali klanowi Haqqanich również dowódcy innych grup talibów. W pierwszym półroczu 2011 r. władze w Kabulu odnotowały cztery przypadki zamachów dokonanych przez dzieci. Między innymi w czerwcu zginęła 8-letnia dziewczynka, kiedy wręczona jej przez talibów torba z materiałami wybuchowymi eksplodowała przed posterunkiem policji w południowym Afganistanie.

Oprócz Afganistanu niemal całe pogranicze pakistańsko-afgańskie, a także znaczne obszary na zachodzie Pakistanu znalazły się pod wpływem talibów i sprzymierzonych z nimi zbrojnych oddziałów opozycyjnych wobec rządu w Islamabadzie. Religijni ekstremiści ustanowili swoją władzę w dolinach Hindukuszu i Karakorum, eliminując administrację rządową. Pakistan jako jedno z trzech państw (razem z ZEA i Arabią Saudyjską) w latach 90. XX w. uznawał państwowość afgańskich talibów i był ich głównym protektorem. Pojawiły się również informacje, że mułła Mohammad Omar zjednoczył afgańskich i pakistańskich talibów. Znamienne, że jako pierwsi na wezwanie Omara od-

powiedzieli najbardziej skłóceni z sobą, a jednocześnie najpotężniejsi przywódcy. Mułła Nazir Ahmed z Waziristanu Południowego, Hafiz Gul Bahadur z Waziristanu Północnego i mułła Faqir Mohammad z Badżauru zawarli przymierze oraz złożyli przysięgę wierności i posłuszeństwa Omarowi i walki z „niewiernymi”. Na terenie Afganistanu talibowie sprzymierzili się prawdopodobnie z ugrupowaniami dowodzonymi przez Gulbuddina Hekmatia¹⁶ i Siradzuddina Haqqaniego¹⁷. Według niektórych opinii w sojuszu z Al-Kaidą utworzyli tzw. Joint Taliban/Al-Qaeda Sunni Movement (Talibsko-Sunnicki Ruch al-Kaidy) do walki z wojskami NATO¹⁸.

W lutym 2010 r. w Karaczi został aresztowany mułła Abdul Ghani Baradar stojący na czele *szury* talibów. Na jego miejsce mułła Omar wyznaczył Abdula Qajuma Zakira i Akhtara Mohammada Mansura. Abdul Qajum Zakir wywodzi się z ubożego i podrzędnego rodu pasztuńskiego z Helmandu, podobnie jak mułła Omar, tyle że ten ostatni pochodzi ze szlacheckiego, kandaharskiego plemienia Popolzaj, z którego wywodzi się również prezydent Hamid Karzaj. Baradar cieszył się opinią przywódcy o umiarkowanych poglądach, skorego do ugody, a według niektórych informacji miał nawet negocjować z Karzajem. Jego następcy zaś są wrogami wszelkich układów z Kablem i Zachodem. Uważają, że jedynym rozwiązaniem jest wojna aż do zwycięstwa. Dlatego też mianowanie ich na liderów ruchu talibów było uważane za sygnał, że talibowie nie zamierzają pertraktować z Amerykanami. Ci ostatni nie wykluczyli nawet, że to właśnie wrogowie negocjacji, jak mułła Zakir, zdradzili kryjówkę Baradara, aby przerwać rozmowy.

W lutym 2010 r. siły NATO wraz z afgańskim wojskiem przeprowadziły w prowincji Helmand operację pod kryptonimem „Moszarak”. Jej celem było odbicie z rąk talibów miasta Mardża. W czerwcu z kolei zaplanowano podobną operację pod kryptonimem „Hamkari”, aby przejąć władzę nad miastem Kandahar i jego okolicami. Obie operacje zakończyły się połowicznym sukcesem. Talibowie po wycofaniu sił wojskowych zaczęli wracać na tereny, z których zostali poprzednio wyparci, a w ośrodkach miejskich kontrolowanych przez wojska ISAF¹⁹ i siły rządowe przeprowadzają samobójcze zamachy.

¹⁶ Gulbuddin Hekmatiar był jednym z czołowych komendantów mudżahedinów w okresie wojny z armią radziecką i przywódcą Hizb-e Islami Afghanistan (Islamskiej Partii Afganistanu), dziś popularnie zwanej Hizb-e Islami Gulbuddin (Islamską Partią Gulbuddina). W marcu 1990 r. Arabia Saudyjska wsparła jego ugrupowanie kwotą 100 mln dolarów. Popierało ono nieudaną próbę puczu w armii afgańskiej przeciwko prezydentowi Mohammadowi Nadżibullahowi. Po jego obaleniu w 1992 r. Hekmatiar znalazł się w opozycji do nowo utworzonego rządu mudżahedinów z Burhanuddinem Rabbanim na czele i rozpoczął ostrzeliwanie Kabulu. W okresie rządów talibów musiał się ukrywać, po 2002 r. jednak na nowo podjął działania bojowe.

¹⁷ Siradzuddin jest synem Dżalaluddina Haqqaniego, legendarnego dowódcy mudżahedinów, wpływowego muzułmańskiego duchownego oraz przyjaciela Osamy bin Ladena. W czasie walk z wojskami radzieckimi Dżalaluddin Haqqani był wspierany przez Zachód i Arabię Saudyjską. Otrzymywał od nich olbrzymie dotacje finansowe i dostawy uzbrojenia. Współpracował z wywiadami pakistańskim, saudyjskim i amerykańskim. Pierwsze obozy Al-Kaidy utworzono w 1996 r. we wschodnim Afganistanie na terytorium kontrolowanym przez Haqqaniego. Pozyskiwał on fundusze i nadzorował tworzenie struktur organizacji Bin Ladena. Był protektorem ochotników przyjeżdżających do Afganistanu z zagranicy. W 2008 r. Dżalaluddin Haqqani ogłosił powstanie Da Afghanistan Islami Amarat. W czerwcu tego samego roku propagował za pośrednictwem agencji Kabul Press list, w którym określił mułłę Omara jako nieudolnego dowódcę. Pisał, że jego błędne decyzje mogą doprowadzić cały ruch talibów do upadku. Przywódca Da Afghanistan Islami Amarat sugerował, że dotychczasowe działania talibów zostały okupione dużymi stratami, łącznie ze śmiercią mułły Dadullaha. Potwierdził on opinie na temat rzekomej współpracy niektórych dowódców mudżahedinów z wrogiem, czego miały dowodzić zabójstwa liderów talibów działających w opozycji wobec zwolenników mułły Omara.

¹⁸ Na czele afgańsko-pakistańskiej Al-Kaidy stanęli Mustafa Abu al-Jazid alias Said al-Masri, alias Szeikh Said (zginął w połowie maja 2010 r.), Abu Jahja al-Libi (zginął w czerwcu 2012 r.), Abdul Haq Turkistani, Mohammad Iljas (Ilias) Kaszmiri (zginął w czerwcu 2011 r.) i Mansur Badar.

¹⁹ International Security Assistance Force – Międzynarodowa Siła Wsparcia Bezpieczeństwa zajmująca się utrzymaniem pokoju w Afganistanie (przyj. red.).

W kwietniu 2010 r. pojawiły się informacje, że najwyższy przywódca talibów mułła Mohammad Omar stwierdził, że zarówno on, jak i jego zwolennicy są skłonni do nawiązania rozmów pokojowych z zachodnimi politykami. Dwóch wysokiej rangi przedstawicieli szkoły koranicznej miało przekazać wiadomość od rady talibów, która wyraziła opinię, że przywódcy bojowników są gotowi do podjęcia dialogu. W związku z tym zwrócono uwagę na możliwy przełom w sytuacji politycznej w Afganistanie i prawdopodobieństwo rozpoczęcia procesu pokojowego. Talibowie podkreślili jednak, że wszyscy mudżahedini są zaangażowani w działania prowadzące do wycofania sił NATO z kraju, a także do wprowadzenia zmian w konstytucji państwa. Głównym celem rebeliantów oprócz walki z wojskami NATO jest ponowne wprowadzenie obowiązywania szariatu oraz zaprowadzenie porządku i zapewnienie bezpieczeństwa w kraju. W lutym 2011 r. źródła amerykańskie potwierdziły informacje na temat prowadzenia tajnych rozmów z talibami. Miały one wstępny charakter i miały doprowadzić do zerwania przez talibów współpracy z Al-Kaidą i zakończenia wojny w Afganistanie. Działania na rzecz przywrócenia pokoju podjęli również Brytyjczycy. W lutym 2011 r. gościli w Londynie mułłę Abdula Salama Zaifa, członka kierownictwa dawnego reżimu talibów, pozostającego w bliskim kontakcie z mułłą Omarem. Także władze w Kabulu nie wykluczają pojednania z talibami, jednak jego warunkiem jest zerwanie związków z Al-Kaidą, wyrzeczenie się przemocy i zaakceptowanie konstytucji.

Rebelianci jednak podkreślili, że nie będą prowadzić rozmów z rządem, dopóki obce wojska nie opuszczą kraju. W kilkupunktowym oświadczeniu oskarżyli prezydenta Karzaja o pogłębianie zależności Afganistanu od USA, a także uznali plany powstania stałych amerykańskich baz wojskowych za kolejny krok legitymizujący okupację państwa. Według talibów bazy wojskowe mają również pomóc USA w rozszerzeniu swojej aneksji na inne państwa regionu. W ostatniej części oświadczenia talibowie kolejny raz wezwali Afgańczyków do przyłączenia się do walki mudżahedinów z najeźdźcami i obalenia reżimu Hamida Karzaja. Mimo zaprzeczeń i wydawania podobnych oświadczeń, talibom coraz trudniej było ukryć prowadzenie rozmów z przedstawicielami Zachodu. Według niektórych opinii w spotkaniach przedstawicieli talibów i USA w Katarze uczestniczył Mutasim Agha Dżan, zięć mułły Omara, który posiada pełnomocnictwa do prowadzenia negocjacji. Rozmowy Stanów Zjednoczonych z talibami potwierdził w czerwcu 2011 r. prezydent Karzaj. Ponadto pomiędzy Kabulem a Islamabadem regularnie mają kursować pośrednicy z ofertami i kontrofertami od rządu Karzaja i talibów.

● Tereny zamieszkałe przez Pasztunów.
 Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/Pashto_language [dostęp: październik 2012].

W Kabulu mieli też gościć przedstawiciele Dżalaluddina Haqqaniego.

Po śmierci Osamy bin Ladena 2 maja 2011 r. na internetowej stronie „Voice of Jihad” Islamskiego Emiratu Afganistanu pojawiło się oświadczenie zatytułowane: *Śmierć szejka Osamy nie przyniesie Amerykanom korzyści*, w którym talibowie oddali hołd przywódcy. Opublikowany tekst był jednocześnie deklaracją kontynuowania dżihadu. Talibowie bezpośrednio odnieśli się również do operacji, którą zachodnie media odczytały jako odwet za zabicie Bin Ladena. Chodziło o serię zama-

chów prowadzonych od początku maja głównie w prowincji Kandahar w ramach operacji „Al-Badr”²⁰. Działania te zostały jednak zapowiedziane kilka dni przed śmiercią lidera Al-Kaidy.

W maju 2011 r. pakistańskie media przekazały informacje na temat śmierci mułły Omara. Władze w Islamabadzie nie potwierdziły tej wiadomości, a talibowie stanowczo ją zdementowali. Przywódca talibów miał zostać zabity w trakcie podróży z Kwety do Waziristanu Północnego. Rząd pakistański od dawna stanowczo odrzucał twierdzenia Kabulu, że mułła Omar przebywa na terytorium Pakistanu. Tuż po śmierci Osamy bin Ladena agencja Reutersa napisała, że to on stał się najważniejszym celem na liście najbardziej poszukiwanych osób w USA. Stany Zjednoczone oferują 25 mln dolarów za informację, która pomoże w jego schwytaniu. W związku ze zdementowaniem doniesień o śmierci przywódcy talibów Stany Zjednoczone wyznaczyły Pakistanowi termin, do kiedy kraj ten powinien zatrzymać mułłę Omara. W przypadku niespełnienia tego żądania do lipca 2011 r. administracja waszyngtońska zagroziła ofensywą przeciwko bojownikom w Waziristanie Północnym, do której ostatecznie nie doszło²¹.

Dążąc do osiągnięcia sukcesu w negocjacjach, Amerykanie i Brytyjczycy podjęli starania w Radzie Bezpieczeństwa ONZ o wykreślenie 18 dawnych przywódców talibów z listy osób objętych sankcjami. Znajduje się na niej m.in. Mohammad Qalamuddin, ostatni szef policji obyczajowej talibów Hajat al-Anr bi al-Maruf wa an-Nahi an al-Munkar (Komitetu Propagowania Cnoty i Zapobiegania Występkowi), a także były minister szkolnictwa talibów – Arsala Rahmani. Z liczącej około 150 nazwisk listy ONZ już wcześniej wykreślono kilkunastu talibów – m.in. dawnego ministra dyplomacji Abdula Wakila Muttawakila i ich ambasadora w Pakistanie Abdula Salama Zaifa. Wszyscy wykreśleni z listy talibowie po inwazji USA na Afganistan jesienią 2001 r. albo się poddali, albo dostali się do zachodniej niewoli. Większość z nich ma za sobą lata więzienia w Afganistanie lub w Guantanamo, ponadto żaden nie uczestniczy w wojnie i nie działa w polityce. Niektórzy z nich wspierają Zachód i prezydenta Karzaja jako pośrednicy w sekretnych kontaktach z talibami. Po zdjęciu sankcji ludzie ci będą mogli bez przeszkód podróżować po świecie i pośredniczyć w rokowaniach.

Prowadzone rozmowy nie mają na razie żadnego wpływu na podejmowane przez obie strony działania. W grudniu 2010 r. poinformowano o zacieśniającej się współpracy wojskowej między islamskimi ugrupowaniami w Afganistanie i Pakistanie. Miało to związek z presją militarną, jaką wywierały ISAF oraz siły bezpieczeństwa Afganistanu. Współpracę zintensyfikowały *szura* z Kwety, której liderem jest mułła Omar, sieć Haqqanich oraz organizacja Gulbuddina Hekmatiaara. Dotyczyła ona podejmowania wspólnych działań bojowych, udzielenia wsparcia logistycznego, udostępniania dróg wykorzystywanych do przerzutu broni i ludzi przez kontrolowane przez te organizacje tereny pogranicza afgańsko-pakistańskiego, wspólnego pozyskiwania rekrutów do walki oraz prowadzenia antyrządowych i antyamerykańskich działań propagandowych. Liczbę afgańskich rebeliantów Amerykanie oszacowali w 2011 r. na około 35 tys. bojowników, których podzielili na trzy grupy. Do pierwszej należą ci, którzy stale walczą z rządem i siłami koalicji, do drugiej – ochotnicy z krajów muzułmańskich, a do trzeciej – osoby traktujące udział w rebelii

²⁰ Nazwa odnosi się do miejscowości Badr niedaleko Medyny, koło której w 624 r. zwolennicy proroka Muhammada odnieśli pierwsze zwycięstwo nad wrogimi im Kurajszytami.

²¹ Stany Zjednoczone przedstawiły Islamabadowi listę pięciu bojowników, żądając bezzwłocznego przekazania informacji wywiadowczych na ich temat. Oprócz Omara na liście znalazły się nazwiska Mohammada Iljasa Kaszmiriego, Ajmana az-Zawahiriego, Siradžuddina Haqqaniego i Atii Abdula Rahmana, odpowiedzialnego za operacje prowadzone w Libii.

jako źródło utrzymania. W czasie trwania afgańskiej misji od 2001 r. do końca stycznia 2011 r. zginęło ponad 2320 żołnierzy koalicji, najwięcej Amerykanów (1475 osób) i Brytyjczyków (343 osoby).

W ujawnionym raporcie ONZ stwierdziła, że od chwili podjęcia interwencji zbrojnej w 2001 r. najkrwawszym okresem w Afganistanie było pierwsze półrocze 2011 r. W całym 2011 r. nastąpił ponad 30-procentowy wzrost liczby incydentów zbrojnych w porównaniu do 2010 r. Rok 2011 był również najtragiczniejszy w skutkach dla PKW, zginęło w nim bowiem 14 żołnierzy, w tym 5 w wyniku potężnej eksplozji miny (21 grudnia). Talibowie przystąpili wówczas do serii zamachów, zabijając przedstawicieli władz państwowych i lokalnych oraz ludzi blisko związanych z prezydentem Hamidem Karzajem. Zginął m.in. brat prezydenta Ahmed Wali Karzaj – pełniący funkcję przewodniczącego rady prowincji Kandahar i zarządzający całym pasztuńskim południem kraju, Hajdar Hamidi – burmistrz Kandaharu, Dżan Mohammad Khan – jeden z najbliższych doradców prezydenta Karzaja i Burhanuddin Rabbani – były prezydent Afganistanu i przewodniczący Wysokiej Rady Pokoju²². Ogółem w lipcu zginęło 89 przedstawicieli władz, a już miesiąc później 93. Zbiegło się to w czasie z ogłoszeniem wycofywania części swoich wojsk przez USA, Wielką Brytanię i Francję. Politykom z Europy i USA zależy na tym, żeby Afgańczycy do końca 2014 r. w pełni przejęli kontrolę nad swoim krajem. Znacznym sukcesem talibów było zestrzelenie w sierpniu 2011 r. amerykańskiego śmigłowca CH-47 Chinook. Zginęło wówczas 31 członków amerykańskich sił specjalnych, w większości żołnierzy elitarniej jednostki SEAL²³, która przeprowadziła operację zabicia Osamy bin Ladena.

W czerwcu 2011 r. prezydent USA Barack Obama ogłosił wycofanie z Afganistanu 33 tys. żołnierzy USA, o których w 2010 r. zwiększył kontyngent. Ze 100 tys. amerykańskich żołnierzy 10 tys. wróciło do kraju do końca 2011 r., a kolejne 23 tys. – do września 2012 r. Śmierć Osamy bin Ladena okazała się ku temu dobrą okazją. Amerykanom zależy bowiem przede wszystkim na ustabilizowaniu sytuacji na południu kraju. Okazuje się jednak, że sami Afgańczycy nie chcą przejmować odpowiedzialności za niektóre prowincje. Przedstawiciele władz centralnych i lokalnych w kraju obawiają się, że po wycofaniu wojsk amerykańskich w Afganistanie znowu dojdzie do bratobójczych walk i opanowania większości terenów przez talibów²⁴.

W Afganistanie funkcjonują inne ugrupowania współpracujące z talibami lub działające samodzielnie, lecz są one nieliczne i pozbawione większego znaczenia. Kilka z nich, takie jak Dżama'at ad-Dawa as-Salafijja wa al-Kitab (Stowarzyszenie Krzewienia Wiary Salafijji i Księgi), Front Bara bin Malika mułły Ismaila w Kunarze i nuristańska organizacja Daulat-e Inqilab-e Islami (Państwo Rewolucji Islamskiej) mogło mieć

²² Wysoka Rada Pokoju powstała w 2010 r. Jej zadaniem jest szukanie porozumienia rebeliantów z władzami w celu zakończenia wojny w Afganistanie. Po śmierci Burhanuddina Rabbaniego na czele Rady stanął jego syn – Salahuddin.

²³ Zob. przypis 22 w rozdziale *Al-Kaida*.

²⁴ Kampania afgańska w dużej mierze nabrała cech wojny psychologicznej. Ze względu na popełnione w przeszłości przez Zachód błędy i zaniechania konflikt w Afganistanie nie jest już możliwy do rozstrzygnięcia środkami militarnymi. Obecnie gra toczy się o polityczne i propagandowe zakończenie, które nie będzie dla USA i NATO widoczną klęską i zostanie medialnie przedstawione jako choćby umiarkowany sukces. Talibowie są pewni zwycięstwa w wojnie i tego, że po wycofaniu zachodnich wojsk przejmą władzę w kraju. W tym przekonaniu utwierdzają ich zresztą sami przywódcy Zachodu, ogłaszający terminy wycofywania swoich wojsk z Afganistanu. Brak wiary w wygraną Zachodu podziela wielu przedstawicieli afgańskich władz, którzy potajemnie nawiązują współpracę z talibami. Oficerowie armii rządowej sprzedają rebeliantom podarowaną przez Zachód broń i sprzęt wojskowy, ostrzegają o planach ataków, a także ułatwiają talibom zaciąganie się do armii i policji, aby mogli służyć w charakterze agentów i zamachowców.

pewne wpływy na poziomie lokalnym, w miejscach, w których grupy salafickie są już od dawna obecne. Należy również wziąć pod uwagę to, że pomimo ideologicznych podobieństw, salafici nie utrzymują dobrych stosunków z talibami ze względu na szykanowanie ich przywódców przez reżim talibów. Największe po talibach i Hizb-e Islami Gulbuddin ugrupowanie rebelianckie Dżajsz al-Musulimin (Armia Muzułmanów) było odłamem talibów i zostało ponownie przez nich wchłonięte w 2005 r. Dżajsz al-Mahdi (Armia Mahdiego) również zostało utworzone przez byłego taliba w 2002 r., a obecnie czynnie współpracuje z zagranicznymi mudżahedinami na terenie Afganistanu. Wśród tych ostatnich wymienić należy Ozbekistan Islomy Harakati (Islamski Ruch Uzbekistanu), Islamic Jihad Union (Unię Islamskiego Dżihadu), Deutschland Taliban Mudżahidin i turecko-azerską Taifat ul-Mansura (Zwycięska Sekta)²⁵. Jej bojownicy od połowy lat 90. XX w. walczyli na Kaukazie. W 2007 r. wrócili do Turcji, aby dwa lata później przybyć do Afganistanu. Tu złożyli przysięgę wierności liderowi talibów, mulle Omarowi. Współpracują też z innymi ugrupowaniami. Pod koniec 2010 r. członkowie Taifat ul-Mansura, którzy wystąpili z tego ugrupowania, założyli Türkiye Islami Kurtuluş Cephesi (Islamski Front Wyzwolenia Turcji). W 2010 r. pakistańscy talibowie i sieć Haqqanich utworzyli specjalną grupę do zwalczania współpracowników CIA. Dzięki dostarczanym przez nich informacjom Amerykanie mogli prowadzić skuteczne operacje przy użyciu bezzałogowych samolotów na terenach pogranicza afgańsko-pakistańskiego. Licząca około 300 osób jednostka nosi nazwę Laszkar-e Khorasan (Armia Wschodu).

Przykłady samobójczych zamachów terrorystycznych:

20.09.2008 r. – zamach na hotel Marriott w Islamabadzie; śmierć poniosły 53 osoby, a ponad 270 zostało rannych.

27.05.2009 r. – zamachowiec samobójca uderzył samochodem wyładowanym materiałami wybuchowymi w budynek policji w Lahore; zginęło ponad 30 osób, a przeszło 120 zostało rannych.

9.06.2009 r. – co najmniej 11 osób zostało zabitych, a około 70 rannych w zamachu bombowym na odwiedzany przez cudzoziemców luksusowy hotel Pearl Continental w Peszawarze.

9.07.2009 r. – eksplozja samochodu ciężarowego wyładowanego materiałami wybuchowymi na skrzyżowaniu dróg pod Kabulem; zginęło co najmniej 25 osób, w tym uczniowie pobliskiej szkoły.

18.10.2009 r. – zamach na bazarze w miejscowości Ustarzai w Pakistanie; ponad 30 osób zostało zabitych, a 50 rannych.

23.10.2009 r. – zamachowiec samobójca wysadził się w punkcie kontrolnym w północno-zachodnim Pakistanie; śmierć poniosło 6 osób, a 10 zostało rannych.

28.10.2009 r. – atak na siedzibę ONZ w Kabulu, w którym 9 osób zostało zabitych, a 10 rannych. W tym samym czasie inna grupa talibów ostrzelała luksusowy hotel Serena w centrum Kabulu.

28.10.2009 r. – eksplozja samochodu wyładowanego materiałami wybuchowymi

²⁵ W czerwcu 2011 r. zginął w Pakistanie przywódca Taifat ul-Mansura Serdal Erbas, alias Abu Zer. Został on zabity przez talibskich bojowników w Waziristanie Północnym. Sąd szariacki skazał go na karę śmierci za zabójstwo dwóch podległych mu rebeliantów, rzekomo z powodu kłótni o fundusze. Abu Zer był weteranem walk na Kaukazie. W 2009 r. przybył do Afganistanu i stanął na czele Taifat ul-Mansura. Następnie, po wewnętrznych sporach, założył Dżama'at Abu Zer (Grupę Abu Zera).

na bazarze w Peszawarze; zginęło około 60 osób, a ponad 150 zostało rannych.

2.11.2009 r. – samobójczy atak na hotel Shalimar w Rawalpindi; śmierć poniosło ponad 30 osób, a przeszło 40 zostało rannych.

10.11.2009 r. – eksplozja samochodu pułapki na skrzyżowaniu dróg przy bazarze w miejscowości Chorsadda w północno-zachodnim Pakistanie; co najmniej 20 osób zginęło, a 55 odniosło obrażenia.

26.02.2010 r. – w serii ataków na goszczące cudzoziemców pensjonaty w Afganistanie zginęło 26 osób, w tym turyści z krajów zachodnich oraz Indii.

25.06.2011 r. – eksplozja samochodu pułapki w pobliżu szpitala w prowincji Logar na południe od Kabulu; ponad 30 osób zostało zabitych i tyle samo rannych.

14.08.2011 r. – ataki samobójcze na siedzibę gubernatora prowincji Parwan; 22 osoby zostały zabite, a 34 ranne.

4.12.2011 r. – w serii zamachów na szyckie meczety w Kabulu zginęło co najmniej 58 osób, a ponad 160 zostało rannych.

AKTIVNA ISLAMSKA OMLADINA (AKTYWNA MŁODZIEŻ MUZULMAŃSKA)

Idea utworzenia organizacji zrodziła się wiosną 1995 r. wśród młodych bośniackich bojowników jednostki El-Mudżahid, którą tworzyli głównie ochotnicy z krajów arabskich¹. Służył w niej Nezim Haradžić uważany za twórcę Aktywnej islamskiej omladiny – AIO. W latach 90. XX w. regularnie podróżował on do Arabii Saudyjskiej. W manifeste AIO, wydanym w 1995 r., znalazł się m.in. zapis: *Celem jest założenie islamskiego państwa w Bośni i Hercegowinie, które będzie oparte wyłącznie na zasadach szariat, a najlepszym jego wzorem jest Arabia Saudyjska. Aby można było osiągnąć ten cel, trzeba zmienić system szkolny w BiH.*

Aktivna islamska omladina jest największym islamskim ugrupowaniem w Bośni i Hercegowinie (BiH). Początkowo działała ona w środkowej części kraju. Siedzibą naczelnych władz stała się Zenica, z biurami oddziałów i rad w Sarajewie, Zavidovici, Travniku oraz w miejscowościach Visoko i Bugojno. Następnie powołano kolejne rady w pozostałych częściach kraju: w Tuzli, Veliżej Kladusie, Mostarze, Maglaju i Teszanji. Rady te tworzyły strukturę operacyjną odpowiedzialną za pracę w terenie. Cała organizacja była kierowana przez Radę Centralną na czele z przewodniczącym. W skład Rady Centralnej wchodził przewodniczący rad terenowych, poszczególnych departamentów i oddziałów. Jądro AIO tworzyli dawni miejscowi mudżahedini oraz mudżahedini z algierskiej Al-Dżama'a al-Islamijja al-Musallaha (Groupe Islamique Armée, Islamskiej Grupy Zbrojnej), którzy walczyli w Bośni.

W sierpniu 1997 r. Ismet Fazlić zastąpił Nezima Haradžicia na stanowisku przewodniczącego. Z kolei po nim funkcję tę przejął Adnan Pezo, który służył w tej samej jednostce El-Mudżahid co Haradžić, i w drugiej połowie lat 90. XX w. był również przywódcą ściśle związanej z AIO organizacji Vehabija².

W okresie między 1997 r. a końcem 1998 r. powstało wiele nowych rad AIO. Ich ogólna liczba wyniosła 26, przy czym również znacznie wzrosła liczba członków i aktywistów tego ugrupowania, co wymusiło przeprowadzenie zmian organizacyjnych. W październiku 2000 r. siedziba naczelnych władz organizacji została przeniesiona z Zenicy do Sarajewa, a w listopadzie tego samego roku Almir Foczo zastąpił na stanowisku szefa organizacji Adnana Pezo, który dalej pozostawał jedną z najważniejszych posta-

¹ Jednostka El-Mudżahid powstała w sierpniu 1992 r. Jej bazy i obozy szkoleniowe znajdowały się w Żeljezno Polje niedaleko miejscowości Žepče, Podbrežje na przedmieściach Zenicy, Mehurici koło Busovaca, Teszanji i Konjicu. Na kontrolowanych przez siebie terenach mudżahedini zmuszali ludność cywilną do życia według zasad szariat. Jednym z najbardziej wpływowych ideologów wahhabizmu wywierającym znaczący wpływ na miejscową ludność był ostatni przywódca religijny El-Mudżahid – Imad al-Misri, członek ścisłego kierownictwa Al-Dżama'a al-Islamijja fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej).

² Działacze Vehabija skłaniają się ku purytańskiej i dogmatycznej interpretacji islamu, charakterystycznej dla Arabii Saudyjskiej. W 2002 r. organizacja liczyła prawdopodobnie 2–3 tys. członków. Obecnie ocenia się, że należy do niej od 300 do 500 osób. Liczbę sympatyków szacuje się na około 50 tys. osób, czyli blisko 3 proc. ludności BiH. Uważa się, że członkowie Vehabija stali za próbami zamachów bombowych w BiH na ambasadę USA w Sarajewie w 2001 r. i bazę sił EUFOR w tym samym mieście w 2006 r.

ci w ugrupowaniu, uważaną za „szarą eminencję”. Oficjalnie odwołany ze stanowiska, wciąż uchodził za lidera kształtującego bardziej umiarkowany wizerunek organizacji. Wydaje się jednak, że utrzymywał aktywne kontakty z radykalnymi organizacjami muzułmańskimi. Pojawiały się również informacje o konflikcie między dwoma frakcjami: umiarkowaną i radykalną w AIO. Na czele pierwszej miały stać osoby związane z Pezo, a druga była reprezentowana przez Muhammada Ikanovicia, Samira Imamovicia i Safeta Kuduzovicia. Przyczyną sporu były fundusze napływające od członków bośniackiej diaspory, szczególnie austriackiej, które stanowiły główne źródło finansowania radykalnych ugrupowań w kraju.

W 1997 r. z organizacji odeszła grupa działaczy, która utworzyła Stowarzyszenie Obywateli Furkan. Na jego czele stanął Nermin Karadžić. W czerwcu 1997 r. z inicjatywy saudyjskiej centrali World Assembly of Muslim Youth – WAMY (Światowego Zgromadzenia Młodzieży Muzułmańskiej)³, młodzieżowe organizacje w Bośni utworzyły Radę Koordynacyjną. W kwietniu 2001 r. jeden z działaczy AIO Faruk Viszcia założył organizację Islam Bosnia (Islamska Bośnia), filię Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów). W 2002 r. członkowie AIO, Furkan i Islam Bosnia protestowali wspólnie przed sarajewskim więzieniem, aby nie dopuścić do ekstradycji pięciu obywateli Algierii i jednego Jemeńczyka, podejrzanych o próbę zorganizowania zamachu na ambasadę USA w Sarajewie w 2001 r.

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Bo%C5%9Bnia_i_Hercegowina [dostęp: październik 2012].

Aktivna islamska omladina działa w komitetach miejskich i prowadzi aktywną działalność za pośrednictwem sześciu Omladinski kulturni centri (Młodzieżowych Centrów Kulturalnych) znajdujących się w Tuzli, Zenicy, Zavidovici, Travniku, Sanskim Moste i Gornjim Vakufie. Centra miały za zadanie wykreować bardziej pozytywny wizerunek organizacji. Głównym celem tych ośrodków stało się propagowanie oświaty, kultury, sportu, rekreacji i opieki społecznej. Oferują one również duży wybór literatury o radykalnej treści. Poza tym podczas obozów wypoczynkowych organizowanych przez Centra do AIO są rekrutowani uczniowie i studenci, którym wpaja się wahhabicką ideologię.

Według informacji z 2003 r. mudzahedini z obywatelstwem BiH prowadzili około 10 obozów szkoleniowych, m.in. w Ostrożac, Travniku i Visoko. Uczyli stosowania technik terrorystycznych (m.in. podcinania gardeł, używania materiałów wybuchowych). Pokazywali młodzieży również filmy przedstawiające przeprowadzanie egzekucji i okaleczanie ciał w Czeczenii i BiH. Potrójne morderstwo w wiosce Kostajnica, do którego doszło 24 grudnia 2002 r., pokazało skuteczność tego rodzaju indoktrynacji. Muzułmański fanatyk Muamer Topalović zabił współwynawców, którzy byli – jego zdaniem – niewystarczająco religijni. Z informacji udzielonych przez jego ojca wynika, że Muamer regularnie uczestniczył w spotkaniach wahhabitów, był również kucharzem w jednym

³ Ugrupowanie zrzesza wiele muzułmańskich organizacji młodzieżowych na całym świecie. Uczestniczy w corocznych zjazdach organizowanych przez Ar-Rabita al-Alam al-Islami (Ligę Świata Muzułmańskiego) w miesiącu *zu al-hidżdza*, w dniach poprzedzających pielgrzymkę. Co roku dysponuje wielomilionowym budżetem z datków i darowizn, z których finansuje programy dożywiania oraz budowę szkół, sierocińców i meczetów, przy okazji propagując wahhabicki nurt islamu. Od 1973 do 2005 r. fundusze WAMY zostały zasilone kwotą około 90 mld dolarów. Organizacja działa w 57 krajach i przyznaje rocznie 5 tys. stypendiów muzułmanom pragnącym się kształcić w szkołach teologicznych.

z obozów AIO. Działał także w organizacji humanitarnej Al-Furkan⁴ Według niektórych źródeł AIO utworzyła komórkę o nazwie Kwadrat, która szkoliła młodzież, głównie sieroty, w sztuce zabijania. Część młodych bojowników miała przechodzić przez obozy szkoleniowe znajdujące się w północnej, tureckiej, części Cypru i działać w południowej Serbii, a także uczestniczyć w walkach w Czeczenii. Podobno Kwadrat utrzymywał kontakty z Abu Talatem al-Maalim⁵, byłym dowódcą El-Mudżahid w Zenicy.

Głównym czasopiśmie młodych radykałów związanych z AIO jest dwutygodnik „Saff” („Szereg”). Magazyn ten często zamieszcza na swoich łamach wywiady z wahhabitami i artykuły zawierające antyamerykańskie treści.

Za jednego z ważnych działaczy AIO i duchowego przywódcę bośniackich wahhabitów uznaje się Nezima Halilovicia alias Muderis, imama meczetu króla Fahda w Sarajewie. Na początku wojny domowej Muderis był komendantem oddziału mudżahedinów pod Konjicem. Zwrócił na siebie uwagę głosząc radykalne hasła, m.in.: *Proszę Allaha, żeby ta wojna przetrwała pokolenia, żeby oczyścić ten lud lub: Zwycięstwo albo śmierć – decyzja należy do nas*. Halilović cieszy się opinią jednego z największych autorytetów religijnych, nie tylko w Bośni, lecz także w krajach arabskich. Podobno darczyńcy z Arabii Saudyjskiej wymagają od potencjalnych odbiorców akceptacji ze strony Halilovicia.

Nezim Halilović, Muderis

Źródło: <http://www.spiegel.de/fotostrecke/sarajevo-zurueck-zum-glauben-fotostrecke-50147-2.html>, [dostęp: październik 2012].

Organizacje muzułmańskie w BiH są finansowane przez Iran, Arabię Saudyjską, Kuwejt i ZEA. Oblicza się, że AIO do 2003 r. otrzymywała z zagranicy około 5 mln dolarów rocznie. Pieniądze miały być przekazywane m.in. za pośrednictwem saudyjskiej fundacji Al-Haramajn wa al-Masdżid and al-Aksa Charity Foundation (Fundacja Charytatywna Dwóch Świętych Miejsc i Meczetu Al-Aksa)⁶ będącej agendą Ligi Świata Muzułmańskiego. Ponadto AIO utrzymuje kontakty z Merhamet (Muzułmańską Organizacją Humanitarną)⁷ wspieraną przez Iran, której nieoficjalnym celem jest m.in. szerzenie irańskich wpływów wśród muzułmańskich wspólnot na Bałkanach. O ile Al-Haramajn została zmuszona do zaprzestania działalności w BiH, to Merhamet bez przeszkód finansuje AIO⁸. Dzięki otrzymanym funduszom AIO mogła werbo-

⁴ Saudyjska organizacja charytatywna, której w 2002 r. zakazano działalności w BiH.

⁵ Abu Talat al-Maali był weteranem wojny w Afganistanie. W latach 90. XX w. Amerykanie oskarżyli go o przygotowanie zamachów na uczestników szczytu w Sarajewie, na którym został podpisany *Pakt Stabilizacyjny dla Bałkanów*. Według innych źródeł był podejrzewany o planowanie ataków terrorystycznych na amerykańskie bazy w Niemczech. Na wyraźne żądanie USA został wtedy wydalony z Bośni. Po roku, za wiedzą władz w Sarajewie, wrócił do BiH. Po kilku miesiącach musiał ponownie wyjechać.

⁶ Al-Haramajn jest organizacją charytatywną działającą w większości krajów muzułmańskich, a także w Europie i USA. W 2003 r. Departament Stanu USA uznał ją za organizację wspierającą terroryzm i związaną z Osamą bin Ladenem.

⁷ Bośniacki Merhamet został założony w 1913 r. w celu wspierania ubogiej ludności muzułmańskiej. W 1946 r. organizacja została reaktywowana, lecz aktywną działalność rozpoczęła dopiero od początku lat 90. XX w., korzystając z dużych subwencji otrzymywanych z krajów muzułmańskich, przede wszystkim z Iranu. Realizuje m.in. projekty o charakterze oświatowym, społecznym i zdrowotnym, stawiając sobie za główny cel szerzenie islamu.

⁸ W latach 2002–2003 Al-Haramajn i podobnym jej organizacjom zakazano działalności w BiH, niektóre jednak z nich reaktywowały swoją działalność, niekiedy pod zmienioną nazwą. Fundacja Al-Haramajn

wać nowych członków, oferując np. studentom 300 KM⁹ miesięcznie za zapuszczenie brody, a młodym małżeństwom proponując 700 KM miesięcznie, jeżeli żona zgodziła się nosić na głowie chustę. Organizacja fundowała również stypendia uczniom, korzystne pożyczki w Sehin-Banku, lepszą opiekę w miejskim szpitalu w Sarajewie, a co najważniejsze – członkowie AIO nie trafiali na listy bezrobotnych dzięki temu, że wszyscy otrzymywali zatrudnienie.

Jeszcze kilka lat temu służby specjalne BiH znajdowały się pod wpływem miejscowych fundamentalistów. W 2002 r. utworzono Federalną obavjesztajno-sigurnosna služba (Federalną Służbę Wywiadowczą i Bezpieczeństwa), w której etaty miały zostać proporcjonalnie rozdzielone pomiędzy poszczególne grupy etniczne. Rzeczywistość okazała się zupełnie inna i wciąż funkcjonują oddzielne struktury bośniackich muzułmanów, Serbów i Chorwatów. W strukturę FOSS, w której szeregach znaleźli się działacze AIO, nie weszła Służba za istrage i dokumentaciju – SID (Agencja Śledcza i Dokumentacji). Została ona podzielona na dwie nowe służby: Muslimanska obavjesztajna služba – MOS (Muzułmańską Służbę Wywiadowczą) i Bosanski istražni center – BIC (Bośniackie Centrum Śledcze)¹⁰.

W obu tych służbach silne wpływy, dzięki powiązaniom rodzinnym i wojennym „zasługom”, miał Hasan Czengić¹¹. W 2002 r. FOSS oskarżyła obywatela Sudanu Fatiha al-Hasanajna o prowadzenie przestępczej działalności poprzez wykorzystywanie austriackiego i niemieckiego systemu bankowego dla osiągnięcia korzyści majątkowych. Wraz z nim oskarżono dziewięciu dawnych muzułmańskich działaczy, a obecnie członków radykalnej frakcji Stranka demokratske akcije (Partii Akcji Demokratycznej): Senada Szahinpaszicia, Bakira Alispahicia, Irfana Ljevakovicia, Edhema Biezakcicia, Aliję Delimustaficia, Senada Memicia i Murida Juliana oraz samego Hasana Czengicia.

W 2005 r. w mediach pojawiły się informacje o bliższych związkach bośniackiej Obavjesztajno-sigurnosna agencija – OSA (Agencji Wywiadu i Bezpieczeństwa), w którą przekształciła się FOSS, z działaczami Mladi muslimani (Młodzieży Muzułmańskiej) i redakcją wspomnianego już magazynu „Saff”. Gazeta opublikowała materiały m.in. na temat śledztw prowadzonych w sprawie wy-

Mustafa Cerić

Źródło: [http://
amuslimconvertoncemore.
blogspot.com/2009_11_01
_archive.html](http://amuslimconvertoncemore.blogspot.com/2009_11_01_archive.html)
[dostęp: październik 2012].

rozdziela rocznie na całym świecie 50 mln dolarów za pośrednictwem swoich 50 oddziałów, a jej obecne inwestycje na całym świecie opiewają na ponad 300 mln dolarów.

⁹ KM – konwertibilna marka – waluta BiH. 1 KM odpowiada około 0,5 euro.

¹⁰ Muzułmańska Służba Wywiadowcza miała koordynować działania pozostałych w Bośni mudžahedinów. Utrzymuje ściśle kontakty z muzułmańskimi organizacjami pozarządowymi. Bośniackie Centrum Śledcze jest aktywne za granicą. Z centrali w Wiedniu prowadzi działalność wśród bośniackiej diaspory w Europie.

¹¹ Hasan Czengić jest muzułmańskim radykałem, zwolennikiem jak najściślejszych więzi BiH z Bliskim Wschodem i odgórną reislamizacji państwa. Razem z obywatelem Sudanu Fatihem al-Hasanajnem założył w 1987 r. Third World Relief Agency (Agencję Pomocy dla Trzeciego Świata) z siedzibą w Wiedniu, która w okresie wojny domowej aktywnie wspierała bośniackich muzułmanów. W czasie działań wojennych Czengić stał się drugą, po Aliji Izetbegovicu (prezydencie Bośni i Hercegowiny w latach 1990–1998), najważniejszą osobą w państwie. Jako wiceminister obrony narodowej kontrolował dostawy broni do BiH, a ponadto przez jego ręce przechodziły fundusze pomocowe z Iranu i świata arabskiego (około 2,5 mld dolarów). Obecnie należy do władz Partii Akcji Demokratycznej. Jest też członkiem rady nadzorczej Bosnia Bank International, który został założony przez banki ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich oraz Arabii Saudyjskiej. Jest to pierwszy bank islamski w Bośni, popularny wśród praktykujących muzułmanów.

wiadomości działalności niektórych państw muzułmańskich na terenie BiH, organizacji charytatywnych i islamskich grup ekstremistycznych. Źródłem informacji była najprawdopodobniej Agencja Wywiadu i Bezpieczeństwa.

Latem 2006 r. AIO sporządziła listę ponad 200 osób uznanych za przeciwników islamu. Podstawą tego działania była fatwa wydana przez radykalnych imamów dotycząca rozrachunku z osobami znanymi z liberalnych poglądów, które umieszczono w wykazie. W tekście można znaleźć odwołania do *Maalim fi at Tarik (Drogowskaczy)* autorstwa Sajjida Kutba. Ten ideolog Braci Muzułmanów głosił upadek świata islamu z powodu obecności fałszywych muzułmanów, którzy niszczą wiarę od środka. Listę AIO otwierał Senad Avdić, redaktor naczelny dziennika „Slobodna Bosna” („Wolna Bośnia”), któremu zarzucono krytyczny stosunek do przywódcy bośniackich muzułmanów – reis l-ułemy¹² Mustafy Cericia oraz publikowanie artykułów dotyczących radykalnych organizacji muzułmańskich i ugrupowań o charakterze terrorystycznym na terenie BiH. Na drugim miejscu znalazł się Zlatko Lagumdžija, przewodniczący Socjaldemokratska partija (Partii Socjaldemokratycznej), a na trzecim Sulejman Tihic, przewodniczący Partii Akcji Demokratycznej. Umieszczenie tego ostatniego na liście było spowodowane jego dystansowaniem się od prawicowego skrzydła partii i opóźnianiem zmian w ustawodawstwie BiH. W wykazie znaleźli się również: Bakir Hadžimerović, urzędnik i dziennikarz federalnej telewizji BiH, Esad Hacimović, naczelnik gminy Tuzla, Mehmed Pargan ze „Slobodna Bosna” i Avdo Avdić z dziennika „Oslobodjenje” („Wyzwolenie”). Wpisany na listę grożono uznaniem za winnych zdrady stanu i przewidziano surowe kary w przypadku dalszego krytycznego wypowiedzania się na temat wiary, przywódcy religijnego kraju, działalności Islamska zajednica (Wspólnoty Muzułmańskiej), terroryzmu itp.

W bośniackiej prasie odnotowano dwa przypadki gróźb skierowanych do osób z listy. Pierwszy z nich dotyczył Sulejmana Tihicia, który wbrew głosom prawicowej frakcji Partii Akcji Demokratycznej i „prawdziwych” muzułmanów wyraził zgodę na wysłanie kontyngentu wojskowego BiH do Iraku i Afganistanu. Opowiedział się również za utworzeniem Republiki Serbskiej, czym odstąpił od polityki Młodych Muzułmanów. Stało się to jedną z przyczyn rozbitcia szeregów Partii Akcji Demokratycznej, która przestała cieszyć się takim poparciem, jak za życia Aliji Izebegovicia. Drugi przypadek dotyczył Avdo Avdicia, któremu grożono śmiercią za zdradę islamu. Policji nie udało się ustalić autora przekazanych telefonicznie gróźb, ale wskazano na możliwość inwigilowania dziennikarza przez mieszkającego w Tuzli¹³ działacza AIO, który pochodził z jednego z krajów arabskich.

W 2010 r. władze BiH przystąpiły do działań skierowanych przeciwko islamskim radykałom. Był to jeden z warunków UE zniesienia obowiązku wizowego dla obywateli BiH. W Górnej Maoczy, gdzie po zakończeniu wojny domowej w 1995 r. osiedliło się wielu muzułmańskich ochotników, aresztowano siedmiu członków miejscowej gminy wahhabickiej, a wśród nich ich przywódcę Nusreta Imamovicia. Nagłośniona przez media akcja spowodowała wzrost zainteresowania radykalnym islamem. Przedstawiciele środowiska wahhabickiego, w tym konwertyci: Niemiec Abu Adam (Sven Lau) i Grek Abu Ali (Effstatiouss Tsioniss), odbyli cykl spotkań z młodzieżą w Sarajewie, Zenicy,

¹² Reis l ulema – tytuł przysługujący głównemu muftiemu BiH.

¹³ Miejscowy Oddział Aktywnej Młodzieży Muzułmańskiej był jednym z najsilniejszych i nie podlegał kontroli miejscowych i międzynarodowych sił policyjnych oraz służb specjalnych, podobnie jak w dystrykcie Brzcko. Z kolei najaktywniejsza grupa AIO, związana z wahhabitami, działała w Straszanji i Banovici, gdzie religijni radykałowie zasiadali w lokalnych władzach.

Tuzli, Bihaciu i Travniku. Na początku maja 2010 r. w Tuzli aresztowano dwóch wahhabitów: Maksima Bożicia (znanego też jako Mirza Gradasević bądź Abu Muhammad) i Enesa Sejarnicia, podejrzewanych o planowanie zamachu terrorystycznego. Z kolei 27 czerwca 2010 r. został zaatakowany posterunek policji w miejscowości Bugojno¹⁴. W wyniku eksplozji zginął jeden policjant. Aresztowano wówczas pięciu wahhabitów: Dżamala Tajugicia, Nermina Avdibasicia, Nasera Palislamovicia, Adnana Haracicia i Harisa Causevicia. Ten ostatni od razu przyznał się do przeprowadzenia zamachu, aby zapobiec rozszerzeniu śledztwa na inne osoby lub organizację¹⁵. Według policji prawdopodobnym organizatorem zamachu był Naser Palislamović, wyznawca radykalnej ideologii takfiru¹⁶. Podczas śledztwa odkryto w pobliżu miejscowości Bugojno duży skład materiałów wybuchowych i broni, w tym pocisków raketowych. Znajdowały się one w plastikowych beczkach, zakopanych w ziemi na terenie opuszczonej kopalni.

W październiku 2010 r. wahhabici oskarżyli przewodniczącego Partii Akcji Demokratycznej Zlatka Lagumdžiję, znanego z krytycznego stosunku do radykalizacji życia religijnego w Bośni, o próbę wywołania konfliktu z muzułmanami, którzy żyją zgodnie z zasadami szariatu. Przedstawiciele muzułmańskich radykałów stwierdzili, że polityk w wywiadzie udzielonym dziennikowi „The Times” nawoływał do fizycznego prześladowania wahhabitów i uruchomienia procedur państwowych umożliwiających wyniszczenie lub deportację tej części bośniackiego społeczeństwa. Zdaniem działaczy ruchu wahhabickiego wywiad ten wynikał z anglo-amerykańskiej i antymuzułmańskiej propagandy i stanowił formę wezwania do linczu.

Komórki organizacyjne Aktivna islamska omladina szerzą antyzachodnią propagandę, która ma służyć radykalizacji postaw bośniackich muzułmanów. Hasła głoszone przez AIO trafiają na podatny grunt ze względu na wysokie bezrobocie, trudną sytuację materialną młodzieży, poczucie krzywdy, upokorzenia oraz brak wiary w przyszłość. Przykładem postępującej islamizacji kraju może być utworzenie w maju 2010 r. muzułmańskiej Stranka pravog puta (Partii Słusznej Drogi), założonej przez Admira Pozderovicia, byłego ministra ds. weteranów i rodzin żołnierzy poległych w BiH. Pozderović szumnie nazwał swoje ugrupowanie pierwszą partią islamską w Europie. Przeciwnicy Pozderovicia wyrażają opinię, że partia ta może dążyć do wprowadzenia prawa szariatu.

¹⁴ Atak był związany z obchodzonymi w tym dniu centralnymi uroczystościami 500. rocznicy muzułmańskiego święta Ajvatovic, do którego radykałowie mają krytyczny stosunek. Święto związane jest z legendą dotyczącą rozłamania się na dwie części dużej skały stojącej na przeszkodzie budowy wodociągu do miejscowości Prusac. Cud nastąpił w wyniku modłów pobożnego muzułmanina. Z tej okazji co roku odbywają się uroczyste pochody.

¹⁵ Grupa wahhabitów, do której należał Causević, utrzymywała związki z innymi ekstremistami: R. Rustempasicem, A. Handžiciem i E. Veliciem, którzy już wcześniej zostali oskarżeni o działalność terrorystyczną.

¹⁶ Zob. rozdział *At-Takfir wa al-Hidżra*.

ALLAH'IN PARTISI (TURECKI HEZBOLLAH)

Ugrupowanie powstało w 1980 r. w Turcji w odpowiedzi na działalność marksistowskiej organizacji Partija Karkeren Kurdistan (Partia Pracujących Kurdystanu). Turecki Hezbollah tworzyły komórki funkcjonujące w całym kraju, a zwłaszcza w zamieszkałej przez Kurdów południowo-wschodniej Turcji. Ruch był inspirowany rewolucją islamską w Iranie, z którą początkowo sympatyzował. Na czele organizacji stanął Hüseyin Velioglu, jeden z jej założycieli. W latach 90. XX w. podzieliła się ona na dwie frakcje. Jedna, skupiona wokół księgarni Menzil (od *menziciler* – jeźdźcy) w Diyarbakir, była grupą bardziej umiarkowaną, dążącą do edukacji jednostek w celu przygotowania ich do dżihadu i jednoczesnego tworzenia ważnych instytucji państwa islamskiego. Akceptowała strategię rewolucji islamskiej w Iranie, ale odrzucała przywództwo tego państwa nad światem islamu. Popierała Kurdów, uważając ich działania za równie ważne, jak swoje. Frakcja ta stanowiła mniejszość i wykazywała małą aktywność. Silniejsza była druga frakcja – *ilimciler* (uczeni), która uważała, że muzułmanie są już przygotowani do walki zbrojnej. Jej członkowie popierali zarówno strategię, jak i przywództwo Teheranu oraz występowali przeciwko kurdyjskiej Partii Pracujących Kurdystanu, która, według nich, niszczy jedność wspólnoty muzułmańskiej i wspiera ateizm. W 1994 r. członkowie organizacji byli podejrzewani o udział w 345 aktach przemocy (zabójstwa, zamachy). Ofiarami Hezbollahu byli m.in. prokurdyjscy dziennikarze, intelektualiści i politycy oraz opozycyjni działacze irańscy. Podział ugrupowania na „jeźdźców” i „uczonych” na tyle poróżnił obie frakcje, że wielokrotnie dochodziło między nimi do zbrojnych konfrontacji.

Od połowy lat 90. XX w. turecki Hezbollah stosował przemoc wobec bojowników świeckiej Partii Pracujących Kurdystanu, właścicieli sklepów i restauracji prowadzących sprzedaż alkoholu, którzy w opinii ekstremistów nie stosowali się do nakazów islamu. W styczniu 2000 r. w wyniku ofensywy sił bezpieczeństwa udało się zlikwidować bazy tureckiego Hezbollahu i zabić jego przywódcę Hüseyina Velioglu. Uwolniono również zakładników przetrzymywanych przez to ugrupowanie. Wielu spośród porwanych przedstawicieli prasy i biznesu przyznało, że było torturowanych.

Aktywność zbrojna organizacji skierowana przeciwko Partii Pracujących Kurdystanu była często prowadzona za wiedzą sił bezpieczeństwa, które długo ukrywały działalność Hezbollahu. Ugrupowanie wspierały

Hüseyin Velioglu

Źródło: <http://www.milliyet.com.tr/Gundem/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=1544697&Date=27.06.2012&Kategori=gundem&b=Oldurulen%20Huseyin%20Velioglu%20degil>
[dostęp: grudzień 2012].

ówczesne tureckie władze, na co wskazywał m.in. fakt sprowadzenia przez gubernatora prowincji Batman (w południowo-wschodniej Turcji) broni wartej 2,8 mln dolarów, do czego uprawnienia miał tylko rząd. Istniały podejrzenia, że została ona przekazana Hezbollahowi. Wątpliwości tych nie rozwiały wypowiedzi byłego prezydenta Republiki Turcji Sulejmana Demirela. Stwierdził on m.in., że Hezbollah to ruch mający na celu ochronę obywateli przed Partią Pracujących Kurdystanu. Dwuznaczne było również stanowisko przywódcy Refah Partisi (Partii Dobrobytu) i byłego premiera Turcji Nekmettina Erbakana. Potępił on wprawdzie zamach na dziennikarza Ujgura Momcu w 1993 r., ale jednocześnie oskarżył o jego dokonanie Izrael, a nie muzułmańskich ekstremistów.

Od końca XX w., kiedy to policja w prowincji Mardin przejęła komputery należące do organizacji oraz aresztowała lub zabiła jej liderów, stopniowo malało znaczenie tureckiego Hezbollahu. Organizacja nie przestała jednak istnieć, działa nadal pod nowym kierownictwem Isy Altsoya, zarówno w Turcji, Syrii, Iraku, jak i w kilku państwach europejskich, szczególnie w Niemczech. Według niektórych opinii ugrupowanie może utrzymywać kontakty z Al-Kaidą. Turecki Hezbollah prowadzi stosunkowo mało aktywną działalność propagandową. Również ideologia organizacji, inspirowana po części islamską rewolucją w Iranie, zniechęca do współpracy środowiska sunnickie. Niemniej jednak organizacja ta popiera walkę Czechenów o utworzenie islamskiego emiratu i Ujgurów w Sinkiangu.

Źródło: <http://www.economist.com/node/2155111>
[dostęp: grudzień 2012].

Turecki Hezbollah jest podejrzewany o kontakty z innymi islamskimi ugrupowaniami ekstremistycznymi w kraju, szczególnie z Islami Büyük Doğu Akincilar Cephesi (Islamskim Frontem Jeźdźców Wielkiego Wschodu), Teyrbazen Azadiya Kurdistan (Sokołami Wolności Kurdystanu) oraz Brygadami Abu Hafs al-Masriego. Do czterech zamachów przeprowadzonych na hotele i stację benzynową w Stambule w sierpniu 2004 r. przyznały się Teyrbazen

Azadiya Kurdistan. Jednak to mudżahedini z Brygad Abu Hafs al-Masriego oświadczyli w internecie, że ataki te były pierwszymi z serii aktów przemocy skierowanych przeciwko krajom europejskim, które odmówiły zawieszenia broni zaofierowanego przez Osamę bin Ladena¹. Podobnie cztery wcześniejsze zamachy, z 17 listopada 2003 r., na dwie synagogi w Stambule, brytyjski bank i konsul w tym mieście oraz ataki terrorystyczne z czerwca 2004 r. przed szczytem NATO przypisywano zamiennie którejś z wymienionych organizacji. Tureckie organy ścigania, szczególnie jeśli chodzi o zamachy z listopada 2003 r., nie miały wątpliwości, że zostały one przeprowadzone z inspiracji Al-Kaidy². Tureccy ekstremiści mieli nawiązać kontakt z Bin Ladenem, któ-

¹ Wcześniej ta sama grupa przyznała się m.in. do zamachu w Madrycie 11 marca 2004 r. Rozejm, o którym wspomnieli terroryści, przywódca Al-Kaidy zaproponował w kwietniu 2004 r. Kraje europejskie miały do połowy lipca wycofać wojska z Afganistanu, Iraku i innych krajów muzułmańskich. W przeciwnym razie Bin Laden groził zamachami.

² W 2004 r. przed sądem stanęło 50 osób podejrzanych o przygotowanie i przeprowadzenie tych zamachów. 19 ukrywających się osób osądzono zaocznie. Prokuratura żądała kary dożywotniego więzienia dla czterech

ry wskazał im cel ataków i zapłacił 150 tys. dolarów za wykonanie tego zadania. Liderzy tureckiej siatki: Baki Yiğit, Habib Akdaş i Adnan Ersöz mieli wielokrotnie rozmawiać z Ajmanem az-Zawahirim oraz spotkać się z Bin Ladenem³.

Muzułmańscy ekstremiści stanowią zagrożenie dla stabilności państwa tureckiego i jego systemu demokratycznego. Istnieje jednak wiele czynników, które to zagrożenie minimalizują. Radykałowie są zdecydowaną mniejszością wśród wyznawców islamu, nie mają charyzmatycznego przywódcy, są izolowani zarówno przez umiarkowane ugrupowania muzułmańskie, jak i przez tureckie społeczeństwo. Wyrazem sprzeciwu wobec zamachów było organizowanie społecznych protestów⁴. Zdominowanie tureckiej sceny politycznej przez religijną Adalet ve Kalkınma Partisi (Partię Sprawiedliwości i Rozwoju) znacznie osłabiło wpływy islamskich ugrupowań ekstremistycznych. Zdaniem przedstawicieli tureckich służb specjalnych rodzimy Hezbollah jest obecnie w stanie rozpadu. Część jego przywódców zwolniono z więzień na początku stycznia 2011 r. po wejściu w życie nowych przepisów ograniczających czas trwania aresztu bez wyroku skazującego. Niemniej jednak w lutym tego samego roku policja zatrzymała 35 podejrzanych o przynależność do tureckiego Hezbollahu – 15 osób aresztowano w pobliżu Stambułu, a 20 pozostałych w miastach Batman, Diyarbakir i Sanliurfa na południowym wschodzie Turcji. Do kolejnych aresztowań doszło w kwietniu 2011 r. Tym razem w różnych regionach kraju zatrzymano około 40 osób.

oskarżonych. Pozostałym natomiast groziło od czterech do 22 lat pozbawienia wolności.

³ Baki Yiğit stwierdził, że początkowo chciał uprowadzić kilku zachodnich dyplomatów. Ten plan nie uzyskał akceptacji Osamy bin Ladena. Al-Kaida zleciła Turkom ataki na amerykańską bazę lotniczą Incirlik i na izraelskie statki w porcie Mersin. Zadanie to okazało się niemożliwe do wykonania ze względu na zastrzone środki bezpieczeństwa wprowadzone w obu obiektach. Dlatego terroryści postanowili uderzyć na Stambuł.

⁴ Badania z 2006 r. wykazały brak poparcia Turków dla działań islamskich ekstremistów, które były związane z użyciem przemocy – 85 proc. społeczeństwa potępiło ataki ugrupowań palestyńskich na izraelskich cywilów, 61 proc. wykluczyło użycie przemocy wobec cywilów w obronie islamu, 17 proc. respondentów stwierdziło, że czasami można posunąć się do takich działań, a 9 proc. odpowiedziało, że jest to dopuszczalne, ale rzadko.

AMAL (ODDZIAŁY LIBAŃSKIEGO OPORU)

Flaga Amalu

Wyraz „Amal” jest akronimem arabskiej nazwy Afwadż al-Mukawama al-Lubnanija (Oddziały Libańskiego Oporu) i tłumaczony jest na język polski jako słowo „nadzieja”. Zrzeszająca szyitów organizacja przekształciła się w latach 90. XX w. w drugą, po Hezbollahu, pod względem znaczenia szyicką partię na libańskiej scenie politycznej. Organizacja powstała na początku 1975 r., aby bronić interesów ludności szyickiej stanowiącej najbiedniejszą wspólnotę religijną Libanu. Organizacja wywodzi się z Harakat al-Mahrumin (Ruchu Poniżonych). Jego założycielem był *szajch* Musa as-Sadr, który pochodził ze znakomitego rodu teologów muzułmańskich. Po ukończeniu szkół religijnych w Iranie i Iraku na przełomie lat 50. i 60. XX w. przyjechał do Libanu i osiedlił się w Tyrze. Tam został przywódcą ludności szyickiej dyskryminowanej przez chrześcijan i sunnitów. As-Sadr założył w Tyrze m.in. szkoły dla młodzieży. W 1969 r. powołał Najwyższą Radę Szyicką reprezentującą interesy tej wspólnoty religijnej. Sformułował również jej program polityczny, w którym określono, że celem organizacji jest: dążenie do jedności wszystkich muzułmanów, dążenie do współpracy libańskich ugrupowań religijnych, wypełnianie patriotycznych i narodowych obowiązków, obrona libańskiej niepodległości, niezależności i integralności terytorialnej, zwalczanie nędzy, zacofania, społecznej niesprawiedliwości i moralnej degeneracji oraz udzielanie wsparcia palestyńskiemu ruchowi oporu. W 1974 r. Musa as-Sadr założył organizację społeczno-polityczną walczącą o prawa szyitów w południowym Libanie – Harakat al-Mahrumin.

Pomimo narastających w kraju napięć na tle społecznym i religijnym wywoływanych agresywnym zachowaniem bojowników palestyńskich, których ofiarą padali często szyici, oraz konfliktami pomiędzy Palestyńczykami a członkami chrześcijańskiej Falangi, Musa as-Sadr odmawiał używania siły¹. W końcu jednak wyraził zgodę na utworzenie milicji o nazwie Amal, stanowiącej początkowo zbrojne skrzydło Harakat al-Mahrumin. Amal szukał

Musa as-Sadr

Źródło: <http://www.rohama.org/fa/pages/?cid=8702> [dostęp: marzec 2014].

¹ W sierpniu 1978 r. Musa as-Sadr w towarzystwie szejka Mohammeda Jakuba i dziennikarza Abbasa Badra ad-Dina udał się do Libii na zaproszenie Muammara Kaddafiego. W Libii zaginął po nich wszelki ślad. Pojawiły się różne, niepotwierdzone informacje dotyczące zniknięcia As-Sadra. Podawano m.in., że udał się do Włoch lub został porwany przez służby specjalne szacha Iranu, lub też został zabity na rozkaz Kaddafiego. Libańczycy, mając nadzieję na jego powrót, nie obsadzili stanowiska przewodniczącego Najwyższej Rady Szyickiej aż do 1987 r. Następcą As-Sadra został Muhammad Mahdi Szams ad-Din. Wiele lat później pojawiły się informacje, że As-Sadr i towarzyszące mu osoby zostali zamordowani z rozkazu Kaddafiego. Nastąpiło to najprawdopodobniej na wniosek Jasira Arafata, którego organizacja znajdowała się w tym czasie w stanie wojny z libańskimi szyitami.

pomocy wojskowej u szacha Iranu Mohammada Rezy Pahlawiego. Pierwszym dowódcą milicji został Sajjid Husajn al-Husajni, lecz wkrótce zastąpił go Nabih Berri, który do dziś kieruje Amalem.

Ugrupowanie stało się szczególnie aktywne po zwycięstwie rewolucji islamskiej w Iranie w 1979 r. W latach 1981–1982 zaczęło się gwałtownie rozrastać, przekształcając się w drugą, po chrześcijańskiej Falandze, siłę w Libanie. W sierpniu 1983 r. Amal przejął kontrolę nad większością terytorium zachodniego Bejrutu, a Berri znalazł się w gronie 11 czołowych osobistości, które prezydent Amin Dżumajil wezwał do podjęcia dialogu na rzecz ocalenia narodowego. Mimo ścisłych związków ideowych z Iranem, czego wyrazem było ogłoszenie przez Amal w marcu 1982 r. ajatollaha Chomeiniego imamem wszystkich muzułmanów na świecie, działacze organizacji zmierzali do polepszenia sytuacji szyickiej wspólnoty, przy zachowaniu dotychczasowego charakteru libańskiego państwa. Natomiast takie ugrupowania jak Hezbollah czy Amal al-Islami (Islamski Amal), które oddzieliły się od Amalu w 1982 r., wyraźnie opowiedziały się za wprowadzeniem w Libanie szyickich rządów teokratycznych, co musiałyby wiązać się z wcześniejszym wypędzeniem z kraju sunnitów i chrześcijan lub zmuszeniem ich do bezwzględnego posłuszeństwa. Była to czysta utopia.

Podczas wojny domowej w Libanie głównym przeciwnikiem Amalu była sunnicka milicja Murabitun (Strażnicy) będąca zbrojnym skrzydłem Harakat an-Nasirijin al-Mustakillin (Niezależnego Ruchu Naserowskiego). Organizacja ta wspólnie z Palestyńczykami występowała m.in. przeciwko chrześcijańskim maronitom z Falangi. Wyraźnie zaczęły się także rysować różnice polityczne między Amal al-Islami i Hezbollahem a Amalem. To pierwsze ugrupowanie, kierowane przez Husajna al-Musawiego, wyraźnie wzmocniło siły Hezbollahu i doprowadziło do zredukowania wpływów Amalu.

Od połowy lat 80. XX w. zaczął narastać konflikt między Hezbollahem a Amalem. Rozpoczął się on od porwania pracownika ONZ płk. Williama Higginsa, który 17 lutego 1988 r. został uprowadzony przez frakcję Amalu kierowaną przez Mustafę Diraniego². Higgins wracał wówczas ze spotkania z Abd al-Madżidem Salehem, jednym z przywódców Amalu. Powodem konfliktu między Hezbollahem a Amalem było przejęcie kontroli nad południową częścią Libanu. Konflikt podzielił rodziny szyickie i wielokrotnie zdarzało się, że członkowie jednego klanu walczyli przeciwko sobie. Ponadto i jedna, i druga strona miała swoich możnych protektorów. Za Amalem opowiedziała się Syria, za Hezbollahem stał natomiast Iran. Z tego powodu konflikt szyicki wywołał kryzys w stosunkach syryjsko-irańskich. Ukazał on rywalizację między szyickim fundamentalizmem reprezentowanym przez Hezbollah a umiarkowanym Amalem. W wojnie z Amalem Hezbollah występował również prze-

Nabih Berri

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Nabih_Berri.jpg
[dostęp: marzec 2014].

² William Higgins został zamordowany prawdopodobnie 6 lipca 1990 r.

ciwko żołnierzom armii syryjskiej, z kolei Iran, pomimo zakończonej fiaskiem wojny iracko-irańskiej (20 sierpnia 1988 r.), nie zrezygnował z „eksportu” rewolucji islamskiej, która miałaby ogarnąć m.in. Liban.

W lutym 1987 r. siły syryjskie zajęły zachodni Bejrut i przeprowadziły atak na kwatery Hezbollahu, zabijając 20 bojowników. Wiosną 1988 r., kiedy toczyły się walki z Amalem, armia syryjska czekała na sposobność wkroczenia do południowych przedmieść Bejrutu. Pozycje Hezbollahu zostały wówczas utrzymane dzięki pomocy sił chrześcijańskich. W rezultacie Hezbollah, pozostając w stolicy, został wyparty z południowego Libanu. Do zakończenia bratobójczej wojny pomiędzy szyitami przyczynił się ówczesny przewodniczący irańskiego parlamentu, Ali Akbar Haszemi Rafsandżani, który chciał uchronić Hezbollah przed jeszcze większymi stratami. Trwające od stycznia 1989 r. do listopada 1990 r. negocjacje syryjsko-irańskie zakończyły walki między skonfliktowanymi ugrupowaniami szyickimi³. Hezbollah mógł powrócić do południowego Libanu, a Syria uzyskała prawo do kontroli jego działań.

Po zakończeniu wojny domowej w Libanie w 1991 r. Amal rozbroił swoje siły, Hezbollah natomiast nie zgodził się na rozbrojenie własnych bojowników. Wśród osób wzywających do rozbrojenia Hezbollahu był przywódca Amalu Nabih Berri i przewodniczący Najwyższej Rady Szyickiej *szajch* Muhammad Mahdi Szams ad-Din. Hezbollah stał się nie tylko pierwszą siłą szyicką w Libanie, ale zaczął wypierać Amal ze strefy jego wpływów w Afryce Zachodniej, gdzie ten cieszył się dużym poparciem libańskiej diaspory⁴. Od 1992 r. przedstawiciele Amalu zasiadają w libańskim parlamencie, a od 2006 r. wraz z Hezbollahem i innymi ugrupowaniami prosyryjskimi tworzą Sojusz 8 Marca.

³ W styczniu 1989 r. zawarto porozumienie syryjsko-irańskie, które jednak nie zażegnało definitywnie konfliktu. Dopiero druga tura negocjacji, zakończona 9 listopada 1990 r., przyniosła koniec wojny pomiędzy szyitami.

⁴ Nabih Berri urodził się w Sierra Leone, gdzie posiadał liczne kontakty. Dzięki powiązaniom Berriego z Sahidem Muhammadem Dżamilem, prawą ręką ówczesnego prezydenta kraju, Siakiego Probyna Stevensa, Amal mógł finansować swoją działalność z handlu diamentami.

ANGKATAN BELIA ISLAM MALAYSIA (MALEZYJSKI RUCH MŁODZIEŻY MUZUŁMAŃSKIEJ)

**Symbol
ABIM**

Ruch Angkatan Belia Islam Malaysia, znany bardziej pod malajskim skrótem ABIM, został utworzony w 1971 r. przez członków Persatuan Kebangsaan Pelajar Islam Malaysia (Narodowego Związku Malezyjskich Studentów Muzułmańskich) i rozwijał się głównie w środowiskach młodzieży szkół wyższych¹. W latach 1974–1982 organizacji przewodniczył charyzmatyczny przywódca Anwar Ibrahim, który nawiązał kontakty z Parti Islam SeMalaysia – PAS (Panmalajską Partią Muzułmańską)², zostając później jej znanym działaczem. Ruch wykazywał silne związki ideologiczne z radykalnymi organizacjami muzulmańskimi za granicą, szczególnie z Dżama'at-e Islami Pakistan (Pakistańskim Stowarzyszeniem Muzułmańskim) i z Al-Ichwan al-Muslimin (Braćmi Muzułmanami), programowo opowiadającymi się za stworzeniem państw muzulmańskich i ostro występującymi przeciw sekularyzmowi i wąsko rozumianemu nacjonalizmowi. Od chwili swojego powstania ABIM zdecydowanie krytykował rządzącą koalicję Barisan Nasional Pembebasan Patani – BNPP (Narodowy Front Wyzwolenia Pattani), skupiającą byłych działaczy młodzieżówek muzulmańskich pod przywództwem United Malays National Organization – UMNO (Malajskiej Zjednoczonej Organizacji Narodowej), uznając, że jej dotychczasowa polityka służy utrzymaniu kolonialnych, a zatem niemuzułmańskich, świeckich tradycji. Przywódcy ABIM uważali, że status islamu jako religii narodowej jest niewystarczający. Ich zdaniem konstytucja powinna jasno deklarować, że Maleszja jest państwem muzulmańskim, którego prawa są oparte na szariacie. W programie ABIM odnośnie do sfery gospodarczej wpisano zniesienie sprzecznego z muzulmańską tradycją bankowego oprocentowania, traktowanego jako lichwa (*riba*), a muzulmański podatek *zakat* miał zastąpić dotychczasowy system podatkowy. Organizacja postulowała też założenie muzulmańskiego banku i otwarcie muzulmańskiego uniwersytetu jako alternatyw dla istniejącego systemu bankowego i świeckiego szkolnictwa wyższego w Maleszji. Krytykowała również United Malays National Organization, największą partię malajską, za to, że przyjęła zasady obrony interesów społeczności malajskiej, a nie

¹ Malajowie stanowią obecnie 52 proc. populacji Maleszji, Chińczycy – około 35 proc., Hindusi – 10 proc., a ludność autochtoniczna wschodniej części kraju – około 3 proc. Mimo że Maleszja, ze względu na swą różnorodność etniczną, nie jest również krajem jednorodnym religijnie, to islam zawsze odgrywał istotną rolę w jej życiu społecznym, gospodarczym i politycznym (według statystyk z 2003 r. przyjmuje się, że 60,4 proc. tego około 30-milionowego kraju stanowią muzulmanie, 19,2 proc. – buddyści, 9,1 proc. – chrześcijanie, a 6,3 proc. – hinduiści). O zwiększeniu politycznej aktywności ugrupowań religijnych można mówić od początku lat 70. XX w., które określa się jako czas tzw. islamskiego odrodzenia w Maleszji. Okres ten charakteryzowała stopniowa konsolidacja ruchów muzulmańskich w Maleszji, czego rezultatem było m.in. zawarcie nieoczekiwane go sojuszu między malajską partią opozycyjną PAS a ABIM. Na konsolidację ruchów muzulmańskich niewątpliwie wpływ wywarła fascynacja dokonaniem rewolucji islamskiej w Iranie, kreśląca coraz bardziej realną perspektywę urzeczywistnienia państwa muzulmańskiego.

² Parti Islam SeMalaysia została założona w 1951 r. Jej początek wiązał się z działalnością dysydentów z biura ds. wyznań rządzącej partii UMNO. Od początku swojego istnienia partia głosiła program uczynienia z Maleszji państwa muzulmańskiego w opozycji do świeckiej wizji UMNO. Przewodniczącym PAS jest Datuk Seri Abdul Hadi Awang.

muzułmańskiej religii. Żądania ugrupowania wydawały się o wiele bardziej radykalne i precyzyjne w porównaniu z niejasnym programem państwa muzulułmańskiego połączonym z malajskim nacjonalizmem prezentowanym przez Parti Islam SeMalaysia.

W swych działaniach ABIM kładł nacisk na szerzenie oświaty muzulułmańskiej, a także usiłował podnieść poziom wiedzy religijnej wśród swoich członków. Aktywiści otwierali liczne prywatne szkoły o muzulułmańskim charakterze. Były one również miejscem rekrutacji nowych członków ugrupowania. Wielu absolwentów prywatnych szkół należących do organizacji stało się wyjątkowo oddanymi działaczami ABIM. Ugrupowanie organizowało seminaria, konferencje i spotkania, a także publikowało tysiące książek, periodyków i ulotek, w których wyjaśniało cele swego działania. Inną formą aktywności ABIM było stworzenie programu systematycznego dokształcania ideologicznego. Spotkania, zaczynające się zawsze od recytacji wersetów *Koranu*, koncentrowały się na dyskusji i komentowaniu odczytanych fragmentów, ukazując zarówno

Datuk Nakhaie Ahmed

Źródło: <http://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2012/08/02/parti-berlabel-islam-belum-tentu-ikut-islam/> [dostęp: październik 2012].

ich klasyczną, jak i współczesną interpretację – tę ostatnią głównie na podstawie prac Sajjida Kutba, ideologa Braci Muzułmanów, i Abu al-Ala al-Maududiego, założyciela Dżama'at-e Islami Pakistan. Program spotkań zwykle kończył się dyskusją na temat bieżących problemów państwowych lub lokalnych i raportami z działalności ABIM na różnych szczeblach. Te grupy studyjne (*usra*) były podstawą działalności ruchu, zapewniając ustawiczny kontakt pomiędzy przywódcami i szeregowymi członkami ugrupowania, tak jak to się odbywało w środowisku Braci Muzułmanów. Podczas wyborów w 1977 r. Parti Islam SeMalaysia po raz pierwszy uzyskała poparcie ze strony ABIM, który choć nie wycofał się ze swej krytycznej postawy wobec tej partii, to jednak w oficjalnych stwierdzeniach podkreślał, że jest ona bardziej muzulułmańska niż rządząca United Malays National Organization. Ruch zmobilizował niemal całe swoje przywództwo i rzesze członkowskie dla organizowania kampanii poparcia na rzecz Parti Islam SeMalaysia w prowincji Kelantan. Mimo przegranej ugrupowań islamskich, wybory stanowiły ważny punkt zwrotny w historii ABIM. Wraz z nowo pozyskanym sojusznikiem, jakim się stała Parti Islam SeMalaysia, ruch zaczął rozszerzać swoje wpływy na tereny wiejskie. Jednocześnie stale umacniała się pozycja działaczy ABIM w szeregach tej partii, a część aktywistów ruchu młodzieżowego zajęła prominentne miejsca w jej strukturach. Na przykład Datuk Nakhaie Ahmed został sekretarzem generalnym Parti Islam SeMalaysia, Fadhil Nur jej wiceprzewodniczącym, a Said Ibrahim skarbnikiem. Programy obydwu ugrupowań również stawały się coraz bardziej zbieżne. Według przywódców ruchu jedynym korzystnym dla wszystkich mieszkańców Malesji rozwiązaniem miało być zbudowanie państwa muzulułmańskiego, w którym korzyści nie byłyby w żadnej mierze uzależnione od przynależności etnicznej czy rasowej.

W ramach kampanii prowadzonej pod hasłem: *Islam jest panaceum na wszystkie problemy wieloetnicznego społeczeństwa* ABIM krytykował władze za wąsko pojmowany nacjonalizm i sprzeczny z zasadami islamu etniczny szowinizm. W kontrolowanych przez siebie ruchach studenckich ugrupowaniu udało się ograniczyć wpływy organizacji

ich klasyczną, jak i współczesną interpretację – tę ostatnią głównie na podstawie prac Sajjida Kutba, ideologa Braci Muzułmanów, i Abu al-Ala al-Maududiego, założyciela Dżama'at-e Islami Pakistan. Program spotkań zwykle kończył się dyskusją na temat bieżących problemów państwowych lub lokalnych i raportami z działalności ABIM na różnych szczeblach. Te grupy studyjne (*usra*) były podstawą działalności ruchu, zapewniając ustawiczny kontakt pomiędzy przywódcami i szeregowymi członkami ugrupowania, tak jak to się odbywało w środowisku Braci Muzułmanów.

Podczas wyborów w 1977 r. Parti Islam SeMalaysia po raz pierwszy uzyskała poparcie

rządowych. Władze rozpoczęły więc kontrofensywę, usuwając islamskich działaczy młodzieżowych z urzędów i zawieszając programy spotkań na uczelniach. Aktywiści nie uzyskiwali pozwoleń na publiczne wystąpienia w wioskach. W niektórych prowincjach władze powołały fundacje, które miały stanowić alternatywę dla edukacyjnych programów ABIM. Wprowadzona w 1981 r. poprawka do ustawy o stowarzyszeniach zakazywała finansowania organizacji społecznych i politycznych ze źródeł zagranicznych. Był to poważny cios dla możliwości działania ruchu, który otrzymywał znaczne wsparcie z Arabii Saudyjskiej i Kuwejtów za pośrednictwem takich organizacji jak World Assembly of Muslim Youth – WAMY (Światowe Stowarzyszenie Młodzieży Muzułmańskiej)³ i International Islamic Federation of Student Organizations – IIFSO (Międzynarodowa Federacja Islamska Organizacji Studenckich)⁴

Źródło: <http://www.malaysia-maps.com/> [dostęp: grudzień 2012].

W latach 80. XX w. w Malesji zaczęto ograniczać wpływy kulturowe Zachodu oraz wprowadzać stopniową islamizację kraju. Ogłoszono plany utworzenia Międzynarodowego Uniwersytetu Muzułmańskiego⁵ oraz Banku Islamskiego i nowego systemu ubezpieczeń społecznych. Wydano również surowe zakazy uczestniczenia muzułmanów w grach hazardowych i spożywania przez nich alkoholu na przyjęciach publicznych. Kroki podjęte przez nowe władze spotkały się z aprobatą ABIM, który – identyfikując się z hasłami rewolucji islamskiej w Iranie – coraz częściej określał się jako ugrupowanie reprezentujące przede wszystkim ubogą młodzież i walczące o sprawiedliwość społeczną inspirowaną moralnymi normami islamu. Angkatan Belia Islam Malaysia jako gorący zwolennik muzułmańskich tendencji modernistycznych, zbliżonych do ideologii Braci Muzułmanów w świecie arabskim czy Dżama'at-e Islami

³ Zob. rozdział *Wahhabijja*.

⁴ Organizacja została założona w 1970 r. w Kuwejcie, gdzie znajduje się jej główna siedziba. Oprócz finansowania islamskich organizacji studenckich na świecie wydaje i kolportuje pisma głównych ideologów radykalnego islamu, przede wszystkim Abu al-Ali al-Maududiego, Sajjida Kutba i jego brata Muhammada.

⁵ Międzynarodowy Uniwersytet Muzułmański w Kuala Lumpur rozpoczął działalność w 1983 r. Przedsięwzięciu patronował ówczesny premier i były przewodniczący ABIM – Anwar Ibrahim. W 1988 r. na czele uniwersytetu stanął dr Abdul Hamid Abu Sulejman, saudyjski nauczyciel akademicki pochodzenia egipskiego. W latach 1973–1979 był sekretarzem generalnym WAMY. Należał do międzynarodowej elity fundamentalistów. Na uniwersytecie nauczano w duchu purytańskiego, wahhabickiego islamu. Wykłady prowadzono w języku angielskim i arabskim. Uniwersytet miał kształcić kadry zgodnie z zasadą islamizacji wiedzy. Według tej koncepcji celem każdej dziedziny nauki, ścisłej i humanistycznej, jest wychwalanie Bożego objawienia, którego najwspanialszą formę stanowi islam. Absolwenci uniwersytetu, wspomagani stypendiami z państw znad Zatoki Perskiej, mieli tworzyć elitę międzynarodowego fundamentalizmu. Uważano, że znajdą zatrudnienie w muzułmańskim systemie bankowym i agendach Munazzamat al-Mutamar al-Islami (Organizacji Konferencji Islamskiej).

Pakistan, jednocześnie entuzjastycznie przyjmował dokonania rewolucji islamskiej w Iranie, przedstawiając islam jako alternatywę wobec kapitalizmu i socjalizmu. W tym samym czasie w Parti Islam SeMalaysia dokonywała się powoli zmiana pokoleniowa. Część kluczowych stanowisk partyjnych obsadzili działacze ABIM, natomiast grupa starszych aktywistów wystąpiła z partii, tworząc ugrupowanie o nazwie Hizb al-Muslimin (Partia Muzułmanów), w pełni popierające umiarkowany program islamizacji i odrzucające koncepcje społeczno-polityczne młodych radykałów, zdobywających coraz większe poparcie.

Umacnianiu się islamu w Malezji sprzyjał premier Mohammad Mahathir (odszedł ze stanowiska w październiku 2003 r.). Uroczyście otwierał islamskie szkoły i banki, dawał schronienie muzułmańskim uchodźcom, których nie chciały przyjąć inne kraje. Władze Malezji przedstawiały swój kraj jako owoc udanego mariażu rygorystycznego islamu z nowoczesnym kapitalizmem⁶. W ciągu kilku lat islamskie partie potroiły liczbę swoich deputowanych. Równocześnie Mahathir zachęcał zagranicznych inwestorów do lokowania pieniędzy w Malezji i przekonywał Malajów, aby się bogacili. Ściągnęło to na niego gniew islamskich radykałów. Premiera oskarżono o korupcję i porzucenie islamskich wartości. Wicedyrektor Malezyjskiego Centrum Studiów Strategicznych Abdul Razak Baginda potępił fundamentalistów. Mahathir postanowił wykorzystać międzynarodową wojnę z terroryzmem i uznał liderów muzułmańskich organizacji za niebezpiecznych ekstremistów. Część z nich na krótki czas trafiła do więzień.

Mas Selamat Kastari

Źródło: <http://www.limsimi.com/johor-bahru-news-information/mas-selamat-caught-in-johor-bahru-finally/>
[dostęp: grudzień 2012]

Wpływy radykalnego islamu umacniają się w Malezji, znajdując poparcie wielu przedstawicieli władz i parlamentu, dawnych aktywistów ABIM i rządzącej Parti Islam SeMalaysia. Starają się oni ingerować w życie niemuzułmańskiej części społeczeństwa. W drugiej połowie lat 90. XX w. większość prowincji malezyjskich przyjęła szariat, który sprzeciw wobec każdej decyzji uczonych islamskich traktuje jak przestępstwo. Prawo koraniczne obejmuje, jak do tej pory, tylko wyznawców islamu. Jednak radykałowie dążą do zaostrzenia szariatu. Kogo nie uda się osadzić w więzieniu za niemoralne zachowanie, zuchwałość lub złamanie islamskich norm społecznych, tego się zastrasza. W lutym 2010 r. świat obiegła informacja o wykonaniu kary chłosty na trzech Malezyjkach skazanych na mocy prawa religijnego za pozamałżeński seks (w wielu muzułmańskich krajach zdrada małżeńska jest karana śmiercią).

Był to pierwszy przypadek wychłostania kobiet w tym kraju. Chłosta odbyła się w więzieniu koło Kuala Lumpur. Na chłostę oczekiwała czwarta kobieta, matka dwojga dzieci, skazana jeszcze w 2009 r. za spożycie piwa.

Jedynie nieliczni muzułmanie mają odwagę kwestionować radykalny nurt swojej religii, sprzeciwiać się jego zasadom, a nawet dyskutować o nim publicznie. Zdarzają

⁶ Symbolem tego połączenia miały być dwie bliźniacze wieże – Petronas Twin Towers – zaprojektowane w formie minaretów, otwarte w Kuala Lumpur w 1997 r., należące do państwowej kompanii naftowej. Do niedawna najwyższy budynek na świecie.

się przypadki zmuszania niemuzułmanów do organizowania islamskiego pochówku. Pojawiają się informacje na temat dyskryminowania muzułmańskich kobiet, które w porównaniu do muzułmank z innych krajów islamskich cieszyły się dotychczas największą swobodą. Coraz częściej przesyła się groźby chrześcijańskim politykom. Pod koniec grudnia 2009 r. Sąd Najwyższy w Kuala Lumpur pod presją radykalniej części rządu i społeczności islamskiej orzekł, że katolicki tygodnik „The Herald” nie może używać słowa „Allah” w odniesieniu do Boga. Termin ten jako jedyny w języku malajskim sensownie oddaje znaczenie określenia „Bóg”. Sędziowie zdecydowali, że może ono być używane wyłącznie przez muzułmanów. Ponieważ oficjalnie wszyscy Malajowie są muzułmanami, pokazowy zakaz nałożony na „The Herald” miał być odebrany jako próba chronienia przez rząd państwowej religii – islamu. Motywowano to tym, że publikacje chrześcijańskie zawierające słowo „Allah” mogłyby okazać się na tyle mylące dla muzułmanów, że doprowadziłyby do fali apostazji i nawróceń na chrześcijaństwo. Wyrok Sądu Najwyższego zmobilizował islamskich ekstremistów do działania. W styczniu 2010 r. doszło do podpalenia 10 chrześcijańskich kościołów⁷.

Do Malezji sięgają również wpływy indonezyjskiej Dżimah Islamiya (Wspólnoty Muzułmańskiej). Zgodnie z jej koncepcją Malezja ma się stać częścią kalifatu, który mógłby być utworzony w Azji Południowo-Wschodniej. W maju 2009 r. w Malezji zatrzymano członka tej organizacji, Masę Salamata Kastariego, który miał dowodzić siatką terrorystów w sąsiednim Singapurze. Był również uważany za głównego organizatora planowanego porwania Dżakarcie rosyjskiego samolotu i rozbicia go na międzynarodowym lotnisku w Singapurze. Zamach miał się odbyć mniej więcej w tym samym czasie, co wrześniowe zamachy w USA, jednak do niego nie doszło. Terrorystę aresztowano w styczniu 2006 r. w Indonezji i przekazano władzom singapurskim. Kastariemu udało się zbiec z więzienia w Singapurze do Malezji, gdzie zaczął tworzyć nową siatkę terrorystyczną.

⁷ W dniach od 8 do 15 stycznia 2010 r. zaatakowano 10 kościołów katolickich i protestanckich. Osiem z nich podpalono, a dwa oblano farbą. Rząd i wielu przedstawicieli muzułmańskiej większości potępili ataki. Premier Nadzib Tun Abdul Razak zadeklarował około 150 tys. dolarów na odbudowę szczególnie zniszczonego kościoła w innym miejscu. Gest ten ma tym większe znaczenie, że w Malezji rzadko udziela się zezwoleń na budowę nowych, niemuzułmańskich świątyń. Jednocześnie po ogłoszeniu przez inspektora generalnego policji informacji o braku ludzi do monitorowania wszystkich miejsc kultu, członkowie ponad 100 muzułmańskich organizacji pozarządowych zgłosili się podobno do ochotniczej ochrony kościołów.

ANSAR AL-ISLAM (ZWOLENNICY ISLAMU)

Symbol Ansar al-Islam

Radykalna sunnicka organizacja kurdyjska Ansar al-Islam powstała we wrześniu 2001 r. w północno-wschodnim Iraku z połączenia kilku mało znanych grup: Dżund al-Islam (Armia Islamu), Hamas (Harakat al-Mukawama al-Islamiyya – Islamski Ruch Oporu)¹ i Dżabhat al-Ittihad al-Islamiyya (Front Jedności Islamskiej). Symboliczna ceremonia połączenia miała się odbyć w jednym z obozów Al-Kaidy w Afganistanie. Podczas tej uroczystości Osama bin Laden „pobłogosławił” założycieli nowej organizacji, przekazując na jej potrzeby 300 tys. dolarów. Początkowo ugrupowanie liczyło około 300 osób, w tym wielu weteranów wojny z armią radziecką w Afganistanie. Potem walczyli oni przeciwko świeckim kurdyjskim ugrupowaniom: Demokratycznej Partii Kurdystanu² i Patriotycznej Unii Kurdystanu³ oraz ich zbrojnym milicjom – peszmergom. Jednym z założycieli Ansar al-Islam był Nadżmuddin Faradž Ahmed, znany jako mułła Krekar⁴. Jest on również duchowym przywódcą tej organizacji. Jej liderami byli również Abu Abdallah asz-Szafi i wyszkolony w obozach Al-Kaidy Abu Wael⁵.

Na kontrolowanych przez siebie terenach ugrupowanie wprowadziło surowe zasady szariatu, zabraniając gry na instrumentach, tańców, śpiewów, uczęszczania do szkół dziewczynkom, usuwając wizerunki ludzi z etykiet na towarach, zmuszając wyznawców innych nurtów islamu, przede wszystkim Ahl al-Hakk (Ludzi Prawdy)⁶, do przyjęcia

¹ Zbieżność nazw z palestyńskim Hamasem.

² Por. rozdział *Al-Madžlis al-Ala li as-Sawra al-Islamiyya fi al-Irak*.

³ Patriotyczna Unia Kurdystanu (PUK) została założona w 1975 r. przez Dżalala Talabaniego. Początkowo była partią inteligentką, a znaczną grupę jej założycieli stanowili naukowcy lub nauczyciele akademicy. Od początku lat 80. XX w. rozszerzała swą bazę społeczną, docierając do robotników. Zaczynając od programu typowo lewicowego, z czasem przeszła w stronę socjaldemokracji i centrum. Jej główna strefa wpływów rozciąga się w północno-wschodniej, leżącej przy granicy z Iranem, części Kurdystanu irackiego. Po latach rywalizacji i bratobójczych walk, Patriotyczna Unia Kurdystanu zjednoczyła się z Demokratyczną Partią Kurdystanu (Kurdistan Democratic Party), tworząc w 2005 r. Demokratyczno-Patriotyczny Alians Kurdystanu, a Dżalal Talabani został prezydentem Iraku.

⁴ Mułła Krekar (ur. 1956 r.), iracki Kurd, w 1991 r. uzyskał azyl polityczny w Norwegii, gdzie przebywa również jego żona, czwórka dzieci i brat. Z Europy wielokrotnie podróżował na Środkowy Wschód. We wrześniu 2002 r. został aresztowany na lotnisku w Amsterdamie, gdy wracał z Iranu. Jego ekstradycji domagały się Stany Zjednoczone i Jordania. Ostatecznie w styczniu 2003 r. został odesłany do Norwegii. W marcu 2003 r. został aresztowany pod zarzutem powiązań z organizacją terrorystyczną i stwarzania zagrożenia dla Norwegii. W czerwcu 2004 r. prokuratura umorzyła sprawę przeciwko niemu, sąd w Jordanii natomiast skazał go zaocznie na 15 lat ciężkich robót za przygotowywanie ataków terrorystycznych i przynależność do grup terrorystycznych, w tym Al-Kaidy i związanej z nią Ansar al-Islam, którą sam założył. W listopadzie 2007 r. Sąd Najwyższy w Oslo orzekł, że Krekar stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa kraju, podtrzymując decyzję władz norweskich z 2003 r. o wydaleniu go z kraju. Mułła wciąż jednak przebywa z rodziną w Norwegii.

⁵ Według niektórych opinii Abu Wael był wysokim rangą oficerem irackiej służby bezpieczeństwa (Mucharabat) w okresie dyktatury Saddama Husajna.

⁶ Ahl al-Hakk, zwani też Ali Ilahi (Ali jest Bogiem), są grupą wyznaniową uznającą Alego ibn Abu Talibę za inkarnację Boga. Fatima (żona Alego i córka Muhammada) ma być również wcieleniem Boga, jednak niższego rzędu. Sekta wyodrębniła się w XIV w. z szyizmu imamickiego uznającego tradycję 12 imamów,

„prawdziwego” islamu lub opuszczenia przez nich swoich domów. W lutym 2002 r. członkowie Ansar al-Islam zabili znanego kurdyjskiego polityka, chrześcijanina Franso Haririego. W kwietniu tego samego roku śmierci uniknął premier rządu Kurdystanu Bahram Salih z Patriotycznej Unii Kurdystanu. W wyniku przeprowadzonego zamachu zginęło jednak pięciu członków jego ochrony. Liderzy organizacji nawiązali ścisłe kontakty z Abu Musabem az-Zarkawim, przywódcą Al-Dżama’at at-Tawhid wa al-Dżihad (Grupy Jedności Boga i Dżihadu). W połowie 2002 r. Az-Zarkawi przybył przez Iran grupą zwolenników na tereny znajdujące się pod kontrolą kurdyjskich ekstremistów. Bliską współpracę pomiędzy Az-Zarkawim i Ansar al-Islam potwierdził Jordańczyk Ahmed ar-Rijati. Jego zdaniem Az-Zarkawi spotkał się w połowie 2002 r. z mułłą Krekarem w północno wschodnim Iraku, w pobliżu granicy z Iranem. Obaj zgodzili się wyposażać w broń i ładunki wybuchowe grupę około 15 osób gotowych przeprowadzić ataki przeciw cudzoziemcom i amerykańskim celom w Jordanii. Według niektórych informacji przywódca Al-Dżama’at at-Tawhid wa al-Dżihad na terenie zdominowanym przez kurdyjskich islamskich rebeliantów miał założyć laboratorium produkcji różnych trucizn. Niektórzy ze schwytanych członków Ansar al-Islam twierdzili, że widzieli przeprowadzane tam doświadczenia na zwierzętach z użyciem gazu cyjanidowego i rycyny.

Mulla Krekar

Źródło: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=173826>
[dostęp: listopad 2012].

W lutym 2003 r. sekretarz stanu Colin Powell, przemawiając w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, uznał istnienie Ansar al-Islam za jedną z ważniejszych przesłanek do zaatakowania Iraku, gdzie w niewielkiej enklawie ekstremiści zaprowadzili porządek znany z Afganistanu za rządów talibów: produkowali broń chemiczną, udzielali schronienia członkom Al-Kaidy, dokonywali zamachów terrorystycznych, zabijając kurdyjskich polityków i oblewali kwasem „niemoralnie” ubrane kobiety. Ufortyfikowanie przez ekstremistów obozów i potężna siła ogniowa bo-

jowników spowodowały, że dużo liczniejsze oddziały peszmergów nie były w stanie ich pokonać. W tym samym miesiącu Wielka Brytania i USA zamroziły aktywa bankowe Ansar al-Islam, władze norweskie zaś ogłosiły, że wydała z kraju mułłę Krekara. W dniu 22 marca 2003 r. amerykańskie rakiety uderzyły w miejscowość Chormal (Khormal), w której miała się znajdować jedna z siedzib ugrupowania. Okazało się jednak, że zniszczono siedzibę umiarkowanej islamskiej partii Kurdów Komala. Zginęło około 50 jej członków⁷. Przywódca Komali Ali Bapir stwierdził wówczas: *Jeśli dosięgnie nas ogień*

łączyć elementy zoroastryzmu (staroperskiej religii – przyp. red.), wschodniego chrześcijaństwa i innych lokalnych wierzeń. Wyznawcy tej religii czczą również licznych świętych i anioły, w które wcieliły się m.in. postaci z pierwszych wieków islamu.

⁷ Podczas wspomnianego wystąpienia w Radzie Bezpieczeństwa ONZ Colin Powell wskazał na fotografii satelitarnej miejsce, gdzie Ansar al-Islam ma fabrykę broni chemicznej. Podpis pod zdjęciem brzmiał: *Chormal: fabryka trucizn i obóz terrorystów*. Kurdowie uważali, że Powell popełnił błąd i w rzeczywistości chodziło mu o wieś Sarget po drugiej stronie frontu, oddaloną o pół godziny jazdy samochodem. Amerykanie

przeznaczony dla Ansar, to Amerykanie zrobią z neutralnej partii swego wroga. Według niektórych świeckich działaczy kurdyjskich ugrupowań Komala współpracowała z Ansar. Inni temu zaprzeczali. Na jednym z posterunków kontrolnych peszmergowie zabili wiceprzewodniczącego Komali mułłę Abdullaha Kasriego. Oprócz niego zginęli także trzech ochroniarze i kierowca. Przedstawiciele władz kurdyjskich twierdzili, że samochód, którym jechał Kasri, nie zatrzymał się do kontroli i został omyłkowo wzięty za pojazd wiozący terrorystów.

Strefa największej aktywności Ansar al-Islam i Ansar as-Sunna

Źródło: <http://www.nctc.gov/site/groups/ai.html> [dostęp: listopad 2012].

Pod koniec marca 2003 r. oddziały kurdyjskich peszmergów i sił specjalnych USA zajęły 16 wiosek kontrolowanych wcześniej przez bojowników Ansar al-Islam. W walkach zginęło około 120 ekstremistów. Pozostali wycofali się w góry, i nawet późniejsze operacje wojskowe nie doprowadziły do ich likwidacji. Po zakończeniu regularnych walk w Iraku ugrupowanie przypuszczalnie zdołało odbudować swe szeregi. Organizowało samobójcze ataki na cele wojskowe i cywilne, m.in. 1 lutego 2004 r. przeprowadziło zamachy na siedziby Demokratycznej Partii Kurdystanu i Patriotycznej Unii Kurdystanu w Irbilu, w pierwszym dniu największego muzułmańskiego święta Id al-Adha (Święto Ofiary). Zginęło wówczas 109 osób, w tym miejscowi działacze obu partii i przedstawiciele władz prowincji Irbil, a ponad 300 osób zostało rannych. Jednocześnie na irackim froncie walki pojawiła się nowa

organizacja o nazwie Ansar as-Sunna (Zwolennicy Sunnizmu, Tradycji). Przyznała się ona do zamachu na siedmiu funkcjonariuszy hiszpańskich służb specjalnych, którzy zostali zamordowani 29 listopada 2003 r. w miejscowości Suwajra, około 45 km na południe od Bagdadu. W grudniu 2007 r. organizacja oficjalnie przyznała, że jest pochodną Ansar al-Islam i wróciła do swej pierwotnej nazwy, łącząc się z macierzystym ugrupowaniem. W listopadzie 2008 r. arcybiskup Mosulu otrzymał ostrzeżenie skierowane do wszystkich chrześcijan, wzywające ich do opuszczenia Iraku pod groźbą utraty życia⁸. W maju 2007 r. ogłoszono powstanie Dżabhat al-Dżihad wa al-Islah (Frontu Dżihadu i Reformy), który utworzyły organizacje: Ansar al-Islam, Ansar as-Sunna, Dżajsz al-Islami fi al-Irak (Islamska Armia Iraku) i Dżajsz al-Mudżahidin (Armia Mudżahedinów). Front miał przyjąć umiarkowane podejście do sunnickiego nurtu islamu i zaprzestania walki pomiędzy muzułmanami, a skoncentrować się na dżihadzie przeciwko wojskom amerykańskim. Planowano również połączenie wszystkich islamskich grup kurdyjskich w północnym Iraku.

W 2004 r. działalność Ansar al-Islam objęła również niektóre kraje Europy Zachodniej. W maju tego roku we Włoszech zatrzymano czterech obywateli Tunezji i Algierczyka, przebywających legalnie w tym kraju, którzy mieli werbować do organizacji

przekonywali później, że naturalnie wiedzieli, gdzie jest obóz terrorystów, a pod zdjęciem umieścili napis *Chormal*, bo jest to większa miejscowość, możliwa do znalezienia na mapie.

⁸ W marcu 2008 r., po porwaniu przez nieznaną sprawców, zmarł arcybiskup Mosulu Paulos Faradž Rahho. Według niektórych informacji duchowny zginął, ponieważ przestał płacić haracz rebeliantom. Większość chrześcijańskich parafii należących do tzw. kościoła chaldejskiego od kilku lat miała regularnie płacić okup terrorystom. Pieniądze pochodziły z niedzielnych zbiórek w kościołach, wpłat parafian i dotacji zagranicznych darczyńców. Po śmierci arcybiskupa Rahho za Mosul został odpowiedzialny arcybiskup Kirkuku Louis Sako. Szacuje się, że od czasu obalenia Saddama Husajna wiosną 2003 r. do końca 2011 r. liczba chrześcijan w Iraku zmniejszyła się z 1,2 mln do 250 tys. Zginęło co najmniej kilkaset osób, w tym kilku księży.

zamachowców samobójców gotowych udać się do Iraku, aby dokonać ataków na przebywających tam Europejczyków. Włochy prawdopodobnie przez dłuższy czas stanowiły punkt przerzutu bojowników do Iraku. W styczniu 2004 r. w obozie szkoleniowym należącym do Ansar al-Islam, położonym w miejscowości Chormal w irackim Kurdystanie, znaleziono m.in. około 70 włoskich dokumentów tożsamości, dzięki którym udało się rozpoznać przynajmniej pięciu zamachowców samobójców, którzy wysadzili się w Iraku. Przede wszystkim jednak udało się odtworzyć schemat działań organizacji posługujących się metodą zamachów samobójczych. Ich siedzibą były w tamtym okresie Włochy, a zwłaszcza Mediolan i Lombardia. Ważnymi postaciami tych organizacji byli m.in. Tunezyjczyk Habib Waddani⁹ i Marokańczyk Kemal Morszidi¹⁰. W maju 2004 r. w Hiszpanii aresztowano trzech Algierczyków: Samira Mahdzuba, Redwana Zenimiego, Mohammeda Ajatiego i Hiszpana Garcíę Gomeza, którzy rekrutowali ochotników do Ansar al-Islam, fałszowali paszporty i zbierali pieniądze służące do przetrwania zwerbowanych ekstremistów do Iraku. Na początku grudnia 2003 r. po zamordowaniu w Iraku siedmiu funkcjonariuszy hiszpańskich służb specjalnych organizacja opublikowała w internecie *Orędzie do narodu hiszpańskiego*¹¹, ostrzegając przed możliwością przeprowadzenia zamachów w Hiszpanii. W grudniu 2004 r. niemiecka policja ujawniła z kolei przygotowywany przez członków ugrupowania zamach na premiera Iraku

⁹ Habib Waddani (ur. 1970 r.) w październiku 2001 r. figurował jako zameldowany w Mediolanie. Udało mu się uniknąć aresztowania za handel bronią i materiałami wybuchowymi i ich transport z Rosji do Pakistanu, przeznaczonych dla obozów szkoleniowych Al-Kaidy. Po jego samobójczej śmierci w Iraku włoskie służby zarejestrowały rozmowę telefoniczną pomiędzy bratem Habiba a ich matką w Tunezji. Należy podkreślić, że połączenie rozmowy nastąpiło z jednego z mediolańskich meczetów, wielokrotnie przeszukiwanego ze względu na zagrożenie ze strony islamskiego terroryzmu. W rozmowie Habiba określano pseudonimem Said. Brat mówił: *Mamo, tutaj wszyscy go podziwiają i zazdroszczą mu. Wszyscy mówią, że im się przysnił nocą.* Także matka twierdziła, że widziała Habiba we śnie i że *miał się doskonale.* Objawienie „męczennika” we śnie potwierdza jego świętość. Przede wszystkim jednak brat wyjawiał, że *ważna osoba ofiarowuje nam 8 tysięcy euro jako rekompensatę za męczeństwo Saída.*

¹⁰ Kemal Morszidi (ur. 1980 r.) w 2001 r. uzyskał zgodę na pobyt stały we Włoszech. W Mediolanie został członkiem założycielem spółki General Service. Oferując fałszywe dokumenty ułatwiające uregulowanie sytuacji prawnej nielegalnych imigrantów, finansował Ansar al-Islam i jednocześnie wybierał potencjalnych męczehedynów do wysłania na front w Iraku i Afganistanie. W 2001 r. Kemal został rozpoznany w jednym z obozów szkolenia wojskowego Al-Kaidy w Afganistanie. Wrócił do Włoch i ponownie wyjechał do Iraku, zostając terrorystą samobójcą.

¹¹ W orędziu napisano m.in.: *Jeżeli naród hiszpański pragnie ocalić krew swoich synów, musi wycofać ich z Iraku teraz, póki żyją, zanim jako trupy odeślemy ich rodzinom.* A później: *Uważamy za wroga każdego, kto wspomaga Amerykanów. Uznajemy, iż rząd hiszpański jest winny śmierci każdego swojego żołnierza w Iraku i poza jego granicami.* Także kolejny ustęp podkreślał możliwość dokonania zamachu za granicą: *Odpowiedcie za to, co się wydarzy w waszym regionie i na całym świecie. To czas, aby każdy wziął na siebie odpowiedzialność.* Znamienny jest fakt, że pięć dni po ukazaniu się *Orędzia do narodu hiszpańskiego*, na tej samej stronie <http://aa.1asphost.com/iraq/book.doc> (która została później zamknięta) 8 grudnia 2003 r. pojawił dokument programowy Al-Kaidy zatytułowany *Dżihad w Iraku, nadzieje i zagrożenia.* Zawierał on rzeczową analizę polityczną i przewidywanie, że zamach w Hiszpanii zdarzy się w okresie wyborów: *Aby zmusić rząd hiszpański do wycofania się z Iraku, ruch oporu musi nękać jego siły ciężkimi atakami. Powinna im towarzyszyć kampania medialna, która ukaże sytuację w Iraku. Musimy maksymalnie wykorzystać zbliżający się termin wyborów powszechnych w Hiszpanii w marcu przyszłego roku. Uważamy, że rząd hiszpański nie wytrzyma więcej niż dwa lub trzy ataki, zanim będzie musiał się wycofać pod wpływem nacisku ze strony narodu. Gdyby jednak siły zbrojne miały pozostać po tych atakach, zwycięstwo Partii Socjalistycznej będzie niemal pewne. Wycofanie wojsk hiszpańskich stanie się priorytetem w jej programie wyborczym. Na koniec stwierdzamy, że wycofanie się hiszpańskich i włoskich sił zbrojnych wywierać będzie fantastyczny nacisk na obecność Brytyjczyków, czego nie zdola znieść Tony Blair. I w ten sposób szybko rozsypią się kostki domina. Pozostaje tylko podstawowy problem: przewrócić pierwszą kostkę. Chodzi tu naturalnie o Hiszpanię, która została przedstawiona jako pierwsza kostka, jaką trzeba wyrzucić, aby wywołać efekt domina, który zmusi inne wojska okupacyjne do opuszczenia Iraku.*

Ijada al-Alawiego¹², który składał wizytę w Niemczech. Zatrzymano wówczas trzech Irakijczyków oskarżonych o przynależność do Ansar al-Islam. Impulsem do podjęcia planów zamachu miało być wezwanie do zamordowania Al-Alawiego rozpowszechniane w internecie od 18 października 2004 r. Niemiecki Federalny Urząd Ochrony Konstytucji ocenił liczbę członków i zwolenników tej organizacji mieszkających w Niemczech na około 100–150 osób, głównie na południu kraju. W 2005 r. jeden z nich stanął przed sądem za organizowanie przerzutu bojowników islamskich z Niemiec przez Włochy do Iraku. W lipcu 2004 r. pojawiły się również sygnały na temat możliwości przeprowadzenia przez członków Ansar al-Islam zamachów na obiekty w Polsce i stacjonujące w Iraku kontyngenty wojsk Polski i Bułgarii w celu skłonienia władz tych krajów do wycofania się z Iraku.

Groźby pod adresem obu krajów pojawiły się na stronie www.ansarnet.ws, jednak po paru godzinach je usunięto. Autorzy napisali m.in. że Polska, a *szczególnie Marek Belka* (wówczas premier) ma wycofać wojska z Iraku, albo *zapłaci cenę taką, jak Hiszpania* (chodziło o zamachy z 11 marca 2004 r.). Z kolei organizacja przedstawiająca się jako Grupa Islamska at-Tawhid lub Al-Kaida w Europie groziła Bułgarii: *Żądamy po raz ostatni, byście wycofali wojska z Iraku, inaczej utopimy Bułgarię w morzu krwi*. Groźby te pojawiły się kilka dni po upływie terminu ultimatum, jakie Europie postawił Osama bin Laden, wzywający jej kraje do wycofania wojsk z Iraku. Po zamachach w Hiszpanii wywołały one uzasadnione obawy zagrożenia atakami terrorystycznymi. Z tego powodu odbyło się specjalne posiedzenie przedstawicieli polskiego rządu i służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo kraju.

Muła Krekar zagrożony deportacją z Norwegii powiedział na konferencji prasowej w czerwcu 2011 r., że jeśli będzie musiał wrócić do Iraku i zostanie tam zabity, to ten sam los mogą podzielić norwescy politycy. Wymienił byłą minister samorządu lokalnego i rozwoju regionalnego Ernę Solberg, która była znana ze stanowczej polityki azylowej. Wypowiedź Krekara została uznana przez prokuraturę za zagrożenie śmiercią politykom. Oskarżenie dotyczy również komentarzy z 2009 r., gdy w programie *The Wanted*, nadawanym przez amerykański kanał NBC, muła powiedział, że Amerykanie zasłużyli na zamach z 11 września 2001 r., a także przyznał, że zlecał zamachy samobójcze na obywateli USA w Iraku. Krekar twierdził, że nie jest już przywódcą Ansar al-Islam i zaprzeczał powiązaniom z Al-Kaidą. Ideologia założonej przez niego organizacji trafiła jednak do przekonania wielu muzułmanom mieszkającym w Europie, szczególnie w państwach skandynawskich i w Niemczech, gdzie Krekar ma wielu zwolenników. W krajach tych materiały propagandowe Ansar al-Islam ukazujące krwawe egzekucje „niewiernych”, szkolenie terrorystyczne i przesłania wzywające do dżihadu były publikowane na blogach i forach internetowych.

We wrześniu 2011 r. członkowie Ansar al-Islam opublikowali komunikat pt. *Przesłanie solidarności z naszymi braćmi w Ahwaz*, w którym wezwali mieszkańców tej irańskiej prowincji do zjednoczenia wysiłków i podjęcia dżihadu przeciwko Teheranowi¹³.

¹² Domniemani terroryści zamierzali początkowo dokonać zamachu w czasie planowanego spotkania Al-Alawiego z irackimi przedsiębiorcami, które miało odbyć się w siedzibie Deutsche Bank w Berlinie. Jeden z zatrzymanych terrorystów prowadził rozpoznanie terenu wokół banku.

¹³ Ahwaz jest stolicą irańskiej prowincji Chuzestan, która graniczy z Irakiem. Jej mieszkańcy są w większości Arabami. Od wielu lat oskarżają oni władze w Teheranie o działania na rzecz zmiany struktury demograficznej regionu przez utworzenie systemu zachęcającego niearabską ludność Iranu do osiedlania się w tym regionie oraz zmianę granic prowincji. Na skutek tego południowe jej rejony, zamieszkałe w większości przez ludność arabską, zostały od niej oddzielone, a w zamian do Chuzestanu zostały przyłączone północne

Autorzy podkreślili, że ludność Chuzestanu była pierwotnie sunnicka, a szyizm został jej narzucony przez irańską okupację. Zaznaczyli, że oddzielenie ludności prowincji od narzuconej wiary i kultury powinno stanowić podstawę do przyszłego osiągnięcia geograficznej i politycznej niezależności od Teheranu. W komunikacie ugrupowanie przedstawiło strategię dla tej prowincji, wzywając jej mieszkańców do powołania religijnego (sunnickiego) i politycznego kierownictwa, które powinno następnie przyłączyć się do światowego dżihadu. Przywódca nielegalnej Hizb an-Nahda al-Arab al-Ahwaz (Partii Odrodzenia Arabów Ahwazu) Sabah Musawi ujawnił, że część bojowników z terenu Chuzestanu przyłączyła się do sunnickich ugrupowań w Iraku, w tym do Ansar al-Islam, walczących przeciwko szyickim organizacjom wspieranym przez Iran. W Chuzestanie jest aktywny natomiast Harakat an-Nidal al-Arabi li Tahrir al-Ahwaz (Ruch Arabskiej Walki na rzecz Wyzwolenia Ahwazu) i jego zbrojne ramię – Martyr Mohye ad-Din an-Nasir Brigade (Brygada Męczennika Muhdziego ad-Dina an-Nasira). Jej bojownicy sporadycznie atakują instalacje naftowe Chuzestanu, gdzie znajduje się 80 proc. rezerw ropy naftowej Iranu.

tereny, na których Arabowie stanowią mniejszość. Większość populacji Chuzestanu to szyici, obserwuje się jednak tendencję do zmiany wyznania na sunnickie, co ma być jednym ze sposobów na odrzucenie wpływów Iranu. Działania te popierają sunnickie organizacje w Iraku, w tym Ansar al-Islam.

ANSAR AS-SUNNA (ZWOLENNICY TRADYCJI)

Symbol Ansar as-Sunna

Informacje medialne na temat działalności Ansar as-Sunna pojawiły się po raz pierwszy w 2003 r. Organizacja ta wystąpiła wówczas zbrojnie przeciwko amerykańskiej obecności w Iraku. Sprzeczne są natomiast opinie na temat jej pochodzenia. Według niektórych źródeł wywodzi się z ugrupowania Ansar al-Islam (Zwolennicy Islamu)¹, a według innych z Dżund al-Islam (Armii Islamu). Ta ostatnia grupa została utworzona przez radykałów z Harakat al-Islam al-Kurdistan (Islamskiego Ruchu Kurdystanu), byłych mudżahedinów z czasów wojny w Afganistanie przeciwko ZSRR oraz przeciwników innych partii kurdyjskich uważanych za antyislamskie, proizraelskie i proamerykańskie. W dniu 8 września 2001 r. Dżund al-Islam, za zgodą władz w Bagdadzie, znalazła schronienie w górskich regionach północno-wschodniego Iraku, gdzie wprowadziła szariat. Kolejnym, lecz niepotwierdzonym celem organizacji miało być przygotowanie zaplecza strategicznego dla członków i zwolenników Al-Kaidy po zamachach z 11 września 2001 r., gdy spodziewano się amerykańskiej ofensywy przeciwko grupie Osamy bin Ladena.

Umocniwszy swoją władzę Dżund al-Islam zamknęła sklepy muzyczne, salony piękności, zakazała picia alkoholu, używania anten satelitarnych, sprzedaży wszelkich produktów z etykietami zawierającymi wizerunki ludzi i dystrybucji towarów, które nie odpowiadały ścisłym normom islamskim. Wszystkie szkoły zostały zmuszone do wprowadzenia nauki *Koranu* jako obowiązkowego przedmiotu, a przedstawiciele innych religii mieli płacić podatek (*dżizja*), o ile nie nawrócą się na islam. Niektóre kobiety oskarżone o prostytucję lub zdradę małżeńską zamordowano. Podobnie jak to stało się w Afganistanie z wielkimi posagami buddyjskimi w Bamianie, członkowie Dżund al-Islam niszczyli obiekty religijne wyznań uznanych za heretyckie, jak na przykład sanktuarium koło Kalati oraz mauzoleum szejka Hisamedina, które sprofanowano i ograbiono. Od początku swojego istnienia organizacja próbowała destabilizować iracki Kurdystan, przypuszczając ataki na siły kurdyjskich peszmergów i organizując zamachy terrorystyczne na terytoriach kontrolowanych przez Demokratyczną Partię Kurdystanu i Patriotyczną Unię Kurdystanu.

Powstanie Dżund al-Islam i innych ugrupowań rebelianckich w Iraku oraz eskalacja przemocy w tym kraju spowodowały, że po upadku Saddama Husajna handel bronią stał się jednym z najbardziej opłacalnych interesów. Zarówno ten czynnik, jak i rozwiązanie irackich sił zbrojnych, a także napływ bojowników z innych państw muzułmańskich wyjaśnia ewolucję irackiej partyzantki, która stała się o wiele bardziej niebezpieczna niż w pierwszych miesiącach powojennych, kiedy to oddziały powstańcze dysponowały stosunkowo niewielką siłą ognia². We wrześniu 2003 r. w miejsce Dżund

¹ Zob. rozdział *Ansar al-Islam*.

² W maju 2004 r. hiszpańskie media poinformowały o cenach niektórych rodzajów uzbrojenia w Iraku. I tak granat ręczny kosztował 3 dolary, wyrzutnia granatów lub moździerz 60 mm – 100 dolarów, moździerz 81 mm – 200 dolarów, a 120 mm – 300 dolarów, przeciwlotniczy zestaw raketowy produkcji rosyjskiej „Strzała”

al-Islam w północnym Iraku pojawiła się organizacja o nazwie Ansar as-Sunna (lub Dżama'at Ansar as-Sunna), zwana również Dżajsz Ansar as-Sunna (Armią Zwolenników Sunnizmu), która utrzymywała bliskie kontakty z Ansar al-Islam. Celem ugrupowania było prowadzenie walki zbrojnej aż do wycofania wojsk okupacyjnych z Iraku i wprowadzenie szariat w wolnym już kraju. Na jego czele stanął Abu Abdullah Hasan bin Mahmud. Ansar as-Sunna nawiązała współpracę z Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad (Grupą Jedności Boga i Dżihadu)³ i stała się obok niej najbardziej niebezpiecznym oraz okrutnym sunnickim ugrupowaniem w Iraku. Rozszerzyła też swoją działalność na środkowy Irak, gdzie przejęła liczne magazyny broni po irackiej armii⁴.

Z Ansar as-Sunna współpracowali radykalni duchowni islamscy, którzy przekonywali młodych ludzi do zamachów samobójczych. Niejednokrotnie byli oni również członkami grup bojowych. Na początku czerwca 2005 r. w Mosulu iraccy żołnierze schwytali mułłę Mahdiego, jednego z przywódców Ansar as-Sunna. Razem z nim aresztowano trzech innych mężczyzn. Mułła był poszukiwany za przeprowadzanie zamachów bombowych, ścinanie głów irackim policjantom i żołnierzom oraz ataki na siły koalicji. W tym samym czasie trwała misja muftiego Australii Taży ad-Dina al-Hilaliego, który przyjechał do Iraku prowadzić pertraktacje z przedstawicielami Ansar as-Sunna, którzy porwali australijskiego inżyniera Douglasa Wooda. Zakładnikowi groziła śmierć w przypadku, gdyby Australia nie wycofała swego kontyngentu wojskowego z Iraku.

Symbol Dżajsz Ansar as-Sunna

Ansar as-Sunna przeprowadzała zamachy bombowe, w tym samobójcze, na obiekty wojskowe i cywilne, ścinała głowy zakładnikom, filmując sceny egzekucji, które później

i karabiny maszynowe – 500 dolarów, nie wspominając już o karabinkach kałasznikowa, które były powszechne w irackich domach.

³ Organizacja, zwana po prostu Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad, została założona w 1993 r. przez Abu Musaba az-Zarkawiego. W połowie 2002 r. Az-Zarkawi wyjechał wraz ze swymi jordańskimi i palestyńskimi współpracownikami do Iraku. Terrorystyczną działalność w Iraku ugrupowanie Az-Zarkawiego oparło na samobójczych atakach z wykorzystaniem samochodów pułapek i zamachowców samobójców, w tym ponad 40 kobiet. Celami stały się przedstawiciele irackich sił bezpieczeństwa, ośrodki werbunku i szkolenia policjantów, przedstawiciele władz państwowych i lokalnych, żołnierze USA oraz sił koalicyjnych, pracownicy ONZ i organizacji pomocowych. Grupa zamordowała wielu urzędników i polityków irackich. W latach 2004–2006 powszechne były ataki moździerzowe i raketowe na wybrane cele oraz stosowanie min pułapek ukrytych przy drogach. Uprawiano również zakładników z krajów zachodnich w celu wywarcia określonych nacisków politycznych, najczęściej żądań wycofania obcych wojsk lub uzyskania wysokiego okupu. Organizacja ścinała głowy zakładnikom, a sceny egzekucji były filmowane. Dopuszczano się masowych mordów na ludności szyickiej, zwłaszcza w okresie największego święta religijnego wyznawców tego odłamu islamu – Aszura. W dniu 17 października 2004 r. Az-Zarkawi wydał oświadczenie w imieniu Tawhidu. Zaapelował do Bin Ladeny o zawarcie przymierza. Zmienił też nazwę swojego ugrupowania na Al-Kaida fi al-Irak (Al-Kaida w Iraku).

⁴ Po wkroczeniu do Iraku Amerykanie nie wykazali zainteresowania Zakładami Zbrojeniowym im. Kaki Abu Amra w Jusufiji pod Bagdadem, z których okoliczni mieszkańcy zrabowali tysiące ton różnego rodzaju materiałów wybuchowych, amunicji i pocisków. Znalazły się one potem w rękach sunnickich rebeliantów. Tylko na przełomie maja i czerwca 2005 r. w prowincji Anbar Amerykanie odkryli około 50 ukrytych składów broni. Pod Faludżą (stolica prowincji Anbar) odkryto podziemny system wykutych w skale korytarzy, magazynów i pomieszczeń mieszkalnych. Jego długość sięgała 275 m, a szerokość 170 m. Znajdowały się tam karabiny maszynowe, rakiety, moździerz, telefony satelitarne, gogle noktowizyjne. Kompleks był wyposażony w kuchnie, umebłowane pokoje, prysznice i klimatyzację. W bunkrze nie było rebeliantów, ale świeża żywność wskazywała, że był wykorzystywany na bieżąco. Schodziło się do niego w samotnym, opuszczonym domu na pustyni. W jednym z pokoi stała wielka lodówka, pod którą znajdowało się wejście do wykutego w skale korytarza.

były emitowane w internecie. Serię sześciu tak dokonywanych egzekucji zapoczątkowała Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad, zabijając Amerykanina Nicolasa Berga. Potem podobne egzekucje, także zbiorowe, były dokonywane przez członków obu organizacji. W grudniu 2004 r. terroryści z Ansar as-Sunna zamieścili w internecie relację z zamachu na bazę wojskową USA w Mosulu, w którym zginęło 18 amerykańskich żołnierzy i 4 Irakijczyków. Na filmie przedstawiono grupę ubranych na czarno mudżahedinów, którzy nad mapą bazy omawiają plany zamachu. Jeden z mężczyzn, owinięty ładunkami wybuchowymi, był żegnany przez towarzyszy, którzy wypowiedzieli słowa: *Ten oto lew wędrze się na stołówkę podczas obiadu i wysadzi się. Pamiętajcie, Bush, Blair i Alawi, nadchodzimy i jeśli Bóg da, przepędzimy was.* Film kończyła sekwencja eksplozji.

W 2004 r. nieznaną wcześniej grupą pod nazwą Ansar az-Zawahiri (Zwolennicy Zawahiriego)⁵, będącą być może komórką Ansar as-Sunna, wydała na swojej stronie internetowej oświadczenie. Obiecała przekazać informacje na temat losu porwanych włoskich zakładniczek, jeśli w ciągu 24 godzin zostaną uwolnione wszystkie uwięzione w Iraku kobiety. W przesłaniu napisano, że porwanie włoskich „szpiegów” było karą za utrzymywanie przez Rzym wojsk w Iraku. Grupa ostrzegła: *Żaden muzułmanin nie może negocjować ze zbrodniczymi krzyżowcami, z syjonistycznym rządem, który pomaga siłom amerykańskim w gwałceniu muzułmanów w irackich więzieniach*⁶. Domniemani porywacze grozili też Danii, która również wysłała do Iraku kontyngent wojskowy. Ostrzegli duński rząd, że powinien spodziewać się za to kary.

We wrześniu 2005 r. Biuro Wojskowe Dżajsz at-Taifa al-Mansur (Armii Zwycięskiej Wspólnoty), grupującej bojówki Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad i Ansar as-Sunna, w komunikacie umieszczonym na stronie internetowej, zagroziło użyciem broni chemicznej, jeśli w ciągu 24 godzin siły okupacyjne nie zaprzestaną ofensywy w rejonie miasta Tel Afar na zachód od Mosulu. W 2005 r. obie wymienione organizacje zabijały w zamachach bombowych, szturmach na posterunki i egzekucjach od kilku do kilkunastu irackich policjantów lub żołnierzy dziennie. Szczególna fala przemocy miała miejsce przed wyborami lokalnymi, które odbyły się 30 stycznia 2009 r.

Symbol Dżajsz al-Mudżahidîn

W grudniu 2007 r. przedstawiciele ugrupowania przyznali, że jest ono częścią Ansar al-Islam i wracają do pierwotnej nazwy, łącząc się z macierzystym ugrupowaniem. W listopadzie 2008 r. arcybiskup Mosulu otrzymał ostrzeżenie skierowane do wszystkich chrześcijan wzywające ich do opuszczenia Iraku pod groźbą utraty życia⁷. W maju 2007 r. ogłoszono powstanie Dżabhat al-Dżihad wa al-Islah (Frontu Dżihadu i Reformy), który utworzyły organizacje: Ansar al-Islam, Ansar as-Sunna, Dżajsz al-Islami fi al-Irak (Islamska Armia w Iraku) i Dżajsz al-Mudżahidîn (Armia Mudżahedinów). Front pozytywnie ustosunkował się do innych nurtów sunnickiego is-

⁵ Nazwa ugrupowania odwołuje się do Ajmana za-Zawahiriego, ówczesnego zastępcy Osamy bin Ladena.

⁶ Nie wiadomo, czy autor tych słów rzeczywiście odpowiadał za porwanie dwóch wolontariuszek z organizacji humanitarnej Most do Bagdadu. Simona Pari i Simona Toretta, obie znane z pacyfistycznych poglądów, zostały uprowadzone we wrześniu 2004 r. z biura w centrum irackiej stolicy. Razem z nimi porwano dwoje Irakijczyków. Wcześniej podobny los spotkał dwójkę francuskich dziennikarzy. Po tygodniach pobytu w niewoli Włoszki i Francuzi zostali uwolnieni, najprawdopodobniej po zapłaceniu okupu przez władze państw, z których pochodzili zakładnicy.

⁷ Por. przypis 8 w rozdziale *Ansar al-Islam*.

lamu i do idei zaprzestania walki pomiędzy muzułmanami. Skoncentrował się na dżihadzie przeciwko wojskom amerykańskim. Planowano również połączenie wszystkich islamskich grup kurdyjskich w północnym Iraku. Jednak plany te pozostały w sferze projektów.

Ansar as-Sunna miała swój europejski wątek. W 2003 r. CIA uprowadziła z Włoch do Egiptu imama Abu Umara, kierującego Centrum Islamskim w Mediolanie. Był on podejrzewany o werbowanie ochotników do Ansar as-Sunna lub Ansar al-Islam, oskarżanych wówczas o bezpośrednie związki z Al-Kaidą. Wcześniej był on regularnie przesłuchiwany przez prokuraturę, podsłuchiwany przez policję i inwigilowany przez włoskie służby specjalne współpracujące z CIA. Amerykanie uznali, że te metody nie były wystarczające w wojnie z terroryzmem i postanowili wywieźć imama do jego ojczystego kraju, gdzie ówczesne sądy nie przeciwstawiły się torturom oraz długiemu przetrzymywaniu podejrzanych w aresztach bez wyraźnego dowodu winy⁸. Służby długo ukrywały prawdę o współpracy agentów CIA i włoskiego wywiadu wojskowego SISMI w uprowadzeniu Abu Umara. Na początku listopada 2009 r. sąd w Mediolanie skazał zaocznie Roberta Seldona Lady'ego, byłego szefa placówki CIA w tym mieście, na 8 lat więzienia, a innych 22 agentów amerykańskiego wywiadu we Włoszech – na 5 lat pozbawienia wolności za uprowadzenie egipskiego imama⁹.

W kwietniu 2007 r. niemieckie i amerykańskie władze zwiększyły ochronę amerykańskich placówek dyplomatycznych, konsularnych i wojskowych w Niemczech, nie podając jednak żadnych konkretnych wiadomości o ewentualnych sprawcach, celach oraz terminach zamachów. Z doniesień prasowych wynikało, że obawiano się ataków ze strony irackich terrorystów związanych z uważanym za niezwykle niebezpieczne ugrupowanie Ansar as-Sunna. Sympatycy tej organizacji usiłowali rzekomo obserwować amerykańskie placówki. Wywiad USA zdobył też w Iraku informacje o planowanych w Niemczech zamachach.

Przykłady zamachów terrorystycznych:

20.11.2003 r. – atak na siedzibę Patriotycznej Unii Kurdystanu w Kirkuku; zabito 6 osób.

29.11.2003 r. – zamordowanie 7 funkcjonariuszy hiszpańskich służb specjalnych.

1.02.2004 r. – samobójcze zamachy na biura dwóch kurdyjskich partii politycznych, w których zginęło 109 osób, a ponad 200 zostało rannych.

23.02.2004 r. – egzekucja 12 Nepalczyków pracujących dla amerykańskiej firmy w Iraku.

1.07.2004 r. – opublikowanie w internecie komunikatu o ścięciu głowy amerykańskiemu żołnierzowi piechoty morskiej libańskiego pochodzenia, kpr. Wassefowi Alemu Hasunowi.

⁸ Abu Umar (jego właściwe nazwisko to Hasan Mustafa Osama Nasr) został porwany 17 lutego 2003 r. w Mediolanie, gdy udawał się na modlitwę do meczetu. Przewieziono go do amerykańskiej bazy wojskowej w Aviano, potem do Rammstein w Niemczech, a stamtąd do Egiptu. Egipski sąd w 2004 r. zamienił więzienie Abu Umarowi na areszt domowy, lecz kiedy zaraz po uwolnieniu zatelefonował on do żony we Włoszech, poinformowując ją, że żyje, z powrotem trafił do więzienia. Sąd ponownie uwolnił go w 2005 r., uznając areszt za nieuzasadniony. Jego włoscy prawnicy zapowiedzieli proces o 10 mln euro odszkodowania ze strony państwa włoskiego. Na początku listopada 2009 r. sąd w Mediolanie przyznał mu 1 mln euro do czasu końcowego orzeczenia o rekompensacie.

⁹ Wszyscy oskarżeni przebywają w USA, unikając kary. Stany Zjednoczone nie wydają swoich obywateli sądom innych krajów, a rząd Silvia Berlusconiego nie wystosował wniosków ekstradycyjnych do Waszyngtonu.

25.08.2004 r. – ścięcie głowy tłumaczowi dziennikarzy „Gazety Wyborczej”.

31.08.2004 r. – egzekucja 12 Nepalczyków pracujących dla jordańskiego przedsiębiorstwa.

16.09.2004 r. – ścięcie głów trzem nieznanym mężczyznom.

19.09.2004 r. – ścięcie głów trzem młodym Kurdom.

11.10.2004 r. – zamieszczenie w internecie nagrania przedstawiającego ścięcie głowy lokalnemu przywódcy szyickiej dzielnicy w Bagdadzie.

2.02.2005 r. – zabicie 29 nieuzbrojonych irackich żołnierzy, a następnie dokonanie egzekucji 7 kolejnych zakładników.

ASBAT AL-ANSAR (LIGA ZWOLENNIKÓW)

Grupa Asbat al-Ansar działa od początku lat 90. XX w. w libańskich obozach dla uchodźców palestyńskich¹. Podstawą ideologiczną jest salaficka doktryna ścisłej interpretacji *Koranu* i Sunny oraz sprzeciw wobec jakichkolwiek rozmów pokojowych z Izraelem. Grupa została założona przez Hiszama Szrejdiego, zamordowanego w 1991 r. przez bojowników Al-Fatah Jasira Arafata². Po jego śmierci z organizacji wyodrębniły się trzy frakcje: Asbat an-Nur (Liga Światła), Dżama'at an-Nur (Stowarzyszenie Oświeconych) i Dżund asz-Szam (Armia Lewantu). Ugrupowaniu Asbat an-Nur przewodził najstarszy syn Hiszama Szrejdi – Abdullah, który w 2003 r., podobnie jak jego ojciec, został zabity przez bojowników wiernych Arafatowi. Asbat an-Nur ponownie zjednoczyła się z Asbat al-Ansar, Dżund asz-Szam połączyła się natomiast po inwazji USA na Irak w 2003 r. z Al-Dżama'at at Tawhid wa al-Dżihad (Grupą Jedności Boga i Dżihadu).

Po śmierci Hiszama Szrejdi liderem Asbat al-Ansar został Ahmed Abdel Karim as-Saadi alias Abu Muhdżin, skazany zaocznie w 2004 r. na karę śmierci za dokonanie kilku zabójstw, w tym byłego ambasadora USA w Libanie, Davida Satterfielda. Abu Muhdżin prawdopodobnie ukrywał się w jednym z 12 obozów dla palestyńskich uchodźców na terenie Libanu. Współpracował on z Abu Muhammadem al-Masrim, szefem Al-Kaidy w obozie dla uchodźców palestyńskich Ajn al-Hilwa w południowym Libanie, gdzie

¹ W Libanie znajduje się 12 obozów, w których mieszka łącznie ponad 200 tys. Palestyńczyków. Ogółem w Libanie przebywa ich ponad 400 tys. Znaczny wpływ na ich mieszkańców wywarły Fatah, Dżihad al-Islami al-Filastini (Palestyński Islamski Dżihad), hasła rewolucji islamskiej w Iranie, a przede wszystkim Kataib al-Awda (Brygady Powrotu). Ugrupowań o motywacji religijnej, w których działali libańscy Palestyńczycy było jednak więcej, m.in. utworzona przy Hezbollahu Tanzim asz-Szuhada (Organizacja Męczenników). Na przełomie lat 1986 i 1987 wśród młodzieży palestyńskiej powstała organizacja Murabitun al-Ard al-Isra (Strażnicy Ziemi Wniebowstąpienia) będąca zwolennikiem walki zbrojnej z Izraelem. Po wybuchu pierwszej intifady w grudniu 1987 r. przyłączyła się do Hamasu. Od końca lat 80. XX w. wśród opowiadających się za salafizmem Palestyńczyków przebywających w obozach dla uchodźców w Libanie obserwowano wzrost radykalizmu i powstawanie nowych zbrojnych organizacji fundamentalistycznych. Ta tendencja przybrała na sile po opuszczeniu terytorium tego państwa przez izraelskie wojsko pod koniec maja 2000 r. oraz po rozpoczęciu amerykańskiej interwencji wojskowej w Iraku w 2003 r.

² Al-Fatah (zwycięstwo, podbój) jest również akronimem czytanej wstak nazwy organizacji Harakat at-Tahrir al-Filastini (Ruch Wyzwolenia Palestyny) założonej w 1958 r. przez Jasira Arafata. W 1968 r. została włączona do Munazzamat at-Tahrir al-Filastini (Organizacji Wyzwolenia Palestyny), na której czele stanął Arafat. Po nieudanej konfrontacji z armią jordańską jesienią 1970 r. powstał odłam zwany September Aswad (Czarnym Wrześniem). W latach 60. i 70. XX w. Fatah prowadził działalność szkoleniową dla grup terrorystycznych z Europy, Bliskiego Wschodu, Azji i Afryki. Inwazja izraelska na Liban w 1982 r. pozbawiła Al-Fatah zaplecza i zmusiła do szukania schronienia i pomocy w innych krajach arabskich (głównie w Tunezji, Jemenie, Algierii i Iraku). Organizacja posiadała wyspecjalizowany pion wojskowo-dywersyjny (Force 17, Force Hawari, grupa uderzeniowa Asifa) oraz wywiadowczy. W 1996 r. dwaj jej liderzy, Abu Dżihad i Abu Ijad, zginęli w wyniku walk frakcyjnych. Stopniowo, pod naciskiem dyplomatycznym, organizacja oficjalnie wyrzekła się stosowania terroru w walce politycznej. Przez lata była wspierana finansowo i politycznie przez Arabię Saudyjską, Kuwejt, ZEA i Irak (do wojny w Zatoce Perskiej w 1991 r.). Korzystała również z pomocy finansowej i wojskowej ZSRR i jego satelitów, Chin i Północnej Korei. Po wybuchu drugiej intifady w 2000 r. Marwan Barghuti, jeden z przywódców Al-Fatahu, założył zbrojne ramię organizacji – Kataib Szuhada al-Aksa (Brygady Męczenników al-Aksa), które porzuciło częściowo świecką ideologię na rzecz islamizacji walki zbrojnej. Obecnie część bojowników służy w policji palestyńskiej i służbie bezpieczeństwa Autonomii Palestyńskiej na Zachodnim Brzegu Jordanu.

doszło do starć zbrojnych z arafatowskim Fatahem. Asbat al-Ansar odpowiada za liczne zabójstwa libańskich liderów religijnych i zamachy bombowe w nocnych klubach, teatrach, kinach, barach, sklepach z alkoholem i kościołach. Organizacja jest podejrzewana o przeprowadzenie w 1999 r. zamachu bombowego na punkt odprawy celnej i zabicie czterech obywateli Izraela. W tym samym roku członkowie ugrupowania zastrzelili w Saidzie pięciu sędziów. Organizacja jest również powiązana z serią morderstw popełnionych na rywalach z palestyńskich i islamskich grup działających w Libanie. Ataki swe nasiliła w 2000 r., przeprowadzając w akcie solidarności z walczącą Czeczenią atak raketowy na ambasadę Rosji w Bejrucie (zginął libański policjant, a rannych zostało kilku przypadkowych przechodniów). W tym samym roku wspierana przez ekstremistyczną organizację At-Takfir wa al-Hidżra (Oskarżenie o Bezbożność i Wywędrowanie), wzniciła zbrojne starcia z armią libańską, w których zginęło 45 osób, w tym 11 żołnierzy i 5 cywilów. W 2002 r. dokonała w Saidzie zabójstwa amerykańskiej misjonarki Bonnie Weatherall. W październiku 2003 r. Asbat al-Ansar przygotowywała serię zamachów na ambasadę Włoch i Ukrainy w Bejrucie oraz libańskie urzędy państwowe, wdała się w zbrojne starcia z bojówkami wiernymi Jasirowi Arafatowi oraz dokonała ataku raketowego na budynek telewizji w Bejrucie.

Z części aktywistów Asbat al-Ansar i Dżund asz-Szam oraz w wyniku podziału w innej palestyńskiej organizacji – Fatah al-Intifada (Zwycięstwo Powstania) w listopadzie 2006 r. została utworzona organizacja Fatah al-Islam (Zwycięstwo Islamu). Jej liderem został Szakir al-Absi. W maju czerwcem 2007 r. członkowie organizacji zaatakowali posterunek wojsk rządowych koło Trypolisu w północnym Libanie. W wyniku trzymiesięcznych walk zginęło kilkaset osób: ekstremistów, żołnierzy i cywilów.

Przywódca Hezbollahu Hasan Nasrallah wskazywał na powiązania Fatah al-Islam zarówno z Al-Kaidą, jak i z wywiadem USA. Powiedział m.in., że Liban stanie się areną walki, w której Hezbollah będzie walczył z Al-Kaidą w imieniu USA. Również minister spraw zagranicznych Iranu oskarżył USA i Izrael o wspieranie Fatah al-Islam. Te dwa ostatnie państwa wskazywały natomiast Syrię jako kraj wspierający radykalne organizacje, wyrażając opinię o ich związku z zamordowaniem w lutym 2005 r. premiera Libanu Rafika Haririego. Po upadku rządu talibów w Afganistanie w 2001 r. Asbat al-Ansar pomagała uciekającym z tego kraju arabskim mudżahedinom znaleźć schronienie w Libanie.

W 2009 r. aresztowano w południowym Libanie kilkunastu członków Asbat al-Ansar i Fatah al-Islam: Libańczyków, Syryjczyków, Palestyńczyków i obywateli innych państw (nie jest wiadomo, czy wszystkie aresztowane osoby były palestyńskiej narodowości). Wśród nich znajdowali się przywódcy obu organizacji: Abdel Ghani Ali Dzawhar, Abdel Rahman Awad i Osama Amin Szehabi. Zostali oni oskarżeni o przygotowywanie zamachów na siły pokojowe UNIFIL³ oraz libańskie siły zbrojne, a także o przestępstwa kryminalne skierowane przeciwko ludności cywilnej. Po tych aresztowaniach pojawiły się informacje, że obie organizacje są komórkami Al-Kaidy działającymi

Walid Abu Szarif – rzecznik Asbat al-Ansar

Źródło: <http://photo.outlookindia.com/default.aspx?pt=3&ptv=0&date=9/25/2001#TopImage>
[dostęp: listopad 2012].

³ Patrz przypis 7 w rozdziale *Fatah al-Islam*.

w Libanie i sąsiednich państwach. Regionalne grupy Al-Kaidy miały uzyskać całkowitą swobodę w zakresie doboru celów działania oraz metod ich realizacji. W październiku 2009 r. libańskie siły bezpieczeństwa aresztowały Fadię Ghassana Ibrahima alias Sikamo, wysokiego rangą członka Fatah al-Islam, gdy próbował on opuścić obóz dla uchodźców palestyńskich w Ajn al-Hilwa. Był on bliskim współpracownikiem aresztowanego wcześniej Abdela Rahmana Awada, jednego z liderów organizacji. Ibrahim jest podejrzewany o współudział w przygotowaniu kilku zamachów bombowych. Przeprowadzenie ostatnich ataków powierzono członkom grupy terrorystycznej w obozie dla

● Strefa aktywności Asbat al-Ansar.

Na podstawie: http://encyklopedia.interia.pl/mapka.html?sc=img.interia.pl/encyklopedia/nimg/liban_map.gif&o=Mapa%20Libanu
[dostęp: listopad 2012].

uchodźców Burdż asz-Szamali, którzy z tego miejsca prowadzili obserwację sił zbrojnych Libanu i posterunków UNIFIL z zamiarem dokonania na nich zamachów. Ibrahim jest również zamieszany w przygotowanie 8 stycznia 2008 r. ataku terrorystycznego na irlandzki patrol sił UNIFIL w Ramajli, miejscowości znajdującej się na północ od Saidu w południowym Libanie. Wojskowe służby wywiadowcze aresztowały również Hasana Ahmeda.

Obecnie Asbat al-Ansar działa w obozie dla uchodźców palestyńskich Ajn al-Hilwa w południowym Libanie, mając do dyspozycji około 300 bojowników, w większości Palestyńczyków. Jest podejrzewana o związki z Al-Kaidą. Do działalności propagandowej i zbiórki funduszy wykorzystuje palestyński oddział organizacji Human Appeal. Pod koniec lutego 2010 r. organizacja zobowiązała się zakończyć działalność w palestyńskich obozach uchodźców w Libanie. W geście pojednania z Fatahem wydała swojego działacza, Abdula Fudaha al-Arabiego, oskarżonego o otwarcie ognia w obozie Ajn al-Hilwa w połowie lutego 2010 r., w wyniku czego zginęła kobieta, a 17 osób zostało rannych. Fudah został przekazany Palestyńskiemu Połączonemu Komitetowi – zespołowi działającemu

w obozach dla uchodźców w Libanie. W połowie lutego 2010 r. w Ajn al-Hilwa wybuchły starcia między al-Fatah a Asbat al-Ansar i Dżund asz-Szam. Ich powodem było żądanie Fatahu, aby ugrupowania te złożyły broń.

W październiku 2010 r. Walid Abu Szarif, rzecznik Asbat al-Ansar, ostrzegł, że z uwagi na obecność bułgarskiego kontyngentu wojskowego w Afganistanie Bułgaria jest celem zarówno dla Al-Kaidy, jak i dla mudżahedinów. Powiedział: *Radzimy bułgarskiemu rządowi, by wycofał ludzi z Afganistanu tak samo, jak wycofał ich z Iraku, nim będzie za późno i do kraju powrócą trupy. Co się tyczy samego kraju, to skoro wysłał żołnierzy do kraju muzułmańskiego, to staje się logicznym celem Al-Kaidy i mudżahedinów.* Szef bułgarskiego wywiadu Kirczo Kirow oświadczył, że Bułgaria powinna zachować szczególną ostrożność w związku z groźbami ze strony ugrupowania ekstremistycznego⁴. W obecności szefa operacji wojskowych ugrupowania Abu Tarika rzecznik organi-

⁴ Według bułgarskiego MSZ i Ministerstwa Obrony kierowanie takich groźb jest rutynową praktyką ugrupowań terrorystycznych. Nie doprowadziły one jednak do zmiany bułgarskiej polityki. Ekspert z Ośrodka Badań Bliskowschodnich w Sofii Mochd Abuasi uprzedził, że Bułgaria, która w zasadzie nie jest obiektem zainteresowania islamskich radykałów, może przyciągnąć ich uwagę ostrymi antyislamskimi wypowiedziami części polityków i akcjami przeciw miejscowym muzułmanom. Taka akcja odbyła się na początku października 2010 r. w górskich wioskach na południu Bułgarii i była skierowana wobec domniemanej komórce ekstremistów, nikogo jednak wówczas nie aresztowano.

zacji oświadczył również: *Jesteśmy mudżahedinami i jako struktura jesteśmy niezależni. Naszym celem jest walka przeciwko Izraelowi w Palestynie. Z Al-Kaidą w niektórych punktach się różnimy, a w innych zgadzamy. Tu [w Iraku – przyp. aut.] nie dokonujemy zamachów. Jesteśmy przeciwko okupacji Iraku i Afganistanu, a także przeciwko Izraelczykom w Palestynie.*

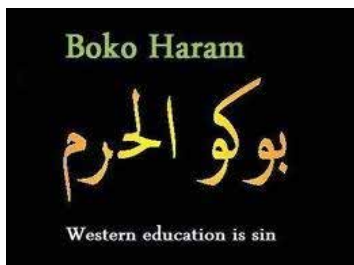
W dniu 23 marca 2011 r. w Dolinie Bekaa uprowadzono siedmiu Estończyków, którzy podróżowali rowerami i legalnie przekroczyli granicę Libanu z Syrią. Do porwania przyznała się bliżej nieznana organizacja Harakat an-Nahda wa al-Islah (Ruch Odnowy i Reformy). Według policji uprowadzenia dokonali bandyci, niemający nic wspólnego z islamskimi ekstremistami. W ich rękach znajdowali się również obywatele Libanu. Znalaziono jeden z dwóch samochodów, którym przestępcy się poruszali. W rejonie położonym między miastem Andżar a syryjską granicą podjęto bezskuteczną próbę schwytania porywaczy, w której wyniku jeden z funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa został ranny. Okoliczności porwania, do którego doszło w mateczniku Hezbollahu, pozostały nieznane. Na początku kwietnia 2011 r. na portalu internetowym Lebanon Files pojawiły się informacje na temat żądań zapłaty okupu bliżej niesprecyzowanej wysokości. Potem w internecie zostało zamieszczone nagranie, w którym uprowadzeni prosili przywódców Libanu, Jordanii, Arabii Saudyjskiej i Francji o pomoc w powrocie do domu. Estończycy zostali uwolnieni w lipcu 2011 r. Nie podano wówczas jednak żadnych szczegółów dotyczących tego zdarzenia.

Od zakończenia w 1991 r. wojny domowej porwania należą w Libanie do rzadkości. We wrześniu 2010 r. armia libańska uwolniła w Dolinie Bekaa dwóch Polaków przetrzymywanych przez miejscowy klan.

W 2011 r. na terytorium południowego Libanu swoją działalność ujawniła związana z Asbat al-Ansar i Al-Kaidą organizacja Brygady Abdullaha Azzama⁵. Komórki tego ugrupowania już wcześniej dokonywały ataków terrorystycznych w Izraelu, Jordanii i Pakistanie, a w listopadzie 2011 r. Brygady Abdullaha Azzama przyznały się do ostrzelenia pociskami raketowymi północnego Izraela. Informacja ta była potwierdzeniem, że to nie Hezbollah jest odpowiedzialny za te działania wymierzone w Izrael.

⁵ Brygady Abdullaha Azzama zostały założone w 2004 r. w Iraku przez Saliha al-Kurawiego. Obecnie szefem organizacji jest Madżid bin Muhammad al-Madżid.

BOKO HARAM (ZACHODNIA CYWILIZACJA JEST ZAKAZANA)

Symbol Boko Haram

W 2000 r. pod wpływem żądań miejscowych muzułmanów władze Nigerii wprowadziły szariat w 12 północnych stanach kraju. Z tego powodu w wielu miastach doszło do krwawych rozruchów i walk ulicznych, w których do dnia dzisiejszego zginęło około 12 tys. ludzi¹. W szerzeniu radykalnych, wahhabickich idei dominującą rolę odgrywają młodzi muzułmańscy duchowni wykształceni w Arabii Saudyjskiej oraz pracownicy organizacji charytatywnych działający w ramach Islamskiego Ruchu Nigerii. Największe zagrożenie dla bezpieczeństwa ludności i porządku publicznego stanowią samozwańczy kaznodzieje, którzy niezbyt dobrze znają *Koran* oraz nie mają głębszej wiedzy teologicznej, ale głosząc demagogiczne hasła, podburzają ludność do przemocy skierowanej nie tylko w stronę „niewiernych”, ale również przeciwko tym muzułmanom, którzy nie podzielają ich poglądów. Jeden z nich, Ustaz Mohammad Jusuf, założył 2002 r. w Maiduguri, stolicy stanu Borno, organizację o nazwie Dżama’at Ahl al-Sunna li ad-Dawa wa al-Dżihad (Stowarzyszenie Ludności Sunnickiej na rzecz Działalności Misyjnej i Dżihadu), lepiej znaną jako Boko Haram², której nazwę tłumaczy się też słowami „zachodnia cywilizacja to świętokradztwo”. Jusuf kształcił się w małej szkole religijnej, ale potem był usuwany z meczetów za głoszenie radykalnych haseł. Wyrzucono go również ze studiów teologicznych w Medynie. Po powrocie do Nigerii osiadł w Maiduguri, gdzie nauczał, że współczesność, jej wynalazki oraz wpływy zachodnie są zakazane dla muzułmanów. Po wyjeździe imama meczetu Ahmeda ibn Tajmijji na studia do Arabii Saudyjskiej Jusuf ogłosił się jego następcą. Dzięki płomiennym kazaniom, słowom potępienia dla skorumpowanych władz i Zachodu oraz wezwaniom do świętej wojny szybko zyskał rozgłos, szczególnie wśród rozczarowanej młodzieży i biedoty, która podczas manifestacji wykrzykiwała hasło: *Boko Haram*. Tym samym określeniem mieszkańcy Maiduguri nazwali również zwolenników Jusufa.

¹ W Nigerii, którą zamieszkuje blisko 160 mln osób, islam wyznaje 50 proc. społeczeństwa zamieszkującego głównie północną i środkową część kraju. Ponad 40 proc. populacji stanowią chrześcijanie różnych wyznań, pozostali zaś to wyznawcy tradycyjnych wierzeń afrykańskich. Rywalizacja muzułmanów i chrześcijan niejednokrotnie prowadziła do starć. Sytuacja zaostrzała się stopniowo od 2000 r., gdy chrześcijanie mieszkający na północy Nigerii zaczęli protestować przeciwko wprowadzaniu szariatu w stanie Kaduna. W wyniku krwawych starć zginęło około tysiąca osób. Kolejnych tysięcy osób zginęło we wrześniu 2001 r. w Jos w stanie Plateau. Zniszczono wówczas kilka kościołów i meczetów. W listopadzie 2002 r. w Kadunie znów doszło do krwawych zamieszek. Tuż przed wyborami Miss Świata, które miały się odbyć w Abudży, jedna z gazet zasugerowała, że gdyby prorok Muhammad teraz żył, to ożeniłby się z jedną z miss. W wyniku tego doszło do starć, w których zginęło ponad 200 osób, a wybory odwołano. Następne lata przyniosły kolejne walki i ofiary: w 2004 r. – ponad tysiąc zabitych, głównie chrześcijan, w miastach Yelwa i Kano, w 2006 r. – 160 ofiar w Maiduguri, w 2007 r., śmierć poniosło 700 osób w Jos, a w 2009 r. – kolejni zabici w Bauczi.

² *Boko* w języku hausa oznacza „wpływ zachodu” lub „cywilizację zachodnią”. Słowo to jest transkrypcją w alfabecie łacińskim określenia używanego w języku hausa. Alfabet łaciński został wprowadzony przez brytyjskie władze kolonialne zamiast wersji *ajami* alfabetu arabskiego. Zmiana ta stała się najpierw synonimem zachodniej edukacji, a potem sekularyzmu. Arabskie słowo *haram* tłumaczy się jako „zakazane”.

Główną ideą głoszoną przez założyciela ruchu było obalenie rządu i narzucenie dosłownej interpretacji *Koranu*, odrzucenie zachodniego systemu szkolnictwa jako niszczącego wiarę w jednego Boga i przyjęcie jedynej słusznej prawdy, że sprawcą wszystkich zjawisk i rzeczy jest Bóg. W 2004 r. członkowie Boko Haram zaczęli napadać na posterunki policji w okolicach Maiduguri. W 2009 r. wznieśli w mieście zbrojne powstanie w celu obalenia rządu w Nigerii i ogłoszenia stanu Borno kalifatem. Uliczne walki przeniosły się z Maiduguri nie tylko na cały stan, ale także na sąsiednie Yobe, Bauchi i Kano. Niepokoje rozpoczęły się 26 lipca 2009 r., gdy bojówka Boko Haram zaatakowała posterunek policji w mieście Bauchi. Następnie islamscy ekstremiści dokonali brutalnych ataków w innych miastach północnej Nigerii. Celem napaści były komisarjaty policji, więzienia, budynki rządowe, obiekty należące do administracji lokalnej oraz kościoły. Nastąpiła eskalacja konfliktu pomiędzy muzułmanami a chrześcijanami. W wyniku ataków Boko Haram zginęło ponad 700 osób, a wiele rodzin porzuciło swój dobytek i uciekło z domów. Rząd skierował siły wojskowe do pacyfikacji ekstremistów i ochrony ludności. W Maiduguri w wyniku walk zginęło około 500 osób. Policja zburzyła meczet Boko Haram, w którym ekstremiści stawiali opór. Aresztowano setki wyznawców, w tym Ustazę Mohammada Jusufa. Kilka dni później jego zwłoki znaleziono na jednej z ulic Maiduguri. Policja stwierdziła, że poniósł on śmierć podczas próby ucieczki. Władze ogłosiły, że ruch Boko Haram został zniszczony raz na zawsze.

Kilka dni po śmierci Jusufa organizacja wypowiedziała wojnę całemu narodowi i zapowiedziała przeprowadzenie zamachów bombowych oraz islamizację Nigerii. W oświadczeniu wydanym przez organizację można było przeczytać:

Po pierwsze: Boko Haram w żadnym wypadku, wbrew powszechnie panującej opinii, którą propagują media kierowane przez niewiernych, nie oznacza „zachodnia edukacja jest grzechem”. Boko Haram w zasadzie oznacza – „zachodnia cywilizacja jest zakazana”. Różnica jest taka, że podczas gdy pierwszy termin sugeruje, że jesteśmy przeciwni zachodnim (europejskim) wzorcom edukacji, co nie jest prawdą, drugi podkreśla supremację kultury islamskiej (nie edukacji). W tym przypadku mówimy o zachodnich wzorcach życia, na które składają się: ukonstytuowanie praw i przywilejów kobiet, idea homoseksualizmu, sankcje za przewinienia takie jak handel narkotykami, demokracja wielopartyjna w takim kraju, jak Nigeria, w którym przeważającą część stanowią muzułmanie, prostytutka, spożywanie alkoholu i wiele innych, które stoją w opozycji do cywilizacji islamskiej. Po drugie: Boko Haram jest rewolucją islamską, której wpływ nie ogranicza się jedynie do północnej Nigerii, w rzeczywistości posiadamy wpływy we wszystkich 36 stanach w Nigerii, a Boko Haram jest w istocie jedynie wersją Al-Kaidy, z którą się sprzymierzamy i którą szanujemy. Wspieramy Osamę bin Ladena, którego rozkazy będziemy wykonywać do czasu islamizacji całego kraju, zgodnie z życzeniem Allaha. Po trzecie: Mohammed Jusuf nie zginął na marne. Jest męczennikiem, a jego idee będą wieczne. Po czwarte: Boko Haram stracił ponad 1000 członków (męczenników), którzy zostali zabici przez podłą armię i policję Nigerii, pochodzącą głównie z południowych stanów. Prowincje z południa, szczególnie takie

Ustaz Mohammad Jusuf

Źródło: <http://thenationonlineng.net/web3/index.php?news=15940>
[dostęp: listopad 2012].

wylęgarnie niewiernych jak Joruba, Igbon, Ijaw staną się naszymi natychmiastowymi celami. Po piąte: zamordowanie naszego lidera w sposób bezduszny, podły i podstępny w żadnym wypadku nas nie odstraszy. Wszyscy, którzy zmarli, zginęli w służbie Allahowi.

Oświadczeniu towarzyszyła także lista żądań i celów:

Zapoczątkowaliśmy dżihad w Nigerii, którego nie powstrzyma żadna siła na ziemi. Naszym celem jest islamizacja kraju i zapewnienie rządów większości muzułmańskiej. Damy Nigerii nauczkę. Bolesną nauczkę.

Od sierpnia rozpoczniemy serię ataków bombowych, tak w południowych, jak i w północnych miastach Nigerii, zaczynając od Lagosu, Ibadanu, miasta Enugu i Portu Harcourt. Nie zaprzestaniemy, dopóki nie zostanie ustanowiony szariat, a cywilizacja zachodnia nie zostanie wyparta z Nigerii. Nie poprzestaniemy, dopóki te siedliska zła nie zostaną zrównane z ziemią.

Sprawimy, że kraj będzie nieokiełznany, zabijemy i wyeliminujemy wszelkich nieodpowiedzialnych liderów politycznych bez względu na ich przynależność partyjną, zgładzimy wszystkich tych, którzy sprzeciwiają się rządowi prawa szariatu w Nigerii oraz dopilnujemy, żeby niewierni ponieśli zasłużoną karę.

Przysięgamy zarówno zachodniej, jak i południowej Nigerii, że nadchodzi czas przykry. Skupimy się na tych terenach, które są ostoją Imperium Szatana i które sponsorowały lub zachęcały przybycie zachodniej cywilizacji do Nigerii.

Wzywamy wszystkich mieszkańców północnych stanów, aby opuścili tonący okręt: partii rządzących Nigerią, korupcji, braku odpowiedzialności oraz żeby przyłączyli się do nas i wspomagali nas w trudach tworzenia społeczeństwa islamskiego, które będzie wolne od korupcji i sodomii, w którym będzie zagwarantowane bezpieczeństwo, i pod którego rządami zapanuje pokój.

Albo jesteście z Nami, albo przeciwko Nam!³

Deklarację podpisał Sanni Umaru, lider Boko Haram.

Dla Boko Haram idea Sułtanatu Sokoto⁴ jest wciąż żywa i dla niej są gotowi stosować przemoc w imię dżihadu, na wzór XIX-wiecznych bojowników za wiarę. Wśród nigeryjskich muzułmanów radykalne idee religijne zawsze miały wielu zwolenników. Propagowane hasła walki z niewiernymi i próby obalenia rządu padały na podatny grunt. Już na początku lat 60. XX w. Mohammad Marwa ogłosił dżihad przeciwko władzom

³ *Boko Haram – nowy dżihad*, tłum. M. Gąsior (online), www.polityka.globalna.pl [dostęp: 15 VIII 2009].

⁴ Sułtanat Sokoto został utworzony w 1809 r. przez Usmana dan Fodię (zm. 1817 r.). Był to ruch odrodzenia religijnego, który powstał z chęci urzeczywistnienia modelu idealnego społeczeństwa. Nosił zarówno znamiona walki politycznej, jak i rewolucji społecznej rolników i pasterzy wymierzony w klasy panujące. Usman dan Fodio zapoczątkował ruch na rzecz sprawiedliwości społecznej. Znany był również z tolerancyjnego podejścia do roli kobiet w społeczeństwie i starań o poprawę ich poziomu edukacji. Władcy państw hauszańskich uznali ruch dan Fodii za zagrożenie. Zaczęli prześladować jego zwolenników, a w końcu wypowiedzieli im otwartą wojnę. W 1809 r. Usman dan Fodio ze stronnikami z ludu Fulanów utworzył sułtanat z siedzibą w północno-nigeryjskim mieście Sokoto i po wojnie, przedstawianej jako dżihad, podporządkował sobie wszystkie państwa Hausa. Jego idee i dawany przez niego przykład znalazły oddźwięk poza tym obszarem, wpływając na ruch reform i odnowy na obszarze dzisiejszej Nigerii, Nigru, Czadu, Mali, Burkina Faso, Senegambii i Gwinei. Ruch ten stał się centrum oporu przeciwko ekspansji brytyjskiego i francuskiego kolonializmu. Przypuszcza się, że pisma dan Fodii i jego słowa dotarły nawet na Jamajkę, odgrywając niemałą rolę w tamtejszym buncie niewolników. Sułtanat Sokoto przetrwał aż do kolonialnego podboju Nigerii przez Brytyjczyków. Później, we wprowadzonym systemie pośredniego zarządzania, w dużym stopniu zachowała się pierwotna struktura emiratów. Do dzisiaj Sokoto pozostało duchową stolicą muzułmanów nigeryjskich i innych krajów Afryki, a znajdujący się tam grób Usmana dan Fodii stał się znanym miejscem pielgrzymek.

stanowym w Kano, za co w 1962 r. został wygnany przez gubernatora (emira). Później, w zmieniających się warunkach politycznych Nigerii był wielokrotnie na przemian

Źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Nigeria> [dostęp: listopad 2012].

więziony i zwalniany przez kolejne ekipy rządzące. Zyskał przydomek „Maitatsine” („Złorzeczący”) z powodu często powtarzanej w kazaniach i niepoprawnie wymawianej obelgi *Allah ya tsine maka* (jęz. hausa) – *Niech Bóg pozbawi ciebie swego błogosławieństwa*. Maitatsine występował przeciwko wszelkim przejawom nowoczesności, a zwłaszcza potępiał przyspieszoną westernizację Nigerii. Nosenie strojów europejskich, zegarków i poruszanie się samochodami uważał za przejawy pogaństwa⁵. Nieprzestrzeganie tych zasad miało stanowić dostateczny powód do ogłoszenia świętej wojny. Jej przywódca uznał się w końcu za proroka i mahdiego (mesjasza). Zmodyfikował tekst szahady (muzułmańskiego wyznania wiary), zastępując imię Proroka

swoim własnym, a także zmienił kierunek modlitwy (*kibla*)⁶.

Wokół charyzmatycznej postaci Mohammada Marwy skupiły się tysiące uczniów gotowych poświęcić życie za swego mistrza. Nosili oni specjalne, wytatuowane na ciele znaki rozpoznawcze, które ułatwiały ich identyfikację i doprowadziły potem do okrutnych odwetowych samosądów. Byli prawdziwymi fanatykami, którzy otoczeni w dzielnicy Kano – Yan Awaki – i uzbrojeni w łuki oraz innego rodzaju broń własnoręcznej produkcji, zmusili oddziały policji do wycofania się, a potem bez strachu stawiali opór regularnej armii. Krwawe represje pociągnęły za sobą tysiące ofiar. Dzielnicę służącą Maitatsine za bazę jego ruchu całkowicie zburzono przy użyciu moździerzy i buldożerów. Ściganie zwolenników ruchu trwało do kwietnia 1981 r. Marwa został zabity, jego ciało spalono, a prochy rozsypało, po to, aby jego zwolennicy nie mogli obwołać go męczennikiem, a grób nie stał się nowym ośrodkiem kultu⁷.

Zwolennicy Maitatsine wierzyli, że śmierć poniesiona w ogłoszonym przez ich przywódcę dżihadzie poprowadzi do sukcesu ich bliskich, a im samym zapewni pobyt w raju. Wierzyli także w cudowne moce ich nauczyciela i uważali go za człowieka wybranego przez Boga. Świętą wojnę w Kano porównywano z rewolucją islamską w Iranie lub zajęciem meczetu w Mekce⁸. Wydarzenia te były również protestem przeciwko

⁵ Hausańska gazeta „Maganar Kano” („Głos Kano”) pisała o jego zwolennikach: *Kiedy wygłaszali kazania, ciągle powtarzali, że żaden muzułmanin w mieście nie powinien nosić na ręku zegarka, wkładać na oczy okularów czy zawieszac na szyi bądź ręku łańcuszków. Tak samo utrzymywali, że muzułmanin nie powinien podróżować samolotem, ani też nosić przy sobie więcej niż 10 najra (około 15 zł).*

⁶ Podczas składania zeznań jedna z jego żon, Zajnab, stwierdziła: *Oprócz pięciu modlitw obowiązkowych, Maitatsine odmawiał także inne, we własnej intencji, a także na prośbę ludzi, którzy przynosili mu jałmużnę, aby uprosił u Boga zaspokojenie którejś z ich potrzeb. Tak więc modlił się i rozmawiał w ten sposób z Bogiem całymi nocami.*

⁷ W miejscowej prasie odnotowano wówczas: *Stanowy komisariat policji w Kano nakazał spalić ciało przywódcy ruchu Malama Muhammada Marwy Maitatsine w dniu 1 marca w krematorium znajdującym się na wzgórzu Murtali, gdzie – według zwyczajów swoich krajów – dokonują kremacji zwłok Pakistańczyków i mieszkańcy Indii.*

⁸ W listopadzie 1979 r. doszło do zbrojnego opanowania Wielkiego Meczetu w Mekce przez kilkuset zwolenników opozycyjnych, radykalnych szejków Dżuhajmana ibn Muhammada al-Utajbiego i Muhammada

wprowadzeniu zachodniego modelu życia, który doprowadził do rozwarstwienia mieszkańców Nigerii i wyrzucenia części ludzi na margines społeczny na skutek przyspieszenia rozwoju gospodarczego spowodowanego wysokimi dochodami ze sprzedaży ropy naftowej. Nie odnajdując się w nowej sytuacji i będąc niezdolnymi do rozwiązywania nierówności społecznych, pozostawali oni pod wpływem nie do końca sprecyzowanych idei odnowy islamu

Ruch Maitatsine w Kano został krwawo stłumiony, a ci jego zwolennicy, którym udało się przeżyć, rozproszyli się po całej Nigerii. W 1983 r. dali o sobie znać w Maiduguri, a na początku 1985 r. w miejscowości Dżimeta-Jola na Wyżynie Bauchi. W obu przypadkach doszło do rozlewu krwi. I tym razem podkreślano ekonomiczne podłoże niepokojów religijnych. Wyrażano opinię, że ludzie, którzy nie potrafili się odnaleźć w przeobrażającej się Nigerii, zjednoczyli się na marginesie postępowego życia w kraju. Przejmując władzę w niektórych miastach północnej Nigerii, ustanowili własne zasady moralne. Odrzucili wszelkie przejawy postępu i nakazywali to samo innym muzułmanom.

W ten sam nurt wpisuje się ruch Boko Haram, jednak bardziej akcentuje on hasła religijne, a walka z niewiernymi jest jego głównym celem. W styczniu 2010 r. miała miejsce kolejna fala przemocy. Tym razem miała ona miejsce w środkowo-nigeryjskim mieście Jos⁹. Leży ono na styku zamieszkiwanej przez społeczność muzułmańską północy z chrześcijańskim południem Nigerii i od 2001 r. regularnie dochodzi tam do zamieszek. Przyczyną styczniowych rozruchów było podpalenie przez ludność muzułmańską chrześcijańskiego kościoła wypełnionego wiernymi zebranych na modlitwie. To wydarzenie zapoczątkowało całą serię ataków, w których wyniku zginęły setki osób, a jeszcze więcej zostało rannych. W obawie o swoje życie z miasta uciekło kilka tysięcy mieszkańców. W marcu muzułmańscy Fulanie zaatakowali cztery wioski położone wokół Jos. Najpierw ostrzelali wsie z karabinów maszynowych, a potem użyli maczet. Zginęło około 500 osób. Muzułmańskim radykałom chodzi o zdominowanie regionów, w których większość obecnie stanowią chrześcijanie.

W czerwcu 2010 r. nowy przywódca Boko Haram Abu Bakr Szekau nagrał na wideo swoje orędzie. Ekstremista stwierdził m.in.: *Nasza wojna się nie skończyła, ona się nawet na dobre nie zaczęła*. Policja była przekonana, że Abu Bakr został zastrzelony podczas rebelii w Maiduguri. Teraz groził zemstą, wychwalał Osamę bin Ladena i innych dowódców Al-Kaidy. We wrześniu 2010 r. na Al-Andalus

Obszar największej aktywności Boko Haram

Źródło: http://www.nctc.gov/site/groups/boko_haram.html
[dostęp: listopad 2012].

ibn Abdullaha al-Kahtaniego. Rebelia została krwawo stłumiona przez władze. Siłom rządowym, wspieranym przez francuskie jednostki specjalne, odbicie meczetu zajęło 3 tygodnie. Al-Utajbi poddawał krytyce politykę Rijadu, oskarżając monarchię o apostazję i sojusz z chrześcijanami. Domagał się opuszczenia Arabii Saudyjskiej przez cudzoziemskich ekspertów, inżynierów i doradców wojskowych. Dżuhajman nawoływał do „czystego” wahhabizmu, od którego – jak głosił – Saudowie oraz przrządowi ulemowie w znacznym stopniu odeszli. Głosił, że jego towarzysz, Al-Kahtani, jest mahdim (mesjaszem). Po incydencie mekkańskim, w którym zginęli wszyscy zamachowcy (część podczas szturm na sanktuarium, a pozostali w egzekucjach), władze Arabii Saudyjskiej, obawiając się kolejnych rewolt religijnych fanatyków, zaczęły realizować część postulatów opozycyjnych szejków, dokonując wielu zmian w systemie prawnym zgodnie z regułami szariat.

⁹ Nazwa miasta pochodzi od skrótu wyrażenia *Jesus Our Saviour* (Jezus Naszym Zbawicielem).

– portalu internetowym Tanzim al-Kaida fi Dżazirat al-Arab (Organizacji Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu) wygłosił on mowę z okazji zakończenia ramadanu, w której pozdrowił przywódców Al-Kaidy, jej odłamów w Iraku, Jemenie i Maghrebie oraz somalijskiej organizacji Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin (Ruch Młodych Mudżahedinów). Zapowiedział też wspólną walkę muzułmanów na świecie.

W lipcu przed komisariatami policji w Borno nastąpiła seria eksplozji ładunków wybuchowych. Władze wyznaczyły nagrodę za informacje o nowym przywódcy ruchu. Członkowie organizacji zagrozili więc, że zabiją każdego, kto będzie donosił policji. We wrześniu 2010 r. napadli na więzienie w Bauchi, skąd uwolnili 700 więźniów, w tym prawie 200 młodych radykałów. W Borno i w sąsiednim stanie Bauchi zaczęli ginąć policjanci, oficerowie wojska, mułlowie, którzy w swoich kazaniach potępiali Boko Haram, a także ci, którzy w procesach sądowych zeznawali przeciwko pojmanym radykałom. Większości zamachów dokonywali zamaskowani napastnicy na motocyklach. W odpowiedzi władze Bauchi i Borno ogłosiły zakaz poruszania się tymi pojazdami od zmierzchu do świtu. Jednocześnie wzmocniono siły wojskowe, które przeprowadziły oblławę na ekstremistów (krypt. „Pyton”). Aresztowano setki osób.

Mimo podjętych przez władze środków, przemoc nie ustała. Do serii krwawych zamachów na kościoły doszło w Jos i Maiduguri w Wigilię Bożego Narodzenia 2010 r. Zginęło w nich ponad 30 osób. Pod koniec stycznia 2011 r. miały miejsce porachunki pomiędzy chrześcijanami a muzułmanami w mieście Tafawa Balewa w północnej Nigerii, które nasiliły się przed wyborami w kwietniu 2011 r. W radykalizacji ludności muzułmańskiej istotną rolę odegrały aktywne w północnej Nigerii: saudyjska fundacja Al-Muntada al-Islami Trust i Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu. Pod ich wpływem członkowie Boko Haram walczą z teorią ewolucji i chcą zakazać „błędnych hipotez”, takich jak kulistość ziemi czy powstawanie deszczu z pary wodnej, wszystkie zjawiska bowiem zachodzą za sprawą woli boskiej.

Escalacja przemocy stosowanej przez Boko Haram, wzrost liczby członków organizacji oraz wpływów w środowiskach muzułmańskich przyczyniły się do jej podziału na trzy frakcje. Pierwsza, umiarkowana grupa, sprzeciwia się przemocy. Druga opowiada się za porozumieniem z władzami na wzór umów zawartych z różnymi ugrupowaniami bojowników w 2009 r. Frakcja trzecia, radykalna, odmawia negocjacji, opowiada się za stosowaniem przemocy i współpracą z Organizacją Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu i somalijskim Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin. W maju 2011 r. Boko Haram porwała dwóch inżynierów w Sokoto: Brytyjczyka Christophera McManusa i Włocha Franco Lamolinara. Obaj pozostawali w rękach porwaczy do końca 2011 r. (porwania obcokrajowców są częste na naftowym południu Nigerii, na północy natomiast stanowią rzadkość).

W dniu 6 czerwca 2011 r. bojownik Boko Haram przeprowadził atak na kwaterę główną policji w Abudży. Był to pierwszy zamach samobójczy w Nigerii, w którym użyto samochodu pułapki. Atak był reakcją na pobyt szefa nigeryjskiej policji w Maiduguri, który nawoływał do likwidacji ugrupowania, i odpowiedzią na rzekomą dyskryminację muzułmanów w północnej Nigerii, a także na zwycięstwo chrześcijańskiego kandydata w wyborach prezydenckich. Organizacja wielokrotnie groziła zamachami w stolicy kraju. Ekstremiści planowali również przeprowadzenie zamachu 29 maja 2011 r., w dniu zaprzysiężenia głowy państwa. Udało się im jedynie zdetonować ładunek wybuchowy w miejscowości Zuba na przedmieściach stolicy. Boko Haram przypisano też przeprowadzenie zamachu w Nowy Rok w pobliżu koszar wojskowych w stolicy.

W czerwcu 2011 r. ekstremiści z Boko Haram dokonali zamachu w Maiduguri. W pobliże miejscowego baru podjechało dwóch motocyklistów, którzy rzucili paczki z materiałem wybuchowymi. W wyniku ataku zginęło 25 osób, a około 30 zostało rannych. Wśród ofiar większość stanowili policjanci, którzy byli celem ataku. Dzień wcześniej potężna bomba wybuchła przed główną siedzibą policji w Abudży. Organizacja powtórzyła groźby, że będzie toczyć walkę aż do wprowadzenia szariatu w całej Nigerii i ustanowienia islamu religią państwową. W dniu 26 sierpnia tego samego roku wybuch bomby umieszczonej w samochodzie zaparkowanym przy siedzibie ONZ w stolicy kraju zabił 23 osoby, a ponad 80 ranił. W listopadzie Boko Haram dokonała serii zamachów w Damaturu w północno-wschodniej Nigerii. W ataku zostały zniszczone posterunki policji, kościoły i meczety. Zabito około 100 osób. Przedstawiciel Boko Haram, używający pseudonimu Abu Kaka, w wywiadzie dla gazety „The Daily Trust” powiedział, że przygotowywane są kolejne zamachy. Stwierdził: *Będziemy kontynuować atakowanie formacji rządu federalnego, aż siły bezpieczeństwa zaprzestaną swoich ekscesów wobec naszych członków i cywilów*. Deklarację tę ogłoszono po przekazanej przez obrońców praw człowieka informacji, że żołnierze pobili i zabili cywilów podczas poszukiwań członków Boko Haram.

Kolejna seria zamachów nastąpiła w okresie Świąt Bożego Narodzenia 2011 r. Najpierw, 24 grudnia, w różnych miastach północno-wschodniej części kraju zginęło około 50 osób. Następnego dnia w Madalli na przedmieściach Abudży eksplodowała bomba w kościele św. Teresy. Zginęło 35 osób, a 52 zostały ranne. Kolejne ładunki eksplodowały kilka godzin później przy kościołach w miastach Gadaka i Jos oraz przy posterunku policji w Damaturu. Doszło również do walk ekstremistów z wojskiem, w których zginęło ponad 70 osób. W zaatakowanym tego dnia stanie Yobe zginęło co najmniej 50 osób. W mieście Maiduguri, stolicy sąsiedniego stanu Borno, zostały zniszczone trzy kościoły, które obrzucono ładunkami wybuchowymi. W związku z panującą sytuacją prezydent Nigerii Goodluck Jonathan ogłosił stan wyjątkowy w północnej części kraju.

DARUL ARKAM (DOM/ZIEMIA ARKAMA)

Symbol Al-Arkam

Nazwa tej organizacji – w tłumaczeniu na język polski „Dom/Ziemia Arkama”, znanej też jako Al-Arkam – wywodzi się od imienia krewnego proroka Muhammada, który udzielił mu schronienia w Mekce przed ucieczką proroka do Medyny. Ugrupowanie zostało założone w 1968 r. przez malezyjskiego kaznodzieję Ustaza Aszariego Mohammada i 11 innych islamskich duchownych, zwolenników ortodoksyjnego islamu i dosłownej interpretacji *Koranu*. Liczba członków założycieli – 12 – również miała charakter nawiązujący do tradycji pierwszych muzułmanów. Według niej to właśnie 12 uczniów proroka Muhammada, którzy jako pierwsi przyjęli jego nauki, stało się fundamentem ekspansji islamu. Naśladowcy Arkama uważali również, że istotnym elementem ich życia, które miało w pełni naśladować wzorzec proroka, powinna być działalność osadnicza. Miała ona polegać na stworzeniu osady podobnej do tej, którą założył Muhammad po ucieczce z Mekki do Medyny (*hidżra*) w 622 r. Wyrazem tego stało się utworzenie przez Darul Arkam w 1972 r. własnego osiedla w Sungei Penchala na przedmieściach Kuala Lumpur. Grupa najwierniejszych uczniów Aszariego wybudowała tam na użytek pierwszej wspólnoty domy, meczet i szkołę.

Ustaz Aszari był aktywnym krytykiem innych ugrupowań islamskich w Malezji, zwłaszcza Parti Islam SeMalaysia (Panmalajskiej Partii Muzułmańskiej)¹ i Angkatan Belia Islam Malaysia (Malezyjskiego Ruchu Młodzieży Muzułmańskiej)², które w swych programach politycznych głosiły potrzebę utworzenia państwa muzułmańskiego na Malajach. Według Aszariego warunkiem koniecznym do powstania państwa muzułmańskiego było uprzednie stworzenie muzułmańskiego społeczeństwa przez związanie z sobą bezwzględnie oddanych wierze rodzin. Dlatego muzułmańskie osie-

¹ Parti Islam SeMalaysia została założona w 1951 r. Jej początek wiązał się z działalnością dysydentów z biura ds. wyznań rządzącej partii United Malays National Organization (Malajskiej Zjednoczonej Organizacji Narodowej). Od początku swojego istnienia partia głosiła program uczynienia z Malezji państwa muzułmańskiego w opozycji do świeckiej wizji partii rządzącej. Po objęciu przywództwa przez dr. Burhanuddina al-Hemey'ego partia połączyła fundamentalistyczną ideologię z elementami malajskiego nacjonalizmu. Po umocnieniu się w Parti Islam SeMalaysia wpływów Angkatan Belia Islam Malaysia usunięto z programu partii elementy nacjonalistyczne, wcielając w życie ideę państwa czysto muzułmańskiego. Młodzi działacze przeprowadzili także kampanię na rzecz moralnego oczyszczenia partii. Jej przedstawiciele uważali, że aktywiści partyjni powinni przede wszystkim zachowywać się jak wierni muzułmanie, podążając drogą proroka Muhammada oraz podporządkowywać się wszelkim rytuałom i nakazom religijnym, włączając w to codzienne modlitwy, a także porzucić coraz powszechniejszy zachodni styl życia.

² Angkatan Belia Islam Malaysia został utworzony 1971 r. przez członków Persatuan Kebangsaan Pelajar Islam Malaysia (Narodowego Związku Malezyjskich Studentów Muzułmańskich) i rozwijał się głównie w środowiskach młodzieży szkół wyższych. W latach 1974–1982 organizacją przewodniczył charyzmatyczny przywódca Anwar Ibrahim, który nawiązał kontakty z Parti Islam SeMalaysia, zostając później znanym działaczem tej drugiej. Angkatan Belia Islam Malaysia wykazywał silne związki ideologiczne i organizacyjne z radykalnymi organizacjami muzułmańskimi za granicą, szczególnie z Dżama'at-e Islami Pakistan (Pakistańskim Stowarzyszeniem Muzułmańskim) i z Al-Ichwan al-Muslimin (Braciemi Muzułmanami), programowo opowiadającymi się za stworzeniem państw muzułmańskich i stanowczo występującymi przeciwko sekularyzmowi i wąsko rozumianemu nacjonalizmowi.

dle w Sungei Penchala zostało zamienione w model muzułmańskiego społeczeństwa. Mieszkały w nim rodziny prowadzące życie ściśle podporządkowane naukom islamu i usiłujące naśladować pod każdym względem proroka i jego uczniów. Darul Arkam rozwijał się przez tworzenie podobnych wspólnot i centrów w innych miejscach Półwyspu Malajskiego, szczególnie w Pahangu.

Od chwili swego powstania organizacja propagowała idee głoszone przez jej charyzmatycznego przywódcę, któremu uczniowie bezgranicznie ufali. W początkowym okresie, jeszcze w Sungei Penchala, organizacji udało się przyciągnąć wielu młodych muzułmanów, zwłaszcza uczniów prywatnych szkół średnich i studentów, dzięki prowadzeniu dyskusji publicznych na tematy związane z islamem. Na spotkaniach tych przywódcy organizacji głosili tezę, że praktyki muzułmańskie w Malezji niebezpiecznie oddalają się od zasad „prawdziwego islamu”. Obwiniali o to przede wszystkim świecki system polityczny, którego podstawą było oddzielenie religii od państwa, będący, ich zdaniem, wynikiem spisku zawiązanego przez Żydów i chrześcijan przeciwko „prawdziwej wierze”. Wprowadzenie „prawdziwego islamu” miało polegać na odrzuceniu zachodniego stylu życia – zachodniego stylu ubierania się, muzyki, kultury i rozwiązłości seksualnej. Podążający drogą „prawdziwego islamu” zwolennicy Darul Arkam ubierali się w tradycyjne muzułmańskie stroje. Rodziny spożywały posiłki ze wspólnego naczynia. Organizacja podjęła się produkcji czystej rytualnie żywności (*halal*) jako alternatywy wobec rozpowszechniających się, głównie za sprawą Chińczyków, niemuzułmańskich zwyczajów żywieniowych.

Ustaz Aszari Mohammad

Źródło: <http://inijalanku.wordpress.com/2010/05/14/ustaz-ashaari-al-arqam-ke-rahmatullah/>
[dostęp: listopad 2012].

Członkowie wspólnoty mieli codzienny obowiązek uczestniczenia we wspólnej modlitwie oraz wysłuchiwanie wielogodzinnych wykładów poświęconych teologii. Nie pozwalano im na oglądanie telewizji czy słuchanie radia, które powszechnie uznawano za urządzenia narażające „prawdziwego muzułmanina” na niebezpieczeństwo zepsucia zachodnimi wpływami. Odrzucono też używanie stołów i krzeseł. Podobnie za sprzeczny z zasadami islamu uważano istniejący system szkolnictwa państwowego. Organizacja otwierała zatem własne prywatne szkoły dla muzułmanów, którzy nie chcieli posyłać swych dzieci do szkół państwowych. Finansowała również

powstawanie specjalnych islamskich klinik i szpitali jako alternatywy dla państwowej służby zdrowia, która, w opinii Darul Arkam, również miała charakter niemuzułmański (kobiety były w nich leczone przez lekarzy mężczyzn, a przepisywane leki mogły zawierać substancje uważane za rytualnie nieczyste).

Dzięki aktywnej działalności powstało około czterdziestu wspólnot, których członkowie żyli na wzór proroka Muhammada i pierwszych muzułmanów. Wybudowano ponad 200 szkół, powstały stowarzyszenia charytatywne, założono też ośrodki religijnej indoktrynacji młodych muzułmanów oraz przedsiębiorstwa wytwarzania i sprzedaży żywności *halal*. Chociaż Darul Arkam nie przyjęła tak radykalnej ideologii, jak egipska grupa At-Takfir wa al-Hidzra (Oskarżenie o Bezbożność i Wywędrawanie), to proponowała swoim członkom i sympatykom zerwanie w życiu codziennym z bezbożnym

otoczeniem. Oparty na zachodnich wzorach system polityczny i gospodarczy w państwie również powinien zostać raz na zawsze porzucony i w pełni zastąpiony przez idee zawarte w nauce proroka.

W latach 70. XX w. organizacji udało się przyciągnąć dziesiątki tysięcy nowych członków zafascynowanych odmiennym podejściem do islamu w Malezji i wierzących w główną tezę Darul Arkam, że powstanie muzułmańskiego państwa musi zostać poprzedzone stworzeniem islamskiego społeczeństwa na wzór wspólnoty Sungei Penchala. Głoszone poglądy – powszechnie postrzegane jako zwrócone przeciwko establishmen-

Nik Abdul Aziz Nik Mat

Źródło: <http://www.themalaysiantimes.com.my/video-clip-of-nik-aziz-goes-viral>
[dostęp: listopad 2012].

towi – pozwoliły również na przyciągnięcie wykształconych młodych ludzi. Przywódcy organizacji krytykowali muzułmańskich konkurentów z Parti Islam SeMalaysia i Angkatan Belia Islam Malaysia za niewystarczające podnoszenie kwestii dotyczących islamizacji kraju. Według aktywistów Darul Arkam przyczyną tego była nie dość głęboka wiara i słabość duchowa elit politycznych. Przez to Parti Islam SeMalaysia nie udało się zbudować zrębów państwa muzułmańskiego w niepodzielnie kontrolowanej przez Darul Arkam prowincji Kelantan.

Najpoważniejszym rywalem Darul Arkam był Angkatan Belia Islam Malaysia, który również odwoływał się do środowisk nastawionej antyrządowo młodzieży. Obie organizacje stosowały przy tym zbliżone metody działania. Nic więc dziwnego, że oprócz rządu i Parti Islam SeMalaysia to właśnie Angkatan Belia Islam

Malaysia stał się przedmiotem najbardziej zaciekłych ataków ze strony Darul Arkam, gdyż partia ta, zdaniem Darul Arkam, odrzucała ściśle oddanie się zasadom wiary muzułmańskiej. Nacisk kładziony przez Angkatan Belia Islam Malaysia na sformalizowane struktury organizacyjne z formalnym członkostwem, wyborami władz i dyskusjami ideologicznymi był, zdaniem działaczy Darul Arkam, kopią niemuzułmańskich zasad działalności zachodnich ugrupowań politycznych. Aktywność Angkatan Belia Islam Malaysia często przyjmowała formę seminariów czy pisania artykułów, które Darul Arkam uznawał za nazbyt liberalne i nieefektywne w realizacji zasadniczego celu, jakim miało być umocnienie wiary. Działacze Darul Arkam twierdzili, że ruchy muzułmańskie pozbawione prawdziwej wiary są nieuchronnie skazane na utratę poparcia i przegraną, o czym świadczą porażki Dżama'at-e Islami (Stowarzyszenia Muzułmańskiego) w Pakistanie czy Braci Muzułmanów na Bliskim Wschodzie.

W 1977 r. w Darul Arkam doszło do rozłamu na tle podziałów o charakterze teologicznym. Na początku lat 80. XX w. organizacja rozpoczęła odwrót od swojej dawnej strategii przez zmniejszenie liczby ataków na kierownictwo państwa. Jej działalność koncentrowała się coraz bardziej na dyskusjach dotyczących kwestii duchowych i religijnych, co w znacznej mierze przyczyniło się do poważnego spadku potencjału politycznego. Ugrupowanie zainicjowało w tym czasie wiele spotkań z przedstawicielami władz, coraz bardziej zdecydowanych na ograniczenie skali odrodzenia muzułmańskiego na scenie politycznej. W 1981 r. premier Mohammad Mahathir w publicznym wystąpieniu pochwalił

Darul Arkam jako „prawdziwy ruch muzułmański”, przeciwstawiając go takim organizacjom jak Angkatan Belia Islam Malaysia, Parti Islam SeMalaysia czy Tablighi Dzama'a (Stowarzyszenie Krzewienia Wiary).

W latach 90. XX w. do Darul Arkam przystąpili niektórzy wysocy rangą funkcjonariusze państwowi. Z tego powodu organizację podejrzewano o próbę infiltracji urzędów państwowych i dążenie do przejścia władzy. W połowie lat 90. ugrupowanie liczyło kilkadziesiąt tysięcy członków i od 100 do 200 tys. sympatyków. Jego majątek, pochodzący głównie z handlu, szacowano na 120 mln dolarów. Ustaz Aszari Mohammad, żyjący od 1988 r. na wygnaniu, atakował w imię islamu przedstawicieli władz Malezji za ich skorumpowanie. Odpowiedzią władz była delegalizacja organizacji.

Dość niejasne są powiązania Darul Arkam z ugrupowaniem Al-Maunah (Poparcie), które znalazło się na amerykańskiej liście terrorystycznych grup o międzynarodowym zasięgu. Al-Maunah szkoliło m.in. kadry dla rebelianckich operacji w Indonezji. W lipcu 2000 r. członkowie organizacji dokonali ataku na magazyn broni. W zamachu zginęło kilku terrorystów, a 29 zostało schwytanych. Znajdowali się wśród nich przywódca organizacji Amin Mohammad Razali (były żołnierz armii malezyjskiej) oraz Datuk Hadzidzi. Śledztwo wykazało, że Al-Maunah stanowiło izolowaną grupę. Zawodowe powiązania i rodzinne pochodzenie aresztowanych członków organizacji świadczyły o tym, że ekstremiści mogą mieć zwolenników w różnorodnych środowiskach w kraju, w którym – jak sądzono – nie ma poważniejszych przyczyn dla ślepego fanatyzmu.

Z Darul Arkam wywodzili się niektórzy członkowie Kumpulan Militan Malaysia, znanej też jako Kumpulan Mudżahidin Malaysia (Grupy Malezyjskich Bojowników), ekstremistycznej organizacji powstałej na przełomie lat 80. i 90. XX w., powiązanej z indonezyjską Dżimah Islamią (Wspólnotą Muzułmańską). W połowie lat 90. do Malezji przybyli przywódcy tej ostatniej organizacji – Abu Bakar Baszir i Riduan Isamuudin alias Hambali Nurdżaman, zachęcając przywódców Kumpulan Militan Malaysia do współpracy w ramach południowoazjatyckiego dżihadu. Od początku swej działalności Kumpulan Militan Malaysia porzuciła radykalny program ideologiczny charakterystyczny dla Darul Arkam na rzecz stosowania przemocy, zbrojnego dżihadu i ataków terrorystycznych wymierzonych w cudzoziemców, przede wszystkim w obywateli USA. Od grudnia 2001 r. do końca stycznia 2002 r. władze Malezji zatrzymały kilkadziesiąt osób podejrzanych o przynależność do Kumpulan Militan Malaysia i powiązania z Al-Kaidą³. Wśród zatrzymanych znajdował się przywódca Kumpulan Militan Malay-

Źródło: <http://travel.nationalgeographic.com/travel/countries/malaysia-guide/>
[dostęp: listopad 2012].

³ Kilku aresztowanych bojowników Kumpulan Militan Malaysia podobno przeszło przeszkolenie wojskowe w Afganistanie, a niektórzy walczyli przeciwko radzieckiej okupacji tego kraju, jak na przykład Zainon Ismail. Jedna z aresztowanych osób została skazana na 10 lat więzienia za nielegalne posiadanie broni, amunicji i materiałów wybuchowych. Część aresztowanych członków Kumpulan Militan Malaysia zwolniono w latach 2004 i 2005. Przebywający w areszcie działacze podjęli w 2004 r. strajk głodowy w proteście przeciwko odrzuceniu ich wniosków o wypuszczenie na wolność. We wrześniu 2005 r. przedłużono

sia od 1999 r. – Nik Abdul Aziz Nik Mat, jeden z najważniejszych teologów muzułmańskich. W Singapurze natomiast aresztowano 13 kolejnych osób, które planowały podłożenie bomby w autokarze przewożącym amerykańskich żołnierzy na stacjonujące w porcie okręty USA. W styczniu 2002 r. telewizja przedstawiła nagranie pokazujące przygotowania do ataku terrorystycznego na singapurskie metro. Według szacunków malezyjskich służb specjalnych w połowie pierwszej dekady XXI w. Kumpulan Militan Malaysia liczyła od 70 do 80 członków i około 200 sympatyków działających w prowincjach Perak, Johor, Kedah, Selangor, Terengganu i Kelantan. Mieli oni wspierać również tajlandzkich radykałów w ich dążeniach do ustanowienia autonomii w południowej części kraju.

DAWLAT AL-IRAK AL-ISLAMIJJA (ISLAMSKIE PAŃSTWO IRAKU)

Flaga Islamskiego Państwa Iraku

Jesienią 2006 r. koalicja sunnickich ugrupowań, w której skład weszły: iracka Al-Kaida, Dżajsz al-Fatihin (Armia Zwycięzców), Dżajsz at-Taifa al-Mansur (Armia Frakcji Wspieranej przez Boga), Al-Mukawama al-Irak al-Islamijja (Iracki Islamski Ruch Oporu), Saraja al-Faruk (Brygady Al-Faruka), Saraja al-Dżama'a al-Dżihad (Brygady Grupy Dżihadu), Saraja al-Ghurabaa (Brygady Obcych) i Saraja al-Ahwal, powołała Dawlat al-Irak al-Islamijja – podziemne Islamskie Państwo Iraku, zwane również Islamskim Emiratem Iraku. Na jego czele stanął jako „premier” i „minister wojny” Abu Hamza al-Muhadzir¹. Według innych źródeł emiratem kierował Abu Umar al-Bagdadi. W kwietniu 2009 r. pojawiły się informacje, że został on schwytany przez irackie siły bezpieczeństwa. Doniesieniom tym zaprzeczyli ekstremiści. Wywiad USA od dłuższego czasu sugerował, że Al-Bagdadi w ogóle nie istniał, a jego internetowe odezwy były odczytywane przez inną osobę. W ten sposób rebelianci usiłowali zapewnić bezpieczeństwo prawdziwemu przywódcy Al-Kaidy i Dawlat al-Irak al-Islamijja, czyli Egipcjaninowi Abu Hamzie al-Muhadzirowi.

Tworząc Islamskie Państwo Iraku, miejscowa Al-Kaida podniosła swoją rangę, uzurpując sobie miano struktury niezależnego państwa. Organizacja przeprowadziła serię zamachów wymierzonych głównie w Irakijczyków współpracujących z siłami NATO. Często dokonywano egzekucji pojmanych funkcjonariuszy irackiej policji i przedstawicieli administracji. Działania te spowodowały spadek poparcia irackich sunnitów dla Al-Kaidy, a ona sama przestała być skuteczna. Przyczynił się do tego również plan głównodowodzącego wojskami koalicji w Iraku, gen. Davida Petraeusa, zgodnie z którym jesienią 2007 r. zaczął się nabór do Synów Iraku, irackiej formacji milicyjnej, do której mogli wstępować również członkowie Al-Kaidy. Kary za wcześniejsze zbrodnie zostały im darowane w zamian za współpracę z armią USA, za co otrzymywali wynagrodzenie w wysokości 300 dolarów miesięcznie. Inicjatywa ta pozwoliła zaprowadzić względny spokój w Iraku. Przemoc spadła do najniższego od kilku lat poziomu. Nadal zdarzały się jednak wybuchy samochodów pułapek i ataki samobójcze przeprowadzane przez bojowników Dawlat al-Irak al-Islamijja lub współpracujące z nią grupy szyickich ekstremistów². Organizacja zaczęła werbować do terrorystycznej działalności

¹ Abu Hamza al-Muhadzir (jego właściwe nazwisko to Abu Ajjub al-Masri) przejął dowództwo nad iracką Al-Kaidą w czerwcu 2006 r., po zabiciu przez Amerykanów jego poprzednika Abu Musaba az-Zarkawiego. W skład „rządu” Islamskiego Państwa Iraku weszli: Abdul Wahhab al-Maszhadani (minister ds. szariat), Muhammad ad-Dulajmi (minister propagandy), Hasan al-Dżaburi (minister ds. męczeństwa), Ustad Abdul Razak asz-Szimari (minister bezpieczeństwa publicznego), Abdullah al-Kajsi (minister zdrowia), Ustad Ahmed at-Tai (minister informacji), Osama al-Lahajbi (minister ds. petrochemii), Ustad Junis al-Hamadani (minister finansów).

² W lutym 2008 r. oddział amerykańskich komandosów natrafił w północnym Iraku na ośrodek dla sierot, w którym 10-letnich chłopców szkolono na przyszłych terrorystów. Z odnalezionych materiałów szkoleniowych wynikało, że ekstremiści uczyli dzieci skutecznego porywania i mordowania zakładników.

kilkunastoletnich chłopców, z których utworzono komórkę o nazwie Rajskie Ptaki³. Według niektórych opinii werbunek kobiet i dzieci świadczył o tym, że Al-Kaida przegrała wojnę w Iraku.

Źródło: <http://blackflag.files.wordpress.com/2007/05/mapislamicstateofiraqtwsf7.gif> [dostęp: listopad 2012].

Wydaje się, że istotną rolę w konsolidacji Dawlat al-Irak al-Islamijja, w którym zaznaczyły się spory i wewnętrzne podziały wokół nurtu salafickiego, odegrał Abu Muhammad al-Makdisi. Był on niegdyś mentorem Abu Musaba az-Zarkawiego, lecz nabrał głębokiego krytycyzmu wobec strategii i metod, które ten wykorzystywał w Iraku. Pod koniec 2008 r. al-Makdisi opuścił jordańskie więzienie. Z początku jego znaczenie w ruchu pozostawało marginalne, a wielu członków oskarżało go o współpracę z jordańskimi służbami specjalnymi. Jednak po wyjściu z więzienia zyskał znaczny wpływ, gdyż zwolennikom Az-Zarkawiego bra-

kowało jasnej wizji dalszego funkcjonowania organizacji i charyzmatycznych przywódców.

Na poparcie tej tezy wysuwano fakt przerwania członków irackiej Al-Kaidy do Jemenu. Przerwania dokonywano bezpośrednio z Iraku na południe Półwyspu Arabskiego lub przez Sudan. W kraju tym pozostawało ponad 100 członków tej organizacji, korzystających z przychylnego stanowiska władz w Chartumie. W styczniu 2009 r. przywódca jemeńskiej komórki Al-Kaidy Nasir al-Wuhajsi ogłosił połączenie swojej organizacji ze strukturami Al-Kaidy w Arabii Saudyjskiej. W ten sposób lokalna Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad (Grupa Jedności Boga i Dżihadu), przeobrażona w Al-Kaidę, stała się częścią globalnego salafickiego dżihadu i mogła podejmować działania na terenie dwóch kolejnych państw. W tym samym miesiącu Abu Umar al-Bagdadi zaapelował do Palestyńczyków w nagraniu wideo zamieszczonym na stronach internetowych, aby przystąpili do ataków na cele żydowskie i amerykańskie na całym świecie, aby zemścili się za izraelską ofensywę w Strefie Gazy. Zapowiedział też zintensyfikowanie walki w Iraku przeciwko amerykańskim okupantom i wezwał muzułmanów do godzenia w izraelskie interesy na całym świecie.

³ W kwietniu 2009 r. na przedmieściach Kirkuku w północnym Iraku zatrzymano grupę młodych adeptów dżihadu, którzy planowali zakrojony na szeroką skalę atak terrorystyczny. Wszyscy zatrzymani mieli poniżej 14 lat.

W dniu 25 października 2009 r. w wyniku eksplozji dwóch samochodów pułapek przed budynkiem Ministerstwa Sprawiedliwości i przed siedzibą władz prowincji Bagdad zginęło ponad 150 osób, a około 700 zostało rannych. Był to najtragiczniejszy zamach od 19 sierpnia 2009 r., kiedy w eksplozjach dwóch samochodów przed budynkami rządowymi zginęło 95 osób. Z kolei 8 grudnia tego samego roku w pięciu zamachach w Bagdadzie zginęło ponad 130 osób, a około 500 zostało rannych. Według niektórych ocen zdarzenia te wskazywały na odbudowę siatki Dawlat al-Irak al-Islamijja, do której przechodzili rozczarowani swoją pozycją ekonomiczną członkowie As-Sahwa (Przebudzenie), organizacji która powstała z przekształcenia formacji Synów Iraku. Przestali oni otrzymywać pieniądze i zaczęli być prześladowani przez władze za wcześniejsze przestępstwa, a do więzień trafiło wielu sunnickich terrorystów, którym wcześniej obiecano amnestię. Zasilanie szeregów rebeliantów przez członków As-Sahwy zostało potwierdzone w październiku 2010 r. Sugerowano, że na stronę Dawlat al-Irak al-Islamijja mogły przejść nawet setki osób niezadowolonych z polityki prowadzonej przez szyicki rząd większościowy i pod wpływem rosnącej presji ze strony tej organizacji.

Zaobserwowano również działania zmierzające do wzmocnienia struktur Dawlat al-Irak al-Islamijja w sąsiadującej z Irakiem wschodniej części Syrii, co mogło mieć związek z próbą rozszerzenia dżihadu na terytorium Syrii. W październiku 2008 r. amerykańskie siły specjalne przeprowadziły operację przeciwko komórce działającej w miejscowości Sukurija. Zginął wówczas Abu Ghadija, wysoki rangą członek ugrupowania. Po jego śmierci w czerwcu 2009 r. do Syrii przybył z Pakistanu Issa al-Masri, który rozpoczął współpracę z Abu Chalafem, przywódcą syryjskiej siatki. Zajmował się on werbowaniem zagranicznych ochotników oraz zbieraniem funduszy i broni dla grup działających w Iraku. Według amerykańskich źródeł przyczynił się on do przeniesienia struktur Dawlat al-Irak al-Islamijja na obszar wschodniej części Syrii oraz odgrywał ważną rolę w kierowaniu działaniami w Iraku z terytorium zachodniego sąsieda. Issa al-Masri i Abu Chalaf byli prawdopodobnie odpowiedzialni za zorganizowanie ataków bombowych w Iraku, w tym wyżej wymienionych zamachów w Bagdadzie w 2009 r.⁴

W dniu 18 kwietnia 2010 r. w wyniku działań irackich służb bezpieczeństwa i amerykańskich sił zbrojnych zginęli koło Tikritu dwaj przywódcy Dawlat al-Irak al-Islamijja: Abu Ajjub al-Masri i Abu Umar al-Bagdad. Spodziewano się, że ich śmierć przyniesie spadek terrorystycznej aktywności. Były to jednak nieuzasadnione opinie. Po kilku dniach względnego spokoju zostały wznowione ataki bombowe, dokonywane najczęściej przy użyciu samochodów pułapek. Operacja irackich sił bezpieczeństwa na przełomie listopada i grudnia

Abu Muhammad al-Makdisi

Źródło: <http://ojihad.wordpress.com/2010/09/23/the-prison-shaykh/>
[dostęp: listopad 2012].

⁴ Po zamachach z 19 sierpnia 2009 r. Bagdad zwrócił się do władz syryjskich o wydanie Sattama Farhana oraz Muhammada Junisa al-Ahmeda (wysocy rangą przedstawiciele partii Baas), których oskarżano o zlecenie ataków. Do odpowiedzialności za zamachy z sierpnia, października i grudnia 2009 r. przyznała się Al-Kaida.

2010 r., podczas której aresztowano 39 bojowników Dawlat al-Irak al-Islamijja działających w zachodniej prowincji Anbar, również nie zmniejszyła poziomu zagrożenia. W ręce policji wpadł wówczas „minister” ds. bezpieczeństwa Dawlat al-Irak al-Islamijja Hazim Abdul Razzak az-Zawi oraz wysocy rangą dowódcy Al-Kaidy.

Na początku lutego 2011 r. Dawlat al-Irak al-Islamijja wezwało egipskich demonstrantów do zbrojnego dżihadu, powołania rządu sprawującego władzę na podstawie prawa koranicznego, odrzucenia „oszukańczych dróg” demokracji i „zgniętego, pogańskiego nacjonalizmu”. Egipcjanie, podejmując swój dżihad, powinni wspierać islam, słabych i prześladowanych, *swój lud* w Gazie i Iraku oraz *każdego muzułmanina, którego dotknęły prześladowania tyrana Egiptu i jego przełożonych w Waszyngtonie i Tel Awiwie*. Apel, który był prawdopodobnie pierwszą reakcją tej grupy na wydarzenia w Egipcie, został zamieszczony 8 lutego 2011 r. na stronach internetowych islamskich ekstremistów.

W maju 2011 r. armia iracka schwytała Michlifa Muhammada Husajna

Abu Umar al-Bagdadi

Źródło: http://talismangate.blogspot.com/2009_04_01_archive.html [dostęp: listopad 2012].

al-Azawiego alias Abu Radwan, domniemanego przywódcę irackiej Al-Kaidy. Wraz z nim zatrzymano trzy inne osoby wchodzące w skład ścisłego kierownictwa organizacji. Wśród nich był Kasim Muhammad Taha poszukiwany za udział w zorganizowaniu krwawego zamachu na budynek władz prowincji w Tikricie pod koniec marca 2011 r., w którym zginęło 58 osób. Zastąpił go Ibrahim Awad Ibrahim Ali al-Badri alias Abu Dua. Dawlat al-Irak al-Islamijja pod jego przywództwem przyznało się do 23 ataków przeprowadzonych między marcem a kwietniem 2011 r. w miejscowościach położonych na południe od Bagdadu. Po zabiciu 2 maja 2011 r. Osamy bin Ladena Al-Badri wezwał do akcji odwetowych. Kilka dni później wziął na siebie odpowiedzialność za zamach w Al-Hilli, w którym zginęło 24 policjantów, a ponad 70 zostało rannych. Za jego głowę Amerykanie wyznaczyli 10 mln dolarów

nagrody. W sierpniu 2011 r. rzecznik Dawlat al-Irak al-Islamijja Abu Muhammad al-Adnani zaapelował do członków As-Sahwy o powrót do Al-Kaidy. Podkreślił, że zostanie im wybaczona walka po stronie sił zbrojnych USA i rządu irackiego przeciwko muzułmanom. Dodał, że jego organizacja nadal przyjmuje w swoje szeregi i szkoli ochotników z zagranicy. Oświadczył również, że Irak pozostaje głównym frontem światowego dżihadu i jednocześnie wyraził zadowolenie z wyboru Ajmana az-Zawahiriego na przywódcę Al-Kaidy.

W miarę zbliżania się operacji wycofania amerykańskich wojsk z Iraku przystąpiło do wzmożonych działań terrorystycznych. W połowie sierpnia 2011 r. Dawlat al-Irak al-Islamijja przeprowadziło jednocześnie serię zamachów w 15 miastach, m.in. w Bagdadzie, Al-Kut, An-Nadżafie, Kirkuku. Zginęły w nich 74 osoby, a ponad 300 zostało rannych. Był to najkrwawszy dzień od 10 maja 2010 r., kiedy to przeprowadzono 60 ataków, w których zginęło 110 osób, a ponad 500 zostało rannych. Ogółem w sierpniu

śmierć poniosło 240 osób, a od początku 2011 r. – 1860. W ten sposób sunniccy ekstremiści pokazali, że mimo obecności amerykańskich wojsk sytuacja w kraju jest wciąż niestabilna.

Głównym celem Dawlat al-Irak al-Islamijja pozostają wyznawcy szyizmu. Atakowano ich meczety, dzielnice oraz zwarte grupy pielgrzymów. Między innymi we wrześniu 2011 r. terroryści przebrani w wojskowe mundury zatrzymali na fałszywym punkcie kontrolnym dwa autokary, którymi jechało 30 syryjskich szyitów wracających z pielgrzymki do Karbali. Nakazali wysiąść 8 kobietom, po czym odjechali jednym autokarem. Kilka kilometrów dalej 22 mężczyźni zostało rozstrzelanych. Następnego dnia zginęło ponad 30 osób w atakach przeprowadzonych na irackich żołnierzy i funkcjonariuszy policji w różnych miastach Iraku. Do kolejnej serii zamachów doszło w grudniu 2011 r. w Bagdadzie, gdzie w różnych częściach miasta, zamieszkanym głównie przez szyitów, eksplodowało kilkanaście bomb, które zabiły około 60 osób i raniły ponad 200. Przyznając się do tych zamachów, Dawlat al-Irak al-Islamijja oświadczyło, że były one odwetem za przetrzymywanie sunnitów w szyickich więzieniach. Podkreśliło także swoją zdolność do przenikania na teren dobrze strzeżonej Zielonej Strefy w Bagdadzie, na której zabezpieczenie państwa zachodnie przeznaczyły olbrzymie kwoty. Celem ataków, do których doszło zaledwie cztery dni po wycofaniu wojsk amerykańskich z Iraku, było zaostrzenie kryzysu politycznego pomiędzy sunnitami a szyitami oraz wywołanie krwawych walk mogących doprowadzić do wybuchu wojny domowej. Potwierdził to rzecznik Dawlat al-Irak al-Islamijja Abu Muhammad al-Adnani, który podkreślił konieczność uświadomienia sobie przez sunnitów zagrożenia ze strony irackich szyitów oraz zaapelował o wsparcie bojowników jego organizacji w zwalczaniu wroga⁵.

⁵ Na początku grudnia 2012 r. miał zostać aresztowany przez irackie siły bezpieczeństwa Abu Bakr al-Bagdadi, przywódca Islamskiego Państwa Iraku.

AL-DŻABHA AL-ISLAMIJJA AL-KAWMIJJA (ISLAMSKI FRONT NARODOWY)

W 1985 r. w Sudanie został utworzony Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja (Islamski Front Narodowy – INF), którym kierował Hasan Abdullah at-Turabi¹. Ugrupowanie akcentowało m.in. wyższość islamskiego systemu konsultacji (*szura*) nad systemem demokracji zachodniej. W swoim artykule poświęconym państwu islamskiemu, opublikowanym w 1983 r., At-Turabi sprecyzował jego istotę, a przede wszystkim określił, czym to państwo nie jest. Po pierwsze nie jest ono świeckie, ponieważ całe życie publiczne jest podporządkowane religii. Po drugie nie jest ono państwem narodowym, ponieważ lojalność obywateli jest odnoszona do Boga, a więc wspólnoty wiernych (*umma*), a nie państwa czy narodu. Po trzecie państwo islamskie nie ma charakteru państwa suwerennego, absolutnego, ponieważ podlega wyższym normom prawa boskiego – szariatowi. Echem dawnych poglądów At-Turabiego jest założenie, że nie wszystkie aspekty islamu są ustalane w państwie przez rząd. At-Turabi był zdania, że jednostka powinna posiadać znaczny stopień autonomii i że wszędzie tam, gdzie społeczeństwo potrafi rozwiązywać problemy, opierając się na własnej inicjatywie, ingerencja państwa powinna być wykluczona. Wreszcie państwo islamskie powinno respektować i zabezpieczać interesy swoich obywateli, tj. jednostka ma prawo do życia, ochrony swej godności, pokoju, sfery prywatności i wykształcenia. Ta swoista karta praw, mająca wiele wspólnego z Kartą Praw Człowieka, zawiera też klauzulę potwierdzającą wolność religii i wolność słowa. Idealny model państwa islamskiego nie wytrzymał jednak konfrontacji z rzeczywistością, której uczestnikiem był także At-Turabi.

W zakresie teorii państwa jego poglądy zmieniały się w zależności od konfiguracji politycznej Sudanu i stopnia zaangażowania At-Turabiego w politykę. Jeszcze w latach 60. XX w. jako członek Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów) należał do umiarkowanego skrzydła tego ugrupowania i wysuwał postulat demokracji oraz wolności osobistej obywateli stanowiący podstawę rzeczywistych przeobrażeń islamu. Po 1977 r. był orędownikiem nowej strategii, która nawoływała do przejścia władzy przez fundamentalistów. W jego poglądach nastąpił zwrot od haseł demokracji do kontroli państwa budowanego na zasadach islamu. Mimo to w tym okresie sformułował pogląd, że nie jest możliwe istnienie państwa islamskiego bez przyzwolenia i nadrzędnej pozycji

Hasan at-Turabi

Źródło: <http://weekly.ahram.org.eg/2006/794/profile.htm>
[dostęp: grudzień 2012].

¹ Hasan at-Turabi (ur. 1932 r.), absolwent Oxfordu i Sorbony, od 1964 r. przewodził sudańskim fundamentalistom skupionym w organizacji Braci Muzułmanów. Uzyskał tytuł doktora praw na Sorbonie i z tego względu jest postacią wyjątkową wśród fundamentalistów islamskich.

ogółu muzułmanów. Jako prawnik z wykształcenia At-Turabi postulował wypracowanie nowych rozwiązań aktualnych problemów i odrzucenie tradycji prawniczych (*fikh*) wypracowanych przez prawników muzułmańskich jako nieodpowiadających potrzebom współczesności. Twierdził, że islam jest religią postępową, która zachęca do zmian, na przykład do podniesienia poziomu życia muzułmanów.

W dniu 30 czerwca 1989 r. INF przejął władzę w Sudanie. Na czele ugrupowania stanął gen. Omar Hasan Ahmed al-Baszir, a At-Turabi został naczelnym ideologiem organizacji i nowego rządu. Władze w Chartumie nie spełniły praktycznie żadnego z wcześniejszych postulatów At-Turabiego. Po pierwsze nie sprawowały władzy z przyzwolenia obywateli, ponieważ przejęcie rządów dokonało się na drodze zamachu stanu. Po drugie wolność jednostek okazała się kategorią czysto teoretyczną, ponieważ władze były autokratyczne, sprawowały rządy bez jakichkolwiek instytucji reprezentujących ludność kraju, zwłaszcza w niemuzułmańskich prowincjach na południu państwa. Po trzecie polityka rządu w stosunku do Sudańczyków była równoznaczna z pogwałceniem podstawowych praw i swobód obywatelskich. Hasan at-Turabi wyszedł zatem od szczytnych haseł wolności jednostki i zagwarantowania jej praw w państwie, a przeszedł do aktywnego poparcia rządów autokratycznych, stanowiących zaprzeczenie jego teorii. Jednym z celów Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja było wprowadzenie szariat u nie tylko w Sudanie (od 1983 r.), ale i w całej Wschodniej Afryce. Dostarczył on również ideologicznego uzasadnienia wojnie prowadzonej przez armię przeciwko animistycznej i chrześcijańskiej ludności południa kraju. Działania te przedstawiano jako dżihad.

Po dojściu do władzy Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja powołał służbę bezpieczeństwa Islamic Security/Security of Revolution (IS/SOR). Był to jeden z pierwszych instrumentów represji politycznych islamskiego rządu. Obecny status tej instytucji jest nieznany. Prawdopodobnie została ona rozwiązana, a jej członków wcielono do innych agencji. W dalszym ciągu funkcjonują natomiast Al-Amn ad-Dakhili (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego) i Al-Amn al-Kharidzi (Agencja Bezpieczeństwa Zewnętrznego). Istnieją także Popular Police Forces (Ludowe Siły Policyjne), również założone przez Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja. Poza tym należy wymienić fanatycznych dżandżawidów. Nazwy tej używano w stosunku do większości uzbrojonych ludzi w Darfurze. Przymuszcza ich liczba wynosiła około 7000 ludzi. Zazwyczaj atakowali w grupach od 50 do 150 osób. Istnieją dowody, że przeprowadzali czystki etniczne, dopuszczali się gwałtów, rabunków i podpaleń, czasem także na terytorium wschodniego Czadu. Obecnie część dżandżawidów została włączona do sił zbrojnych Sudanu. Często poruszają się samochodami terenowymi wyposażonymi w ciężkie karabiny maszynowe.

Od początku lat 90. XX w. Sudan stał się ośrodkiem szerzenia islamskiego fundamentalizmu we Wschodniej Afryce. Starając się przybrać fundamentalistyczny charakter, kraj zmieniał sprzymierzeńców i darczyńców. Chociaż Sudan przestał być sojusznikiem Libii i Iraku i związał się z Iranem, nie oznaczało to jedynie zmiany sojusznika. Ze względu na charakter zarówno wojskowego reżimu w Chartumie, jak i sudańskiego ruchu fundamentalistycznego, był to proces o daleko sięgających konsekwencjach ideologicznych dla całego świata muzułmańskiego. Głęboka przemiana stanowiska Sudanu wobec Iranu dokonała się wczesną wiosną 1991 r. w następstwie kryzysu w Zatoce Perskiej, wywołanego operacją „Pustynna burza”, a zwłaszcza fiaska zapowiedzianej przez Saddama Husajna próby poprowadzenia prawdziwego dżihadu. Hasan at-Turabi wraz z czołówką ruchu wojujących fundamentalistów wypełnił tę próżnię,

deklarując utworzenie *uniwersalnych ram dla działaczy muzułmańskich*. W dniach od 25 do 28 kwietnia 1991 r. w Chartumie odbyła się Konferencja Narodów Arabskich i Muzułmańskich, której przewodził At-Turabi. Uczestniczyli w niej przedstawiciele organizacji fundamentalistycznych z 55 krajów. Była to pierwsza poważna próba skoordynowania ataków sunnickich fundamentalistów zarówno na konserwatywne rządy świata muzułmańskiego, jak i na Zachód, w odwecie za wojnę z Irakiem.

Na konferencji w Chartumie utworzono również pierwszą sunnicką międzynarodówkę fundamentalistycznych bojowników o nazwie Ludowa Organizacja Międzynarodowa. At-Turabi podkreślił w swojej przemowie, że jej celem jest *wypracowanie globalnego planu działania, mającego na celu opór i wyzwanie dla tyrańskiego Zachodu, ponieważ Allah nie może pozostać na świecie, w którym rządzi absolutna, materialistyczna władza*. Ludowa Organizacja Międzynarodowa powołała w Chartumie stałą radę liczącą 50 członków, z których każdy reprezentował jedno z państw. Jednocześnie przy pomocy irańskich ekspertów z Sepah-e Pasdaran-e Enqelabi-e Islami (Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej) w Sudanie zaczęto unowocześniać szkolenie w miejscowych obozach aż po przygotowania do spektakularnych operacji terrorystycznych w Europie Zachodniej, które rozpoczęły się latem 1991 r. Dwoma najważniejszymi obozami szkoleniowymi były Asz-Szambat i Al-Mazra, w których zapewniano zaawansowane kształcenie terrorystom z Tunezji, Algierii, Francji i Belgii. W obozach tych prowadzono kursy posługiwania się bronią ręczną i materiałami wybuchowymi, samoobrony, topografii i korzystania z noktowizorów. Specjalistyczne szkolenie dla egipskich i innych fundamentalistycznych terrorystów opracowywał Abbud Abd al-Latif az-Zummur, jeden z liderów Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipskiego Islamskiego Dżihadu), były oficer egipskiej armii, więziony wcześniej za udział w zamordowaniu prezydenta Anwara as-Sadata. Pomimo pobytu w więzieniu był w stanie kierować swoim odłamek dżihadu i wysyłać ochotników na szkolenie w Sudanie.

Pierwsze lata rządów pozwoliły INF umocnić władzę w państwie. Jego członkowie pochodzący z kręgów fundamentalistycznej inteligencji i pobożnej klasy średniej opanowali prawie wszystkie stanowiska w kraju. Organizacja ta miała również na celu odebranie władzy tradycyjnie dominującym grupom wywodzącym się z wielkich partii politycznych, związanych z bractwami mistycznymi i zastąpienie ich nową elitą religijną. Wśród przywódców fundamentalistycznych tamtego okresu dominowali *halaba* (emigranci z syryjskiego Aleppo). Tak potocznie nazywano mieszkające w Sudanie osoby pochodzące z Bliskiego Wschodu, które nie miały dostępu do tradycyjnej władzy bractw sufickich. W Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja osoby te dostrzegły okazję do zdobycia niedostępnych im do tej pory stanowisk publicznych. Jednocześnie grupy intelektualistów, które nie sympatyzowały z fundamentalizmem, dotknęły surowe represje. Wielu ich przedstawicieli zmuszono do ucieczki z kraju, aby nie zagrozili nowemu porządkowi. Ponadto organizacja starała się zminimalizować swoją niewielką popularność w niższych warstwach społecznych, faworyzując pochodzącą z Zachodniej Afryki grupę etniczną Fallata², która pozostawała na marginesie sudańskiego społeczeństwa. Wśród Fallata organizacja mogła znaleźć najwierniejszych, przeznaczonych do najgorszych za-

² Pochodzący z północnej Nigerii i Czadu Fallata lub Fellata (Fulanie) tradycyjnie przemierzali Sudan w czasie pielgrzymki do Mekki. Później zatrudniano ich jako robotników na polach bawełny. Utworzyli klasę wiejskiego, pogardzanego proletariatu. Fundamentalisci ofiarowali im jednocześnie wyzwolenie z ucisku i integrację religijną (w Sudanie przeważa szaficka szkoła prawna, oni natomiast należeli do szkoły malickiej). Podczas wyborów parlamentarnych w 1986 r. organizacja al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja zdobyła 51 mandatów (na 264) dzięki głosom wyborców z grupy Fallata.

dań sprzymierzeńców, gdyż właśnie organizacje zawdzięczali oni swój awans społeczny i obawiali się, że w przypadku zmiany władzy sytuacja obróci się na ich niekorzyść.

Dzięki takiej polityce At-Turabi i jego zwolennicy opanowali władzę w państwie i utrzymali ją przez całe dziesięciolecie. Po przewrocie w 1989 r. prezydent Baszir otoczył się fundamentalistami związanymi z Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja. W 21-osobowym rządzie 16 osób było członkami tego ugrupowania. Ludzie z nim związani obsadzili też wszystkie stanowiska w armii, zwolnione w wyniku czystek. Przyniosło to charyzmatycznemu At-Turabiemu rozgłos i uwielbienie ze strony większości fundamentalistycznych ruchów w świecie arabskim, które stawiały Sudan za przykład. Wydarzenia w Sudanie budziły przychylność arabskich nacjonalistów, którym podziw dla antyimperializmu At-Turabiego przesłaniał represje spotykające przeciwników islamskiego reżimu w Chartumie. Działania sudańskiego rządu spotkały się z ostrą krytyką ze strony USA. Zbrodnie w imię dżihadu popełniane na południu kraju zwróciły przeciw Chartumowi wiele organizacji protestanckich i katolickich. Z tego też powodu Waszyngton wrogo odniósł się do INF. Nastawienie to przypominało niechęć USA do Iranu Chomeiniego, kraju uznawanego przez państwa zachodnie za wspierający terrorizm. Podobnie jak w Iranie, rząd sudański zdołał przekształcić tę wrogość i idące za nią różnego rodzaju sankcje w źródło swojej prawomocności. W Sudanie oskarżano USA o wywołanie klęsk gospodarczych i wzywano do narodowej zgody. Dzięki temu At-Turabi, który chwilowo pozbawił się wsparcia saudyjskiego, gdyż w czasie wojny nad Zatoką Perską w 1991 r. poparł Saddama Husajna, zdobył międzynarodowe uznanie i uczynił z Sudanu symbol oporu wobec imperializmu.

W kwietniu 1991 r. na wspomnianej wyżej Konferencji Narodów Arabskich i Muzułmańskich w Chartumie zebrała się czołówka przedstawicieli ruchów fundamentalistycznych z Bliskiego Wschodu, Maghrebu, Iranu, Afganistanu i Pakistanu oraz Jasir Arafat i egipcjcy naseryści. Na spotkaniu podkreślano solidarność uczestników z Irakiem, a sama konferencja miała być alternatywą dla kontrolowanej przez Arabię Saudyjską Munazzamat al-Mutamar al-Islami (Organizacji Konfederacji Islamskiej). W grudniu 1993 r. w tym samym celu zorganizowano drugą konferencję, a na przełomie marca i kwietnia 1995 r. – trzecią. Konferencje te dały At-Turabiemu możliwość zaprezentowania się na scenie międzynarodowej za pośrednictwem światowych mediów, z którymi umiał postępować. Przy okazji zwiększył swoje wpływy we własnym kraju. Islam został uznany za oficjalną ideologię państwa, w którym życiem społecznym rządziło prawo muzułmańskie. W 1991 r. wprowadzono w Sudanie kodeks karny oparty na szariacie oraz uchwalono, że może on być stosowany także wobec niemuzułmanów. Celem reżimu stało się stworzenie państwa wyznaniowego oraz arabizacja i islamizacja plemion w Południowym Sudanie³. W walce tej organizacja Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja i jej bojówki posługiwały się terrorem. Stworzony przez reżim system kontroli społecznej pozwalał

Źródło: <http://christianitas.pl/?sr=!czytaj&id=1748&dz=13&x=48&pocz=0&gr=> [dostęp: grudzień 2012].

³ W nocy z 8 na 9 lipca 2011 r. Południowy Sudan ogłosił swoją niepodległość. Nowe państwo zostało uznane przez ONZ.

na stosowanie przemocy wobec społeczeństwa. Przeciwnicy polityczni ginęli bez wieści w więzieniach nazywanych „domami duchów”. Od 1992 r. realizowano tzw. program relokacji polegający na wysiedlaniu do obozów przejściowych i na Pustynię Nubijską chrześcijan, którzy odmówili przejścia na islam. Opuszczone w ten sposób miejsca rząd zasiedlał muzułmanami. Ustawa o towarzystwach misyjnych pozwoliła władzom likwidować misje i konfiskować dobra kościelne. Nowe władze dbały o to, aby stanowiska w urzędach, w administracji, a także w wojsku zajmowali muzułmanie, od których wymagano świadectwa religijności.

Hasan at-Turabi usprawiedliwiał wydarzenia w jego kraju nowym przebudzeniem islamu, dającym się zaobserwować w całym świecie muzułmańskim. Według niego renesans islamu to coś więcej niż fenomen kulturowy, polityczny czy religijny. Przebudzenie islamu powodowało przeobrażenie świadomości ludzi i w konsekwencji ukształtowanie się nowego społeczeństwa. Religia jawiła się jako czynnik rozwoju, podobnie jak protestantyzm w rozbudowie europejskiej gospodarki i purytanizmu w USA. Za główną przyczynę leżącą u podstaw odnowy islamu At-Turabi uznawał pustkę, którą pozostawiła po sobie klęska arabskiego nacjonalizmu i afrykańskiej wersji socjalizmu. Uważał, że kształt, jaki przybiera odrodzenie islamu, zależy od rodzaju wyzwania rzuconego przez Zachód. Inaczej bowiem wygląda ono w Iranie, a inaczej w Malezji. Był także zdania, że terror stosowany w Sudanie jest złem koniecznym, a jeśli fundamentaliści odwołują się do niego w swojej walce, to znaczy, że zostali do tego zmuszeni.

W 1992 r. Hasan at-Turabi, występując jako duchowy przywódca Sudanu, zaprezentował teologiczny kompromis między naukami Sajjida Kutba i ajatollaha Chomeiniego. W latach 1992–1996 wysocy rangą funkcjonariusze INF udzielili gościny Osامية bin Ladenowi. Do Sudanu przeniósł się on z rodziną oraz dużą grupą zaufanych współpracowników i arabskich bojowników już na początku 1992 r., korzystając ze zniesionego właśnie obowiązku wizowego dla obywateli państw muzułmańskich. W Chartumie jego protektorem został At-Turabi. Szef Al-Kaidy poślubił jego siostrzenicę i pomagał swemu mentorowi w realizacji dalekosiężnych planów przeprowadzenia rewolucji islamskiej w Afryce, m.in. utworzyli Szamal Islamic Bank (Północny Bank Islamski). Głównym celem tej instytucji, która działa do dziś, było finansowanie radykalizmu muzułmańskiego. Ocenia się, że Bin Laden zasilił bank kwotą prawie 50 mln dolarów z prywatnych środków finansowych. W zamian za wsparcie rząd Sudanu zaoferował mu wiele tysięcy hektarów ziemi wokół stolicy i we wschodniej części kraju po wyjątkowo niskich cenach. Na gruntach tych uwłaszczyła się jego firma As-Simar al-Mubaraka Agricultural Company, prowadząca działalność rolniczo-hodowlaną. Była ona jedną z filii większego przedsięwzięcia zajmującego się nawadnianiem, rolnictwem, budową dróg i mostów. Firma zatrudniała około 10 tys. ludzi, z których ponad 80 proc. stanowili Sudańczycy. Do miejscowości Damazin i Kormuk (na południe od Chartumu), gdzie znajdowały się wielkie farmy (Ad-Damazine Farms) powstałe na nawodnionych terenach (około 400 tys. hektarów), Bin Laden wybudował nową drogę. Był inicjatorem powołania specjalnej instytucji finansowej o nazwie Dżama'at al-Ichwanat (Grupa Braterstwa), za której pośrednictwem ponad 120 najbogatszych ludzi na Bliskim Wschodzie dyskretnie wspierało dżihad. Bin Laden wykorzystał swoje umiejętności budowlane, tworząc w Chartumie firmę Al-Hidzra for Construction and Development. Jej celem było stworzenie w Sudanie infrastruktury koniecznej do transportu i magazynowania sprzętu, pojazdów i broni. Zbudowano zatem mosty, drogi łączące miasta, porty morskie i obozy szkoleniowe dla terrorystów. Powstał także nowoczesny port lotniczy koło Port Sudanu,

zdolny do przyjmowania dużych samolotów transportowych. Bin Laden założył również firmę Khartum Tannery produkującą wyroby skórzane, przedsiębiorstwo transportowe Quadrat Transport Company, spółki inwestycyjne Laden International i Taba Investment Company oraz jej filię Wadi al-Akik Company zajmującą się importem i eksportem towarów. Dzięki tym inwestycjom był w stanie zapewnić sobie niemal całkowity monopol na główne towary eksportowe Sudanu, w tym gumę arabską, kukurydzę oraz produkty ze słonecznika i sezamu. Z kolei w Kenii Bin Laden został m.in. współwłaścicielem przedsiębiorstw zajmujących się połowami i przetwórstwem krewetek oraz produkcją i eksportem miodu.

Ogromna pomoc Bin Ladena dla islamskiego odrodzenia w Sudanie spowodowała, że zyskał on zaufanie i uznanie najważniejszych przywódców radykalnego ruchu muzułmańskiego. Zorganizował w tym państwie potężną organizację wojskową i polityczną. Skoncentrował tam grupę islamskich bojowników, w której skład wchodził Algierczycy, Bośniacy, Czeczeni, Egipcjanie, Erytrejczycy, Etiopczycy, Irakijczycy, Libijczycy, Marokańczycy, Palestyńczycy, Saudyjczycy, Somalijszczy, Sudańczycy i Syryjczycy. W maju 1993 r. opłacił podróż do Sudanu 480 weteranów wojny w Afganistanie z Armią Czerwoną, którzy zostali wydaleny z Pakistanu za działalność ekstremistyczną. Do stycznia 1994 r. założył w północnym Sudanie trzy obozy szkoleniowe, a wiele gospodarstw rolnych służyło za poligony⁴. Jak podają różne źródła, w obozach tych szkolenie wojskowe mogło ukończyć od 3 do 10 tys. zwolenników dżihadu. W Sudanie Bin Laden zaczął finansować działalność Egipskiego Islamskiego Dżihadu⁵, kierowanego przez Ajmana az-Zawahiriego.

Z chartumskiego centrum członkowie Al-Kaidy organizowali zbiórki pieniędzy, finansowali nowe komórki dżihadu, prowadzili działalność edukacyjną i charytatywną, starając się przekonać miejscowych muzułmanów do salafickiego islamu. Wkrótce rezultaty ich wysiłków stały się widoczne, ponieważ nasiliła się częstotliwość muzułmańskich zamieszek w Kenii i Ugandzie. Innymi celami były Somalia, Tanzania i Czad. W czasie pobytu w Sudanie Bin Laden podjął decyzję o wielkim znaczeniu dla ruchu zbrojnego dżihadu. W ramach swojej wyłaniającej się właśnie strategii odciął się od historycznego konfliktu pomiędzy jego własną grupą sunnitów a szyitami, w tym Iranem i libańskim Hezbollahem. Dążył do zjednoczenia muzułmanów w walce przeciwko wspólnemu wrogowi: USA i jego sojusznikom. Sudański sojusz Al-Kaidy z Hezbollahem był rodzajem strategicznego partnerstwa. W rzeczywistości Bin Laden był wielbicielem jednego

Omar Hasan al-Baszir

Źródło: <http://english.telediaspora.net/en/texte.asp?idinfo=12934>
[dostęp: grudzień 2012].

⁴ Główny obóz koło miejscowości Soba, o powierzchni około 10 ha, był położony kilkanaście kilometrów na południe od stolicy, na prawym brzegu Nilu Błękitnego.

⁵ Fundamentalistyczna organizacja założona w Kairze w 1978 r. przez Muhammada Abdula Salama Faradza, jej ideologa, i Abbuda Abd al-Latifa az-Zummura, dążących do obalenia w Egipcie „niewiernego” rządu i wprowadzenia szariat. Organizacja zasłynęła przede wszystkim przeprowadzeniem zamachu na prezydenta Egiptu Anwara as-Sadata 6 października 1981 r. w Kairze i nieudanego zamachu na prezydenta Hosniego Mubaraka w Addis Abebie 26 czerwca 1995 r. W czerwcu 2001 r. weszła w ścisły związek z Al-Kaidą, tworząc grupę Al-Kaida wa al-Dżihad.

z przywódców Hezbollahu – Imada Fajiza Mughniji⁶. Był też pod wrażeniem jego zamachów bombowych, które doprowadziły do wycofania się Amerykanów z Libanu. Miał nadzieję, że przeprowadzając podobne zamachy, zdoła wypędzić Amerykanów z Arabii Saudyjskiej. W Sudanie Bin Laden kilkakrotnie spotkał się z Imadem Mughniją. Dzięki tym kontaktom Hezbollah zapewnił w Sudanie szkolenie bojowników Al-Kaidy, dzieląc się swoją wiedzą i doświadczeniem, i zaopatrzył ich w materiały wybuchowe. Zamachy dokonane 7 sierpnia 1998 r. na ambasady USA w Kenii i Tanzanii były przeprowadzone według bejruckiego scenariusza Hezbollahu z 1983 r.

W Sudanie Egipski Islamski Dżihad przygotował zamach na prezydenta Egiptu Hosniego Mubaraka. Doszło do niego 26 czerwca 1995 r. w Addis Abebie. Mimo że próba zabójstwa prezydenta była nieudana, to wywołała międzynarodowe potępienie Sudanu i nałożenie na kraj sankcji ekonomicznych. W tym samym czasie nastąpiło gwałtowne ochłodzenie stosunków pomiędzy sudańskim wywiadem a Ajmanem az-Zawahirim przebywającym w Chartumie, który został zmuszony do opuszczenia Sudanu⁷. Pragnąc zrehabilitować się na arenie międzynarodowej, rząd Sudanu starał się nakłonić Osamę bin Ladena do opuszczenia kraju. Naciski na sudańskie władze wywierały w tej sprawie Stany Zjednoczone oraz Arabia Saudyjska, która była zaniepokojona silnym propagandowym oddziaływaniem przemówień i oświadczeń wygłaszanych w Sudanie przez przywódcę Al-Kaidy. Hasan at-Turabi włożył wiele wysiłku, aby wymusić na Bin Ladena wyjazd. Poskutkowało dopiero ultimatum warunkujące jego dalszy pobyt w Chartumie zaprzestaniem głoszenia ideologii dżihadu. Wobec postawienia takiego warunku Bin Laden zdecydował się opuścić Sudan. W maju 1996 r. wraz z grupą około 150 zwolenników i ich rodzinami udał się do Dżalalabadu w Afganistanie. Potem dołączyli do niego inni współpracownicy, ale duża ich część pozostała w Sudanie.

W 1999 r. Omar Hasan al-Baszir wprowadził stan wyjątkowy, rozwiązał parlament i zdymisjonował rząd. W następnym roku zwyciężył w wyborach prezydenckich, a jego partia, Kongres Narodowy, zdobyła prawie wszystkie mandaty (355 na 360) w parlamencie. W 2000 r. rywalizujący z prezydentem Hasan at-Turabi założył własną partię, National Popular Congress (Ludowy Kongres Narodowy). W latach 2000–2002 Al-Baszir umocnił swoją władzę, usuwając At-Turabiego z rządu i wielokrotnie go aresztując, gdyż niebezpiecznie podejrzewał go o sprzyjanie antyrządowym ugrupowaniom w Darfurze i powstańcom na południu w celu obalenia jego władzy. W latach 2001–2003 At-Turabi przebywał w areszcie domowym, a potem od 2004 do 2005 r. był więziony.

W 2001 r. część członków INF, na czele z Ibrahimem Khalilem, utworzyła Harakat al-Adl wa al-Musawa (Justice and Equality Movement – JEM, Ruch na rzecz Sprawiedliwości i Równości). Khalil oskarżył rząd sudański o dyskryminowanie ludności niearab-

⁶ Imad Fajiz Mughnija, jeden z przywódców wojskowego skrzydła Hezbollahu. Zorganizował m.in. samobójcze zamachy, do których użył samochodów wypełnionych materiałami wybuchowymi. Pierwszy zamach został przeprowadzony 1 listopada 1982 r., a jego celem była kwatera wojsk izraelskich w Tyrze. W dniu 18 kwietnia 1983 r. w zamachu na ambasadę USA w Bejrucie zginęły 63 osoby. Pół roku później, 23 października, dokonano jednocześnie zamachów na koszary amerykańskich marines w Bejrucie (zginęło 241 osób) i francuskich komandosów (zginęło 58 osób). Mughnija zginął 12 lutego 2008 r. w zamachu bombowym przeprowadzonym w Damaszku przez izraelskie służby specjalne.

⁷ W 1995 r. funkcjonariusze egipskich służb specjalnych infiltrujący krąg muzułmańskich radykalnych fundamentalistów skupionych wokół Osamy bin Ladena i Ajmana az-Zawahiriego zwerbowali 15-letniego syna Muhammada Szarafa, członka Egipskiego Islamskiego Dżihadu. Sudańskie służby bezpieczeństwa uzyskały informację o tym fakcie i zatrzymały chłopca, a następnie przekazały go członkom organizacji na przesłuchanie. Az-Zawahiri polecił go zabić tuż po jego przyznaniu się do winy. Kiedy władze dowiedziały się o dokonanej egzekucji, nakazały szefowi tej organizacji w ciągu kilku dni opuścić Sudan.

skiej, kradzież ziem plemiennych, niszczenie prowincji Darfur i nękanie ludności cywilnej. Celem Harakat al-Adl wa al-Musawa było doprowadzenie do ogólnokrajowego powstania czarnej ludności przeciw rządowi arabskiej mniejszości. Ruch ściśle związał się z National Popular Congress, który prawdopodobnie finansuje działalność Harakat al-Adl wa al-Musawa.

W marcu 2009 r. Ajman az-Zawahiri wezwał Sudańczyków, aby przygotowali się do wojny z Zachodem po tym, jak na początku marca Międzynarodowy Trybunał Karny wydał nakaz aresztowania prezydenta Al-Baszira, zarzucając mu zbrodnie wojenne w Darfurze⁸. Terytorium Sudanu wciąż pozostaje dogodnym miejscem do prowadzenia działalności terrorystycznej we Wschodniej Afryce i w krajach Sahelu. Stanowi również zaplecze logistyczne dla różnych islamskich ugrupowań ekstremistycznych.

W dniu 23 grudnia 2011 r. w ataku sudańskiego lotnictwa na kryjówkę rebeliantów zginął przywódca Harakat al-Adl wa al-Musawa Ibrahim Khalil. W wydanym oświadczeniu rebelianci z Darfuru wyrazili wolę kontynuowania walki oraz przysięgli zemstę winnym śmierci ich lidera. Sudański minister informacji Abdullah Massar wyraził nadzieję, że śmierć Khalila będzie nauczką dla rebeliantów i przekona ich do włączenia się do rozpoczętego w 2009 r. procesu pokojowego.

Symbol JEM

⁸ W opublikowanym na stronie internetowej oświadczeniu Az-Zawahiri powiedział m.in.: *Przygotujcie się na wojnę, szkoląc się, gromadząc sprzęt i zapasy, organizując się na czas długiej wojny, ponieważ współczesna krucjata wyszczerzyła na was kły. Nie bronię Umara al-Baszira ani jego reżimu, nie usprawiedliwiam też tego, co zrobił w Darfurze i w innych miejscach. Nie chodzi o Darfur i rozwiązywanie jego problemów. Chodzi o znalezienie usprawiedliwienia dla kolejnych zagranicznych interwencji w krajach muzułmańskich w ramach współczesnej kampanii krzyżowo-syjonistycznej. Zaiste, dlaczego nie sądzą Trumana, który wydał rozkaz zrzużenia pierwszych w historii bomb atomowych na Nagasaki i Hiroszimę.*

AL-DŻABHA AL-ISLAMIJJA LI TAHRIR AL-BAHRAJN (ISLAMSKI FRONT WYZWOLENIA BAHRAJNU)

**Symbol Islamskiego Frontu
Wyzwolenia Bahrajnu**

Al-Dżabha al-Islamijja li Tahrir al-Bahrajn (Islamski Front Wyzwolenia Bahrajnu – IFWB) był szyicką organizacją, która powstała w Królestwie Bahrajnu na przełomie lat 70. i 80. XX w. Impulsem do utworzenia organizacji było zwycięstwo rewolucji islamskiej w Iranie. Fajsal Marhun, jeden z liderów ugrupowania, twierdził jednak, że ugrupowanie powstało jeszcze przed triumfem rewolucji w Iranie, tyle że jego aktywność zbiegła się

w czasie z zachodzącymi w tym kraju wydarzeniami. Organizacja została założona przez irańskich emigrantów i przedstawicieli arabskich mieszkańców wyspy wyznających szyicki nurt islamu. Byli oni w większości zwolennikami irackiej Hizb ad-Dawa al-Islamijja (Islamskiej Partii Dawa, zwanej też Partią Misji Muzułmańskiej)¹. Na czele IFWB stanął szyicki duchowny Hadi al-Modarresi (Mudarissi), który zbiegł do Bahrajnu przed antyszyicką polityką władz Iraku i represjami, które były stosowane wobec szyitów².

Zmiany ustrojowe, jakie nastąpiły w Iranie w wyniku rewolucji, wywarły duży wpływ na społeczności szyickie w krajach położonych nad Zatoką Perską, przyczyniając się do rozbudzenia ich aktywności społecznej i politycznej. Było to szczególnie widoczne w Bahrajnie, gdzie szyici stanowią ponad 70 proc. społeczeństwa znajdują się od 1783 r. pod władzą sunnickiej dynastii Al-Khalifa, która przybyła z Półwyspu Arabskiego. Na przełomie lat 70. i 80. XX w. pod wpływem rewolucyjnych idei przekazywanych z Iranu antagonizmy na tle religijnym i politycznym przybierały na sile. W 1979 r. organizacja zażądała od władz uwolnienia wszystkich więźniów politycznych i usunięcia amerykańskich baz z Bahrajnu. Celem IFWB było obalenie monarchii i zastąpienie jej republiką islamską. Dążenia te w pełni popierały władze w Teheranie, które zezwoliły na założenie w stolicy Iranu przedstawicielstwa organizacji i wydawanie czasopism: „Asz-Szaab as-Saer” („Zbuntowane Społeczeństwo”) i „As-Sawra ar-Risalijja” („Przesłanie Rewolucji”). Organizacja miała również swój propagandowy organ prasowy w Londynie – „Voice of Bahrajn”. Biuletyn ten został założony przez Harakat al-Ahrar al-Bahrajn al-Islamijja (Islamski Ruch Wolnego Bahrajnu) – ruch utworzony przez szyickich studentów z Bahrajnu, na którego czele stanęli Said asz-Szihabi, Madżid al-Alawi i Mansur al-Dżamri. Wzywali oni do wprowadzenia ustroju demokratycznego w Bahrajnie i uwolnienia więźniów politycznych. Nawiązywali również kontakty z brytyjskimi politykami.

Broniąc się przed zarzutami o zasklepienie się w obrębie wąskiej grupy, IFWB wzywał do zjednoczenia wszystkich postępowych sił w Bahrajnie, aby odsunąć od władzy reakcyjny reżim i ogłosić pełną suwerenność państwa, przeprowadzić wybory do Rady Konstytucyjnej i Rady Narodowej oraz przeprowadzić reformy w kraju. W polityce międzynarodowej IFWB dążył do zjednoczenia wszystkich sił islamskich

¹ Zob. rozdział *Hizb ad-Dawa al-Islamijja*.

² Obecnie Hadi al-Modarresi nosi najwyższy tytuł w hierarchii szyickich duchownych – *ajatollah al-ozma*.

w rejonie Zatoki Perskiej, nazywając Gulf Cooperation Council³ (Radę Współpracy Zatoki) opresyjną organizacją znajdującą się na usługach sił kolonialnych. Zamiast zjednoczenia, w 1980 r. w Bahrajnie powstały jednak inne organizacje szyickie: Harakat al-Wahdat al-Islamiyya (Ruch Jedności Islamskiej) pod przywództwem Abed al-Azima al-Muktadiego al-Bahrajniego i Harakat asz-Szuhada al-Islamiyya (Islamski Ruch Męczenników) założony przez Dżamala ad-Dina al-Asfura.

W grudniu 1981 r. służby bezpieczeństwa Bahrajnu wykryły szyicki spisek, którego celem było obalenie panującej dynastii, i aresztowały ponad 70 członków IFWB. Przebywający w Iranie działacze organizacji nie uzyskawszy pomocy, doszli do przekonania, że władze w Teheranie nie zamierzają wspierać dążeń szyitów z Bahrajnu, a jedynie chcą wykorzystywać ich jako narzędzie w wielkiej polityce „eksportu” rewolucji. Część działaczy powróciła wówczas do Bahrajnu, inni wyemigrowali do Wielkiej Brytanii.

Po kolejnej fali aresztowań, do której doszło w latach 80. XX w., IFWB ograniczył swoją działalność. Organizacja uaktywniła się ponownie pod koniec 1994 r., biorąc udział w szyickich manifestacjach w Bahrajnie. W ich stłumieniu pomagały siły Arabii Saudyjskiej, której władze obawiały się, że protesty przeniosą się do ich kraju, a zwłaszcza do wschodniej części Arabii Saudyjskiej zamieszkałej przez szyitów. W wyniku zamieszek w Manamie zginęło kilka osób, a ponad 1500 aresztowano, m.in. *hodżdżat-oleslama* Alego Salmana⁴. W następnych latach w Bahrajnie miały miejsce kolejne fale szyickich protestów. W dniu 11 lutego 1997 r. trzy osoby zostały ranne w wyniku wybuchu bomby podłożonej przez IFWB w stolicy kraju. Eksplozja bomby w marcu 1997 r. spowodowała śmierć pięciu obywateli Bangladeszu.

Po śmierci emira Bahrajnu Isy ibn Salmana al-Khalify w marcu 1999 r. jego następcą, Hamad ibn Isa al-Khalifa, złagodził napięcia społeczne, uwalniając więźniów politycznych i znosząc przymusowe wygnanie opozycjonistów. Po zapowiedzi reform i demokratyzacji kraju w 2002 r. Al-Dżabha al-Islamiyya li Tahrir al-Bahrajn ogłosił samorozwiązanie. Korzystając z amnestii, część jego członków wróciła z emigracji do kraju. Niektórzy wstąpili w szeregi oficjalnie działających ugrupowań: Al-Dżama'at al-Amal al-Islami (Stowarzyszenia Islamskiego Działania zwanego również Stowarzyszeniem Akcji Islamskiej) pod przywództwem Muhammada Alego Mahfuza lub Al-Dżama'at al-Wifak al-Watani al-Islamiyya (Islamskiego Stowarzyszenia Porozumienia Narodowego), zwanego w skrócie Wifak, na czele z Alim Salmanem i Hasanem al-Muszaimim⁵. Inni działacze zasilili Centrum Praw Człowieka, a jeszcze inni utworzone

Ajatollah Hadi al-Modarresi

Źródło: <http://ahlulbayt.tv/enlight/?pageid=6> [dostęp: marzec 2014].

³ Rada Współpracy Zatoki została założona w lutym 1981 r. przez Arabię Saudyjską, Bahrajn, Katar, Kuwejt, Oman i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Bezpośrednią przyczyną jej powstania były obawy przed rozszerzeniem się rewolucji islamskiej w Iranie, w obliczu toczącej się wojny iracko-irańskiej. Rada zamierzała wspólnie przeciwdziałać wewnętrznym konfliktom i zagrożeniom z zewnątrz. Plany powołania organizacji skupiającej wszystkie państwa leżące nad Zatoką Perską pojawiły się już w latach 70. XX w. Do Rady miały należeć również Iran i Irak, wydarzenia na przełomie lat 70. i 80. XX w. zniweczyły jednak te dążenia.

⁴ W 1995 r. Ali Salman został wydalony z kraju. Osiedlił się w Londynie, gdzie przystąpił do Al-Dżabha al-Islamiyya li Tahrir al-Bahrajn. W 2001 r. powrócił do kraju i stanął na czele Al-Dżama'at al-Wifak al-Watani al-Islamiyya. Jego zastępcą został Hasan al-Muszaimi.

⁵ W 2006 r. doszło do rozłamu w organizacji, w wyniku którego Hasan al-Muszaimi założył ugrupowanie Al-Haq (Prawda).

w 2004 r. Al-Dżama'at al-Ichwan al-Wataniyya (Patriotyczne Stowarzyszenie Braterstwa). W 2004 r. szyici zorganizowali manifestację przeciwko Stanom Zjednoczonym oskarżanym o zhańbienie świętych miast

w Iraku: An-Nadżafu i Karbali, w których pobliżu znajdowały się amerykańskie bazy wojskowe (amerykańska V Flota stacjonuje w Bahrajnie).

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Bahrain_map.png [dostęp: marzec 2014].

W lutym 2011 r. pod wpływem protestów społecznych, które wybuchły w krajach arabskich, na Placu Perłowym w Manamie zorganizowano masowe demonstracje. Były one okazją do ponownego sprzeciwienia się nierównemu traktowaniu szyitów. W dniu 8 marca 2011 r. organizacje Wifak, Al-Haqq i Harakat al-Ahrar al-Bahrajn al-Islamiyya ogłosiły powstanie Koalicji na rzecz Republiki w Bahrajnie, co stanowiło zapowiedź obalenia monarchii. W dniu 14 marca Rada Współpracy Zatoki podjęła decyzję o udzieleniu Bahrajnowi brat-

niej pomocy, następnego jednak dnia król wprowadził w kraju stan wyjątkowy, upoważniając siły zbrojne do podjęcia wszystkich działań koniecznych do zapewnienia bezpieczeństwa państwa. Jednocześnie do kraju wkroczyły siły wojskowe i policyjne Arabii Saudyjskiej oraz Kataru. Podczas pacyfikowania stolicy zginęło kilkadziesiąt osób. Aresztowano przywódców wszystkich ugrupowań aktywnie uczestniczących w protestach, zarówno szyickich, jak i sunnickich, choć represje były wymierzone przede wszystkim w organizacje szyickie. W areszcie znalazł się m.in. Al-Muszaimi oraz 20 lekarzy i pracowników służby zdrowia, którzy udzielali pomocy rannym demonstrantom. Specjalny trybunał skazał ich na kary od 5 do 15 lat więzienia. Po rozwiązaniu trybunału proces powtórzono w sądzie cywilnym, który uniewinnił dziewięć osób, a kolejnym dziewięciu skrócił wyroki. Dwóch skazanych nie wniosło apelacji i prawdopodobnie ukryło się lub uciekło z kraju.

AL-DŻABHA AL-ISLAMIJJA LIL INKAZ (ISLAMSKI FRONT OCALENIA)

Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz (Front Islamique du Salut – FIS, Islamski Front Ocalenia) został utworzony w marcu 1989 r. na fali politycznej liberalizacji i społecznych zamieszek w Algierii trwających od 1988 r. Powstało wówczas kilkanaście partii politycznych, w tym fundamentalistyczny Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz skupiający głównie środowiska miejskie. Ukształtowanie się islamskiego fundamentalizmu w Algierii wynikało z niezdolności rządu do zaspokojenia podstawowych potrzeb społeczeństwa. Poparcie, jakie organizacja uzyskała ze strony algierskiej młodzieży, wynikało ze złej sytuacji ekonomicznej kraju. Fundamentalizm przyciągnął też konserwatywnych mieszkańców wsi i miejską biedotę, a także drobnych kupców i rzemieślników, którzy oczekiwali ożywienia gospodarczego. Co więcej, poparcie rządów Zachodu dla brutalnych, dyktatorskich reżimów w państwach muzułmańskich zachwiało wiarę w świecki ustrój. Miało to wpływ na powstanie islamskiej opozycji. W wyborach do samorządów lokalnych w czerwcu 1990 r. Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz odniósł zwycięstwo, zdobywając większość głosów w 32 z 48 rad regionalnych, zdecydowanie zwyciężając w kilku kluczowych miastach: Algierze, Oranie, Konstantynie, Blidzie i Dżidzelu. Był to silny cios dla Front de la Liberation Nationale (Frontu Wyzwolenia Narodowego), który przez 28 lat był jedyną legalnie działającą partią polityczną. Na czele Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz stanęli Abbasi Madani¹ i Ali Belhadż, którzy nawoływali do islamizacji kraju.

Do połowy 1991 r. wywodzące się z Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz władze miejskie zaczęły tracić popularność. W kwietniu tegoż roku mieszkańcy trzech miast w południowej Algierii okupowali siedziby lokalnych władz, protestując przeciwko polityce fundamentalistów. W obawie przed porażką w nadchodzących wyborach parlamentarnych przywódcy Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz postanowili dążyć do konfrontacji z władzami. W dniu 25 maja 1991 r. zorganizowali strajk generalny, żądając utworzenia państwa islamskiego, i rozpoczęli wielkie demonstracje, które miały coraz gwałtowniejszy przebieg. Z tego powodu w czerwcu rząd ogłosił stan wyjątkowy. Prezydent Szadli (Asz-Szazili) Ben Dżadid zdymisjonował rząd, odwołał wybory parlamentarne i wysłał wojsko na ulice. W ciągu kilku następnych tygodni doszło do krwawych starć pomiędzy demonstrantami a służbami bezpieczeństwa, w których wyniku zginęły dziesiątki ludzi. Zamieszki nie ustawały, mimo że Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz odwołał strajk generalny. Kiedy policja chciała zdjąć islamskie znaki z ratuszy kontrolowanych przez fundamentalistów, doszło do kolejnej fali przemocy w całym kraju, a Abbasi i Belhadż zaczęli nawoływać do dżihadu przeciwko rządowi. Reakcja armii była natychmiastowa. W dniu

Symbol Dżabha al-Islamijja lil Inkaz

¹ Abbasi Madani (ur. 1931 r.) po obronie pracy doktorskiej z filozofii w Wielkiej Brytanii, gdzie ożenił się z obywatelką tego kraju, wrócił do Algierii. Od 1982 r. domagał się arabizacji państwa, zakazu produkcji i sprzedaży alkoholu oraz zlikwidowania koedukacyjnych szkół. W 1991 r. wraz z imamem Alim Belhadżem został skazany na 12 lat więzienia. W 1997 r. karę więzienia zamieniono mu na areszt domowy. W 1999 r. był sygnatariuszem porozumienia pokojowego z rządem algierskim.

30 czerwca 1991 r. aresztowano setki fundamentalistów, w tym obu ich przywódców. Zamieszki powoli wygasły, a we wrześniu odwołano stan wojenny. Próba nawiązania porozumienia pomiędzy władzami a fundamentalistami stała się nierealna. Mimo to rząd wyznaczył termin pierwszej tury wyborów parlamentarnych na 26 grudnia 1991 r.

Wyборы były ogromnym zaskoczeniem dla władz. Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz zdobył 188 z 430 mandatów, podczas gdy partia rządząca tylko 15. Drugą turę wyborów w obwodach, gdzie żaden z kandydatów nie uzyskał większości, wyznaczono na 16 stycznia 1992 r. Organizacja przystąpiła do wyborów z manifestem zapowiadającym wprowadzenie szariatu, zgodnie z którym Algieria miała przyjąć *Koran* jako swoją konstytucję. Kobiety byłyby zmuszone porzucić pracę i nosić czadory. Zapowiadano likwidację koedukacyjnych klas w szkołach oraz sal wykładowych na wyższych uczelniach, a także rezygnację z zajęć sportowych dla dziewcząt. Alkohol miał być zakazany. W polityce ekonomicznej system finansowy byłby oparty na islamskim rynku i bankowości. Współpraca z firmami zagranicznymi mogłaby być nawiązana tylko wtedy, gdyby nie było żadnej innej alternatywy. Po dojściu Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz do władzy odrzucono by także demokrację wielopartyjną².

Abbasi Madani

Źródło: <http://www.thefullwiki.org/>

Abbassi_Madani

[dostęp: grudzień 2012]

W polityce ekonomicznej system finansowy byłby oparty na islamskim rynku i bankowości. Współpraca z firmami zagranicznymi mogłaby być nawiązana tylko wtedy, gdyby nie było żadnej innej alternatywy. Po dojściu Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz do władzy odrzucono by także demokrację wielopartyjną².

Po odmowie prezydenta odwołania drugiej tury wyborów armia dokonała przewrotu wojskowego i 11 stycznia 1992 r. zdymisjonowała Ben Dżadida. Dzień później całą władzę przejęła Najwyższa Rada Bezpieczeństwa, która 14 stycznia powołała Radę Państwa. Miała ona pełnić funkcję kolektywnego prezydenta do końca kadencji prezydenta Ben Dżadida, czyli do grudnia 1993 r. Przywódcą pięciosobowej rady został Muhammad Budiaf³. Nowe władze uznały pierwszą turę wyborów za nieważną, a drugą odwołały. Reżim wojskowy uzyskał ciche poparcie władz Francji, obawiającej się islamizacji Algierii i szerzenia fundamentalistycznej ideologii na terenie Europy Zachodniej. Na ulice miast algierskich znowu powróciła przemoc. W całym kraju w wyniku starć pomiędzy fundamentalistami a służbami bezpieczeństwa zginęły dziesiątki ludzi, a setki zostały ranne. Wśród ofiar było wielu policjantów i żołnierzy. W Algierze przed komendą główną policji wybuchła bomba, a podczas innego ataku w mieście zastrzelono sześciu policjantów. Mimo że nikt nie przyznał się do zamachu, to aresztowano czołowych działaczy Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz. Rada Państwa zastrzyła warunki działania partii politycznych. Ogłosiła, że żadna partia nie powinna być oparta wyłącznie na religii, a wykorzystywanie meczetów do celów politycznych

² Przeciwników Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz najbardziej niepokoił właśnie ten ostatni punkt. Obawiając się odsunięcia od władzy, członkowie Front de la Liberation Nationale zastanawiali się, czy dopuścić do drugiej tury wyborów. Prezydent Ben Dżadid był bardzo oddany procesowi politycznej liberalizacji, więc koniecznie chciał, żeby wybory dobiegły do końca. Premier Said Ahmed Ghazali i kilku ministrów nie byli jednak do tego przekonani, cytując manifest Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz jako dowód, że zwycięstwo fundamentalistów wraz z wprowadzeniem szariatu cofnie Algierię o setki lat w rozwoju.

³ Muhammad Budiaf był jednym z założycieli Front de la Liberation Nationale i powszechnie szanowanym człowiekiem. Ponieważ dopiero co powrócił do Algierii po 27 latach politycznego wygnania w Szwajcarii, nie cieszył się zbyt dużym poparciem armii. W czerwcu 1992 r. zginął w zamachu z rąk jednego ze swych ochroniarzy. Początkowo uważano, że Budiaf został zamordowany na zlecenie Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz. Stopniowo jednak, gdy stało się jasne, że zamach nie mógłby dojść do skutku bez pomocy kogoś z otoczenia Budiafa, podejrzanie zaczęło padać na reżim. Do tego czasu jednak armia zdołała przejąć kontrolę nad wszystkimi najważniejszymi ośrodkami władzy w państwie. Krajem zaczęła rządzić rada wojskowa. W 1995 r. w ściśle kontrolowanych wyborach, z których wykluczono Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz, na prezydenta wybrano gen. Liamina Zeruala.

zostało zabronione. Celem tych działań było wyjęcie islamskiego ugrupowania spod prawa i zakończenie fali przemocy. Fundamentalisci zignorowali jednak zakazy i mimo zastraszenia przez armię, nadal podczas masowych wieców odbywających się w meczetach nawoływali do walki z władzami.

W lutym 1992 r. islamscy ekstremiści dokonali pierwszego zamachu na cel wojskowy, atakując w Algierze bazę marynarki wojennej. W dniu 9 lutego 1992 r. rząd ogłosił stan wyjątkowy na 12 miesięcy i nakazał zajęcie głównej siedziby FIS. W wyniku szeroko zakrojonych akcji policji i wojska aresztowano tysiące aktywistów oraz sympatyków partii i deportowano ich do obozów internowania na Saharze. Po aresztowaniu przywódców doszło do gwałtownych wystąpień. Na początku marca Al-Dżabha al-Islamijska została zdelegalizowana.

Organizacja, działając w podziemiu, przeszła transformację i utworzyła zbrojne skrzydło – Dżajsz al-Islamijska lil Inkaz (Armée Islamique du Salut, Islamską Armię Ocalenia). Na jej czele stanął Madani Merzag. Formacja ta miała prowadzić dżihad na swój własny sposób, który nie zmuszałby jej do popierania radykalnej działalności Al-Dżama'a al-Islamijska al-Musallaha (Groupe Islamique Armée, Islamskiej Grupy Zbrojnej). Ta ostatnia przez cały okres wojny domowej w Algierii zachowała niezależność, ewoluując w kierunku coraz większej brutalności i bezwzględności⁴. Miała też zdecydowaną przewagę nad Dżajsz al-Islamijska lil Inkaz. Organizacji Al-Dżabha al-Islamijska lil Inkaz udało się natomiast pozyskać część członków i działaczy umiarkowanej religijnej partii Hamas, kierowanej przez Mahfuzę Nahnaha i reprezentującej przeważnie pobożne mieszczaństwo. Nowe organizacje ekstremistyczne wkrótce zaczęły rekrutować bezrobotną, ubogą młodzież miejską.

Wielu członków Dżajsz al-Islamijska lil Inkaz było dawnymi bojownikami, którzy kiedyś walczyli u boku afgańskich mudżahedinów przeciwko armii ZSRR. W celu zapobieżenia infiltracji służb bezpieczeństwa ugrupowanie zostało podzielone na sieć małych, ściśle powiązanych z sobą komórek. W skład każdej z nich wchodził mały oddział partyzancki. Komórki te kontaktowały się

Ali Belhadż

Źródło: <http://www.echoroukonline.com/ara/articles/125357.html>
[dostęp: grudzień 2012].

za pośrednictwem meczetów (których było około 8 tys.), będących pod kontrolą fundamentalistów. Naczelne dowództwo sprawowała Madżlis asz-Szura (Rada Konsultacyjna), składająca się z 20 członków. Rząd algierski twierdził, że w tym czasie działało około 1100 terrorystów, ale według zachodnich źródeł było ich 10–15 tys. Prawdopodobnie ekstremiści mieli też setki tysięcy sympatyków, którzy początkowo udzielali im pomocy. Coraz bardziej stawało się oczywiste, że choć społeczeństwo algierskie nie popierało terroru stosowanego przez ekstremistów, to nie będzie bronić istniejącego systemu politycznego.

⁴ Islamska Grupa Zbrojna została założona w październiku 1992 r. przez Abdula Haka Lajadę. Zalecał on totalną wojnę przeciwko władzy i wrogość wobec każdej formy kompromisu czy zawieszenia broni. Podstawę ugrupowania stanowili byli członkowie Haraka al-Islamijska al-Musallaha (Mouvement Islamique Armé, Islamskiego Ruchu Zbrojnego), którym w latach 1992–1997 kierowali Mustafa Bujali i weterani wojny w Afganistanie, którzy powrócili do ojczyzny.

Al-Dżabha al-Islamiyya lil Inkaz utworzył również swoje emigracyjne komórki. Ich przywódcami byli: we Włoszech Dżamal Lunici, Farid Aider i Osman Deramczii; w Niemczech – Raszid Zijad, we Francji – Abdelhakim (Abdel Hakim) Butrif i w USA – Anwar Haddam. Członkowie algierskiej diaspory w Europie Zachodniej gromadzili środki finansowe i kupowali broń, którą następnie przetrucano przez granice i dostarczano walczącym fundamentalistom. W Niemczech, Belgii i we Włoszech schronienie znaleźli niektórzy liderzy fundamentalistów, m.in. Rabah Kabir, bracia Salman i Osama Abbasi, Rabah Bumar, Ahmed Zawi, Abdel Nasir, Abu Hamza al-Afghani i cała rodzina przywódcy FIS – Abbasiego Madaniego.

Wiosną i latem 1992 r. przemoc zaczęła narastać – zaczynając się od drobnych ataków, a kończąc na regularnych bitwach trwających niekiedy kilka dni. Nieustannie podkładano ładunki wybuchowe pod budynki rządowe. Ataki rozprzestrzeniły się na cały kraj. Aby uzyskać fundusze na prowadzenie terroru, ekstremiści napadali na banki, biura linii lotniczych i prywatne firmy. Gdy sytuacja zaczęła się coraz bardziej zaostrzać, islamscy radykałowie rozpoczęli nową fazę kampanii terroru. Podczas wizyty prezydenta Muhammada Budiafa w Annabie 29 czerwca 1992 r. w pobliżu mównicy, z której przemawiał, eksplodowała bomba, następnie w jego kierunku rzucono granat, a w trakcie powstałego zamieszania zamachowiec oddał do Budiafa dwie serie strzałów z broni automatycznej. W sierpniu 1992 r. podłożona przez fundamentalistów bomba wybuchła w zatłoczonym terminalu lotniczym w Algierze, zabijając 9 i raniąc 128 osób. Kolejne bomby, które eksplodowały w stolicy, spowodowały mniejsze szkody. Rząd odpowiedział na te akty terroru z jeszcze większą stanowczością. Wprowadzono nowe ustawodawstwo antyterrorystyczne, a fundamentalistom zaoferowano częściową amnestię⁵. Przemoc trwała jednak nadal. W lutym 1993 r. rząd przedłużył stan wyjątkowy. W marcu terroryści zamordowali wielu znanych polityków i urzędników, wielu ranił. Podczas ataku na koszary w południowej części Algieru zamachowiec, prawdopodobnie powiązany z wojskiem, zastrzelił 19 żołnierzy. W odpowiedzi na ten atak służby bezpieczeństwa odnalazły i zabiły 23 ekstremistów. W sierpniu 1993 r. w wyniku ostrzelania samochodu zginął były premier Kasdi Merbah. W ataku zginęli też jego syn, brat, kierowca i osobisty ochroniarz. Latem 1993 r. celem stali się zachodni specjaliści i intelektualiści. Zamordowano wielu algierskich dziennikarzy, pisarzy i lekarzy, w tym naczelnego pediatrę kraju, Dżilaliego Ben KENZIRA, który został zastrzelony w momencie, gdy wchodził do szpitala w Algierze.

Nasilenie przemocy zmusiło grupy wywodzące się z Al-Dżabha al-Islamiyya lil Inkaz do aktywniejszego zaangażowania się w walkę, gdyż obawiano się, aby Islamska Grupa Zbrojna nie zdominowała całkowicie rebelii. Latem 1993 r. fundamentalistyczna inteligencja, zwana popularnie Algierczykami, zgrupowana wokół Muhammada Saida, utworzyła Dżabhat al-Dżihad al-Islamiyya al-Musallaha (Front Islamiq du Djihad Armé, Islamski Front Zbrojnego Dżihadu), który wyspecjalizował się w zabijaniu świeckich intelektualistów. W marcu 1994 r., pod koniec ramadanu, kilkuset bojowników Harakat ad-Dawla al-Islamiyya (Mouvement de l'État Islamiq, Ruchu Państwa Islamskiego)⁶, kierowanego przez Abdelkadera (Abdela Kadera) Szebutiego, zaatakowało więzienie

⁵ Członkowie ugrupowań antyrządowych lub terrorystycznych mieli dwa miesiące na poddanie się i zagwarantowanie, że nie będą więcej brali udziału w zakazanej działalności. Ci, którzy nie zabijali, mieli nie być sądzeni, a osoby, które dopuściły się morderstw miały zostać skazane na kary od 15 do 20 lat więzienia, zamiast na karę dożywotniego pozbawienia wolności.

⁶ W marcu 1992 r. Abdelkader Szebuti, Izz ad-Din (Azzedine) Baa, dawni działacze Haraka al-Islamiyya al-Musallaha i FIS, których łączyła salaficka ideologia i przekonanie o konieczności rozpoczęcia dżihadu, założyli organizację Harakat ad-Dawla al-Islamiyya, która zdobyła poparcie wśród islamskich bojowników w pobliżu Lakhdari i na południowy wschód od stolicy. Przyciągnęła też wielu działaczy rozwiązanego w tym samym miesiącu FIS.

w Lambesis niedaleko Batny i uwolniło więzionych tam fundamentalistów. Mała aktywność FIS skłoniła jednak niektórych jego członków do przejścia w 1994 r. do Islamskiej Grupy Zbrojnej.

Przywódcy FIS przebywający na wygnaniu wydawali się całkowicie zdezorientowani, gdy zachodnie media zaczęły relacjonować okrucieństwa przypisywane Islamskiej Grupie Zbrojnej. Kiedy FIS zaproponował utworzenie wspólnego forum, na którym wypracowano by polityczne, pokojowe rozwiązanie kryzysu algierskiego, odnosiło się wrażenie, że jego działacze albo nie mieli kontaktu z bojówkami w kraju, albo chcieli zatuszować sprawę mordów na ludności cywilnej. Masowe zbrodnie popełniane przez Islamską Grupę Zbrojną ostatecznie podkopały wiarygodność Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz w oczach Zachodu i odwróciły od niego sympatię algierskiego społeczeństwa. Organizacja ta wielokrotnie twierdziła, że Islamska Grupa Zbrojna działa na polecenie algierskiego reżimu, ale zachodnie media nie dawały temu wiary.

W listopadzie 1995 r. odbyły się w Algierii wybory prezydenckie i mimo gróźb ze strony uzbrojonych grup ekstremistycznych, głosujący w większości poparli kandydaturę prezydenta gen. Liamina Zeruala⁷. W wyborach do władz lokalnych w 1997 r. zdelegalizowany FIS nie uczestniczył. We wrześniu tego samego roku Madani Merzag, emir Dżajsz al-Islamijja lil Inkaz, wezwał wszystkich walczących pod jego rozkazami do jednostronnego zawieszenia broni. Ukazało to słabość zbrojnego ramienia Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz, który nie mógł powstrzymać fali mordów dokonanych na cywilnej ludności przez członków Islamskiej Grupy Zbrojnej. W tym samym roku zamieniono też karę więzienia przywódcom Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz, Abbasiemu Madanemu i Alemu Belhadżowi na areszt domowy. W 1999 r. obaj przywódcy FIS zostali sygnatariuszami porozumienia pokojowego z rządem w ramach „zgody narodowej”, organizacji jednak nie reaktwowali. Jej miejsce zajęły inne ugrupowania islamskie, takie jak Hamas czy Les Scouts Musulmans Algériens (Algierscy Skauci Muzułmańscy). Latem 2003 r. Madani i Belhadż zostali wypuszczeni na wolność. Wkrótce po ich uwolnieniu władze algierskie ogłosiły, że nie mają oni prawa prowadzić żadnej działalności politycznej. Abbasi Madani podpisał zobowiązanie, że nie będzie się już angażował w działalność polityczną, społeczną ani religijną, natomiast Ali Belhadż odmówił podpisania podobnego oświadczenia. Gdy ich wypuszczano, władze algierskie nakazały wszystkim zagranicznym korespondentom opuszczenie kraju. W ten sposób chciano uniknąć nagłośnienia sprawy w światowych mediach.

Obecnie Abbasi Madani przebywa prawdopodobnie w Katarze, dokąd wyjechał na początku 2011 r. Jego zastępcę zaś, Alego Belhadża, niektóre źródła uważają za ojca duchowego Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami (Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu zwana również Organizacją Al-Kaidy w Islamskim Maghrebie). W dniu 25 lipca 2011 r. syn Alego Belhadża – Abdel Kader został zastrzelony wraz z trzema innymi osobami przez algierskie siły bezpieczeństwa podczas przygotowania samobójczego zamachu na wojskowy posterunek kontrolny.

⁷ Liamin Zerual zdecydował się odejść z urzędu prezydenta w 1999 r., 19 miesięcy przed wygaśnięciem mandatu. Ustąpił pod silnym naciskiem Francji i USA. Zarówno Paryż, jak i Waszyngton chciały, aby wybory ograniczyły wszechwładzę wojska. W wyborach w 1999 r. zwyciężył Abdelaziz (Abdel Aziz) Buteflika, który do dziś pełni funkcję prezydenta.

DŽAISZ-E MOHAMMAD (ARMIA MUHAMMADA)

Flaga Dżaisz-e Mohammad

Dżaisz-e Mohammad¹, zwana również Armią Proroka, została utworzona w 2000 r. przez mułłę Masuda Azhara, związanego wcześniej z organizacją Dżamiat Ulema-e Islami (Stowarzyszenie Uczonych Muzułmańskich) i jej zbrojnym kaszmirskim ramieniem Harakat ul-Mudżahidin (Ruchem Mudżahedinów). W grudniu 1994 r. Masud Azhar został aresztowany razem z Ahmedem Omarem Saidem Szeikhem pod zarzutem porwania trzech Anglików i Ameryka-

nina. Obu osadzono w więzieniu o zaostrożnym rygorze. Od tego momentu Harakat ul-Ansar (Ruch Zwolenników), poprzednik Harakat ul-Mudżahidin, podejmował działania mające na celu ich uwolnienie. W lipcu 1995 r. porwał w Kaszmirze pięciu zachodnich turystów. Terrorysty zażądali wówczas uwolnienia aresztowanych działaczy. Władze indyjskie odmówiły spełnienia tych żądań. Po miesiącu jednemu z porwanych turystów – Norwegowi – terrorysty obcięli głowę. Los pozostałych czterech osób jest niezny, najprawdopodobniej zostali oni zamordowani. Uwolnienie obu radykałów i jeszcze jednego członka ich organizacji w grudniu 1999 r. było warunkiem, jaki postawili porywacze samolotu indyjskich linii lotniczych na którego pokładzie znajdowało się 160 osób, zmuszając pilota do lądowania w Kandaharze. Groźba zabicia zakładników zmusiła władze w Nowym Delhi do wypuszczenia uwięzionych ekstremistów.

Od uprowadzenia samolotu 24 grudnia 1999 r. indyjski rząd oskarżał Pakistan o współudział w tym akcie. Kilka dni po porwaniu indyjskie służby zatrzymały czterech członków kaszmirskiej organizacji separatystycznej podejrzanych o przygotowanie porwania samolotu Airbus-300. Wśród aresztowanych było dwóch Pakistańczyków, Hindus i Nepalczyk. Z ich przesłuchań wynikało, że plan uprowadzenia samolotu został przygotowany przez wywiad pakistański, a w wykonaniu zadania pomogła organizacja separatystów kaszmirskich. Aresztowani mieli fotografie porywaczy i na tej podstawie zidentyfikowano terrorystów. Według ministra spraw wewnętrznych Indii porywaczami było pięciu Pakistańczyków: Ibrahim Akhtar, Szahid Akhtar Said, Sunny Ahmed Qazi, Ibrahim Mistri Zahur i Szakir. Interesujące jest to, że kiedy porwany samolot wylądował w Kandaharze, Indie stanęły przed koniecznością negocjowania z talibami, których nie uznawały za pełnoprawnych reprezentantów ludności Afganistanu. Z punktu widzenia porwanych pasażerów, Kandahar był jednak najlepszym miejscem, bo tylko talibowie mogli mieć wpływ na zwolnienie zakładników. Ostatni etap negocjacji prowadzony osobiście przez ministra spraw wewnętrznych Indii przebiegł pomyślnie. Strona indyjska z uznaniem wyrażała się o postawie talibów i pomocy, jakiej udzielili przy uwalnianiu zakładników.

Kilka dni po opuszczeniu indyjskiego więzienia Azhar przemawiał w Kaszmirze. Nie pokazując się zgromadzonym, przez 30 minut mówił o konieczności walki o wyzwolenie Kaszmiru spod „indyjskiej okupacji”. Stwierdził m.in.: *Powiedzcie Hindusom,*

¹ Organizacja o tej samej nazwie działała na terenie Iraku.

tym, którzy prześladują muzułmanów, że mudżahedini są wysłannikami Allaha i niedługo zawieszą islamską flagę nad światem. Mułła przez kilka tygodni rekrutował chętnych

● Strefa największej aktywności Dżajisz-e Mohammad

Źródło: <http://mig.orangespace.pl/kaszmir.html> [dostęp: listopad 2012].

do nowej organizacji podczas serii publicznych wieców. Zwolenników znalazł głównie w pakistańskim Pendżabie i części Kaszmiru kontrolowanej przez Islamabad (Azad Kaszmir). Szeregi ugrupowania zasiliли również zagraniczni dżihadyści. Uznaje się, że Dżajisz-e Mohammad jest blisko związana z Dżamiat Ulema-e Islami i liderem jednej z jego frakcji, Fazlurem Rahmanem.

Głównym celem ugrupowania jest przyłączenie całości Kaszmiru do Pakistanu. O organizacji stało się głośno po dwóch zamachach samobójczych przeprowadzonych w drugiej połowie 2001 r. Na początku października tego roku ugrupowanie dokonało ataku na siedzibę stanowego parlamentu Dżammu i Kaszmiru

w Srinagarze, w którym zginęło 31 osób. W grudniu podobnego zamachu przy udziale bojowników Laszkar-e Taiba (Armii Pokornych/Czystych) dokonano na parlament federalny w Nowym Delhi. Zginęło wówczas 9 osób, a obrażenia odniosło 18. Zamachy wywołały poważny kryzys w stosunkach pakistańsko-indyjskich. W grudniu 2001 r. Dżajisz-e Mohammad została wpisana przez Departament Stanu USA na listę ugrupowań terrorystycznych, zamrożono jej środki finansowe, a wspieranie tego ugrupowania w jakikolwiek sposób zostało uznane w Stanach Zjednoczonych za przestępstwo federalne. Miesiąc później rząd w Islamabadzie wydał decyzję o zdelegalizowaniu organizacji. W styczniu 2002 r. prezydent Perwez Muszarraf w telewizyjnym przemówieniu zakazał działalności pięciu organizacjom ekstremistycznym, w tym Dżajisz-e Mohammad². Po raz pierwszy od dziesięcioleci przywódca Pakistanu zdawał się wytyczać zupełnie nowy kurs, zwracając uwagę, że od tej pory żadna organizacja nie będzie mogła szerzyć terroryzmu pod pretekstem wyzwolenia Kaszmiru³. Zakaz nie był jednak przestrzegany. Same władze również nie przywiązywały większej uwagi do jego egzekwowania.

W 2002 r. urodzony w Wielkiej Brytanii Ahmed Omar Said Szeikh został oskarżony wraz z trzema innymi członkami Dżajisz-e Mohammad i Laszkar-e Dżhangwi (Armii Dżhangwi) o porwanie i zamordowanie Daniela Pearla, szefa delhijskiego oddziału „The Wall Street Journal”⁴. W styczniu 2010 r. został opublikowany raport

² Zakaz ten oprócz Dżajisz-e Mohammad dotyczył Sipah-e Mohammad Pakistan (Pakistańskiej Armii Muhammada), Laszkar-e Dżhangwi, Harakat ul-Mudżahidin i Laszkar-e Taiba.

³ Perwez Muszarraf powiedział m.in.: *Większość uczonych religijnych to bardzo światli ludzie. Ale prowadzący te protesty przeciw amerykańskim bombardowaniom Afganistanu ekstremiści mniemają, że są jedynymi strażnikami islamu. Postrzegali oni talibów jako odrodzicieli islamu, a tych, którzy byli przeciw talibom jako, niech Allah im wybaczy, niemuzułmanów. Lecz ci samozwańczy uczeni religijni nie mają szacunku dla praw człowieka i zawiedli już nadzieje Pakistańczyków.*

⁴ Daniel Pearl zaginał w styczniu 2001 r. w Karaczi. Szukał tam kontaktu z grupami ekstremistów islamskich, badał ich powiązania z Al-Kaidą. Miesiąc później do konsulatu USA przysłano kasety wideo, na której było widać, jak ktoś podcina dziennikarzowi gardło. Film z egzekucji umieszczono też w internecie, ale ponieważ kamera nie włączyła się w momencie, gdy zabójca dokonywał egzekucji, to czynność powtórzono w celu nagrania. Ciało

Pearl Project, z którego wynika, że nawet jeśli jakkolwiek grupa Saida Szeikha rzeczywiście porwała dziennikarza, to raczej żaden z jej członków nie był sprawcą tego zabójstwa. Zgodnie z ustaleniami zawartymi w raporcie pakistańskie władze nakłoniły najważniejszego świadka do złożenia fałszywych zeznań. Sąd skazał Saida Szeikha na karę śmierci, a pozostałe osoby na dożywocie. Obecnie wszystko wskazuje na to, że Pearlą zabił Khalid Sheikh Mohammad, najważniejszy członek Al-Kaidy schwytyany przez Amerykanów⁵. Pomimo tego jest mało prawdopodobne, aby Amerykanie zdecydowali się sądzić Mohammada za zabójstwo Daniela Pearlą. Zdaniem prokuratorów utrudniłoby to postępowanie w procesie o zorganizowanie zamachów z 11 września 2001 r., za co Khalid Sheikh Mohammad razem z czterema innymi osobami ma stanąć przed sądem w Nowym Jorku.

Nie wiadomo, jak te rewelacje wpłyną na losy skazanego Ahmeda Omara Saida Szeikha. Jego proces apelacyjny nie może się rozpocząć od ośmiu lat. Zdaniem wielu obserwatorów blokuje go pakistański wywiad wojskowy ISI, który ma się obawiać, że na rozprawie apelacyjnej Omar Szeikh ujawni swoje powiązania z pakistańskimi służbami, które odmówiły Amerykanom zgody na jego przesłuchanie. W książce *Qui a tué Daniel Pearl (Kto zabił Daniela Pearlę?)* Bernard Henri-Lévy stwierdził, że dziennikarz uzyskał informacje wskazujące na powiązania pakistańskiego aparatu władzy z muzułmańskimi organizacjami ekstremistycznymi, których członków w obozach Al-Kaidy szkolili oficerowie ISI. Co więcej, Pearl miał się dowiedzieć, że ludzie powiązani z organizacją Osamy bin Ladena mieli dostęp do arsenału nuklearnego Pakistanu. Raport *Pearl Project* ujawnił również, że z 27 osób zamieszanych w zabójstwo dziennikarza ponad połowa pozostaje na wolności.

W 2002 r. Dżaisz-e Mohammad zmieniła nazwę na Tehrik ul-Furkan Dżama'a. Zmiana miała utrwalić przekonanie o porzuceniu przez grupę dotychczasowego modus operandi i przyjęciu dość niejasnej dla otoczenia ideologii, zgodnie z którą członkowie potrafili odróżnić dobro od zła. Nieograniczoną działalnością może też nadal cieszyć się Hizb ul-Mudżahidin (Partia Mudżahedinów)⁶. Organizacja ta li-

Masud Azhar

Źródło: <http://www.outlookindia.com/peoplehome3.aspx?author=Masood+Azhar&pid=12283>

[dostęp: listopad 2012].

Pearla zostało odnalezione w maju 2001 r. w dziesięciu częściach. O tym morderstwie napisano kilka książek, powstał również film fabularny. Uniwersytet Georgetown uruchomił seminarium dla przyszłych dziennikarzy śledczych pod nazwą *Pearl Project*, którego słuchacze usiłowali dociec prawdy o zabójstwie dziennikarza.

⁵ On sam kiedyś przyznał się do tego. W wyznaniu ujawnionym w 2007 r. przez Pentagon powiedział: *To moja błogosławiona dłoń obciążyła głowę amerykańskiego żyda Daniela Pearlę*. Budziło to jednak wątpliwości, gdyż wtedy Mohammad już od czterech lat przebywał w Guantanamo. Obecnie pojawił się nowy dowód. Badania ręki trzymającej nóż, widocznej na filmie, odpowiadają przedramieniu Mohammada (posłużono się techniką porównywania żył – *vein matching*).

⁶ Organizacja została założona w 1989 r., korzystając z poparcia Dżama'at-e Islami Pakistan (Pakistańskiego

Said Salahuddin

Źródło: <http://m.indiatoday.in/gallery/india-most-wanted/2/6846.html> [dostęp: listopad 2012].

czy około 7000 bojowników. Jej lider Said Salahuddin ma swoją bazę w kontrolowanej przez Pakistan części Kaszmiru, a ugrupowanie jest powiązane z fundamentalistycznym Dżama'at-e Islami Pakistan (Stowarzyszeniem Muzułmańskim Pakistanu). Mimo to Hizb ul-Mudżahidin udało się utrzymać wizerunek lokalnej grupy dzięki temu, że 80 proc. jej członków ma kaszmirskie pochodzenie. W latach 90. XX w. posiadała ona swoje obozy szkoleniowe w Afganistanie. W Kaszmirze wykazuje swoją aktywność wiele innych ugrupowań. Tehrik-e Dżihad (Ruch Dżihadu) jest związany z pakistańską armią ze względu na fakt, że wielu jego członków to Kaszmirczycy, którzy służyli w siłach zbrojnych Pakistanu. Harakat ul-Dżihad-e Islami (Ruch Islamskiego Dżihadu) oprócz działań w Kaszmirze prowadził również operacje w Afganistanie, Birmie i Czeczenii. W jego szeregach znajdowali się obywatele Turcji, Arabii Saudyjskiej, Iranu, Bangladeszu i Wielkiej Brytanii. W listopadzie 2001 r. 85 bojowników tej organizacji zginęło od amerykańskich bomb, gdy wspierali talibów w obronie północno-afgańskiego miasta Mazar-e Szarif. Harakat ul-Dżihad-e Islami był blisko związany z Harakat ul-Mudżahidin.

Wystosowany przez prezydenta Perweza Muszarrafa zakaz działalności Tehrik ul-Furkan Dżama'a i innych terrorystycznych organizacji w Pakistanie, nie do końca był realizowany wobec ruchu powstańczego w Kaszmirze. Pod koniec 2002 r. władze w Islamabadzie zdecydowały się uwolnić około 1500 członków, działaczy i przywódców zdelegalizowanych ugrupowań, w tym Tehrik ul-Furkan Dżama'a. Decyzja ta była oficjalnie tłumaczona brakiem dowodów na prowadzenie działalności terrorystycznej przez aresztowane osoby. Prawdziwa przyczyna jednak, według niektórych opinii, wynikała z obaw Islamabadu o wstrzymanie akcji zbrojnych w Kaszmirze przez ekstremistyczne ugrupowania pozbawione części swoich aktywistów. Wkrótce bojownicy rozszerzyli zakres terytorialny swoich działań. W grudniu 2002 r. policja zatrzymała czterech członków Tehrik ul-Furkan Dżama'a, którzy przygotowywali się do wysadzenia mostu w Karaczi. Znalaziono przy nich trzy kilogramy materiałów wybuchowych i cztery granaty. Aresztowani zeznali, że kupili je za pieniądze pochodzące z rabunku i przyznali się do współpracy z Al-Kaidą.

W kwietniu 2003 r. pojawiły się informacje na temat kolejnej zmiany nazwy organizacji, tym razem z Tehrik ul-Furkan Dżama'a na Khudam ul-Islam. Spekulowano również o możliwych powiązaniach ugrupowania z Laszkar-e Dżhangwi. Wyrażano opinie, że komórki obu organizacji były tworzone przez przedstawicieli pakistańskiej klasy średniej, przeciwnych władzy prezydenta Muszarrafa z powodu jego uległości wobec Amerykanów, a przez to i wobec Izraela. Udział wielu przedstawicieli pakistańskiej inteligencji w działaniach radykalnej opozycji wobec USA nie był w przeszłości powszechnym zjawiskiem w Pakistanie. Dawniej trzon radykałów wywodził się ze środowiska mułłów i ich uczniów rekrutowanych na prowincji w medresach. Inteligencja zaczęła jednak wyrażać swoje oburzenie nie tylko ze względu na powiązania władz w Islamaba-

dzie z USA, ale również z powodu masowych zabójstw cywilów podczas walk przeciwko członkom Al-Kaidy, prowadzonych przez siły rządowe. Zauważano, że wzrost poparcia dla ekstremistów był wynikiem sprzeciwu zarówno z powodu ograniczania praw obywatelskich i demokracji w Pakistanie, jak i strat społeczności islamskich w Iraku i Palestynie spowodowanych przez proamerykańską i proizraelską politykę. Inteligencja pakistańska coraz częściej postrzegała rządy Muszarrafa jako dyktaturę popieraną przez Waszyngton. Wobec zmniejszających się możliwości politycznych opozycja stawała się coraz bardziej radykalna i skłonna wspierać ekstremistyczne ugrupowania.

Po zamachu na lankijską drużynę krykieta w Lahore w marcu 2009 r.⁷ w wyniku policyjnej obławy zatrzymano kilkunastu członków Dżaisz-e Mohammad (do której to nazwy organizacja wcześniej wróciła) i Laszkar-e Dżhangwi. Według niektórych opinii do 2009 r. ugrupowania te stały za większością zamachów przeprowadzonych na terenie Pakistanu od czasu, gdy kraj ten przyłączył się do wojny z terroryzmem. Brakuje natomiast jednoznacznych dowodów wskazujących na powiązania Dżaisz-e Mohammad z Tehrik-e Taliban Pakistan (Ruchem Pakistańskich Talibów) Baitullaha Mehsuda. Poza dotychczasowym terenem swojego działania organizacja rozszerzyła swoje wpływy na południu Pendżabu, rekrutując członków spośród mieszkańców biednych wiejskich rejonów.

Podczas obchodów Dnia Pakistanu, zorganizowanych w marcu 2010 r. w miejscowości Kotla w pakistańskiej części Kaszmiru, członkowie organizacji Hizb ul-Mudżahidin skandowali hasła wzywające do kontynuowania dżihadu przeciwko Indiom. Jej przywódca Said Salahuddin nawoływał do działań przeciwko temu państwu, dopóki nie zaprzestanie ono okupacji Kaszmiru. Argumentował, że dżihad jest jedynym sposobem na wyzwolenie Kaszmiru, ponieważ próby pokojowego uregulowania konfliktu o ten obszar zakończyły się fiaskiem. Salahuddin zdementował jednocześnie doniesienia na temat udziału jego organizacji w zamachach terrorystycznych, do których doszło w Pakistanie od początku 2010 r.

⁷ W dniu 3 marca 2009 r. grupa 12 zamachowców obrzuciła granatami i ostrzelała autobus wiozący drużynę krykieta ze Sri Lanki oraz pojazdy ochraniających ją policjantów. Zginęło ośmiu sportowców, sześciu policjantów i jedna osoba cywilna. Wszystkim zamachowcom udało się zbiec.

DŹAJSZ AL-MAHDI (ARMIA MAHDIEGO)

Muktda as-Sadr

Źródło: <http://www.worldpress.org/Mideast/2682.cfm>

[dostęp: listopad 2012].

Po wejściu wojsk amerykańskich do Iraku w 2003 r. doszło do konfliktu pomiędzy umiarkowanymi a radykalnymi szyitami. Reprezentantem tej drugiej grupy został Muktda as-Sadr¹, młody radykalny szyicki duchowny. Jego ojciec, ajatollah Muhammad Sadik as-Sadr², utrzymywał bliskie kontakty z twórcami rewolucji islamskiej w Iranie, między innymi z ajatollahem Ruhollahem Chomeinim. On i dwóch braci Muktdady zostało zamordowanych przez iracką służbę bezpieczeństwa Muchabarat. Dzięki swojemu pochodzeniu młody As-Sadr zdobył sławę wśród irackich szyitów i prawie natychmiast skierował na siebie uwagę irańskiego rządu. Już po obaleniu Saddama Husajna trzykrotnie wzniesił powstania przeciwko siłom zachodniej koalicji. W kwietniu 2003 r. do Iraku wrócił Abdel Madżid al-Choi, drugi syn ajatollaha Abu al-Kasima al-Choiego³, wyznający umiarkowane poglądy polityczne, określane wprost jako proamerykańskie. Wkrótce po powrocie został zamordowany w meczecie Alego w An-Nadżafie przez bojówkarzy Muktdady as-Sadra. W sierpniu 2003 r. w zamachu bombowym w An-Nadżafie zginął ajatollah Muhammad Bakir al-Hakim⁴, przewodniczący Al-Madżlis al-Ala al-Islam al-Iraki (Supreme Council

¹ Jego wujem był Musa as-Sadr (1928–1978), który w 1960 r. przybył do Tyru w Libanie. Był szyickim teologiem. W 1974 założył szyicki Harakat al-Mahrumin (Ruch Poniżonych), zrzeszający ubogą młodzież szyicką. W 1975 r. z ruchu wyłoniło się zbrojne skrzydło Amal (Afwadż al-Mukawama al-Lubnanijja – Oddziały Libańskiego Ruchu Oporu). W 1978 r. As-Sadr zaginął w tajemniczych okolicznościach podczas pobytu w Libii.

² Muhammad Sadik as-Sadr (ur. 1943 r.) w wieku 11 lat rozpoczął naukę w słynnej nadżafskiej szkole religijnej, gdzie był uczniem swojego starszego kuzyna Muhammada Bakira as-Sadra i Abu al-Kasima al-Choiego. Sadik as-Sadr nosił tytuł wielkiego ajatollaha i był jednym z najbardziej charyzmatycznych przywódców szyickich w Iraku, zdecydowanym wrogiem reżimu Saddama Husajna i działaczem Hizb ad-Dawa al-Islamijja (Partii Misji Muzułmańskiej). Szczególnie aktywnie działał od 1993 r., skupiając wokół siebie wielką grupę zwolenników, szczególnie w Bagdadzie, w dzielnicy Madinat as-Saddam (Miasto Saddama). Został zamordowany z rozkazu Husajna w lutym 1999 r. wraz z dwoma synami, Muhammadem i Mustafą.

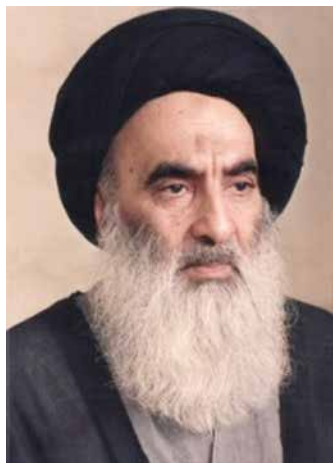
³ W czasach Saddama Husajna prześladowania dotknęły również ajatollaha Abu al-Kasima al-Choiego, chociaż nie angażował się on w politykę. Pomimo prób wyemigracji, nie uzyskał od irackich władz paszportu i znalazł się w areszcie domowym, a *hawza* (religijny ośrodek naukowy i oświatowy, a także zgromadzenie wyższych duchownych w szyizmie, stanowiące nieomylny autorytet), którą administrował, została zamknięta. Al-Choi został zamordowany w sierpniu 1992 r. w swoim domu w Al-Kufie przez „Chemicznego” Alego i Kusaja, młodszego syna Saddama. Po śmierci duchownego sekretarzem generalnym niezwykle bogatej Fundacji Ajatollaha Al-Choiego został jego syn Muhammad Taki al-Choi. Po jego tajemniczej śmierci w wypadku samochodowym między Karbalą i An-Nadżafem stanowisko to objął drugi syn ajatollaha, mieszkający w Londynie Abdel Madżid al-Choi.

⁴ W szyickiej społeczności Iraku szczególne znaczenie odgrywiają dwa rody duchownych: As-Sadrowie i Al-Hakimowie. Ród As-Sadrów pochodzi z Libanu. Pierwszym jego przedstawicielem, który przybył do Iraku w XVIII w. był Sadr ad-Din. Rodzina osiedliła się w Kazimijji (obecnie dzielnica Bagdadu) i wkrótce stała się jedną z najważniejszych nie tylko w Mezopotamii, ale i w całym świecie szyickim. Z kolei ród Hakimów

for Islamic Revolution in Iraq, Najwyższej Rady Rewolucji Islamskiej w Iraku). Nigdy nie poznano sprawców tego zamachu. Śmierć Al-Hakima była korzystna dla Muktaady as-Sadra, który pozbył się groźnego konkurenta w sprawowaniu przywództwa nad szyitami.

Seria zabójstw szyickich duchownych za czasów Saddama Husajna i po jego obaleniu spowodowała, że iraccy szyici praktycznie zostali pozbawieni duchowych przewodników. Jedynym pozostałym przy życiu charyzmatycznym uczonym religijnym jest ajatollah Ali Mohammad as-Sistani. Jego zdecydowanie apolityczna działalność i niechęć do mieszania się w sprawy świeckie spowodowały, że nie wypowiedział się publicznie w 2003 r. na temat wkroczenia wojsk amerykańskich do Iraku. To sprawiło, że kilka dni po upadku Saddama Husajna dom ajatollaha został otoczony przez bojówki związane z Muktaadą as-Sadrem, który zażądał, aby w ciągu 48 godzin As-Sistani opuścił Irak. Ajatollah nie podporządkował się tym żądaniom i pozostał w Iraku, ale potajemnie został wywieziony z domu przez swoich zwolenników⁵.

Muktada as-Sadr wraz z Dżajsz al-Mahdi, przy której udziale wywoływał antyamerykańskie i antysunnickie powstania w Iraku, zdobył ogromne poparcie szyickiej biedoty z Bagdadu. Latem 2007 r. wygłosił cykl płomiennych kazań w meczetach Al-Kufy i An-Nadżafu⁶, które retoryką przypominały antyamerykańskie wystąpienia prezydenta Iranu Mahmuda Ahmadi-nedżada, i nie jest wykluczone, że jego wcześniejsze kilkumiesięczne milczenie było związane z pobytem w Iranie. Jest to o tyle prawdopodobne, że w tym czasie Amerykanie zaczęli prowadzić szeroko zakrojoną operację militarną w Bagdadzie, wymierzoną przeciwko sunnickim rebeliantom i nielegalnym szyickim milicjom religijnym, wśród których Dżajsz al-Mahdi była najważniejsza. Po obaleniu Saddama Husajna, gdy w Bagdadzie zapanowało bezprawie, As-Sadr zaczął organizować nieformalną milicję, która pomagała szyitom z najbardziej zagrożonych dzielnic i broniła ich przed rabusiami. W gotowości bojowej znalazło się od 50 do 60 tys. ludzi. Początkowo byli oni zupełnie niewyszkoleni, ale z czasem stali się coraz groźniejsi. Nie bez podstaw oskarżano Iran o finansowe wspieranie organizacji, szkolenie jej komendantów i dostarczanie uzbrojenia.

Ali Mohammad as-Sistani

Źródło: <http://www.nndb.com/people/814/000029727/> [dostęp: luty 2014].

W 2005 r. doszło do napięcia w stosunkach amerykańsko-austriackich, gdy okazało się, że supernowoczesne i niezwykle skuteczne karabiny austriackiego koncernu Steyer-Mannlicher, sprzedane Iranowi, są wykorzystywane przez szyickich rebeliantów przeciwko wojskom amerykańskim⁷. Oprócz poci-

jest pochodzenia perskiego. Pierwszym członkiem rodu, który osiadł w Mezopotamii, był Said Ali al-Hakim. Był on lekarzem na dworze safawidzkiego szacha Abbasa (1587–1629). Za panowania tureckich Osmanów przedstawiciele rodu sprawowali wysokie funkcje *nakibów*, czyli przywódców szyickiej wspólnoty w kraju.

⁵ Oblężenie domu As-Sistaniego zakończyło się po kilku dniach. Wydarzenie to zostało potępione przez najwybitniejszych libańskich i irańskich ajatollahów. Muktada as-Sadr żądał m.in. aby w iraackim An-Nadżafie najwyższe funkcje religijne piastowali rodowoci Arabowie, a nie uczeni pochodzący z Iranu (As-Sistani urodził się w irańskim Meszhedzie) czy innych krajów, jak wielki ajatollah Al-Fajjad, który wywodzi się z Afganistanu. Jego siedzibę również otaczały przez jakiś czas bojówki As-Sadra.

⁶ An-Nadżaf i Karbala należą do czterech najważniejszych szyickich sanktuariów w Iraku. Dwa pozostałe znajdują się w Bagdadzie (meczet Kazimija) i w Samarze (meczet Askarija).

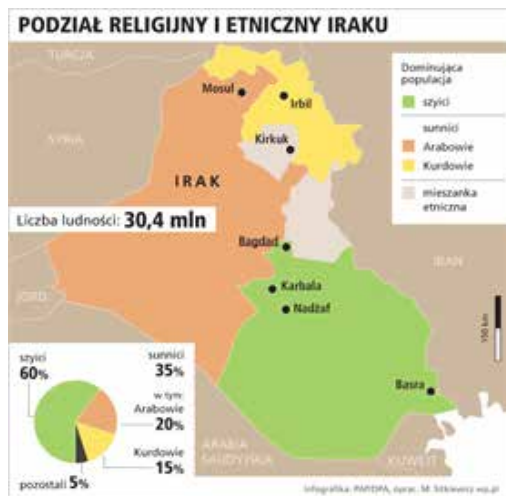
⁷ Sprawa dotyczyła karabinu model HS50. Pocisk wystrzelony z niego z odległości jednego kilometra jest

sków wyjmowanych z ciał zabitych żołnierzy, dowodem na obecność tej broni w rękach szyitów był odkryty magazyn broni, w którym znaleziono aż 100 tych karabinów. Austriacy przyznali, że Iran kupił 800 sztuk tej broni dla sił policyjnych, ale nie wiedzieli, że trafiają one do Iraku w ręce rebeliantów.

Amerykanie dążyli do schwytania lub eliminacji As-Sadra, okazał się on jednak zbyt wpływowym. Jego partia ma kilkudziesięciu deputowanych w parlamencie i należy do koalicji rządowej, choć czasami na znak protestu występowała z niej na kilka tygodni. Kiedy w sierpniu 2007 r. Dżajsz al-Mahdi zawiesiła militarne akcje, przedłużając kilkakrotnie rozejm, co wpłynęło na spadek przemocy w Bagdadzie i w innych irackich miastach, wielu bojowników odeszło z jednostek bojowych As-Sadra i zaczęło działać na własną rękę. Po raz kolejny o Muktaadzie as-Sadrze stało się głośno w marcu i kwietniu 2008 r., gdy wywołał antyamerykańską i antyrządową rebelię w Bagdadzie i na południu kraju. Do walki z jego bojownikami stanęły irackie siły rządowe i wojska amerykańskie. Wspierały ich Saraja al-Badr (Brygady Al-Badr) – zbrojne ramię Al-Madżlis al-Ala al-Islami al-Iraki. Operacji sił rządowych groziło fiasko, ponieważ całe oddziały odmawiały walki z bojownikami As-Sadra lub przechodziły

na jego stronę. Był to najpoważniejszy moment konfliktu między rządem koalicyjnym a szyicką milicją, który groził Irakowi kolejną wojną domową. Dzięki zdecydowanemu stanowisku władz irackich udało się zażegnać konflikt i poskromić ambicje As-Sadra.

Milicje As-Sadra były jednak tylko jedną z sił zbrojnych szyitów, które wchodziły w konfrontację z bojownikami sunnickimi. Do eskalacji napięcia zawsze dochodziło w okresie szyickich świąt Aszura i Arbain, a zaraz potem następował odwet na sunnitach w Bagdadzie i innych miastach Iraku. Kilka z irackich ugrupowań szyickich znajduje się pod kontrolą Iranu. W październiku 2008 r. gen. Hosejn Hamedani, dowódca basidżów⁸ wchodzących w skład Sepah-e

Źródło: <http://konflikty.wp.pl/kat,1020349,title,Irak-w-samobojczym-zamachu-bombowym-zginelo-30-pielgrzymow,wid,16169102,wiadomosc.html> [dostęp: styczeń 2014].

Pasdarane Enqeleb-e Eslami (Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej), przyznał, że jego kraj zaopatruje w broń grupy zbrojne w rejonie Bliskiego Wschodu, czemu wcześniej Iran zdecydowanie zaprzeczał. W kontekście tej wypowiedzi wymieniono libański Hezbollah, Al-Dżihad al-Islami al-Filastini (Palestyński Islamski Dżihad), Hamas i iracką Dżajsz al-Mahdi. Za pomoc tym organizacjom i innym grupom zbrojnym w Iraku odpowiadają siły specjalne Quds, integralna część pasdaranów⁹. Wydaje się, że Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej niemal w całości kontrolowała szyckie ugrupowania w Iraku: Asaib Ahl al-Hakk (Fracja Ludzi Prawdy)¹⁰, Kataib al-Hizb Allah (Brygady

w stanie przebić pancierz o grubości 2 cm.

⁸ Por. rozdział *Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami*.

⁹ Popularny skrót nazwy członków Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej w Iranie.

¹⁰ Ugrupowanie Asaib Ahl al-Hakk prawdopodobnie było odpowiedzialne za zamach na ambasadora RP w Bagdadzie gen. Edwarda Pietrzyka, którego dokonano 3 października 2007 r. Wcześniej do tego zamachu

Hezbollahu), Kataib al-Imam al-Husajn (Brygady Imama Husajna) i Sar Allah (Zemsta Boga). Dostarczał im broń, wyposażenie i fundusze. W 2009 r. Asaib Ahl al-Hakk przegrała wewnątrzszczycką rywalizację o przywództwo nad dzielnicą Bagdadu, Sadr City, prowadzoną z Kataib al-Jaum ad-Din (Brygady Dnia Sądu), które utworzyli sadryści z rozwiązanej w 2008 r. Dżajs al-Mahdi.

W dniu 27 listopada 2008 r. iracki parlament przyjął tzw. pakt bezpieczeństwa, zezwalający amerykańskim żołnierzom pozostać w Iraku przez kolejne trzy lata. Szyccy parlamentarzyści wierni Muktadzie as-Sadrowi do końca sprzeciwiali się porozumieniu, żądając, aby Amerykanie natychmiast wycofali się z kraju. W wyniku wyborów do parlamentu, które odbyły się 7 marca 2010 r., sadryści zdobyli 39 mandatów w 325-osobowym parlamencie. Na początku stycznia 2011 r. Muktada as-Sadr powrócił z Iranu do Iraku. Do Teheranu zbiegł w 2006 lub 2007 r., kiedy władze wydały nakaz jego aresztowania. Rząd iracki zagwarantował mu jednak wolność i bezpieczeństwo, a Amerykanie nie sprzeciwiali się jego powrotowi. Rzecznik rządu wydał nawet oświadczenie, w którym poinformował, że powrót As-Sadra jest korzystny dla stabilizacji sytuacji politycznej. As-Sadr przybył do An-Nadżafu, gdzie zaapelował do rodaków, aby bez stosowania przemocy stawili opór wszystkim okupantom i sprzeciwiali się USA. Powiedział m.in.: *Jesteśmy w dalszym ciągu wojownikami. Wyrzucimy z kraju wszystkich okupantów. Jeśli rząd służy narodowi, jego bezpieczeństwu, to jesteśmy z nim.* Po dwutygodniowym pobycie w Iraku Muktada as-Sadr z niewiadomych przyczyn ponownie wyjechał do Iranu, aby wrócić po kilku miesiącach.

Obecnie przemoc w Iraku jest nieporównanie mniejsza niż w latach 2003–2008, wciąż jednak dochodzi do ataków terrorystycznych, a nawet całych ich serii. Eksplozji samochodów pułapek i ataków samobójczych dokonują przeważnie komórki sunnickich ekstremistów, niemogących pogodzić się z władzą szyickiej większości. Przemoc ma sprowokować ponowny wybuch walk pomiędzy wyznawcami obu nurtów islamu. Czerwiec i sierpień były najkrwawszymi miesiącami 2011 r. w Iraku. Tylko w tych dwóch miesiącach w atakach bombowych zginęło ponad 500 osób. Większość ataków rebelianci przeprowadzili przy użyciu samochodów pułapek i bomb. Czerwiec 2011 r. był także najtragiczniejszym od trzech lat miesiącem dla amerykańskich żołnierzy. Śmierć poniosło 14 z nich. Większość zabitych to ofiary pocisków raketowych odpalanych w kierunku amerykańskich baz lub przydrożnych ładunków.

W kwietniu 2011 r. Muktada as-Sadr zagroził odbudową Dżajs al-Mahdi i rozpoczęciem walki z wojskową obecnością USA w Iraku, jeżeli Amerykanie nie wycofają wszystkich swoich sił z tego kraju. As-Sadr wygłaszał swoje groźby w Bagdadzie podczas przemarszu tysięcy ludzi w rocznicę stracenia Saddama Husajna. Zgodnie z umową z rządem w Bagdadzie wszyscy żołnierze USA mają opuścić Irak do końca 2011 r. Zdaniem Leona Panetty, byłego dyrektora CIA, a obecnie szefa Pentagonu¹¹, nie można jednak wykluczyć dalszej obecności sił amerykańskich w Iraku, choć w zredukowanej liczbie.

W związku z amerykańsko-irackimi negocjacjami w sprawie pozostawienia instruktorów wojskowych USA, którzy mieliby kontynuować szkolenie sił irackich, As-Sadr napisał w liście otwartym opublikowanym w An-Nadżafie, że wszystkie wojska, które pozostaną w Iraku po 2011 r., powinny być uznane za okupantów i należy stawić

przyznawały się szyickie ugrupowania Kataib al-Imam al-Husajn (Brygady Imama Husajna) i Kataib al-Musa al-Kazim (Bataliony Musy al-Kazima).

¹¹ Pod koniec lutego 2013 r. Leon Panetta przestał pełnić funkcję sekretarza obrony USA. Zastąpił go Chuck Hagel.

im opór środkami wojskowymi. Szyicki duchowny wezwał Irakijczyków do jedności w obliczu przedłużającej się obecności zagranicznych wojsk. Napisał m.in.: *Musimy się zjednoczyć, by usunąć okupanta niewiernych i armii ciemności. Odrzucamy wszelką obecność, od baz wojskowych po instruktorów. Nie jest logiczne, by okupant szkolił naszych żołnierzy i naszych policjantów, ponieważ istnieje alternatywa.*

Muktada as-Sadr, słynący z antyamerykańskiego nastawienia, jest obecnie członkiem rządzącej w Iraku koalicji premiera Nuriego al-Malikiego. Wciąż cieszy się popularnością wśród szyitów, którzy stanowią 60 proc. ludności kraju. W październiku 2011 r. As-Sadr nieco złagodził retorykę. W wywiadzie dla telewizji libańskiego Hezbollahu Al-Manar powiedział, że jego ugrupowanie jest gotowe zaakceptować obecność personelu wchodzącego w skład amerykańskiej misji szkoleniowej w Iraku po 2011 r. Podkreślił jednak, że warunkiem jest całkowite wycofanie sił USA z jego kraju i podpisanie porozumienia dotyczącego wypłacenia odszkodowania dla Iraku. Nie sprecyzował jednak, na czym ta rekompensata miałaby polegać. As-Sadr wydał jednocześnie swym zwolennikom zakaz atakowania żołnierzy USA do końca 2011 r., czyli do chwili ostatecznego ich wycofania z Iraku. Miesiąc później oświadczył, że zamierza podjąć walkę z Amerykanami (także cywilami) po – jak to określił – „pozornym” zakończeniu amerykańskiej obecności wojskowej. Jego zdaniem w Iraku pozostanie za dużo Amerykanów, którzy w 2003 r. zajęli Irak, aby zamienić go w jedną ze swoich baz (w ramach amerykańskiego planu przejęcia panowania nad światem). Ostrzegł, że jeśli po 2011 r. Stany Zjednoczone będą nadal obecne w Iraku, to jego siły rozpoczną powstanie przeciwko okupantom.

W dniu 15 grudnia 2011 r. siły zbrojne USA oficjalnie zakończyły wojnę w Iraku. Podczas ceremonii na lotnisku w Bagdadzie z udziałem ministra obrony Leona Panetty zwinięto wojskową flagę. Trzy dni później ostatni amerykańscy żołnierze opuścili Irak, przekraczając granicę z Kuwejtem. W Bagdadzie pozostało kilkuset marines pilnujących ambasady USA. Obecni są także pracownicy amerykańskich firm ochroniarskich. W sumie liczbę obywateli USA w Iraku ocenia się na około 15 tys. osób.

AL-DŻAMA' A AL-ISLAMIJJA AL-MUKATIŁA BI LIBIJA (LIBIJSKA ISLAMSKA GRUPA WALCZĄCA)

Symbol LIFG

Na początku lat 90. XX w. w Libii zaktywizowali się islamscy ekstremiści. Libijczycy, którzy w latach 80. walczyli w Afganistanie z wojskami radzieckimi, utworzyli w 1995 r. organizację o nazwie Al-Dżama' a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija (Libyan Islamic Fighting Group – LIFG, Libijska Islamska Grupa Walcząca). Wystąpiła ona przeciwko ówczesnemu przywódcy Libii Muammarowi Kaddafiemu, uznając, że odstąpił on od islamu.

W latach 1996 i 1998 członkowie organizacji przeprowadzili dwa nieudane zamachy na libijskiego dyktatora. Po każdej takiej próbie następowała fala krwawych represji przeciwko fundamentalistom i prześladowań osób podejrzewanych o udzielanie im schronienia. Władze wprowadzały również stan wyjątkowy w Bengazi i kilku innych miastach. Rozbita przez wojsko i niepopierana przez zdecydowaną większość Libijczyków organizacja przerzuciła swoich bojowników do Afganistanu. Irak i Afganistan zostały głównym frontem terrorystycznych działań obywateli Libii. W Iraku stanowili oni drugą, po Saudyjczykach, grupę arabskich ochotników. W 2007 r. spośród 606 obcych mu-dżahedinów w tym kraju 112 (19 proc.) pochodziło z Libii, w tym aż 52 z nadmorskiego miasta Derna¹. Aż 85 proc. obecnych w Iraku Libijczyków zgłosiło się do wypełnienia samobójczych misji. Z Libii przybyło do Iraku więcej zamachowców samobójców niż z jakiegokolwiek innego kraju. Dorównywało jej tylko Maroko.

Z Libii wywodziło się wielu znanych terrorystów. Są oni rozpoznawalni po charakterystycznym przydomku Al-Libi (Libijczyk). Abu Anas al-Libi, kiedyś szef Al-Dżama' a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija, był współorganizatorem zamachów terrorystycznych na ambasady USA w Nairobi i Dar es-Salam 7 sierpnia 1998 r. Ibn asz-Szajch al-Libi kierował słynnym obozem szkoleniowym terrorystów Al-Chaldan w Afganistanie. Abu Hafis al-Libi był jednym z najbardziej zaufanych ludzi przywódcy irackiej Al-Kaidy – Abu Musaba az-Zarkawiego². Z kolei Abu Jahja al-Libi, jeden z przywódców Al-Kaidy w Afganistanie, wsławił się brawurową ucieczką z amerykańskiego więzienia dla afgańskich bojowników w Bagram koło Kabulu w lipcu 2005 r., a w 2008 r. oskarżył króla Arabii Saudyjskiej Abdullaha o zdradę wiary muzułmańskiej³.

¹ Pod koniec 2007 r. amerykańscy żołnierze zajęli siedzibę dowództwa sunnickich bojowników w mieście Sindzar w północnym Iraku. Wśród pozostawionych tam dokumentów znaleźli wykazy obcych bojowników. W spisach najczęściej odnotowano obywateli Arabii Saudyjskiej (244), ale w stosunku do liczby mieszkańców udział Libijczyków był znacznie wyższy.

² Jordańczyk Abu Musab az-Zarkawi w 1993 r. założył organizację Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad (Grupa Jedności Boga i Dżihadu), której celem początkowo była walka o sprawę palestyńską. Az-Zarkawi, więziony w latach 1994–1999 za planowany atak na obiekt izraelski w Jordanii, po wypuszczeniu na wolność powrócił do Afganistanu, gdzie przy pomocy Al-Kaidy założył w Heracie obóz szkoleniowy dla członków swojego ugrupowania. W grudniu 2001 r. uciekł do Iranu, a następnie przedostał się do irackiego Kurdystanu, nawiązując współpracę z organizacją Ansar al-Islam (Zwolennicy Islamu). Po obaleniu Saddama Husajna stanął na czele arabskich ochotników w Iraku, a w 2004 r. przystąpił do Al-Kaidy. Zginął w czerwcu 2006 r. Po jego śmierci przywództwo nad organizacją objął Egipcjanin Abu Ajjub al-Masri alias Abu Hamza al-Muhadzir, który zginął 18 kwietnia 2010 r.

³ Abu Jahja al-Libi zginął na początku czerwca 2012 r. w wyniku ostrzału raketowego przeprowadzonego z amerykańskiego samolotu bezzałogowego w Waziristanie Północnym.

W listopadzie 2007 r. w internetowym nagraniu Ajman az-Zawahiri, ówczesny zastępca Osamy bin Ladena w Al-Kaidzie i główny ideolog tej organizacji, oraz Abu Lais al-Libi alias Ali Ammar – szef Al-Dżama'a al-Islamijska al-Mukatila bi Libija i dowódca arabskich ochotników walczących w Afganistanie przeciwko zachodniej koalicji⁴, ogłosili sojusz organizacji z Al-Kaidą i oskarżyli Muammara Kaddafiego o zdradę i sprzedaż Amerykanom libijskich muzułmanów. Oficjalne przystąpienie libijskiego ugrupowania do Al-Kaidy stanowiło poważne niebezpieczeństwo dla instalacji naftowych w tym kraju i pracujących tam obywateli państw zachodnich oraz oznaczało wzrost terrorystycznego zagrożenia w Europie. Lansowana przez nie wizja chrześcijańsko-żydowskiej krucjaty przeciwko krajom islamu zwiększyła radykalizm muzułmanów, wpływając na popularność koncepcji zbrojnego dżihadu, który może być prowadzony również na terenie szczególnie „wrogich” państw europejskich.

Muzułmańscy radykałowie z Libii, na skutek znaczącego udziału w międzynarodowym dżihadzie, zostali uznani za jedną z najsilniejszych frakcji narodowych Al-Kaidy. W 2009 r. jeden z liderów tej organizacji, Ali Muhammad al-Faszeri, popełnił samobójstwo w libijskim więzieniu. W lipcu tego samego roku libijscy ekstremiści jako pierwsi odłączyli się od Al-Kaidy i ją potępiłi. Al-Dżama'a al-Islamijska al-Mukatila bi Libija ogłosiła odwołanie decyzji z 2007 r. o przystąpieniu do Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami, Organizacji Al-Kaidy w Kajach Islamskiego Maghrebu) z powodu terroru stosowanego przez tę organizację przeciwko cywilom.

Z kolei w wydanym we wrześniu 2009 r. dokumencie zatytułowanym *Studium i koncepcja Dżihadu oraz postrzegania i oszczędzania ludzi*, kierownictwo ugrupowania przedstawiło tezy stojące w sprzeczności z ideologią globalnego salafickiego dżihadu. Odrzucono teologiczną koncepcję usprawiedliwiającą stosowanie przemocy wobec przeciwników islamskiego ekstremizmu i poddano krytyce dotychczasową wykładnię świętej wojny. Określono warunki, które muszą spełniać osoby uprawnione do ogłoszenia dżihadu oraz bojownicy chcący brać w nim udział. Według zawartych w dokumencie zasad prawo wezwania do dżihadu mają jedynie liderzy religijni lub polityczni cieszący się niekwestionowanym autorytetem. Działania zbrojne mogą być prowadzone tylko na terytorium kraju muzułmańskiego, który stał się celem agresji. W związku z tym obszary walk zostały ograniczone do Palestyny, Afganistanu i Iraku. Tym samym zniesiono zasadność prowadzenia działań terrorystycznych na terenie państw zachodnich.

Abu Lais al-Libi

Źródło: http://vkb.isvg.org/wiki/groups/libyan_islamic_fighting_group [dostęp: grudzień 2012].

⁴ Ali Ammar walczył w latach 80. XX w. przeciwko radzieckiej okupacji Afganistanu. Po powrocie do kraju próbował zorganizować antyrządową partyzantkę w celu obalenia Kaddafiego. Po rozbiciu rebeliantów wrócił do Afganistanu, gdzie zajmował się szkoleniem mudżahedinów w obozach na południu kraju. Specjalizował się w produkcji min pułapek i opracowywał koncepcje taktyczne do prowadzenia działań partyzanckich. Prawdopodobnie był autorem nieudanego zamachu na wiceprezydenta USA Dicka Cheney'a w bazie Bagram pod Kabulem w lutym 2007 r. Zginął w końcu stycznia 2008 r. w Waziristanie Północnym, w wyniku eksplozji pocisku raketowego wyrzuczonego z samolotu bezzałogowego Predator. Po jego śmierci Al-Kaida w Afganistanie groziła serią akcji odwetowych i zaostrzeniem walki przeciwko „niewiernym”. Abu Lais al-Libi również zginął na początku 2008 r. w Waziristanie Północnym.

Jednym z głównych przekazów nowego ujęcia zasad dżihadu był nacisk położony na zakaz stosowania przemocy wobec wyznawców islamu. Możliwość prowadzenia działań zbrojnych wymierzonych w osoby innego wyznania została również w znacznym stopniu ograniczona przez wprowadzenie zasady ochrony kobiet i dzieci. Zabroniono także atakowania i niszczenia własności osób niebędących muzułmanami oraz obiektów, w których przebywają. Według zawartych w tekście zapisów konflikty pomiędzy wyznawcami islamu powinny być rozstrzygane za pomocą mediacji. Jednocześnie zakazano występowania przeciwko legalnym władzom w państwach arabskich. Podkreślono znaczenie teologów muzułmańskich, do których należy wykładnia zasad dżihadu.

Autorzy dokumentu starali się zwrócić uwagę na konieczność ograniczenia wpływów radykalnych imamów. Nie wiadomo jednak, czy zawarte w tekście tezy stanowiły zmianę strategii w powrocie do islamu i wykładni dżihadu propagowanej przez Abdullaha Azzama podczas prowadzenia świętej wojny w Afganistanie przeciwko armii ZSRR, czy też zostały narzucone przez służby specjalne Libii, które zdołały zinfiltrować Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija. W każdym razie odżegnanie się od stosowania przemocy doprowadziło do zwolnienia z więzień 45 członków tej organizacji.

W marcu 2010 r. więzienia w Libii opuściło kolejnych 214 członków radykalnych ugrupowań islamskich, w tym 34 aktywistów Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija. Wśród zwolnionych członków organizacji znaleźli się m.in. lider grupy Abdelhakim Chalid Hadzi oraz przywódcy religijni i wojskowi. Sajf al-Islam Kaddafi, syn libijskiego przywódcy, postrzegany wówczas przez większość ekspertów jako jego przyszły następca, stwierdził, że uwolnienie islamskich radykałów to nowa forma walki z terroryzmem – przez pojednanie. Przypomnił, że od 2009 r. władze libijskie uwolniły łącznie 705 radykałów, kolejnych zaś 409 oczekuje na zwolnienie w najbliższych miesiącach. Zapowiedział też okazanie pomocy zwalnianym radykałom w reintegracji ze społeczeństwem i zaapelował do młodzieży libijskiej o dojrzałość i odrzucenie złych nauk, które szerzą grupy przemocy określające libijską ludność muzułmańską jako niewierne społeczeństwo. Zwrócił się również do Libijczyków walczących w Algierii, Mali i Mauretanii o zaprzestanie zbrojnej działalności i powrót do ojczyzny. Kierowana przez Sajfa al-Islamiego Fundacja Rozwojowa i Dobroczytna Kaddafiego nadzorowała proces deportacji do Libii obywateli tego kraju, którzy przyłączyli się do grup bojowników walczących w Afganistanie.

Pomimo antyterrorystycznych działań podejmowanych przez libijskie władze, pod koniec 2010 r. pojawiły się informacje, że coraz więcej obywateli wstępowało w szeregi Organizacji Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu, gdzie aktywni byli bojownicy Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija. Tworzyli oni liczący około 20 członków Katibat asz-Szuhada (Batalion Męczenników), który podlegał algierskiemu skrzydłu maghrebskiej Al-Kaidy. Grupa była odpowiedzialna za prowadzenie operacji na terenie Libii. Islamscy ekstremiści z terenu Cyrenajki również utrzymywali kontakty z tą organizacją, w tym z przywódcą działającej na terenie Republiki Mali grupy bojowników dowodzonej przez Abdela Hamida Abu Zajda.

Na fali niepokoju w Tunezji i Egipcie w połowie lutego 2011 r. także w Libii wybuchły protesty, podczas których zwolniono z więzienia ostatnich członków Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija i innych ugrupowań islamskich. Według lokalnych organizacji praw człowieka zwolnienie tych więźniów było zaplanowane od dłuższego

czasu i nie miało związku z wydarzeniami w Bengazi, centrum antyrządowych niepokojów w Libii. Wyzwolenie Cyrenajki spod władzy reżimu wywołało zaniepokojenie możliwością rozpadu państwa i wykorzystania chaosu do swobodnej działalności islamskich ekstremistów. Po obaleniu Muammara Kaddafiego nie wykluczano walki o władzę między różnymi frakcjami i opanowania południowo-zachodnich terenów Libii przy granicy z Algierią i Nigrem przez siły religijnych ekstremistów. Zarówno Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija, jak i Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu skorzystały z nadarżającej się okazji. Ta druga organizacja poparła w lutym libijskie powstanie, Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija zaangażowała się natomiast w działania zbrojne po stronie Tymczasowej Rady Narodowej. Niektórzy jej członkowie sprawowali wysokie funkcje w strukturach wojskowych rebeliantów, m.in. w Dernie, gdzie szkolili

Prowincje w Libii i najważniejsze plemiona

Źródło: <http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/sep/29/libya-how-they-did-it/?pagination=false>
[dostęp: grudzień 2012].

ochotników do powstańczych oddziałów i utworzyli milicję złożoną w części z islamskich radykałów. Przejęła ona nadzór nad porządkiem w mieście. Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija brała też udział w tworzeniu lokalnych władz na terenach kontrolowanych przez rebeliantów⁵. Szacuje się, że organizacja liczy obecnie niecały tysiąc aktywnych członków. Wielu członków zaangażowanych w walki na terenie Iraku i Afganistanu wróciło do kraju. Przedstawiciele Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija przebywający w Wielkiej Brytanii utworzyli Haraka al-Islamijja al-Libija lit Tahghir (Islamski Ruch na rzecz Zmian), który zadeklarował gotowość do podjęcia działalności politycznej po obaleniu Kaddafiego. Uzależnił to od uzyskania poparcia starszyny plemiennej we wschodniej części Libii. Islamscy radykałowie wspierający powstańców uznali walkę z reżimem za dżihad. Tolerowali naloty NATO, ale ewentualne zaangażowanie sił lądowych Paktu w Libii uważaliby za agresję na ziemię islamu. Unikali też jakichkolwiek kontaktów z Europejczykami i postulowali utworzenie w Libii islamskiego państwa oraz ograniczenie dostaw ropy naftowej do Europy. W związku z wydarzeniami w Libii utworzyli stronę internetową Minbar at-Tawhid wa al-Dżihad (Platforma Jedności Boga i Dżihadu). Siły jednego z dowódców rebelianckich oddziałów i byłego działacza

⁵ W 2012 r. Cyrenajka stała się centrum opozycyjnej działalności islamskich ugrupowań ekstremistycznych. Oprócz Al-Kaidy swoją obecność zaznaczyły tam m.in. takie ugrupowania, jak Kataib asz-Szuhađa fi al-Tahrir Libija (Brygada Męczenników na rzecz Wyzwolenia Libii) i Ansar asz-Szari'a (Zwolennicy Szariatu). Organizacje o tej ostatniej nazwie powstały w kilku innych krajach, w których miały miejsce wydarzenia Arabskiej Wiosny. W dniu 11 września 2012 r. terroryści przeprowadzili atak na konsulat USA w Bengazi, podczas którego zginął ambasador Chris Stevens i trzech innych amerykańskich pracowników konsulatu.

Al-Dżama'a al-Islamiyya al-Mukatila bi Libija – Abdela Hakima Belhadża⁶, liczące około 8 tys. bojowników, które zdobywały Trypolis, do końca 2011 r. kontrolowały 1/4 obszaru stolicy oraz wiele kluczowych regionów i miejscowości w kraju. W rękach dawnych członków tej organizacji znalazły się zatem atuty przetargowe istotne dla politycznych negocjacji⁷.

⁶ Po 11 września 2001 r. Abdel Hakim Balhadż został aresztowany wraz z żoną w Hongkongu. Po przesłuchaniu przez Amerykanów został wydany władzom libijskim. W więzieniu był torturowany. W 2010 r. wyszedł na wolność w ramach programu reintegracji społecznej islamskich radykałów, będącego pomysłem Sajfa al-Islama Kaddafiego. Amerykanie przekazali władzom libijskim pięciu członków Al-Dżama'a al-Islamiyya al-Mukatila bi Libija zatrzymanych głównie w Afganistanie. Jeden z bojowników, Ibn asz-Szajch al-Libi, na skutek zadanych tortur zmarł w więzieniu w 2009 r.

⁷ W maju 2012 r. Abdel Hakim Belhadż ogłosił, że opuszcza swoją formację zbrojną, aby poświęcić się działalności politycznej.

AL-DŻAMA' A AL-ISLAMIJJA AL-MUKATIŁA FI AL-MAGHRIB (MAROKAŃSKA ISLAMSKA GRUPA WALCZĄCA)

Fundamentalistyczne grupy islamskie w Maroku pozostają od lat 90. XX w. pod silnym oddziaływaniem organizacji z sąsiedniej Algierii. Wpływ na to ma przenikanie ideologii legitymizującej walkę z niewiernymi rządami i zachodnią aktywnością oraz utrzymywanie wzajemnych kontaktów przez działaczy ugrupowań fundamentalistycznych po obu stronach granicy. Al-Dżama'a al-Islamiyya al-Mukatila fi al-Maghrib (Groupe Islamique Combattant au Maroc – GICM, Marokańska Islamska Grupa Walcząca) powstała w 1991 r. Została założona

Źródło: <http://www.umysl.pl/podroze/23.php>
[dostęp: grudzień 2012].

w Afganistanie przez Nafiego Nur ad-Dina. We wrześniu 2003 r. został on oskarżony w Maroku o fałszowanie dokumentów i utworzenie przestępczej organizacji mającej na celu przygotowywanie terrorystycznych ataków destabilizujących ład publiczny. Lider Al-Dżama'a al-Islamiyya al-Mukatila fi al-Maghrib został skazany na 20 lat więzienia. Organizację Nur ad-Dina i podobne jej ugrupowania, jak: Dżama'at al-Ansar al-Mahdi (Grupa Pomocników Mahdiego), Sirat al-Mustakim (Prosta Droga) i Harakat al-Mudżahidin fi al-Maghrib (Ruch Marokańskich Mudżahedinów), określano wspólną nazwą Salafijja Dżihadiyya (Salafizm Dżihadu, Salaficki Dżihad). Organizacja ta przejęła ideologię i metody walki algierskiej Al-Dżama'a as Salaffiyya li ad-Dawa wa al-Kital (Groupe Salafite pour la Prédication et le Combat, Salafickiej Grupy Modlitwy i Walki).

W maju 2003 r. Salaficki Dżihad przeprowadził serię samobójczych zamachów w Casablance. Zginęło w nich 45 osób, w tym 14 zamachowców, a około 100 zostało rannych¹. Niektórych sprawców tego zamachu szkolił francuski konwertyta Pierre Richard Robert². Po zamachu w Casablance królewskie siły bezpieczeństwa przeprowadziły masowe aresztowania. Do 2005 r. postawiono zarzuty ponad 2000 osób, a około 900 skazano za różnego rodzaju działalność ekstremistyczną. Salaficki Dżihad założyli na początku lat 90. XX w. Marokańczycy, którzy walczyli w Afganistanie przeciwko okupacji ZSRR (tam się radykalizowali), a następnie powrócili do ojczyzny. Ugrupowanie werbowało nowych członków w dzielnicach biedoty, przede wszystkim w Sidi Mumin w Casablance, i wysyłało część z nich do Afganistanu na szkolenia w obozach Al-Kaidy.

Członkowie tego ruchu należeli do terrorystycznej siatki, która 11 marca 2004 r. dokonała zamachów w Madrycie³. W 2006 r. służby bezpieczeństwa Królestwa Maro-

¹ W nocy z 16 na 17 maja 2003 r. 14 terrorystów samobójców z ukrytymi pod ubraniem ładunkami wybuchowymi zaatakowało dwie restauracje, hotel Farah, konsulats belgijski, ośrodek żydowski (wówczas pusty) i okolice cmentarza żydowskiego (kirku).

² Pierre Richard Robert zwany był również Błękitnookim emirem z Tangeru. Zainteresował się islamem podczas treningów piłki nożnej w tureckim ośrodku kulturalnym. W 2005 r. marokański sąd skazał go na karę dożywotniego więzienia.

³ Do serii zamachów na pociągi podmiejskie w Madrycie, w których zginęło 191 osób, a około 2000 zostało

ka ujęły kilkudziesięciu członków grupy Ansar al-Mahdi (Zwolennicy Mahdiego) podczas rekrutowania przez nich policjantów i żołnierzy, planowania napadów na banki i konwoje z pieniędzmi na celu pozyskania środków na zakup dużej ilości materiałów wybuchowych. Wśród zatrzymanych znajdował się Hasan Hattab, jeden z przywódców organizacji⁴. Aresztowania obywateli Algierii były dowodem na wzajemne powiązania ekstremistycznych grup islamskich w północnej Afryce występujących od 24 stycznia 2007 r. pod wspólną nazwą Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami (Organizacja Al-Kaidy w Kajach Islamskiego Maghrebu). W dniu 11 marca 2007 r. udaremniono samobójczy zamach w Casablance, który był organizowany w celu uczczenia trzeciej rocznicy przeprowadzenia serii zamachów w Madrycie⁵. Z kolei w sierpniu siły bezpieczeństwa Maroka rozbiły 15-osobową siatkę należącą do terrorystycznej organizacji Fath (Fatah) al-Andalus (Podbój Andaluzyj), utrzymującej kontakty z Al-Dżama'a al-Islamiyya al-Mukatila fi al-Maghrib i Organizacji Al-Kaidy w Kajach Islamskiego Maghrebu. W kwietniu 2010 r. rozbito kolejną komórkę terrorystyczną, liczącą 24 osoby. Zdaniem władz ekstremiści przygotowywali zamachy i prowadzili działalność rekrutacyjną. Przywódcą tej grupy miał być Ahmed Sahnuni, aresztowany 9 maja 2010 r. na przedmieściach Paryża. Oskarżono go o werbowanie bojowników do ugrupowań rebelianckich w Iraku i Afganistanie. W jego mieszkaniu policja zabezpieczyła elektroniczne dokumenty, materiały propagandowe oraz zdjęcia zatrzymanego, które dowodziły jego udziału w szkoleniach strzeleckich.

Al-Dżama'a al-Islamiyya al-Mukatila fi al-Maghrib i maghrebska Al-Kaida starają się doprowadzić do radykalizacji części społeczeństwa marokańskiego, co miałyby im pomóc w podjęciu szerszej aktywności na obszarze państwa. Rozprzestrzenianiu treści ekstremistycznych służą umiejscowione na pograniczu marokańsko-algierskim szkoły koraniczne Al-Mihdara, które promują wahhabizm. Ich działalność jest finansowana przez darczyńców z państw nad Zatoką Perską. Medresy usytuowane są na obszarach pustynnych, w znacznym oddaleniu od osiedli, co uniemożliwia ich skuteczną kontrolę przez służby bezpieczeństwa⁶. Władze w Rabacie starają się ograniczyć wpływ ekstremistów islamskich na praktyki religijne marokańskiego społeczeństwa przez nadzór nad budową nowych meczetów, szkoleniem imamów oraz działalnością radykalnych przywódców religijnych. Siły bezpieczeństwa prowadzą ponadto aktywne działania przeciwko funkcjonującym na terytorium państwa strukturom ekstremistycznym. Dzięki temu w 2008 r. udało im się wykryć działalność kilku komórek, m.in. wspomnianej Fath al-Andalus oraz Grupy Belliradza,

Hasan Hattab

Źródło: http://www.reflexiondz.net/Video-sur-Al-Jazeera-Hassan-Hattab-appelle-les-terroristes-a-deposer-les-armes_a182.html [dostęp: grudzień 2012].

ranych, przyznało się ugrupowanie o nazwie Brygady Abu Hafś al-Masri. Prawdziwe nazwisko Masriego brzmi Muhammad Atif. Był on związany z Al-Dżihad al-Islami al-Misri. W latach 1996–2001 był zastępcą szefa wojkowej komórki Al-Kaidy. Zginął w Afganistanie w listopadzie 2001 r. podczas amerykańskich bombardowań.

⁴ W styczniu 2008 r. Hattab został skazany na 25 lat więzienia, a pozostałych 49 osób otrzymało wyroki od 2 do 20 lat pozbawienia wolności.

⁵ W dniu 6 marca 2007 r. marokańska służba bezpieczeństwa zatrzymała Saada Husajniego, przywódcę wojskowego skrzydła Al-Dżama'a al-Islamiyya al-Mukatila fi al-Maghrib. Jego telefoniczne i elektroniczne kontakty z szefem komórki organizacji w Casablance pozwoliły na zatrzymanie rankiem 11 marca 2007 r. dwóch przygotowujących się do akcji zamachowców samobójców: Abda al-Fattaha ar-Radźdiego i Jusufa Chudriego.

⁶ Jedną z takich szkół jest położona w miejscowości Karkarat. Naukę podejmują tam m.in. młodzi Marokańczycy pochodzący ze środkowej i południowej części kraju, głównie z Laayoune i Goulmima.

które planowały ataki na członków marokańskiego rządu i służb bezpieczeństwa. W maju 2008 r. zatrzymano również osoby przeszkolone przez Organizację Al-Kaidy w Kajach Islamskiego Maghrebu należące do komórki ekstremistycznej, które zamierzały dokonać zamachu w Brukseli. Organizacja ta szkoli marokańskich ekstremistów na pograniczach Algierii i Mali oraz Algierii i Nigru.

Marokańskim służbom bezpieczeństwa udało się dokonać infiltracji niektórych komórek organizacji terrorystycznych, co pozwoliło na powstrzymanie większości działań ekstremistów jeszcze na etapie ich planowania. Maroko nie było obiektem dużego ataku terrorystycznego od maja 2003 r. Od tego czasu opracowano strategię zwalczania islamskiego ekstremizmu i terroryzmu opartą na wykrywaniu zagrożeń, m.in. poprzez monitorowanie meczetów, szkół oraz organizacji i ruchów młodzieżowych pod kątem działalności organizacji ekstremistycznych. W związku z tym zaplanowano wysłanie do szkół oraz meczetów na terenie całego kraju 1500 funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, którzy mieli skontrolować, czy nauczyciele, duchowni i uczniowie nie są indoktrynowani przez islamskich radykałów. Ponadto zadaniem wspomnianych funkcjonariuszy było przeszkolenie uczniów i nauczycieli w zakresie rozpoznawania metod rekrutacyjnych stosowanych przez organizacje terrorystyczne. Służby wywiadowcze Maroka podejrzewały również, że personel lotniczy niektórych państw muzułmańskich mógł być infiltrowany przez islamskich ekstremistów. Dowodem na to było wykrycie w sierpniu 2006 r. przypadku sponsorowania organizacji Ansar al-Mahdi przez żony pilotów marokańskich linii lotniczych Royal Air Maroc.

Maroko stanowi idealną bazę dla islamskich ugrupowań ze względu na niewielką odległość do Europy. Ponadto coraz więcej Marokańczyków staje się sympatykami fundamentalistycznej organizacji Al-Adl wa al-Ihsan (Sprawiedliwość i Dobroczynność), która prowadzi działalność wykorzystującą system pomocy społecznej i aktywność misyjną w duchu islamskiego fundamentalizmu⁷. Prawdopodobnie bez pomocy strażników i osób z zewnątrz nie powiodłaby się w kwietniu 2008 r. ucieczka 10 radykałów muzułmańskich odsiadujących w większości kary dożywotniego więzienia w Khenifrze za pomoc w przeprowadzeniu samobójczych zamachów w Casablance w maju 2003 r.⁸ Do końca 2010 r. marokańskie służby bezpieczeństwa zlikwidowały ponad 60 ekstremistycznych komórek, m.in. 26 grudnia 2010 r. aresztowano sześć osób pod zarzutem planowania zamachów w kraju i poza jego granicami. Według opublikowanego komunikatu zatrzymane osoby były specjalistami od materiałów wybuchowych. Grupa zamierzała przeprowadzić ataki, używając m.in. samochodów pułapek, na marokańskie instytucje i agendy bezpieczeństwa oraz przeciwko zagranicznym interesom kraju.

W dniu 28 kwietnia 2011 r. w zamachu przeprowadzonym w Marrakeszu zginęło 17 osób, w tym 10 cudzoziemców, w większości Francuzów, a 21 innych osób zostało rannych. Bomba domowej roboty wybuchła w popularnej, licznie odwiedzanej przez turystów kawiarni „Argana” położonej przy placu Dżama el-Fna na Starym Mieście. Policja marokańska poinformowała o zatrzymaniu głównego podejrzanego o przeprowadzenie zamachu. Był nim Adil al-Atmani, młody dżihadysta, który wielokrotnie próbował wyjechać do Czeczenii lub Iraku, aby tam walczyć u boku islamskich bojowników, nim ostatecznie zdecydował się dokonać zamachu w Maroku. Korzystając z instrukcji

⁷ Al-Adl wa al-Ihsan (Sprawiedliwość i Dobroczynność) została założona w 1979 r. przez Abd as-Salama Jasina, który w swoich pracach krytykował rządy króla Maroka Hasana II. Pod względem ideologicznym jest zbliżona do umiarkowanego skrzydła Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów). Organizacja zdecydowanie odrzuca przemoc jako środek osiągnięcia stawianych sobie celów. Zob. też rozdział Al-Adl wa al-Ihsan.

⁸ Była to największa ucieczka z więzienia w historii Maroka.

zamieszczonych w internecie, skonstruował dwie bomby. Nie budząc podejrzeń swoim wyglądem (był ubrany jak turysta), podłożył je w lokalu, po czym zdalnie zdetonował. W październiku 2011 r. Al-Atmani został skazany na karę śmierci⁹, współorganizatorzy zamachu otrzymali natomiast wyroki od trzech do czterech lat więzienia, które uznano za bardzo łagodne.

⁹ Kara śmierci, choć pod względem prawnym nadal dopuszczalna, nie była stosowana w Maroku od 1992 r.

AL-DŻAMA'A AL-ISLAMIJJA AL-MUKATIŁA FI TUNISIJA (ISLAMSKA GRUPA WALCZĄCA W TUNEZJI)

Organizacja została założona w latach 90. XX w. przez Tarika al-Maarufiego. Zrezygowała ona byłych tunezyjskich bojowników walczących w Afganistanie przeciwko radzieckiej okupacji. Al-Maarufi stanął na czele komórki zajmującej się wyrabianiem fałszywych dokumentów i dostarczaniem ich bojownikom. W końcu lat 90. przebywał w Belgii,

Tarik al-Maarufi

Źródło: <http://www.tunisia-live.net/2012/04/01/tarek-maaroufi-tunisia%E2%80%99s-most-notorious-jihadist-returns-home/>
[dostęp: listopad 2012].

w jednej z baz logistycznych terrorystów. Spotkał tam innego islamskiego ekstremistę tunezyjskiej narodowości – Nizara Trabelsiego, zatrzymanego 13 września 2001 r. i skazanego w 2004 r. za nielegalne posiadanie broni, materiałów wybuchowych i przygotowanie zamachu terrorystycznego na amerykańskie obiekty w Europie. Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi Tunisiya wraz z Szabab at-Tawhid wa al-Dżihad bi-Tunis (Młodzieżą w Jedności i Dżihadzie w Tunezji), Dżama'at al-Dżihad at-Tunisijja (Grupą Tunezyjskiego Dżihadu) i Al-Dżabha al-Islamijja at-Tunisijja (Tunezyjskim Frontem Islamskim) tworzyły w latach 90. jeden blok ideologiczny, którego celem było utworzenie w Tunezji państwa islamskiego. Nie można natomiast jednoznacznie stwierdzić, czy była to próba przeniesienia algierskiego dżihadu lat 90. na teren Tunezji.

Władze tunezyjskie bezwzględnie zwalczały wszelkie przejawy islamskiego odrodzenia, uważając muzułmański radykalizm za największe zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa. Po samobójczym zamachu na Dżerbie w kwietniu 2002 r.¹ represje dotknęły nawet zwykłych muzułmanów udających się na modlitwę do meczetów. W maju 2006 r. przed sądem w Tunezji stanął Nawar Belkacem, wuj Nizara Trabelsiego, który jako jedyny oskarżony w Tunezji o zamach na Dżerbie zeznał, że pomagał bratankowi w zakupie pojazdu, który miał być wykorzystany w celach handlowych. Wyparł się jednak zaangażowania w zamach i oświadczył, że pieniądze (3 tys. euro) oraz znajdujące się w jego posiadaniu dokumenty Trabelsiego, bratanek podrzucił mu bez jego wiedzy. W czerwcu 2006 r. Belkacem został skazany na 20 lat więzienia o zaostrzonym rygorze. W tym samym miesiącu aresztowano kilku członków Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi Tunisiya podejrzanych o udział w terrorystycznym szkoleniu na terenie Algierii przed wyjazdem do Iraku.

Terrorystyczne zagrożenie wzrosło w 2007 r. Do tego czasu wszelkie akty przemocy usiłowano usprawiedliwiać działalnością pospolitych przestępców. Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi Tunisiya, wzorem zbliżonych do niej ideologicznie ugrupowań z Algierii i Libii, przystąpiła w 2007 r. do Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Isła-

¹ W dniu 11 kwietnia 2002 r. terrorysta samobójca wjechał samochodem wypełnionym gazem w synagogę Ghriba na tunezyjskiej wyspie Dżerba. W wyniku eksplozji zginęło 19 osób, a 15 zostało rannych. W przygotowaniu zamachu uczestniczył m.in. niemiecki konwertyta Christian Ganczarski alias Abu Ibrahim.

mi (Organizacji Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu). Po zlikwidowaniu w grudniu 2007 i styczniu 2008 r. uzbrojonej 27-osobowej grupy władze przyznały, że Tunezja stała się terenem działania muzułmańskich ekstremistów, zagrożających bezpieczeństwu państwa i zachodnim turystom². Potwierdzeniem tych opinii było uprowadzenie w lutym 2008 r. dwójki Austriaków, którzy przez wiele miesięcy byli przetrzymywani przez terrorystów³. Do porwania przyznała się Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu. Organizacja domagała się od Austrii wypuszczenia na wolność muzułmańskiego małżeństwa, skazanego w marcu 2008 r. za rozpowszechnianie nagrań wideo z radykalnymi treściami nawołującymi do przemocy. Groziła również przeprowadzeniem zamachów w Austrii i Niemczech oraz ataków terrorystycznych podczas finałów Piłkarskich Mistrzostw Europy. Żądano także, aby Austria zakończyła swoją obecność w Afganistanie⁴.

Nizar Trabelsi

Źródło: <http://edition.cnn.com/2007/WORLD/europe/12/21/belgium.terrorism/index.html> [dostęp: listopad 2012].

Wiele informacji uzyskano po rozbiciu wcześniej wspomnianej grupy terrorystycznej. Sześciu jej członków przeniknęło do Tunezji z Algierii. W miejscu koncentracji w Grombalii pod Tunisem dołączyło do nich 21 Tunezyjczyków w wieku od 20 do 30 lat. Dowódcą grupy był Lassad Sassi, zwany Mauretańczykiem (zginął w ataku służb bezpieczeństwa)⁵. Terrorysty wchodzili w skład Dżama'at al-Dżihad at-Tunisijja. Celem ekstremistów miały być ambasady USA i Wielkiej Brytanii. Z kolei według innych źródeł obiektem zamachu miał być ówczesny prezydent Tunezji Zajn al-Abidin Ben Ali, ponieważ grupa operowała w miejscowościach położonych przy autostradzie przebiegającej z Tunisu do wypoczynkowej miejscowości Hammamet, którą to drogą szef państwa często przejeżdżał. O istnieniu w Tunezji rozbudowanej sieci terrorystycznej świadczyły w tamtym okresie również zbrojne starcia z tunezyjskimi siłami bezpieczeństwa w rejonie przygranicznej miejscowości Kef i na granicy z Algierią podczas prób przemytu broni i przerzutu osób.

W grudniu 2008 r. pojawiły się informacje na temat Mohammada Alego Harra-sa, jednego z założycieli Al-Dżabha al-Islamijja at-Tunisijja, poszukiwanego od 1992 r.

² W dniach 24 grudnia 2007 r. i 3 lipca 2008 r. siły bezpieczeństwa Tunezji rozbiły w Hamman Lif i Soliman pod Tunisem uzbrojoną grupę terrorystyczną (większość terrorystów wymknęła się z obławy). Zginęło 12 członków grupy i 2 funkcjonariuszy, 15 terrorystów aresztowano. Na miejscu akcji znaleziono znaczne ilości broni (karabinki Kalasznikowa, granaty, RPG i materiały wybuchowe).

³ W lutym 2008 r. uprowadzono kilku austriackich żołnierzy w ramach sił NATO. Porywacze kilkakrotnie przedłużali termin ultimatum, po którym – w przypadku niespełnienia ich żądań – Austriacy mieli zostać zabici. Domagali się m.in. uwolnienia 10 bojowników uwięzionych w Tunezji i Algierii oraz wysokiego okupu. Zakładnicy zostali przetrzuceni do Mali przez Algierię lub przez Libię i Niger. Zostali uwolnieni pod koniec października 2008 r. W ich uwolnienie zaangażowały się również władze Mali.

⁴ W Afganistanie przebywało kilku austriackich żołnierzy w ramach sił NATO.

⁵ Przed wyjazdem do Włoch w 1990 r. Sassi był funkcjonariuszem służb bezpieczeństwa w Tunezji. W Europie był znany pod pseudonimem Abu Haszim. Włoskie służby podejrzewały go o kierowanie terrorystyczną komórką w Mediolanie, rekrutowanie ochotników do walki w Bośni, Algierii, Iraku i Afganistanie oraz o przygotowanie ataków terrorystycznych we Włoszech. Kierowana przez Sassię komórką miała związki z iracką Ansar al-Islam (Zwolennicy Islamu). Włoska policja straciła jego ślad w 2000 r., gdy prawdopodobnie wyjechał do Algierii, gdzie walczył w szeregach Salafickiej Grupy Modlitwy i Walki i gdzie założył jej tunezyjski oddział.

przez organy ścigania w Tunezji⁶. Przebywał on w Wielkiej Brytanii, gdzie był szefem brytyjskiego kanału telewizyjnego Islam Channel i konsultantem w wydziale kontaktów z muzułmanami w Scotland Yardzie. W 2003 r. świadek brytyjskiego kontrwywiadu MI5 zeznający przed Specjalną Komisją Apelacyjną ds. Imigracji oskarżył organizację Al-Dżabha al-Islamijska at-Tunisija o działalność terrorystyczną we Francji. Harras temu zaprzeczył, twierdząc, że francuskie sądy niesłusznie oskarżyły jego organizację o założenie siatki zbrojnych bojówek. Choć nie dostarczono dowodów świadczących o bezpośrednim zaangażowaniu Tunezjczyka w działalność terrorystyczną, to stał się on osobą

Mohammad Ali Harras

Źródło: <http://aibtestlab.wordpress.com/the-2011-aibs/judges-for-the-2011-aibs/mohamed-ali-harrath/> [dostęp: listopad 2012].

poszukiwaną przez Interpol specjalnym listem gończym jako domniemany terrorysta, a wszystkie państwa zostały zobowiązane do jego aresztowania i ekstradycji⁷. Mimo że Harrasa poszukiwał Interpol, to Scotland Yard nadal zatrudnił go jako doradcę do spraw zwalczania terroryzmu i islamskiego ekstremizmu. W wywiadzie Harras przyznał, że był stałym doradcą specjalnego policyjnego wydziału ds. kontaktów z muzułmanami, który konsultował się z nim w kwestiach związanych ze zwalczaniem terroryzmu i ekstremizmu⁸.

Społeczne protesty w Tunezji, które doprowadziły do obalenia i ucieczki prezydenta Zaina al-Abidina Ben Alego w styczniu 2011 r. spotkały się z reakcją znanych islamskich radykałów. Przywódca Organizacji Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu, Abu Musab Abdel Wadud, który pochwalił „powstanie”, wyraził nadzieję, że wydarzenia w Tunezji będą impulsem, który da początek antyrządowym protestom w innych krajach arabskich oraz muzułmańskich. Abdel Wadud powiedział, że wydarzenia w Tunezji są częścią „wielkiej bitwy” wspólnoty muzułmańskiej z jej wrogami, która musi doprowadzić do ustanowienia rządu opartego na prawie islamskim. Poparcie dla „tunezyjskich powstańców” zostało wyrażone również w liście gratulacyjnym napisanym przez walczącego w Afganistanie tunezyjskiego mudżahedina Abu Muwadhe al-Kairwaniego. Wezwał on Tunezjczyków do dalszej walki aż do ostatecznego obalenia reżimu. Autor zachęcił przeciwników oficjalnych władz do zainteresowania się tematyką dżihadu, zarówno jego aspektami ideologicznymi, jak i prowadzeniem walki „w imię Boga”.

Swoje poparcie dla Tunezjczyków przekazał również radykalny syryjski teoretyk dżihadu Abu Basir at-Tartusi. Wyraził on nadzieję, że „ogień rewolucyjny” nie wygaśnie

⁶ Tunezyjskie sądy wielokrotnie skazały Harrasa za przestępstwa kryminalne i wspieranie ugrupowań terrorystycznych. Łącznie wymierzono mu karę 56 lat pozbawienia wolności.

⁷ Adwokaci Harrasa próbowali zdobyć nakaz anulowania listu gończego, ale do końca 2008 r. nie udało się tego dokonać. Harras przyznał się do założenia Al-Dżabha al-Islamijska at-Tunisija, ale jak stwierdził, była to pokojowa partia polityczna powołana w 1986 r. jako opozycja dla jednopartyjnego systemu władzy w Tunezji. Oświadczył: *Nie jesteśmy ekstremistami ani terrorystami*. Dodał jednak: *Rewolucja to nie zawsze złe słowo i nie ma nic złego ani niezgodnego z prawem w próbach ustanowienia państwa wyznaniowego*.

⁸ Były szef wydziału Scotland Yardu Robert Lambert napisał list wspierający Harrasa, w którym oświadczył, że Tunezjczyk jako doradca w znacznym stopniu przyczynił się do zmniejszenia wpływów Al-Kaidy w Wielkiej Brytanii. Brytyjski rząd w 1997 r. odmówił wydania Harrasa tunezyjskim władzom. Według jego adwokata *Śłużby bezpieczeństwa w Wielkiej Brytanii nie uważają go za zagrożenie, dlatego nie ma podstaw, aby spełnić prośbę o jego ekstradycję*.

w osobach walczących z reżimem, dopóki nie ustanowią one rządów, których podstawą będzie prawo koraniczne. W swoim przesłaniu dodał, że przewrót w Tunezji będzie pierwszym krokiem, który doprowadzi do rewolucji w Syrii, Egipcie i Libii oraz do uwolnienia muzułmanów od innych skorumpowanych rządów, którym przewodzą tyrani. Bardziej stonowany i zrównoważony w swym komentarzu do wydarzeń w Tunezji był saudyjski imam Abd ar-Rahman bin Nasir al-Barak. Ten znany ze swoich ekstremistycznych poglądów autorytet religijny wezwał Tunezyjczyków do jedności oraz zaniechania bratobójczej walki. Jednocześnie zaapelował do obywateli tego państwa, aby w swoich wyborach politycznych kierowali się poglądami religijnymi opartymi na szariacie. Z kolei fatwa jordańskiego działacza Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów), Abu Muhammada al-Makdisiego wyrażała poparcie dla walczących Tunezyjczyków i ostrzegała ich przed popieraniem świeckich partii, których działalność jest sprzeczna z islamem.

Żadna z wypowiedających się osób nie wspomniała o katastrofalnej sytuacji gospodarczej Tunezji, która miała bezpośredni wpływ na wybuch protestów w tym kraju. Cała uwaga islamskich radykalnych ideologów skupiła się na przypisywaniu tym wystąpieniom kontekstu religijnego i postrzeganiu ich w aspekcie początku przemian rewolucyjnych w innych krajach muzułmańskich.

Ruch religijnych radykałów w Tunezji ożywił się i zaczął się organizować po obaleniu prezydenta Ben Alego, który przez dwie dekady swych rządów tłumił aspiracje muzułmańskich ekstremistów. W dniu 19 lutego 2011 r. kilkuset manifestujących wzywało do obalenia rządu tymczasowego. Około 3 tys. osób zebrało się przed ambasadą Francji, domagając się wydalenia z kraju francuskiego ambasadora, który znalazł się na celowniku lokalnych mediów po krytycznych wypowiedziach na temat wydarzeń w Tunezji dla państwowej telewizji.

W maju 2011 r. grupa dziewięciu islamskich bojowników zaatakowała wojsko-policyjny posterunek w miejscowości Ruhia, położonej około 130 km od granicy z Algierią. W grupie tej oprócz Tunezyjczyków byli również Algierczycy i Libijczycy. W wymianie ognia zginął jeden żołnierz i trzech ekstremistów, a trzy osoby cywilne zostały ranne. Po ataku terrorystom udało się zbiec. Dzień później tunezyjskie siły bezpieczeństwa zatrzymały w Ramada na południu kraju dwóch domniemych członków Organizacji Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu, którzy mieli przy sobie pasy z materiałami wybuchowymi i kilka ładunków wybuchowych.

Antyrządowe powstanie w Libii w 2011 r. oraz słabo chronione granice umożliwiły przenikanie ekstremistów i przerzut uzbrojenia z tego kraju do Tunezji, gdzie siły bezpieczeństwa odkryły kilka składów broni. Była ona przeznaczona dla bojowników, których celem jest ustanowienie islamskiego emiratu w Tunezji. Do jego utworzenia wzywa też radykalny kaznodzieja Wajdi Ghanim, który laickość uznał za zachowanie kryminalne i namawiał do obrzezania kobiet jako „ważnego elementu islamu”. Wystąpienia Ghanima spotykały się z protestami umiarkowanych polityków i ludności w wielu miastach, doprowadzając do ograniczenia jego aktywności. Posiada on jednak liczne grono zwolenników ułatwiających mu publiczne nauczanie.

AL-DŹAMA'A AL-ISLAMIJJA AL-MUSALLAHA (ISLAMSKA GRUPA ZBROJNA)

Symbol emira GIA

Islamska Grupa Zbrojna (Groupe Islamique Armé – GIA) została założona w październiku 1992 r. przez Abda al-Haka (Abdelhaka) Lajadę, który połączył trzy mniejsze grupy fundamentalistyczne i ogłosił totalną wojnę przeciwko władzy i wrogość wobec każdej formy kompromisu czy zawieszenia broni w toczącym się konflikcie w Algierii, po u nieważnieniu przez armię w styczniu 1992 r. wyborów parlamentarnych wygranych przez

Al-Dżabha al-Islamijska lil Inkaz (Front Islamique du Salut, Islamski Front Ocalenia)¹. Podstawę ugrupowania stanowili dawni członkowie Al-Haraka al-Islamijska al-Musallaha (Mouvement Islamique Armé, Islamskiego Ruchu Zbrojnego)², kierowanego przez Mustafę Bujaliego i weterani wojny w Afganistanie przeciwko okupacji ZSRR, którzy powrócili do kraju. Lajada został aresztowany i skazany na karę śmierci³. Organizacja, którą stworzył, stała się jedną z najbardziej okrutnych na świecie.

Pod koniec 1992 r. w islamskim ruchu zbrojnym dały się zauważyć dwie główne tendencje. Założony w marcu 1992 r. Harakat ad-Dawla al-Islamijska (Mouvement de l'État Islamique, Ruch Państwa Islamskiego), dobrze zorganizowany, kierowany przez Abdela Kadera Szebutiego i opowiadał się za długoletnim dżihadem. Opierał się przy tym na metodach walki partyzanckiej, co podkreślało jego przynależność do tradycji wojny wyzwoleniczej i działań Mustafy Bujaliego. Zamierzał walczyć przede wszystkim z państwem i jego przedstawicielami. Z kolei

¹ Po odmowie prezydenta Szadiego (Asz-Szazili) Ben Dżadida odwołania drugiej tury wyborów armia dokonała przewrotu wojskowego i 11 stycznia 1992 r. zdymisjonowała Ben Dżadida. Dzień później pełnię władzy przejęła Najwyższa Rada Bezpieczeństwa, która 14 stycznia 1992 r. powołała Radę Państwa. Miała ona pełnić funkcję kolektywnego prezydenta do końca kadencji Ben Dżadida, czyli do grudnia 1993 r. Przywódcą pięciosobowej rady został Muhammad Budiaf. Na początku marca 1992 r. fundamentalistyczna partia Al-Dżabha al-Islamijska lil Inkaz, która wygrała wybory, została przez władze rozwiązana.

² W marcu 1992 r. Abdel Kader Szebuti, Azzedine (Izz ad-Din) Baa, dawni działacze Al-Harakat al-Islamijska al-Musallaha i Said Machlufi, jeden z założycieli Al-Dżabha al-Islamijska lil Inkaz, których łączyły salaficka ideologia i przekonanie o konieczności rozpoczęcia dżihadu, założyli organizację Harakat ad-Dawla al-Islamijska. Zdobyła ona poparcie wśród islamskich bojowników w pobliżu Lakhdarii, położonej na południowy wschód od stolicy. Organizacja przyciągnęła też wielu działaczy rozwiązanego w tym samym miesiącu Al-Dżabha al-Islamijska lil Inkaz. Jednocześnie Mansur Meliani, również były działacz Al-Harakat al-Islamijska al-Musallaha, utworzył własną komórkę, do której dołączyli dawni bojownicy z Afganistanu. Przypisywano im atak na budynek admiralacji w lutym 1992 r. i w sierpniu tego samego roku – na lotnisko. Zatrzymanego w lipcu 1992 r. (a straconego w sierpniu 1993 r.) Melianiego zastąpił Mohammad Allal, zwany Moh Leveilleil (jego pseudonim wywodził się od nazwy plebejskiej dzielnicy Algieru, w której mieszkał). Na spotkaniu w Tamesguidzie w dniach 31 sierpnia – 1 września 1992 r. zamierzano połączyć te grupy pod kierunkiem Szebutiego. Cel nie został jednak osiągnięty. Wojsko przerwało spotkanie, zabijając Allala. Decydujący krok został wykonany przez jego następcę Abd al-Haka Lajadę, który zradykalizował się podczas zamieszek w Algierze w 1988 r. i w październiku 1992 r. połączył trzy fundamentalistyczne grupy zbrojne, zakładając GIA.

³ W marcu 1996 r. członkowie GIA porwali 7 francuskich duchownych należących do zakonu trapistów, domagając się uwolnienia przywódcy organizacji. Na skutek niespełnienia ich żądań zakonnicy zostali zamordowani.

Lajada wraz z Islamską Grupą Zbrojną sprzyjał strategii natychmiastowego działania, zadawaniu władzom ciosów, które doprowadzą do destabilizacji i stworzą sytuację ogólnego braku bezpieczeństwa. Lajada surowo osądzał Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz i uznawał jego przywódców za „bezbożnych”, gdyż nie chwycili za broń, twierdząc, że są przeciwni przemocy. W swoich początkowych wystąpieniach pierwszy emir GIA groził równocześnie śmiercią dziennikarzom, mieszkającym w Algierii Francuzom i rodzinom wojskowych oraz funkcjonariuszy policji. Tę groźbę zaczął realizować kilka miesięcy później, od wiosny 1993 r. W rozmowie opublikowanej przez biuletyn „Asz-Szahada”⁴ w marcu 1993 r. Lajada stworzył podstawy nowoczesnego ruchu politycznego dla swojej organizacji. Emir zalecił wprowadzenie w Algierii kalifatu. Podzielił działaczy istniejących ruchów fundamentalistycznych na dwie kategorie: tych, którzy poddali się „bezbożnej władzy” i tych, którzy z nią walczą.

Działalność zbrojna Islamskiej Grupy Zbrojnej w latach 1993–1997 ewoluowała w kierunku coraz większej bezwzględności, brutalności i okrucieństwa. Od marca 1993 r. zamordowano wielu naukowców, intelektualistów, pisarzy, dziennikarzy i lekarzy. Nie wszyscy byli związani z rządem, lecz w oczach młodej biedoty miejskiej, która przyłączyła się do walki, wielu z nich uosabiało zniechęconą postać francuskojęzycznego intelektualisty, dysponującego niedostępnym dla nich kapitałem kulturowym i społecznym. Potem zabijano żołnierzy, policjantów i ich rodziny. Ofiarami zbiorowych mordów padały całe wioski, których mieszkańcy byli oskarżani o bezbożność⁵. Członkowie tej organizacji rekrutowali się najczęściej spośród ubogiej młodzieży miejskiej, powszechnie nazywanej *hitystami* – „podpierającymi ściany”, spędzającymi czas obok domów, w których mieszkali⁶. Po zatrzymaniu w Maroku w maju 1993 r. Abd al-Haka Lajady kierownictwo nad grupą objął Murad Si Ahmed, zwany Sajf Allah Dżafar lub Dżafar al-Afghani. W czasie emiratu Ahmeda, trwającego do jego śmierci w lutym 1994 r., nastąpiła eskalacja przemocy.

Abd al-Hak Lajada

Źródło: <http://www.thefullwiki.org/>

Abdelhak_Layada

[dostęp: listopad 2012].

W pierwszym roku swojej działalności bojownicy Islamskiej Grupy Zbrojnej zabili około 3 tys. ludzi, prześcigając w bezwzględności wszystkie inne ugrupowania islamskie. Zlikwidowali także przywódców rywalizujących organizacji zbrojnych.

W październiku 1993 r. ugrupowanie zmieniło kierunek działań terrorystycznych. Jego przedstawiciele oświadczyli, że zabiją wszystkich obcokrajowców, którzy nie opuszczą Algierii do końca listopada. Rządy wielu państw doradzały swoim obywatelom opuszczenie tego kraju, Rosja i Kanada ewakuowały swój personel dyplomatyczny. Do końca grudnia 1993 r. organizacja zamordowała 23 obcokrajowców. Wśród zabitych znaleźli się obywatele Francji na stałe mieszkający

⁴ Biuletyn „Asz-Szahada” publikowany był w Sztokholmie przez fundamentalistów bliskich Al-Dżama’a al-Islamijja al-Musallaha. Jego pierwszy numer ukazał się w listopadzie 1992 r.

⁵ Ideologię oskarżania o bezbożność (*takfir*) Al-Dżama’a al-Islamijja al-Musallaha przejęła od egipskiego ugrupowania At-Takfir wa al-Hidżra założonego w 1971 r. przez Szukriego Ahmeda Mustafę, uważającego siebie za mesjasza.

⁶ Nazwa pochodzi od arabskiego dialektalnego słowa *hit* („ściana”) i francuskiego przyrostka.

w Algierii, hiszpańscy i brytyjscy turyści, a także robotnicy z Chorwacji, Bośni i Rosji. W 1994 r. ugrupowanie kontynuowało zabójstwa obcokrajowców, szczególnie zakonników i zakonnic.

Emir Murad Si Ahmed zadbał o propagandowe wsparcie organizacji. Od lipca 1993 r. ukazywał się cotygodniowy biuletyn „Al-Ansar”⁷, redagowany w Londynie przez Abu Musaba i Umara Abu Umara alias Umar Mahmud Osman, alias Abu

Dżamal Zituni

Źródło: <http://www.123people.com/e/zitouni+djamel> [dostęp: listopad 2012].

Katada Al-Filastini. Właśnie oni aż do czerwca 1996 r. uzasadniali działalność Islamskiej Grupy Zbrojnej pod kątem doktrynalnym. Usprawiedliwiali stosowaną przez nią przemoc i masowe mordy cytując z *Koranu*, odwołując się do przeszłości sięgającej początków islamu. Zapewniali w ten sposób ruchowi propagandowy rozgłos poza Algierią i łączność z międzynarodowym salafickim dżihadem. Po śmierci Dżafara al-Afghaniego w 1994 r. przywódcą GIA został Szarif Gusmi alias Abu Abdullah Ahmed, który – do śmierci poniesionej w walce we wrześniu 1994 r. – realizował jeden z najważniejszych celów algierskiego dżihadu – zjednoczenie bojowników. Przyjął pod swoje dowództwo grupę dawnych działaczy Al-Dżabha al-Islamiyya lil Inkaz. Po Szarifie Gusmim emirami organizacji byli kolejno: Mahfuz Tadżin (do października 1994), Dżamal Zituni (październik 1994–lipiec 1996) i Antar Zuabri (lipiec 1996–wrzesień 1997). W okresie sprawowania przywództwa przez tego ostatniego emira doszło do cał-

kowitego rozłamu pomiędzy społeczeństwem, coraz bardziej zniechęconym niekończącym się krwawym terrorem, a grupami zbrojnymi.

Narastająca przemoc stanowiła poważny problem dla rządu Algierii, którego pracami kierował prezydent gen. Liamin Zerual. We wrześniu 1994 r. próbował on rozpocząć pertraktacje z fundamentalistami. Rozmowy jednak szybko zostały zerwane, mimo że wypuszczono z więzień wielu islamskich przywódców. W dniu 24 grudnia 1994 r. członkowie Islamskiej Grupy Zbrojnej uprowadzili w Algierze samolot francuskich linii lotniczych Air France lecący do Paryża. Porywacze domagali się uwolnienia kilku „braci”, którzy zostali aresztowani we Francji. Samolot wylądował w Marsylii. Po trwających pertraktacjach elitarna jednostka komandosów Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale (Grupy Interwencyjnej Żandarmerii Narodowej) wzięła szturmem samolot i zabiła ekstremistów⁸. W Algierii w ramach odwetu zamordowano czterech francuskich księży.

W toczącej się wojnie z islamskimi ekstremistami do końca lat 90. XX w. zginęło w Algierii, według różnych szacunków, od 100 do 200 tys. osób. Niektórzy przedstawiciele władz i fundamentalistycznej zbrojnej opozycji wyrażali opinię, że za mordami dokonanymi przez Islamską Grupę Zbrojną stały algierskie służby specjalne. Direction des Renseignements de Sécurité – DRS), popularnie zwana Sécurité Militaire, była

⁷ Biuletyn „Al-Ansar” uchodził za *głos dżihadu w Algierii i innych miejscach*. Liczył 16 stron formatu A4 przygotowanych na komputerze, a rozdawano go w piątki przy wejściu do niektórych londyńskich meczetów oraz rozsyłano za pomocą faksów i poczty elektronicznej. Biuletyn był wydawany do 1997 r. Z kolei innym organem GIA na Zachodzie było pismo „Al-Dżama'a”.

⁸ Według niektórych opinii terroryści zamierzali rozbić samolot o Wieżę Eiffla.

oskarżana o manipulowanie tą organizacją i udział w masowych zbrodniach. Służby miały przeniknąć do struktur organizacji, aby zdestabilizować szeregi ekstremistów i zdyskredytować ruch rebeliancki, przypisując mu akty niewyobrażalnego okrucieństwa. Choć niektórzy bojownicy nie byli tego świadomi, w pewnym momencie ugrupowanie mogło stać się częścią militarnej strategii reżimu.

W 2001 r. ukazała się książka Habiba Suajdiego, byłego oficera algierskich służb specjalnych, pt. *La salle guerre (Brudna wojna)*, w której opisywał, jak jego towarzysze krążyli po algierskiej prowincji, dopuszczając się gwałtów, tortur i zabójstw. Potwierdził, że tajna policja przeniknęła do struktur GIA i niektóre z działań organizacji były przeprowadzane pod dyktando reżimu. Inny funkcjonariusz Sécurité Militaire płk Mohammad Sahrawi zeznał, że armia algierska stosowała wszystkie możliwe środki w celu zdyskredytowania islamskich rebeliantów. Uciekała się do szantażu, korupcji, pogroźek i zabójstw. Stosowała metody terrorystyczne, aby zwalczać terroryzm, zanim jeszcze się on rozwinął. Z kolei brygadier Sécurité Militaire Abdel Kader Tigha powiedział francuskiemu dziennikowi „Liberation” o szczegółach morderstwa siedmiu mnichów z zakonu trapistów oraz potwierdził, że armia kontrolowała oddziały Islamskiej Grupy Zbrojnej. Dodał też, że Dżamal Zituni, szef tej organizacji w okresie, kiedy dokonywano porwań, był funkcjonariuszem Sécurité Militaire.

Przywódca Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz, przebywający na wygnaniu, wydawali się całkowicie zdezorientowani, gdy zachodnie media zaczęły relacjonować okrucieństwa przypisywane Islamskiej Grupie Zbrojnej. Kiedy Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz zaproponował utworzenie wspólnego forum, na którym wypracowano by polityczne, pokojowe rozwiązanie kryzysu algierskiego, odnosiło się wrażenie, że albo nie mieli kontaktu z bojownikami w kraju, albo chcieli zatuszować sprawę mordów na ludności cywilnej. Masowe zbrodnie popełniane przez GIA ostatecznie podkopały wiarygodność Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz w oczach Zachodu. Zachodnie media nie dawały wiary doniesieniom przedstawicieli Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz, że GIA działa na polecenie algierskiego reżimu.

Ekstremiści z Islamskiej Grupy Zbrojnej utworzyli w Europie drugi front dżihadu. Najpierw walczyli w latach 1992–1995 w Bośni, a w 1995 r. zorganizowali serię zamachów bombowych w Paryżu⁹. W styczniu 1996 r. członkowie Gangu z Roubaix wprowadzili

■ Tereny najbardziej zagrożone atakami GIA.

⁹ W dniu 11 lipca 1995 r. w paryskim meczecie został zabity imam Abd al-Hak Sahrawi, gwarant netykalności Francji przez islamskich terrorystów i zwolennik dialogu algierskich fundamentalistów z rządem. Pistolet, z którego go zastrzelono, odnaleziono później przy Chalidzie Kelkalu, przywódcy siatki terrorystycznej we Francji, zabitym przez policję pod koniec września 1995 r., podczas oblawy w lasach w okolicach Lyonu. Osiem zamachów między 25 lipca a 17 października 1995 r. spowodowało 10 ofiar śmiertelnych, a około 180 osób zostało rannych. W wyniku pierwszego zamachu na stacji metra St. Michel w centrum Paryża zginęło 7 osób, a ponad 80 zostało rannych, w drugim zaś, przeprowadzonym 17 sierpnia na Polach Elizejskich w pobliżu Łuku Triumfalnego zostało rannych 17 osób. Następne bomby, podłożone 25 sierpnia na torach kolei TGV i na rynku przy bulwarze Richard Lenoir w Paryżu, nie wybuchły z powodu usterki detonatorów. Kolejna bomba wybuchła natomiast pod Lyonem, raniąc 14 osób.

na północy Francji samochód, a tydzień później napadli na supermarket Aldi. Podczas ucieczki ukradli drugi samochód, zabijając kierowcę. W marcu 1996 r. ta sama grupa przygotowała zamach terrorystyczny na komendę policji w Lille podczas konferencji państw G-7 odbywającej się w tym mieście¹⁰. Proces, który rozpoczął się w 2001 r., ujawnił powiązania niektórych z 24 członków grupy, w tym francuskich konwertytów: Christoha Caze i Lionela Dumonta, z Bośnią, gdzie walczyli w toczącej się tam wojnie domowej, i z GIA.

We wrześniu 1997 r. nastąpił koniec wojny Islamskiej Grupy Zbrojnej z władzami Algierii i „niewiernym” społeczeństwem. Przywódca ugrupowania Antar Zuabri wydał swój ostatni komunikat, w którym – w imieniu organizacji – wziął odpowiedzialność za mordy, stwierdzając, że wszyscy Algierczycy, którzy nie dołączyli do szeregów GIA, są „bezbożni”. W ten sposób obłożono *takfir*em całe algierskie społeczeństwo. W numerze „Al-Ansar” z 27 września 1997 r. został opublikowany komunikat informujący o zawieszeniu wydawania biuletynu i wycofaniu wsparcia dla Zuabriego i jego organizacji. Krok ten wyjaśniono tym, że oskarżając społeczeństwo algierskie o bezbożność (*kufir*), Islamska Grupa Zbrojna odeszła od salafickiego dżihadu. Od tej chwili organizacja straciła swoją komórkę za granicą, nie mogła więc publikować komunikatów, a jej działania przestały być rozpoznawalne. Co prawda w Algierii nadal działały ugrupowania stosujące przemoc, które w sposób chaotyczny, pod kierunkiem przywódców niezależnych band dalej prowadziły dżihad, lecz zabrakło spójnej struktury w skali całego kraju. Zagiął również słuch po ostatnim emirze Antarze Zuabrim, który najprawdopodobniej został zabity w 2002 r., Islamska Grupa Zbrojna zaś przestała istnieć jako jedna struktura organizacyjna i główny uczestnik algierskiego konfliktu.

Do krwawych zbrodni dochodziło jednak w następnych miesiącach. Nikt się do nich nie przyznawał, uznano zatem, że są kontynuacją grup wywodzących się z GIA. Jedną z nich był na przykład Szwadron Śmierci. Niektóre miały charakter czysto bandycki, inne załatwiały wzajemne porachunki bądź przeprowadzały zamachy na funkcjonariuszy policji i konwoje wojskowe, a jeszcze inne oddały się na usługi różnych grup interesów związanych z handlem gruntami. Terror był narzędziem służącym usuwaniu osób zajmujących ziemię, która po zakończeniu konfliktu mogła być przedmiotem korzystnych transakcji.

W grudniu 1998 r. Hasan Hattab alias Abu Hamza i Nabil Sahrawi alias Ibrahim Mustafą założyli Al-Dżama'a as Salafijja li ad-Dawa wa al-Kital (Groupe Salafite pour la Prédication et le Combat, Salaficką Grupę Modlitwy i Walki). Według francuskich źródeł powstała ona w wyniku wystąpienia z Islamskiej Grupy Zbrojnej części jej członków, którzy nie zgadzali się z terrorem skierowanym w ludność cywilną, biorąc za cel żołnierzy, funkcjonariuszy policji i urzędników państwowych. Połączyła ona salaficką ideologię z walką zbrojną, koncentrując swe działania na terenach położonych na wschód i południowy wschód od Algieru. W 2004 r. Hasan Hattab został zdymisjonowany z przywództwa w tym ugrupowaniu i zastąpiony przez Nabila Sahrawiego. Hattab oficjalnie wyrzekł się przemocy i oddał się w ręce władz w ramach zgody narodowej ogłoszonej przez prezydenta Abdelaziza Buteflikę. W 2008 r. został aresztowany i osadzony w tajnym więzieniu wojskowym. Oskarżono go m.in. o dwa zamachy przeprowadzone jednocześnie w Algierze 11 kwietnia 2007 r. Zginęły w nich 33 osoby, a ponad 200 zostało rannych.

¹⁰ Por. rozdział *Gang de Roubaix*.

W styczniu 2005 r. algierskie media poinformowały o całkowitym rozbiciu Islamskiej Grupy Zbrojnej. W ciągu kilkunastu miesięcy policja schwytała wszystkich liczących się członków organizacji wraz z jej przywódcą Nureddinem Budiafem, jego trzema zastępcami i szefem sztabu, którzy zostali zatrzymani podczas narady w willi na przedmieściach Algieru. Władze przez kilka tygodni utrzymywały w tajemnicy informację o aresztowaniu Budiafa, a w tym czasie algierskie służby bezpieczeństwa umieszczały w internecie fałszywe komunikaty przywódcy, w których Budiaf uspokajał podwładnych, dodawał im otuchy i zachęcał do dalszego działania. Jednocześnie siły policyjne aresztowały członków komórek zdradzonych przez zatrzymanych wcześniej towarzyszy. Według niektórych opinii algierskie siły bezpieczeństwa odniosły sukces dzięki wewnętrznym antagonizmom w GIA, które popchnęły część działaczy do szukania opieki pod skrzydłami służb bezpieczeństwa. Latem 2004 r. Budiaf zorganizował przewrót, mordując kilku członków ścisłego kierownictwa grupy, którzy dążyli do szukania porozumienia z władzami. W momencie zatrzymania przygotowywał on serię zamachów bombowych w stolicy. Po jego aresztowaniu kandydatem na nowego emira Islamskiej Grupy Zbrojnej został Junus Szaban, zabity w policyjnej zasadzce niedaleko Blidy (około 50 km na południowy zachód od Algieru), gdy jechał na ceremonię objęcia przywództwa nad organizacją.

Przykłady zamachów terrorystycznych:

28.11.1991 r. – atak na graniczny posterunek w Guenmar, podczas którego ścięto głowy poborowym.

21.09.1993 r. – zamordowanie dwóch francuskich mierniczych w Sidi Bel Abbes.

26.11.1993 r. – porwanie i zamordowanie szejka Buslimaniego, popularnego kanzodziei i działacza partii Hamas, który nie zgodził się na wydanie fatwy legitymizującej działalność GIA.

23.10.1994 r. – zabójstwo dwóch hiszpańskich zakonnic.

5.05.1995 r. – zabójstwo pięciu obcokrajowców zatrudnionych w przemyśle naftowym.

11.12.1995 r. – seria zamachów bombowych z użyciem samochodów pułapek w Algierze; zginęło 15 osób, a kilkaset odniosło rany.

11.02.2006 r. – wybuch samochodu pułapki w Algierze; śmierć poniosło 17 osób.

AL-DŻAMA'A AL-ISLAMIJJA FI MISR (EGIPSKA GRUPA ISLAMSKA)

Organizacja powstała w 1971 r.¹ w myśl odnowy życia religijnego wprowadzonej przez prezydenta Anwara as-Sadata. Dążył on w ten sposób do zlikwidowania socjalistycznego ruchu arabskiego, który był podstawą władzy poprzedniego prezydenta Dżamala Abd an-Nasira. Nowe władze Egiptu ogłosiły amnestię dla osadzonych w więzieniach członków zdelegalizowanej organizacji Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów), popierały również powstające na uniwersytetach i w zakładach pracy ugrupowania islamskie, finansując je z państwowych funduszy i udostępniając im obozy szkoleniowe. Jedną z takich grup była Egipska Grupa Islamska, której założycielem był m.in. Haszim Salah, jeden z późniejszych jej przywódców. Popierane przez władze ugrupowania stały się skuteczną przeciwwagą dla egipskiej lewicy, lecz po rozpoczęciu rokowań pokojowych Egiptu z Izraelem w 1977 r. wystąpiły przeciwko władzom w Kairze.

Działacze organizacji uważali, że prowadzeniu dżihadu powinno towarzyszyć głoszenie wiary (*dawa*), którym należy objąć całe społeczeństwo. W społeczeństwie powinno się spopularyzować zasadę *wspierania cnoty i walki z występkiem*². Zakładano jednocześnie powszechne i otwarte pozyskiwanie nowych zwolenników, kontrolowanie tych części terytoriów, na których udało się wprowadzić anarchię i narzucenie tam islamskiego porządku w kategoriach: moralnych (prześladowanie przeciwników, zamykanie sklepów ze sprzętem audiowizualnym, salonów fryzjerskich, kin, barów itp.), doktrynalnych (wyznawanie wersji islamu odwołującej się do pierwotnej, czystej wiary przodków, pozbawionej wszelkich zmian i późniejszych naleciałości), prawnych (zmuszanie chrześcijańskich Koptów do płacenia podatku *dżizja*, który zgodnie z przepisami szariatu jest obowiązkowy dla niemuzułmanów żyjących pod władzą muzułmańską) i polityczno-wojskowych (atakowanie przedstawicieli władz państwowych i sił bezpieczeństwa). Duchowym przywódcą ugrupowania został niewidomy szejek Umar Abd ar-Rahman³,

¹ W latach 70. XX w. termin „*dżama'a al-islamijja*” odnosił się do rozmaitych grup studenckich składających się ku fundamentalizmowi. Od połowy lat 80. wyrażenie to zaczęło oznaczać jedynie tajny ruch, który wszedł na drogę przemocy i odwoływał się do duchowego przywództwa szejka Umara Abd ar-Rahmana.

² Dosłownie: *nakazywanie tego, co jest dobre i zakazywanie tego, co jest złe (al-amr bi al-maruf wa an-nahi an al-munkar)*. Zasada ta, wywodząca się z klasycznego islamu, powszechnie jest stosowana w Arabii Saudyjskiej i była praktykowana w Afganistanie podczas władzy talibów (1996–2001).

³ Umar Abd ar-Rahman (ur. 1938 r.) stracił wzrok w dzieciństwie w wyniku choroby. Dyplom na kairskim uniwersytecie Al-Azhar uzyskał w 1965 r. W 1970 r., po raz pierwszy trafił do więzienia na 18 miesięcy za ogłoszenie fatwy zakazującej modlenia się za zmarłego wówczas prezydenta Dżamala Abd an-Nasira, którego uznał za bezbożnika. W 1977 r. obronił doktorat i do 1980 r. nauczał w Arabii Saudyjskiej. Potem został *muftim* grupy zabójców prezydenta Anwara as-Sadata i wydał fatwę zezwalającą na atakowanie Koptów. Został aresztowany w 1981 r. w związku z zabójstwem Sadata, jednak niewinnością go i zwolniono z więzienia w 1984 r. W 1986 r. otrzymał po raz pierwszy wizę amerykańską. Z USA wyjechał do Pakistanu, gdzie wielokrotnie przemawiał do tłumów i był przyjmowany w ambasadzie saudyjskiej, uczestnicząc również w przyjęciach, na których bywali Amerykanie. W lipcu 1990 r. przybył do Nowego Jorku i został tam imamem meczetu As-Salam. Bardzo szybko uzyskał prawo stałego pobytu w USA. Ze Stanów Zjednoczonych często wyjeżdżał do Europy i na Bliski Wschód, przekonując do udziału w afgańskim dżihadzie, który miał na celu obalenie władz w Kabulu. W 1995 r. amerykański sąd skazał go na karę dożywotniego więzienia za inspirowanie zamachu na WTC 26 lutego 1993 r. Akt oskarżenia został oparty na interpretacji fragmentów kazań Abd ar-Rahmana i zapisach jego rozmów telefonicznych.

Umar Abd ar-Rahman

Źródło: <http://usnews.nbcnews.com/news/2012/06/29/12487376-new-york-area-politicians-condemn-egypt-new-leader-over-bid-to-free-terrorist?lite> [dostęp: listopad 2012].

który był również religijnym autorytetem Egipskiej Grupy Islamskiej. Ar-Rachman swoją ideologię wyłożył w opracowanej w 1984 r. *Karcie Akcji Islamskiej (Misak al-Amal al-Islami)*. Wsławił się też wydaniem fatw uzasadniających ataki na złotników i jubilerów koptyjskich (a gdy to konieczne, ich zabicie) w celu uzyskania środków na sfinansowanie dżihadu.

Po zwolnieniu z więzień członków organizacji muzułmańskich w 1984 r., aresztowanych na skutek represji po zamordowaniu prezydenta Anwara as-Sadata⁴, wielu z nich zasiliło szeregi Egipskiej Grupy Islamskiej, zwłaszcza w Górnym Egipcie. W te rejony z Półwyspu Arabskiego do domów wrócili też robotnicy zwolnieni z pracy. Było to związane z ograniczeniem wydobycia ropy naftowej spowodowanego spadkiem cen na światowych rynkach. W okolicach Asjut organizacja znalazła dogodny teren do działania. Mogła tu mobilizować i rekrutować młodych mieszkańców w tajemnicy przed wła-

dzami. Budowała kryjówki, tworzyła obozy treningowe i organizowała ataki na Koptów. Ulubionym celem islamskich radykałów stały się koptyjskie apteki i sklepy jubilerskie⁵. Rosnącą popularność organizacja wykorzystwała, inspirując ubogą młodzież do rozruchów w biednych dzielnicach na peryferiach Kairu. Liczyła, że zdoła zmobilizować ich mieszkańców do zbrojnego powstania. Jesienią 1988 r. oddziały policji musiały siłą opanować rejony położone nieopodal dzielnicy Heliopolis, w których organizacja chciała wprowadzić nowe porządki oparte na szariacie. Dużo poważniejsza okazała się jednak sytuacja w kairskiej dzielnicy Imbaba, którą od 1984 r. zaczęli opanowywać muzułmańscy fundamentaliści, tworząc w niej w ciągu kilku lat nieformalną islamską republikę. Fundamentalistom przewodził szejek Muhammad Ali Dżabar. W Imbabie płađrowano i podpalano chrześcijańskie kościoły, napadano na Koptów i rabowano ich sklepy. Oszczędzano natomiast tych koptyjskich kupców, którzy płacili podatek *dżizja*. Dopiero w grudniu 1992 r. po sześciu tygodniach ulicznych walk siłom porządkowym udało się opanować dzielnicę, w której aresztowano 5 tys. osób⁶. Mimo to organizacja miała silną i niezależną pozycję, zdobywając duże wpływy niemal w całym Egipcie. Była zdolna mobilizować ludność w tajemnicy przed władzami.

W drugie połowie lat 80. XX w. przeprowadzono wiele zamachów na egipskich polityków i intelektualistów. W 1987 r. zastrzelono byłego ministra spraw wewnętrznych Abu Bawha (Baha) oraz redaktora naczelnego tygodnika „Al-Musawar” – Makrama Muhammada Ahmeda. W 1989 r. przeprowadzono zamach na byłego ministra spraw

⁴ Prezydent Anwar as-Sadat został zamordowany 6 października 1981 r. przez komórkę Egipskiego Islamskiego Dżihadu.

⁵ Rozpowszechniano wówczas plotkę, że koptyjscy chrześcijanie spryskują chusty muzułmańskich kobiet tajemniczym aerozolem, który powoduje pojawienie się krzyża na tkaninie po pierwszym jej praniu.

⁶ W wywiadzie dla Reutera szejek Dżabar oświadczył, że Imbaba stała się państwem islamu, w którym panuje szariat, co spowodowało opóźnioną, lecz gwałtowną reakcję władz egipskich, które wysłały do zaprowadzenia porządku w dzielnicy 14 tys. funkcjonariuszy.

wewnętrznych Zakiego Badra. W 1990 r. dokonano zamachu na przewodniczącego parlamentu Rifata Mahdżuba, a w 1992 r. znanego z antyislamskich wystąpień Faradża Fudę⁷. W 1993 r. ekstremiści podjęli próbę zamachu na premiera Atefa Sidkiego, ministra spraw wewnętrznych Hasana Muhammada al-Alfę oraz ministra informacji Safwata asz-Szarifa. Spośród intelektualistów zaatakowali m.in. laureata literackiej Nagrody Nobla Nadżiba Mahfuza, który został pobity przez członka organizacji w październiku 1999 r. Kolejną ofiarą był uniwersytecki wykładowca Nasr Abu Zajd. W jego dziełach znaleziono „nieodpowiednie” treści i okrzyknięto go apostatą. Następnie Sąd Najwyższy rozwiódł go z jego żoną w myśl islamskiej zasady, że muzułmanka nie może być poślubiona przez innowiercę, którym stał się Abu Zajd jako apostata. Jego żona Ibtihal Junus nie podporządkowała się wyrokowi i oboje wyjechali do Europy, osiedlając się w holenderskiej Lejdzie, gdzie Abu Zajdowi zaproponowano pracę w Katedrze Studiów Ara-

Źródło: <http://www.pic2fly.com/Imbaba+Cairo+Map.html> [dostęp: listopad 2012].

bistycznych i Islami-
stycznych miejscowego
uniwersytetu. Abu Zajd
zmarł w lipcu 2010 r.

Wydarzenia te
pokazały, że ruch fun-
damentalistyczny ma
wpływy w egipskim krę-
gu prawniczym, i to nie
tylko w gronie adwoka-
tów, nad których zwią-
zkiem już w 1992 r. Bra-
cia Muzułmanie przejęli
kontrolę, lecz także
w środowisku sędziów,
którzy siłą rozwiedli
Abu Zajda. Okazało się,
że umiarkowani i rady-

kalni islamiści zaczęli działać wspólnie – ci drudzy mordowali ofiary wskazane przez tych pierwszych. Kierowanie ataków na świeckich intelektualistów miało na celu zjednoczenie ruchu, chociaż „umiarkowani” fundamentaliści publicznie wyrażali żal z powodu zapalczywości bojowników.

W 1992 r. Egipska Grupa Islamska podjęła również ofensywę przeciwko turystom, która rozpoczęła się w czerwcu wybuchami chałupniczo wyprodukowanych bomb. Później ostrzelano statek wycieczkowy na Nilu i pociąg, w październiku zginęła angielska turystka, a w grudniu napadnięto na niemieckich turystów, którzy zostali ranni. Duchowy przywódca organizacji szejk Umar Abd ar-Rahman, przebywający wówczas w USA, przysyłał kasety, w których opisywał turystykę jako przedsięwzięcie rozpusty i promowania alkoholizmu. Część przedstawicieli umiarkowanego ruchu fundamentalistycznego podzielała to przekonanie, uznając rozwój turystyki, szczególnie izraelskiej, za jedną z konsekwencji hańbiącego procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie. Początkowo

⁷ W czasie procesu zabójców Fudy (odbywającego się w czerwcu 1993 r.) powołany na świadka obrony szejk Muhammad al-Ghazali stwierdził, że gdy osoba urodzona jako muzułmanin walczy z szariatem (tak jak Fuda), popełnia podlegający karze śmierci występki apostazji. Szejk dodał, że skoro w Egipcie nie przestrzega się wszystkich zaleceń szariatu mających wpływ na wykonanie wyroku, nie należy potępiać osób, które wzięły ten obowiązek na siebie.

ubolewano nad śmiercią turystów, lecz usprawiedliwiano ją obroną przed „zepsuciem” reprezentowanym przez nich, które zmuszało członków organizacji do działania wszelkimi dostępnymi środkami. W 1993 r. ataki przeniosły się do Kairu, a ich skutkiem była śmierć kilku cudzoziemców. Trwały one przez następne cztery lata, aż do masakry zagranicznych turystów w Luksorze w listopadzie 1997 r.

Zamachy te, podobnie jak wcześniej ataki na świeckich intelektualistów, skłoniły fundamentalistyczne środowiska do szukania usprawiedliwienia dla aktywności ekstremistów w „bezbożności państwa”. Miało to legitymizować działania terrorystyczne i sprawiło, że religijna część społeczeństwa zaczęła stawiać opór władzy zgodnie z narzuconymi przez radykałów zasadami. Uderzenie w turystykę będącą jednym z podstawowych źródeł dochodu Egiptu było bardzo bolesne dla gospodarki państwa. Na początku lat 90. XX w. dochody z turystyki wyniosły ponad 3 mld dolarów zysku rocznie. W grudniu 2003 r. natomiast ówczesny prezydent Hosni Mubarak ocenił, że z powodu terrorystycznych zamachów, do których doszło w tym roku, kraj stracił 2 mld dolarów wpływów z turystyki.

W latach 90. XX w. znaczna część członków Egipskiej Grupy Islamskiej, chcąc uniknąć aresztowań, wyemigrowała do Europy, w której udzielano im azylu politycznego. Wielu z nich walczyło po stronie muzułmanów podczas wojny w Bośni (1992–1995). W Kopenhadze założono sztab organizacji na uchodźstwie, na którego czele stanął Osama Raszdi. Inni członkowie i działacze organizacji w latach 90. XX w. znaleźli się u boku Osamy bin Ladena w Afganistanie. Byli to m.in.: Mustafa Hamza, Muhammad Szawki al-Islambuli, Rifai Ahmed Taha alias Abu Jasir al-Masri. Ten ostatni w lutym 1998 r. był sygnatariuszem deklaracji proklamującej powstanie Światowego Frontu Islamskiego na rzecz Dżihadu przeciwko Żydom i Krzyżowcom wzywającego do zabijania Amerykanów i Żydów we wszystkich krajach świata. Złożenie przez niego podpisu pod tą deklaracją wywołało sprzeciw wielu członków jego organizacji. Rifai Taha wydał oświadczenie wycofujące podpis, decyzją rady (*madżlis*) został jednak odwołany ze stanowiska szefa organizacji, nad którą przywództwo objął Mustafa Hamza.

Do odwołania Tahy przyczynił się również jego sprzeciw dotyczący zawieszenia działań terrorystycznych, które w lipcu 1997 r. ogłosili przebywający w więzieniach działacze organizacji. Uznali oni, że kampania terrorystyczna w Egipcie zakończyła się porażką, zwróciła bowiem przeciwko działaniom terrorystycznym społeczeństwo. Strategia zmobilizowania pobożnych mieszkańców Egiptu do obalenia rządu okazała się niepowodzeniem. Przywódcy przebywający na wolności – Al-Islambuli i Taha – odrzucili tę inicjatywę. Poparł ją natomiast z amerykańskiej celi więziennej Umar Abd ar-Rahman. Aktywiści organizacji zażądali od władz zwolnienia więzionych przywódców. Wobec braku odpowiedzi władz i prawdopodobnie chcąc wymusić na liderach ugrupowania akceptację swojego stanowiska, Taha zarządził przeprowadzenie ataku w Luksorze. Doszło do niego 17 listopada 1997 r.⁸ Zamach spotkał się ostrą reakcją społeczeństwa, które w spontanicznych wystąpieniach i demonstracjach ulicznych wyrażało sprzeciw wobec terrorystów.

⁸ W godzinach porannych sześciu terrorystów ubranych w mundury służb porządkowych i uzbrojonych w broń automatyczną przez ponad 40 minut strzelało do turystów zwiedzających świątynię królowej Hatszepsut. Rannych dobijano nożami, maczetami lub strzałem w głowę. W zamachu zginęły 62 osoby: 58 turystów (36 Szwajcarów, 10 Japończyków, 6 Brytyjczyków, 4 Niemców i 2 Kolumbijczyków) oraz 4 Egipcjan (policjanci i przewodnik). Po ataku napastnicy porwali autokar, którym próbowali uciec. Pojazd został jednak zatrzymany przez policję i wojsko. Jeden terrorysta zginął podczas wymiany ognia, a pozostali zbiegli w okoliczne góry, gdzie zginęli w walce lub od samobójczych strzałów.

Rifai Taha tłumaczył, że napastnicy mieli wziąć turystów jako zakładników. Inni ekstremiści jako winnych masakry podawali Żydów, którzy mieli rzekomo przeprowadzić atak, aby zaszkodzić muzułmańskiej sprawie. Z kolei Ajman az-Zawahiri twierdził, że masakry dokonali egipscy policjanci. W grudniu 1997 r. w opublikowanym w Londynie oświadczeniu (londyńskim łącznikiem organizacji był Jasir as-Siri) Egipska Grupa Islamska poinformowała o wycofaniu się z używania przemocy przeciwko turystom. Potępiono zamach w Luksorze, którego sprawcami, jak podano w komunikacie, byli nowo przyjęci do organizacji ludzie działający na własną rękę. Wydaje się, że wpływ na tę deklarację miały rządy państw zachodnich, które wywarły presję na przywódców przebywających za granicą. Komunikat głosił m.in.: *Nie chcemy, by incydent w Luksorze – który potępiamy – został wykorzystany przeciwko nam w konflikcie z rządem*. Atak w Luksorze był uważany za symboliczną datę „końca” terroryzmu w Egipcie. Nie oznaczało to jednak zaprzestania aktywności ekstremistów, lecz wygaśnięcie społecznej akceptacji dla tego typu działalności. Wydarzenia w Luksorze zamknęły szczytowy okres egipskiego terroryzmu, a liderzy ekstremistycznych ugrupowań wobec negatywnej reakcji społeczeństwa zostali zmuszeni do wyraźnego zdystansowania się od ataku⁹.

Od tego czasu Egipska Grupa Islamska faktycznie zaprzestała działalności terrorystycznej. W marcu 1999 r. jej liderzy potwierdzili rezygnację z walki zbrojnej przeciwko reżimowi Hosniego Mubaraka i przejście do opozycji politycznej¹⁰. Odpowiedzią rządu było uwolnienie z więzień około tysiąca członków ugrupowania. Po atakach terrorystycznych w Rijadzie 12 maja i Casablance 16 maja 2003 r. organizacja wezwała do odrzucenia terroru. W oświadczeniu potępiającym te zamachy, w których zginęło łącznie 75 osób, napisała m.in.: *Zamachy te oznaczają zabijanie kobiet, mężczyzn, młodych ludzi i dzieci, co jest bezprawne i zakazane przez islam*. Oświadczenie to podpisali Karen Zuhdi, Osama Hafiz i Assam Abd al-Madżid – członkowie kierownictwa ugrupowania zamieszani w organizowanie w latach 90. XX w. zamachów terrorystycznych, w tym ataku na turystów w Luksorze.

Zapoczątkowane przez Egipską Grupę Islamską prześladowania Koptów w latach 80. XX w. nasiliły się w obecnym stuleciu. Wynikało to przede wszystkim z ideologii wyznawanej przez członków organizacji, którzy za niewiernych (*kuffar*) lub apostatów (*murtadun*) uważali osoby sprzeciwiające się wprowadzeniu szariat. Zgodnie z tą ideologią należy ich wszystkich zwalczać zbrojnym dżihadem. W miejscowościach zamieszkałych przez chrześcijan Koptowie stają się najczęściej ofiarami swoich muzułmańskich sąsiadów. Na początku 2000 r. w miejscowości Al-Koszeh, położonej około 450 km na południe od Kairu, doszło do krwawych wydarzeń, w których śmierć poniosło 20 chrześcijan i jeden muzułmanin, a ponad 40 osób zostało rannych. Podczas 3-dniowych walk, które rozpoczęły się w Nowy Rok od kłótni pomiędzy koptyjskim sklepikarzem a muzułmańskim klientem, spłonęło ponad 50 sklepów, domów i magazynów. W marcu 2009 r. w wiosce na południu Egiptu oskarżony o romans z muzułmanką Kopt został obłany benzyną i podpalony. W tym samym roku w mieście Nag Hamma-di na południu kraju trójka muzułmanów zastrzeliła sześciu chrześcijan wychodzących

⁹ Terrorystyczny atak w Luksorze całkowicie odmienił egipski przemysł turystyczny. Dawne królestwo faraonów okazało się dla świata miejscem niebezpiecznym. Chcąc zachować wpływy z turystyki, rząd musiał zapewnić radykalne środki bezpieczeństwa. Policyjne konwoje i uzbrojeni funkcjonariusze policji w autokarach eskortujący turystów stali się codziennością.

¹⁰ W 2001 r. Rifai Ahmed Taha, były przywódca Egipskiej Grupy Islamskiej, napisał podręcznik taktyki pt. *Imatat al-lisam (Podniesiona zasłona)*, w którym dowodzi, że zabijanie cywilów nie zostało przez jego ugrupowanie definitywnie odrzucone, lecz zawieszono.

z kościoła. Miała to być zemsta za gwałt na muzułmańskiej dziewczynce, której dopuścił się Kopt. Po tym zabójstwie doszło do walk pomiędzy obiema społecznościami, co spowodowało śmierć kolejnych osób. Przemoc na tle wyznaniowym jest w Egipcie powszechna. W ciągu dwóch lat przed wydarzeniami w Nag Hammadi odnotowano ponad 50 takich zająć. Później było jeszcze gorzej. Częstotliwość podobnych incydentów wzrosła o mniej więcej dwa ataki każdego miesiąca. Zdarzały się one zarówno na południu, jak i na północy kraju, w miastach oraz na obszarach wiejskich.

Większość brutalnych ataków jest jednak przemilczana lub tuszowana. W oficjalnych wystąpieniach czołowych egipskich polityków i duchownych muzułmańskich temat ten nie jest poruszany. Urzędnicy często zaprzeczają, że takie problemy w ogóle istnieją. W ciągu ostatnich trzech dekad w Egipcie tworzyły się i rozpadały organizacje uważane za terrorystyczne. Chociaż prezydent Hosni Mubarak konsekwentnie je zwalczał, Egipski Islamski Dżihad i Egipska Grupa Islamska w pewnych okresach stawały się aktywne na znacznych obszarach i poważnie zagrażały państwu. W dniu 1 stycznia 2011 r. doszło do krwawego ataku terrorystycznego na koptyjskich chrześcijan. Niezidentyfikowany sprawca podłożył bombę w pobliżu kościoła w Aleksandrii, w którym znajdował się tłum wiernych zgromadzonych na nocnym nabożeństwie. W wyniku eksplozji zginęły 24 osoby, a ponad 100 zostało rannych. Tuż po zamachu na ulice wyszli chrześcijanie i muzułmanie, pomiędzy którymi doszło do bójek. Wiele osób zostało rannych. Według władz zamach przeprowadziła powiązana z Al-Kaidą palestyńska organizacja Dżajsz al-Islam (Armia Islamu). Ugrupowanie to uważa przywódców Al-Kaidy za duchowych mentorów i popiera ideologię tej organizacji, chociaż nigdy nie przyznało się do bezpośrednich z nią związków. Inną przesłanką wskazującą na to ugrupowanie była groźba skierowana dwa miesiące wcześniej pod adresem Koptów przez grupę Dawlat al-Irak al-Islamijja (Islamskie Państwo Iraku), zwaną też iracką Al-Kaidą. Ekstremiści zapowiedzieli egipskim chrześcijanom krwawą zemstę za uprowadzenie dwóch młodych Koptyjek, które przyjęły islam. Ajman az-Zawahiri, numer dwa w Al-Kaidzie, oskarżył egipskich chrześcijan o dążenie do konfrontacji i próbę zdestabilizowania Egiptu. Dodał również, że jego organizacja nie ma żadnego związku z zamachem na koptyjski kościół. Wielu obserwatorów uważało, że zamach w Aleksandrii został przeprowadzony przez miejscową grupę terrorystyczną. Jednak po obaleniu Hosniego Mubaraka w 2011 r. media arabskie ujawniły dokumenty wskazujące na udział służb egipskich w przeprowadzeniu zamachu na kościół koptyjski w Aleksandrii.

Zamachy na Koptów są inspirowane przez islamskich radykałów w wielu miejscowościach Egiptu. W 2011 r. doszło do wielu aktów przemocy na Koptach: w lutym zabito koptyjskiego duchownego, w marcu 13 Koptów zginęło w wyniku ulicznych walk, w maju zabito kolejnych 12, gdy muzułmanie przeprowadzili ataki na koptyjskie świątynie w różnych częściach kraju. Apogeum przemocy nastąpiło 9 października, gdy tysiące ludzi wyszło na ulice Kairu, aby zaprotestować przeciwko tymczasowym władzom Egiptu. Najliczniejszymi wśród zgromadzonych byli Koptowie, którzy jednocześnie sprzeciwiali się prześladowaniom religijnym. Podczas zamieszek zginęło 29 osób, w większości chrześcijan, a ponad 320 osób zostało rannych. Zginęło wówczas również trzech żołnierzy. Szacuje się, że prześladowania w ostatnich latach mogły zmusić do emigracji nawet 100 tys. Koptów.

We wrześniu 2011 r. Egipska Grupa Islamska wystąpiła do władz o wyrażenie zgody na przekształcenie jej w partię polityczną. Komisja ds. Partii Politycznych odrzuciła wniosek ugrupowania nie ze względu na jego terrorystyczny charakter, ale uzasadniła

decyzję tym, że działalność przyszłej partii miałaby być oparta na religijnych zasadach, które nie zawsze są zgodne z przyjętym ustawodawstwem. Taka motywacja daje organizacji możliwość kolejnego wystąpienia o zalegalizowanie swej działalności jako partii politycznej.

Przykłady zamachów terrorystycznych:

21.10.1992 r. – ostrzelanie autokaru wiozącego turystów; zabity został obywatel Wielkiej Brytanii.

26.02.1993 r. – eksplozja bomby w kairskiej kawiarni; zginęły 3 osoby, a ponad 20 zostało rannych.

8.06.1993 r. – ostrzelanie turystycznego autokaru w Kairze; zginęły 2 osoby, a 22 zostały ranne.

27.10.1993 r. – zabójstwo 4 zachodnich turystów w kairskim hotelu.

4.03.1994 r. – zabójstwo niemieckiego turysty podróżującego po Nilu.

26.08.1994 r. – zabójstwo hiszpańskiego turysty koło Luksoru.

27.09.1996 r. – zastrzelenie 2 Egipcjan i 2 niemieckich turystów w Hurghadzie nad Morzem Czerwonym.

23.10.1994 r. – zamach w Górnym Egipcie, w którym śmierć poniósł brytyjski turysta.

18.04.1996 r. – zamach na greckich turystów w Kairze; zginęło 18 osób, a 14 zostało rannych.

18.09.1997 r. – zastrzelenie 9 niemieckich turystów przed muzeum w Kairze.

17.11.1997 r. – zamach terrorystyczny w Luksorze; zginęły 62 osoby, w tym 58 zachodnich turystów.

AL-DŻAMA' A AS-SALAFIJJJA LI AD-DAWA WA AL-KITAL (SALAFICKA GRUPA MODLITWY I WALKI)

Symbol GSPC

W grudniu 1998 r. Hasan Hattab i Nabil Sahrawi alias Ibrahim Mustafa, założyli w Algierii organizację powszechnie znaną pod francuską nazwą Groupe Salafite pour la Prédication et le Combat – GSPC, (Salaficką Grupę Modlitwy i Walki)¹. Według źródeł francuskich organizacja powstała po wystąpieniu części jej członków z Al-Dżama'a al-Islamijja al-Musallaha (Groupe Islamique Armé, Islamskiej Grupy Zbrojnej)², którzy nie zgadzali się ze ślepyim terrorem w stosunku do ludności cywilnej, biorąc za cel żołnierzy, funkcjonariuszy policji i urzędników. Nowo powstała organizacja połączyła salaficką ideologię z wal-

ką zbrojną, koncentrując swe działania na terenach położonych na wschód i południowy wschód od Algieru. Islamska Grupa Zbrojna, będąc w stanie rozpadu, popełniała przede wszystkim zbrodnie na ludności cywilnej. Swoje działania terrorystyczne prowadziła na obszarze rozciągającym się od granicy tunezyjskiej na wschodzie po Tipazę, około 60 km od Algieru, na zachodzie kraju. W początkowym okresie działania organizacja omijała duże ośrodki miejskie.

Przez kilka pierwszych lat Salaficką Grupą Modlitwy i Walki kierowali jej założyciele. Na początku do organizacji należało blisko 200 osób, a już w 1999 r. jej liczebność szacowano na 600 do 700 aktywistów, posiadała również liczne grono sympatyków. Grupa operowała w regionie Kabylii i masywie gór Aures. Jej przywódcy odrzucili propozycję pojednania narodowego złożoną przez prezydenta Abdelaziza Butefflikę po wygraniu przez niego wyborów w 1999 r. Począwszy od 2000 r. Hasan Hattab realizował nową strategię mającą na celu zjednoczenie wszystkich radykałów zawiedzionych wdrażaniem pojednania narodowego, zwłaszcza polityków i zwolenników Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz (Front Islamique du Salut, Islamskiego Frontu Ocalenia), którzy schronili się w Europie, przede wszystkim w Londynie.

W 2002 r. GSPC cieszyła się poparciem lokalnych środowisk i miała dużo większe wpływy niż Islamska Grupa Zbrojna. W lipcu 2003 r. Hattab zwołał radę dowódców polowych, proponując decentralizację władzy, i przekazał na 10 miesięcy przywództwo nad organizacją Nabilowi Sahrawiemu. W komunikacie z 11 września 2003 r. nowy lider, będący pod wpływem Osamy bin Ladena, zaapelował do muzułmanów, aby *zaciśnieli pięści i uderzyli na amerykańskich bezbożników*. Trzy miesiące później Ajman az-Zawahiri, ówczesny zastępca Bin Ladena w Al-Kaidzie i jej główny ideolog, ogłosił przystąpienie GSPC do Al-Kaidy.

¹ Organizacja znana jest też pod nazwami: Groupe Salafiyyste de Dawa et Jihad – GSDJ, Groupe des Gardiens de la Prédication Salafite – GGPS, Salafist Group for Preaching and Combat – SGPC.

² Islamska Grupa Zbrojna została założona w październiku 1992 r. przez Abd al-Haka (Abdelhaka) Lajadę, który połączył trzy mniejsze grupy fundamentalistyczne i ogłosił totalną wojnę przeciwko władzy i wrogość wobec każdej formy kompromisu czy zawieszenia broni w toczącym się konflikcie w Algierii. Przyczyną konfliktu było unieważnienie przez armię w styczniu 1992 r. wyborów parlamentarnych, wygranych przez Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz.

W 2003 i 2004 r. organizacja prowadziła regularne walki w górskich regionach wokół miast Setif i Batna, podkładając ładunki wybuchowe. Tylko w styczniu 2004 r. w masywie gór Aures terroryści zabili około 100 żołnierzy i funkcjonariuszy policji. Jedną z takich akcji był atak na oddział wojska przeprowadzony w nocy z 4 na 5 stycznia 2003 r. w wiosce Theniet el-Abed k. Batny. Zginęło wówczas 43 żołnierzy, a 19 zostało rannych. Z kolei pod koniec grudnia 2004 r. członkowie organizacji przygotowali zasadzkę na wojskowy konwój na Saharze, 450 km na południe od Algieru. Podczas precyzyjnie zaplanowanej i przeprowadzonej akcji zginęło 13 żołnierzy. Atak nastąpił dwa tygodnie po konferencji prasowej szefa policji, który stwierdził, że fundamentaliści *całkowicie podupadli na duchu i myślą tylko o tym, jak uratować swoją skórę*. Organizatorem zamachu na wojskowy konwój był prawdopodobnie Mochtar Belmochtar, jeden z najważniejszych komendantów GSPC, szkolony w afrykańskich obozach Al-Kaidy, który rekrutował bojowników do organizacji także w sąsiedniej Republice Mali. Na przełomie lutego i marca 2003 r. w południowej części Algierii uprowadzono 32 europejskich turystów, głównie z Niemiec. Zwolniono ich kilka miesięcy później po mediacji władz Republiki Mali, dokąd zakładnicy zostali przetrzuceni, i po zapłaceniu porywaczom okupu w wysokości 16,5 mln dolarów przez niemiecki rząd.

W październiku 2003 r. w publicznym oświadczeniu GSPC zadeklarowała poparcie i lojalność wobec Al-Kaidy. Oświadczenie złożono w imieniu Nabila Sahrawiego, który wezwał również do dżihadu przeciwko wszystkim niewiernym cudzoziemcom w Algierii. Według niektórych opinii miało to być dowodem, że organizacja została założona na polecenie Bin Ladena i za jego pieniądze jako część globalnego salafickiego dżihadu. W 2004 r. organizacja prawdopodobnie liczyła 3 tys. bojowników rekrutowanych nie tylko w Algierii, lecz także w Mauretanii, Mali, Libii, Czadzie i Sudanie oraz szkolonych w obozach na terenie Północnej Afryki (m.in. w południowej Algierii, Mali, Mauretanii i górach Tibesti w północnym Czadzie). Jednak GSPC już wcześniej utrzymywała kontakty z bojownikami międzynarodowego dżihadu. Między innymi w 2000 r. podczas operacji wojskowej w Algierii został zabity Imad Abdelwahid Ahmed Alwan, szef komórki Al-Kaidy w Jemenie, który pomagał w przygotowaniu terrorystycznego ataku na ambasadę USA w Bamako (stolicy Republiki Mali).

Po śmierci Nabila Sahrawiego (który został zabity przez algierskie służby bezpieczeństwa w rejonie Bedzaja w lipcu 2004 r.) przywództwo nad grupą objął Ammar Sajfi ps. „Spadochroniarz”. Na początku 2004 r. Sajfi zakupił dużą ilość broni w Mali (nie wykluczone, że za pieniądze pochodzące z okupu wypłaconego pół roku wcześniej za niemieckich turystów). Transport broni został jednak przechwycony w Algierii dzięki lotom zwiadowczym amerykańskiego samolotu P-3 Orion. Podczas tej akcji zabito także 47 bojowników GSPC, Sajfiemu jednak udało się zbiec. Operacja ta była początkiem działań amerykańskich sił specjalnych w tej części Afryki, które w Mali i Mauretanii prowadziły szkolenie armii tych państw, zaopatrując je w broń, sprzęt transportowy i środki łączności. Rozpoczęto też realizację programu pod nazwą *Inicjatywa Pan-Sahel*, zaostrzając kontrolę graniczną pomiędzy Algierią, Mauretanią, Mali, Nigrem i Czadem. W kwietniu 2004 r. dowództwo amerykańskich sił zbrojnych odpowiedzialne za Afrykę

Nabil Sahrawi

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Nabil_Sahraoui.jpg
[dostęp: grudzień 2012].

zaprosiło na naradę przedstawicieli wymienionych państw, którzy wyrazili zaniepokojenie zwiększającą się aktywnością islamskich ekstremistów i potwierdzili swoją wolę współpracy z Amerykanami.

Po śmierci Sajfiiego liderem GSPC został Abd al-Malik Drukdel alias Abu Musab Abd al-Wadud (Abdel Wadud). W lutym 2005 r. ogłosił on fatwę, w której zarzucił pierwszemu emirowi Hasanowi Hattabowi zdradę Allaha i proroka, zawrócenie ze ścieżki dżihadu i zaprzędanie krwi męczenników. Tydzień później Hattab odpowiedział na zarzuty Drukdele, oskarżając go o wierność ideologii rozwijanej przez Islamską Grupę Zbrojną w okresie sprawowania w niej przywództwa przez Dżamala Zituniego (1994–1996), który wsławił się krwawymi mordami ludności cywilnej. W styczniu 2005 r. algierskie media poinformowały o całkowitym rozbięciu Islamskiej Grupy Zbrojnej. W sierpniu tego samego roku Abd al-Malik Drukdel w internetowym przesłaniu zagroził dżihadem Francji. W dniu 24 stycznia 2007 r., Drukdel ogłosił przekształcenie Salafickiej Grupy Modlitwy i Walki w Tanzim al-Kaida fi Bilad al-Maghrib al-Islami (Organizację Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu). Od momentu powstania organizacja ta przeprowadziła wiele terrorystycznych ataków w Algierii, choć w wielu mediach wciąż występuje pod poprzednią nazwą GSPC.

Walkę z terrorystami w tej części kontynentu afrykańskiego utrudniają słabo strzeżone lub wręcz niestrzeżone granice pomiędzy państwami, przecinające najczęściej pustynne, bezludne obszary, po których biegną szlaki karawanowych przemytników różnych towarów, w tym broni i narkotyków, oraz operują tuarescy rebelianci z Mali. Ideologię i metody walki algierskiej GSPC przejęły w Maroku ekstremistyczne grupy: Groupe Islamique Combattant au Maroc (Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi al-Maghrib, Marokańska Islamska Grupa Walcząca) i Dżama'at al-Ansar al-Mahdi (Grupa Pomocników Mahdiego), określane wspólną nazwą Salafijja Dżihadijja (Salaficki Dżihad). To właśnie ich członkowie, lub osoby pozostające pod ideologicznym wpływem tych organizacji, w nocy z 16 na 17 maja 2003 r. przeprowadzili serię samobójczych zamachów w Casablance, w których zginęło 45 osób, a około 100 zostało rannych. Próbowali również przeprowadzić terrorystyczny atak na porty w Cieśninie Gibraltarskiej, ale został on wcześniej wykryty. Powiodły się natomiast tragiczne w skutkach zamachy w Hiszpanii 11 marca 2004 r., w których zginęło 191 osób, a prawie 2000 zostało rannych, oraz zabójstwo holenderskiego reżysera filmowego Theo van Gogha dokonane 2 listopada 2004 r. W grudniu 2005 r. siły bezpieczeństwa zatrzymały w rejonie Costa del Sol w Hiszpanii sześciu mężczyzn i jedną kobietę, obywateli Algierii, będących członkami GSPC. Znalezione w ich mieszkaniach materiały propagandowe, broń oraz adresy i numery kontaktowe były podstawą do kolejnych aresztowań, dzięki czemu zlikwidowano całą siatkę GSPC i powiązanych z nią ekstremistów z Maroka oraz innych państw arabskich. W 2006 r. służby bezpieczeństwa Królestwa Maroka ujęły kilkudziesięciu członków Ansar al-Mahdi (Zwolenników Mahdiego) po tym, jak podjęli rekrutację policjantów i żołnierzy, planując jednocześnie napady na banki i konwoje w celu pozyskania środków na zakup materiałów wybuchowych. Wśród zatrzymanych znajdował się pierwszy przywódca GSPC i jeden z jej założycieli Hasan Hattab. Na początku stycznia 2008 r. Hattab został skazany na 25 lat więzienia, a pozostałych 49 osób otrzymało wyroki od 2 do 20 lat pozbawienia wolności. Osoba Hattaba była jeszcze jednym dowodem na wzajemne przenikanie się ideologii i metod walki ekstremistycznych grup islamskich w Północnej Afryce.

Przykłady terrorystycznych zamachów:

14.03.2004 r. – ostrzelanie z broni maszynowej dwóch ambulansów pod Berrouaghia (120 km na południe od Algieru); zginęło 8 osób.

30.04.2004 r. – zastrzelenie 7 funkcjonariuszy algierskich sił bezpieczeństwa podczas ataku uzbrojonych członków GSPC.

2.06.2004 r. – zamordowanie 12 funkcjonariuszy sił bezpieczeństwa.

24.10.2004 r. – brutalne zamordowanie 16 cywili, w większości młodych osób, niedaleko Medei, około 70 km na południe od Algieru. Do zdarzenia doszło przy ustawionym przez przebranych w wojskowe mundury członków GSPC posterunku drogowym.

7.11.2004 r. – brutalne zamordowanie 2 porwanych wcześniej siostr zakonnych.

7.04.2006 r. – zabójstwo 13 celników w rejonie miasta Ghardai na Saharze.

30.05.2006 r. – 6 osób zostało rannych w wyniku wybuchu bomby na głównej ulicy w Boumerdes.

30.10.2006 r. – dwie eksplozje samochodów pułapek zaparkowanych przy komisariatach policji na przedmieściach Algieru; zginęły 3 osoby, a 24 zostało rannych.

DŻAMA'AT AL-FUKRA (WSPÓLNOTA UBOGICH)

Dżama'at al-Fukra, znana też pod nazwą Dżamaat ul-Fuqra, (Jamaat ul-Fuqra – JF) jest sunnicką organizacją wywodzącą się z tradycji nurtu *deobandi*, założoną w 1980 r. w Nowym Jorku przez radykalnego pakistańskiego imama Mubaraka Alego Gilaniego. Gilani, znany pod przydomkiem Sultan ul-Faqr lub Szah ul-Faqr (Król Ubogich), założył tę organizację podczas swojej pierwszej wizyty w Stanach Zjednoczonych. Wzywał on wówczas amerykańskich muzułmanów do udziału w wojnie w Afganistanie przeciwko radzieckiej okupacji. Gilani został przywódcą JF.

Zgodnie z głoszoną przez niego ideologią celem organizacji było przeciwstawienie się szkodliwym wpływom zachodniej cywilizacji. Za wrogów uważano nie tylko niemuzułmanów (przede wszystkim wyznawców hinduizmu i Żydów), lecz także tych wyznawców islamu, którzy nie przestrzegali ściśle zasad wiary i nie stosowali się do nauk zawartych w *Koranie* i Sunnie. Byli oni uznawani za groźnych heretyków, z którymi powinno się walczyć. Według Gilaniego walka z „odstępami” od wiary powinna nosić znamiona dżihadu, religijnego obowiązku, który w przypadku braku werbalnej perswazji, powinien łączyć się z użyciem przemocy. Przemoc ta została usprawiedliwiona działaniem w imię wyższego celu, czyli ku chwale Allaha, i jednocześnie stanowiła siłę oczyszczającą dla walczących ze złem muzułmanów. Pozwalała wyzwolić ich z bezczynności i poczucia zniewolenia.

Dżama'at al-Fukra miała strukturę amorficzną. Jej poszczególne komórki, czyli ponad 20 różnych grup (*dżama'atów*) rozrzuconych w całych Stanach Zjednoczonych, zwłaszcza we wschodniej części kraju, działało całkowicie niezależnie. *Dżama'aty* liczyły od 100 do ponad 200 osób i posiadały własne obiekty kultu. Członkowie niektórych wspólnot mieszkali obok siebie w domach lub przyczepach kampingowych, izolując się od otoczenia. Część *dżama'atów* powstała na terenach wiejskich, które zostały kupione przez ich członków (powierzchnia jednej z osad założonych w masywie Sierra Nevada w Kalifornii liczyła około 1800 akrów¹). Członkowie wspólnot zakładali różne firmy, m.in. ochroniarskie, a zdobyte fundusze przeznaczali na finansowanie działalności organizacji. Firmy te były także wykorzystywane do prania brudnych pieniędzy. Organizacja w niektórych stanach USA została oskarżona m.in. o defraudację i wypranie pieniędzy, np. 300 tys. dolarów w Kolorado oraz 1,3 mln dolarów w Kalifornii. Brak powiązań w organizacji zarówno o charakterze hierarchicznym, jak i poziomym powodował, że poszczególne grupy wykazywały różną skalę agresji i przemocy. Większość powstałych w tamtym czasie *dżama'atów* obecnie już nie istnieje. Niektóre miały paramilitarny charakter i prowadziły obozy szkoleniowe dla swoich członków. Jeden z nich, znajdujący się w pobliżu Buena Vista w stanie Kolorado, został zlikwidowany w połowie lat 90. XX w.

Mubarak Ali Gilani

Źródło: <http://www.wnd.com/2008/04/60653/>
[dostęp: marzec 2014].

¹ Jeden akr to 0,404 hektara.

Główne ośrodki JF znajdowały się w Hancock w stanie Nowy Jork, zwanym przez wyznawców Islambergiem, i York County w Karolinie Południowej, zwanym Saint Islamville. W ciągu 10 lat aktywnej działalności organizacja zdołała przyciągnąć wielu konwertytów, zwłaszcza ze środowiska Afroamerykanów, w tym przestępców, którzy przebywali w amerykańskich zakładach karnych. W początkowym okresie istnienia organizacji jej członkami byli także etniczni Indianie. Jeden z nich, Stephen Paul Paster, w lipcu 1983 r. podłożył bombę w hotelu należącym do wyznawców kultu Bhagwana Szri Rajnisza w Portland. Był on również podejrzewany o przeprowadzenie zamachów bombowych na świątynię sekt Vedanta Society i Integral Yoga w Seattle w 1984 r. Po odbyciu kary więzienia Paster wyjechał do Pakistanu, gdzie zajmował się szkoleniem członków JF przyjeżdżających z USA. Członkowie organizacji próbowali też zabić Mozaffara Ahmeda, jednego z liderów Ahmadijja Muslim Dżama'at (Muzułmańskiego Stowarzyszenia Ahmadijja)² w USA. Podpalili również meczet tej wspólnoty w Detroit oraz hinduskie świątynie w Denver, Filadelfii i Kansas City.

Działalność Dżama'at al-Fukra w USA.

Kółkami oznaczono siedziby wspólnot organizacji, gwiazdkami – miejsca zamachów terrorystycznych i działań o charakterze kryminalnym.

1. Deposit, 2. Hancock, 3. Springfield, 4. Filadelfia, 5. Hyattsville, 6. Fairfax, 7. Bethany, 8. Red House, 9. Meherrin, 10. Dover, 11. York, 12. Commerce, 13. Jessup, 14. Marion, 15. Houston, 16. Talihina, 17. Coldwater, 18. Buena Vista, 19. Baladullah, 20. Oak Hill, 21. Onalaska.

Źródło: <http://freedomoutpost.com/2014/02/terrorist-cell-texas-declassified-fbi-documents-reveal-jamaat-ul-fuqra-enclave-near-sweeney-tx/> [dostęp: marzec 2014].

² Ugrupowanie zostało założone w 1889 r. przez Mirzę Gulama Ahmeda, który głosił, że jest prorokiem. Po jego śmierci w 1908 r. ruch podzielił się na dwa odłamy, których nazwy pochodzą od miast będących ich centrami: Kadiani – od miasta Kadian (Indie) i Lahori – od Lahore. W Pakistanie wyznawcy Ahmadijji byli uznawani za niemuzułmanów lub heretyków. W latach 70 XX w. byli oni masowo prześladowani. W 1984 r. w Pakistanie wprowadzono tzw. ordynację XX, zgodnie z którą zakazano im nawracania na Ahmadijję oraz nazywania siebie muzułmanami. Za złamanie tego prawa groziło do 3 lat więzienia. Z tego względu centralę Stowarzyszenia przeniesiono do Londynu.

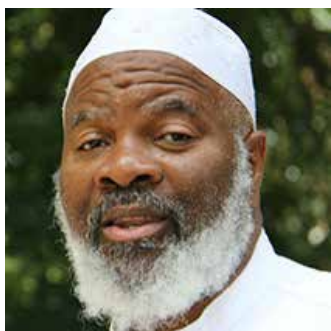
W 1989 r. podczas przeszukania jednego z domów w Colorado Springs policja znalazła skrytkę zawierającą 10 pistoletów, tłumiki, 30 kg materiałów wybuchowych, materiały propagandowe i szkoleniowe, mapy oraz wykaz potencjalnych celów, wśród których znalazły się ropociągi, gazociągi, infrastruktura energetyczna oraz obiekty wojskowe w Los Angeles i innych miastach położonych w 12 stanach USA. Natrafiono również na listę osób pochodzenia żydowskiego i hinduskiego mieszkających w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, które miały być zamordowane. Od 1990 r. część członków JF zaczęła działać pod przykrywką *Quranic Open University* (Otwartego Uniwersytetu Koranicznego). W październiku 1991 r. członkowie JF próbowali dokonać serii zamachów na indyjskie kina i hinduistyczną świątynię w Toronto. Aresztowano wówczas pięć osób z Dominikany oraz Republiki Trynidadu i Tobago³ zamieszkałych w USA i Kanadzie. Potem zatrzymano jeszcze trzy kolejne osoby, które były zamieszane w przygotowanie ataku terrorystycznego.

Organizacja była też podejrzewana o dokonanie w latach 1980–1990 co najmniej 10 zabójstw, których sprawców nigdy nie schwytano, i 17 zamachów bombowych. Jeden z członków komórki JF i Moorish Science Temple of America (Świątyni Mauretańskiej Nauki w Ameryce) Clement Rodney Hampton-El, znany też jako Dr Raszid, brał udział w przygotowaniu pierwszego ataku na WTC w Nowym Jorku 26 lutego 1993 r. W 1999 r. Dżama'at al-Fukra została umieszczona przez Departament Stanu USA na liście ugrupowań terrorystycznych. Po zamachach z 11 września 2001 r. aresztowano kilku muzułmanów podejrzewanych o członkostwo w JF i pomoc terrorystom z Al-Kaidy. Odkryto, że z JF utrzymywał kontakty Wadih al-Hage, skazany w USA na dożywocie za udział w zamachach na amerykańskie ambasady w Kenii i Tanzanii w sierpniu 1998 r. Z organizacją miał być również związany Richard Reid, słynny „Shoe bomber”, który w grudniu 2001 r. chciał wysadzić samolot lecący z Paryża do Miami. Obecnie Dżama'at al-Fukra liczy w USA od 1000 do 3000 członków skupionych w kilku *dżama'atach*, działających często pod przykryciem innych organizacji.

Mimo że głównym obszarem działalności JF pozostaje Ameryka Północna, to lider organizacji, Mubarak Ali Gilani, przeniósł się do Lahore, do Pakistanu, dokąd członkowie JF przyjeżdżali na organizowane tam szkolenie ideologiczne i kursy przetrwania. Prowadził je m.in. wspomniany Stephen Paul Paster. Gilani otrzymywał z USA wielotysięczne dotacje. Nawiązał również kontakty z pakistańskimi organizacjami terrorystycznymi działającymi w Kaszmirze oraz Hamasem i Hezbollahem. Na początku 2002 r. Gilani został aresztowany w Rawalpindi po uprowadzeniu amerykańskiego dziennikarza Daniela Pearla, który chciał przeprowadzić z nim wywiad. Po przesłuchaniu Gilani został jednak zwolniony. Stwierdził wówczas, że *dżiny* (w tym przypadku złe duchy) stanowią dla Ameryki większe zagrożenie niż terroryzm. Był on również podejrzewany o związki z Al-Kaidą, pranie brudnych pieniędzy i ich transferowanie pomiędzy USA a Pakistanem.

Należy wspomnieć, że w tym samym roku, w którym została założona Dżama'at al-Fukra, powstała również organizacja Muslims of the Americas (Muzułmanie Ameryki). Według niektórych amerykańskich autorów jej twórcą również był Gilani. Orga-

³ W lipcu 1990 r. organizacja Dżama'at al-Muslimin w Republice Trynidadu i Tobago, działająca pod przywództwem Jasina Abu Bakra, próbowała dokonać przewrotu w państwie, okupując przez sześć dni siedzibę parlamentu i telewizji. Spiskowcy stanęli przed sądem, zostali jednak uwolnieni w wyniku ogłoszenia amnestii. Członkowie organizacji byli zaangażowani w działalność kryminalną, w tym handel narkotykami. W marcu 2007 r. uprowadzili, zgwałcili i zamordowali businesswoman Vindrę Naipaul-Coolman. Abu Bakr był oskarżony o dokonanie zabójstw kilku swoich oponentów.

Siradž Wahhadż

Źródło: <http://www.islamicconference.org/speaker/imam-siraj-wahhaj/>
[dostęp: marzec 2014].

nizacja ta służyła za przykrywkę nielegalnych działań JF, podobnie jak to było w przypadku Quranic Open University. Organizacja głosząca agresywną, antysemityczną ideologię, była najbardziej aktywna w latach 90. XX w. Jej biura znajdowały się w sześciu miastach USA oraz w Toronto. Prowadziła także obozy dla młodzieży, w tym Boy Scouts of America.

Z Muslims of the Americas jest związany prawdopodobnie Siradž Wahhadż, kontrowersyjny czarnoskóry imam z Brooklynu, który w 2008 r. zaangażował się w kampanię promocji islamu. Polegała ona na rozmieszczeniu przez miesiąc plakatów zachwalających religię muzułmańską w nowojorskim metrze. Wahhadż był także świadkiem obrony Umara Abd ar-Rahmana oskarżonego o kierowanie zamachem na WTC w 1993 r., skazanego na karę dożywotniego więzienia. Wahhadż zasłynął

również z nazwania agentów FBI i CIA amerykańskimi terrorystami.

AL-DŻAMA'AT AT-TAWHID WA AL-DŻIHAD (GRUPA JEDNOŚCI BOGA I DŻIHADU)

Symbol Dżama'at Tawhid wa al-Dżihad

Źródło: <http://occident2.blogspot.com/2010/06/>

jamaat-al-tawhid-wal-jihad-blasts.html
[dostęp: listopad 2012].

a także Żydów i prowadzone przez nich interesy będące źródłem zła. Duchowym przywódcą organizacji był Abu Anas asz-Szami, historia ugrupowania jest jednak nierozłącznie związana z osobą Az-Zarkawiego. Az-Zarkawi na początku 1989 r. udał się do Afganistanu, gdzie walczył w bitwie o Chost. Po czteroletnim pobyciu za granicą, wrócił do kraju i założył organizację Tawhid. W latach 1994–1999 Az-Zarkawi przebywał w jordańskim więzieniu za planowanie ataku na izraelski obiekt. Długoletnim duchowym mentorem Az-Zarkawiego był Abu Katada al-Filastini, jordański imam, mieszkający od 1993 r. w Londynie².

Pod koniec lat 90. XX w. do ugrupowania Az-Zarkawiego dołączyła część członków organizacji Al-Islah wa at-Tawhid (Reforma i Jedność Boga)³ i Dżajsz Muhammad (Armia Muhammada)⁴, które uległy rozpadowi w 1998 r. W 1999 r. Az-Zarkawi powró-

¹ Właściwe nazwisko Abu Musaba az-Zarkawiego to Ahmad Fadil Nazzal al-Chalajła. Nosił on również pseudonim Muhanad. Przydomek „Az-Zarkawi” określał jego pochodzenie z miasta Az-Zarka w Jordanii.

² Abu Katada alias Umar Abu Umar, alias Umar Mahmud Osman (ur. 1962 r.), jest Palestyńczykiem z jordańskim obywatelstwem, radykalnym muzułmańskim kaznodzieją, nazywanym ambasadorem Al-Kaidy w Europie. W 1993 r. otrzymał azyl w Wielkiej Brytanii z powodu religijnych prześladowań. Po 11 września 2001 r. władze brytyjskie zatrzymały jego paszport i zamroziły konto bankowe, podejrzewając go o związki z zamachowcami w USA. Został uwięziony w 2002 r. Zwolniono go w 2005 r., po kilku miesiącach wrócił jednak do więzienia, które ponownie opuścił. W 2008 r. został kolejny raz aresztowany. Przebywał w brytyjskim więzieniu w oczekiwaniu na ekstradycję do Jordanii, gdzie czeka go proces o przygotowanie zamachów na cele w Izraelu i na Zachodzie. Europejski Trybunał Praw Człowieka sprzeciwił się jego deportacji do Jordanii. Na mocy wyroku sądowego w listopadzie 2012 r. Abu Katada opuścił brytyjskie więzienie za poręczeniem majątkowym. Komisja Imigracyjna uchyliła wniosek Jordanii o jego ekstradycję, mimo zapewnień władz w Ammanie, że nie zostanie on poddany torturom w jordańskim więzieniu. Brytyjskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zapowiedziało odwołanie od wyroku.

³ Organizacja Al-Islah wa at-Tawhid została założona przez Abu Katadę i Umara Chalilę as-Sajjida alias Chalil Zjad, aresztowanego w Pakistanie i deportowanego do Jordanii w grudniu 1999 r. Władze jordańskie przypisywały tej organizacji odpowiedzialność za serię zamachów bombowych w 1998 r. na miejsca stanowiące atrakcje turystyczne.

⁴ Dżajsz Muhammad została założona przez Abu Goszara, a jej działalność finansowana była przez Dżamalę Chalifę, szwagra Osamy bin Ladena, i Abu Katadę. Członkowie organizacji byli w większości weteranami

cił do Afganistanu, gdzie pod Heratem założył obóz szkoleniowy dla swojego ugrupowania. Organizacja początkowo rywalizowała z Al-Kaidą w naborze nowych członków i zdobywaniu funduszy. W obozie znaleźli się obywatele Jordanii, Palestyny, Syrii, Libanu, Iraku i Turcji. Korzystali oni z tras przerzutowych wiodących przez Turcję i Iran. Ochotnicy często przybywali tu wraz z rodzinami. Az-Zarkawi nawiązał kontakty z kurdyjską organizacją Ansar al-Islam (Zwolennicy Islamu) działającą w północnym Iraku, na obszarze, który nie był kontrolowany przez reżim Saddama Husajna. Tam założył swoją drugą bazę. Po ataku USA na Afganistan Az-Zarkawi wrócił do Heratu, aby podjąć walkę w okolicach Kandaharu. Podczas bombardowania miasta został ranny, następnie wycofał się ze swoimi bojownikami do Iranu. W tym okresie organizacja korzystała z finansowej pomocy udzielanej przez Arabię Saudyjską, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Kuwejt, a także przez osoby powiązane z Gulbuddinem Hekmatialem⁵, od których otrzymali do swojej dyspozycji mieszkania i kilka gospodarstw rolnych w Iranie.

Źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Jordania> [dostęp: listopad 2012].

Od początku 2002 r. Az-Zarkawi skoncentrował się na przeprowadzaniu ataków terrorystycznych w Jordanii, a także na działaniach skierowanych przeciw Izraelowi oraz obiektom izraelskim. Nie występował natomiast przeciwko USA, co stanowiło zasadniczą różnicę między Tawhidem a Al-Kaidą. Organizacja planowała ataki na miejsc

o dużym znaczeniu turystycznym, w tym na górę Nebo⁶, która jest licznie odwiedzana przez turystów i pielgrzymów z Izraela, zamach ten został jednak udaremniony przez jordańskie służby specjalne. Członkowie Tawhidu poruszeni wydarzeniami drugiej intifady w Palestynie rozważali możliwość przeprowadzenia ataków na obiekty żydowskie w Niemczech, nie poczyniono jednak żadnych konkretnych kroków w tym kierunku. Najbliższym podwładnym Az-Zarkawiego był przebywający wtedy w Niemczech Abu Ali⁷. W tamtym czasie przywódca Tawhidu negocjował jakkolwiek próbę połączenia się

wojny w Afganistanie przeciwko ZSRR. Organizacja przeprowadzała ataki terrorystyczne w Jordanii na miejsca najczęściej odwiedzane przez turystów. Planowała również dokonanie serii zamachów milenijnych w 2000 r., jednak rozbięcie organizacji zniweczyło te plany.

⁵ Gulbuddin Hekmatiar (ur.1947 r.) jeden z czołowych komendantów mudżahedinów w okresie radzieckiej inwazji w Afganistanie i przywódca Hizb-e Islami Afghanistan (Islamskiej Partii Afganistanu), dziś popularnie zwanej Hizb-e Islami Gulbuddin (Islamską Partią Gulbuddina – organizacji tej poświęcono oddzielny rozdział). Jego siły otrzymywały większą część pomocy finansowej i wojskowej USA i Arabii Saudyjskiej, choć nie odnosiły spektakularnych sukcesów na froncie. W marcu 1990 r. Arabia Saudyjska wsparła jego ugrupowanie kwotą 100 mln dolarów. Ugrupowanie popierało nieudaną próbę puczu w armii afgańskiej przeciwko prezydentowi Mohammadowi Nadżibullahowi. Po jego obaleniu w 1992 r. Hekmatiar znalazł się w opozycji do nowo utworzonego rządu mudżahedinów, na którego czele stanął Burhanuddin Rabbani, i zaczął ostrzeliwać Kabul. W wyniku zawartego porozumienia z rządem Hekmatiar został premierem. Po opanowaniu Kabulu przez talibów zbiegł do Iranu. Do Afganistanu powrócił w końcu 2001 r. Podobno pomagał przeorganizować się członkom Al-Kaidy. Jego ugrupowanie bądź wspiera talibów, bądź z nimi walczy, w zależności od lokalnych sojuszy. Występuje także przeciwko siłom NATO w Afganistanie.

⁶ Według *Starego Testamentu* z góry Nebo Mojżesz zobaczył Ziemię Obiecaną. Dziś znajduje się tu sanktuarium Mojżesza i park archeologiczny.

⁷ Po atakach z 11 września 2001 r. niemiecki Federalny Urząd Kryminalny, zaczął nagrywać rozmowy telefoniczne, które z przebywającym w Afganistanie i w Iranie Az-Zarkawim prowadziły osoby podejrzewane o terroryzm, mieszkające na terenie Niemiec. Od 19 października 2001 r. do 7 kwietnia 2002 r. Służba ta nagrała

z Al-Kaidą. Uważał, że orientacja religijna Abu Hafsa al-Mawritaniego, człowieka odpowiedzialnego w organizacji Osamy bin Ladena za sprawy duchowe, jest sprzeczna z nauczaniem islamu, który on praktykuje. Podobno tego rodzaju różnice doktrynalne uniemożliwiały ugrupowaniom, takim jak organizacja Az-Zarkawiego, fuzję z Al-Kaidą

W połowie 2002 r. Az-Zarkawi wyjechał wraz ze swymi jordańskimi oraz palestyńskimi współpracownikami do Iraku. Używany przez nich dialekt językowy umożliwiał im stosunkowo łatwe wtopienie się w miejscową społeczność. Wyjazd z Iranu do północnego Iraku – terenu, którego nie obejmowała kontrola rządu w Bagdadzie – był możliwy dzięki wcześniej nawiązanym kontaktom z organizacją Ansar al-Islam. Bliską współpracę pomiędzy Az-Zarkawim a tym ugrupowaniem potwierdził później Jordańczyk Ahmed ar-Rijati⁸. Po inwazji USA na Irak i rozgromieniu irackiej armii organizacja znalazła się w pierwszym szeregu walki z amerykańskimi wojskami i wszystkimi „zdrajcami” sprawy islamu. Jednocześnie od momentu amerykańskiej obecności w Iraku zaczęła się zacieśniać współpraca Tawhidu i Al-Kaidy. Na początku 2004 r. wywiad USA przejął list Az-Zarkawiego przesłany pocztą elektroniczną do Osamy bin Ladena, w którym informował przywódcę Al-Kaidy o sytuacji w Iraku i proponował strategię prowadzenia dżihadu zakładającą przede wszystkim rozpętanie wojny domowej pomiędzy sunnitami a szyitami⁹. W dniu 17 października 2004 r. Az-Zarkawi wydał oświadczenie w imieniu Tawhidu, w którym zaapelował do Bin Ladena o zawarcie przymierza. Zmienił też nazwę swojego ugrupowania na Al-Kaida fi al-Irak (Al-Kaida w Iraku). Ostatecznie Az-Zarkawi zdecydował się na złożenie przysięgi wierności i posłuszeństwa Bin Ladenowi¹⁰. W grudniu 2004 r. katarska telewizja Al-Jazeera (Al-Dżazira) wyemi-

41 rozmów. Większość toczyła się pomiędzy Az-Zarkawim a Abu Alim, przebywającym w Niemczech. Inne – pomiędzy stronnikami przywódcy Tawhidu na terenie Niemiec lub pomiędzy nim a abonentami w Jordanii. Do porozumiewania się rozmówcy używali zaszyfrowanych określeń. W Afganistanie Az-Zarkawi używał telefonów satelitarnych, natomiast w Iranie korzystał z telefonu stacjonarnego swojego przyjaciela Raszida Haruna.

⁸ Zdaniem Ar-Rijatiego Az-Zarkawi spotkał się z mułłą Krekarem, przywódcą Ansar al-Islam, prawdopodobnie w połowie 2002 r. w Iraku. Obaj zgodzili się wyposażyć w broń i ładunki wybuchowe grupę około 15 osób gotowych przeprowadzić ataki na cudzoziemców i amerykańskie cele w Jordanii.

⁹ Tymczasowa Władza Koalicyjna w Bagdadzie opublikowała tłumaczenie tego listu, 12.02.2004 r.: *Do ludzi górskich dzicych (to jest Bin Ladena i Az-Zawahiriego), do jastrzębi chwały, oby Bóg obdarzał Was łaską i błogosławieństwami. Choć nasze ciała rozdziela przestrzeń, nasze serca biją blisko siebie. Przesyłam Wam opis sytuacji w Iraku. Po zapoznaniu się z nią podzieliliśmy naszych wrogów na 4 kategorie. 1) Amerykanie. Ci, jak wiecie, są najbardziej tchórzliwi spośród wszystkich Bożych stworzeń. To łatwa zdobycz, Bogu niech będą dzięki. Prosimy Go, byśmy mogli ich zabijać, wylapywać, po to, aby siać panikę wśród tych, którzy stoją za nimi i po to, aby wymieniać wylapanych na naszych więzionych braci. 2) Kurdowie. Ci są ością w gardle i cierniem w sercu. Pozbycie się ich dopiero się rozpocznie. Są ostatni na liście, choć, z Bożym przyzwoleniem, tym, którzy są dla nich symbolem, już staramy się zaskodzić. 3) Żołnierze, policja i tajni agenci. Ci są oczami, uszami i rękami okupanta i to dzięki nim on widzi, słyszy i gwałtownie uderza. Z Bożym przyzwoleniem jesteśmy zdecydowani brać ich sobie za cel i rozprawić się z nimi w najbliższym czasie, zanim sytuacja się unormuje. 4) Szyici. Ci, naszym zdaniem, są kluczem do zmian. Obranie szyitów za cel i uderzenie w ich religię, politykę i wojsko sprawi, że ujawnią chowaną w sercach urazę wobec sunnitów. Jeżeli wciągniemy ich w wojnę na tle religijnym, sunnici poczną szybko zagrożenie i wreszcie się przebudzą. Wy (Osama bin Laden i Ajman az-Zawahiri), łaskawi bracia, jesteście przywódcami, przewodnikami i symbolami dżihadu i walki. Nie uważamy się za godnych rywalizowania z Wami i sami nigdy nie zamierzaliśmy sięgać po sławę. Liczymy jedynie na to, że to wy będziecie grotem strzały, strażą przednią i mostem, po którym naród islamski przejdzie do obiecanego zwycięstwa i do takiego jutra, o jakim marzymy. Oto nasza wizja. Jeżeli przekonuje Was idea walki z odszczepieńcami, będziemy oddanymi Wam żołnierzami, będziemy szli pod Waszym sztandarem, będziemy wykonywać Wasze rozkazy i przysięgamy Wam wierność publicznie, za pomocą środków masowego przekazu. Jeżeli patrzycie na sprawy inaczej, pozostaniemy braćmi i niezgodą nie zabije naszej przyjaźni. Oczekujemy na odpowiedź i niech Bóg Was strzeże.*

¹⁰ Niniejszym ogłaszam, że At-Tawhid wa al-Dżihad oddaje słowem i czynem zarówno swoich przywódców, jak i żołnierzy pod rozkazy mużahedina Osamy bin Ladena i będzie prowadzić dżihad w imię Boga dopóki

towała film pokazujący Bin Ladena witającego Az-Zarkawiego w Al-Kaidzie. Osama bin Laden ogłosił w nim, że Abu Musab az-Zarkawi jest emirem organizacji Al-Kaida w Iraku, a podlegli mu bojownicy powinni wypełniać jego rozkazy. Swą przysięgę na wierność i posłuszeństwo Bin Ladenowi Az-Zarkawi wsparł w maju 2005 r. listem, w którym poprosił przywódcę Al-Kaidy o rozkazy¹¹.

W kwietniu 2004 r. w Ammanie udaremniono przeprowadzenie terrorystycznego zamachu z użyciem broni chemicznej. O jego przygotowanie podejrzewano Midhata as-Saida Umara alias Abu Habab al-Masri, który miał kierować programem broni masowego rażenia dla Al-Kaidy pod kryptonimem „Az-Zabadi” („Zsiadłe mleko”)¹². Rok wcześniej pięciu irackich dyplomatów,

Abu Musab Az-Zarkawi

Źródło: <http://www.terrorizm.com/abu-musab-al-zarkawi/> [dostęp: listopad 2012].

uznanych w Jordanii za persona non grata, rzekomo planowało wpuszczenie trucizny do wodociągów w stolicy Jordanii. W listopadzie 2005 r. członkowie organizacji Az-Zarkawiego przeprowadzili serię terrorystycznych zamachów w trzech luksusowych hotelach w Ammanie (Radisson, Grand Hyatt i Days Inn), licznie odwiedzanych przez zachodnich turystów i biznesmenów. Zginęło w nich 59 osób, a 115 zostało rannych¹³. Zamachów dokonali czterej irakijscy zamachowcy samobójcy, wśród których była jedna kobieta¹⁴.

Organizacja miała też znaczny wpływ na Synaju. Jej komórkę w tym rejonie tworzyło około 40 młodych ludzi pochodzących z największych beduińskich plemion Suwarka i Muszeina. Komórka ta jest odpowiedzialna za przeprowadzenie w październiku 2004 r. zamachu w Tabie, ulubionym kurorcie izraelskich turystów, w którym zginęły

nie skończą się klótnie w szeregach wyznawców islamu i cała religia nie zwróci się ku Bogu. Na Boga, szachu mudzahedinów, jeżeli każesz nam skoczyć do oceanu, pójdziemy za Tobą. Jeżeli tak rozkażesz, wykonamy Twój rozkaz. Jeżeli czegoś zabronisz, zastosujemy się do rozkazu. Jesteś bowiem wspaniałym dowódcą wszystkich armii islamu idących do boju przeciw zatwardziałym niewiernym i odszczepieńcom!

¹¹ *Od żołnierza stojącego na linii ognia, od Abu Musaba az-Zarkawiego do jego wielkiego księcia, Osamy bin Ladena, oby Bóg nagradzał go błogosławieństwami i nieustająco obdarzał swoją Bożą hojnością. Nasz księżę, prosimy Boga, by czuwał nad Tobą i dał Ci długie życie, by Cię uczynił cierniem w boku wrogów i w końcu, by Cię uczynił męczennikiem. Czekamy na Twoje wskazówki i rozkazy.*

¹² Abu Chabab al-Masri zginął w lipcu 2008 r., podczas raketowego ostrzału baz Al-Kaidy na pograniczu afgańsko-pakistańskim, dokonanego z bezzalogowego samolotu Predator.

¹³ W zamachach zginęli m.in. Baszir Nafeh – szef wywiadu wojskowego Al-Fatah na Zachodnim Brzegu Jordanu i Mustafa Akkad – syryjsko-amerykański producent i reżyser filmowy z córką Rimą. Akkad był reżyserem filmu pt. *Mesjasz* z Anthonym Quinmem i Irene Papas w rolach głównych. Był to prawdopodobnie najlepszy, zrealizowany z największym szacunkiem film o życiu proroka Muhammada, któremu przyklasnęły wszystkie muzułmańskie władze i który został nominowany do Oscara. Przed śmiercią Akkad pracował nad filmem o Saladynie.

¹⁴ Irakijka Sadžida Mubarak ar-Riszawi była jedyną zatrzymaną przez władze Jordanii. Ładunek, jaki kobieta miała zdetonować, nie eksplodował. Mąż Sadžidy – Ali Husajn asz-Szamari – nakazał jej opuścić salę bankietową w hotelu Radisson, po czym zdetonował własny ładunek. Bezpośrednio po aresztowaniu Ar-Riszawi przyznała się do udziału w terrorystycznym spisku, jednak na procesie oświadczyła, że jest niewinna. W 2006 r. została skazana na karę śmierci. Pozostałym sześciu jej rodakom udało się zbiec po zamachach do Iraku. Zostali zaocznie skazani na karę śmierci.

34 osoby. W wyniku zakrojonej na szeroką skalę akcji egipskiej policji zabito prawdopodobnie wszystkich zamachowców i aresztowano kilka tysięcy osób, zgodnie z zasadą, że wśród nich muszą znajdować się podejrzani. W odwecie w czerwcu 2005 r. organizacja przeprowadziła kolejny zamach bombowy w Szarm asz-Szeikh (zginęło wówczas 70 osób), a w kwietniu 2006 r. następny – w miejscowości Dahab (19 ofiar śmiertelnych).

Miejscowi beduińscy ekstremiści należą do Tawhidu, Al-Mudżahidun Misr (Mudżahedinów Egiptu) lub Dżajsz al-Islam (Armii Islamu) realnie zagrażają gazociągowi, którym przesyłany jest gaz z Egiptu do Izraela¹⁵. Na początku lutego 2011 r. podano, że nieznanymi sprawcami wysadzili w powietrze odcinek gazociągu znajdującego się w pobliżu miasta El-Arisz. Po jakimś czasie przedstawiciele izraelskich władz sprostowali tę informację, ogłaszając, że w pobliżu gazociągu doszło do wybuchu. W przeszłości gazociąg był już celem ataku plemion beduińskich zamieszkujących północną część półwyspu Synaj. W lipcu 2010 r. beduiński usiłował go wysadzić w ramach protestu przeciw egipskiemu rządowi. Do wybuchu w pobliżu gazociągu doszło prawie dwa tygodnie po tym, jak w Egipcie rozpoczęły się masowe protesty przeciw rządowi prezydenta Hosniego Mubaraka.

W lutym 2009 r. inna egipska komórka At-Tawhid wa al-Dżihad przeprowadziła zamach na bazarze Chan al-Chalili w Kairze, który jest tłumnie odwiedzany przez turystów. Terrorysty zrzucili z dachu budynku dwa ładunki wybuchowe. Ekspłodował tylko jeden, który zabił francuską turystkę, a 20 innych osób (głównie turystów z Francji) ranił. Drugi ładunek został rozbrojony przez saperów. Do pierwszego ataku terrorystycznego na bazarze Chan al-Chalili, dokonanego przez zamachowca samobójcę, doszło w kwietniu 2005 r. Zginęło wówczas dwóch obywateli Francji i jeden Stanów Zjednoczonych. Celem islamskich ekstremistów w Egipcie stali się turyści z Zachodu. Ataki miały ich zniechęcić do przyjazdów, pozbawiając tym samym Egipt jednego z głównych źródeł dochodów. Ugrupowanie Az-Zarkawiego w swojej działalności terrorystycznej w Iraku wykorzystywało zarówno zamachowców samobójców, wśród których było ponad 40 kobiet¹⁶, jak i samochody pułapki. Ugrupowanie skierowało swoje ataki na przedstawicieli irackich sił bezpieczeństwa oraz ośrodki werbunku i szkolenia policjantów, na przedstawicieli władz państwowych i lokalnych, żołnierzy USA i sił koalicyjnych, pracowników ONZ i organizacji pomocowych. Było ono również odpowiedzialne za zamordowanie wielu urzędników i polityków irackich. W latach 2004–2006 powszechne były ataki moździerzowe i raketowe na wybrane cele oraz stosowanie min pułapek ukrytych na drogach. Porywano również zakładników z zachodnich krajów, aby wywrzeć nacisk polityczny (żądając najczęściej wycofania obcych wojsk) lub otrzymać wysoki okup. Tylko

Abu Katada al-Filastini

Źródło: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/10/Svet/1080596/Al+Kaida+preti+Britaniji+.html>
[dostęp: listopad 2012].

W tym celu atakowało przedstawicieli irackich sił bezpieczeństwa oraz ośrodki werbunku i szkolenia policjantów, na przedstawicieli władz państwowych i lokalnych, żołnierzy USA i sił koalicyjnych, pracowników ONZ i organizacji pomocowych. Było ono również odpowiedzialne za zamordowanie wielu urzędników i polityków irackich. W latach 2004–2006 powszechne były ataki moździerzowe i raketowe na wybrane cele oraz stosowanie min pułapek ukrytych na drogach. Porywano również zakładników z zachodnich krajów, aby wywrzeć nacisk polityczny (żądając najczęściej wycofania obcych wojsk) lub otrzymać wysoki okup. Tylko

¹⁵ Egipt zaczął przesyłać gaz do Izraela w lutym 2008 r. w ramach kontraktu na dostawę 17 mld m³ surowca rocznie przez 15 lat. Gaz z Egiptu zabezpiecza w 40 proc. potrzeby Izraela.

¹⁶ Muriel Degaqu, 39-letnia Belgijka, była pierwszą Europejką, która w 2005 r. dokonała samobójczego zamachu w Iraku. Pięć lat wcześniej przeszła na islam. Była żoną Marokańczyka.

w 2004 r. zabito ośmiu zakładników, w tym amerykańskiego obywatela Nicka Berga, którego 7 maja 2004 r. ścięto jako pierwszego, a jego śmierć została sfilmowana i rozpowszechniona w internecie. Dopuszczano się masowych mordów na ludności szyickiej, zwłaszcza w okresie największego święta religijnego wyznawców tego odłamu islamu (Aszura). Podczas tego święta wybuchy bomb ukrytych w samochodach pułapkach i detonowanych przez zamachowców samobójców powodowały śmierć kilkudziesięciu oraz ranienie setek osób. Skala ataków na ludność cywilną i liczba ofiar była tak duża, że wywołało to zaniepokojenie Ajmana az-Zawahiriego, który w czerwcu 2005 r. przesłał list Az-Zarkawiemu. Oprócz przedstawienia mu własnej oceny sytuacji w Afganistanie wytknął w nim błędy polegające na braku współpracy z irackim społeczeństwem, prowadzeniu kampanii terroru przeciw szyitom i zwyczajmu obcinania głów ofiarom¹⁷.

Cudzoziemscy bojownicy zaczęli napływać do Iraku jeszcze przed upadkiem reżimu Saddama Husajna. To oni przeprowadzili większość samobójczych zamachów – łącznie z tymi, które odniosły tak strategiczne sukcesy, jak wycofanie z Iraku prawie wszystkich międzynarodowych i oengetowskich organizacji pomocowych. Abu Musab az-Zarkawi okazał się najbardziej skutecznym terrorystycznym przywódcą. W kierowanej przez niego organizacji walczyli przedstawiciele wielu krajów arabskich, m.in. Libijczycy, którzy byli drugą, po obywatelach Arabii Saudyjskiej, grupą arabskich ochotników. W 2007 r. w Iraku spośród 606 obcych mudżahedinów 112 pochodziło z Libii (19 proc.), w tym aż 52 z nadmorskiego miasta Derna¹⁸. Aż 85 proc. przebywających w Iraku Libijczyków podjęło się samobójczych misji. Libia dostarczała więcej zamachowców samobójców niż jakikolwiek inny kraj. Dorównywało jej tylko Maroko.

Abu Musab az-Zarkawi, uważany przez Amerykanów za najgroźniejszego terrorystę w Iraku, za którego głowę wyznaczono nagrodę w wysokości 25 mln dolarów, zginął w czerwcu 2006 r. koło Bakuby w wyniku ataku lotniczego. Razem z nim zginęło również jego siedmiu współpracowników, w tym doradca religijny Abdel Rahman. W pogrzebie Az-Zarkawiego uczestniczyły tłumy islamskich radykałów, w tym czterech członków jordańskiego parlamentu, którzy zostali aresztowani za udział w pogrzebie. Po śmierci Az-Zarkawiego Al-Kaida w Iraku przekształciła się w Dawlat al-Irak al-Islamijja (Islamskie Państwo Iraku).

¹⁷ List ten został przejęty przez oddziały USA w Iraku i opublikowany w październiku 2005 r. Ajman Az-Zawahiri napisał w nim m.in.: *Nie chcemy powtarzać błędów talibów, którzy ograniczyli udział w rządzeniu do grupy religijnych studentów i ludzi pochodzących wyłącznie z Kandaharu. W ich władzach nie było miejsca dla Afgańczyków i dlatego Afgańczycy od nich się odcięli. Postawę postronnych obserwatorów przyjęli nawet ludzie pobożni i kiedy nadeszła inwazja, emirat talibski upadł w ciągu kilku dni, ponieważ naród był albo pasywny albo wrogi (...). Ty i Twoi bracia musicie dążyć do zapewnienia sobie stosownego zaplecza, pomocy i współpracy, bo tylko wtedy przekształcicie się w zgodną, wspólną organizację czy stowarzyszenie, które będzie reprezentować wszystkich uczciwych ludzi w Iraku. Powtarzam ostrzeżenie: nie separujcie się od mas, cokolwiek się stanie. Wielu muzułmanów, Twoich wielbicieli, których masz wśród zwykłego ludu, dziwi się Twoim atakom na szyitów. Dziwi się zwłaszcza i dziwi coraz bardziej, kiedy ataki są kierowane na ich meczety. Moim zdaniem, choćbyś nie wiem jak się tłumaczył i usprawiedliwiał, dla ludności muzułmańskiej taka rzecz jest nie do zaakceptowania. I moim zdaniem niechęć do takich czynów będzie wśród tej ludności coraz bardziej narastać. Ludność muzułmańska, która kocha Cię i wspiera, nigdy nie zaakceptuje rzezi zakładników. Nie powinna Cię zwodzić pochwała niektórych żarliwych młodych ludzi i to, że nazywają Cię szejkiem rzeźników itd. Nie muszą Ci przypominać, że jesteśmy na wojnie, ale musisz wiedzieć, że więcej niż połowa tej wojny rozgrywa się na polu bitewnym mediów.*

¹⁸ Pod koniec 2007 r. amerykańscy żołnierze zajęli siedzibę dowództwa sunnickich bojowników w mieście Sindżar w północnym Iraku. Wśród pozostawionych tam dokumentów znaleźli wykazy obcych bojowników. W spisach najczęściej odnotowano obywateli Arabii Saudyjskiej (244), ale w stosunku do liczby mieszkańców swego kraju udział Libijczyków był znacznie wyższy.

DŻAMA'AT-E ISLAMI PAKISTAN
(STOWARZYSZENIE MUZUŁMAŃSKIE PAKISTANU–
– MUZUŁMAŃSKA PARTIA PAKISTANU)
DŻAMIAT ULEMA-E ISLAMI
(STOWARZYSZENIE UCZONYCH MUZUŁMAŃSKICH)
DŻAMIAT ULEMA-E PAKISTAN
(STOWARZYSZENIE UCZONYCH PAKISTANU)

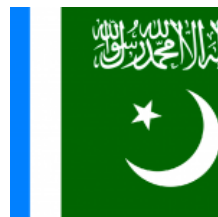

Symbol JIP

W Pakistanie oficjalnie działa kilka radykalnych partii mu-
 zułmańskich, które wywarły duży wpływ na historię tego kraju,
 jednak tylko umiarkowana Pakistan Muslim League – PML (Paki-
 stańska Liga Muzułmańska) odgrywała ważną rolę na scenie po-
 litycznej¹. Pozostałe ugrupowania religijne miały szansę wprowa-
 dzić do parlamentu większą liczbę swoich przedstawicieli jedynie
 po stworzeniu doraźnych sojuszy². Należą do nich przede wszyst-
 kim: Dżama'at-e Islami Pakistan (Stowarzyszenie Muzułmańskie

Pakistanu – Muzułmańska Partia Pakistanu), Dżamiat Ulema-e Islami (Stowarzyszenie
 Uczonych Muzułmańskich) oraz Dżamiat Ulema-e Pakistan (Stowarzyszenie Uczonych
 Pakistanu).

Zapleczem Dżama'at-e Islami Pakistan (JIP) jest klasa średnia zamieszkująca
 miasta. Jest to antyszyicka partia głosząca otwarcie hasła rewolucji islamskiej. Za poli-
 tyczne cele stawia sobie m.in. ustanowienie szariatu i sprawiedliwości społecznej, wpro-
 wadzenie zakazu naliczania odsetek w bankowości (*riba*) oraz zawarcie powszechnych
 mułmańskich porozumień obronnych dla wyzwolenia obszarów okupowanych przez
 „niewiernych”, jak Palestyna, Kaszmir, Irak czy Afganistan. Partia została założona
 w 1941 r. przez Abu al-Ala al-Maududiego (1903–1979). Nawoływał on w swoich
 pracach pt.: *Dżihad fi al-Islam (Dżihad w islamie)* i *Risala-e Dunja (Traktat o społeczeństwie)*
 do powrotu do rzeczywistego, oryginalnego źródła islamu i pozbycia się
 wszelkich intelektualnych komentarzy do źródeł religii, które
 zostały stworzone na przestrzeni wieków. Zawarte w *Koranie*
 mułmańskie wyznanie wiary (*szahada*): *Nie ma Boga prócz*
Allaha, a Muhammad jest jego Prorokiem Al-Maududi interpretował w nowy sposób:
 nie ma nikogo innego poza Bogiem, kogo powinien słuchać człowiek. Postulował też
 odgórną islamizację społeczeństwa w państwie, którego podstawą są szariat i boska,
 a nie ludzka, władza na ziemi. Uważał, że najlepszym sposobem
 na wcielenie w czyn idei islamu jest stworzenie zdyscyplinowanej partii,
 która stanowiłaby rodzaj awangardy rewolucji islamskiej. Niektóre frakcje
 partii – wierne temu przesłaniu – są zdania, że nie powinna ona uczestniczyć w wybo-
 rach parlamentarnych, a wyłącznie dążyć do zmian rewolucyjnych. Dżama'at-e Islami

Flaga JIP

¹ Pakistan Muslim League po przewrocie wojskowym, dokonanym przez Perweza Muszarrafa w 1999 r.,
 podzieliła się na dwie frakcje: zwolenników Nawaza Szarifa (PML-N od Nawaz) i stronników Muszarrafa,
 wspieranego przez rządzący Pendżabem klan Czaudhric (PML-Q od Qaid-e Azzam, czyli Wielki Wódz).

² Przed wyborami parlamentarnymi w 2002 r., które wygrała PML-Q, Dżamiat Ulema-e Islami utworzyło
 koalicję z innymi partiami islamskimi o nazwie Muttahida Madżlis-e Amal (Zjednoczone Forum Działania).
 Partie te zdobyły 10 proc. wszystkich głosów.

Pakistan stała się partią masową, której organizacja i program posłużyły za wzór późniejszym ugrupowaniom fundamentalistycznym.

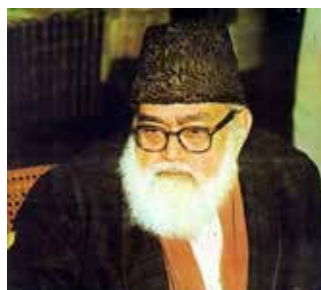
Dżama'at-e Islami Pakistan prowadziła działalność misyjną wśród społeczeństwa muzułmańskiego na rzecz przywrócenia wartości religijnych (*ikamat ad-din*). Hasło to oznaczało wysiłek indywidualny w zbliżaniu się do prawd wiary oraz zamysł podporządkowania całego życia społecznego wiernych autorytetowi szariatu. Przywrócenie wartości religijnych stało się sposobem życia, który wynikał z dobrowolnej akceptacji suwerennej władzy Boga (*hakimijja*). Ta ostatnia oznaczała absolutną i nieograniczoną władzę Allaha zarówno w czasie, jak i w przestrzeni. Suwerenna władza Boga w ujęciu Al-Maududiego miała być uwieńczeniem *ikamat ad-din*, czyli moralnego nakazu podporządkowania wszystkich dziedzin życia Bogu. Rewolucyjny charakter tej koncepcji ujawnił się w poglądach Sajjida Kutba, ideologa organizacji Al-Ichwan al-Muslimin (Bracia Muzułmanie) w Egipcie, który wykazał się dużą oryginalnością w adaptacji i rozwoju nauki Al-Maududiego.

W JIP panuje surowa dyscyplina. Decyzje partii zapadają w wyniku wewnętrznych konsultacji, ale gdy stanowisko zostanie uzgodnione, każdy członek musi mu się podporządkować. Jest to jedyna partia w Pakistanie, która dysponuje skomputeryzowanymi listami swoich członków, wydaje gazetę codzienną i własne pismo akademickie. Jej przesłanie jest wybitnie konserwatywne, ale metody działania są bardziej nowoczesne niż innych partii w kraju. Mimo dobrej organizacji, partia ta zawsze zajmowała pozycję marginalną na pakistańskiej scenie politycznej i nigdy nie zagroziła rządzącej klasie politycznej.

Wiarygodność partii została podważona przez fakt, że jej założyciel ostro sprzeciwiał się kampanii Ligi Muzułmańskiej na rzecz utworzenia Pakistanu w 1947 r. Kierujących Ligą, a zwłaszcza „ojca” Pakistanu, Mohammada Alego Dżinnaha (zm. 1948 r.), uważał za przedstawicieli prozachodnich elit nieposiadających legitymizacji, aby prezentować muzułmanów subkontynentu indyjskiego. Począwszy od tak wielkiego błędu w ocenie sytuacji, przywódcy JIP konsekwentnie wykazywali brak politycznej przenikliwości.

Mimo to ugrupowanie miało duże polityczne wpływy w okresie rządów gen. Mohammada Zii ul-Haqa (1977–1988), kiedy to zajmowało się m.in. rozdziałem zagranicznej pomocy dla afgańskich uchodźców, którzy opuścili swój kraj, uciekając przed wojskami radzieckimi.

Obecnie JIP raczej nie zrzesza muzułmańskich duchownych, nie jest też partią masową. W jej szeregach znajdują się przeważnie przedstawiciele inteligencji o ortodoksyjnych poglądach w kwestii wiary. Partia jest szczególnie aktywna w Pendżabie, w dawnej Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej i w Karaczi. Ma zdolność skutecznej mobilizacji setek tysięcy zwolenników na wiecach i manifestacjach. Kontroluje również sieć meczetów. Szacuje się, że ma około 100 tys. sympatyków m.in. wśród dziennikarzy i pracowników oświatowo-edukacyjnych. Jej komórki działają na terenie Indii (w Kaszmirze), Bangladeszu i Wielkiej Brytanii. Partia jest powiązana z Braciami Muzułmanami i afgańską Hizb-e Islami Gulbuddina Hekmatiara. W Kaszmirze ramieniem zbrojnym JIP jest Hizb ul-Mudżahidin (Partia Mudżahedinów)³, a założona

Abu al-Ala al-Maududi

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/Abul_Ala_Maududi
[dostęp: listopad 2012].

³ Hizb ul-Mudżahidin została założona w 1989 r. z inicjatywy JIP jako organizacja zbrojna prowadząca

w 1995 r. fundacja Shuda-e Islam pomaga rodzinom mudżahedinów walczących w tym regionie. Oblicza się, że w latach 1995–2000 fundacja wypłaciła 15 mln rupii (247 tys. euro) rodzinom poległych bojowników. Przywódcy ugrupowania: Qazi Hussain Ahmed (przewodniczący), Said Munawar Hasan (sekretarz generalny) i Ghafur Ahmed nadal mówią o potrzebie rewolucji islamskiej, choć dla osiągnięcia chwilowych korzyści politycznych w różnych momentach wchodzili w układy z innymi partiami, kierując się bardziej własnym wyczuciem opinii publicznej niż społecznymi i politycznymi realiami. Wielu członków i działaczy JIP wywodzi się z ruchu *deobandi* i szerzy antyświąteczną ideologię.

W lutym 2011 r. Said Munawar Hasan, odnosząc się do wydarzeń w Tunezji i Egipcie, stwierdził, że obecna sytuacja w Pakistanie sprzyja rewolucyjnym przemianom. Zaznaczył jednak, że tylko religijne podstawy zmian politycznych mogą zapewnić sukces tego typu ruchom w Azji Południowej, dlatego przywódcy duchowi powinni kontrolować przebieg wydarzeń. Dodał również, że islamska rewolucja powinna przebiegać w sposób całkowicie pokojowy i musi uwzględniać potrzeby obywateli.

Politycznym zapleczem JIP są pasztuńskie obszary Beludżystanu i dawnej Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej, gdzie partia kontroluje dużą liczbę medres o tradycji deobandyjskiej. Partia ta jest główną siłą islamskiego fundamentalizmu i propagatorem salafickiej ideologii.

Dżamat Ulema-e Islami (JUI) została założona w Kalkucie w 1945 r. przez radykalnych uczonych muzułmańskich związanych z ruchem *deobandi*. Partia wyłoniła się z powstałego w 1919 r. Dżamat Ulema-e Hind. Głosi ona surową interpretację islamu i wzywa do odrzucenia nowoczesności i powrotu do czystego VII-wiecznego islamu z okresu proroka Muhammada i prawowiernych kalifów. W nadzorowanych przez nią medresach wykształciło się ponad 20 tys. talibów, którzy w drugiej połowie lat 90. XX w. przejęli władzę w Afganistanie. Uważa się, że zbrojnym ramieniem JUI jest terrorystyczna organizacja o nazwie Sipah-e Sahaba Pakistan (Pakistański Korpus Towarzyszy Proroka), natomiast w Kaszmirze JUI kontroluje inne terrorystyczne ugrupowanie – Harakat ul-Mudżahidin (Ruch Mudżahedinów).

Partia jest kierowana bądź przez rywalizujących, bądź współdziałających z sobą trzech liderów: Fazlura Rahmana, Samiego ul-Haqa i Asmatullaha Khana. Fazlur Rahman⁴ jest przywódcą frakcji JUI-F (od imienia Fazlur). Jej sekretarzem generalnym jest mułła Abdul Ghafur Hajderi. Sami ul-Haq⁵, rektor słynnej deobandyjskiej medresy Dar ul-Ulum Haqanij-

Samī ul-Haq

Źródło: <http://www.senate.gov.pk/ShowMemberDetail.asp?MemberCode=429&CatCode=0&CatName=> [dostęp: listopad 2012].

walkę o przyłączenie Kaszmiru do Pakistanu. Partia organizowała obozy szkoleniowe na terenie Afganistanu. Po zakończeniu wojny w Afganistanie przeciwko radzieckiej okupacji w jej szeregach walczyło wielu arabskich ochotników. Według liderów ugrupowanie kierowane przez Saida Salahuddina liczy prawie 7 tys. bojowników. W listopadzie 2005 r. Unia Europejska uznała Hizb ul-Mudżahidin za ugrupowanie terrorystyczne.

⁴ Fazlur Rahman, lider pakistańskich uczonych religijnych, polityk, członek opozycji w Zgromadzeniu Narodowym i Senacie, stoi na czele partii od 1977 r. Po rozpoczęciu ataku USA na Afganistan 7 października 2001 r. został osadzony w areszcie domowym.

⁵ Sami ul-Haq jest przyjacielem mułły Omara, przywódcy afgańskich talibów, i Osamy bin Ladena. Ul-Haq wezwał do dżihadu przeciwko Amerykanom i rządowi Pakistanu, *jeśli tylko noga żołnierza zza oceanu postanie na pakistańskiej ziemi*. Jest senatorem i działaczem JUI, a także członkiem Rady Obrony Afganistanu i Pakistanu, skupiającej 35 ugrupowań islamskich. Podczas demonstracji w Peszawarze i Islamabadzie wygłaszał płomienne mowy przeciwko rządowi, który współpracował z USA.

ja w Akhora Khattak, przewodzi frakcji JUI-S (od Sami), natomiast Asmatullah Khan stoi na czele frakcji Nazryati (JUI-N). W okresie rządów gen. Mohammada Zii ul-Haqa (1977–1988) partia w zamian za poparcie uzyskała fundusze, dzięki którym rozwinęła sieć szkół koranicznych. Szkoły te ukończyło wielu młodych Afgańczyków, a według niektórych szacunków, wykształcono tu mniej więcej 20 tys. talibów (uczniów, poszukujących wiedzy). Większość duchownych, którzy wykładają w medresach znajdujących się na pograniczu afgańsko-pakistańskim, była związana z ośrodkiem w Deobandzie, w którym kształciła się także tradycyjna elita duchownych Afganistanu.

W latach 1993–1994 JUI było wspierane przez rząd Benazir Bhutto. W 1999 r. mułła Abdul Ghafur Hajderi zagroził odwetem premierowi Nawazowi Szafirowi, jeśli władze Pakistanu udzielą pomocy USA w walce z Osamą bin Ladenem. Po zamachach 11 września 2001 r. JUI zorganizowało wielotysięczne manifestacje poparcia dla przywódcy Al-Kaidy.

Dżamat Ulema-e Islami ma tysiące członków i miliony sympatyków, wśród których jest wielu talibów. Większość zwolenników JUI wywodzi się ze środowiska wiejskiego. Partia poza szerzeniem idei radykalnego islamu prowadziła też kampanie przeciw niesprawiedliwości społecznej i obecności Amerykanów w regionie. Otwarcie popierała Al-Kaidę, a obecnie popiera walkę afgańskich talibów przeciwko wojskom NATO. Zdobywa również mandaty poselskie do parlamentu federalnego i współtworzy koalicyjne rządy w Beludżystanie i dawnej Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej.

Dżamat Ulema-e Islami jest obecnie największą partią religijną w pakistańskim parlamencie. Jej posłowie, którzy przez dwa tygodnie po śmierci Osamy bin Ladena unikali publicznych wypowiedzi, podczas sesji parlamentu wstali i zaczęli modlić się za duszę zabitego przywódcy Al-Kaidy. Wywołało to oburzenie przewodniczącego, który zarzucił deputowanym, że nie mają prawa wznosić modłów w budynku parlamentu bez uprzedniego zezwolenia. W modlitwie nie wziął udziału żaden z deputowanych rządzącej Pakistan People's Party (Pakistańskiej Partii Ludowej), co dało religijnej opozycji powód do kwestionowania islamskich korzeni partii i rządu.

Pod koniec marca 2011 r. dokonano dwóch nieudanych zamachów na życie Fazlura Rahmana, zwanego często „ojcem pakistańskich bojowników”. Do zamachów przyznały się dwie organizacje talibów, wchodzące w skład Tehrik-e Taliban Pakistan: grupa Hafiza Gula Bahadura oraz mułły Nazira Ahmeda z Waziristanu Południowego. Wydarzenia te wywołały w wielu pakistańskich miastach gwałtowną reakcję i protesty zwolenników Rahmana. Zamachy mogły być skutkiem wewnętrznych zmian w strukturach organizacji pakistańskich talibów bądź wynikiem rozgrywek politycznych między partiami starającymi się zyskać władzę w rejonach północno-zachodniego Pakistanu. Przedstawiciele frakcji JUI-F oświadczyli natomiast, że zamachy zostały zorganizowane przez zagranicznych agentów i były reakcją na sprzeciw partii wobec amerykańskiej agresji w Libii, Iraku i Afganistanie.

Fazlur Rahman

Źródło: <http://www.123people.com/e/fazlur+rehman> [dostęp: listopad 2012].

Ahmed Nurani

Źródło: <http://www.geourdu.com/columns-and-articles/attachment/shah-ahmed/noorani/>
[dostęp: listopad 2012].

Sami ul-Haq stanął również na czele ugrupowania Madzlis-e Difa-e Pakistan (Rada Obrony Pakistanu), które powstało w wyniku protestów po ostrzeżeniu przez samoloty NATO 26 listopada 2011 r. dwóch posterunków wojskowych Pakistanu położonych przy granicy z Afganistanem. W wyniku ostrzału zginęło 24 pakistańskich żołnierzy. Incydent ten spowodował zamknięcie szlaków zaopatrzenia dla sił NATO w Afganistanie przez władze Pakistanu. Rada Obrony Pakistanu pod koniec 2011 r. utworzyła około 40 organizacji i grup islamskich sprzeciwiających się amerykańskiej obecności w Pakistanie i Afganistanie oraz domagających się od rządu zerwania wszelkich kontaktów z USA i NATO.

Dżamiat Ulema-e Pakistan (JUP) powstała w 1948 r. jako partia popierających nowoczesność uczonych muzułmańskich ruchu *barelwi*. W istocie jednak celem ugrupowania jest stworzenie w Pakistanie państwa islamskiego zamieszkałego wyłącznie przez społeczeństwo „prawdziwych” muzułmanów i wyłączenie z niego wyznawców innych odłamów islamu, w tym szyitów. Partia jest kierowana przez mułłę Ahmeda Nuraniego (przewodniczący Rady Najwyższej), mułłę Sattara Khana Niazi (przewodniczący partii), gen. K.M. Azhara (wiceprzewodniczący partii) i prof. Szaha Farida ul-Haqa (sekretarz generalny). Partia ta nie dorównuje aktywnością dwóm poprzednim ugrupowaniom. U wielu liderów powtarzające się klęski wyborcze wyrobiły przekonanie, że JUP powinna działać raczej jako grupa nacisku niż partia polityczna. Pod koniec lat 90. XX w. ugrupowanie nawet nie startowało w wyborach. Obecnie jej przedstawicielom udaje się zdobywać mandaty poselskie dzięki lokalnym porozumieniom z Pakistan Muslim League i Dżamiat Ulema-e Islami. Partia kontroluje sieć meczetów i medres. W 1992 r. utworzyła bojową organizację Sunni Tehrik (Ruch Sunnicki), która dokonała zabójstw wielu szyitów i wyznawców innych nurtów islamu uznawanych przez nią za heretyckie. Grupa działa w prowincji Pendżab oraz w Karaczi, gdzie jest powiązana ze środowiskami przestępczymi. W 1998 r. ówczesny sekretarz generalny JUP Szaikh Mir Hamzah był sygnatariuszem manifestu proklamującego Światowy Front Islamski na rzecz Dżihadu przeciwko Żydom i Krzyżowcom, potwierdzając tym samym współpracę JUP z Al-Kaidą.

W styczniu 2011 r. członkowie fundamentalistycznych partii religijnych zorganizowali we wschodnim Pakistanie wielkie manifestacje przeciwko zniesieniu prawa przewidującego karę śmierci za bluźnierstwo przeciw islamowi – posądzenie o podważenie autorytetu *Koranu* lub naruszenie czci proroka. Pod hasłem: *Jesteśmy gotowi poświęcić życie dla honoru proroka Muhammada* fundamentaliści wyrażali swój sprzeciw wobec jakiegokolwiek próbie złagodzenia obowiązującego dotychczas prawa. Co prawda w Pakistanie od kilkudziesięciu lat nie wykonano kary śmierci za bluźnierstwo, a sądy apelacyjne zamieniają ją rutynowo na więzienie lub w ogóle anulują wyroki wydane przez sądy niższej instancji, osoby posądzone przez otoczenie o bluźnierstwo są jednak często ofiarami samosądów bądź zabójstw dokonanych przez ekstremistów

Pod wpływem nacisków rząd Pakistanu oświadczył, że nie ma zamiaru zmieniać prawa, które ustanawia karę główną za bluźnierstwo. Religijni fanatycy organizowali protesty w różnych miastach Pakistanu od chwili, kiedy liberalny gubernator stanu Pendżab Salman Tasir zaproponował zreformowanie prawa dotyczącego bluźnierstw przeciw islamowi. Opowiedział się też za skazaną za bluźnierstwo przeciw Muhammadowi na karę śmierci chrześcijanką Asią Bibi, którą odwiedził w więzieniu. Za Bibi ujęła się też społeczność międzynarodowa, zwracając się o jej uwolnienie. Los Bibi zależy od wyroku sądu apelacyjnego w Lahore. Tasir został zamordowany 4 stycznia 2011 r. przez własnego ochroniarza, który nie zgadzał się z jego stanowiskiem w sprawie zniesienia kary śmierci za bluźnierstwo.

AL-DŽIHAD AL-ISLAMI AL-MISRI (EGIPSKI ISLAMSKI DŽIHAD)

Organizacja Al-Dżihad al-Islami al-Misri, znana bardziej jako Egipski Islamski Dżihad, została założony w 1978 r. przez Muhammada Abd as-Salama Faradża i Abbuda Abd al-Latifę az-Zummura. Znana jest ona również pod nazwą Grupa Dżihadu (Tanzim al-Dżihad). W odróżnieniu od Al-Dżama'a al-Islamiyya fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej) nie przywiązywała znaczenia do głoszenia wiary (*dawa*). Uważała bowiem, że dopóki ruch fundamentalistyczny jest słaby, to państwo ma siły i środki, aby go zwalczać. Dlatego walka aż do obalenia istniejących władz w Egipcie stała się głównym celem grupy. Duży wpływ na świadomość liderów i członków organizacji wywarła ideologia Sajjida Kutba¹. Nową wykładnią dżihadu stała się jednak wydana w konspiracji w 1980 r. książka Salama Faradża pt. *Al-Dżihad: Al-Farida al-Ghajba* (*Dżihad: zaniedbany obowiązek*), która była nielegalnie rozpowszechniana w Kairze. Autor stwierdził w niej m.in. że droga do ostatecznego celu, jakim jest odtworzenie muzułmańskiego państwa, biegnie przez zbrojną walkę i zabicie wszystkich tych, którzy sprzeniewierzyli się zasadom islamu. Przedstawiona przez Faradża koncepcja świętej wojny stała się apologią terroryzmu i legitymizowała zamach na prezydenta Egiptu Anwara as-Sadata, który, według nich, zdradził islam, podpisując w marcu 1979 r. porozumienie pokojowe z Izraelem. Zamach przeprowadziła jedna z komórek Egipskiego Islamskiego Dżihadu, zwanych *ankud*, które charakteryzowały się dużą niezależnością i samodzielnością w podejmowaniu działań.

Do zamachu na As-Sadata doszło 6 października 1981 r. podczas parady wojskowej w Kairze, zorganizowanej z okazji rocznicy wojny z Izraelem w 1973 r. Czterech ubranych w wojskowe mundury członków Egipskiego Islamskiego Dżihadu, pod dowództwem por. Chalida Ahmeda Szawkiego al-Islambuliego², uzbrojonych w automatyczne karabiny szturmowe i granaty, odłączyło się od defilującego pododdziału i zaatakowało trybunę, na której stał prezydent wraz z gośćmi honorowymi. Agenci ochrony byli bezradni. Oprócz prezydenta As-Sadata zginęło 8 osób, a około 30 zostało rannych, w tym

Abd al-Latif az-Zumur

Źródło: <http://213.158.162.45/~egyptian/index.php?action=news&id=16232&title=In%20new%20Egypt,%20Jihad%20leader%20says%20time%20for%20gun%20is%20over> [dostęp: listopad 2012].

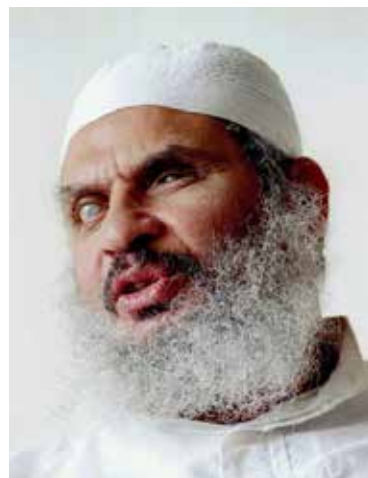
¹ Więcej na temat Sajjida Kutba w rozdziale *Al-Ichwan al-Muslimin*.

² Chalid al-Islambuli miał też osobisty powód dokonania zamachu, ponieważ jego brat został uwięziony za działalność w ruchu fundamentalistycznym. Podczas rozprawy sądowej Al-Islambuli stwierdził, że jego główną motywacją do przeprowadzenia zamachu było podpisanie przez prezydenta As-Sadata w Camp David pokoju z Izraelem. Al-Islambuli był sądzony przez sąd wojskowy, który uznał go za winnego i skazał na karę śmierci. Po jej wykonaniu Al-Islambuli przez wielu ekstremistów został ogłoszony męczennikiem w świecie islamu i jako jeden z pierwszych „nowoczesnych *szahidów*” stał się symbolem, który inspirował radykalne ruchy islamskie.

oficerowie armii USA. W dniu 12 października 1981 r. ogłoszono, że o udział w zamachu są podejrzane 24 osoby. Wśród aresztowanych poza czwórką zamachowców znaleźli się Abd as-Salam Faradž i Umar Abd ar-Rahman, wykładowca teologii na uniwersytecie w Asjut, który miał przewodzić antyrządowemu powstaniu i islamskiej rewolucji, mającej wynieść go do władzy. Rząd Egiptu pokonał jednak ruch rewolucyjny, aresztując do grudnia 1981 r. około 2,5 tys. członków organizacji³.

Po śmierci Faradża ideologiem organizacji został Umar Abd ar-Rahman, który po opuszczeniu więzienia w 1984 r. wyjechał do USA. Przebywając od 1995 r. w amerykańskim więzieniu, dostarczał teologicznego uzasadnienia terrorystycznej działalności Al-Kaidy. Był on źródłem inspiracji duchowej i jednocześnie pomysłodawcą najbardziej spektakularnych ataków terrorystycznych w dwóch ostatnich dekadach XX w., poczynając od wspomnianego zamachu na prezydenta Egiptu 6 października 1981 r., a skończywszy na ataku na Nowy Jork 11 września 2001 r. Był on też autorem szeroko rozpowszechnionej, choć rzadko cytowanej fatwy, legitymizującej wszelkie działania terrorystyczne: *Zerwijcie wszystkie stosunki z Amerykanami, Żydami i chrześcijanami, rozrywajcie ich na strzępy, niszcźcie ich gospodarkę, palcie ich korporacje, pozbawiajcie ich spokoju, zatapiajcie ich okręty, zestrzeliwujcie ich samoloty i zabijajcie ich w powietrzu, na morzu i na lądzie. I zabijajcie ich wszędzie, gdzie ich napotkacie, zastawiajcie na nich pułapki, bierzcie zakładników i niszcźcie ich obserwatoria. Zabijajcie tych niewiernych. Aż doświadczą waszej surowości. Walczcie z nimi, a Allah będzie ich torturował waszymi rękami i pohańbi ich, a was ustanowi zwycięzcami nad nimi. Naród wierzących budzi się do życia, a gniew i wściekłość ogarną cały świat.* Fatwa ta była najprawdopodobniej pierwszym przypadkiem udzielenia poparcia dla terrorystów atakujących amerykańskie samoloty, okręty i obiekty gospodarcze przez znanego religijnego duchownego.

Organizacja, osłabiona aresztowaniami po zamordowaniu prezydenta As-Sadata, skoncentrowała się na infiltracji egipskich sił zbrojnych i służb policyjnych. Po założeniu swoich komórek w armii Egipski Islamski Dżihad w połowie lat 80. XX w. dokonał serii zamachów na polityków, m.in. na dwóch byłych ministrów spraw wewnętrznych: Hasana Abu Bawhę i Zakiego Badra. Strategię ugrupowania można określić jako dążenie do infiltrowania najważniejszego elementu reżimu prezydenta Hosniego Mubaraka – armii. Organizacja sabotowała działania władz mające na celu kontrolowanie wydarzeń, a także czyniła starania, aby zdobyć sympatię armii i uzyskać od niej pomoc. Pod

Umar Abd ar-Rahman

Źródło: http://www.biyokulule.com/view_content.php?articleid=3052
[dostęp: listopad 2012].

³ Czterech bezpośrednich zamachowców oraz Abd as-Salam Faradž zostało skazanych na karę śmierci, a 58 osób otrzymało wyroki od 5 lat do kary dożywotniego więzienia. Abd al-Latif az-Zummur, któremu zarzucono współudział w przygotowaniu zamach, został skazany na 25 lat ciężkich robót. Chociaż szejk Umar Abd ar-Rahman został uniewinniony, był jednak przetrzymywany w więzieniu i torturowany. Łagodny – według obserwatorów – wyrok oraz długotrwałość procesu (około 2 lat) potwierdziły przypuszczenia, że nowy prezydent, Hosni Mubarak, doceniał siłę fundamentalizmu i pragnął pozyskać centrystów w celu wyizolowania najbardziej ekstremalnych sił.

koniec lat 80. XX w. Egipski Islamski Dżihad został poważnie osłabiony na skutek masowych aresztowań, jednak powrót weteranów afgańskich na przełomie lat 80. i 90. XX w. wpłynął na aktywność organizacji i nasilenie działalności terrorystycznej. Atakowano głównie urzędników państwowych oraz oficerów wojska i policji. W 1993 r. postawiono przed sądem trzech żołnierzy powiązanych z Egipskim Islamskim Dżihadem. Był to pierwszy proces wojskowych oskarżonych o działalność terrorystyczną od czasu zamordowania prezydenta As-Sadata. W dniu 19 listopada 1995 r. organizacja przeprowadziła samobójczy atak bombowy na ambasadę Egiptu w Islamabadzie. Zginęło wówczas 17 osób, a 59 zostało rannych. Uważa się, że ugrupowanie ponosi również odpowiedzialność za podłożenie bomb w ambasadach USA i Izraela w Manili w 1994 r. i udaremniiony atak na ambasadę Stanów Zjednoczonych w Albanii w 1998 r.

W 1991 r. kierownictwo Egipskim Islamskim Dżihadem objął Ajman az-Zawahiri⁴, który na początku następnego roku wraz z Osamą bin Ladenem i liczną grupą osób przeniósł się z Afganistanu do Sudanu, towarzysząc od tej pory przywódce Al-Kaidy. Abbud Abd al-Latif az-Zummur, będąc byłym oficerem wywiadu egipskiej armii, opracował specjalistyczne szkolenie dla egipskich islamskich terrorystów, udzielając fachowych porad prowadzenia międzynarodowych operacji terrorystycznych. Aby umożliwić ekstremistom działania na Zachodzie, kładł nacisk na zasady pełnej konspiracji, włącznie z tym, aby członkowie terrorystycznych komórek ubierali się po europejsku, golili brody, nie unikali miejsc publicznych i wtapiali się w tłum. Szkolenie obejmowało również techniki wywiadowcze i kamuflażu.

Ajman az-Zawahiri

Źródło: <http://www.ztis.cz/rubrika/izrael/clanek/novy-sef-al-kaidy-hrozi-terorem-usa-i-izraeli> [dostęp: listopad 2012].

W czerwcu 1995 r. Az-Zawahiri zorganizował w Chartumie zamach na prezydenta Hosniego Mubarka, który przyleciał z oficjalną wizytą do Addis Abeby. Prezydent Egiptu uniknął śmierci, lecz władze w Kairze zaczęły naciskać na rząd w Chartumie o wydanie sprawców zamachu. Spowodowało to wstrzymanie terrorystycznej aktywności ugrupowania.

Organizacja miała swoich przedstawicieli również na Bałkanach. Młodszy brat Ajmana Muhammad az-Zawahiri został zatrudniony w International Islamic Relief Organization – IIRO (Al-Ighata al-Islamija al-Alamija, Międzynarodowej Islamskiej Organizacji Pomocy) w Tiranie. W albańskim oddziale tej charytatywnej organizacji pracowało jeszcze kilku innych członków Egipskiego Islamskiego Dżihadu. Albańska Narodowa Służba Informacyjna (Sherbimi Informativ Kombetar – ShIK) w 1998 r. nagrała ich liczne rozmowy z Ajmanem az-Zawahirim. W tym samym roku CIA, współpracująca z albańskimi służbami, zatrzymała w Tiranie i deportowała do Egiptu czterech ekstremistów. Jednego z nich, Ahmeda Ibrahima an-Naggara, pracującego dla organizacji charytatywnej Al-Haramajn, skazano zaocznie w Kairze za udział w zorganizowaniu w 1993 r. zamachu na kairskim bazarze i współudział w zamachu na prezydenta As-Sa-

⁴ Ajman az-Zawahiri (ur. 1951 r. w Kairze) w latach 70. XX w. przewodził komórce egipskich dżihadystów. Uwieszony w 1981 r. w związku z zamachem na prezydenta Anwara as-Sadata, po wyjściu na wolność w 1984 r. wyjechał do Peszawaru w Pakistanie, gdzie założył komórkę Egipskiego Islamskiego Dżihadu. Z Bin Ladenem spotkał się w 1986 r., namawiając go potem do zerwania z nauczycielem i mentorem Abdullahem Azzamem (Azzam zginął w zamachu bombowym w Peszawarze 24 listopada 1989 r.).

data w 1981 r. An-Naggar współpracował z trzema działaczami muzułmańskimi zatrudnionymi w International Islamic Relief Organization na terenie Albanii: Muhammadem Hasanem Titą, Magotem Mustafą i Muhammadem Fondą. Władze egipskie oskarżyły ich o zamach na przewodniczącego egipskiego parlamentu w 1991 r., a USA ścigały za podłożenie bomby w samolocie i hipermarkecie na terytorium Stanów Zjednoczonych. Podczas ich aresztowania w należącym do nich tirańskim mieszkaniu policja znalazła broń i podrobione pieczęcie albańskich instytucji państwowych.

W 1998 r., tydzień przed zamachami na amerykańskie ambasady w Kenii i Tanzanii, Egipski Islamski Dżihad zagroził USA odwetem za ekstradycję do Egiptu wydanych im przez Albanie członków organizacji. Ostrzegawczy list wysłany przez Egipski Islamski Dżihad do światowych agencji prasowych głosił m.in.: *Informujemy Amerykanów, że szykujemy im odpowiedź, którą – mamy nadzieję – przeczytają uważnie, gdyż z Bożą pomocą napiszemy ją w języku, który zrozumieją.* Ukazująca się w Londynie arabskojęzyczna gazeta „Al-Hayat” poinformowała wówczas, że organizacja zagroziła zemstą, gdy stało się jasne, iż radykałowie zostali wydani władzom w Kairze.

Osama bin Laden objął ściślejszą kontrolą Egipski Islamski Dżihad, po tym, gdy agenci egipskich służb specjalnych, infiltrujący środowisko dżihadystycznych komórek, zwerbowali w Sudanie 15-letniego syna członka tej organizacji. Sudańskie służby bezpieczeństwa, otrzymawszy tę informację, zatrzymały chłopca i przekazały go członkom organizacji na przesłuchanie. Gdy chłopak przyznał się do winy, Ajman az-Zawahiri nakazał go zabić. Kiedy informacje o dokonanej egzekucji dotarły do władz w Chartumie, poleciły one Az-Zawahiriemu opuścić Sudan.

Po wyjeździe z Sudanu Az-Zawahiri potajemnie odwiedził republiki kaukaskie. W grudniu 1996 r. rosyjski patrol aresztował go w Dagestanie. Az-Zawahiri konsekwentnie trzymał się swojej „legendy” i Rosjanie, nie rozpoznawszy go, zwolnili z aresztu w maju 1997 r. Az-Zawahiri został skrytykowany przez zwolenników za brak rozwagi, a Osama bin Laden wyraził swoją dezaprobatę, zmniejszając subsydia organizacji do 5 tys. dolarów za sześć miesięcy jego nieobecności. To zmusiło Az-Zawahiriego do zbliżenia się do Bin Ladena, dzięki temu bowiem mógł umieścić członków swej organizacji na liście plac Al-Kaidy. W lutym 1998 r. Az-Zawahiri został sygnatariuszem deklaracji proklamującej powstanie Światowego Frontu Islamskiego na rzecz Dżihadu przeciwko Żydom i Krzyżowcom, wzywającego do zabijania Amerykanów i Żydów we wszystkich krajach świata⁵. Był też autorem książki pt. *Al-Hasad al-murr (Gorzkie żniwo)*, w której zarzucił Al-Ichwan al-Muslimin (Braciom Muzułmanom) bierność i odmowę walki przeciwko niewiernym rządów w krajach arabskich. O swojej ojczyźnie powiedział: *Egipt nie jest ani strefą wolnego handlu, ani szpiegiem amerykańskim, ani partnerem ekonomicznym Izraela. Egipt to twierdza islamu. To cytadela panarabizmu, kraj wojska, dżihadu, wiedzy i propagowania wiary muzułmańskiej.*

W czerwcu 2001 r. z inicjatywy Az-Zawahiriego doszło do połączenia Egipskiego Islamskiego Dżihadu z organizacją Bin Ladena w ugrupowanie zwane Al-Kaida wa al-Dżihad. W grudniu 2001 r. Ajman az-Zawahiri ogłosił swój manifest pt. *Bojownicy*

⁵ Oprócz Osamy bin Ladena i Ajmana az-Zawahiriego dokument podpisali: Rifai Ahmed Taha – przewodniczący Egipskiej Grupy Islamskiej, Mir Hamzah – sekretarz generalny Dżamat Ulema-e Pakistan (Stowarzyszenia Ulemów Pakistańskich) i Azizur Rahman – emir Harakat ul-Dżihad-e Islami (Ruchu Islamskiego Dżihadu w Bangladeszu). Powołanie Światowego Frontu Islamskiego na Rzecz Dżihadu przeciwko Żydom i Krzyżowcom było równoznaczne z wprowadzeniem obowiązującej do dziś strategii uderzania w „dalekiego wroga” w ramach globalnego salafickiego dżihadu. Postępując zgodnie z tą ideologią, Al-Kaida zaczęła przeprowadzać zamachy terrorystyczne, począwszy od ataków na ambasady USA w Kenii i Tanzanii 7 sierpnia 1998 r.

pod sztandarem Proroka, w którym stwierdził, że nowy dżihad to walka między islamem a wrogimi mu globalnymi siłami: zachodnimi mocarstwami i Rosją, korzystającymi z wielu narzędzi walki⁶. Dokładnie rok później w arabskojęzycznej, londyńskiej gazecie „Al-Kuds al-Arabi” opublikował artykuł pt. *Al-wala wa al-bara (Wierność i rozłam)*, w którym przedstawił koraniczną definicję muzułmańskiej tożsamości. Według autora polega ona na wzajemnej wierności wszystkich muzułmanów, ich izolowaniu się i zwalczaniu Żydów i chrześcijan (*muszrikun*), apostatów (*murtadun*), obłudników (*munafikun*) i heretyków (*zindikun*).

Po kilkuletnim braku aktywności organizacji w styczniu 2010 r. egipskie media poinformowały o aresztowaniu 26 osób podejrzanych o przynależność do Egipskiego Islamskiego Dżihadu, które planowały przeprowadzenie zamachów terrorystycznych na turystów i instytucje państwowe. Zatrzymań dokonano w miejscowości Al-Mansura położonej w Delcie Nilu. Aresztowani posiadali przy sobie broń, amunicję i materiały wybuchowe.

Dzięki swojemu przywódcy i ewolucji ideologii Egipski Islamski Dżihad stał się organizacją, która jako jedna z pierwszych u boku Al-Kaidy przeorientowała swoją aktywność z lokalnej działalności terrorystycznej na terroryzm międzynarodowy. Przykładem tej zmiany było powstanie Saraja al-Islambuli (Brygad al-Islambuliego), zrzeszających m.in. członków Egipskiego Islamskiego Dżihadu. Przywódca ugrupowania Muhammad Szawki al-Islambuli przebywał na pograniczu pakistańsko-afgańskim. Brygady miały swoją bazę w Dżalalabadzie, skąd przez lata ich członkowie wyruszali na akcje przeciwko okupacji radzieckiej w Afganistanie, po zakończeniu działań w Afganistanie szkolili się głównie w konstruowaniu ładunków wybuchowych, specjalizując się, podobnie jak macierzyste ugrupowanie, w zamachach na wysokich rangą urzędników. Organizacja przyznała się m.in. do próby zamordowania Szaukata Aziza. Akcja przeciwko pakistańskim przywódcom miała być częścią realizacji fatwy wydanej w lutym 2003 r. przez Osamę bin Ladena. Poza Egipskim Islamskim Dżihadem i Al-Kaidą grupa była powiązana z Egipską Grupą Islamską i Ozbekiston Islomiy Harakati (Islamskim Ruchem Uzbekistanu). Muhammad Szawki al-Islambuli znalazł się na liście najbardziej poszukiwanych na świecie terrorystów.

⁶ Wśród tych „narzędzi” autor wymienił: ONZ, przyjaznych Zachodowi władców narodów muzułmańskich, wielonarodowe korporacje, międzynarodowe systemy komunikacji i wymiany danych, międzynarodowe agencje informacyjne i media satelitarne oraz międzynarodowe organizacje humanitarne, będące przykrywką działalności szpiegowskiej, prozelityzmu, planowania zamachów stanu i przemytu broni. Wszystkie one powinny być celem dżihadu.

DŹIMAH ISLAMIJA (WSPÓLNOTA MUŻULMAŃSKA)

Flaga Dżimah Islamija

Indonezja to najludniejszy kraj muzułmański świata, w którym żyje ponad 235 mln ludzi, w tym 85 proc. wyznawców Allaha. Funkcjonowało tu lub nadal funkcjonuje wiele radykalnych ugrupowań islamskich. Do najważniejszych zalicza się Darul Islam (Ziemia Islamu)¹, Gerakan Aceh Merdeka (Ruch Wolnego Aceh)², Laszkar Dżihad (Armia Dżihadu)³, Laszkar-e Mudżahidin (Armia Bojowników Dżihadu)⁴, Laszkar Dżundallah (Armia Boga)⁵. Największą i najbardziej znaną organizacją jest Dżimah Islamija, założona w latach 80. XX w. przez Abdullaha Sungkara i Abu Bakara Baszira alias Abdus Samad. Swoją działalność organizacja prowadziła w Indonezji, Maleszji, na południowych Filipinach i w Singapurze. Stopniowo rozszerzyła również swoje wpływy w Tajlandii i Birmie. Dżimah Islamija dążyła do założenia komórek w bogatym Sultanacie Brunei, który mógłby stanowić doskonale schronienie dla członków ugrupowania i źródło finansowania.

Po śmierci Sungkara w 1999 r. Abu Bakar Baszir został szefem organizacji i jej przywódcą duchowym. Za rządów prezydenta Mohammada Suharty, dyktatora cieszącego się poparciem USA, Baszir ucieleśniał tradycję islamskiej walki partyzanckiej, która miała korzenie w wojnie antykolonialnej⁶. W latach 70. XX w. indonezyjskie służby specjalne wspierały tzw. *jemenitów*⁷, najbardziej radykalnych muzułmanów należących do Darul Islam, mających na celu zdyskredytowanie komunistów i rozbicie ruchu islamskiego w kraju. Reżim zapewnił sobie poparcie bojowników, lecz gdy przestali być

¹ Jedna z najstarszych muzułmańskich organizacji w Indonezji, założona w pod koniec lat 40. XX w. Przechodziła liczne przemiany wewnętrzne spowodowane sytuacją polityczną w kraju, a stała się ruchem islamskim przypominającym Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów). Jej działalność obejmuje całą Indonezję, a także Australię, w której organizuje spotkania wyznawców i kontroluje meczety, w tym meczet w Sydney. Jej celem było uczynienie z Indonezji państwa islamskiego kierującego się zasadami szariatu.

² Organizacja powstała w 1975 r. stawiając sobie za cel wywalczenie pełnej autonomii prowincji Aceh, położonej w północnej, zasobnej w ropę naftową, części wyspy Sumatra. W 2005 r. podpisano porozumienie pokojowe, które miało zakończyć 30-letnie walki w prowincji.

³ Ugrupowanie powstało w 2000 r., zaczynając działalność od wsparcia muzułmanów walczących z chrześcijańską ludnością na Molukach. Kierują nim: Ajip Sjafruddin i Dżafar Umar Thalib.

⁴ Ugrupowanie zostało założone w 1999 r. przez uczniów medresy w Pondok Ngruki w celu prowadzenia walki z chrześcijańską ludnością Moluków. Przywódcami ugrupowania byli: Haris Fadillah alias Abu Dzar (zabity w 2000 r.) i Arjano Aris alias Haris, poszukiwani przez indonezyjską policję za zamachy na chrześcijańskie kościoły w Dżakarcie.

⁵ Grupa została założona we wrześniu 2000 r. przez Agusa Dwikarna jako zbrojne ramię Komitetu Przygotowawczego ds. Zaprowadzenia Prawa Islamskiego na Molukach.

⁶ Podobnie jak Bracia Muzułmanie w Egipcie, indonezyjscy radykalni muzułmanie pomogli świeckim nacjonalistom obalić władzę kolonialną, zostali jednak zmarginalizowani w momencie, gdy naród odzyskał niepodległość. Muzułmański przywódca Sekarmadzi Kartosuwirdzo walczył przeciwko rządowi kolonialnym Holendrów w latach 40. XX w., odmówił natomiast poparcia świeckiej Republiki Indonezji. W 1949 r. ogłosił powstanie Islamskiego Państwa Indonezji na terenie Jawy Zachodniej, która była pod jego kontrolą i przez kolejne 13 lat zwalczał nowy, niepodległy rząd. Obszar pozostający w jego sferze wpływów znany był jako Darul Islam, od którego organizacja wzięła nazwę. Kartosuwirdzo został aresztowany w 1962 r.

⁷ *Jemenici* są potomkami arabskich kupców z Jemenu. Grupa ta liczy około 7 mln mieszkańców Indonezji. Wielu zachowało kulturę i więzi z rodzinami mieszkającymi na Półwyspie Arabskim.

potrzebni, zostali uwięzieni⁸. Działania indonezyjskich służb niewątpliwie przyczyniły się do radykalizacji części muzułmanów żyjących w Indonezji, powstania Dżimah Islamija, zacieśnienia więzi pomiędzy muzułmańskimi radykałami w różnych częściach Indonezji i rozpowszechnienia w medresach dyskusji na temat islamu i jego przyszłości. Nielegalny w państwie ruch ożywiły idee zaczerpnięte z islamskiej rewolucji w Iranie. W meczetach krążyły kasety z nagraniami i tłumaczenia pism na temat wojującego islamu, dostarczane przez wahhabickie organizacje charytatywne z Arabii Saudyjskiej.

Na początku lat 90. ubiegłego wieku Dżimah Islamija zaczęła zyskiwać popularność na Filipinach, gdzie w południowej części archipelagu działały już inne islamskie ugrupowania ekstremistyczne: Dżabhat tahrir Moro al-Islamijja (Moro Islamic Liberation Front, Islamski Front Wyzwolenia Moro) i wyłoniona z niego grupa Abu Sajaf. Skupieni w filipińskiej komórce Dżimah Islamija działacze nie mieli doświadczenia w działalności terrorystycznej. Poprosili więc o pomoc byłych mudżahedinów – weteranów wojny w Afganistanie przeciwko okupacji ZSRR. Z pomocą przybyło m.in. dwóch Pakistańczyków Ramzi Jusuf i Abdul Hakim Murad, którzy przeszkolili grupę miejscowych bojowników. Zaplanowali także zamach na prezydenta USA, Billa Clintona, ale mieli zbyt mało czasu, aby go przygotować. Przystąpili zatem do realizacji dużo śmielszego planu, którym miał być atak na papieża Jana Pawła II podczas jego wizyty na Filipinach w styczniu 1995 r. Zamach miał odwrócić uwagę od głównego celu, jakim było wysadzenie w powietrze 11 lecących z Azji do USA samolotów. Operacja nosiła kryptonim „Bojinka”. Jej autorami byli Jusuf oraz inny weteran z Afganistanu, Khalid Szaikh Mohammad. Według raportu amerykańskiej komisji ds. ataku terrorystycznego na USA z 11 września 2001 r. „Bojinka” w języku serbsko-chorwackim oznacza „wybuch”. Operację sfinansowali Osama bin Laden i mąż jednej z jego siostr, Mohammad Dżamal Chalifa. Fundusze na zamachy pochodziły również z procederu prania brudnych pieniędzy oraz od firmy Konsodżaja, założonej przez członka Dżimah Islamija Riduana Isamuddina alias Hambali. Za zapewnienie zaplecza finansowego operacji odpowiadał Wali Khan Szah Amin, prezes Konsodżaji.

Podczas pobytu na Filipinach Ramzi Jusuf i jego ludzie kupowali składniki i sporządzali ładunki wybuchowe w pokoju wynajmowanym w hotelu Dona Josefa w Manili. Na początku grudnia 1994 r. przeprowadzili dwa próbne zamachy. Pierwsza bomba eksplodowała w centrum handlowym w Cebu City, a kilka dni później druga w teatrze Greenbelt w Manili. W wyniku zamachów rannych zostało kilkanaście osób. Testowano również systemy bezpieczeństwa na lotniskach. W dniu 11 grudnia 1994 r. Jusuf wszedł ze sfałszowanym włoskim paszportem do samolotu Philippine Airlines lecącego z Manili do Tokio. Na pokład wniósł skonstruowaną przez siebie bombę o sile jednej dziesiątej części ładunków, które miały być użyte podczas „Bojinki”. Bombę ukrył pod kurtką, którą pozostawił na siedzeniu. W czasie międzylądowania w Cebu Jusuf opuścił samolot. Bomba eksplodowała, gdy samolot przelatywał w pobliżu Okinawy. Wybuch spowodował śmierć Japończyka

Abu Bakar Baszir

Źródło: http://www.martinfrost.ws/htmlfiles/june2006/2002bali_bomb.html [dostęp: listopad 2012].

⁸ Oskarżono ich o związki z nieznaną organizacją o nazwie Komando Dżihad, którą później oskarżyciele nazwali Dżimah Islamija. Zanim to się stało, Abu Bakar Baszir wraz z kolegą założyli własną, islamską stację radiową. Wkrótce ją zamknęto, a Baszira zatrzymano i postawiono mu zarzut agitowania na rzecz państwa islamskiego.

oraz ranił 10 innych osób. Eksplozja wyrwała w podłodze dziurę i uszkodziła część przewodów, ale dzięki doświadczeniu załogi Boeinga 747 udało się samolot sprowadzić na ziemię i awaryjnie lądować na Okinawie. Wnioski wyciągnięte z tego zamachu miały posłużyć do realizacji zasadniczej części operacji. W dniu 15 stycznia 1995 r. zamachowiec samobójca, przebrany za księdza, miał zbliżyć się do papieża i zdetonować bombę, a na 21 i 22 stycznia zaplanowano wniesienie bomb na pokłady samolotów lecących z państw azjatyckich do USA⁹.

Plany terrorystów pokrzyżował pożar, który wybuchł 6 stycznia 1995 r. w wynajmowanym przez nich pokoju w hotelu Dona Josefa¹⁰. Najpierw zatrzymano Abdula Hakima Murada. W śledztwie, podczas którego był on torturowany, przyznał się, że celem jego grupy było *zniszczenie dwóch szatanów: papieża i Ameryki*¹¹. Okazało się, że autorzy „Bojinki” planowali dalsze ataki. Istniał plan porwania 11 pasażerskich samolotów, które miały posłużyć do ataków samobójczych na cele w USA, m.in. na WTC w Nowym Jorku i Pentagon. Autorem tej części operacji był prawdopodobnie Khalid Szaikh Mohammad. Wali Khan Szah Amin został aresztowany 11 stycznia, ale kilka dni później udało mu się zbiec z więzienia. Do grudnia 1995 r. ukrywał się pod nazwiskiem Osamy Turkistaniego na malajskiej wyspie Langkawi, gdzie został ponownie aresztowany i wydany Amerykanom. Do 2022 r. Amin odbywa karę więzienia w Illinois. Analizując dane pochodzące z telefonów terrorystów, filipińska policja trafiła na ślad głównego sponsora „Bojinki”, Mohammada Dżamala Khalifę – szwagra Osamy bin Ladena – aresztowanego już wcześniej w USA za finansowanie zamachu na WTC 26 lutego 1993 r. Amerykański Urząd Imigracyjny deportował go w maju 1995 r. do Jordanii¹². Ramziemiu Jusufowi udało się natomiast zbiec do Pakistanu, gdzie w lutym 1995 r. został zatrzymany podczas wspólnej akcji CIA i ISI. Deportowano go do USA, gdzie we wrześniu 1996 r. został skazany na karę dożywotniego więzienia. Jedyńm z organizatorów operacji „Bojinka”, którego nie udało się schwytać, był Khalid Szaikh Mohammad. Amerykańskie służby przez lata nie potrafiły znaleźć powiązań pomiędzy nim a Al-Kaidą. On tymczasem doskonalił w Pakistanie filipińską operację. Jego plan został zrealizowany 11 września 2001 r. w USA. Szaikha Mohamma-

Khalid Szaikh Mohammad

Źródło: <http://newsbusters.org/blogs/noel-sheppard/2009/11/14/nyt-trying-terrorists-nyc-will-repair-damage-wrought-Bush> [dostęp: listopad 2012].

⁹ Za cel obrano samoloty amerykańskich, a nie azjatyckich linii lotniczych, aby zmaksymalizować szok Amerykanów. Do detonacji miało dojść niemal jednocześnie na pokładach wszystkich samolotów, gdy będą się znajdowały nad Pacyfikiem lub Morzem Południowochińskim.

¹⁰ Początkowo przypuszczano, że pożar wybuchł podczas przygotowywania przez terrorystów ładunków wybuchowych. Okazało się jednak, że był on zaplanowaną akcją filipińskich służb specjalnych, które podłożyły ogień pod nieobecność podejrzanych o terroryzm mężczyzn, aby mieć pretekst do wkroczenia do zajmowanego przez nich pokoju. Ramzi Jusuf i Abdul Hakim Murad byli pod stałą obserwacją służb prowadzących śledztwo w sprawie wcześniejszych zamachów bombowych.

¹¹ Według niektórych opinii były to fikcyjne plany, do których Abdul Hakim Murad przyznał się pod wpływem tortur. Murad został poddany ekstradycji do USA, gdzie trafił w kwietniu 1995 r. W Kolorado odsiaduje karę dożywotniego więzienia.

¹² W 2003 r. na łamach jednej z saudyjskich gazet Khalifa wezwał Osamę bin Ladena, aby zaprzestął terroryzmu Zaapelował wówczas: *Jesteś jedynym, który może to zakończyć, jedynym, który może wezwać innych, by z tym skończyli*. Pod koniec stycznia 2007 r., gdy Khalifa odwiedził zakupioną przez siebie kopalnię kamieni szlachetnych (rubinów) na Madagaskarze, został zastrzelony przez nieznaną sprawców.

da aresztowano dopiero w 2003 r. w Rawalpindi. Według mediów to on miał być jednym z torturowanych w Polsce więźniów schwytanych w ramach wojny z terroryzmem. Przed amerykańskim sądem wciąż toczy się jego proces.

Główny trzon Dżimah Islamija szybko się rozbudowywał, przypominając swoją strukturą organizację Braci Muzułmanów. Podobieństwo polegało na tym, że w konkretnych działaniach i zamachach mogli brać udział jej członkowie, a liderzy organizacji mogli nie mieć z tym żadnego związku. Wielu przywódców tego luźnego islamskiego stowarzyszenia znalazło się na wygnaniu, łącznie z Abu Bakarem Baszirem, który uciekł do Malezji, gdzie przebywał kilka lat. Baszir został nauczycielem w religijnej szkole w Johor Bahru, na granicy z Singapurem¹³. Teren ten stał się miejscem spotkań indonezyjskich ekstremistów. W połowie lat 90. XX w. grupa, w której znalazł się również Baszir, spotkała się z liderami Dżama'a al-Islamijja fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej). Pod wpływem nowych kontaktów ideologia Baszira ewoluowała. Wyszedł on poza plany utworzenia islamskiego państwa w granicach Indonezji i promował ideę islamskiego kalifatu w Azji Południowo-Wschodniej, rozciągającego się od Tajlandii aż po południowe Filipiny. Mówiono, że niektórzy członkowie indonezyjskiej organizacji, zwłaszcza Riduan Isamuddin alias Hambali, utrzymywali kontakty z Al-Kaidą. Wydaje się, że większość radykałów nie czuła jednak, że jest częścią terrorystycznej międzynarodówki, poza świadomością, że ich lokalna grupa otrzymywała pomoc od większych, dysponujących znacznymi środkami finansowymi organizacji z Bliskiego Wschodu. Ruchem, który jest łączony z Dżimah Islamija, była Madżlis Mudżahidin Indonesia (Rada Mudżahedinów Indonezyjskich). Powstała ona w 2000 r. jako organizacja patronacka dla wszystkich ugrupowań chcących z Indonezji uczynić państwo islamskie. W jej władzach znaleźli się: Abu Bakar Baszir, Irfan Awwas i Mursalin Dahlan. Na siedzibą tej organizacji wybrano miasto Yogyakarta na Jawie.

Abu Bakar Baszir był źródłem inspiracji dla tysięcy młodych muzułmanów w Indonezji. W większości byli to uczniowie sieci islamskich szkół z internatem zwanych *pesantren*, które współtworzył. Szkoły te stały się w Indonezji bardzo powszechne dzięki dotacjom otrzymywanym od organizacji charytatywnych w Arabii Saudyjskiej. Promują wahhabicką tradycję uczenia się na pamięć i dosłownego rozumienia *Koranu*, w przeciwieństwie do bardziej liberalnej, indonezyjskiej interpretacji. Nauczycielem w takiej szkole był m.in. Ali Mukhlis bin Nurhajsim alias Ali Ghufroon, jeden z trzech braci organizatorów terrorystycznego zamachu na Bali z 12 października 2002 r. Mukhlis przyznał przed sądem, że był szefem operacyjnym Dżimah Islamija. Zaangażował się w walkę, gdy został nauczycielem w *pesantren* w pobliżu Solo, mieście położonym w środkowej części Jawy. Gdy w grudniu 1998 r. doszło do otwartego konfliktu pomiędzy chrześcijanami a muzułmanami na Molukach, czynny udział w nim wzięli islamscy radykałowie.

Ali Ghufroon

Źródło: <http://www.hindustantimes.com/photos-news/Photos-World/2002>

Balibombings11Oct2012/Article4-942943.

ASP [dostęp: listopad 2012].

¹³ W latach 80. XX w. premier Malezji Mohammad Mahathir wzmacniał swój wizerunek islamskiego władcy, aby bronić interesów muzułmańskiej większości malajskiego społeczeństwa. Przyjmował hojne dary od Arabii Saudyjskiej i pozwalał na rozbudowę islamskich uniwersytetów i banków.

Z Jawy i innych wysp wyjeżdżali członkowie islamskich organizacji, aby wesprzeć miejscowych muzułmanów¹⁴. W walkach ulicznych trwających 3 lata zginęły tysiące ludzi. W wielu dzielnicach miasta Ambon (na wyspie o tej samej nazwie) doszło do krwawych czystek etnicznych i religijnych, gdyż obie strony próbowały stworzyć obszary jednolite wyznaniowo. Konflikt wzmocnił determinację jawajskich muzułmanów, aby bronić wiernych przed atakami ze strony Zachodu. Tymczasem spór w dużym stopniu wyreżyserowały grupy bojowników należących do ekstremistycznych organizacji islamskich. Muzułmanie z Jawy chwycili po prostu za broń i przyłączyli się do dżihadu. Konflikt na Molukach przyciągnął też muzułmańskich ochotników z zagranicy. Miasto Ambon stało się dla młodego pokolenia dżihadystów tym, czym Afganistan dla starszego. Walki w nim toczono uwieczniano na kasetach wideo sprzedawanych w wielu islamskich instytucjach i na bazarach we wszystkich muzułmańskich regionach Indonezji. Były one również doskonałym materiałem pomagającym w rekrutacji nowych bojowników.

W 2002 r. Dżimah Islamija podzieliła obszar swojej działalności na cztery strefy (*mantiqi*) obejmujące:

- Półwysep Malajski i Singapur, pod kierownictwem Riduana Isamuddina,
- Jawę i północną Indonezję, pod przywództwem Abdullaha Anzoriego alias Abu Fatih,
- Mindanao i południowe Filipiny, część Borneo i Malezji, kierowaną przez Sulejmana z Islamskiego Frontu Wyzwolenia Moro,
- Iryan Jaya (zachodnią część Nowej Gwinei), południową Indonezję i północną Australię.

Na terenie Indonezji Dżimah Islamija objęła swym zasięgiem do tej pory wolną od jej wpływów prowincję Aceh w północnej części Sumatry oraz małe wyspy, aż po Flores.

Obszar działalności Dżimah Islamija z podziałem na strefy (*mantiqi*).

Źródło: <http://indonesiadefenseanalysis.blogspot.com/2011/02/bali-bombing-series.html>
[dostęp: listopad 2012].

¹⁴ Większość mieszkańców Moluków była chrześcijanami, lecz w wyniku polityki migracyjnej na wyspach osiedliło się ponad 100 tys. muzułmanów. Powiększająca się wspólnota islamska stawała się coraz bardziej świadoma tego, że jest wyłączone z życia instytucjonalnego. Podjęto decyzję, aby rekrutować muzułmanów do służby cywilnej, co wywołało oburzenie chrześcijańskiej części społeczeństwa. Gdy autorytarne rządy w Dżakarcie osłabły, niezadowolone grupy dały ujście swojej frustracji w postaci zbrojnego konfliktu.

Swoją aktywność zaznaczyła tu szczególnie radykalna ideologia propagowana przez medrese w Pondok Ngruki na Jawie.

W październiku 2002 r. członkowie Dżimah Islamija przeprowadzili terrorystyczny zamach na nocny klub i dyskotekę Sari Club w miejscowości Kuta na Bali. W zamachu zginęły 202 osoby z 21 krajów (w tym polska dziennikarka Beata Pawlak), a prawie 1000 zostało rannych¹⁵. Śledztwo doprowadziło do zatrzymania wszystkich organizatorów zamachu. W listopadzie 2002 r. aresztowano Ibrahima Amrozi bin Nurhajsima i Imama Samudrę, który przyznał się do zaplanowania i zorganizowania zamachu. W grudniu 2002 r. zatrzymano Alego Mukhlasa i Alego Imrona – braci Ibrahima Amroziego. Ogółem aresztowano ponad 30 osób. W lipcu 2008 r. Samudra, Amrozi i Mukhlas zostali skazani na karę śmierci. Na jednej z witryn internetowych został opublikowany list, w którym wezwali oni wszystkich muzułmanów do dżihadu przeciwko osobom odpowiedzialnym za ich egzekucję, w tym przeciwko prezydentowi Indonezji Susilowi Bambang Yudhoyono¹⁶.

W sierpniu 2003 r. w Tajlandii aresztowano Hambaliego, który miał być łącznikiem między Dżimah Islamija i Al-Kaidą¹⁷. Amerykanie podejrzewali, że był on zamieszany w organizowanie samobójczego zamachu na kwaterę CIA w Langley w 1995 (zamach nie doszedł do skutku) i że zaplanował w tym samym roku operację „Bojinka”. Miał on również rekrutować dwóch zamachowców samobójców, którzy brali udział w atakach 11 września 2001 r. Jego aresztowanie 15 sierpnia 2003 r. w Tajlandii stało się możliwe dzięki coraz lepszej współpracy Amerykanów z tamtejszymi służbami. Wiadomo, że Hambali przyjechał do Tajlandii z Laosu, legitymując się hiszpańskim paszportem. Był wówczas po operacji plastycznej twarzy. Oskarżono go o przygotowanie zamachów na Bali w 2002 r. i na hotel Marriott w Dżakarcie 5 sierpnia 2003 r., w którym zginęło 12 osób, a prawie 150 zostało rannych. Policja stwierdziła, że hotel znajdował się na liście potencjalnych celów Dżimah Islamija, którą znaleziono kilka dni wcześniej. Na Jawie aresztowano wówczas dziewięciu członków organizacji, znajdując 900 kg chlorku potasu, trotyl i ponad 1 tys. detonatorów.

Abu Bakar Baszir długo pozostawał na wolności. Kiedy w końcu udało się go postawić przed wymiarem sprawiedliwości, we wrześniu 2003 r., sąd w Dżakarcie uznał, że brakuje dowodów na to, że kierował Dżimah Islamija. Został też uwolniony od zarzu-

Ibrahim Amrozi bin Nurhajsim

Źródło: <http://www.smh.com.au/news/world/bali-bombers-face-firing-squad-in-weeks/2006/07/10/1152383666943.html>
[dostęp: listopad 2012].

¹⁵ W dniu 12 października 2002 r. około godz. 23.00 jeden z zamachowców, ubrany w kamizelkę zawierającą materiały wybuchowe, wszedł do Paddy's Bar, lokalu mniejszego od Sari Club, znajdującego się po drugiej stronie ulicy, i wysadził się w powietrze. Był to pierwszy odnotowany przypadek zamachu samobójczego w historii Indonezji. Eksplozja miała na celu wywabienie ludzi z okolicznych barów na zewnątrz. Przed Sari Club stała wyładowana chloranem amonowym furgonetka. Zdetonowanie tej bomby w połączeniu z wybuchem gazu w kuchni klubu przyniosło przerażający skutek.

¹⁶ Wyrok na trzech skazańcach wykonano na początku listopada 2008 r. Gdy tłum prawie 500 osób chciał zbliżyć się do karetek, które przywoziły do rodzinnej wsi ciała dwóch zamachowców, doszło do zamieszek i starć z policją.

¹⁷ Zatrzymanie Hambaliego umożliwiły prawdopodobnie zeznania Khalida Szaikha Mohammada. Jego przesłuchanie pozwoliło również wykryć liczącą 17 członków komórkę Dżimah Islamija o nazwie Ghuraba (Obcy), która otrzymała za zadanie przeprowadzenie drugiej fali zamachów terrorystycznych w Indonezji.

tu kierowania spiskiem mającym na celu zabicie Megawati Sukarnoputri, zanim została prezydentem, oraz inspirowania zamachów na kościoły chrześcijańskie w Indonezji w 2000 r. Według oskarżenia Baszir wspólnie z Abdullahem Sungkarem w 1993 r. utworzył ekstremistyczną organizację Dżimah Islamija, a w 1999 r. stanął na jej czele. Dążył też do utworzenia kalifatu na terenie Azji Południowo-Wschodniej. Od 2006 r. Abu Bakar Baszir przebywał na wolności¹⁸.

We wrześniu 2004 r. jego organizacja przeprowadziła zamach na ambasadę Australii w Dżakarcie, w którym zginęło 11 osób, a ponad 100 zostało rannych. W październiku 2005 r. w trzech samobójczych zamachach na ośrodki kąpielowe na Bali zginęło 26 osób, a ponad 100 zostało rannych. Z kolei 17 lipca 2009 r. w samobójczych atakach na hotele Marriott i Ritz-Carlton w Dżakarcie zginęło 9 osób, a około 50 zostało rannych. Wśród zamachowców był Nur Said, który w 1995 r. ukończył szkołę koraniczną w Pondok Ngruki prowadzoną przez Abu Bakara Baszira. Te ostatnie zamachy indonezyjska policja powiązała z osobą poszukiwanego od 2002 r. Malezyjczyka Nurdina Mohammada Topa, jednego z liderów Dżimah Islamija.

Imam Samudra

Źródło: <http://www.dailytelegraph.com.au/archive/world-old/bomber-imam-samudras-words-from-beyond-the-grave/story-e6frev00-1111117997507>
[dostęp: listopad 2012].

Po zamachach z 11 września 2001 r., gdy malezyjskie władze rozpoczęły obławę na rodzimych terrorystów, Top uciekł do Indonezji. Towarzyszył mu Azahari Husin, znany jako „człowiek demolka”. Top studiował w Wielkiej Brytanii w latach 80. XX w., a w następnej dekadzie rozwijał swe umiejętności w Afganistanie jako konstruktor bomb. W Indonezji obaj przyłączyli się do Dżimah Islamija. Husin dwa razy pomagał przeprowadzić zama-

chy na Bali. W 2003 r. Top i Husin uznali innych przywódców organizacji za niewystarczająco radykalnych i dokonali rozłamu, zakładając własną strukturę, uzurpującą sobie prawo do reprezentowania Al-Kaidy w całej Azji Południowo-Wschodniej. Przyjazne Amerykanom władze indonezyjskie stłumiły tę rebelię. W listopadzie 2005 r. komandosi z indonezyjskiej jednostki specjalnej Densus 88 otoczyli siedzibę Husina, który wysadził się w powietrze. We wrześniu 2009 r. żołnierze tej samej jednostki wytropili i zabili Topa w Solo na Jawie¹⁹.

Zgodnie z ideologią Baszira muzułmanie mogą i powinni prowadzić w swoich krajach zbrojny dżihad, ale tylko tam, gdzie trwa otwarta wojna. W innych sytuacjach walka jest złem, nie powinno się więc atakować niewinnych cywilów. Ideolog Dżimah Islamija stwierdził m.in.: *Jestem przeciwko zamachom w Indonezji, zwłaszcza na wyspie Bali, gdyż Indonezja nie znajduje się w stanie wojny. Niewiernych w tym kraju należy zwalczać „dżihadem języka”, poprzez kazania religijne. Poza tym sądzę, że zamachowcy z Bali to nie terroryści, ale mudzahedini, którzy zrobili błąd w swojej ocenie rzeczywistości.* Dał on jednak przyzwolenie na prowadzenie dżihadu w krajach zachodnich: *Zamachy mogą być*

¹⁸ W 2005 r. Abu Bakar Baszir został skazany na dwa i pół roku więzienia za udział w zamachach na Bali. W 2006 r. Sąd Najwyższy oczyścił go z zarzutów, które na nim ciążyły i zwrócił mu wolność.

¹⁹ Indonezyjska policja w sierpniu 2009 r. informowała o zabójstwie Topa. Miał on zginąć w strzelaninie z komandosami jednostki Densus 88. Okazało się jednak, że śmierć poniósł nie Top, lecz jeden z jego towarzyszy, pracownik hotelu Marriott w Dżakarcie, który pomagał organizować zamachy na stołeczne hotele.

prowadzone w państwach pogan, które ogłosiły wojnę przeciwko muzułmanom, takich jak Ameryka. Wysunął również tezę: *Muzułmanom nie wolno żyć w pogańskim państwie. Mają oni obowiązek, by dążyć do ustanowienia państwa islamu. W tym celu trzeba nawracać słowem oraz prowadzić dżihad*. Abu Bakar Baszir otwarcie poparł Osamę bin Ladena, stwierdzając: *Popieram go, póki prowadzi on dżihad dla Boga w celu wprowadzenia w życie Bożego prawa. Niekiedy mogę się jednak z nim nie zgadzać, zwłaszcza w kwestii, gdzie należy przeprowadzić zamachy. Nie popieram bowiem ataków w krajach muzułmańskich, w których nie jest prowadzona wojna i gdzie są one zagrożeniem dla zupełnie niewinnych ludzi*. W sierpniu 2010 r. jednostka indonezyjskiej policji zatrzymała Baszira z powodu podejrzeń o związki z obozami szkoleniowymi ekstremistów w prowincji Aceh. Szkoleni tam bojownicy mieli planować przeprowadzenie zamachów na terenie całego kraju.

W czerwcu 2010 r. służby specjalne Indonezji zatrzymały Abdullaha Sunatę, jednego z najbardziej poszukiwanych zamachowców, oraz dwóch jego pomocników podejrzewanych o udział w serii zamachów terrorystycznych. Jeden z nich zginął w czasie strzelaniny. Sunata, przywódca komórki Dżimah Islamija, był ścigany za udział w atakach bombowych na luksusowe hotele w Dżakarcie w lipcu 2009 r. oraz planowanie zamachu na prezydenta kraju.

Na początku maja 2011 r. odbyła się rozprawa sądowa Baszira, która była transmitowana przez indonezyjską telewizję. Baszir wykorzystał ten fakt do zmobilizowania swoich zwolenników, którzy wcześniej w licznej grupie pojawili się przed gmachem sądu w Dżakarcie. Stwierdził m.in.: *Moje aresztowanie było złecone przez obce kraje. To Stany Zjednoczone i Australia nie chcą, abym był wolny. Policja chce, abym został w więzieniu. Gdyby mogli, toby mnie zabili*. Nazwał umiarkowanych liderów politycznych i ich zwolenników „niewiernymi”. Powiedział o nich: *Powinni szerzyć islamskie prawo, bez żadnych ustępstw, żadnych dyskusji*.

Abu Bakar Baszir został oskarżony o terroryzm i, nie po raz pierwszy, aresztowany. Zatrzymano go po zamachu na Bali, ale prokuratorzy nie mogli mu udowodnić powiązań z terrorystami i zmniejszyli wymiar kary z 4 lat do 18 miesięcy za naruszenie prawa imigracyjnego. Niedługo po wyjściu na wolność został ponownie aresztowany i skazany na dwa i pół roku więzienia, tym razem za nakłanianie do wysadzania w powietrze klubów nocnych. Po wniesieniu odwołania wyrok w tej sprawie został zmieniony. Po uwolnieniu w 2006 r. Baszir podróżował po kraju, wygłaszając na zgromadzeniach i w meczetach płomienne mowy nawołujące do stworzenia islamskiego państwa i potępiające cudzoziemców. Ponownie aresztowany w czerwcu 2011 r., został skazany na 15 lat więzienia za pomoc w organizowaniu zamachów terrorystycznych i finansowanie obozu szkoleniowego dla terrorystów w prowincji Aceh.

W tym samym miesiącu w miejscowości Pekalongan na Jawie aresztowano Heru Kuncoro. Był on jednym z 16 zatrzymanych terrorystów planujących zamachy na posterunki policji z użyciem cyjanku potasu. Wcześniej został on oskarżony o współudział w ataku na Bali w 2002 r., gdyż to on kupił urządzenia elektroniczne wykorzystane w tym zamachu. W 2003 r. uciekł na Filipiny. Inny z organizatorów ataku na Bali, Dumlatin, został w marcu 2010 r. zastrzelony przez policję w Dżakarcie. Prawdopodobnie był jednym z przywódców Dżimah Islamija. Ostatnią osobą biorącą udział w zamachu na Bali jest Hisjam bin Alizein alias Umar Patek. Do Indonezji został deportowany po

Abdullah Sunata

Źródło: <http://www.bbc.co.uk/news/10400857> [dostęp: listopad 2012].

Umar Patek

Źródło: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/19/bali-bombing-suspect-al-qaida> [dostęp: listopad 2012].

dziewięciu latach od ucieczki. Schwymano go w styczniu 2011 r. w mieście Abbottabad, w którym w maju zginął Osama bin Laden. Kilka dni przed atakiem na Bali, tak jak i Kuncoro, Patek uciekł na Filipiny. Tam wstąpił do Islamskiego Frontu Wyzwolenia Moro. Następnie bezskutecznie próbował przyłączyć się do bojowników w Afganistanie. Patek został oskarżony o przygotowanie bomby użytej w zamachu na balijski klub nocny w 2002 r. Jest też podejrzewany o dostarczenie ładunków wybuchowych, użytych w serii ataków na kościoły w okre-

sie świąt Bożego Narodzenia 2000 r., w których zginęło 19 osób²⁰.

Ideologia dżihadu Dżimah Islamija skierowała na drogę przemocy grupę Pepiego Fernanda, który umieszczał ładunki wybuchowe małej mocy m.in. w specjalnie spreparowanych książkach. Były one następnie przysyłane pocztą umiarkowanym muzułmańskim przywódcom, liderom ruchu społeczeństwa obywatelskiego i funkcjonariuszom policji. Członkom swojej grupy powiedział, że ma pozwolenie na zabijanie „niewiernych”, którzy nie kroczą prawdziwą drogą islamu. W eksplozjach przesyłek zostało rannych trzech policjantów – jeden z nich stracił rękę w czasie próby rozbrojenia ładunku. Farnando zorganizował również nieudany zamach na kościół katolicki na przedmieściach Dżakarty w Wielki Piątek 2011 r.

Pod koniec września 2011 r. w ręce policji wpadł Beni Asri, podejrzewany o organizowanie zamachów terrorystycznych, najbardziej poszukiwany ekstremista islamski w Indonezji. Brał on m.in. udział w przygotowaniu zamachu samobójczego na kościół w Solo i zorganizowaniu zamachu bombowego w meczecie w Cirebon, w zachodniej części wyspy, w którym rannych zostało 30 policjantów. Odmienny los spotkał Nasira Abbasa, który szkolił zamachowców z Bali. Zgodził się on na współpracę z policją, przekazując informacje o przygotowywanych operacjach Dżimah Islamija. Dzięki temu udaremniono kilka zamachów i aresztowano wielu ekstremistów. Abbas współpracuje również w ramach rządowego programu, którego celem jest przekonanie terrorystów, aby nie zabijali nieuzbrojonych cywilów. W 2011 r. Abbas wydał kolorowy komiks zatytułowany *Znalazłem znaczenie dżihadu*, ukazujący jego życiowe perypetie, który ma przekonać dzieci i młodzież do powstrzymania się od popełnienia tego samego błędu, jaki stał się jego udziałem.

Przypadkowa eksplozja ładunku wybuchowego, do której doszło w połowie lipca 2011 r. w szkole położonej w miejscowości Bima na wyspie Sumbawa, pozwoliła odkryć ośrodek szkolenia bojowego młodych terrorystów Dżimah Islamija. Dostępu do budynku bronili nauczyciele i uczniowie, aby uniemożliwić przeprowadzenie dochodzenia. Skonfiskowano cztery bomby domowej roboty, wiele materiałów do ich produkcji, karabinki AK, maczety, koktajle Mołotowa oraz książki i kasyety wideo poświęcone dżiha-

²⁰ Umar Patek był ostatnim oskarżonym w sprawie zamachów na Bali w 2002 r. W czasie procesu twierdził, że początkowo był niechętny atakowi, ale bał się sprzeciwić przywódcom Dżimah Islamija. Przeprosił ofiary i ich najbliższych. Patek został uznany za winnego sześciu zarzutów, w tym morderstwa z premedytacją, ukrywania informacji o działalności terrorystycznej, udziału w spisku terrorystycznym i posiadania materiałów wybuchowych. Został on oskarżony również o udział w zamachach bombowych na kościoły w Dżakarcie w 2000 r. W czerwcu 2012 r. Patek został skazany na 20 lat więzienia. Prokuratura żądała dla niego dożywocia.

dowi. Szkoła, która została założona 10 lat wcześniej, była częścią obozu treningowego islamskich bojowników. Znalezione dokumenty jednoznacznie potwierdziły powiązania obiektu z Dżimah Anszarut Tawhid (Grupą Zwolenników Jedności Boga), stanowiącą odłam Dżimah Islamija. Okazało się, że w czasie przypadkowej eksplozji zginął skarbnik szkoły, prawdopodobnie uczący dzieci budowy bomby. Kilka tygodni wcześniej 16-letni uczeń tej szkoły zabił policjanta, uznając go za „niewiernego”, działającego przeciwko islamowi.

Mimo sukcesów indonezyjskich sił bezpieczeństwa w walce z islamskimi ekstremistami, wciąż stwarzają oni poważne zagrożenie w regionie. Ze strony Dżimah Islamija i związanych z nią ugrupowań można się spodziewać kolejnych terrorystycznych zamachów na siedziby zachodnich firm i banków oraz infrastrukturę turystyczną. Nie można również wykluczyć ataków na tankowce przepływające przez Cieśninę Malakka²¹.

²¹ W 2012 r. pojawiła się w Indonezji nowa grupa: Harakah Sunnijah Untuk Masjarakat Islami (Sunnicki Ruch na rzecz Islamskiego Społeczeństwa), której członkowie zostali posądzeni o przygotowanie serii zamachów na różne cele, w tym placówki dyplomatyczne USA i Australii. Podczas zatrzymania członków ugrupowania znaleziono broń, amunicję, materiały wybuchowe i gotowe bomby.

DŻUNDALLAH (ARMIA BOGA)

Symbol Dżundallah

W 2003 r. w pakistańskiej prowincji Beludżystan powstała sunnicka organizacja Dżundallah (Dżund-e Allah), znana również pod nazwą Ludowy Ruch Oporu Iranu (People's Resistance Movement of Iran – PRMI). Jest ona lokalnym ugrupowaniem działającym po obu stronach granicy pakistańsko-irańskiej, powiązanych z przemytnikami narkotyków (z Afganistanu) i benzyny (do Pakistanu).

Prawdopodobnie utrzymuje także kontakty z działającą w Pakistanie Baloch Liberation Army (Armią Wyzwolenia Beludżystanu) i Al-Kaidą. Organizacja rekrutuje członków wyłącznie spośród Beludżów¹, którzy za panowania Rezy Szaha (1925–1941) i Mohamada Rezy Pahlawiego (1941–1979) nie byli uznawani za osobny naród. Ponadto po rewolucji islamskiej w Iranie nie można było używać w administracji języka baluczi, podobnie jak innych języków mniejszości etnicznych.

Założycielem Dżundallah² był Abdul Malik Rigi. Najbardziej jednak znanym jej przywódcą był Aatur Rahman alias Zubair³, który w czerwcu 2004 r. został zatrzymany za udział w zamachu na jednego z dowódców armii pakistańskiej, gen. Asana Salima Hajata⁴. Wraz z Rahmanem aresztowano m.in. dwóch lekarzy: Akmala Wahida i jego brata Arsada⁵. Osoby te miały poparcie największej islamskiej partii Pakistanu Dżama'at-e Islami Pakistan (Stowarzyszenia Muzułmańskiego Pakistanu), która wraz z innymi partiami muzułmańskimi była oskarżana o pomaganie i ukrywanie terrorystów. W 2004 r. sugerowano, że tylko w Karaczi działało prawie 20 komórek tej organizacji. Według niektórych źródeł komórki Dżundallah zaczęły rekrutować młode kobiety, które zgłaszały się do dokonywania samobójczych ataków z użyciem materiałów wybuchowych. Sugerowano, że organizacja cieszyła się sympatią i poparciem pakistańskich służb bezpieczeństwa, zwłaszcza że wcześniej służby te pomagały talibom i wielu ugrupowaniom ekstremistycznym w Indiach. Niemniej jednak operacje armii doprowadziły do rozbitcia ugrupowania.

Po aresztowaniu przywódców organizacji i serii zamachów w Karaczi, w tym na prezydenta Perweza Muszarrafa, na terenie Beludżystanu swoją działalność wzmożła

¹ Beludżowie są grupą etniczną, która, podobnie jak Kurdowie, nie ma własnego państwa i jest zmuszona żyć na terenie czterech sąsiadujących z sobą państw: Iranu, Turkmenistanu, Pakistanu i Afganistanu. Liczebność Beludżów szacuje się na 5–8 mln, mniejszość ta nie cieszy się jednak dużym zainteresowaniem ze strony mediów, dziennikarzy i publicystów europejskich. Wpływa na to z pewnością fakt, że zamieszkują w większości tereny mocno odizolowane, ze słabą infrastrukturą komunikacyjną, a często uchodzące za niebezpieczne, gdzie w zasadzie nie sięga władza państwowa.

² Organizacja o tej samej nazwie działa na terenie Pakistanu.

³ Aatur Rahman był synem bogatego przedsiębiorcy z Karaczi, mającego liczną rodzinę w USA. Studia ukończył w 1991 r. W latach 90. XX w., kiedy Pakistan oficjalnie wspierał talibów, przebywał w Afganistanie, gdzie szkolił się w taktyce walki partyzanckiej.

⁴ W zamachu z 10 czerwca 2004 r. zginęło 11 osób.

⁵ W dniu 21 lutego 2006 r. sąd w Karaczi skazał 11 członków Dżundallah, oskarżonych o dokonanie zamachu na gen. Asana Salima Hajata, na karę śmierci lub karę dożywotniego więzienia.

Dżundallah, stawiając sobie za cel utworzenie niezależnego państwa jednoczącego tę prowincję po obu stronach granicy irańsko-pakistańskiej⁶. Ugrupowanie, jak twierdzą jego przedstawiciele, ma reprezentować wszystkich sunnitów w Iranie i Pakistanie, bez względu na ich pochodzenie etniczne. W Iranie organizacja walczy o prawa sunnickiej mniejszości. W wywiadzie dla telewizji Al-Arabijja z października 2008 r. przywódca Armii Boga Abdul Malik Rigi przyznał, że jego organizacja przeszkoliła wojskowo, politycznie i ideologicznie ponad 2 tys. osób, jednak liczba bojowników w górskich kryjówkach nie przekracza 200. Zanegował ponadto istnienie związków z Al-Kaidą i talibami, co zarzucano ugrupowaniu. Pakistan i Iran uznały Dżundallah za organizację terrorystyczną i zakazały jej działalności.

Od 2005 r. ugrupowanie stało się aktywne w całej irańskiej prowincji Sistan-Beludżystan, atakując głównie przedstawicieli irańskich władz, wojska i służb bezpieczeństwa oraz uprowadzając zakładników, których często zabijano. Między innymi wynikiem jednej z bardziej spektakularnych akcji, przeprowadzonej w czerwcu 2008 r. było porwanie i późniejsza egzekucja 16 irańskich policjantów. Najbardziej powszechną praktyką stosowaną przez Dżundallah jest organizowanie publicznych egzekucji irańskich żołnierzy i osób podejrzewanych o współpracę ze służbami specjalnymi. Członkowie organizacji twierdzą, że zabili 400 irańskich żołnierzy i funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa.

W 2007 r. grupa przyznała się do ataku bombowego w Zahedanie (stolicy prowincji Sistan-Beludżystan), w którym zginęło 18 funkcjonariuszy Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami (Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej). W grudniu 2008 r. organizacja przeprowadziła pierwszy w Iranie atak, wykorzystując pojazd kierowany przez zamachowca samobójcę. Jego celem była siedziba sił bezpieczeństwa w miejscowości Sarawan. W zamachu zorganizowanym przez Abdula Ghafura Rigiego – brata przywódcy organizacji – zginęły 4 osoby, a 12 zostało rannych. W styczniu 2009 r. rebelianci zabili koło Sarawan 12 policjantów, a w lutym tego samego roku podłożyli bombę w meczecie Al-Ghadir w Zahedanie. Jej wybuch nie spowodował ofiar w ludziach, eksplozja kolejnej bomby w tym meczecie w maju 2009 r. spowodowała natomiast śmierć 25 osób oraz raniła ponad 80. Po zamachu aresztowano trzech mężczyzn, którzy 29 maja 2009 r. zostali publicznie powieszani nieopodal miejsca zamachu. Władze Zahedanu oskarżyły USA o „wynajęcie zamachowców”. Kolejna egzekucja 14 sunnitów, członków Dżundallah, w Zahedanie odbyła się w połowie lipca 2009 r. Zostali oni oskarżeni o udział w majowym zamachu na miejscowy meczet i publicznie powieszani.

W dniu 18 października 2009 r. organizacja dokonała swego największego ataku terrorystycznego. W wyniku samobójczego zamachu w Sarbaz zginęły 43 osoby, a kilkadziesiąt zostało rannych. Wśród ofiar byli przedstawiciele starszyny plemiennej prowincji Sistan-Beludżystan oraz pięciu generałów Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej (pasdaranów – strażników), którzy przyjechali w celu pojednania zamieszkujących ten region szyitów ze starszązłą rodową sunnickich Beludżów⁷. W telewizyjnym wystąpieniu przedstawiciel dowództwa pasdaranów stwierdził, że za atakiem stoją „zagraniczne siły”. W wypowiedzi wymienił Stany Zjednoczone i Wielką Brytanię.

⁶ Przywódca ugrupowania, Abdul Malik Rigi, w przeszłości miał stwierdzić, że celem jego organizacji nie są separatystyczne aspiracje (odcięcie się od Iranu lub stworzenie autonomii), lecz poprawa życia irańskich Beludżów i sunnitów.

⁷ W tym ataku terrorystycznym zginęli m.in.: gen. Nur Ali Szusztari, zastępca dowódcy sił lądowych pasdaranów, gen. Mohammad Zadeh, dowódca Strażników Rewolucji w prowincji Sistan-Beludżystan, dowódca Strażników Rewolucji w mieście Iranszahr oraz dowódca jednostki Amir al-Muminin (Przywódca Wiernych). Według agencji IRNA wśród ofiar był jeszcze jeden generał Strażników Rewolucji.

Fakt, że terroryści znali plany przybycia dowództwa Strażników Rewolucji do Sarbak, świadczy o tym, że mieli dostęp do tajnych informacji. W transmitowanym w telewizji przemówieniu prezydent Mahmud Ahmadineżad zagroził odwetem i wezwał Pakistan do współdziałania w ściganiu terrorystów. Zastępca dowódcy pasdaranów gen. Hossein Salami zarzucił władzom Pakistanu, że na kilka dni przed samobójczym zamachem w Sarbaz zwolniły z aresztu zatrzymanego wcześniej przywódcę Dżundallah, który prawdopodobnie odpowiadał za jego przeprowadzenie. Według Salamiego Abdul Malik Rigi został aresztowany 26 września 2009 r. w Kvecie, jednak już po godzinie, w wyniku interwencji pakistańskich służb wywiadowczych, został zwolniony.

Według niektórych źródeł Stany Zjednoczone od 2005 r. zaczęły wspierać Dżundallah i doradzać jej bojownikom⁸. Jednocześnie w ramach kampanii prowadzonej przeciwko

Abdul Malik Rigi

Źródło: <http://tenacarlos.wordpress.com/2012/01/15/agentes-del-mossad-israeli-se-hicieron-pasar-por-miembros-de-la-cia-para-cometer-asesinatos-y-atentados-en-iran/>
[dostęp: grudzień 2012].

Iranowi starały się poprawić wizerunek ugrupowania. W kwietniu 2007 r. Abdul Malik Rigi udzielił wywiadu irańskiej sekcji radia Voice of America, w którym mówił o konieczności wyzwolenia się spod reżimu ajatollahów. W 2008 r. administracja prezydenta George'a W. Busha przekazała ze specjalnego funduszu 400 mln dolarów na prowadzone przez CIA operacje w Iranie. W dużej części pieniądze te miały trafiać w ręce terrorystów. Władze Iranu do tej pory przed powstrzymywały się jednak podejmowaniem działań militarnych wobec Dżundallah, obawiając się wybuchu konfliktu szyicko-sunnickiego, który mógłby przyciągnąć bojówkarzy sunnickich i członków Al-Kaidy, głównie z sąsiedniego Pakistanu.

Istnieje możliwość, że Dżundallah jest wspierania przez organizację Laszkar-e Dżhangwi (Armia Dżhandwi). Brakuje natomiast jednoznacznych dowodów świadczących o powiązaniu lub współpracy Dżundallah z innymi ugrupowaniami separatystycznymi na terenie pakistańskiego Beludżystanu, na którym działały lub wciąż są aktywne: wspomniana Baloch Liberation Army⁹, Baloch Republican Army (Republikańska Armia Beludżystanu), Balochistan People's Liberation Front (Ludowy Front Wyzwolenia Beludżystanu), Popular Front for Armed Resistance (Powszechny Front na rzecz Zbrojnego Oporu) i Balochistan Liberation United Front (Zjednoczony Front Wyzwolenia Beludżystanu)¹⁰. Oprócz głoszenia separatystycznych idei organizacje te domagają się utworzenia tzw. Wielkiego Beludżystanu, obejmującego zamieszkałe przez Beludżów regiony Pakistanu, Afganistanu i Iranu. W ostatnich

⁸ W kwietniu 2007 r. dziennikarze amerykańskiej telewizji ABC News stwierdzili, że podejrzewają Waszyngton o wspieranie różnych grup zbrojnych działających w Iranie. Jedną z nich była Dżundallah, nielegalna organizacja działająca na pograniczu Iranu i Pakistanu. Niektórzy jej działacze mieli kontaktować się nawet z Osamą bin Ladenem. Podano przy tym informację, że członkami tej organizacji są sunnici, którzy dążą do oderwania od Pakistanu prowincji Beludżystan i utworzenia na tym terenie państwa islamskiego. Oprócz działalności zbrojnej ugrupowanie prawdopodobnie zajmuje się przemytem narkotyków do Iranu.

⁹ Ugrupowanie to odgrywa najważniejszą rolę wśród separatystycznych organizacji w pakistańskim Beludżystanie. Jest ono oskarżane przez władze centralne o różnego rodzaju akcje zbrojne, działalność kryminalną i ataki na cudzoziemców.

¹⁰ Balochistan Liberation United Front jest prawdopodobnie sukcesorem Baloch Liberation Front, Baloch Republican Army i Balochistan People's Liberation Front, które 1 września 2008 r. ogłosiły zawieszenie swojej działalności.

latach dążenia te są realizowane przez próby destabilizacji bezpieczeństwa w prowincji i ograniczania zysków pochodzących z wydobycia tamtejszych zasobów naturalnych osiągane przez państwowe koncerny paliwowo-energetyczne. Sprzyja temu wyludnienie znacznych obszarów Beludżystanu i brak kontroli władz nad niektórymi rejonami spowodowany działaniami zbrojnymi.

W lutym 2010 r. irańskie służby zatrzymały przywódcę Dżundallah Abdula Malika Rigiego. Został on aresztowany w czasie podróży samolotem z Dubaju do Kirgistanu. Z nieoficjalnych informacji wynikało, że kiedy maszyna znajdowała się nad terytorium Iranu, wojskowy samolot zmusił ją do lądowania¹¹. Według innych źródeł Rigi został wydany Iranowi przez Islamabad, gdy przebywał w Pakistanie w szpitalu. Informacja o zmuszeniu do lądowania samolotu, którym miał rzekomo lecieć do Kirgistanu na spotkanie z wysłannikiem amerykańskiego rządu, Richardem Holbrookiem, który akurat wtedy przebywał w Biszkeku, miała zapewnić propagandowy wydzźwięk skuteczności irańskich służb specjalnych. Irańskie media pokazywały zdjęcia Rigiego, znajdującego się rzekomo w amerykańskiej bazie w Afganistanie, gdzie miał przebywać 24 godziny przed aresztowaniem. Stany Zjednoczone odrzuciły te oskarżenia. Dżundallah zapowiedziała, że nie przerwie swojej działalności i w opublikowanym w internecie oświadczeniu poinformowała, że nowym przywódcą ugrupowania został Hadżi Mohammad Dahir Baludż, który uzyskał akceptację sympatyzujących z grupą plemion zamieszkujących irańską prowincję Sistan-Beludżystan.

Źródło: <http://www.bbc.co.uk/news/10359415> [dostęp: grudzień 2012].

Abdul Malik Rigi został stracony w czerwcu 2010 r. W odwecie za jego śmierć jego dwóch kuzynów zdetonowało 16 lipca ładunki przed meczetem w Zahedanie, zabijając 27 osób i raniąc prawie 300. W dniu 15 grudnia 2010 r. w wigilię ostatniego dnia Aszury, jednego z najważniejszych świąt szyickich, organizacja ponownie zaatakowała. Dwóch zamachowców samobójców zdetonowało ładunki przed meczetem w mieście Czabahar, gdzie odbywała się uroczysta procesja. Zginęło ponad 41 osób. Wśród ofiar było wiele kobiet i dzieci. Służby bezpieczeństwa w porę zauważyły trzeciego napastnika i zastrzeliły go, zanim wmieszał się w tłum. Zdołał on jednak zdetonować ładunek, ale eksplozja nie wywołała większych szkód. Czwarty zamachowiec został aresztowany.

W dniu 24 grudnia 2010 r. pakistańskie media poinformowały o aresztowaniu Abdula Raufa Rigiego, młodszego brata Abdula Malika – nowego szefa Dżundallah. Aresztowanie to było spełnieniem prośby Iranu skierowanej do władz Pakistanu o pomoc w ujęciu organizatorów zamachu w Czabahar. Straty w szeregach kierownictwa organizacji przyczyniły się do znacznego spadku jej aktywności w 2011 r. W pierwszej połowie 2012 pojawiały się informacje na temat granicznych incydentów i ataków na posterunki, ale niejednokrotnie przypisywano je przemytnikom narkotyków.

W mediach wyrażane są opinie, że bojownicy Dżundallah są wykorzystywani do walki przeciwko irańskiemu programowi atomowemu. Podobno Mossad umieścił w szeregach CIA swoich agentów, którzy mieli prowadzić przedsięwzięcia rekrutacyjne zmierzające do storpedowania tego programu. Mossad, występując pod przykryciem agentów CIA, pozyskiwał do współpracy członków Dżundallah. Operacja ta, nazwana „Falszywa

¹¹ Według arabskojęzycznej telewizji Al-Alam Abdul Malik Rigi został aresztowany w Sistan-Beledżystan, południowo-wschodniej prowincji Iranu.

flaga”, była realizowana za prezydentury George’a W. Busha. Bojownicy Dżundallah mieli być wykorzystywani do przeprowadzania zamachów na irańskich naukowców i wojskowych zaangażowanych w program jądrowy oraz do planowania zabójstwa prezydenta Mahmuda Ahmadineżada.

FATAH AL-ISLAM (ZWYCIĘSTWO ISLAMU)

Flaga Fatah al-Islam

Źródło: <http://www.crwflags.com/fotw/flags/lb%7Dfai.html>

[dostęp: listopad 2012].

Fatah al-Islam jest radykalną sunnicką organizacją założoną w listopadzie 2006 r. przez młodych mieszkańców palestyńskich obozów w Libanie. Przywódcą organizacji jest Szakir al-Absi, który w latach 80. XX w. był w Libii jednym z liderów ugrupowania Fatah al-Intifada (Zwycięstwo Powstania). Fatah al-Intifada jest rozłamowym ugrupowaniem, wyrosłym z Al-Fatah Jasira Arafata¹ i z nim konkurującym. Jego nazwę tłumaczyć można też jako „Powstańcy Fatah”, akcentując w ten sposób pochodzenie organizacji (analogicznie „Islamski Fatah” to zislamizowany odłam ruchu).

Al-Absi wyjechał z Libii do Syrii i tam został zastępcą Abu Chalida al-Umli, dowódcy jednego z palestyńskich komand. W 2000 r. został aresztowany i trzy lata spędził w więzieniu pod zarzutem organizowania przemytu broni i amunicji pomiędzy Syrią a Jordanią. Po amerykańskiej inwazji na Irak Al-Absi udał się do Iraku i nawiązał kontakt z miejscowym ugrupowaniem Al-Dżama’at at-Tawhid wa al-Dżihad (Grupą Jedności Boga i Dżihadu) kierowanym przez Abu Musaba az-Zarkawiego. W 2004 r. Al-Absi i Az-Zarkawi zostali zaocznie skazani na karę śmierci przez sąd w Jordanii za zabójstwo amerykańskiego dyplomaty Laurence’a Foleya w Ammanie. Po opuszczeniu Iraku Al-Absi na krótko powrócił do Syrii, gdzie ponownie współpracował z Al-Umlą. W 2005 r. obaj wyjechali do Libanu, skupiając wokół siebie grupę radykalnej młodzieży islamskiej zrzeszonej w Fatah al-Intifada, dla której założyli obóz szkoleniowy w miejscowości Ajn al-Hilwa w zachodniej części Doliny Bekaa.

W maju 2006 r. Fatah al-Intifada zainicjowało starcia zbrojne z libańską armią. Prawdopodobnie pod naciskiem syryjskich służb specjalnych Al-Absi opuścił Dolinę Bekaa, aby rozpocząć działalność wśród mieszkańców obozów dla palestyńskich uchodźców. Po wydaniu władzom libańskim przez Fatah al-Intifada dwóch członków jego komórki Al-Absi zerwał współpracę z tym ugrupowaniem i w listopadzie 2006 r. założył grupę Fatah al-Islam. Jej główną siedzibą stał się obóz w Nahr al-Barid nieopodal portowego miasta Trypolis położonego na północy Libanu, zamieszkiwanego przez około 40 tys. Palestyńczyków². W styczniu 2010 r. przywódca Fatah al-Intifada, Abu Musa, zadeklarował gotowość do rozpoczęcia rozmów z rządem w Bejrucie na temat broni znajdującej się w posiadaniu członków jego organizacji, którzy przebywają w Libanie, oraz na temat rezygnacji z broni przechowywanej zarówno w obozach dla uchodźców palestyńskich, jak i poza nimi. Abu Musa stwierdził, że porozumienie jest możliwe, gdyż fakt posiadania broni przez Palestyńczyków jest związany z koniecznością obrony przed Izraelem, nie wynika natomiast w żaden sposób z wrogości wobec Libańczyków.

W szeregach Fatah al-Islam znaleźli się także członkowie Fatah al-Intifada, którzy głoszone dotychczas nacjonalistyczne hasła porzucili dla islamskiej ideologii. Al-Absi w wy-

¹ Szerzej na temat organizacji Al-Fatah zob. przypis 2 w rozdziale *Asbat al-Ansar*.

² O obozach palestyńskich w Libanie zob. przypis 1 w rozdziale *Asbat al-Ansar*.

Szakir al-Absi

Źródło: <http://www.cedarsrevolution.net/archive/FatahIslam/index.html> [dostęp: listopad 2012].

danym wówczas oświadczeniu zasugerował, że religia inspiruje Palestyńczyków do powrotu na ojczyste tereny. Fatah al-Islam – oprócz Hamasu, należącym do Fatahu zbrojnym ugrupowaniem Kataib Szuhada al-Aksa (Brygady Męczenników Al-Aksa)³, Ludowym Frontem Wyzwolenia Palestyny – Generalnym Dowództwem⁴ i innymi mniejszymi ugrupowaniami – był jedną z organizacji, które doprowadziły kwestię narodową do islamizacji. Według niektórych opinii ugrupowanie Al-Absiego było początkowo wspierane przez władze Libanu jako przeciwwaga dla Hezbollahu. Inni autorzy wysuwają z kolei tezę, że Fatah al-Islam znajdował się pod syryjską kontrolą w celu wywołania wewnętrznego konfliktu w Libanie, po tym, jak siły zbrojne Syrii zostały zmuszone do opuszczenia tego kraju w 2005 r.

W 2007 r. przedstawiciel Fatah al-Islam Abu Salim Taha stwierdził, że w obozie Nahr al-Barid znajduje się ponad 150 dobrze uzbrojonych bojowników ugrupowania, wśród których niewielką część stanowią Palestyńczycy, pozostali zaś to bojownicy z Arabii Saudyjskiej, ZEA i libańscy sunnici. Przeczyły temu inne wypowiedzi, w których wskazywano na obecność w szeregach organizacji przede wszystkim Palestyńczyków z Libanu, Jordanii i Arabii Saudyjskiej, a także syryjskich oficerów stojących na czele zbrojnych komórek. Wskazuje się również na powiązania Fatah al-Islam z Al-Kaidą lub inspirowanie przez tę organizację działalności Fatah al-Islam. Zaprzeczał temu Al-Absi, stwierdzając, że jego ugrupowanie nie ma żadnych powiązań z organizacją Osamy bin Ladena. Przyznał jednak, że celem jego organizacji jest zwalczanie niewiernych. O powiązaniach może świadczyć to, że jego wypowiedzi pojawiały się między innymi na stronach internetowych, na których zamieszczano oświadczenia przywódców Al-Kaidy. Także ówczesny ambasador Syrii w Bejrucie Baszar Dżafari oświadczył, że Al-Absi nie walczy dla sprawy palestyńskiej, lecz w imieniu Al-Kaidy. Niezależnie od tych opinii za najbliższy do osiągnięcia cel Fatah al-Islam postawiło sobie wprowadzenie szariatu we wszystkich osiedlach zamieszkałych przez palestyńskich uchodźców.

W dniu 23 maja 2007 r. Ar-Rabita al-Alam al-Islami (Liga Świata Muzułmańskiego) wydała oświadczenie zdecydowanie potępiające działalność terrorystyczną Fatah al-Islam, które nie ma nic wspólnego ze sprawą palestyńską i islamem. Świadczy o tym fakt, że członkowie zbrojnych bojówek ugrupowania zabijali nie tylko libańskich żołnierzy i policjantów, lecz także przeciwników wywodzących się z palestyńskiej diaspory

³ Brygady Męczenników Al-Aksa są zbrojnym skrzydłem Fatahu założonym przez Marwana Barghutię po wybuchu drugiej intifady jesienią 2000 r. Jego członkowie w latach 2000–2004 przeprowadzili wiele ataków samobójczych na cywilne cele w Izraelu.

⁴ Popular Front for the Liberation of Palestine – General Command – PFLP-GC powstał w 1968 r. w wyniku odłączenia się części aktywistów, na których czele stanął Ahmed Dżibril. Organizacja powstała dzięki wsparciu Syrii (Dżibril był oficerem armii syryjskiej) i była przez nią finansowana. Akcentowała konieczność zaostrożenia walki zbrojnej. Bojownicy tej organizacji wyspecjalizowali się w zamachach samobójczych i atakach na cele wojskowe i cywilne w Izraelu i na Terytoriach Okupowanych. W czerwcu 1991 r. w Niemczech aresztowano Hafiza Kasima Dalkamuniego, aktywistę grupy, gdy przygotowywał się do zamachu bombowego na pociąg wiozący amerykańskich żołnierzy. W odpowiedzi ugrupowanie przeprowadziło serię zamachów bombowych w Europie.

w Libanie. W lutym 2007 r. ekstremiści zaatakowali dwa mikrobusy w Ajn Alak, zabijając 3 osoby i raniąc około 20. Według władz libańskich wspierane przez Syrię ugrupowanie chciało doprowadzić do destabilizacji Libanu i zablokowania działań ONZ w sprawie powołania trybunału międzynarodowego do zbadania politycznych zabójstw w Libanie, w tym przede wszystkim sprawy zabójstwa byłego premiera Rafika al-Hariego w lutym 2005 r.

W maju 2007 r. wojsko libańskie starło się z bojownikami Fatah al-Islam w pobliżu obozu Nahr al-Barid. Jeszcze przed tymi wydarzeniami w pobliskim Trypolisie policja przeszukała mieszkanie zajmowane przez kierownictwo ugrupowania. Sądzone, że mogą się w nim ukrywać osoby podejrzane o udział w napadzie na bank w sąsiednim mieście Amyoun, gdzie zrabowano ponad 125 tys. dolarów. Podczas rewizji doszło do wymiany ognia. W zajściu śmierć poniosło kilka osób. Walki rozpoczęły się, gdy znajdujący się na przedpolu obozu posterunek armii został ostrzelany i przejęty przez ekstremistów. Następnie przeniosły się do położonego poza miastem obozu dla uchodźców Nahr al-Barid⁵, który został otoczony przez wojsko. Na wieść o walkach pod Trypolisem w stan gotowości postawiono bojówki innej radykalnej organizacji – Dżund asz-Szam (Armii Lewantu)⁶ mającej siedzibę w obozie Ajn al-Hilwa koło Sajdy na południu Libanu, w którym mieszkało ponad 50 tys. Palestyńczyków. Schwytni podczas oblężenia Nahr al-Barid Palestyńczycy przyznali, że jednym z celów ich ataków miały być siły ONZ, które stacjonują w południowym Libanie. UNIFIL⁷ podjął wówczas wzmoczone środki bezpieczeństwa, nie udało się jednak uniknąć ofiar – w zamachu przeprowadzonym 16 czerwca 2007 r. zginęło sześciu żołnierzy hiszpańskiego batalionu, a trzech zostało rannych⁸.

W dniu 2 września 2007 r. wycieńczeni bojownicy Fatah al-Islam podjęli ostatnią, desperacką próbę wyrwania się z oblężenia. Atak na libańskich żołnierzy okazał się klęską. Zginęło 37 bojowników, a kilkunastu zostało schwytanych. Być może ściągając uwagę żołnierzy, chcieli umożliwić ucieczkę Szakirowi al-Absiemu, który, jak pierwotnie uważano, również zginął⁹. W 70-dniowym oblężeniu zginęło ponad 300 ludzi, w tym co najmniej 154 libańskich żołnierzy, 120 ekstremistów i 42 cywili. Były to najkrwawsze starcia w Libanie od czasu wojny domowej w latach 1975–1991.

⁵ Na mocy porozumienia zawartego jeszcze w 1969 r. armia libańska nie ma prawa wkraczać do obozów palestyńskich. Mimo rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ z 2004 r. zakładającej rozbrojenie bojowników palestyńskich w obozach, nadal posiadają oni broń. Rezolucja została również odrzucona przez Hezbollah, największe ugrupowanie zbrojne w Libanie.

⁶ Grupa działa od początku lat 90. XX w. Jej ideologiem był Osama Amin Szehabi, wielokrotnie wymieniany w związku z terrorystyczną działalnością Palestyńczyków przebywających w obozie Ajn al-Hilwa w południowym Libanie. Szehabi został aresztowany w lipcu 2009 r.

⁷ United Nations Interim Force in Lebanon (Tymczasowe Siły Zbrojne Organizacji Narodów Zjednoczonych w Libanie) – misja pokojowa ONZ działająca od 1978 r. na terenie południowego Libanu. Przyczyną jej powstania były ataki na Izrael, przeprowadzane z tej części Libanu przez Munazzamat at-Tahrir al-Filastiniya (Organizację Wyzwolenia Palestyny). W odpowiedzi Izrael podjął okupację tych obszarów. Aby zapewnić bezpieczeństwo i płynne wycofywanie się wojsk izraelskich, Rada Bezpieczeństwa ONZ podjęła decyzję o utworzeniu UNIFIL. Jest to jedna z najdłużej działających misji pokojowych ONZ. Jej żołnierze nie byli w stanie zapobiec ani wojnie z 1982 r., ani też późniejszym nalotom izraelskiego lotnictwa i wojnie w 2006 r. Polski kontyngent w misji UNIFIL rozpoczął wykonywanie zadań w 1992 r. W lutym 2009 r. minister obrony Bogdan Klich zapowiedział wycofanie polskich żołnierzy z Libanu. W grudniu 2009 r. ostatni polscy żołnierze opuścili ten kraj. Podstawą decyzji o zakończeniu misji była rządowa strategia przyznająca priorytet operacjom NATO i UE.

⁸ Na początku 2009 r. na karę dożywotniego więzienia skazano 12 członków Fatah al-Islam winnych dokonania tego zamachu.

⁹ Zwłoki Al-Absiego miał rozpoznać jeden z jego uwięzionych towarzyszy. Przeprowadzone badania DNA rzekomych zwłok przywódcy Fatah al-Islam dały jednak wynik negatywny.

Na początku walk o Nahr al-Barid podczas wymiany ognia w lokalu organizacji w Trypolisie zginął jeden z liderów Fatah al-Islam, Saddam al-Hadžib. Był on poszukiwany w Niemczech za próbę przeprowadzenia zamachów terrorystycznych w pociągach osobowych. Prawdopodobnie władze libańskie nie zdawały sobie sprawy z tego, że Al-Hadžib przebywał w ich kraju. Al-Hadžib był bratem Jusufa al-Hadžiba przebywającego w niemieckim więzieniu za działalność terrorystyczną. W Libanie zatrzymano natomiast czterech innych uczestników spisku w Niemczech. W dniu 31 lipca 2006 r. pochodzący z Libanu terroryści umieścili ładunki wybuchowe w dwóch niemieckich pociągach. Ukryte w walizkach bomby, znalezione jeszcze tego samego dnia w pociągach w Dortmundzie i Koblencji, nie eksplodowały tylko dlatego, że terroryści zamontowali wadliwe detonatory. Zamachowcy zostali sfilmowani przez dworcowe kamery w momencie, gdy umieszczali walizki w wagonach. Cztery sprawy zamachu zostały zatrzymane w Libanie. Niemiecki wymiar sprawiedliwości wystąpił o ich przekazanie, jednak w związku z brakiem porozumienia o ekstradycji pomiędzy oboma krajami, władze libańskie postanowiły przeprowadzić sprawę sądową w kraju. Osądzono zaocznie również poszukiwanego w Niemczech Saddama al-Hadžiba.

Źródło: <http://www.nytimes.com/2007/06/04/world/middleeast/04libanon.html> [dostęp: listopad 2012].

Kłeska Fatah al-Islam w Nahr al-Barid nie była końcem organizacji. W grudniu 2007 r. jej członkowie przeprowadzili zamach na generała libańskiej armii François Hadżiego, a 9 stycznia 2008 r. Szakir al-Absi publicznie zagroził odwetem armii Libanu. W maju tego samego roku żołnierze libańskich sił zbrojnych udaremnili samobójczy zamach na ich posterunek w pobliżu palestyńskiego obozu w Ajn al-Hilwa. Nie udało się to jednak w Trypolisie, gdzie 13 sierpnia 2008 r. w ataku na wojskowy autobus zginęło 20 osób, w tym 7 żołnierzy, a ponad 30 osób zostało rannych. We wrześniu tego samego roku, również w Trypolisie, miał miejsce kolejny zamach bombowy na wojskowy autobus, w którym zginęło co najmniej 6 osób. Wśród zabitych było 3 żołnierzy, a kilkanaście osób, w tym cywile, zostało rannych. Dnia 27 września 2008 r. Fatah al-Islam przeprowadził zamach bombowy, tym razem w Damaszku. W wyniku eksplozji samochodu pułapki zginęło 17 osób, a 14 zostało rannych. W wyemitowanym w listopadzie 2008 r. przez państwową telewizję syryjską oświadczeniu 10 członków organizacji przyznało się do tego zamachu. Wśród nich był mężczyzna przedstawiający się jako odpowiedzialny za bezpieczeństwo Fatah al-Islam w Syrii. Według niego celem zamachu było obalenie syryjskiego reżimu. Do następnego zamachu na przedmieściach Damaszku doszło 2 grudnia 2009 r. Tym razem bomba wybuchła w autobusie wiozącym irańskich pielgrzymów. Zginęły 3 osoby, a kilkadziesiąt zostało rannych (niemal w tym samym miejscu, we wrześniu 2008 r., Fatah al-Islam przeprowadził swój pierwszy atak terrorystyczny na szyckich pielgrzymów). Wydarzenia te świadczyły o umacnianiu się sunnickich ekstremistów na terenie Syrii, skąd łatwo im było przemieszczać się do sąsiedniego Iraku.

W 2009 r. w południowym Libanie aresztowano kilkunastu członków Fatah al-Islam i Dżund asz-Szam, wśród których byli: Libańczycy, Syryjczycy, Palestyńczycy i obywatele innych państw (nie wiadomo, czy wszystkie aresztowane osoby były palestyńskiej narodowości). Wśród aresztowanych znaleźli się przywódcy obu organiza-

cji: Abdel Ghani Ali Dżawhar, Abdel Rahman Awad i Osama Amin Szehabi. Zostali oni oskarżeni o przygotowywanie zamachów na siły pokojowe UNIFIL oraz libańskie siły zbrojne, a także o przestępstwa kryminalne wymierzone przeciwko ludności cywilnej. Po tych aresztowaniach pojawiły się informacje, że obie organizacje są komórkami Al-Kaidy działającymi w Libanie i sąsiednich państwach. We wrześniu i październiku 2009 r. ugrupowanie Kataib az-Zijad al-Dżarrah (Brygady Zijada al-Dżaraha)¹⁰ dokonały z terytorium południowego Libanu ostrzału raketowego Izraela. W listopadzie tego samego roku grupa ta miała przeprowadzić atak na ambasadę Pakistanu w Bejrucie.

Pod koniec października 2009 r. libańskie siły bezpieczeństwa aresztowały Fadię Ghasana Ibrahima alias Sikamo, wysokiego rangą członka Fatah al-Islam, gdy próbował on opuścić obóz dla uchodźców palestyńskich w Ajn al-Hilwa. Ibrahim był bliskim współpracownikiem Abdela Rahmana Awada, jednego z liderów organizacji. Był on podejrzany o współudział w przygotowaniu kilku zamachów bombowych. Ich przeprowadzenie powierzono członkom grupy terrorystycznej z obozu dla uchodźców w Burdż asz-Szamali, którzy z tego miejsca prowadzili obserwację sił zbrojnych Libanu i posterunków UNIFIL z zamiarem dokonania na nich ataków. Ibrahim jest również zamieszany w przygotowanie 8 stycznia 2008 r. zamachu na irlandzki patrol sił UNIFIL w Ramtila na północ od Sajdy w południowym Libanie. Wojskowe służby wywiadowcze aresztowały również Hasana Ahmeda Merhiego odpowiedzialnego za funkcjonowanie Fatah al-Islam w obozie Burdż asz-Szamali. Na początku grudnia 2009 r. zatrzymano w Libanie czterech kolejnych członków organizacji planujących atak na pokojowe siły ONZ w tym kraju.

W listopadzie 2009 r. przedstawiciele 12 organizacji charytatywnych zgodzili się przekazać około 450 mln dolarów na odbudowę obozu Nahr al-Barid w północnym Libanie, w znacznym stopniu zniszczonego podczas walk między siłami zbrojnymi Libanu a bojówkami Fatah al-Islam latem 2007 r. Organizacja Narodów Zjednoczonych miała przekazać 110 mln dolarów. Pozostałe środki finansowe miały pochodzić w połowie od organizacji pomocowych działających w państwach zachodnich, a w połowie od krajów muzułmańskich: Arabii Saudyjskiej, ZEA, Kataru i Kuwejtu. Według ostatnich informacji Fatah al-Islam wciąż infiltruje palestyńskie obozy dla uchodźców w Ajn al-Hilwa, Burdż asz-Szamali i Baddawi, stanowiąc realne zagrożenie dla bezpieczeństwa Libanu i sił UNIFIL. W styczniu 2010 r. Michel Aun, lider libańskiej partii Wolny Ruch Patriotyczny, stwierdził, że palestyńskie składy broni zagrażają suwerenności Libanu.

W połowie sierpnia 2010 r. libańskie siły bezpieczeństwa zabiły przywódcę Fatah al-Islam, Abdela Rahmana Awada, oraz członka organizacji, Ghaziego Fajsała Abdullaha. Zginęli oni w pobliżu miejscowości Sztawra, na drodze prowadzącej do Syrii. Awad był wielokrotnie skazywany zaocznie za udział w zamachach bombowych oraz zabójstwach. Ukrywał się w obozie Ajn al-Hilwa. Pod koniec grudnia tego samego roku pojawiły się informacje o opuszczeniu obozu przez grupę ekstremistów. Próbowali oni prawdopodobnie przedostać się do Europy, aby przeprowadzić tam zamachy terrorystyczne. Według źródeł wywiadowczych członkowie Fatah al-Islam do przerzutu zamierzali wykorzystać terytorium Syrii i Turcji. Ponieważ osoby te były pozbawione wyraźnego zwierzchnictwa (przywództwa), czyniło to ich nieprzewidywalnymi w wyborze celów ataków i sposobu ich przeprowadzenia. Niektórzy z ekstremistów mieli już doświadczenie bojowe zdobyte w Iraku, włączając w to umiejętności konstruowania i przeprowadzania zamachów za pomocą IED. Prawdopodobnie byli też odpowiednio przygotowani do wypełnienia misji samobójczych.

¹⁰ Nazwa pochodzi od jednego z uczestników terrorystycznego ataku w USA z 11 września 2001 r.

Współpraca Hezbollahu i libańskich sił zbrojnych pozwoliła w 2010 r. wyeliminować liderów organizacji Fatah al-Islam i Dżund asz-Szam, nie doprowadziło to jednak do zaprzestania działalności tych organizacji. W sierpniu 2011 r. z libańskiego więzienia udało się zbiec czterem członkom Fatah al-Islam, którzy byli uczestnikami krwawych walk w obozie Nahr al-Barid w 2007 r. Fatah al-Islam poparło powstanie ludności syryjskiej przeciwko reżimowi Baszara al-Asada. Na stronach internetowych organizacja skrytykowała łagodny stosunek Dzama'at ad-Duwal al-Arabijja (Ligi Państw Arabskich) wobec Damaszku i ignorowanie zbrodni dokonywanych na ludności syryjskiej. Ekstremiści zaapelowali do Syryjczyków, aby przyłączyli się do dżihadu przeciwko dotychczasowej władzy. Wezwali również Hezbollah do porzucenia proreżimowych sympatii w Syrii i zakończenia działań generujących konflikty pomiędzy Syryjczykami oraz braćmi z Libanu i Palestyny. Na forum internetowym Shumukh al-Islam, które jest wykorzystywane przez Fatah al-Islam, zamieszczono materiał wideo anonsujący utworzenie nowego ugrupowania – Dżabhat an-Nusra li Ahl asz-Szam (Front Obrony Ludu Syryjskiego). Znalazły się tu również zapowiedzi walki z reżimem syryjskim i obalenie dotychczasowej dyktatury.

GANG DE ROUBAIX (GANG Z ROUBAIX)

W marcu 1996 r. policja francuska rozbiła siatkę terrorystyczną nazwaną Grupą lub Gangiem z Roubaix. Nazwa organizacji pochodzi od miasta Roubaix w północnej Francji, w którym znajduje się meczet Ad-Dawa będący miejscem gromadzenia się jej członków. Gang z Roubaix tworzyli weterani bośniackiej jednostki El-Mudżahid¹, Algierczycy i Francuzi, którzy przeszli na islam. Część Francuzów przed powrotem do kraju ożeniła się z Bośniaczkami i otrzymała bośniackie obywatelstwo, inni od razu wrócili do Francji. Trzon grupy stanowili: Christoph Caze alias Walid, Lionel Dumont alias Abu Hanza, alias Bilal, Mouloud Bouguelane, Hosin Bendawi i Omar Zemmiri. Fatih Kemal, ich towarzysz walki z Bośni, zanim wrócił do Kanady, zasugerował Caze'owi utworzenie niewielkiej organizacji we Francji, której celem byłoby prowadzenie działalności terrorystycznej.

Gang z Roubaix zdobywał fundusze na działalność terrorystyczną, napadając m.in. na sklepy i furgonetki bankowe. W dniu 27 stycznia 1996 r. doszło do incydentu z udziałem członków Gangu, którzy ukradli samochód. Gdy francuska policja próbowała ich zatrzymać, zaczęli strzelać z broni maszynowej. W dniu 8 lutego tego samego roku napadli na supermarket Aldi i ukradli około 20 tys. franków. Podczas ucieczki bandyci spowodowali wypadek. Porwali więc inny samochód, a jego kierowcę zastrzelili.

Gang z Roubaix został rozbity po tym, jak próbował przeprowadzić największą swoją operację – zamach bombowy na komendę policji w Lille podczas konferencji państw G-7 odbywającej się w tym mieście w marcu 1996 r. Bomba gazowa o wielkiej sile rażenia, która została umieszczona w samochodzie, nie wybuchła z powodu wady zapalnika. Siedmiu członków grupy zostało zabitych przez funkcjonariuszy francuskiej i belgijskiej policji. Dwóm innym, Lionelowi Dumont i Mouloudowi Bouguelane, udało się uciec do Bośni. Obaj pół roku później zostali aresztowani i skazani za działalność kryminalną w Bośni i Hercegowinie. Mimo licznych próśb Paryża, rząd w Sarajewie przez długi czas nie zgadzał się na ich ekstradycję. Lionel Dumont uciekł z więzienia w połowie 1999 r., a okoliczności tej ucieczki do dziś nie zostały wyjaśnione. Dopiero

Lionel Dumont

Źródło: <http://operationleakspin.wordpress.com/2011/07/12/05paris5539-eteindre-lincendie-la-france-et-lextremisme-islamiste/>
[dostęp: listopad 2012].

¹ Jednostka El-Mudżahid powstała w sierpniu 1992 r. Jej obozy szkoleniowe i bazy znajdowały się w Żeljezno Polje k. Žepče, Podbrežje na przedmieściach Zenicy, Mehuriczi k. Busovacza, Teszanji i Konjicu. Na kontrolowanych przez siebie terenach mudżahedini zmuszali ludność cywilną do życia zgodnie z zasadami szariat. Jednym z najbardziej wpływowych ideologów był ostatni przywódca religijny El-Mudżahid – Imad al-Misri, członek ścisłego kierownictwa Al-Dżama'a al-Islamijja fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej).

w grudniu 2003 r. został ponownie aresztowany w Monachium i deportowany do Francji². Bouguelane natomiast został wydany Francji na początku 2001 r.

W drugiej połowie lat 90. XX w. dyskutowano na temat niebezpieczeństwa, jakie stwarzali przywódcy bośniackich Serbów – Radovan Karadžić i Ratko Mladić. O zagrożeniu ujawnionym w Roubaix, jakim byli muzułmańscy bojownicy z Bośni, opinia publiczna nie została natomiast poinformowana. Akty terroru w mieście i okolicach przypisano wojnie gangów związanych z drobną przestępczością. Także z nieudanego ataku na szczyt państw grupy G-7 nie wyciągnięto wniosków – nie połączono tego z bośniacką przeszłością organizatorów zamachu. Kiedy w październiku 2001 r. przed sądem stanęli Husajn Baudi, Mouloud Bouguelane, Omar Zemmiri i Hosin Bendawi, wielu obserwatorów zaczęło postrzegać Grupę z Roubaix jako część Al-Kaidy. Posłużono się tym jednak tylko po to, aby stworzyć nowy obraz wroga po zamachach z 11 września, nie udało się bowiem udowodnić związków łączących członków grupy z organizacją Osamy bin Ladena.

Gang z Roubaix nie był zwykłą grupą przestępczą, jak pierwotnie informowano, lecz islamską komórką terrorystyczną kierującą swoje działanie przeciwko społeczno-politycznemu systemowi Zachodu. Dwaj przywódcy Gangu z Roubaix – Christoph Caze i Lionel Dumont – poznali się w bośniackiej Zenicy w czasie wojny domowej (1992–1995). W tym ducie większym fanatykiem był Caze. Pojawiały się nawet informacje, że grał w piłkę nożną głowami Serbów. Do kręgu ich przyjaciół należał Fatih Kemal, który na zlecenie dowódcy mudżahedinów Abu al-Maaliego miał we Włoszech rekrutować muzułmanów do służby w Bośni. Kemal i jego towarzysz broni, Karim Said Atmani, osiedlili się później nie we Francji, lecz w Kanadzie. Po zakończeniu wojny w Bośni w grudniu 1995 r. Caze i Dumont wrócili do Francji.

Przypuszcza się, że członkowie Gangu z Roubaix, a zwłaszcza Caze, kontaktowali się z Egipcjaninem Mustafą Kemalem Mustafą alias Abu Hamza al-Masri³, działaczem ultraradykalnej organizacji At-Takfir wa al-Hidżra, uznającej za niewiernych także muzułmanów nieakceptujących poglądów głoszonych przez tę organizację⁴. Według członków grupy podczas wojny domowej w Bośni, w której walczył Abu Hamza, wydał on swoim podwładnym zgodę na rabowanie majątków nie tylko Serbów i Chorwatów, lecz także Bośniaków uznanych za pseudomuzułmanów. Członkami jednostki El-Mudżahid i organizacji At-Takfir wa al-Hidżra byli także

² Lionel Dumont od lipca 2002 do września 2003 r. mieszkał w Japonii. Prawdopodobnie miał tam ustalać cele ewentualnych ataków terrorystycznych w Azji. W 2005 r. sąd francuski skazał go na 30 lat więzienia za napad z bronią w rękę na furgonetkę z pieniędzmi oraz próbę zamachu przy użyciu samochodu pułapki przed komendą policji w Lille.

³ Abu Hamza al-Masri w 1981 r. otrzymał brytyjskie obywatelstwo dzięki zawarciu małżeństwa z Brytyjką. Walczył w Afganistanie, gdzie zginął jego syn, a on sam stracił rękę i oko. Brał również udział w wojnie domowej w Bośni. Władze w Sanie oskarżyły go w 1999 r. o zorganizowanie wielu zamachów terrorystycznych w Jemenie oraz innych krajach arabskich i zażądały od Wielkiej Brytanii jego ekstradycji. W Londynie Abu Hamza był imamem meczetu w Finsbury Park. W 2003 r. zakazano mu publicznego występowania w meczetach. Władze zarzuciły mu wykorzystywanie pozycji duchownego do celów osobistych i politycznych. Podejrzewano go również o powiązania z Al-Kaidą. Brytyjskie służby specjalne, obawiając się reakcji muzułmanów mieszkających w Wielkiej Brytanii, początkowo nie decydowały się na jego zatrzymanie. W 2004 r. Abu Hamza al-Masri został oskarżony o wspieranie radykalnych ugrupowań muzułmańskich i nawoływanie do dżihadu. Ogółem postawiono mu 16 zarzutów, w tym 10 dotyczących wzywania do mordowania przedstawicieli innych religii niż islam. Skazano go na siedem lat więzienia. W USA Abu Hamza jest oskarżony o 11 przestępstw, w tym udział w porwaniu zakładników w 1998 r. w Jemenie, które zakończyło się śmiercią czterech zakładników. W 2012 r. Wielka Brytania dokonała jego ekstradycji do USA.

⁴ Organizacji At-Takfir wa al-Hidżra został poświęcony oddzielny rozdział.

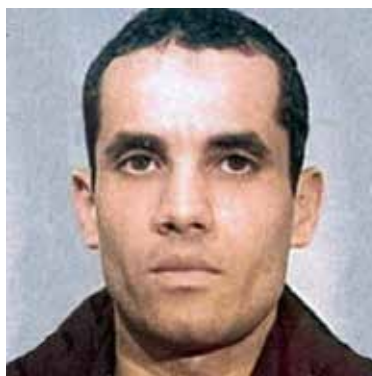
Karraj Kemal bin Ali, znany pod popularnym wśród bośniackich mudżahedinów przydomkiem Abu Hamza⁵, oraz Saleh Nidal.

Gang z Roubaix znaczną część zdobytych przez siebie funduszy przekazywał trójce przyjaciół i towarzyszy broni z El-Mudżahid: Fatihowi Kemalowi, Saidowi Atmaniemu i Ahmedowi Ressayowi. Ten ostatni był powiązany z algierską Groupe Islamique Armé – GIA (Islamską Grupą Zbrojną)⁶ i prawdopodobnie z Al-Kaidą.

Ahmed Ressay został zatrzymany w grudniu 1999 r. przez policję Stanów Zjednoczonych, na granicy z Kanadą. W jego samochodzie znaleziono kilkadziesiąt kilogramów materiałów wybuchowych, detonatory i broń. Śledztwo wykazało, że celem zamachu miało być kilka obiektów w USA, w tym lotnisko w Los Angeles. Atak miał nastąpić w noc sylwestrową z 1999 na 2000 r., dlatego cała operacja została nazwana przez FBI „Milenijnym terroryzmem”. Podczas procesu odbywającego się w USA Ressay zeznał, że po wojnie w Bośni był szkolony w obozach Al-Kaidy w Afganistanie. Jego dowódcą był Palestyńczyk Abu Zubajda, bliski współpracownik Osamy bin Ladena, który kierował obozami Al-Kaidy w Afganistanie, a także był odpowiedzialny za werbowanie byłych weteranów z Bośni. On również miał posiadać bośniacki paszport. W kwietniu 2001 r. Ressama skazano na 130 lat więzienia.

Federalne Biuro Śledcze uważało, że w przygotowaniu zamachu pomagały Ressayowi dwie osoby również dysponujące bośniackimi paszportami: wspomniany Said Atmani i Hamid Ajsz, elektronik z saudyjskiej organizacji charytatywnej Mercy International Relief Agency – MIRA (Międzynarodowej Agencji Miłosiernej Pomocy), wspieranej kiedyś przez Osamę bin Ladena. To od tej organizacji Ressay otrzymał pieniądze na zakup materiałów wybuchowych. Said Atmani, który przeszedł szkolenie w Afganistanie wraz z Ressayem, zniknął po uzyskaniu informacji o aresztowaniu Ressama. Zatrzymano go dopiero w kwietniu 2001 r. w Bośni. Po 11 września 2001 r. wydano go Francji, gdzie razem z Ressayem już wcześniej został skazany zaocznie za udział w handlu bośniackimi paszportami, przekazywanymi następnie członkom organizacji islamskich. Głównym oskarżonym w tym procesie był inny weteran El-Mudżahid – Fatih Kemal, który w latach 1996–1998 kilkakrotnie odwiedził Bośnię. Według francuskiej prokuratury Kemal współpracował z Al-Kaidą. Jeden z porywaczy samolotów, które uderzyły w WTC, Ar-Rawf bin al-Ahbib bin Jusuf al-Dżiddi, pochodzący z Tunezji obywatel Kanady, był według władz kanadyjskich powiązany z grupą Fatiha Kemala.

Według niektórych opinii Gang z Roubaix był prekursorem innych, podobnie działających grup, które powstały w XXI w.. Profil nowych terrorystów jest podobny. Wszyscy urodzili się we Francji, najpierw byli pospolitymi przestępcami, zajmując się najczęściej handlem narkotykami, aby potem religijnie się zradykalizować lub dokonać konwersji na islam i zaangażować w terroryzm. Radykalizacji zachowań sprzyja system

Ahmed Ressay

Źródło: http://alaska-native-news.com/national_news/7002-millennium-bomber-sentenced-to-37-years-in-prison.html [dostęp: listopad 2012].

⁵ W muzułmańskich społecznościach bardzo popularne są przydomki (*kunja*). Ojciec może być nazywany od imienia pierworodnego syna, np. Abu Hamza (Ojciec Hamzy), lub córki; to samo dotyczy matki, np. Umm Hamza (Matka Hamzy).

⁶ Szerzej patrz rozdział *Al-Dżama'a al-Islamijja al-Musallaha*.

penitencjarny. We francuskich więzieniach jest zatrudnionych około 150 imamów, propagujących niekiedy skrajnie islamistyczną ideologię, a państwo, jak do tej pory, nie ma żadnego wpływu na ich działalność. Inaczej jest w przypadku katolickich księży, którzy muszą przejść specjalne szkolenie.

GERAKAN ACEH MERDEKA (RUCH WOLNEGO ACEH)

Flaga Ruchu Wolnego Aceh

Gerakan Aceh Merdeka – GAM jest indonezyjską organizacją o charakterze nacjonalistycznym, utworzoną w 1976 r. przez Hasana di Tiro, potomka ostatniego sultana niepodległego Aceh położonego w północno-zachodniej części Sumatry¹. Po drugiej wojnie światowej nowo powstała Republika Indonezji siłą zajęła starającą się o odzyskanie niepodległości prowincję². Walki o niepodległość na Sumatrze w latach 60. XX w. prowadziła organizacja Darul Islam (Dom/Ziemia Islamu) dążąca do uzyskania niepodległości i utworzenia w Aceh państwa islamskiego. Separatyzm został wzmocniony i utrwalony po odkryciu u wybrzeży prowincji bogatych złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. W celu eksploatacji surowców energetycznych przywożono na Sumatrę wykwalifikowanych robotników z Jawy. Rdzenni mieszkańcy byli usuwani z najlepszych ziem i najbardziej intratnych posiadłości. Zamieszkiwana przez ponad 4-milionową społeczność prowincja zaczęła przynosić duże dochody, które obecnie wynoszą kilkanaście procent PKB w ponad 240-milionowym państwie (Indonezja jest najludniejszym muzułmańskim państwem świata), otrzymując niewiele w zamian.

Gerakan Aceh Merdeka domagał się udziału w zyskach z wydobycia surowców. Organizację zaczęli masowo wspierać wyrugowani z ziemi wieśniacy i rybacy, którym odebrano prawa do połowu ryb na wodach wydzierżawionych firmom eksploatującym zalegające pod dnem morskim surowce. Rebelia Hasana di Tiro rozpoczęła się w drugiej połowie lat 70. XX w. W tym samym czasie, w 1975 r., armia indonezyjska zajęła Timor Wschodni, który po wycofaniu się Portugalczyków dążył do uzyskania niepodległości. Władze centralne w Dżakarcie, podbudowane sukcesem na Timorze, nie zamierzały dopuścić do secesji najbogatszej prowincji na Sumatrze, dlatego też zdecydowały się na wprowadzenie stanu wyjątkowego. W ciągu kilku lat rozprawiono się z przywódcami GAM, których większość zginęła. Hasan di Tiro zbiegł do Szwecji, a organizacja zesłała do podziemia, prowadząc wojnę partyzancką z wojskami rządowymi. Pod koniec lat 80. XX w. separatyści zwrócili się o pomoc do libijskiego dyktatora Muammara Kaddafiego, co spowodowało zaostrzenie konfliktu. W 1989 r. rządzący niepodzielnie od 30 lat Indonezją Mohammad Suharto³ ogłosił Aceh strefą działań wojennych i dał wolną rękę armii. W pacyfikacji, która trwała do 1998 r., zginęły tysiące ludzi. Podsyciło to i utrwaliło se-

¹ Aceh było pierwszym terytorium w Azji Południowo-Wschodniej, które przyjęło islam w XIII w. Do końca XIX stulecia było niepodległym sultanatem. Holendrzy podbili go w 1905 r., ale walki nigdy tam nie ustały.

² Wcześniej Holendrzy przez 70 lat próbowali bezskutecznie włączyć sultanat Aceh do swoich kolonii w Indiach Wschodnich

³ Generał Hadzi Mohammed Suharto (1921–2008) doszedł do władzy w 1967 r. po odsunięciu rządzącego wówczas pierwszego prezydenta Indonezji Ahmeda Sukarny. Już rok wcześniej, jako szef sztabu armii, zapisał się w historii kraju jako inspirator jednej z największych zbrodni. Po udaremnieniu spisku przypisanego chińskim komunistom rozpoczął w Indonezji krwawe czystki, w których ginął każdy podejrzany o sympatyzowanie z komunistami oraz członkowie prześladowanej chińskiej mniejszości. Gdy objął władzę, ustanowił tzw. nowy porządek. Gospodarka się rozwijała, ale równocześnie przez lata na porządku dziennym były polityczne zabójstwa, krwawe tłumienie rebelii w prowincji Aceh i ludobójstwa na Timorze.

Hasan di Tiro

Źródło: <http://maulanusantara.wordpress.com/2010/06/03/selamat-tinggal-hasan-tiro/> [dostęp: listopad 2012].

paratystyczne nastroje ludności, domagającej się niezależności i wprowadzenia szariat. Mimo że po upadku Suharto w 1998 r.⁴ w Indonezji nastąpiła demokracja, sytuacja Aceh nie uległa poprawie. Władze w Dżakarcie obiecywały, że rozliczą zbrodnie popełnione w prowincji i nadadzą jej autonomię, ale na zapowiedziach się skończyło. Jedynie szariat zyskał w Aceh rangę państwowego prawodawstwa. W prowincji byli aktywni bojownicy GAM, którzy palili szkoły, niszczyli linie wysokiego napięcia, produkowali narkotyki i handlowali nimi, nielegalnie wydobywali węgiel, wymuszali haracze za ochronę. Władze w Dżakarcie podjęły próby negocjacji, jednak ich tempo spowolniły ataki z 11 września 2001 r. Zamachy terrorystyczne na Bali w październiku 2002 r.⁵ wzmocniły jeszcze patriotyczny i religijny zapał członków GAM. W tym czasie ugrupowanie zostało wpisane na listę organizacji terrorystycznych Departamentu Stanu USA. W 2002 r. CIA aresztowała Omara al-Faruka, koordynatora działań Al-Kaidy w Azji Południowo-Wschodniej. Zeznał on, że w 2000 r. w Aceh przebywał Ajman az-Zawahiri, prawa ręka Osamy bin Ladena. Podejrzewano, że Gerakan Aceh Merdeka stał się lokalną filią Al-Kaidy. Do walki z ruchem separatystycznym w prowincji zaangażowano ponad 30 tys. żołnierzy i około 2,5 tys. komandosów z elitarnej jednostki Radżawali (Orzeł)⁶. Wojsko chroniło przede wszystkim instalacje koncernu naftowego ExxonMobil.

Rząd indonezyjski rozpoczął w Szwajcarii negocjacje z przywódcami GAM na uchodźstwie. W grudniu 2002 r. przedstawiciele władz Indonezji podpisali w Genewie porozumienie pokojowe z separatystami. Dokument zakładał natychmiastowe zawieszenie broni, którego mieli pilnować zagraniczni obserwatorzy. Ustalono, że w przyszłości Aceh miałyby zostać zdemilitaryzowane i otrzymać autonomię. Rząd w Dżakarcie zgodził się, aby przyszła autonomiczna prowincja, której władze miałyby zostać wyłonione w wyborach w 2004 r., zachowała aż 70 proc. dochodów z wydobycia ropy i gazu. Dokument przewidywał też międzynarodową pomoc finansową w odbudowie zniszczonej prowincji⁷. Separatyści nie ufali jednak władzom centralnym, obawiając się, że po złożeniu broni zostaną zaatakowani przez armię. W przeszłości podobne rozejmy nie utrzy-

⁴ Koniec rządów Suharto zbiegł się z azjatyckim kryzysem gospodarczym i masowymi protestami opozycji pod wodzą córki pierwszego prezydenta kraju, Megawati Sukarnoputri. Zamieszki studenckie w 1998 r., nazwane indonezyjską rewolucją, doprowadziły do dymisji Suharto i dały początek demokratycznym przemianom. Oblicza się, że rodzina Suharto sprzeniewierzyła majątek państwowy w wysokości od 15 do 35 mld dolarów, a jej prywatny majątek wyceniono na 25 mln dolarów.

⁵ W dniu 12 października 2002 r. Dżimah Islamija (Wspólnota Muzułmańska) przeprowadziła zamach na nocny klub i dyskotekę w kurorcie Kuta na wyspie Bali. W wyniku eksplozji samochodów wypełnionych materiałami wybuchowymi zginęły 202 osoby, w tym dziennikarka „Gazety Wyborczej” Beata Pawlak (zob. też rozdział *Dżimah Islamija* – przyp. red.).

⁶ Jednostka Radżawali należy do oddziału sił specjalnych Kopassus (Komando Pasukan Khusus), który wsławił się pacyfikacją chrześcijan na Timorze i Molukach oraz stłumieniem buntów Papuasów i Dajaków, łowców głów z Borneo.

⁷ Porozumienie wynegocjowano pod auspicjami Centrum Dialogu Humanitarnego im. Henry’ego Dunanta, które ma siedzibę w Genewie i jest finansowane przez wiele rządów i organizacji międzynarodowych. W Szwajcarii wielokrotnie dochodziło do spotkań liderów rebeliantów i przedstawicieli indonezyjskich władz. Genewskie centrum w tajne negocjacje zaangażowało m.in. jednego z byłych tajlandzkich ministrów spraw zagranicznych oraz gen. Anthony’ego Zinniego, wówczas specjalnego wysłannika prezydenta USA na Bliski Wschód.

mywały się zbyt długo, np. w 2001 r. zawieszenie broni zostało zerwane przez armię rządową, która wykorzystwała okres spokoju do przygotowania ofensywy. Podjęta wówczas przez Dżakartę operacja militarna okazała się skuteczna. Separatyści zostali wyparci z większości terytoriów, które kontrolowali. Na przełomie 2001 i 2002 r. został zabity ich dowódca – Abdullah Sajafi. Gerakan Aceh Merdeka przyznał się wówczas do klęski, zdając sobie sprawę, że nie zdoła wygrać tej wojny. Jedyne wyjście było podjęcie rokowań pokojowych z Dżakartą. Zawarty pokój przekreślał dążenia Aceh do uniezależnienia się od Indonezji, co udało się dokonać Timorowi Wschodniemu w 2000 r.

W 2003 r., przy pomocy międzynarodowych mediatorów, rozpoczęły się kolejne rozmowy z separatystami. Szybko jednak zostały przerwane, ponieważ obawiano się, że Aceh pójdzie drogą Timoru Wschodniego i oderwie się od Indonezji. W maju armia indonezyjska przystąpiła do kolejnej ofensywy, a prezydent Megawati Sukarnoputri podpisała dekret upoważniający armię do zaatakowania GAM i wprowadzenia w prowincji stanu wojennego na sześć miesięcy. Tym razem władze zdecydowały się na siłowe rozwiązanie konfliktu po załamaniu rozmów pokojowych prowadzonych w Tokio. Mimo międzynarodowej mediacji i presji wywieranej przez USA, stronom nie udało się osiągnąć porozumienia. Dżakarta domagała się od rebeliantów rezygnacji z dążeń do niepodległości. Separatyści się na to nie zgodzili. Odmówili także złożenia broni. W dniu 19 maja w pobliżu Banda Aceh, stolicy prowincji, zrzucono ponad 500 komandosów. Operacja miała na celu zlikwidowanie miejsc oporu GAM i spacyfikowanie rejonów, które znajdowały się pod kontrolą tego ugrupowania. Z Jawy do Aceh przerzucono też oddziały wojsk lądowych. Była to największa operacja militarna od czasu zajęcia Timoru Wschodniego w 1975 r.

Przedstawiciel GAM powiedział wówczas, że bojownicy będą unikać bezpośrednich starć z siłami rządowymi i przejdą do wojny partyzanckiej. Wezwał również ludność Aceh do strajku generalnego. Przywódca GAM Mahmud Malik zapowiedział, że jego ugrupowanie będzie walczyć aż do zwycięstwa. Z kolei dowódcy wojsk rządowych rozkazali żołnierzom zabijać wszystkie osoby, które będą stawiać opór. W dniu 20 maja 2003 r. spłonęło ponad 180 szkół, o co oskarżono separatystów, którzy twierdzili, że system edukacyjny w prowincji służy umacnianiu panowania Jawajczyków na Aceh. W wyniku walk i pacyfikacji dokonanej przez wojska rządowe zginęło kilka tysięcy ludzi. Zabity został szef sztabu GAM Iszak Daud i jego żona. Wiele osób trafiło do obozów budowanych na terenach kontrolowanych przez koncerny naftowe. Obozy te były finansowane przez indonezyjski oddział koncernu naftowego Mobil Oil. W zamian za pomoc w zwalczaniu rebelii, koncern był ochraniający przez miejscową policję i wojsko. Dla indonezyjskiej

● Rejon aktywności GAM.

Źródło: <http://www.panstwswiata.pl/mapy/indonezja.gif> [dostęp: listopad 2012].

armii, czerpiącej dwie trzecie dochodów spoza budżetu, Aceh stał się doskonałym źródłem dochodów. Skorumpowani generałowie stacjonujący w prowincji zarabiają m.in. na nielegalnym wyrębie lasów, eksploatacji bogactw naturalnych i handlu narkotykami.

W grudniu 2004 r. tsunami najbardziej dotknęło Aceh, i tam przede wszystkim skierowano pomoc z całego świata. Główną przeszkodą w likwidowaniu skutków katastrofy w prowincji była partyzantka. Zagraniczne ekipy ratunkowe nie mogły wjechać na teren Aceh bez zezwolenia wojska i bez eskorty. Nieposłusznym groziła deportacja. W ten sposób armia chciała ukryć sytuację panującą w prowincji, w której oprócz niewielkiej już partyzantki pojawił się silny, cywilny i pokojowy ruch na rzecz referendum w sprawie przyszłości Aceh – jej niepodległości lub autonomii.

Uderzenie tsunami odegrało jednak kluczową rolę w procesie wznowienia negocjacji. Ruch niepodległościowy znalazł się w trudnej sytuacji, gdyż na pierwsze miejsce wysunęła się potrzeba odbudowy prowincji i pomoc jej mieszkańcom. Gerakan Aceh Merdeka wycofał się z postulatu niepodległości na rzecz możliwości przekształcenia się w legalną partię polityczną. Partyzantka w prowincji w 2005 r., po 35 latach walki, złożyła broń w ramach zawartego porozumienia pokojowego⁸. Zostało ono obwarowane takimi zastrzeżeniami, że łatwo je było zerwać, zwłaszcza, że wśród liderów GAM nie brakowało osób, które twierdziły, że mieszkający w Sztokholmie polityczni przywódcy całkiem stracili kontakt z rodakami żyjącymi w Aceh. W wyniku wyborów w 2006 r. nowym zarządcą prowincji został jeden z przywódców GAM, Irwandi Yusuf. W październiku 2008 r. Hasan di Tiro, przywódca separatystów, powrócił do ojczyzny po niemal 30 latach spędzonych na emigracji w Szwecji. Zaraz po przybyciu wezwał do przestrzegania postanowień zawartego trzy lata wcześniej porozumienia pokojowego. Po wylądowaniu na lotnisku di Tiro ukląkł na tradycyjnym islamskim dywaniku modlitewnym i ucałował rodzinną ziemię. Potem rozpoczął swą triumfalną podróż po prowincji.

Władze w Dżakarcie nie ingerują w wewnętrzne sprawy Aceh, jeżeli nie mają one separatystycznego charakteru. Na początku 2010 r. lokalny parlament zaczął rozważać możliwość zaostrzenia obowiązującego szariatu, między innymi przez wprowadzenie kary kamienowania za zdradę małżeńską. Już teraz policja poucza kobiety noszące zbyt obcisłe ubrania lub pary przebywające razem bez ślubu. Coraz częściej wymierzane są kary chłosty i kierowanie do ośrodków reedukacyjnych za nieprzestrzeganie norm obyczajowych i religijnych.

Z prowincji Aceh pochodzi Abu Sajf Acehi, stojący na czele powstałej na początku 2010 r. organizacji Al-Kaida w Indonezji – Brama do Mekki. Organizacja ta zadeklarowała kontynuowanie dżihadu, mimo wzmożonych działań policji. Na wyspie Celebes do dziś walczą z sobą dziecięce oddziały muzułmanów i chrześcijan pod dowództwem 14-letnich chłopców. Na początku maja 2010 r. siły bezpieczeństwa zatrzymały w Dżakarcie 12 osób podejrzanych o związki z grupą radykałów islamskich, prowadzących obóz szkoleniowy w prowincji Aceh. Osoby te były prawdopodobnie związane z organizacją Dżimah Islamiya. W sierpniu 2010 r. na Jawie aresztowano przywódcę duchowego tej organizacji, Abu Bakara Baszira. Był on podejrzewany o związki z obozami szkoleniowymi ekstremistów w prowincji Aceh. Według policji szkolone w obozach osoby pla-

⁸ W dniu 15 sierpnia 2005 r. podpisano w Helsinkach porozumienie pokojowe, tzw. Memorandum Zrozumienia (Memorandum of Understanding), oficjalnie kończące walkę o niepodległość prowincji. Separatyści zgodzili się na rezygnację z żądania niepodległości, a rząd Indonezji obiecał zmienić prawo, tak aby lokalne partie polityczne mogły brać udział w wyborach, co było dotychczas niemożliwe. Aceh uzyskał status specjalnego terytorium z prawem do posiadania własnej reprezentacji politycznej. Ważnym zapisem Memorandum był punkt mówiący o prawie Acechu do 70 proc. zysków z wydobycia tamtejszych kopalni.

nowały przeprowadzenie ataków terrorystycznych na terenie całego kraju. Wskazywano również na współpracę Dżimah Islamiya z Gerakan Aceh Merdeka i Al-Kaidą.

Podczas rozprawy sądowej w marcu 2011 r. Baszir zaprzeczył oskarżeniom o pomaganie w zorganizowaniu nowej komórki terrorystycznej oraz obozu szkoleniowego. Powiedział, że nie był świadomy działalności tego obozu, ale popiera ich cele: *Opierając się na islamskim prawie jestem przekonany, że ćwiczenia fizyczne oraz trening jest bronią. W górach Aceh to forma religijnej działalności, kierowanej przez Boga, aby obudzić strach w sercach wrogów islamu. Jest to tak samo ważne jak modlitwa i oddawanie czci Bogu. A wrogowie islamu dodatkowo obrazili Allaha i jego wysłanników, oskarżając ich o terroryzm.* Prokuratorzy twierdzą, że celem filii Al-Kaidy w Aceh było zbudowanie państwa islamskiego. Prawdopodobnie planowano ataki na Dżakartę, wzorowane na zamachach przeprowadzonych w Bombaju w listopadzie 2008 r. Przypuszczalnie planowano także zamachy na wybitnych umiarkowanych działaczy politycznych, takich jak prezydent Susilo Bambang Yudhoyono, który był uważany przez islamskich radykałów za służącego Zachodowi, ponieważ nadzorował siły bezpieczeństwa, które zabiły setki bojowników.

W październiku 2011 r. brytyjskie media, opierając się na indonezyjskich środkach masowego przekazu, poinformowały, że Abu Tholut, członek odłamu Al-Kaidy w Aceh, został skazany na osiem lat więzienia za planowanie ataków na hotele i ambasady państw zachodnich w Dżakarcie. Był on osobą kierującą tą organizacją, a także współorganizował obóz treningowy dla dżihadystów i zdobywał dla nich broń. Lokalna organizacja Al-Kaidy miała liczyć około 120 członków, którzy w większości zostali zabici lub schwytani przez siły bezpieczeństwa Indonezji.

HAMAS (ISLAMSKI RUCH OPORU)

Symbol Hamasu

Nazwa organizacji jest akronimem arabskiej nazwy Harakat al-Mukawama al-Islamiyya – HMI (Islamski Ruch Oporu). Tłumaczy się ją jako „zapal” lub „gorliwość”. Ugrupowanie wyodrębniło się z Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów) w Gazie, po wybuchu pierwszej intifady¹ w grudniu 1987 r. Duchowym przywódcą Hamasu został szejk Ahmed Jasin², który wraz z innymi działaczami Braci Muzułmanów wezwał do stawiania oporu Izraelowi. Pierwszą ulotkę informującą o powstaniu nowej organizacji wydano 14 grudnia 1987 r., bojową działalność pod nazwą Hamas organizacja rozpoczęła jednak dopiero w styczniu 1988 r. W opublikowanym w lipcu 1988 r. statucie za głównego wroga uznano państwo Izrael, którego zniszczenie stało się podstawowym celem. Hamas był zawsze przeciwny wszelkim porozumieniom z Izraelem, dlatego też otwarcie krytykował rokowania Munazzamat at-Tahrir al-Filastiniyya (Organizacji Wyzwolenia Palestyny – OWP) z władzami tego kraju, starając się swoimi działaniami spowodować zerwanie wszelkich rozmów pokojowych. Pomimo ogłoszenia przez OWP zakończenia w 1991 r. intifady, Hamas kontynuował antyizraelską kampanię i atakował wojskowe cele Izraela. Punktem przełomowym intifady było deportowanie przez Izrael w grudniu 1992 r. ponad 400 członków Hamasu do ówczesnego Południowego Libanu, gdzie nawiązali kontakt z bojownikami Hezbollahu. Po powrocie części z nich do Palestyny, w wyniku podpisania porozumienia pokojowego i *Deklaracji zasad* o tymczasowych układach w Autonomii Palestyńskiej, członkowie Hamasu stali się awangardą terrorystycznych zamachów samobójczych.

Od momentu powstania Hamas rozbudowywał swoje struktury, zabiegał o powszechne poparcie społeczne na terenie Palestyny i tworzył międzynarodową sieć finansowania działalności, korzystając m.in. ze wsparcia arabskiej diaspory w Europie

¹ Intifada – arabskie określenie buntu, rebelii, powstania. Pierwsza intifada w Palestynie, zwana „wojną kamieni”, trwała od 1987 do 1993 r.

² Ahmed Ismail Jasin (1937–2004) był działaczem Braci Muzułmanów na terenie Palestyny, założycielem i przewodniczącym Centrum Islamskiego w Gazie. Wróg pokojowego porozumienia z Izraelem. Twierdził, że Palestyna jest *poświęcona dla przyszłych muzułmańskich generacji, aż do dnia sądu ostatecznego*. Jasin został aresztowany przez izraelskie siły bezpieczeństwa i skazany przez sąd wojskowy na dożywotnie więzienie za inspirowanie do przeprowadzenia zamachu terrorystycznego, w którym zginęło dwóch izraelskich żołnierzy. W 1997 r. na mocy porozumienia izraelsko-jordańskiego doszło do wymiany Jasina na agentów Mossadu, którzy brali udział w nieudanej próbie zabicia Chalida Meszala, wówczas szefa Biura Politycznego Hamasu w Syrii i zastępcy sekretarza generalnego organizacji. Wspomniani agenci zostali zatrzymani przez jordańską policję po zaatakowaniu w Ammanie Meszala gazem paralizującym układ nerwowy. W ramach porozumienia o ich uwolnieniu Izrael musiał dostarczyć władzom Jordanii odtrutkę dla Meszala, a także uwolnić z więzienia przywódcę Hamasu – Jasina. Po uwolnieniu Jasin wyruszył w podróż po krajach arabskich w celu zbierania funduszy, które następnie posłużyły mu do sfinansowania wielu zamachów. Jednocześnie wznowił propagandę nienawiści wobec Izraela. Jasin zginął w wyniku izraelskiego ataku raketowego w marcu 2004 r. Przywództwo nad organizacją objął wówczas Abdel Aziz ar-Rantisi, współzałożyciel Hamasu, wzywający do wyzwolenia całej Palestyny i podważający fakty dotyczące Holokaustu. Rantisi został zabity w kwietniu 2004 r. w wyniku izraelskiego ostrzału raketowego.

Zachodniej i USA oraz islamskich organizacji charytatywnych. Strukturę organizacyjną Hamasu tworzą: wydział opieki społecznej i administracji (tzw. *dawa*)³, wydział bezpieczeństwa (*dżihaz aman*)⁴, wydział medialny (*ilam*) i Kataib Izz ad-Din al-Kassam (Brygady Izz ad-Din al-Kassam)⁵. Wielki rozgłos organizacja zdobyła dzięki dużej aktywności charytatywnej na rzecz Palestyńczyków, m.in. dostarczając artykuły pierwszej potrzeby. Społeczna aktywność Hamasu wpływa w istotny sposób zarówno na polityczną, jak i zbrojną działalność ugrupowania.

Flaga Hamasu

Organizacja posiada zaplecze finansowe umożliwiające prowadzenie działań terrorystycznych. Pieniądze pochodzące od licznych państw i organizacji muzułmańskich wpływają najczęściej okreśną drogą. Prowadząc zakrojoną na szeroką skalę działalność charytatywną, Hamas jednocześnie pozyskiwał członków w zakładach pracy, na uniwersytetach, w lokalnych samorządach, wśród członków związków zawodowych, a także na ulicy. Byli oni werbowani do zbrojnych komórek organizacji oraz jako potencjalni terroryści samobójcy. Ich rodziny otrzymywały wysokie zapomogi fundowane im m.in. przez władze Iraku. Szczególnie istotną kwestią było połączenie przez Hamas fundamentalistycznej wersji islamu z silnie eksponowanymi hasłami nacjonalistycznymi, co odróżnia organizację od innych ruchów fundamentalistycznych. W dążeniach do islamizacji palestyńskiej tożsamości narodowej Hamas starał się podkreślać znaczenie czynnika religijnego jako najważniejszego elementu ideowego spajającego członków ruchu.

Relacji pomiędzy OWP i Hamasem nie zmieniło utworzenie 13 września 1993 r., na mocy porozumień z Oslo, Autonomii Palestyńskiej. Wypracowany przez Jasira Arafata kompromis z Izraelem został nazwany przez Hamas „sprzedażą ziemi”. Organizacja odmówiła również udziału w budowie struktur Autonomii oraz dołączyła do Narodowego Frontu Demokratycznego i Islamskiego, mającego swoją bazę w Damaszku. W skład Narodowego Frontu wchodziły: Al-Dżihad al-Islami al-Filastini (Palestyński Islamski Dżihad), Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny, Demokratyczny Front Wyzwolenia Palestyny, Popular Front of the Liberation of the Palestine – General Command (Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny – Generalne Dowództwo)⁶ oraz pięć mniejszych grup reakcyjnych. Celem Narodowego Frontu był sprzeciw wobec postanowień pokojowych z Oslo. W 1993 r. Hamas wezwał Palestyńczyków do ataków terrorystycznych oraz masowych demonstracji przeciwko tym postanowieniom. W następnym roku przeprowadził swój pierwszy samobójczy zamach terrorystyczny⁷.

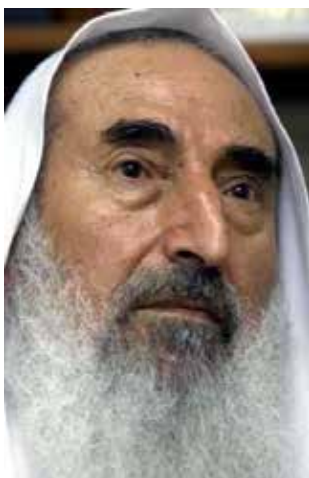
³ W ramach systemu *dawa* (*da'wa* – wezwanie, misja) organizacja prowadzi m.in. sierocińce, domy opieki społecznej, przedszkola, szkoły i szpitale, a także organizuje obozy dla dzieci. Działania te przyczyniły się do wzrostu popularności Hamasu wśród ludności Palestyny, zapewniając jednocześnie wsparcie logistyczne i operacyjne przy przerzucie broni, rozpoznaniu terenu i zamachach terrorystycznych. Dzięki systemowi można było również znaleźć tymczasowe zatrudnienie dla dowódców polowych i schronienie dla ukrywających się agentów.

⁴ Tworzy go służba kontrwywiadu zajmująca się tropieniem i likwidowaniem zdrajców oraz milicja.

⁵ Zob. rozdział *Kataib Izz ad-Din al-Kassam*.

⁶ Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny – Generalne Dowództwo powstał w 1968 r. Ugrupowanie wyznawało początkowo marksistowską i nacjonalistyczną ideologię, aby w latach 90. XX w. zbliżyć się do islamu.

⁷ Pierwszy terrorysta samobójca z Hamasu wysadził się 6 kwietnia 1994 r. w samochodzie pułapce na przystanku autobusowym w Afuli. Zginęło wówczas 8 osób, a 51 zostało rannych. W ten sposób organizacja rozpoczęła ataki na cele cywilne. Pierwszego samobójczego zamachu w Izraelu dokonano 6 lipca 1989 r. Terrorysta z Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu uprowadził wówczas autobus pomiędzy Tel Awiwem a Jerozolimą, zjechał z drogi i wpadł do głębokiego wąwozu. Zginęło 16 Izraelczyków, a 27 osób zostało rannych.

Ahmed Jasin

Źródło: <http://www.terrorism.com/szejk-ahmed-jassin/>
[dostęp: październik 2012].

W 1994 r. USA i Izrael zaapelowały do Arafata, aby rozbił struktury Hamasu dla dobra przyszłych wspólnych negocjacji. W następnym roku w Kairze spotkali się przedstawiciele Autonomii Palestyńskiej oraz Hamasu. Podczas spotkania władze Autonomii próbowały nakłonić organizację do ograniczenia przemocy oraz powrotu do rozmów pokojowych. Zawarty w Kairze rozejm trwał nieco ponad pół roku. Po atakach terrorystycznych przeprowadzonych przez bojowników Hamasu w marcu 1996 r. służby bezpieczeństwa Autonomii, korzystając z pomocy wywiadu izraelskiego oraz amerykańskiego, uwięziły setki członków organizacji. W dniu 20 stycznia 1996 r. w Autonomii odbyły się pierwsze wybory prezydenckie. Na znak protestu wobec porozumień z Oslo organizacja nie wystawiła swoich kandydatów w odbywających się w tym samym czasie wyborach parlamentarnych, choć kilku jego członków startowało z list niezależnych i weszło do parlamentu.

Z chwilą rozpoczęcia intifady Al-Aksa⁸ pod koniec września 2000 r. Arafat wypuścił z więzień wielu członków Hamasu, rozpoczynając współpracę wojskową z muzułmańskimi fundamentalistami. Hamas znalazł się na czele palestyńskich ugrupowań walczących przeciwko Izraelowi, przeprowadzając od 2000 do 2004 r. 157 ataków terrorystycznych, w których zginęło 507 Izraelczyków. Równocześnie rozpoczęto regularny ostrzał raketowy żydowskich osiedli położonych w Strefie Gazy i na terenie Izraela. Szacuje się, że na ten teren spadło około 5,5 tys. pocisków, w większości domowej produkcji rakiet typu Kassam⁹. W Strefie Gazy dochodziło również do licznych ataków na wojskowe patrole i obiekty izraelskich sił bezpieczeństwa. Unia Europejska, USA oraz Izrael umieściły Hamas na liście ugrupowań terrorystycznych. Ponadto organizacja została potępiona przez Komisję Praw Człowieka ONZ oraz Amnesty International.

W okresie intifady Al-Aksa Hamas wszedł w skład zjednoczonych ugrupowań palestyńskich uznających islam za źródło tożsamości religijnej i narodowej. Były to Palestyńskie Siły Narodowe i Islamskie, założone w 2000 r. z inicjatywy Marwana Barghutiego¹⁰. Deklarację członkowską podpisało 14 organizacji, m.in. Hamas, Palestyński Islamski Dżihad, Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny – Generalne Dowództwo i Kataib Szuchada al-Aksa (Brygady Męczenników Al-Aksa)¹¹. Organizacje te (poza Hamasem) utworzyły

⁸ Druga intifada wybuchła w wyniku załamania się procesu zmierzającego do powstania państwa palestyńskiego. Bezpośrednią przyczyną wybuchu powstania było prowokacyjne wejście lidera Likudu (partii politycznej Izraela), Ariela Szarona, na Wzgórze Świątynne (zwane też Moria, na którego terenie znajdowała się Świątynia Jerozolimska) w Jerozolimie. Obecnie na Wzgórzcu znajdują się święte dla muzułmanów budowle: Kopuła na Skale i meczet Al-Aksa.

⁹ Nazwa pochodzi od nazwiska szejka Izz ad-Dina al-Kassama. Produkcję rakiet rozpoczęto we wrześniu 2001 r. Konstruowano je z rur wodociągowych lub stosowanych do budowy latarni ulicznych, które wypełniano materiałem wybuchowym. Produkowane były w czterech typach.

¹⁰ Marwan Barghuti, jeden z czołowych działaczy Fatahu, był przewidywany na następcę Arafata. W 2000 r. założył Brygady Męczenników Al-Aksa, zbrojne ramię Fatahu. Za podżeganie do zabójstw i zamachów został skazany na karę dożywotniego pozbawienia wolności, którą odbywa w izraelskim więzieniu.

¹¹ Brygady Męczenników Al-Aksa są spadkobiercami organizacji Tanzim. Jeden z liderów Brygad – Ajman Abu Aita (chrześcijanin z Betlejem) procesował się z brytyjskim aktorem Sachą Baronem Cohenem, który w swoim filmie *Bruno* (2009 r.) wykorzystał wywiad z Abu Aitą. Zdaniem Aity film naraził na nieodwracalne straty jego wizerunek w Palestynie oraz zachwiał jego pozycję wewnątrz organizacji.

również Brygady Salah ad-Din (Saladyna) stanowiące zbrojne skrzydło Lidżan al-Mukawama asz-Szabijja (Ludowych Komitetów Oporu)¹².

Po 11 września 2001 r. sytuacja uległa zaostreniu. W odwecie za zamach na byłego członka rządu armia izraelska wkroczyła na terytoria palestyńskie. Doszło do walk, pacyfikacji miast palestyńskich i oblężenia siedziby przywódcy OWP w Ramallah na Zachodnim Brzegu Jordanu. Odpowiedzią Palestyńczyków było zajęcie Bazyliki Narodzenia Pańskiego w Betlejem, którą okupowali przez 39 dni¹³.

W tamtym okresie doszło też do wzrostu liczby zamachów bombowych dokonywanych przez palestyńskich ekstremistów. Reakcją Izraela na nie było zlikwidowanie 22 marca 2004 r. przywódcy Hamasu, Ahmeda Jasina, a 17 kwietnia tego samego roku jego następcy, Abdela Aziza ar-Rantisiego. Niedługo potem został zabity szef zbrojnego skrzydła Hamasu na emigracji w Syrii Izz ad-Din Chalil. Od czasu tych zamachów przywódcy ruchu pozostają w konspiracji, a organizacja nie podaje do publicznej wiadomości, kto nią kieruje. Nieoficjalnie wiadomo, że przywódcą jest Chalid Meszal¹⁴, który zdobył rozgłos po zamachu na jego życie przeprowadzonym przez izraelskie służby specjalne w 1997 r. Przebywając na emigracji w Syrii, Meszal nawiązał ścisłą współpracę z Iranem.

Po śmierci Arafata w listopadzie 2004 r. i wybraniu Mahmuda Abbasa (znanego także jako Abu Mazen) na przewodniczącego OWP oraz prezydenta Autonomii Palestyńskiej pogłębił się rozłam w palestyńskim ruchu niepodległościowym. Hamas wygrał najpierw wybory lokalne w 2005 r., startując jako Partia Reform i Przemian, a w styczniu 2006 r. wybory parlamentarne, uzyskując 76 miejsc w 132-osobowym parlamencie Autonomii Palestyńskiej. Interesujące, że w programie Partii Reform i Przemian nie było żadnych wzmianek na temat islamskiego charakteru przyszłego niepodległego państwa palestyńskiego. W przeciwieństwie do postulowanej wcześniej przez Hamas walki zbrojnej z Izraelem, Partia Reform i Przemian akceptowała możliwość podjęcia rokowań z Izraelem, a nawet gotowość do akceptacji częściowych ustępstw tego państwa na rzecz Palestyny. Hamas, pod szyldem nowej partii, wykorzystywał negocjacje z Izraelem do osiągnięcia narodowych celów. Opowiadając się za prawodawstwem szariatu w państwie palestyńskim, Partia Reform i Przemian nie domagała się ściślejszego powiązania szariatu i państwa, lecz postulowała budowę państwa prawa. Przemiana Hamasu z organizacji fundamentalistycznej w partię polityczną przebiegała analogicznie do przeobrażeń szyickiego ruchu Hezbollah na terenie Libanu.

W marcu 2006 r. Hamas utworzył nowy palestyński rząd, którego premierem został Ismail Hanija, przywódca organizacji w Strefie Gazy. Sojusznikiem Hamasu była wówczas Dżajsz al-Islam (Armia Islamu). Próby złagodzenia linii ideologicznej organizacji w kierunku uznania Izraela i wyrzeczenia się terroryzmu nie przyniosły rezultatu. Przeciwnikami zmian wyznawanych zasad byli liderzy Hamasu: Meszal, Mahmud

¹² Ludowe Komitety Oporu zostały założone we wrześniu 2000 r. przez Dżamala Abu Samhadana.

¹³ Od 2 kwietnia do 10 maja 2002 r. w bazylice przebywało ponad 250 osób, bojowników i osób cywilnych. Oblężeni przez izraelskie wojska palestyńscy bojownicy, głównie z Brygad Męczenników Al-Aksa, odparli próby szturm na bazylikę. Izraelscy snajperzy zastrzelili ośmiu Palestyńczyków próbujących przedostać się na dziedziniec bazyliki w celu zdobycia wody i pomocy. Światowe media skupiły swą uwagę na tych wydarzeniach. W wyniku podjętych rokowań Palestyńczycy mogli opuścić bazylikę pod warunkiem udania się na wygnanie 39 osób (jedna za każdy dzień oblężenia) – 26 osób do Strefy Gazy i 13 do Europy. Do Hiszpanii udali się przywódcy grupy: Ibrahim Musa Salem Abajat, Aziz Dżubran Abajat i Hamad Hemamreh.

¹⁴ Chalid Meszal (ur. 1956 r.) kieruje organizacją z Damaszku. Izraelskie siły bezpieczeństwa kilkakrotnie usiłowały go zabić. W grudniu 2005 r. oświadczył: *Nie zawrzemy nowego rozejmu, a nasi ludzie przygotowują się do nowej rundy konfliktu.*

az-Zahar¹⁵ i Musa Abu Marzuk¹⁶, chociaż od momentu wygrania wyborów parlamentarnych w 2006 r. wykazywali koniunkturalnie wolę uznania Izraela. Niedługo po wyborach Hamas zaproponował Izraelowi *hudnę* (zawieszenie broni). Meszał, przywódca Biura Politycznego Hamasu i jednocześnie szef tej organizacji, stwierdził 10 stycznia 2007 r., że problemem nie jest egzystencja państwa żydowskiego, ale raczej nieistnienie państwa palestyńskiego. Dodał, że rozmowy o istnieniu Izraela będą mogły być prowadzone wtedy, kiedy powstanie niepodległa Palestyna.

Ugodowa wobec Izraela polityka OWP i nieprzejednana pozycja Hamasu doprowadziły do podziału Autonomii Palestyńskiej. W jego wyniku ta pierwsza organizacja sprawuje władzę na Zachodnim Brzegu, a druga w Strefie Gazy. W czerwcu 2007 r. Hamas zmusił przedstawicieli OWP, funkcjonariuszy jej milicji i sympatyków do ucieczki z Gazy, przejmując całkowitą kontrolę nad całą Strefą Gazy. Stało się to po tym, gdy 14 czerwca 2007 r. prezydent Abbas postanowił odwołać ze stanowiska urzędującego premiera Hamasu Ismaila Haniję (przede wszystkim z powodu nasilających się krwawych starć ulicznych między ugrupowaniami) i na jego miejsce powołać Salama Fajjada, w którego rządzie znaleźli się przedstawiciele Fatahu¹⁷. Zdymisjonowany gabinet Haniji siłą przejął władzę w Strefie Gazy, a Fatah wraz z rządem Fajjada – nad Zachodnim Brzegiem Jordanu. Reakcją Izraela na te wydarzenia było wprowadzenie pełnej blokady Strefy Gazy, co dramatycznie pogorszyło warunki bytowe jej mieszkańców. Na przełomie stycznia i lutego 2008 r. bojownicy Hamasu przełamali na kilka dni blokadę na granicy z Egiptem, umożliwiając swobodny ruch graniczny pomiędzy obu państwami. Zdecydowana reakcja Izraela na tę próbę obejścia sankcji nałożonych na ekstremistów przez władze izraelskie oraz państwa zachodnie spowodowała przywrócenie przez Kair blokad granicznych. Prowadząc ostrzał raketowy Izraela, Hamas na przełomie lutego i marca 2008 r. sprowokował ofensywę wojsk izraelskich w Strefie Gazy, po czym 19 czerwca 2008 r. znowu jednostronnie ogłosił półroczne zawieszenie broni. Po jego ustaniu, wznowił w grudniu ostrzał raketowy Izraela. W odpowiedzi 27 grudnia 2008 r. lotnictwo izraelskie rozpoczęło bombardowanie Gazy, a wojsko przystąpiło do ofensywy. Zginęło wówczas wielu działaczy Hamasu oraz kilkuset cywilów. Akcja Izraela wywołała falę protestów w całym świecie muzułmańskim, radykalizując antyizraelskie i antyamerykańskie postawy wyznawców islamu.

Po izraelskim ataku na Strefę Gazy terrorystyczna aktywność Hamasu praktycznie ustała. W operacji, określanej kryptonimem „Płynny ołów” i trwającej od 27 grudnia 2008 r. do 18 stycznia 2009 r., zginęło wielu liderów organizacji lokalnego i naczelnego szczebla, pozbawiając tym samym Hamas doświadczonych przywódców. Śmierć ponieśli m.in. Nizar Rajan – duchowy następca szejka Jasina, Tawfik Dżabar szef policji,

¹⁵ Mahmud az-Zahar (ur. 1945 r.) jest jednym z założycieli Hamasu i należy do ścisłego przywództwa organizacji w Strefie Gazy. Izraelska armia kilkakrotnie usiłowała go zabić.

¹⁶ Musa Abu Marzuk (ur. 1951 r.) w latach 90. XX w. był przedstawicielem Hamasu w USA, gdzie organizował pomoc finansową dla ugrupowania, za co został aresztowany. Po zwolnieniu z amerykańskiego więzienia wrócił na Bliski Wschód. Jest jednym z liderów politycznego skrzydła organizacji w Syrii.

¹⁷ Według Hamasu prezydent Abbas, mianując 15 czerwca 2007 r. Fajjada na stanowisko premiera, złamał prawo palestyńskie. Zgodnie z nim prezydent Autonomii Palestyńskiej może zdymisjonować premiera, jednak nie może wskazać nowego kandydata, który nie pochodzi z rządzącej partii, bez jego wcześniejszej akceptacji przez Radę Legislacyjną. Dopóki nowy premier nie zostanie zatwierdzony przez Radę, dopóty dotychczasowy premier pozostaje na stanowisku. Decyzję Abbasa poparły USA, UE, ONZ, Liga Państw Arabskich, Rosja i Izrael. Biały Dom zadeklarował również chęć przywrócenia pomocy finansowej dla Autonomii, co wzmocniłoby rząd Fajjada i zmarginalizowało Hamas, a Fatahowi dało szansę na wyborcze zwycięstwo.

Ismail Ali Dżabri – szef dyrektoriatu bezpieczeństwa i obrony, Muhammad Hilo – dowódca sił specjalnych Hamasu w Khan Younis, Said Sejam – określany jako „numer trzy” Hamasu, stojący na czele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w rządzie utworzonym w 2006 r. Razem z nimi zginęli brat Nizara Rajana oraz Salih Abu Szarkh – dyrektor bezpieczeństwa MSW i lokalny przywódca Hamasu. Wylimowani zostali również specjaliści od wystrzeliwania rakiet Kassam, w tym Abu Zakaria al-Dżamar i Hasan Hamdan.

Izraelskie ataki w Strefie Gazy podczas operacji „Cast Lead” („Płynny ołów”).

Źródło: <http://www.tvn24.pl/raporty/konflikt-w-strefie-gazy,184> [dostęp: październik 2012].

Po osłabieniu sił Hamasu w 2009 r. uaktywniły się niewielkie ugrupowania w mniejszym lub większym stopniu powiązane z ideologią Al-Kaidy, które przejęły ostrzeliwanie terytorium Izraela. W sierpniu 2009 r. organizacja o nazwie Sunniccy Wyznawcy Nauk Proroka Muhammada przyznała się do wystrzelenia dwóch pocisków moździerzowych w kierunku izraelskich wojskowych pojazdów opancerzonych poruszających się na terytorium Izraela wzdłuż granicy ze Strefą Gazy. Była to pierwsza akcja tego ugrupowania ujawniająca jego istnienie¹⁸. Aby zminimalizować proirańskie sympatie Hamasu, rząd Autonomii Palestyńskiej potwierdził, że komórki bojowników działające w Strefie Gazy są finansowane przez państwa arabskie z nad Zatoki Perskiej. Od 2009 r. w Strefie Gazy działały przynajmniej dwa ugrupowania rzekomo powiązane z Al-Kaidą: wspomniana już Dżajsz al-Islam i Dżund Ansar Allah (Armia Pomocników Allaha). Obydwie grupy były celem ataków ze strony Hamasu. Do zbrojnej konfrontacji pomiędzy Hamasem a Dżund Ansar Allah doszło 14 sierpnia 2009 r. gdy jej przywódca, Abdel Latif Musa, w meczecie Ibn Tajmijji w Rafah ogłosił utworzenie islamskiego emiratu w Strefie Gazy i oskarżył Hamas o niestosowanie się do szariatu. Bojownicy Hamasu zaatakowali zgromadzonych w meczecie ekstremistów. Podczas wielogodzinnej walki zginęły 24 osoby, w tym przywódca organizacji. Po tym wydarzeniu ugrupowania powiązane z Al-Kaidą jako jeden z celów działania wskazały zniszczenie infrastruktury Hamasu¹⁹.

W styczniu 2010 r. izraelskie służby specjalne zaabiły Mahmuda Abdula (Abd ar-Rawfa) al-Mabhuha, jednego z założycieli Brygad Izz ad-Din al-Kassam, działacza zbrojnego skrzydła Hamasu. Już kilka miesięcy wcześniej w Damaszku był on celem zamachowców. Trafił wówczas do szpitala, w którym lekarze stwierdzili obecność trucizny w jego organizmie. Al-Mabhuh zginął w Dubaju, po wizycie w Arabii Saudyjskiej,

¹⁸ Rząd Hamasu potwierdził zdarzenia i wyraził opinie, że bojownicy odpowiedzialni za ich przeprowadzenie mogli być kierowani przez członków Al-Kaidy z innych państw. Według źródeł palestyńskich bojówka jest przykrywką dla działającego na tych terenach ugrupowania powiązanego z Al-Kaidą.

¹⁹ W październiku 2012 r. w wyniku izraelskiego ostrzału raketowego zginął Abu al-Walid al-Makdisi, członek kierownictwa wspieranej przez Al-Kaidę salafickiej organizacji w Strefie Gazy – Rady Konsultacyjnej Mudżahedinów w Regionie Jerozolimy, która pozostawała w konflikcie z Hamasem.

dokąd pojechał kupić broń dla Hamasu²⁰. Policja w Dubaju zidentyfikowała najpierw 11, a potem 15 osób, które wzięły udział w zamachu. Część z nich posługiwała się fałszywymi europejskimi paszportami (w tym Wielkiej Brytanii, Irlandii i Francji).

Na początku 2010 r. Hamas ogłosił apel o rozpoczęcie kolejnej intifady w obronie Jerozolimy i przeciwko judaizacji miasta. Bezpośrednim powodem ogłoszenia tego apelu jest kontynuowanie przez Izrael budowy mieszkań we wschodniej (tzw. arabskiej) części Jerozolimy i rozbudowa osiedli żydowskich na Zachodnim Brzegu Jordanu. W wydanym komunikacie wyrażono opinię, że zorganizowanie powstania przeciwko izraelskiemu okupantowi jest fundamentalnym obowiązkiem Palestyńczyków. Zostali oni wezwani do wyrażenia swego gniewu wszelkimi dostępnymi środkami. Jedynie dzięki takiemu działaniu możliwa jest pozytywna zmiana stosunku Izraelczyków do narodu palestyńskiego i jego świętych miejsc.

Na początku 2011 r. minister obrony Izraela Ehud Barak oskarżył międzynarodową organizację Palestinian Return Centre (Palestyńskie Centrum Powrotu) o powiązania z Hamasem i zaangażowanie się w prowadzenie działań o charakterze terrorystycznym oraz propagandowym, skierowanych przeciwko Izraelowi. Te ostatnie mają m.in. dyskredytować Izrael jako państwo i sprawiać, aby był on postrzegany w sposób negatywny przez społeczność europejską. Palestyńskie Centrum Powrotu organizuje konferencje z udziałem Hamasu i przedstawicieli Braci Muzułmanów z całego świata w różnych miastach Europy. Centrum jest również zaangażowane w finansową pomoc dla Hamasu i było współorganizatorem Flotylli Wolności płynącej do Strefy Gazy w końcu maja 2010 r.²¹ Izrael oskarżył też Hamas o to, że toleruje pobyt członków Al-Kaidy w Strefie Gazy. Salah al-Bardawil, wysoki rangą przedstawiciel Hamasu, zdecydowanie zaprzeczył tym stwierdzeniom. Według niego te doniesienia są kłamstwem i mają na celu skłócenie Palestyńczyków oraz budowanie niezgodnego z prawdą wizerunku Hamasu jako organizacji o charakterze terrorystycznym.

Yuval Diskin, szef izraelskiej służby bezpieczeństwa Szin Bet (znanej także pod nazwą Szabak), powiedział 18 stycznia 2011 r. w Knesecie, że za incydenty związane z ostrzałem Izraela są odpowiedzialni członkowie Al-Kaidy. Dodał, że służby izraelskie oceniają ich liczbę na około 500 bojowników. Choć szef Szabaku nie wymienił z nazwy żadnej organizacji, to można przypuszczać, że jedną z nich jest wspomniana Dżajsz al-Islam odwołująca się do radykalnego islamu. Niektórzy wiążą tę organizację

Musa Abu Marzuk

Źródło: <http://www.investigativeproject.org/profile/106> [dostęp: październik 2012].

²⁰ Odnosząc się do zamachu (Al-Mabhuh został otruty), media w Dubaju wskazywały na fakt, że podróżował on pod zmienionym nazwiskiem. Szef policji w Arabii Saudyjskiej stwierdził, że gdyby siły bezpieczeństwa jego kraju miały informację na temat jego prawdziwych danych osobowych, objęłyby go właściwą ochroną. Pogrzeb Al-Mabhuh odbył się w obozie dla uchodźców palestyńskich Jarmuk k. Damaszku. Po zakończeniu uroczystości pogrzebowych rodzina zabitego przyjęła w swoim domu Ismaila Haniję, szefa rządu Hamasu w Strefie Gazy.

²¹ W zorganizowaniu Flotylli Wolności i jej wspieraniu brały udział m.in.: osoby związane z Braćmi Muzułmanami, w tym Jusuf al-Kardawi i Abdul Madzid az-Zindani, zasiadający w zarządzie Itilaf al-Chajr (Unii Dobra – założonej w 2000 r. przez Al-Kardawiego w celu niesienia pomocy Hamasowi, skupiającej blisko 50 organizacji i stowarzyszeń charytatywnych), turecka fundacja İnsani Yardim Vakfi (Fundacja Praw i Wolności), europejscy politycy i intelektualiści. Statki Flotylli zostały zatrzymane przez siły Izraela. W wyniku tej akcji zginęło dziewięciu obywateli Turcji. Incydent spowodował wzrost napięcia w stosunkach pomiędzy Ankarą a Tel Awiwem.

z Al-Kaidą, gdyż uważa ona przywódców tej struktury za duchowych mentorów i popiera jej ideologię, chociaż nigdy nie przyznała się do bezpośrednich związków z ugrupowaniem Osamy bin Ladena. Dżajsz al-Islam jest najprawdopodobniej związana z jednym z najsilniejszych klanów palestyńskich w Gazie – Dogmuszami, pochodzącym z obozu uchodźców Dżabilija na północnych przedmieściach Gazy. Od związków z tego rodzaju skrajnymi organizacjami oficjalnie odcina się Hamas, a czasem nawet toczy z nimi walkę.

Izrael już od dłuższego czasu prowadzi działania przeciwko Dżajsz al-Islam. W listopadzie 2010 r. udało mu się zlikwidować Islama Jasina, najbliższego współpracownika przywódcy organizacji. Ugrupowaniu temu przypisuje się również porwania, w tym najbardziej znane: uprowadzenie izraelskiego żołnierza Gilada Szalita oraz dziennikarza brytyjskiej BBC Alana Johnsona, więzionego od marca do lipca 2007 r. Johnsonowi zwrócono wolność w chwili dojścia Hamasu do władzy w Strefie Gazy. Natomiast kapral Szalit trafił w ręce Palestyńczyków w czerwcu 2006 r. Uwolniono go po długich pertraktacjach w październiku 2011 r.²² Władze Izraela zagroziły akcją wojskową w Gazie, jeśli tamtejsze grupy zbrojne nie zaprzestaną ataków na izraelskie terytoria. Wicepremier Silwan Szalom powiedział, że nie wyklucza się przeprowadzenia drugiej operacji „Płynny olów”. Przedstawiciele Hamasu zapewnili, że będą starać się przekonać inne organizacje do zaprzestania ataków, aby nie dać Izraelowi powodu do interwencji.

Hamas zapowiedział, że nie weźmie udziału w wyborach prezydenckich i parlamentarnych we wrześniu 2011 r. ogłoszonych przez władze Autonomii Palestyńskiej, na których czele stoi Abbas. Współpracując przypuszczalnie z Iranem, organizacja podjęła działania mające na celu walkę z agentami izraelskiego wywiadu. Pierwszym etapem operacji było zabicie kilku osób podejrzewanych o utrzymywanie relacji ze służbami specjalnymi Izraela, co miało być ostrzeżeniem dla wszystkich Palestyńczyków. Następnie Hamas ogłosił trwającą dwa miesiące amnestię dla osób współpracujących z izraelskimi służbami. Wszystkim ujawniającym się zapewniono zachowanie tajemnicy ich współpracy. Z propozycji Hamasu skorzystało około 200 osób. Wielu z nich złożyło zeznania, w których ujawnili kolejnych podejrzewanych o działalność agenturalną na rzecz Izraela. Na podstawie uzyskanych informacji do połowy 2011 r. aresztowano kilkaset osób. Mimo przeprowadzonej akcji, Hamas nie jest w stanie w wiarygodny sposób określić liczebności izraelskiej agentury w Palestynie. Aby to osiągnąć, irańscy doradcy dostarczyli Hamasowi sprzęt elektroniczny umożliwiający kontrolowanie osób wjeżdżających na terytorium Autonomii Palestyńskiej oraz sprawdzenie wwożonego bagażu. Podjęte działania przypuszczalnie osłabiają operacje izraelskich sił bezpieczeństwa²³.

²² Gilad Szalit został uwolniony w zamian za wypuszczenie z izraelskich więzień 1027 Palestyńczyków, w tym wielu terrorystów. Palestyńczycy opuścili zakłady karne w dwóch turach: w pierwszej, zaraz po uwolnieniu Szalita, wypuszczono z więzienia 477 osób, w drugiej, w grudniu 2011 r., 550 osób. Większość z nich – ze względu na żądania strony izraelskiej – musiała jednak opuścić Palestynę. Hamas długo nie chciał zgodzić się na wymianę, ponieważ nie objęła ona ważnych przedstawicieli zbrojnych palestyńskich ugrupowań: Marwana Barghutiego i Ahmeda Saadata – sekretarza generalnego Ludowego Frontu Wyzwolenia Palestyny.

²³ Izraelski wywiad od wielu lat stosował wobec społeczności arabskiej politykę określoną mianem: „korupcja, szantaż, wymuszenie”. System ten umożliwiał skuteczną identyfikację ludzi zaangażowanych w działalność terrorystyczną, szczególnie osób nazywanych „inżynierami”, czyli konstruktorów ładunków wybuchowych i pocisków raketowych. Wyeliminowanie przez izraelskie służby „inżynierów” spowodowało znaczne zmniejszenie liczby zamachów bombowych. Szczególną uwagę zwraca ograniczenie zamachów samobójczych, do których doszło dzięki skutecznemu działaniu strony izraelskiej. Oprócz źródeł osobowych Izrael ma również bardzo wydajny wywiad elektroniczny, dzięki któremu korzystanie przez palestyńskich terrorystów z sieci telekomunikacyjnych jest częściowo nieskuteczne.

Mahmud az-Zahar

Źródło: hejewishreporter.com/2011/05/11/hamas-accepts-67-borders-but-doesnt-recognize-israel/

[dostęp: październik 2012].

pocisków z gazem musztardowym i 1,2 tys. pocisków z gazem działającym na układ nerwowy, których wartość wynosiła kilka milionów dolarów. Uzbrojenie było przetrucane tradycyjnym szlakiem przez Sudan²⁵. W dniu 5 kwietnia 2011 r. izraelski helikopter, który nadleciał od strony Morza Czerwonego, zaatakował w pobliżu Port Sudanu samochód wiozący libijską broń. Prawdopodobnie zginął wówczas Abdel Latif al-Aszgar, osoba odpowiadająca po śmierci Mahmuda Abdula al-Mabhuha za dostawy uzbrojenia w Hamasie, który, jak już wspomniano, został zabity w Dubaju w styczniu 2010 r.

W kwietniu 2011 r. doszło do poważnego konfliktu między Hamasem a bliżej nieznaną salaficką organizacją domagającą się uwolnienia jej członków w ciągu 30 godzin. W przypadku niespełnienia tych żądań, zagrożono zabiciem zakładnika – uprowadzonego wcześniej obywatela Włoch Vittoria Arrigioniego, mieszkającego od trzech lat w Strefie Gazy i pracującego dla propalestyńskiego International Solidarity Movement (Międzynarodowego Ruchu Solidarności). Ponieważ żądania nie zostały spełnione, Arrigioniego powieszono w Gazie 15 kwietnia 2011 r. Pod koniec kwietnia Ismail Hanija stwierdził, że rządzący na Zachodnim Brzegu Jordanu Fatah musi wycofać się z uznania Izraela, po tym jak państwo żydowskie odrzuciło wstępne palestyńskie porozumienie o jedności narodowej, podpisane między Fatahem a Hamasem 27 kwietnia 2011 r.²⁶ Hanija powiedział m.in.: *Obecność syjonistycznego bytu na naszej ziemi jest bezprawna i nie ma możliwości jego uznania. Uznawanie Izraela nie może być usprawiedliwione, zwłaszcza po odrzuceniu przez Tel Awiw praw Palestyńczyków i ich jedności.*

W dniu 4 maja 2011 r. prezydent Autonomii Palestyńskiej Mahmud Abbas i sekretarz generalny Hamasu Chalid Meszal ogłosili w Kairze pakt o pojednaniu pomiędzy Palestyńczykami. Miał on kończyć czteroletni okres podziałów. Dzień wcześniej przedstawiciele 13 organizacji palestyńskich podpisali porozumienie o utworzeniu Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, który ma sprawować władzę do czasu wyborów prezydenckich i parlamentarnych. Wybory miały być przeprowadzone w ciągu roku. Wszyscy szefowie palestyńskich ugrupowań byli obecni na

²⁴ Z więzienia w Wadi an-Natrun zbiegł z kolei Mustafa Mansur znany też jako Sami Szehab, członek Hezbollahu, aresztowany przez egipskie służby bezpieczeństwa w 2009 r.

²⁵ Izrael już wcześniej przeprowadzał akcje zbrojne na terytorium Sudanu, aby powstrzymać napływ broni do Palestyny i Libanu. W marcu 2009 r. Tel Awiw przyznał się do nalotu izraelskich samolotów F-16 na konwój wiozący broń dla Hamasu, do którego doszło w styczniu 2009 r. Zniszczono wówczas 23 samochody ciężarowe wiozące łącznie 120 ton sprzętu wojskowego, w tym irańskie rakiety Fadżr (Świt).

²⁶ Izrael odmawiał zgody na palestyńskie porozumienie zjednoczeniowe, ponieważ za partnera do rozmów uważa jedynie umiarkowany, laicki Fatah. Tel Awiw nie chce negocjować z Hamasem traktowanym jako organizacja terrorystyczna, dopóki nie przestanie on stawiać sobie za cel zniszczenie Izraela.

oficjalnych uroczystościach odbywających się w siedzibie egipskiego wywiadu. Uczestniczyli w nich m.in.: ówczesny sekretarz generalny Ligi Państw Arabskich Amr Musa i minister spraw zagranicznych Egiptu Nabil Abdullah al-Arabi, który był zaangażowany w negocjacje²⁷. Meszal podkreślił, że jego organizacja gotowa jest zapłacić każdą cenę za palestyńskie pojednanie. Stwierdził, że Hamas będzie dążyć do ustanowienia wolnego i w pełni suwerennego państwa palestyńskiego na Zachodnim Brzegu Jordanu i w Strefie Gazy, ze stolicą w Jerozolimie i bez żydowskich osadników. Zaznaczył, że Hamas nie chce zrezygnować z *ani jednego cala ziemi i prawa do powrotu* palestyńskich uchodźców na ziemię okupowane. Przywódcy Hamasu i Fatahu podczas kairskich uroczystości krytykowali Izrael mówiąc, że premier tego kraju Benjamin Netanjahu musi wybrać między kolonizacją ziem arabskich a pokojem. Jako niedopuszczalne uznano mieszanie się Tel Awiwu w wewnętrzne sprawy Palestyńczyków. Stwierdzono, że Izrael wykorzystuje palestyńskie pojednanie jako pretekst służący uniknięciu rozmów pokojowych.

Chalid Meszal

Źródło: http://it.wikipedia.org/wiki/Khaled_Mesh%27al [dostęp: październik 2012].

Powołanie palestyńskiego Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej opóźnia się z powodu konfliktu wokół osoby premiera. Hamas sprzeciwia się kandydaturze Salama Fajjada, dotychczasowego premiera Autonomii, natomiast władze Autonomii Palestyńskiej wyrażają sprzeciw wobec kandydatury przedstawiciela Hamasu. Według sondaży zdecydowana większość Palestyńczyków (ponad 60 proc.) chce jednak, żeby szefem rządu jedności narodowej został Fajjad, który powinien kontynuować politykę prowadzoną obecnie przez władze Autonomii Palestyńskiej z Abbasem na czele. Tylko 18 proc. respondentów opowiedziało się za kursem przyjętym przez władze Hamasu w Strefie Gazy.

Premier Izraela Benjamin Netanjahu skrytykował palestyński pakt, nazywając porozumienie potężnym ciosem dla pokoju i wielkim zwycięstwem terroryzmu. Doszło również do napięć pomiędzy władzami Syrii a Hamasem. Ich podłożem były społeczne protesty w Syrii, które doprowadziły do pogorszenia relacji pomiędzy dotychczasowymi sojusznikami. Władze syryjskie zażądały od Hamasu jednoznacznego poparcia siłowego tłumienia demonstracji przez służby bezpieczeństwa kraju. W odpowiedzi kierownictwo palestyńskiej organizacji zadeklarowało neutralność wobec stron niepokoju społecznych. W związku z wydarzeniami w Syrii pojawiły się również informacje o planowanym przeniesieniu głównej siedziby Hamasu z Syrii do Kataru.

Mimo formalnego porozumienia między Fatahem i Hamasem, ta ostatnia organizacja sprzeciwiła się proklamowaniu przez Abbasa niezależnego państwa palestyńskiego podczas jesiennej sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ we wrześniu 2011 r. Zdaniem działaczy Hamasu oznacza to uznanie granic Izraela i istnienie tego państwa. Organizacja stale sprzeciwia się procesowi pokojowemu z Izraelem oraz krytykuje linię polityczną władz w Ramallah.

²⁷ Odsunięty od władzy w lutym 2011 r. prezydent Egiptu Hosni Mubarak współpracował z Izraelem w walce z Hamasem, na czym korzystał Fatah, a także osobiście Mahmud Abbas. Z kolei wspierająca Hamas Syria od połowy marca 2011 r. także pogrążyła się w głębokim kryzysie wewnętrznym, który zamienił się w wojnę domową, co mogło skłonić tę organizację do kompromisu.

W dniu 18 sierpnia 2011 r. na południu Izraela Palestyńczycy ostrzelali autobus jadący do Ejlatu. Gdy na miejsce zdarzenia przybyli izraelscy żołnierze, ich samochód został zniszczony w wyniku eksplozji przyrodznej bomby. Godzinę później dwa pociski przeciwpancerne wystrzelone z terytorium Egiptu zniszczyły dwa prywatne samochody. W zamachach zginęło 8 osób, a ponad 30 zostało rannych. Napastnicy przedostali się na teren Izraela od strony Egiptu. W odwecie sił izraelskich na terytorium Gazy zginęli Kemal an-Nairab, szef Ludowych Komitetów Oporu, a także dowódca ich skrzydła wojskowego, Brygad Salah ad-Din i trzech inni bojownicy. Przedstawiciel Hamasu zaprzeczył, że jego ruch był odpowiedzialny za ataki. Pochwalił jednak zamachy przeprowadzone *w odpowiednim momencie, ponieważ Izraelczycy atakują Gazę codziennie*. Dzień później przywódcy organizacji powiedzieli, że nie będą się już stosować do trwającego od 2009 r. zawieszenia broni. Po ogłoszeniu tej informacji wystrzelono na terytorium Izraela co najmniej 10 rakiet, z których jedna uderzyła w szkołę talmudyczną w mieście Aszdod, ciężko raniąc dwie osoby. Izrael odpowiedział kolejnymi atakami na Strefę Gazy i aresztował około 120 członków Hamasu na Zachodnim Brzegu. Ta konfrontacja, która mogła się przerodzić w kolejny krwawy konflikt, zakończyła się 22 sierpnia podpisaniem zawieszenia broni przez Izrael i Hamas. Według informacji przekazanych przez media za zamachy z 18 sierpnia mogła być odpowiedzialna organizacja Dżajsz al-Islam. Jej przywódca w Strefie Gazy, Mumin Abu Daf, zginął w grudniu 2011 r. w wyniku izraelskiego nalotu – znajdował się w grupie bojowników, która ostrzeliwała rakietami terytorium Izraela.

W 2011 r. odcinek gazociągu dostarczającego gaz ziemny z Egiptu do Izraela i Jordanii, znajdujący się na północnym wybrzeżu półwyspu Synaj, był siedmiokrotnie wysadzany w powietrze. Początkowo izraelscy eksperci uważali, że sprawcami sabotażu są członkowie Hamasu lub Al-Kaidy. Dokonywali ich jednak buntujący się koczownicy zamieszkujący półwysep²⁸. Już wcześniej pośredniczyli oni w przemyśle towarów dla Palestyńczyków. Oprócz handlu prowadzonego z Hamasem rebelianci zdobywali uzbrojenie, napadając na posterunki policji. Otrzymywali także broń z zewnątrz, m.in. z Iranu. Eksperci różnią się w opiniach, czy jest to pomoc przeznaczona dla beduinów, czy też przylaszczają oni sobie część uzbrojenia przeznaczonego dla Strefy Gazy. Służby izraelskie ustaliły przypuszczalny nowy szlak przerzutu irańskiej broni dla Hamasu, który biegnie z Port Sudanu do wybrzeży Synaju nad Zatoką Sueską, gdzie ładunki odbierają beduini, transportując je następnie przez pustynię na północny wschód, do granicy Strefy Gazy.

Z okazji 24. rocznicy powstania, obchodzonej w grudniu 2011 r., Hamas zdemontował swoją siłę i popularność. Jego bojownicy maszerowali w czarnych maskach w celu uniknięcia rozpoznania i śmierci z rąk izraelskich służb bezpieczeństwa. Miejscem centralnych uroczystości w Gazie była wielka scena w kształcie statku symbolizującego

Ismail Hanija

Źródło: <http://www.dw.de/hamas-k%C3%BCndigt-waffenruhe-mit-israel-auf/a-2455975-1> [dostęp: październik 2012].

²⁸ Na Synaju mieszka około 200 tys. beduinów podzielonych na kilkanaście plemion. Największymi plemionami są: Muszeina na południu półwyspu i Suwarka na północy. Beduini domagają się poprawy warunków życia oraz zaprzestania dyskryminowania ich ze strony lokalnych władz i osiadłej ludności arabskiej.

jącego dążenie do zajęcia całego obszaru między rzeką Jordan a Morzem Śródziemnym. W rocznicowym oświadczeniu Hamas zapowiedział kontynuowanie oporu wszelkimi możliwymi środkami, aż do wyzwolenia całej Palestyny i powrotu uchodźców. Jednocześnie skrytykował konkurencyjną strategię prezentowaną przez Fatah, która poniosła fiasko i powinna być zrewidowana. Podtrzymał jednak chęć realizacji porozumienia o pojednaniu narodowym zawartego w maju 2011 r. z Fatahem. Pozostaje ono jednak w sferze projektu, ponieważ obie strony nie zdołały uzgodnić, kto stanie na czele przejściowego rządu, który miałby przygotować formułę wspólnych wyborów. Kilka dni później Chalid Meszal, sekretarz generalny Hamasu, nakazał bojownikom Brygad Izz ad-Din al-Kassam wstrzymanie ataków na cele w Izraelu. Decyzja ta miała być rezultatem porozumienia w sprawie konsolidacji palestyńskiej elity politycznej zawartego z Fatahem. Oba ugrupowania współpracowały wówczas na rzecz zorganizowania protestu narodowego, który miał zademonstrować siłę Palestyńczyków²⁹.

Zdaniem władz izraelskich przyczyną powstrzymania się Hamasu od przemocy jest negatywny odbiór agresywnej taktyki stosowanej przez ugrupowanie przez ludność palestyńską. Jest to spowodowane tym, że to właśnie ona ponosi największe straty w wyniku izraelskich ataków odwetowych. Wskazano również, że podczas publicznych wystąpień przywódca Hamasu nadal głosi, że zbrojny opór jest najlepszym sposobem na wyzwolenie Palestyny, pokłada jednak nadzieję w protestach narodowych, których efektywność potwierdziły wydarzenia w krajach arabskich w 2011 r. Ostateczna decyzja w sprawie wprowadzenia taktyki protestu narodowego może uzyskać aprobatę na posiedzeniu kierownictwa Hamasu. Na przeszkodzie prawdopodobnie staną bojownicy z innych ugrupowań, m.in. Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu, którzy nie zamierzają rezygnować z walki zbrojnej. Hamas nie ma kontroli nad innymi organizacjami – ani Palestyńskim Islamskim Dżihadem, ani Ludowymi Komitetami Oporu wystrzeliwującymi rakiety z Gazy. Ponadto w samym kierownictwie Hamasu nie wszyscy są gotowi do wprowadzenia pokojowej taktyki³⁰.

Przykłady samobójczych zamachów terrorystycznych:

19.10.1994 r. – zamach na autobus miejski w Tel Awiwie; zginęły 22 osoby, 56 zostało rannych.

25.02.1996 r. – zamach na autobus w Hebronie; zginęło 26 Izraelczyków.

3.03.1996 r. – zamach na autobus w Jerozolimie; zginęło 18 pasażerów. Podczas kolejnego zamachu dokonanego następnego dnia w Tel Awiwie zginęło 13 cywilów, a wiele osób zostało rannych.

1.06.2001 r. – zamach na klub nocny w Tel Awiwie; zginęło 20 osób, a ponad 120 zostało rannych.

²⁹ Hamas został określony jako organizacja terrorystyczna przez Unię Europejską, USA, Kanadę, Izrael i Japonię, a ponadto jego działalność została zakazana w Jordani i Egipcie podczas rządów Hosniego Mubarak. Australia i Wielka Brytania natomiast wprowadziły na listę ugrupowań terrorystycznych jedynie jego zbrojne skrzydło, Brygady Izz ad-Din al-Kassam.

³⁰ W dniu 7 grudnia 2012 r. przywódca Hamasu Chalid Meszal po raz pierwszy przybył do Strefy Gazy po opuszczeniu terytorium palestyńskiego w 1967 r. Jego dwudniowa wizyta była związana z obchodami 25. rocznicy powstania jego organizacji. Wezwał, aby nigdy nie uznawać Izraela. Ostrzegł, że jego ruch nie zrezygnuje z roszczeń do całego terytorium państwa żydowskiego. Meszal kierował Hamasem, pozostając na uchodźstwie w Damaszku od 2004 r. do stycznia 2012 r., kiedy opuścił stolicę Syrii z powodu sporu z władzami tego kraju i toczącej się w nim wojny. Obecnie kieruje Hamasem z Kataru.

9.08.200 r. – zamach na pizzerię w Jerozolimie; zginęło 18 osób, a ponad 90 zostało rannych.

21.11.2002 r. – zamach na autobus w Jerozolimie; zginęło 10 osób, a kilkadziesiąt zostało rannych.

18.05.2003 r. – zamach na autobus w Jerozolimie; zginęło 6 osób, a ponad 20 zostało rannych.

HARAKAT AL-DŽIHAD AL-ISLAMI FI FILASTIN (RUCH ISLAMSKIEGO DŽIHADU W PALESTYNIE)

Symbol PID

Ruch Islamskiego Dżihadu w Palestynie, zwany również Palestyńskim Islamskim Dżihadem – PID, został założony w 1980 r. w Kairze przez Fathiego asz-Szikakiego¹, Abdula Aziza al-Awdę alias szejka Odeh² i Baszira Musę. Podobnie jak Hamas, PID wyodrębnił się z organizacji Al-Ichwan al-Muslimin (Bracia Muzułmanie), działającej w Strefie Gazy. Powodem odseparowania się od Braci Muzułmanów było przekonanie o możliwości utworzenia muzułmańskiego państwa Palestyny,

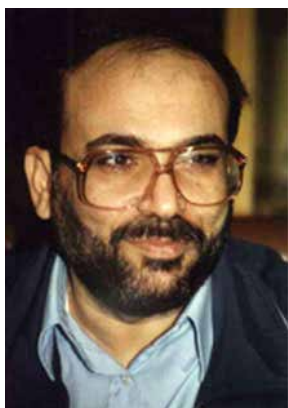
nie czekając na wywołanie rewolucji islamskiej w świecie arabskim. Wyzwolenie Palestyny miało pociągnąć za sobą zmiany w krajach muzułmańskich wbrew ideologii głoszonej przez Braci Muzułmanów, którzy stali na stanowisku, że tylko praca u podstaw i oddolne przemiany w społeczeństwie doprowadzą do zmian w świecie arabskim i przywrócą w nim należne islamowi miejsce, a także wprowadzą sprawiedliwość społeczną. Liderzy PID nie tylko zanegowali ideologię Braci Muzułmanów odnoszącą się do nie stosowania przemocy, ale odeszli od sunnizmu, starając się naśladować szyicką doktrynę ajatollaha Ruhollaha Chomeiniego³. Taka postawa spowodowała, że organizacja znalazła się w opozycji do głównego nurtu fundamentalizmu islamskiego w Palestynie, w którym obie organizacje (Bracia Muzułmanie, a następnie Hamas) miały największe poparcie społeczne. Najważniejszym hasłem PID stało się zdanie: *Rozwiązanie palestyńskiego problemu jest głównym celem ruchu islamskiego*. Przywódcy organizacji uważali teokratyczny Iran za model państwa, który powinien zostać wprowadzony we wszystkich krajach muzułmańskich. Przyjęli szyicką zasadę rządów przywódców religijnych (*welajat-e fakih*). Podobnie jak Iran, za głównych wrogów uznali Stany Zjednoczone i Izrael, przyjmując dla nich określenia „wielkiego” i „małego szatana”. Fathi asz-Szikaki uznawał zwierzchnictwo ajatollaha Chomeiniego zarówno nad szyitami, jak i sunnitami, co dla tych ostatnich było nie do zaakceptowania. Związek sunnitów zrzeszonych w PID z szyitami i „chomeinizmem” spotykał się na ogół z podejrzliwością i niechęcią wśród Palestyńczyków.

Kilka innych radykalnych ugrupowań z Palestyny, zainspirowanych ideologią propagowaną przez Islamską Republikę Iranu w latach 80. XX w., również przyjęło nazwę „Islamski Dżihad”. Były to: Al-Dżihad al-Islami Bajt al-Makdis (Islamski Dżi-

¹ Fathi asz-Szikaki (1951–1995) w młodości związał się z lewicowym nurtem palestyńskich nacjonalistów. Studiował matematykę na uniwersytecie Bir Zeit na Zachodnim Brzegu i medycynę w Kairze. Tam też przystąpił do grupy islamskich radykałów i zetknął się m.in. z późniejszymi współzałożycielami PID: Abdulem Azizem Awdą i Baszirem Musą. Asz-Szikaki został zabity przez agentów izraelskiego wywiadu w październiku 1995 r. na Malcie, gdzie zatrzymał się podczas podróży do Libii, jadąc na spotkanie z Muamarem Kaddafim.

² Abdul Aziz al-Awda (ur. 1950 r.) został uznany za jednego z najgroźniejszych terrorystów na świecie i umieszczony na liście FBI.

³ W 1979 r. Fathi asz-Szikaki opublikował w Kairze książkę pt. *Chomeini, rozwiązanie islamskie i alternatywa (Chumajni, al-hall al-islami wa al-badil)*, w której gloryfikował ajatollaha Chomeiniego i głoszone przez niego poglądy. Autor chwalił w niej Chomeiniego za to, że był pierwszym muzułmańskim przywódcą, który określił właściwe miejsce Palestyny w ideologii i historii islamu.

Fathi asz-Szikaki

Źródło: <http://www.tribunejuive.info/politique/sinai-djihadistes-et-armee-egyptienne-setripent> [dostęp: listopad 2012].

had – Jeruzolima), Tanzim al-Dżihad al-Islami (Organizacja Islamskiego Dżihadu), Saraja al-Dżihad al-Islami (Brygady Islamskiego Dżihadu), Munazzamat al-Dżihad al-Islami – Kataib al-Aksa (Organizacja Islamskiego Dżihadu – Bataliony al-Aksa) i Islamski Dżihad – Palestyna. Skutecznie działała jednak tylko organizacja charyzmatycznego Fathiego asz-Szikakiego, która w odróżnieniu od wyżej wymienionych ugrupowań była nazywana Palestyńskim Islamskim Dżihadem – Frakcją Szikaki.

Po zabójstwie prezydenta Egiptu Anwara as-Sadata w październiku 1981 r. dokonanym przez Egipski Islamski Dżihad, Fathi asz-Szikaki i Abdul Aziz al-Awda zostali deportowani do Strefy Gazy. Tam, głosząc hasła „chomeinizmu”, zwłaszcza wśród studentów, zaktywizowali działalność swej organizacji na Terytoriach Okupowanych. Podczas pierwszej intifady (1987–1993) PID próbował nawiązać współpracę z Hamasem, lecz jego działacze z nieufnością podchodzili do tych kontaktów⁴. W wyniku odmowy współpracy PID zacieśnił stosunki z Iranem i libańskim

Hezbollahem, od którego przejął metody działania, jak np. przeprowadzanie samobójczych zamachów na cele znajdujące się w Izraelu⁵. Zamachowcy samobójcy stali się symbolem walki o Palestynę, a przede wszystkim walki o wiarę, i inspiracją dla innych muzułmanów. Mimo prób zapobiegania sytuacjom wzajemnej wrogości między PID i Hamasem oraz przeprowadzania wspólnych akcji zmierzających do storpedowania porozumień z Oslo⁶, do najbardziej widocznych napięć między tymi organizacjami doszło w latach 1994–1995. W tym okresie oba ugrupowania zaangażowały się w publiczną rywalizację w związku z decyzją przywódców PID o stworzeniu własnej sieci opieki społecznej (*dawa*). Chociaż rywalizacja między ugrupowaniami była krótkotrwała, a PID nie mógł nigdy konkurować z Hamasem w działaniach na rzecz szeroko rozumianej opieki socjalnej i programów edukacyjnych, ugrupowaniu udało się jednak zorganizować Stowarzyszenie Charytatywne Al-Ansar (Zwolenników Proroka Muhammada) i Towarzystwo Al-Ihsan (Dobroczynność). Brak możliwości stworzenia przez PID rozbudowanej infrastruktury, która mogłaby zagrozić hamasowskiemu systemowi *dawa*, spowodował, że PID nigdy nie zdobył powszechnego poparcia społecznego, jakim cieszył się Hamas.

Palestyński Islamski Dżihad nie jest organizacją o ściśle określonej strukturze. Podobnie jak większość ugrupowań fundamentalistycznych w regionie Bliskiego Wschodu, jego głównym organem decyzyjnym jest Rada Konsultacyjna (Madżlis asz-Szura). Organizacja liczy 200–300 aktywnych członków oraz 2–3 tys. sympatyków. Jej zbroj-

⁴ Hamas oskarżał PID o to, że stał się instrumentem w ręku Iranu, który chciał wykorzystać eskalację palestyńsko-izraelskiego konfliktu do własnych celów.

⁵ Pod wpływem szyckiej ideologii męczeństwa i wykorzystywanie przez Hezbollah zamachowców samobójców w walce z Izraelem, Asz-Szikaki w opublikowanej w 1988 r. książce pt. *Dżihad na drodze Boga (Dżihad fi sabil Allah)* napisał: *Nie osiągniemy celu operacji, jeśli nasz mudżahedin, nasz bojownik nie będzie w stanie wywołać eksplozji w ciągu kilku sekund i jeśli nie będzie w stanie powstrzymać wroga od zablokowania naszej operacji. Wszystkie te cele można osiągnąć dzięki eksplozji, która nie daje mudżahedinowi żadnej okazji do zawahania się i ucieczki.*

⁶ Rokowania w Oslo zostały zakończone podpisaniem 13 września 1993 r. w Waszyngtonie przez Jasira Arafata i Icchaka Rabina tzw. *Deklaracji Zasad* o tymczasowych układach w Autonomii Palestyńskiej.

nym skrzydłem jest ugrupowanie o nazwie Saraja al-Kuds (Brygady Jerozolimskie) założone przez szejka Asada at-Tamimiego⁷. Wszystkie komórki organizacji są tajne i nie kontaktują się z sobą. Oddziały samobójców składały się z opiekuna i 2–3 kandydatów⁸. Ugrupowanie ma zwolenników w rejonie Bliskiego Wschodu, w Europie, a także w USA⁹. Swoje biura otworzyło w Bejrucie, Damaszku, Teheranie i Chartumie. Po przeniesieniu centrali do Damaszku PID wciąż otrzymywał pomoc finansową z Iranu za pośrednictwem libańskiego Hezbollahu. Kilkakrotnie dochodziło też do spotkań pomiędzy liderami obu organizacji. Palestyński Islamski Dżihad często korzystał z należących do Hezbollahu mediów. Asz-Szikaki wypowiadał się na łamach tygodnika „Al-Ahad”, rozgłośni radiowej An-Nur i stacji telewizyjnej Al-Manar. Od 1988 r. ugrupowanie wydawało własną gazetę „Al-Istiklal”, która była drukowana i kolportowana w Palestynie. Jej redaktorem był Ala Saftawi, jeden z lokalnych przywódców organizacji na Zachodnim Brzegu.

Palestyński Islamski Dżihad jest odpowiedzialny za wiele zamachów terrorystycznych wymierzonych w ludność cywilną i izraelskich żołnierzy. Organizacja posługiwała się różnymi metodami – począwszy od porwań, ostrzeliwania pojazdów, ataków z użyciem granatów ręcznych i samochodów pułapek, a skończywszy na zamachach bombowych przeprowadzanych przez zamachowców samobójców. Do pierwszego ataku zamachowcy samobójcy będącego członkiem PID doszło prawdopodobnie w sierpniu 1987 r. Zamachowcem była młoda kobieta z Betlejem, która zamierzała wysadzić się w samochodzie ustawionym obok izraelskiego posterunku. Funkcjonariusze sił bezpieczeństwa zdołali jednak zapobiec temu atakowi. Podobnie jak Hamas w początkowym okresie działalności, członkowie PID byli sprawcami kilku zabójstw dokonanych nożem.

Eskalacja działań terrorystycznych ugrupowania nastąpiła w latach 1993–1995, kiedy po podpisaniu izraelsko-palestyńskich porozumień w Oslo PID wraz z innymi radykalnymi ugrupowaniami palestyńskimi wszedł do utworzonego w Damaszku Frontu Odmowy, zwanego oficjalnie Narodowym Frontem Demokratycznym i Islamskim. W styczniu 1995 r. Hamas i PID pierwszy raz wspólnie przeprowadziły jednocześnie dwa ataki samobójcze. Zginęło w nich 18 osób, a 69 zostało rannych. Stany

Ramadan Abdullah Szallah

Źródło: <http://www.foxnews.com/story/0,2933,251564,00.html> [dostęp: listopad 2012].

⁷ Asad at-Tamimi (ur. 1924 r.) ukończył uniwersytet Al-Azhar w Kairze. Był członkiem Braci Muzułmanów i jednym z założycieli Hizb ut-Tahrir Islami (Islamskiej Partii Wyzwolenia). W latach 60. XX w. był imamem w meczecie *Al-Aksa* w Jerozolimie. W 1982 r. opublikował broszurę pt. *Wymazanie Izraela: nakaz Koranu*, w której pisał: *Żydzi muszą wrócić do krajów, z których przyszli. Nie wyrziliśmy zgody na żydowskie państwo na naszej ziemi, nawet gdyby miała być to tylko jedna wieś.*

⁸ Po miesiącach przygotowań, tuż przed wyruszeniem do wypełnienia swojej misji zamachowiec samobójca wykonywał rytualną ablucję, nakładał czyste ubranie i uczestniczył we wspólnej modlitwie w meczecie, podczas której prosił Allaha o wybaczenie grzechów i powodzenie w wypełnieniu zadania. Wkładał *Koran* do wewnętrznej lewej kieszeni nad sercem, przewiązywał pas z materiałem wybuchowym lub zabierał teczkę z bombą. Po pożegnaniu się z opiekunem udawał się na miejsce zamachu, gdzie dokonywał detonacji.

⁹ Przedstawicielem PID w USA był Sami Amin al-Arian, profesor z University of South Florida's College of Engineering. Był on członkiem Madzlis asz-Szura PID i zbierał fundusze dla organizacji. W 2003 r. został aresztowany w USA i skazany na karę więzienia za wspieranie organizacji terrorystycznej. W marcu 2009 r. ponownie stanął przed sądem, odpowiadając za unikanie płacenia podatków.

Sami Amin al-Arian

Źródło: <http://www.realmagick.com/arian/> [dostęp: listopad 2012].

Zjednoczone zażądały wówczas od Syrii zamknięcia przedstawicielstwa PID w Damaszku, prezydent Hafiz Asad jednak zdecydowanie odmówił. W latach 1993–1998 z 37 eksplozji wywołanych przez zamachowców samobójców 13 było autorstwa PID. Po zamordowaniu w październiku 1995 r. na Malcie Asz-Szikakiego ugrupowanie zdołało przeprowadzić jedynie krótką serię zamachów na początku 1996 r. Później ich liczba spadła tak gwałtownie, że w 1997 r. niektóre izraelskie media uznały, że ugrupowanie przeżywa wewnętrzny kryzys.

Po śmierci Fathiego asz-Szikakiego przywódcą ugrupowania został Ramadan Abdullah Szallah¹⁰, który za śmierć swojego poprzednika obwiniał Izrael, odgrając się, że *zapłaci on wysoką cenę*. Zastępcą Szallaha został Zijad Nahala, nadzorujący działalność PID w Libanie. W skład kierownictwa weszli ponadto Ibrahim Szahada i Ahmad Muhanna. W Damaszku PID zorganizował tajne więzienie dla domniemanych kolaborantów. Jednym z osadzonych był współpracownik Asz-Szikakiego – Abel Kader Salih, oskarżony

o współudział w zabójstwie pierwszego przywódcy PID. Zarzucono mu, że poinformował Mossad o miejscu przebywania Asz-Szikakiego.

Śmierć charyzmatycznego przywódcy, jakim był Fathi asz-Szikaki, osłabiła organizację, która nie była w stanie rywalizować z Hamasem o wpływy wśród palestyńskich fundamentalistów. Szallahowi brakowało zarówno charyzmy, jak i zdolności organizacyjnych. Spowodowało to coraz większe uzależnienie PID od Syrii i Iranu¹¹.

Pod koniec września 2000 r., z początkiem palestyńskiej intifady Al-Aksa organizacja ponownie zaktywizowała swoją działalność, biorąc odpowiedzialność za większą liczbę zamachów terrorystycznych niż Hamas. Odzwierciedlało to lepszą koordynację działań z innymi ugrupowaniami palestyńskimi.

Decydującym czynnikiem w odrodzeniu się aktywności ugrupowania było zwiększenie irańskiej pomocy finansowej. Według niektórych informacji Teheran zaczął płacić PID miliony dolarów (w postaci premii gotówkowych) za każdy atak przeciwko Izraelowi. Po przejściu władzy przez Hamas w Strefie Gazy oba ugrupowania przestrzegały zawieszenia broni (*hudna*) z Izraelem, aby po zakończeniu rozejmu w grudniu

¹⁰ Ramadan Abdullah Szallah w latach 80. XX w. był jednym z czołowych aktywistów PID. Pięć lat przebywał w Wielkiej Brytanii. Otrzymał tam tytuł doktora ekonomii i prowadził wykłady na Durham University. Kolejne pięć lat (1990–1995) spędził w USA, prowadząc zajęcia ze studentami na South Florida University w Tampa. Był również dyrektorem World and Islam Studies Enterprise (Światowej Inicjatywy Badań nad Islamem). Stał również na czele Islamic Concern Project, zwanym Islamskim Komitetem dla Palestyny, który m.in. poprzez skrytki pocztowe rozprowadzał wśród palestyńskiej diaspory w USA oficjalne czasopisma PID: „Al-Mudżahid” i „Al-Islam wa al-Filastin”. Komitet organizował również konferencje, zapraszając liderów ekstremistycznych islamskich organizacji z całego świata.

¹¹ W pierwszą rocznicę śmierci Fathiego asz-Szikakiego w obozie uchodźców Jarmuk w Damaszku, Ramadan Abdullah Szallah w obecności przedstawicieli Hamasu, Hezbollahu oraz dyplomatów z krajów arabskich wygłosił mowę, w której stwierdził m.in.: *Będziemy mścić rozlaną krew Fathiego asz-Szikakiego i zamienimy życie wrogich przywódców i ich sojuszników w piekło eksplozji i ognia. Zbrojna walka jest naszym strategicznym rozwiązaniem, jak również obowiązkiem. Nasz ruch zdecydował się na kontynuację dżihadu. Sprzeciwiamy się ustanowieniu fałszywego pokoju. Jesteśmy wrogami pokoju Stanów Zjednoczonych i syjonistów. Nasz wróg rozumie tylko język siły.*

2008 r. ostrzeliwać raketami Kassam terytorium Izraela i na początku 2009 r. walczy z jego wojskami, które wkroczyły do Gazy. Jednak brak zaplecza społecznego i aktywności politycznej, na której ugrupowanie mogłoby się oprzeć, sprawiły, że jego działacze odrzucili pomysł udziału w palestyńskich wyborach w styczniu 2006 r., które wygrał Hamas.

W marcu 2011 r. dokonano zamachu bombowego w centrum Jerozolimy, w którym zginęła brytyjska turystka, a około 50 osób zostało rannych. Podejrzania padły na PID. Dwóch członków organizacji zostało zatrzymanych na Zachodnim Brzegu przez siły bezpieczeństwa Autonomii Palestyńskiej. W odwecie za zamach izraelskie lotnictwo zaatakowało kilka celów w Strefie Gazy: dwa obozy szkoleniowe oraz tunel w pobliżu Rafah przy granicy z Egiptem, przez który są przerzucane wszystkie towary, w tym broń (atak izraelski nie spowodował ofiar). Dwa tygodnie wcześniej na żydowskim osiedlu Kamar islamscy ekstremiści podcięli gardła członkom jednej rodziny, w tym trójce dzieci.

W lipcu 2011 r. w wypadku drogowym w Strefie Gazy zginął dowódca zbrojnego skrzydła PID Abu Fadi Razain. Wraz z nim straciło życie trzech bojowników Brygad Jerozolimskich. W dniu 24 sierpnia 2011 r. podczas izraelskiego nalotu zginął następca Razaina – Ismail al-Asmar. Według służb bezpieczeństwa Izraela Asmar uczestniczył zarówno w przemyśle broni, jak i w działaniach na egipskim półwyspie Synaj. Z tego terenu do Izraela wtargnęła grupa terrorystów, która 18 sierpnia dokonała serii zamachów niedaleko izraelskiego kurortu Ejlal. Zginęło w nich ośmiu Izraelczyków. W czasie operacji pościgowej zabito siedmiu terrorystów oraz pięciu egipskich żołnierzy straży granicznej, co spowodowało reakcję Ahmeda al-Mudallala, jednego z liderów PID, oraz dowództwa Brygad Jerozolimskich, którzy zagrozili atakiem odwetowym na Izrael.

Zdaniem izraelskich źródeł wywiadowczych Synaj stał się głównym obszarem tranzytowym przetrwania na terytoria palestyńskie broni pochodzącej z libijskich magazynów wojskowych, przejętych przez rebeliantów. Z Synaju broń jest przenoszona podziemnymi tunelami do Strefy Gazy. W ten sposób w ręce Palestyńczyków trafiają m.in. różne rodzaje pocisków raketowych, którymi potem Brygady Izz ad-Din al-Kassam i Brygady Jerozolimskie ostrzeliwiają terytorium Izraela.

Na początku listopada 2011 r. rzecznik PID Abu Ahmed ogłosił gotowość organizacji do zaangażowania się w wojnę z Izraelem. W złożonym oświadczeniu stwierdził, że nie ma obecnie szans na długotrwały rozejm z Tel Awiwem i w tej sytuacji jego ugrupowanie, dysponujące około 8 tys. członków, musi liczyć się z koniecznością podjęcia walki z izraelskimi siłami zbrojnymi. Dodał również, że jego organizacja oczekuje pomocy sojuszników, przyjmując z zadowoleniem deklarację wsparcia ze strony Teheranu. Zdementował jednak informacje o dostawach irańskiej broni. Zapewnił, że PID ma pociski raketowe, które mogą unieszkodliwić system obrony powietrznej Izraela Iron Dome¹². Podkreślił jednocześnie, że głównym problemem bojowników pozostaje nadal kwestia izraelskich samolotów bezzałogowych, które, poszukując potencjalnych celów, bez przerwy monitorują poszczególne sektory zamieszkałe przez Palestyńczyków.

¹² Żelazna Kopuła jest jednym z trzech systemów obrony antyraketowej wdrażanych w Izraelu (przy pomocy USA) kosztem setek milionów dolarów. Ich celem jest obrona całego terytorium państwa przed atakami raketowymi z zewnątrz. System Iron Dome jest obecnie z powodzeniem stosowany. Służy do zwalczania rakiet i pocisków krótkiego zasięgu. System David's Sling (Proca Dawida) ma przede wszystkim zwalczać pociski balistyczne średniego zasięgu na dystansie od 40 do 190 km. Docelowo jego zasięg może osiągnąć nawet 300 km. Wraz z Iron Dome ma stanowić wewnętrzną linię obrony przeciwraketowej. Zewnętrzną linię mają tworzyć pociski Arrow-2 (Strzała).

Przykłady zamachów terrorystycznych

16.10.1986 r. – rzucenie granatu w grupę izraelskich kadetów składających przysięgę w Jerozolimie; jedna osoba zginęła, 68 zostało rannych.

4.02.1990 r. – zamach na izraelski autokar turystyczny w Egipcie; zginęło 11 osób, a 17 zostało rannych.

25.11.1990 r. – ostrzelanie izraelskiej kolumny wojskowej przez snajpera; zginęło 4 żołnierzy, a 26 zostało rannych.

28.10.1991 r. – ostrzelanie izraelskiego autobusu na Zachodnim Brzegu; śmierć poniosły 2 osoby, 3 zostały ranne.

22.01.1995 r. – dwa jednoczesne zamachy samobójcze na przystanku autobusowym w Beit Lid; zginęło 18 osób, a 69 zostało rannych.

9.04.1995 r. – dwa zamachy samobójcze: pierwszy w Netzarim, w którym zginęło 8 osób, a ponad 30 zostało rannych, drugi w Kfar Darom, obrażenia odniosło 12 osób.

4.03.1996 r. – zamach samobójczy w centrum handlowym w Tel Awiwie; wybuch spowodował śmierć 20 i ranił 75 osób.

6.11.1996 r. – zamach samobójczy w centrum handlowym w Jerozolimie; zginęły 2 osoby, a 20 zostało rannych.

1.06.2001 r. – zamach na klub młodzieżowy w delfinarium w Tel Awiwie; zginęło ponad 20 osób, głównie nastolatków z państw byłego ZSRR, a ponad 100 zostało rannych.

HARAKAT ASZ-SZABAB AL-MUDŻAHIDIN (RUCH MŁODYCH MUDŻAHEDINÓW)

Symbol Asz-Szabab

W 2008 r. na scenie politycznej i militarnej Somalii pojawili się – jako samodzielna siła – młodzi radykałowie z organizacji Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin, zwanej Asz-Szabab (Młodzież). Wcześniej, w 2006 r., działali jako zbrojna bojówka Midowga Maxkamadaha Islaamiga (Ittihad al-Mahakim al-Islamijja, Unii Trybunałów Islamskich – UTI)¹. Przywódcami nowego ugrupowania zostali m.in.: Szarif Szeikh Ahmed, Ahmed Abdi Mohammad Gowane alias Mokhtar Ali Abu Zubair – weteran wojny afgańskiej z lat 80. XX w., uważany za jednego z najpotężniejszych dżihadystów, Mokhtar Ali Robow – rzecznik organizacji, weteran wojny w Afganistanie, który budował pierwsze obozy szkoleniowe na terenie Somalii, i Ibrahim Hadzi Dżama, znany też jako Al-Afghani – dowódca wojskowy.

Władze USA, obawiając się rosnących w siłę radykałów islamskich, skłoniły w 2006 r. rząd Etiopii do zbrojnej interwencji w Somalii, która nastąpiła w grudniu tego roku. Wojskom etiopskim udało się pokonać siły muzułmańskich radykalnych ugrupowań i zdobyć Mogadiszu oraz zająć znaczną część kraju. Początkowe sukcesy zamieniły się jednak w falę niepowodzeń. Wojna z Etiopią przyczyniła się do wzmocnienia siły Asz-Szabab, której członkowie głosili, że prowadzą dżihad z chrześcijańską krucjatą.

Rząd Etiopii został zmuszony do zawarcia porozumienia pokojowego ze stronictwem Szarifa Szeikha Ahmeda, byłego duchowego przywódcy UTI przebywającego na uchodźstwie w Dżibuti, gdzie znajdowała się również emigracyjna siedziba somalijskiego Tymczasowego Zgromadzenia Narodowego (Transitional National Assembly)². Ahmed zgodził się wrócić do Somalii i zawrzeć przymierze z ustanowionymi przez Etiopię władzami, pod warunkiem wyjazdu z kraju wszystkich wojsk okupacyjnych. W styczniu 2009 r. władze w Addis Abebie spełniły ten warunek. Dotychczasowy prezydent Abdullah Jusuf Ahmed był przeciwny rozmowom z fundamentalistami i już 5 stycznia 2009 r. złożył dymisję. W dniu 30 stycznia 2009 r. Tymczasowe Zgroma-

¹ Trybunały Islamskie pojawiły się w Somalii w latach 90. XX w. w ślad za organizacją Al-Ittihad al-Islami (Jedność Islamu), zwaną też Ittihad al-Islamijja (Sojuszem Islamskim). Ugrupowania te były finansowane przez muzułmańskie organizacje charytatywne z Arabii Saudyjskiej. Pomoc napływała również z Sudanu i Iranu, a ambasady tych państw w Nairobi i Dżibuti udzielały im politycznego i finansowego wsparcia. W 2004 r. kilkanaście Trybunałów Islamskich reprezentujących różne somalijskie klany zjednoczyło się w Unię Trybunałów Islamskich. Sprzeciwiała się ona Federal Transitional Parliament (Tymczasowemu Parlamentowi Federalnemu) i prezydentowi Abdullahowi Jusufowi Ahmedowi, przebywającemu na uchodźstwie w Kenii (Ahmed zmarł w marcu 2012 r.). Na czele organizacji stanął Hasan Dahir Awejs, natomiast przywódcą duchowym został Szarif Szeikh Ahmed.

² We wrześniu 2007 r. Ahmed i Awejs utworzyli w Erytrei Alliance for Re-Liberation of Somalia – ARS (Sojusz na rzecz Ponownego Wyzwolenia Somalii). Doszło jednak do podziału wśród fundamentalistów na frakcję umiarkowaną i radykalną. Frakcją umiarkowaną, która znalazła się w mniejszości, kierował Ahmed. Jej członkowie wyjechali do sąsiedniego Dżibuti (ARS-Dżibuti). W Asmarze pozostali zaś stronnicy Awejsa (ARS-Asmara), zwolennicy światowego dżihadu. Ich ugrupowanie zostało wpisane przez Amerykanów na listę międzynarodowych organizacji terrorystycznych. Już wiosną 2007 r. dowodzeni przez Awejsa partyzanci rozpoczęli w Somalii krwawą wojnę przeciwko okupacyjnej armii etiopskiej.

dzenie Narodowe wybrało Szarifa Ahmeda na prezydenta Somalii³. Informacje o jego wyborze wywołały zadowolenie w Mogadiszu, pamiętano bowiem, że zanim został partyzanckim dowódcą, zorganizował w stolicy uzbrojony oddział przeciwko miejscowemu watałce, który porwał dzieci dla okupu. Okrzyknięty przez sąsiadów ludowym bohaterem, zawarł przymierze z innymi mułłami stojącymi na czele Trybunałów Islamskich, z którymi w 2006 r. zdobył Mogadiszu i przejął władzę, zanim w grudniu 2006 r. wkroczyły tam wojska etiopskie. Po wybraniu Szarifa Ahmeda na prezydenta konflikt w Somalii jednak nie ustał. Walkę podjęli zwolennicy Hasana Dahira Awejsa i Ahmeda Godane, uznając Szarifa Ahmeda za zdrajcę paktującego z Amerykanami, Etiopczykami i kolaborantami. Po zajęciu w sierpniu 2008 r. portowego miasta Kismajo, pod koniec stycznia 2009 r., opanowali oni Baidoa, w którym pod ochroną etiopskich wojsk dotychczas urzędował somalijski parlament.

Hasan Dahir Awejs

Źródło: <http://www.smh.com.au/news/world/radical-cleric-us-says-is-terrorist-to-lead-parliament/2006/06/25/1151174072867.html> [dostęp: październik 2012].

Większość Somalijczyków nie popierała idei światowego dżihadu głoszonej przez frakcję Ahmeda Godane, wykazywała niechęć do dalszej walki i deklarowała wolę opowiedzenia się po stronie Szarifa Ahmeda. Uzyskał on też wsparcie plemienia Hawije, z którego pochodzi. Lud ten dominuje w Mogadiszu i na południu Somalii. Poparły go również inne skłócone z sobą klany, z którymi podzielił się władzą. W lutym 2009 r. nowy prezydent oświadczył, że zaakceptuje zasady zawieszenia broni z islamskimi rebeliantami i zgadza się na wprowadzenie w kraju szariat u zaproponowanego

w mediacjach prowadzonych przez muzułmańskich przywódców⁴. W rozmowach brała udział delegacja sześciu przywódców religijnych z Arabii Saudyjskiej, Kataru, Kuwejtu i Sudanu, wspierana przez somalijską starszyznę. Przystąpienia do rządu odmówili natomiast przedstawiciele kierownictwa Asz-Szabab oraz nowo utworzonej Hizbul Islam (Partii Islamskiej), złożonej z ARS-Asmara, Brygad Ras Kamboni, Dżabha al-Islamijja (Frontu Islamskiego) i klanu Anole. Radykałowie zarzucili Ahmedowi zdradę idei dżihadu i kontynuowali ataki na siły rządowe i AMISOM⁵. Militarnie i finansowo wspierały ich władze Erytrei. Korzystali również z uzbrojenia dostarczanego im przez dezertersów i zdobywanego podczas napadów na posterunki policji i bazy wojskowe.

Od połowy 2007 r. Asz-Szabab zaczęła odgrywać coraz większą rolę wśród ekstremistycznych ugrupowań. Jej bojownicy zdołali opanować znaczną część południowych i centralnych rejonów Somalii, a także zdobyli kontrolę nad portowymi miastami Kismajo i Marka. Z tego ostatniego pochodzi jedna z pirackich grup porywających statki. Rebelianci opanowali również część Mogadiszu⁶. W działaniach wykorzystują zama-

³ W wyborach wystartowało 14 kandydatów. Odbyły się trzy tury głosowania. W pierwszej wzięli udział wszyscy kandydaci, w drugiej sześciu z najlepszymi wynikami, w trzeciej dwóch najlepszych. Ahmed pokonał w niej Maslaha Mohammada Sjada.

⁴ W kwietniu 2009 r. parlament pogrążonej w chaosie Somalii jednogłośnie uchwalił, że szariat będzie jedynym prawem. Mimo to islamscy ekstremiści z Asz-Szabab zapowiedzieli narzucenie społeczeństwu własnej interpretacji tego prawa.

⁵ African Union Mission in Somalia – kontyngenty wojskowe państw Unii Afrykańskiej, głównie Ugandy i Burundi.

⁶ Po opuszczeniu Mogadiszu przez siły etiopskie kontrolę nad stolicą Somalii przejęły siły AMISOM w sile 3200 żołnierzy.

chowców samobójców, stosują także miny pułapki. Organizacja założyła obóz szkoleniowy na północy kraju w pobliżu Burao i prowadziła ataki w Hargejsie (Somaliland⁷) i Bossaso (Puntland⁸). W listopadzie 2008 r. uprowadziła brytyjskiego reportera, hiszpańskiego fotografa oraz ich dwóch miejscowych współpracowników. W związku z nasileniem się ataków Asz-Szabab Etiopia zdecydowała o podjęciu ograniczonych terytorialnie operacji zbrojnych w Somalii. Część klanowych milicji także walczyła przeciwko młodym islamskim ekstremistom, były to jednak działania mające przede wszystkim na celu ochronę klanowych interesów związanych często z przestępczą działalnością, jak ochrona pirackich baz na wybrzeżu, przerzut ludzi czy przemyt broni.

Szacuje się, że siły Asz-Szabab liczyły kilka tysięcy bojowników zgromadzonych w okolicach Mogadiszu i na południu kraju. Pomocy udzielali im przywódcy klanów związani wcześniej z Unią Trybunałów Islamskich, somalijscy biznesmeni, a także Somalijczycy pracujący w krajach arabskich i w islamskich organizacjach charytatywnych. Na opanowanych przez Asz-Szabab terenach, m.in. w utworzonej w grudniu 2008 r. Islamskiej Prowincji Szabelle na południu Somalii, wprowadzono szariat. Organizacja swoją ideologię i działalność propaguje na portalu internetowym www.kataib.net. Rozpowszechnia również płyty CD z filmami wideo. Ugrupowanie rekrutuje członków spośród uczniów szkół koranicznych. Bojownicy otrzymują żołd w wysokości około 200 dolarów miesięcznie. Szeregi organizacji zasilają również muzułmańscy ochotnicy z innych krajów Afryki Wschodniej, co stwarza realne niebezpieczeństwo rozpowszechnienia dżihadu poza Róg Afryki.

W marcu 2009 r. na stronach internetowych Al-Kaidy pojawił się apel Osamy bin Ladena poświęcony Somalii. Wystąpił on przeciwko nowemu prezydentowi kraju, mówiąc, że godząc się na współpracę z Amerykanami, zdradził islam. Zdaniem przywódcy Al-Kaidy Szarif Ahmed ponosi szczególną winę za utworzenie Rządu Jedności Narodowej, który *pomieszał prawo Boże z pogańskim prawem stanowionym*⁹. Bin Laden stwierdził również, że prawdziwi mudżahedini walczą w Somalii z „antymuzułmańską krucjatą”, której elementem była m.in. interwencja sił etiopskich w 2006 r. Somalijscy bojownicy powinni kontynuować swój dżihad, gdyż *światowe pogaństwo stoi w obliczu problemów oraz kryzysów, których nie widziało od lat*. Cała muzułmańska *umma* została wezwana do pomocy walczącym mudżahedinom, zwłaszcza do finansowego wsparcia ich militarnych działań, gdyż Somalia oprócz Darfuru w Sudanie, Afganistanu i Palestyny jest jednym z frontów walki.

Konieczność przyłączenia się do somalijskiego dżihadu uznali za swój obowiązek niektórzy obywatele Somalii mieszkający za granicą, m.in. w USA. Największa, około 60-tysięczna somalijska diaspora żyje w Minneapolis. W 2008 r. kilkudziesięciu Somalijczyków z tego miasta, którzy uczestniczyli w modlitwach w tym samym

⁷ Somaliland (Republika Somalilandu) – islamska republika, nieuznawana przez społeczność międzynarodową, leżąca we wschodniej Afryce nad Zatoką Adeńską. Somaliland ogłosił secesję od Somalii w 1991 r. i od tamtej pory zdołał zbudować funkcjonujący organizm państwowy z demokratycznie wybranym prezydentem i parlamentem.

⁸ Puntland – autonomiczny region w północno-wschodniej Somalii, ze stolicą w Garoowe. W 1998 r. ogłosił niepodległość. Obecnie władze Puntlandu nie zabiegają o uznanie międzynarodowe i uważają się za autonomiczną część Somalii.

⁹ Bin Laden powiedział także: *Jak inteligentni ludzie mogą sądzić, iż wczorajsi wrogowie religii mogą stać się nagle przyjaciółmi? Może się tak stać tylko wtedy, gdy jedna ze stron konfliktu porzuci swoją wiarę. Zatem spojrzcie na Somalię i sami określcie, kto porzucił wiarę – szejik Szarif czy Ameryka? Tego typu prezydenci są zamiennikami naszych wrogów, ich autorytet jest żaden, a ponieważ szejik Szarif stał się jednym z nich, to trzeba z nim walczyć i go obalić.*

meczecie, wyjechało do Somalii, gdzie trafili do obozów szkoleniowych Asz-Szabab. Amerykańskie służby specjalne wyraziły zaniepokojenie, że wyszkoleni w Rogu Afryki młodzi muzułmanie stworzą podobne struktury w USA i mogą organizować zamachy terrorystyczne. Ich powrót do kraju byłby trudny do wychwycenia, ponieważ posiadają amerykańskie paszporty.

Przenikanie młodych somalijskich mudżahedinów do żyjącej w USA diaspory przyniosła tragiczne w skutkach wyniki. W październiku 2008 r. po raz pierwszy w historii doszło do samobójczego ataku bombowego przeprowadzonego przez obywatela USA. Ahmed Szirwa – 27-letni mieszkaniec Minneapolis, wysadził się w jednym z miasteczek pod Mogadiszu, powodując śmierć ponad 30 osób. Zdaniem FBI podobnych mu ekstremistów może być nawet kilkuset. Stwarzają oni realne zagrożenie dla bezpieczeństwa USA, dlatego agenci federalni starają się infiltrować meczety i lokalne stowarzyszenia muzułmańskie, aby wcześniej wykryć zarówno ideologów nawołujących do dżihadu, jak i potencjalnych terrorystów. Przeciwno tej inwigilacji protestują amerykańskie środowiska muzułmańskie, które oskarżają rząd o łamanie wolności religijnej. W listopadzie 2009 r. sąd federalny USA przedstawił akt oskarżenia kilku Amerykanom pochodzenia somalijskiego, mieszkającym w Minneapolis, którzy rzekomo brali udział w walkach na terytorium Somalii. Zgromadzone dowody świadczyły o tym, że uczestnikami szkolenia w jednym z somalijskich obozów oprócz Somalijczyków oraz mieszkańców innych krajów afrykańskich byli także obywatele państw europejskich i USA.

W czerwcu 2009 r. w Somalii pojawiła się nowa organizacja powiązana z Al-Kaidą – Al-Muhadżirun (Emigranci). Jej liderem został wieloletni członek organizacji Bin Ladena, Ali Saleh Nabhan, a zastępcą – działacz Asz-Szabab Abu Muhammad al-Amriki¹⁰. W momencie powstania grupa składała się z blisko 200 dobrze wyszkolonych bojowników pochodzących z Kenii, Ugandy, Jemenu, Arabii Saudyjskiej, Pakistanu i Afganistanu. Według niektórych źródeł w jej skład wchodził również muzułmański ochotnicy z USA i Europy. Część z nich walczyła wcześniej w Iraku, Afganistanie i Pakistanie. Nabhan był jednym z najbardziej poszukiwanych terrorystów w Afryce Wschodniej odpowiedzialnym za ataki w listopadzie 2002 r. w Mombasie – na należący do izraelskiej firmy hotel, w którym zginęło 18 osób, oraz za nieudany zamach na startujący izraelski samolot pasażerski.

Ali Saleh Nabhan zginął we wrześniu 2009 r. w wyniku amerykańskiego ataku. Rok wcześniej amerykańskie samoloty bojowe zabiły dotychczasowego przywódcę somalijskich rebeliantów z ugrupowania Asz-Szabab, Adena Hasziego Ajrę. Zginął również Abu Talha as-Sudani, powiązany z Al-Kaidą specjalista od ładunków wybuchowych, który uczestniczył w przygotowaniu ataków w Mombasie. W odpowiedzi na zabójstwo Nabhana somalijscy rebelianci zaapelowali do wszystkich muzułmanów, aby przybywali do Somalii i przyłączyli się do dżihadu. Odezwę do islamskich bojowników skierował komendant mudżahedinów z rejonu Baidoa, Szeikh Muhad Abdikarim.

Po amerykańskim ataku doszło w Somalii do wzrostu napięcia. Pracownicy granicznych organizacji humanitarnych zostali poinformowani o grożącym im niebezpieczeństwie ze strony islamskich bojowników, którzy zapowiedzieli ataki na wszystkie cele mające jakiegokolwiek związku z Zachodem. Zagrozili również Ugandzie i Burundi,

¹⁰ Właściwie Ali Abd as-Saud Muhammad, znany także jako Abu Umar (ur. 1952 r. w Egipcie), Amerykanin egipskiego pochodzenia. Na początku lat 80. XX w. związał się z Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipskim Islamskim Dżihadem). Służył w armii egipskiej w stopniu majora. Po wyjeździe do USA odbył służbę w armii amerykańskiej (1986–1989), m.in. w oddziałach specjalnych. Do połowy lat 90. XX w. szkolił w Sudanie członków Al-Kaidy, w tym osoby ochraniające Bin Ladena.

których kontyngenty wojskowe uczestniczą w misji rozjemczej w Somalii, w ramach sił AMISOM. Asz-Szabab za pośrednictwem ekstremistycznej grupy medialnej Global Islamic Media Front (Globalny Muzułmański Front Medialny) rozpowszechniła film będący odpowiedzią na apel Bin Ladena z marca 2009 r. skierowany do somalijskich mudżahedinów, aby kontynuowali walkę w Rogu Afryki. Nagranie przedstawiało zamachy oraz ćwiczenia bojowników, m.in. szkolenie strzeleckie prowadzone przez obywatela USA Abu Mansura. Niektóre fragmenty filmu zostały opatrzone komentarzem jednego z liderów ruchu Abu Zubaira, skierowanym do Bin Ladena, że somalijscy bojownicy są w dobrej kondycji, a podejmowane przez nich działania skutecznie osłabiają wroga. Zapewniał też przywódcę Al-Kaidy o wierności swoich mudżahedinów.

W styczniu 2010 r. Abu Zubair zapowiedział ataki na cele znajdujące się w stolicy Kenii, Nairobi, z powodu antyislamskiej, jego zdaniem, polityki rządu tego państwa¹¹. Media w Nairobi ostrzegły przed możliwością przeprowadzenia samobójczych zamachów przez somalijskich bojowników. Przypomniały też o demonstracjach zorganizowanych w styczniu 2010 r. przez muzułmanów protestujących przeciwko zatrzymaniu przez władze radykalnego imama z Jamajki Abdullaha al-Fajsala¹², podczas których zginęło pięć osób, a kilkaset zostało aresztowanych. Kenijski minister spraw wewnętrznych oskarżył wówczas członków Asz-Szabab o udział w demonstracji i prowokowanie ataków na siły bezpieczeństwa.

Zdaniem amerykańskich ekspertów, ugrupowanie Asz-Szabab rozrastało się, zatrudniając pochodzących z zagranicy instruktorów z doświadczeniem bojowym. Szacuje się, że liczba bojowników wynosiła od 2 do 3 tys., w tym 200–400 cudzoziemców pochodziło z Pakistanu, Czeczenii, Sudanu, Kenii, Tanzanii oraz innych krajów. Wielu z nich brało udział w walkach w Afganistanie i Pakistanie. Członkiem Asz-Szabab był również zamachowiec samobójca, który 3 grudnia 2009 r. wysadził się w powietrze w hotelu Shamo w Mogadiszu. Zginęło wówczas 19 osób, w tym trzech ministrów (zdrowia – Kamar Aden Ali, edukacji – Ahmed Abdulahi Wail i szkolnictwa wyższego – Ibrahim Hasan Addow). Asz-Szabab przygotowywała również zamachowców, którzy przebrani w mundury wysokich rangą oficerów policji planowali zaatakowanie lotniska i portu w Mogadiszu 7 grudnia 2009 r. Ostatecznie do zamachu nie doszło.

O wzroście zagrożenia ze strony islamskich ekstremistów świadczyło aresztowanie w Nairobi prawie 300 somalijskich emigrantów pod zarzutem sympatyzowania z Asz-Szabab. W dniu 7 grudnia 2009 r. w Mombasie rozpoczął się proces sądowy dziewięciu Somalijszyków, którzy byli członkami innej islamskiej organizacji – Hizbul Islam, współpracującej z Asz-Szabab. Mężczyźni zostali aresztowani kilka dni wcześniej pod zarzutem nielegalnego przekroczenia granicy i posiadania 20 karabinków AK-47. Mimo współpracy w zwalczaniu ideologicznych przeciwników, obie organizacje rywalizowały o wpływy w portowym mieście Kismajo, w którym dochodziło do walk pomiędzy członkami tych ugrupowań. Na czele Hizbul Islam stanął Hasan Dahir Awejs. Organizacja ta interpretowała przepisy szariatu w sposób bardziej umiarkowany od Asz-Szabab, w której zaczął dominować Ahmed Abdi Mohammada Godane. W dniu 27 maja 2010 r. Awejs wezwał wszystkie soma-

¹¹ Informacja została zawarta w zamieszczonym w internecie komunikacie przedstawionym w formie muzycznej, intonowanym w rytmie muzułmańskich pieśni religijnych (*naszid*).

¹² Abdullah al-Fajsal jest urodzonym na Jamajce konwertytą na islam i radykalnym muzułmańskim kaznodzieją. W latach 1992–2007 przebywał w Wielkiej Brytanii. W 2003 r. został skazany na siedem lat więzienia za publiczne szerzenie nienawiści rasowej oraz nawoływanie do zabijania Żydów i chrześcijan. W maju 2007 r. został deportowany z terytorium Zjednoczonego Królestwa. Udał się w podróż po Afryce.

lijskie ugrupowania do zawarcia koalicji i podjęcia wspólnej walki z popieranymi przez Zachód władzami i siłami AMISOM. Asz-Szabab miała wykazać brak zainteresowania tą współpracą.

W 2010 r. walki toczyły się w środkowej części Somalii i w okolicach Mogadysz. W stolicy ekstremiści przeprowadzili kilka zamachów, m.in. w okolicach meczetów, w których zginęło kilkadziesiąt osób. Siły rządowe i AMISOM z trudem powstrzymywały ataki islamskich bojowników. Na początku maja 2010 r. udało im się jednak zabić Mohammada Anwara Abu Bakira i Abdula Kadera Abd Husajna, przywódców lokalnych komórek ekstremistycznych. Stolica kraju, z której uciekła większość mieszkańców, została podzielona na strefy wpływów między siły rządowe wspierane przez AMISOM a Asz-Szabab. Ciągłe dochodziło tu do walk, zwłaszcza w północnych i południowych dzielnicach miasta.

W 2010 r. Asz-Szabab spełniła zapowiadane przez Al-Kaidę groźby przeprowadzenia ataku terrorystycznego podczas mundialu. Zamachów dokonano jednak nie w RPA, a w Ugandzie, która jest głównym sojusznikiem USA w tej części Afryki. Do zamachu doszło 11 lipca 2010 r. w Kampali, w dniu finału mistrzostw świata podczas meczu drużyn Hiszpanii i Holandii. Pierwsza bomba wybuchła w popularnej wśród cudzoziemców restauracji Ethiopian Village, a dwie następne w klubie rugby Kyadondo, w którym tłumy fanów oglądały mecz. W obu zamachach zginęło 79 osób, a blisko 100 zostało rannych. Tydzień wcześniej organizacja zagroziła atakami Ugandzie i Burundi, których żołnierze w ramach sił AMISOM wspierają słaby rząd somalijski w walce z islamską rebelią. Jeden z przywódców Asz-Szabab, Jusuf Szeikh Issa, powiedział, że cieszy się z zamachów: *Uganda jest jednym z naszych wrogów. Cokolwiek sprawia, że oni płaczą, wywołuje naszą radość. Niechaj gniew Allaha dotknie wszystkich, którzy są przeciw nam.*

W nocy z 20 na 21 grudnia 2010 r. ugrupowanie dokonało zamachu bombowego na dworcu autobusowym w Nairobi, w którym zginęły trzy osoby, a 39 zostało rannych. Był to kolejny zamach wymierzony w pracujących w Kenii obywateli Ugandy, wracających do domu na święta. Ładunki wybuchły kilka godzin po wygłoszonym przez szefa ugandyjskiej policji ostrzeżeniu przed atakami somalijskich grup powiązanych z Al-Kaidą, do których może dojść w okresie świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku.

Kontynuowanie walk przez Asz-Szabab, a wręcz eskalacja prowadzonych przez tę organizację działań zbrojnych, nie byłaby możliwa bez różnych form wsparcia finansowego. Znaczna część funduszy ugrupowania pochodzi z okupów za porywane statki¹³. Działalność piratów w niektórych portowych miastach Somalii może bowiem być prowadzona tylko za zgodą Asz-Szabab.

Rozwój organizacji i rozszerzenie zasięgu jej działalności wymusiły zmiany w jej strukturze. Powołano 10-osobową radę (*szura*), na czele z Ahmedem Godane, oraz pion administracyjny i wojskowy, w skład którego weszły cztery brygady. Przywództwo wojskowe objęli m.in. Ali Mahmud Rage i Saad bin Abu Wakas. Ten pierwszy został następnie rzecznikiem organizacji. Kraj podzielono na kilka obszarów operacyjno-administracyjnych. Na kontrolowanym obszarze organizacja pilnuje przestrzegania surowej

¹³ Według różnych opinii w styczniu 2011 r. w rękach piratów znajdowało się od 20 do 30 statków i od 400 do 700 marynarzy. Od 2008 r. do lutego 2011 r. wśród uprowadzonych marynarzy znajdowało się 12 obywateli Polski, zatrudnionych przez różnych armatorów. Międzynarodowe Biuro Morskie poinformowało, że w 2011 r. somalijscy piraci zdołali zdobyć o połowę mniej statków niż w 2010 r. Według danych Biura Morskiego w 2010 r. opanowali 49 statków, a w 2011 r. – 28. W 2011 r. zanotowano ogółem 199 pirackich ataków u wybrzeży Somalii.

interpretacji szariatu, bardziej radykalnej niż obowiązująca na pozostałym obszarze Somalii.

Na początku maja 2010 r. rząd Kanady nałożył na Erytreę sankcje gospodarcze za pomoc udzielaną somalijskim rebeliantom. Wprowadzono nie tylko zakaz sprzedaży broni, lecz także kanadyjskie banki zamroziły aktywa należące do członków rządu oraz dowódców sił zbrojnych Erytrei. Decyzja spotkała się z pozytywną reakcją Ahmeda Hussena, który jest przywódcą Canadian Somali Congress (Kanadyjskiego Kongresu Somalijczyków). Według niego stanowisko Kanady jest ostrzeżeniem dla państw sąsiadujących z Somalią przed popieraniem islamskich radykałów.

W marcu 2010 r. Ottawa uznała Asz-Szabab za organizację terrorystyczną. Decyzję podjęto po przystąpieniu do organizacji sześciu kanadyjskich Somalijczyków. Na początku 2011 r. organizacji udało się zwerbować około 20 młodych mężczyzn z Toronto i okolic. Zdaniem służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo kraju Asz-Szabab jest największym zagrożeniem dla Kanady. Niektórym werbunkom udało się zapobiec, jednak część osób pochodzących ze środowisk imigranckich wyjechała do Somalii. Werbownicy przekonywali młodych ludzi, że w Kanadzie nie znajdują pracy i indoktrynowali ich, wmawiając wrogość Zachodu wobec islamu¹⁴. Zachęcali do przyłączenia się do dżihadu, obiecując życie w raję jako nagrodę za męczeńską śmierć. Według Kanadyjskiej Królewskiej Policji Konnej zagrożeniem dla państwa jest możliwość powrotu tych osób do Kanady z zamiarem przeprowadzenia operacji terrorystycznych.

Również szwedzkie służby specjalne, obserwując nasilenie procesu radykalizacji somalijskich imigrantów, miały podobne obawy. W okresie ostatnich dwóch lat co najmniej 10 mężczyzn wyjechało do Somalii, aby odbyć szkolenie i zasilić szeregi ekstremistów. Dwóch z nich wróciło do Szwecji.

Według duńskich służb specjalnych członkiem Asz-Szabab był Somalijczyk Mohammad Geele, który 1 stycznia 2010 r. próbował zabić rysownika Kurta Westergaarda. Na początku lutego 2011 r. skazano go na dziesięć lat więzienia, a potem na dożywotnie wydalenie z Danii. Specjalny wysłannik ONZ ds. Somalii Ahmed Uld Abdullah wyraził obawy dotyczące zjawiska, które określił mianem *turystycznego dżihadu*, polegającego na wyjazdach młodych obywateli, m.in. Wielkiej Brytanii, do Somalii, gdzie trafiają do obozów szkoleniowych prowadzonych przez Asz-Szabab. Jeszcze w styczniu 2010 r. poinformował on Departament Stanu USA, że Somalia stała się zapleczem organizacyjnym i logistycznym terroryzmu, a w szeregach somalijskich rebeliantów znajdują się dobrze

● Obszar kontrolowany przez Asz-Szabab w 2010 r.

Źródło: <http://piracy-law.com/2012/04/30/somalilands-new-anti-piracy-law/> [dostęp: październik 2012].

¹⁴ Somalijscy imigranci mają w Kanadzie wiele problemów z adaptacją w nowych warunkach, co wynika przede wszystkim z dużej rozbieżności między wzorcami społecznymi przyjętymi w Kanadzie a tymi, w których wychowali się imigranci, a także z kryzysu tożsamości. W 2010 r. bezrobocie wśród somalijskich imigrantów w Toronto wynosiło 22 proc. i było najwyższe wśród różnych grup etnicznych, przy stopie bezrobocia w Kanadzie wynoszącej 7,6 proc. Nieumiejętność odnalezienia się w kanadyjskim społeczeństwie często prowadzi młodych Kanadyjczyków somalijskiego pochodzenia do angażowania się w handel narkotykami. W 2010 r. media kanadyjskie informowały o 29 somalijskich Kanadyjczykach zabitych w prowincji Alberta. Wszyscy należeli do gangów narkotykowych.

wyszkoleni obywatele państw zachodnich, dysponujący ponadto środkami finansowymi, które mogą być wykorzystane do przeprowadzenia zamachów. Wypowiedź Abdullaħa potwierdził na początku lutego 2011 r. Jonathan Evans, dyrektor generalny British Security Service), który wymienił Somalię jako drugi obok Pakistanu region świata, gdzie obywatele brytyjscy mogą przechodzić szkolenia terrorystyczne i ideologiczne, stwarzając następnie poważne zagrożenie dla Wielkiej Brytanii.

W lutym 2011 r. wojska rządu tymczasowego Somalii przystąpiły do ofensywy przeciwko ekstremistom, z których około 100 złożyło broń i się poddało. Organizacja utraciła też kilka istotnych punktów strategicznych w Mogadiszu i na południu kraju, m.in. w rejonie Gedo. Podczas walk został pojmany Mohammad Dakal, wysoki rangą dowódca Asz-Szabab odpowiadający za bezpieczeństwo i wywiad. Dwa miesiące później władze Puntlandu oskarżyły członków ugrupowania o destabilizowanie sytuacji w tym do tej pory stosunkowo spokojnym rejonie. Podczas konferencji prasowej w Garoowe – stolicy tego autonomicznego regionu – minister spraw wewnętrznych poinformował media, że podległe mu służby bezpieczeństwa podejmą wysiłki w celu likwidacji zagrożenia ze strony ekstremistów islamskich.

W czerwcu 2011 r. w Mogadiszu zginął Komoryjczyk Fazul Abdullah Mohammad, uważany za szefa Al-Kaidy w Afryce Wschodniej i jednego z ważniejszych uczestników zamachów na ambasady USA w Nairobi i Dar es-Salam w sierpniu 1998 r. Amerykanie wyznaczili za niego nagrodę w wysokości 5 mln dolarów. Był on poszukiwany od ponad 10 lat. Przy jego zwłokach znaleziono 40 tys. dolarów i paszport RPA wystawiony na nazwisko Daniela Robinsona, z którym w marcu 2011 r. podróżował do Tanzanii. Mohammad został zabity po tym, jak opuścił rejon Dolnej Dżuby na południu Somalii, gdzie dowodził grupą zagranicznych ochotników o nazwie Abu Abdirahman the Canadian. Wraz z Mohammadem zginął towarzyszący mu kenijski ekstremista Mohammad Dere.

Do połowy 2011 r. walkę Asz-Szabab wspierała Tanzim al-Kaida fi Dżazirat al-Arab (Organizacja Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim), która dostarczała do Somalii broń, kierowała tam bojowników, a także organizowała szkolenia z używania materiałów wybuchowych. Ponadto zachęcała kierownictwo Asz-Szabab do ataków na cele znajdujące się w Afryce. Informacje te potwierdziły zeznania jednego z somalijskich bojowników, Ahmeda Abdula Kadira Warsamego, zatrzymanego w kwietniu 2011 r. na wodach Zatoki Adeńskiej podczas podróży z Jemenu do Somalii. Warsami był przesłuchiwany na pokładzie amerykańskiego okrętu, a następnie trafił do USA, gdzie miał stanąć przed sądem w Nowym Jorku¹⁵. Informacje na temat współpracy obu ugrupowań znalazły się także na cyfrowych nośnikach odnalezionych w domu Bin Ladena w Abbottabadzie. Potwierdziły one dążenie szefa Al-Kaidy do wzmocnienia operacyjnych więzi z Asz-Szabab. Pośrednikiem Bin Ladena był m.in. lider Organizacji Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim Nasir al-Wuhajsi, który wcześniej był osobistym sekretarzem Bin Ladena. Według danych znalezionych na nośnikach pochodzących z domu Bin Ladena przywódca Al-Kaidy, jego zastępca, Ajman az-Zawahiri, oraz główny dowódca operacyjny, Atija Abdul Rahman, zamierzali przekonać kierownictwo somalijskiej organizacji do przeniesienia swoich działań z Somalii na terytorium USA i jego sojuszników. Ponadto w styczniu 2011 r. nakłaniali ugrupowanie do przyjęcia nazwy „Al-Kaida” i funkcjonowania jako jej komórka, podobnie jak grupy z Iraku, Jemenu czy państw Maghrebu.

¹⁵ Warsame był przetrzymywany i przesłuchiwany na amerykańskim okręcie przez dwa miesiące. Dopiero po zakończeniu pracy przez wojskowych śledczych, amerykański prokurator oficjalnie oznajmił Somalijczykowi, że jest aresztowany.

Przywódcy Asz-Szabab jednak nie przystali na takie zmiany, obawiając się, że podobne połączenie mogłoby przyczynić się do rozbicia ugrupowania, a także zwrócić uwagę zachodnich służb wywiadowczych na jego działania. Przypomniano, że w przeszłości odnotowano już kontakty pomiędzy Jemenem a bojownikami somalijskimi – Asz-Szabab kupowała broń i materiały wybuchowe od pośredników Al-Kaidy w Jemenie za pieniądze pochodzące z działalności pirackiej i porwań. Obserwowane zjawisko łączenia się bojowników działających w Jemenie i Somalii świadczy o współdziałaniu grup operujących na różnych obszarach objętych terroryzmem. W czerwcu 2011 r. Ali Mahmud Rage, jeden z przywódców Asz-Szabab, poinformował, że jego ugrupowanie z zadowoleniem przyjęło decyzję o nominowaniu Az-Zawahiriego na następcę Bin Ladena. Za pośrednictwem należącej do organizacji rozgłośni radiowej zapewnił, że Asz-Szabab będzie współpracowała z nowym szefem Al-Kaidy tak samo sprawnie, jak z jego poprzednikiem.

Pod koniec czerwca 2011 r. amerykańskie samoloty bezzałogowe uderzyły na kilka somalijskich bojówek rebeliantów. Po tej akcji załogi śmigłowców zabrały zabitych i rannych i przekazały ich w ręce władz w Somalii. Atakiem kierowało Dowództwo Sił Specjalnych USA, które nadzoruje walki w Jemenie. W ten sposób kampania militarna przeciwko Al-Kaidzie w Jemenie została rozszerzona na walkę przeciwko ekstremistom w Somalii. Była to pierwsza od 2009 r. operacja. Komandosi amerykańscy zabili wówczas Nabhana, odpowiedzialnego za zamachy na amerykańskie ambasady w Kenii i Tanzanii. Od kilku lat USA wspiera działania sił AMISOM stacjonujące w Somalii i udziela pomocy

Ahmed Abdi Mohammad Godane

Źródło: <http://waajid.wordpress.com/2011/07/page/9/>
[dostęp: październik 2012].

wojskom rządowym, które zaczęły powoli odbijać z rąk ekstremistów tereny w południowej i środkowej Somalii oraz niektóre dzielnice Mogadyszu.

W wywiadzie udzielonym w somalijskim radiu, przychylnym islamskim radykałom, Ahmed Abdi Mohammad Godane, jeden z liderów Asz-Szabab, przyznał, że jego organizacja poniosła ogromne straty. W walkach zginęło kilku wysokich rangą dowódców i przedstawicieli organizacji. Wyraził również zaniepokojenie działalnością osób, które prawdopodobnie ją infiltrują i jednocześnie osłabiają, powodując nieporozumienia pomiędzy przywódcami ugrupowania. Według innego przedstawiciela organizacji rozmowa z Godane musiała zostać sfabrykowana, ponieważ nigdy nie wypowiedział on podobnych treści i nie ma zwyczaju udzielać wywiadów. Ten sam przedstawiciel powiedział również, że sfalszowanie wypowiedzi Godane stanowi część kampanii informacyjnej, której celem jest ukazanie sukcesów somalijskich sił rządowych

i AMISOM w walkach skierowanych przeciwko Asz-Szabab. Przypomniał on też, że już w 2010 r. został opublikowany sfabrykowany wywiad z przywódcą organizacji, który miał rzekomo przeprowadzić kenijski dziennikarz w Nairobi. Jego autentyczność została później podważona.

W 2011 r. doszło w Asz-Szabab do podziału na opcję nacjonalistyczną, na czele z Mokhtarem Ali Robowem, oraz dżihadyjską, opowiadającą się za eskalacją konflik-

tu na sąsiednie kraje i utworzeniem kalifatu we Wschodniej Afryce. Jej niekwestionowanym liderem został Ahmed Godane, który likwidował swoich oponentów. Bojąc się o własne życie, w ręce władz oddał się Hasan Dahir Awejs.

W sierpniu 2011 r. ekstremiści musieli wycofać się z Mogadiszu. Stali się natomiast bardziej aktywni na północy, przy granicy z Puntlandem, i na południu, w rejonach graniczących z Kenią. We wrześniu grupa uzbrojonych mężczyzn wtargnęła w nocy do kenijskiego ośrodka wypoczynkowego na wyspie Lamu. Napastnicy zabili obywatela Wielkiej Brytanii, porwali jego żonę i uciekli łodzią motorową do Somalii. W październiku z ekskluzywnego kurortu na sąsiedniej wyspie Manda uprowadzono obywatelkę Francji. Ona również została przewieziona do Somalii, gdzie zmarła z powodu braku pomocy lekarskiej. Do kolejnego porwania doszło 13 października, kiedy z obozu dla uchodźców w Dadaab we wschodniej Kenii islamscy ekstremiści wywieźli do Somalii dwie hiszpańskie pracownice organizacji Lekarze bez Granic. To zdarzenie zmusiło władze w Nairobi do interwencji. W połowie października kenijskie wojska lądowe, wspierane przez siły powietrzne, wkroczyły do Somalii w poszukiwaniu członków Asz-Szabab i uprowadzonych kobiet. Bojownicy ogłosili, że *Kenia pogwałciła prawa terytorialne Somalii, wkraczając na jej świętą ziemię* i wezwali wszystkich Somalijczyków *by zjednoczyli się przeciwko żadnemu krwi wrogowi*. Zagrozili jednocześnie atakiem terrorystycznym na terytorium Kenii, który nastąpił 26 października 2011 r. W wyniku dwóch eksplozji zginęła jedna osoba, a ponad 20 zostało rannych.

Po utracie kontroli przez Asz-Szabab nad dzielnicami Mogadiszu miasto stało się celem ataków terrorystycznych. Na początku października 2011 r. w eksplozji samochodu pułapki pozostawionego obok budynków rządowych zginęło ponad 100 osób. W nagraniu audio zamieszczonym w internecie wezwano do przeprowadzenia ataków terrorystycznych w USA i Kanadzie, a więc w krajach zamieszkałych przez wielotyśieczną diasporę somalijską. W swojej wypowiedzi autor przesłania połączył muzułmańską terminologię z młodzieżowym slangiem, przy czym mówił z wyraźnym amerykańskim akcentem. Nagranie zostało zrealizowane prawdopodobnie przez obywatela USA, odpowiedzialnego za dokonanie samobójczego zamachu na bazę wojsk AMISOM w Mogadiszu, w którym zginęło co najmniej 10 osób. W listopadzie 2011 r. w miejscowości Afgoye niedaleko Mogadiszu zginęli dwaj główni przywódcy Asz-Szabab: Godane i Awejs. Uczestniczyli oni w spotkaniu wysokich rangą przedstawicieli organizacji, gdy eksplodowały rakiety wystrzelone z amerykańskiego samolotu bezzałogowego. Ich śmierć nie została potwierdzona przez Asz-Szabab.

Ważnym sojusznikiem somalijskiego dżihadu stała się brytyjska konwertytka Samantha Lewthwaite, znana też jako Asmantara, która wyszła za mąż za Germaine'a Maurice'a Lindsay'a alias Abdullah Szahid Dżamal – jednego z czterech terrorystów, którzy 7 lipca 2005 r. dokonali zamachu na londyńskie metro¹⁶. Lewthwaite jest podejrzewana o pomoc przy konstruowaniu ładunków wybuchowych, rekrutację obywateli brytyjskich do udziału w dżihadzie w Rogu Afryki oraz gromadzenie i przekazywanie środków finansowych dla Asz-Szabab. Lewthwaite została rozpoznana przez dwóch imamów z meczetu, dokąd przychodziła na modlitwę w towarzystwie miejscowej Kenijki. Pod koniec 2011 r. kenijska policja przeszukała jej dom, ale samej Lewthwaite udało się zbiec. Uważa się, że jeden z domów, w którym się ukrywała, należy do wdowy po podejrzanym o działalność terrorystyczną Musie Husajnie Abdim, który zginął w Moga-

¹⁶ Germain Maurice Lindsay zdetonował bombę w pociągu linii Piccadilly pomiędzy stacjami Russell Square i King's Cross. W zamachu zginęło 26 osób.

diszu. Lewthwaite odwiedzała również w Mombasie dom byłej żony Mohammada Sadika Odeha, odsiadującego karę dożywotniego więzienia w USA za udział w zorganizowaniu zamachów bombowych na amerykańskie ambasady w Kenii i Tanzanii w sierpniu 1998 r. Aresztowany współpracownik Lewthwaite Brytyjczyk Jermaine Grant ujawnił informacje dotyczące pochodzenia Lewthwaite i nazwał ją przywódczynią terrorystycznej komórki¹⁷. W sąsiednim domu służby specjalne odkryły magazyn substancji chemicznych służących do produkcji materiałów wybuchowych. Z kolei w willi położonej w ośrodku turystycznym White Sand Beach nieopodal Mombasy, znaleziono zniszczony laptop, z którego usunięto twardy dysk, zdjęcie poszukiwanej Brytyjki, a także amunicję i detonatory do ładunków wybuchowych. Lewthwaite, prawdopodobnie z fałszywym paszportem RPA na nazwisko Natalie Webb, ukrywa się na wybrzeżu Oceanu Indyjskiego ze swym rodakiem Hibabą Ghanim. Jest poszukiwana przez policję brytyjską, kenijską i CIA.

Jak wcześniej wspomniano, przywódca Al-Kaidy, jego zastępca, Ajman az-Zawahiri, i dowódca komitetu wojskowego organizacji, Atija Abdul Rahman, zamierzali przekonać dowództwo Asz-Szabab między innymi do przyjęcia nazwy „Al-Kaida” i funkcjonowania jako jej komórka, na co nie chcieli się zgodzić przywódcy organizacji. Dopiero pod koniec 2011 r. znajdująca się w defensywie organizacja zwróciła się do Abu Jahji al-Libiego (osoby „numer dwa” w Al-Kaidzie) z prośbą o przyspieszenie procesu formalnego przyłączenia się Asz-Szabab do Al-Kaidy. Zaproponowano dwie możliwości ogłoszenia decyzji zjednoczenia obydwu organizacji. Pierwszy scenariusz przewidywał przesłanie przez Asz-Szabab do komórki medialnej Al-Kaidy znajdującej się w Pakistanie (As-Sahab) filmu wideo, prezentującego złożenie przez kierownictwo somalijskiej grupy przysięgi wierności (*baja*) Az-Zawahiriemu. Komórka medialna miałaby uzupełnić tę taśmę o przemówienie Az-Zawahiriego lub Al-Libiego i rozpowszechnić ją w środkach masowego przekazu. Druga możliwość zakładała równoległe opublikowanie w internecie dwóch niezależnych oświadczeń Al-Kaidy i Asz-Szabab. W lutym 2012 r. doszło do połączenia obu tych organizacji.

¹⁷ Po raz pierwszy Grant został aresztowany w obozie dla uchodźców w Dadaab we wschodniej Kenii, dokąd przedostał się z Somalii w kobiecym ubraniu. Przebywał w areszcie pod zarzutem posługiwania się fałszywą tożsamością. Zbiegł z aresztu w czerwcu 2011 r. podczas napadu zbrojnego na posterunek policji, którego dokonali członkowie Asz-Szabab. Obecnie został oskarżony o napad z bronią w rękę.

HARAKAT ASZ-SZABAB AL-MUMIN (RUCH WIERZĄCEJ MŁODZIEŻY)

Harakat asz-Szabab al-Mumin jest związany z nurtem szyickiego zajdyzmu¹ w Jemenie. Organizacja powstała w 1991 r. w górskim regionie Sada. Jednym z jej założycieli był Jahja Ali Hasan. W pierwszym okresie istnienia organizacja zajmowała się przede wszystkim edukacją młodzieży w duchu zajdyzmu. Posiadała liczne komórki w wielu miastach Jemenu. W 1999 r. doszło do rozłamu w organizacji i wyodrębnienia się z niej radykalnej frakcji, co spowodowało wycofanie wsparcia władz państwowych, którym organizacja do tej pory się cieszyła. Na liderów ugrupowania zaczęli wpływać członkowie klanu Al-Husi pochodzącego z miasta Sada, odpowiedzialnego za wzniesienie trzech zbrojnych rebelii. Pod ich wpływem Harakat asz-Szabab al-Mumin rozpoczął głoszenie antyamerykańskich i antyizraelskich treści oraz nawoływanie do powrotu do *imamatu* jako formy władzy państwowej. Klan Husich zgromadził wokół siebie osoby wyznające fundamentalistyczną ideologię, a swoje działania oparł na politycznym izolacjonizmie i religijnej nienawiści.

Zajdyci stanowią około 30 proc. społeczności Jemenu, ale w prowincji Sada pozostają grupą dominującą. Wpływy zajdyzmu mają bezpośrednie odzwierciedlenie na scenie politycznej. Do 1962 r. zajdyci sprawowali władzę w Jemenie, a obecnie domagają się szerokiej autonomii. Sprzyja temu fakt, że sąsiadujące z nimi silne konfederacje plemion Bakil² i Haszid³ są sunnickie. Dominacja sunnitów spowodowała radykalizację nastrojów zajdytów oraz nawoływanie do religijnego powstania wymierzonego również przeciwko rosnącym wpływom ze strony ekstremistycznych grup należących do Al-Kaidy lub z nią współpracujących.

Szyickie, fundamentalistyczne idee znalazły wielu zwolenników w mieście Sada i jego najbliższych okolicach, w dużym stopniu dotkniętych ubóstwem. Szyicki fundamentalizm w Jemenie został określony mianem „husizmu” i uznany za formę religijnego ekstremizmu. Fundamentalisci podkreślali nie tylko swoje zajdyckie pochodzenie, lecz także skupili się na szyickich korzeniach. Secesja od istniejącego państwa lub powołanie

¹ Początek zajdyzmu w Jemenie wiąże się z imamem Jahją ibn Husajnem al-Kasimem, zwanym Hadim al-Hakkimem, który przybył do Jemenu z Persji w 897 r. Wkrótce potem zajdyci przejęli władzę, którą sprawowali do 1962 r. Mimo obalenia ich rządów, pozostali ważnym elementem jemeńskiego społeczeństwa i polityki. Tysiącletnia obecność *imamatu* to historia głębokich podziałów i krwawych wojen, przykład wykorzystywania religijnej doktryny do osiągania wpływów politycznych. Należy zaznaczyć, że żaden z 69 imamów nie zdołał zjednoczyć lub chociażby zaskarbić sobie przychylności jemeńskich plemion, nawet na terytoriach, na których wpływy *imamatu* były najsilniejsze. Plemiennne powstania wybuchały z powodów ekonomicznych i politycznych, a nie na skutek sporów o religijną doktrynę.

² Na północy Jemenu dominują konfederacje plemion Haszid i Bakil. Konfederacja Bakil jest najliczniejsza, cieszy się dużą niezależnością od państwa i posiada znaczne siły militarne. Na południu kraju występują dwie słabsze konfederacje plemion Himjar i Madhij. Jednym ze skutków wojny domowej w Jemenie w 1994 r. było odrodzenie jemeńskiego trybalizmu (utrzymywanie się w społeczeństwach narodowych dawnych podziałów i odrębności klanowych lub plemiennych) występującego w opozycji do elit politycznych, którym liderzy plemienni nigdy nie ufali. Tym bardziej, że instytucje polityczne państwa same stały się areną politycznej rywalizacji plemion, które opanowały parlament i słaby system partyjny.

³ Z konfederacji Haszid wywodzą się były prezydent Ali Abdullah Saleh oraz jego polityczny konkurent, Sadik al-Ahmar, syn Abdullaha al-Ahmara (zm. w 2007 r.), byłego szefa partii Al-Islah (Reforma).

nowego *imamatu* jako autonomii to cel, którego zajdyckie środowiska ekstremistyczne nie były w stanie same zrealizować, dlatego też ważnym elementem ich działań była próba zantagonizowania północnojemeńskich plemion przeciwko strukturom państwowym. Poza tym czynnikami znacznie ułatwiającymi rozpowszechnienie ekstremistycznych koncepcji są: bieda, brak perspektyw rozwoju, zacofanie, analfabetyzm i marginalizacja plemion zamieszkujących południową część Jemenu.

W latach 1993–1997 przywódca klanu imam Husajn Badr ad-Din al-Husi, zwany Amirem al-Muminin (Przywódca Wiernych), był deputowanym do jemeńskiego parlamentu. Po 1997 r. organizował szkoły koraniczne dla młodzieży, co ówczesny rząd w pełni popierał i finansował. To właśnie uczniowie tych szkół utworzyli i zasilili szeregi Harakat asz-Szabab al-Mumin. W czerwcu 2004 r. policja próbowała zatrzymać Al-Husiego pod zarzutem prowadzenia bez licencji szkół religijnych – tych samych, które rząd od lat finansował. Al-Husiemu udało się jednak uciec w góry w pobliżu granicy saudyjskiej, gdzie dołączyli do niego członkowie Harakat asz-Szabab al-Mumin. Rząd wysłał przeciwko nim wojsko, co potępilli jemeńscy intelektualiści. W walkach trwających trzy miesiące zginęło kilkaset osób. Z upływem czasu władze zaczęły wysuwać inne zarzuty pod adresem duchownego. Na początku chodziło o prowadzenie nielicencjonowanych *medres* i głoszenie haseł antyamerykańskich. Potem ogłoszono, że Husajn al-Husi, syn Husajna Badr ad-Dina, jest ścigany za utworzenie nielegalnej organizacji zbrojnej zagrażającej interesowi narodowemu i szpiegowanie na rzecz obcego wywiadu. We wrześniu 2004 r. siły rządowe zabiły Husajna al-Husiego, który ukrywał się w jaskini wraz z grupą najbliższych współpracowników, po czym ogłosił zakończenie rebelii. Walkę wznowił brata Husajna, Abd al-Malik al-Husi, wraz z ich ojcem (zmarł w lutym 2006 r.). W 2007 r. ponownie ogłoszono zawieszenie broni, jednak latem 2009 r. walki znowu wybuchły. Klan Al-Husi zarzucił rządowi m.in. sprzymierzenie się z sunnickimi fundamentalistami, przez których są oni uznani za heretyków (*zindikun*).

W październiku 2009 r. na południu Arabii Saudyjskiej w pobliżu granicy z Jemenem doszło do starcia pomiędzy saudyjskimi siłami bezpieczeństwa a jemeńskimi rebeliantami z Sada, w którym zginął jeden żołnierz i dwóch Jemeńczyków. Zabici ekstremiści mieli na sobie kamizelki z materiałami wybuchowymi oraz ukryte w odzieżach granaty ręczne. Incydent ten zapoczątkował walki na granicy. Szyicy rebelianci przeniknęli do górskiego regionu Dżabal ad-Dukahn na terytorium Arabii Saudyjskiej. Stamtąd ostrzeliwali saudyjskie siły zbrojne. W oświadczeniu zamieszczonym w internecie stwierdzili, że przejęli całkowitą kontrolę nad Dżabal ad-Dukahn. W grudniu 2009 r. jemeńskie wojsko zdobyło dzielnicę Stare Miasto w Sada. W trakcie szturmów zginęły dziesiątki osób po obu stronach. Schwytano też kilkaset członków Harakat asz-Szabab al-Mumin. Ponadto w rejonie miast Sada i Al-Malahaid zabito pięciu dowódców połowych rebeliantów. Ciężko ranny został też Abd al-Malik al-Husi.

Według rządu w Sanie rebeliantów wspierali szyicy ochotnicy z Bahrajnu, Iranu i Kuwejtu. Pomimo strat, zwolennicy Husich stawiali opór, przy czym rebelianci nie ograniczali się jedynie do walki z wrogimi armiami. Ich celem byli też ci, którzy nie chcieli przyłączyć się do buntu. Wojska rządowe były natomiast wspierane przez mi-

Husajn Badr ad-Din al-Husi

Źródło: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3643600.stm [dostęp: październik 2012].

licje plemienne. Rebelianci twierdzili, że rządowi w walce pomaga Arabia Saudyjska obawiająca się dominacji szyitów. W odwecie za wsparcie, jakie władzom jemeńskim udzieliła Arabia Saudyjska, rebelianci zaatakowali monarchię. Aktywne włączenie się Saudyjczyków do zwalczania rebelii Husich wywołało też reakcję Iranu. Szef sztabu irańskich sił zbrojnych gen. Hasan Firuzabadi określił saudyjskie wsparcie dla rządu Alego Abdullaha Saleha jako formę państwowego terroryzmu. Głos zabrał też irański minister spraw zagranicznych Manouchehr Mottaki: *Ci, którzy dolewają oliwy do ognia, powinni wiedzieć, że nie zostaną oszczędzeni przez chmury dymu.*

Według informacji podawanych przez władze w Rijadzie, Kairze i Chartumie szyicy rebelianci są wspierani przez Iran. Pod koniec października 2009 r. władze jemeńskie poinformowały, że zatrzymano pięciu Irańczyków, którzy płynęli łodzią załadowaną bronią, jednak rebelianci zaprzeczali, że otrzymywali uzbrojenie od Teheranu. Twierdzili, że znaczna część ich broni pochodzi od jemeńskiej armii, w tym ze zdobytych punktów kontrolnych. Od 2009 r. Jemeńczyków w patrolowaniu przybrzeżnych wód wspomaga Arabia Saudyjska.

Z rebelią wywołaną przez Husich i Harakat asz-Szabab al-Mumin solidaryzowali się także szyicy w innych krajach. Przywódca libańskiego Hezbollahu szejk Hasan Nasrallah oświadczył: *To, co się dzieje w Jemenie, jest bardzo bolesne. Wzywam prezydenta Saleha, aby nakazał zawarcie rozejmu.* Jeden z przywódców irackich szyitów, Muktada as-Sadr, wystąpił z propozycją mediacji, co zostało z oburzeniem odrzucone przez prezydenta Saleha. Rebelianci uzyskali zbrojne wsparcie niektórych klanów, inne z kolei przyłączyły się do walk po stronie armii rządowej, co groziło wybuchem konfliktów plemiennych.

W lutym 2010 r. klan Al-Husi zawarł rozejm z władzami Jemenu. Zobowiązał się w nim m.in. do otwarcia dróg, usunięcia min, zaprzestania fortyfikowania wzgórz, opuszczenia okupowanych przez siebie terenów, zwrotu zdobyczej broni i amunicji należącej do jemeńskich oraz saudyjskich sił zbrojnych, uwolnienia jeńców, przestrzegania jemeńskiego prawa i konstytucji oraz stosowania się do zasady nieagresji wobec terytorium Arabii Saudyjskiej⁴.

W marcu 2011 r. w Zjednoczonych Emiratach Arabskich policja udaremniła próbę przemytu 16 tys. sztuk broni z Turcji do Sada. Choć szyicy bojownicy i władze Jemenu, obawiając się wybuchu konfliktu regionalnego, podpisały zawieszenie broni, sytuacja przy granicy z Arabią Saudyjską pozostawała napięta. Stan anarchii pogłębiały trwające od lutego 2011 r. antyrządowe protesty, których uczestnicy domagali się ustąpienia prezydenta Saleha. Do tego dochodziła także coraz większa aktywność Al-Kaidy na południu kraju. Jeden z jej przywódców, Abu Sufian al-Azdi, wezwał sunnitów w Jemenie do walki zbrojnej z członkami klanu. W jego ocenie ich rebelia realizowała politykę ekspansji szyickiego reżimu w Teheranie na ziemie arabskie. Skrytykował też władze w Sanie za działania mające na celu rozbrojenie społeczeństwa. Zdaniem Al-Azdiego konfiskata broni pozbawiała sunnitów możliwości obrony przed atakami Husich.

Po wybuchu antyrządowych protestów Abdul Malik al-Husi ogłosił, że wspiera demonstracje w Sanie. Część jego bojowników dołączyła do demonstrantów w północ-

⁴ Podobne porozumienie, wynegocjowane dzięki pomocy Kataru, zostało podpisane w Doha 1 lutego 2008 r.

nych regionach kraju, aby następnie przystąpić do walk w Sadzie z siłami prorządowego zarządcy miasta. W czasie walk, zakończonych 26 marca 2011 r., zginęło 45 osób. Al-Husi zdobyli kontrolę nad Sada, gdzie ogłosili utworzenie własnej administracji w całej prowincji. Walki toczyły się również w sąsiedniej prowincji Al-Dżawf zarządzanej przez bojówki islamskiej partii Al-Islah, opozycyjnej wobec rządu. Mimo zdobycia kontroli nad prowincją, Al-Husi nadal przeprowadzali ataki w regionie, gdyż uważali, że radykalna sunnicka opozycja współpracuje z Al-Kaidą. Do końca lipca 2011 r. szyici przejęli wszystkie budynki rządowe w prowincji Al-Dżawf, pokonując lokalnych bojowników. Na przełomie października i listopada tego samego roku rebelianci zaatakowali plemiennych bojowników w prowincji Hadżdża i zagrozili atakiem na stolicę kraju. Po kilku dniach ciężkich walk szyici przełamali obronę sunnickich bojówek, zdobywając 9 listopada kontrolę nad dystryktem Kuhlan asz-Szaraf. Następnie zaatakowali dystrykt Midi, nie wykluczając w ostateczności ataku na Sanę, jednak po klęsce poniesionej w prowincji Amran Al-Husi przeszli do odwrotu, zajmując pozycje obronne w prowincji Al-Dżawf.

Wiele plemion, które zdobyły broń podczas wojny domowej z 1994 r., znalazło nowe źródło dochodów, jakim jest porywanie cudzoziemców⁵. W czerwcu 2009 r. nieznani sprawcy uprowadzili i zabili pracowników szpitala Dżamhurijja (Republika) w Sada, którzy wyjechali na wycieczkę. Zginęli wówczas: niemiecki lekarz, jego żona i trójka ich dzieci, dwie niemieckie pielęgniarki oraz brytyjsko-koreańskie małżeństwo. Zabójstwo to, bez wysunięcia jakichkolwiek żądań przez porywaczy, świadczyło o coraz większym fanatyzmie, zdesperowaniu i brutalności islamskich ekstremistów w Jemenie. Do tej pory w kraju bardzo często dochodziło do porwań cudzoziemców, jednak z zasady nie robiono im krzywdy, a niejednokrotnie wypuszczano bez wypłacenia okupu. O dokonanie tej zbrodni władze oskarżyły szyickich rebeliantów z Harakat asz-Szabab al-Mumin. Było to jednak mało prawdopodobne, gdyż nigdy do tej pory nie mordowali oni cudzoziemców. Przyjęto tezę, że sprawcami porwania i zabójstwa byli islamscy ekstremiści związani z jemeńską komórką Al-Kaidy. Ich obecność na terenach należących tradycyjnie do zajdytów stwarzała niebezpieczeństwo eskalacji antyrządowego powstania. Rebelianci zaczęli zwalczać przywódców plemion, którzy byli lojalni wobec rządu w Sanie. Pod koniec sierpnia 2010 r. został zabity członek Powszechnego Kongresu

Abd al-Malik al-Husi

Źródło: <http://www.guerrasionista.com/category/shia/> [dostęp: październik 2012].

⁵ Od 1996 do 2002 r. uprowadzono w Jemenie ponad 150 obcokrajowców. W 2005 r. w mediach nagłośniono kilkanaście przypadków porwań, którym towarzyszyły dramatyczne okoliczności, co stanowi jedynie nikły procent wszystkich przypadków. Zakładnicy, za których uwolnienie porywacze żądali wypuszczenia swoich współplemieńców z więzienia lub poprawy warunków socjalnych w ich wioskach, zwykle wracali cali i zdrowi, często chwając sobie wręcz gościnność, z jaką zostali przyjęci przez dane plemię. Rzadko dochodziło do krwawego rozwoju sytuacji. W 1998 r. czterech spośród 16 porwanych turystów poniosło śmierć podczas próby odbicia zakładników przez siły rządowe. W 2000 r. podczas wymiany ognia pomiędzy porywaczami a wojskiem jemeńskim zginął norweski dyplomata uprowadzony wraz z dziewięcioletnim synem. Gdy zaś w 1996 r. zwolniono czwórkę Polaków, porywacze ostrzelali samochody wojskowe, zabijając trzech żołnierzy z oddziału, który zamierzał zlikwidować porywaczy. Zwykle jednak porwania kończyły się zwolnieniem zakładników. Tak było w przypadku ambasadora RP w Sanie Krzysztofa Suprowicza, którego w marcu 2000 r. uprowadzono wprost ze stołecznej ulicy. Po kilku dniach, gdy odmówił przyjęcia pożywienia, a wojsko otoczyło wioskę porywaczy, ambasador został zwolniony. Bezprecedensowym faktem było zaś to, że jakiś czas potem do polskiej ambasady przybyli przedstawiciele starszyny plemienia i przeprosili za porwanie.

Ludowego Main Abdullah al-Awdzari, przywódca plemienia z prowincji Sada. Przyczyną tego zabójstwa było prawdopodobnie wspieranie przez Al-Awdzariego działań rządu w walce z szyickimi bojownikami.

W Jemenie oprócz zajdyckiego fundamentalizmu istnieje też tradycyjny, liberalny zajdyzm, który wyraźnie dystansuje się od rozwijających się form ekstremistycznych praktykowanych przez Harakat asz-Szabab al-Mumin. W swej umiarkowanej formie zajdyzm ma charakter ruchu religijnego zajmującego się nauczaniem zasad wiary. Jego polityczną manifestacją było utworzenie Hizb al-Hakk (Partii Prawdy), której nadrzędnym celem jest zachowanie myśli zajdyckiej jako części filozofii muzułmańskiej. Za nauczanie zasad zajdyzmu w Jemenie odpowiada organizacja Badr Center mająca swą siedzibę w Sanie. Zwolennikiem wyraźnego oddzielenia umiarkowanego nurtu od zajdyckiego fundamentalizmu jest sędzia Hamud al-Hitar, który odpowiadał w stolicy za dialog z islamskimi ekstremistami. Pomimo obecności w Jemenie różnych doktryn muzułmańskich, począwszy od zajdyzmu poprzez ismailitów, a skończywszy na sunnitach ze szkół szafickiej i hanbalickiej, aż do ostatnich lat nie było konfliktów na gruncie religijnym, co świadczy o dużej tolerancji plemion jemeńskich.

HARAKAT AT-TAWHID AL-ISLAMI (RUCH ZJEDNOCZENIA ISLAMU)

Sunnicka, radykalna organizacja Harakat at-Tawhid al-Islami, znana jako Tawhid, rozpoczęła działalność w 1982 r. po wkroczeniu wojsk izraelskich do Libanu. Powstała ona w wyniku oddzielenia się od Dżama'a al-Islamijska (Grupy Islamskiej), czyli libańskiego oddziału Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów)¹. Założycielem Dżama'a al-Islamijska był *szajch* Said Szaban. Pięć lat później w podobny sposób powstał palestyński Hamas, który oddzielił się od Braci Muzułmanów działających w Strefie Gazy. W skład Tawhidu weszły zislamizowane pod wpływem rewolucji islamskiej w Iranie, a wcześniej lewicowe, ugrupowania Al-Mukawama asz-Szabijja (Opór Ludowy) pod przywództwem Khalila Akkawiego i Harakat al-Arabi al-Lubnani (Arabski Ruch Libanu) Ismeta Mrada. Tawhid szybko stał się jedną z ważniejszych grup w Libanie, które łączyły religijne hasła z walką zbrojną.

W okresie trwania wojny domowej w Libanie potencjalnymi sojusznikami Tawhidu były Munazzamat at-Tahrir al-Filastinijska (Organizacja Wyzwolenia Palestyny) i Hezbollah, wrogami natomiast siły izraelskie, syryjskie i wspierające je ugrupowania libańskich nacjonalistów i marksistów, które walczyły również pomiędzy sobą. Szaban, pozostający pod silnym wpływem rewolucji islamskiej w Iranie, głosił ideę przeprowadzenia głębokich zmian społeczno-politycznych w Libanie oraz konieczność wprowadzenia szariatu. Cele te mogłyby zostać osiągnięte jedynie na drodze zbrojnej rewolucji. Tymczasem *szajch* Fathi Jakan, lider Dżama'a al-Islamijska, opowiadał się za pokojowymi zmianami w Libanie. Mimo tych różnic ideologicznych, obaj przywódcy utrzymywali z sobą kontakty.

Said Szaban poszukiwał drogi porozumienia z szyitami. Tłumaczył, że treści zawarte w *Koranie* i biografiach (*sirat*) proroka Muhammada stanowią platformę porozumienia wszystkich nurtów islamu. Zamiast prowadzić spory i kłótnie, libańscy muzułmanie powinni się zjednoczyć i wspólnie wystąpić przeciwko chrześcijanom, wprowadzając w kraju system oparty na szariacie. Twierdził on również, że libańscy chrześcijanie powinni wyemigrować na Cypr lub do Ameryki Łacińskiej. Jego ruch był popierany przez Iran,

Said Szaban

Źródło: <http://www.altawhid.org/2011/04/28/>

-لل-هم حر-ن اب عثم-دي عس-خي شلل-تب طخ
اقل-1998-1930

[dostęp: marzec 2014].

¹ Libańska Dżama'a al-Islamijska powstała w 1964 r. jako oddział Braci Muzułmanów. Jej założycielem był *szajch* Fathi Jakan. Obecnie przywódcą organizacji jest Ibrahim al-Masri, który zastąpił Fajsała Mawlawiego ze względu na stan jego zdrowia.

a on sam kilkakrotnie składał wizytę w tym kraju, wyrażając słowa uznania dla doktryny ajatollaha Chomeiniego. Uważał, że droga obrana przez Iran powinna być przykładem dla wszystkich muzułmanów. Nie wzywał on jednak do ustanowienia w Libanie teokratycznego systemu władzy na wzór Iranu, wiedząc, że niechętna temu w kraju jest społeczność sunnicka. Przychylny stosunek Szabana do szyitów skłonił niektórych autorów do wyrażenia opinii, że urodził się on i wychował w szyickiej rodzinie w Batrun, w północnym Libanie, a dopiero później został sunnitą.

W 1982 r. została powołana zbrojna milicja Tawhidu. Tworzyło ją około 1000 bojowników wyszkolonych przez Palestyńczyków. Członkowie milicji zdobywali broń z magazynów armii libańskiej, kupowali ją na czarnym rynku, a także otrzymywali ją

Haszim Minkara

Źródło: <http://www.atawhed.org/2011/10/04/>

-ي ت ف م ل ا - ل ي ا - ق ر ب ا - ق ر ا ن م - خ ي ش ل ا
ل ا و ن س ح
[dostęp: marzec 2014]

od Organizacji Wyzwolenia Palestyny. Milicją kierowała Madzlis al-Kijadi al-Harb (Dowódca Rada Wojenna) na czele z Haszimem Minkarą. Bojownicy byli wyposażeni m.in. w ciężkie karabiny maszynowe, działa przeciwlotnicze i działa bezodrzutowe zamontowane na samochodach ciężarowych i terenowych typu pick up.

W latach 1983–1984 Tawhid wyparł milicje libańskich ugrupowań nacjonalistycznych z Trypolisu i przejął kontrolę nad miastem. Główna siedziba ugrupowania znajdowała się w dzielnicy Bab at-Tibbaneh. Tawhid uruchomił własną stację radiową Sawt al-Hak (Głos Prawdy) i telewizyjną Al-Hilal (Półksiężyc). Fanatyczni bojownicy Tawhidu byli odpowiedzialni za wiele ataków

terrorystycznych na biura i siedziby wrogich organizacji oraz dokonywanie zbiorowych mordów na chrześcijanach, komunistach i syryjskich żołnierzach. Taktykę zbiorowych egzekucji stosowały wszystkie strony libańskiego konfliktu. W 1985 r. siły organizacji zostały znacznie osłabione na skutek odejścia z niej Khalila Akkawiego i Kanana Nadziego, którzy założyli własne ugrupowanie. Jesienią tego samego roku do Trypolisu weszły wojska syryjskie, którym Tawhid nie był w stanie się przeciwstawić. Bojownicy zostali rozbrojeni, a Szaban, po łagodnym potraktowaniu go przez Syryjczyków, wyraził się w końcu przychylnie o ich obecności w Libanie. W grudniu 1986 r. siły syryjskie aresztowały w Trypolisie Samira al-Hasana, lokalnego dowódcę milicji Tawhidu. W odwecie zabito 15 syryjskich żołnierzy na wojskowym punkcie kontrolnym. Armia syryjska, korzystając z pomocy libańskich nacjonalistów i marksistów, przystąpiła do likwidacji bojówek Tawhidu. Nieliczni członkowie bojówek opuścili miasto, znajdując schronienie w Bejrucie i Sydonie. Potem razem z szyitami walczyli przeciwko siłom Izraela i Armii Południowego Libanu.

Po zakończeniu wojny domowej w Syrii w 1991 r. Szaban pozytywnie wypowiadał się na temat syryjskiej obecności w Libanie. Bojownicy Tawhidu wraz Hezbollahem prowadzili działania zbrojne przeciwko siłom izraelskim i wspierającej je Armii Południowego Libanu. Antyizraelskie operacje były kontynuowane do maja 2000 r., czyli do czasu opuszczenia Libanu przez wojska izraelskie. We wrześniu 1997 r. władze libańskie w ramach ogólnokrajowej akcji zwalczania sunnickich ugrupowań ekstremistycznych zlikwidowały należące do organizacji stacje – radiową i telewizyjną. Organizacja nie zaprzestała działalności, jej przywódcy złagodzili jednak wojowniczą, fanatyczną re-

torykę. Tawhid przeniósł swoją aktywność na scenę polityczną. W 2005 r. przystąpił do sojuszu z Dżabhat al-Amal al-Islami (Islamskim Frontem Pracy), kierowanym przez Jakana. Rok później sekretarz generalny Tawhidu Haszim Minkara wszedł w skład Sojuszu (Obozu) 8 Marca, koalicji prosyryjskich ugrupowań, na której czele stoi Hezbollah.

HARAKAT UL-DŽIHAD-E ISLAMI (RUCH ISLAMSKIEGO DŽIHADU)

Harakat ul-Dżihad-e Islami (Jangrata Muslim Janata Bangladesh – JMJB – nazwa w języku bengali)¹ jest jedną z największych islamskich organizacji ekstremistycznych w Bangladeszu, trzecim pod względem liczby ludności muzułmańskim kraju na świecie (około 160 mln mieszkańców) po Indonezji i Pakistanie². Organizacja została utworzona w 1992 r. Jej celem było rekrutowanie ochotników do dżihadu w Afganistanie i Kaszmirze oraz utworzenie państwa islamskiego w Bangladeszu na wzór rządzonego przez talibów Afganistanu lub Arabii Saudyjskiej.

Źródło: <http://www.dookolaswiata.pl/kraje/azja/bangladesz/bangladesz.htm> [dostęp: listopad 2012].

Ugrupowanie jest kierowane przez Osmana Szaukata, znanego również jako Szeikh Farad lub Imhat Kuddus, sprawującego funkcję sekretarza generalnego, i Abdula Haję. Przywódcą militarnego skrzydła był Azizur Rahman alias Fazlur Rahman, Bangla Bhai, Omar Ali Litu i Siddiq ul-Islam. W 2004 r. Rahman udzielił licznych wywiadów, twierdząc, że jego prawdziwe nazwisko brzmi Siddiq ul-Islam, natomiast pseudonimy zostały mu nadane przez dziennikarzy, którzy przedstawiają go w złym świetle i są odpowiedzialni za całe zamieszanie wokół jego

osoby. Trzeba przypomnieć, że w lutym 1998 r. Rahman był jednym z sygnatariuszy deklaracji proklamującej powstanie Światowego Frontu Islamskiego na rzecz Dżihadu przeciwko Żydom i Krzyżowcom, wzywającego do zabijania Amerykanów i Żydów we wszystkich krajach świata. W marcu 2006 r. Rahman został aresztowany i skazany na karę śmierci za działalność terrorystyczną. Wyrok wykonano.

Według niektórych źródeł Harakat ul-Dżihad-e Islami i Jangrata Muslim Janata Bangladesh to dwa różne ugrupowania. Te problemy w zdefiniowaniu organizacji wynikają z tego, że występuje ona jeszcze pod nazwami: Stowarzyszenie Jedności Mudżahedinów czy Islami Jalsha et Raksha Mujahideen Oikya Parishad, a jej liderów łączy się z różnymi strukturami.

Na czele organizacji stoi Madżlis asz-Szura (Rada Konsultacyjna), którą tworzy siedmiu członków reprezentujących trzy poziomy struktury ugrupowania: 1 – najwyższy (*eshar*), znajdujący się pod bezpośrednim zwierzchnictwem Rady; 2 – środkowy (*gayeri*)

¹ Organizacja działała również w Pakistanie. W sierpniu 2004 r. poinformowano, że władze Zjednoczonych Emiratów Arabskich przekazały organom ścigania Pakistanu Qariego Saifullaha Akhtara, przywódcę Harakat ul-Dżihad-e Islami, który wspierał talibów w Afganistanie i współpracował z Al-Kaidą. W grudniu 2003 r. Akhtar dwukrotnie podejmował próby przeprowadzenia zamachu na prezydenta Perweza Muszarrafa.

² W Bangladeszu mieszka 90 proc. muzułmanów, z których 10 proc. to szyici. Pozostałe 10 proc. mieszkańców są wyznawcami innych religii, głównie hinduizmu.

ehsar), liczący podobno 100 tys. bojowników; 3 – dolny, na którym znajdują się sympatycy ruchu, niezwiązani z nim bezpośrednio. Szacuje się, że organizacja liczy 10 tys. aktywnych bojowników działających w 17 dystryktach.

Duchowym przywódcą ugrupowania był mułła Abdur Rahman, weteran wojny w Afganistanie i absolwent Islamskiego Uniwersytetu w Medynie. W lutym 2006 r. został on skazany zaocznie na 40 lat więzienia za współudział w zabójstwie dwóch sędziów. Rahmana aresztowano w marcu tego samego roku po wielogodzinnym oblężeniu jego domu w Sylhet, gdzie groził wysadzeniem w powietrze obleganego budynku. W maju 2006 r. został skazany na karę śmierci, którą wykonano rok później.

Uważa się, że z Harakat ul-Dżihad-e Islami jest związane Dżamiat ul-Mudżahidin Bangladesz (Stowarzyszenie Mudżahedinów Bangladeszu), utworzone w 1998 r. w Dżamalpur. Po raz pierwszy nazwa tego ugrupowania pojawiła się w mediach w maju

Siddiq ul-Islam

Źródło: <http://sidthupper.ca/journals/BanglaBhai/Bangla%20Bhai.htm> [dostęp: listopad 2012].

2002 r. w związku z aresztowaniem ośmiu jego bojowników. W lutym następnego roku członkowie organizacji przeprowadzili serię zamachów w Dinadźpurze. Sugeruje się, że Dżamiat ul-Mudżahidin Bangladesz jest młodzieżową przybudówką Harakat ul-Dżihad-e Islami.

Harakat ul-Dżihad-e Islami sprawował kontrolę nad co najmniej 420 meczetami i sześcioma obozami treningowymi znajdującymi się w regionie Chittagong w południowo-wschodniej części kraju. W obozach szkolono Bengalczyków oraz obywateli Afganistanu i Pakistanu. Przypuszcza się, że w latach 1984–1998 w obozach położonych w dystrykcie Lalkhan Bazar na południe od Chittagong przeszkolono około 25 tys. ochotników, których następnie kierowano do Afganistanu i Kaszmiru. W północno-wschodnich Indiach, Birmie, Tajlandii i Kambodży organizacja współpracuje z innymi radykal-

nymi ugrupowaniami islamskimi.

Organizacja otrzymuje pomoc finansową z Pakistanu, Afganistanu i Arabii Saudyjskiej za pośrednictwem islamskich organizacji charytatywnych działających w Bangladeszu, zwłaszcza Adarsa Kuhir, Al-Farooq Islamic Foundation i Hataddin. W 2000 r. policja bengalska odkryła cztery rachunki bankowe, z których korzystali przywódcy organizacji. Prawdopodobnie ich działalność wsparł Osama bin Laden kwotą ponad miliona dolarów przekazanych na pięć kont bankowych założonych w bankach w stolicy kraju, Dhace. W połowie lipca 2009 r. pojawiły się informacje na temat finansowania organizacji przez pakistańskie ugrupowanie Laszkar-e Taiba (Armia Pokornych/Czystych). Zatrzymany przez policję *mufti* Obaidullah, członek indyjskiego ugrupowania terrorystycznego Asif Reza Commando Force, zeznał podczas przesłuchania, że jego organizacja utrzymuje kontakty z pakistańskim ugrupowaniem, które finansuje również działania Harakat ul-Dżihad-e Islami³.

Pod koniec lat 90. XX w. członkowie organizacji zabijali intelektualistów i polityków. W marcu 1999 r. w Dhace zamordowano bengalskiego poetę Szamsura Rahmana. Policja zatrzymała wówczas 14 bojowników ruchu, a wśród nich Ahmeda Siddiq Ah-

³ Obaidullah wykorzystywał sześć telefonów komórkowych w celu utrzymania regularnych kontaktów z Amirem Rezą, przywódcą Asif Reza Commando Force. Z listy połączeń telefonicznych wynika, że z Rezą rozmawiał codziennie, regularnie dzwonił też do osób w Pakistanie, a także często kontaktował się z indyjskimi abonentami.

meda, obywatela RPA hinduskiej narodowości i dobrego znajomego Bin Ladena, oraz Pakistańczyka Muhammada Saida. Ten ostatni miał potwierdzić otrzymanie kwoty 385 tys. dolarów od przywódcy Al-Kaidy na werbunek i szkolenie bengalskich mudzahedi-nów. Po aresztowaniu bojowników ugrupowanie zorganizowało manifestację z żądaniem ich uwolnienia (w stolicy w manifestacji uczestniczyło 15 tys. osób). Po tych wydarzeniach przywódcy organizacji, Szaukat i Haja, opuścili kraj w obawie przed aresztowaniem. Władze w Dhace przypisały ugrupowaniu próbę przeprowadzenia zamachu na prezydenta Billa Clintona w czasie jego pobytu w Bangladeszu w marcu 2000 r. i dwa nieudane zamachy na ambasadorów USA w Indiach w czerwcu 2001 r. i w Bangladeszu w lipcu tego samego roku. Organizatorami zamachów byli Mohammed Omar al-Hazari alias Abu al-Mohsin oraz Abu al-Hasan, kuzyn zamachowca samobójcy, który 7 sierpnia 1998 r. wjechał samochodem wyładowanym materiałami wybuchowymi w gmach ambasady USA w Nairobi. Al-Hazari był również jednym z organizatorów zamachu na amerykański niszczyciel rakietowy USS „Cole” w Adenie 12 października 2000 r. Przez kilka lat ukrywał się w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, skąd zniknął cztery dni przed zamachem na amerykański okręt. W czerwcu 2001 r. inny z przywódców ruchu, mułła Akbar Husain, został zatrzymany 14 kwietnia 2001 r. w związku z przeprowadzeniem zamachu bombowego na uczestników noworocznego koncertu w Dhace. Podczas śledztw wykazano, że osoby zamieszane w przygotowanie zarówno tych, jaki i innych zamachów terrorystycznych, były szkolone w obozach talibów w Afganistanie.

W październiku 2001 r. ugrupowanie zorganizowało serię manifestacji popierających Bin Ladena. Podczas jednej z nich mułła Szafiq ul-Islam (jeden z liderów ugrupowania), ogłosił: *Jesteśmy gotowi wznieść ogień przeciwko Stanom Zjednoczonym. W Bangladeszu mamy miliony talibów i ponad 50 tysięcy medres*. Kilka miesięcy później, w styczniu 2002 r., przeprowadzono atak na amerykańskie centrum w Kalkucie. W lutym 2002 r. islamscy radykałowie zorganizowali burzliwe manifestacje w Chittagong i Dhace, protestując przeciwko decyzji Sądu Najwyższego zakazującej wydawania fatw sprzecznych z przepisami prawa. W lutym 2005 r. władze Bangladeszu zakazały działalności Harakat ul-Dżihad-e Islami i innym radykalnym organizacjom. W tym samym miesiącu zatrzymano *muftiego* Abdula Hannana, jednego z liderów ugrupowania podejrzanego o udział w zamachu terrorystycznym na premier Szeikh Hasinę Wajed w 2000 r. Nie przerwało to terrorystycznej aktywności islamskich ekstremistów. W dniu 17 sierpnia 2005 r. w ciągu pół godziny (między 11.00 a 11.30) eksplodowało 460 bomb domowej roboty w 63 z 64 dystryktów kraju. Do zamachów doszło m.in. w siedzibie premiera, budynkach banku centralnego i komendy policji, hotelach, na dworcach kolejowych i przystankach autobusowych⁴. Atak terrorystyczny został przygotowany z dużą precyzją. Miał być ostrzeżeniem skierowanym do władz, próbowano jednak uniknąć ofiar (zginęło dwoje dzieci, które próbowały otworzyć znalezione torby, a kilkaset osób zostało rannych).

Tradycyjny, umiarkowany islam w Bangladeszu jest coraz bardziej zagrożony radykalizacją. Niezadowolenie wywołane przede wszystkim przyczynami ekonomicznymi sprzyja wzrostowi zagrożenia ze strony ekstremistycznych ugrupowań, zwłaszcza Harakat ul-Dżihad-e Islami. Terrorystyczne zamachy zazwyczaj nasilają się w okresie kampanii wyborczych, w których tradycyjnie rywalizują dwie partie. Każda

⁴ Zamachy przeprowadzono prawie we wszystkich ważniejszych miastach kraju. W Dhace wybuchło 15 bomb, w Chittagong – 20, Barisal – 9, Khulna – 6. Większość pozostałych zamachów miała miejsce w północnej i północno-wschodniej części Bangladeszu.

z nich jest skupiona wokół dynastycznego przywódcy: córki pierwszego szefa państwa, Sheikh Hasiny⁵, stojącej na czele Awami League (Ligi Ludowej)⁶, i wdowy po drugim premierze, Khaledy Zii⁷ z Bangladesh Nationalist Party (Narodowej Partii Bangladeszu). Niekiedy koalicjantem tych ugrupowań jest Dżamiat ul-Islami (Stowarzyszenie Muzułmańskie) i Hizb ul-Islami (Partia Islamska), które w ostatnich wyborach, w grudniu 2008 r., wsparty ugrupowanie Sheikh Hasiny, dzięki czemu odniosło ono zwycięstwo. Harakat ul-Dżihad-e Islami otwarcie manifestuje poparcie dla Bin Ladena. Podczas ostatnich wyborów odnotowano mniej aktów przemocy w porównaniu do lat poprzednich.

Dla radykałów, którzy pozostają poza parlamentem, terroryzm jest podstawową formą walki politycznej o wprowadzenie islamskiego porządku w państwie. Do swoich działań coraz częściej rekrutują dzieci z sierocińców⁸. W marcu 2009 r. wojsko wkroczyło do jednego z takich obiektów – przytułku „Zielonego Półksiężycy”, w którym na terrorystów szkolono siedmio- i ośmioletnie dzieci. Znalezione tam broń, kilka tysięcy sztuk amunicji, krótkofalówki, detonatory bomb, wojskowe mundury małych rozmiarów i literaturę na temat islamskiego ekstremizmu. Przytułek prowadziła zarejestrowana w Wielkiej Brytanii organizacja dobroczynna. Kierujący nią mężczyzna o imieniu Faisal, przebywał w Wielkiej Brytanii 25 lat. Podczas obławy nie udało się go schwytać, pojmano natomiast jednego z instruktorów i trzech strażników. Wszystko wskazywało na to, że dzieci były przygotowywane do przeprowadzania samobójczych zamachów. Ujawniono, że w Bangladeszu miało jeszcze powstać kilka podobnych ośrodków „Zielonego Półksiężycy”.

W listopadzie 2009 r. siły bezpieczeństwa Bangladeszu aresztowały wysokiego rangą działacza Laszkar-e Taiba, który był podejrzewany o zorganizowanie zamachu na przedstawicieli ambasad Indii i USA w Dhace. Mohammad Motalem alias Madżnu, działający w Bangladeszu na rzecz pakistańskiej organizacji, podczas przesłuchania zeznał, że otrzymał zadanie werbowania chętnych do wstąpienia do swojego ugrupowania oraz organizowania wyjazdów już zwerbowanych członków do Pakistanu, Indii i Afganistanu. W połowie kwietnia 2010 r. aresztowano Gholama Mustafę, członka Harakat ul-Dżihad-e Islami, obywatela Wielkiej Brytanii urodzonego w Bangladeszu, który podobno werbował w Anglii ochotników do swojej organizacji.

W 2011 r. Harakat ul-Dżihad-e Islami i związani z organizacją oficerowie armii, wyznający radykalną islamską ideologię, zawiązali spisek w celu przeprowadzenia zamachu stanu na rząd premier Sheikh Hasiny, która ponownie stanęła na czele rządu w 2009 r. Od tego czasu otrzymuje ona pogróżki ze strony islamskich ekstremistów.

⁵ Sheikh Hasina jest córką twórcy Bangladeszu Mudżibura Rahmana.

⁶ Do 1975 r. przywódcą kraju był Madżibur Rahman, lider bengalskiej secesji w 1971 r., stojący na czele socjalizującej Awami League. Po jego zamordowaniu w 1975 r. władzę przejęli wojskowi dyktatorzy. W 1991 r. ustąpili miejsca rządowi cywilnym.

⁷ Khaleda Zia jest wdową po gen. Ziaur Rahmanie, który w 1975 r. dokonał przewrotu wojskowego i zamordował Madżibura Rahmana. On sam zginął w niejasnych okolicznościach wkrótce potem, jak Sheikh Hasina wróciła do Dhaki z emigracji w Indiach.

⁸ Oblicza się, że w bengalskich sierocińcach przebywa blisko 400 tys. dzieci, najczęściej w niewolniczych warunkach. Każdego miesiąca dziesiątki z nich umierają z powodu złego traktowania.

Przykłady zamachów terrorystycznych:

22.01.2002 r. – ostrzelanie ośrodka kultury USA w Kalkucie w Indiach.

7.12.2002 r. – seria czterech zamachów bombowych w kinach w mieście Mymensingh; około 200 osób zostało rannych.

21.05.2004 r. – eksplozja bomby podczas modłów w meczecie Hazrat Szahdżalal, znajdującym się w świętym mieście Sylhet; zginęły 2 osoby, a blisko 50 zostało rannych.

5.08.2005 r. – atak na pociąg w Bhairab, 80 km na wschód od Dhaki; rannych zostało 20 osób.

8.12.2005 r. – seria samobójczych zamachów w miejscowości Netrakona; zginęło 7 osób, a 60 zostało rannych, w tym prawie 40 ciężko.

3.02 2006 r. – eksplozja pięciu bomb w Balla; jedna osoba została ranna.

28.04.2007 r. – zamachy bombowe na trzech dworcach; wybuch nie spowodował ofiar.

HARAKAT UL-MUDŻAHIDIN (RUCH MUDŻAHEDINÓW)

Flaga Harakat ul-Mudżahidin

Harakat ul-Mudżahidin powstał w 1989 r. jako odłam Harakat ul-Dżihad-e Islami (Ruchu Islamskiego Dżihadu). Na jego czele stali Said Afghani i Muzaffar Ahmed Baba alias Mukhtar. W 1993 r. grupa ponownie połączyła się z Harakat ul-Dżihad-e Islami i przyjęła nazwę Harakat ul-Ansar (Ruch Zwolenników). W tym samym roku oraz w roku następnym władze indyjskie aresztowały w Kaszmirze trzech jego liderów: Nasrullahę Mansurę Langrayalę, Masudę Azharę i Saida Afghaniego. W styczniu 1994 r. został zabity Muzaffar Ahmed Baba. W 1997 r. ugrupowanie wróciło do poprzedniej nazwy Harakat ul-Mudżahidin. Na jego czele stanął Said Salahuddin, kierujący obecnie Hizb ul-Mudżahidin (Partią Mudżahedinów)¹. Bojownicy organizacji przed podjęciem walki w Kaszmirze o przyłączenie tej prowincji do Pakistanu² byli szkoleni przez pakistański wojskowy wywiad ISI i talibów na terenie Afganistanu. Pod względem ideologicznym organizacja akcentowała swoją salaficką doktrynę, postulując powrót do źródeł islamu, do czystej wiary przodków pozbawionej zmian oraz dodatkowych interpretacji. Ugrupowanie jest blisko związane z Sipah-e Sahaba Pakistan (Pakistańskim Korpusem Towarzyszy Proroka) i Laszkar-e Dżhangwi (Armią Dżhangwi). W 1995 r. członkowie Harakat ul-Ansar prawdopodobnie wzięli czynny udział w zamachu stanu przygotowywanym przez gen. Zahira ul-Islami Abbasiego³. W tym samym roku

¹ Hizb ul-Mudżahidin został założony w 1989 r. z inicjatywy Dżama'at-e Islami Pakistan (Stowarzyszenia Muzułmańskiego Pakistanu) i pakistańskiego wywiadu wojskowego jako zbrojna organizacja do prowadzenia walki o przyłączenie indyjskiego Kaszmiru do Pakistanu. W latach 90. XX w. ugrupowanie miało obozy szkoleniowe na terenie Afganistanu. W jej szeregach walczyło wielu arabskich ochotników. Według liderów ugrupowanie liczy około 7 tys. bojowników. Baza przywódcy ugrupowania, Saida Salahuddina, znajduje się w kontrolowanej przez Pakistan części Kaszmiru. Organizacja jest powiązana z fundamentalistycznym Dżama'at-e Islami. (Grupa Islamską) W listopadzie 2005 r. Unia Europejska uznała Hizb ul-Mudżahidin za ugrupowanie terrorystyczne.

² Na liście organizacji terrorystycznych działających w Kaszmirze znajduje się około 40 ugrupowań różnicowanych pod względem religijnym i ideologicznym. Tehrik-e Dżihad (Ruch Dżihadu) ma silne powiązania z pakistańską armią i ISI. Wielu jego członków to Kaszmiczycy, którzy służyli w pakistańskich siłach zbrojnych. Harakat ul-Dżihad-e Islami oprócz działań w Kaszmirze prowadzi również operacje w Afganistanie, Birmie i Czeczenii. W jego szeregach obecni są obywatele Turcji, Arabii Saudyjskiej, Iranu, Bangladeszu i Wielkiej Brytanii. W listopadzie 2001 r. 85 bojowników tej organizacji zginęło od amerykańskich bomb, gdy wspierali talibów w obronie północno-afgańskiego miasta Mazar-e Szarif. Harakat ul-Dżihad-e Islami jest blisko związany z Harakat ul-Mudżahidin. Wśród organizacji terrorystycznych znajduje się też ugrupowania szyickie, jak np. Hizb ul-Muminin (Partia Wiernych), oraz grupy zrzeszające propakistańsko nastawionych Kaszmiczyków, jak np. Dżamiat ul-Mudżahidin (Stowarzyszenie Mudżahedinów).

³ W 1988 r. Abbasi pełnił funkcję attaché wojskowego przy ambasadzie Pakistanu w Nowym Delhi. Udało mu się wtedy zdobyć dokumenty dotyczące bezpieczeństwa Indii. Gdy indyjscy agenci kontrwywiadu zorientowali się w sytuacji, pobili Abbasiego i deportowali z kraju. Do Pakistanu wrócił jako bohater narodowy. Siedem lat później ambitny generał, rozczarowany, że następcy prezydenta Zii ul-Haqa (1977–1988) nie podjęli starań na rzecz islamskiej reformy państwa, postanowił przejąć inicjatywę. W czasie procesu Abbasiego i jego współników wyszło na jaw, że planowali zaatakować Kwaterę Główną Sił Zbrojnych w Rawalpindi podczas odprawy dowódców korpusów. Mieli zabić uczestników odprawy, aresztować inne najważniejsze osobistości

porwali pięciu zachodnich turystów, żądając za ich wypuszczenie zwolnienia z indyjskich więzień 21 kaszmirskich bojowników. Wobec odmowy władz Indii, porywacze obcięli głowę jednemu z zakładników, norweskiemu turyście, a ślad po pozostałych osobach zaginął.

Jednym z liderów ugrupowania był Masud Azhar, który od 1994 r. przebywał w indyjskim więzieniu o zastrzyżonym rygorze. W 1999 r. Azhar został wypuszczony w zamian za uwolnienie 155 pasażerów porwanego przez członków Harakat ul-Ansar

Flaga Harakat ul-Ansar

samolotu India Airlines, zmuszonego do lądowania w Afganistanie. Chcąc zatrzeć złe wrażenie, jakie wywarło porwanie zachodnich turystów, w 1997 r. organizacja zmieniła nazwę na Harakat ul-Mudżahidin. Stało się to w tym samym roku, w którym Departament Stanu USA umieścił Harakat ul-Ansar na liście 29 najgroźniejszych grup terrorystycznych, oskarżając ugrupowanie o wzmożoną aktywność w Azji, Europie i Afryce.

W 2000 r. organizacja liczyła kilka tysięcy członków. Wśród nich znajdowali się Pakistańczycy, Afgańczycy i ochotnicy z krajów arabskich, lecz liczba bojowników walczących w Kaszmirze nigdy nie przekroczyła 30 proc. ogólnego stanu organizacji. Spośród nich około 300 zawsze przebywało po pakistańskiej stronie granicy. Ugrupowanie posiadało obozy szkoleniowe w regionie Skardu i na Terytoriach Północnych w Pakistanie, w afgańskiej prowincji Paktia i w regionie Doda w Dżammu i Kaszmirze. Szkolili się w nich islamscy ekstremiści z krajów arabskich, Europy Zachodniej i USA, a także członkowie misyjnie nastawionej organizacji Tablighi Dżama'a (Stowarzyszenia Krzewienia Wiary)⁴. Oprócz walk w Kaszmirze bojownicy Harakat ul-Mudżahidin angażowali się w działania zbrojne (lub wciąż walczą) w Afganistanie, na Bałkanach (1992–1995), w Tadżykistanie (1992–1997) i Birmie. Przygotowywali do walki również islamskich bojowników z Birmy, Czeczenii i południowych Filipin. W 2000 r. część członków ugrupowania odłączyła się, tworząc organizację Dżaisz-e Mohammad (Armia Muhammada), zwaną również Tehrik ul-Furkan Dżama'a (Stowarzyszenie Obywateli Furkan). Przywództwo nad nowo powstałym ugrupowaniem objął Masud Azhar⁵. Według niektórych opinii ugrupowanie to, wraz z Laszkar-e Dżhangwi, jest odpowiedzialne za większość zamachów przeprowadzanych na terenie Pakistanu od czasu, gdy kraj ten przyłączył się do wojny z terroryzmem. Obie organizacje rozszerzają swoje wpływy na południu pakistańskiego Pendżabu, rekrutując członków spośród mieszkańców biednych wiejskich rejonów. Z tych okolic pochodziła także znaczna część bojowników, którzy uczestniczyli w terrorystycznym ataku w Bombaju w listopadzie 2008 r.

i ustanowić rządu szariatu. Wcześniejsza wersja spisku zakładała zabicie kilku generałów, gdy będą grali w golfa. Ostatecznie jednak Abbasi zdecydował się przypuścić szturm podczas odprawy, gdyż całe kierownictwo armii znajdowało się wtedy w jednym miejscu. Zamierzał wprowadzić do Kwatery Głównej autobus z 30 bojownikami Harakat ul-Ansar w mundurach komandosów, którzy wzięliby szturmem główny budynek i przejęli nad nim kontrolę. Spisek pokrzyżowało aresztowanie jednego z jego uczestników przewożącego broń dla zamachowców.

⁴ W obozach Harakat ul-Mudżahidin szkoliło się prawdopodobnie około 6 tys. członków Tablighi Dżama'a.

⁵ Po zwolnieniu z więzienia Azhar przez kilka tygodni, podczas publicznych wieców w Pakistanie, rekrutował chętnych do swej nowej organizacji o nazwie Dżaisz-e Mohammad. Członkiem tej organizacji był zamachowiec samobójca, który 1 października 2001 r. wjechał samochodem ciężarowym wypełnionym materiałami wybuchowymi w budynek parlamentu stanowego w Srinagarze, stolicy indyjskiej prowincji Dżammu i Kaszmir, zabijając 38 osób. Po tym wydarzeniu Departament Stanu USA umieścił organizację na liście ugrupowań terrorystycznych.

W styczniu 2002 r. prezydent Perwez Muszarraf wygłosił istotne w dziejach kraju przemówienie, w którym zakazał działalności organizacjom Sipah-e Mohammad Pakistan (Pakistańskiej Armii Muhammada), Laszkar-e Dżhangwi, Harakat ul-Mudżahidin, Dżaisz-e Mohammad i Laszkar-e Taiba (Armii Pokornych/Czystych)⁶. Harakat ul-Mudżahidin przyjął wówczas nazwę Harakat ul-Mudżahidin ul-Alami (Światowy Ruch Mudżahedinów). W kwietniu 2002 r. policja udaremniła zamach na prezydenta Perweza Muszarrafa, zorganizowany przez to ugrupowanie. Zatrzymano wówczas dziesięciu jego członków. W lipcu tego samego roku aresztowano w Karaczi ośmiu kolejnych członków ugrupowania zamieszanych w zamach na Muszarrafa i amerykański konsulat w Karaczi w czerwcu 2002 r. Pod koniec 2002 r. władze Pakistanu zdecydowały się uwolnić około 1500 członków i działaczy zdelegalizowanych ugrupowań aresztowanych na początku tego samego roku. W styczniu 2003 r. zatrzymano członka Harakat ul-Mudżahidin i współpracujących z nim obywateli Jemenu i Maroka podejrzewanych o dokonanie w maju 2002 r. zamachu przed hotelem Sheraton w Karaczi, w którym zginęło 15 francuskich i niemieckich inżynierów pracujących dla marynarki wojennej Pakistanu⁷. Od 2008 r. większość dokonanych w Pakistanie zamachów przypisuje się Harakat ul-Mudżahidin i wywodzącej się z niego Dżaisz-e Mohammad.

W czerwcu 2011 r. w internetowym wydaniu gazety „Times of India” opublikowano informacje na temat obecnego przywódcy Harakat ul-Mudżahidin Fazlura Rahmana Khalila mieszkającego na przedmieściach Islamabadu. Według gazety Khalil utrzymywał bliskie kontakty z Osamą bin Ladenem. Obaj mieli konsultować wiele przedsięwzięć, w tym ogłoszenie w 1998 r. przez przywódcę Al-Kaidy fatwy nakazującej podejmowanie działań przeciwko USA. Indyjskie media podały również, że pakistańskie władze wiedzą o miejscu pobytu Khalila, jednak nie informują o tym, ponieważ jest on im potrzebny do utrzymywania kontaktów z różnymi ekstremistycznymi ugrupowaniami. Informacje te potwierdzili przedstawiciele państw zachodnich w Pakistanie. Media przypominały, że organizacja ta jest oskarżana o przeprowadzenie ataku na amerykański konsulat w Karaczi w czerwcu 2002 r., w którym zginęło 8 osób, a około 30 zostało rannych. Harakat ul-Mudżahidin jest powiązany z afgańską siecią Haqqanich (Haqqani Network) Należy do niej kilkuset bojowników, jednak jej siła polega na związkach z innymi ekstremistycznymi ugrupowaniami. Organizacja znajduje się na amerykańskiej liście ugrupowań terrorystycznych, chociaż jej przywódca nie został umieszczony przez Waszyngton na liście osób poszukiwanych za prowadzenie działalno-

Fazlur Rahman Khalil

Źródło: <http://www.bharat-rakshak.com/MONITOR/ISSUE5-6/arya.html> [dostęp: listopad 2012].

⁶ Przemówienie z 12 stycznia 2002 r. wywarło w Pakistanie duże wrażenie. Po raz pierwszy od dziesięcioleci przywódca kraju zdawał się wytyczać zupełnie nowy kurs. Przyszłość jednak wykazała, że wprowadzenie postanowień w życie stwarza duże trudności.

⁷ W dniu 8 maja 2002 r. samochód wypełniony materiałami wybuchowymi uderzył w autobus wiozący pracowników francuskiego koncernu zbrojeniowego Direction des Constructions Navales Services. W wyniku eksplozji wszyscy zginęli. W 2009 r. pojawiły się opinie, że za zamachem mogą stać nie islamscy ekstremiści, lecz pakistańskie służby specjalne. Zamach miał być zemstą za niezapłacenie przez Francję milionowych łapówek obiecanych za kontrakt z 1994 r. Pieniądże, które były przeznaczone dla pośredników uczestniczących w sprzedaży francuskich okrętów podwodnych Pakistanowi, miał przechwycić Nicolas Sarkozy, ówczesny minister finansów. Przypuszcza się, że te pieniądze zostały przeznaczone na finansowanie kampanii wyborczej przyjaciela Sarkozy'ego – ówczesnego premiera Eduarda Balladura.

ści ekstremistycznej. W przeszłości Khalil był dwukrotnie aresztowany, w obu przypadkach zwalniano go jednak na polecenie ISI. Utrzymuje on bliskie kontakty z grupami bojowników działających w Waziristanie. Dzięki temu, jeśli dojdzie do uprowadzenia osób, władze pakistańskie mogą zwrócić się do niego o pomoc w uzyskaniu informacji na temat losu uprowadzonych.

Harakat ul-Mudżahidin miał również kontakty z Al-Kaidą, na co wskazuje analiza połączeń z telefonu znalezionej w domu Osamy bin Ladena w Abbottabadzie. Po analizie połączeń Amerykanie wywnioskowali, że przywódcy Harakat ul-Mudżahidin kontaktowali się telefonicznie, a może nawet osobiście, z przedstawicielami pakistańskiego wywiadu wojskowego. Jak wskazują Amerykanie, nie było bezpośrednich dowodów na

Źródło: http://www.adrrn.net/country-focus/pakistan-national_platform.html [dostęp: listopad 2012 r].

to, że kontakty te dotyczyły Bin Ladena, ponieważ telefon należał do jednego z łączników, który także zginął w nocy z 1 na 2 maja 2011 r. podczas ataku amerykańskiej jednostki specjalnej Navy SEAL⁸. Połączenia telefoniczne są istotnym śladem, który także może potwierdzać, że przywódca Al-Kaidy przebywał na terenie Pakistanu za wiedzą i, być może, przy wsparciu tamtejszego wywiadu ISI.

Łącznik Bin Ladena zatrzymywał się w jednym z obozów szkoleniowych grupy na terenie Pakistanu. Jeden z działaczy Harakat ul-Mudżahidin przyznał, że osobiście dwukrotnie spotkał Bin Ladena. Jedno ze spotkań odbyło się w 2003 r. podczas zgrupowania partyzantów (80–90 bojowników) na plemiennych terenach w północno-zachodnim Pakistanie. Przywódca Al-Kaidy pojawił się tam niezapowiedziany w towarzystwie arabskich i czeczeńskich bojowników. Według słów działacza po 11 września 2001 r. Bin Laden przez trzy lata przemieszczał się po górskich terenach Pakistanu. Po rozpoczęciu w 2004 r. amerykańskiej kampanii z użyciem samolotów bezzałogowych musiał znaleźć sobie bezpieczniejszą kryjówkę. Łącznik dodał, że choć nie ma na to dowodów, to właśnie wtedy Bin Laden przeniósł się do domu w Abbottabad. Jednocześnie region Abbottabad stał się jednym z głównych terenów, na którym Harakat ul-Mudżahidin dokonywał werbunku.

W ciągu ostatnich trzech lat potencjał operacyjny Harakat ul-Mudżahidin i blisko z nim związanego Harakat ul-Dżihad-e Islami został znacznie ograniczony. Główną tego przyczyną była reorientacja polityki zagranicznej Pakistanu, która przełożyła się na osłabienie wsparcia tych organizacji przez pakistańskie służby specjalne. Władze uznały, że z uwagi na pewne ocieplenie relacji z Indiami, ISI nie może zbyt otwarcie wspierać grup terrorystycznych w Kaszmirze. Wprawdzie niewielkie komórki obu organizacji nadal są aktywne na terenie Kaszmiru, nie prowadzą tam jednak szerszych działań operacyjnych. Innym powodem słabości tych organizacji jest ich wewnętrzne rozbieżności. Od czasu śmierci Mohammada Iljasa (Ilias) Kaszmiriego w czerwcu 2011 r. w Harakat ul-Dżihad-e Islami brakuje charyzmatycznego lidera, który mógłby zjednoczyć jej skonfliktowane frakcje. Skutkiem tego jest częściowy rozpad struktur ugrupowania i przechodzenie niektórych jego członków do innych organizacji, w tym do Tehrik-e Taliban Pakistan (Ruchu Pakistańskich Talibów) i tzw. trzonu Al-Kaidy (Kaida al-Um). Pozostali członkowie działają pod przywództwem Anwara Szaha w Waziristanie Północnym. Podobnie potoczyły się losy Harakat ul-Mudżahidin, który najprawdopodobniej nie jest już zdolny do samodzielnego działania. Jego członkowie również przyłączyli się do pakistańskich talibów, Al-Kaidy, a przede wszystkim do Laszkar-e Dżhangwi.

⁸ Zob. przypis 22 w rozdziale *Al-Kaida*.

HEZBOLLAH (PARTIA BOGA)

Symbol Hezbollahu

Hezbollah (Hizb Allah – Partia Boga) jest szyickim i politycznym ruchem związanym z Iranem, działającym w Libanie. Ugrupowanie powstało w 1982 r. na bazie organizacji Amal, która została założona w 1975 r. przez Musę as-Sadra¹. Bezpośredni wpływ na ukształtowanie Hezbollahu miały: wkroczenie do Libanu 6 czerwca 1982 r. wojsk izraelskich oraz działania ambasadora Iranu w Bejrucie ajatollaha Alego Akbara Mohtaszemiego, na którego prośbę z Teheranu przerzucono do Doliny Bekaa w Libanie około 1,5 tys. żołnierzy z Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami (Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej) z zadaniem szkolenia szyickich bojowników. Głównymi postaciami związanymi z realizacją tego przedsięwzięcia byli Raghīb Harb (zginął w lutym 1984 r.) i Subhi Tufaili – pierwszy przywódca Hezbollahu. Jego zastępcą został Naim Kasim, który wcześniej działał w Amalu. Oprócz nich trzon Hezbollahu tworzyła grupa szyickich duchownych na czele z Sajjidem Hasanem Nasrallahem, poprzednio członkiem biura politycznego Amalu oraz działaczem zlikwidowanej w 1980 r. szyickiej partii Ad-Dawa (Głoszenie Islamu) w Iraku. Zbrojnym skrzydłem Hezbollahu zostały Al-Mukawama al-Islamiyya (Islamski Opór) i Dżihad al-Islami (Islamski Dżihad), który organizował samobójcze zamachy na kwatery wojsk Izraela, USA i Francji.

Od jesieni 1982 r. Hezbollah zaczął przeprowadzać samobójcze zamachy terrorystyczne na wojska izraelskie i państw zachodnich stacjonujące na terenie Libanu². Po jakimś czasie do swoich działań terrorystycznych organizacja dołączyła uprowadzanie przedstawicieli państw zachodnich³. W maju 1988 r. rozpoczęły się walki między Amalem i Hezbollahem. Wobec początkowych sukcesów Hezbollahu do walk włączyły się siły syryjskie, które doprowadziły do rozejmu między skonfliktowanymi stronami. Przeciwnikiem Hezbollahu były również chrześcijańskie milicje, tzw. Armia Południowego Libanu i armia libańska, które próbowały bezskutecznie usunąć jego bojowników z południowego Libanu, skąd – przy cichej zgodzie Damaszku – dokonywali raketowego ostrzału Izraela.

W 1991 r. na skutek wzajemnych aktów okrucieństwa nasiliły się walki między Hezbollahem a siłami izraelskimi. W tym samym roku sekretarzem generalnym organizacji został Sajjid Abbas al-Musawi, który wraz z ochroniarzami, żoną i dzieckiem zginął 6 lutego 1992 r. w wyniku izraelskiego ataku raketowego. W odwecie 17 marca 1992 r. dokonano zamachu na ambasadę Izraela w Buenos Aires. Zginęło wówczas 29 osób, a 250 zostało rannych. Po śmierci Al-Musawiego przywódcą Hezbollahu zo-

¹ Zob. rozdział *Amal*.

² W dniu 11 listopada 1982 r. Ahmed Kassir przeprowadził pierwszy zamach samobójczy. Celem była kwatera armii izraelskiej w Tyrze. Po śmierci nadano mu przydomek *amir asz-szuhada* (książę męczenników).

³ Seria porwań zakładników przez Hezbollah została zapoczątkowana w 1984 r. Pośrednikiem w rozmowach był Nabih Berri, przywódca Amalu, i prezydent Syrii Hafiz al-Asad, który kontrolował zarówno Amal, jak i Hezbollah i wielokrotnie doprowadzał do uwolnienia kolejnych porywanych zakładników. W połowie 1992 r. uwolniono ostatnich z nich i seria porwań się zakończyła, co miało związek z polepszeniem stosunków Syrii z Zachodem po wojnie z Irakiem o Kuwejt w 1991 r.

Sajjid Abbas al-Musawi

Źródło: <http://www.alwilayah.net/malamai/musawi.html>
[dostęp: listopad 2012].

stał ajatollah Sajjid Hasan Nasrallah, sprawujący tę funkcję do chwili obecnej. Jego zastępcą znów mianowano Naima Kasima, natomiast przywódcą duchowym został ajatollah Sajjid Muhammad Husajn Fadlallah (zmarł w lipcu 2010 r.). Skrzydłem wojskowym organizacji kierował do śmierci, tj. do 12 lutego 2008 r., Imad Fajiz Mughnija, autor większości najbardziej spektakularnych zamachów terrorystycznych organizacji. Wszyscy oni wchodziłi w skład 12-osobowej rady przywódców religijnych i wojskowych (Al-Karar), do której kompetencji należą sprawy ideologiczne, polityczne, wojskowe i społeczne.

Na początku lat 90. XX w. Hezbollah zaczął funkcjonować jako partia polityczna. Już w pierwszych wyborach parlamentarnych w 1992 r, po zakończeniu wojny domowej w Libanie, Hezbollah zdobył osiem miejsc w 128-osobowym parlamencie – Zgromadzeniu Narodowym (Madżlis an-Nuwwab). Od tej pory bez przerwy w zgromadzeniu zasiadają przedstawiciele Hezbollahu, którzy piastują także funkcje rządowe⁴. Hezbollah zdobył popularność również dzięki licznym programom pomocowym, edukacyjnym, prowadzeniu szpitali, przychodni lekarskich, szkół i przedszkoli oraz udzielaniu pomocy technicznej i finansowej rolnikom.

W styczniu 2000 r. członkowie Hezbollahu zamordowali dowódcę brygady Armii Południowego Libanu gen. Akila Haszima. W konsekwencji rozpadu tej armii, wspieranej przez Izrael, i serii sukcesów Hezbollahu, izraelska armia do 24 maja 2000 r. wycofała wszystkie swoje wojska z południowego Libanu. Opuszczenie Libanu przez wojska izraelskie większość obywateli kraju uznała za zwycięstwo Hezbollahu i od tego momentu wzrosła jego popularność. Chrześcijański prezydent Emil Lahud powiedział wówczas: *Dla nas Libańczyków Hezbollah jest narodowym ruchem oporu. Gdyby go nie było, nie moglibyśmy wyzwolić naszych ziem. I dlatego mamy wielki szacunek dla ruchu Hezbollah.*

Opuszczone przez izraelską armię obszary zostały zajęte przez Hezbollah, który stworzył tam własne „państwo”. W październiku 2000 r. w rejonie tzw. Farm Szeba bojownicy Hezbollahu uprowadzili trzech izraelskich żołnierzy, za których uwolnienie zażądali wypuszczenia 14 libańskich więźniów. Porozumienie wynegocjowano dopiero w styczniu 2004 r. Izrael zwolnił 30 libańskich i 420 palestyńskich więźniów oraz oddał ciała 60 bojowników Hezbollahu. Dodatkowo przekazano mapy izraelskich pól minowych znajdujących się w południowym Libanie⁵.

Po wybuchu palestyńskiej intifady Al-Aksa we wrześniu 2000 r. Hezbollah zaangażował się w dozbrajanie Hamasu, a zwłaszcza związanego z nim od wielu lat Harakat al-Dżihad al-Islami fi Filastin (Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu). W 2001 r. izraelskie siły bezpieczeństwa aresztowały trzech członków Hezbollahu, którzy usiłowali przemycić pociski raketowe typu Katusza do Autonomii Palestyńskiej. W następnych latach nieustannie wzrastała liczba incydentów zbrojnych na granicy izraelsko-libańskiej, a Hezbollah dozbrajał swe siły, korzystając z pomocy Iranu i Syrii. Wzdłuż granicy wybudowano system fortyfikacji i bunkrów podziemnych,

⁴ W kolejnych wyborach w 1996 r. Hezbollah uzyskał 7 miejsc, w wyborach z 2000 r. 9 miejsc, w 2005 r. 14 miejsc, a w 2009 r. – 13.

⁵ W zamian Hezbollah wypuścił więzionego izraelskiego biznesmena i pułkownika rezerwy armii izraelskiej porwanego w 2001 r., przekazał również ciała trzech izraelskich żołnierzy.

ukrywając wyrzutnie rakiet w domach w gęsto zaludnionych dzielnicach miast południowego Libanu. W marcu 2005 r. Parlament Europejski przegłosował rezolucję określającą Hezbollah jako ugrupowanie terrorystyczne (wcześniej zdecydowały się na to tylko Polska, Holandia i Włochy) oraz zablokował emisję programów jego telewizji Al-Manar przez europejskie satelity ze względu na antysemityczne treści. Mimo to Hezbollah nie został umieszczony na europejskiej liście organizacji terrorystycznych, gdyż uznano, że taka decyzja, w sytuacji gdy Hezbollah partycypuje w życiu politycznym Libanu oraz zapewnia najuboższym obywatelom tego kraju system opieki socjalnej, negatywnie wpłynęłaby na stosunki Europy z tym państwem. Organizacja Narodów Zjednoczonych również nie zamieściła Hezbollahu na swojej liście ugrupowań terrorystycznych.

Sajjid Hasan Nasrallah

Źródło: <http://skepticaesotERICA.com/tag/hassan-nasrallah/> [dostęp: listopad 2012].

Hezbollah już w latach 90. XX w. stał się członkiem tzw. międzynarodówki terrorystycznej. Organizacja podjęła współpracę z sunnickimi ugrupowaniami w Libanie i Palestynie. W 1994 r. spotkania liderów Hezbollahu i Hamasu odbywały się w Syrii, Iraku, Iranie i Sudanie. Przygotowano także grunt do spotkania przywódcy wojskowego skrzydła organizacji Imada Fajiza Mughniji z Osamą bin Ladenem. Do spotkania doszło w 1995 r. w Chartumie. Potem nastąpiły kolejne ich spotkania poświęcone m.in. szkoleniu bojowników Al-Kaidy i sprawom finansowym. W dniach 21–23 czerwca 1996 r. irańskie służby specjalne zorganizowały w Teheranie „szczyt terrorystyczny”, którego celem było przekształcenie Hezbollahu w organizację o zasięgu międzynarodowym, nową awangardę rewolucji islamskiej mającą kontynuować działalność sunnickich i szyickich grup terrorystycznych⁶.

W latach 90. XX w. Hezbollah zaczął budować międzynarodową sieć wsparcia. Środki finansowe organizacja otrzymywała m.in. z Wybrzeża Kości Słoniowej, Senegalu, Sierra Leone i RPA⁷. Zyski w wysokości 70–100 mln dolarów rocznie Hezbollah czerpał z przemycania diamentów z Sierra Leone⁸. Oprócz pozyskiwania funduszy na swoją działalność organizacja zajmuje się w Afryce werbowaniem muzułmanów do tworzenia komórek w tym rejonie świata. Członkami lub sympatykami ugrupowania zo-

⁶ W spotkaniu w Teheranie uczestniczyli: Ramadan Abdullah Szallah (Palestyński Islamski Dżihad), Ahmed Salah (Egiptski Islamski Dżihad), Imad al-Alami i Mustafa al-Liddawi (Hamas), Ahmed Dżibril (Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny – Generalne Dowództwo), Abdullah Öcalan (Partia Pracujących Kurdystanu), Muhammad Ali Ahmed (Al-Kaida), Imad Fajiz Mughnija (Hezbollah). Wynikiem „szczytu” było powołanie tzw. Komitetu Trzech, który co miesiąc miał się zbierać w celu planowania, koordynowania i organizowania ataków przeciwko USA i Izraelowi. Członkami Komitetu zostali: Imad Mughnija, Ahmed Salah i Osama bin Laden. Na pierwszym posiedzeniu zatwierdzono trzy operacje terrorystyczne: atak bombowy na amerykańskie koszary Khobar Towers w Zahraniu (dla Al-Kaidy), zasztyletowanie amerykańskiego dyplomaty (dla Egiptskiego Islamskiego Dżihadu) oraz wysadzenie samolotu TWA, lot numer 800 (dla Hezbollahu).

⁷ Na Wybrzeżu Kości Słoniowej mieszka około 100 tys. Libańczyków, z których duża część to szyici. W Senegalu liczba libańskich imigrantów liczy około 30 tys., a w Sierra Leone – 6 tys. W RPA działa kilka muzułmańskich organizacji, m.in. Al-Kibla (nazwa pochodzi od kierunku na stronę Mekki, w którym zwracają się muzułmanie podczas modlitwy) i PAGAD (People Against Gangsterism and Drugs), która powstała w 1995 r. jako zbrojna milicja mająca chronić muzułmańską społeczność przed narastającą falą przestępczości ze strony czarnych mieszkańców. W Johannesburgu funkcjonuje szyicka Fundacja na rzecz Wyzwolenia „Karbala”.

⁸ W Sierra Leone urodził się przywódca Amalu, Nabih Berri, powiązany z Dżamilem Saidem Mohammedem – prawą ręką ówczesnego prezydenta kraju Siaki Stevensa. Po przejściu władzy przez Josepha Momoha w 1985 r. Mohammad został wygnany z kraju. Do Sierra Leone przybyli wówczas żydowscy handlarze diamentów. Sytuacja zmieniła się po obaleniu w 1992 r. Momoha. Wówczas to Libańczycy przejęli kontrolę nad handlem diamentami.

stają też osoby werbowane podczas studiów podejmowanych w Teheranie, Bejrucie i na uczelniach w innych państwach. W 2010 r. Stany Zjednoczone nałożyły sankcje na sieć firm powiązanych biznesowo z dwoma działającym w Afryce oraz na Wyspach Dziewiczych przedsiębiorstwami udzielającymi pomocy finansowej Hezbollahowi. Należą one do braci Alego i Husajna Tadzidzinów, największych donatorów organizacji. W ocenie Departamentu Skarbu USA Ali Tadzidin jest ważną osobą w powiązanej z Partią Boga firmie konstrukcyjno-budowlanej Dżihad al-Bina, natomiast Husajn Tadzidin został określony jako najważniejszy fundator Hezbollahu w Gambii. W lutym 2011 r. Departament Skarbu USA zapowiedział podjęcie działań mających na celu wprowadzenie zakazu współpracy amerykańskich instytucji finansowych z Libańskim Canadian Bank – LCB (Libańsko-Kanadyjskim Bankiem) z siedzibą w Bejrucie. Powodem są podejrzenia wobec tej instytucji o pranie brudnych pieniędzy należących do barona narkotykowego Ajmana Dżumy oraz powiązania z Hezbollahem. W zarzucie dotyczący prania brudnych pieniędzy jest mowa o kwocie 200 mln dolarów miesięcznie. Z Hezbollahem powiązany jest również właściciel należącego do LCB Prime Banku w Gambii.

Aktywność Hezbollahu w Afryce jest powtórzeniem jego działalności, którą rozwinął wcześniej na pograniczu argentyńsko-brazylijsko-paragwajskim w tzw. Trójkącie Trzech Granic (La Triple Frontera), gdzie zbiegają się interesy południowoamerykańskich i azjatyckich zorganizowanych grup przestępczych⁹. W 1983 r. Hezbollah został pierwszym muzułmańskim ugrupowaniem ekstremistycznym, które założyło bazę w Ameryce Południowej. Z niej, według niektórych opinii, przeprowadził w 1992 i 1994 r. zamachy na izraelskie obiekty w Buenos Aires. W grudniu 2010 r. USA wskazały Bilala Mohsena Wehbe jako osobę wspierającą Hezbollah, która kontroluje także jego działalność w Trójkącie Trzech Granic. Departament Skarbu stwierdził, że Wehbe i współpracujący z nim Ali Muhammad Kazan dokonali przelewu w wysokości 500 mln dolarów na konto Hezbollahu podczas interwencji sił zbrojnych Izraela w Libanie w 2006 r. Milionowych transferów na Bliski Wschód dokonywał również Asad Ahmed Barakat, bankier Hezbollahu w Trójkącie Trzech Granic, zajmujący się m.in. piractwem intelektualnym. W 2010 r. Dżamal Jusuf, zawodowy syryjski wojskowy, zorganizował przerzut irackiej broni do Meksyku, gdzie magazynował ją jego krewny, członek Hezbollahu. Broń miała być wymieniona na 8 ton kokainy. Pojawiły się informacje, że narkotyki miały być przerzucone do USA, a Hezbollah miał otrzymać część zysków z ich sprzedaży.

Popularność Hezbollahu w Ameryce przyczyniła się do powstania organizacji Hezbollah America Latina funkcjonującej m.in. w Chile, Meksyku, Ekwadorze, Argentynie, a przede wszystkim w Wenezueli jako Hezbollah Wenezuela. Jednak mimo alarmistycznych w tonie artykułów prasowych, organizacja ta okazała się być efemeryczna. Pierwsza jej komórka została założona w 1999 r. przez Teodoro Rafaela Darnotta,

Sajjid Muhammad Husajn Fadlallah

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Sayed_Mohammad_Hussein_Fadlallah.jpg [dostęp: listopad 2012]

⁹ Muzułmanie zaczęli tu przybywać w 1975 r. po wybuchu wojny domowej w Libanie. Do 2005 r. w samym tylko mieście Foz do Iguacu po brazylijskiej stronie Trójkąta Trzech Granic mieszkało około 60 tys. ludności muzułmańskiej. W całym regionie szacuje się ją na blisko 300 tys.

zwanego Commander Teodoro¹⁰ wśród Indian płamienia Waju. Wielu członków południowoamerykańskiego Hezbollahu należało do lewackich ugrupowań. Główną postacią komórki Hezbollahu w Argentynie był Norberto Rafael Ceresole (zmarł w 2003 r.), który był zwolennikiem skrajnie prawicowej ideologii i antysemity. Utrzymywał on bardzo dobre kontakty z szycką społecznością w Argentynie, a także z prezydentem Wenezueli Hugo Chavezem. Źródłem tych kontaktów był negatywny stosunek tego ostatniego do Izraela i USA.

Amerykańskie służby twierdzą, że Hezbollah dzięki irańskim kontaktom pomaga narkotykowym kartelom z Ameryki Południowej i Środkowej w praniu pieniędzy, fałszowaniu dokumentów i pieniędzy, przetrucie ludzi i broni, często wykorzystując do tego celu statki floty handlowej Iranu. W 2008 r. płatni zabójcy meksykańskiego kartelu Sinaloa zostali wyszkoleni w Iranie (stamtąd też prawdopodobnie pochodzą ich tatuaże z krótkimi tekstami w języku perskim). Pod granicą Meksyku i USA odkryto również tunele wzorowane na libańskich podziemnych labiryntach budowanych przez bojowników Hezbollahu. Od 2008 r. w USA ujęto ponad 110 osób związanych z Hezbollahem. W październiku 2011 r. odkryto spisek, którego celem było zamordowanie saudyjskiego ambasadora w Waszyngtonie. Spisek był przygotowywany przez irańskie służby specjalne, a wykonawcą mieli być wynajęci zabójcy z meksykańskiego kartelu Zeta.

W lipcu 2006 r. Hezbollah zaatakował izraelski patrol na granicy Libanu. Zginęło w nim ośmiu żołnierzy, a dwóch porwano, aby wymienić ich na przebywającego w izraelskim więzieniu Samira Kuntara¹¹. Zamiast spodziewanych pertraktacji, 12 lipca 2006 r. Izrael zaatakował Liban. Podczas izraelskiej inwazji na Liban Hezbollah wystrzelił ponad 4 tys. rakiet na terytorium Izraela. W konflikcie zginęło około 1,2 tys. Libańczyków, głównie cywilów, oraz 160 Izraelczyków¹². Po 33 dniach wojny wojska izraelskie wycofały się, co Hezbollah uznał za swoje wielkie zwycięstwo. Przyniosło mu ono kolejne głosy poparcia i sympatii ze strony całego muzułmańskiego świata. Do odbudowy zniszczeń wojennych w Bejrucie Hezbollah powołał firmę Wad (Obietnica), która na przekształcenie południowych przedmieść Bejrutu w nowoczesną dzielnicę przeznaczyła do końca 2009 r. co najmniej 400 tys. dolarów¹³. Zarówno Wad, jak i jej siostrzana firma zajmująca się naprawą uszkodzonych domów, znalazły się na amerykańskiej liście organizacji terrorystycznych.

Po zakończeniu działań wojennych granica izraelsko-libańska znalazła się pod kontrolą wojsk ONZ. Skutkiem ogłoszenia w maju 2008 r. przez premiera Fuada Siniore zamknięcia prywatnej sieci telefonicznej Hezbollahu i odwołania ze stanowiska szefa bezpieczeństwa lotniska w Bejrucie gen. Wafika Szukajra, który był związany z ugrupowaniem, było wywołanie zamieszek w stolicy Libanu przez bojowników organizacji. Siły rządowe nie były w stanie ich stłumić, dlatego władze musiały wycofać się z ogłoszonych wcześniej decyzji, co jeszcze bardziej wzmocniło Hezbollah, który

¹⁰ W dniu 3 października 2006 r. dwóch członków Hezbollah Wenezuela przeprowadziło nieudany zamach bombowy na ambasadę USA w Caracas. Teodoro Darnott został wówczas skazany na karę 10 lat pozbawienia wolności.

¹¹ Samir Kuntar został uwolniony w lipcu 2008 r. wraz z pięcioma islamskimi bojownikami. Hezbollah natomiast wydał ciała dwóch uprowadzonych dwa lata wcześniej izraelskich żołnierzy.

¹² Zdaniem niektórych analityków Hezbollah sprowokował konflikt z Izraelem za sprawą Iranu, aby odwrócić uwagę międzynarodowej społeczności od irańskiego programu atomowego.

¹³ Wartość mieszkań w Dahje, tak zwanej ziemi Hezbollahu (dzielnicy Bejrutu, która najbardziej ucierpiała podczas izraelskich bombardowań latem 2006 r.), jest znacznie niższa, niż w pozostałych, nieszyickich dzielnicach, nie tylko ze względu na ich położenie. Obowiązuje zasada, że im mniejsze prawdopodobieństwo izraelskich bombardowań, tym droższe mieszkania.

stał się największą siłą w Libanie. Nie mogąc liczyć – wzorem Iranu – na wprowadzenie islamskiej republiki, ugrupowanie stara się aktywnie oddziaływać na politykę kraju, często narzucając władzom swoje stanowisko. Hezbollah chce się prezentować jako główna siła polityczna w Libanie. Jakkolwiek w ostatnim czasie nie podejmuje współpracy z sunnickimi organizacjami terrorystycznymi (poza Hamasem i Palestyńskim Islamskim Dżihadem), to może inspirować ich działalność, współpracując z syryjskimi i irańskimi służbami specjalnymi.

Do wybuchu wojny domowej w Syrii w 2011 r. Hezbollah angażował się w rozbudowę swego potencjału bojowego, dlatego też dążył do zapewnienia spokoju na południu Libanu, ograniczając aktywność sunnickich organizacji terrorystycznych. Jednocześnie członkowie Hezbollahu zasiadają we władzach Libanu. Do czerwca 2009 r. Hezbollah kierował opozycyjnym blokiem parlamentarnym, choć sam miał tylko 14 miejsc w 128-osobowym parlamencie. Mimo stanowienia parlamentarnej opozycji, ugrupowanie miało 11 z 30 tek w rządzie i mogło torpedować wszystkie jego decyzje. W wyborach parlamentarnych w czerwcu 2009 r., w których Hezbollah był pewien wygranej, zwycięstwo odniósł rządzący do tej pory antysyryjski blok sunnitów Saada al-Haririego¹⁴. Hezbollah jednak dalej zasiada w rządzie, skutecznie powstrzymując wprowadzenie niekorzystnych dla siebie decyzji i sprzeciwiając się rozbrojeniu struktur wojskowych.

Ugrupowanie jest popierane przez libańskich lewicowych intelektualistów. Ich poglądy są prezentowane na łamach najbardziej poczytnego w Libanie dziennika „Al-Achbar”. Choć można tam znaleźć krytyczne artykuły na temat organizacji, nieoficjalnie wiadomo, że Hezbollah ma w gazecie udziały, a jej szefom bliżej jest do tzw. Sojuszu 8 Marca (koalicji Hezbollahu i części maronickich chrześcijan skupionych wokół Michela Auna, popierana przez Syrię i Iran), niż do Sojuszu 14 Marca (koalicji sunnitów i maronitów Samira Dżadży, popieranej przez Arabię Saudyjską i USA)¹⁵.

Hezbollah, wspierany militarnie przez Iran, wciąż poważnie zagraża bezpieczeństwu na Bliskim Wschodzie. Siły Hezbollahu są lepiej uzbrojone i bardziej zdyscyplinowane niż regularna armia libańska. Nowoczesna broń raketowa, przemykana z Iranu przez Syrię, zasila arsenały organizacji, której jednostki, oficjalnie powołane do walki z Izraelem, pozwalają utrzymać przewagę nad libańskimi siłami zbrojnymi. Na początku listopada 2009 r. siły morskie Izraela zatrzymały statek Francop, przewożący 300 ton uzbrojenia dla Hezbollahu, w tym rakiety typu Katiusza, rakiety przeciwlotnicze i przeciwpancerne¹⁶.

¹⁴ Saad al-Hariri do wyborów w czerwcu 2009 r. kierował będącym przy władzy sojuszem ugrupowań sunnickich pod nazwą Sojusz 14 Marca. Według należącej do Al-Harirego stacji telewizyjnej Future TV, zwycięzcy uzyskali 70 miejsc w 128-osobowym parlamencie. Porażkę poniósł blok ugrupowań prosyryjskich na czele z Hezbollahem (Sojusz 8 Marca).

¹⁵ Liban to nie tylko skomplikowana mozaika grup wyznaniowych (oficjalnie jest ich 17), lecz także zmieniająca się koalicja polityczna. Dwa główne obecnie obozy (8 Marca oraz 14 Marca), które nazwy przyjęły od dat przeprowadzonych w 2005 r. pro- i antysyryjskich manifestacji, ukształtowały się po zabójstwie byłego premiera Libanu Rafika al-Haririego w lutym 2005 r. Rafik al-Hariri odbudował kraj po zniszczeniach wojny domowej (1975–1991) i zapewnił przyszłość wielu ubogim Libańczykom. Sojusz 14 Marca, któremu przewodzi Saad al-Hariri, syn zamordowanego, były premier Libanu, skupia tych, którzy za zabójstwo Rafika Al-Haririego obwiniali Syrię lub popierany przez nią Hezbollah i byli przeciwni syryjskim wpływom w Libanie. Do wybuchu zamieszek w Syrii wiosną 2011 r. Saad Al-Hariri mimo wszystko był zwolennikiem dobrych stosunków z Damaszkiem. W grudniu 2009 r., zaledwie kilka tygodni po objęciu stanowiska premiera, złożył wizytę w Syrii.

¹⁶ W 2002 r. siły izraelskie zatrzymały statek Karine A, który transportował około 50 ton irańskiej broni dla Hezbollahu lub Palestyńczyków. Iran wyposaża również w broń Hamas i Palestyński Islamski Dżihad. Broń jest transportowana do wybrzeży Sudanu, następnie mniejszymi statkami w rejon półwyspu Synaj, skąd

Na czele militarynych struktur Hezbollahu stoi Rada Dżihadu. W jej skład wchodzi kilku członków Sekretariatu Generalnego oraz przedstawiciele Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej. Skrzydło wojskowe Hezbollahu liczy około 4 tys. osób stale znajdujących się pod bronią. Bojownicy są podzieleni na kilka formacji. Najbardziej znany jest Oddział 901, który zdobył sławę w 2006 r. w czasie wojny z Izraelem.

W październiku 2010 r. źródła francuskie ujawniły informacje na temat zaplecza logistycznego Hezbollahu. Według nich organizacja ma trzy jednostki wyspecjalizowane w transporcie: uzbrojenia, amunicji oraz bojowników. Dyslokowany w Damaszku Oddział 108 jest odpowiedzialny za transport broni i uzbrojenia z Syrii do przejść na granicy libańsko-syryjskiej. Magazyny są zlokalizowane w syryjskich miejscowościach Aleppo, Homs oraz Tartus. Za dostarczanie broni do ukrytych składów Hezbollahu oraz amunicji dla bojowników w Dolinie Bekaa jest odpowiedzialny Oddział 112. Natomiast zadaniem Oddziału 100 jest transport bojowników do Syrii i Iranu oraz ekspertów techniki wojskowej z tych krajów do Libanu, przez lotnisko w Damaszku.

W lipcu 2010 r. źródła brytyjskie ujawniły informacje na temat bazy wojskowej w rejonie miasta Adra, położonego na północny wschód od Damaszku. Według tych doniesień baza była miejscem składowania pocisków raketowych przez syryjskie siły zbrojne. Stacjonowali w niej bojownicy Hezbollahu, którzy mogli się swobodnie po niej poruszać. Mieli tam własne kwatery i magazyny uzbrojenia. Znajdowały się tam również samochody ciężarowe używane do przewożenia broni do Libanu. Broń transportowano, wykorzystując niekorzystne warunki pogodowe, dzięki czemu niemożliwe było namierzenie konwojów przez satelity. Informacje te zostały ujawnione w tym samym czasie, gdy prezydent Syrii, Baszar al-Asad stanowczo zaprzeczył wszelkim doniesieniom o dozbrajaniu Hezbollahu przez jego kraj. Poinformowano przy tym, że Hezbollah posiada pociski raketowe produkcji rosyjskiej i syryjskiej. Podanie takiej informacji zwiększało prawdopodobieństwo przeprowadzenia przez Izrael ataków na magazyny broni lub na konwoje wojskowe w Syrii i Libanie, który chciał udowodnić tym państwom, że Tel Awiw nie będzie tolerował takiej sytuacji.

Na początku 2010 r. przed egipskim sądem stanęło 26 osób (należących do tzw. komórki Hezbollahu) podejrzanych o działalność terrorystyczną¹⁷. Według prokuratury przygotowywali oni zamachy terrorystyczne na infrastrukturę Kanału Sueskiego i zbierali informacje o charakterze wywiadowczym. Obrońcy Ahmeda Mansura i Emila Rahmeha, dwóch oskarżonych Libańczyków, twierdzili, że wrogiem ich klientów nie był Egipt, lecz Izrael, a wszystkie działania, które komórka podejmowała, wiązały się z walką z tym drugim państwem. Przywódca Hezbollahu, Hasan Nasrallah przyznał, że Mansur był jego wysłannikiem i miał za zadanie wspierać palestyńskich bojowników walczących z Izraelem w Strefie Gazy. Stwierdził jednak, że egipska komórka organizacji

„Trójkąt Trzech Granic”

Źródło: <http://geocurrents.info/place/latin-america/the-triple-frontier-hezbollah-and-kathryn-bigelow> [dostęp: listopad 2012].

beduiński przemytnicy przerzucają ją do Strefy Gazy.

¹⁷ Przed sądem stanęło 18 Egipcjan, 5 Palestyńczyków, 2 Libańczyków i 1 Sudańczyk.

● Tereny Libanu zamieszkałe przez szyitów.

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Lebanon_Jul06.png [dostęp: listopad 2012].

do wspierania procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie. Podkreślił również, że rząd brytyjski nie będzie popierał prawa Hezbollahu do zbrojnego oporu w południowym Libanie. Zarazem jednak dodał, że rozumie przyczyny utrzymywania własnych grup zbrojnych przez to ugrupowanie.

W 2010 r. Hezbollah przystąpił do zacieśniania współpracy z libańskimi siłami zbrojnymi. Współpraca ta objęła przede wszystkim zwalczanie palestyńskich ugrupowań terrorystycznych oraz działania kontrwywiadowcze. Dzięki efektywnej wymianie informacji pomiędzy rządowymi służbami bezpieczeństwa i Hezbollahem siłom libańskim udało się wyeliminować liderów sunnickich, palestyńskich organizacji Fatah al-Islam (Zwycięstwo Islamu) i Dżund asz-Szam (Armia Lewantu) oraz aresztować około 100 osób podejrzanych o współpracę z izraelskim wywiadem. Wynikiem wspólnych działań komórek rozpoznania radioelektronicznego Hezbollahu i armii libańskiej było również odkrycie zlokalizowanych w centralnym Libanie zaawansowanych technicznie urządzeń wywiadowczo-rozpoznawczych Mossadu.

Władze izraelskie obawiają się, że ewentualna próba zniszczenia irańskich instalacji atomowych może wywołać odwet ze strony Hezbollahu, dla którego celem ataków może się stać nie tylko terytorium Izraela, ale także żydowskie obiekty oraz izraelskie przedstawicielstwa i placówki dyplomatyczne na świecie. Przez lata istnienia Hezbollah pracował na swój wizerunek wśród Libańczyków jako organizacja zdyscyplinowana, stojąca ponad podziałami wyznaniowymi i gotowa na każde poświęcenie w walce z jasno określonym wrogiem.

liczyła zaledwie 10 ludzi, którzy nigdy nie planowali zamachów w Egipcie¹⁸.

Mimo tych doniesień Wielka Brytania rozważała wówczas możliwość nawiązania współpracy z Hezbollahem (w 2008 r. Londyn zerwał relacje ze zbrojnym skrzydłem tej organizacji, a z częścią polityczną współpraca została znacznie osłabiona). Brytyjski sekretarz stanu ds. Bliskiego Wschodu Alister Burt stwierdził, że nie potrafi określić skali i charakteru przyszłych relacji z organizacją, ale sądzi, że jego rząd będzie dążył do oddzielenia współpracy z polityczną częścią Hezbollahu od jej zbrojnego ramienia, wobec którego Londyn zachowuje powściągliwość. Brytyjski dyplomata uznał, że dostrzega wiele sytuacji, w których współpraca z Hezbollahem przyniosłaby obydwu stronom istotne korzyści i jednocześnie przyczyniłaby się

¹⁸ Pod koniec kwietnia 2010 r. za przygotowywanie w Egipcie zamachów terrorystycznych na kary od sześciu miesięcy więzienia do dożywocia zostało skazanych 26 aresztowanych członków Hezbollahu. Karę dożywotniego więzienia otrzymał przywódca grupy Mohammed Kiblan oraz dwie inne osoby.

Ujawnione przez Wikileaks dokumenty, które miały pozostawać utajnione do czasu rozpoczęcia procesu dotyczącego zabójstwa Rafika al-Haririego w 2005 r., wskazały na Hezbollah jako sprawcę śmierci premiera, który był zwolennikiem porozumienia z Zachodem, przeciwnikiem związków Libanu z Syrią, a także zagrażał pozycji Hebbollahu. Od 2008 r. głównym oponentem ujawnienia dokumentów stał się Saad al-Hariri (syn zamordowanego Rafika), nie chciał on bowiem zaostrzać sytuacji politycznej w kraju.

Stosunki z Hezbollahem starają się odnowić libańscy chrześcijanie – maronici, którzy przywiązują duże znaczenie do procesu reform i odbudowy kraju prowadzonych przez tę organizację. Nowo wybrany maronicki patriarcha Libanu, Beszara Rai, spotkał się w marcu 2011 r. z przedstawicielami organizacji. Było to przełomowe wydarzenie, gdyż od dwóch lat społeczności chrześcijańska i szyicka nie utrzymywały bliskich relacji na tak wysokim szczeblu. Muhammad Raad, przywódca parlamentarnego Sojuszu 8 Marca utworzonego przez Hezbollah, powiedział, że jego ugrupowanie docenia publiczne działania nowego patriarchy i sądzi, że mogą się one przyczynić do zjednoczenia kraju. Należy zauważyć, że do spotkania doszło w momencie, gdy rządzący do stycznia 2011 r. Sojusz 14 Marca zaostrzył konflikt z Hezbollahem, zarzucając mu nielegalne utrzymywanie własnej armii. Przywódca maronitów stwierdził, że osobiście nie pochwała rozbudowy potencjału militarnego organizacji, wierzy jednak w słuszność powołania rządu, który kontynuowałby proces reform i odbudowy kraju.

Hezbollah znalazł się ponownie w centrum uwagi w czerwcu 2011 r., kiedy ujawniono istnienie w jej władzach siatki izraelskich agentów. Co najmniej dziesięciu członków wysokiego kierownictwa Hezbollahu pracowało dla Mossadu. Agentem okazał się między innymi krewny jednego z przywódców organizacji, nie ujawniono jednak o kogo chodzi. Wszyscy wykryci szpiegowie zostali aresztowani. Po przesłuchaniach zostali skazani najprawdopodobniej na karę śmierci i straceni. Od 2009 r. z powodu podejrzeń o szpiegowanie na rzecz Izraela aresztowano ponad 150 osób. Wśród nich znaleźli się byli i obecni pracownicy sektora bezpieczeństwa w Libanie, pracownicy firmy telekomunikacyjnej Alfa, a nawet szanowany polityk i bliski współpracownik chrześcijańskiego sojusznika Hezbollahu Michela Auna – Fajiz Karam. Afera szpiegowska po raz kolejny dowiodła słabości libańskich służb bezpieczeństwa, pod których boki działali w coraz większej liczbie izraelscy agenci, przekazując kluczowe informacje Mossadowi¹⁹.

Pod koniec czerwca 2011 r. prokurator generalny Libanu otrzymał od Specjalnego Trybunału dla Libanu akt oskarżenia w sprawie zabójstwa w 2005 r. byłego premiera Rafika al-Haririego i nakazy aresztowania czterech członków Hezbollahu. Przywódca organizacji, szejk Hasan Nasrallah, oświadczył, że oskarżeni o to zabójstwo czterej mężczyźni są „godnymi” członkami organizacji i wykluczył wydanie ich wymiarowi sprawiedliwości.

W wywiadzie udzielonym telewizji ANB generał w stanie spoczynku Walid Sakarijam, działacz Hezbollahu, oznajmił, że po wycofaniu się wojsk amerykańskich z Iraku bojownicy jego ugrupowania zaatakują Izrael. Wsparcia udzieli im Hamas oraz Irak, Syria i Iran. Sojusz ten nazwał „szyickim półksiężycem”, który wkrótce zmieni sytuację na Bliskim Wschodzie.

¹⁹ Według opinii izraelskiego specjalisty Szmuela Bara Arabowie decydują się na współpracę ze służbami jego kraju, pieniądze jednak nie są głównym motywem zdrady. Trzeba pamiętać, że współpraca z Izraelem jest nie tylko karana śmiercią, ale w arabskiej kulturze za taki czyn infamia spada na całą rodzinę, która zostaje pohańbiona na wiele lat. Ludzie rzadko decydują się więc na takie ryzyko dla finansowej korzyści. Arabscy działacze decydują się na podwójną grę zazwyczaj z powodu własnych kalkulacji. Często chodzi o porachunki lub rozgrywki w organizacjach. Skonfliktowani z innymi frakcjami działacze starają się przy pomocy Izraela usunąć przeciwników i poprawić własną pozycję w hierarchii. Inni padają ofiarą szantażu stosowanego przez Mossad, czego przyczyną są uwikłanie się w korupcję, narkotyki czy kompromitujące kontakty seksualne.

Podkreślił też, że obecność sił zbrojnych USA w Iraku uniemożliwiła dotychczas Iranowi przesunięcie swoich oddziałów w kierunku Izraela. Ponieważ Hezbollah ma na swoim stanie wiele rodzajów nowoczesnego uzbrojenia, w tym znaczne ilości zaawansowanych technologicznie rakiet, staje się coraz większym zagrożeniem nie tylko dla Izraela.

Do zbrojnego powstania libańskich sunnitów przeciwko wzrastającej szybko -chrześcijańskiej dominacji w regionie wezwał Abu Sufjan al-Azdi, jeden z przywódców Tanzim al-Kaida fi Dżazirat al-Arab (Organizacji Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim). Argumentował, że obalenie w styczniu 2011 r. rządu Saada al-Haririego i powstanie nowego gabinetu, wspieranego przez partie szyickie (Hezbollah i Amal) i chrześcijańskie (Wolny Ruch Patriotyczny i Marada), jest bezpośrednim zagrożeniem dla społeczności sunnickiej w Libanie. W 2011 r. doszło w Libanie do walk wewnętrznych na tle konfliktu w Syrii, wynikających z tego, że powstańców popierają libańscy sunnici, a mniejszość alawicka, będąca zwolennikami reżimu Baszara al-Asada, wspierają libańscy szyici na czele z Hezbollahem.

Państwa zachodnie oskarżyły Hezbollah o wspieranie syryjskiego reżimu, czemu kategorycznie zaprzeczył Naim Kasim, zastępca przywódcy ugrupowania. Stwierdził on, że jego organizacja nie ingeruje w wewnętrzne sprawy Syrii i nie ma również nic wspólnego z wydarzeniami w świecie arabskim. Nie ulega jednak wątpliwości, że Hezbollah byłby skłonny zaatakować Izrael, gdyby jego siły zbrojne rozpoczęły działania przeciwko Iranowi. Zdaniem gen. Jahji Rahima Safawiego, doradcy ajatollaha Alego Chamenei, Hezbollah dysponuje wystarczającym potencjałem bojowym, aby zniszczyć cele znajdujące się na terytorium Izraela, 25–30 km od granicy. Wyrażane są również opinie, że w razie upadku reżimu w Damaszku organizacja może zdecydować się na zajęcie Bejrutu i próbę przejścia władzy w Libanie. W takim wypadku doszłoby też zapewne do konfrontacji z Izraelem.

Do organizowania swego zaplecza ugrupowanie wykorzystuje również liberalny charakter Europy Zachodniej i jej prawo azylowe. W samych Niemczech działa ponad 900 aktywistów związanych z Hezbollahem, którzy zajmują się głównie zbieraniem pieniędzy – oficjalnie na działalność charytatywną. Większość ekspertów nie ma wątpliwości co do istnienia związków Hezbollahu z terroryzmem²⁰. Powodem zainteresowania służb specjalnych aktywnością organizacji w Europie są również jej powiązania ze światem przestępczym. Chodzi przede wszystkim o przemyt i handel narkotykami na dużą skalę, które służą zdobywaniu środków na działalność organizacji w Libanie. Na przykład w 2008 r. na lotnisku we Frankfurcie n. Menem niemiecki wywiad udaremnił Libańczykom wywóz 8,7 mln euro. Kolejne pół miliona przejęto w Spirze. W tym samym mieście rok później w pułapkę policji wpadło dwóch libańskich organizatorów przerzutu narkotyków, przy których znaleziono duże sumy pieniędzy uzyskane z ich sprzedaży.

Partie o nazwie „Hezbollah” działają w wielu innych krajach, m.in. w Afganistanie, Iraku, Turcji, Palestynie. Są to organizacje zarówno szyickie, jak i sunnickie. W Kanadzie funkcjonuje ugrupowanie Ansar al-Hezbollah (Zwolennicy Partii Boga), którego członkowie są nazywani „irańskimi talibami”. Od czasu zamachów w USA z 11 września 2001 r. organizacja ta zamieszczała na stronach internetowych wezwania do wstępowania w szeregi bojowników dżihadu, a także oferty uczestnictwa w szkoleniu w obozach Al-Kaidy w Afganistanie.

²⁰ Hezbollah podejrzewany jest o przeprowadzenie 18 lipca 2012 r. samobójczego zamachu na autokar przewożący izraelskich turystów na lotnisku w Burgas. Zginęło 5 obywateli Izraela i bułgarski kierowca, a 32 osoby zostały ranne.

Przykłady samobójczych zamachów terrorystycznych:

11.11.1982 r. – atak na kwaterę wojsk izraelskich w Tyrze; zginęło 141 osób.

18.04.1983 r. – zamach na ambasadę USA w Bejrucie; zginęły 63 osoby.

23.10.1983 r. – dwa jednoczesne zamachy na koszary francuskich komandosów i amerykańskich żołnierzy; ogółem śmierć poniosło 58 Francuzów i 241 marines.

17.03.1992 r. – atak na ambasadę Izraela w Buenos Aires; zginęło 29 osób, a około 250 zostało rannych.

18.07.1994 r. – zamach na żydowskie centrum kultury (Asociacion Mutual Izraelita Argentina) w Buenos Aires; zginęło 85 osób i ponad 200 zostało rannych.

HIZB AD-DAWA AL-ISLAMIJJA (ISLAMSKA PARTIA DAWA)

Symbol partii Ad-Dawa

Hizb ad-Dawa al-Islamiyya (Islamska Partia Dawa, zwana również Partią Misji Muzułmańskiej), zwana w skrócie Ad-Dawa, jest najstarszą szyicką partią, utworzoną w Iraku w 1957 r. Początkowo działała ona jako Dżama'at al-Ulama fi an-Nadżaf al-Aszraf (Zgromadzenie Uczonych w Szlachetnym Nadżafie), w An-Nadżafie, mieście położonym około 150 km na południe od Bagdadu, w którym znajduje się mauzoleum kalifa Alego ibn Abu Taliba¹ i jeden z najstarszych cieszących się sławą ośrodków teologicznych szyizmu (*hauza*)². Założycielami Dżama'at al-Ulama fi an-Nadżaf al-Aszraf byli m.in. Talib ar-Rifai i Mahdi al-Hakim. W kierownictwie partii znaleźli się uznani przedstawiciele szyizmu, na czele z ajatollahem Muhammadem Bakirem as-Sadrem, który był jej duchowym przywódcą. Współpracowali z nim m.in. jego starszy brat – Ismail Bakir as-Sadr, teść – Murtada al-Jasin i kuzyn – Muhammad Sadik as-Sadr. Organem prasowym partii był miesięcznik „Al-Adwa” („Światła”). Po wojskowym zamachu stanu w lipcu 1958 r., który obalił monarchię w Iraku, partia stanowiła ośrodek nauczania i propagandy, stojący na straży szyickich wartości zagrożonych laicyzacją republiki irackiej.

W 1968 r. organizacja zmieniła nazwę na Hizb ad-Dawa al-Islamiyya. Z propozycją zmiany nazwy wystąpił najprawdopodobniej Muhammad Bakir as-Sadr. Zbiegła się ona w czasie z kolejnym przewrotem i zdobyciem władzy przez partię Hizb al-Baas al-Arabi al-Isztiraki (Partia Arabskiego Odrodzenia Socjalistycznego), zwaną w skrócie Baas, na czele z Ahmedem Hasanem al-Bakrem. Ad-Dawa była partią opozycyjną do władz i Baas. Początkowo jej aktywność była tolerowana przez władze, ale tylko wtedy, kiedy koncentrowała się w szyickich ośrodkach w An-Nadżafie i Karbali. Organizacji udało się jednak umocnić w stolicy, szczególnie na Uniwersytecie Bagdadzkim. Rozszerzyła ona również swoje wpływy wśród arabskiej mniejszości w południowo-wschodnim Iranie oraz w Libanie.

**Meczet imama Alego
w An-Nadżafie**

Źródło: <http://www.babylion.com/engiraqtoday.html>
[dostęp: marzec 2014].

¹ Ali ibn Abu Talib (zm. 661 r.) – brat stryjeczny i zięć proroka Muhammada. Był czwartym i ostatnim z Kalifów Sprawiedliwych. Od początku misji proroka był aktywnym jego pomocnikiem. Ożenił się z jedyną córką Muhammada – Fatimą. Ich synowie Hasan i Husajn byli najbliższymi potomkami proroka. Stąd też zwolennicy Alego, których nazywano szyitami, domagali się wyłącznej władzy dla rodu Alego.

² Od 1964 r. w An-Nadżafie przebywał wygnany z Iranu ajatollah Ruhollah Chomeini, jeden z najważniejszych liderów politycznych i religijnych szyizmu irańskiego, który z Iraku prowadził swą kampanię przeciwko reżimowi szacha Mohammada Rezy Pahlawiego w Iranie. Wywierał on jednocześnie wpływ na działających w An-Nadżafie szyickich uczonych religijnych, szczególnie w dziedzinie myśli politycznej. Chomeini został usunięty z Iraku przez Saddama Husajna w 1978 r., co zostało krytycznie przyjęte przez środowiska religijne.

W *Karcie* partii zakładano stosowanie wyłącznie pokojowych metod wykorzystywanych do wprowadzenia w Iraku zasadniczych zmian i obalenia istniejących władz. Zmiany miały polegać na ustanowieniu zasad demokratycznego systemu władzy i państwa prawa. Podkreślano przy tym wrogość zarówno wobec ideologii komunistycznych, jak i kapitalistycznych. Partia nawoływała do nawiązania pokojowych stosunków ze wszystkimi krajami graniczącymi z Irakiem, była także przeciwna wszelkim formom terroryzmu. Reagując na działania władz państwowych, kierownictwo partii zalecało podjęcie wszelkich środków mających na celu ochronę swoich członków przed prześladowaniami. W nakreślaniu linii ideowej największą rolę oprócz przywódcy duchowego odgrywał jego kuzyn, Muhammad Sadik as-Sadr. Początkowo partia miała charakter elitarny, jej członkami byli głównie ludzie związani z wyższymi uczelniami religijnymi, z czasem jednak udało jej się dotrzeć do wszystkich grup społecznych.

Muhammad Bakir as-Sadr opracował sferę ideologiczną i strukturę państwa muzułmańskiego. Napisał m.in.: *Państwo muzułmańskie jest nie tylko koniecznością prawa muzułmańskiego, ale, co więcej, jest koniecznością cywilizacyjną, ponieważ to jedyna droga do obudzenia sił ludzkich w świecie muzułmańskim i podniesienia go do miejsca, jakie z natury mu się należy w kontekście cywilizacji ludzkiej. Ono również może go uratować od prześladowającego muzułmanów poczucia odsunięcia i zagubienia.* Według niego miało to być państwo idealne, traktowane jako twór polityczny o charakterze profetycznym³. Próba realizacji państwa zgodnie z wzorem ideologii Muhammada Bakira as-Sadra jest Iran opierający się na konstytucji zatwierdzonej w grudniu 1979 r. (ze zmianami wprowadzonymi w 1989 r.).

Istotne, a wręcz podstawowe znaczenie w realizacji zadań miała również muzułmańska działalność edukacyjna. Znaczne zasługi w tej dziedzinie położył ajatollah Muhammad Bakir al-Hakim, który zajmował się zarówno organizacją szyickiego systemu edukacji (*hauzami*), jak i pisarstwem. Stosując modernistyczne metody w interpretacji zagadnień teologicznych, włączył się on aktywnie w działalność polityczną, głównie w nurt antykomunistyczny. Uznawał świeckość za największe zagrożenie dla islamu, stąd jego dążenia do jak najszerszego upowszechnienia szkolnictwa religijnego w Iraku. Na wszelkie możliwe sposoby starał się zdobywać pomoc finansową tak dla szkół teologicznych, jak i dla partii Ad-Dawa. Twierdził, że szyici powinni pozbyć się swojej obojętności i czynnie uczestniczyć w działalności politycznej – jego wystąpienia niewątpliwie przyczyniły się do wzrostu aktywności ruchu szyickiego w Iraku. Po śmierci Muhammada Bakira al-Hakima w 2003 r. działalność polityczną oraz teologiczną i kontynuował jego młodszy brat Abd al-Aziz al-Hakim.

Muhammad Bakir as-Sadr

Źródło: <http://alhujaat.tripod.com/picturegallery.htm> [dostęp: marzec 2014].

³ Profetyzm (*gr.* prorok, wieszcz) – zjawisko spotykane w wielu religiach polegające na występowaniu wśród członków danej grupy religijnej przekonania, że niektóre jednostki są powoływane przez bóstwo do głoszenia jego woli i przepowiadania przyszłości (prorokowania); za: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Profetyzm> (przyj. red.).

W latach 70. XX w. z Hizb ad-Dawa al-Islamijska wyodrębniła się Dżama'at al-A-mal al-Islami (Stowarzyszenie/Organizacja Akcji Islamskiej). Jej przywódcami zostali Muhammad asz-Szirazi i Hadi al-Modarresi (Mudarrisi). Organizacja ta dystansowała się od politycznej działalności, skupiając się przede wszystkim na kształceniu kadr i umacnianiu możliwości działania ruchu szyickiego. Miała przy tym panmuzułmańskie ambicje, nie chciała bowiem się ograniczać wyłącznie do terytorium Iraku.

**Nuri Muhammad Hasan
al-Maliki**

Źródło: <http://www.biography.com/people/nouri-al-maliki-504526#awesm=~oAPDx-GXZbAOiEb> [dostęp: marzec 2014]

Przejęcie władzy w Iranie przez ajatollaha Chomeiniego stało się jednym z powodów przeprowadzonych jeszcze przed wybuchem wojny iracko-irańskiej aresztowań irackich szyitów. W dniu 31 marca 1980 r. iracka Rada Dowództwa Rewolucji wydała dekret nr 461, zgodnie z którym wszyscy członkowie i sympatycy Hizb ad-Dawa al-Islamijska podlegają karze śmierci. Na mocy tego dekretu zamordowano lub aresztowano tysiące działaczy i zwolenników partii. Zginął wówczas Muhammad Bakir as-Sadr oraz wielu członków jego rodziny, w tym jego siostra, Amina Haidar as-Sadr bint al-Huda. Przemoc ta spotkała się z potępieniem ze strony władz irańskich, a sam Chomeini wezwał Irakijczyków do obalenia Saddama Husajna, który rok wcześniej przejął władzę w Iraku. To przyczyniło się do poczynienia przez Husajna pewnych ustępstw na rzecz szyitów, stanowiących większość mieszkańców Iraku (60 proc.). Złożył on m.in. wizytę na szyickim południu kraju, a także odwiedził bagdadzką dzielnicę As-Sawra, której nazwę wkrótce zmieniono na as-Saddam (Miasto Saddama). Innym wyrazem złagodzenia napięcia z szyitami było wyasygnowanie znacznych sum z budżetu na rzecz szyickiego regionu na południu kraju. Przedstawiono również drzewo genealogiczne Husajna, wskazujące na jego pochodzenie od Alego ibn Abu Taliba.

Utworzone w 1979 r. zbrojne ramię partii przyjęło w 1980 r. nazwę Kuwwad asz-Szahid Muhammad Bakir as-Sadr (Regiment Męczennika Muhammada Bakira as-Sadra). W 1980 r. organizacja ta przeprowadziła nieudany zamach na Tarika Aziza, ministra spraw zagranicznych Iraku, w połowie grudnia 1981 r. atak na ambasadę Iraku w Bejrucie, a w następnym roku nieudany zamach na Husajna.

W okresie wojny iracko-irańskiej (1980–1988) stanowisko irackich szyitów nie było jednomyślne, ale Chomeini i walczący Iran cały czas cieszyli się znacznym ich poparciem, w większym stopniu, niż przewidywał to Husajn. W dodatku dążono do przekształcenia Iraku w państwo religijne na wzór Iranu. W okresie trwania konfliktu iracko-irańskiego doszło do zamachu na ambasadę USA w Kuwejcie, w grudniu 1983 r., a w marcu 1984 r. na konsulat brytyjski w Bagdadzie. Ataki te przypisano Ad-Dawa. Miał to być odwet za wspieranie Bagdadu przez Wielką Brytanię i USA w wojnie z Iranem. W 1987 r. organizacja podjęła kolejną próbę zamachu na Husajna, również nieudaną, a w 1996 r. próbowała zabić jego syna Udaja.

Część działaczy Ad-Dawa znajdujących się na emigracji w Iranie przeszła do istniejącej od 1982 r. Al-Madżlis al-Ala li as-Sawra al-Islamijska fi al-Irak (Najwyższej Rady Rewolucji Islamskiej w Iraku). Na jej czele stanął ajatollah Muhammad Bakir al-Hakim, a po jego śmierci w 2003 r. liderem został jego młodszy brat, Abd al-Aziz al-Hakim. Po

śmierci tego ostatniego w 2009 r. przywództwo nad organizacją objął jego syn Ammar al-Hakim. Organizacja utworzyła skrzydło zbrojne – Kataib al-Badr (Brygady Al-Badr). Ad-Dawa i Al-Madżlis ściśle z sobą współpracowały. Na uwagę zasługuje fakt, że przywództwo w obu organizacjach sprawowali przedstawiciele dwóch znakomitych rodów szyickich w Iraku: As-Sadrów w partii Ad-Dawa i Al-Hakimów w Al-Madżlis.

Ad-Dawa i Al-Madżlis wspierały powstanie szyitów, które wybuchło w południowym Iraku w 1991 r. po wyparciu sił irackich przez amerykańskie wojska z Kuwejtu w ramach operacji „Pustynna burza”. Po stłumieniu powstania w 1993 r. nastąpiła nowa fala represji i emigracja szyitów do Iranu. W 1999 r. władze irackie zamordowały ajatollaha Muhammada Sadika as-Sadra. Zmianę sytuacji irackich szyitów przyniósł dopiero upadek Saddama Husajna w 2003 r. W wyniku tych wydarzeń do Iraku zaczęli wracać z emigracji liczni działacze szyicy na czele z Muhammadem Bakirem al-Hakimem. Zginął on niedługo potem, 29 sierpnia 2003 r., w zamachu terrorystycznym – przy meczecie imama Alego w An-Nadżafie, gdy wierni opuszczali świątynię po modlitwie, eksplodował samochód pułapka. Śmierć poniosło ponad 80 osób, a około 120 zostało rannych. Nie udało się ustalić, kto był sprawcą ataku. W dniu 30 stycznia 2005 r. odbyły się wybory powszechne, które wygrała koalicja szyickich ugrupowań – Itilaf al-Watani al-Iraki (Zjednoczony Sojusz Iracki). W skład koalicji weszły m.in. Ad-Dawa i Al-Madżlis. Premierem został Ibrahim al-Dżafari, zastępca sekretarza generalnego partii Ad-Dawa, Nuriego Muhammada Hasana al-Malikiego. Rok później Al-Maliki zastąpił Al-Dżafarię na stanowisku premiera i do dziś sprawuje tę funkcję.

HIZB AN-NAHDA (PARTIA ODRODZENIA)

Islamskie odrodzenie w Tunezji miało bardzo ograniczony charakter ze względu na świeckie, dyktatorskie rządy prezydenta Habiba Burgiby. W 1980 r. pozwolił on na pewne złagodzenie reżimu i zwolnienie więźniów politycznych, a rok później dopuścił do działalności partii polityczne. Nielegalnie działała natomiast religijna organizacja Harakat al-Ittidżah al-Islami (Mouvement de la Tendance Islamique – MTI, Ruch Tendencji Muzułmańskiej), utworzona w czerwcu 1981 r. przez Raszida Ghanuszię, Abdela Fatiha Muru, Hasana Ghodbaniego i Saliha Kerkara.

Raszid Ghanuszi

Źródło: http://de.wikipedia.org/wiki/Rachid_al-Ghannouchi
[dostęp: październik 2012].

Wyodrębniła się ona z ruchu Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów), a na jej czele stanął Raszid Ghanuszi. Opierając się na pismach islamskich fundamentalistów – Hasana al-Banny¹, Sajjida Kutba², Abu al-Ala al-Maududiego³, Ghanuszi popularyzował idee islamskiego państwa i sprawiedliwości społecznej. Ideologia Braci Muzułmanów była doskonale widoczna w całej działalności organizacji, dla której demokracja była sprzeczna z zasadami islamu i państwa muzułmańskiego. W 1981 r. ugrupowanie zostało oskarżone o fundamentalizm, a 106 jego działaczy i członków aresztowano i skazano na kary więzienia. Mimo to w 1983 r. zorganizowano serię manifestacji na tle religijnym.

Zmiany w kierunku demokracji w Tunezji zostały przerwane w 1984 r. przez częste wybuchy zamieszek wywołanych gwałtownym wzrostem cen podstawowych artykułów spożywczych, rosnącym bezrobociem i ożywioną działalnością fundamentalistów. W 1986 r. nastąpiła fala represji przeciwko muzułmańskim radykałom. Tysiące z nich uwięziono. W dniu 2 sierpnia 1987 r. w czterech hotelach znajdujących się w popularnych kurortach Sousse i Monastirze, zdetonowano podłożone tam bomby, które łącznie zraniły 13 osób. Zamachy zostały przeprowadzone przez członków MTI. Według niektórych opinii ataku tego dokonano z inspiracji ministra spraw wewnętrznych Zajna al-Abidina Ben Alego, który szykował się do przejścia władzy. Islamscy radyka-

¹ Zob. rozdział *Al-Ichwan al-Muslimin*.

² Tamże.

³ Abu Ala al-Maududi (1903–1979) był pakistańskim teologiem. W 1941 r. założył fundamentalistyczną organizację Dżama'at-e Islami (Stowarzyszenie Muzułmańskie) przypominającą pod wieloma względami egipskich Braci Muzułmanów. Maududi uchodzi za głównego teoretyka współczesnego fundamentalizmu muzułmańskiego, zdecydowanego zwolennika zmiany polityki islamu, którą pojmował jako realizację zasady panowania Boga na ziemi. Maududi dążył do stworzenia państwa muzułmańskiego, które byłoby oparte na prawie i moralności islamu i którego jedynym zwierzchnikiem byłby Bóg. Podstawą tych zamierzeń była głoszona przez Maududiego teoria *hakimijja Allah*, według której władza należy do Boga, jednak nie sprawuje On jej bezpośrednio, lecz przez władców wybieranych przez społeczeństwo. Władca natomiast powinien w sposób rygorystyczny przestrzegać prawa Bożego. Według słów Maududiego, powinien rządzić islam, a nie muzułmanie.

łowie mieli otrzymać fundusze na przeprowadzenie zamachów terrorystycznych i uporowanie przewrotu, w którym prezydent Burgiba miał zostać obalony. Jednak dzięki „czujności” służb bezpieczeństwa zamach stanu udaremniono. W dowód wdzięczności prezydent awansował Ben Alego na premiera. Sprawcy ataku na hotele zostali zatrzymani i osądzeni. Członków MTI oskarżono o *sformowanie nielegalnej organizacji i planowanie akcji wywrotowych w zмовie z Iranem oraz zamiar obalenia rządu*. Pięciu zostało skazanych na karę śmierci, a 69 usłyszało wyroki od dwóch lat pozbawienia wolności do dożywocia. Ugrupowanie Islamski Dżihad, pod przywództwem Habiba ad-Dawiego zagroziło, że wymorduje członków rządu, jeśli wyroki śmierci zostaną wykonane.

Po przejściu władzy przez Zajna al-Abidina Ben Alego w listopadzie 1987 r., wszyscy aresztowani w sierpniu członkowie Ruchu Tendencji Muzułmańskiej zostali ułaskawieni, a wydawane przez nich pismo „Al-Fadżr” zalegalizowano. W tym samym roku MTI zmienił nazwę na Hizb an-Nahda, zwaną po prostu An-Nahda, na której czele stanął Raszid Ghanuszi. Członkowie nowej organizacji zostali włączeni do Paktu Narodowego. Ugrupowanie zaczęło głosić program reislamizacji kraju, co doprowadziło do jego delegalizacji i aresztowania przywódcy. Podczas pobytu w więzieniu Raszid Ghanuszi w wywiadzie dla magazynu „Jeune Afrique” oświadczył, że zarówno on, jak i jego organizacja odmawiają udziału w *grze zwanej demokracją*. Po wyjściu z więzienia w 1988 r. na mocy amnestii Ghanuszi powrócił jednak do dawnej strategii demokratycznego współzawodnictwa z rządem bez użycia siły⁴. Jednocześnie zachęcał teologów do propagowania islamu. Dzięki ich staraniom po raz pierwszy od wielu lat zaczęto nadawać modlitwy w radiu i telewizji.

W 1989 r. Ben Ali został wybrany prezydentem. Nadal odmawiał legalizacji An-Nahdy, z tego też powodu w Tunisie kilkakrotnie odbyły się gwałtowane demonstracje studentów domagających się uznania politycznych praw fundamentalistów. W wyborach parlamentarnych w 1989 r. ruch islamski zdobył 14 proc. głosów, a według niektórych szacunków nawet 30 proc. Rosnące wpływy fundamentalistów wywołały reakcję władz i falę represji. Rozpoczął się okres wprowadzania autokratycznych rządów pod hasłem obrony państwa przed islamskim integryzmem. Ben Ali oskarżył członków An-Nahdy o próbę obalenia rządu. Kilkuset z nich trafiło do więzienia. Rzekome próby zamachów stanu były pretekstem do wprowadzania coraz bardziej rygorystycznego prawa wymierzonego teoretycznie w fundamentalistów, ale de facto we wszystkich, którzy ośmielali się krytykować władze. Tunezyjczycy nie mogli nosić tradycyjnych islamskich strojów, a meczety zamykano tuż po zakończeniu modlitw i obsadzano je imamami, którzy byli ulegli wobec władz.

Według wielu komentatorów An-Nahda nigdy nie nawoływała do przemocy. Raszid Ghanuszi udał się na emigrację, skąd krytykował władze w Tunisie. W 1990 r. aresztowano grupę działaczy organizacji, a Ghanuszego skazano zaocznie na karę dożywotniego więzienia. W czasie wojny o Kuwejt w 1991 r. (amerykańska operacja „Pustynna burza”) odnotowano duże poparcie społeczeństwa dla Iraku, choć rząd tunezyjski oficjalnie potępił iracką inwazję na Kuwejt i interwencję aliantów. Powtarzające się fale aresztowań działaczy fundamentalistycznych (a nawet wyroki śmierci wydane na nich) zwiększyły jeszcze poparcie społeczne dla Saddama Husajna i miejscowej islamiistycznej opozycji. Liczne akty przemocy w Tunezji przeprowadzone na początku lat 90.

⁴ W latach 90. XX w. notowano rosnącą tendencję przystosowywania się umiarkowanych ugrupowań ruchu odnowy islamu do laickich praktyk politycznych. Wielu przedstawicieli tego kierunku zajęło wysokie stanowiska w rządach Egiptu, Jordanii, Pakistanu, Sudanu i Tunezji, bądź weszło do koalicji rządowej (np. w Turcji) i odegrało aktywną rolę w świeckim procesie politycznym, np. w Malezji i Indonezji.

XX w. przypisano bojownikom An-Nahdy, która w maju 1991 r. wywołała krwawe rozruchy oraz zaplanowała przeprowadzenie zamachu na prezydenta i dokonanie przewrotu w państwie. Organizacja nawiązała współpracę z algierskimi fundamentalistami i zdobyła wpływy w siłach zbrojnych. We wrześniu tego samego roku aresztowano 1070 członków organizacji, w tym wojskowych oskarżonych o przygotowanie spisku i zamachu na prezydenta Ben Alego i premiera.

W sierpniu 1992 r. miały miejsce kolejne aresztowania, w tym wśród żołnierzy jednostki wojskowej w Buchucha i Bab Saadun, gdzie ujawniono kolejny spisek. W procesie 277 członków organizacji 265 zostało skazanych za przygotowanie przewrotu w państwie, w tym 46 na kary dożywotniego więzienia. W grupie skazanych osób znaleźli się czołowi działacze An-Nahdy: Salih Kerkar, Mohammad Habib Lassued i Habib Mokni. W więzieniach znalazło się również wielu dziennikarzy i studentów podejrzewanych o sympatyzowanie z fundamentalistami. W 1992 r. Amnesty International wyliczyła, że w ciągu 18 miesięcy aresztowano około 8 tys. członków An-Nahdy. Organizacja była wspierana przez algierski fundamentalistyczny Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz (Islamski Front Ocalenia)⁵ i sudański Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja (Islamski Front Narodowy). Związki tych fundamentalistycznych ugrupowań skomplikowały stosunki pomiędzy Tunisiem i Algierem oraz Chartumem. Gdy przywódca An-Nahdy

Źródło: http://encyklopedia.interia.pl/mapka.html?sc=img.interia.pl/encyklopedia/nimg/tunezja_map.gif&o=Mapa%20Tunezji [dostęp: październik 2012].

znalazł schronienie w Sudanie, Tunis odwołał swego ambasadora z Chartumu. Podczas pobytu w Sudanie Raszyd Ghanuszi ożenił się z siostrą Hasana Abdullaha at-Turabiego, lidera Islamskiego Frontu Narodowego⁶. W końcu działacze An-Nahdy i innych tunezyjskich partii religijnych utworzyli w Europie (głównie we Francji, Belgii i Włoszech) sprawnie działającą siatkę.

W 1999 r. Ghanuszi miał odegrać rolę pośrednika pomiędzy algierskim prezydentem Abdelazizem Butefliką a przywódcami fundamentalistycznymi w czasie przygotowywania „zgodny narodowej”, zaakceptowanej we wrześniowym referendum. Obecnie Raszyd Ghanuszi zasiada

⁵ W styczniu 1992 r. władze wojskowe w Algierii nie dopuściły do drugiej tury wyborów parlamentarnych, w których zwyciężył Islamski Front Ocalenia. Jego rozwiązanie w marcu tego samego roku było początkiem wybuchu wieloletniej wojny domowej, w której zginęło około 200 tys. osób.

⁶ Hasan Abdullah at-Turabi (ur. 1932 r.) jest założycielem sudańskiego radykalnego Islamskiego Frontu Narodowego, ugrupowania, które w 1989 r. pomogło wynieść do władzy Omara Hasana Ahmeda al-Baszira, będącego do chwili obecnej prezydentem – dyktatorem Sudanu. W 1999 r. At-Turabi przegrał z al-Baszirem walkę o władzę. Prezydent rozwiązał parlament i ogłosił stan wyjątkowy. Głównym celem tej decyzji było pozbawienie at-Turabiego funkcji przewodniczącego Izby Deputowanych, gdyż przez ponad rok przywódca islamskich radykałów próbował podejmować ważne decyzje polityczne niezależnie od prezydenta. W latach 2001–2003 at-Turabi przebywał w areszcie domowym, a od 2004 do 2005 r. w więzieniu.

we władzach Fédération of Islamic Organizations in Europe (Federacji Organizacji Muzułmańskich w Europie)⁷ i wciąż przewodzi An-Nahdzie. Po ucieczce prezydenta Zajna al-Abidina Ben Alego z kraju do Arabii Saudyjskiej w wyniku „jaśminowej rewolucji” Ghanuszi 30 stycznia 2011 r. wrócił z Londynu do Tunezji. Po ponad 20-letnim wygnaniu na lotnisku witały go tłumy zwolenników, którzy wznosili transparenty z napisami: „*Nie*” dla ekstremizmu, „*tak*” dla umiarkowanego islamu, *Nie bójcie się islamu*. Obecna była również kilkudziesięcioosobowa grupa zwolenników laickiej Tunezji. Do kraju wrócił również z emigracji w Belgii Walid Ben Nani (Bennani), który pełnił tam funkcję przewodniczącego miejscowej gałęzi ruchu Braci Muzułmanów. Ważną rolę w Belgii odgrywał inny działacz An-Nahdy Mustafa Turki, imam meczetu w Liege.

Organizacja potępiła zabójstwo polskiego misjonarza z zakonu salezjanów o. Marika Rybińskiego, którego dokonano 18 lutego 2011 r. w Tunisie. Jeden z przywódców An-Nahdy Ali al-Arjat (El-Arjat) wezwał władze tunezyjskie do wyjaśnienia okoliczności tego zabójstwa i znalezienia ludzi, którzy je popełnili, aby przedstawić sprawę opinii publicznej. Wskazał, że mogła to być próba odwrócenia uwagi Tunezyjczyków od celów rewolucji. Członek komitetu wykonawczego organizacji, Nur ad-Din al-Behiri (el-Behiri), wyraził nadzieję, że zbrodnia nie wpłynie niekorzystnie na tolerancję i tradycyjną koegzystencję wyznaniową w społeczeństwie tunezyjskim. Zdaniem działaczy ugrupowania zabójstwo mogło być prowokacją mającą na celu utrudnienie An-Nahdzie powrotu na scenę polityczną. Nie wykluczano też zaostreżenia działań tego ugrupowania, zwłaszcza w obliczu ideologicznej konfrontacji z radykalnym skrzydłem ruchu Braci Muzułmanów i Dżama’a al-Islamijja al-Mukatila fi Tunisijsja (Islamską Grupą Walczącą w Tunezji).

W ramach kampanii wyborczej An-Nahda powołała 12-osobowy Komitet Wykonawczy pod przewodnictwem Raszida Ghanuszi. Wybory do 217-osobowego Zgromadzenia Konstytucyjnego, które odbyły się 25 października 2011 r., wygrała An-Nahda, zdobywając 89 miejsc. Utworzyła ona koalicję z lewicowymi ugrupowaniami: Kongresem na rzecz Republiki i Demokratycznym Forum na rzecz Pracy i Wolności (Ettakatel). Koalicja ta zatwierdziła na stanowisko prezydenta kandydaturę Moncefa Marzukiiego z Kongresu na Rzecz Republiki i Hamadiiego Dżebaliego, sekretarza generalnego An-Nahdy, na stanowisko premiera. Dżebali na jednym ze spotkań, którego nagranie zostało zamieszczone w internecie, stwierdził: *Moi bracia, żyjecie w historycznym momencie, w nowym cyklu cywilizacji, z woli Allaha. Jesteśmy w szóstym kalifacie, z woli Allaha.*

⁷ Federacja została założona w 1989 r. Jest to międzynarodowa organizacja muzułmańska związana z Braćmi Muzułmanami, której głównym celem jest dbanie o religijne, kulturalne i socjalne interesy muzułmanów mieszkających w Europie oraz koordynowanie działalności organizacji zrzeszających europejskich wyznawców islamu. Agendami Federacji są m.in. Institut Européen des Sciences Humaines (Europejski Instytut Nauk Społecznych) we Francji i Wielkiej Brytanii oraz Europejska Rada Fatw i Badań w Irlandii.

HIZB-E ISLAMI GULBUDDIN (PARTIA ISLAMSKA GULBUDDINA)

Flaga Hizb-e Islami Gulbuddin

Hizb-e Islami to jedno z wielu ugrupowań, które pojawiły się w Afganistanie w okresie radzieckiej interwencji w tym kraju (1979–1989). W pewnym stopniu odzwierciedlały one złożoną strukturę etniczną Afganistanu, a także były wyrazem osobistych ambicji i animozji przywódców poszczególnych grup¹. Powstanie tych organizacji miało na celu uwiarygodnienie ich przedstawicieli na arenie międzynarodowej. Wszyscy podwładni poszczególnych komendantów stawali się jednocześnie członkami kierowanych przez nich partii. Stronictwa te rozszerzyły swoją działalność na Afgańczyków, którzy znaleźli schronienie na terenie Pakistanu w okresie inwazji radzieckiej. Od mieszkańców obozów dla afgańskich uchodźców w Pakistanie wymagano, aby kształcili dzieci w szkołach koranicznych. Po okresie międzypartyjnych sporów ustalono, że pomoc wojskową i finansową ze strony Arabii Saudyjskiej i USA, rozdzielaną przez Pakistan, będzie otrzymywać siedem ugrupowań. Była to tzw. peszawarska siódemka², w której znalazła się także Hizb-e Islami kierowana przez Gulbuddina Hekmatia³. Hekmatiar opowiadał się za dosłowną, fundamentalistyczną interpretacją *Koranu*, był również zwolennikiem Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów) i ideologii Sajjida Kutba. Podobnie jak oni głosił nienawiść do

¹ Oprócz Hizb-e Islami w latach 80. XX w. w Afganistanie działały m.in. następujące ugrupowania: Harakat-e Islami (Ruch Islamski) kierowany przez Mohammada Asefa, Harakat-e Inqilab-e Islami (Islamski Ruch Rewolucyjny) Mohammada Nabiego Mohammada, Hizb-e Islami Afghanistan (Islamska Partia Afganistanu) Mohammada Junusa Khalisa, Hizb-e Wahdat (Partia Jedności) Abdula Alego Mazariego, Ittihad-e Islami (Jedność/Unia Islamska) Abdula Rasula Sajafa, Dżabhat-e Nadżat-e Milli (Narodowy Front Wyzwolenia) Sibghatullaha Mudżaddidiego, Dżama'at-e Islami (Stowarzyszenie Islamskie) Burhanuddina Rabbaniego i Ahmeda Szaha Massuda, Dżunbisz-e Milli-e Islami (Narodowy Ruch Islamski) Abdula Raszida Dostuma, Mahaz-e Milli-e Islami (Narodowy Front Islamski) Saida Ahmeda Gailaniego. Wszystkie te ugrupowania prowadziły walkę z armią radziecką i wojskami wiernymi rządowi w Kabulu, ale jednocześnie dochodziło do zbrojnych starć między nimi.

² Po długich sporach uzgodniono w 1980 r. w Peszawarze, że broń i pieniądze będą dostarczane jedynie tym ugrupowaniom, które posiadają poparcie Pakistanu. W ten sposób liczba rywalizujących z sobą grup oporu, korzystających z pomocy USA, Pakistanu i Arabii Saudyjskiej zmniejszyła się do siedmiu. Każda z nich miała swojego politycznego przywódcę oraz wojskowego komendanta. Tylko dwie osoby nie były Pasztunami – prof. Burhanuddin Rabbani i jego charyzmatyczny dowódca wojskowy – Szah Massud z Dżama'at-e Islami Afghanistan. Przywódcy trzech kolejnych, z siedmiu, ugrupowań przebywali za granicą, z dala od walk. Natomiast dwóch z pozostałych: Gulbuddin Hekmatiar (Hizb-e Islami) i Abdul Rasul Sajaf (Ittihad-e Islami) było fanatycznymi wyznawcami wahhabizmu, przy czym ten pierwszy był znany ze swego okrucieństwa.

³ Gulbuddin Hekmatiar (ur. 1947 r.) jest Pasztunem z plemienia Gilzaj. Po usunięciu z królewskiej akademii wojskowej za niesubordynację, na początku lat 70. XX w. wstąpił na uniwersytet kabulski. Najpierw związał się z młodzieżówką komunistyczną, ale wkrótce zmienił zainteresowania i stanął na czele islamskich bojówek, które wyróżniały się brutalnością (np. członkowie bojówek oblewali kwasem twarze dziewcząt ośmielających się studiować i nie nosić muzułmańskich strojów; szacowano, że z tego powodu hospitalizowano około 200 młodych kobiet). W 1972 r. Hekmatiar trafił do więzienia za udział w zabójstwie komunisty z konkurencyjnej frakcji. Zwolniony po roku, zbiegł do Pakistanu przed komunistami, którzy rozpoczęli wówczas działania przeciwko islamskim radykałom. Po radzieckiej inwazji w 1979 r. Hekmatiar stał się jednym z czołowych komendantów mudżahedinów.

Gulbuddin Hekmatiar

Źródło: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle-east/2701547.stm> [dostęp: listopad 2012].

Zachodu, ale jednocześnie aprobował technologiczne nowości, szczególnie z zakresu wojskowości i mediów. Z czasem jego podejście do rozwiązań ustrojowych bardziej zbliżyło się do systemu politycznego Islamskiej Republiki Iranu niż do inspirowanych przez wahhabizm talibów czy Al-Kaidy.

Mimo że większość bojowników dowodzonych przez Hekmatiarą była Pasztunami, podkreślał on, że jego organizacja ma charakter ogólnafgański. Współpracował nawet z Hazarami, którzy są szyitami. Również w działaniach międzynarodowych okazał się pragmatykiem. Współdziałał nie tylko z Pakistanem i USA, lecz także z Iranem i Arabią Saudyjską. Współpracował z arabskimi ochotnikami dżihadu przeciwko radzieckiej obecności w Afganistanie. Za saudyjskie pieniądze utworzył dla nich obozy szkoleniowe. Nie wahał się nawet używać izraelskiej broni, co dla wielu muzułmanów było świętokradztwem. Nigdy nie przerwał walki z wojskami ZSRR. To właśnie ludzie Hekmatiarą zestrzelili raketami Stinger pierwsze trzy radzieckie helikoptery. Bojownicy organizacji trzykrotnie mieli też przeprowadzić operacje na terenie Związku Radzieckiego, jednak walczyli głównie z innymi mudżahedinami. Według niektórych opinii siły Hekmatiarą prawdopodobnie zabiły więcej Afgańczyków niż żołnierzy radzieckich. W związku z tym w pewnym momencie w szeregach CIA pojawiły się niesłuszne podejrzania, że jest on agentem KGB. Prowadzone przez Hekmatiarą działania miały na celu objęcie władzy po zwycięstwie nad siłami radzieckimi oraz przygotowanie do tego swoich ludzi. Co istotne, mimo kontrolowania w ramach Hizb-e Islami zaledwie 5 proc. bojowników, aż 90 proc. sprzętu, broni i funduszy trafiało do jego ugrupowania.

Z powodu swojej bezwzględności oraz niewątpliwych zdolności przywódczych, a także dzięki amerykańskim funduszom, żywności i broni i, przede wszystkim, poparciem Pakistanu, Hekmatiar wyrósł na jednego z czołowych afgańskich przywódców. W marcu 1990 r. Arabia Saudyjska wsparła jego ugrupowanie kwotą 100 mln dolarów. Hizb-e Islami popierało wówczas nieudaną próbę puczu w armii afgańskiej przeciwko prezydentowi Mohammadowi Nadżibullahowi. Po jego obaleniu w 1992 r. Hekmatiar został premierem. Inni pretendenci do władzy nie zrezygnowali jednak ze swych aspiracji, co było przyczyną wybuchających co jakiś czas walk między poszczególnymi frakcjami, których układ ulegał zmianom w miarę nawiązywania i zrywania koalicji.

W toczącej się wojnie domowej w latach 1989–1996 zwalczające się frakcje naprzemiennie zajmowały stolicę i ustanawiały własną władzę, często bardziej nominalną niż rzeczywistą, aby następnie oddać ją kolejnym dowódcom innych frakcji. W 1994 r. Hekmatiar znalazł się w opozycji do rządu i przystąpił do ostrzeliwania Kabulu. Wyśliki ONZ na rzecz porozumienia walczących z sobą głównych dziewięciu odłamów, czynione w połowie lat 90. XX w., nie przyniosły długotrwałego skutku. Po przejściu władzy przez talibów w 1996 r. Hekmatiar był zmuszony do ukrywania się w Iranie. Po zamknięciu siedzib irańskich biur Hizb-e Islami i ostrzeżeniach, że zostanie deportowany, jeśli nie złagodzi swojej wojowniczej retoryki, władze irańskie poprosiły Hekmatiarą o opuszczenie kraju. Do Afganistanu wrócił w lutym 2002 r., po obaleniu władzy talibów. Nie znajdują przy tym potwierdzenia zarzuty, że Iran wspierał Hizb-e Islami po 2002 r., chociaż jest całkiem możliwe, że po wyjeździe z Iranu Hekmatiar mógł utrzymywać kontakty z Teheranem.

Po powrocie Hekmatiaara do Afganistanu Hizb-e Islami, już jako Hizb-e Islami Gulbuddin (Partia Islamska Gulbuddina), zawarła porozumienie z talibami. Wydaje się, że wynikało to bardziej z chęci Hekmatiaara, żeby wyjść z cienia niż autentycznego zainteresowania ze strony kierownictwa talibów. Organizacja nigdy skutecznie nie zintegrowała swych sił z talibami ani nawet nie przeprowadziła z powodzeniem żadnej skoordynowanej akcji zbrojnej, chociaż zaobserwowano współpracę na poziomie lokalnym. Co więcej, pojawiały się informacje, że Hekmatiar może mieć również inne cele strategiczne, ponieważ ogłosił dżihad przeciwko obcym wojskom, ale nie przeciw rządowi. Według niektórych mediów mógł on próbować kroków zmierzających do ugody z rządem, gdyż zinfiltrował administrację państwową, wykorzystując dawnych członków swojej partii. Tymczasem w jednym z wywiadów Hekmatiar wyjaśnił, że jeśli nie wspomniał o rządzie afgańskim, to tylko dlatego, że nie jest on nawet wart wzmianki. Pod koniec 2006 r. Hizb-e Islami prawdopodobnie zamierzała umocnić swoją pozycję jako ugrupowanie powstańcze niezależnie od talibów. W tym celu po raz pierwszy mianowano rzecznika organizacji (Haruna Zarguna) i zaczęto przypisywać sobie niektóre akcje zbrojne. Gulbuddin Hekmatiar przyznał w prasie, że istnieją problemy z koordynowaniem i zintegrowaniem jego sił z talibami. Przypisał te niepowodzenia brakowi dostatecznych chęci w szeregach swoich sojuszników. Wspomnił ponadto o niedostatku wyposażenia, wyjaśniając tym niewielki zakres działań Hizb-e Islami. Słowa te mogły wskazywać, że brak współpracy mógł oznaczać niechęć talibów do dzielenia się swoimi zasobami.

Organizacja mogła nabrać dla talibów potencjalnie większej wartości w momencie, gdy Hekmatiar próbował się od nich zdystansować. Ponieważ w 2006 r. władza talibów zaczęła sięgać granic obszaru, który ich aktywiści mieli realne szanse infiltrować⁴, dawni zwolennicy Hizb-e Islami na wschodzie, północnym wschodzie, wokół Kabulu, a może nawet na zachodzie musieli im się wydać „przydatni”. Posiadane przez Hekmatiaara zasoby broni oraz kadry, którymi dowodził, były skromne, co nie znaczy, że nieistotne. Po 2001 r. jego partia była aktywna głównie we wschodnim Afganistanie, w prowincjach Kunar, Nuristan, Laghman, Nangarhar. Inne ważne komórki organizacji działały w Kapisie i w niektórych częściach prowincji Kabul. Prawdopodobnie ugrupowanie zachowało także pewien potencjał w Wardaku, Logarze, Parwanie, Kabulu, Paktii, Paktice, Choście, Kandaharze, Baghlanie, Balchu i Badachszenie. Źródła NATO oceniały, że w 2006 r. organizacja liczyła około 300–400 bojowników. Liczba ta, biorąc pod uwagę geograficzny zasięg działalności partii, prawdopodobnie odnosi się jedynie do aktywnych bojowników.

Wysiłki Hekmatiaara zmierzające do ponownego nawiązania kontaktu ze swymi dawnymi komendantami jeszcze bardziej zwiększyły jego wartość w oczach talibów. Już w 2004 r. donoszono o jego wysłannikach zakładających komórki w Kunduzie, a w maju 2005 r. źródła policyjne wskazywały, że podobne siatki reaktywano również w prowincji Takhar. Starania Hekmatiaara zakończyły się pomyślnie co najmniej w kilku przypadkach, zwłaszcza w prowincji Kapisa, gdzie jego ludzie podobno rozszerzyli działalność poza granice dystryktu Tagab, na okręgi Nedżrab, Kohistan i Koh Band. Działania propagandowe odnotowano także w innych miejscach, m.in w mieście Herat. W listopadzie 2006 r. oficjalne źródła donosiły o rozdawaniu broni lokalnym komendantom w Kunduzie, najprawdopodobniej przez zwolenników talibów. W dniu 23 grudnia 2006 r. w tej prowincji aresztowano domniemanych rebeliantów, których uznano za członków organizacji działającej w prowincji Baghlan. Według funkcjonariuszy afgańskiej służby bezpieczeństwa do siatki należało 250 talibskich aktywistów, ale prawdopodobnie wielu z nich wywodziło się z Hizb-e Islami.

⁴ Chodziło o ich dawne bastiony na południu i południowym wschodzie Afganistanu.

W 2008 r. ugrupowanie Hekmatiaara stało się najważniejszym sojusznikiem talibów w wojnie przeciwko NATO. Na początku czerwca 2008 r. należący do jego partii mudzhahedini zapowiedzieli ataki na polskich żołnierzy w Afganistanie. Była to reakcja na wypowiedź ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego, który 4 czerwca 2008 r. stwierdził w Kabulu, że lider tego ugrupowania, Gulbuddin Hekmatiar, powinien zostać osądzony za zbrodnie wojenne. Podczas konferencji prasowej Sikorski powiedział, że ludzie Hekmatiaara zabili w 1987 r. jego przyjaciela, brytyjskiego kamerzystę Andy'ego Skrzypkowiaka, a Hekmatiar nie poniósł za tę zbrodnię kary.

W październiku 2009 r. w związku z ósmą rocznicą amerykańskiej inwazji na Afganistan przywódca Hizb-e Islami wydał specjalną odezwę. Jego przesłanie, w stylu typowym dla przywódców Al-Kaidy, opublikowano na taśmie wideo. Treść apelu znalazła się w najważniejszych światowych serwisach informacyjnych. Hekmatiar oskarżył w nim Zachód o dokonanie inwazji na Afganistan pod fałszywym pretekstem.

Stwierdził m.in.: *Żaden Afgańczyk nie podjął akcji militarnej przeciw Europie ani przeciw USA. Ataki z 11 września były zaplanowane i przygotowane w Europie i USA, a nie w Afganistanie czy Iraku. Ci, którzy wykonali te ataki, nie byli Afgańczykami.* Odnosił się także do wyniku wyborów prezydenckich w Afganistanie z sierpnia 2009 r., które według obserwatorów zostały sfałszowane. Skrytykował zachodnie próby budowy demokracji w Afganistanie: *Oszukaliście świat i Afgańczyków, robiąc z wyborów satyryczne przedstawienie. Wydaliście miliony dolarów. Jaki był rezultat? Sami przynajecie, że głosowało tylko 20% Afgańczyków. Przez propagandę udało się wam obrócić nas przeciwko sobie.* Według niektórych opinii przesłanie Hekmatiaara miało być elementem wewnętrznej gry o przywództwo nad rebelią w Afganistanie.

W ten sposób chciał pokazać, że stanowi alternatywę zarówno dla talibów, jak i rządu Hamida Karzaja. Starał się zaprezentować siebie jako najpotężniejszego gracza w Afganistanie po zwycięskiej bitwie z początku października 2009 r., w której jego oddziały skutecznie zaatakowały bazę amerykańską w Nuristanie.

Wpływy ugrupowania Gulbuddina Hekmatiaara rozszerzyły się na teren zachodniego Pakistanu. Organizacja była aktywna w rejonie Peszawaru, Bannu i Waziristanu Północnego. W Peszawarze prawdopodobnie mieścił się ośrodek administracyjno-szkoleniowy organizacji, gdzie byli szkoleni bojownicy, którzy przedostawali się później na teren Afganistanu. Trenowali oni w 60-osobowych grupach, ucząc się m.in. obsługi różnego typu broni oraz konstruowania i użycia ładunków wybuchowych.

Na początku marca 2010 r. bojownicy Hekmatiaara zaatakowali talibów, gdyż byli przekonani, że próbują oni przejąć kontrolę nad wioskami w prowincji Baghlan. Region

● Strefa aktywności HIG w 2009 r.

Źródło: <http://www.dookolaswiata.pl/kraje/azja/afganistan/afganistan.htm>
[dostęp: listopad 2012].

ten oprócz Kunduzu, a także położonych w pobliżu Kabulu prowincji Kapisa, Laghman i Kunar, stał się twierdzą Hizb-e Islami (dotychczas prowadząc walki przeciwko wspólnemu wrogowi, afgańscy partyzanci nie wchodzili sobie w drogę i unikali konfliktów). W 2-dniowej bitwie zginęło ponad 60 bojowników Hekmatiaara i co najmniej 20 cywilów. Podlegający Hekmatiarowi przywódcy wezwali na pomoc oddziały rządowe. Według szefa miejscowej policji ponad 100 ludzi Hekmatiaara wraz z ich lokalnym dowódcą obiecało wstąpić do rządowego wojska i walczyć od tej pory z talibami.

W przeciwieństwie do talibów, którzy odrzucali wszelkie oferty pokojowych rozmów ze strony Hamida Karzaja, Hekmatiar jest uważany za bardziej skłonnego do przejścia na stronę rządową. Wielu jego stronników, doradców i dowódców objęło już stanowiska ministrów, sędziów, parlamentarzystów i gubernatorów. Władze w Kabulu przyznały, że od dłuższego czasu prowadzą negocjacje z emisariuszami Hekmatiaara w celu przekonania go do przejścia na stronę rządową. Potwierdzeniem doniesień o ugodowej postawie przywódcy Hizb-e Islami był wywiad, którego Habibur Rahman, syn Hekmatiaara, udzielił w połowie listopada 2010 r. stacji BBC. Powiedział on, że kierowane przez jego ojca ugrupowanie jest gotowe do zawieszenia broni. Będzie to możliwe pod warunkiem odstąpienia wojsk koalicyjnych od prowadzenia działań militarnych i pozostawania w bazach. Przyznał również, że jego partia prowadzi rozmowy z Amerykanami i afgańskim rządem. Według niego ugrupowanie przedstawiło USA plan „godnego wycofania” z Afganistanu. Zaprzeczył, że Pakistan udziela pomocy rebeliantom. Stwierdził również, że Al-Kaida nie stanowi poważnej siły bojowej w jego kraju, a większość walk z wojskami ISAF jest prowadzona przez samych Afgańczyków.

Wbrew tym deklaracjom pod koniec 2010 r. organizacja Hekmatiaara połączyła się z siłami talibów mułły Omara i Dżalaluddina Haqqaniego. Ich współpraca dotyczy m.in. pozyskiwania rekrutów do walki oraz prowadzenia antyrządowych i antyamerykańskich działań propagandowych. Ten sojusz był najprawdopodobniej wynikiem poniesionych znacznych strat. Na początku 2011 r. Hekmatiar wezwał afgańskich Hazarów (którzy są szyitami) do walki przeciwko ISAF⁵. W apelu opublikowanym w gazecie „Roznama Sarnawisht” zaapelował do tej grupy etnicznej o podjęcie zbrojnej walki przeciwko okupantom i zjednoczenie się w niej z Pasztunami i sunnitami. Skrytykował niektórych przywódców Hazarów, oskarżając ich o służalczą postawę wobec Iranu. Według Hekmatiaara Iran ma destrukcyjny wpływ na relacje Hazarów z innymi grupami etnicznymi w Afganistanie. Obarczył również Iran winą za sabotowanie wysiłku mudżahedinów w czasie ich walki z okupantem radzieckim. Oświadczył, że obecnie Teheran wspiera inwazję USA na Afganistan. Pochwalił również protestujących mieszkańców Tunisu i Kairu, stwierdzając, że nowe pokolenie muzułmanów dąży do uzyskania wolności i dopóty nie zaprzestanie swoich działań, dopóki nie osiągnie zamierzonego celu. W swoim przesłaniu apele mediów zachodnich do przemian demokratycznych w Tunezji i Egipcie Hekmatiar określił jako fałszywą propagandę. Podkreślił, że naród afgański ma możliwość doświadczenia, czym w rzeczywistości jest zachodni system demokratyczny, który został przyniesiony w „bombach najeźdźców”.

W lutym 2011 r. zastępca Hekmatiaara Qutbuddin Hilal w swojej wypowiedzi powiedział, że zamachy samobójcze są niezgodne z islamem, gdyż giną w nich niewinni ludzie. Zamachy są także niezgodne z nakazami islamu. Dodał, że celami ataków mogą być wyłącznie wojska okupacyjne. Skrytykował również pomysł utworzenia stałych amerykańskich baz na terenie Afganistanu, zaznaczając, że jego ugrupowanie nigdy nie zaakceptuje ich obecności. Powstanie zagranicznych baz będzie ograniczeniem suwe-

⁵ Zob. przypis 19 w rozdziale *Da Afghanistan Islami Amarat*

renności kraju. Sam Hekmatiar ocenił, że pokój w Afganistanie będzie możliwy dopiero po opuszczeniu kraju przez „wojska okupacyjne”, jak nazwał siły koalicji. Powtórzył też, że jedyną rzeczą, jaką jego ugrupowanie może zaoferować siłom międzynarodowym, jest „honorowe” wycofanie się z Afganistanu. Krytycznie też odniósł się do wysiłków Pakistanu na rzecz stabilizowania sytuacji bezpieczeństwa w Afganistanie. Oceniał, że Islamabad stracił jakiegokolwiek możliwości prowadzenia efektywnej polityki w jego kraju.

HIZB UL-ISLAMI LI TURKISTAN ASZ-SZARKIJA ISLAMSKI RUCH WSCHODNIEGO TURKIESTANU

Flaga ETIM

East Turkestan Islamic Movement – ETIM (jest ujęgurską¹ organizacją separatystyczną głoszącą ekstremistyczne hasła. Organizacja jest związana z istniejącą od 1940 r. Hizb-e Islami Turkestan (Islamic Party of Turkestan, Islamską Partią Turkiestanu), a według niektórych źródeł ETIM ma być zbrojnym ramieniem tej partii. Politycznym celem obu struktur jest utworzenie na terenie Sinkiangu Islamskiego

Państwa Wschodniego Turkiestanu². W okresie radzieckiej interwencji w Afganistanie (1979–1989) wielu Ujęgurów walczyło po stronie mudżahedinów. Po wycofaniu się ZSRR z Afganistanu powrócili oni do Sinkiangu, aby prowadzić zbrojną walkę o jego niepodległość. Organizacja utrzymywała kontakty z islamskimi ugrupowaniami działającymi w Tadżykistanie oraz z talibami, którzy rządzą Afganistanem przed inwazją USA (rozpoczętą w październiku 2001 r.).

Islamski Ruch Wschodniego Turkiestanu powstał w 1997 r. Jego główna siedziba znajduje się najprawdopodobniej w pakistańskim Waziristanie, gdzie prowadzi sieć obozów szkoleniowych. Władze chińskie twierdzą, że organizacja otrzymuje wsparcie z zagranicy, szczególnie od afgańskich talibów³, Arabii Saudyjskiej i niewielkich, lecz dobrze zorganizowanych diaspor ujęgurskich w Turcji, Kazachstanie, Tadżykistanie i Kirgistanie. Organizacja współdziała z Islamic Movement of Uzbekistan (Ozbekiston Islomiy Harakati, Islamskim Ruchem Uzbekistanu), Islamic Jihad Union (Unią Islamskiego Dżihadu) oraz afgańskimi i pakistańskimi talibami.

Zanim doszło do amerykańskiej inwazji na Afganistan w październiku 2001 r., ETIM prowadził z tego terenu swoje działania. Również tutaj separatyści ujęgurscy byli

¹ Ujęgurzy są największą mniejszością narodową (spośród 56) zamieszkującą Chiny. Liczbę Ujęgurów w Państwie Środka ocenia się na około 9 mln, czyli 9 proc. mieszkańców kraju. Ujęgurzy zamieszkują głównie północno-zachodnie tereny Chin, Sinkiang (Xinjiang), będące częścią historycznego Turkiestanu. W tej prowincji Ujęgurzy stanowią 40 proc. spośród blisko 20-milionowej społeczności. Większość mieszkańców to etniczni Chińczycy (Hanowie). Administracyjnie teren ten tworzy Autonomiczny Region Sinkiang-Ujęgur, którego ujęgurzy mieszkańcy podkreślają swoją tożsamość i odrębność narodową. Region rozciąga się na powierzchni ponad 1,6 mln km², zajmując jedną szóstą terytorium ChRL. Jego stolicą jest Urumczy z 2,5 mln mieszkańców, w której Ujęgurzy stanowią mniejszość. Sinkiang jest bogatą w złoża ropy naftowej i gazu prowincją. Ujęgurzy należą do najstarszych ludów tureckich na terenie Azji Środkowej. Są wyznawcami islamu. Od etnicznych Chińczyków odróżnia ich język, religia, kultura, a także budowa fizyczna.

² Sinkiang został włączony do Chin w 1759 r. W następnych latach jego ludność wielokrotnie buntowała się przeciwko cesarskiej władzy w Pekinie i dążyła do niepodległości. W 1864 r., przy wsparciu Rosji, Wielkiej Brytanii i Turcji, powstało ujęgurskie królestwo Kaszgarii, które przetrwało tylko osiem lat. W 1944 r. na ziemiach Wschodniego Turkiestanu utworzono dwa niepodległe państwa ujęgurskie: Socjalistyczną Republikę Wschodniego Turkiestanu i Islamską Republikę Wschodniego Turkiestanu, których istnienie zakończyło zwycięstwo rewolucji chińskiej w 1949 r. Od tej chwili Sinkiang jest Autonomicznym Regionem Sinkiang-Ujęgur.

³ Od 2007 r. Sinkiang jest potężnym centrum przerzutu narkotyków, głównie opium, z Afganistanu do Chin. Szacuje się, że handlem środkami odurzającymi zajmuje się tam ponad 10 tys. osób. Przedstawiciele policji twierdzą, że nie są w stanie rozwiązać tego problemu, ponieważ każda ostrzejsza akcja przeciwko handlarzom powoduje, że Ujęgurzy oskarżają władze chińskie o prześladowania religijne i polityczne.

szkoleni w obozach Al-Kaidy. W sierpniu 2002 r., po wizycie w Pekinie Richarda Armitage'a, ówczesnego zastępcy sekretarza stanu USA, władze w Waszyngtonie uznały ETIM za organizację terrorystyczną. W 2003 r. jej założyciel i przywódca, Hasan Mahsun, zginął z rąk żołnierzy pakistańskich, a pozbawiona charyzmatycznego przywódcy organizacja rozpadła się na kilka grup, z których każda zachowała dotychczasową nazwę. Grupą działającą w Pakistanie dowodził Abdul Haq Turkistani alias Saifullah, uważany przez niektóre źródła za przywódcę całego zbrojnego skrzydła ETIM. Zginął on najprawdopodobniej w lutym 2010 r. w Waziristanie Północnym w wyniku ostrzału raketowego dokonanego przez amerykański samolot bezzałogowy. Obecnie przywódcą ETIM jest Mahmati Adzi Mai Mai Ti alias Abuduxukur Damola. Spośród 23 Ujgurów schwytanych przez Amerykanów w Afganistanie i przetrzymywanych w bazie Guantanamo część zwolniono i przesiedlono do Albanii i na Bermudy. Decyzję tę tłumaczono m.in. tym, że zostali oni przeszkoleni do walki z Chińczykami w Sinkiangu, nie zaś przeciw Amerykanom i wojskom NATO.

Symbol ETIM

W ocenie chińskiego Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego ETIM stanowi największe zagrożenie terrorystyczne dla Chin. Chińskie władze przyznają jednak, że aktów terrorystycznych nie było wiele: od połowy lat 80. XX w. ich liczba wyniosła około 260. Zginęło w nich 160 osób, a blisko 440 zostało rannych⁴. Wbrew zapowiedziom Ujgurzy nie przeprowadzili żadnego zamachu terrorystycznego w czasie olimpiady w Pekinie w 2008 r., przed rozpoczęciem igrzysk dokonali jednak kilku krwawych zamachów w Sinkiangu. Dnia 4 sierpnia 2008 r. terroryści zaatakowali w Kaszgarze chińskich żołnierzy uprawiających poranną gimnastykę, zabijając 16 osób. Tydzień później przeprowadzili atak na posterunek służby bezpieczeństwa w Kuqa, w którym zginął jeden funkcjonariusz, a czterech zostało rannych. Kilka dni później, 12 sierpnia 2008 r., w pobliżu Kaszgaru zaatakowano posterunek kontroli drogowej. Zginęło wówczas trzech policjantów, a jeden został ranny. W styczniu 2009 r. służba bezpieczeństwa rozbiła grupę terrorystyczną współpracującą z ETIM, a w pierwszym kwartale 2009 r. zlikwidowała siedem innych grup terrorystycznych. Wszystkie zostały wykryte w okolicach Kaszgaru w południowo-zachodniej części Sinkiangu.

Źródło: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7540138.stm>
[dostęp: grudzień 2012]

Władze chińskie przyznały, że aresztowane osoby uczestniczyły w spisku islamskich terrorystów, którego celem było przeprowadzenie ataków na chińskie miasta przed igrzyskami, w tym na Pekin i Szanghaj. Zatrzymani byli powiązani z ETIM i współdziałali z Al-Kaidą. Według władz w Pekinie już w 2007 r. do Chin przybył przywódca ETIM Adzi Mai Mai Ti, aby osobiście przygotować zamachy terrorystyczne planowane na czas igrzysk olimpijskich. Celami zamachów miały być hotele

w Pekinie i Szanghaju, w których często zatrzymywali się obcokrajowcy, a także budynki rządowe i bazy wojskowe. Władze chińskie twierdziły, że komórki terrorystyczne kierowane przez Mai Mai Ti testowały nowe sposoby przeprowadzania ataków terrorystycz-

⁴ Najgroźniejszymi zamachami były: podłożenie bomby w 1997 r. przed bramą osiedla Zhongnanhai w Pekinie, zamieszkałego przez członków najwyższych chińskich władz partyjnych i państwowych, oraz w marcu 2008 r. w Urumczy udaremniona próba podpalenia samolotu pasażerskiego. przez 19-letnią Ujgurkę.

nych, m.in. z zastosowaniem zatrutego mięsa, trującego gazu czy zdalnie odpalanych ładunków wybuchowych. Ugrupowanie podobno zamierzało uprowadzić zagranicznych dziennikarzy, turystów i sportowców biorących udział w igrzyskach, aby szantażować międzynarodową społeczność i zakłócić przebieg olimpiady⁵.

Zagrożeniem terrorystycznym dla Chin jest również podziemna East Turkestan Liberation Organization (Organizacja Wyzwolenia Wschodniego Turkiestanu), założona w 1990 r. w Turcji. Organizacja działa na graniczących z Chinami terenach Kirgistanu i Tadżykistanu. Władze w Pekinie traktują Sinkiang jako linię frontu w wojnie z terroryzmem islamskim. Pogląd ten coraz częściej podzielają przywódcy państw Azji Centralnej, w których mieszkają ujęurskie mniejszości.

Problemy w Sinkiangu zaczęły narastać po 1993 r., wówczas gdy władze centralne w Pekinie zezwoliły zagranicznym firmom na poszukiwanie i eksploatację bogactw naturalnych. Ujgurzy uznali to za zagrożenie swojej tożsamości narodowej, zwłaszcza że do Sinkiangu w krótkim czasie przybyły tysiące Chińczyków. Sami Ujgurzy nie są w stanie włączyć się w realizację tych projektów z powodu niskiego poziomu wykształcenia i słabej znajomości języka chińskiego. Uczą się tego języka niechętnie, co jest jedną z przeszkód w otrzymaniu pracy. Brak perspektyw, głębokie poczucie braku nadziei i dominacja etnicznych Chińczyków powodują, że Ujgurzy

Symbol ETIM

w Sinkiangu są podatni na ekstremizm religijny. Życie religijne jest w pełni kontrolowane przez władze. W szkołach wszelkie oznaki religijne są zakazane. Religię można praktykować tylko w domach, medresach i meczetach. Od lat 90. XX w. Ujgurzy walczą o swobodę praktyk religijnych. Aby przyspieszyć integrację Sinkiangu z resztą Chin, władze centralne ogłosiły w 1999 r. Wielki Program Rozwoju Zachodu, przeznaczając olbrzymie kwoty na inwestycje, głównie w przemyśle wydobywczym. Konsekwencją tego był szybki rozwój regionu, który jednocześnie spowodował masową migrację Chińczyków na ten teren. Zaogniło to i tak napięte stosunki. W Sinkiangu dochodzi do licznych aresztowań działaczy niepodległościowych, co sprawia, że Ujgurzy uważają się za prześladowanych religijnie i politycznie.

Kulminacja niepokoїв nastąpiła w dniach 5–7 lipca 2009 r., gdy w starciach pomiędzy Chińczykami a Ujgurami w Urumczy i Kaszgarze zginęły, według oficjalnych informacji, 192 osoby, a ponad 1700 zostało rannych⁶. Lipcowe zamieszki w Sinkiangu były najbardziej krwawym wydarzeniem od czasu protestów na placu Tiananmen w 1989 r.⁷ Kontynuacją tej fali społecznych niepokoїв była seria ataków dokonywa-

⁵ Władze w Pekinie uważają, że walczą z trzema wrogimi siłami – terroryzmem, separatyzmem i religijnym ekstremizmem, które podobno dominują w społeczności Ujgurów.

⁶ Wszelkie zamieszki w Sinkiangu i Tybecie są kłopotliwe dla władz chińskich. Tym razem Pekin chciał się ustrzec przed błędem popełnionym podczas rozruchów w Tybecie w 2008 r. i natychmiast zaprosił do Sinkiangu zagranicznych korespondentów, którzy potwierdzili etniczny charakter rozruchów, ze wskazaniem na Ujgurów jako sprawców. Przedstawiciele organizacji ujgurskich informowali, że w zamieszkach w Urumczy zginęło ponad 400 osób, a według innych źródeł być może nawet od 600 do 800, a około 1,5 tys. trafiło do więzień.

⁷ W październiku 2009 r. sąd w Urumczy skazał na śmierć 12 Ujgurów uczestniczących w lipcowych zamieszkach. Oskarżono ich m.in. o morderstwa i podpalenia. Trzynasta osoba która przyznał się do zabójstwa i kradzieży oraz pomogła milicji w ujęciu jednego z podsądnych, została skazana na karę dożywotniego więzienia. Kolejnych ośmiu ujgurskich uczestników zamieszek skazano na śmierć na początku grudnia

nia przez Ujgurów z użyciem strzykawek, która zaczęła się w Urumczy 20 września 2009 r.⁸ Zaatakowano w ten sposób ponad 530 osób. Burmistrz Urumczy poinformował o zatrzymaniu 21 sprawców pokłuc, z których 4 zostało skazanych⁹. Zamieszki w stolicy regionu wybuchły ponownie 3 września, gdy grupa Chińczyków protestujących przeciwko „igłowym atakom” próbowała przerwać policyjny kordon i wdrzeć się do ujgurskiej dzielnicy. Dwa dni później siły bezpieczeństwa przywróciły spokój, ale zginęło 5 osób, a 14 zostało rannych.

Najwięcej gestów solidarności w stosunku do Ujgurów wykonują władze tureckie. Wynika to zarówno z bliskości kulturowej Ujgurów, jak i odradzania się w Turcji ducha panturkizmu – idei głoszącej jedność i solidarność wszystkich ludów tureckich, grupującej pokrewne kulturowo narody pod jej przewodnictwem. W Turcji schronienie znaleźli przywódcy zlikwidowanej przez Pekin w 1949 r. Islamskiej Republiki Wschodniego Turkiestanu. Tu również znajdują azyl Ujgurzy, którzy uciekli z Chin. Także tu aktywnie działa Islamska Partia Turkiestanu, która finansuje pielgrzymki do Mekki dla Ujgurów mieszkających poza Turcją, m.in. w Europie. Działacze tej partii mają rekrutować bojowników, którzy następnie przechodzą szkolenia na zachodnim pograniczu Pakistanu. Ochotnicy mają być przygotowywani do ataków na chińskie cele położone poza Państwem Środka. Turecki premier Recep Tayyip Erdoğan mianem ludobójstwa określił rozruchy w Sinkiangu z lipca 2009 r. Wywiad chiński dysponuje podobno dowodami na dostarczanie broni Ujgurom przez paramilitarne organizacje z Turcji. Inne państwa muzułmańskie unikają wypowiedzi na temat niepodległości Sinkiangu i pozycji politycznej Ujgurów¹⁰.

Po zamieszkach w Urumczy w lipcu 2009 r. wzrosło zagrożenie dla chińskich interesów zarówno na Bliskim Wschodzie, jak i w Afryce Północnej. Było to związane z zapowiedzią ekstremistycznych organizacji islamskich powiązanych z Al-Kaidą przeprowadzenia operacji odwetowych przeciwko chińskim firmom i obywatelom tego kraju przebywającym w państwach muzułmańskich. Najbardziej zagrożone zamachami terrorystycznymi były firmy działające w Jemenie i Algierii. W tym drugim kraju pracuje ponad 50 tys. chińskich inżynierów i robotników. Działająca w Algierii Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami (Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu) zapowiedziała zemstę na Chińczykach¹¹, a antychińskie demonstracje odbywały się w Indonezji, Turcji. Podobne demonstracje, w których udział brała mniejszość muzułmańska, odbywały się w Europie Zachodniej. W październiku 2009 r. Abu Jahja al-Libi, jeden z przywódców Al-Kaidy w Afganistanie, w przesłaniu zamieszczonym w interne-

2009 r., a dwóm innym wymierzono karę dożywotniego więzienia. Za udział w zamieszkach zapadło 17 wyroków śmierci, dziewięć z nich wykonano na początku listopada 2009 r.

⁸ Do 5 września 2009 r. u żadnej z osób zaatakowanych strzykawkami nie wystąpiły objawy infekcji lub zatrucia. Niepokój z powodu tych ataków był bardzo duży, ponieważ w Sinkiangu notuje się najwyższy w całych Chinach wskaźnik zachorowań na AIDS.

⁹ Ujgurzy, którzy według władz wykazują separatystyczne tendencje, są szybko stawiani przed sądem. Procesy są tajnione i zbiorowe. Powszechne są wyroki śmierci.

¹⁰ Wynika to z ożywionych stosunków gospodarczych z Chinami oraz faktu, że kraje te nie są wzorem demokracji i tolerancji dla wyznawców innych religii.

¹¹ W czerwcu 2009 r. islamscy ekstremiści zaatakowali w Algierii grupę sił bezpieczeństwa, która konwojowała chińskich inżynierów pracujących tam przy budowie dróg. Zginęło wówczas 24 członków paramilitarnej straży. Choć samych Chińczyków wtedy nie zaatakowano, w raporcie miejscowej policji znalazło się stwierdzenie, że celem kolejnych ataków mogą być chińscy obywatele. Niebezpieczeństwo przeprowadzenia zamachów przeciwko chińskim celom w Algierii było tym większe, że na początku sierpnia 2009 r. doszło do antychińskich wystąpień w Algierze. Młodzi ludzie protestowali przeciwko odbieraniu im pracy przez Chińczyków.

cie ogłosił, że wrogami islamu są nie tylko Żydzi i „zachodni krzyżowcy”, lecz także Chińczycy. Oskarżył Pekin o prześladowanie wyznających islam Ujgurów i wezwał do świętej wojny przeciwko uciskowi stosowanemu przez Państwo Środka. Al-Libi ostrzegł też Chiny, że podziela los ZSRR. Stwierdził, że ateistyczne państwo zmierza ku upadkowi i spotka je to samo, co obaliło „rosyjskiego niedźwiedzia”.

Interesy społeczności ujugurskiej reprezentuje World Uyghur Congress (Światowy Kongres Ujgurów), który ma swoją siedzibę w USA. Na czele Kongresu stoi Rabija Kadir¹². Pekin utożsamia jej aktywność z działalnością na rzecz oderwania Sinkiangu od ChRL. Chińczycy głośno protestują, że działające w USA organizacje Ujgurów, przeważanie o charakterze nacjonalistycznym, otrzymują corocznie dofinansowanie z Narodowego Funduszu na rzecz Demokracji. Ma to uwiarygodnić przytaczane przez Chiny argumenty, że separatyzm ujugurski jest inspirowany i finansowany przez „siły zagraniczne”. Podczas sesji Amerykańsko-Chińskiego Dialogu Strategicznego i Ekonomicznego, która odbyła się 27–28 lipca 2009 r. w Waszyngtonie, Chińczycy prosili Amerykanów o zaprzestanie popierania działalności Rabiji Kadir. W tym czasie Ujgurka przebywała w Japonii na zaproszenie rządzącej tam Partii Liberalno-Demokratycznej. W dniu 3 września 2009 r. Rabija Kadir gościła w Parlamencie Europejskim, gdzie rozmawiała z posłami z podkomisji praw człowieka o losie ujugurskiej grupy etnicznej w Chinach. Kadir wezwała Pekin do dialogu o *sześciu dekadach represji* wobec tureckich mniejszości. Wyjaśniała posłom, że chiński rząd kłamstwem na temat lipcowych zajęć w Urumczy zasłania zbrodnie popełnione na Ujgurach, których dopuścili się chińskie służby bezpieczeństwa¹³.

Rabija Kadir

Źródło: <http://www.bugun.com.tr/haber-detay/121504-rabia-kadir-den-turkiye-ye-mesaj-haberi.aspx> [dostęp: grudzień 2012].

Na początku 2011 r. Islamska Partia Turkiestanu rozpowszechniła na ekstremistycznych forach nagranie wideo w języku mandaryńskim, w którym przedstawiciel medialnego skrzydła organizacji Islam Awazi (Głos Islamu) Faruk Turisun wyjaśnił przyczyny konfliktu pomiędzy Ujgurami a chińskim rządem. Stwierdził między innymi, że

¹² Nominowana do Pokojowej Nagrody Nobla Rabija Kadir (ur. 1947 r.) była w swoim czasie najbogatszą kobietą Chin. W 1999 r. została oskarżona o działalność wywrotową i wspieranie East Turkestan Liberation Organization (od 1996 r. jej mąż prowadził w USA działalność na rzecz niepodległości Ujgurów). Skazano ją na karę wieloletniego więzienia. W 2005 r., w geście dobrej woli przed wizytą w Pekinie ówczesnej sekretarz stanu Condoleezza Rice, została zwolniona. Wyemigrowała do USA. Kadir opowiada się za laickim Turkiestanem na wzór Turcji Atatürka, co wyróżnia ją od ETIM, dla którego wzorem jest Iran lub Arabia Saudyjska.

¹³ Kadir ostrzegła: *Demonizując w mediach protesty Ujgurów, tłumacząc się zagrożeniem, urzędnicy starają się usprawiedliwić masowe egzekucje, które już zostały zapowiedziane. Przewodnicząca Światowego Kongresu Ujgurów odrzuciła jednocześnie użycie przemocy po obu stronach: Czuję ból po stracie tak wielu istnień ludzkich, zarówno Chińczyków Han jak i Ujgurów, i potępiam wszelkie akty przemocy dokonane w Urumczy. Stwierdziła też, że: Tak naprawdę za buntem społecznym stoi sześć dekad polityki chińskiej administracji komunistycznej, która od dawna stara się osłabić ujugurską tożsamość.* Rabija Kadir zwróciła również uwagę na podobieństwa między losem Ujgurów a sytuacją Tybetańczyków: *Nadszedł czas, by chiński rząd porozmawiał ze mną, Jego Świątobliwością Dalajlamą i wszystkimi przywódcami mniejszości, które nie należą do społeczności Chińczyków Han, o tym, że robiono z nas złoczyńców, że byliśmy oczerniani i więzieni tylko dlatego, że nie zgadzamy się z biurokratyczną polityką, która dawno już zbankrutowała.*

celem władz w Pekinie jest zniszczenie etnicznej i religijnej tożsamości Ujgurów. W związku z tym dżihad staje się uprawnioną formą walki. Zaakcentował również wspieranie ujugurskich bojowników przez Al-Kaidę.

Pod koniec lipca 2011 r. podczas ataku na posterunek policji w mieście Hotan w Sinkiangu zginęło 18 Ujgurów. Według chińskich źródeł napastnicy zaatakowali obiekt i wzięli zakładników. W rządowych mediach wydarzenie nazwano *zorganizowanym z premedytacją atakiem terrorystycznym*. Natomiast zdaniem przedstawicieli ujugurskich emigrantów w Niemczech, monitorujących sytuację w prowincji, w starciach zainicjowanych przez policję zginęło 20 Ujgurów – funkcjonariusze śmiertelnie pobili 14 osób, 6 zastrzelili, a 70 uczestników zamieszek trafiło do więzienia. Kolejne krwawe zajścia wydarzyły się pod koniec lipca w Kaszgarze. I w tym przypadku strony chińska i ujugurska zaprezentowały całkowicie sprzeczne wersje wydarzeń. Według oficjalnego przekazu uzbrojeni w noże Ujgurzy najpierw porwali samochód ciężarowy i zabili kierowcę, następnie wjechali pojazdem w przechodniów, powodując śmierć prawdopodobnie ośmiu osób. Następnego dnia w restauracji podłożono bombę. Strażacy i policjanci, którzy przybyli na miejsce zdarzenia, zostali zaatakowani przez pięciu uzbrojonych ludzi, których zabito. W ataku zginęło też sześć postronnych osób. Według tej samej, oficjalnej, wersji jeden z ekstremistów miał przed śmiercią wyznać policji, że jest członkiem ETIM. Powiedział też, że przeszedł z towarzyszymi granicę Chin od strony Pakistanu, gdzie szkolił się w posługiwaniu bronią palną i ładunkami wybuchowymi. Strona ujugurska stwierdziła natomiast, że zamieszki w Sinkiangu zaczęły się od kłótni pomiędzy Ujgurami i policją.

Rzecznik Światowego Kongresu Ujgurów Dilxat Raxit przedstawił te wydarzenia jako *epizod w walce z okupacją chińską w Sinkiangu. Tłem zdarzenia są represyjne rządy chińskie*. W sierpniu Islamska Partia Turkiestanu wzięła odpowiedzialność za ataki przeprowadzone na posterunek policji w Hotan i serię zamachów w Kaszgarze. W nagraniu audio zamieszczonym na jednym z forów internetowych dowodzący ujugurskimi bojownikami Abdull Szakur Damla oskarżył Chiny o prowadzenie wrogiej polityki wobec muzułmanów mieszkających w zachodniej części Turkiestanu. W oświadczeniu podkreślił, że poświęcenie i męczeństwo to jedyna droga do wyzwolenia Sinkiangu spod okupacji chińskich komunistów. Zapowiedział również kontynuację działań do czasu opuszczenia Wschodniego Turkiestanu przez Chińczyków.

Od 11 sierpnia do 15 października 2011 r. siły bezpieczeństwa przeprowadziły operację przeciwko islamskim ekstremistom, monitorując najbardziej newralgiczne miejsca w Sinkiangu. Zwiększono liczbę posterunków na drogach i nasilono kontrole osób przebywających w miejscach publicznych. Pod koniec grudnia policja zastrzeliła siedmiu Ujgurów podczas próby odbicia dwóch zakładników uprowadzonych przez islamskich ekstremistów. Był to pierwszy ujawniony w mediach incydent po wydarzeniach w Hotan i Kaszgarze. Islamabad zapewnił Pekin, że podejmie walkę z ujugurskimi rebeliantami przebywającymi na terytoriach plemiennych. Deklarację taką złożył szef pakistańskiego MSW po spotkaniu z chińskim ministrem bezpieczeństwa publicznego. Obecnie większość członków ETIM na czele z Damlą ukrywa się prawdopodobnie na terenie Waziristanu Północnego.

HIZB UT-TAHRIR ISLAMI (PARTIA ISLAMSKIEGO WYZWOLENIA)

Symbol HTI

Hizb ut-Tahrir Islami – HTI wyodrębniła się z organizacji Al-Ichwan al-Muslimin (Bracia Muzułmanie) w Jordanii w 1953 r. Jej założycielem był Taki ad-Din (Taquiuddin) an-Nabhani¹, który zarzucił macierzystemu ugrupowaniu uległość wobec władzy, a także krytykował ich za odchodzenie od pierwotnych idei i zniekształcenie koranicznego przesłania. Do założycieli organizacji należeli także: Munir asz-Szukajri, Adil an-Nabulsi, Ghanim Abdu, Radżib Bajjudi at-Tamimi i Abd al-Kadim Zallum, którzy tworzyli antyjordańską opozycję. Nie godzili się oni z włączeniem Palestyny pod jordańską administrację po przegranej przez Arabów wojnie z Izraelem w 1949 r. Ugrupowanie przyjmuje podział świata na *dar al-islam* (ziemia islamu) i *dar al-harb* (ziemia wojny), dlatego terenem ich działań jest świat muzułmański, który potrzebuje oczyszczenia i powrotu do źródeł. Dalszym celem ich działań jest islamizacja pozostałej, nieislamskiej części świata. Realizacja tych dążeń powinna się dokonać przez stworzenie islamskiego państwa, które nie tylko przestrzegałoby szariatu, lecz także propagowałoby go na całym świecie. Program HTI koncentruje się przede wszystkim na odrodzeniu *kalifatu* jako jedynej możliwej i autentycznej formy państwa islamskiego oraz na zjednoczeniu społeczności muzułmańskiej, która doprowadzi do ożywienia cywilizacji islamu i odrzucenia zachodnich ideologii.

Program islamizacji, który An-Nabhani zawarł w dziele pt. *Nizam al-hukm fi al-islam (System władzy w islamie)*, obejmuje kilka etapów. Pierwszym jest działalność w konspiracji, następnymi – podjęcie dżihadu i głoszenie islamskiej misji, co pomoże przejąć kontrolę nad rządami, aby ostatecznie zislamizować całe społeczeństwo. An-Nabhani stworzył szczegółowy projekt konstytucji przyszłego państwa islamskiego, zawierającej 182 artykuły. Nakreślono w nim wytyczne dla takich sfer funkcjonowania idealnego państwa muzułmańskiego, jak: polityka, ekonomika i życie społeczne. An-Nabhani potępił zachodnią demokrację, określając ją mianem systemu laickiego, stworzonego przez człowieka, który nie daje się pogodzić z zasadami islamu i absolutnym charakterem szariatu w państwie. Islam zaś na-

Taki ad-Din an-Nabhani

Źródło: <http://www.spittoon.org/archives/513>
[dostęp: grudzień 2012].

¹ Taki ad-Din Ibrahim Jusuf an-Nabhani (1909–1977) w latach 1928–1932 studiował na uniwersytecie Al-Azhar w Kairze. Po powrocie do Palestyny wykładał prawo oraz pracował jako prawnik. Stał się jednym z bliskich współpracowników radykalnego, nastawionego antybrytyjsko *mufiego* Amina al-Husajniego. W 1941 r. wraz z Muhammadem al-Chatibem założył Dżama'at-e Islami Pakistan (Stowarzyszenie Muzułmańskie), które stało się miejscowym oddziałem Braci Muzułmanów. W czasie wojny arabsko-żydowskiej w 1948 r. wyemigrował do Syrii. Do kraju wrócił po jej zakończeniu w 1949 r. i ponownie rozpoczął pracę jako wykładowca akademicki i prawnik. Od 1953 r. poświęcił się założonej partii.

zwał religią demokratyczną i podkreślił, że demokracja jest immanentną częścią tego wyznania. Akcentując różnice między systemem władzy obecnych państw muzułmańskich opartym na wpływach Zachodu a walorami uniwersalnego systemu islamistycznego, An-Nabhani stworzył teorię państwa muzułmańskiego w pełni wolnego od obcych wpływów. W przyszłym, idealnym państwie islamskim pragnął wyeliminować stanowiska wzorowane na strukturze politycznej Zachodu, jak: prezydent czy ministrowie, wykreślił też słowa typu „republika” itp., oraz postulował ponowne wprowadzenie *kalifatu*. W jego koncepcji podkreślono przede wszystkim wartości islamu niezbędne dla nowoczesnego państwa. W istocie jednak w przyjętych przez niego założeniach znalazło się wiele rozwiązań i wzorów zachodnich, które poszerzyły tradycyjne wizje państwa muzułmańskiego o współczesne rozwiązania.

Ważnym punktem ideologii stała się walka z Zachodem i syjonizmem. Oznacza ona wyzwolenie muzułmańskiego społeczeństwa z będących pod wpływem Zachodu rządów w krajach arabskich. Izrael i Żydzi są postrzegani jako cel walki, ponieważ stanowią egzemplifikację Zachodu i główną przeszkodę w islamizacji regionu. Ideologia partii neguje jakiegokolwiek formy dialogu i tolerancji. Walka z „niewiernymi” przybiera formę aktywnego dżihadu, do którego są zobowiązani wszyscy muzułmanie. Propagowany przez członków ugrupowania radykalizm odrzuca możliwość współpracy z innymi, bardziej umiarkowanymi organizacjami muzułmańskimi, a krytyka nacjonalizmu i głoszony uniwersalizm pozwalają zdobywać nowych zwolenników. Organizację wyróżnia również niezmiennosc politycznego programu przejawiająca się w tym, że jej członkowie, szerząc nadrzędność islamu wobec wszelkich istniejących w przeszłości i teraźniejszości systemów, nie próbują dopasowywać rozpowszechnianych idei do zmieniającej się rzeczywistości.

Cechą charakterystyczną partii jest jej struktura organizacyjna, którą tworzą komórki liczące 5–10 członków. Ze względów bezpieczeństwa istnienie struktury jest utrzymywane w tajemnicy, podobnie jak system rekrutacji nowych członków. Kandydat musi przejść okres próbny, który trwa od miesiąca do roku. Składając przysięgę, nowy członek zobowiązuje się do realizowania celów organizacji i bezwzględnego posłuszeństwa kierownictwu, co ma zagwarantować zachowanie jedności ideologicznej. Podobnie jak system członkostwa, tak i kwestie finansowe są utrzymywane w tajemnicy. Wiadomo jedynie, że organizacja utrzymuje się z dotacji i wpływów ze sprzedaży publikacji.

Organizacja korzystała początkowo z pomocy finansowej egipskiej centrali Braci Muzułmanów, wkrótce jednak nastąpiła jej transformacja i zerwanie więzi z ruchem. Mimo to przejęła częściowo założenia jego programu działania, m.in. odwrót od Zachodu i zjednoczenie muzułmanów na całym świecie. Najważniejszym celem stało się wyzwolenie Palestyny. Chociaż An-Nabhani, zgodnie z ideologią umiarkowanego skrzydła Braci Muzułmanów, odżegnywał się od walki zbrojnej i nawoływał do wzmożonej działalności politycznej, która, jego zdaniem, jako jedyna mogła przynieść realne wyniki, nie wszyscy w organizacji podzielali ten punkt widzenia.

Władze Jordanii kilkakrotnie odmawiały rejestracji ugrupowania. Działająca w podziemiu organizacja stawiała sobie za cel obalenie rządu jordańskiego oraz zdobycie władzy w państwie. Po serii zamieszek wywołanych przez członków HTI w latach 60. XX w. Jordania zakazała działalności organizacji w tym kraju, co spowodowało przeniesienie siedziby organizacji do Bejrutu. W latach 70. w organizacji doszło do rozłamu. Część radykalnie nastawionych członków uważała, że nadszedł czas, aby przejąć władzę nie tylko w Palestynie, ale także w Jordanii, Syrii i Iraku, czyli tam, gdzie dzia-

łyły komórki ugrupowania. Próbowaly one obalić porządek konstytucyjny w Jordanii (1969 i 1971 r.) oraz w Iraku (1972 r.). Działanie te doprowadziły do wyodrębnienia się radykalnej frakcji o nazwie At-Tahrir al-Islami (Islamskie Wyzwolenie), już bez słowa „Hizb”, pod przywództwem Saliha Abd Allaha Sirijji, Palestyńczyka mieszkającego w Kairze. Uznał on, że obalenie rządu w Jordanii i utworzenie tam islamskiego państwa jest nierealne i w 1971 r. przybył do Egiptu. Po utworzeniu podziemnej siatki Sirijja podjął próbę przejścia kontroli nad Akademią Wojskową w Kairze, co miało być początkiem powszechnego powstania przeciwko władzom tego kraju. Służby specjalne rozprawiły się z konspiratorami i rozbiły ich organizację. Część jej członków przyłączyła się do Al-Dżama'a al-Islamiyya fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej) i Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipskiego Islamskiego Dżihadu). Kierownictwo Braci Muzułmanów potępiło tę próbę zamachu.

Zgodnie ze statutem organizacji jej przywódcą może zostać wyłącznie Palestyńczyk. Po śmierci An-Nabhaniego kierownictwo nad organizacją przejął Abd al-Kadim Zallum, który funkcję tę sprawował do śmierci w kwietniu 2003 r. Obecnie przywódcą jest Atta Abd ar-Ruszta, inżynier, absolwent politechniki w Kairze, przez długi czas pełniący funkcję kierownika sekcji jordańskiej organizacji. Obecnie centrala HTI znajduje się w Londynie.

Ugrupowanie funkcjonuje w różnych warunkach politycznych. W niektórych krajach jego działalność nie jest zabroniona, a w Libanie, Jemenie i ZEA działa oficjalnie. W pozostałych państwach arabskich działalność HTI jest zakazana. Głoszony przez organizację uniwersalizm znajduje wielu zwolenników. Dzięki temu stała się ona międzynarodowym ruchem mającym swoje oddziały w wielu krajach muzułmańskich. Pod przewodnictwem najpierw An-Nabhaniego, a następnie Abd al-Kadima Zalluma HTI rozszerzyła działalność na wiele państw. Największe filie organizacji działają w Egipcie, Palestynie, Jordanii, Syrii, Libanie, Kuwejcie, Iraku, Arabii Saudyjskiej, ZEA, Tunezji, Sudanie, Turcji, Malezji, krajach byłego ZSRR położonych w Azji Centralnej i niektórych państwach europejskich (Wielkiej Brytanii, USA, Niemczech, Danii, Szwecji, Rumunii, Bośni i Hercegowinie). W ostatnich latach ugrupowanie dynamicznie rozwija działalność w Indonezji i Pakistanie. W Indonezji komórka HTI została założona w 1983 r. przez Australijczyka pochodzenia jordańsko-libańskiego Abd ar-Rahmana al-Bagdadię, który prowadzi szeroko zakrojoną rekrutację członków, przede wszystkim wśród studentów. Organizacja zdobywa zwolenników także wśród innych grup społecznych. W pierwszych dniach wojny w Iraku w 2003 r. zdołała zmobilizować tysiące osób do uczestnictwa w proteście w Dżakarcie.

W wydawanych publikacjach HTI dużo miejsca poświęca prześladowaniu swoich członków w krajach Azji Środkowej, przede wszystkim w Uzbekistanie. W Indonezji HTI działa w sposób legalny. W Pakistanie z kolei, gdzie wywiera znaczny wpływ na życie społeczno-polityczne, ma zhierarchizowaną, niejawną strukturę. Członkowie HTI rzadko uczestniczą w politycznych manifestacjach, w których jest możliwe ich zdekonspirowanie. Organizacja koncentruje się na działalności propagandowej i podnoszeniu świadomości religijnej społeczeństwa, wykorzystując do tego swoich przedstawicieli zakonspirowanych w administracji, środkach masowego przekazu i w wojsku.

Organizacja wyrzeka się stosowania siły w zaprowadzeniu „muzułmańskiego porządku”, który naprawiłby rzekome zło wyrządzone przez Zachód. Retoryka organizacji pełna jest jednak przemocy i nienawiści, przez co przyczynia się do radykalizacji niektórych środowisk muzułmańskich, szczególnie studentów i absolwentów nauk ścisłych

wyższych uczelni. W 1994 r. członkowie partii, działającej wówczas legalnie w Wielkiej Brytanii, zostali na krótko aresztowani za rozprowadzanie ulotek zatytułowanych: *Pokój z Izraelem jest przestępstwem przeciw islamowi*. Inny brytyjski działacz HTI Hajsam al-Haddad jest redaktorem biuletynu organizacji pt. „Al-Wa`i”, na którego łamach propaguje konieczność wprowadzenia rządów opartych na szariacie. Do czasu delegalizacji organizacji w 2004 r. w Wielkiej Brytanii oficjalnie działało radykalne skrzydło HTI – ruch Al-Muhadzirun (Emigranci), który powstał w 1996 r. Jego członkowie, którzy byli rekrutowani przede wszystkim spośród muzułmańskich studentów uniwersytetów, nawoływali do utworzenia państwa islamskiego w Europie. Lider Al-Muhadzirun, szejkh Umar Bakri Mohammad, były przewodniczący HTI w Wielkiej Brytanii, utrzymywał kontakty z działaczami Al-Kaidy, w tym z Osamą bin Ladenem, rzekomo finansującym szkolenia brytyjskich studentów w pakistańskich obozach².

W związku z delegalizacją HTI na Wyspach Brytyjskich jej członkowie używają różnych nazw, niekiedy bardzo mylących, na określenie organizacji, do której należą: Islamic Society, Islamic Front, Islamic Forum Against Communism, Al-Khilafah Publications, 1924 Committee, Muslim Media Forum, New Word Society.

Niemiecka komórka HTI została zdelegalizowana w styczniu 2003 r. na podstawie uprawnień, jakie przyznano niemieckiemu ministrowi spraw wewnętrznych w pakiecie antyterrorystycznym. Powodem delegalizacji były: antysemityzm, religijny fanatyzm i współpraca z niemieckimi neofaszystami³. Najbardziej żywiołowo, choć nielegalnie, partia rozwija się jednak w Uzbekistanie i Kirgistanie, a zwłaszcza w Kotlinie Fergańskiej, gdzie jest powszechnie znaną organizacją muzułmańskich fundamentalistów, skąd przenosi swoją aktywność na teren Federacji Rosyjskiej i Ukrainy.

Strategicznym partnerem HTI w Azji Centralnej jest Islamski Ruch Uzbekistanu. Do coraz gorszej kondycji ekonomicznej uzbeckiego społeczeństwa dołączył wszechobecny terror funkcjonariuszy milicji i służb bezpieczeństwa. Władze Uzbekistanu, formułując oskarżenia o terroryzm, zaczęły zwalczać wszelkie formy fundamentalizmu oraz uzasadniać w ten sposób większość swoich decyzji. Wobec totalnego terroru państwa, islam stał się źródłem protestu społeczno-politycznego. To w dużej mierze spowodowało popularność HTI, która w tym kraju jest obecnie jedyną poważną siłą o charakterze religijnym.

W Turcji w lipcu 2009 r. policja zatrzymała około 200 aktywistów HTI. Podczas akcji przeprowadzonej niemal jednocześnie w 23 prowincjach skonfiskowano między innymi wiele dokumentów świadczących o przynależności tych osób do zdelegalizowanego w Turcji ugrupowania.

W listopadzie 2008 r. w internecie pojawiła się strona: www.wirtualnykalifat.de.tl, prowadzona w języku polskim i odnosząca się do działalności HTI. Jej autorzy koncentrowali się na propagowaniu informacji na temat islamu mającego stanowić *chwalebą przeszłość Osmań-*

Symbol Wirtualnego Kalifatu

² Więcej na temat Umara Bakriego Mohammada w rozdziale *Al-Muhadzirun*.

³ Minister spraw wewnętrznych Niemiec Otto Schily tłumaczył swą decyzję tym, że założenia programowe HTI są skierowane przeciwko ideom porozumienia ponad różnicami religijnymi. Niemiecka filia organizacji skupiająca w swoich szeregach przede wszystkim radykalnych Palestyńczyków, zwolenników Hamasu, zwróciła na siebie uwagę antyizraelskim wiecem zorganizowanym na terenie politechniki berlińskiej. W demonstracji uczestniczyli także działacze neofaszystowskiej Narodowodemokratycznej Partii. Dlatego Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uznało tę współpracę za zbyt niebezpieczną i zdelegalizowało HTI.

skiego Kalifatu, zaangażowaniu na rzecz restytucji kalifatu, który powinien być podstawowym obowiązkiem każdego muzułmanina. Autorzy portalu zaznaczyli przy tym: *Prosimy Allaha, aby błogosławił nasz dżihad i pozwolił doczekać się restytucji naszego Państwa – Kalifatu, insz Allah! Na stronie tej chcemy również przedstawić naszą religię wszystkim poszukującym Prawdy. Intencja nasza to również głoszenie islamu w formie pełnej tolerancji dla innych. Chcemy czerpać zarówno z tradycji uczonych sunnickich, historii kalifatu i literatury Hizb at-Tahrir. Na stronie zaprezentowano szczegółowe materiały propagujące podstawy historyczno-ideologiczne organizacji, metody jej działania, zamieszczono także krytyczne w stosunku do Zachodu teksty, które ukazały się w polskich i zagranicznych mediach*⁴.

Hizb ut-Tahrir Islami posiada silną komórkę również na Ukrainie. Pomiedzy zwolennikami radykalnych form działalności a tzw. skrzydłem religijno-zachowawczym toczy się tam spór o sposób działania. Młodzież i cudzoziemcy z państw muzułmańskich forsują model radykalnej, zakonspirowanej struktury, z pełną dyspozycyjnością jej członków. Obserwuje się wzmożoną aktywność ugrupowania ukierunkowaną na indoktrynację muzułmanów w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Działania komórki koncentrują się głównie na propagowaniu idei kalifatu i radykalnej, wahhabickiej wersji islamu wśród umiarkowanych środowisk muzułmańskich. Przypuszcza się, że HTI jest powiązana z komórkami terrorystycznymi działającymi w Azji Centralnej i Europie Zachodniej.

W lipcu 2010 r. w Bejrucie odbyła się międzynarodowa konferencja HTI (jak wspomniano w Libanie organizacja działa legalnie), w której wzięło udział blisko 500 delegatów – zadeklarowanych zwolenników utworzenia światowego kalifatu opartego na konserwatywnych wartościach islamu. Podczas spotkania liderzy ruchu namawiali do stawiania oporu agresji imperialnych najeźdźców. Nawoływano m.in. do obalenia tureckiego premiera Recepa Tayyipa Erdoğan i afgańskiego prezydenta Hamida Karzaja. Mimo tych wezwań, szef biura prasowego libańskich struktur organizacji Ahmed al-Kasas zastrzegł, że jego ugrupowanie uznaje jedynie pokojowe metody rozszerzania swoich wpływów i nie stosuje nigdy środków przemocy fizycznej, aby osiągnąć cele ideologiczne. Nie przeszkadza to jednak HTI, aby głosić apele o stosowanie przemocy, skierowane do innych organizacji. Na przykład w grudniu 2010 r. organizacja rozpowszechniła w internecie apel, w którym wezwała siły zbrojne Pakistanu do przeprowadzenia zamachu stanu i obalenia władz państwa. Przypominano w nim muzułmańskie korzenie i tradycje pakistańskiej armii, a także ogłoszono, że nadeszła odpowiednia chwila, aby obalić skorumpowany oraz poddańczy wobec Indii i USA rząd i na terytorium Pakistanu utworzyć kalifat. Autorzy wyrazili przy tym opinię, że oba kraje nie były tak osłabione, jak to jest obecnie. Zaznaczono również, że rząd Jusufa Rezy Gilaniego dąży do eskalacji wewnętrznego konfliktu pomiędzy Pakistańczykami oraz pozwala na rozszerzenie amerykańskich wpływów w kraju i regionie, doprowadzając do sytuacji, w której żołnierze i agenci amerykańscy mogą bezkarnie zabijać i więzić obywateli Pakistanu. Na zakończenie organizacja ostrzegła, że ci, którzy nie podejmą postulowanych przez nią działań, odpowiedzą za to w Dniu Sądu Ostatecznego przed samym Stwórcą. Odniesienia religijne były obecne w całej treści apelu, który był wzbogacony odpowiednimi wersetami z *Koranu*, aby podkreślić znaczenie zawartych w nim słów.

W czerwcu 2011 r. w Pakistanie aresztowano generała Alego Khana, który służył w kwaterze głównej pakistańskiej armii w Rawalpindi. Był to pierwszy w dziejach

⁴ Strona była redagowana w Niemczech. W czerwcu 2009 r. władze niemieckie zamknęły portal. Jego miejsce zajęła witryna: www.khalifat-wilayah-lehistan.pl.

sił zbrojnych Pakistanu przypadek zatrzymania wysokiego rangą wojskowego. Khana aresztowano w związku z podejrzeniami o kontakty z HTI. Rzecznik pakistańskiej armii gen. Athar Abbas poinformował, że w armii nie ma miejsca dla osób wspierających ruchy ekstremistyczne lub religijnych radykałów. Śledztwo wykazało, że grupa oficerów na czele z Alim Khanem chciała dokonać zamachu stanu. Zeznający przed sądem mjr Suhali Akbar, który sam przyznał się do związków z HTI, powiedział, że podczas jednego ze spotkań członków i sympatyków organizacji gen. Khan podzielił się planem przejęcia kontroli nad Pakistanem. Miał stwierdzić, że wystarczy mu 400–500 ludzi. Jego plany miało popierać dowództwo 111. Brygady Piechoty, która w przeszłości brała już udział w przewrocie. Kluczowym elementem zamachu stanu byłoby wykorzystanie myśliwca F-16 pilotowanego przez jednego ze zwolenników HTI. Miał on wystartować z macierzystej bazy pod Rawalpindi i zbombardować sztab generalny, który znajduje się w tym mieście. Planowano przeprowadzenie nalotu w czasie konferencji z udziałem najwyższych dowódców. Gdyby atak się powiódł, pakistańskie wojsko zostałoby na pewien czas sparaliżowane. Ten sam pilot miał również dokonać nalotu na jedną z baz CIA w Pakistanie i obóz amerykańskiej firmy najemników Xe (dawniej Blackwater). Według słów mjr. Akbara informacja o planach zamachu stanu zachwiała jego poparciem dla HTI, która oficjalnie zakazuje stosowania przemocy. Dlatego też zgodził się zeznawać w procesie.

Podczas międzynarodowej konferencji poświęconej zagadnieniom ekstremizmu i terroryzmu, która odbyła się we wrześniu 2011 r. w Biszkeku (Kirgistan), zwrócono m.in. uwagę na aktywność HTI w Azji Centralnej i rosnącą liczbę członków i sympatyków tej organizacji. Szef Głównego Zarządu ds. Przeciwdziałania Ekstremizmowi MSW Kirgistanu Tałaj Akbajew poinformował, że w jego kraju zidentyfikowano już 1166 członków HTI.

HODŻATIJE (ARGUMENTACJA, OCZEKIWANIE)

Tajne stowarzyszenia Hodżatije zostało założone w 1953 r. w Meszhedzie przez radykalnego mułłę Mahmuda Tavallaia, znanego jako Mahmud Halabi. Ideologia organizacji odnosi się do sposobu funkcjonowania państwa islamskiego oraz głosi powrót ukrytego imama zwanego Mahdim, czyli szyickiego mesjasza¹.

Według wierzeń ukarze on winnych całego zła i zepsucia oraz przywróci sprawiedliwość, ale zanim to nastąpi, dojdzie do wielkiego zamętu społecznego i politycznego. Zdaniem członków stowarzyszenia wydarzenia te można przyspieszyć, wywołując chaos, choćby przez sprowokowanie potężnego międzynarodowego konfliktu, najlepiej z USA, tzw. wielkim szatanem (*doszman-e bozorg* – wielki wróg), lub Izraelem, określanym mianem „małego szatana”. Teoria ta nosi nazwę *tadžil* (przyspieszenie). Według niej muzułmanie powinni starać się przyspieszyć nadejście mesjasza. Na tej koncepcji jest też oparta doktryna innych mesjanistycznych grup ekstremistycznych.

Członkami stowarzyszenia Hodżatije prawdopodobnie są: prezydent Mahmud Ahmadineżad oraz wielu wysokich rangą wojskowych i oficerów służb specjalnych. Są oni jednocześnie związani z seminarium Hakkani w Kom², którego zwierzchnikiem jest ajatollah Mohammad Taqi Mesbah Jazdi, będący *mardża-e taqlid* (wzór do naśladowania)³.

¹ Postać mesjasza jest wspólna dla wszystkich trzech religii monoteistycznych. Mimo że judaizm, chrześcijaństwo i islam mają różne wizje zakorzenione w odmiennych historiach i tradycjach, istnieje jedna cecha wspólna: we wszystkich religiach nadejście mesjasza jest kojarzone z nadejściem ogromnej wojny – armagedonu. Szyicko-perski Mahdi, nazywany przy narodzinach Muhammadem, urodził się w 868 r. w mieście Samarra w Iraku. Nosi on wiele tytułów: Dwunasty imam, *Muntazar* (Oczekiwany), *Hudżdża* (Autorytet, Argument) oraz *Sahib az-Zaman* (Właściciel/Władca Czasu). Zniknął, gdy miał 5 lat. Instytut Ajande-je Rouszan (Jasna Przyszłość) z siedzibą w Kom specjalizuje się w teologicznych badaniach dotyczących Mahdiego.

² W Kom znajduje się meczet Fatimy, siostry ósmego imama Alego Rezy (zm. w 818 r.), którego mauzoleum jest położone w Meszhedzie. Znaczenia miasto nabrało po pierwszej wojnie światowej, kiedy schronili się w nim szyicki teologowie, wypędzeni przez Anglików z An-Nadżafu i Karbali w Iraku z powodu nawoływania ludności do buntu przeciwko brytyjskiemu panowaniu. Do miasta przybywają najbardziej pobożni muzułmanie. W większości są to kobiety z Iranu, Pakistanu, Turcji i Indii. W 1984 r. powstała w Kom pierwsza koraniczna szkoła dla kobiet. Działa tu największe na świecie skomputeryzowane centrum religijne, w którym zgromadzono setki tysięcy muzułmańskich tekstów od XIV w. Do 1963 r. w Kom nauczał imam Ruhollah Chomeini, zanim został aresztowany i deportowany najpierw do Turcji, a potem do Iraku (do An-Nadżaf). W Kom znajduje się koraniczne seminarium Hakkani, centrum irańskich talibów (tj. uczniów medres, nie mają oni jednak nic wspólnego z afgańskimi talibami) propagujące przemoc i głoszące nienawiść do demokracji. Wydawany przez centrum tygodnik „Partou-e Sokhan” drukuje listy ochotników, którzy w walce z „wrogami islamu” gotowi są ponieść męczeńską śmierć. Zwierzchnikiem akademii jest ajatollah Mohammad Taqi Mesbah Jazdi. W religijnych szkołach w Kom uczy się ponad 60 tys. studentów. Nieopodal Kom położony jest Dżamkaran, miejscowość, w której znajduje się święta studnia. Z niej, według wierzeń radykalnych szyitów, ma się wyłonić jako zbawiciel (Mahdi) Mohammad al-Muntazar, który zaginał w 873 (lub 879 r.) w okolicach Samarry.

³ Tylko siedmiu (w 2007 r.) spośród około 200 tys. szyickich duchownych w Iranie ma najwyższy tytuł wielkiego ajatollaha – wzór do naśladowania (*mardża-e taqlid*). „Zwykłych” ajatollahów jest znacznie więcej. Do uzyskania najwyższego tytułu niezbędne jest wieloletnie kształcenie i przejście wszystkich szczebli w hierarchii od mułły (*ochund*), *mudżtahida* (znawca *idżtihadu*, posiadający prawo i kompetencje do formułowania samodzielnych opinii na temat problemów współczesnego świata, ale zgodnie z nakazami islamu), *hodżżatoleslama* (argument na rzecz islamu), do ajatollaha (znak Boga) i *ajatollaha uzma* (najznamienitszy znak Boga).

Jazdi jest uważany za najbardziej radykalnego ze wszystkich irańskich konserwatystów. Jego zdaniem Islamska Republika Iranu powstała nie z woli ludu, lecz z woli samego Allaha. Jazdi jest przywódcą stowarzyszenia Hodżatije i największym autorytetem dla Ahmadineżada, który często odwiedzał go w Kom. Ajatollah przyczynił się do jego niespodziewanej wygranej w wyborach prezydenckich w czerwcu 2005 r., wydając fatwę nawołującą wszystkich wiernych do oddania głosu na Ahmadineżada. Po wyborach Jazdi twierdził, że Ahmadineżad został wybrany tylko dzięki bezpośredniej ingerencji Mahdiego. Jazdi był też twórcą konserwatywnej ofensywy, rozpoczętej jeszcze za prezydentury Mohammada Chatamiego, której celem było wyeliminowanie reformatorów z otoczenia prezydenta. Ofensywa przebiegała dwutorowo. Radykałom zależało na tym, aby Chatami głosił obietnice, które w rzeczywistości były nie do zrealizowania. Jednocześnie zasilali oni finansowo⁴ szyckie formacje militarne, począwszy od pasdarów⁵ do basidżów⁶ i członków Ansar-e Hezbollah (Obrońcy/Zwolennicy Partii Boga)⁷, tak aby ugrupowania te znalazły się w samym centrum irańskiego życia politycznego. Był to całkowity zwrot w porównaniu z polityką i nakazami ajatollaha Ruhollaha Chomeiniego, który stanowczo sprzeciwiał się udziałowi sił zbrojnych w polityce i był wrogiem stowarzyszenia Hodżatije. Jazdi natomiast postrzega militarne organizacje muzułmańskie jako przyszłą 20-milionową armię żołnierzy Mahdiego. Nie bez powodu mówi się więc, że prawdziwa władza znajduje się w Kom, a nie w Teheranie. Wiąż pomiędzy radykalnym politykiem, jakim jest prezydent Ahmadineżad, a jego ekstremistycznym mentorem duchowym, który głęboko wierzy w Mahdiego i potrzebę przyspieszenia jego nadejścia, musi budzić niepokój wielu Irańczyków oraz wspólnoty międzynarodowej.

Ajatollah Mesbah Jazdi

Źródło: <http://aquette.com/journal/2009/09/top-ayatollah-says-i.html>

[dostęp: październik 2012].

⁴ Co roku przywódca religijny (*rahbar*) Ali Chamenei otrzymuje 8 proc. dochodów ze sprzedaży ropy naftowej i może te środki rozdyktować według własnej woli. Dużą ich część otrzymują podlegające mu służby specjalne i Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami (Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej).

⁵ Pasdarowie – członkowie irańskiego Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej, który został utworzony przez ajatollaha Chomeiniego w 1979 r. w celu obrony rewolucji i wspomagania duchownych we wdrażaniu muzułmańskiego kodeksu i moralności. Jedną z głównych przyczyn jego powstania było dążenie ajatollahów do oczyszczenia armii. Irańska konstytucja wyznaczała wojsku zadania z zakresu obrony integralności, suwerenności i politycznej niezależności kraju, Korpus natomiast odpowiadał za ochronę rewolucji. Pasdarowie są formacją niezależną od regularnej armii i bezpośrednio podlegają przywódcy religijnemu. Dysponują siłami lądowymi, lotniczymi, marynarką wojenną, oddziałami specjalnymi (Quds) i wywiadem.

⁶ Basidżowie (Basidż-e Mostazafin – Mobilizacja Uciśnionych) to nazwa ochotniczej milicji religijnej założonej w 1979 r. i wchodzącej obecnie w skład Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej. Ochotnicy, którzy mogą być zmobilizowani w czasie konfliktu zbrojnego (nawet w liczbie powyżej 10 mln), w okresie pokoju strzegą muzułmańskiej moralności i porządku na ulicach miast. Członkiem Korpusu może zostać już dziecko (niezależnie od płci), które ukończyło 12. rok życia i przeszło obowiązkowy kilkumiesięczny kurs wojskowo-religijny.

⁷ Ansar-e Hezbollah – paramilitarna bojówka, której ślepo oddani szyckim duchownym członkowie wywodzą się najczęściej z biedoty zamieszkałej na przedmieściach Teheranu. Organizacja powstała w 1979 r. w celu zwalczania przeciwników ajatollaha Chomeiniego. Po ukształtowaniu się teokratycznego reżimu ugrupowanie znowu stało się aktywne po 1995 r. Zasłynęło m.in. z prześladowań Abdolkarima Sorusza, brutalnego tłumienia studenckich manifestacji w Iranie w 1999 r. w czasie prezydentury Chatamiego i ulicznych protestów w Teheranie w czerwcu i lipcu 2009 r., które były organizowane przez zwolenników Mira Hosseina Musawiego przeciwko wynikom wyborów prezydenckich, wygranych przez Mahmuda Ahmadineżada.

Wśród prominentnych członków Hodżatije oprócz prezydenta Ahmadineżada wymieniano m.in.: Parviza Dawuda – byłego wiceprezydenta, Gholama Hosseina Mohseni Eżeiego – byłego ministra informacji (wywiadu), Mustafę Pur-Mohammadięgo – byłego ministra spraw wewnętrznych, Alego Akbara Welajatiego – byłego ministra spraw zagranicznych i gen. Hosseina Firuzabadiego – szefa sztabu i organizatora pomocy wojskowej dla libańskiego Hezbollahu podczas ostatniej wojny przeciw Izraelowi latem 2006 r. Zarówno Edżehi, jak i Pur-Mohammadi zajmowali ważne stanowiska w rządzie, parlamencie i Najwyższej Radzie Bezpieczeństwa Narodowego. Mieli więc duże możliwości pozyskiwania sojuszników i manipulowania informacjami wywiadowczymi dla swoich celów. W ten sposób rząd irański był prawdopodobnie kontrolowany przez ultrakonserwatywnego Jazdiego. Najpotężniejszym sprzymierzeńcem ajatollaha w rządzie Ahmadineżada podczas jego pierwszej kadencji był Modżtaba Samare Haszemi⁸, unikający rozgłosu główny doradca prezydenta, który kontrolował decyzje polityczne Ahmadineżada. Władza Samarego Haszemi nad prezydentem wynikała również z dyrektywy Jazdiego. To on kiedyś zlecił Ahmadineżadowi, aby traktował Samarego jako osobistego przewodnika po mesjanistycznej ideologii. Samare, który miał dużo bardziej radykalne poglądy niż Ahmadineżad, inspirował większość projektów prezydenta, takich jak odnowa sanktuarium i meczetu w Dżamkaranie. Według niego mesjanistyczna ideologia powinna mieć większy wpływ na politykę Iranu, między innymi na wybór kolejnego Najwyższego Przywódcy. Również Samare wierzy w potrzebę przyspieszenia powrotu Mahdiego.

Modżtaba Samare Haszemi

Źródło: <http://www.moqavematfilmfest.ir/viewdetailnews.aspx?id=273> [dostęp: październik 2012].

Samare i Ahmadineżad chcieli zwiększyć wpływ „mesjanistycznych ugrupowań” na program jądrowy. W 2006 r. prezydent wysłał Samarego za granicę, najpierw do Francji, a następnie, w tajemnicy, do Japonii, żeby poprowadził zakulisowe negocjacje dotyczące irańskiego programu nuklearnego. Takie postępowanie doprowadziło do protestu Alego Laridżaniego, byłego negocjatora ds. programu atomowego⁹. Ahmadineżad i Samare byli jednak wspierani przez Gholamreżę Aghazade, byłego szefa Irańskiej Organizacji Energii Atomowej¹⁰. Aby upewnić się, że przesłanie Jazdiego dotrze do największej rzeszy ludzi, Ahmadineżad dziesięciokrotnie zwiększył rządowe dofinansowanie religijnych instytucji w Kom (do 3,5 mln dolarów rocznie). Poza członkami rządu prezydent otaczał się także zwolennikami mesjanizmu, takimi jak wpływowi ajatollah Ali Meszkini (zmarł 30 lipca 2007 r.), przewodniczący Rady Ekspertów¹¹. Krótco przed

⁸ Modżtaba Samare Haszemi jako były student Jazdiego zamiast obowiązkowego zdjęcia Chomeiniego lub Chameneiego, powiesił w swoim biurze portret swojego mentora.

⁹ W październiku 2007 r. Ali Laridżani został zdymisjonowany z funkcji negocjatora i zastąpiony przez mało znanego polityka z irańskiego MSZ Saída Dżalili.

¹⁰ Gholamreza Aghazade zrezygnował z przewodniczenia Irańskiej Organizacji Energii Atomowej w lipcu 2009 r. W latach 80. XX w. był wicepremierem Iranu w rządzie Mira Hosseina Musawiego i ministrem ds. ropy naftowej w latach 1985–1997, po czym został mianowany szefem organizacji ds. programu nuklearnego przez liberalnego prezydenta Chatamiego. Aghazadeh okazał się dużo lepszym administratorem niż Reza Amrollahi, którego zastąpił. Udało mu się narzucić mało aktywnej organizacji funkcję strażnika irańskiego programu nuklearnego.

¹¹ Radę Ekspertów tworzy 86 duchownych wybieranych przez społeczeństwo co osiem lat, jednak ich

wyborem Ahmadineżada na prezydenta w 2005 r. Meszkini twierdził, że Mahdi osobiście podpisał listę nowo wybranych członków parlamentu, ponieważ był zadowolony z muzułmańskiego programu rządu.

Rosnące wpływy stowarzyszenia Hodżatije budziły coraz większe zaniepokojenie nie tylko osób kojarzonych z liberalnym establishmentem, ale także byłych islamskich rewolucjonistów, związanych z konserwatystami. Niepokój wyrażali zarówno były prezydent Chatami, jak ajatollah Ali Chamenei. Niepokój był uzasadniony, ponieważ Ahmadineżad uważał się za nowego przywódcę całego muzułmańskiego świata. Obrona rewolucyjnych zdobyczy była dla niego równoznaczna z ich rozprzestrzenianiem poza granice kraju. Wobec niepowodzenia w realizacji tej doktryny podjęto działania mające na celu stworzenie nowej bliskowschodniej potęgi. Iran miałyby przewodzić związkowi muzułmańskich państw, które będą w opozycji do świata Zachodu. Generał Jahja Rahim Safawi¹², który do września 2007 r. był

dowódcą pasdarów, podczas spotkania z grupą oficerów powiedział: *Iran ma przyczynić się do powstania wielobiegunowego świata, w którym jedną z sił będą państwa islamu.*

Nie można wykluczyć, że Ahmadineżad, wierny wyznawca ideologii głoszonej przez Hodżatije, jest najprawdopodobniej przekonany o bliskim powrocie Mahdiego. Gdy w 2003 r. został burmistrzem Teheranu, chciał wyłączyć z ruchu jedną z głównych arterii miasta, ponieważ uznał, że właśnie ta droga zostanie wybrana przez dwunastego imama. Musiał jednak porzucić ten projekt. Przekazał za to 17 mln dolarów na odnowę „świętej” studni w Dżamkaranie, z której ma wyłonić się mesjasz. Jeszcze przed wyborami prezydenckimi w 2005 r. Ahmadineżad opracował plan miasta, na którym zaznaczył trasę powrotu Mahdiego. Chamenei jednak nie zgodził się na jego opublikowanie.

Skrajna mesjanistyczna ideologia wydaje się być stale rozpowszechniana w Iranie. Konserwatyści również mówią o Mahdim i o znakach wskazujących na jego rychłe nadejście. Według prezydenta powrót Mahdiego przyniesie dużo więcej niż tylko sprawiedliwość i pokój. Jego przyjście zmieni cały świat w muzułmańską republikę. Prezydent wierzy, że dążąc do przyspieszenia pojawienia się mesjasza, może liczyć także na wysokie stanowisko w przyszłym „światowym rządzie wybrańca”. W 2005 r. podczas spotkania zorganizowanego przez Muzułmańskie Stowarzyszenie Inżynierów Ahmadineżad otwarcie wyznał: *Podczas różnych okresów rewolucji czuliśmy, że nad ludnością Iranu czuwa jakaś ręka i siła. Święci prorocy przyszli, żeby położyć podwaliny pod realizację boskiej obietnicy. Obietnicą było ustanowienie, z pomocą Mahdiego, światowego muzułmańskiego rządu.* Niebezpieczeństwo wynikające z ambicji prezydenta wydaje się tym większe, im bardziej Iran zbliża się do posiadania broni atomowej.

Ajatollah Ali Meskini

Źródło: <http://www.rferl.org/content/article/1072849.html>
[dostęp: październik 2012].

kandydatury muszą być zatwierdzone przez 12-osobową Radę Strażników Konstytucji, kierowaną przez ajatollaha Ahmeda Dżanatiego. Do marca 2011 r. na czele Rady Ekspertów stał Ali Akbar Haszemi Rafsandżani. Stracił to stanowisko ze względu na związki z reformatorską opozycją. Zastąpił go ajatollah Mohammad Reza Mahdawi Kani. Jednak Rafsandżani wciąż przewodniczy 28-osobowej Radzie Konsultacyjnej (Arbitrażowej), powoływanej na pięć lat przez *rahbara*, która rozstrzyga spory między Radą Strażników a Parlamentem.

¹² Obecnie gen. Safawi jest doradcą ajatollaha Alego Chameneiego ds. sił zbrojnych.

Dla Ahmadineżada rewolucja islamska w 1979 r. była kontynuacją walki imama Al-Husajna¹³ z heretykami i niewiernymi. Ci, którzy chcą zostać męczennikami, nie powinni martwić się tym, że obecnie nie ma żadnych wojen – w przyszłości z pewnością znajdą się okazje do walki. Oznacza to, że jeśli zajdzie taka konieczność, Ahmadineżad z radością wyruszy na wojnę w obronie swego kraju i będzie ją uważał za starcie ze złem – takie samo, jak walka, która rozegrała się pomiędzy imamem Al-Husajnem a Jazydem. Słowa Ahmadineżada, że wrogom Iranu *nie jest przeznaczone nic więcej prócz zniszczenia*, wiążą się bezpośrednio z głoszoną przez niego ideologią. Ahmadineżad jest zwolennikiem teorii spiskowych. Twierdził na przykład, że duńskie karykatury proroka Muhammada, które wywołały burzliwe protesty w świecie muzułmańskim w 2006 r., były spiskiem zainicjowanym przez syjonistów przeciwko islamowi. W akcie zemsty jego administracja sfinansowała konkurs na karykaturę Holokaustu, a w grudniu 2006 r. zorganizowała konferencję przeciwników Holokaustu. Karykatury były od-

Źródło: <http://www.dookolaswiata.pl/kraje/bliskiwschod/iran/iran-mapa2.gif>
[dostęp: październik 2012].

zwierciedleniem poglądów, że Holokaustu w ogóle nie było albo że został wykorzystany przez Izrael w obronie jego interesów państwowych, sprzecznych z dążeniami narodowymi Palestyńczyków.

We wrześniu 2005 r. prezydent Ahmadineżad przemawiał do światowych przywódców podczas corocznego Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Wydawało mu się wówczas, że Allah uczynił go swoim posłańcem. Opowiadał później, że jeden z jego kolegów skomentował to wystąpienie w ten sposób: *Gdy zacząłeś od słów „W imię Boga”, ujrzałem wokół ciebie niebiańskie światło, które otoczyło cię, by chronić*. Ahmadineżad potwierdził: *Ja też to czułem* i dodał: *Nagle atmosfera się zmieniła Światowi przywódcy i goście oniemieli i przez następne 27 lub 28 minut nawet nie mrugnęli. Nie przesadzam. Spojrzałem na nich: byli zahipnotyzowani. Jakby byli we władaniu jakiejś siły*. Według Ahmadineżada Allah położył dłonie na głowach uczestników, upewniając się, że wysłuchają słów boskiego posłańca, czyli jego samego. Prezydent Iranu był pierwszym muzułmańskim przywódcą, który podczas sesji ONZ modlił się o szybsze nadejście mesjasza. Wraz z ponownym wyborem Ahmadineżada na prezydenta w 2009 r. temat ten stał się centralnym punktem jego programu.

¹³ Al-Husajn, drugi syn Alego ibn Abu Taliba, kuzyna i zięcia proroka Muhammada, trzeci szyicki imam. Zginął on pod Karbalą w dziesiątym dniu miesiąca *muharram* (pierwszym miesiącu roku według muzułmańskiego kalendarza) 680 r., otoczony z grupą swoich zwolenników przez wojsko umajjadzkiego kalifa Jazda. Szyicy uważają, że śmierć imama była haniebna i dla większości z nich bitwa ta symbolizuje walkę dobra ze złem. Dla upamiętnienia jego męczeństwa szyicy żałobnicy spotykają się dziesiątego dnia miesiąca *muharram* podczas święta Aszura, aby wspominać tę historię, będącą podstawą religijnej edukacji i tradycji w Iranie. Odbywają się wówczas przedstawienia pasyjne (*tazijja*) i procesje biczujących się pokutników (*tawwabun*), zadających sobie ból (*daste, matam*) łańcuchami lub specjalnymi ostrzami (*zanzir*). Pojęcie męczeństwa (*shahadat*) jest więc głęboko zakorzenione w umysłach szyitów.

W maju 2011 r. dotychczasowy zwolennik i mentor prezydenta, Jazdi, ogłosił, że Ahmadineżad jest opętany czarami i wymaga pomocy. Jego zdaniem najbliższy doradca prezydenta, Esfandiar Maszai, używa hipnozy i rzuca na Ahmadineżada uroki. Trudno było ukryć, że wypowiedzi te stały się elementem walki o władzę w Iranie. Spór wyszedł na jaw w połowie kwietnia 2011 r., po zwolnieniu przez prezydenta ministra wywiadu Haidara Moslehiego, do czego miał konstytucyjne prawo. Kilka godzin później ajatollah Chamenei odwołał tę decyzję. Powołał się na art. 110 Konstytucji, zgodnie z którym to on – najwyższy przywódca – jest odpowiedzialny za nadzór nad polityką prowadzoną przez władzę wykonawczą. Podobno Chamenei powiedział prezydentowi, że albo pogodzi się z przywróceniem Moslehiego, albo ma złożyć urząd.

Oskarżenia o czary niewątpliwie służą walce o władzę. Ahmadineżad nie może ubiegać się o trzecią kadencję w wyborach w 2013 r., wydaje się więc, że promuje na to stanowisko Maszaiego, z którym łączy go przyjaźń oraz to, że ich dzieci się pobrały. Wyrażano również opinie, że Maszai chciał zostać ministrem wywiadu i dlatego Ahmadineżad zwolnił Moslehiego. Według innej teorii Ahmadineżad potrzebuje swojego człowieka na czele ministerstwa wywiadu, aby eliminować przeciwników w wyborach parlamentarnych w 2012 r. Najwyższym duchownym jednak nie odpowiada związek prezydenta z Maszaiem także dlatego, że ten ostatni promuje islam bez hierarchów. W kwietniu kilkunastu zwolenników Ahmadineżada zostało aresztowanych, a jednego oskarżono o czary.

Wzrosła także fala krytyki wobec prezydenta w konserwatywnym parlamencie. W maju posłowie zagrozili mu odsunięciem od władzy, porównując go do dyktatora. Jeden z wpływowych parlamentarzystów powiedział Ahmadineżadowi, że parlament był dla niego przychylny z powodu ogromnych trudności, które pojawiły się po wyborach w 2009 r. Teraz jednak stanowisko parlamentu uległo zmianie. Trudności, o których mówił poseł, to masowe protesty opozycji. Wybuchły one po ogłoszeniu wyników wyborów prezydenckich, gdyż, zdaniem opozycji, zostały one sfalszowane. Do dymisji został także zmuszony związany z prezydentem Mohammad Malekzade, wiceminister spraw zagranicznych, który to stanowisko piastował zaledwie trzy dni. Parlament zagroził ministrowi dyplomacji Alemu Salehiemu, że jeśli nie odwoła zastępcy, zostanie przeciw niemu wszczęta procedura usunięcia ze stanowiska. Minister poddał się presji, a sąd nakazał aresztować Malekzade. Zarzucano mu przestępstwa finansowe, ale prawdziwa przyczyna miała podłoże polityczne. Malekzade był wcześniej we władzach Wysokiej Rady Irańskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych kierowanej przez Maszaiego.

Mesjanistyczna ideologia w wersji głoszonej przez Ahmadineżada zaostrzyła konflikt pomiędzy ajatollahami a członkami stowarzyszenia Hodżatije, skupionymi wokół prezydenta. Ahmadineżad promował heterodoksyjną wizję szyizmu, zgodnie z którą duchowni nie są potrzebni do kontaktu z Bogiem. Ajatollahowie dążyli więc do osłabienia Ahmedineżada przed wyborami parlamentarnymi w 2012 r., aby ograniczyć jego wpływy lub odsunąć go od władzy.

AL-ICHWAN AL-MUSLIMIN (BRACIA MUZUŁMANIE)

**Symbol Braci
Muzułmanów**

W marcu 1928 r. Hasan al-Banna z grupą kilku przyjaciół założył w Egipcie organizację Braci Muzułmanów (Al-Ichwan al-Muslimin), określaną niekiedy jako Stowarzyszenie Braci Muzułmanów (Dżama'at al-Ichwan al-Muslimin). Koncepcja działania tej organizacji była oparta na trzech głównych zasadach: pierwszą z nich był panislamizm, traktujący islam jako formę narodowej wspólnoty wszystkich muzułmanów, druga mówiła o muzułmańskiej drodze rozwoju i traktowała islam nie tylko jako religię, lecz przede wszystkim jako system norm pozwalający na rozwiązanie wszystkich świeckich problemów. Demokracja muzułmańska była zaś trzecią zasadą. Na czele organizacji stał Główny Przewodnik (*Murszid al-Amm*). Tekst przysięgi zobowiązywał każdego członka do bezwzględnego posłuszeństwa i pełnej lojalności wobec Przewodnika. Był on jednocześnie przewodniczącym dwóch głównych organów ruchu: Głównego Biura Przewodnictwa (*Maktab al-Irszad al-Amm*) oraz Komitetu Założycielskiego (Al-Haja at-Tasisijja), zwanego też Radą Naczelną (*Madżlis asz-Szura al-Amm*) lub też Zgromadzeniem Ogólnym (Al-Dżamijja al-Umumijja). Członkostwo w organizacji było początkowo 4-stopniowe. Pierwszym stopniem był asystent (*musaid*), drugim – członek (*muntasib*), trzecim – aktywista (*amil*), najwyższym zaś – bojownik (*mudżahid*). Stopień ten był dostępny tylko dla ludzi wybranych i najbardziej oddanych idei ruchu. Prawdopodobnie spośród mudżahedinów została utworzona później Sekcja Specjalna (An-Nizam al-Chass), której członkowie podjęli walkę przeciwko brytyjskiemu panowaniu, organizowali zamachy bombowe i zabójstwa. Po 1945 r. zniesiono 4-stopniowy system i wprowadzono 6-miesięczny okres próby (*tahta al-ichtijar*), po którym kandydat mógł zostać aktywistą (*amilem*).

W 1936 r. organizacja liczyła 800 członków, dwa lata później 200 tys., a pod koniec lat 40. XX w. liczbę członków oceniano na około 2 mln. Bracia Muzułmanie sprzeciwiali się stopniowo postępującej w Egipcie i sąsiednich krajach sekularyzacji oraz usiłowali zapobiegać zagranicznym wpływom, zalecając powrót do muzułmańskiego, religijnego społeczeństwa opartego na pierwotnych nakazach *Koranu*. Gwarancją zachowania tożsamości religijnej i kulturowej miało być prawo islamskie. Odrzucanie szariatu na rzecz ustawodawstwa europejskiego prowadziło bowiem do oddzielenia wiary od państwa, czyli do odrzucenia religijnych podstaw rozwoju muzułmańskiego społeczeństwa. Ideologia Braci Muzułmanów była zbieżna z koncepcjami głównych przedstawicieli ruchu odrodzenia religijnego z przełomu XIX i XX w. zwanego fundamentalizmem¹,

¹ Fundamentalizm jest upolitycznioną wersją islamu. Głosi surową interpretację islamu i wzywa do odrzucenia nowoczesności i powrotu do czystego, VII-wiecznego islamu proroka Muhammada i jego towarzyszy. Przedstawiciele tego ruchu byli zgodni co do celu działania, różnili się natomiast pod względem głoszonych metod. Dżamal ad-Din al-Afghani (1838–1897) wysuwał koncepcję ludowego powstania w celu zrzucenia rządów kolonialnych i utworzenia państwa islamskiego. Muhammad Abduh (1849–1905) był zwolennikiem stopniowych zmian społecznych i politycznych. Z kolei Raszid Rida (1865–1935) w swoich

jednak nadała mu ramy instytucjonalne. Bracia Muzułmanie starali się nabrać charakteru panislamskiego, tworząc grupy założycielskie, najpierw w Libanie, Syrii i ówczesnej Transjordanii. Siedziba w Kairze stała się centralnym ośrodkiem i punktem zbornym dla przedstawicieli z całego świata muzułmańskiego. Członkowie organizacji podejmowali zbrojne działania przeciwko żydowskim osadnikom i angielskim wojskom mandatowym oraz przeprowadzali akcje terrorystyczne wymierzone w przedstawicieli władz Egiptu. W grudniu 1948 r. dokonali m.in. zamachu na premiera Egiptu Mahmuda Fahmi Nukraszkiego². Nieudany zamach na prezydenta Egiptu Dżamala Abd an-Nasira (Nasera) w 1954 r. był przyczyną rozwiązania organizacji i początkiem kampanii prześladowań jej działaczy, która wywołała falę emigracji do krajów arabskich. W ten sposób ideologia Braci stała się popularna w świecie muzułmańskim, dając podstawę do tworzenia jego krajowych oddziałów w postaci grup, centrów i stowarzyszeń muzułmańskich.

W ciągu 20 lat działalności Bracia Muzułmanie przekształcili się z niewielkiej organizacji w Egipcie w wielki ruch religijno-społeczny z własnymi przedsiębiorstwami, wydawnictwami i placówkami oświatowymi. W następnych latach organizacja uzyskała charakter zdecentralizowanego ruchu o międzynarodowym charakterze, który swoim zasięgiem obejmował niemal wszystkie kraje muzułmańskie i państwa zamieszkałe przez muzułmańskie mniejszości. Obecnie Bracia Muzułmanie tworzą środowisko o charakterze panislamskim, które wykracza poza swoje pierwotne struktury, stanowiąc specyficzną wspólnotę międzynarodową, dążącą do odrodzenia potęgi islamu w duchu islamskiej ortodoksji. Ruch ten działa niemal we wszystkich państwach muzułmańskich.

Doktryna Braci Muzułmanów, sformułowana przez jego założyciela Hasana al-Bannę i późniejszego ideologa Sajjida Kutba³, wciąż stanowi wykładnię działalności tego ruchu. Należy jednak zauważyć, że o ile Al-Bannę interesowała głównie idea panislamizmu i zachowania tożsamości kulturowej wszystkich muzułmanów, to myśl Kutba obracała się wokół sprawiedliwości społecznej i utworzenia państwa islamskiego.

poglądach eksponował doskonałość islamu jako religii objawionej i *Koranu* jako ostatecznego posłania Boga ludziom. Jego gotowość do radykalnych działań w obronie islamu i umiarkowanie w sprawach odnowy religijnej przysporzyły mu wielu zwolenników.

² Seria zamachów w Kairze, zapoczątkowana w marcu 1948 r. atakiem na sędziego Ahmeda al-Chaznadara, była prowadzona do początku 1949 r. przez Nizam al-Chass i doprowadziła do zabicia Hasana al-Banny 12 lutego 1949 r. przez egipskie służby specjalne.

³ Sajjid Kutb (zm. 1966 r.), główny ideolog Braci Muzułmanów. Koncentrował się na sprawiedliwości społecznej i powstaniu państwa islamskiego. Głosił, że te dwie idee mogą zostać zrealizowane jedynie na drodze zbrojnej rewolucji przeciwko świeckim władzom w krajach muzułmańskich. Rezultatem tej walki miało być zniszczenie „królestwa człowieka” na rzecz „królestwa Allaha” na ziemi. Idee Kutba zawarte w dziełach *Fi zilal al-Quran al-Karim (W świetle Szlachetnego Koranu)* i *Maalim fi at-tarik (Drogowskazy, Kamienie milowe)* wywarły ogromny wpływ na powstanie i działalność Al-Dżama'a al-Islamiyya fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej), Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipskiego Islamskiego Dżihadu), Hamasu i wielu innych. Jego sformułowania *La budd li-islam an jahkum (Nieuchronnie zapanuje islam)* i *Al-mustakbal li-islam (Przyszłość należy do islamu)* są mottem ruchu Braci Muzułmanów, którzy propagują również maksymę: *Al-islam huwa al-hall (Islam jest rozwiązaniem)*.

Hasan al-Banna

Źródło: <http://ismaindia.net/2012/01/20/pemikiran-hasan-al-banna-dan-bangsa-melayu/> [dostęp: listopad 2012].

Al-Banna postrzegał przeprowadzenie reform w duchu fundamentalistycznym jako drogę do uwolnienia się państw muzułmańskich spod wpływów świata zachodniego oraz jako alternatywę dla komunizmu i kapitalizmu. Był przeświadczony o tym, że zmiany społeczne i podniesienie poziomu socjalnego w świecie arabskim pozwolą na powstanie islamskiego społeczeństwa. Temu celowi miały służyć tworzone różnego rodzaju instytucje pomocy społecznej oraz organizowanie struktur finansowych, handlowych i produkcyjnych.

Sajjid Kutb nie widział zasadniczych różnic między kapitalizmem i socjalizmem. Krytykując oba systemy, nie opierał się na zjawiskach zachodzących w „bazie” ekonomicznej, lecz w „nadbudowie”, a szczególnie na roli religii w danym systemie. Krytykował kapitalizm głównie pod kątem sfery moralności, co i obecnie większość muzułmanów wytyka Zachodowi. Nauczał, że muzułmanie odpowiadają za swoje czyny jedynie przed Bogiem. Argumentował, że wszystkie ludzkie rządy są bezprawne. W swojej pracy zatytułowanej *Nasza walka z Żydami* (1950) uczynił Żydów symbolem dominacji Zachodu, zła i zepsucia, które zagrażają integralności islamu. Wniósł do ideologii Braci Muzułmanów akcenty antyamerykańskie. Jego pisma radykalizowały nastroje wywołane popieraniem przez Waszyngton Izraela i świeckich przywódców w krajach arabskich. Kutb doszedł do wniosku, że sprawiedliwość i państwo islamskie mogą być wprowadzone jedynie za pomocą rewolucji przeciwko świeckiej władzy we wszystkich jej formach i przejawach. Stworzył w ten sposób koncepcję akcji bezpośredniej, a także utworzył radykalną frakcję w organizacji, która po jego śmierci w 1966 r. skupiła się wokół Muhammada Kutba (brat Sajjida) oraz Jusufa al-Kardawiego i opowiedziała się za walką zbrojną o wprowadzenie państwa muzułmańskiego.

Bracia Muzułmanie, prześladowani za czasów Abd an-Nasira, chętnie poparli jego następcę Anwara as-Sadata, tym bardziej, że uwolnił ich z więzień, a nawet wypłacał rekompensaty za krzywdy doznane za poprzednich rządów. Kryzys naftowy, który wybuchł w 1973 r. w wyniku wojny egipsko-izraelskiej, przyniósł światu olbrzymie zyski i umocnił pozycję Sadata. Dla fundamentalistów był to triumf Boga. Dzięki Sadatowi muzułmanie mogli odejść od socjalizmu i kapitalizmu i zwrócić się do Boga. Prezydent Sadat był pewien, że islamizacja Egiptu oraz jego osobiste związki z Braciami Muzułmanami dadzą mu przyzwolenie na realizację ambitnych planów w polityce międzynarodowej, a więc otwarciu na Zachód (*infatih*), a przede wszystkim dążeniu do rozwiązania problemu bliskowschodniego. Proces ten egipski przywódca rozpoczął przyjazdem do Jerozolimy w listopadzie 1977 r. i podpisaniem układu pokojowego z Izraelem w 1979 r. Decyzja Sadata okazała się szokiem dla całego świata islamu i przyniosła mu niemal powszechne potępienie. Ostatecznie doprowadziło to do zamordowania prezydenta 6 października 1981 r. przez islamskich ekstremistów z Egipskiego Islamskiego Dżihadu.

Z Braci Muzułmanów, którzy ukształtowali współczesny fundamentalizm islamski, wyłoniła się frakcja umiarkowana. Jej przedstawiciele od lat 80. XX w. biorą udział w polityce już nie tylko jako opozycja w stosunku do rządu, lecz także jako partia współ-

Sajjid Kutb

Źródło: <http://historysome.blogspot.com/2012/02/sayyid-qutb.html>
[dostęp: listopad 2012].

działająca z partią rządzącą i samym rządem. Do chwili obecnej wykorzystują najnowocześniejsze środki komunikacji. W Egipcie prawie nikt nie ma tyłu portali dyskusyjnych i blogów w sieci Internet, co Bracia Muzułmanie. Organizacja potępiała też działalność tych członków, którzy uważając Braci Muzułmanów za nie dość radykalnych i założyli własne ekstremistyczne ugrupowania. Potępienie wyrażone przez organizację przyczyniło się do marginalizacji radykalistów w społeczeństwie egipskim.

Zwolennicy umiarkowanego stronnictwa działali wcześniej wokół jego egipskich przywódców Hasana Ismaila al-Hudajbiego i Umara Tilimsaniego. Krytykowali ideę tzw. ekskomunikacji (*takfir*) głoszoną przez Kutba, która usprawiedliwia zabójstwa osób sprawujących władzę. Umiarkowani członkowie ruchu byli tym samym pod wpływem tradycji sunnickiej akceptującej kompromis z władzą. Sugerowali, że walka o islamizację (reislamizację) może być prowadzona legalnymi metodami. W 1984 r. Bracia Muzułmanie w Egipcie przejęli władzę nad Stowarzyszeniem Zawodów Medycznych, a w 1988 r. nad Stowarzyszeniem Inżynierów Chemików i Inżynierów Nuklearnych. Wkrótce potem objęli kierownictwo w stowarzyszeniach kupców, dentystów i aptekarzy, a w 1992 r. w Stowarzyszeniu Adwokatów i Prawników. Po śmierci Umara Tilimsaniego przywództwo nad ruchem Braci Muzułmanów sprawowali kolejno Hamid Abu an-Nasr (1986–1996), Mustafa Maszur (1996–2002), Hamun al-Hudajbi (2002–2004) i Muhammad Magdi Akef (2004–2010). Obecnie przewodniczącym jest Muhammad Badie (Badie). Jego zastępcami są Muhammad Habib i Muhammad Chajrat Szater.

Muhammad Badie

Źródło: http://occident.blogspot.com/2011_01_01_archive.html [dostęp: listopad 2012].

W wielu krajach Bracia Muzułmanie mają zakaz działalności. W Syrii uczyniono to w latach 70. XX w. Jej delegalizację poprzedziły zamachy i próby wszczynania walki zbrojnej przeciwko świeckim władzom. Syryjscy Bracia Muzułmanie, których głównym ideologiem był uczeń Sajjida Kutba – Said Hawwa – wielokrotnie określali rządzącą alawicką mniejszość jako odstępców od islamu. Hawwa krytykował nacjonalizm syryjski i głosił konieczność obalenia świeckich rządów. Kulminacja działań zbrojnych syryjskich radykałów nastąpiła na przełomie lat 70. i 80. XX w. W 1976 r. rozpoczęły się prześladowania członków Braci Muzułmanów.

W 1979 r. zbrojna grupa organizacji dowodzona przez Husniego Ablu dokonała ataku na Szkołę Artylerii w Aleppo. Najbardziej dramatyczne wydarzenia miały miejsce w 1982 r., kiedy w odwecie za zbrojne wystąpienia fundamentalistów wojska rządowe zbombardowały zrewoltowane miasto Hama, zabijając około 20 tys. jego mieszkańców.

Legalnie działa jordańska organizacja Braci Muzułmanów, która w swej historii miała oddziały na Zachodnim Brzegu, natomiast struktury w Strefie Gazy podlegały kierownictwu w Egipcie. Bracia Muzułmanie zajmowali tradycyjnie pozycje konserwatywne i wykazywali się lojalnością wobec monarchii haszymidzkiej w Jordanii. Ruch został oficjalnie zarejestrowany w 1946 r. – w tym samym roku, w którym Królestwo uzyskało niepodległość. Gdy w 1970 r. doszło do konfrontacji pomiędzy jordańskimi siłami zbrojnymi a bojownikami palestyńskimi, Bracia Muzułmanie przyjęli neutralne stanowisko, za które zostali nagrodzeni kilkoma stanowiskami ministerialnymi. Uczestniczą też w wyborach parlamentarnych. Największą reprezentację zdobyli w 1989 r. Obsadzili

wówczas 22 z 80 miejsc w parlamencie. O ile w latach 60. i 70. stanowili skuteczną osłonę monarchii przed ruchami lewicowymi, to 20 lat później zaatakowali radykalny islam. Spowodowało to rozłam w ruchu i powstanie jego radykalnego skrzydła – Dżabhat al-Amal al-Islami (Frontu Akcji Islamskiej). W 2006 r. na jego czele stanął Zaki Bani Arszyd, a obecnie przewodzi mu Hamza Mansur.

Uważa się, że wielu członków jordańskich Braci Muzułmanów utrzymuje kontakty z Hamasem, zdelegalizowanym w Jordanii w 1999 r., lub jest jego członkami. W 2006 r. aresztowano czterech członków parlamentu Jordanii należących do Braci Muzułmanów za udział w pogrzebie Abu Musaba az-Zarkawiego, przywódcy organizacji Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad (Grupa Jedności Boga i Dżihadu), którego zabito w Iraku. W tym samym roku władze egipskie przejęły kierownictwo nad Stowarzyszeniem Islamskiego Centrum Charytatywnego, które wraz ze swoimi szpitalami, klinikami, szkołami, domami dziecka i innymi placówkami często jest określane „państwem w państwie”. Dyrekcję oskarżono o korupcję, choć do tej pory nie zdołano jej przedstawić zarzutów. Zwolenników Braci wyrzucano też z organizacji studenckich, władz lokalnych i meczetów. W styczniu 2011 r., równoległe z protestami w Tunezji, które doprowadziły do ucieczki prezydenta, radykalne skrzydło organizacji zorganizowało antyrządowe demonstracje w największych miastach Jordanii. Doprowadziły one do obniżki cen artykułów oraz podwyżki płac i emerytur.

Spory ideologiczne spowodowały, że od egipskich struktur Braci Muzułmanów zaczęły kolejno oddzielać się grupy stosujące przemoc, np.: Egipska Grupa Islamska⁴ w 1971 r., At-Takfir wa al-Hidżra (Oskarżenie o Bezbożność i Wywędrowanie)⁵ w tym samym roku, Egipski Islamski Dżihad⁶ w 1978 r., Harakat al-Dżihad al-Islami fi-Filastin (Ruch Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu) w 1980 r. i Hamas w 1987 r. Zasadnicza różnica w filozofii tych organizacji a Braci Muzułmanów tkwi w kwestionowaniu przez nie poglądu, że wspólnota muzułmańska musi najpierw zostać nawrócona na ścieżkę prawdziwego islamu, a dopiero potem będzie mogła zaangażować się w zbrojny dżihad przeciwko niewiernym, zwłaszcza przeciwko Izraelowi. Ta właśnie rozbieżność opinii wyjaśnia, dlaczego założyciele znakomitej większości sunnickich ugrupowań terrorystycznych oddzielili się od wspólnych korzeni Braci Muzułmanów.

Wielu działaczy Al-Kaidy początkowo również znajdowało się pod wpływem ideologii Braci Muzułmanów, zanim ich drogi się rozeszły i przystąpili do światowego dżihadu. Członkiem tej organizacji był Osama bin Laden. Po wkroczeniu wojsk radzieckich do Afganistanu został on wysłany przez Braci Muzułmanów z pomocą dla mudżahedinów do Lahore w Pakistanie. Jednak wbrew instrukcjom Bin Laden udał się do Peszawaru, aby dołączyć do działających tam bojowników, z którymi później przedostał się do Afganistanu. Wówczas kierownictwo organizacji, które obawiało się, że ewentualne zatrzymanie saudyjskiego obywatela na afgańskim terytorium spowoduje konflikt

⁴ Por. rozdział *Al-Dżama'a al-Islamiyya fi Misr*.

⁵ Początek działalności organizacji jest datowany na przełom lat 60. i 70. XX w., choć za oficjalną datę jej powstania uważa się rok 1971. Ideologia organizacji została oparta na tezie o konieczności uzdrowienia świata muzułmańskiego znajdującego się w stanie *dżahiliji* (stan niewiedzy i ciemnoty, jak nazywano okres na Półwyspie Arabskim sprzed islamu). Przywódca ugrupowania, Szukri Ahmed Mustafa, ogłosił powszechny *takfir*, uznając za *kafira* (bezbożnika, niemuzułmanina) każdego, z wyjątkiem członków swego ugrupowania.

⁶ Organizacja założona w 1978 r. przez Muhammada Abd as-Salama Faradza i Abduda Abd al-Latifę az-Zummura. Członkowie ugrupowania koncentrowali się na infiltracji instytucji państwowych, m.in. policji i wojska. Byli organizatorami i wykonawcami zamachu na prezydenta Egiptu Anwara as-Sadata 6 października 1981 r. oraz nieudanego zamachu na jego następcę, prezydenta Hosniego Mubaraka 26 czerwca 1995 r. w Addis Abebie.

dypłomatyczny pomiędzy ZSRR a Arabią Saudyjską, wydało decyzję o jego wykluczeniu z szeregów ugrupowania. Gdy o Bin Ladenie stało się głośno, Bracia Muzułmanie zaprosili go do organizacji, której członkostwo jednak odrzucił. Swoją decyzję argumentował tym, że zachowując niezależność, łatwiej zyska przychyłność różnych ruchów muzułmańskich. Ideolog Al-Kaidy, Ajman az-Zawahiri⁷, w książce pt. *Al-Hasad al-murr (Gorzkie żniwo)* zarzucił Braciom Muzułmanom bierność i odmowę walki przeciwko niewiernym rządów w krajach muzułmańskich. Jednak pod względem ideologicznym organizacja ta wciąż pozostaje głównym punktem odniesienia, z którym identyfikuje się większość muzułmańskich ekstremistów. Duża popularność Braci Muzułmanów na świecie, szczególnie w krajach muzułmańskich, nie przenosi się bezpośrednio na działalność terrorystyczną członków tego ugrupowania. Mimo że ideologia Hasana al-Banny i Sajjida Kutba stała się źródłem inspiracji dla najbardziej znanych organizacji terrorystycznych, wywodzących się z Braci Muzułmanów, to sam ruch nie przejawiał dotychczas zainteresowania zbrojnym dżihadem. Można wyrazić opinię, że Bracia Muzułmanie stali się pewnego rodzaju szkołą idei, mającą swoje własne cele i sposoby działania. Wykracza ona jednak poza poszczególne struktury, stanowiąc specyficzną wspólnotę międzynarodową, której ważną częścią są europejskie instytucje i organizacje muzułmańskie będące pod bezpośrednim wpływem ruchu lub kierowane przez jego przedstawicieli. Podmioty te tylko z nazwy wydają się nie mieć nic wspólnego z Braci Muzułmanami, np. muzułmańskie centra, islamskie centra kulturalno-oświatowe, instytuty naukowe, struktury ligi muzułmańskiej w niektórych krajach Europy: Fédération of Islamic Organizations in Europe (Federacja Organizacji Muzułmańskich w Europie), Union des Organisations Islamiques en France (Unia Organizacji Islamskich we Francji), Forum of European Muslim Youth and Student Organizations (Forum Europejskich Islamskich Organizacji Młodzieżowych i Studenckich), World Assembly of Muslim Youth (Światowe Zgromadzenie Młodzieży Muzułmańskiej) i wiele innych. Z drugiej strony czołowi przedstawiciele Braci Muzułmanów we własnym środowisku niejednokrotnie głoszą radykalne hasła, pogłębiające i utrwalające religijne podziały oraz wywołujące falę nienawiści, natomiast na forum publicznym zaprzeczają tym stwierdzeniom. Posługują się przy tym specyficznymi dobranymi wersetami z *Koranu* i hadisów.

Instytucje finansowe, założone przez ruch Braci Muzułmanów lub wielu jego członków i sympatyków, wspierały różne organizacje o charakterze ekstremistycznym. Istnieją dowody na udzielanie przez Bank at-Takwa (Bank Bojaźni Bożej) pomocy finansowej palestyńskiemu Hamasowi, algierskim Al-Dżabha al-Islamiyya lil Inkaz (Front Islamique du Salut, Islamskiemu Frontowi Ocalenia,) i Al-Dżama'a al-Islamiyya al-Musallaha (Groupe Islamique Armé, Islamskiej Grupie Zbrojnej) oraz tunezyjskiej organizacji islamistycznej An-Nahda (Odrodzenie). Z kolei International Islamic Charitable Organization (Międzynarodowa Islamska Organizacja Charytatywna), Benevolence International Foundation (Międzynarodowa Fundacja Dobroczynności), International Islamic Relief Organization (Międzynarodowa Islamska Organizacja Pomocy), Holy Land Foundation for Relief and Development (Fundacja Ziemi Świętej ds. Pomocy i Rozwoju) oraz powiązany z Braci Muzułmanami Comité de Bienfaisance et de Secours aux Palestiniens en France (Komitet Dobroczynności i Wsparcia Palestyńczyków we Francji) udzielały pomocy Hamasowi. Wśród innych organizacji dobroczynnych związanych w mniejszym lub większym stopniu z Braci Muzułmanami i zaangażowanych w pomoc ugrupowaniom ekstremistycznym

⁷ Więcej na temat Ajmana az-Zawahiriego w rozdziale *Al-Dżihad al-Islami al-Misri*.

wymienić należy: Benevolence Association Muwaffaq (Stowarzyszenie Dobroczynności Muwaffaq – Błogosławiona Pomoc), Human Relief International (Międzynarodowa Pomoc Humanitarna), Hajat al-Ata al-Islamijja al-Alamijja (Islamic Relief Committee, Islamski Komitet Pomocy), Wakala ar-Rahma ad-Duwalijja Lil al-Asa (Mercy International Relief Agency, Międzynarodowa Agencja Miłosiernej Pomocy), Human Relief Agency (Agencja Pomocy Humanitarnej), Human Appeal International (Międzynarodowy Apel Humanitarny), Dżama'at Ahi al-Turas al-Islami (Revival of Islamic Heritage Association, Stowarzyszenie Odrodzenia Dziedzictwa Islamu), zwaną również Organization of Revival Islamic Heritage (Organizacja Odrodzenia Dziedzictwa Islamu)

Bracia Muzułmanie nie są bezpośrednio zaangażowani w działalność terrorystyczną i oficjalnie potępili zamachy z 11 września 2001 r., jednak wypowiedzi działaczy, będących niejednokrotnie religijnymi uczonymi, często stanowią pochwałę przemocy, a tym samym inspirują religijnych fanatyków do terrorystycznej aktywności. Według niektórych analityków nie ma znaczenia, że ci sami aktywiści Ruchu Muzułmańskiego, jak coraz częściej nazywa się Braci, odzęgną się od stosowania siły, skoro są źródłem jej ideowej inspiracji. Przykładem takiej postawy są prominentne postacie Ruchu: Jusuf al-Kardawi (Karadawi)⁸, który odrzuca wizję rozdziału polityki od religii, i Tarik Ramadan⁹, słynący z liberalnego, koncyliacyjnego przesłania dla zachodniego społeczeństwa, ale kiedy przemawia do świata muzułmańskiego, potrafi być nieprzejednany i doktrynalny. Nie należy przy tym zapominać, że w etosie Braci Muzułmanów główne wartości stanowi waleczność i gotowość poświęcenia się, z męczeństwem włącznie, co realizują zamachowcy samobójcy będący członkami różnych organizacji, które nie mają z ruchem Braci Muzułmanów rzekomo nic wspólnego.

Jusuf al-Kardawi jest przewodniczącym International Union of Muslim Scholars (Międzynarodowej Unii Uczonych Muzułmańskich) z siedzibą w Irlandii. Jego poglądy są w coraz większym stopniu zgodne z interpretacją islamu lansowaną od lat 90. XX w. przez Al-Kaidę. Choć odzęgnuje się on od pojęcia dżihadu sankcjonującego ataki na zachodnią ludność cywilną, to jednak podawane przez niego kryteria legalności walki obronnej pozostają bardzo szerokie. W dalszym

Jusuf al-Kardawi

Źródło: <http://muslim-medianetwork.com/mmn/?p=741>
[dostęp: listopad 2012].

⁸ Jusuf al-Kardawi (ur. 1926 r. w Egipcie) przez dziesięciolecia zasiadał w ścisłym kierownictwie Braci Muzułmanów. Głosi konieczność odrodzenia wspólnoty wiernych – *ummy*, która miałaby rozciągać się od Maroka po wybrzeża Pacyfiku, kładąc kres zachodniej hegemonii nad światem. Pragnie zmobilizować wiernych do działania na rzecz realizacji wielkiego planu wspólnoty muzułmańskiej w Europie i Ameryce. W 1990 r. zredagował tekst zatytułowany *Priorytety Ruchu Muzułmańskiego w nadchodzącym okresie*, w którym m.in. zdefiniował cele Braci Muzułmanów jako zorganizowane, wspólne działanie zmierzające do uczynienia islamu religią panującą nad światem. Al-Kardawi na stałe mieszka w Katarze, gdzie w telewizji Al-Jazeera prowadzi program *Islam i życie*. Posiada również własną witrynę internetową www.qardawi.net. Opublikował około 50 książek.

⁹ Tarik Ramadan jest wnukiem Hasana al-Banny. Napisał kilka programowych książek, w tym m.in. *Być europejskim muzułmaninem*. Wykłada m.in. w Oxfordzie. Uniwersytet Notre Dame w USA zerwał z nim współpracę, gdy wsparł finansowo organizację związaną z Hamasem. W sierpniu 2009 r. stracił posadę doradcy władz Rotterdamu w sprawach integracji muzułmanów. Powodem tej decyzji było jego wystąpienie w irańskiej reżimowej telewizji. Był również doradcą rządu brytyjskiego ds. integracji muzułmanów na Wyspach. W 2004 r. tygodnik „Time” uznał Tarika Ramadana za jednego ze 100 najbardziej wpływowych intelektualistów na świecie. Krytykowany jest m.in. za to, że odmawia potępienia homofobii i zwyczaju podporządkowania kobiet mężczyznom.

Tarik Ramadan

Źródło: <http://www.tnr.com/book/reviews/politics> [dostęp: listopad 2012].

ciągu uznanie operacji męczeńskiej (*amalija al-istishadijja*), czyli ataku samobójczego, za element walki z „niewiernymi” pozostaje subiektywną decyzją każdego muzułmanina. W końcu 2010 r. w egipskiej telewizji Al-Hayat 2 Al-Kardawi przedstawił po raz kolejny swoją koncepcję dżihadu. Według niego obowiązek dżihadu należy rozumieć wyłącznie jako walkę obronną prowadzoną za pomocą wszelkich dostępnych środków, do której są zobligowani wszyscy muzułmanie w momencie ataku na ich kraj lub zajęcia go przez zagranicznych „niewiernych”. W tak rozumianym dżihadzie mogą wziąć udział i kobiety, i dzieci, bez konieczności uzyskania zgody ze strony swojego męża lub rodziców. Wszyscy muzułmanie powinni pomagać wyznawcom islamu,

którzy nie są w stanie odeprzeć ataków silniejszego nieprzyjaciela. Pomoc ta powinna obejmować wsparcie materialne z dostawami broni włącznie oraz know-how, np. w zakresie technik budowy broni przeciwpancernej. W ramach tak rozumianego dżihadu dozwolone są operacje męczeńskie przeciwko okupantom.

Al-Kardawi w swoim wywiadzie telewizyjnym usankcjonował ponadto walkę Palestyńczyków z Izraelem. Kwestię palestyńską po raz kolejny przedstawił jako nie tylko konflikt dwóch narodów, lecz przede wszystkim jako walkę stanowiącą święty obowiązek wszystkich wyznawców islamu. Obecny proces pokojowy pomiędzy Palestyńczykami a Izraelem należy odrzucić, gdyż jest to – jego zdaniem – proces jednostronny, mający na celu wprowadzenie pokoju wyłącznie na zasadach izraelskich. Ponadto, w jego opinii, partycypowanie przez muzułmanów w spotkaniach międzyreligijnych z udziałem Żydów nie może być dopuszczalne, do momentu aż władze izraelskie nie skończą swojej antypalestyńskiej agresji. W interesie wszystkich sunnitów powinno też leżeć istnienie silnego Iranu, a wszelkie próby skłócenia ich z szyitami oddalają perspektywę wyzwolenia Palestyny.

Bracia Muzułmanie mogą po dziesięcioleciach nieobecności odegrać ważną rolę w Egipcie. Zamieszki, które wybuchły w tym kraju w styczniu 2011 r. stworzyły nową jakość w stosunkach społecznych i politycznych. Bracia Muzułmanie, największe egipskie ugrupowanie opozycyjne, dotychczas nie mogli wystawić kandydata na prezydenta, prawo to przysługiwało bowiem wyłącznie partiom, a władze konsekwentnie odmawiały przyznania organizacji takiego statusu. Jej przedstawiciele, uczestniczący w wyborach parlamentarnych, startowali jako kandydaci niezależni. Po raz pierwszy przystąpili do wyborów w 1987 r. pod hasłem *Al-islam huwa al-hall (Islam jest rozwiązaniem)* w ramach koalicyjnej partii At-Tahaluf al-Islami (Sojusz Islamski). W 2005 r. zdobyli 20 proc. mandatów, uzyskując 88 miejsc w 454-osobowym parlamencie. Podczas wyborów w 2010 r. z powodu manipulacji władz kandydaci ruchu nie weszli do parlamentu, a w drugiej turze Bracia Muzułmanie wycofali się z wyborów, gdyż, ich zdaniem, wyniki głosowania w pierwszej turze zostały sfalszowane na korzyść partii prezydenckiej (Partia Narodowo-Demokratyczna).

Postawa Braci Muzułmanów w trakcie antyrządowych zamieszek, które wybuchły w styczniu 2011 r., była stosunkowo wstrzemięźliwa. Przedstawiciele organizacji, na

czele z przewodniczącym Abd Al-Munimem Abu al-Futuhem al-Hadim, weszli w skład obozu opozycyjnego domagającego się ustąpienia prezydenta Hosniego Mubaraka. Prowadzili również rozmowy z wiceprezydentem Umarem Sulejmanem. Podczas trwania protestów Jusuf al-Kardawi wezwał w telewizji Al-Jazeera prezydenta Egiptu do wycofania się z polityki, zanim zostanie usunięty i postawiony przed sądem. Nazwał też Mubaraka *ślepy*, *gluchym głupcem*. Ponadto podczas krwawych wydarzeń w Libii wydał fatwę nakazującą armii libijskiej zabić płk. Muammara Kaddafiego. Jego wystąpienie zostało wyemitowane przez telewizję Al-Jazeera. Wezwał w nim również armię libijską, *by nie słuchała tego, który nakazuje im atakować lud*.

Egipcyscy Bracia Muzułmanie zaprzeczali sugestiom, że ich celem jest władza, ale przyjęli ofertę rozmów o stworzeniu nowej koalicji, złożoną przez wiceprezydenta Sulejmana. Mogli liczyć na szerokie poparcie. Przedstawiali się jako ruch społeczno-polityczny. Zgodnie z ideologią i praktyką Hasana al-Banny od lat budowali szkoły, szpitale, zakładali przedsiębiorstwa i zarządzali organizacjami pomocowymi. Walid Szalabi, rzecznik organizacji, stwierdził, że program jego ugrupowania jest ściśle polityczny, a dopiero w dalszej części była mowa o stosowaniu szariat. Domagał się zmiany ustaw o środkach przekazu, reform sądownictwa i zniesienia wojskowych trybunałów specjalnych, przed którymi byli sądzeni także cywile.

Bracia Muzułmanie oficjalnie wypowiadali się, że nie chcą rewolucyjnych zmian w Egipcie, gdyż domaganie się ich mogłoby rozpętać krwawe walki, podobne do tych w Algierii w latach 90. XX w. Niewykluczone, że działacze organizacji, która ma najdłuższą w Egipcie praktykę polityczną, będą dążyć do tego, aby wprowadzić prawo szariat, a islam ustanowić religią państwową. Ruch ten nie uznaje ani porozumień pokojowych z Camp David zawartych w 1979 r. pomiędzy Izraelem a Egiptem, ani samego Izraela. Także porozumienie regulujące ruch statków i okrętów przez Kanał Sueski, którym przepływają okręty USA i Izraela, jest uważane przez Braci Muzułmanów za jeden z głównych symboli wpływów Stanów Zjednoczonych i Izraela w Egipcie oraz ważną przyczynę poparcia obu tych krajów dla reżimu Hosniego Mubaraka. Jeden z liderów ruchu Muhammad Ghanem powiedział, że Egipcjanie powinni być przygotowani do wojny z Izraelem. Opowiedział się też za przerwaniem eksportu paliw z Egiptu do Izraela (Egipt dostarcza Izraelowi 40 proc. zapotrzebowania na gaz). Miałoby to zmusić Tel Awiw do zaprzestania wspierania reżimu Mubaraka, który 11 lutego 2011 r. ustąpił z urzędu prezydenta.

Bracia Muzułmanie mają liczny elektorat, który jest uważany za popierający idee stosowania surowych przepisów prawa koranicznego. Według niedawnego międzynarodowego sondażu 82 proc. egipskich muzułmanów opowiedziało się za kamienowaniem cudzołożnic, 77 proc. poparło obcinanie rąk złodziejom, a 84 proc. jest za karą śmierci dla osób, które porzuciły islam¹⁰. Nie należy też zapominać o wymownym mottcie Braci Muzułmanów, które brzmi: *Allah jest naszym Bogiem, Prorok jest naszym przywódcą, Koran konstytucją, dżihad jest naszą drogą, a śmierć w imię Allaha jest naszym pragnieniem*. Wcielając w życie to hasło i pobudzając ludność Egiptu, Bracia Muzułmanie uzyskali władzę w 2011 r. i 2012 r., wygrywając wybory parlamentarne i prezydenckie.

Wzrost znaczenia Braci Muzułmanów na egipskiej scenie politycznej wywołał reakcję Stanów Zjednoczonych. W czerwcu 2011 r. Sekretarz Stanu Hillary Clinton za-

¹⁰ Według przekazów medialnych dla porównania w Turcji odsetek odpowiedzi na te same pytania wyniósł odpowiednio: 16 proc., 13 proc. i 5 proc.

powiedziała wznowienie przez USA kontaktów z tą organizacją. Stwierdziła, że *biorąc pod uwagę zmianę politycznego krajobrazu w Egipcie, w interesie Waszyngtonu leży kontaktowanie się z ugrupowaniami zaangażowanymi w działalność polityczną w sposób pokojowy i bez przemocy.*

W związku z przewidywanymi jesienią 2011 r. wyborami parlamentarnymi Bracia Muzułmanie utworzyli własną partię Hizb al-Hurrijat wa al-Adalat (Partia Wolności i Sprawiedliwości). O powstaniu partii poinformował 1 maja 2011 r. Muhammad Husajn, ponad 80-letni sekretarz generalny organizacji. Na przewodniczącego partii został wybrany podczas posiedzenia Rady Konsultacyjnej (Madzlis asz-Szura) Muhammad Mursi. W skład Rady Konsultacyjnej wchodzi 100 członków i jest ona najwyższym organem Braci Muzułmanów. Konstytucja Egiptu zakazuje istnienia partii kierujących się religijną ideologią, w związku z czym z góry zadeklarowano, że partia jest świeckim ugrupowaniem politycznym. W wyborach parlamentarnych na przełomie 2011 i 2012 r. wraz z radykalnym ugrupowaniem islamskim An-Nur (Światło) Bracia Muzułmanie zdobyli dwie trzecie głosów.

Ruch Braci Muzułmanów stał się rodzajem społeczno-politycznej platformy, w której ramach znaleźli się muzułmanie o różnych poglądach na państwo i religię. Działacze głównego nurtu chcą umiarkowanego wpływu islamu na politykę, ponadto koncentrują się na kwestiach społeczno-gospodarczych. Na tle religijnym i organizacyjnym dochodzi do tarć międzypokoleniowych. Część młodych aktywistów nie zgadza się ze starszymi przywódcami. Domagają się tylko symbolicznego podkreślenia muzułmańskich wartości, a nie dalszego wprowadzania norm prawa islamskiego, tym bardziej, że już za prezydentury Sadata i Mubaraka w prawodawstwie zagościły elementy szariatu. Oprócz Partii Wolności i Sprawiedliwości z Braci Muzułmanów wyodrębniły się cztery inne ugrupowania polityczne, m.in. Al-Wasat (Centrum) i Ar-Rijada (Pionierzy) na czele z Chalidem Dawudem i Abd al-Munimem Abu al-Futuhem al-Hadim, którzy poddali ostrej krytyce kolegów z Partii Wolności i Sprawiedliwości. W ich opinii w partii nie są przestrzegane demokratyczne standardy, a promowany przez nią program nie oddziela wartości religijnych od świeckich. Islam powinien pozostać fundamentem kultury Egiptu, a nie polityki. Rozłam w szeregach Braci Muzułmanów może spowodować zniechęcenie do tego ruchu części młodzieży, która jest przeciwna dążeniom radykałów do podporządkowania życia społeczno-politycznego szariatowi.

ISLAMI BÜYÜK DOĞU AKINCILAR CEPHESI (ISLAMSKI FRONT JEŹDŹCÓW WIELKIEGO WSCHODU)

Flaga IBDA-C

Turecka organizacja Islami Büyük Doğu Akincilar Cephesi – IBDA-C powstała w 1975 r.¹ jako religijna opozycja do świeckiego państwa. Dopuszczając używanie przemocy, organizacja dąży do zastąpienia świeckiego państwa państwem islamskim opartym na szariacie. Strategia tureckich fundamentalistów obejmuje trzy etapy: pierwszy – przesłanie – polegający na przekonaniu muzułmanów do utworzenia państwa islamskiego, przestrzegania zasad islamu i walki w ich obronie, drugi – wspólnota – wiążący się z odtworzeniem wspólnoty muzułmanów, trzeci – dżihad – oznaczający walkę zbrojną w obronie islamskiego stylu życia. Przywódcą organizacji jest Salih Izzet Erdiş alias Salih Mirzabeyoğlu. Został on aresztowany w 1998 r. i skazany na karę śmierci w kwietniu 2002 r., którą dwa lata później zamieniono na karę wieloletniego więzienia. W „Ak-Doğuş”, czasopiśmie wydawanym przez ugrupowanie, publikowano jego wypowiedzi, m.in. stwierdzenie: *Prawdziwy człowiek jest szczęśliwy wtedy, kiedy odłamek granatu wybuchnie na jego brzuchu.*

Celem organizacji jest zjednoczenie całego Bliskiego Wschodu i wskrzeszenie na tym terenie kalifatu, zgodnie z ideologią *Büyük Doğu* (*Wielki Wschód*) lansowaną przez Necipa Fazila Kisakürek², ucznia Erdişa. Pierwszym krokiem do osiągnięcia wyznaczonego celu ma być obalenie świeckiego państwa jako nielegalnego porządku oraz wprowadzenie i przestrzeganie szariatu, najpierw w Turcji, a następnie na całym Bliskim Wschodzie. Jako ugrupowanie typowo salafickie IBDA-C odwołuje się do źródeł islamu i nakazuje rygorystyczne przestrzeganie jego zasad. Organizacja jest wrogo nastawiona do tureckich mniejszości religijnych: żydów, chrześcijan, szyitów i alewitów³.

W latach 90. XX w. ugrupowanie przeprowadziło wiele zamachów terrorystycznych, głównie w dużych miastach zachodniej Turcji. W 1994 r. w zamachach zginęli: prof. Toktamış Ateş i Onat Kutlar, publicyści gazety „Cumhuriyet” („Republika”). Przypuszcza się, że tylko w 1994 r. ugrupowanie było zamieszane w około 90 akcji zbrojnych. W 1995 r., ogłoszonym przez IBDA-C „rokiem walki”, członkowie ugrupowania podłożyli bombę pod budynek Stowarzyszenia Atatürka w Ankarze, byli także odpowiedzialni za próbę zamachu na prominentnego przywódcę wspólnoty żydowskiej.

¹ Według innych źródeł organizacja została założona w 1984 r. przez Saliha Izzet Erdişa.

² Necip Fazıl Kisakürek (1905–1983), poeta i autor, ideolog tureckich fundamentalistów.

³ Alewizm – mistyczny, synkretyczny ruch wyznaniowy wywodzący się z perskiego szyizmu. Alewici w sposób bardzo umiarkowany podchodzą do nakazów islamu, np. większość z nich nie pości w okresie ramadanu. Ruch ma charakter ezoteryczny. Czerpie idee wywodzące się niejednokrotnie z przedmuzułmańskiej tradycji Azji Centralnej. Jego korzenie sięgają krwawych walk o władzę w Persji na przełomie XV i XVI w. Z powodzeniem łączy tradycje z nowoczesnością. Na wpół legendarne postaci, jak Hadżi Bektas czy *pir* (mistrz) Sultan Abdel, wciąż są na nowo opisywane, umożliwiając młodym ludziom odnalezienie łączności między przeszłością a współczesnością.

Organizacja znajduje się w opozycji do innych ugrupowań islamskich, które opowiadają się za pokojowymi działaniami politycznymi. Jedynie w stosowaniu przemocy widzi możliwość zrealizowania swojego podstawowego celu, jakim jest obalenie laickiego państwa tureckiego. Nie waha się przy tym zawierać taktycznych, doraźnych sojuszy z kurdyjską Partią Karkeren Kurdistan – PKK (Partią Pracujących Kurdystanu). Po aresztowaniu przywódcy PKK Abdullaha Öcalana w lutym 1999 r. IBDA-C uaktywnił terrorystyczną działalność. W październiku tego samego roku członkowie IBDA-C zabili w Ankarze Ahmeda Tanera Kişlaliego, byłego ministra kultury⁴. Wcześniej dokonali serii zamachów na bary i restauracje sprzedające alkohol oraz na stambulską księgarnię oferującą książki religijne wydawane przez państwowy Urząd ds. Religii (Dijanet). W listopadzie 2003 r. organizacja przeprowadziła trzy zamachy bombowe w Stambule: na dwie synagogi, na oddział brytyjskiego banku oraz na konsulat Wielkiej Brytanii. Zginęły wówczas 52 osoby, a kilkaset zostało rannych. W 2004 r. aresztowano siedmiu członków organizacji oskarżonych o dokonanie w czerwcu tego samego roku zabójstwa umiarkowanego imama Ihsana Güvena i jego żony. Zdaniem radykałów prezentował on prożydowskie i proamerykańskie sympatie. Ugrupowanie odpowiada prawdopodobnie też za zamach w Stambule w lipcu 2008 r.⁵ oraz za terrorystyczny atak na konsulat USA w tym mieście. Inne źródła podają zaś, że tego ostatniego zamachu dokonała PKK w odwecie za naloty na obozy tureckich separatystów kurdyjskich w północnym Iraku.

Salih Izzet Erdiş

Źródło: <http://www.milliyet.com.tr/default.aspx?a-Type=HaberDetay&Kategori=guncel&ArticleID=876374&Date=14.06.2008> [dostęp: grudzień 2012].

Niejasne są relacje między turecką organizacją a Al-Kaidą. Według niektórych źródeł IBDA-C nie miała ani środków, ani ludzi, aby przeprowadzić zaawansowane technicznie zamachy terrorystyczne. Ich autorami i wykonawcami mieli być członkowie organizacji Osamy bin Ladena. Niektórzy przeczą tej tezie, wskazując na potencjalne możliwości IBDA-C, którego aktywiści są dobrze przygotowani, wyszkoleni oraz mają silną motywację. Swoją działalność skupiają nie tylko na przemocy, ale starają się propagandowo oddziaływać na społeczeństwo, publikując literaturę dostępną w księgarniach bądź na stronach internetowych.

W grudniu 2003 r. niemiecki tygodnik „Der Spiegel” poinformował, że IBDA-C ma swoje komórki w Niemczech, które mogą liczyć 600 członków i sympatyków. Nie są one jednak niebezpieczne dla Europy, gdyż ich celem jest raczej gromadzenie funduszy na działalność organizacji w Turcji oraz akcje propagandowe. Mimo to organizacja zna-

⁴ Ahmed Taner Kişlali kierował resortem kultury pod koniec lat 70. XX w., później m.in. wykładał nauki polityczne na uniwersytecie w Ankarze. Był też wydawcą „Cumhuriyet”, czołowego dziennika w Turcji, gazety, która zdecydowanie popiera ideę państwa świeckiego. Kişlali był kolejnym dziennikarzem tej gazety zamordowanym w latach 90. W styczniu 1993 r. nieznanymi sprawcami, podkładając bombę w samochodzie, zabili Ujgura Momcu. Ówczesny redaktor naczelny „Cumhuriyet” powiedział, że dziennikarze regularnie otrzymują listy z pogroźkami.

⁵ W godzinach wieczornych 27 lipca 2008 r. w robotniczej dzielnicy Güngören na europejskim brzegu Stambułu, wybuchła niewielka bomba ukryta w koszu na śmieci. Zamiarem zamachowców było zabicie jak największej liczby osób, dlatego też, kiedy ludzie zbiegli się, aby nieść pomoc poszkodowanym, w koszu oddalonym 45 m od miejsca pierwszego wybuchu został zdetonowany znacznie potężniejszy ładunek wybuchowy. Eksplozja zabiła 17 osób i raniła około 150.

lazła się na liście 48 grup i podmiotów, w stosunku do których Unia Europejska zajęła stanowisko w sprawie stosowania szczególnych środków w celu zwalczania terroryzmu. W kwietniu 2003 r. Departament Stanu USA wpisał organizację na listę ugrupowań terrorystycznych.

Działalność IBDA-C jest łączona z aktywnością Islamic Jihad Union (Unii Islamskiego Dżihadu), która także jest obecna w Turcji. Według niektórych opinii organizacja ta od pewnego czasu skutecznie zdominowała aktywność sunnickich ekstremistów, odtwarzając dawne struktury Al-Kaidy i tworząc sieć nowych. Podobnie jak w przypadku aktywności w Niemczech, także i w Turcji głównym zadaniem komórek Unii Islamskiego Dżihadu jest werbowanie ochotników i wysyłanie ich do Afganistanu i Pakistanu. Aktywność tureckich komórek tej organizacji może być podyktowana także strategicznym celem Al-Kaidy, czyli zamiarem storpedowania rosnącej pozycji geopolitycznej Turcji na Bliskim Wschodzie, jedynego muzułmańskiego państwa opartego na mocnych filarach sekularyzmu i nacjonalizmu, całkowicie sprzecznych z założeniami radykalnej, wahhabickiej wizji państwa islamskiego, głoszonej przez Al-Kaidę.

Oprócz IBDA-C, Hezbollahu oraz Unii Islamskiego Dżihadu w Turcji istnieje kilka niewielkich ugrupowań fundamentalistycznych, które do tej pory nie stanowiły poważniejszego zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa. Należy tu wymienić takie grupy, jak: Armia Boga czy Organizacja Ruchu Islamskiego. Działają tu także kurdyjskie grupy fundamentalistyczne: Unia Kurdyjskiego Ludu Religijnego, Unia Kurdyjskich Imamów i Harakat al-Islam al-Kurdistan (Ruch Islamskiego Kurdystanu). Nie są one jednak tak aktywne, jak działające w irackim Kurdystanie sunnickie organizacje fundamentalistyczne: Kurdyjski Hamas, Tawhid i Harakath Alamia Kurdistan Iraq (Islamski Ruch Irackiego Kurdystanu).

ISLAMIC JIHAD UNION (UNIA ISLAMSKIEGO DŹIHADU)

Symbol
IJU

Islamic Jihad Union – IJU występuje w mediach również pod nazwą Islamska Unia Dżihadu. Organizacja wyodrębniła się w 2002 r. z Ozbekiston Islomiy Harakati (Islamskiego Ruchu Uzbekistanu) i nawiązała kontakty z Al-Kaidą. Islamic Jihad Union należy do dużej grupy salafickich organizacji prowadzących ogólnościatowy dżihad, traktując Żydów, Amerykanów i uczestniczących w wojnie w Iraku i Afganistanie obywateli państw europejskich jako wrogów. W 2005 r. liderzy IJU zwrócili się do Abu Musaba az-Zarkawiego¹, szefa organizacji At-Tawhid wa al-Dżihad (Jedność Boga i Dżihad), z propozycją współpracy.

Między organizacjami terrorystycznymi mogą zachodzić relacje o różnym charakterze, mogą się one np. wspierać finansowo czy logistyczne bądź wspólnie planować operacje. Może to być też stały sojusz, jak np. Al-Kaidy z Egipskim Islamskim Dżihadem. Powiązania IJU z Al-Kaidą wydają się być trwałe zarówno ze względu na wspólne cele, jak i na genezę IJU wywodzącej się z Islamskiego Ruchu Uzbekistanu, który jest ściśle związany z ruchem afgańskich talibów i organizacją Osamy bin Ladena. Obie organizacje łączy fanatyzm religijny i dążenie do prowadzenia akcji terrorystycznych na terytoriach wrogów islamu. Ponieważ IJU aktywnie działa przeciwko cywilnym celom na Zachodzie oraz jego interesom na Bliskim Wschodzie, organizacja jest istotnym elementem ogólnościatowego dżihadu ogłoszonego w lutym 1998 r. przez Al-Kaidę. Organizacja rekrutuje członków wśród muzułmańskich społeczności w Europie, w tym konwertytów, którzy wyjeżdżają na szkolenie do Pakistanu, a następnie albo biorą udział w walkach w Afganistanie, albo wracają do Europy².

W dniu 4 września 2007 r., w ramach operacji „Alberich”, aresztowano w Niemczech trzy osoby podejrzewane o przygotowania do ataków terrorystycznych na Międzynarodowy Port Lotniczy we Frankfurcie n. Menem oraz na bazę lotniczą USA w Rammstein³. Zatrzymani należeli do IJU, tworząc tzw. Grupę z Sauerlandu (Sauerland Gruppe) Okazało się, że przebywali oni w Pakistanie, gdzie przeszli przeszkolenie wojskowo-terrorystyczne, a po powrocie do Niemiec przygotowywali serię zamachów, które miały być przeprowadzone 11 września 2007 r. W posiadaniu grupy znalazło się

¹ Abu Musab az-Zarkawi zginął w Iraku w 2006 r.

² W dniu 3 marca 2008 r. po raz pierwszy samobójczego zamachu dokonał obywatel Niemiec. Urodzony w Niemczech Cuneyt Ciftci alias Saad Abu Furkan zdetonował w Afganistanie materiały wybuchowe umieszczone w samochodzie, zabijając dwóch amerykańskich żołnierzy i dwóch cywili. Ciftci został najprawdopodobniej zwerbowany przez grupę z Sauerlandu, rozbitą podczas operacji „Alberich”. Już w 2007 r. znalazł się w obozie szkoleniowym na terenie Pakistanu. Z Niemiec do Pakistanu przedostał się prawdopodobnie przez Turcję i Syrię, zostawiając w Turcji żonę i dwoje dzieci. Pół roku wcześniej na pograniczu afgańsko-pakistańskim zginął młody Turek z Hesji, podobnie jak Ciftci powiązany z terrorystycznymi komórkami działającymi w Niemczech.

³ Wśród aresztowanych znajdowali się dwaj niemieccy konwertyci na islam: Fritz Gelovitz z Ulm (przywódca grupy), Daniel Schneider z Neunkirchen oraz Turek Adem Yilmaz. Czwartemu członkowi grupy, niemieckiemu Turkowi Attili Selekowi udało się zbiec. Uciekł do Turcji, skąd został deportowany. Ich proces rozpoczął się w kwietniu 2009 r.

Fritz Gelovitz

Źródło: http://www.thewiplist.com/celebrity/Fritz+Gelovitz_1938568/
[dostęp:grudzień 2012].

12 60-litrowych beczek z wodą utlenioną, w których miały zostać zmieszane łatwo dostępne chemikalia, co stworzyłyby silnie wybuchową substancję na bazie nadtlenu wodoru. Siła zniszczenia skonfiskowanego materiału odpowiadała 550 kg trotylu⁴. W 2007 r. Al-Kaida i współdziałające z nią na pograniczu afgańsko-pakistańskim organizacje odzyskały dawną zdolność operacyjną, wcześniej utraconą w wyniku akcji sił międzynarodowych w Afganistanie. Prawdopodobnie właśnie na pograniczu afgańsko-pakistańskim zapadła decyzja dokonania zamachów w Niemczech⁵. Agentom Federalnego Urzędu Kryminalnego udało się zamienić beczki z wodą utlenioną, zanim kupili je terroryści. Zamiast silnie stężonej wody utlenionej (perhydrołu), otrzymali słaby roztwór, który nie nadawał się do produkcji materiałów wybuchowych. Na początku marca 2010 r. członkowie Grupy z Sauerlandu zostali skazani

przez sąd w Düsseldorfie na kary więzienia⁶.

Dnia 23 kwietnia 2008 r., w ramach operacji antyterrorystycznej przeprowadzonej przez niemieckie służby bezpieczeństwa, zatrzymano dziewięć osób w wieku 25–47 lat. Należały one do Multi-Kultur-Haus (Domu Wielokulturowości) w Neu-Ulm w Bawarii, którego działalność została zdelegalizowana trzy lata wcześniej. Było to muzułmańskie centrum informacyjne i miejsce spotkań islamskich radykałów z całych południowych Niemiec, ich punkt kontaktowy oraz źródło krzewienia radykalnej ideologii i propagowania literatury. Ośrodek oraz podległe mu oddziały w Bawarii i Badenii-Wirtembergii działały również na rzecz islamizacji i radykalizacji muzułmanów, szczególnie niemieckich konwertytów. Dnia 27 grudnia 2005 r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych landu Bawarii wydało zakaz działalności MKH po tym, jak jego działacze wezwali do ataków przeciwko Żydom i chrześcijanom. W wyniku przeszukania siedziby oddziału znaleziono materiały propagandowe nawołujące do dżihadu i szerzące religijną nienawiść. Znajdowały się tam również broń, amunicja, pakistańskie wnioski wizowe, a także materiały wskazujące na udział członków MKH w walkach w Czeczenii w latach 2002–2003. Aresztowano wówczas 18 osób. Podczas zatrzymań dokonanych w kwietniu 2008 r. przeszukano 16 obiektów, w tym mieszkania i siedziby wydawnictw muzułmań-

⁴ W Rammstein celem zamachów miały być bary, dyskoteki oraz supermarkety, w których często bywają Amerykanie. Najpierw miały wybuchnąć mniejsze bomby w lokalach, tak aby zmusić spanikowanych klientów do wyjścia na zewnątrz. Potem wybuchy samochodów pułapek miały zabijać tłumy uciekających ludzi.

⁵ Udaremnione zamachy, które przygotowywano na 11 września 2007 r., były siódmą próbą przeprowadzenia ataków terrorystycznych w Niemczech. Wcześniej islamscy ekstremiści zamierzali wysadzać pociągi, detonować bomby na świątecznych jarmarkach i mordować zagranicznych polityków odwiedzających Niemcy. W lipcu 2008 r. sąd w Stuttgarcie skazał na kary długoletniego więzienia trzech Irakijczyków, członków organizacji Ansar al-Islam: Atę Abdulaziza Raszida (przywódcę grupy), Rafika Mohammeda Jusufa i Mazena Alego Husajna, którzy w 2004 r. zamierzali dokonać zamachu na ówczesnego premiera Iraku Ijada al-Alawiego, podczas spotkania w siedzibie Deutsche Bank w Berlinie. W grudniu 2008 r. sąd w Düsseldorfie skazał na karę dożywotniego więzienia Libańczyka Jusufa Mohammada al-Hadžiba, który wraz ze swym rodakiem chciał przeprowadzić zamachy terrorystyczne w pociągach regionalnych odjeżdżających z dworca głównego w Kolonii. Umieszczone w walizkach bomby miały jednocześnie eksplodować. Do wybuchu jednak nie doszło dzięki temu, że niewłaściwie sporządzono mieszkankę wybuchową (odpalono tylko detonatory). Motywem niedoszłych sprawców była chęć zemsty za opublikowanie karykatur proroka Muhammada.

⁶ Przywódcę grupy Fritza Gelovitza i Daniela Schneidera skazano na 12 lat więzienia, a Adema Yilmaza na 10 lat. Atilla Selek, który dostarczył terrorystom zapalniki do bomb, został skazany na 5 lat pozbawienia wolności. W marcu 2011 r. sąd w Berlinie skazał na 2,5 roku pozbawienia wolności żonę Gelovitza (Niemkę tureckiego pochodzenia), oskarżoną o zbieranie funduszy na działalność IJU.

skich na terenie Bawarii i Badenu-Wirtembergii oraz w Berlinie i Lipsku. Zabezpieczono m.in. sprzęt informatyczny, religijne i polityczne materiały propagandowe i pakistańskie wnioski wizowe. Zatrzymanym osobom postawiono zarzut utworzenie nielegalnej organizacji i nawoływanie do nienawiści religijnej. Prawdopodobnie prowadzili oni również werbunek ochotników do dżihadu w Iraku i Afganistanie. Znalezione dowody wskazywały, że MKH nie zaprzestał działalności, a jego członkowie związali się z IJU.

We wrześniu 2008 r. aresztowano w Niemczech obywatela tego kraju narodowości tureckiej podejrzanego o zbieranie pieniędzy na rzecz IJU lub Al-Kaidy oraz rekrutowanie bojowników do tych organizacji. Gromadził on środki finansowe i zdobywał sprzęt, w tym kamizelki kuloodporne oraz laptopy, które miały być wywiezione w rejon afgańsko-pakistańskiego pogranicza. Udało mu się zwerbować do organizacji dwie osoby, z których jedna wyjechała do Pakistanu. Był on również podejrzewany o związki z aresztowanym w Niemczech pół roku wcześniej Pakistańczykiem, któremu postawiono zarzut członkostwa w Al-Kaidzie. Obaj byli związani z Grupą z Sauerlandu. Również we wrześniu 2008 r. na lotnisku w Kolonii aresztowano Somalijczyka i obywatela Niemiec narodowości somalijskiej podejrzanych o udział w planowanych atakach terrorystycznych⁷. Z Grupą z Sauerlandu był również związany Eric Breininger alias Abdul Dżafar al-Almani⁸. Po aresztowaniu członków Grupy z Sauerlandu opuścił on Niemcy i przez Turcję, Egipt i Iran przedostał się do Pakistanu. O Breiningerze zrobiło się w Niemczech głośno po rozpowszechnieniu w internecie filmu nakręconego na afgańsko-pakistańskim pograniczu, w którym wzywał on w języku niemieckim muzułmanów do przystąpienia do dżihadu. Istniało podejrzenie, że być może wróci on do Niemiec z samobójczą misją. W podróży towarzyszył mu Libańczyk Husajn al-Malla. Obaj przeszli szkolenie w obozach IJU. W 2008 r. za Breiningerem i Al-Mallą rozesłano listy gończe, ale nie udało się ich ująć.

Według Federalnego Urzędu Kryminalnego w ostatnich latach około 150 obywateli Niemiec wyjechało do obozów szkoleniowych w Pakistanie i w większości zostało zwerbowanych do IJU. Prawie 50 bojowników niemieckiego pochodzenia wciąż prawdopodobnie przebywa na terenie Afganistanu i Pakistanu, a około 40 powróciło do Niemiec. Przyпуска się, że IJU posiada co najmniej 300 aktywistów zaangażowanych w proces rekrutacji nowych bojowników.

W styczniu 2009 r. w półgodzinnym nagraniu wideo, opublikowanym na stronach internetowych przez IJU, lektor zagroził atakami na wojska koalicji w Afganistanie. Sześciu zamaskowanych mężczyzn, mówiących po niemiecku, rosyjsku, turecku, uzbecku i w urdu, wzywało muzułmanów, aby wspierali Palestyńczyków w Strefie Gazy. Mężczyźni w nagraniu nie grozili konkretnie Niemcom, ale obiecali, że *mają kilka niespodzianek dla sił okupacyjnych*⁹. Należy zauważyć, że liczba osób wypowiadających się

Adem Yilmaz

Źródło: <http://www.badische-zeitung.de/deutschland-1/die-planer-der-terrorwelle--27828082.html> [dostęp: grudzień 2012].

⁷ Do aresztowania doszło na pokładzie gotowego do startu samolotu KLM, gdy w bagażu niemieckiego obywatela pochodzenia somalijskiego znaleziono list od jego narzeczonej, zinterpretowany jako pożegnanie z przyszłym wykonawcą zamachu samobójczego.

⁸ Eric Breininger wyjechał z Niemiec do Egiptu we wrześniu 2007 r. W listopadzie dołączył do niego Libańczyk Husajn al-Malla. Obaj udali się z Kairu do Dubaju, a następnie do Teheranu. Stamtąd Breininger wyjechał do Pakistanu, gdzie od wiosny 2008 r. aktywnie współpracował z portalem internetowym IJU.

⁹ Mówiący po niemiecku mężczyzna oświadczył: *Świat patrzył, jak masakruje się muzułmanów w Strefie*

w języku niemieckim w nagraniach ugrupowań terrorystycznych działających na pograniczu afgańsko-pakistańskim jest niewiele mniejsza, niż osób wypowiadających się w języku angielskim. Jest to dowód na znaczne zaangażowanie się obywateli niemieckich w dżihad, a także wskazuje na wzrost terrorystycznego zagrożenia terytorium Niemiec. Na innym filmie czterech mówiących po niemiecku członków IJU zapraszało do Afganistanu wszystkich gotowych poświęcić swe życie w imię Allaha. W kolejnym mężczyzna przedstawiający się jako Abu Talha al-Almani mówiący perfekcyjnie po niemiecku, groził zamachem, do którego zostanie użyty samochód pułapka. Al-Almani to najprawdopodobniej Bekkay Harrach, urodzony w Maroku obywatel Niemiec, który żądał wycofania niemieckich sił z Afganistanu. W styczniu 2009 r. powiązana z Al-Kaidą grupa medialna As-Sahab zamieściła jego 30-minutowe nagranie wideo, również w języku niemieckim, zatytułowane *Plan ratunkowy dla Niemiec*. Al-Almani starał się w nim m.in. udowodnić, że koszty utrzymania kontyngentu Bundeswehry w Afganistanie miały wpływ na zapas niemieckiej gospodarki. Ostrzegł, że w przypadku dalszego pobytu sił niemieckich w tym kraju, zostaną zaatakowane cele na terenie Niemiec¹⁰.

Nasilenie działań propagandowych skierowanych przeciwko Niemcom miało związek z wyborami parlamentarnymi w tym kraju. Niewątpliwie autorzy medialnych wypowiedzi i apeli zamieszczonych na forach internetowych postrzegali Niemcy jako słaby punkt koalicji w Afganistanie, m.in. ze względu na niski stopień poparcia niemieckiego społeczeństwa dla udziału Bundeswehry w afgańskiej misji. Niemieckie służby specjalne nie wykluczały możliwości przeprowadzenia ataku terrorystycznego w okresie poprzedzającym wybory parlamentarne, który zmusiłby niemieckie władze, wzorem Hiszpanii¹¹, do wycofania się z Afganistanu. Istniało też niebezpieczeństwo, że terroryści będą próbować przenieść swoją aktywność na terytorium Niemiec, tym bardziej że działa tam kilkudziesięciu członków IJU.

Pod koniec września 2009 r. na ekstremistycznym forum internetowym Al-Faludża Bekkay Harrach zamieścił groźby skierowane pod adresem swojego kraju, zapowiadając przeprowadzenie zamachów w ciągu dwóch tygodni po wyborach parlamentarnych, które odbyły się 27 września 2009 r. Nagraniu towarzyszył materiał graficzny przedstawiający budynek dworca kolejowego w Berlinie z jego infrastrukturą. Wystąpienie Harracha było pierwszym przypadkiem, kiedy organizacja terrorystyczna związana z Al-Kaidą określiła miejsce i czas planowanego zamachu. Mniej więcej w tym samym okresie niemieckie MSZ poinformowało o prowadzeniu śledztwa w sprawie rosnącej liczby Niemców opuszczających swoje miejsca zamieszkania i przeprowadzających się do Pakistanu. Większość z nich osiedliła się w wioskach znajdujących się w regionie Waziristanu, w których znajdują się obozy Islamskiego Ruchu Uzbekistanu. Prowadzone rozpoznanie wykazało, że w północno-zachodnim regionie Pakistanu powstała wioska określana mianem „niemieckiej” osady, zamieszkałej przez pochodzących z Niemiec islamskich radykałów.

Gazy. Wymienił też kanclerz Angelę Merkel: *Gdzie są Stany Zjednoczone? Gdzie jest pani Merkel i jej gabinet?* – pytał.

¹⁰ Abu Talha al-Almani poddał również w wątpliwość wiarygodność i zasób wiedzy niemieckich służb specjalnych. Zaznaczył, że: *Niemcy powinny zachować się odpowiedzialnie podczas wrześniowych wyborów parlamentarnych, gdyż w przeciwnym wypadku każdy brunet lub blondyn może być bombą*. Jego zdaniem okres wyborów to najlepszy czas na podjęcie decyzji o nieprzedłużaniu lub zmniejszeniu zaangażowania wojskowego w Afganistanie. Za przykład stawał władze koreańskie, które w obliczu zagrożenia życia swoich obywateli podjęły decyzję o wycofaniu kontyngentu wojskowego z Afganistanu.

¹¹ W wyniku zamachów w Madrycie z 11 marca 2004 r., przeprowadzonych w przeddzień wyborów parlamentarnych, władzę w Hiszpanii objął socjalistyczny rząd Jose Luisa Zapetery, który wycofał wojskowy kontyngent z Iraku. Zamachy w Madrycie poprzedziły groźby terrorystów. Wiele wskazywało na to, że terroryści IJU mogliby zastosować podobną taktykę wobec Niemiec.

W 2009 r. IJU stała się niemal ekspozyturą Al-Kaidy na Europę. Według najnowszych danych drugim oprócz Niemiec bastionem tej organizacji jest Turcja, gdzie grupa ta skutecznie zmonopolizowała aktywność sunnickich ekstremistów. Starła się ona m.in. odtworzyć dawne struktury Al-Kaidy. Podobnie jak w przypadku aktywności w Niemczech głównym zadaniem tureckich komórek jest werbowanie ochotników i wysyłanie ich do walki z „niewiernymi” w Afganistanie i Pakistanie. Zainteresowanie ekstremistów Turcją ma także głębszy, strategiczny aspekt. Chodzi prawdopodobnie o skierowanie Turcji ku modelowi islamskiego państwa. Współpracująca z talibami turecka organizacja Taifat ul-Mansura (Zwycięska Sekta) poinformowała o śmierci Erica Breiningera, który zginął prawdopodobnie 30 kwietnia 2010 r. podczas walk z pakistańskimi siłami rządowymi w miejscowości Mir Ali w Waziristanie Północnym. W walkach śmierć poniósł także turecki ekstremista Ahmed Salahuddin. Taifat ul-Mansura jest blisko związana z IJU i grupą Deutsche Taliban Mudschahidin (Niemieckich Talibów Mudżahedinów).

Organizacja Taifat ul-Mansura została założona na początku 2009 r. przez Hafiza Salah ad-Dina Azeriego, jednego z komendantów IJU. Jej głównym celem jest promowanie idei dżihadu, zbieranie funduszy i werbowanie Europejczyków do walki z siłami Zachodu w Afganistanie. Organizacja publikuje w internecie informacje w języku tureckim, kurdyjskim, niemieckim i angielskim. Członkowie grupy aktywnie działają na pograniczu afgańsko-pakistańskim, w także w Europie Zachodniej, głównie w Niemczech, Belgii i Holandii. Baza organizacji¹² znajduje się w Waziristanie Północnym, gdzie współpracuje z siecią Haqqanich. W jej szeregach znajdują się m.in. obywatele Turcji, Uzbekistanu, Kazachstanu oraz Ujgurzy.

Wiosną 2011 r. powstała organizacja Dzama'at Dżajsz al-Mahdi fi Kirgistan (Grupa Żołnierzy Mahdiego w Kirgistanie). Informacja o jej utworzeniu została umieszczona na stronach internetowych związanych z IJU. Zamieszczono tam m.in. dwuminutowe nagranie nowego ugrupowania, w którym nawoływano Kirgizów do dżihadu. Przekaz został zaprezentowany w języku arabskim, rosyjskim i kirgiskim. Ekstremiści złożyli przysięgę wierności przywódcy afgańskich talibów mulle Omarowi.

W czerwcu 2011 r. policja austriacka aresztowała w Wiedniu członka Deutsche Taliban Mudschahidin pod zarzutem planowania ataku na Reichstag. Chciał on do tego celu wykorzystać samolot pasażerski, dlatego przez wiele miesięcy ćwiczył na symulatorze lotów, przygotowując się do przeprowadzenia zamachu na wzór ataku z 11 września. Oprócz niego na wiedeńskim lotnisku zatrzymano dwóch mężczyzn i kobietę. Mieli oni zamiar wyjechać do Pakistanu, gdzie zamierzali wziąć udział w szkoleniu w jednym z obozów terrorystycznych. Ich wyjazd miał osobiście zorganizować zatrzymany w Wiedniu członek.

Duże straty w ludziach wśród bojowników IJU, będące skutkiem ataków amerykańskich samolotów bezzałogowych, spowodowały, że organizacja zaczęła tracić

Eric Breinger

Źródło: <http://www.press-browser.com/pressbrowser.asp?edition=de&language=1031date=20081022>
[dostęp: grudzień 2012].

¹² Pod koniec 2010 r. z Taifat ul-Mansura wystąpiła część członków, którzy założyli organizację Türkiye Islami Kurtuluş Cephesi (Islamski Front Wyzwolenia Turcji).

wpływy w Afganistanie. Członkom grupy zaczęło brakować także funduszy i odpowiedniego zaplecza logistycznego. Ponadto wsparcie Al-Kaidy i afgańskiej sieci Haqqanich zostało ograniczone na rzecz odradzającego się Islamskiego Ruchu Uzbekistanu oraz turekojęzycznych: Taifat ul-Mansura, Deutsche Taliban Mudschahidin, Dżama'a Abu Omar, Dżama'at Abu Zer, Kataib Dżama'at al-Islami i Frontu Islamskiego Wyzwolenia Turcji. Wiosną 2011 r. pojawiły się informacje, że IJU liczy około 100 bojowników przebywających w Waziristanie Północnym.

Źródło: <http://www.outlookindia.com/article.aspx?265458> [dostęp: grudzień 2012].

W grudniu 2011 r. IJU opublikowała w internecie nagranie wideo, zatytułowane *Ścieżka do rajy*, na którym ukazuje szkolenia nowych uzbeckich, tadżyckich i pasztuńskich bojowników. Szkolenie obejmuje obsługę broni ręcznej i ciężkiej oraz użycie materiałów wybuchowych. W dalszej części zaprezentowano współpracę IJU z afgańskimi talibami oraz działania zbrojne prowadzone w kilku prowincjach Afganistanu. Ci sami bojownicy zostali przedstawieni podczas starć i ataków przeciwko siłom NATO i afgańskim wojskom rządowym w północnym i wschodnim Afganistanie, w prowincjach: Paktia, Paktika, Ghazni, Kandahar, Helmand, Nuristan,

Badachschan, Kunduz, Balch. Lista wymienionych prowincji była wiarygodna i zgodna z danymi przedstawianymi w raportach ISAF¹³ na temat operacji prowadzonych na tych terenach przeciwko IJU, których od 2008 r. było 19. Podkreślono strategiczne znaczenie sąsiadujących z Afganistanem terytoriów Uzbekistanu i Tadżykistanu dla islamskich bojowników. Na końcu nagrania wymieniono listę poległych członków IJU. Ich nazwiska wskazywały na ich pochodzenie z Turcji, Azerbejdżanu, Uzbekistanu, Kazachstanu i Pakistanu. IJU zachowuje bliskie więzi z przywódcą miejscowej Al-Kaidy Abu Kaszą al-Irakim oraz przywódcą talibów w Waziristanie Północnym – Hafizem Gul Bahadurem.

Współpraca z przywódcami lokalnych ugrupowań pozwala kierownictwu IJU prowadzić intensywne szkolenie ochotników z Azji Centralnej, którzy na te tereny starają się przenieść dżihad. W dniach 17 i 24 maja 2011 r. doszło do zamachów w kazachskich miastach Aktobe i Astanie, 31 października – do kolejnych dwóch eksplozji w Atyrau na zachodzie Kazachstanu, a 12 listopada miała miejsce wymiana ognia w Tirazie na południu kraju. Akcje te przeprowadzili ekstremiści z organizacji Dżund al-Khilafa. Część z nich walczyła w szeregach Islamskiego Emiratu Kaukazu. W połowie 2011 r. powrócili do Kazachstanu, gdzie utworzyli komórkę Kataib az-Zahir Bajbars. Wspiera ona IJU i Islamski Ruch Uzbekistanu na południu Kazachstanu, gdzie mieszka dość liczna diaspora uzbecka i czeczeńska, wśród których aktywne są grupy salafitów. W październiku Dżund al-Khilafa wystosowała apel do władz w Astanie z żądaniem anulowania zakazu modlitwy w miejscu pracy i noszenia przez kobiety islamskich chust w miejscach publicznych.

¹³ Zobacz przypis 19 w rozdziale *Da Afghanistan Islami Amarat*.

Frontem działań terrorystycznych islamskich ekstremistów stał się również Kirgistan. W dniu 29 listopada 2011 r. dokonano zamachu bombowego w okolicach pałacu sportu w Biszkeku, gdzie eksplodował ładunek wybuchowy o mocy 3 kg trotylu. Wzmociono kontrole wojskowo-policyjne w stolicy i w Oszu. Tydzień wcześniej służby specjalne zatrzymały grupę osób podejrzewanych o przygotowanie serii zamachów w obu miastach. Znalezione przy nich materiały wybuchowe o mocy 12 kg trotylu. Zatrzymane osoby były członkami podziemia terrorystycznego utworzonego przez IJU¹⁴.

¹⁴ Kirgiska State Financial Intelligence Service (Państwowa Finansowa Służba Wywiadu) opracowała listę osób i ugrupowań, przeciwko którym istnieją dowody zaangażowania w działania o charakterze ekstremistycznym lub terrorystycznym. Lista dzieli się na krajową, która zawiera nazwiska 51 terrorystów, 178 ekstremistów oraz 8 organizacji terrorystycznych i 1 ugrupowanie ekstremistyczne, oraz listę międzynarodową, zawierającą dane 401 ekstremistów i terrorystów, a także 46 organizacji terrorystycznych i ekstremistycznych.

AL-ITTIHAD AL-ISLAMI (JEDNOŚĆ ISLAMU)

Flaga al-Ittihad al-Islami

Ugrupowanie Al-Ittihad al-Islami – AIAI wywodzi się z somalijskiego oddziału Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów) i utożsamia się z afgańskimi talibami. Było ono rzecznikiem utworzenia islamskiej republiki „Wielkiej Somalii”, która objęłaby wszystkich Somalijczyków w Rogu Afryki, zwłaszcza tych zamieszkujących w Etiopii. Organizacja powstała w 1983 r. z połączenia somalijskiej Dżama’a al-Islamijja (Grupy Islamskiej), którą kierował Mohammad Issa, oraz Ittihad asz-Szabab al-Islami (Związku Młodzieży Muzułmańskiej) pod przywództwem Alego Warsamaha. Ten ostatni został pierwszym przewodniczącym nowo utworzonej organizacji. Na początku lat 90. XX w. do Al-Ittihad al-Islami dołączyły grupy Islah al-Islamijja (Reforma Islamu) i Tabligh al-Islam (Głoszenie Islamu). Wśród najbardziej znanych członków AIAI należy wymienić: Hasana Dahira Awejsa, Hasana Abdullaha Hirsi at-Turkiego, Abu Tahę as-Sudana alias Abu Talhę as-Sudaniego i Guleda Hasana Durada.

Wpływy AIAI obejmowały duży obszar Somalii, łącznie ze stolicą Mogadiszu. Na południu kraju organizacja aktywnie działała w portowym mieście Marka. Miała też własne obozy szkoleniowe, a główny z nich znajdował się w okolicach miejscowości Luuq w pobliżu granicy z Etiopią i Kenią. Na podstawie dokumentów przejętych podczas ofensywy wojsk etiopskich w 1996 r. ujawniono, że w Luuq szkolenie przechodzili ekstremiści z Pakistanu, Iraku i Jemenu. Część z nich przybyła do Somalii z Sudanu, najprawdopodobniej z obozów Osamy bin Ladena. Organizacja działała również w Ogadenie¹, gdzie inicjowała protesty i zamieszki miejscowej ludności przeciwko etiopskiemu panowaniu. Przywódcą na tych terenach był Abu Salim. Organizacja wykazywała szczególnie aktywność w miastach Gode i Dire Dawa, a główną siedzibą było Degehabur.

Początkowo Al-Ittihad al-Islamijja liczyła około 2 tys. aktywnych członków, których rekrutowała nie tylko spośród rdzennych Somalijczyków, ale również z ludu Oromo². W wyniku ofensywy wojsk etiopskich w 1994 r. organizacja poniosła jednak znaczne straty i liczba jej członków zmalała do kilkuset osób.

Al-Ittihad al-Islami utrzymywała kontakty z Dżabhadą Wadaniga Xoreynta Ogaadeenya (Ogaden National Liberation Front – ONLF, Narodowym Frontem Wyzwolenia Ogadenu)³, Dżabhadą Bilisummaa Oromoo (Frontem Wyzwolenia Oromo)

¹ Ogaden – region historyczno-geograficzny leżący we wschodniej Etiopii, wchodzący obecnie w skład prowincji Somali. Większość mieszkańców tego terenu to wyznający islam Somalijczycy, którzy dążą do połączenia regionu z Somalią.

² Oromo to grupa etniczna zamieszkująca Etiopię i Kenię. W Etiopii stanowi blisko 32 proc. ludności. Ponad 44 proc. Oromo to muzułmanie, ponad 50 proc. to chrześcijanie różnych odłamów, a resztę – wyznawcy tradycyjnych wierzeń animistycznych.

³ Organizacja powstała w 1984 r., tworząc zbrojne ramię – Narodową Armię Wyzwolenia Ogadenu, walczącą o niepodległość regionu. W latach 90. XX w., ze względu na rozbieżności co do sposobu uzyskania niepodległości, ONLF podzielił się na dwie frakcje: umiarkowaną (opowiadającą się za rozwiązaniami politycznymi) i radykalną (preferującą walkę zbrojną). Tej drugiej grupie przewodniczył Ibrahim Abdullah pochodzący najprawdopodobniej z Ugandy. Według niepotwierdzonych informacji nawiązał on kontakty

Hasan Dahir Awejs

Źródło: http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_We_want_Ethiopia_to_withdraw_as_criminals_Aweys.shtml [dostęp: październik 2012].

i Džaarraa Abbaa Gadaa (Islamic Front for the Liberation of Oronia – IFLO, Islamskim Frontem Wyzwolenia Oromo)⁴. Współpracowała również z Jabhatul Islamiya (Somali Islamic Front, Somalijskim Frontem Islamskim)⁵, Harakat al-Islah (Ruchem Reformy)⁶ w Somalii i Dżihad al-Islami⁷. Al-Ittihad al-Islami aktywnie działała w Dżibuti, skąd islamscy radykałowie przekazywali pomoc napływającą z państw leżących nad Zatoką Perską, w tym wojskową, dla komórek w Somalii, Etiopii i Kenii. Nieszczęsne granice pomiędzy Somalią i sąsiednimi krajami ułatwiały przemyt broni i pieniędzy.

Przypuszcza się, że na początku XXI w. AIAI liczyła ponad 2 tys. bojowników, pochodzących głównie z plemion Darod, Issaq i Hawije. Młodzi ludzie byli rekrutowani w meczetach przez radykalnie nastawionych imamów. Wsparcie finansowe ugrupowanie otrzymywało od saudyjskich organizacji, w tym głównie od Al-Ighata al-Islamiya al-Alamiya (International Islamic Relief Organization – IIRO, Międzynarodowej Islamskiej Organizacji Pomocy)⁸ oraz Wakala ar-Ra-

z ambasadą Iranu w Zjednoczonych Emiratach Arabskich. Bojownicy ONLF otrzymywali pomoc zbrojną głównie z Somalii. Utrzymywali też kontakty z sudańskimi radykałami. Władze Etiopii uważają tę organizację za terrorystyczną. ONLF toczy wojnę partyzancką, atakując nie tylko wojska rządowe, lecz także pracowników chińskich koncernów naftowych, którzy pojawili się w regionie po odkryciu ropy naftowej i gazu ziemnego. W listopadzie 2009 r. rebeliantom z Ogadenu udało się zająć kilka miejscowości przy granicy z Somalią i Kenią.

⁴ Ugrupowanie wyodrębniło się w 1985 r. z Dżabhadda Bilisummaa Oromoo, założonego w 1973 r. IFLO dąży do oderwania od Etiopii południowego regionu, zamieszkałego przez lud Oromo i utworzenia na tym terenie niezależnego państwa opartego na szariacie. Organizacja ta utrzymywała kontakty z AIAI i ONLF. Działa również poza Etiopią. Ma swoje biura w Arabii Saudyjskiej, Jemenie, Sudanie i Dżibuti. Organizacja otrzymywała pomoc finansową m.in. z Jemenu i Pakistanu. Utrzymywała kontakty z przedstawicielami sudańskich służb specjalnych. IFLO i OLF są uważane przez władze Etiopii za organizacje terrorystyczne, chociaż według niektórych opinii ugrupowania te nie dopuściły się od 2002 r. żadnych aktów przemocy, tocząc wcześniej partyzancką wojnę z siłami etiopskimi. Zdaniem opozycjonistów z ruchu Oromo rząd Etiopii wykorzystuje oskarżenia o zawiązanie terrorystycznego spisku do uzasadnienia represji wobec ludności Oromo oraz Somalijszczyków zamieszkujących prowincję Ogaden. Władze etiopskie obwiniają także sąsiednią Erytreę o inspirowanie zamachów, takich jak seria wybuchów w Addis Abebie w 2009 r.

⁵ Somalijski Front Islamski dążył do utworzenia w Somalii republiki islamskiej na wzór Iranu lub Sudanu. W swoich szeregach skupiał głównie młodych ludzi, w tym absolwentów wyższych szkół religijnych, którzy powrócili do kraju ze studiów w Egipcie i Arabii Saudyjskiej.

⁶ Organizacja ta powstała w 1978 r. jako somalijski oddział Braci Muzułmanów. W latach 90. XX w. kierował nim Muhammad Ibrahim przebywający w Arabii Saudyjskiej. Głównym celem organizacji było przywrócenie pokoju w kraju, natomiast ustanowienie republiki islamskiej w Somalii nie było priorytetem ruchu.

⁷ Dżihad al-Islami był w latach 90. XX w. w Somalii jedną z bardziej aktywnych organizacji, które dążyły do zakończenia walk klanowych. W czerwcu 1995 r. przywódca ugrupowania Abbas bin Ammar zagroził, że Dżihad al-Islami wystąpi zbrojnie przeciwko tym frakcjom, które nie zakończą wzajemnych walk. Organizacja miała powiązania z islamskimi radykałami w Sudanie, Jemenie, Kenii i Pakistanie.

⁸ IIRO została założona w 1978 r. z inicjatywy Ar-Rabita al-Alam al-Islami (Ligi Świata Muzułmańskiego) i działa jako jej agenda. Jest jedną z największych organizacji charytatywnych na świecie. Przedstawiciele IIRO w Pakistanie i na Filipinach mieli zajmować się m.in. finansowaniem radykalnych organizacji islamskich oraz kierowaniem mudżahedinów do Bośni i Hercegowiny oraz do Czeczenii. IIRO aktywnie działa w Rogu Afryki i w Tanzanii.

hma ad-Duwalijja Lil al-Asa (Mercy International Relief Agency – MIRA, Agencji Pomocy Międzynarodowego Miłosierdzia)⁹. W 1993 r. odbyły się spotkania liderów ONLF i AIAI w Arabii Saudyjskiej i ZEA w celu połączenia wysiłków na rzecz walki o wyzwolenie Ogadenu. Jednak rozłam w ONLF spowodował, że organizacja ta przestała być uważana za potencjalne zagrożenie dla Etiopii w skali, jaką obserwowano w latach 80. XX w., gdy organizacja ta toczyła otwartą wojnę z wojskami etiopskimi.

W 1996 r. Al-Ittihad al-Islami przeprowadziła kilka ataków terrorystycznych w Etiopii, m.in. na hotele w Addis Abebie i Dire Dawie. Dokonała również nieudanego zamachu na Abdula Madzida Husajna, ministra komunikacji, najwyższego rangą członka gabinetu etiopskiego pochodzenia somalijskiego. W związku z zamachem organizacja wydała oświadczenie, w którym stwierdziła, że udział Somalijczyka we wrogim rządzie osłabia walkę o niepodległość Ogadenu. Pojawiały się również ostrzeżenia o planowanych atakach terrorystycznych na etiopskie przedstawicielstwa dyplomatyczne w Afryce. W 1998 r. AIAI dokonała serii porwań pracowników organizacji humanitarnych w Etiopii. Po zamachach z 11 września 2001 r. przedstawiciele administracji USA wyrazili pogląd, że z organizacją był związany Ahmed Nur Dzumale, szef somalijskiego oddziału grupy finansowej Al-Barakat (Błogosławieństwo)¹⁰, która zajmowała się transferem pieniędzy przesyłanych przez somalijskich emigrantów do kraju. Zagraniczne konta firmy zostały zablokowane przez USA, co doprowadziło do upadku grupy finansowej. Al-Barakat planowało przeprowadzić ataki na zachodnie okręty i statki pasażerskie pływające u wybrzeży Somalii. W 2002 r. siły amerykańskie przejęły kilka szybkich łodzi o długości od 20 do 30 m należących do Al-Ittihad al-Islami, które mogły być użyte przeciwko siłom morskim NATO operującym wzdłuż wybrzeży Somalii.

Na przełomie listopada i grudnia 2002 r. Al-Kaida zamierzała ponownie zaatakować ambasadę USA w Nairobi¹¹. Dwóch Arabów przybyłych z Somalii, z terenów kontrolowanych przez AIAI, prawdopodobnie z rejonu portowego miasta Kismajo, miało uderzyć w budynek ambasady małym samolotem wyładowanym materiałami wybuchowymi. Podjęte środki bezpieczeństwa i zakazanie lotów w pobliżu ambasady pokrzyżowały plany zamachowcom. Na cel wybrano wówczas hotel Paradis w pobliżu Mombasy, w którym przebywała grupa turystów z Izraela. Do ataku doszło 28 listopada 2002 r. Śmierć poniosło 15 osób, w tym trzech obywateli Izraela i trzech zamachowców. W tym samym dniu w pobliżu lotniska w Mombasie terroryści wystrzelili w kierunku samolotu izraelskich linii lotniczych Arkia dwie rakiety przeciwlotnicze, ale nie trafiły one w cel (samolot był wyposażony w system antyrakietowy). Administracja USA oskarżyła o zamachy Al-Kaidę i AIAI.

⁹MIRA została założona w 1992 r. Oficjalnym centrum agencji jest Dublin, jej ośrodki zaś znajdują się w wielu państwach na świecie, w tym do 2002 r. w USA. Organizacja jest związana m.in. z palestyńskim Hamasem i algierskim Al-Dżabha al-Islamiyya al-musallaha (Front Islamicki du Salut, Islamskim Frontem Ocalenia). Zbierała również i „prała” fundusze dla Al-Kaidy, które pochodziły m.in. z nielegalnego handlu kamieniami szlachetnymi w Afryce. Udziały w tym handlu miał również Osama bin Laden. MIRA finansowała m.in. zakup materiałów wybuchowych dla Ahmeda Ressama, powiązanego z algierską Dżama'a al-Islamiyya al-Musallaha (Groupe Islamique Armé, Islamską Grupą Zbrojną), bojownika z Algierii, wyszkolonego w obozach Al-Kaidy w Afganistanie. Miał on przeprowadzić zamach terrorystyczny na lotnisko w Los Angeles w noc sylwestrową 2000 r. (tzw. milenijny zamachowiec). W kwietniu 2001 r. został skazany w USA na 22 lata więzienia. Później uznano, że wyrok jest zbyt łagodny i karę więzienia przedłużono do 37 lat.

¹⁰Grupa finansowa Al-Barakat została założona w 1982 r. przez saudyjskiego miliardera Saliha Abd Allaha Kamila.

¹¹Pierwszy zamach miał miejsce 7 sierpnia 1998 r. W tym samym czasie zaatakowano również amerykańską ambasadę w Dar-es Salam (Tanzania). W obu zamachach zginęło około 250 osób (źródła prasowe podają liczbę od 224 do 250), w tym 11 obywateli USA, a około 5 tys. zostało rannych.

W marcu 2003 r. aresztowano w Kenii dwóch byłych policjantów: Muhammada Kubwę i jego syna Muhammada Kubwę Sajfa, podejrzanych o udzielanie schronienia sprawcom zamachów w Mombasie. Potem aresztowano trzy kolejne osoby: Ahmada Saggara, Abuda Rogę i Salmina Muhammada Khamisa. W maju 2003 r. ówczesny kenijski minister bezpieczeństwa ostrzegł przed możliwością przeprowadzenia ataku terrorystycznego. Oświadczył, że jeden z miejscowych przywódców AIAI planował zorganizowanie zamachu na cele cywilne. Chodziło o urodzonego na Komorach Fazula Abdullaha Mohammada¹², którego widziano w Mogadyszu. Przeprowadzone w 2003 r. aresztowania wskazywały na ścisłą współpracę kenijskiej komórki islamskich ekstremistów z Al-Kaidą już w latach 90. XX w. W dniu 26 marca 2003 r. agenci kenijskich służb specjalnych zatrzymali w Mogadyszu Sulejmana Abdallę podejrzanego o udział w przygotowaniu wspomnianych już zamachów na ambasadę USA w Kenii i Tanzanii. Ujawniono także nazwiska znanych obywateli Kenii i Tanzanii sympatyzujących z AIAI, powiązanych z tą organizacją lub wspierających ją finansowo¹³. W maju 2003 r. związany z AIAI Somalijski Islamski Dżihad przesłał na stronę internetową ambasady Wielkiej Brytanii w Nairobi ostrzeżenie przed atakami terrorystycznymi¹⁴. Oświadczenie podpisał dowódca wojskowy organizacji Ahmed Emad Hasan.

Do czasu uszczelnienia granicy somalijskiej w 2008 r. przez siły kenijskie (przy finansowej i logistycznej pomocy USA) islamscy ekstremiści z łatwością przenikali do Kenii i dalej do innych krajów Afryki Wschodniej. Tą drogą w dalszym ciągu przemycano narkotyki, kamienie szlachetne, broń i materiały wybuchowe. W Kenii przebywa ponad milion somalijskich uchodźców, których środowisko jest infiltrowane przez muzułmańskich radykałów z Somalii należących głównie do Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin (Ruchu Młodych Mudżahedinów) będącego spadkobiercą AIAI. W 2004 r. dotychczasowi aktywiści Al-Ittihad al-Islami: Hasan Dahir Awejs i Hasan Abdullah Allah Hirsi at-Turki połączyli swoich zwolenników z Ittihad al-Mahakim al-Islamijja (Unią Trybunałów Islamskich). Na czele Unii Trybunałów Islamskich stanął Hasan Dahir Awejs, przywódcą duchowym został natomiast Szarif Szeikh Ahmed. W 2008 r. Unia została zdominowana przez zradykalizowaną młodzież, przeważnie uczniów medres, zrzeszoną w Asz-Szabab. Ta ostatnia organizacja już w 2006 r. aktywnie działała w ramach Unii Trybunałów Islamskich.

¹² Fazul Abdullah Mohammad walczył w Afganistanie przeciwko okupacyjnym wojskom radzieckim, gdzie zetknął się z Osamą bin Ladenem. Po wojnie w Afganistanie wrócił do Afryki Wschodniej. W 1994 r. zamieszkał w Kenii, nawiązał współpracę z Wadihem al-Hagem, uprzednio sekretarzem Bin Ladena, i cały czas pozostawał w kontakcie z przywódcą Al-Kaidy. Brał udział w przygotowaniach do zamachów na ambasadę USA w Kenii i Tanzanii w 1998 r. oraz na hotel Paradis koło Mombasy w 2002 r. Po tym ostatnim zamachu zniknął na 4 lata i pojawił się znowu jako szef wywiadu Unii Trybunałów Islamskich w Somalii. Potem został bojownikiem Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin. Zginął w czerwcu 2011 r. w Mogadyszu podczas strzelaniny z siłami somalijskimi.

¹³ Należeli do nich m.in. Mustafa Mahmud Said Ahmed (w Tanzanii posiadał firmę zajmującą się obrotem kamieniami szlachetnymi), Mustafa Muhammad Fazil i Khalid al-Fawwaz (właściciele wielu przedsiębiorstw w Kenii), Wadih al-Hage (założyciel różnych firm handlowych w Kenii, w tym Tanzanite King) i Mohammad Sadik Odeh (właściciel przedsiębiorstwa rybackiego w Mombasie).

¹⁴ Tłumaczenie angielskiej wersji tekstu: *My, Somalijski Dżihad Islamski, niniejszym uroczycie informujemy ambasady, wysokie komisje i regionalne biura łącznikowe w Rogu Afryki reprezentujące Stary Zjednoczone oraz ich sojuszników: Wielką Brytanię, Polskę i Australię, żeby były gotowe na kompleksowe uderzenia przeciwko ich interesom w regionie z powodu zadanych przez te państwa tortur naszym muzułmańskim braciom w Iraku. Już w tej chwili ponad 150 dobrze wyszkolonych mudżahedinów gotowych jest dokonać samobójczych ataków na wasze interesy i Allah ich wynagrodzi. Tym e-mailem upraszamy muzułmanów, by ewakuowali się ze strefy zachodnich wpływów, poczynając od niedzieli 1 czerwca 2003 r. Somalijski Islamski Dżihad nie będzie odpowiadał za poniesione przez was straty po tej dacie. Jest zadaniem każdego muzułmanina uczestniczyć w dżihadzie ukierunkowanym na wyzwolenie ludu irackiego. Więcej demonstracji nie da żadnych rezultatów, jak zostało to opisane przez naszego brata Ajmana az-Zawahiriego. Niech Allah błogosławi mudżahedinów w każdym miejscu* (tłumaczenie: Ambasada RP w Nairobi).

AL-KAIDA (BAZA)

Symbol Al-Kaidy

Organizacja wywodzi się z Maktab al-Chidma (Biuro Posługi), instytucji założonej w 1984 r. w Peszawarze (stolicy dawnej Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej w Pakistanie) przez Abdullaha Azzama¹, nauczyciela i mentora Osamy bin Ladena. Jej zadaniem było rozwiązywanie administracyjnych i socjalnych problemów ochotników dżihadu przeciwko armii radzieckiej okupującej Afganistan przybywających z krajów arabskich. W swojej publikacji pt. *Ilhak bi al-kafila (Przyłącz się do karawany)* Azzam

zachęcał muzułmanów całego świata, ale przede wszystkim z Arabii Saudyjskiej, gdzie był wykładowcą na uniwersytecie w Dżuddzie, aby przyjeżdżali walczyć z niewiernymi komunistami. Azzam odegrał zasadniczą rolę w rozwijaniu wielu podstawowych nauk radykalnego islamu. Bin Laden i Azzam utworzyli również w Peszawarze Bajt al-Ansar (Dom Zwolenników)², który zapewniał zakwaterowanie przyszłym mudżahedinom. Sama Al-Kaida, będąca emanacją salafickiego ruchu religijno-społecznego zrzeszającego przybyłych z zagranicy islamskich bojowników, powstała w 1988 r. z inicjatywy Osamy bin Ladena. Miała ona kontynuować dżihad, jego istotę jednak różnie pojmowano.

W Afganistanie wspólny wróg zjednoczył różne frakcje mudżahedinów, wspierane finansowo i materialnie głównie przez USA oraz Arabię Saudyjską. Napływająca broń i fundusze były rozdzielane przez pakistańskie służby specjalne ISI. Z Arabii Saudyjskiej nadsyłano sprzęt budowlany, którego Osama bin Laden używał do budowy ufortyfikowanych baz, szczególnie w górskim masywie Tora Bora. Usytuowane na wysokości ponad 3 tys. metrów górskie jaskinie stanowiły, w mniemaniu przywódcy Al-Kaidy, niezdojany bastion. Odniósł tam zwycięstwo w bitwie o Ali Chejl w Dżadzi koło Chostu, gdy jego 50-osobowy oddział powstrzymał w 1987 r. 200 rosyjskich spadochroniarzy, ugruntowując w Afganistanie wojenną sławę Bin Ladena. Od tej pory był on postrzegany już nie tylko jako skuteczny organizator i logistyk, lecz także jako utalentowany i odważny dowódca wojskowy. Jego pozycję umacniały też kontakty z przedstawicielami pakistańskich i amerykańskich służb specjalnych, dzięki którym mógł liczyć na dalszą pomoc (Osama bin Laden wspomógł afgański dżihad znacznymi dotacjami z liczącego wówczas około 50 mln dolarów własnego kapitału).

Wielu weteranów konfliktu afgańskiego powróciło do swych krajów, wnosząc wkład w antyrządowy dżihad w Egipcie (1992–1997) i w Algierii (1992–1998). Polem bitwy stały się muzułmańskie rejony byłego ZSRR (Czeczenia, Uzbekistan, Tadżyki-

¹ Abdullah Azzam i jego dwaj synowie zginęli 24 listopada 1989 r. w Peszawarze w wyniku zamachu bombowego. Kulisy śmierci Azzama pozostały niewyjaśnione. Nie można jednak wykluczyć, że stał za nią Osama bin Laden, który nie zgadzał się z ideologią swego mentora potępiającego działania terrorystyczne skierowane przeciwko władzom w krajach muzułmańskich. Śmierć Azzama pozbawiła nowo powstałą Al-Kaidę charyzmatycznego zwolennika jedności muzułmańskiej i tradycjonalistycznie pojmowanego dżihadu jako walki w obronie terytorium islamu (*dar al-islam*).

² Tę samą nazwę nosiło mieszkanie tzw. grupy hamburskiej przy Marienstrasse, w którym spotykali się organizatorzy zamachów z 11 września 2001 r. na czele z Mohammedem Attą.

stan) i Jugosławia, a także Kaszmir będący przedmiotem sporu pomiędzy Pakistanem a Indiami. W latach 90. XX w. bojownicy z Afganistanu i inni ochotnicy z krajów Bliskiego Wschodu przybywali do wszystkich tych miejsc. Ten muzułmański zryw uwrażliwił świat islamu na los tych muzułmanów, którzy przez bojowników dżihadu byli przedstawiani jako ofiary prześladowań. Co więcej, ta współpraca w ramach międzynarodowego

Osama bin Laden

Źródło: <http://www.issues.cc/complaints/osama-bin-laden/osama-bin-laden-is-still-alive> [dostęp: październik 2012].

dżihadu przyczyniła się do stworzenia grupy potencjalnych bojowników, którzy byli zasadniczo pozbawieni własnego kraju, a lojalni wobec globalnego salafickiego dżihadu, którego trzonem stała się Al-Kaida.

Punktem zwrotnym w historii organizacji była inwazja wojsk irackich na Kuwejt 2 sierpnia 1990 r. Ujawniła ona podziały w obozie ekstremistów, którzy pobyt w Afganistanie traktowali jako tymczasowy i zamierzali przenieść dżihad do swych ojczyznych krajów. Krótco po zajęciu Kuwejtu przez Irak Osama bin Laden, występujący już jako przywódca Al-Kaidy, zaproponował królowi Arabii Saudyjskiej – Fahdowi – wyzwolenie Kuwejtu i obalenie Saddama Husajna siłami mudżahedinów. Władze saudyjskie zdecydowały się jednak poprosić o pomoc wojska amerykańskie. Obecność „niewiernych” na „świętej” ziemi Arabii Saudyjskiej wywołała nienawiść religijnych radykałów do władz saudyjskich.

Wewnętrzne walki między skłóconymi ugrupowaniami w Afganistanie skłoniły Osamę bin Ladena do opuszczenia tego kraju i wyjazdu z grupą zwolenników na początku 1992 r. do Sudanu. Przez pięć lat Sudan stanowił centrum działań terrorystycznych Al-Kaidy i islamskiej radykalizacji w Afryce Wschodniej i na Półwyspie Arabskim. Nastąpiło tam również przewartościowanie całej ideologii organizacji. Przymusowa *hidżra* (emigracja) została ściśle związana z oskarżeniami o niewierność nie tylko Zachodu, ale także tych muzułmanów, którzy nie przyjęli koncepcji islamu propagowanej przez organizację. Tak więc członkowie Al-Kaidy znaleźli w Sudanie swój *dar al-hidżra* (obszar emigracji), aby prowadzić z niego salaficki dżihad i uderzać w „bliskiego wroga”, czyli „niewierne” rządy w krajach muzułmańskich. W Sudanie Al-Kaida podjęła starania o uzyskanie dostępu do materiałów promieniotwórczych w celu budowy bomby jądrowej. Potem, już podczas pobytu w Afganistanie, jej członkowie prowadzili również prace zmierzające do otrzymania broni biologicznej i chemicznej w ramach programu pod kryptonimem „Az-Zabadi” („Zsiadłe mleko”), kierowanego przez Abu Chababa al-Masriego³.

Zmuszony do opuszczenia Sudanu, Bin Laden ze swoimi zwolennikami powrócił latem 1996 r. do Afganistanu, gdzie władzę przejmowali talibowie. Ich przywódca, mułła Mohammad Omar, wyraził zgodę na pobyt członków Al-Kaidy w Afganistanie i tworzenie przez nich obozów szkoleniowych dla bojowników światowego dżihadu. W Afganistanie miały miejsce dwa ważne wydarzenia, które skierowały organizację na drogę światowego terroryzmu. W dniu 23 sierpnia 1996 r. Osama bin Laden ogłosił *Deklarację dżihadu przeciwko Amerykanom okupującym Ziemię Dwoch Miejsc Świętych*, 23 lutego 1998 r. zaś wraz z Ajmanem az-Zawahiri – przywódcą Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipskiego Islamskiego Dżihadu), Ahmedem Tahą – przewodniczącym Al-Dża-

³ Abu Chabab al-Masri zginął w listopadzie 2007 r. na pograniczu afgańsko-pakistańskim. Przypisywano mu zaplanowanie udaremnionego zamachu z użyciem broni chemicznej w 2004 r. w jordańskiej stolicy – Ammanie.

ma'a al-Islamijja fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej), Mirem Hamzahem sekretarzem generalnym Dżamiat Ulema-e Pakistan (Stowarzyszenia Ulemów Pakistanu) i Azizurem Rahmanem – emirem Ruchu Świętej Wojny w Bangladeszu podpisał deklarację powołującą Światowy Front Islamski na rzecz Dżihadu przeciwko Żydom i Krzyżowcom. Wzywał on muzułmanów do zabijania Żydów i Amerykanów we wszystkich miejscach na świecie. Było to równoznaczne z wprowadzeniem strategii uderzania w „dalekiego wroga” w ramach globalnego salafickiego dżihadu. Postępując zgodnie z tą ideologią, zaczęto przeprowadzać zamachy terrorystyczne, poczynając od ataków na ambasady USA w Kenii i Tanzanii 7 sierpnia 1998 r. Najbliższe otoczenie Osamy bin Ladena stanowiły wówczas cztery sekcje (komitety): operacyjna (przewodniczył jej Egipcjanin Sajf al-Adil, finansowa (Egipcjanin Tawfik al-Kur), ideologiczna i propagandy (Ajman az-Zawahiri).

Obalenie władzy talibów i rozbięcie Al-Kaidy w Afganistanie w następstwie reakcji na terrorystyczny atak na USA 11 września 2001 r.⁴ spowodowało przemieszczenie się kierownictwa obu ruchów do Pakistanu. Jednocześnie Al-Kaida przestała być scentralizowaną strukturą, przekształcając się w sieć luźno powiązanych z sobą komórek, działających i przeprowadzających zamachy w różnych krajach. Starła się zjednoczyć we wspólnej walce wiele ekstremistycznych ugrupowań muzułmańskich, mniej lub bardziej z nią powiązanych. Ich liczbę szacuje się na ponad 40. Obozy szkoleniowe organizacji częściowo zastąpił Internet. W ciągu kilku lat, za pomocą ekstremistycznych stron, forów i czatów, na całym świecie zradykalizowało się wielu młodych muzułmanów, wśród nich sprawcy zamachów w Madrycie (2004 r.) i w Londynie (2005 r.).

W ten sposób Al-Kaida stała się hasłem wywoławczym i inspiracją dla samodzielnych ugrupowań terrorystycznych. Tworząc Global Islamic Media Front (Globalny Muzułmański Front Medialny), w którego ramach funkcjonują popularne w świecie muzułmańskim studia medialne i fora internetowe: As-Sahab, Al-Hisba, Labaik, Al-Fadżr, Al-Ichlas, Al-Andalus i Al-Malahim organizacja Bin Ladena trafiła na wszystkie kontynenty, komunikując się ze swymi zwolennikami. Internet stał się nieodłącznym narzędziem werbunku, propagandy i finansowania. Oficjalnie swoją nazwę oprócz macierzystej, kierowanej obecnie – jak się wydaje – przez Ajmana Az-Zawahiriego, zachowały

Ajman az-Zawahiri

Źródło: <http://znak.org.pl/?lang1=pl&page1=news&subpage1=news00&infopassid1=12612&scrt1=sn>

[dostęp: październik 2012].

⁴ Na początku lutego 2011 r. pojawiły się doniesienia, że FBI ściga trzech obywateli Kataru: Meszala al-Hadżriego, Fahada Abdullaha i Alego al-Fahaida związanych z zamachami z 11 września. Przyjeleci oni do Nowego Jorku na trzy tygodnie przed zamachami w celu operacyjnego rozpoznania obiektów, które miały zostać zaatakowane, bądź też w celu udziału w zamachu. Z Nowego Jorku odlecieli do Los Angeles, gdzie zatrzymali się w hotelu. W ich pokojach widziano mundury pilotów, wydruki komputerowe z nazwiskami pilotów, numerami i terminarzem lotów, a także przesyłki zaadresowane do Syrii, Afganistanu, Jordanii i Jerozolimy. Mężczyźni mieli wykupione bilety z Los Angeles do Waszyngtonu na 10 września 2001 r., ale nie stawili się na lotnisku. Następnego dnia samolot, którym mieli lecieć, został uprowadzony przez pięciu zamachowców i uderzył w Pentagon. Katarczycy odlecieli bez przeszkód do Londynu, a stamtąd do swego kraju. Nie wiadomo, gdzie obecnie przebywają.

cztery struktury organizacji działające w Iraku⁵, Afganistanie⁶, w krajach Maghrebu⁷ i na Półwyspie Arabskim. Każda z tych struktur dysponuje własnym ośrodkiem medialnym.

Na znaczenie środków masowego przekazu w szerzeniu dżihadu zwrócił uwagę Abu Saad al-Amili, jeden z propagandystów Al-Kaidy. Podkreślił on, że rola mediów w walce z „niewiernymi” jest równie ważna, jak wysiłek militarny mudżahedinów walczących z przeciwnikami w różnych miejscach na świecie. Wyrażając swoje uznanie dla redaktorów portali internetowych oraz innych mediów reprezentujących radykalną odmianę islamu, Al-Amili zaapelował o stworzenie „nowej jakości” w funkcjonowaniu mediów. Według niego ekstremistyczne media powinny podwoić swoje wysiłki w walce o pozyskanie wsparcia muzułmańskiej społeczności oraz w wywieraniu wpływu na przeciwników. W tym celu należy unowocześnić sprzęt wykorzystywany do produkcji i transmisji przekazywanych treści. Wezwał również muzułmańskich propagandystów do samokształcenia, a także zatrudniania się w światowych konsorcjach medialnych, aby tam zdobywali doświadczenie i umiejętności pozwalające na tworzenie programów telewizyjnych na profesjonalnym poziomie. Zdaniem Al-Amiliego należy utworzyć jedną organizację, która koordynowałaby wysiłki mniejszych grup i osób zajmujących się opracowaniem i transmisją przekazów. Zapewniłoby to lepszą efektywność działań medialnych. Powinien być stworzony jeden program telewizyjny, w którym znalazłyby się wiadomości z frontów, na których walczą mudżahedini, reportaże o zbrodniach dokonywanych na ludności muzułmańskiej przez „niewiernych”, wywiady z przywódcami organizacji islamskich oraz inne informacje wartościowe z punktu widzenia dżihadystów.

Liderzy Al-Kaidy przykładają coraz większe znaczenie do pozyskiwania nowych sympatyków i wspierania ich za pomocą materiałów zamieszczanych w sieci, realizując taktykę tzw. Open Source Jihad. Obejmuje ona wzmoczoną aktywność propagandową i ideologiczną oraz pomoc dla potencjalnych zamachowców m.in. w zakresie instrukcji dotyczących samodzielnego konstruowania improwizowanych ładunków wybuchowych (IED) oraz stosowania zasad konspiracji. Na zabezpieczonych hasłem forach pojawiają się

⁵ W październiku 2004 r. powstała organizacja Al-Kaida fi al-Iraq (Al-Kaida w Iraku). Jej założycielem był Jordanińczyk Abu Musab az-Zarkawi (zginął w 2006 r.), który ze swoim ugrupowaniem At-Tawhid wa al-Dżihad (Jedność Boga i Dżihad) zawarł przymierze z Osamą bin Ladenem i jego zastępcą Ajmanem az-Zawahirim, uznając ich zwierzchnictwo. Masowe mordy na ludności cywilnej, przeważnie szyitach, których dopuszczało się ugrupowanie Az-Zarkawiego, spotkały się z pisemnym upomnieniem ze strony Az-Zawahiriego. Po śmierci Az-Zarkawiego przywódcą Al-Kaidy w Iraku został Abu Ajjub al-Masri alias Abu Hamza al-Muhadzir, natomiast Abu Umar al-Bagdadi stanął na czele Dawlat al-Irak al-Islamijja (Islamskiego Państwa Iraku). Obaj zginęli 18 kwietnia 2010 r.

⁶ Po kilku latach od pokonania talibów przez wojska amerykańskie i Sojusz Północny do Afganistanu wróciła Al-Kaida, pod której przywództwem walczą przeciwko wojskom NATO różne grupy miejscowych i przyjezdnych mudżahedinów. Organizacją do połowy maja 2010 r. kierował Egipcjanin Mustafa Abu al-Jazid alias Szajch Said, alias Said al-Masri i Libijczyk Abu Jahja al-Libi. Ten pierwszy początkowo był związany z Egipskim Islamskim Dżihadem. W latach 80. XX w. spędził trzy lata w więzieniu w związku z podejrzeniem o udział w zamachu na prezydenta Anwara as-Sadata przeprowadzonym 6 października 1981 r. W 1988 r. wyjechał do Afganistanu, zostając jednym z założycieli Al-Kaidy i szefem jej komitetu finansowego. Zginął w Pakistanie w maju 2010 r. w wyniku ataku raketowego. Al-Libi natomiast zdobył szacunek mudżahedinów dzięki brawurowej ucieczce z amerykańskiego więzienia w Bagram koło Kabulu w lipcu 2005 r. Był jednym z najbardziej aktywnych medialnie przywódców afgańskiej Al-Kaidy. W internecie regularnie ukazywały się jego odezwy, w których apelował do muzułmanów o aktywne włączenie się do antyzachodniego dżihadu i zapowiadał zwycięstwo w Afganistanie. Został zabity w czerwcu 2012 r.

⁷ W dniu 24 stycznia 2007 r. Abd al-Malik Drukdal alias Abu Musab Abd al-Wadud, szef Al-Dżama'a as-Salafigija li ad-Dawa wa al-Kital (Groupe Salafite pour la Prédication et le Combat, Salafickiej Grupy Modlitwy i Walki), ogłosił przemianowanie tego ugrupowania w Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami (Al-Qaeda au Pays du Maghreb Islamique, Organizację Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu).

również dyskusje, w których dżihadyści rozważają miejsca ataku oraz zbierają na ich temat informacje operacyjne. Wśród potencjalnych celów zamachów w Europie ekstremiści wskazywali m.in. gmach World Trade Center w Sztokholmie, redakcję gazety „Jyllands-Posten” w Kopenhadze oraz Dworzec Główny w Berlinie.

Al-Kaida stała się pierwszą ponadnarodową organizacją terrorystyczną zdolną do funkcjonowania na wszystkich kontynentach. Latem 2009 r. na używanych przez terrorystów stronach internetowych Abu Jahja al-Libi, jeden z przywódców Al-Kaidy w Afganistanie, zwrócił uwagę na narastające problemy paraliżujące dowództwo organizacji⁸. Pesymistyczny ton publikacji był całkowitym zaprzeczeniem dotychczasowych wypowiedzi przywódców, którzy do tej pory używali wyłącznie triumfalnej retoryki.

Ponadto w wyniku działań Waszyngtonu, których celem było zablokowanie źródeł finansowania, organizacja Osamy bin Ladena wpadła w kłopoty finansowe. Sukces amerykańskiej strategii polegał na uderzeniu w pośredników kwestujących na rzecz Al-Kaidy na całym świecie. Większość dochodów organizacji pochodziła z dotacji bogatych muzułmanów. W przepływie pieniędzy do fundamentalistów pomagały instytucje finansowe, takie jak choćby działający w Szwajcarii Bank at-Takwa należący do Jusufa Nady i Alego Ghaleba Himmata⁹. Zanim pieniądze trafiły do terrorystów, przechodziły długą drogę przez konta fikcyjnych firm. Amerykanie, zamrażając rachunki związanych z bankiem biznesmenów, a także około 50 organizacji charytatywnych, tylko w ciągu jednego roku po zamachach w USA skonfiskowali 115 mln dolarów. W 2009 r. najwyżsi rangą członkowie Al-Kaidy kilkakrotnie apelowali do swoich sympatyków na całym świecie o przekazywanie pieniędzy, bez których grupa nie jest w stanie prowadzić działalności. Najbardziej dramatyczny apel wystosowano w lipcu 2009 r., gdy organizacja przyznała, że brak funduszy krzyżuje jej plany i odcina ją od nowych rekrutów.

O kłopotach finansowych organizacji mówił we wrześniu 2009 r. Fawaz al-Utaibi, który znajdował się na 85. miejscu amerykańskiej listy (sporządzonej przez Departament Stanu) najbardziej poszukiwanych terrorystów. Finansowe problemy Al-Kaidy były wynikiem działań władz Arabii Saudyjskiej, mających na celu odcięcie przepływu pieniędzy do tej organizacji. W dniu 2 września 2009 r., po nieudanym zamachu na asystenta ministra spraw wewnętrznych Arabii Saudyjskiej Muhammada bin Najefa ogłoszono, że Al-Utaibi oddał się w ręce władz. Kilka dni po tym wydarzeniu udzielił wywiadu saudyjskiemu dziennikowi „Al-Watan”, informując o trudnej sytuacji finansowej Al-Kaidy z powodu odcięcia jej od źródeł finansowania w Arabii Saudyjskiej. Doszło do tego m.in. za sprawą okresowych kontroli wzbudzających podejrzenia organizacji charytatywnych. W związku z pogarszającą się sytuacją finansową organizacja miała skierować swoje wysiłki na pozyskiwanie młodych bojowników, którzy wzięliby udział w operacjach samobójczych w ich ojczystych krajach. Ponadto ugrupowanie zostało znacznie osłabione

⁸ W dokumencie zatytułowanym *Przewodnik prawny na temat muzułmańskich szpiegów* Abu Jahja al-Libi skupił się przede wszystkim na opisie sytuacji na pakistańsko-afgańskim pograniczu i amerykańskich nalotach na te tereny. Członkom Al-Kaidy zarzucił, że lekkomyślnie pozwolili, aby w ich szeregach pojawili się szpiegzy. Według Al-Libiego to oni dostarczają Amerykanom informacje o obozach oraz kryjówkach organizacji i pozwolili Amerykanom na wielką kampanię bombardowań z udziałem bezałogowych samolotów, które sparaliżowały dowództwo Al-Kaidy.

⁹ Pieniądze miał przekazywać Ahmed Idris Nasreddin (Nasr ad-Din), kierujący spółką Gulf Company związaną z bankiem. Opłacał również czynsz Centrum Islamskiemu w Mediolanie, którym od 1995 r. kierował jeden z członków Egipskiej Grupy Islamskiej. Nasreddin wspierał również finansowo algierską Al-Dzama'a al-Islamiyya al-Musallaha (Groupe Islamique Armé, Islamską Grupę Zbrojną i tunezyjską organizację An-Nahda (Odrodzenie).

w wyniku nalotów amerykańskich samolotów bezzałogowych na pakistańskie Terytoria Plemienne Administrowane Federalnie. W nalotach tych zginęło kilku przywódców islamskich ekstremistów¹⁰.

**Mohammad Ilyas
Kaszmiri**

Źródło: <http://war-newsupdates.blogspot.com/2010/09/meet-mohammad-ilyas-kashmiri-al-qaedas.html> [dostęp: październik 2012].

Mimo trudności finansowych Al-Kaida wykazuje aktywność operacyjną i logistyczną. Proces decentralizacji struktur organizacji doprowadził do powstania niezależnych od centrali, samowystarczalnych komórek operacyjnych inspirowanych ideologią globalnego dżihadu. Propagandowo wykorzystuje ona również sukcesy talibów w Pakistanie i Afganistanie oraz zamachy przeprowadzane przez powiązane z nią organizacje. Trudności nie przeszkodziły ekstremistom przeprowadzić 30 grudnia 2009 r. najbardziej spektakularny w ostatnim czasie zamach. Jordaniec Humam Chalil Muhammad alias Abu Mula al-Balawi, alias Abu Dudżan al-Chorasani zwerbowany w 2007 r. przez jordańskie służby specjalne (Da'irat al-Mukhabarat – Generalny Zarząd Wywiadu) dokonał samobójczego ataku na tajną bazę CIA w Choście we wschodnim Afganistanie. Zginęło czterech agentów CIA, trzech pracowników amerykańskiej firmy ochroniarskiej Xe (dawniej Blackwater) i oficer jordańskiego wywiadu¹¹. Według niektórych informacji atak na bazę CIA przygotował Mohammad Ilyas (Ilias) Kaszmiri, były oficer pakistańskich sił specjalnych, stojący na czele operujących w Pakistanie Harakat ul-Dżihad-e Islami (Ruchu Islamskiego Dżihadu) oraz Laszkar az-Zil (Armii Cienia), w której skład mają wchodzić mudżahedini z byłej 55. i 313. brygady¹² Al-Kaidy. Jednostki te składały się z wytrawnych bojowników, weteranów walk z armią indyjską w Kaszmirze, talibów oraz byłych żołnierzy irackiej Gwar-

¹⁰ Pod koniec stycznia 2008 r. podczas ataku raketowego bezzałogowego samolotu zginął w Waziristanie Północnym Abu Lais al-Libi, niegdyś jeden z najbliższych współpracowników Osamy bin Ladena. Razem z nim miało zginąć 13 bojowników, w tym jego zastępca. W lipcu 2008 r. został zabity Midhat Mursi as-Said Umar alias Abu Habab al-Masri, który miał kierować programem broni masowego rażenia dla Al-Kaidy pod kryptonimem „Az-Zabadi” („Zsiadłe mleko”). Jemu też przypisywano zaplanowanie udaremnionego zamachu chemicznego w 2004 r. w jordańskiej stolicy Ammanie. Amerykanie wyznaczili za niego nagrodę w wysokości 5 mln dolarów. W dawnym afgańskim obozie Al-Kaidy w Derunta używał psów i innych zwierząt do eksperymentów z bronią niekonwencjonalną. We wrześniu 2008 r. rakiety wystrzelone z bezzałogowego samolotu Predator zabiły czterech działaczy Al-Kaidy. Jeden z nich, identyfikowany jako Abu Haris, miał kierować siatką terrorystyczną na graniczących z Afganistanem plemiennych terenach Pakistanu. Drugi – Saudyjczyk Abu Hamza – odpowiadał za działania Al-Kaidy w okolicach Peszawaru i był specjalistą od konstruowania ładunków wybuchowych. Pozostali dwaj zabiści to Egipcjanin Abu Kasim i Saudyjczyk Abu Musa. W listopadzie 2008 r. zginął Abu Dżihad al-Masri. Pojawiał się on na kasetach wideo z komunikatami Al-Kaidy przesyłanymi mediom. W tym samym miesiącu zginęli również: Brytyjczyk pakistańskiego pochodzenia – Raszid Rauf, jeden z organizatorów ataków na samoloty pasażerskie lecące z Wielkiej Brytanii do USA w 2006 r. (został aresztowany latem 2006 r., jednak w grudniu 2007 r. udało mu się zbiec z aresztu), Egipcjanin Abu Zubair al-Masri oraz Saudyjczyk Abdullah Azzam as-Saudi, odpowiedzialny za rekrutację i szkolenie bojowników.

¹¹ W zamachu tym CIA poniosła największe straty od czasu ataku terrorystycznego na amerykańską ambasadę w Bejrucie z 16 kwietnia 1983, w którym zginęło 69 osób, w tym 8 agentów CIA.

¹² Liczba 313 odnosi się do liczebności towarzyszy proroka Muhammada z bitwy pod Badr w 624 r.

dii Republikańskiej¹³. Kaszmiri był także łącznikiem między działającymi w Kaszmirze organizacjami ekstremistycznymi a Al-Kaidą.

W czerwcu 2009 r. terroryści w Jemenie porwali i bestialsko zamordowali grupę cudzoziemców, którzy charytatywnie pracowali w szpitalu w Sada na północnym-zachodzie kraju. Wśród zamordowanych były kobiety i dzieci. Miejscowi przywódcy plemienni natychmiast ogłosili, że za porwanie i zabójstwo cudzoziemców odpowiada Al-Kaida¹⁴. Choć władze w Sanie zapewniały, że zwalczają terroryzm, w 2006 r. popełniły błąd, pozwalając na ucieczkę 23 groźnych terrorystów z więzienia w stolicy kraju. W grupie, która uciekła wykopanym 300-metrowym tunelem, byli m.in. organizatorzy zamachu na amerykański niszczyciel rakietowy USS „Cole” z 2000 r., w którym zginęło 17 marynarzy. Jeden z uciekinierów, Nasir al-

Abu Jahja al-Libi

Źródło: <http://www.theaustralian.com.au/news/world/al-qaida-deputy-abu-yahya-al-libi-killed-in-drone-attack/story-fnb1brze1226385352234> [dostęp: październik 2012].

-Wuhajsi, były sekretarz Osamy bin Ladena, w 2007 r. został ogłoszony nowym emirem Al-Kaidy w Jemenie. Zapowiedział, że od tej pory terroryści z Jemenu i Arabii Saudyjskiej będą wspólnie prowadzić dżihad pod jego przywództwem. Kompletowanie miejscowego kierownictwa organizacji zakończyło się na początku 2009 r., kiedy zwolniony po sześciu latach pobytu w Guantanamo Saudyjczyk Said Ali asz-Szihri niespodziewanie pojawił się w Jemenie jako zastępca Al-Wuhajszego. W styczniu 2009 r. ogłosili oni powstanie Tanzim al-Kaida fi Dżazirat al-Arab (Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim).

Monarchia saudyjska stała się jednym z frontów wojny z Al-Kaidą. Od 11 września 2001 r. saudyjskie siły bezpieczeństwa zabiły bądź aresztowały setki osób powiązanych z terroryzmem. Od 2003 do 2009 r. w Arabii Saudyjskiej życie straciło 90 osób cywilnych i 74 funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa. Ponad 1100 osób zostało rannych. Ten bilans byłby o wiele większy, gdyby nie udało się zapobiec ponad 150 innym planowanym aktom terroru. Miejscowa Al-Kaida dąży do obalenia „skorumpowanej i bezbożnej” monarchii. W dniu 27 września 2009 r. Abdullah Hasan al-Asiri dokonał samobójczego zamachu na wiceministra spraw wewnętrznych i szefa saudyjskich służb bezpieczeństwa, księcia Muhammada bin Najefa, który w wyniku zamachu został ranny. Sprawca zdetonował niewielki ładunek wybuchowy ukryty na swoim ciele. Kilkanaście dni przed tym zdarzeniem pojawiła się informacja, że między 10 lipca a 2 sierpnia 2009 r. zatrzymano 44 podejrzanych o przygotowanie zamachów na terenie królestwa. W lipcu 2009 r. ogłoszono, że w pierwszym procesie członków Al-Kaidy sądzono 330 osób. Władze saudyjskie próbowały też w inny sposób walczyć z terrorystami. W lutym 2009 r. opublikowały listę 83 bojowników ukrywających się za granicą. Zaproponowano im amnestię, możliwość powrotu do rodzin i życia w społeczeństwie. Z propozycji tej skorzystało jedynie kilkanaście osób.

¹³ Ilijas (Ilias) Kaszmiri miał się dowiedzieć, że przez pośredników Amerykanie zaprosili przedstawicieli starszyny plemiennej z Waziristanu Północnego do Chostu. Tam próbowali uzyskać od nich informacje o kryjówkach Ajmana az-Zawahiriego i innych przywódców Al-Kaidy, którzy mieli być zdekonspirowani przez Abu Mulalę al-Balawiego. W ten sposób Kaszmiri zorientował się, że Chost jest centrum amerykańskiego wywiadu i wydał polecenie Chorasaniemu, współpracującemu z wywiadem jordańskim i amerykańskim, aby dokonać zamachu.

¹⁴ Wcześniej porwania cudzoziemców przez szyickich rebeliantów w Jemenie nie należały do rzadkości, ale ofiarom zwykle nie działa się krzywda i były one zwalniane po zapłaceniu okupu. Z tego powodu Jemeńczycy nie mieli wątpliwości, że za porwaniem stoi Al-Kaida.

Wybranie nowego obszaru działań przez terrorystów na Półwyspie Arabskim wiązało się z kilkoma czynnikami. Jedną z przyczyn była stosunkowa łatwość, z jaką można się wydostać z jemeńskich zakładów karnych. Na początku 2009 r. władze zwolniły z więzień 170 byłych członków Al-Kaidy tylko dlatego, że podobno przeszli oni program resocjalizacji i obiecali zerwać z terroryzmem. Poza tym rząd niechętnie aresztował wówczas islamskich ekstremistów, którzy, ich zdaniem, nie stanowili zagrożenia dla państwa. Innym powodem wybrania tego obszaru było jego położenie geograficzne. Jemen i Arabia Saudyjska mają długą górską i słabo strzeżoną granicę, którą co roku nielegalnie przekraczają tysiące ludzi. Ponadto Jemen to najbiedniejszy kraj arabski, który do 2012 r. był rządzony przez prezydenta-dyktatora Alego Abdullaha as-Saliha i słaby rząd, skonfliktowany z silnymi federacjami plemiennymi.

Innym terenem działania Al-Kaidy stała się Somalia, gdzie operujący Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin (Ruch Młodych Mudżahedinów) nie krył swoich związków z ugrupowaniem Osamy bin Ladena. Organizacja zaapelowała do wszystkich muzułmanów, aby przybywali do Somalii oraz przyłączyli się do dżihadu. We wrześniu 2009 r. Amerykanie zabili w Somalii Kenijczyka Alego Saleha Nabhana, jednego z najbardziej poszukiwanych terrorystów w Afryce Wschodniej (za zorganizowanie ataku na hotel w Mombasie w listopadzie 2002 r. oraz przeprowadzenie w tym samym czasie nieudanego zamachu na startujący z lotniska w tym mieście izraelski samolot). Władze USA uważały, że w Somalii ukrywa się również powiązany z Al-Kaidą pochodzący z Sudanu specjalista od ładunków wybuchowych Abu Talha as-Sudani, który również uczestniczył w przygotowaniu ataków w Mombasie.

Od kilku lat pogranicze afgańsko-pakistańskie jest głównym teatrem działań bojowych Al-Kaidy, jednak organizacja ponosi tam największe straty. W wyniku nalotów amerykańskich samolotów bezzałogowych i operacji sił specjalnych zginęło kilkadziesiąt ważnych dowódców polowych organizacji. W kwietniu 2011 r. w prowincji Kunar zginął Saudyjczyk Abu Hafz al-Nadźdi alias Abdul Ghani, jeden z regionalnych przywódców Al-Kaidy, który znajdował się na drugim miejscu na liście najbardziej poszukiwanych od czterech lat bojowników w Afganistanie. Nadźdi zginął podczas ataku powietrznego w dystrykcie Dangam. Miało tam miejsce jego spotkanie z bojownikami Al-Kaidy oraz ich dowódcami, w tym z jednym z szefów tej organizacji w Pakistanie, znanym jako Wakas. Oprócz tych dwóch wysokich rangą przedstawicieli siatki terrorystycznej zginęło wówczas wielu innych bojowników. Nadźdi koordynował ataki przeciwko siłom afgańskim i wojskom NATO w Afganistanie. Kierował operacjami Al-Kaidy w prowincji Kunar i zajmował się organizowaniem obozów szkoleniowych dla bojowników na jej obszarze, a także uzbrajaniem rebeliantów, którzy atakowali posterunki sił bezpieczeństwa w rejonie. Był także odpowiedzialny za przepływ pieniędzy z komórek Al-Kaidy w Pakistanie do Afganistanu.

Na początku 2010 r. CIA uzyskała pewne informacje, z których wynika, że niektórzy członkowie Al-Kaidy zaczęli szukać wśród swoich najwyższych (cieszących się charyzmą) liderów i sponsorów nowego przywódcy organizacji. Przyczyną zmiany na najwyższym szczeblu ruchu miał być spadek popularności Osamy bin Ladena, który od dłuższego czasu rzadko pojawiał się w mediach. W kwietniu 2010 r. komórka Al-Kaidy w Południowej Afryce zagroziła przeprowadzeniem ataku terrorystycznego podczas mundialu w RPA. Media na całym świecie cytowały groźby organizacji: *Zaatakujemy podczas meczu Anglia – USA. Zginą setki kibiców. Jak piękny mógłby być mecz Anglia – USA, transmitowany na żywo, na stadionie pełnym kibiców, gdy eksplozja zadudni na*

trybunach. Cały stadion przewróci się do góry nogami, a ofiary będą liczone w tuzinach i setkach – w imię Allaha.

Informacje na temat działalności Al-Kaidy w 2010 r. wydają się wskazywać, że organizacja wyszła z kryzysu obserwowanego w 2009 r. Prawdopodobnie okrzepł jej trzon – Kaida al-Um – czyli ścisła struktura kierownicza. Zasiłło ją zresztą kilku wysokich rangą członków, na czele z Muhammadem Ibrahimem Makkawi alias Sajf al-Adil, alias Ibrahim al-Madani, alias Omarem as-Somali¹⁵. Zostali oni

Abu Musab az-Zarkawi

Źródło: <http://islammaldives.co.cc>
[dostęp: październik 2012].

zwolnieni wiosną 2010 r. przez władze Iranu za wypuszczenie irańskiego dyplomaty porwanego w 2009 r. w Pakistanie przez Al-Kaidę. Sajf al-Adil był zwolennikiem strategii polegającej na przeprowadzaniu dużej liczby niewielkich operacji terrorystycznych, nie wymagających dużych nakładów finansowych i o niskim poziomie ryzyka. Mogłyby być one prowadzone przez niewielkie komórki i pojedynczych terrorystów, tzw. samotnych wilków. Jego zdaniem takie działania przyczyniłyby się do wsparcia lokalnych ugrupowań dżihadystycznych oraz do zwiększenia liczby nowo werbowanych bojowników. Ważnym elementem strategii Sajfa al-Adila stało się pogłębienie współpracy z lokalnymi filiami Al-Kaidy. Ma to uzmysłwić zachodnim społeczeństwom, że nie jest możliwe wygranie wojny z islamskimi ekstremistami. W listopadzie 2010 r. poinformowano, że jego grupa planuje dokonanie ataku terrorystycznego w Niemczech, dokąd miało się udać dwóch mężczyzn posługujących się fałszywymi dokumentami wydanymi w ZEA.

W 2010 r. trzon Al-Kaidy liczył od 200 do 300 członków przebywających na obszarach plemiennych w północno-zachodnim Pakistanie. Organizacji przewodziła Madżlis as-Szura (Rada Konsultacyjna) na czele z Osamą bin Ladenem i Ajmanem az-Zawahirim. Podlegały jej komitety: wojskowy, polityczny, religijno-ideologiczny i medialny. Organizacja funkcjonowała w ramach wielu komórek. Jej członkowie zasilali lokalne grupy ekstremistyczne i znajdowali się w ich strukturach dowódczych, co pozwoliło im na zwiększenie aktywności w 2010 r. Poza tym nadal obserwowano przenikanie na afgańsko-pakistańskie pogranicze muzułmańskich ochotników, którzy byli związani z organizacjami współpracującymi z Al-Kaidą, przede wszystkim z Ozbekiston Islomiy Harakati (Islamskim Ruchem Uzbekistanu) i Islamic Jihad Union (Unią Islamskiego Dżihadu).

¹⁵ Sajf al-Adil (ur. w Egipcie w 1963 r.) jest byłym oficerem egipskich oddziałów specjalnych i członkiem Egipskiego Islamskiego Dżihadu. W 1987 r. został aresztowany pod zarzutem udziału w planowaniu zamachu na egipski parlament. W bliżej nieznanych okolicznościach opuścił więzienie i wyjechał do Afganistanu, biorąc udział w walkach przeciwko okupacji ZSRR. Był członkiem Al-Kaidy od początku jej istnienia. Prawdopodobnie uczestniczył w przygotowaniu zamachów terrorystycznych na ambasadę USA w Kenii i Tanzanii w 1998 r. i na USS „Cole” w 2000 r. w Jemenie. Po rozpoczęciu amerykańskich działań w Afganistanie w październiku 2001 r. zbiegł do Iranu, gdzie przebywał w „areszcie domowym”, ciesząc się dużą swobodą i pisząc podręczniki szkoleniowe dla terrorystów. Na pogranicze afgańsko-pakistańskie wrócił na początku 2010 r., podobno na mocy porozumienia zawartego między Al-Kaidą a irańskimi służbami specjalnymi. W negocjacjach tych mieli uczestniczyć przedstawiciele Tehrik-e Taliban Pakistan (Ruchu Pakistańskich Talibów).

W ramach wzmocnienia struktur kierowniczych Al-Kaidy w grudniu 2010 r. wspomniany Ilias Kaszmiri został wyznaczony na lidera organizacji odpowiedzialnego za strategię operacji terrorystycznych przeciw Zachodowi. Zajął on stanowisko Mustafy Abu al-Jazida zabitego w maju 2010 r., który wysoko oceniał zdolności strategiczne swojego następcy i już wcześniej wyznaczył go na swojego sukcesora. Kaszmiri uczestniczył m.in. w planowaniu i przeprowadzaniu wielu zamachów terrorystycznych na terenie Indii, Pakistanu i Afganistanu. W 2008 r. powierzono mu przeprowadzenie ataków na cele znajdujące się na Zachodzie. Przydzielenie mu nowego zadania wiązało się najprawdopodobniej z posiadaniem dobrze rozwiniętej sieci agentów na terenie USA i Europy Zachodniej oraz mogło być dowodem zacieśnienia współpracy między Al-Kaidą a ugrupowaniami terrorystycznymi działającymi w Kaszmirze oraz na pograniczu afgańsko-pakistańskim. Współpraca ta najprawdopodobniej została wymuszona znacznymi stratami poniesionymi przez organizacje ekstremistyczne w wyniku intensywnych nalotów amerykańskich samolotów bezałogowych i działań prowadzonych przez armię pakistańską. Zwrócił na to uwagę w specjalnym apelu Ustad Ahmad Faruk, uważany za propagandystę Al-Kaidy na terytorium Pakistanu.

Do początku 2011 r. Al-Kaida miała wyszkolić w obozach w Pakistanie ponad 100 osób z Europy, przygotowując je do przeprowadzenia zamachów na tym kontynencie. Wśród nich zidentyfikowano m.in. 14 obywateli Francji oraz ponad 20 Niemców. Zdaniem francuskiej Centralnej Dyrekcji Wywiadu Wewnętrznego w ciągu trzech lat liczba francuskich obywateli zwerbowanych przez Al-Kaidę wzrosła z kilku odosobnionych przypadków do ponad stu. Ochotnicy wrogo nastawieni do państw europejskich są skłonni angażować się w działania terrorystyczne. Również w USA ogłoszono na początku lutego 2011 r., że wzrosło niebezpieczeństwo przeprowadzenia ataku terrorystycznego. Według sekretarza ds. bezpieczeństwa USA, Janet Napolitano, zagrożenie stało się największe od czasu zamachów z 11 września 2001 r. Obywatelstwo amerykańskie posiadają mużahedini walczący w Somalii, Jemenie i Afganistanie. Wymienić należy Anwara al-Awlakiego¹⁶, ideologa Organizacji Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim i Adama Jahję Gadahna¹⁷, który co pewien czas występował w przekazach propagandowych Al-Kaidy. Podczas jednego z nagrań publicznie zniszczył swój amerykański paszport, rezygnując z obywatelstwa USA.

Adam Gadahn został nieformalnym rzecznikiem organizacji. W październiku 2010 r. zwrócił się do muzułmanów mieszkających w Europie i Stanach Zjednoczonych o przeprowadzenie tam zamachów terrorystycznych w ramach indywidualnego dżihadu. Nagrana na wideo wypowiedź została zamieszczona na portalach

¹⁶ Anwar al-Awlaki (ur. 1971 r.) obywatel USA jemeńskiego pochodzenia. Był imamem w Kalifornii i Waszyngtonie. W Stanach Zjednoczonych uległ religijnemu radykalizmowi, udzielając, według niektórych komentatorów, duchowego wsparcia sprawcom zamachów z 11 września 2001 r. Swoje nauki popularyzował na anglojęzycznej stronie internetowej www.anwar-awlaki.com. Na początku listopada 2010 r. jemeńska prokuratura wydała nakaz pojmania Al-Awlakiego *żywego lub martwego*, jeśli nie stawi się na procesie, w którym jest oskarżony o podżeganie do zabijania cudzoziemców. Wezwany na przesłuchanie nie stawił się w sądzie. Al-Awlaki został zabity 30 września 2011 r. w jemeńskiej prowincji Marib w wyniku nalotu amerykańskiego samolotu bezałogowego.

¹⁷ Adam Jahja Gadahn alias Azzam al-Amriki, właściwie Adam Pearlman (ur. 1978 r.), wychowywał się w Oregonie i Kalifornii. W 1995 r. przyjął islam. Trzy lata później wyjechał do Pakistanu, gdzie ożenił się z Afganką. W październiku 2006 r. został oskarżony przez władze USA o zdradę stanu i jest ścigany przez FBI. Za jego schwytanie lub udzielenie informacji na temat miejsca jego pobytu wyznaczono nagrodę w wysokości 1 mln dolarów.

internetowych islamskich dżihadystów. Zwracając się *do muzułmanów mieszkających w nędznych przedmieściach Paryża, Londynu i Detroit oraz do tych współwyznawców, którzy wybierają się na Zachód, by tam studiować*, stwierdził m.in.: *Obowiązkiem każdego, kto szczerze pragnie bronić islamu i muzułmanów, jest wypełnić zobowiązanie do prowadzenia swego prywatnego dżihadu, uderzając w interesy krzyżowców i syjonistów*. Oprócz nawoływania do aktów terroru, Gadahn starał się zdyskredytować w swoim nagraniu umiarkowanych muzułmańskich przywódców, którzy *thumią przebudzenie dżihadu*. W listopadzie 2010 r. Sulejman Abu Ghais opublikował nową strategię Al-Kaidy zatytułowaną *Dwadzieścia wskazówek dla dżihadu*. Autor zakwestionował w niej słuszność ataków z 11 września oraz decyzji o zaognieniu relacji z tymi ruchami islamskimi, które nie podporządkowały się jego macierzystej organizacji, m.in. z ruchem Braci Muzułmanów. Strategia ta spowodowała wyizolowanie ugrupowania Osamy bin Ladena ze społeczeństw muzułmańskich.

Nieformalni rzecznicy Al-Kaidy odgrywają ważną rolę w ruchu dżihadystycznym. Stoją na straży ideologii, która motywuje ekstremistyczne organizacje islamskie. Dostarczają oni argumentów do walki i działają na rzecz propagandy ugrupowania. Wraz z religijnymi przywódcami przekazują swoje postulaty odbiorcom na całym świecie. Dżihadystom do działania potrzebne jest bowiem religijne usprawiedliwienie. Al-Awlaki na przykład opublikował krótki tekst, w którym popiera ataki na Kurta Westergaarda, twórcę karykatur proroka Muhammada w duńskiej gazecie „Iyllands-Posten”. W innym tekście natomiast dowodził, że okradanie „niewiernych” na Zachodzie jest moralnie właściwe. Jednocześnie rzecznicy i ideolodzy natychmiast reagują na wszelkie propozycje pokojowego współlistnienia muzułmanów z wyznawcami innych religii. Odbierając to jako atak na własną ideologię, błyskawicznie odpowiadają na nie, obalając tezy przeciwników i próbują znaleźć usprawiedliwienie dla swoich działań, wypaczając i interpretując na swoją korzyść doktrynę islamu. Stąd była szybka reakcja na *Nową deklarację z Mardin*, przeciw której natychmiast wystąpili¹⁸. Innym razem Al-Awlaki polemizował z twierdzeniami, że rozruchy, które wybuchły w krajach arabskich sprawiają, że nie trzeba prowadzić już dłużej dżihadu. Wszystko po to, aby utrzymać przy sobie dotychczasowych zwolenników i pozyskać nowych chętnych do prowadzenia walki.

W lutym 2011 r. medialna agenda Al-Kaidy As-Sahab wyemitowała w internecie półgodzinne oświadczenie Ajmana az-Zawahiriego. Nawiązując do wydarzeń w Egipcie, potępił on reżim Hosniego Mubaraka, nazywając go największym arabskim syjonistą i oskarżając o apostazję. Ostrzegł egipskich liberałów i świeckich polityków przed rezygnacją z budowy państwa islamskiego. Według niego świeckie prawo uczyniło z Egiptu zepsuty i niesprawiedliwy kraj, w którym na porządku dziennym były represje, fałszerstwa wyborcze, korupcja i upadek moralności, a demokracja nie ma żadnego umocowania w islamie. W opinii Az-Zawahiriego za cywilizowane można uznać te kraje, w których panuje prawo muzułmańskie. Zagroził też rewolucjami w innych krajach i zmianami w świecie muzułmańskim.

¹⁸ Deklaracja została wydana podczas spotkania czołowych islamskich uczonych religijnych, którzy zebrali się w dniach 27–28 marca 2010 r. w tureckim mieście Mardin. Autorzy, opierając się na prawie muzułmańskim, potępił dżihad w rozumieniu ekstremistycznych ugrupowań i opowiedzieli się za pokojowym współlistnieniem wyznawców różnych religii.

W marcu 2011 r. egipskie władze tymczasowe zwolniły z więzienia brata Ajmana az-Zawahiriego – Muhammada¹⁹. Egipskie MSW zarządziło zwolnienie więźniów politycznych na polecenie Rady Najwyższej Sił Zbrojnych, sprawującej rządu po obaleniu prezydenta Hosniego Mubaraka.

Do 2011 r. pojawiała się wiele hipotez na temat miejsca pobytu Osamy bin Ladena. Najbardziej znana w USA to ta, że lider Al-Kaidy został zabity w Tora Bora podczas amerykańskich bombardowań w grudniu 2001 r. Późniejsze jego wystąpienia i nagrania miały być montażami CIA publikowanymi w celu utrzymania przekonania, że jest on wciąż żywy, a tym samym podtrzymywania terrorystycznego zagrożenia i żądania wciąż nowych środków na walkę z terroryzmem przez Pentagon i służby specjalne. Inna z teorii mówiła, że Bin Laden zmarł w 2003 lub 2007 r. z powodu niewydolności nerek. Według niektórych źródeł przebywał on pod ścisłą ochroną w Iranie, gdzie od czasu do czasu przyjmował gości z Półwyspu Arabskiego. Autorzy jeszcze innych opinii twierdzili, że schronił się na terenie Sudanu, gdzie gościł już w latach 1992–1996. Nie mogąc znaleźć śladów Bin Ladena w Afganistanie, amerykański wywiad sugerował, że ukrywa się on w Pakistanie, blisko granicy afgańskiej.

Opublikowany w końcu grudnia 2009 r. raport Senatu USA na temat przywódcy Al-Kaidy stwierdzał, że siły amerykańskie były bardzo bliskie schwymania go w 2001 r., jednak zamiast skierować oddziały USA do wytopienia jego kryjówek w górach Tora Bora, ówczesny sekretarz obrony Donald Rumsfeld zakazał im prowadzenia działań ofensywnych i polecił przeprowadzenie uderzenia lotniczego, a do natarcia wykorzystanie dobrze opłaconych afgańskich „sojuszników”. Osama bin Laden miał wówczas spokojnie przedostać się do Pakistanu na pozostające poza kontrolą rządu pakistańskiego tereny plemienne na północnym zachodzie kraju. Władze amerykańskie i brytyjskie zarzucały rządowi pakistańskiemu, że nie podejmuje żadnych działań zmierzających do schwymania terrorysty, jednak premier Jusuf Reza Gilani stwierdził, że nie sądzi, by Osama znajdował się na terytorium Pakistanu. Następnie władze w Islamabadzie oświadczyły, że Bin Laden nie żyje. Mniej więcej w tym samym czasie pojawiły się informacje, że przywódca Al-Kaidy był widziany w prowincji Ghazni kontrolowanej przez Polski Kontyngent Wojskowy. Miał tutaj przyjechać z Kwety w Pakistanie w związku z ofensywą sił zbrojnych przeciwko islamskim ekstremistom.

W 2009 r. dwaj amerykańscy naukowcy Thomas Gillespie i John Agnew, wykorzystując biogeograficzne teorie o rozprzestrzenianiu się roślin i przemieszczaniu zwierząt oraz teorię biogeografii wysp, wskazali, że Bin Laden ukrywa się w Parachinar²⁰. Wyty-

Abu Ajjub al-Masri

Źródło: <http://www.aktiendaten.org/025ed0977310da201/02ac4c998912db20c/index.php> [dostęp: październik 2012].

¹⁹ Muhammad az-Zawahiri (ur. 1953 r.) został zaocznie skazany w 1998 r. za planowanie działań skierowanych przeciwko rządowi. Spędził 10 lat w więzieniu, trafił tam w 1999 r. po ekstradycji ze ZEA. Odpowiadał m.in. za udział w zamachu na prezydenta Anwara as-Sadata w 1981 r. i za działania militarne Al-Kaidy podczas konfliktu na Bałkanach w pierwszej połowie lat 90. W marcu 2012 r. wyszedł z więzienia.

²⁰ Podstawą badań była teoria na temat rozprzestrzenienia się roślin i zwierząt, zgodnie z którą wraz ze wzrostem odległości od danego miejsca zmniejsza się możliwość występowania takich samych gatunków. Według teorii biogeografii wysp natomiast większe nisze ekologiczne cieszą się większym napływem gatunków i większą ich różnorodnością niż mniejsze. Opierając się na tej teorii stwierdzono, że Osama bin Laden zatrzymał się w jakimś większym mieście. Za pomocą zdjęć satelitarnych o wysokiej rozdzielczości można było wyszukiwać budynki podobne do takich, w jakich mieszkał dotychczas. Poza tym zawsze miał

Abd al-Malik Drukdel

Źródło: http://www.norcalblogs.com/post_scripts/assets_c/2012/8/abdalmalek-droukdel-6618.html [dostęp: październik 2012].

powali to miasto, wykluczając inne miejscowości w promieniu 20 km od miejsca w regionie Kurram, gdzie po raz ostatni widziano przywódcę Al-Kaidy. Wyodrębniono nawet trzy kompleksy budynków, w których według dużego prawdopodobieństwa powinien być przebywać. Ten ślad jednak też okazał się fałszywy. Ostatnie informacje na temat przybliżonego obszaru pobytu Osamy opublikowano w połowie października 2010 r. Jeden z wyższych dowódców NATO ujawnił, że cały czas zmieniał on miejsce pobytu – od górzystych terenów Pakistanu w rejonie miasta Chitral na północy do doliny Kurram, która leży nieopodal dawnej afgańskiej twierdzy Al-Kaidy w Tora Bora. Tak więc Osama bin Laden wciąż przebywał na wolności, a jego ostatnie wystąpienie katarska telewizja Al-Jazeera wyemitowała (tylko w wersji audio) 21 stycznia 2011 r. Lider międzynarodowego terroryzmu zagroził, że niewycofanie wojsk francuskich z Afganistanu może spowodować zabicie porwanych w Nigrze obywateli francuskich²¹. Bin

Laden poddał krytyce władze Francji, wskazując m.in. na ich podporządkowanie USA.

W nocy z 1 na 2 maja 2011 r. w wyniku operacji „Geronimo” przeprowadzonej przez grupę operatorów Navy SEAL²² Osama bin Laden został zabity. Ukrywał się z żonami, dziećmi i dwoma współpracownikami w dwupiętrowym domu położonym niedaleko akademii wojskowej w Abbottabadzie na północ od Islamabadu. Jego ciało zostało przewiezione do Afganistanu, a następnie przetransportowane na pokład lotniskowca USS „Carl Vinson”, który znajdował się na północnym Morzu Arabskim. Tam po zbadaniu szczątków zrzuciono je do morza w nieujawnionym miejscu. W ten sposób chciano uniknąć powstania ośrodka pielgrzymek islamskich radykałów. Władze amerykańskie nie ujawniły zdjęć ciała ani jakichkolwiek nagrań wideo z morskiego pogrzebu terrorysty. Spowodowało to powstanie nowych teorii spiskowych co do tego, czy Bin Laden na pewno został zabity. Między innymi Jaszar Berkan, z pochodzenia Czeczen, ujawnił, że Osama bin Laden zmarł 26 czerwca 2006 r. po ciężkiej chorobie. Berkan oświadczył, że znał czeczeńskich ochroniarzy Bin Ladena, którzy mieli – podobnie jak czterech innych muzułmanów z Londynu i USA – być przy śmierci przywódcy Al-Kaidy. Według niego Amerykanie zatrzymali dawnych ochroniarzy Bin Ladena i dzięki temu znaleźli jego grób, ukryty na pograniczu afgańsko-pakistańskim.

W siedzibie przywódcy Al-Kaidy w Abbottabadzie znaleziono wiele dokumentów zapisanych na twardych i przenośnych dyskach. Były tam m.in. ostatnie listy Osamy

z sobą kilku ochroniarzy, tak więc mieszkanie czy dom musiały liczyć więcej niż trzy pokoje.

²¹ W dniu 16 września 2010 r. Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu porwała w Nigrze pięciu pracowników francuskiego koncernu Areva i współpracujących z nimi dwóch obywateli Toga i Madagaskaru.

²² United States Navy Sea Air and Land – SEAL (Marynarka Wojenna Stanów Zjednoczonych Morze, Powietrze i Ląd) – siły specjalne amerykańskiej marynarki. Ich nazwa określa obszary działań operacyjnych. SEAL są elitarnymi oddziałami Sił Operacji Specjalnych USA.

bin Ladena, w których ubolewał nad wizerunkiem swej organizacji, winnej śmierci zbyt wielu wyznawców islamu, i żałował, że jej nazwa nie ma żadnych religijnych odniesień, co przekonałoby muzułmanów na całym świecie, że uczestniczą w dżihadzie przeciwko Stanom Zjednoczonym. Zastanawiał się nad zmianą nazwy organizacji na Taifat at-Tawhid wa al-Dżihad (Grupa Jedności Boga i Dżihadu) lub Dżama'at al-Adat al-Chilafat ar-Raszida (Wspólnota Odnowy Sprawiedliwego Kalifatu). Problem polegał na tym, że pełna nazwa organizacji Kaida al-Dżihad (dosł. Baza Dżihadu) od dawna funkcjonowała w swej skróconej formie. Swoje przemyślenia na temat potrzeby zmiany nazwy organizacji Bin Laden zapisał w formie listu, ale podobnie jak w przypadku innych pism nie określił odbiorcy. Kontaktował się on wyłącznie z najważniejszymi przywódcami grupy, w tym z Ajmanem az-Zawahirim i Mustafą Abu al-Jazidem, który zginął w maju 2010 r.

Z zabezpieczonych w Abbottabadzie dokumentów wynikało, że Bin Laden pracował nad zorganizowaniem grupy bojowników, która dokonałaby zamachu w USA w 10. rocznicę ataku z 11 września 2001 r. Przywódca Al-Kaidy wymieniał się poglądami z szefem operacyjnym organizacji Atiją Abd ar-Rahmanem na temat składu grupy, która miała przeprowadzić atak w USA. Pojawiło się wiele nazwisk proponowanych przez Abd ar-Rahmana, które Bin Laden odrzucał. Obaj komunikowali się głównie za pomocą urządzeń typu pendrive przekazywanych przez kurierów, na których były zapisane informacje. Zamachowcy mieli być rekrutowani spośród muzułmanów posiadających legalne paszporty i dokumenty podróży. Celem ataku miały być amerykańskie pociągi. Zamiary te nie wyszły poza fazę wstępnego planowania.

Sajf al-Adil

Źródło: <http://www.examiner.com/article/new-al-qaeda-chief-threatens-brits-with-retaliation>
[dostęp: październik 2012].

Na początku czerwca 2011 r. w wyniku nalotu bezzałogowego samolotu na pograniczu afgańsko-pakistańskim, zginął Iljas Kaszmiri²³, uważany za potencjalnego następcę przywódcy Al-Kaidy. Kilka dni po jego śmierci zginął w Jemenie Fazul Abdullah Muhammad, przedstawiciel organizacji w Afryce Wschodniej i jeden z organizatorów zamachów na amerykańskie ambasady w Kenii i Tanzanii w 1998 r., a potem Muhammad Abdullah Hasan Abu Khair, były ochroniarz Bin Ladena, który po śmierci Mustafy Abu al-Jazida zarządzał finansami organizacji. Śmierć przywódców i przedstawicieli Al-Kaidy znacznie osłabiła tę organizację i przyczyniła się do zmniejszenia prawdopodobieństwa przeprowadzenia przez nią skutecznych ataków terrorystycznych na świecie. Struktura kierownicza podzieliła się na kilka nieformalnych frakcji narodowościowych. W połowie czerwca 2011 r. Rada Konsultacyjna trzonu Al-Kaidy wybrała Ajmana az-Zawahiriego na nowego szefa organizacji. Jego potencjalnym

²³ Potem pojawiły się informacje, że Kaszmiri, który miał zginąć w Waziristanie Północnym, żyje. Przypisywano mu odpowiedzialność za wiele zamachów przeprowadzonych w Pakistanie, w tym na bazę marynarki wojennej w Karaczi 22 maja 2011 r., a także na siedzibę dowództwa sił zbrojnych w Rawalpindi. Stany Zjednoczone oskarżały go o zorganizowanie samobójczego zamachu na amerykański konsulat w Karaczi w marcu 2006 r. Departament Stanu USA umieścił go na liście najbardziej poszukiwanych terrorystów.

konkurentem był rodak Muhammad Ibrahim Makkawi alias Sajf al-Adil²⁴. Sugerowano, że wybór ten może przyczynić się do zmiany strategii organizacji, w której większy nacisk zostanie położony na walkę z „bliskim wrogiem” w krajach muzułmańskich niż na globalny dżihad. Zastępcą Az-Zawahiriego, odpowiadającym za sprawy operacyjne, został Libijczyk Atija Abd ar-Rahman. Zginął on 22 sierpnia 2011 r. w Waziristanie Północnym, w wyniku nalotu amerykańskiego samolotu bezzałogowego. Zastąpił go Abu Hafs asz-Szariri, który zginął we wrześniu w ten sam sposób i na tym samym terenie. Asz-Szaririego zastąpił z kolei Mansur Badar. We wrześniu 2011 r. pakistańscy żołnierze schwytali Junisa al-Mawritaniego, pełniącego funkcję „szefa dyplomacji” Al-Kaidy, odpowiadającego za jej międzynarodowe kontakty. Wybierał on również cele ataków terrorystycznych i metody ich przeprowadzenia. Wraz z Al-Mawritanem aresztowano jego dwóch bliskich współpracowników: Abdula Khafara asz-Szamiego i Messara asz-Szamiego.

Od śmierci Osamy bin Ladena do końca 2011 r. zostało zabitych lub schwytanych wielu czołowych przedstawicieli Al-Kaidy. Te sukcesy w walce z terroryzmem były możliwe m.in. dzięki zdobyciu dokumentacji Bin Ladena w Abbottabadzie. Z listy dziesięciu najważniejszych przywódców Al-Kaidy, sporządzonej po ataku z 11 września 2001 r., żyje tylko Ajman az-Zawahiri. Wielu przywódców tej organizacji zginęło w wyniku operacji prowadzonych przez amerykańskie samoloty bezzałogowe, na które zgodę wyraził prezydent USA Barack Obama po objęciu urzędu w styczniu 2009 r. Wśród nich znalazł się Anwar al-Awlaki – duchowy przywódca Organizacji Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim, który został zabity pod koniec września 2011 r. w Jemenie.

Po przejściu przywództwa Az-Zawahiri ogłosił kontynuację walki i wyraził aprobatę dla działań zbrojnych Libijczyków i syryjskich rebeliantów²⁵. Z okazji 10. rocznicy zamachów z 11 września Al-Kaida rozpowszechniła nagranie wideo zatytułowane *Świt nadchodzącego zwycięstwa*, w którym Az-Zawahiri przekonywał, że jego organizacja popiera Arabską Wiosnę. Także Abu Jahja al-Libi, ideolog organizacji, apelował do libijskich powstańców, którzy obalili reżim Kaddafiego, aby nie oddawali broni nowym władzom i wezwał do ustanowienia w Libii rządów opartych na szariacie. Ostrzegł też przed dążeniami krajów zachodnich do przejścia libijskich pól naftowych²⁶.

Al-Kaida wciąż posiada zdolności do przeprowadzania zamachów terrorystycznych. Nadal jest aktualna jej ideologia globalnego dżihadu, szerzona w sieci Internet, która inspiruje i radykalizuje indywidualnych dżihadystów, zachęcając ich do przeprowadzania ataków wymierzonych w cele na Zachodzie. Chociaż terroryści działający na zasadzie „samotnych wilków” stanowią dodatkowe zagrożenie, to kontynuowanie globalnego dżihadu bazuje na lokalnych odgałęzieniach Al-Kaidy i organizacjach

²⁴ Po śmierci Bin Ladena Sajf al-Adil był tymczasowym szefem Al-Kaidy.

²⁵ Między innymi w sierpniu 2011 r. Ajman Az-Zawahiri w internetowym nagraniu wezwał zwolenników do nękania Stanów Zjednoczonych: *Ameryka chwije się dziś, ponieważ doprowadziliście do tego w ciągu dziesięciu lat, jakich nie zaznała w historii. Nie spocznijcie, aż do jej klęski. Nie dajcie wytchnienia Ameryce, która zabiła imama mudżahedinów i wrzuciła jego ciało do morza oraz pojmą jego żony i dzieci. Zaapelował również o prowadzenie „intelektualnego dżihadu”: *Ruch muzułmański w ogóle, a mudżahedini w szczególności, powinni prowadzić wojnę na argumenty intelektualne, tak jak wojnę z użyciem broni. Batalię intelektualną powinni oni starać się wygrać, wykorzystując nowoczesne środki komunikacji.**

²⁶ W skierowanym do nowych władz libijskich w grudniu 2011 r. nagraniu zrealizowanym przez medialną gałąź Al-Kaidy As-Sahab i umieszczonym na kilku islamskich stronach internetowych Al-Libi oświadczył, że przed krajem jest jeszcze długa droga, a owoce młodej rewolucji nie zostały jeszcze zebrane. Zaapelował m.in. *Dzisiaj stoicie na rozdrożu, na którym trzeba podjąć stanowczą decyzję: albo wybieriecie reżim laicki, który spodoba się Zachodowi, albo przywróciecie system islamski. Aby zadośćuczynić poświęceniom poniesionym przez rodziny zabitych i rannych oraz wszystkich muzułmanów, nad Libią powinien powiewać jedynie sztandar islamu.*

uznających jej ideologię, szczególnie na Półwyspie Arabskim oraz w Afryce Północnej i Wschodniej. Obecnie działania terrorystów inspirowanych ideologią Al-Kaidy można przyrównać do sieci filii działających na zasadzie franczyzy. Komórki terrorystyczne lub pojedynczy zamachowcy inspirowani salaficką ideologią stosują te same metody działania i podszywają się pod jej logo po to, aby następnie samodzielnie i samowystarczalnie nimi zarządzać. Al-Kaida stała się więc marką w sensie marketingowym.

Przykłady zamachów terrorystycznych:

25.06.1996 r. – terrorysta samobójca wjechał samochodem ciężarowym w koszary wojsk amerykańskich Khobar Towers w Zahraniu w Arabii Saudyjskiej; zginęło 19 żołnierzy, a ponad 400 zostało rannych.

7.08.1998 r. – równoczesne ataki na ambasady USA w Kenii i Tanzanii; zginęło około 250 osób, a blisko 5 tys. odniosło rany.

12.10.2000 r. – atak na amerykański niszczyciel rakietowy USS „Cole” zacumowany w porcie Aden w Jemenie; śmierć poniosło 17 marynarzy, 39 zostało rannych.

11.09.2001 r. – grupa 19 terrorystów dokonała największego w historii ataku terrorystycznego. Dwa porwane przez nich samoloty uderzyły w wieżowce World Trade Center w Nowym Jorku, trzeci wbił się w siedzibę Pentagonu pod Waszyngtonem, czwarty zaś rozbił się w okolicach Pittsburgha; zginęło około 3 tys. osób.

11.04.2002 r. – zamach na synagogę Ghriba na wyspie Dżerba w Tunezji; zginęło 21 osób, w większości niemieckich turystów.

6.10.2002 r. – samobójczy atak na francuski tankowiec „Limburg” w Zatoce Adeńskiej; zginął 1 marynarz, a kilkunastu zostało rannych. Statek nie został poważnie uszkodzony.

13.05.2003 r. – cztery zamachy bombowe w dzielnicy zamieszkałej przez cudzoziemców w Rijadzie (stolicy Arabii Saudyjskiej); zginęło 35 osób, a około 200 zostało rannych.

11.03.2004 r. – największy zamach terrorystyczny w historii Europy. W godzinach porannego szczytu w czterech pociągach podmiejskich jadących w kierunku centrum Madrytu wybuchło 10 bomb; zginęło 191 osób, a ponad 1400 zostało rannych.

29.05.2004 r. – atak na instalacje naftowe i osiedle dla cudzoziemców w Khobar we wschodniej części Arabii Saudyjskiej; zginęły 22 osoby, w tym 19 cudzoziemców.

7.07.2005 r. – seria zamachów terrorystycznych w Londynie przeprowadzonych przez Brytyjczyków pakistańskiego pochodzenia; zginęły 52 osoby, a kilkaset odniosło rany.

11.04.2007 r. – dwa równoczesne zamachy przeprowadzone w Algierze przez członków Organizacji Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu; zginęły 33 osoby, a ponad 200 zostało rannych.

11.07.2007 r. – zamachowiec samobójca wjechał samochodem wypełnionym materiałami wybuchowymi w budynek koszar wojskowych w miejscowości Lakhdaria (około 80 km na południowy wschód od Algieru); zginęło 10 żołnierzy, a 35 zostało rannych.

11.12.2007 r. – dwa równoczesne zamachy dokonane przed przedstawicielstwem ONZ i siedzibą Sądu Najwyższego w Algierze; śmierć poniosło 31 osób, a około 180 zostało rannych.

Od 2008 r. organizacja przeprowadza zamachy w ramach działalności Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu oraz Organizacji Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim.

KATAIB IZZ AD-DIN AL-KASSAM (BRYGADY IZZ AD-DIN AL-KASSAM)

**Symbol Brygad
Izz ad-Din al-Kassam**

Brygady Izz ad-Din al-Kassam¹ powstały w 1991 r. jako zbrojne ramię Hamasu². Zostały do nich włączone: Madżmu' at al-Dżihad wa ad-Dawa – Madżd (Grupa Dżihadu i Działalności Misyjnej)³ i jednostka Al-Mudżahidun al-Filistinijjun (Palestyńscy Mudżahedini). Wśród założycieli wymienia się Salaha Szehadę⁴ i Ibrahima Al-Makadmę. Po śmierci Szehady w lipcu 2002 r. przywódcą organizacji został Muhammad Deif. Pierwsza komórka Brygad została założona w Gazie przez Zakariję Walida Akela. Brygady, mimo dużej autonomii w sposobie działania, podlegają decyzjom politycznym Hamasu⁵. Ugrupowanie początkowo kontynuowało zadania Madżd-u, porywając i mordując Palestyńczyków, którzy byli podejrzewani o współpracę z Izraelem, wkrótce jednak za cel obrali sobie również izraelskich cywilów. Podczas pierwszej intifady⁶ członkowie ugrupowania atakowali również bojówki Al-Fatahu⁷. Na czele Brygad stał komendant wraz z terenową radą wykonawczą, której członkowie byli wybierani przez najwyższy organ Hamasu – Madżlis asz-Szura (Radę Konsultacyjną). Jednym z zadań Brygad była rekrutacja nowych bojowników oraz prowadzenie dla nich szkoleń, które odbywały się z reguły w Strefie Gazy lub w Libanie. Nowo przyjęty członek zazwyczaj nabywał umiejętności z zakresu miejskiej partyzantki, uczył się taktyki wojskowej oraz posługiwania się materiałami wybuchowymi. W programie szkolenia dużą rolę odgrywały zajęcia o charakterze ideologicznym i religijnym.

¹ Nazwa pochodzi od syryjskiego duchownego Izz ad-Dina al-Kassama, który w 1922 r. dzięki pomocy wielkiego *muftiego* Jerozolimy, Amina al-Husajniego, otrzymał stanowisko kaznodziei w Hajfie i w 1921 r. utworzył organizację Al-Kaff al-Aswad (Czarna Ręka) atakującą brytyjskie wojska mandatowe i izraelskich osadników. Zginął podczas jednej z akcji zbrojnych w 1935 r.

² Mimo że Brygady Izz ad-Din al-Kassam stanowią militarne skrzydło Hamasu, to omówiono je oddzielnie ze względu na dużą autonomię i wyłącznie zbrojny (terrorystyczny) charakter działalności.

³ Madżd miał pełnić funkcję siły uderzeniowej Dżihaz Aman (Aparatu Bezpieczeństwa). Jego zadaniem było tropienie Palestyńczyków podejrzanych o współpracę z Izraelem i wymierzanie im sprawiedliwości.

⁴ Salah Szehada (ur. 1954) studiował socjologię w Kairze, zrezygnował zaś ze studiów w ZSRR i Turcji z powodów finansowych. W Egipcie dołączył do Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów). Był zatrudniony jako pracownik opieki społecznej na Synaju, a następnie jako pracownik działu spraw studenckich w Islamskim Uniwersytecie w Gazie. Kilkrotnie aresztowany przez władze Izraela, w więzieniu spędził łącznie 12 lat. Był odpowiedzialny za zorganizowanie wielu zamachów terrorystycznych. Zginął w lipcu 2002 r. w wyniku ataku izraelskiego lotnictwa, w którym śmierć poniosło także 14 cywilów.

⁵ Salah Szehada opisał zależność zbrojnego skrzydła od decyzji pionu politycznego w następujący sposób: *Generalnie Brygady są małą armią podlegającą decyzjom politycznym jak każde wojsko na świecie. Posiadają one takie podziały i struktury, jakie ma armia. Jesteśmy żołnierzami. Przywództwo polityczne nie mówi nam „zróbcie tak a tak”, albo „przeprowadźcie taką, a taką operację”. Kierownictwo polityczne sprawuje zwierzchnictwo wobec pionu militarnego, jego decyzje mają pierwszeństwo przed decyzjami aparatu wojskowego, jednak bez wtrącania się w działania militarne.*

⁶ Pierwsza intifada w Palestynie, tzw. powstanie kamieni, trwała od grudnia 1987 do 1993 r.

⁷ Słowo „*fatah*” – oznacza „zwycięstwo”, a także jest akronimem czytanej wspak nazwy Harakat at-Tahrir al-Filastiniija (Ruch Wyzwolenia Palestyny).

Brygady Izz ad-Din al-Kassam tworzy sieć małych, oddzielnych komórek, składających się z dwóch lub trzech członków. Mają oni ograniczoną łączność z dowództwem, a także nie kontaktują się pomiędzy sobą, co zwiększa ich bezpieczeństwo. Nie jest znana całkowita liczba członków organizacji, ale służby izraelskie zakładały, że na terenie Strefy Gazy działało od 15 do 25 agentów, a na Zachodnim Brzegu Jordanu od 25 do 30. Do ich zadań należało pozyskiwanie aktywistów i tworzenie zbrojnych oddziałów.

Osobną grupą wśród członków organizacji byli potencjalni zamachowcy samobójcy. Byli oni rekrutowani po przejściu ścisłej selekcji zgłaszających się kandydatów. Zamachowcem samobójcą nie mogła zostać osoba ani bardzo młoda, ani jedyny żywiciel rodziny⁸. Szkolenie zamachowców samobójców miało inny charakter niż trening członków grup szturmowych. Potencjalny kandydat nie informował o swoich planach rodziny ani nikogo z najbliższego otoczenia. Jego szkolenie było zazwyczaj ograniczone do nauczania, jak zdetonować ładunek wybuchowy, który był przytwierdzony do ciała (tzw. pas szahida). Przyszły zamachowiec samobójca składał przysięgę, że w decydującym momencie nie wycofa się i przeniesie się do „rajskiego ogrodu”, który jest zarezerwowany dla męczenników. Ten nakaz dżihadu nosi nazwę *bajt ar-Ridwan* (przysięga Ridwana)⁹. Po wykonaniu przez zamachowca samobójcę misji organizacja dbała o jego rodzinę. Nie tylko opłacano uroczystość żałobną i przekazywano rodzinie kilka tysięcy dolarów od Hamasu, lecz także zapewniano pomoc w przypadku działań odwetowych ze strony wojsk izraelskich, gdyż jedną z represji stosowanych przez Izrael było burzenie domów zamachowców samobójców. Zaraz po wybuchu drugiej intifady¹⁰ jesienią 2000 r. Iran przekazał Brygadam jednorazowo 400 tys. dolarów, aby zachęcić organizację do kontynuowania samobójczych operacji (*amalijjat al-istiszhadijja*).

W grudniu 1991 r. Brygady przeprowadziły pierwszy zamach terrorystyczny na izraelskiego cywila, zabijając Dorona Szorszana, mieszkańca osiedla Kfar Darom w Strefie Gazy. Zamach ten był punktem zwrotnym w modus operandi organizacji, kierując ją na drogę spektakularnych zamachów bombowych i innych ataków, z których zasłynęła w następnych latach. Do końca 1992 r. zamordowano ponad 20 Izraelczyków zarówno w wyniku ataków z użyciem noży, jak i ostrzału karabinowego z jadącego samochodu. W grudniu 1992 r. w piątą rocznicę powstania Hamasu Brygady porwały izraelskiego podoficera, żądając uwolnienia duchowego przywódcy organizacji Ahmeda Ismaila Jasina¹¹. Dwa dni później ciało skrepowanego żołnierza znaleziono na poboczu drogi na Zachodnim Brzegu Jordanu. W grudniu 1992 r. rząd Izraela podjął decyzję o deportacji 415 osób mogących mieć powiązania z terrorystami do Mardż az-Zahur

⁸ Jeden z członków Brygad powiedział: *Jest bardzo trudno, aby wybrać tylko kilku. Ci, którzy nie zostają wybrani, wracają do nas raz za razem, chcąc zostać powołanymi. Proces selekcji jest skomplikowany przez fakt licznych prób rozpoczęcia drogi honoru. Kiedy już niektórzy zostaną wybrani, inni czują głęboki zawód. Oni muszą nauczyć się cierpliwości i czekać, aż Allah również ich powoła.*

⁹ Ridwan, według koranicznej tradycji, jest odzwiercieniem i ogrodnikiem rajszych ogrodów.

¹⁰ Por. przypis 8 w rozdziale *Hamas*.

¹¹ Ahmed Ismail Jasin (ur. około 1937 r.) był działaczem Braci Muzułmanów na terenie Palestyny, założycielem i przewodniczącym Centrum Islamskiego w Gazie. Był wrogiem pokojowego porozumienia z Izraelem. Twierdził, że Palestyna jest poświęcona dla przyszłych muzułmańskich generacji, aż do dnia sądu ostatecznego. Jasin został aresztowany przez izraelskie siły bezpieczeństwa i skazany przez sąd wojskowy na dożywotnie więzienie za wydanie rozkazu do przeprowadzenia zamachu, w którym zginęło dwóch izraelskich żołnierzy. W 1997 r. na mocy porozumienia izraelsko-jordańskiego został zwolniony z więzienia i powrócił do Gazy. Warunkiem zwolnienia było powstrzymanie się przez Jasina od nawoływania do zamachów terrorystycznych przeciwko Izraelowi. Jasin ponownie stanął na czele Hamasu, a także wznowił swoją propagandę nienawiści do Izraela. Zginął w wyniku precyzyjnie przeprowadzonego izraelskiego ataku raketowego w marcu 2004 r.

w Libanie¹². To zesłanie umożliwiło Palestyńczykom nawiązanie kontaktów z libańskim Hezbollahem, co pokazało, jak krótkowzroczna była decyzja o przesiedleniu Palestyńczyków na teren Libanu. Aktywiści Hezbollahu dostarczali deportowanym nie tylko koce i żywność, lecz także uczyli ich, jak konstruować bomby, szkolili zamachowców samobójców, a także prowadzili kursy z umiejętności wpływania na społeczeństwo za pośrednictwem mediów. Wśród deportowanych Palestyńczyków znajdował się Mahmud Abu Hanud, który również został przeszkolony przez Hezbollah. Po powrocie w 1993 r. został dowódcą Brygad na Zachodnim Brzegu, gdzie aż do śmierci, w listopadzie 2001 r., przeprowadził wiele ataków terrorystycznych na izraelskie cele.

Ewolucja terrorystycznej taktyki stosowanej przez organizację doprowadziła do pierwszego samobójczego zamachu bombowego, który został przeprowadzony 16 kwietnia 1993 r. Do wybuchu samochodu pułapki doszło przed kawiarnią w pobliżu osiedla Mehola na Zachodnim Brzegu. Kierowca zaparkował pojazd przy dwóch autobusach, biorąc za cel izraelskich cywilów. Jednak wybuch nastąpił w momencie, gdy pasażerowie zdążyli już opuścić autokary. W wyniku eksplozji zginął zamachowiec i dwie przypadkowe osoby. Brygady wzięły na siebie odpowiedzialność za ten zamach. Rok później, w kwietniu 1994 r., przeprowadzono pierwszy udany samobójczy zamach bombowy w samym Izraelu. Wyładowany prawie 200 kg materiałów wybuchowych samochód eksplodował obok autobusu przewożącego uczniów w Afuli, mieście leżącym 60 km na północny zachód od Jerozolimy. Zginęło wówczas 8 osób, a ponad 40 zostało rannych. Ataki mające na celu sterroryzowanie całej ludności Izraela były na ogół przeprowadzane na oślep. Ich ofiarami byli najczęściej goście kawiarni, restauracji, klubów i pasażerowie autobusów, w tym wielu cudzoziemców.

Wśród bojowników organizacji wielką sławą cieszył się Jahja Ajjasz, absolwent wydziału elektroniki na Uniwersytecie Bir Zeit na Zachodnim Brzegu Jordanu. Swoje techniczne umiejętności wykorzystał przy konstruowaniu bomb, stąd też znany był pod pseudonimem „Muhandis” („Inżynier”) Uważa się, że zrobione przez niego ładunki wybuchowe spowodowały śmierć ponad 70 Izraelczyków. Ajjasz zginął 5 stycznia 1996 r. podczas specjalnej operacji Szin Bet¹³. Jego pogrzeb przerodził się w największą palestyńską manifestację w historii Hamasu. Wzięło w niej udział ponad

Salah Szehada

Źródło: [http://www.maozisrael.org/site/News2?page=NewsArticle&id=7223&news_iv_ctrl=0&abbr=maoz_\[dostęp: listopad 2012\]](http://www.maozisrael.org/site/News2?page=NewsArticle&id=7223&news_iv_ctrl=0&abbr=maoz_[dostęp: listopad 2012]).

¹² Po kilku miesiącach większość deportowanych osób otrzymała zgodę władz Izraela na powrót do swoich domów. W dniu 2 sierpnia 1993 r. Izrael zaproponował powrót 121 osobom, ale większość z nich odmówiła. We wrześniu 1993 r. powróciło 181 osób, które zostały aresztowane i postawione przed sądem (57 z nich zwolniono). Ostatnia grupa, która otrzymała pozwolenie na powrót i skorzystała z tej możliwości, dotarła do Izraela 15 grudnia 1993 r.

¹³ Ładunek wybuchowy dużej mocy został umieszczony w jego telefonie komórkowym, który dostarczono Ajjaszowi przez Palestyńczyka współpracującego z Szabakiem. Gdy głos Ajjasza został rozpoznany, sygnał radiowy, który został wysłany z krążącego nad Gazą izraelskiego samolotu, aktywował detonator. Wybuch ładunku rozerwał głowę terrorysty.

300 tys. osób, a szeregi organizacji zasiłyły setki nowych członków. Dla palestyńskiej ulicy Ajjasz stał się nie tylko bohaterem, lecz także został uznany za szahida, na jego cześć śpiewano pieśni, a jego imię było wypisane prawie na każdym budynku w Strefie Gazy. Odpowiedź organizacji na zabójstwo aktywisty była błyskawiczna, a co najważniejsze – całkowicie pogrzebała szanse na zrealizowanie porozumień z Oslo¹⁴. W dniu 25 lutego 1996 r. nastąpiła seria zamachów. Pierwszego dokonał zamachowiec samobójca, wysadzając się w autobusie w Jerozolimie (26 zabitych i około 80 rannych), w drugim zginął izraelski żołnierz. Dowództwo Brygad ogłosiło wówczas powstanie nowej organizacji o nazwie Brygada Nowych Zwolenników Męczennika Jahji Ajjasza¹⁵, która zorganizowała te zamachy. Po upływie tygodnia następny zamachowiec samobójca wysadził się w autobusie miejskim w Jerozolimie (zginęło 19 osób, a 6 zostało rannych.). Wśród następców Ajjasza wymieniano Nadana al-Ghula, Muhiddina asz-Szarifa, Ahmeda Awdallaha i Husajna Abajata.

Terrorystyczna aktywność Brygad spowodowała, że Hamas był przez wielu postrzegany przez pryzmat działalności jego zbrojnego skrzydła. Na początku 2003 r. dowódcy Brygad rozpoczęli rekrutację zwolenników i tworzenie tzw. armii powszechnej, czyli stałej milicji w Strefie Gazy. Do marca 2004 r. ta nowa formacja, zwana Murabitun (Strażnicy), zdołała zwerbować i przeszkolić członków oraz zgromadzić broń. Według wywiadu izraelskiego kilkuset nowych rekrutów tej formacji wywodziło się spośród zwolenników Hamasu, a nie z Brygad al-Kassam. Salah Szehada planował że milicja będzie odpowiedzialna za bezpieczeństwo wewnętrzne w Strefie Gazy, działania Brygad zostaną zaś skierowane przeciwko syjonistycznemu wrogowi, gdziekolwiek się on znajduje.

Izraelskim służbom specjalnym udało się zidentyfikować wielu obecnych i byłych członków organizacji, którzy brali udział w atakach terrorystycznych. Ukrywali się oni, zatrudniając się w organizacjach *dawa* Hamasu, w tym w lokalnych komitetach *zaku*. W ten sposób wtapiali się w miejscową społeczność. Przykładem pomocy miejscowej ludności przy ukrywaniu terrorystów jest Nur ad-Din Kemal Asad Tahajna, informatyk z komitetu charytatywnego w Dżeninie, który w 1994 r. został aresztowany za udzielenie pomocy zamachowcowi samobójcy, odpowiedzialnemu za przeprowadzenie ataku w Afula. Innym przykładem jest Fadel Muhammad Saleh Hamedani, członek komitetu charytatywnego w Ramallah, który jednocześnie był bezpośrednio zaangażowany w planowanie zamachów samobójczych i duchowe przygotowanie samobójców. Przesłuchanie Mahmuda Rumahiego pozwoliło z kolei uzyskać informacje na temat 11 działaczy ugrupowania zatrudnionych w jednej tylko instytucji dobroczynnej. Wielu bojowników było również zaangażowanych przez organizacje opieki społecznej, będące beneficjentami organizacji charytatywnych.

W kwietniu 2003 r. Brygady po raz pierwszy do samobójczej misji wykorzystwały osoby niebędące Palestynczykami. Byli to dwaj Brytyjczycy: Asif Hanifa i Omar Szarif. Ten pierwszy zdetonował ukrytą pod ubraniem bombę w barze chętnie odwiedzanym przez zachodnich turystów, któ-

Jahja Ajjasz

Źródło: <http://dakwatmerah.blogspot.com/2011/07/pemuda-masjid.html> [dostęp: listopad 2012].

¹⁴ Rokowania w Oslo zostały zakończone podpisaniem w Białym Domu przez Jasira Arafata i Icchaka Rabina *Deklaracji zasad* o tymczasowych układach w Autonomii Palestyńskiej.

¹⁵ Nazwa ta była używana sporadycznie. Oprócz niej pojawiły się inne określenia: Uczniowie Ajjasza, Uczniowie Inżyniera lub Jednostki Jahji Ajjasza.

ry mieścił się w pobliżu ambasady USA w Tel Awiwie. W zamachu zginęły 3 osoby, a 65 zostało rannych. Szarif, drugi z zamachowców, gdy jego ładunek nie zadziałał, zbiegł z miejsca zdarzenia. Próbował uciec, lecz utonął w morzu. W marcu 2004 r. opublikowano nagranie wideo zawierające wspólny testament terrorystów oraz informację, że zamach przeprowadzono dla uczczenia pierwszej rocznicy zamordowania Ibrahima Makadmy, jednego z założycieli Brygad. Dowództwo organizacji potwierdziło, że wykorzystanie obcokrajowców miało na celu obejście izraelskich zabezpieczeń antyterrorystycznych. Według tego oświadczenia wykorzystanie zagranicznych zamachowców samobójców było wiadomością dla „syjonistów”, że organizacja ma do wyboru wiele możliwości, aby prowadzić działania przeciwko Izraelowi.

Od początku intifady Al-Aksa, która wybuchła w końcu września 2000 r. i trwała do grudnia 2005 r., Brygady Izz ad-Din al-Kassam, Saraja al-Kuds (Brygady Al-Kuds) będące zbrojnym ramieniem Al-Dżihad al-islami al-Filastini – Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu) i Kataib Szuhada al-Aksa (Brygady Męczenników Al-Aksa) należące do Fatahu, przeprowadziły łącznie 146 samobójczych zamachów bombowych, w których zginęło 525 Izraelczyków (w tym 140 dzieci), a tysiące osób zostało rannych. Według innych statystyk od wybuchu drugiej intifady do końca grudnia 2003 r. we wszystkich działaniach palestyńskich zabito około 900 obywateli Izraela, a blisko 6 tys. odniosło rany (przy czym 80 proc. spośród zabitych i rannych stanowili cywile).

Działania służb izraelskich, które radykalnie ograniczyły możliwości importu broni przez palestyńskich terrorystów, zmusiły tych ostatnich do zwiększenia produkcji broni we własnym zakresie. W 2001 r. Brygady rozpoczęły samodzielną produkcję niekierowanych pocisków raketowych Kassam-1 o zasięgu do 6 km. Po raz pierwszy użyto ich w Strefie Gazy w październiku 2001 r. Pod koniec 2001 r. zakończono prace nad nową wersją pocisku, znaną pod nazwą Kassam-2. W wyniku dalszych prac konstrukcyjnych udało się zwiększyć zasięg pocisku do około 10 km (wersja Kassam-3), a następnie do 17 km (Kassam-4). Prowadzono również prace nad pociskami raketowymi Kafah (Aksa-3) i Nasr. Ponadto zmodyfikowano część posiadanych przeciwpancernych pocisków kierowanych (PPK) typu Malutka przez zamianę ładunku kumulacyjnego na odłamkowo-burzący, co umożliwiło skuteczniejsze zabijanie przeciwników. W ładunku zastosowano materiał C-4¹⁶ i kilkaset kulek z łożysk tocznych.

Od wybuchu drugiej intifady jesienią 2000 r. do końca 2009 r. na terytorium Izraela eksplodowało prawie 5,5 tys. różnego typu pocisków wyprodukowanych przez specjalistów Brygad, które co prawda nie spowodowały wielu ofiar i nie wyrządziły wielkich strat, ale za to wywołały psychozę strachu wśród ludności. W odwecie izraelskie lotnictwo bombardowało wybrane cele w Strefie Gazy. Niezależnie od stopnia technicznego zaawansowania przyjętych rozwiązań, który był dość niski, istotny okazał się sam fakt wyłonienia komórek konstrukcyjnych zajmujących się produkcją broni. Ich postępy w dziedzinie ulepszania technologii zaniepokoiły władze Izraela do tego stopnia, że ich twórcy zostali umieszczeni na czołowych miejscach na liście osób do zlikwidowania.

W wyniku izraelskiej operacji „Płynny ołów” przeprowadzonej w Strefie Gazy w grudniu 2008 i styczniu 2009 r. zginęło wielu bojowników Brygad, w tym

¹⁶ C-4 jest materiałem wybuchowym o własnościach plastycznych, składającym się w 91 proc. z heksogenu (znanego też pod nazwą cyklonit; jednego z najmocniejszych, kruszących materiałów wybuchowych będącego mieszaną m.in. amoniaku i kwasu azotowego, stosowanego z reguły z flegmatyzatorem w postaci parafiny, ceryzyny lub wosku) i w 9 proc. z lepiszczą plastycznym. C-4 jest silniejszym materiałem wybuchowym niż trotyl ze względu na większą prędkość fali detonacji. Materiał ten bywa stosowany m.in. do niszczenia konstrukcji stalowych i betonowych.

Abu Zakaria Al-Dżamar i Hasan Hamdan, specjaliści od wystrzeliwania rakiet Kassam. Według wielu opinii od tego czasu organizacja odbudowuje swoje szeregi i stara się uzbroić swe komórki przed kolejnym starciem zbrojnym w Izraelu. Korzysta przy tym z pomocy Iranu i libańskiego Hezbollahu. Bojownicy Brygad nie zaprzestali przy tym ostrzeliwania terytorium Izraela. W pierwszym kwartale 2010 r. w kierunku tego państwa wystrzelono 35 pocisków raketowych, a od zakończenia operacji „Płynny ołów” – ponad 350.

W marcu 2011 r., w ciągu tylko jednego dnia Hamas wystrzelił na terytorium Izraela 10 rakiet. Przyczyną wzrostu aktywności organizacji były protesty w krajach arabskich skierowane przeciwko rządowi tych państw.

Z okazji 24. rocznicy utworzenia Hamasu, uroczyste obchodzone w grudniu 2011 r., przedstawiciele Brygad Izz ad-Din al-Kassam poinformowali, że do tej pory bojownicy zabili w zamachach i bezpośrednich atakach 1365 Izraelczyków, a kilkakrotnie więcej ranili. Do końca 2011 r. na Izrael wystrzelono około 11 tys. rakiet¹⁷.

¹⁷ W dniu 14 listopada 2012 r., w wyniku izraelskiego nalotu zginął Ahmed al-Dżabari, przywódca Brygad Izz ad-Din al-Kassam. Jego śmierć zapoczątkowała trwający tydzień konflikt zbrojny pomiędzy siłami palestyńskimi w Gazie a Izraelu, podczas którego obie strony ostrzeliwały wrogie terytoria. Do inwazji izraelskich wojsk lądowych jednak nie doszło, mimo mobilizacji tysięcy rezerwistów. Izraelski system Iron Dome wykazał wówczas swoją skuteczność.

LASZKAR-E DŻHANGWI (ARMIA DŻHANGWI)

Źródło: <http://www.dookolaswiata.pl/kraje/azja/pakistan/pakistan.htm> [dostęp: listopad 2012].

W 1995 r. od organizacji Sipah-e Sahaba Pakistan (Pakistański Korpus Towarzyszy Proroka)¹ oddzieliła się grupa osób pod kierunkiem wysokich rangą aktywistów: Riaza Basry, Malika Mohammada Iszaka i Mohammada Adżmala alias Akram Lahori, którzy utworzyli organizację o nazwie Laszkar-e Dżhangwi – LeD. Nazwa organizacji pochodzi od Haq Nawaza Dżhangwiego, jednego z założycieli Sipah-e Sahaba Pakistan. Między tymi ugrupowaniami istniały niejednoznaczne relacje i nigdy nie było jasne, w jakim stopniu z sobą współpracują. Co istotne, po zabiciu lub aresztowaniu działacza Sipah-e Sahaba Pakistan LED zawsze zapowiadała zemstę. Laszkar-e Dżhangwi od początku istnienia miała wojskową strukturę, na czele z Basrą

jako naczelnym dowódcą. Do 2001 r. ugrupowanie liczyło 1–2 tys. bojowników wspieranym przez arabskich mudżahedinów. Po zamachu z 11 września 2001 r. aresztowano wielu członków organizacji, co znacznie ją osłabiło. Po śmierci Basry, który został zabity w maju 2002 r., na przywódcę organizacji wybrano Akrama Lahoriego. Lahori był poszukiwany przez pakistańską policję za przeprowadzenie 13 ataków terrorystycznych w prowincji Pendżab, w tym w Rawalpindi, w których zginęło m.in. 6 irańskich żołnierzy, oraz za 38 zabójstw dokonanych w samym tylko Karaczi. Prawdopodobnie był on też odpowiedzialny za przeprowadzenie samobójczych ataków na francuskich inżynierów w Karaczi w maju 2002 r.² oraz na amerykański konsul w czerwcu tego samego roku. Lahoriego udało się zatrzymać w Karaczi wraz z czterema członkami ruchu³. Po nim, w 2006 r., przywódcą ugrupowania został Qari Mohammad Zafar.

W przeciwieństwie do większości islamskich ugrupowań ekstremistycznych w Pakistanie LED we wczesnym okresie działalności nie wahała się wziąć odpowiedzialność za morderstwa, których dokonywała, w tym za ataki na obywateli Iranu przebywających w Pakistanie. Od momentu powstania organizacja przeprowadziła ponad 100 zamachów. W styczniu 1999 r. wzmożyła terror, próbując zamordować ówczesnego premiera Pakistanu Nawaza Szarifa. Plan się jednak nie powiódł, ponieważ za wcześnie została zdetonowana bomba podłożona na trasie przejazdu premiera. Dwa miesiące później, w miej-

¹ Por. rozdział *Sipah-e Sahaba Pakistan*.

² W dniu 8 maja 2002 r. samochód wypełniony materiałami wybuchowymi uderzył w autobus wiozący pracowników francuskiego koncernu zbrojeniowego DCNS. Zginęło 14 osób, w tym 11 obywateli Francji.

³ Za głowę Lahoriego władze prowincji Pendżab i Sindh wyznaczyły nagrodę w wysokości 2,5 mln rupii, czyli ponad 41 tys. euro.

scu, gdzie miał wylądować helikopter premiera, aresztowano działacza tej organizacji. Niedoszły zamachowiec miał przy sobie ręczny granatnik przeciwpancerny. Takie działania spowodowały uformowanie się frontu walki pomiędzy sunnickimi ekstremistami a rządem. W 1999 r. siły rządowe zabiły 36 działaczy Sipah-e Sahaba Pakistan i Laszkar-e Dżhangwi. Policjantom obiecano 5 mln rupii nagrody za zabicie Basry. Służby bezpieczeństwa okazały się jednak niezdolne do kontrolowania działalności obu organizacji, czego przykładem był wyczyn Basry. Zamanifestował on swoje lekceważenie dla policji, pojawiając się podczas jednego z dyżurów parlamentarnych Szarifa. Wszedł razem z petentami pragnącymi spotkać się z premierem, ustawił się bezpośrednio za Szarifem, a jeden z jego ludzi zrobił mu zdjęcie. Trzy dni później odbitka dotarła do siedziby premiera. Widniejące na niej tuż przy sobie twarze Szarifa i Basry zakreślono kółkiem, pod którym widniał napis: *To takie proste*.

W lipcu 2002 r. zatrzymano trzech działaczy LeD: Hafiza Mohammada Aszfaqa, współpracownika Basry i Lahoriego, Hafiza Nasima oraz Abdula Haqa. W opublikowanym wówczas komunikacie kierownictwo organizacji poinformowało, że przeprowadzi decentralizację, dzięki której decyzje będą podejmowane przez przywódców lokalnych komórek. W lutym 2003 r. w Kwecie zatrzymano innego członka ugrupowania, Egipcjanina Abd ar-Rahmana⁴. Podczas śledztwa prowadzonego przez służby ISI i FBI przyznał się on do długiego pobytu w Lahore, podczas którego utrzymywał kontakty z członkami kierownictwa Al-Kaidy, w tym z Khalidem Szeikhem Mohammadem i Ramzim Binalszibem (bin asz-Szibh). W październiku 2007 r. aresztowano kolejnych działaczy organizacji: Mohammada Hanifę i Mohammada Imrana. Według niektórych źródeł spór między Laszkar-e Dżhangwi a Tehrik-e Taliban Pakistan (Ruchem Pakistańskich Talibów) o uwolnienie więzionych przez władze pakistańskie członków tych ugrupowań doprowadził w lutym 2009 r. do śmierci porwanego 28 września 2008 r. polskiego geologa Piotra Stańczaka⁵.

Wyrażane są opinie, że LeD wraz z Harakat ul-Mudżahidin (Ruchem Mudżahedinów) stoją za większością zamachów przeprowadzonych na terenie Pakistanu od czasu, gdy kraj ten przyłączył się do wojny z terroryzmem⁶. Obie organizacje rozszerzyły swoje wpływy na południu pakistańskiego Pendżabu, rekrutując członków spośród mieszkańców biednych, wiejskich rejonów. Z tych okolic pochodziła także znaczna część bojowników uczestniczących w terrorystycznym ataku przeprowadzonym w Bombaju w listopadzie 2008 r. Pojawiły się sugestie, że organizacja odpowiada za zamach na drużynę krykieta ze Sri Lanki, który miał miejsce 3 marca 2009 r. w Lahore. Obarczana jest również odpowiedzialnością za zamachy samobójcze na hotel Marriott w Islamabadzie we wrześniu 2008 r. i za zamach na siedzibę Sądu Najwyższego w Lahore w styczniu 2008 r. oraz ambasadę Danii w Islamabadzie w czerwcu tego samego roku, opanowanie Czerwonego Meczetu (Lal Maszdid) w Islamabadzie w lipcu 2007 r., eg-

⁴ Po jego aresztowaniu spekulowano, że może on być synem szejka Umara Abd ar-Rahmana (ur. 1938 r.), znanego jako „Niewidomy szejka”, który został skazany w USA w 1995 r. na karę dożywotniego więzienia za inspirowanie organizatorów i sprawców pierwszego zamachu na WTC w Nowym Jorku, przeprowadzonego 26 lutego 1993 r. Zginęło wówczas sześć osób, a kilkaset zostało rannych. Abd ar-Rahman był również ideologiem Dżama'a al-Islamijja fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej) i Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipskiego Islamskiego Dżihadu).

⁵ Egzekucji Polaka mieli dokonać bojownicy LeD, którzy nie zgadzali się na wydanie zakładnika organizacji Tehrik-e Taliban Pakistan. Ugrupowanie to chciało, aby Polak trafił w ich ręce w celu negocjowania z rządem Pakistanu zwolnienia własnych bojowników.

⁶ W pierwszej połowie 2009 r. większość zamachów terrorystycznych w Pakistanie przeprowadził Tehrik-e Taliban Pakistan kierowany przez Baitullaha Mehsuda.

zekucję amerykańskiego dziennikarza żydowskiego pochodzenia Daniela Pearla w 2002 r. i atak w tym samym roku na hotel w Karaczi, w którym przebywała drużyna krykieta z Nowej Zelandii. Departament Stanu USA zaliczył Laszkar-e Džhangwi do organizacji terrorystycznych, indyjski wywiad uważa zaś, że organizacja odgrywała rolę konia trojańskiego wykorzystywanego przez Al-Kaidę. Dzięki Pasztunom, którzy wchodzą w skład organizacji, ugrupowanie to nie jest poddawane intensywnej obserwacji prowadzonej przez służby specjalne, której często są poddawani Arabowie. Laszkar-e Džhangwi wspiera też inne pakistańskie organizacje ekstremistyczne, przede wszystkim Dżasz-e Mohammad (Armie Muhammada) i Dżundallah (Armia Boga).

W sierpniu 2009 r. policja zatrzymała w Karaczi siedmiu członków LeD, którzy zamierzali przeprowadzić samobójcze zamachy w wielu obiektach w mieście, w tym

Qari Hussain

Źródło: <http://www.rediff.com/news/slide-show/slide-show-1-how-pakistan-became-the-capital-of-suicide-attacks/20110818.htm> [dostęp: listopad 2012].

w centrum handlowym⁷. Planowali także dokonanie zamachów na miejscowych polityków. W wynajętym przez terrorystów domu znaleziono trzy kamizelki zamachowców samobójców, 10 sztuk broni, 15 kg materiałów wybuchowych i dużą ilość heroiny. W lutym 2010 r. podczas ataku raketowego amerykańskiego samolotu bezzałogowego w Waziristanie zginął przywódca organizacji Qari Mohammad Zafar, który od 2006 r. był poszukiwany przez Amerykanów i Pakińczyków za dokonanie zamachu na konsulat USA w Karaczi. Waszyngton wyznaczył za niego nagrodę w wysokości 5 mln dolarów. W Waziristanie Zafar miał współpracować z Qarim Hussainem, który wśród talibów był odpowiedzialny za przygotowanie samobójczych ataków. W lipcu 2011 r., po 11 latach odbywania kary pozbawienia wolności, więzienie opuścił Malik Iszak⁸. Obecnie przywódcą Laszkar-e Džhangwi jest prawdopodobnie Mohammad Ahmed Ludhianvi. Według innych źródeł liderem pozostaje Qari Hussain.

W dniu 16 kwietnia 2010 r. w Kwecie został zabity bankier – syna Aszrafa Zaidiego, przewodniczącego Balochistan Shia Conference (Szyickiej Konferencji Beludżystanu). Po przetransportowaniu ciała zamordowanego do szpitala zamachowiec samobójca zdetonował tam ładunek wybuchowy. Wybuch spowodował śmierć co najmniej 11 osób, a około 50 zostało rannych. Wśród ofiar znajdowało się trzech funkcjonariuszy pakistańskiej policji. Ranni zostali również parlamentarzysta z rządzącej Pakistan Peoples Party (Pakistańskiej Partii Ludowej) i pięciu dziennikarzy. Rzecznik LeD podał, że sprawcą zamachu był Haq Nawaz Baloch, członek ich ugrupowania. We wrześniu 2011 r. celem zamachu organizacji w Beludżystanie byli szyicy pielgrzymi jadący autokarem do Iranu. Zginęło 26 osób. Atak był jednym z przejawów konfliktu wyznaniowego pomiędzy sunitami i szyitami, którzy w Pakistanie stanowią 15 proc. społeczeństwa. Laszkar-e Džhangwi jest obciążana przez władze i media odpowiedzialnością za ataki na mniejszość szyicką i jej obiekty kultowe na terenie Pakistanu.

⁷ W tym centrum handlowym znajdują się m.in. siedziby głównej giełdy, banku centralnego i przedstawicielstwa wielu zachodnich firm handlowych.

⁸ Malik Iszak ponownie został aresztowany w sierpniu 2012 r. Oskarżono go o współudział w zabiciu 70 osób.

W połowie maja 2010 r. w ręce pakistańskich sił bezpieczeństwa oddał się Hanif Gabol, który był organizatorem większości zamachów terrorystycznych w Waziristanie Południowym. Był on członkiem LeD, lecz później dołączył do Tehrik-e Taliban Pakistan. Gabol jednocześnie przewodził grupie Tehrik-e Taliban-e Seraiki Karwan. W październiku 2010 r. aresztowano siedmiu członków LeD, którzy, zdaniem policji, przygotowywali zamach na premiera Pakistanu Jusufa Rezę Gilaniego i ministra spraw zagranicznych Szaha Mahmuda Qureszi. Terrorysty zostali ujęci po strzelaninie, do której doszło podczas próby zatrzymania samochodu, którym się poruszali, do rutynowej kontroli drogowej. W wyniku wymiany ognia nikt nie zginął i nie odniósł ran, dwóm ekstremistom udało się jednak zbiec. Dwa miesiące później w ręce Specjalnego Zespołu Dochodzeniowego wpadło czterech kolejnych członków organizacji: Imam ud-Din alias Maavia oraz jego współpracownicy zidentyfikowani jako Szamim, Szaukat Sardar i Qasim Raszid. Zabezpieczono wówczas 22 kg materiałów wybuchowych, broń, amunicję oraz kamizelki wykorzystywane w zamachach samobójczych (tzw. pasy szahida). Mężczyźni planowali przeprowadzenie zamachu podczas szyickich uroczystości religijnych. Dochodzenie wykazało, że odbyli oni specjalne szkolenie przeprowadzone przez jednego z dowódców afgańskich talibów, mułłę Abdula Ghaniego.

W grudniu 2011 r. pod wpływem ideologii Laszkar-e Dżhangwi powstała w Afganistanie organizacja o nazwie Laszkar-e Dżhangwi ul-Almi Afghanistan. Większość jej członków pochodzi z prowincji Bamian, Wardak i Ghazni. Przywódca ugrupowania Ali Szer-e Khud podkreślił, że jego celem jest walka z afgańskimi szyitami. Działalność ugrupowania koncentruje się przy granicy z Pakistanem. Do pierwszych ataków na szyickie meczety w Kabulu doszło już 6 grudnia 2011 r. Zginęło w nich 58 osób, a rannych zostało ponad 160. Przedstawiciel afgańskiej służby bezpieczeństwa (National Directorate of Security – NDS) Lutfullah Maszal zaprzeczył istnieniu afgańskiego odłamu LeD i stwierdził, że pogłoski o jej powstaniu są celową strategią działania pakistańskich członków tej organizacji, a ich rozpowszechnianie ma doprowadzić do eskalacji przemocy pomiędzy sunnitami a szyitami w Afganistanie.

LASZKAR-E TAIBA (ARMIA POKORNYCH/CZYSTYCH)

Symbol LeT

Pakistańska organizacja Lashkar-e Taiba (LeT) została założona w 1989 r. jako militarne skrzydło Markaz-e Dawa wa al-Irszad (Centrum Propagowania Wiary i Wskazywania Słusznej Drogi), ugrupowania skupiającego przedstawicieli wahhabickiego, skrajnie dogmatycznego i purytańskiego nurtu islamu. Jego siedziba znajduje się na terenie dużej posiadłości w miejscowości Muridke koło Lahore. Bojownicy LeT zdobywali doświadczenie na froncie afgańskim. Od 1993 r. zaangażowali się w walki w Kaszmirze, gdzie stali się jedną z trzech najważniejszych grup bojowników.

Na czele LeT stanęli: Hafiz Mohammad Said, kierujący jednocześnie Markaz-e Dawa wa al-Irszad, i Jahja Mudżahid. Rzecznikiem organizacji został Abdullah Mutazar, który ogłosił, że celem ugrupowania jest zatknięcie flagi islamu w Nowym Delhi, Tel Awiwie i Waszyngtonie. Na początku swojej działalności LeT liczyła 1–3 tys. bojowników zgrupowanych głównie w okolicach miasta Muzaffarabad i w tzw. Wolnym Kaszmirze (Azad Kaszmir) w północno-wschodniej części Pakistanu¹. Organizacja dysponowała również grupą około 400 ochotników przygotowanych do wypełnienia samobójczych ataków. Obozy szkoleniowe organizacji znajdowały się w Afganistanie i Kaszmirze. Lashkar-e Taiba walczyła nie tylko o wyzwolenie części Kaszmiru spod indyjskiego panowania, ale i o jego reislamizację w duchu wahhabickim. Organizacja prowadziła działania terrorystyczne również w pakistańskim Kaszmirze i na terytorium Indii, atakując koszary wojskowe, posterunki policji, hinduskie świątynie i wioski, często brutalnie mordując ich mieszkańców. Skrajny radykalizm członków LeT (przejawiający się na przykład oblewaniem kwasem twarzy kaszmirskich kobiet, które nie nosiły burek) zraził do organizacji wielu ludzi, których miała ona wyzwać.

W styczniu 1999 r. LeT zaplanowała przeprowadzenie zamachów terrorystycznych na ambasadę USA w Nowym Delhi oraz konsulaty Stanów Zjednoczonych w Madrasie i Kalkucie. Plany upadły po aresztowaniu w stolicy Indii jednego z głównych uczestników akcji – Saida Abu Nasira, obywatela Bangladeszu, który miał przy sobie ponad 2 kg materiału wybuchowego. W latach 1992–1994 pracował on dla oddziału International Islamic Relief Organization – IIRO (Al-Ighata al-Islamiyya al-Alamiyya, Międzynarodowej Islamskiej Organizacji Pomocy) w Dhace i w jej imieniu często podróżował do Tajlandii. Na początku 1994 r. został przeniesiony do filii tej organizacji w Lahore, gdzie zajmował się udzielaniem pomocy finansowej ponad 40 pakistańskim i afgańskim obozom szkoleniowym dla islamskich bojowników z całego świata. We wrześniu 1998 r. Nasir uczestniczył w spotkaniu, które odbyło się w Dhace w siedzibie saudyjskiej fundacji Al-Haramajn (Al-Haramajn wa al-Masdzid and al-Aksa Charity Foundation). Głównymi uczestnikami spotkania byli: Hafiz Mohammad Said, Ahmed al-Ghamdi – szef IIRO, Ahmed Heddeszi – szef fundacji Al-Haramajn, Salih Saud al-Andari i Mohammad Tahir z International

¹ Bojownicy otrzymywali miesięczny żołd w wysokości od 10 000 do 25 000 rupii (ponad 160–400 euro), plus dodatkowo 3000 rupii za każdą przeprowadzoną akcję.

Islamic Federation of Student Organizations (Międzynarodowej Islamskiej Federacji Organizacji Studenckich) i Azzam Chimat – jeden z dowódców LeT na terenie Indii. Na tym spotkaniu opracowano plany ataków na amerykańskie przedstawicielstwa dyplomatyczne w Bangladeszu i Indiach.

Atak członków LeT na parlament w stolicy Indii w grudniu 2001 r. doprowadził do mobilizacji armii Indii i Pakistanu i tylko dzięki mediacji USA i Rosji nie doszło do konfliktu jądrowego pomiędzy tymi państwami.

W dniu 12 stycznia 2002 r. prezydent Pakistanu Perwez Muszarraf zakazał działalności islamskim organizacjom, wśród których znajdowały się m.in. Laszkar-e Taiba i Dżaisz-e Mohammad (Armia Muhammada). Pod koniec 2002 r. zwolniono jednak z więzień około 1,5 tys. członków obu organizacji, w tym ich liderów: Hafiza Mohammada Saida i mułłę Masuda Azhara. W kwietniu 2003 r. LeT wznowiła działalność pod nazwą Dżama'a ud-Dawa (Stowarzyszenie Krzewienia Wiary), organizacją, która wcześniej była utożsamiana wyłącznie z działalnością charytatywną, zacieśniła także istniejące już związki z Al-Kaidą. W dniu 2 lutego 2002 r. Abu Zubajda, członek ściślego kierownictwa organizacji Osamy bin Ladena, został schwytany w tzw. bezpiecznym domu Dżama'a ud-Dawa w Faisalabadzie we wschodnim Pakistanie.

Przez cały 2004 r. Said objeżdżał kraj w ramach kampanii, wzywając wszystkich wiernych do przyłączenia się do dżihadu przeciwko USA. W wielu przemówieniach utrzymywał, że pakistańskiej broni nuklearnej należy użyć w imieniu wszystkich państw islamskich. Twierdził też, że jego organizacja kontroluje dwa pociski nuklearne. Według niego były one przygotowywane do użycia przeciwko „wrogom islamu”. Stwierdził również, że głęboko wierzy w zderzenie cywilizacji, a dżihad dopóty będzie trwał, dopóki islam nie stanie się religią panującą na świecie. Na wiecach i zgromadzeniach organizowanych przez ugrupowanie częstym gościem był jego sympatyk, rzecznik radykalnego islamu, dr Abdul Qadir Khan, twórca pakistańskiego programu atomowego, stojący na stanowisku, że *wszystkie kraje Zachodu są nie tylko wrogami Pakistanu, ale w gruncie rzeczy islamu*. W spotkaniach tych uczestniczyli również inni czołowi naukowcy z laboratorium badawczego Khana w Kahuta, m.in. jego bliski przyjaciel i współpracownik dr Sultan Baszruddin Mahmud². Rząd USA w kwietniu 2006 r. uznał Dżama'a ud-Dawa za ugrupowanie terrorystyczne. Władze Pakistanu nie podjęły takiej decyzji i do 2011 r. zezwalały organizacji na zbieranie funduszy, prowadzenie szkół religijnych oraz realizowanie programów pomocy społecznej. Dżama'a ud-Dawa prowadzi stronę internetową w języku angielskim i urdu.

Według zachodnich źródeł bojownicy LeT od początku byli wspierani, szkoleni i wyposażani przez pakistańskie służby specjalne ISI. W latach 90. XX w. stworzyły one z afgańskich talibów znaczną siłę militarną i wyposażały inne pakistańskie

Hafiz Mohammad Said

Źródło: <http://tribune.com.pk/story/147967/kashmir-dispute-hafiz-saeed-demands-nothing-less-than-troop-pullout/> [dostęp: listopad 2012].

² Sultan Baszruddin Mahmud przez 20 lat pracował w laboratoriach Khana w Kahuta k.oło Islamabadu nad wzbogacaniem uranu. Był przewodniczącym Pakistańskiej Komisji Energii Atomowej i dyrektorem ośrodka atomowego w Khosab. W 1999 r. został zwolniony ze stanowisk w obu tych instytucjach za nawoływanie do rozpowszechnienia broni jądrowej w krajach muzułmańskich. W tym samym roku wyjechał do Afganistanu, gdzie utrzymywał kontakty z Bin Ladenem i założył organizację Ummah Tamir-e Nan, która rzekomo miała wspierać biednych przez rozdawanie im chleba. Departament Stanu USA wpisał to ugrupowanie na listę organizacji terrorystycznych.

organizacje ekstremistyczne walczące w Kaszmirze. Służby specjalne najprawdopodobniej inspirowały też LeT do przeprowadzenia zamachu na parlament Indii w Nowym Delhi, do którego doszło 13 grudnia 2001 r. Wielu wysokich rangą oficerów pakistańskiej armii jest członkami lub sympatykami radykalnych organizacji islamskich. Wprawdzie służby oficjalnie wyrzekły się wspierania grup powiązanych z Al-Kaidą, w tym antyszyickich Laszkar-e Dżhangwi (Armii Dżhangwi) i Sipah-e Sahaba Pakistan (Pakistańskiego Korpusu Towarzyszy Proroka), nie dotyczy to jednak antyhinduskich organizacji działających w Kaszmirze, m.in. LeT i Dżaisz-e Mohammad. Pakistańskie służby specjalne oraz przedstawiciele władz lokalnych przekazywali kaszmirskim ekstremistom fundusze, uzbrojenie i wyposażenie. Tolerują także funkcjonowanie obozów szkoleniowych w górskich rejonach Pakistanu. Mimo że oficjalnie deklarują wstrzymanie pomocy dla ekstremistycznych antyhinduskich organizacji, to w rzeczywistości starają się utrzymać te grupy w gotowości w przypadku wznowienia działań na terenie Kaszmiru, który początkowo był wyłącznym obszarem działalności LeT.

Oprócz LeT, jednej z ważniejszych organizacji, były lub są aktywne w Kaszmirze inne islamskie organizacje ekstremistyczne, w mniejszym lub większym stopniu z sobą powiązane. Również one – podobnie jak LeT – nierzadko zmieniały swoje nazwy. Poza już wymienionymi należą do nich: Al-Badr, Al-Badr Mudżahidin, Al-Barq, Al-Fatah Force, Al-Mudżahid Force, Al-Umar Mudżahidin, Awami Action Committee, Dukhtar-e Millat, Dżamiat ul-Mudżahidin, Dżamiat ul-Mudżahidin Almi, Farzandan-e Millat, Harakat ul-Ansar, Harakat ul-Mudżahidin, Hizb ul-Mudżahidin, Hizb ul-Muminin, Ikhwan ul-Musulmin, Jammu and Kashmir Islamic Front, Jammu and Kashmir Jamiat-e Islami, Kul Dżama'a Hurriyat Conference, Laszkar-e Mohammad, Mahaz-e Azadi, Muslim Dżanbaz Force, Muslim Mudżahidin, Pasban-e Islami, Students Islamic Movement of India, Szura-e Dżihad, Tehrik-e Dżihad, Tehrik ul-Mudżahidin, United Dżihad Council. Prowadzenie działalności przez tak wiele organizacji na tak niewielkim obszarze, jakim jest region Dżammu i Kaszmiru, świadczy o wadze sporu o ten region pomiędzy Indiami i Pakistanem – sporu, który toczy się od 1947 r. i jest przyczyną trzech wojen (w 1947, 1965 i 1999 r.) i jednego powstania (1988 r.).

W dniu 26 listopada 2008 r. grupa złożona z 10 członków LeT, która wcześniej wróciła do dawnej nazwy (część działaczy organizacji, zachowując nazwę Dżama'a ud-Dawa, na czele z Hafizem Mohammadem Saidem zajęła się działalnością misyjną, propagandową i polityczną), dokonała symultanicznego ataku na różne obiekty w Bombaju.

Zakiur Rahman Lakhwi

Źródło: <http://www.topnews.in/law/people/Zakiurrehmanlakhwi> [dostęp: listopad 2012].

Władze Indii oskarżyły Islamabad o zorganizowanie tego aktu terroryzmu sugerując, że wykonawcy mieli być przeszkoleni przez pakistańskie służby specjalne. Realna stała się wówczas groźba wybuchu kolejnego konfliktu pomiędzy obydwojma krajami. Powróciły także spekulacje na temat członkostwa w organizacji bądź sympatyzowania z nią wielu byłych i obecnych wysokich rangą wojskowych Pakistanu. W dniu 7 grudnia 2008 r. na wyraźne żądanie Indii służby pakistańskie rozpozwały działania przeciwko członkom grupy Dżama'a ud-Dawa na przedmieściach Muzaffarabadu. Zatrzymano wówczas około 20 działaczy, wśród

których znajdował się Zakiur Rahman Lakhwi, główny organizator terrorystycznej operacji w Bombaju, uważany za najważniejszego dowódcę odpowiedzialnego za różne akcje zbrojne organizacji. Innym zatrzymanym był mułła Azhar, przywódca Dżaisz-e Mohammad. Wobec Hafiza Mohammada Saida zastosowano areszt domowy. Pakistańskie służby bezpieczeństwa zamknęły dziewięć biur organizacji, odmówiły jednak przekazania zatrzymanych osób władzom Indii. W tym czasie ONZ uznała Dżama'a ud-Dawa za ugrupowanie terrorystyczne, wprowadzając przeciwko niemu sankcje, w tym zamrożenie aktywów i uniemożliwienie jej członkom swobodnego podróżowania.

W październiku 2010 r. zostały ujawnione informacje zawarte w poufnym protokole przesłuchania Davida Colemana Headleya, obywatela USA pakistańskiego pochodzenia, który przyznał się do udziału w planowaniu zamachów w Bombaju w 2008 r. Podczas przesłuchań Headley złożył indyjskim śledczym oświadczenie, w którym poinformował o ścisłym powiązaniu pakistańskiej służby specjalnej z Laszkar-e Taiba. Według niego terroryści mieli otrzymać od tej organizacji zarówno wsparcie finansowe, jak i pomoc merytoryczną. Headley przyznał, że sam był szkolony przez pakistańskich wojskowych w jednym z obozów treningowych. Ponadto wszystkim liderom organizacji przydzielono oficerów z ISI, z którymi się kontaktowali. Podczas przygotowań do ataku w Bombaju Headley miał wielokrotnie spotykać się ze swoim oficerem prowadzącym z pakistańskiego wywiadu, mjr. Ikbalem. Stwierdził również, że podczas swoich podróży do Indii służących rozpoznaniu potencjalnych celów otrzymał od pakistańskich służb 25 tys. dolarów, a także, że został przeszkolony w zakresie pracy wywiadowczej przez funkcjonariuszy ISI. Indie podjęły starania o ekstradycję Headleya w celu osądzenia go i skazania. Przebywający w USA Headley przyznał się do zarzucanych mu czynów. Ponadto, w celu uniknięcia kary śmierci lub ekstradycji do Indii, zgodził się zeznawać przeciwko Tahawwurowi Ranie, innemu uczestnikowi wydarzeń w Bombaju. Władze w Nowym Delhi obawiały się, że Waszyngton odmówi wydania Headleya.

Organizacja cały czas prowadzi obozy szkoleniowe dla swych członków na terytorium Pakistanu, kieruje też dużą organizacją charytatywną zajmującą się opieką społeczną. Cieszy się także poparciem pakistańskich urzędników. Ma również własnych rzeczników, którzy odpowiadają na pytania mediów i utrzymują z nimi kontakty. Rozwinięła także działalność poza swoim macierzystym terenem, m.in. w spornym himalajskim regionie Kaszmiru, i utworzyła komórki zajmujące się gromadzeniem funduszy w Arabii Saudyjskiej, ZEA oraz Kuwejcie. Niektórzy bojownicy w celu zbierania środków finansowych jeździli do Iraku i Afryki Wschodniej. Portal WikiLeaks ujawnił, że roczny budżet organizacji wynosi około 5,2 mln dolarów. Pieniądze pochodzą przede wszystkim od indywidualnych darczyńców, medres oraz organizacji pozarządowych pochodzących w większości z Arabii Saudyjskiej.

W celu zbierania funduszy na działalność organizacja założyła własną fundację o nazwie Falah-e Insanijat Foundation Pakistan. Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że filie fundacji – noszące inne nazwy, niekoniecznie związane ze swoim pakistańskim rodowodem – zbierają dla niej fundusze za granicą. Większość pieniędzy jest przekazywana do państw azjatyckich przez pozabankowy system hawala. Tą drogą są finansowane również organizacje islamskie, w tym LeT, lecz wysokość pozyskiwanych tą drogą kwot jest trudna do określenia. Można jednak przypuszczać, że są one znaczne, skoro LeT z powodzeniem zastępuje lokalne i państwowe władze w kryzysowych sytuacjach. Tak było podczas trzęsienia ziemi w Pakistanie w październiku 2005 r. i powodzi w sierpniu 2010 r. Ta ostatnia klęska ukazała nieudolność rządu oraz możliwości

finansowe tego ugrupowania. Tylko ono było w stanie zbudować ponad 30 obozów dla powodzian, wydając posiłki 50 tys. osobom dziennie, a w miała ona możliwość żywienia dwukrotnie większej liczby osób. Zaangażowanie organizacji w działalność charytatywną wpłynęło na wzrost jej popularności i zwiększyło liczbę jej członków i sympatyków.

Laszkar-e Taiba (jeszcze jako Dżama'a ud-Dawa) podtrzymywała korzystny dla obu stron sojusz z Al-Kaidą, będącą od dawna jednym ze sponsorów działalności organizacji. Jeden z brytyjskich zamachowców samobójców, który brał udział w zamachu 7 lipca 2005 r. na londyńskie metro, przebywał w powiązanej z organizacją szkole religijnej w Pakistanie. Laszkar-e Taiba przekształciła się obecnie w organizację o bardziej międzynarodowym zasięgu, niż była przed jej zdelegalizowaniem w styczniu 2002 r., a jej bojownicy są lepiej wyszkoleni i działają na całym subkontynencie indyjskim. W skład ścisłego kierownictwa ugrupowania oprócz Saida i Lakhwiego weszli: Mohammad Aszra, odpowiedzialny za finanse, Abdul Wahid Kaszmiri, odpowiedzialny za operacje w Dżammu i Kaszmirze, Mahmud Ahmed Bahazik, stający na czele komórki zajmującej się propagandą, oraz Jusuf Muzzamil. Wzmacniając siłę oddziaływania i rozszerzając obszar działalności w końcu 2010 r., organizacja jednocześnie nawiązała luźną współpracę z Tehrik-e Taliban Pakistan (Ruchem Pakistańskich Talibów). Według zachodnich źródeł wywiadowczych dużą rolę w kreowaniu współpracy między ugrupowaniami odgrywają ukrywający się na terenach plemiennych Pakistanu przywódca Al-Kaidy, którzy udzielają im wsparcia ideologicznego w prowadzonej walce oraz współfinansują ich działania.

W połowie lipca 2009 r. pojawiły się informacje na temat finansowania bengalskiej organizacji Harakat ul-Dżihad-e Islami³ (Ruch Islamskiego Dżihadu) przez LeT. Zatrzymany przez policję członek indyjskiego ugrupowania terrorystycznego Asif Reza Commando Force, *mufti* Obaidullah zeznał podczas przesłuchania, że jego organizacja utrzymuje kontakty z Dżama'a ud-Dawa, która finansuje również działania Ruchu Islamskiego Dżihadu⁴. W listopadzie 2009 r. siły bezpieczeństwa Bangladeszu aresztowały jednego z wysokich rangą działaczy LeT, który był podejrzewany o zorganizowanie zamachu na przedstawicieli ambasad Indii i USA w Dhace. Mohammad Motalem alias Madżnu prowadził działania w Bangladeszu na rzecz tej organizacji. Podczas przesłuchania zeznał, że otrzymał zadanie werbowania w Bangladeszu osób chętnych do działania w ramach tego ugrupowania oraz organizował wyjazdy zwerbowanych członków do Pakistanu, Indii i Afganistanu.

W maju 2010 r. Hafiz Mohammad Said skrytykował Belgię za wprowadzenie zakazu noszenia burek przez muzułmanki. Uznał, że Bruksela chce pozbawić honoru kobiety muzułmańskie. Biorąc pod uwagę zamach terrorystyczny w Bombaju w listopadzie 2008 r., słowa lidera ugrupowania potraktowano poważnie. Do tej krytyki przyłączyły się także inne pakistańskie ugrupowania, które zagroziły Belgii zamachami terrorystycz-

³ Harakat ul-Dżihad-e Islami (Jangrata Muslim Janata Bangladesh - JMJB) jest jedną z największych islamskich organizacji ekstremistycznych w Bangladeszu, trzecim co do liczby mieszkańców muzułmańskim kraju (około 160 mln mieszkańców) po Indonezji i Pakistanie. Organizacja została utworzona w 1992 r. w celu rekrutowania ochotników do dżihadu w Afganistanie i Kaszmirze oraz utworzenia państwa islamskiego w Bangladeszu na wzór Afganistanu talibów lub Arabii Saudyjskiej. Ugrupowanie kierowane jest przez Osmana Szaukata alias Szeikh Farad, alias Imhat Kuddus, sprawującego funkcję sekretarza generalnego, oraz Abdu Haję. Przywódcą skrzydła militarnego był Azizur Rahman.

⁴ Obaidullah wykorzystywał sześć telefonów komórkowych w celu utrzymania regularnych kontaktów z Amirem Rezą, przywódcą Asif Reza Commando Force. Z listy połączeń telefonicznych wykonywanych przez zatrzymanego wynika, że regularnie dzwonił do osób w Pakistanie, często również kontaktował się z indyjskimi abonentami. Z Amirem Rezą rozmawiał codziennie.

nymi. Pod koniec listopada 2010 r. w Hiszpanii zatrzymano siedem osób powiązanych z LeT. Zajmowali się oni kradzieżą i przygotowaniem fałszywych dokumentów dla członków organizacji oraz gromadzeniem funduszy na ich działalność. W związku z tą sprawą trzy kolejne osoby zostały aresztowane w Tajlandii, państwie uważanym za centrum produkcji fałszywych dokumentów.

Informacje te wskazują na to, że LeT tworzy międzynarodową sieć wsparcia. Wydaje się, że drogę do aktywnej działalności w Europie otworzyła temu ugrupowaniu Tablighi Dzama'a (Stowarzyszenie Krzewienia Wiary) – misjonarsko nastawiona organizacja o międzynarodowym charakterze, lecz pakistańskich korzeniach. Laszkar-e Taiba z powodzeniem potrafiła wykorzystać członków tej organizacji i posiadane przez nich kontakty do swoich celów. W kwietniu 2010 r. z Polski został wydalony członek LeT, który przez rok mieszkał w naszym kraju. Wcześniej przebywał on w różnych państwach Europy Zachodniej, USA oraz w Meksyku, gdzie najprawdopodobniej kontaktował się z innymi członkami organizacji. Aktywność LeT w Europie może skłaniać do stwierdzenia, że organizacja tworzy na naszym kontynencie sieć komórek o niejasnych powiązaniach z innymi islamskimi ugrupowaniami, nie tylko pakistańskiej proveniencji.

Pod koniec 2011 r. przedstawiciele Laszkar-e Taiba i Dzama'a ud-Dawa powołali organizację Difa-e Pakistan Council (zwaną również Madzlis-e Difa-e Pakistan, Rada Obrony Pakistanu). Jej powstanie było związane ze sprzeciwem wobec próby poprawy stosunków z Indiami i falą społecznych protestów po listopadowym ataku lotniczym NATO na pakistański posterunek wojskowy przy granicy z Afganistanem, w którym zginęło 24 pakistańskich żołnierzy. Difa-e Pakistan Council to organizacja zrzeszająca członków około 40 partii i grup reprezentujących radykalną islamską ideologię i antyrządowe poglądy. Pomimo różnych politycznych wizji rozwoju kraju, przyświeca im wspólny cel, którym jest zerwanie stosunków dyplomatycznych Pakistanu z USA, niezależnienie polityczne od Zachodu oraz przekształcenie kraju w państwo oparte wyłącznie na prawie islamskim. Na czele ugrupowania stanęli: Sami ul-Haq, jeden z przywódców Dżamiat Ulema-e Islami, i Hafiz Mohammad Said, szef Dzama'a ud-Dawa. Organizacja jest aktywna głównie w sieci Internet, gdzie propaguje treści antyindyjskie i antyamerykańskie. Działacze Difa-e Pakistan Council docierają do Pakistańczyków na wiecach i podczas zgromadzeń organizowanych w pakistańskich miastach przeciwko amerykańskiej obecności w Pakistanie i Afganistanie. Ostrzegli oni rząd w Islamabadzie, aby nie otwierał ponownie szlaków zaopatrzeniowych NATO, zamkniętych po listopadowym ataku powietrznym na pakistański posterunek wojskowy. W przypadku podjęcia przez władze działań w tej sprawie zapowiedzieli strajki i protesty. Porozumienie z NATO dotyczące szlaków zaopatrzeniowych określili mianem *sprzedaży krwi pakistańskich sił zbrojnych i mieszkańców pogranicza w zamian za dolary*. Sami Ul-Haq zażądał natychmiastowego zakończenia ataków amerykańskich samolotów bezałogowych na terytorium kraju i wyraził opinię, że zamiast dążyć do przypodobania się USA przez popieranie amerykańskiej polityki, Islamabad mógłby wkroczyć na ścieżkę walki z „niewiernymi”. Podkreślił, że jego organizacja opowiada się za pokojem i stabilizacją kraju, jeśli jednak USA, Indie czy Izrael będą kierowały swe ataki na Pakistan, spotkają się ze zdecydowaną odpowiedzią całego narodu. Said oświadczył zaś, że jeśli rząd nie ogłosi daty zakończenia swojego udziału w amerykańskiej wojnie z terroryzmem, wszystkie ugrupowania religijne zintegrują się w celu zorganizowania blokady dostaw NATO dla sił w Afganistanie.

Przykłady zamachów terrorystycznych:

23.01.1998 r. – zamordowanie 23 osób w miejscowości Wandham.

19.06.1998 r. – zamordowanie 25 uczestników przyjęcia weselnego w dystrykcie Doda (stan Dżammu i Kaszmir).

20.03.2000 r. – bestialski mord w Chattisinghpura; zginęło 35 mężczyzn, kobiet i dzieci.

13.12.2001 r. – atak na indyjski parlament w Nowym Delhi; zginęło 13 osób, w tym wszyscy napastnicy, a 20 osób zostało rannych.

24.11.2002 r. – atak na świątynie hinduskie w Dżammu; zginęło 13 osób, a 45 zostało rannych.

25.08.2003 r. – dwa jednoczesne zamachy bombowe w Bombaju; zginęło około 50 osób, 150 zostało rannych.

29.10.2003 r. – eksplozja trzech bomb podłożonych na bazarze w Nowym Delhi na dwa dni przed hinduskim świętem Diwali; zginęło ponad 60 osób, a 210 zostało rannych.

11.07.2006 r. – wybuch siedmiu bomb w zatłoczonych wagonach kolejki, dowożącej ludzi do pracy w Bombaju; zginęło ponad 200 osób, a 700 zostało rannych.

26.11.2008 r. – 10 terrorystów zaatakowało osiem obiektów w różnych częściach Bombaju, w tym dworce kolejowe, hotele Tadž Mahal i Oberoi-Trident, siedzibę gminy żydowskiej, posterunek policji, kawiarnię i szpital; w zamachach zginęło 188 osób, a 313 zostało rannych.

AL-MADŽLIS AL-ALA LI AS-SAWRA AL-ISLAMIJJA FI AL-IRAK (NAJWYŻSZA RADA REWOLUCJI ISLAMSKIEJ W IRAKU)

Symbol SCIRI

Al-Madžlis al-Āla li as-Sawra al-Islamijja fi al-Iraq (Supreme Council for Islamic Revolution in Iraq – SCIRI, Najwyższa Rada Rewolucji Islamskiej w Iraku) była nierozzerwalnie związana z rodem Hakimów. Została założona w Iranie w 1982 r. przez ajatollaha Muhammada Bakira al-Hakima, którego rodzina do 2003 r. była symbolem opozycji przeciwko Saddamowi Husajnowi. W 1972 r. ajatollah al-Hakim został aresztowany i był torturowany przez irackie władze, które uwolniły go pod naciskiem opinii publicznej. Po raz kolejny, w lutym 1979 r., został aresztowany i skazany przez specjalny trybunał. W lipcu tego samego roku ponownie odzyskał wolność. Po wybuchu wojny iracko-irańskiej we wrześniu 1980 r. opuścił Irak i udał się na emigrację do Iranu, gdzie wziął aktywny udział w tworzeniu SCIRI. Rząd Saddama Husajna ostro zareagował na działalność polityczną ajatollaha i w 1983 r. aresztowano 125 członków jego rodziny, z których 18 skazano na śmierć. W styczniu 1988 r. w Sudanie został zamordowany jego brat Maħdi al-Hakim, nie powstrzymało to jednak ajatollaha przed dalszą działalnością przeciwko irackiemu reżimowi. Po wybuchu antysaddamowskiego powstania szyickiego na południu Iraku w 1991 r. Bakir al-Haki przejął przywództwo nad irackimi szyitami. Politycznym instrumentem tego przywództwa stała się SCIRI.

Najwyższa Rada Rewolucji Islamskiej dysponowała siłami zbrojnymi zwanymi Saraja al-Badr (Brygady Al-Badr)¹. Była to kilkutysięczna armia walcząca z wojskami rządowymi. Iraccy szyici, choć dystansują się od Iranu, byli wspomagani przez siły tego kraju. SCIRI współpracowała z kurdyjskimi ugrupowaniami Dżalala Talabaniego² i Masuda Barzaniego³. Bojownicy Al-Badr brali aktywny udział w powstaniu 1991 r., a po jego upadku kontynuowali walkę na bagnistych terenach południowego Iraku, gdzie do upadku Saddama Husajna ukrywało się prawdopodobnie około 300 tys. uciekinierów.

¹ Nazwa wyraźnie nawiązuje do pierwszej zwycięskiej bitwy proroka Muhammada w 624 r. pod Badrem.

² W 1975 r. Dżalal Talabani założył Patriotyczną Unię Kurdystanu (Patriotic Union of Kurdistan – PUK), która przeszła ewolucję od ugrupowania lewicowego do socjaldemokracji i centrum. Jej główna strefa wpływów rozciąga się w północno-wschodniej, leżącej przy granicy z Iranem, części irackiego Kurdystanu. W latach rywalizacji i bratobójczych walk Patriotyczna Unia Kurdystanu zjednoczyła się z Demokratyczną Partią Kurdystanu (Kurdistan Democratic Party – KDP), tworząc w 2005 r. Demokratyczno-Patriotyczny Alians Kurdystanu, a Dżalal Talabani został prezydentem Iraku.

³ Masud Barzani stoi na czele Demokratycznej Partii Kurdystanu założonej w 1946 r. przez jego ojca, Mustafę Barzaniego. Wpływy ugrupowania koncentrują się w granicznym z Turcją północno-zachodnim Iraku. Demokratyczna Partia Kurdystanu rywalizowała z Patriotyczną Unią Kurdystanu. W 1995 r. w wyzwolonej spod panowania Saddama Husajna północnej części Iraku doszło do bratobójczych walk między tymi stronnictwami, które starała się wykorzystać armia iracka i wojska państw ościennych. Dopiero mediacje USA, Wielkiej Brytanii i Francji w 1997 r. zakończyły walki. Pogodzenie obu kurdyjskich stronnictw pozwoliło na utworzenie praktycznie niezależnej strefy zarządzanej przez samych Kurdów. W 2005 r. powstała koalicja wyborcza o nazwie Demokratyczno-Patriotyczny Alians Kurdystanu, która odniosła zdecydowane zwycięstwo w lokalnych wyborach do Zgromadzenia Kurdyjskiego w 2005 r. oraz zdobyła 75 miejsc w irackim Zgromadzeniu Narodowym. W podporządkowanych temu ugrupowaniu oddziałach służy 50 tys. kurdyjskich bojowników, tzw. peszmergów, i drugie tyle rezerwistów.

W 1997 r. doszło do kolejnego zmasowanego ataku wojsk rządowych na szyitów. Jedną z metod walki z szyitami było osuszanie bagien, co miało ułatwić armii dostęp do tych terenów, ale jednocześnie doprowadziło to do katastrofy ekologicznej.

Od lat 90. XX w. irańskie służby specjalne pozyskiwały i szkoliły członków Brygad Al-Badr. Byli oni stopniowo przerzucani do Iraku w celu realizowania wywiadowczych i dywersyjnych zadań na rzecz Teheranu. W prowadzeniu tego typu działań wyspecjalizowała się grupa Said asz-Szuhada (Szlachetni Męczennicy), utworzona w 1991 r.

Muhammad Bakir al-Hakim

Źródło: <http://occident.blogspot.com/2009/08/iraqi-shii-leader-abd-aziz-al-hakim.html>[dostęp: grudzień 2012].

i związana z SCIRI. W 2004 r. działała ona jedynie w Basrze i okolicach, rozszerzając powoli swoje wpływy na cały obszar szyickiego południa. Zajmowała się m.in. organizowaniem ataków na siły koalicji, demonstracji przeciwko obecności wojsk zachodnich w Iraku, pośredniczyła w dostawach irańskiego uzbrojenia dla innych szyickich ugrupowań, likwidowała działaczy sunnickich i zabezpieczała pielgrzymki do szyickich sanktuariów w An-Nadżafie, Al-Kucie i Karbali.

Na czele Najwyższej Rady Rewolucji Islamskiej stał przewodniczący (do sierpnia 2003 r. był nim Muhammad Bakir al-Hakim), któremu byli podporządkowani: doradca polityczny, przewodniczący Biura Wykonawczego i przewodniczący Komitetu Centralnego. Doradca polityczny kierował reprezentantami w biurach zamiejscowych, przewodniczącemu Biura Wykonawczego podporządkowana była Egzekutywa, przewodniczącemu Komitetu Centralnego zaś – Zgromadzenie Ogólne. Egzekutywa z kolei zarządzała jednostką militarną, wydziałem kontaktów zagranicznych, wydziałem publikacji, wydziałem administracyjno-finansowym, biurem informacyjnym i służbami socjalnymi.

Po upadku Saddama Husajna ajatollah Bakir al-Hakim powrócił triumfalnie do Iraku 8 maja 2003 r., witany przez tysiące swoich zwolenników. Jego stanowisko wobec amerykańskiej interwencji było niejednoznaczne. Żądał usunięcia z Iraku wszystkich obcych sił oraz zapowiadał zanegowanie każdego rządu, który zostanie narzucony przez okupanta. Wezwał Irakijczyków w Karbali do odrzucenia okupacji amerykańsko-brytyjskiej oraz stworzenia rządu reprezentującego wszystkich Irakijczyków. Zwracając się bezpośrednio do sił okupacyjnych, powiedział: *Zostawcie Irakijczyków, aby wybrali własną drogę i tych swoich przedstawicieli, których sami będą chcieli. Z drugiej zaś strony zdecydowanie potępił ataki na Amerykanów, zajmując ostatecznie postawę, którą można nazwać wyczekującą. Być może ta niejednoznaczna postawa sprawiła, że 29 sierpnia 2003 r. zginął w zamachu bombowym, wychodząc po piątkowej modlitwie z meczetu w An-Nadżafie. W zamachu, którego celem był Al-Hakim, zginęło ponad 100 osób. Sprawcy zamachu pozostali nieznani⁴.*

⁴ O dokonanie zamachu na ajatollaha Muhammada Bakira al-Hakima posądzano zwolenników byłego reżimu lub bojówki młodego szyickiego przywódcy Armii Mahdiego, Muktaady as-Sadra, ale także Al-Kaidę. Ta śmierć pozostaje jedną z nierozwiązanych do tej pory zagadek tego okresu, choć 15 marca 2005 r. agencje prasowe poinformowały, że irackiej policji udało się schwytać Kurda z Mosulu oskarżanego o zorganizowanie

Jako główny ideolog SCIRI i islamski intelektualista Al-Hakim zwracał uwagę, że problemem ogólnomuzułmańskim są decyzje o wojnie z syjonistami, przeciwstawieniu się obcej dominacji oraz kulturze zachodniej, wzywaniu narodów do tworzenia rządów muzułmańskich, a także nakazywanie dbania o jedność muzułmańską z jednoczesnym zapobieganiem walkom frakcyjnym. Był jednak przeciwnikiem tzw. absolutnego panislamizmu. Według niego problemy polityczne w każdym kraju muzułmańskim – Libanie, Palestynie czy Iraku należy traktować odrębnie i oddzielnie je rozwiązywać, ponieważ każdy wymaga innego podejścia i podjęcia innych działań. Al-Hakim twierdził, że największym problemem dla okupacyjnych władz Iraku był islam jako źródło prawa i religia państwowa. Bez legitymizacji muzułmańskiej praktycznie żadna władza nie jest w stanie utrzymać się na Bliskim Wschodzie. Tu, bez względu na wszystko, źródłem władzy jest w rzeczywistości Allah i właśnie boską legitymizację musi mieć ten, kto tę władzę sprawuje. Amerykanie jej nie posiadają, dlatego też nie będą nigdy w pełni uznani przez społeczeństwo. Nie zostanie uznany także żaden rząd, który pominąłby sprawy religijne.

Sytuacja polityczna w Iraku była specyficzna. Wbrew deklaracjom dawnej konstytucji władze wymuszały na Irakijczykach świeckość, stąd nastąpił bardzo wyraźny powrót do religii po upadku Saddama Husajna. Zgodnie z ideą Muhammada Bakira al-Hakima wszyscy mieszkańcy Iraku, niezależnie od narodowości (Arabowie, Kurdowie, Turkmeni), powinni skupić się wokół jednego przywódcy, wyłonionego spośród nich, bez względu na jego przynależność narodowościową. A zatem przyszły Irak, według Al-Hakima, powinien zjednoczyć się wokół jednego przywódcy religijnego, ponieważ to właśnie religia jest czynnikiem łączącym zdecydowaną większość mieszkańców

Abdel Aziz al-Hakim

Źródło: <http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/politics-obituaries/6100739/Abdul-Aziz-al-Hakim.html> [dostęp: grudzień 2012].

kraju. Bardzo kontrowersyjne były jego uwagi dotyczące Iranu i jego roli w ukształtowaniu przyszłego Iraku. Pisał m.in.: *Iran dla narodu irackiego jest niczym matka, która wychowała jego rewolucję*. Nie proponował on jakiegokolwiek formy zintegrowania Iraku z Iranem. Podkreślał jednak funkcję Iranu jako państwa, w którym rewolucja islamska znalazła swoje urzeczywistnienie, i zakładał daleko posuniętą przyjaźń ze wschodnim sąsiadem, której podstawy mogły być bardzo różnie postrzegane. Program polityczny Muhammada Bakira al-Hakima stanowił podstawę ideologiczną SCIRI.

Po śmierci Muhammada Bakira al-Hakima kierownictwo nad organizacją objął Abdel Aziz (Abd al-Aziz) al-Hakim, który zyskał popularność po zamachu na starszego brata. Stworzył on sojusz religijnych partii szyickich, który w pierwszych wolnych wyborach w Iraku w styczniu 2005 r. odniósł zdecydowane zwycięstwo. Był to szczyt politycznej kariery Abdel Aziza. Nie objął on oficjalnej funkcji w rządzie, stał się jednak szarą eminencją, która obsadzała stanowiska ministrów i wydawała

im polecenia. Brygady Al-Badr stały się wówczas najsilniejszą milicją religijną w kraju,

a stopniowo wcielane do policji i wojska, zdobywały wpływy w siłach bezpieczeństwa (np. iracki minister spraw wewnętrznych był równolegle komendantem Brygad). Abdel Aziz al-Hakim przyjaźnił się z wieloma irańskimi ajatollahami, jednocześnie potrafił również rozmawiać z Amerykanami. W 2006 r. został przyjęty w Waszyngtonie na audjencji przez prezydenta George'a W. Busha. Wizja irackiego państwa, w którym muzułmańscy duchowni nadzorują rząd, nie podobała się Amerykanom, ale nie mieli wyboru. Abdel Aziz Al-Hakim miał realne poparcie milionów irackich szyitów.

Od 2006 r. wpływy polityczne Abdel Aziza Al-Hakima malały; nie wynikało to jednak z jego winy, lecz ze zmian nastrojów społecznych w Iraku. Tuż po wojnie religijni przywódcy byli popularni, ponieważ Saddam Husajn przez wiele lat prześladował szyitów i ich duchownych. Jednak od 2006 r., kiedy w całym kraju doszło do walk pomiędzy sunnitami a szyitami oraz do zamachów bombowych organizowanych na wyznawców przeciwnych nurtów islamu, religia stała się problemem. Rosło znaczenie premiera Nuriego al-Malikiiego, działacza umiarkowanej szyickiej partii Hizb ad-Dawa al-Islamiyya (Partii Misji Muzułmańskiej)⁵, który przedstawiał się jako świecki szyita i promował ideę narodowej jedności ponad wyznaniem.

Abdel Aziz Al-Hakim nie odniósł sukcesu w polityce – jego idee dzieliły, a nie łączyły. W Waszyngtonie jego koncepcja federacji szyickich prowincji na bogatym w ropę naftową południu Iraku, które miałyby uniezależnić się od Bagdadu, budziła zaskoczenie. Mogłoby to doprowadzić do rozpadu kraju, który według planów USA miał się stać pierwszą wzorową demokracją na Bliskim Wschodzie. Obawy Waszyngtonu były przedwczesne. W wyborach do władz lokalnych w styczniu 2009 r. SCIRI zdecydowanie przegrała z propaństwową koalicją premiera Nuriego al-Maliki, a pod koniec sierpnia w irańskim szpitalu zmarł Abdel Aziz al-Hakim. Brak charyzmatycznego i cieszącego się dużą popularnością przywódcy doprowadził do rozpadu SCIRI. Część radykalnych członków przeszła do ugrupowania kontrolowanego przez Muktadę as-Sadra, a umiarkowani zasilili szeregi partii Ad-Dawa, z którą w 2007 r. SCIRI utworzyła Al-Madżlis al-Āla al-Islami al-Iraki (Najwyższą Radę Islamską w Iraku). Na jej czele stanął Sajjid Ammar al-Hakim, syn Abdel Aziza.

Sajjid Ammar al-Hakim

Źródło: <http://www.presstv.ir/detail/199516.html> [dostęp: grudzień 2012].

⁵ Partia powstała w 1957 r. jako Al-Dżama'at al-Ulama fi an-Nadżaf al-Aszraf (Stowarzyszenie Uczonych Muzułmańskich w Szlachetnym An-Nadżafie). Jednym z jej założycieli był ajatollah Muhammad Bakir as-Sadr. Zmiana nazwy ugrupowania na Hizb ad-Dawa al-Islamiyya nastąpiła w 1968 r. As-Sadr został jego duchowym przywódcą. Organizacja miała opozycyjny charakter w stosunku do republikańskich władz Iraku, co nasiliło się po dojściu do władzy partii Baas. Karta partii Ad-Dawa zakładała stosowanie wyłącznie pokojowych metod w celu wprowadzenia zasadniczych zmian i obalenia istniejącej w Iraku władzy. Istotne znaczenie miała również muzułmańska działalność edukacyjna, co było priorytetem organizacji. W nakreśleniu linii ideowej największą rolę odgrywał oprócz przywódcy duchowego także jego kuzyn Muhammad Sadik as-Sadr. Pod koniec lat 80. XX w. Hizb ad-Dawa była największym szyickim ugrupowaniem w Iraku. W dniu 31 marca 1980 r. iracka Rada Dowództwa Rewolucji wydała dekret, zgodnie z którym wszyscy członkowie i sympatycy partii podlegali karze śmierci. Na mocy tego dekretu zginęło lub zostało aresztowanych tysiące jej działaczy i zwolenników. Muhammad Bakir as-Sadr również został zamordowany.

MIDOWGA MAXKAMADAHA ISLAAMIGA (UNIA TRYBUNAŁÓW ISLAMSKICH)

**Symbol Unii Trybunałów
Islamskich i Ruchu Młodych
Mudżahedinów**

Trybunały Islamskie reprezentujące struktury sądownicze różnych klanów powstały w Somalii w latach 90. XX w., wzorując się na organizacji Al-Ittihad al-Islami (Jedność Islamu)¹. Ugrupowania te były finansowane przez muzułmańskie organizacje charytatywne z Arabii Saudyjskiej. Pomocy finansowej udzielały również Sudan i Iran, a ambasady tych państw w Nairobi i Dżibuti wspierają ich również politycznie. W 2004 r. kilkanaście Trybunałów Islamskich zjednoczyło się w Unię Trybunałów Islamskich – UTI (*som.* Midowga Maxkamadaha Islaamiga, *ar.* Ittihad al-Mahakim al-Islamijja), sprzeciwiającą się Tymczasowemu Parlamentowi Federalnemu (Federal Transitional Parliament) i prezydentowi Abdullahowi Jusufowi Ahmedowi przebywającemu na uchodźstwie w Kenii. Na czele Unii Trybunałów Islamskich stanął Hasan Dahir Awejs, a przywódcą duchowym został Szarif Szeikh Ahmed. W 2006 r. milicje UTI toczyły krwawe walki z lokalnymi siłami klanowymi, które, korzystając z pomocy militarnej i finansowej USA, utworzyły w lutym 2006 r. Przymierze na rzecz Przywrócenia Pokoju i Walki z Terroryzmem, pod przewodnictwem Baszira Rage i innych komendantów zbrojnych ugrupowań. Waszyngton uważał, że podobnie jak afgańscy talibowie, Trybunały współpracują z Al-Kaidą i udzielają schronienia przywódcom tej organizacji. Pograżona od 1991 r. w całkowitym chaosie Somalia stała się dogodnym schronieniem dla terrorystów².

¹ Ugrupowanie powstało z połączenia dwóch organizacji: Dżama'a al-Islamijja (Grupy Islamskiej), kierowanej przez Mohammada Isse, i Ittihad asz-Szabab al-Islamijja (Związku Młodzieży Muzułmańskiej), kierowanego przez Alego Warsamaha. Obie organizacje wywodziły się z Al-Ichwan al-Musulimin (Braci Muzułmanów). Ittihad al-Islamijja swoją działalnością objął znaczny obszar Somalii, łącznie ze stolicą. Organizacja ta posiadała własne obozy szkoleniowe (główny był położony w Luuq, w pobliżu granicy z Etiopią i Kenią). W szeregach organizacji znajdowali się islamscy radykałowie z Pakistanu, Iraku, Jemenu i Sudanu. Organizacja działała również w Dżibuti, skąd była przekazywana pomoc, także wojskowa, komórkom organizacji w Somalii, Etiopii i Kenii. Wykorzystywano słabo strzeżone granice do przerzutu kamieni szlachetnych, pieniędzy i broni. Ugrupowanie to stało za zamachem z 28 listopada 2002 r. na hotel Paradis w Mombasie, odwiedzanym przez turystów z Izraela. W wyniku samobójczego ataku zginęło 15 osób, a około 80 zostało rannych. W tym samym czasie inna grupa terrorystów próbowała zestrzelić na lotnisku w Mombasie startujący samolot, którym wracali do kraju izraelscy turyści.

² Po obaleniu reżimu Mohammada Saida Barrego w 1991 r. doszło do walk plemiennych, w których przewagę uzyskał Mohammad Farah Aidid, a następnie przejął on władzę w Mogadiszu. Organizacja Narodów Zjednoczonych oraz Stany Zjednoczone podjęły próby przerwania krwawych walk i restytucji władzy państwowej. Interwencja, która miała być błyskawicznym sukcesem, okazała się dla USA klęską, a próba przymusowej modernizacji zakorzenionych w tradycji i przeszłości społecznych struktur zakończyła się katastrofą. Aidid, widząc, że Amerykanie nie zamierzają uczynić go prezydentem, wystąpił przeciwko nim. Głosząc nacjonalistyczną i religijną retorykę, podburzał Somalijczyków przeciw „niewiernym imperialistom”. W walce przeciwko siłom USA korzystał prawdopodobnie z pomocy Osamy bin Ladena, przebywającego w tamtym czasie w pobliskim Sudanie. Próba schwytania Aidida w październiku 1993 r. zakończyła się klęską Amerykanów. Zginęło 18 żołnierzy elitarniej jednostki Delta Force. Waszyngton wycofał wówczas swe siły

Antyamerykańskie nastroje ludności Somalii, podsycane przez działania Amerykanów w Iraku, wzmożły się, gdy UTI zaczęła rozposzechniać pogłoski, że Stany Zjednoczone wspierają klanowych przywódców, którzy – według mieszkańców Mogadyszu – działają bezkarnie, a członkowie podległych im bojówek dopuszczają się gwałtów, rabunków i zabójstw. Mieszkańcy udzielili poparcia UTI i jej milicji. Znani biznesmeni dostarczyli funduszy na werbunek ludzi oraz zakup broni i samochodów w celu pokonania sił Przymierza, wspieranego przez Stany Zjednoczone, które wspomagały rebelię w Somalii, widząc w niej mniejsze zagrożenie, niż to, które mogłoby powstać po utworzeniu islamskiego państwa na wzór afgańskiego talibanu.

Flaga Unii Trybunałów Islamskich

W wyniku kilkumiesięcznych walk islamskie milicje odniosły zwycięstwo i 5 czerwca 2006 r. UTI przejęła władzę – najpierw w Mogadyszu, a później nad znaczną częścią kraju. Od 26 czerwca UTI przyjęła nazwę Supreme Islamic Courts Council (Najwyższa Rada Trybunałów Islamskich), a na jej czele stanęli: Hasan Dahir Awejs i Szarif Ahmed. Milicje UTI rozpoczęły walki z siłami wiernymi Tymczasowemu Rządowi Narodowemu (Transitional National Government), który sprawował władzę jedynie w Baidoa, mieście odległym około 260 km na zachód od Mogadyszu. Na opanowanych terytoriach UTI zaprowadziła porządek zgodny z szariatem. Członków ulicznych gangów zmuszono do opuszczenia stolicy, zakazano noszenia broni, karano śmiercią sprawców napadów rabunkowych, a złodziejom obcinano ręce. Wprowadzono publiczne chłosty i egzekucje. Zakazano również słuchania zachodniej muzyki oraz żucia khatu³. Nowa władza ograniczyła także piractwo na przybrzeżnych wodach. Nowy porządek miał poparcie zdecydowanej większości społeczeństwa. Po 15 latach bezprawia po raz pierwszy zapanował w kraju spokój.

Obawiając się religijnych fanatyków, Stany Zjednoczone skłoniły rząd Etiopii do wysłania w grudniu 2006 r. wojsk do Somalii. Po dwóch tygodniach walk, zdobyciu Mogadyszu i zajęciu 31 grudnia przez wojska etiopskie portu Kismajo na południu Somalii bojownicy UTI wycofali się w góry i do buszu na kenijsko-somalijskim pograniczu. Do kilku wyzwolonych miast w ślad za Etiopczykami powrócili dawni komendanci ze swoimi bandami, a w Mogadyszu natychmiast rozpoczęły się rabunki. Okazało się, że nie było dowodów na związki UTI z Al-Kaidą. Oskarżano o nie kilku przywódców islamskich radykałów, jednak po wojnie Etiopczycy przyznali, że wśród milicji UTI nie było mudżahedinów z krajów arabskich. W styczniu 2007 r. kenijska policja aresztowała Szarifa Ahmeda, który ze swoim oddziałem przekroczył granicę somalijsko-kenijską. Po zwolnieniu z więzienia Ahmed przez Jemen i Arabię Saudyjską udał się do Erytrei. Stolicę tego kraju, Asmarę, wybrał ze zwolennikami na swoją bazę na emigracji. Wspólnie z Awejsem utworzyli tu we wrześniu 2007 r. Alliance for Re-Liberation of Somalia – ARS (Sojusz na rzecz Ponownego Wyzwolenia Somalii). Doszło jednak do podziału wśród fundamentalistów na frakcję umiarkowaną i radykalną. Tej pierwszej przewodził Szarif Ahmed. Znalazła się

z Somalii. Klęska Amerykanów nie oznaczała jednak zwycięstwa Aidida, który zginął w Mogadyszu w lipcu 1996 r. W ciągu następnych lat doszło do dalszych walk plemiennych, a Somalia rozpadła się na kolejne państewka. Toczone przez kilka lat, począwszy od 2002 r., rozmowy pokojowe w Kenii nie przyniosły rezultatów poza tym, że utworzono Tymczasowy Parlament Federalny na uchodźstwie w Nairobi, nieuznawany przez większość sił w kraju.

³ Czuwaliszka jadalna (*Catha edulis*) – roślina o właściwościach pobudzających.

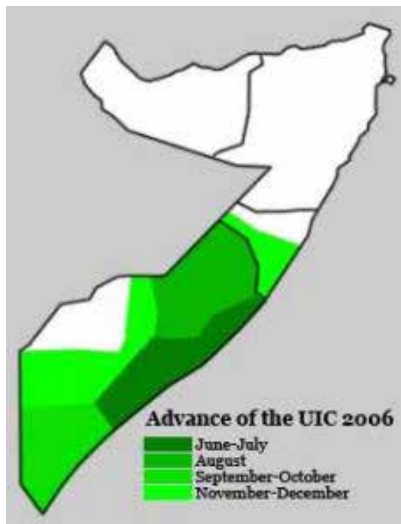
Szarif Sheikh Ahmed

Źródło: <http://freemuse.org/freemuseArchives/freerip/freemuse.org/sw31912.html> [dostęp: grudzień 2012].

wodach przybrzeżnych zaczęły przybierać na sile pirackie napady i porwania statków dla okupu⁶. Wykorzystując wrogość Somalijczyków do Etiopii, uważanej za zaprzysięgłego wroga, islamscy radykałowie zaczęli odnosić sukcesy w partyzanckiej wojnie. Na południu kraju władzę ponownie odzyskali ekstremiści. W sierpniu 2008 r. opanowali port Kismajo. Oprócz fundamentalistów z dawnych Trybunałów Islamskich pojawili się radykałowie z Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin (Ruchu Młodych Mudżahedinów) który już w 2006 r. działał jako bojówka Trybunałów⁷. Wojna z Etiopią przyczyniła się do wzmocnienia siły organizacji.

ona w mniejszości i jej członkowie wyjechali do sąsiedniego Dżibuti (ARS-Dżibuti). W Asmarze pozostali zaś stronnicy Awejsa (ARS-Asmara), będący zwolennikami dżihadu. Ugrupowanie ARS-Asmara zostało wpisane przez Amerykanów na listę organizacji terrorystycznych. Dowodzeni przez Awejsa partyzanci już wiosną 2007 r. rozpoczęli w Somalii działania zbrojne przeciwko okupacyjnej armii etiopskiej.

Al-Kaida wezwała somalijskich bojowników do prowadzenia wojny partyzanckiej i dokonywania samobójczych zamachów na etiopskie wojska w Somalii⁴. W kwietniu 2008 r. ponownie doszło do najbardziej krwawych od lat walk w Mogadiszu, kiedy przeciwko Rządowi Tymczasowemu, wspieranemu przez wojska etiopskie, wystąpili islamscy fundamentaliści oraz milicje klanowe⁵. Etiopczycy dopuszczali się wielu zbrodni i gwałtów w całym kraju, łącznie ze stolicą, panował chaos, a na

Obszary znajdujące się pod kontrolą UTI w 2006 r.

Źródło: <http://www.banaadirweyne.com/news.php?readmore=3005> [dostęp: grudzień 2012].

⁴ Na początku stycznia 2007 r. Ajman az-Zawahiri powiedział m.in.: *Podobnie jak w Iraku i Afganistanie, gdzie najsilniejsza światowa potęga została pokonana przez wojska idących do raju mudżahedinów, ich niewolnicy powinni zostać pobici na muzułmańskiej ziemi Somalii. Musicie urządzić zasadzki, podkładać miny, najeżdżać i prowadzić kampanię męczeństwa, abyście mogli ich wypędzić.*

⁵ W Mogadiszu doszło do masakry, gdy wojska etiopskie wkroczyły do dzielnic Jakszid i Huriwa, urządzając oblężenie na muzułmańskich radykałach, przez których zostali wcześniej ostrzelani. Sympatyzujący z muzułmańskimi rebeliantami cywile ciągnęli po ulicach ciała zabitych żołnierzy przywiązane do samochodów. W odwecie wojsko etiopskie zastosowało zasadę zbiorowej odpowiedzialności i dokonało pogromu mieszkańców. Zginęło wówczas kilkaset osób.

⁶ W 2008 r. w Zatoce Adeńskiej i na Oceanie Indyjskim somalijscy piraci uprowadzili łącznie 42 statki. W 2009 r. doszło do 217 ataków na statki, z których 47 uprowadzono. W rękach piratów prawdopodobnie wciąż jeszcze znajduje się kilkanaście statków z załogami. Siły międzynarodowe skierowały okręty na wody oblewające Somalię. Akwen patroluje flota NATO (operacja „Combined Maritime Force Ocean Shield”), UE (operacja „Atalanta”) i USA (operacja „Combined Maritime Force”).

⁷ Organizacja Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin została scharakteryzowana w osobnym rozdziale.

MILLI GÖRÜŞ (NARODOWA ŚWIADOMOŚĆ/WIZJA)

Organizacja została założona w 1971 r. jako Turecki Związek w Niemczech. Pięć lat później przyjęła nazwę Milli Görüş – MG, a w 1995 r. – Islamische Gemeinschaft Milli Görüş – IGMG (Islamskie Stowarzyszenie Milli Görüş). Znaczny wpływ na powstanie ugrupowania wywarł Mehmed Zahit Kotku¹. Trudno jest jednak ocenić jego oddziaływanie zarówno na ostateczny kształt manifestu organizacji, jak i na działalność odwołujących się do niego ugrupowań. Istnieją opinie, że Kotku wprost nadzorował ich działalność. Oficjalnie za głównego twórcę manifestu tego ugrupowania, i kolejnych partii wywodzących się z Milli Görüş, uznaje się Nekmettina Erbakana², jednak to Kotku miał go zachęcić do utworzenia organizacji. Celem Milli Görüş, jak powiedział Turgut Özal, jeden z założycieli Milli Nizam Partisi (Partii Ładu Narodowego), było takie przedstawianie religijnych wartości przez założycieli ruchu, aby mogły się one stać podstawą programu partii politycznej, działającej w warunkach obowiązującego w Niemczech ścisłego zakazu używania haseł religijnych w polityce. Przytoczone w manifestie wartości moralne były wartościami islamu, mimo że termin „islam” nie został w nim użyty. Inny działacz ruchu, Altan Tan, wyróżnił cztery główne idee manifestu, którymi są: przyjęcie jako podstawy koncepcji ummy muzułmańskiej pod przewodnictwem Turcji, idea nacjonalizmu w sprawach dotyczących Turcji, etatyzm w gospodarce oraz szacunek i respekt wobec sił zbrojnych.

W manifestie dużo miejsca poświęcono zagadnieniom rozwoju i industrializacji. Krytykowano westernizację, uznając ją za źródło problemów gospodarczych i społecznych Turcji. Wynikało to z przekonania liderów ruchu, że tureccy republikańscy reformatorzy przez westernizację rozumieli zaprzeczenie tradycyjnym wartościom, postawom i instytucjom. W manifestie Milli Görüş przedstawionym przez promuzułmańskich działaczy wskazywano na zagrożenia wynikające ze współpracy i gospodarczego uzależnienia od Zachodu, jakimi są deislamicyzacja i asymilacja, oraz promowano bliższą współpracę gospodarczą z państwami muzułmańskimi. Zdaniem członków ruchu Turcja

¹ Mehmed Zahit Kotku (1897–1980) jest uważany za twórcę politycznego islamu w Turcji. Był szajchem konwentu gumuszanewijja tariki nakszbandijja w Turcji. Nakszbandijja jest jednym z najliczniejszych i najbardziej popularnych bractw mistycznych (*tarik* – dróg) sufickich. Jego nazwa pochodzi od Chwadża Baha ad-Dina bin Muhammada Nakszbanda, żyjącego w XIV w. Najwięcej wyznawców nakszbandijja posiada w Azji i na Kaukazie, gdzie odgrywała istotną rolę w prowadzeniu dżihadu. W Iraku utworzyła zbrojną organizację Dżajsz at-Tarika al-Nakszbandi (Armia Tariki Nakszbandijji). Po śmierci Kotku przywódcą bractwa został jego zięć Esad Coşan, który zginął w wypadku drogowym w Australii w 2001 r. podczas odwiedzin uczniów konwentu. Na stanowisku zastąpił go syn – Muharrem Nureddin Coşan

² Nekmettin Erbakan (1926–2011), były premier, założyciel i przywódca kolejnych muzułmańskich partii w Turcji: Milli Nizam Partisi, od 26 stycznia 1970 r. do 20 maja 1971 r., Milli Selamet Partisi (Partii Ocalenia Narodowego), od 11 października 1972 r. do września 1980 r., i Refah Partisi (Partii Dobrobytu), od 19 lipca 1983 r. do stycznia 1998 r. Erbakan był mentorem obecnego premiera Turcji Recepta Tayyipa Erdoğan, lidera założonej w sierpniu 2001 r. Adalet ve Kalkınma Partisi (Partii Sprawiedliwości i Rozwoju). Partię Ocalenia Narodowego Erbakan założył pod wpływem sufiego i kaznodziei Mehmeda Zahita Kotku, duchowego ojca tureckiego politycznego islamu.

nie należała i nie należy do świata Zachodu, ponieważ historycznie, kulturowo i geograficznie była i jest związana ze światem muzułmańskim. Pod hasłem „Wielka Turcja” rozumiano stworzenie narodowego przemysłu z wykorzystaniem anatolijskiego kapitału i rozwój gospodarczy tradycyjnych i religijnych warstw społeczeństwa. Zakładano również rozwój opieki społecznej, co miało przyciągnąć do ruchu najuboższe warstwy społeczeństwa.

Duży wpływ na działalność Milli Görüş wywarli radykalni kaznodzieje wykształceni w tureckich szkołach imam hatib okullari (imamów i kaznodziejów), które były tworzone od 1974 r. przez Partię Ocalenia Narodowego. Przewrót wojskowy w 1980 r. na krótko przerwał ten proces, ale niedługo potem partie, których działalność wcześniej została zakazana, powróciły pod zmienionymi nazwami, wywierając istotny wpływ na szerzenie fundamentalistycznej ideologii w systemie oświaty. Ideologię tę przenieśli do Europy tureccy imigranci. Wprowadzenie nauki języka tureckiego w niemieckich szkołach, w ramach realizowania koncepcji społeczeństwa wielokulturowego, spowodowało wzrost zagrożenia wynikającego z szerzenia fundamentalistycznej ideologii. Zaczęła ona docierać do coraz większej części tureckiej diaspory. Propagowanie zakazanej w Turcji ideologii znalazło sprzyjające warunki w Niemczech, gdzie nauczaniem fundamentalistycznej koncepcji islamu dzieci tureckich imigrantów zajmowali się bliscy Erbakanowi działacze Avrupa Milli Görüş Teskilatlari – AMGT (Organizacji Świadomości/Wizji Narodowej w Europie). Mogli oni tutaj funkcjonować poza kontrolą państwa tureckiego, zapewniając jednocześnie fundamentalistycznym działaczom w kraju regularne wsparcie finansowe.

Milli Görüş stawia sobie za cel utworzenie państwa wyznaniowego w Turcji. Jej członkowie nie uznają żadnego innego porządku niż ten, który nakazuje *Koran*. Chcą oni stworzyć zgodny z nauką islamu porządek polityczny i społeczny, co jest sprzeczne z zasadami zachodniej demokracji. W Berlinie, po tym, jak sąd postanowił przyznać muzułmanom takie same prawa do nauki religii w szkołach publicznych, jakie mają chrześcijanie, rada miejska musiała szukać organizacji, która mogłaby przygotować i prowadzić lekcje na temat islamu. Znalaziono Federację Islamską, zdominowaną przez członków MG i innych radykalnych grup. Sprowadzeni przez Federację wykładowcy udzielali lekcji początkowo w dwóch berlińskich szkołach podstawowych, ale już w 2002 r. uczyli w kolejnych 18. Do MG dołączyło wiele mniej lub bardziej radykalnych stowarzyszeń i komórek zawierających w nazwie słowa „Narodowa Świadomość”, liczących ponad 200 tys. członków i zarządzających ponad 500 meczetami w całych Niemczech. Organizacji przewodził Mehmet Erbakan, bratanek byłego premiera Turcji. Organizacja dysponowała rocznym budżetem w wysokości 220 mln euro.

W 1995 r. Avrupa Milli Görüş Teskilatlari podzieliła się na dwie organizacje. Religijne, społeczne i kulturalne zadania przejęła Islamische Gemeinschaft Milli Görüş, natomiast za nieruchomości odpowiada Cami Yapma ve Yasutma Birliği (Europejskie Stowarzyszenie Budowy i Utrzymania Meczetów). Organizacja o nazwie Avrupa Milli Görüş Teskilatlari działa w Austrii i organizacyjnie jest powiązana z IGMG, która stała się międzynarodowym ugrupowaniem z główną siedzibą w Niemczech (Kolonja), gdzie jest również drugą co do wielkości muzułmańską organizacją po Türkisch-Islamische Union der Ansalt für Religion (Diyanet İşleri Türk Islam Birliği – DITIB). Według Federalnego Urzędu Ochrony Konstytucji w 2004 r. IGMG miała 26,5 tys. członków, 30 oddziałów oraz 274 wspólnoty i stowarzyszenia. W jej strukturze występują niezależne wspólnoty meczetowe, zarejestrowane jako osobne stowarzyszenia oraz pozbawione od-

dzielnego statusu komórki IGMG. Poza działalnością religijną IGMG organizuje również życie kulturalne swoich członków, zajmuje się organizacją pielgrzymek do Mekki, zatrudnia imamów, kaznodziejów i teologów z Turcji. Swoich członków kształci również we własnym zakresie. Od 1995 r. organizacja wydaje miesięcznik „Milli Görüş & Perspektive”, również w języku niemieckim. Posiada też własną stronę w Internecie pod adresem: www.igmg.de, a ideologicznie jest jej bliski wychodzący w Turcji dziennik „Milli Gazete”, który ma także swoje niemieckie wydanie i jest kolportowany w systemie prenumeraty. Organizacja IGMG ma zdecydowanie nacjonalistyczno-islamskie nastawienie, jest powiązana z władzami kolejnych tureckich partii religijnych, w której od kilku lat przeważają tendencje fundamentalistyczne z ideą odnowienia kalifatu.

W latach 80. XX w. Milli Görüş otworzyła swój oddział w Belgii, gdzie cieszyła się poparciem fundamentalistycznie nastawionych Turków. W 1992 r. oddział ten liczył ponad 800 osób, a trzy lata później już 7 tys. Pierwszy meczet w Belgii organizacja wybudowała w 1985 r. Obecnie w samym regionie Brukseli istnieje ponad 60 meczetów. Organizacji prowadzi rekrutację nowych członków i zdobywa sympatyków m.in. wśród młodzieży narażonej na oddziaływanie grup przestępczych oraz wśród osób dorosłych, które utraciły pozycję społeczną i przechodziły kryzys tożsamości. Milli Görüş była ściśle kontrolowana przez znajdującą się w Kolonii centralę, która zapewniała pomoc przy tłumaczeniu dokumentów, oferowała porady prawne, opiekę nad dziećmi, organizowała kursy językowe i komputerowe. Organizacja powoływała również stowarzyszenia skupiające rodziców i dzieci, sekcje młodzieżowe, kobiece czy studenckie. Stała się też właścicielem bibliotek, centrów sportowych, biur podróży i sklepów. W 1992 r. MG utworzyła w miejscowości Hensies (nieдалеко Mons) Awiceński Instytut Nauk Islamskich³ dla dziewcząt, zapewniający im naukę religii. Meczety organizacji stanowią centrum islamizacji. Wierni są zobowiązani do poświęcenia jednego dnia w tygodniu na nawracanie „niewiernych”.

Włoska filia IGMG kontroluje w Como jedyny we Włoszech turecki meczet (z tureckim językiem liturgicznym), który powstał w 1991 r. Na jego budowę złożyły się ośrodki ruchu działające w Niemczech, Szwajcarii i Francji. Inicjatorem budowy była turecka diaspora we Włoszech, a kwestę zorganizował oddział organizacji z Zurychu. Członkowie IGMG są szczególnie aktywni w Lombardii, gdzie kontrolują także ugrupowanie o nazwie Islam Cemaati Vakfi działające w Mediolanie.

Federalny Urząd Ochrony Konstytucji uznał IGMG za jedną z najgroźniejszych grup w kraju. W opinii większości mediów MG jest ugrupowaniem wyjątkowo niebezpiecznym, zaleca bowiem muzułmanom zachowanie dystansu w stosunku do społeczeństwa niemieckiego, a ponieważ prowadzi szkoły, ma duży wpływ na społeczność turecką. Organizacja ta została zdelegalizowana w Niemczech w 2006 r., ale zanim to nastąpiło, ujawniono jej powiązania z holdingiem Ympas, który zbankrutował dwa lata wcześniej. Zarówno temu podmiotowi, jak i podobnym instytucjom finansowym pobożni Niemcy Turcy powierzyli swoje oszczędności. Według różnych szacunków zaufało im od 200 do 300 tys. osób, powierzając około 25 mld euro. Pod koniec lat 90. XX w. Ympas zainwestował w sieć supermarketów, gdzie sprzedawano bliskowschodnie towary i żywność halal. Dokonując zakupów, można było również zamienić oszczędności na udziały w holdingu. W 2004 r. holding jednak zbankrutował. Okazało się, że pieniądze uloko-

³ Awicenna, właśc. Abu Ali al-Husajn ibn Sina (980–1037), lekarz i filozof. Próbował pogodzić koraniczne dogmaty z arystotelesowskim racjonalizmem wspartym filozofią neoplatońską, za co został skrytykowany przez mu współczesnych. Jego dzieło medyczne *Canon medicinae* zapewniło mu sławę i do XVIII w. było fundamentem nauczania medycyny w całej Europie.

wane w Ympasie i w podobnych mu instytucjach trafiały do Turcji, wspierając miejscowych fundamentalistów. Holdingi były bowiem powiązane z Milli Görüş, która z kolei przez sieć związanych z nią meczetów powiększała liczbę ich klientów. Powierzone im pieniądze przesyłano do Turcji jako wsparcie dla Partii Dobrobytu, której przewodził Erbakan. Z tych samych środków prawdopodobnie korzystała Partia Sprawiedliwości i Rozwoju obecnego premiera Recepta Tayyipa Erdoğan. Jeszcze jako burmistrz Stambułu zasłynął on wypowiedzią: *Meczety to nasze koszary, kopuły to nasze hełmy, minarety to nasze bagnety, wierni to nasi żołnierze*. Członkami Partii Sprawiedliwości i Rozwoju były m.in. osoby, które zajmowały kierownicze stanowiska w Ympasie i innych holdingach. Sprawę upadku holdingu wyciszono, a specjalna komisja parlamentu tureckiego do zbadania całej afery nie podjęła aktywnej współpracy z niemiecką prokuraturą. Zdelegalizowanie MG również nie przeszkadzało organizacji w kontynuowaniu działalności przez sieć komórek i ośrodków kulturalno-religijnych.

Z Milli Görüş wywodziła się, i była z nią początkowo związana, organizacja Kalifatsstaat (Państwo Kalifatu) znana też pod nazwą Verband der Islamischen Vereine und Gemeinden e.V., Islami Cemiyet ve Cemaatleri Birliği (Związek Islamskich Stowarzyszeń i Gmin). Została ona założona w Niemczech w 1984 r. przez tureckiego imigranta Cemaleddina Kaplana, imama meczetu w Kolonii. Jej celem było doprowadzenie do rewolucji islamskiej nie tylko w Turcji, ale i na świecie, oraz przejęcie władzy przez kalifa (następcę proroka Muhammada). Po śmierci Cemaleddina Kaplana w 1995 r. przywództwo nad ugrupowaniem objął jego syn – Metin Kaplan, zwany „Chomeinim z Kolonii”. Jego konkurentem był szef berlińskiej komórki organizacji, Ibrahim Sofu. Kaplan nałożył na niego tzw. śmiertelną fatwę. Wkrótce Sofu został zamordowany przez nieznaną sprawców (jego morderców dotychczas nie odnaleziono). Sąd uznał Metina Kaplana za winnego podżegania do morderstwa i skazał go na cztery lata więzienia. Samozwańczy kalif wyszedł na wolność w 2003 r. Od tego czasu oczekiwał na wynik procesu o jego deportację do Turcji, gdzie był oskarżany o przygotowywanie zamachów terrorystycznych w Ankarze i Stambule.

Według niektórych źródeł Kalifatsstaat miało dysponować jednostkami paramilitarnymi organizującymi w Kolonii parady, podczas których uczestnicy byli uzbrojeni w atrapy karabinków Kałasznikow. Członkowie organizacji prowadzili też wykłady, nawołując do zabijania „niewiernych”. Zwerbowani bojownicy, szkoleni w Turcji, byli prawdopodobnie wysyłani do Bośni i Hercegowiny, Afganistanu i Czeczenii. Przypuszcza się, że w okresie największej świetności, na początku lat 90. XX w., do organizacji należało od 3 do 5 tys. osób. Organizacji przypisywano też próby nawiązania współpracy z Al-Kaidą oraz przygotowywanie w 1998 r. zamachu na mauzoleum Mustafy Kemała Atatürka w Ankarze i na przedstawicieli tureckich władz podczas obchodów święta narodowego. W grudniu 2001 r. niemieckie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zdelegalizowało Kalifatsstaat, co spowodowało jej zejście do podziemia. W 2004 r. służby specjalne oceniały wielkość tej organizacji na kilkuset członków. W tym samym roku Metin Kaplan został ponownie aresztowany i ostatecznie deportowany do Turcji, gdzie odsiaduje karę dożywotniego więzienia.

Nie ulega wątpliwości, że działalność MG i Kalifatsstaat przyczyniła się do wzrostu radykalizacji muzułmańskiej młodzieży w Niemczech i w Turcji. Pod ich wpływem rozpoczęto też rekrutację ochotników do walki w Afganistanie i Pakistanie. Od kilku lat Niemcy mają coraz większe problemy z ekstremizmem islamskim: systematycznie zwiększa się aktywność zwolenników radykalnego islamu, w szybkim tempie przybywa

też konwertytów. Według ostrożnych szacunków niemieckiej Federalnej Służby Wywiadowczej ponad 100 obywateli RFN (zarówno konwertytów, jak i Niemców pochodzenia tureckiego) walczyło lub wciąż uczestniczy w walkach w Afganistanie i Pakistanie po stronie talibów i innych ekstremistycznych ugrupowań. Początkowo sądzono, że wchodzi oni głównie w skład różnych ugrupowań islamskich działających na pograniczu tych dwóch państw, w tym m.in. grupy bojowej Al-Kaidy o nazwie Laszkar az-Zil (Armia Cienia). Zdobyte informacje sugerowały jednak, że niemiecko-tureccy ochotnicy tworzą w północnym Pakistanie odrębne i jednolite formacje bojowe. Grupy te w znacznym stopniu autonomiczne, wchodziły w skład intensywnie budowanej sieci komórek mudżahedinów obejmujących przede wszystkim obszar Azji Centralnej i Południowej, ale pojawiających się również w Europie.

MORO ISLAMIC LIBERATION FRONT (ISLAMSKI FRONT WYZWOLENIA MORO)

Symbol MILF

Od momentu zajęcia Filipin przez Stany Zjednoczone w 1898 r. dochodziło tam do konfliktów z ludnością Moro¹ zamieszkującą południowo-zachodnią część wyspy Mindanao i archipelag Sulu. Po drugiej wojnie światowej w południowej części Filipin rozwinęły się partyzanckie ruchy separatystyczne. Celem ich działania było nadanie autonomii Bangsamoro², regionowi, którego ludność była marginalizowana, co rodziło napięcia społeczne. Punktem przełomowym była masakra ponad 28 rekrutów w Jabidah na wyspie Corregidor, do której doszło w marcu 1968 r.

Incydent wywołał wielomiesięczne krwawe starcia na Mindanao, a ponadto stanowił impuls do powstania ruchów politycznych stawiających sobie za cel obronę tożsamości i praw ludności Moro. Z ruchów tych w 1969 r. wyłonił się Moro National Liberation Front – MNLF (Narodowy Front Wyzwolenia Moro), który stał się rzecznikiem interesów muzułmańskiej ludności, doznającej religijnej dyskryminacji.

W 1972 r. MNLF przekształcił się w ugrupowanie zbrojne, szybko zyskując sobie szerokie poparcie ludności muzułmańskiej i wzbudzając duże zainteresowanie międzynarodowej społeczności islamskiej. W wyniku zaostrzającej się sytuacji we wrześniu 1972 r. prezydent Filipin Ferdinand Marcos wprowadził stan wojenny, a w kolejnych latach armia filipińska bezskutecznie próbowała walczyć z rebeliantami. W tamtym czasie organizacja, którą dowodził Nur Misuari, stosowała terroryzm i zbrojną przemoc, otrzymując finansowe wsparcie z Libii, Arabii Saudyjskiej, Egiptu i Algierii. Po wprowadzeniu stanu wojennego siły rebelianckie, liczące 30–50 tys. członków, zaatakowały ośrodki administracji rządowej, zajmując znaczny obszar wyspy Mindanao i dokonując poważnych zniszczeń, także na szkodę armii. W 1974 r. muzułmańskim separatystom udało się nawet zdobyć kwatery dowództwa lotnictwa wojskowego Filipin w Jolo Town na wyspie Jolo. W 1975 r. doszło do pierwszych negocjacji, podczas których MNLF pod presją państw muzułmańskich zrezygnował z żądania niepodległości, przystając na autonomię w granicach państwa filipińskiego³. Przeprowadzenie plebiscytu i podział prowincji na dwa regiony nie załagodził konfliktu, a wręcz wywołał opór muzułmańskiej ludności.

Pod wpływem zmiany stanowiska władz doszło w 1977 r. do poważnych sporów i oddzielenia frakcji kierowanej przez Haszima Selamata i dotychczasowego zastępcę

¹ „Moro” w języku hiszpańskim oznacza muzułmanina, dokładniej – Maura.

² „Bangsamoro” oznacza „naród islamski”, jest również nazwą południowej części Filipin. Region ten, obejmujący południowo zachodnią część wyspy Mindanao, archipelag Sulu i sąsiednie wyspy, zamieszkuje około 8 mln ludzi, z czego muzułmanie stanowią 4–5 mln.

³ W dniu 23 grudnia 1976 r. w Trypolisie podpisano porozumienie pokojowe przewidujące nadanie autonomii 13 prowincjom (z 23) południowych Filipin. Implementacja porozumienia szybko wywołała problemy – prezydent Marcos przeprowadził w kwietniu 1977 r. plebiscyt, w którym tylko 10 z 13 prowincji opowiedziało się za autonomią, a następnie podzielił je na dwa autonomiczne regiony.

lidera MNLF Nura Misuariego. Frakcja ta, początkowo znana jako Nowy MNLF, później, w 1984 r., przybrała nazwę Dżabhat Tahrir Moro al-Islamijja – MILF (Islamski Front Wyzwolenia Moro), który do dziś domaga się utworzenia niepodległego państwa muzułmańskiego Moro. Prowadzone w latach 80. XX w. negocjacje ze stroną rządową nie przyniosły rozwiązań. W listopadzie 1989 r. rząd poddał pod referendum kwestię ustanowienia Regionu Autonomicznego na Muzułmańskim Mindanao, ale – przy bojkocie referendum przez MNLF i MILF – tylko cztery prowincje poparły ten plan. Na początku lat 90. XX w. z Moro National Liberation Front wyłoniła się kolejna grupa rozłamowa – Abu Anus. Przeciwwstawiała się ona negocjacjom z Manilą i dążyła do zbrojnego ustanowienia islamskiego

Nur Misuari

Źródło: <http://newsinfo.inquirer.net/516595/doj-forms-panel-to-prosecute-misuari-et-al>
[dostęp: styczeń 2014].

państwa nie tylko na południu Filipin, ale nawet na szerszym obszarze Azji Południowo-Wschodniej, obejmującym również Indonezję, Malesję, Singapur i Brunei. Objęcie prezydentury przez Fidela Ramosa wpłynęło na wznowienie negocjacji, które zostały zakończone podpisaniem 2 września 1996 r. porozumienia pokojowego przez Ramosa i Misuariego. Islamski Front Wyzwolenia Moro zdystansował się od tego układu, zaznaczając jednak, że nie będzie mu przeciwdziałał. Ponownie został utworzony Region Autonomiczny na Muzułmańskim Mindanao, którego gubernatorem został Nur Misuari. Do czasu podpisania tego porozumienia w bratobójczej wojnie zginęło ponad 120 tys. osób. Zawieszenie broni z MILF przerwano w 2000 r., po tym jak nowy prezydent Joseph Estrada wydał ugrupowaniu otwartą wojnę. Po usunięciu Estrady pod zarzutem korupcji na początku 2001 r. i dojściu do władzy Glorii Macapagal Arroyo walki stopniowo straciły na intensywności. Pomimo kilkakrotnych rozejmów, nigdy jednak nie ustały całkowicie.

W 2001 r. Nur Misuari, oskarżany o korupcję i niekompetencję, został usunięty ze stanowiska gubernatora Regionu Autonomicznego przez MNLF. W listopadzie 2001 r. Misuari i jego zwolennicy zaatakowali bazę wojskową na Jolo, zabijając około 100 osób. W wyniku kontrofensywy wojsk rządowych Misuari zbiegł do Malesji, został tam jednak aresztowany i odesłany do kraju. Jego uwięzienie pozbawiło organizację przywódcy i doprowadziło do dalszych podziałów, co spowodowało zmniejszenie zagrożenia ze strony MNLF, ale przyczyniło się do wzrostu aktywności dwóch innych organizacji – MILF, i przede wszystkim dużo bardziej radykalnej i brutalnej grupy Abu Anus.

W MILF są aktywni głównie młodzi muzułmańscy radykałowie, którzy sprzeciwiają się angażowaniu się w życie polityczne w sposób pokojowy. Swoją działalność traktują w kategoriach dżihadu skierowanego przeciwko chrześcijańskiemu rządowi w Manili, którego nie akceptują⁴. Od czasu przyjęcia przez MNLF oferty rządu filipińskiego, nadającego autonomię terenom zamieszkanym przez muzułmanów, MILF stał

⁴ Hiszpanie przybyli na Filipiny w 1521 r. Przed przybyciem chrześcijan na Mindanao istniały prężne, niepodległe sułtanaty. Hiszpanie nigdy nie podporządkowali sobie Mindanao i również w czasach, kiedy kontrolę nad krajem sprawowali Amerykanie, władza centralna nie sięgała na południe kraju. Dopiero uzyskanie niepodległości przez Filipiny spowodowało szybki napływ ludności chrześcijańskiej, w rezultacie czego pod koniec lat 60. XX w. muzułmanie stanowili nie więcej niż 25 proc. ludności Mindanao, w porównaniu z 75 proc. na początku wieku. Naturalną konsekwencją tych zmian było poczucie marginalizacji i rosnące napięcia społeczne.

się największą grupą separatystyczną na Filipinach. Po 11 września 2001 r. pojawiły się podejrzenia o współpracę tej organizacji z Abu Anus i Al-Kaidą. Pod koniec 2001 r. nastąpiło znaczne zaostrzenie sytuacji na skutek buntu żołnierzy armii filipińskiej wywodzących się z MNLF. Wznowiona została wojna z rządem, co spowodowało, że Region Autonomiczny przestał istnieć. W lutym 2002 r. na wyspę Basilan przybyły oddziały specjalne USA. Odbędzie się to w ramach operacji antyterrorystycznej. Oddziały amerykańskie miały za zadanie wyszkolenie żołnierzy filipińskich i przygotowanie ich do walki z muzułmańskimi separatystami. Działania zbrojne zostały przerwane dopiero po podpisaniu zawieszenia broni przez separatystów z prezydentem Arroyą. Jednak w lutym 2003 r. walki wybuchły ponownie. W starciach z armią filipińską zginęło 140 członków MILF, którzy bronili się w umocnionej bazie w pobliżu miejscowości Pikit. Działania zbrojne prowadzone w tym rejonie zmusiły około 30 tys. osób do opuszczenia swoich domów. W tym samym czasie inna bojówka ekstremistów wtargnęła do jednej z wiosek na Mindanao, zabijając 14 osób.

W lipcu 2003 r. z silnie strzeżonego więzienia w Camp Crame w Quezon City zbiegł Fasur Rahman al-Ghozi⁵, jeden z przywódców indonezyjskiej organizacji Dżimah

Źródło: http://www.ask.com/wiki/Autonomous_Region_of_Muslim_Mindanao

[dostęp: grudzień 2012].

Islamija (Wspólnota Muzułmańska)⁶ i ekspert od konstruowania ładunków wybuchowych, który przyznał się do zorganizowania w 2000 r. pięciu zamachów w Manili i zabicia 22 osób. Podczas przesłuchań ujawnił on fakty wskazujące na powiązania jego organizacji z MILF. Jego zeznania pozwoliły oskarżyć innych terrorystów, m.in. Sajfullaha Junusa, drugiego co do ważności człowieka w hierarchii MILF, a także naprowadziły policję na ślad, gdzie znajduje się kilkaset kilogramów trotylu, który miał zostać użyty do zamachów bombowych na amerykańskie placówki dyplomatyczne w Singapurze. Al-Ghozi ujawnił też przygotowania do zamachów terrorystycznych w Manili. Haszim Selamat, przywódca MILF, zaprzeczył powiązaniu jego organizacji z ugrupowaniami terrorystycznymi i zapewnił o swojej determinacji, aby pokonać wszystkie przeszkody i z sukcesem zakończyć rozmowy z władzami w Manili. W jednym z komunikatów ogłosił, że terroryzm jest sprzeczny z zasadami islamu i dodał: *Powtarzam nasze potępienie dla wszystkich ideologii terrorystycznych*. Przedłużenie zawieszenia broni miało być, według niego, aktem dobrej woli ze strony MILF i organizacja spodziewała się takiej samej reakcji ze strony rządu (kolejne zawieszenie broni trwało trzy tygodnie). Rzecznik prasowy organizacji Moro Aid Kabalo powiedział, że bojownicy będą cały czas gotowi do obrony, ale nie będą pierwsi atakować. Zaznaczając, że zawieszenie broni nie jest ograniczone czasowo i organizacja spodziewa się tego samego od wojska, Kabalo dodał, że jego organizacja i rząd spotkają

⁵ Z Al-Ghozim z więzienia zbiegli również Abdul Mukim Idris i Merang Abante, aktywiści grupy Abu Sajaf, którzy wstawili się porwaniami amerykańskich turystów na Filipinach.

⁶ Por. rozdział *Dżimah Islamija*.

się w Kuala Lumpur, stolicy Malezji, żeby przedyskutować realizację planu zawarcia porozumienia pokojowego na wyspie Mindanao. Powiedział również, że istnieje 60 proc. szans na rozwiązanie tej kwestii.

Przedstawiciele MILF twierdzili, że w 1998 r. do organizacji należało 90 tys. dobrze uzbrojonych ludzi. Szacuje się, że obecnie organizacja liczy około 12 tys. członków. Po dwóch latach względnego pokoju, w styczniu 2005 r. bojówki MILF zaatakowały oddziały rządowe w Maguindanao, w południowo-zachodniej części wyspy Mindanao. W wyniku tej akcji śmierć poniosły 23 osoby. Liderzy MILF odcięli się od tych wydarzeń, twierdząc, że działania te były prowadzone bez ich wiedzy. Na początku listopada 2009 r. organizację oskarżono o porwanie irlandzkiego księdza Michaela Sinnotty, za którego zażądano 2 mln dolarów okupu, władze i zwierzchnicy kościelni nie zgodzili się jednak zapłacić. W przeszłości na południu kraju dochodziło do porwań misjonarzy przez muzułmańskich rebeliantów. Tym razem stanowczo jednak zaprzeczyli, że to oni byli sprawcami uprowadzenia księdza, i wręcz zagrozili przerwaniem pomocy w jego poszukiwaniach, jeśli dalej będą o to oskarżani. Główny negocjator MILF Mohagher Ikbal stwierdził, że oskarżenia o porwanie katolickiego duchownego były nie do przyjęcia i mogły zaszkodzić negocjacjom w sprawie nawiązania pokojowych stosunków z rządem⁷. W 2008 r. wyłonił się ruch partyzancki o nazwie Bangsamoro Islamic Freedom Fighters – BIFF (Islamscy Bojownicy o Wolność Bangsamoro), bardziej niż MILF kładący nacisk na prymat islamu i stosujący terroryzm w walce politycznej. Na jego czele stanął Ameril Umbra Kato, przeciwnik wszelkich rozmów z władzami w Manili

Po objęciu prezydentury w USA przez Baracka Obamę MILF wyraził opinię, że jego rządy pozwolą osiągnąć pokój na świecie, w tym i na Mindanao. W listopadzie 2009 r. członkowie klanu Ampatuan planowali wzniesienie powstania w prowincji Maguindanao. W dniu 23 listopada 2009 r. uzbrojeni napastnicy zatrzymali na drodze samochody, którymi jechało 58 osób. Byli to głównie członkowie rodziny kandydata na gubernatora prowincji, będącego przeciwnikiem Andala Ampatuana, oraz dziennikarze. Wszyscy zostali zamordowani, a samochody, w których znajdowały się zwłoki, zaparkowano we wcześniej przygotowanych rowach. Celem ataku było uniemożliwienie zarejestrowania kandydata przed wyborami regionalnymi w maju 2010 r. Dopiero po jakimś czasie znaleziono ciała wszystkich osób⁸. Jako głównego podejrzanego policja wskazała burmistrza miasta Datu Unsay, Andala Ampatuana Juniora, syna gubernatora prowincji Magindanao. Choć polityczna masakra na Mindanao była najpoważniejszym tego typu zdarzeniem w historii Filipin, ostra reakcja prezydent Arroyo – jaką było wprowadzenie stanu wojennego, który pozwolił służbom bezpieczeństwa na dokonywanie aresztowań bez nakazów sądowych – wzbudziła liczne kontrowersje. Prodemokratyczni działacze zauważyli, że nie było do tego podstaw. Wydarzenia w Magindanao pokazały, że oprócz działających na Mindanao muzułmańskich ekstremistów teren ten wciąż pozostaje areną rywalizacji między różnymi frakcjami politycznymi, klanami i gangami⁹.

⁷ Irlandzki duchowny został uprowadzony 11 października 2009 r. z kościelnego ogrodu w pobliżu miejscowości Pagadian na Mindanao. Został on uwolniony i przekazany policji i przedstawicielom miasta Zamboanga 5 listopada 2009 r. Informację o uwolnieniu potwierdzili muzułmańscy porywacze z południa kraju i przedstawiciele kościoła filipińskiego.

⁸ Ofiarami byli lokalni działacze polityczni, dziennikarze oraz rodzina jednego z czołowych miejscowych polityków Ismaila Mangudatu. Zostali oni zamordowani w drodze do komisji wyborczej, gdzie zamierzali oficjalnie zgłosić jego kandydaturę na gubernatora prowincji. Wśród zamordowanych była żona kandydata i kilkanaście innych kobiet.

⁹ W grudniu 2009 r. grupa uzbrojonych mężczyzn uprowadziła 75 osób, w większości dzieci, ze szkoły podstawowej w mieście Prosperidad w prowincji Aqusan del Sur na północnym wschodzie Mindanao. Część

W kwietniu 2010 r. w prowincji Mindanao doszło do ataku na polityczne zgromadzenie. Podczas spotkania kandydatów z wyborcami dwóch mężczyzn poruszających się na motocyklach wrzuciło przez ogrodzenie granat. W wyniku ataku zginęły 2 osoby, a 12 zostało rannych. Reakcją rządu na atak było wprowadzenie w prowincji stanu wojennego, a służby bezpieczeństwa aresztowały ponad 60 osób, w tym stojącego na czele klanu gubernatora Andala Ampatuana oraz kilku członków jego rodziny. Odkryto też duży magazyn broni i amunicji. Nowy prezydent Filipin Benigno Aquino (który zwyciężył w wyborach w maju 2010 r.) oświadczył, że będzie szukał pokojowego zakończenia powstania muzułmanów z MILF i Abu Sajaf, kierowanego przez Radullaha Sahirona, na wyspach Mindanao i archipelagu Sulu. Wydawało się, że początkiem ugodowego rozwiązania konfliktu było oddanie się w ręce armii w sierpniu 2010 r. działacza MILF Mustafy Alumaja, znanego także jako „Joker” lub „Tik 4”. Jednak we wrześniu następnego roku szef operacji antyterrorystycznych filipińskiej policji na Mindanao oświadczył, że na wyspę przybyło około 20 islamskich bojowników przeszkolonych przez Basita Usmana, członka Dżimah Islamija, i MILF, którzy mieli przeprowadzić zamachy terrorystyczne. Do tego celu mieliby wykorzystać butle ze skroplonym gazem, które zostały odkryte przez siły bezpieczeństwa w dużym magazynie broni i materiałów wybuchowych. Ujawniony plan działania ekstremistów zakładał zniszczenie kościołów rzymskokatolickich. Obie organizacje zaprzeczyły tym doniesieniom, jednak w listopadzie 2011 r. w hotelu w Zamboanga doszło do zamachu bombowego, w którym zginęły co najmniej 3 osoby, a 27 zostało rannych. Eksplozja była tak silna, że spowodowała częściowe zawalenie się budynku

Od sierpnia 2011 r. w Tokio toczą się poufne rozmowy mające na celu zakończenie konfliktu na Mindanao. Prowadzą je przedstawiciele rządu Filipin i MILF. W ich obecności prezydent Aquino i obecny przywódca MILF, Murad Ibrahim, podpisali porozumienie określające kolejne etapy zakończenia konfliktu do 2016 r. i nadanie szerokiej autonomii Bangsamoro¹⁰.

osób, w tym 17 dzieci, zostało od razu uwolnionych. Podjęto negocjacje w sprawie pozostałych zakładników. Nieznane jednak były żądania polityczne porywaczy.

¹⁰ W przyjętym 15 października 2012 r. dokumencie przewidziano m.in. powołanie 15-osobowej komisji przejściowej, która będzie pracować do 2015 r. nad ustawą umożliwiającą powstanie nowego regionu. Licząca obecnie 11 tys. członków rebeliancka armia ma zostać stopniowo rozbrojona, nie podano jednak konkretnego harmonogramu.

AL-MUHADŻIRUN (EMIGRANCI)

Organizacja Al-Muhadžirun (Emigranci)¹ powstała w 1996 r. w wyniku odłączenia się od brytyjskiego oddziału Hizb ut-Tahrir Islami (Islamskiej Partii Wyzwolenia) najbardziej radykalnych aktywistów². Na czele ugrupowania stanął Umar Bakri Mohammad, charyzmatyczny przywódca i radykalny kaznodzieja. W listopadzie 1998 r. zorganizował on w Londynie konferencję pt. *Zachodnie wyzwanie i muzułmańska odpowiedź*. Przybyli na nią przedstawiciele ponad 15 organizacji muzułmańskich, w tym także tych uznanych za terrorystyczne. Podczas konferencji dyskutowano m.in. na temat działalności Światowego Frontu Islamskiego na rzecz Dżihadu przeciwko Żydom i Krzyżowcom powołanego 23 lutego 1998 r. przez Al-Kaidę i stowarzyszone z nią organizacje. Inicjatywa miała na celu określenie, czy podejmowane działania pozostają w zgodności z zasadami islamu i czy powinno się je popierać, czy też nakłonić Front do powstrzymania się od aktywności mogącej doprowadzić do śmierci niewinnych ludzi. Bakri Mohammad usprawiedliwił ataki bombowe w Arabii Saudyjskiej przeprowadzone 13 listopada 1995 r. na amerykański ośrodek szkolenia wojskowego w Rijadzie i 25 czerwca 1996 r. na amerykańską bazę wojskową Khobar koło Dahrana, a także zamachy na ambasady USA w Kenii i Tanzanii dokonane 7 sierpnia 1998 r. Stwierdził, że wszystkie amerykańskie oskarżenia przeciwko Osamie bin Ladenowi powinny zostać oddalone. Usprawiedliwieniem dla tych aktów terroru miał być fakt, że zostały one przeprowadzone w reakcji na zbrodnie USA przeciwko światu muzułmańskiemu. Bakri Mohammad powiedział wówczas: *Amerykańscy żołnierze w rejonie Zatoki Perskiej mają za zadanie walczyć z islamem i muzułmanami. Ich obecność nie jest niczym usprawiedliwiona, a walka z nimi stanowi obowiązek każdego muzułmanina. Amerykańskie bombardowanie Sudanu i Afganistanu, wojna z Irakiem, ślepe poparcie dla izraelskiego wroga – oto ciosy zadane w walce przeciwko Bogu i Jego Prorokowi*.

Znaczenie terroryzmu wyjaśniono na kolejnej konferencji fundamentalistów, zorganizowanej 21 maja 1999 r. w Londynie przez Al-Muhadžirun. Podczas przemówienia otwierającego konferencję wyjaśniono, że skupi się ona na przyczynach przemocy i zacofania muzułmańskich rządów, tragedii w Kosowie i jej wpływie na środowiska muzułmańskie na Zachodzie, roli muzułmanów mieszkających w Azji w przywróceniu

¹ Nazwa odwołuje się do grupy pierwszych muzułmanów, którzy w 622 r. wyemigrowali (*hidżra*) do Medyny przed prześladowaniami ze strony mieszkańców Mekki.

² Islamska Partia Wyzwolenia (lub Partia Islamskiego Wyzwolenia) powstała w 1953 r. w Jordanii na gruncie Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów). Jej założycielem był Taki ad-Din an-Nabhani. Głoszony przez członków partii radykalizm odrzuca możliwość współpracy z innymi bardziej umiarkowanymi organizacjami muzułmańskimi, a krytyka nacjonalizmu i głoszony uniwersalizm pozwalają jej zdobywać nowych zwolenników. Wyróżnia ją również niezmiennność politycznego programu. Członkowie nie próbują dopasowywać propagowanych idei do zmieniającej się rzeczywistości, głosząc nadrzędność islamu wobec wszelkich istniejących w przeszłości i teraźniejszości systemów. Ważnym punktem ideologii stała się walka z Zachodem i syjonizmem. Zakłada ona wyzwolenie muzułmańskiego społeczeństwa z będących pod zachodnim wpływem rządów w krajach arabskich. Izrael i Żydzi są postrzegani jako cel walki, ponieważ stanowią egzemplifikację Zachodu i główną przeszkodę w islamizacji regionu. Ideologia partii odrzuca jakiegokolwiek formy dialogu i tolerancji. Walka z „niewiernymi” przybiera formę aktywnego dżihadu, do którego są zobowiązani wszyscy muzułmanie.

Abu Hamza al-Masri

Źródło: <http://gerarddirect-com/2012/04/10/uk-can-extradite-5-terror-suspects-to-us/>
[dostęp: październik 2012].

kalifatu, a także na zjawisku islamofobii. W przemówieniu końcowym znalazło się ostrzeżenie, aby świat muzułmański nie pozwolił się zwodzić organizacjom międzynarodowym, takim jak NATO i ONZ, ponieważ są one wrogo nastawione do muzułmanów i są odpowiedzialne za masakry w Afganistanie, Libanie, Palestynie, Albanii i Kosowie. Jednym z głównych mówców był znany radykalny imam Mustafa Kemal Mustafa alias Abu Hamza al-Masri, przywódca organizacji Ansar asz-Szaria (Zwolennicy Szariatatu). Jego przemówienie stanowiło podsumowanie problemów poruszonych w jego najnowszej książce zatytułowanej *Al-Irhab huwa al-hall (Rozwiązaniem jest terroryzm)*. Wyjaśnił on, że terroryzm jest jednym

z elementów szariatatu, któremu muzułmanie muszą być posłuszni. Oznacza to, że uciśnieni powinni terroryzować tyranów. Abu Hamza podkreślił, że fundamentaliści muszą się uciekać do terroryzmu, gdyż jest to jedynie skuteczny i dostępny oręż w walce z takimi zjawiskami, jak *zniewolenie ludzkości, niesprawiedliwe zabijanie uciśnionych tego świata, zgnilizna ludzi i kraju oraz mnożenie się niszczącej broni, do której dostęp mają tylko tyrani*. Treść tego przemówienia rozpowszechniano w muzułmańskich środowiskach Bliskiego Wschodu i Azji Południowej, gdzie książka Abu Hamzy była uważana za poważne prawno-teologiczne usprawiedliwienie dla ataków terrorystycznych przeciwko wrogom islamu.

W 1999 r. organizacja Al-Muhadżirun wydała oświadczenie, w którym nawoływała do dżihadu w Kosowie i wezwała wszystkich muzułmanów do wspierania walki mieszkańców Kosowa fizycznie, finansowo i modlitwą. Ugrupowanie wykorzystało Kosowo jako symbol konieczności zjednoczenia społeczności muzułmańskiej w walce przeciwko wrogom oraz zachodniemu porządkowi świata. W oświadczeniu napisano:

Organizacje muzułmańskie całego świata potępiają okrucieństwa popełniane przez Serbów w Kosowie, a także wysiłki NATO mające na celu zatuszowanie sytuacji w Kosowie. Przysięgamy, że nie spoczniemy, dopóki Kosowo nie będzie wolne, a wszyscy muzułmanie nie wrócą na swoje ziemie. Dżihad nie ustanie, dopóki żyją muzułmanie, dla których liczy się honor, oraz dopóki będzie obowiązywać prawo Allaha. W czasie kryzysu i masakry na Bałkanach musimy zjednoczyć naszą muzułmańską społeczność, przyjmując wspólną politykę i cele. Zostawmy walki partyzanckie, podziały religijne, nacjonalizm i walki plemienne, uniknijmy gniewu Allaha, wypełniając nasze obowiązki wobec muzułmanów z Kosowa, których jesteśmy najbliższymi sąsiadami, a jako tacy powinniśmy pospieszyć im z pomocą. Oświadczamy, że nie zaprzestaniemy walk przeciwko okupantom serbskim i izraelskim, bez względu na opinię czy reakcję ONZ. Z całą pewnością dowodem zachodniej nienawiści do islamu jest dyskryminacja i nieustanne bombardowanie niewinnych muzułmanów w Iraku, a w zeszłym roku także w Sudanie i Afganistanie – jeśli jeszcze mamy wątpliwości co do prawdziwych celów i mentalności krzyżowców z rządów państw zachodnich

Umar Bakri Mohammad znany jest też z innych kontrowersyjnych wypowiedzi i nawoływania do nienawiści religijnej, m.in. zamachowców z 11 września 2001 r. nazwał *dziwiętnastką wspaniałych*. Podczas działań antyterrorystycznych prowa-

dzonych na szeroką skalę wiosną 2004 r. w Wielkiej Brytanii i Kanadzie przywódca Al-Muhadżirun odmówił kontaktów z policją, twierdząc, że *Koran* zabrania działalności skierowanej przeciwko współwyznawcom. Po piątkowych modlitwach jego zwolennicy rozdawali przed meczetami ulotki z tego typu treściami. W 2005 r., po dwudziestoletnim pobycie w Wielkiej Brytanii, Umar Bakri Mohammad dobrowolnie wyjechał do Libanu, gdzie został poinformowany przez władze brytyjskie o dożywotnim zakazie powrotu do Zjednoczonego Królestwa. W sierpniu 2007 r., po dłuższym milczeniu, w oświadczeniu zamieszczonym w internecie zagroził rządowi Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych ekspansją islamu. Ponadto wyraził ironiczną krytykę dotychczasowych, nieprofesjonalnie przygotowanych zamachów terrorystycznych w Londynie, stwierdzając, że *zostały przeprowadzone przez młodych ludzi zainspirowanych fatwą wydaną przez szejków Google i Yahoo*. W listopadzie 2010 r. został skazany w Libanie na karę dożywotniego więzienia za organizowanie szkoleń i finansowe wspieranie ekstremistycznych organizacji. Po zakwestionowaniu tego wyroku Bakri Mohammad został zatrzymany przez libańskie służby bezpieczeństwa.

Umar Bakri Mohammad

Źródło: <http://bozthx.blogspot.com/2010/11/omar-bakri-mohammed-gets-life.html> [dostęp: październik 2012].

Członkowie Al-Muhadżirun byli rekrutowani przede wszystkim spośród muzułmańskich studentów uniwersytetów (głównie w Londynie, Coventry, Derby, Leicester, Leeds, Newcastle, Cambridge), a następnie wysyłani na szkolenia ideologiczne i wojskowe do niektórych państw w Azji i Afryce (według niektórych informacji, liczba zwerbowanych do 2004 r. sięgała 1800 osób). W styczniu 2000 r. służby specjalne Wielkiej Brytanii przyznały, że organizacja zwerbowała około 200 młodych Brytyjczyków wywodzących się z krajów muzułmańskich na różne fronty walki prowadzone przez islamskich ekstremistów, przede wszystkim w Kaszmirze, Afganistanie i Czeczenii. Rekrutów kierowano najpierw do obozów szkoleniowych w Pakistanie, Afganistanie, Sudanie lub Jemenie. Ich gotowość do poświęceń Bakri Mohammad tłumaczył kryzysem tożsamości przeżywanym przez synów emigrantów. Wówczas zachęceni byli do walki na różnych frontach dżihadu przeciwko mocarstwom prześladowającym muzułmanów. W dniu 11 września 2002 r., w pierwszą rocznicę ataku na USA, ugrupowanie zorganizowało kontrowersyjną konferencję, na której przedstawiło pozytywne strony ataku na WTC w Nowym Jorku. Konferencję nazwano *Wielki dzień w historii*. Abu Hamza al-Masri wygłosił na niej odczyt pt. *Spisek USA przeciw islamowi i muzułmanom*, a szejk Umar Bakri Mohammad mówił o *Pozytywnych skutkach ataku na USA*³. Brytyjskie MSW zdelegalizowało ugrupowanie Al-Muhadżirun w 2004 r., a niespełna rok później jego przywódca wyjechał z Wielkiej Brytanii.

³ W 2006 r. Abu Hamza al-Masri został skazany na siedem lat pozbawienia wolności za nawoływanie do nienawiści na tle rasowym i wzywanie do zabójstw. Po długich procedurach odwoławczych, w październiku 2012 r. został deportowany do USA, gdzie stanął przed sądem za działalność terrorystyczną. Według amerykańskich służb w latach 2000–2001 Al-Masri starał się utworzyć w stanie Oregon obóz szkoleniowy dla terrorystów i wspomagał finansowo kandydatów na dżihadystów, którzy chcieli odbyć podobne szkolenia na Bliskim Wschodzie. Zarzuca mu się również związek z zamachami na ambasady USA w Kenii i Tanzanii w 1998 r.

Miejsce Al-Muhadzirun zajęły dwie współdziałające z sobą organizacje: Firkat an-Nadzija (Sekta Zbawienia), zwana również The Saved Sect (Sekta Ocalenia) lub The Sacred Sect (Święta Sekta), i Al-Ghuraba (Obcy). Obie grupy łączyła nie tylko idea moralnej czystości i propagowania ortodoksyjnego, rygorystycznego islamu w duchu pierwszych muzułmanów, lecz także osoba Andżema Choudariego, bliskiego współpracownika Umara Bakri Mohammada. Oprócz niego aktywnymi działaczami byli: Abu Izz ad-Din i Abu Uzar-

Andżem Choudary

Źródło: <http://www.zimbio.com/Islam4UK/notes/NILmJx7uTGU/Anjem+Choudary+and+Islam4UK>
[dostęp: październik 2012].

ir. Liderzy starali się unikać wypowiedzi zawierających agresywne treści i oficjalnie nabrali dystansu do ekstremistycznej propagandy. Usuwając hasła antysemityczne i ekstremistyczne ze swoich stron internetowych zarejestrowanych na Wyspach Brytyjskich, utrzymywali na nich jednak odnośniki do stron internetowych zarejestrowanych w państwach muzułmańskich, m.in. w Indonezji i Bangladeszu, na których znajdowały się nie mówiące linki do tematyki ekstremistycznej, unikające słów kluczowych, typowych dla propagandy radykalnych muzułmanów. Należy też zauważyć, że od zamachów terrorystycznych w Londynie w lipcu 2005 r. brytyjskim władzom przez cztery lata nie udało się zamknąć ani jednej z witryn wspierających terroryzm, pomimo istniejących wytycznych. Zamknięcie stron ekstremistycznych było jednym z działań podjętych przez rząd Toniego Blaira po zamachach w Londynie⁴. W lipcu 2006 r. Firkat an-Nadzija i Al-Ghuraba zostały zdelegalizowane.

Rzecznikiem Al-Ghuraby był, wcześniej wspomniany, Abu Izz ad-Din. Przed konwersją na islam nazywał się Trevor Brookes. Wywodził się on z drugiego pokolenia jamajskich imigrantów. W 2006 r. wspólnie z Andżemem Choudarym oskarżył ówczesnego ministra spraw wewnętrznych Johna Reida o wrogość do islamu. Abu Izz ad-Din z uznaniem wypowiadał się także o czterech brytyjskich terrorystach, którzy 7 lipca 2005 r. przeprowadzili zamachy w Londynie. W kwietniu 2007 r. został aresztowany w związku z podejrzeniem o głoszenie ekstremistycznej propagandy i pozyskiwanie funduszy na działalność terrorystyczną. Zarzuty wobec niego oparto na treściach przemówień i kazań zarejestrowanych w londyńskim meczecie przy Regents Park w 2004 r., podczas których nawoływał do składania datków na finansowanie ataków na siły brytyjskie i amerykańskie w Iraku w celu ich pokonania. W październiku 2010 r. opuścił zakład karny. Zaraz po zwolnieniu z więzienia oskarżył władze brytyjskie o prowadzenie „nielegalnej wojny” w Afganistanie, a służących tam żołnierzy o gwałty, tortury i zabójstwa niewinnych ludzi. Ekstremista zaapelował o zbojkotowanie Dnia Pamięci stwierdzając: *Radziłbym każdemu, by wejrzał w swoje sumienie i zastanowił się, czy poparcie dla okupacji niezależnego państwa, która sprowadza się do zabijania, bombardowania,*

⁴ Pomimo wprowadzenia stosownych przepisów w ramach ustawy *Terrorism Act* w 2006 r. brytyjskie Home Office przyznało w marcu 2009 r., że nie zamknięto żadnej z witryn. Zgodnie z art. 3 ustawy oficer policji może zażądać, aby materiały związane z terroryzmem zostały usunięte lub zmodyfikowane w ciągu dwóch dni roboczych. Tymczasem policja wolała wykorzystywać nieformalne kontakty z administratorami i dostawcami usług internetowych w celu usuwania podobnych materiałów, zamiast egzekwować przepisy prawne. Tymczasem raport MI5 z 2008 r. podkreślał m.in. znaczenie sieci Internet w procesie radykalizacji młodzieży, stającą się najsilniejszą bronią terrorystów.

*niszczenia domów jest tym, co wasze serca mogą zaakceptować. Ci żołnierze okupują obce ziemie, a ich zadaniem jest bombardowanie domów, wyważanie drzwi, przemoc i zakuwanie w kajdany. Abu Izz ad-Din obarczył władze brytyjskie odpowiedzialnością za sprowadzenie bezpośredniego zagrożenia na swoich obywateli, twierdząc, że gdyby Wielka Brytania nie zaangażowała się w wojnę w Afganistanie i Iraku, nie stałaby się celem terrorystów. Nawiązując do działań brytyjskiego wymiaru sprawiedliwości i własnego procesu, który w jego opinii miał charakter polityczny, Izz ad-Din zaapelował o podejmowanie działań zmierzających do wprowadzenia szariat w Wielkiej Brytanii, mówiąc m.in.: *Na własne oczy widziałem niesprawiedliwość, której doświadczają muzułmanie w tym kraju. W sądzie jesteś niewinny do czasu, gdy dowiedzą się, że jesteś muzułmaninem. Jedyнным rozwiązaniem jest stworzenie naszych własnych sądów, takich, gdzie muzułmanie będą sądzeni zgodnie z zasadami szariat.**

Po zdelegalizowaniu Firkat an-Nadżija i Al-Ghuraba Andżem Choudary założył „internetową” organizację Islam4UK, którą określa się jako platformę propagandową Al-Muhadżirun. Cyfra „4” w nazwie organizacji oznacza „for” (fonetycznie zbliżone do „four”). Interesująca jest hipoteza, że „czwórka” umieszczona w nazwie organizacji może odnosić się również do serii czterech zamachów przeprowadzonych w Londynie 7 lipca 2005 r. przez czterech terrorystów samobójców⁵. Ugrupowanie kontynuuje ideologiczny przekaz Al-Muhadżirun, motywując młodych islamskich radykałów do wyjazdów na szkolenia do Pakistanu. Przypuszcza się, że kilku z grupy zamachowców przygotowujących atak na samoloty lecące z Wielkiej Brytanii do USA w sierpniu 2006 r. odbyło szkolenie na pograniczu afgańsko-pakistańskim. Tam też powstał plan zamachów, a przywódca grupy Abdullah Ahmed Ali otrzymał szczegółowe instrukcje w czasie licznych wyjazdów na pograniczne tereny Pakistanu i Afganistanu⁶.

W styczniu 2006 r. Choudary wzywał do protestów przeciwko publikacji karykatur proroka Muhammada. W 2008 r. zagroził reperkusjami w przypadku opublikowania powieści amerykańskiej autorki Sherry Jones pt. *The Jewel of Medina (Klejnot Medyny)*, której tematem przewodnim jest związek proroka Muhammada z Aiszą. Celem zamachu był Martin Rynja – właściciel wydawnictwa Gibson Square, które zapowiedziało publikację książki⁷. Rynja został ostrzeżony przez policję o przygotowywanym zamachu. W chwili wrzucenia przez drzwi ładunku zapalającego do wydawnictwa, które mieściło się w wydzielonej części jego domu, właściciel przebywał w innym miejscu. Niewiel-

⁵ W dniu 7 lipca 2005 r. urodzeni w Wielkiej Brytanii młodzi islamscy ekstremiści przeprowadzili w Londynie skoordynowane zamachy, podkładając bomby w trzech pociągach metra oraz w piętrowym autobusie podczas szczytu G-8. Zginęło 56 osób, w tym 4 zamachowców, a ponad 700 zostało rannych. Kilka dni później, 21 lipca 2005 r., czterej kolejni aktywiści dżihadu próbowali przeprowadzić zamachy samobójcze w londyńskich autobusach, podłożone przez nich ładunki wybuchowe jednak nie eksplodowały.

⁶ Zamachowcy zamierzali wysadzić samoloty nad Atlantykiem za pomocą płynnych ładunków wybuchowych ukrytych w butelkach po napojach orzeźwiających. Od momentu ujawnienia tych zamachów na lotniskach obowiązują zaostrzone rygory bezpieczeństwa, zakazujące wnoszenia płynów na pokłady samolotów. O przygotowanie i zorganizowanie zamachów zostało oskarżonych osiem osób: Abdullah Ahmed Ali, Asad Sarwar, Tanwir Husajn, Umar Islam, Ibrahim Savant, Wahid Zaman, Arafat Wahid Khan i Muhammad Gulzar. Ten ostatni został we wrześniu 2008 r. uniewinniony przez sąd.

⁷ Wcześniej książką zainteresował się amerykański dom wydawniczy Random House. Autorka, która poświęciła jej pięć lat, otrzymała zaliczkę w wysokości 100 tys. dolarów. Kopię powieści Sherry Jones wydawnictwo przesłało Denise Spellberg, ekspert od spraw islamu pracującej w University of Texas, z prośbą o recenzję. Spellberg uznała książkę za pornograficzną i określiła ją jako wypowiedzenie wojny muzułmanom. W maju 2008 r. wydawnictwo Random House, zaniepokojone potencjalnymi atakami, zdecydowało się odwołać publikację. Informacja została utrzymana w tajemnicy do sierpnia 2008 r., kiedy dom wydawniczy wydał oświadczenie informujące, że książka nie ukaże się, ponieważ jej pojawienie mogłoby wywołać akty przemocy ze strony radykalnych muzułmanów.

ki pożar został szybko ugaszony. Zatrzymano trzy osoby podejrzane o przygotowanie tego zamachu⁸. Choudary stwierdził, że treści zawarte w książce naruszają część proroka i zgodnie z szariatem jej autorce grozi śmierć. Osoby tworzące tego typu literaturę powinny obawiać się konsekwencji. Muszą mieć świadomość naruszania głębokich uczuć religijnych muzułmanów. Zaprzeczył on jednak jakimkolwiek powiązaniom z atakiem na Martina Rynję, podkreślając, że rozumie motywację sprawców: *Moim zdaniem, jeśli książka zostanie opublikowana, nasilenie ataków będzie nieuchronne. To dopiero początek. Uważam, że konsekwencje tego czynu dotkną wszystkie osoby z nim związane.* Do internetowej dyskusji dołączył również przebywający w Libanie Bakri Mohammad, który stwierdził, że nigdy nie mógłby potępić człowieka, który zaatakował wydawcę. Mimo wielu gróźb i zamachu, powieść Sherry Jones została opublikowana w Wielkiej Brytanii, a latem 2009 r. ukazało się jej polskie tłumaczenie.

Andżem Choudary i Umar Bakri Mohammad znani są ze swych wypowiedzi i oświadczeń publikowanych w mediach elektronicznych. W sierpniu 2007 r. Bakri Mohammad zwrócił się do rządów Wielkiej Brytanii i USA stwierdzając m.in.: *sztandar islamu niebawem zawisnie nad Pałacem Buckingham i Białym Domem.* Obaj występowali też w wideokonferencjach. We wrześniu 2008 r. z okazji siódmej rocznicy zamachów terrorystycznych w USA Islam4UK ogłosił w mediach informację na temat organizowanego spotkania pod nazwą *Kalifat dla Wielkiej Brytanii – Boża alternatywa.* Zaproszenia i plakaty reklamujące to spotkanie przedstawiały mapę Wielkiej Brytanii z powiewającą nad nią czarną flagą islamu i umieszczonym napisem *Kalifat.* Choudary stwierdził, że jedynym sposobem na szybki podbój Wielkiej Brytanii jest eksplozja demograficzna muzułmańskiej społeczności, ponieważ umożliwi to wyznawcom islamu przejęcie kontroli nad państwem. Zauważył też, że każdego dnia około 500 osób w Anglii przechodzi na islam. Obliczył więc, że muzułmanów w Wielkiej Brytanii jest nie 2 mln, jak oficjalnie twierdzą władze, lecz trzy razy więcej. Według niego w 2020 r. muzułmanie w Wielkiej Brytanii będą stanowić większość i Anglia stanie się państwem islamskim, bez konieczności jej podboju z zewnątrz.

Podczas trwającego ponad trzy godziny spotkania Choudary stwierdził ponadto, że siedem lat wcześniej Osama bin Laden udzielił Amerykanom lekcji, ale „krzyżowcy” niczego się nie nauczyli, zatem kolejny 11 września będzie miał miejsce na Wyspach Brytyjskich. Może także nadejść kolejny 7 lipca (tego dnia w 2005 r. dokonano serii czterech zamachów w Londynie). Szef Islam4UK oświadczył: *Nigdy nie zintegrujemy się z chrześcijaństwem. Zapewniamy, że pewnego dnia to wy przyjmiecie szariat. Nasze oczy skierowane są na Downing Street. To dlatego Brytyjczycy tak się nas obawiają. Nie jest problemem dla nas zadeklarować dżihad w Wielkiej Brytanii, a wówczas każdy z nas może stać się bombą zegarową czekającą na detonację.* Zaatakował też Muslim Council of Britain (Muzułmańską Radę Wielkiej Brytanii)⁹, stwierdzając, że jej członkowie

⁸ Dwóch oskarżonych, Ali Beheshti i Abrar Mirza, przyznało się do planowania zamachu, trzeci – Abbas Tadz, który był kierowcą, nie przyznał się, ale sąd uznał go za winnego. Sąd odrzucił tłumaczenie oskarżonych, że chcieli tylko uszkodzić drzwi wejściowe, a nie pomieszczenie biurowe i dom.

⁹ Muslim Council of Britain została powołana po licznych konsultacjach i rozmowach. Zrzesza około 600 sunnickich organizacji, stowarzyszeń islamskich i muzułmańskich centrów kulturalnych, wyłączając grupy uznane za zbyt ekstremistyczne, jak na przykład Hizb ut-Tahrir Islami, lub zbyt mało ortodoksyjne. Jej celem jest promowanie porozumienia i współpracy społeczności muzułmańskiej, walka z dyskryminacją muzułmanów, a także propagowanie kultury muzułmańskiej, prowadzenie skutecznych negocjacji z rządem i mediami oraz inne podobne działania. Walczy również z negatywnym nastawieniem wobec islamu i jego wyznawców oraz z islamofobią. Organizacja ta wydaje własne czasopismo i posiada stronę internetową: www.mcb.org.uk. Sekretarzem generalnym jest Muhammad Abdul Bari, a poprzednio był Ikkal Sakranie.

*sprzedali dusze diabłu. Kolejną osobą, która wystąpiła z przepelnioną nienawiścią mową był Sajf al-Islam, przewodniczący działającej w Wielkiej Brytanii organizacji Salafi Youth for Islamic Propagation (Salaficka Młodzież dla Propagowania Islamu). Wychwalał on Bin Ladena za odwagę i ostrzegł przed powtórzeniem wydarzeń sprzed siedmiu lat, stwierdzając m.in.: *Winę za zamachy z 11 września 2001 r. ponosi rząd amerykański i nikt inny. To oni są terrorystami. Szejk Osama wielokrotnie ostrzegał Amerykę, wszystko z powodu ich arogancji, bo myśleli, że są supermocarstwem i nikt nie może im zagrozić. Więc Osama bin Laden udzielił USA lekcji, której wciąż jeszcze nie pojęli.* Odnosząc się do sytuacji w Iraku i Afganistanie, podobnie jak Choudary, ostrzegł Stany Zjednoczone i Wielką Brytanię: *Obudźcie się. Wycofajcie się. Musicie powstrzymać przemoc, w przeciwnym razie następny 11 września będzie miał miejsce w Wielkiej Brytanii, także następny 7 lipca może rozegrać się tutaj.**

Kolejną wideokonferencję z udziałem Andżema Choudariego i Umara Bakri Mohammada zorganizowano w listopadzie 2008 r. Zaapelowali oni do muzułmanów o wzmocnienie działań w celu ustanowienia kalifatu opartego na prawie koranicznym. Odnosząc się do antyterrorystycznych działań brytyjskiego MSW, stwierdzili, że ich przesłanie jest uniwersalne i nigdy nie przestaną apelować o wprowadzenie szariatu. Mohammad skrytykował działania władz w Londynie, które zaliczyły go do grona osób szerzących nienawiść.

W grudniu 2009 r. organizacja Islam4UK ogłosiła zamiar zorganizowania marszu „pustych trumien” na ulicach miasta Wootton Bassett, do którego są przywożone zwłoki poległych w Afganistanie brytyjskich żołnierzy. Krewni i przyjaciele poległych oraz mieszkańcy miasta ustawiają się wzdłuż ulic, kiedy przykryte flagą szczątki są przewożone na katafalkach. Te sceny publicznej żałoby są zawsze tematem przewodnim doniesień brytyjskich mediów. Andżem Choudary oskarżył w internecie żołnierzy o popełnianie morderstw oraz stwierdził, że Stany Zjednoczone i Wielka Brytania chcą umocnić swoje wojskowe, ekonomiczne i strategiczne interesy w Azji. Brytyjcy i amerykańscy żołnierze cierpią na depresję, ponieważ zdają sobie sprawę z tego, że nie ma żadnych moralnych powodów, dla których mieliby mordować niewinnych mężczyzn, kobiety i dzieci, aby zrealizować plany rządzących nimi polityków¹⁰. Choudary podpisał się jako *szejf Al-Muhadżirun na Wielką Brytanię*. Wypowiadał się też pozytywnie o Osامية bin Ladenie nie tylko w opublikowanym w internecie liście, ale również w wywiadach udzielonych brytyjskim mediom na początku stycznia 2010 r. Jednak już sama zapowiedź marszu spowodowała, że od czasu opublikowania w internecie listu podającego przyczyny zorganizowania marszu, setki tysięcy osób przyłączyło się do grupy założonej na portalu społecznościowym Facebook, sprzeciwiającej się islamskiej manifestacji. Wielką Brytanię obiegła również fala oburzenia. W dniu 12 stycznia 2010 r. Home

¹⁰ List otwarty Choudariego, zatytułowany *Do rodzin brytyjskich żołnierzy, którzy polegli lub którzy są teraz w Afganistanie*, ukazał się na stronie i internetowej organizacji Islam4UK 3 stycznia 2010 r. Grupa ogłosiła zamiar zorganizowania protestu we wcześniejszym oświadczeniu, również zamieszczonym na stronie internetowej. Choudary napisał: *Procesja w Wootton Bassett ma na celu próbę zwrócenia uwagi Brytyjczyków na prawdziwe powody tego, że ich żołnierze wracają w czarnych workach i na prawdziwe koszty wojny. Parady i przemowy poświęcone żołnierzom wykonującym swoje obowiązki oraz poczucie patriotyzmu zamazały realia konfliktu i morderstw popełnianych przez okupantów i ich agentów. Brytyjczycy żyją w błogiej nieświadomości tego, co jest dokonywane w ich imieniu. Afganistan to nie brytyjskie miasteczko koło Wootton Bassett, ale muzułmański kraj, którego nikt nie ma prawa okupować, z żyjącymi tam niewinnymi muzułmańskimi mężczyznami, kobietami i dziećmi. Nie zasłużyli sobie oni na to, by zabijać ich w imię politycznych celów i dla chciwych interesów opresyjnych reżimów Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii.*

Office na mocy ustawy antyterrorystycznej¹¹ zdelegalizowało ugrupowanie Islam4UK. Decyzja weszła w życie dwa dni później. Od tej pory za przynależność do organizacji można zostać ukaranym karą 10 lat więzienia.

Zdelegalizowanie organizacji Islam4UK nie wpłynęło na zmianę charakteru wypowiedzi Choudariego. Nie zrezygnował on z udziału w życiu publicznym i konsekwentnie głosi ekstremistyczną propagandę. Korzystając z możliwości dostępu do mediów elektronicznych, dociera ze swoimi kontrowersyjnymi poglądami do szerokich rzesz odbiorców, wpływając tym samym na poziom ich radykalizacji. Założył nową stronę internetową Muslims Against Crusades (Muzułmanie Przeciwko Krzyżowcom). Nazwę tę przeniesiono na jego zwolenników. W oświadczeniu zamieszczonym na tym portalu wezwano brytyjskich muzułmanów do manifestacji w dniu 29 kwietnia 2011 r. Choudary planował wykorzystać królewskie uroczystości ślubne, aby zwrócić uwagę świata na zbrodnie popełniane na muzułmanach w Afganistanie i Libii. W jego opinii odpowiedzialność za nie ponoszą brytyjskie władze, armia i rodzina królewska. Choudary krytycznie ocenił powody, dla których Wielka Brytania zaangażowała swoje siły wojskowe w krajach muzułmańskich. Według niego walka z tyranią na rzecz wprowadzenia wolności i demokracji jest pretekstem do nowej formy kolonializmu, który ma pozwolić USA, Wielkiej Brytanii i Francji na uniknięcie wprowadzenia w krajach arabskich rządów opartych na szariacie. Choudary zaapelował też do muzułmanów żyjących w Wielkiej Brytanii o podejmowanie wysiłków na rzecz wyzwolenia okupowanych ziem i obrony atakowanych muzułmanów. Wezwał Brytyjczyków do odrzucenia koncepcji monarchii oraz przyjęcia islamu jako sposobu na życie i przyszłość Wielkiej Brytanii.

Przez kilka tygodni Muslims Against Crusades umieszczał w sieci filmy mające spotęgować niechęć muzułmanów wobec księcia Harry'ego, który walczył w Afganistanie, przez co jest postrzegany przez ekstremistów jako członek krucjaty prowadzonej przeciwko islamowi. Na jednym z filmów Harry był ubrany w mundur ze swastyką, na innym strzelał z ciężkiego karabinu maszynowego. Do początku maja 2011 r. filmy obejrzało kilkadziesiąt tysięcy osób. Komentarze pod nimi pokazały, że odniosły zamierzony przez ekstremistów skutek. W dniu 6 maja 2011 r. sympatycy organizacji zorganizowali pod ambasadą USA w Londynie manifestację dedykowaną Osamie bin Ladenowi, zabitemu w Pakistanie cztery dni wcześniej. Skandując wrogie hasła: *USA i Obama spłoną w piekle, Obama jest największym terrorystą świata*, ostrzegali przed nieuchronną zemstą za śmierć przywódcy Al-Kaidy. Uczestnicy demonstracji domagali się od Stanów Zjednoczonych przekazania ciała Bin Ladena rodzinie i zapowiedzieli dominację islamu na świecie. Zaapelowali również o zwolnienie swoich towarzyszy przetrzymywanych w zachodnich więzieniach. Na stronach MAC zdementowało jednocześnie informację rozpowszechnianą przez media na temat rzekomych gróźb śmierci wymierzonych w księcia Harry'ego. Choudary odrzucił sugestie mediów jakoby pogróżki wobec księcia miały stanowić odpowiedź na zabicie Bin Ladena.

Muslims Against Crusades planuje utworzenie na terenie Wielkiej Brytanii trzech stref administracyjnych, w których będzie obowiązywać szariat. Według zamierzeń radykałów prawo koraniczne obowiązywałoby członków społeczności muzułmańskich

¹¹ Na mocy ustawy antyterrorystycznej obowiązującej w Wielkiej Brytanii organizacje mogą być zdelegalizowane, jeżeli dokonują ataków terrorystycznych lub w nich uczestniczą, przygotowują się, wspierają lub zachęcają do tego typu aktów lub innych działań związanych z terroryzmem, albo też pochwalają przygotowania lub dokonanie aktu terrorystycznego. Delegalizacja ekstremistycznych organizacji jest jednak najprostszym środkiem walki z terroryzmem. Bardziej skuteczne rozwiązania wymagają znacznie większej woli politycznej niż obecnie obserwowana.

zamieszkujących miasta Bradford, Dewsbury oraz wschodniolondyńską dzielnicę Tower Hamlets. Jeden z działaczy organizacji Abu Asadullah stwierdził, że wprowadzenie szariatu na tych terenach byłoby rodzajem próby, która miałaby pokazać możliwość jego dalszej implementacji wśród brytyjskich muzułmanów. W październiku 2011 r. ugrupowanie zamieściło na swojej stronie internetowej materiał mający przekonać co do zasadności i legalności zabójstwa amerykańskiego prezydenta. Stwierdzono m.in., że Barack Obama, powodując śmierć dwóch prawdopodobnie najbardziej wpływowych muzułmanów w historii najnowszej – Osamy bin Ladena i Anwara al-Awlakiego, ukazał *prawdziwą twarz amerykańskiej polityki*. Zdaniem autorów jest ona oparta na bezkompromisowych i bezprawnych działaniach, braku poszanowania praw człowieka i zasad sprawiedliwości. Prezydent USA, realizując swoją politykę, konsekwentnie przekonuje świat, że *ma prawo bezkarnie mordować, gwałcić i torturować*. Dlatego, jak jednoznacznie zasugerowali ekstremiści, kierując się tymi samymi zasadami oraz uwzględniając amerykańskie działania przeciwko islamowi i muzułmanom, ewentualne zabójstwo prezydenta Obamy można uważać za prawnie uzasadnione.

W listopadzie 2011 r. władze brytyjskie podjęły decyzję o delegalizacji MAC. Była to 48. organizacja ekstremistyczna zdelegalizowana w Wielkiej Brytanii na mocy ustawy antyterrorystycznej i ustawy zabraniającej gloryfikacji terroryzmu. Nałożony 11 listopada 2011 r. zakaz działalności ugrupowania oznacza prawo do zajęcia przez władze brytyjskie jego aktywów i uznania członkostwa w organizacji za podlegające karze do 10 lat pozbawienia wolności. W wydanym oświadczeniu Andżem Choudary uznał delegalizację ugrupowania za wyraz nienawiści rządu brytyjskiego do muzułmanów pokojowo, w ich opinii, sprzeciwiających się antymuzułmańskiej polityce władz. W miejsce MAC powstała organizacja United Ummah (Zjednoczona Umma), która 2 grudnia 2011 r. zorganizowała demonstrację przeciwko nalotom amerykańskich samolotów bezzałogowych na kraje muzułmańskie.

Należy zwrócić uwagę na to, że największe miasta Wielkiej Brytanii są zamieszkane przez duże skupiska ludności muzułmańskiej, podobnie jak dzieje się to w wielu innych europejskich metropoliach. Niektóre ich dzielnice przekształcają się w typowe islamskie enklawy. Rozwijają się one oddzielnie i nie są zintegrowane z resztą miasta. Ponadto tworzący się w nich separatyzm jest źródłem społecznego napięcia. Najczęściej występuje ono w postaci tłumionej agresji, ale niekiedy daje znać o sobie w postaci zamieszek i innych form przemocy.

NATION OF ISLAM (NARÓD ISLAMU)

Symbol Nation of Islam

Organizacja powstała w latach 30. XX w. na fali ruchów zjednoczeniowych ludności pochodzenia afrykańskiego w USA. Były one skierowane przeciwko rasizmowi białych Amerykanów, co znajdowało wyraz m.in. w tworzeniu własnych odmian chrześcijaństwa, islamu, a nawet judaizmu.

W 1930 r. Wallace Fard Muhammad założył w Detroit organizację pod nazwą Nation of Islam. Za ojczyznę Afroamerykanów uważał Mekkę, a siebie za władcę wszechświata, a nawet samego Allaha. Muhammad nosił tytuł „Pan”. To w jego osobie w lipcu 1930 r. miał się pojawić Bóg jako od dawna oczekiwany chrześcijański mesjasz i zarazem *mahdi* muzułmanów. Muhammad określił, co jest dozwolone (*halal*), a co zakazane (*haram*). Jako mesjasz przynosił ludzkości po dwóch tysiącach lat nowy ład, którego podstawą były prawda, pokój i sprawiedliwość. Po obaleniu tyranów życie na ziemi miało stać się rajem. W 1934 r. Muhammad zniknął w tajemniczych okolicznościach. Zdaniem jego zwolenników udał się do nieba. Jego następcą i kontynuatorem misji uczynienia z Afroamerykanów dominującej części narodu amerykańskiego był Elijah Poole, znany jako Elijah Muhammad, który pochodził z ubogiej murzyńskiej rodziny z Detroit. Jest on uważany za twórcę „czarnego islamu”.

Członkowie Nation of Islam uznawali Afroamerykanów za dzieci Allaha. Według nich czarni byli najstarszą rasą ludzkości mieszkającą niegdyś w raju, który znajdował się w Mekce. Rasa biała została wydzielona spośród rasy czarnej w wyniku diabelskich działań. Pierwszy człowiek rasy białej miał na imię Adam. W ich przekonaniu Allah był czarny, natomiast szatan – biały. Celem organizacji było więc zniszczenie białych i ustanowienie raju w Ameryce. Elijah Muhammad był uważany przez swoich wyznawców za wysłannika Boga (Muhammad został zdegradowany do roli jednego z proroków) i prawodawcę.

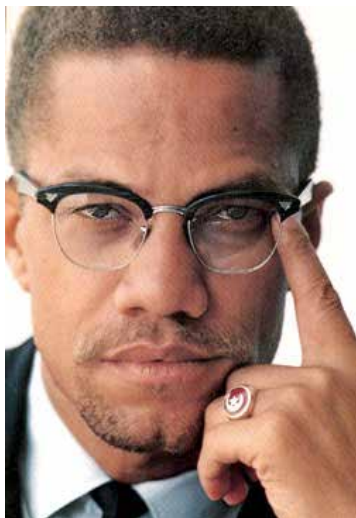
Nation of Islam uznaje *Koran* za swoją świętą księgę wraz z księgami wszystkich proroków Boga. Ale zarówno *Biblia*, jak i *Koran* muszą być zastąpione przez nową świętą księgę, w związku z czym zadaniem organizacji jest pisanie od początku takiej księgi co 25 tys. lat, czego ma dokonać 24 naukowców. Nie uznawano pięciokrotnej modlitwy w ciągu dnia, a jeśli ją odmawiano, czyniono to wyłącznie w pozycji stojącej. Piątek nadal pozostaje dniem wspólnej modlitwy, natomiast świątynię określa się mianem „tempel”, a nie „meczet”. Miesiącem postu jest zawsze grudzień. Wyznawców nie obowiązuje pielgrzymka do Mekki (*hadżdż*). Zakazane jest spożywanie alkoholu, palenie tytoniu i zażywanie narkotyków oraz wszelkich substancji, które szkodzą zdrowiu.

Elijah Muhammad

Źródło: <http://www.nathanielturner.com/achievementselijahmuhammad.htm> [dostęp: marzec 2014].

Głoszono tezę, że biali i czarni powinni żyć oddzielnie. Członkowie Nation of Islam starali się również odgradzać od muzułmanów pochodzących ze świata islamu, uważali bowiem, że ich organizacja jest odrębną religią czarnych Amerykanów. Interesy organizacji były zresztą sprzeczne z interesami napływowej ludności muzułmańskiej. O ile ta chciała się włączyć w nurt społeczeństwa amerykańskiego, o tyle muzułmanie z Nation of Islam izolowali się, pragnąc stworzyć własną, odrębną „Czarną Amerykę”. Dochodziło nawet do konfliktów pomiędzy tymi dwiema grupami. Na tym tle m.in. w 1986 r. zamordowano profesora Uniwersytetu Temple w Filadelfii, z pochodzenia Palestyńczyka, Ismaila al-Farukiego wraz z żoną, tylko dlatego, że nie wspierał Nation of Islam.

Malcolm X

Źródło: <http://hiphopandpolitics.com/2013/11/10/looking-back-malcolm-xs-message-grassroots-speech-delivered-50-years-ago-today/>
[dostęp: marzec 2014].

Idee „czarnego islamu” rozwinął i przybliżył do ortodoksji muzułmańskiej Malcolm Little, zwany Malcolmem X. Dzięki jego działalności Afroamerykanie zaczęli uważać islam za religię swoją i swoich przodków, którzy jako niewolnicy przybyli do Ameryki. Aktywność Malcolm X przyczyniła się do rozwoju organizacji w końcu lat 50. XX w. i budowania coraz większej liczby świątyń. Malcolm X twierdził, że białym udało się podporządkować sobie czarnych tylko dlatego, że poddali ich praniu mózgow. W swoich kazaniach mówił m.in.: *Kiedy widzicie białego, pamiętajcie, że jest to diabeł. Pamiętajcie i o tym, że najbogatsze państwo świata zbudował na poranionych korbaczami grzbietach waszych przodków. Za śmiesznych uważał tych Afroamerykanów, którzy, walcząc z rasizmem, dążyli do wydarcia białym ich przywilejów. Jego zdaniem tylko głupcy i naiwniacy mogli sobie coś takiego wyobrażać.*

Po odbyciu pielgrzymki do Mekki w 1964 r., gdzie spotkał się z wieloma arabskimi politykami, Malcolm X pozostał pod wrażeniem braterstwa wszystkich ras pod sztandarem islamu i zerwał z rasistowskimi poglądami Elijaha Muhammada. Przyjął muzułmańskie nazwisko Al-Hadži Malik asz-Szabaz. Zaczął też głosić ideę braterstwa zamiast rasizmu, a wyznawcy „czarnego islamu” zaczęli określać się pomiędzy sobą mianem „brat” (Brother, w skrócie Br.). Malcolm X pod muzułmańskim nazwiskiem utworzył nową organizację o nazwie Black Muslims (Czarni Muzułmanie). Przyjęła ona ideę wyzwolenia czarnych spod ucisku białych. W rasizmie Malcolm X widział źródło wszelkiego zła: *Ponieważ rasizm zżera Amerykę jak nieuleczalny rak, być może serce białych, chrześcijańskich Amerykanów zdoła zaakceptować propozycję rozwiązania tego niszczącego problemu. Może uda się uratować Amerykę przed zagrażającym jej nieszczęściem, podobnym do zniszczenia, jakie na Niemcy ściągnął rasizm, który ostatecznie zniszczył samych Niemców.*

Black Muslims zaczęli uważać się za zwykłych muzułmanów, uznając za źródło wiedzy religijnej *Koran* i Sunnę proroka Muhammada. Według Malcolm X, który w latach 60. XX w. spopularyzował określenie „Afroamerykanie”, *Islam jest religią potrzebną Ameryce. Ameryka powinna zrozumieć islam, ponieważ jest to religia, dzięki*

której społeczeństwo wyzbywa się problemów rasowych. Jeżeli Amerykanie zaakceptują muzułmańską jedność Boga, to być może zdołają też zaakceptować jedność człowieka. Na skutek tego może przestaną się przyglądać człowiekowi i oceniać go zależnie od koloru skóry.

Poglądy Malcolma X stały w sprzeczności z rasistowską doktryną Nation of Islam, który w wyniku rozłamu zaczął się radykalizować. Jego członkowie traktowali hasła Malcolma X jako zdradę pierwotnych ideałów. Przypuszczono na niego ostre ataki i uznano go za osobę zasługującą na śmierć. Szczególną rolę w tych atakach odegrał, działający początkowo u boku Elijaha Muhammada, Louis Farrakhan, od którego nazwiska Nation of Islam zaczęto określać farrakhanizmem. Farrakhan był początkowo protestanckim kaznodzieją, ale po przyjęciu islamu bardzo zradycyzował swoje poglądy. Propagował on agresywny islam czarnych wymierzony przeciwko białym. Jednak pod wpływem Black Muslims organizacja z czasem zaczęła się zbliżać do klasycznego islamu. Niemniej niechęć wobec Black Muslims przybierała coraz ostrzejsze formy. Doszło do kilku nieudanych zamachów na Malcolma X. Malcolm X został zamordowany 21 lutego 1965 r. w Nowym Jorku.

Po śmierci Elijaha Muhammada w 1975 r. przywództwo nad Nation of Islam objął Farrakhan, choć pamięć o jego poprzedniku, którego otaczano wielką czcią, była wciąż żywa. Zmarłą żonę Elijaha Muhammada, Clarę, czci się jako „matkę wiernych”. Zakładano nawet liczne szkoły zwane „Sister Clara Muhammad Schools”.

Sławę farrakhanizmowi przyniósł amerykański bokser Casius Clay, który przeszedł na islam i przyjął nazwisko Muhammad Ali. W Waszyngtonie niezwykle wpływowym działaczem organizacji stał się w latach 80. XX w. Abd al-Alim Muhammad, cieszący się wielką popularnością. Stworzył on antynarkotykową straż obywatelską złożoną z ochotników patrolujących ulice i rozprawiających się z handlarzami narkotyków. Inną przyczyną wzrostu popularności ruchu był konflikt, do którego doszło pomiędzy Farrakhanem a Żydami. Zaostrzył się on podczas niezwykle ostrej kampanii żydowskiego burmistrza Nowego Jorku Edwarda Kocho (burmistrz Nowego Jorku w latach 1978–1989) przeciwko czarnoskóremu kandydatowi na prezydenta USA Jesse Jacksonowi. W ten sposób zwrócono uwagę na nieproporcjonalnie wielkie wpływy, jakie Żydzi mieli w USA w porównaniu z Afroamerykanami, a jednocześnie zyskano sobie dopływ funduszy z krajów muzułmańskich. Farrakhan zaprzyjaźnił się z Muammarem Kaddafim. W czasie zjazdu Nation of Islam w Chicago w 1985 r. do zgromadzonych przemawiał przez satelitę sam Kaddafi. Farrakhan był ponoć w Libii podczas amerykańskiego bombardowania Trypolisu 15 kwietnia 2006 r.¹ Oficjalnym organem prasowym Nation of Islam jest „The Final Call” redagowany w Chicago.

Louis Farrakhan

Źródło: <http://www.biography.com/people/louis-farrakhan-9291850>
[dostęp: marzec 2014].

¹ Amerykański atak na stolicę Libii i Bengazi nastąpił w odwecie za podłożenie bomby przez libijskich agentów w dyskotecce La Belle w Berlinie Zachodnim 5 kwietnia 1986 r. W wyniku wybuchu zginęło m.in. dwóch amerykańskich żołnierzy.

Konflikt między Nation of Islam a Black Muslims nie wygasł. Zwolennicy Malcolma X zarzucali Nation of Islam brak jakichkolwiek związków z islamem, dlatego też zamiast określenia „Nation of Islam” powinno się mówić o „farrakhanizmie”, prawdziwy bowiem Nation of Islam zniknął wraz ze śmiercią Elijaha Muhammada. Co prawda syn Muhammada, Wallace D. Muhammad, otrzymał staranne wykształcenie muzułmańskie, ale związał się nie z organizacją ojca, lecz z Black Muslims. To ugrupowanie obdarzyło go tytułem *Imam Warith Deen Muhammad* (Dziedzic Religii Muhammada). Wallace D. Muhammad wydaje czasopismo „The Muslim Journal”, w którym występuje przeciwko rasizmowi czarnych głoszonemu przez Farrakhana. W marcu 1995 r. w Minnesocie doszło do procesu Kubilaj Bahiji asz-Szabaz, córki Malcolma X, która miała zorganizować nieudany zamach na Farrakhana

W dniu 16 października 1996 r. w Waszyngtonie odbył się spektakularny Marsz Miliona (*A Million Man March*), którego celem było odbudowanie popularności Nation of Islam. Główną ideą głoszoną przez organizację był sprzeciw wobec pogarszającego się położenia czarnej ludności USA. W 1997 r. organizacja otworzyła w Londynie swoje europejskie centrum i rozpoczęła budowę struktur we Francji. Jej liderem został Karim Muhammad, któremu popularności przysporzyły rozgłaszane przez niego antysemickie hasła. Na konwencji zorganizowanej w Chicago w marcu 2011 r. przywódca Nation of Islam uznał Żydów za winnych niewolnictwa. Już wcześniej Farakhan w swoich przemówieniach oskarżał żydowskich finansistów o sponsorowanie Hitlera, a co za tym idzie – o współodpowiedzialność za Holokaust. W jednym z wystąpień powiedział m.in.: *Mali, biedni Żydzi byli zamieniani w mydło, a żydowskie grube ryby myły sobie tym mydłem ręce.*

OZBEKISTON ISLOMIY HARAKATI (ISLAMSKI RUCH UZBEKISTANU)

Flaga IMU

Organizacja ta, znana również pod nazwą Islamic Movement of Uzbekistan – IMU, powstała w Afganistanie latem 1998 r. Jej założycielami byli Tahir Abdullachalilowicz Juldaszew¹ i Dżuma Namangani², którzy ogłosili dżihad przeciwko reżimowi Islama Karimowa w Uzbekistanie. Pod koniec 1997 r. Karimow

zaczął stosować represje wobec uzbeckich muzułmanów³. Przywódcą religijnym ugrupowania został Saudyjczyk, Zubajr bin Abd ar-Rahman⁴. W wywiadzie dla Voice of America – jednym z niewielu, jakich udzielił – Juldaszew powiedział:

Celem IMU jest przede wszystkim walka z uciskiem w naszym kraju, z korupcją i nierównościami, a także uwolnienie z więzień naszych braci muzułmanów. Kto pomści muzułmanów, którzy zmarli więzieni przez reżim? Oczywiście my. Uważamy to za nasz obowiązek i nikt nie

¹ Tahir Abdullachalilowicz Juldaszew (1967–2009), mułła, doskonały mówca i organizator, domagał się utworzenia w Uzbekistanie islamskiego państwa oraz budowy meczetów i medres. Pod koniec 1991 r. zaatakował wraz ze swymi zwolennikami siedzibę Komunistycznej Partii Uzbekistanu w Namanganie, ogłaszając dżihad przeciwko prezydentowi Islamowi Karimowowi i domagając się jego ustąpienia. Wraz z Dżumą Namanganim utworzył organizację Adalat (Sprawiedliwość), wzywającą do przeprowadzenia islamskiej rewolucji. W marcu 1992 r. władze Uzbekistanu zdelegalizowały to ugrupowanie i aresztowały 27 jego członków. Juldaszew i Namangani uciekli wówczas do Tadżykistanu. Po wybuchu wojny w tym kraju Juldaszew schronił się w Afganistanie. Zaczął podróżować po krajach muzułmańskich. Był w Pakistanie i Arabii Saudyjskiej, następnie w Iranie, ZEA, Turcji i na Kaukazie, gdzie nawiązywał liczne kontakty z organizacjami muzułmańskimi.

² Dżuma Namangani (1969–2001), właściwe nazwisko – Dżumaboj Achmadżanowicz Chodżijew – był charyzmatycznym i zdecydowanym przywódcą. Podczas inwazji ZSRR na Afganistan walczył w Armii Czerwonej. Afgańskie doświadczenia wpłynęły na jego religijną radykalizację. Po zdelegalizowaniu w Uzbekistanie jego organizacji Adalat wziął udział w wojnie domowej w Tadżykistanie (1992–1997) i walczył po stronie Islamskiej Partii Odrodzenia. W jego oddziale walczyli Uzbeki i ochotnicy z krajów arabskich, których udało mu się przekonać do jego wizji rewolucji islamskiej w krajach Azji Środkowej powstałych po rozpadzie ZSRR. Podczas podróży do Afganistanu nawiązał kontakt z prezydentem Burhanuddinem Rabbanim i Ahmedem Szahem Massudem. Spotykał się również z pasztuńskimi komendantami w północnym Afganistanie. Po zakończeniu wojny w Tadżykistanie osiedlił się z rodziną i grupą swoich zwolenników w miejscowości Choit k. Garmu w Dolinie Karategińskiej. Jego gospodarstwo stało się bazą islamskich radykałów z Uzbekistanu, Tadżykistanu i Czeczenii oraz kilku Arabów. W 1997 r. Namangani z około 200-osobową grupą jego zwolenników osiedlił się w Afganistanie.

³ Prześladowania muzułmanów rozpoczęły się po tym, jak 2 grudnia 1997 r. w Namanganie ścięto głowę kapitanowi uzbeckiej armii, którą następnie położono przed jego biurem. Dnia 11 grudnia 1997 r. podobny los spotkał byłego dyrektora jednego z kolchozów oraz jego żonę. Osiem dni później podczas strzelaniny zginęło trzech policjantów. Nikt nie przyznał się do zabójstw, rząd jednak zareagował, aresztując w Kotlinie Fergańskiej ponad tysiąc osób, a policja przesłuchiwała każdego mężczyznę noszącego długą brodę. Kiedy aresztowani w Andżanie fundamentaliści przyznali się do odbycia przeszkolenia w bazie Dżumy Namanganiego, prezydent Islam Karimow wygłosił 2 maja 1998 r. w parlamencie słynne przemówienie wzywające do zaostrzenia represji wobec terrorystów. Jeszcze w tym samym miesiącu parlament przyjął ustawę zakazującą działania nieoficjalnym meczetom i wymagającą rejestracji muzułmańskiego kleru. Do tej pory istniało w Uzbekistanie około 4200 meczetów, z czego 2430 w Kotlinie Fergańskiej. Tylko 1566 było oficjalnie zarejestrowanych.

⁴ Zubajr bin Abd ar-Rahman pochodził podobno ze sprawującego niegdyś władzę rodu Mangyt, którego część po rewolucji październikowej w Rosji zbiegła do Arabii Saudyjskiej.

może odebrać nam tego prawa. Nie żałujemy ogłoszenia dżihadu przeciwko władzom uzbeckim. Jeśli Bóg zechce, doprowadzimy go do końca. Juldaszew zapowiedział utworzenie państwa islamskiego: Ogłosiliśmy dżihad, aby stworzyć religijny ustrój i religijny rząd. Chcemy wprowadzić prawo szariatu. Pragniemy takiego modelu islamu, jaki przetrwał od czasów Proroka. Nie takiego jak islam w Afganistanie, Iranie, Pakistanie czy Arabii Saudyjskiej – nie mają one nic wspólnego z prawdziwym islamem. Zanim stworzymy państwo islamskie, chcemy przede wszystkim wyzwoić się spod ucisku. Dlatego teraz przelewamy krew. Następnym krokiem będzie stworzenie państwa islamskiego. Stwierdził także: Nasz ruch liczy 100 tysięcy ludzi. Jedna iskra, a las spłonie, wystarczy tylko jedna zapałka. Jesteśmy wystarczająco silni, aby rozprawić się z Karimowem i dzięki Bogu tysiące mudżahedinów podziela to marzenie⁵.

Islamski Ruch Uzbekistanu miał swoje bazy w północnym Afganistanie i na terenie Tadżykistanu. W lutym 1999 r. w centrum Taszkontu eksplodowało sześć samochodów pułapek. Wszystko wskazywało na to, że był to zamach na życie prezydenta. Władze oskarżyły o atak całą opozycję polityczną, aby w końcu przypisać zamachy IMU, która nigdy się do nich nie przyznała. Wielu Uzbeków uważało, że zostały one przygotowane przez służby specjalne. Zamachy te dały rządowi Karimowa powód do rozpoczęcia prześladowań na skalę nieporównywalną z wcześniejszymi zbrodniami reżimu. Represje dotknęły również rodziny prawdziwych i rzekomych bojowników. Matkę Tahira Juldaszewa – Karomat Askarową – zmuszono do wyparcia się syna. Również siostra Dżumy Namanganiego – Machbuha Achmedowa – i jego brat – Nasyr Chodżijew, długo nękani przez policję, publicznie się go wyrzekli. Karimow zaczął wywierać naciski także na władze w Tadżykistanie, aby zaprzestały udzielać schronienia członkom IMU. Nie chcąc stanowić przeszkody w toczących się rokowaniach pomiędzy tadżycką opozycją a władzami w Duszanbe, członkowie IMU przenieśli swoje bazy do uzbeckiej części Kotliny Fergańskiej.

Następstwem tego była seria wydarzeń, które są znane jako tzw. kryzysy batkeńskie. Podczas przemieszczania się bojowników IMU w sierpniu 1999 r. doszło w rejonie miasta Batken w Kirgistanie do starć z wojskami tego kraju, które nie były w stanie pokonać mniej licznego przeciwnika. Ekstremistom udało się wziąć grupę zakładników, w tym czterech japońskich geologów pracujących dla jednej z miejscowych kopalń. Zostali oni uwolnieni dopiero po zapłaceniu przez stronę japońską okupu, Siłowe próby ich odbicia nie przyniosły rezultatu⁶.

W listopadzie 1999 r. w wyniku pertraktacji przedstawiciele tadżyckiego rządu i Islamskiej Partii Odrodzenia siły Dżumy Namanganiego zostały przetransportowane rosyjskimi helikopterami nad granicę afgańską, gdzie czekali na nie talibowie i Juldaszew, który wcześniej nawiązał kontakt z Osamą bin Ladenem i poszerzył źródła finansowania IMU pieniędzmi pochodzącymi z przemytu i handlu opium.

Do drugiego kryzysu batkeńskiego doszło w 2000 r., gdy doskonale uzbrojone oddziały IMU dowodzone przez Namanganiego zamierzały dobrać swoich zwolenników

⁵ Juldaszew podkreślał, że początki IMU sięgają ruchu basmaczów (muzułmańskie oddziały zbrojne walczące w latach 1918–1922 przeciwko władzy bolszewików): *Nasze korzenie sięgają 70–80 lat wstecz, do czasów walk naszych dziadów – mudżahedinów przeciwko komunistom. Utożsamiamy się z naszymi przodkami i nie żałujemy, że kontynuujemy ich dzieło. Nie potrzebujemy kontaktów zagranicznych, ponieważ nasze korzenie sięgają głęboko i są umiejscowione w naszej ojczyźnie.*

⁶ Bezpośrednie negocjacje z dwoma przedstawicielami IMU prowadziło w wiosce Sary-Tala k. Batken trzech oficerów kirgiskiej armii. Rozmowy i jednocześnie zacięte walki trwały do 25 października 1999 r., kiedy to Japończycy uwolniono. Choć zarówno japońscy, jak i kirgisy przywódcy zapewniali, że nie zapłacono żadnego okupu, to zachodni dyplomaci twierdzili, że Japonia potajemnie przekazała od 2 do 6 mln dolarów przedstawicielom Kirgistanu, którzy następnie przekazali te pieniądze IMU. Według innych źródeł wysokość okupu wynosiła 3 mln dolarów, które podobno przywłaszczyli sobie kirgisy urzędnicy i pośrednicy.

w Uzbekistanie i wywołać tam powstanie. W sierpniu bojownicy zaatakowali z różnych stron uzbecką granicę. W tym czasie inne grupy przewoziły broń i amunicję do Kotliny Fergańskiej. Największy oddział IMU ponownie zszedł z gór w okolicach Batkenu, zaskakując wojska kirgiskie. Inny oddział przemieścił się do Pendżykentu w zachodnim Tadżykistanie, zagrażając Samarkandzie. Jeszcze inna grupa udała się do Chodżentu w północnym Tadżykistanie, skąd potajemnie przedostała się do Uzbekistanu, zagrażając Taszkentowi. Przymuszczałnie we wszystkich atakach wzięło udział nie więcej niż 200 osób. Namangani udowodnił, że potrafi zaskoczyć przeciwnika oraz doprowadzić do rozdzielenia jego sił poprzez stworzenie zagrożenia na kilku frontach jednocześnie.

Tahir Juldaszew

Źródło: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/8287714.stm [dostęp: grudzień 2012].

W sierpniu 2000 r. bojownicy porwali 16 zagranicznych alpinistów, w tym 4 Amerykanów. Części z nich udało się uciec, część uwolniono, ale Amerykanie pozostali w rękach 8-osobowego oddziału, który próbował przerzucić zakładników do Tadżykistanu. Zostali oni jednak uwolnieni w wyniku działań kirgiskich komandosów⁷.

Porwanie Amerykanów miało szerokie reperkusje, wpłynęło bowiem na decyzję rządu USA o uznaniu we wrześniu 2000 r. IMU za organizację terrorystyczną ze względu na jej związki z Osamą bin Ladenem, zaangażowanie w handel narkotykami, porwania ludzi dla okupu i mordowanie cywilów.

W wyniku walk w 2000 r. w Uzbekistanie oficjalnie zginęło 24 uzbeckich żołnierzy i 30 bojowników IMU, a w Kirgistanie – 30 żołnierzy i 120 partyzantów. Według niezależnych źródeł straty te były znacznie większe. Drugi kryzys batkeński był szeroko komentowany w mediach na całym świecie. Stany Zjednoczone, Rosja, Chiny, Turcja, Francja i Izrael udzieliły Kirgistanowi i Uzbekistanowi pomocy militarnej i logistycznej, wywierając naciski na państwa regionu, aby koordynowały współpracę w walce z islamskimi bojownikami. Wkrótce tego zadania podjęła się Rosja, która stała się nieformalnym liderem.

Islamski Ruch Uzbekistanu, mający swoje bazy w Mazar-e Szarif i Kunduzie w północnym Afganistanie, stał się organizacją międzynarodową. Jego siły liczące początkowo około 200 osób osiągnęły w końcu liczbę 2 tys. bojowników. W oddziałach Namanganiego znajdowali się Kirgizi, Tadżycy, Uzbecy, Czeczeni i Ujgurzy. Zgodnie z umową zawartą z talibami późnym latem 2000 r. Namangani wysłał 600 swoich bojowników do walk z oddziałami Sojuszu Północnego Ahmeda Szaha Massuda w północno-wschodnim Afganistanie. Połączone siły talibów, IMU, islamskich bojowników z Pakistanu i Al-Kaidy wspierane przez pakistańskie wojsko otoczyły siedzibę Massuda w Talokanie, którą zdobyli 5 września 2000 r. Pod koniec listopada 2000 r. Namangani powrócił do Tadżykistanu na czele oddziału liczącego ponad 300 osób, co wywołało

⁷ Amerykańscy alpinści twierdzili, że 18 sierpnia 2000 r. uciekli porywaczom, strącając ze skały pilnującego ich bojownika IMU. Jak się później okazało, został on ujęty przez kirgiskie wojsko. Bojownik ten tłumaczył amerykańskiemu reporterowi, że podano mu środek nasenny, a kiedy się obudził, to Amerykanów już nie było. Alpinści sprzedali swoją historię jednemu z amerykańskich czasopism, wydawnictwu i hollywoodzkiej wytwórni filmowej.

kolejny kryzys w stosunkach uzbecko-tadżyckich, a także sprowokowało Taszkent do wywarcia większych nacisków na Kirgistan, aby ukrócić działalność islamskich radykałów na swoim terytorium. Na tym tle doszło do poważnych napięć w stosunkach między Taszkentem i Biszkekiem. W wyniku nacisków Namangani zgodził się na opuszczenie Tadżykistanu, co odbyło się – jak poprzednio – pod ochroną rosyjskich wojsk granicznych, które w ciągu tygodnia przerzuciły 300 bojowników nad afgańską granicę.

Latem 2001 r. pojawiły się informacje o powiązaniach IMU z Hizb-e Islami Turkestan (Islamską Partią Turkiestanu). Wiązało się to ze zmianą celu politycznego organizacji, którym od tej pory miała się stać rewolucja islamska w całej Azji Środkowej i chińskiej prowincji Sinkiang. Religijny przywódca IMU, Zubajr bin Abd ar-Rahman, zaprzeczył tym doniesieniom: *Mamy tylko jednego wroga – reżim w Taszkencie. Nie mamy nic przeciwko sąsiednim państwom, a nazwa naszej organizacji nie uległa zmianie. Mimo to przyznał: Nasza organizacja nie dba wyłącznie o interesy Uzbeków. Jesteśmy ugrupowaniem islamskim. Wśród naszych członków jest wielu przedstawicieli innych narodowości: Kirgizi, Kazachowie, a nawet Ujgurzy, ale ponieważ wszyscy jesteśmy z Uzbekistanu, nazywamy się Islamskim Ruchem Uzbekistanu.* Również latem 2001 r. Namangani zaangażował 600 bojowników w letnią ofensywę talibów przeciwko Massudowi w Dolinie Pandższiru. Trwała ona aż do września, kiedy to przywódca Sojuszu Północnego został zamordowany⁸. Według niepotwierdzonych informacji przed zamachem na Ahmeda Szaha Massuda Osama bin Laden mianował swym zastępcą w Al-Kaidzie Dżumę Namanganiego. W tym samym czasie, tj. latem 2001 r., oddziały IMU ponownie zaatakowały kirgiskie posterunki w rejonie Batkenu i starły się z wojskami uzbeckimi. Siła tych ataków była jednak znacznie mniejsza niż rok wcześniej.

W dniu 7 października 2001 r., po zaatakowaniu przez wojska USA Afganistanu, IMU poniósł ciężkie straty na skutek bombardowań. Jego bojownicy brali bezpośredni udział w walkach, a Dżuma Namangani podobno został mianowany przez talibów dowódcą frontu północnego. Podczas działań wojennych organizacja nie została rozbita. Informację tę potwierdziło zarówno amerykańskie dowództwo, jak i dowódca sił uzbeckich w Afganistanie Abdul Raszid Dostum, który wrócił do Mazar-e Szarif po opanowaniu północnej części kraju przez siły koalicyjne. Przekazał on informację o śmierci Dżumy Namanganiego, który miał zginąć podczas bombardowania Kunduzu. Tę z kolei informację potwierdziło amerykańskie dowództwo, ale była ona później wielokrotnie kwestionowana. Nie jest również pewne, dokąd IMU przeniósł swoje bazy po upadku talibów i z kim później walczył. W lipcu 2002 r. informowano o obecności bojowników ugrupowania w Badachszenie, w pobliżu granicy z Tadżykistanem, i o przenikaniu uzbrojonych grup do Garmu. Z innych doniesień wynikało natomiast, że oddziały IMU schroniły się na terenie Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej w Pakistanie, gdzie

⁸ Ahmed Szah Massud został zamordowany dwa dni przed atakiem terrorystycznym Al-Kaidy w USA. Według brytyjskiej policji zamach na dowódcę Sojuszu Północnego zaczęto planować w 1999 r., kiedy skradziono dwa belgijskie paszporty w Strasburgu i Hadze. W 2001 r. dwaj mężczyźni podający się za Karima Towzaniego i Kacema Bekkaliego lub Muhammada Kosimiego, dziennikarzy pracujących dla stacji telewizyjnej Arabic News International z siedzibą w Londynie, zaopatrzeni w list polecający Jasira as-Siriego, szefa Islamic Observation Centre (Islamskiego Centrum Obserwacyjnego) w Londynie, przybyli do Afganistanu z zamiarem przeprowadzenia wywiadu z Massudem. Massud zginął 9 września 2001 r. w wyniku wybuchu bomby umieszczonej w kamerze filmowej i samobójczo zdetonowanej przez jednego z zamachowców (w rzeczywistości Tunezyjczyków). Zamachowcami byli: Dahman Abd as-Sattar i Burawi al-Waer. Zabicie Massuda było inspirowane prawdopodobnie przez Osamę bin Laden, który chciał osłabić jedność Sojuszu Północnego i pozbyć się jego najlepszego dowódcy, zanim USA rozpoczną działania odwetowe za ataki z 11 września.

toczyły się regularne walki z wojskami rządowymi. Sugerowano wówczas obecność organizacji w Waziristanie Północnym. Kiedy w listopadzie 2003 r. pakistańskie wojsko rozpoczęło ofensywę przeciwko ukrywającym się wzdłuż granicy afgańskiej oddziałom Al-Kaidy, to w komunikatach powtarzały się doniesienia o zabitych Uzbekach i o walkach toczonych z grupą bojowników złożoną z 500 Czeczenów i Uzbeków. W marcu 2002 r. pakistańska armia doniosła, że w walkach w Waziristanie został zraniony Tahir Juldaszew. Tym samym potwierdziła, że walczy on z oddziałami IMU, co dało Uzbekistanowi powód do wystąpienia do rządu Pakistanu z żądaniem ekstradycji wszystkich członków organizacji ukrywających się w Waziristanie. Wiadomości nadchodzące z Pakistanu, dotyczące aktywności militarnej ugrupowania, mogły zaktywizować jego zwolenników w samym Uzbekistanie, tym bardziej, że pojawiły się informacje o obecności IMU w Kabulu, Turcji, Iranie i Pakistanie, gdzie miał być wspierany przez antyzachodnie grupy w pakistańskich służbach specjalnych ISI. Operacja przeciwko bojownikom Al-Kaidy przeprowadzona na żądanie USA w Waziristanie Południowym zakończyła się niepowodzeniem⁹. Podczas jej przeprowadzania pojawiły się informacje, że walczący z wojskiem pakistańskim Uzbekcy to członkowie nieznanej wcześniej organizacji Dżundallah (Armia Boga). Istniało prawdopodobieństwo, że ugrupowanie to wyłoniło się w wyniku rozpadu IMU¹⁰. Według innych źródeł w atakach terrorystycznych przeprowadzonych przez Dżundallah w pierwszej połowie 2004 r. w Karaczi i Kwecie również uczestniczyli Uzbekcy, przeszkoleni uprzednio w Waziristanie.

Islamski Ruch Uzbekistanu wciąż jest wymieniany w kontekście terrorystycznego zagrożenia dla władz w państwach Azji Centralnej. W 2003 r. przedstawiciele amerykańskich władz twierdzili, że IMU i Hizb ut-Tahrir Islami (Partia Islamskiego Wyzwolenia) stanowią największe zagrożenie dla państw w regionie. Mimo śmierci Dżumy Namanganiego, IMU wciąż pozostawał bardzo aktywny, szczególnie w Kirgistanie, Tadżykistanie, Uzbekistanie i Kazachstanie. W lipcu 2004 r. organizacja ta przeprowadziła zamachy samobójcze w Taszkencie. Ich celami były ambasady Izraela i USA oraz biuro Prokuratora Generalnego. W wyniku ataków zginęło wówczas co najmniej siedem osób. Odpowiedzialność za te zamachy niektóre źródła zachodnie przypisywały IMU. Na przykład utrzymywano, że zostały dokonane na rozkaz Tahira Juldaszewa, który po ucieczce z Waziristanu, gdzie wdał się w konflikt z miejscowymi plemionami pasztuńskimi, wrócił na początku 2004 r. do Taszkentu. Według innych źródeł zamachy te zostały przeprowadzone przez Islamic Jihad Union (Islamską Unię Dżihadu), organizację powołaną w 2002 r. w wyniku podziałów w IMU. W 2005 r. uzbeckie siły bezpieczeństwa brutalnie stłumiły manifestację islamskiej opozycji w Andżanie. W sierpniu 2006 r. poinformowano o zabiciu w dolinie Kara Su przez kirgiskie siły specjalne Rafika Kamalova, domniemanego przywódcy miejscowego oddziału IMU. W 2006 i 2007 r. tadżycki sąd skazał na długoletnie kary więzienia 31 członków IMU, którzy atakowali zwolenników prezydenta Tadżykistanu Emomali Rachmona.

Uwzględniając sytuację w Afganistanie i Pakistanie, nie można wykluczyć powrotu wojującego islamu do państw Azji Środkowej powstałych po rozpadzie ZSRR, zwłaszcza do Tadżykistanu i Kotliny Fergańskiej, która stanowi naturalną bazę mużul-

⁹ Działania wojsk pakistańskich w Waziristanie zostały wznowione w 2009 r. W komunikatach powtarzały się doniesienia o Uzbekach zabitych w trakcie walk.

¹⁰ Z niepotwierdzonych informacji napływających z uzbeckiej części Kotliny Fergańskiej wynikało, że w IMU doszło do rozłamu. Część jego kadry przystąpiła do Dżundallah, której szeregi stale się powiększały dzięki napływowi uzbeckich ochotników z Afganistanu i Uzbekistanu.

mańskich ekstremistów¹¹. W maju 2009 r. kilkudziesięcioosobowy oddział zaatakował tu posterunek policji w Chanabadzie na granicy Kirgizji z Uzbekistanem. Następnego dnia zamachowiec samobójca zabił kilka osób w uzbeckim Andżanie. Władze w Taszkencie natychmiast ogłosiły stan pogotowia. Pod granicę z Kirgizją wysłano wojsko i ustawiono pola minowe. Sytuacja była na tyle poważna, że kirgiski prezydent Kurmanbek Bakijew postanowił podzielić się z rodakami swoimi obawami: *Jeśli partyzanci zostaną przyciśnięci w Afganistanie i Pakistanie, to dokąd będą uciekać? Niech Najwyższy ma nas pod opieką, ale boję się, że ruszą do Tadżykistanu, Kirgizji i Uzbekistanu*. Kilka dni po tej wypowiedzi zatrzymano 18 bojowników powiązanych z Al-Kaidą. Rząd w Biszkeku rozpoczął natomiast rozmowy z Moskwą na temat utworzenia na terytorium republiki szkoleniowego centrum antyterrorystycznego.

Do walk z islamskimi ekstremistami dowodzonymi przez mułę Abdullaha doszło również w Tadżykistanie. Pod koniec lipca 2009 r. w Tawildarze na wschodzie kraju grupa uzbrojonych mężczyzn napadła na budynek administracji i Gwardii Narodowej. Tadżyckie MSW i Komitet Bezpieczeństwa Narodowego utrzymywały, że ataku dokonali bojownicy z grupy Negmata Azizowa, powiązanej z IMU. Również w lipcu

Odcieniami koloru brązowego oznaczono strefy aktywności IMU.

Na podstawie: <http://www.economist.com/node/13837440> [dostęp: grudzień 2012].

2009 r. Mustafa Abu al-Jazid alias Said al-Masri, alias Szejk Said¹², przywódca Al-Kaidy w Afganistanie, miał zawrzeć porozumienie z islamskimi radykałami na terenie Uzbekistanu, Kirgistanu i Tadżykistanu dotyczące atakowania przez nich transportów z zaopatrzeniem dla wojsk NATO. Akcje miały być prowadzone na terenie tych krajów oraz w północnych prowincjach Afganistanu.

Pod koniec września 2009 r. pakiistańska prasa ogłosiła, że Tahir Juldaszew zginął pod koniec sierpnia w wyniku amerykańskiego nalotu. Na początku października informacje te potwierdził pakiistański wywiad, według którego Juldaszew zginął przy afgańskiej granicy od eksplozji rakiety wystrzelonej przez bezałogowy amerykański samolot. Jednocześnie niemieckie MSZ poinformowało o prowadzeniu śledztwa w sprawie rosnącej liczby Niemców opuszczających swoje miejsca zamieszkania i przeprowadzających się do Pakistanu. Większość z nich osiedlała się w wioskach

¹¹ Wielka ofensywa sił rządowych na terytoriach plemiennych w Pakistanie rozpoczęta na przełomie kwietnia i maja 2009 r. spowodowała, że talibowie i wspierający ich bojownicy IMU i IJU zostali wyparci z wielu dystryktów w Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej i Terytoriów Plemiennych Administrowanych Federalnie. Wydaje się, że mudżahedini z Azji Środkowej zdecydowali, że łatwiej uda im się przetrwać, gdy wrócą w swoje rodzinne strony. Przebijając się na północ przez Afganistan, znaczą swój szlak walkami.

¹² Mustafa Abu al-Jazid zginął w połowie maja 2010 r. w Waziristanie Północnym w wyniku ostrzału raketowego przeprowadzonego z amerykańskiego samolotu bezałogowego. Wraz z nim miały zginąć żona, trzy córki, wnuczka i kilka innych osób.

znajdujących się w rejonie Waziristanu kontrolowanym przez IMU. Rozpoznanie wykazało, że w północno-zachodnim Pakistanie powstała wioska określana jako „niemiecka”. Zamieszkiwali ją bowiem pochodzący z Niemiec islamscy radykałowie.

Islamski Ruch Uzbekistanu od początku 2009 r. prowadził w Niemczech zakrojoną na szeroką skalę akcję propagandową, która miała skłonić tamtejszych wyznawców islamu do porzucania swoich domów i przenoszenia się do Pakistanu. Organizacja, która ma swoje placówki w kilku niemieckich miastach, dysponuje m.in. materiałami filmowymi, które mają skłonić Niemców do podjęcia szybkiej decyzji w sprawie wyjazdu na pogranicze afgańsko-pakistańskie¹³. Działania marketingowe prowadzone przez IMU najwyraźniej przyniosły pożądany efekt, bo niemieckie władze zarejestrowały wzrost liczby obywateli, którzy przeprowadzili się do Pakistanu. Często się zdarza, że z Niemiec do Pakistanu przenoszą się całe rodziny z dziećmi.

Po śmierci Juldaszewa niemal przez rok nie było wiadomo, kto jest nowym przywódcą organizacji. Dopiero w sierpniu 2010 r. na stronie internetowej www.furqon.com Usman Adil poinformował, że to on stanął na czele IMU i wezwał do świętej wojny w południowym Kirgistanie, gdzie doszło do zbrojnych starć pomiędzy Kirgizami i mniejszością uzbecką. Pojawiły się opinie, że może dojść do przeniknięcia ekstremistów do Kotliny Fergańskiej i podjęcia działań odwetowych za masowy exodus Uzbeków podczas krwawych starć w Kirgistanie. Bojownicy IMU nie wzniesli wówczas rebelii w Kirgistanie, ale stworzyli realne niebezpieczeństwo w Tadżykistanie. Założyli tu obozy w trudno dostępnej dolinie Rasz położonej około 50 km na północ od granicy tadżycko-afgańskiej. Organizatorem założenia jednego z takich obozów miał być mułła Abdullo Rachimow. Innym obozem kierował Mirzochudża Achmadow, były polityk opozycji, który później przyłączył się do IMU. Uważa się, że do IMU dołączyli też inni członkowie i sympatycy tadżyckiej Islamskiej Partii Odrodzenia, najbardziej wpływowej siły opozycyjnej w kraju. Po zakończeniu wojny domowej władze zawarły kompromis z opozycją, dopuszczając do rządu jej przedstawicieli, którzy jednak z upływem lat byli coraz bardziej marginalizowani i usuwani z zajmowanych stanowisk. Rachimow, zdaniem władz główny inicjator napięć we wschodnim regionie kraju, który stanowił zaplecze sił opozycyjnych w czasie wojny w latach 1992–1997, po jej zakończeniu zbiegł do Afganistanu. Tam, według niektórych źródeł, miał umrzeć śmiercią naturalną, co jednak okazało się nieprawdą. Tadżycki rząd utrzymywał, że Rachimow powrócił do kraju, podobnie jak Mirzochudża Achmadow i Alauddin Dowlatow alias Ali Bedaki. Rachimowa oraz dziesięciu jego bojowników zabiły podczas operacji antyterrorystycznej przeprowadzonej w połowie kwietnia 2011 r. tadżyckie siły bezpieczeństwa. W odpowiedzi na śmierć mułły Abdulli ekstremiści określający się jako Mudzahedini Tadżykistanu zamieścili na internetowym portalu www.kavkazcenter.com wezwanie do podjęcia ataków na tadżyckie siły rządowe. W angielskojęzycznym tekście zamieścili stwierdzenie, że nadszedł czas powstania muzułmanów i odsunięcia od władzy obecnego dyktatora. Odwołali się również do postaci „męczennika” mułły Abdulla.

W sierpniu 2010 r. członkowie IMU pomogli w ucieczce z zakładu karnego 25 więźniom odsiadującym wyroki od 10 do 30 lat więzienia za przeprowadzony w lipcu 2009 r. atak w Tawildarze, około 140 km na wschód od Duszanbe. Zbiedzy dołączyli do bojowników w dolinie Rasz. We wrześniu przeprowadzili udany atak na konwój woj-

¹³ Na jednym z filmów reklamowych widać nową szkołę, szpital i aptekę w jednej z pakistańskich wiosek, w której życie toczy się powolnym rytmem. Pojawiający się w nagraniu prenter pyta potencjalnych kandydatów na bojowników dżihadu: *Czy na was to nie oddziałuje? Serdecznie zapraszamy, byście się do nas przyłączyli.*

skowy, podczas którego zginęło 28 żołnierzy, a co najmniej 20 zostało rannych. W późniejszych walkach zginęło prawdopodobnie około 20 ekstremistów, większości udało się jednak schronić w górskim masywie otaczającym dolinę. Podczas operacji tadżyckiej armii został zabity Alauddin Dowlatow, oskarżany przez władze o zorganizowanie ataku na konwój tadżyckiego wojska. Wraz z nim zginęło siedmiu bojowników. Twierdzono, że w likwidacji grupy Dowlatowa władzom pomógł dowódca bojowników, wymieniony już Mirzochudża Achmadow, który początkowo również został oskarżony o atak na konwój wojskowy. W połowie października 2010 r. miał on przejść na stronę rządową, po tym jak prezydent Emomali Rachmon ogłosił amnestię dla bojowników, którzy złożą broń i przystaną na współpracę ze stroną rządową. Achmadow, jeden z dowódców polowych walczących po stronie opozycji podczas wojny domowej, faktycznie oddał się w ręce władz z grupą swoich zwolenników.

Pod koniec grudnia 2010 r. IMU poinformował, że w 2010 r. w walkach prowadzonych w Afganistanie, Pakistanie i Tadżykistanie śmierć poniosło 52 bojowników. Ponad połowa z nich zginęła w wyniku ataków lotniczych. Do oświadczenia zamieszczonego na stronach internetowych dołączono zdjęcia zabitych mudżahedinów, a także informacje o krajach ich pochodzenia. Byli to obywatele Afganistanu, Kirgistanu, Uzbekistanu, Federacji Rosyjskiej, Turcji, Pakistanu, Tunezji i Maroka. Zróznicowanie narodowe członków IMU świadczy o wzroście popularności ideologii głoszonej przez organizację. Pada ona na podatny grunt, szczególnie wśród afgańskich Uzbeków. Istotną rolę w radykalizacji członków IMU odgrywają ich bliskie kontakty z talibami. Wzrastająca popularność organizacji ma związek z pogłębiającą się marginalizacją Uzbeków przez rząd Hamida Karzaja, a także z faktem przechodzenia przez obecnych przywódców ugrupowania szkolenia ideologicznego w medresach znajdujących się na terenie Pakistanu. Dzięki temu nastąpiła wymiana doświadczeń i zacieśnienie współpracy pomiędzy IMU a pakistańskimi i afgańskimi talibami. Wzrostowi popularności radykalnej ideologii wśród Uzbeków sprzyja także fakt wyeliminowania przez talibów przywódców tej grupy etnicznej, którzy zdecydowanie sprzeciwiali się współpracy z ekstremistami.

W październiku 2011 r. IMU zamieścił na stronach internetowych wykorzystywanych przez islamskich ekstremistów zapis wideo, na którym jego przywódcy oświadczyli, że to ich organizacja jest odpowiedzialna za przeprowadzenie ataku na bazę Bagram w Afganistanie w maju 2010 r. W półgodzinnym zapisie zawierającym m.in. wypowiedzi Usmana Adila i Abbasa Mansura ten drugi stwierdził, że atak z 19 maja 2010 r. na bazę Bagram został przeprowadzony we współpracy z innymi ugrupowaniami działającymi w Afganistanie. Do wykonania tego zadania zostało wybranych 20 najlepszych bojowników, w tym Turków, Tadżyków, Arabów i Pasztunów. W nagraniu przedstawiono symulację ataku, a także obraz bazy Bagram pochodzący z programu Google Earth. Według oświadczenia bojownicy, którzy przeprowadzili atak, byli uzbrojeni w sześć granatów przeciwpancernych, sześć pistoletów maszynowych i karabiny automatyczne, a ponadto każdy z nich miał na sobie kamizelkę z materiałami wybuchowymi o sile rażenia zdolnej całkowicie zniszczyć budynek mieszkalny. Adil oświadczył, że operacja w Bagram będzie stanowić inspirację dla innych bojowników i podsumował, że jego ugrupowanie dąży do ustanowienia globalnego islamskiego dżihadu¹⁴.

¹⁴ Po zamachu na bazę w Bagram siły zbrojne USA informowały, że uczestniczyło w nim od 30 do 40 bojowników, którzy zostali pokonani przy głównej bramie, a 16 z nich zostało zabitych. Według wcześniejszych oświadczeń IMU podczas ataku na bazę został zabity Bekkaj Harrasz, obywatel Niemiec. Dowodził grupą 20 bojowników, członków Al-Kaidy, ruchu talibów i IMU. Usman Adil zginął w pod koniec kwietnia 2012 r. Na stanowisku szefa IMU zastąpił go Usman Ghazi.

W kolejnym nagraniu wideo jeden z głównych ideologów IMU Abu Zer al-Barmi, znany też jako Abu Zer Azzam, podziękował Pakistańczykom z Waziristanu Północnego za udzielanie schronienia rebeliantom i wezwał ich do kontynuowania pomocy. Podkreślił, że po upadku Islamskiego Emiratu Afganistanu w 2001 r. islamscy bojownicy wyemigrowali do tego dystryktu w Pakistanie, gdzie zostali przyjęci przez miejscową ludność. Z tego powodu Pakistańczycy są obecnie zabijani i atakowani zarówno przez amerykańskie bezzałogowe aparaty latające, jak i przez siły zbrojne Pakistanu oraz ISI i plemienne bojówki. Al-Barmi zaznaczył, że ugrupowania bojowników operujące w tym regionie ponoszą najwięcej strat w wyniku działań władz Pakistanu. Rząd w Islamabadzie oszukuje ludność i wmawia jej, że siły USA przygotowują się do przeprowadzenia inwazji na ten kraj. Ponadto, zdaniem Al-Barmiego, jest to kłamstwo, ponieważ USA od dawna prowadzą taką taktykę, i to za zgodą pakistańskich władz. Zapewnił, że IMU będzie kontynuował działania zmierzające do wprowadzenia w całym Pakistanie szariatu oraz zniszczenia pakistańskich sił oraz służb specjalnych.

Również kobiety wspierają IMU w działaniach propagandowych. Umm Safijja, członkini ruchu, w liście otwartym zamieszczonym w internecie zachęciła niemieckie muzułmanki do wyjazdu do Pakistanu i wspierania mudżahedinów. Autorka listu jest wdową po Dżawedzie Siddiqim, bojowniku organizacji, który zginął w 2009 r. W odezwie do niemieckich muzułmanek Safijja podkreśliła, że wsparcie kobiet udzielane mudżahedinom czyni ich walkę skuteczniejszą. Dodała również, że zadaniem muzułmanek jest wychowanie następnej generacji bojowników dżihadu. Inny członek IMU, Niemiec Jasin C. zamieszczał w internecie nagrania, w których nawoływał niemieckich muzułmanów do przyjazdu do Pakistanu i brania udziału w szkoleniach terrorystycznych. Brat Jasina z kolei groził Niemcom zamachami, jeżeli natychmiast nie wycofają się z Afganistanu. W słowach skierowanych do wyznawców islamu nazwał Niemcy „złą ojczyzną”.

Kierownictwo IMU przebywa w Waziristanie Północnym i operuje głównie wzdłuż granicy z Afganistanem oraz w północnej części terytorium afgańskiego. W Waziristanie ma przebywać ponad 3 tys. Uzbeków oraz obywateli innych państw Azji Środkowej. Bojownicy IMU często służą jako ochroniarze przywódców pakistańskich talibów i jako ochroniarze przywódców Al-Kaidy. W końcu 2011 r. bojownicy talibów i IMU przebywali w afgańskich prowincjach: Badachschan, Baghlan, Balch, Farjab, Jowzjan, Kunduz, Samangan, Sar-e Pul oraz Takhar. Członkowie kierownictwa IMU zostali włączeni do talibskiego gabinetu cieni w prowincjach na północy Afganistanu. Organizacja oraz jej odłamy, Islamic Jihad Union, prowadzą także działania w południowo-wschodnich prowincjach Afganistanu, tj. w Choście, Ghazni, Paktii, Paktice i Zabulu.

Islamski Ruch Uzbekistanu, podobnie jak wywodząca się z niego Unia Islamskiego Dżihadu, przeszedł ewolucję od organizacji o charakterze lokalnym do organizacji działającej na arenie międzynarodowej. Głównym czynnikiem determinującym to przeobrażenie było rozpoczęcie przez członków obu organizacji współpracy z działającymi w Afganistanie, a także na terenie pogranicza afgańsko-pakistańskiego, talibami, Al-Kaidą i Haqqaki Network (siecią Haqqanich). Sojusz ten pozwolił na zdobycie kolejnych doświadczeń bojowych oraz na zapoznanie się ze specyfiką przeprowadzania akcji na skalę międzynarodową. Faktami świadczącymi o międzynarodowym wymiarze działalności grup są ich operacje przeprowadzane na terenie Pakistanu, Azji Środkowej oraz zamachy terrorystyczne dokonywane na terenie Europy, planowane przez tzw. hamburską komórkę IMU. Niewątpliwie znaczny wpływ na rozwój tych ugrupowań, poza wymianą doświadczeń z innymi organizacjami terrorystycznymi, wywarło zignorowanie przez

pakistańskie służby specjalne oraz armię przemian, jakie przeszły te grupy na terenie Pakistanu. Na osłabienie czujności służb w tej kwestii miał wpływ fakt, że szkolenia uzbeckich ekstremistów odbywały się w bazach klanu Haqqanich. Według Amerykanów klan ten łączy bliskie kontakty z oficerami pakistańskiego wywiadu wojskowego ISI.

PERTUBUHAN PEMBEBASAN BERSATU PATANI (ZJEDNOCZONA ORGANIZACJA WYZWOLENIA PATTANI)

Symbol PULO

Muzułmańscy rebelianci z Pertubuhan Pembebasan Bersatu Patani (Patani United Liberation Organization – PULO) stali się szczególnie aktywni na początku XXI w., choć konflikt wyznawców islamu z władzami Tajlandii o oderwanie południowego regionu Pattani sięga połowy XX stulecia¹. Muzułmanie stanowią zaledwie 4 proc. około 75-milionowej ludności Tajlandii. W regionie Pattani liczą 3/4 populacji, pomimo różnych wysiłków władz tajskich na rzecz syjamizacji oraz prowadzonego na dużą

skalę osadnictwa tajskich buddystów². U podłoża konfliktu leży zacofanie ekonomiczne regionu oraz większe niż w innych częściach kraju bezrobocie i bieda. W latach 60. XX w., gdy tajskie władze ograniczyły represje, na południu Tajlandii zaczęły powstawać nowe ugrupowania separatystyczne o charakterze nacjonalistycznym: Barisan Nasional Pembebasan Patani (Narodowy Front Wyzwolenia Pattani), Barisan Revolusi Nasional (Narodowy Front Rewolucyjny), Gerakan Mujahidin Patani (Ruch Mudżahedinów Patani), Gerakan Mujahidin Islam Patani (Ruch Islamskich Mudżahedinów Pattani), Džamaat Mudżahidin Islam Patani (Grupa Islamskich Mudżahedinów Pattani) i jednostka bojowa Runda Kumpulan Kecil (Mała Grupa Patrolowa). Religijny charakter posiadała natomiast PULO, w której skład weszli członkowie działających w Tajlandii islamskich ruchów i grupy mudżahedinów. Dążyły one do ustanowienia za pomocą środków politycznych i militarnych państwa Pattani Darussalam (Pattani Ziemia Pokoju). Ugrupowania te nie były liczne ani specjalnie aktywne. Przeżywały także wewnętrzne rozłamy, toteż nie stanowiły realnego zagrożenia dla władz centralnych. W 1998 r., po okresie zwiększonej aktywności rebeliantów, aresztowano przywódców skrzydła politycznego i zbrojnego PULO, co dodatkowo osłabiło separatystów.

Na aktywizację rebeliantów w ostatniej dekadzie miały przypuszczalnie wpływ kontakty z działającymi w Azji Południowo-Wschodniej radykalnymi organizacjami muzułmańskimi: Moro Islamic Liberation Front – MILF (Islamskim Frontem Wyzwole-

¹ Tajlandia podbiła Pattani, jedno z najstarszych królestw na Półwyspie Malajskim, w 1786 r. W 1902 r. nastąpiła formalna aneksja Pattani, a w 1909 r. Syjam i Wielka Brytania zawarły w Bangkoku traktat uznający zwierzchnictwo tajskie nad Pattani w zamian za brytyjską zwierzchność nad pozostałą częścią Półwyspu Malajskiego. Pattani stało się jednolitym regionem południowej Tajlandii, który w 1933 r. podzielono na istniejące do dziś trzy prowincje: Pattani, Yala i Narathiwat. Podczas II wojny światowej, kiedy Japonia zbrojnie zmusiła Tajlandię do uległości, Pattańczycy sprzymierzyli się z Brytyjczykami i prowadzili działania partyzanckie przeciwko Japończykom. Gdy w 1945 r. zażądali niepodległości i proklamowali Wielkie Malajskie Państwo Pattani, Brytyjczycy utrzymali zwierzchnictwo Tajlandii nad spornym regionem.

² Muzułmanie w południowej Tajlandii posługują się dialektem języka malajskiego nazywanym jawi.

nia Moro)³ z Filipin, Gerakan Aceh Merdeka (Ruchem Wolnego Aceh)⁴ z Indonezji czy grupami terrorystycznymi, jak Dżimah Islamija⁵ (Wspólnota Muzułańska) i Al-Kaida. Niewątpliwie ważnym czynnikiem był też brak zmian w restrykcyjnej polityce władz wobec południowych prowincji, nie rokujący nadziei na spełnienie postulatów ludności muzułmańskiej. Coraz częściej dochodziło do ataków na symbole tajskiej władzy, tj. na obiekty wojskowe i policyjne, a także na szkoły. Rząd początkowo twierdził, że na południu nie ma zbrojnego separatyzmu, a tylko bandytyzm. W październiku 2003 r. islamscy radykałowie przygotowali atak na samoloty cywilne z użyciem przenośnych raketowych zestawów przeciwlotniczych. Atak ten miał zbiec się w czasie ze spotkaniem na szczycie przywódców państw członkowskich Forum Współpracy Gospodarczej Państw Azji i Pacyfiku (Asia-Pacific Economic Cooperation) w Bangkoku. W tym celu z Kambodży lub Laosu przemycono około sześciu zestawów raketowych. Działania amerykańskich i tajlandzkich służb udaremniły plany terrorystów. Nie wiadomo jednak, czy byli to członkowie PULO lub innego islamskiego ugrupowania w Tajlandii, czy też osoby związane z Al-Kaidą.

Niepokoje na południu Tajlandii mają swoje przełożenie na sytuację w muzułmańskiej Maleszji, z której ludnością mieszkańcy Pattani są spokrewnieni językowo i religijnie. Już w latach 2000–2001 w Maleszji udaremniono dwa zamachy na amerykańskie okręty, które były zacumowane w portach tego kraju. Zamachy te były planowane według takiego samego scenariusza, jak atak na USS „Cole” przeprowadzony w Adenie 12 października 2000 r. Sytuacja ludności muzułmańskiej w Tajlandii wpływa także na radykalizację nastrojów bardziej religijnie nastawionej części społeczeństwa Maleszji, która domaga się od północnego sąsiada zmiany polityki w stosunku do islamskiej mniejszości.

Źródło: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/3942153.stm>
[dostęp: listopad 2012].

Na początku stycznia 2004 r. doszło do ataku na składnicę wojskową w prowincji Narathiwat, w którym zginęło czterech tajskich żołnierzy. Spalono też 18 świeckich szkół. Incydent ten był uważany za początek otwartej rebelii, która z różnym nasileniem trwa do chwili obecnej. Dzień później w trzech południowych prowincjach: Pattani, Yala i Narathiwat wprowadzono stan wojenny, a do walki z separatystami skierowano siły zbrojne. W walce z lekko uzbrojonymi rebeliantami, często tylko

w noże i maczety, armia odnosiła sukcesy. W dniu 28 kwietnia 2004 r., po symultanicznym ataku na 15 posterunków policji i wojska, rebelianci schronili się w meczecie w Krue Se, na który szturm przypuściły siły porządkowe. Zginęło 107 separatystów i 5 żołnierzy. Po tych wydarzeniach władze wprowadziły stan wyjątkowy. Siły bezpieczeństwa z coraz większą bezwzględnością dokonywały aresztowań, nierzadko torturując i mordując podejrzanych. Dochodziło też do licznych przypadków represjonowania ludności cywilnej, które pogłębiały niechęć wobec władzy w Bangkoku. Separatyści nie pozostawali dłużni, tylko w 2004 r. zabili ponad 200 osób – policjantów, żołnierzy, na-

³ Por. rozdział *Moro Islamic Liberation Front*.

⁴ Por. rozdział *Gerakan Aceh Merdeka*.

⁵ Por. rozdział *Dżimah Islamija*.

uczycieli, urzędników i buddyjskich mnichów. Szczególnym przypadkiem był incydent w miejscowości Tak Bai w październiku 2004 r. Po rozpędzeniu lokalnej demonstracji aresztowanych umieszczono w samochodach ciężarowych, aby przewieźć ich do baraków wojskowych w Pattani. W wyniku uduszenia śmierć poniosło 78 osób⁶. Rząd uznał, że przyczyną tego było osłabienie postem w muzułmańskim miesiącu ramadan.

W grudniu 2004 r. tajlandzkie lotnictwo rozrzuciło w południowej Tajlandii 120 mln origami, papierowych składanek w kształcie ptaków⁷. Akcja ta miała pokazać, że Tajlandia jest jedna i niepodzielna. Premier Thaksin Szinawatra, który był zwolennikiem twardej polityki wobec muzułmanów na południu kraju, deklarował, że rozrzucenie origami jest symbolem zjednoczenia całego narodu, niezależnie od istniejących różnic religijnych. Muzułmańska mniejszość przyjęła to jako prowokację i stwierdziła, że armia zrzuciła jej 400 ton śmieci. Gubernator prowincji Narathiwat, jednej z trzech w historycznym regionie Pattani, na którą zrzucano origami, do sprzątania wezwał dzieci, obiecując im jajko za 10 odniesionych papierowych ptaków, a za 30 – kilogram ryżu. W jednym z miejsc, gdzie tajscy wyznawcy buddyzmu czekali na pojawienie się samolotu, policja znalazła 10-kilogramową bombę.

Naturalnym skutkiem niezadowolenia mieszkańców był wzrost poparcia dla rebeliantów i nasilenie ich działalności. Dnia 12 września 2005 r. tajlandzka agencja prasowa TNA podała, że liczba ofiar śmiertelnych konfliktu na południu kraju przekroczyła tysiąc osób. Już wcześniej, w lipcu 2005 r., rząd określił prowincje Pattani, Yala i Narathiwat strefami wyjątkowego zagrożenia, objętymi specjalnymi uprawnieniami premiera w zakresie m.in. wyznaczania godzin policyjnych, zatrzymywania podejrzanych bez przedstawiania zarzutów i zwalniania służb bezpieczeństwa od odpowiedzialności sądowej. Według krytyków tej polityki oznaczało to przyzwolenie na łamanie praw człowieka. Raport Amnesty International ze stycznia 2006 r. zarzucał rządowi stosowanie wielu bezprawnych środków, jak arbitralne aresztowania, tortury, ignorowanie zabójstw i zaginięć. Rząd wydawał się koncentrować niemal w całości na militarnym rozwiązaniu konfliktu.

Rebelianci, mimo że są zdolni do dobrze zorganizowanych ataków, to nie są reprezentowani przez żadne ciało koordynujące, z którym można by podjąć rozmowy. Kiedy jednak we wrześniu 2006 r. władzę w Bangkoku przejęli wojskowi, to postanowili negocjować z rebeliantami. Zachęciło to separatystów do przeprowadzania dalszych ataków. Gdy sytuacja stała się groźna, władze tajskie powołały specjalną Komisję Pojednania Narodowego, na której czele stanął doświadczony dyplomata dwukrotnie pełniący funkcję premiera – Anand Panyarachun. Sformułował on w raporcie końcowym wiele wniosków, postulując m.in. utworzenie nieuzbrojonych lokalnych sił bezpieczeństwa (*santisena*), podejmowanie zdecydowanych działań wobec przedstawicieli oficjalnego aparatu władzy, którzy stosują przemoc, zwalczanie korupcji wśród lokalnych władz oraz promowanie w Pattani lokalnej kultury, tożsamości i języka jawi. Nie wysunął natomiast wniosku najważniejszego – aby nadać temu terytorium szerszą autonomię, czego rebelianci otwarcie się domagają.

⁶ W dniu 25 października 2005 r. tłumy protestujących zgromadziły się przed posterunkiem policji, domagając się uwolnienia sześciu mężczyzn podejrzewanych o kradzież broni. Naprzeciwko zgromadzonych stanęły siły zbrojne, które użyły amatek wodnych, gazu łzawiącego i broni palnej. Sześciu demonstrantów zginęło na miejscu. Zatrzymano 1,3 tys. uczestników zamieszek, upychając ich w ciężarówkach. Następnego dnia władze poinformowały, że 78 osób nie przeżyło zamknięcia w temperaturze przekraczającej na zewnątrz 30 stopni. Ofiary leżały jedne na drugich, niektóre z połamanymi kręgosłupami i kończynami. Premier Thaksin Szinawatra przyznał, że siły bezpieczeństwa popełniły błędy w czasie transportu, zapowiedział wszczęcie dochodzenia, ukaranie winnych i kontynuowanie polityki silnej ręki wobec separatystów.

⁷ Akcję rozrzucania origami rozpoczęto 5 grudnia 2004 r. o godz. 9.00 – dziewiątka to w Azji szczęśliwa liczba. Przeprowadziło ją 50 samolotów i helikopterów.

Konflikt trwa do chwili obecnej. Członkowie PULO i ich sympatycy prowadzą działalność terrorystyczną. Podkładają bomby i atakują przy użyciu samochodów pułapek posterunki wojska i policji oraz tajskie restauracje. We wrześniu 2006 r. trzy osoby zginęły, a około 70 zostało rannych w wyniku eksplozji trzech zdalnie odpalonych ładunków wybuchowych, ukrytych w motocyklach. Trzy inne bomby zdetonowane w tym samym czasie wyrządziły mniejsze straty. Do ataku doszło w mieście Hat Yai, w dzielnicy sklepów i hoteli chętnie odwiedzanej przez turystów. W kwietniu 2008 r. bomba podłożona na bazarze w Yala raniła 13 osób. We wrześniu tego samego roku poinformowano, że rebelianci zabili gubernatora okręgu administracyjnego Pattani⁸. Z kolei w sierpniu 2009 r., w wyniku wybuchu samochodu pułapki przed restauracją w Pattani zginęło co najmniej 20 osób.

W grudniu 2009 r. na pograniczu spotkali się przemierzy Tajlandii – Abhisit Vejjajiva i Malezji – Nadzib Tun Razak. Razem udali się do prowincji Narathiwat. Spotkanie nie przyczyniło się do spadku przemocy ze strony muzułmańskich separatystów. Sytuację pogorszyły protesty zwolenników i przeciwników byłego premiera na ulicach Bangkoku, które uniemożliwiły rządowi Tajlandii skoncentrowanie się na sytuacji bezpieczeństwa w południowej części kraju⁹. Operacja z udziałem kilkudziesięciu tysięcy żołnierzy, policjantów i sił paramilitarnych nie przyniosła oczekiwanych rezultatów. Na początku czerwca 2010 r. w dwóch atakach na południu kraju zginęło 8 członków sił bezpieczeństwa, 5 zostało zastrzelonych podczas patrolu, a 3 zginęło podczas wybuchu bomby podłożonej przy drodze. W październiku 2010 r. aresztowano 15 obywateli Pakistanu podejrzewanych o finansowanie terroryzmu. Jedna z tych osób została wskazana przez bank w prowincji Yala po tym, jak jej konto zasiliły osoby znajdujące się na liście osób objętych sankcjami ONZ. Aresztowani Pakistańczycy, ostatecznie oskarżeni o nielegalne wykonywanie pracy, przybyli do Tajlandii we wrześniu 2010 r. w celu zbierania funduszy na pomoc powodzianom. Nie wiadomo jednak, komu chcieli przekazać zarobione środki. W dniu 13 lutego 2011 r., również w prowincji Yala, eksplodowała bomba w pobliżu banku. Celem tego ataku był najprawdopodobniej konwój wojskowy. Wybuch wywołał pożar kilkunastu budynków. W wyniku zamachu zostało rannych 18 osób, w tym 3 żołnierzy. Nie ulegało wątpliwości, że sprawcami zamachu byli islamscy rebelianci. Od stycznia 2004 r. do końca 2011 r. w południowych prowincjach Tajlandii, w których trwała rebelia, zginęło około 5 tys. osób.

⁸ Gubernator Athafon Konlom, jadąc samochodem, został zaatakowany przez czterech motocyklistów, którzy otworzyli ogień z broni automatycznej. Mężczyzna stracił panowanie nad kierownicą. Jego samochód uderzył w budynek szkoły. Napastnicy wyciągnęli rannego z pojazdu i odcięli mu głowę.

⁹ W okresie poprzedzającym wybory uzupełniające do parlamentu w Bangkoku również dochodziło do zamachów terrorystycznych, których sprawcami byli najprawdopodobniej przedstawiciele rywalizujących ugrupowań, tzw. czerwonych i żółtych koszul. Najpierw podłożono bombę pod główną siedzibę partii Bhumjaithai, a w dniu wyborów, 25 lipca 2010 r., bomba umieszczona w koszu na śmieci eksplodowała na przystanku autobusowym, raniąc 10 osób.

RUCH DŻIHADU NA KAUKAZIE PÓŁNOCNYM

Konflikt czeczeński jest przykładem zdominowania walki o wyzwolenie narodowe przez islamską doktrynę dżihadu. W konflikcie tym wzięli udział bojownicy z różnych państw muzułmańskich. Już podczas pierwszej wojny w Czeczenii (zakończony podpisaniem 31 sierpnia 1996 r. porozumienia pokojowego w dagestańskim Chasawjurgie) republika zaczęła przekształcać się w strefę narastającego radykalizmu islamskiego, przyciągającego nie tylko Czeczeńców, lecz także przedstawicieli innych narodowości. Otworzyło to drogę wahhabizmowi i doprowadziło do poważnego kryzysu wewnątrz miejscowego islamu, zjawiska obserwowanego już wcześniej w Afganistanie i Bośni. Około 1995 r. Dagestan stał się ideologicznym centrum radykalnego islamu¹, Czeczenia natomiast dość szybko przekształciła się w jego swoisty poligon². W tym samym czasie grupa arabskich ochotników sformowała oddział pod dowództwem Chattaba³, bohatera walk przeciwko Rosjanom. Oddział ten wchodził w skład frontu centralnego czeczeńskich bojowników, którym dowodził Szamil Basajew⁴. Pierwszym wyczynem Chattaba było zorganizowanie w kwietniu 1996 r. udanej zasadzki przeciwko rosyjskiej kolumnie pancерnej. Zginęło wówczas

Źródło: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/3942153.stm>
[dostęp: listopad 2012].

¹ Przed rewolucją październikową w Dagestanie istniało około 10 tys. muzułmańskich szkół, w tym 2311 zarejestrowanych medres i 1700 meczetów, oraz mieszkało 5 tys. mułłów. W 1988 r. pozostało zaledwie 27 czynnych meczetów i ani jednej szkoły. W 1995 r. było już 1270 meczetów, przy których istniało 650 szkół religijnych. W następnych latach zbudowano jeszcze około 400 meczetów.

² Przywódcą północnokaukaskich radykałów w tamtym czasie był Bagautdin Mohamed Kebedow, dla którego niepodległość Dagestanu była równoznaczna z wprowadzeniem państwa wyznaniowego jako niezbędnego warunku. Brak wiary był dla niego nie do przyjęcia. Podczas pierwszej wojny rosyjsko-czeczeńskiej (1994–1996) Kebedow postulował konieczność rozpoczęcia dżihadu.

³ Chattab (1969–2002) był Saudyjczykiem. Naprawdę nazywał się Samir Saleh Abdullah. Lepiej był jednak znany jako Chattab alias Ibn al-Chattab, alias Habib Abderrahman lub Czarny Chattab. Od 1987 r. walczył w Afganistanie. W latach 1992–1993 brał udział w walkach w Tadżykistanie po stronie islamskiej opozycji, następnie zaś wyjechał do Dagestanu, gdzie poślubił miejscową dziewczynę. Zginął otruty przez rosyjskie służby specjalne w marcu 2002 r.

⁴ Szamil Basajew (1965–2006) w 1991 r. popierał prezydenta Rosji Borysa Jelcyna, gdy ten stawiał opór komunistycznemu puczowi Giennadija Janajewa. W tym samym roku Basajew wprowadził samolot z Mineralnych Wód w Rosji do Turcji, gdzie w trakcie konferencji prasowej zażądał odwołania stanu wyjątkowego w Czeczenii. Ostatecznie uwolnił zakładników, a tureckie władze pozwoliły mu na powrót do Czeczenii. W latach 1992–1993 wraz z czeczeńskimi ochotnikami i rosyjskimi oddziałami walczył przeciwko Gruzji po stronie separatystycznego rządu Abchazji. Szkolił się w obozach wojskowych w Rosji (1992) i Afganistanie (1994). W 1995 r. stanął na czele oddziału, który najechał na szpital w Budionnowsku. W 1996 r. był jednym z dowódców operacji odbicia Groznego. Ubiegał się o urząd prezydenta Czeczenii, przegrał jednak z Aslanem Maschadowem. Zgodził się objąć funkcję premiera, z której zrezygnował w 1998 r. W czasie drugiej wojny w Czeczenii był naczelnym dowódcą islamskich rebeliantów. Zginął w lipcu 2006 r.

Emir Chattab

Źródło: <http://www.frmtr.com/kisis-el-sayfam/4795559-funkvousun-kisis-el-sayfasi.html> [dostęp: listopad 2012].

95 Rosjan. Kilka dni później na targu w Groznym sprzedawano kasety wideo z nagraniem ukazującym, jak Chattab przyjmuje zwycięskie pozy na tle ciał rosyjskich żołnierzy. Po zakończeniu pierwszej wojny w Czeczenii Chattab zorganizował kilka obozów wojskowo-treningowych, w których muzułmańscy przedstawiciele różnych narodów Kaukazu przechodzili szkolenie. Według niektórych opinii był on również współorganizatorem komórki Al-Kaidy na Kaukazie.

W sierpniu 1999 r. oddział dowodzony przez Szamila Basajewa i Chattaba najechał na przygraniczny region Dagestanu i zajął wioski Karamachi oraz Czabanmachi. Ogłoszono powstanie Islamskiej Republiki Dagestanu. Zdecydowana większość mieszkańców regionu potraktowała dżihad jako zwykłą agresję. Wydarzenie to stało się *casus belli* drugiej wojny czeczeńskiej. Inną przyczyną wybuchu tego konfliktu były ataki na bloki mieszkalne w Moskwie, Riazaniu i Wołgodońsku, w których zginęło ponad 200 osób⁵. Władze Rosji oskarżyły o ich przeprowadzenie czeczeńskich separatystów, w tym Aczemeza Goczijajewa, a kilka dni później wydały rozkaz wejścia wojsk do Dagestanu. Według niektórych źródeł organizatorem tych ataków miały być rosyjskie służby specjalne, które w ten sposób chciały sprowokować nowy konflikt na Kaukazie. Interesująca była próba dokonania zamachu w Riazaniu, gdzie pojmano na gorącym uczynku dwóch agentów FSB przygotowujących ładunki w piwnicach jednego z budynków. Fakt ten wytłumaczono sprawdzaniem czujności tamtejszych służb bezpieczeństwa.

Byli agent FSB Aleksandr Litwinienko oraz historyk Jurij Felsztinskij w książce pt. *Wysadzić Rosję* dowodzili, że wymienione zamachy zostały przeprowadzone przez funkcjonariuszy FSB w celu usprawiedliwienia pacyfikacji Czeczenii. Po zdobyciu przez Rosjan Groznego w 2000 r. islamscy rebelianci przeszli do wojny partyzanckiej. Basajew stanął na czele zorganizowanego przez siebie batalionu najbardziej radykalnych bojowników odwołujących się do surowej interpretacji islamu. Od 2002 r. rebelianci zaczęli sięgać również po metody terrorystyczne. Największymi z serii ataków, jakie wstrząsnęły Rosją i pochłonięły setki ofiar, były zamach na moskiewski teatr na Dubrowce (październik 2002 r.)⁶ i zajęcie szkoły podstawowej w północnoosetyjskim Biesłanie (wrzesień 2004 r.)⁷. W grudniu 2004 r. bojownicy oddziału Jarmuk⁸ dokonali najazdu na

⁵ Dnia 8 września 1999 r. w wyniku potężnej eksplozji legł w gruzach 9-piętrowy budynek przy ul. Gurjanowa w Moskwie. Śmierć poniosły 94 osoby, a 150 zostało rannych. Cztery dni później silny wybuch zburzył 8-piętrowy dom przy Szosie Kaszyńskiej w stolicy Rosji. Zginęło 119 osób, ponad 200 zostało rannych. W obu przypadkach wykryto użycie materiałów wybuchowych. Dnia 16 września 1999 r. doszło do wybuchu przed 9-piętrowym blokiem mieszkalnym w Wołgodońsku, w którym zostało zabitych 17 osób.

⁶ W dniu 23 października 2002 r. czeczeńscy terroryści rozpoczęli okupację Teatru Muzycznego na Dubrowce w Moskwie, biorąc kilkuset widzów jako zakładników. Grupą 40 zamachowców, wśród których było 19 kobiet, dowodził Mowsar Barajew. W wyniku użycia gazu przez rosyjskie siły specjalne zmarło 129 zakładników, którym nie udzielono pomocy medycznej na czas, oraz 39 zamachowców (zostali zastrzeleni).

⁷ Dnia 1 września 2004 r., podczas uroczystości rozpoczęcia roku szkolnego, wzięto jako zakładników ponad 1250 osób. W wyniku działań rosyjskich sił bezpieczeństwa i od kul terrorystów zginęły 334 osoby, w tym 186 dzieci.

⁸ Nazwa odnosi się do historycznej bitwy nad rzeką Jarmuk w 636 r., podczas której muzułmanie pokonali wojska bizantyjskie. Oddział Jarmuk został utworzony w 2003 r. przez ochotników z Kabardyno-Balkarii

Nalczyk, stolicę Kabardyno-Bałkarii, rabując z miejscowego magazynu broń i amunicję, i dopuścili się masakry rosyjskich urzędników w Nazranii (Inguszetia). W następnym roku ponownie napadli na Nalczyk. Ich celem były lotnisko, komisariaty policji, prokuratura, koszary i więzienie. Podczas dwudniowych walk zginęło 95 ekstremistów.

Po ataku na moskiewskiej Dubrowce w październiku 2002 r. Szamil Basajew wydał oświadczenie, w którym ogłosił, że dokonały go samobójczynie z Brygady Rijadus Salihin (Ogrodu Pobożnych/Szlachetnych): *Gdy nasi szahidzi przybędą ponownie, ich jedynym celem będzie zadanie wrogowi maksymalnych strat. Zachwycamy się ich męstwem i zdecydowaniem. Oby Allah pozwolił nam równie dostojnie zakończyć swoje życie na Jego szlaku i w Jego imieniu. Allah Akbar!* Oświadczenie podpisał emir Brygady Rijadus Salihin – Abdullah Szamil Abu Idris. Był to Szamil Basajew, który przyjął nowe, arabskie nazwisko.

W 2004 r. pojawiły się informacje, że członkowie batalionu współpracują z Al-Kaidą. W przeszłości atakowali i zabijali Brytyjczyków i Holendrów na Kaukazie. Po atakach na Afganistan i Irak uznali USA za kraj „szatański”, deklarując podjęcie walki nie tylko z Rosją, ale i z całym Zachodem. Podobno Al-Kaida sprowadziła do Czeczenii 400 doświadczonych w walkach arabskich mudżahedinów. Ich dowódcą miał być muła Dadullah⁹. W 2004 r. terrorystki samobójcznie wysadziły m.in. dwa lecące samoloty pasażerskie¹⁰ oraz dokonały ataków na stacje metra w Moskwie¹¹ i uczestników festiwalu rockowego w stolicy Rosji¹², zabijając dziesiątki osób. Brygady Rijadus Salihin wznowiły aktywność w 2009 r. z polecenia Doku Hamadowicza Umarowa jako jednostka odpowiedzialna za przeprowadzanie zamachów poza granicami Kaukazu Północnego. Ugrupowanie przyznało się do zorganizowania kilkunastu spektakularnych zamachów, m.in. do spowodowania awarii Sajano-Szuszeńskiej Elektrowni Wodnej,

Szamil Basajew

Źródło: <http://czeczenia.blog.onet.pl/4-rocznica-smierci-Szamila-Bas,2,ID410267066,n> [dostęp: listopad 2012].

i podporządkowany Basajewowi.

⁹ Zatrzymany w 1999 r. w USA Algierczyk Ahmed Ressay oskarżony o przygotowanie serii zamachów terrorystycznych w Stanach Zjednoczonych (tzw. milenijny terrorizm) zeznał, że wie o obozach szkoleniowych Al-Kaidy w Czeczenii. Miano w nich rzekomo szkolić (na górskich terenach, np. w wąwozie Pankisi przy granicy z Gruzją) bojowników dla Osamy bin Ladena. Współpraca miała jednak mieć charakter dwustronny. Ressay stale obserwował w afgańskich obozach szkoleniowych Al-Kaidy czeczeńskich bojowników, którzy byli tam szkoleni do prowadzenia dżihadu skierowanego przeciwko Rosji.

¹⁰ Dnia 24 sierpnia 2004 r. członkinie czeczeńskich Saraja al-Islambuli (Brygad Islambuliego) – Amanta Nagajewa i Sacita Dżebirchanowa – zdołały przemyścić elementy ładunków wybuchowych na pokład dwóch samolotów rejsowych (Volga Avia Express do Wołgogradu i Sibir Airlines do Soczi), startujących w odstepie kilku minut z moskiewskiego lotniska Domodiedowo. Terrorystki złożyły bomby podczas lotu i doprowadziły do ich zdetonowania. Obie maszyny rozbiły się odpowiednio: w rejonie Tuły i Rostowa nad Donem. Zginęło ponad 90 osób.

¹¹ W dniu 6 lutego 2004 r. czeczeńska terrorystka wysadziła się w moskiewskim metrze w pobliżu stacji Awtozawodskaja. Zginęło wówczas ponad 40 osób. Dnia 31 sierpnia 2004 r. Roza Nagajewa odpałała bombę w pobliżu stacji metra Rożskaja. Zginęło co najmniej 10 osób, a ponad 50 zostało rannych.

¹² W dniu 5 lipca 2003 r. dwie Czeczenki wysadziły się przy wejściu na festiwal rockowy na moskiewskim lotnisku Tuszyno, zabijając 14 osób i raniąc ponad 60.

samobójczego zamachu na posterunek milicji w Inguszetii, zamachu na prezydenta tej republiki – Junus-beka Jewkurowa – oraz do wykolejenia pociągu Newski Express.

Niektóre zdarzenia mogą świadczyć o dużym zainteresowaniu czeczeńskich rebeliantów wykorzystaniem materiałów radioaktywnych z zakładu spalania odpadów „Radon” pod Groznym. W grudniu 1999 r. rosyjskie wojska odkryły pod Gudermesem dwie 200-litrowe beczki z odpadami radioaktywnymi, które – zgodnie z dokumentacją – miały być zniszczone jeszcze w 1983 r. W kwietniu 2001 r. dwa kontenery z materiałami radioaktywnymi odkryto w Groznym. Oględziny miały wskazywać na próby wyprodukowania przez rebeliantów amunicji (granatów i pocisków do granatników), zawierającej materiał radioaktywny. W lipcu 2002 r. Czeczeni usiłowali pozyskać od przemysłowców w Kazachstanie promieniotwórczy osm-187. Wreszcie we wrześniu 2003 r. rosyjskie MSZ poinformowało, że w Nojabrsku, w autonomicznym okręgu Jamal-Nenzen na północnej Syberii, z terenu przedsiębiorstwa naftowego skradziono kontener z radioaktywnym cecem, należący do francuskiej spółki Schlumberger. Aktywność czeczeńskich ekstremistów w zakresie prób pozyskiwania materiałów radioaktywnych znacznie zmalała po zlikwidowaniu przez rosyjskie służby specjalne w latach 2004–2006 ich najważniejszych liderów.

Wraz z falą arabskich ochotników do Czeczenii płynęły pieniądze z Arabii Saudyjskiej i innych krajów znaną z Zatoki Perskiej. Według niektórych źródeł dżihad w Czeczenii był zasilany kwotą około jednego miliona dolarów miesięcznie. Pod wpływem wahhabickiej ideologii w 2002 r. dokonano poprawek w konstytucji Czeczeńskiej Republiki Iczkerii, przyjętej 10 lat wcześniej. Wprowadzono zapis, że Czeczenia jest państwem islamskim, a *Koran* jest źródłem wszystkich praw obowiązujących na jej terytorium. Wydarzeniem potwierdzającym tezę o rosnącej fali czynnika religijnego w ideologii bojowników było również objęcie przywództwa w ich obozie po śmierci Asłana Maschadowa¹³ w marcu 2005 r. przez przewodniczącego sądu szariackiego Achmeda Fajruza Abdula Chalima Saduławewa¹⁴. Po objęciu władzy Saduławew przystąpił do wdrażania własnej koncepcji polityczno-religijnej, której elementami były: osłabienie ideologii narodowyzwoleńczej na rzecz ideologii islamskiej, odnowa moralna narodu czeczeńskiego zgodna z zasadami islamu, objęcie powstaniem całego Kaukazu, odcięcie się od zachodnich wartości, walka z miejscowymi skorumpowanymi i „bezbożnymi” władzami i „niewiernymi” Rosjanami. Realizując politykę wewnętrzną, Saduławew przeprowadził reformę struktur władz separatystów polegającą m.in. na usunięciu z nich ludzi wyznających ideologię narodową, zastąpieniu ich islamskimi radykałami i pozba-

¹³ Asłan Maschadow (1951–2005) był generałem Armii Radzieckiej. W 1992 r. został zastępcą, a od 1993 r. szefem sztabu czeczeńskich sił zbrojnych. Kierował obroną Groznego podczas pierwszej wojny czeczeńskiej. Podpisał większość rosyjsko-czeczeńskich porozumień. W 1997 r. został prezydentem Czeczenii. Był zwolennikiem niepodległości republiki, ale twierdził, że należy dążyć do pokojowego ułożenia stosunków z Rosją. Kilkakrotnie podejmowano próby dokonania zamachu na jego życie. Po wybuchu drugiej wojny w Czeczenii ukrywał się i prowadził działania partyzanckie. Przygotował plany najsłynniejszych operacji partyzanckich, które przyniosły sławę Szamilowi Basajewowi i Ruslanowi Gelajewowi. W 2005 r. zaproponował jednostronny rozejm i powtórzył apel o negocjacje pokojowe z Moskwą. Propozycje te jednak nie zostały przyjęte. Zginął 8 marca 2005 r. podczas operacji sił specjalnych FSB we wsi Tolstoj-jurt.

¹⁴ Achmed Fajruz Abdul Chalik Saduławew (1967–2006) według niektórych źródeł należał do najbardziej zaufanych ludzi Maschadowa. Inne źródła podawały natomiast, że przede wszystkim był sprzymierzeńcem Szamila Basajewa, który wymusił na Maschadowie uznanie go za swego następcę. Studiował islam u najsłynniejszych duchownych w Czeczenii i działał w Ruchu Odrodzenia Islamskiego. Po wybuchu drugiej wojny czeczeńskiej był wiceprezydentem Czeczeńskiej Republiki Iczkerii. Saduławew był zwolennikiem islamskiego fundamentalizmu i prowadzenia walki zbrojnej aż do wyparcia Rosjan z Kaukazu. Zginął w czerwcu 2006 r. w Argunie. Jego następcą został Doku Umarow.

wieniu wpływu na wydarzenia w Czechenii przywódców separatystów przebywających na emigracji. Działalność Sadułaiewa oraz powszechny szacunek, jakim w związku z doskonałą znajomością *Koranu*, hadisów¹⁵ i przepisów prawa koranicznego cieszył się on wśród północnokaukaskich bojowników islamskich, sprawiały, że stopniowo zaczął wyrastać na ich duchowego przywódcę. W styczniu 2006 r. Szamil Basajew ogłosił nawet, że Sadułaiew ma wkrótce zostać imamem Kaukazu. Zabicie Sadułaiewa uniemożliwiła jednak realizację tych planów.

Śmierć Sadułaiewa była początkowo równoznaczna z kryzysem przywództwa ideowego wśród bojowników. Nie oznaczała jednak odejścia od ideologii islamskiej, która od wybuchu wojny umacniała się na Kaukazie niezależnie od tego, kto w danej chwili stał na czele czecheńskich separatystów. Potwierdzeniem tej tezy było objęcie funkcji prezydenta Czecheńskiej Republiki Iczkerii przez Doku Umarowa¹⁶, który nie miał aż takiej charyzmy, jak jego poprzednik. W październiku 2007 r. Umarow proklamował utworzenie Islamskiego Emiratu Kaukazu. Na antenie Radia Marucho stwierdził wówczas: *Wbrew spodziewanym protestom wrogów i obłudników, nie jest to abstrakcyjne, wirtualne państwo. Obecnie w Afganistanie, Iraku, Somalii, Palestynie walczą nasi bracia. Naszym wrogiem jest nie tylko Rosja, ale wszyscy, którzy prowadzą wojnę przeciw islamowi i muzułmanom są naszymi wrogami. Ja, emir kaukaskich mudżahedinów, jestem jedyną legalną władzą na tych terytoriach, na których mudżahedini złożyli mi przysięgę jako przywódcy dżihadu. Ogłoszenie powstania Kaukaskiego Emiratu jest naturalnym zwieńczeniem wieloletniego procesu islamizacji ideologii czecheńskich bojowników.* To wystąpienie wywołało ostrą krytykę przedstawicieli czecheńskiej diaspory na Zachodzie, którzy wezwali podziemne czecheńskie władze i czecheńskich bojowników do wypowiedzenia posłuszeństwa Umarowowi. Liderzy czecheńskich separatystów na Zachodzie stwierdzili wprost, że wystąpienie Umarowa było prowokacją Moskwy, która chce powiązać ruch czecheński z Al-Kaidą i ułatwić rosyjskim siłom ostateczne rozprawienie się z rebeliantami¹⁷. Umarowa

Doku Umarow

Źródło: <http://ansarulhaqq.wordpress.com/2010/08/02/neuer-amir-fur-kaukasus-emirat/> [dostęp: listopad 2012].

¹⁵ Przekazy dotyczące słów i czynów proroka Muhammada.

¹⁶ Doku Hamadowicz Umarow (ur. 1964 r.) podczas pierwszej wojny czecheńskiej dowodził oddziałem partyzanckim, a po jej zakończeniu został mianowany na stopień generała. W rządzie Asłana Maschadowa pełnił krótko funkcję sekretarza Rady Bezpieczeństwa i szefa Urzędu do Walki z Przestępczością. Po wybuchu drugiej wojny w Czechenii został dowódcą frontu zachodniego. W sierpniu 2004 r. mianowany ministrem bezpieczeństwa państwowego w strukturze władz rebelianckich. W czerwcu 2005 r. prezydent Abdul Chalim Sadułaiew wyznaczył go na swojego zastępcę. Rosjanie wielokrotnie podawali informacje o śmierci Umarowa. W listopadzie 2007 r. prezydent Czechenii Ramzan Kadyrow ogłosił w mediach, że posiada niezbite dowody świadczące o ciężkiej chorobie Umarowa, którego wezwał do poddania się. Prorosyjskie władze Czechenii próbowały skłonić Umarowa do kapitulacji jeszcze w 2007 r. Ogłosiły wówczas, że dobrowolnie poddał się jego starszy brat – Achmed. Doniesienia te zdementowało otoczenie lidera czecheńskich bojowników, twierdząc, że Achmed Umarow został zakładnikiem Kadyrowa.

¹⁷ W lutym 2003 r. Departament Stanu USA wpisał na prośbę Rosji trzy czecheńskie ugrupowania polityczne i zbrojne na swoją listę organizacji terrorystycznych. Były to: Brygady Kamikadze Męczenników, Zjednoczone Siły Zbrojne Mudżahedinów Kaukazu i Kongres Narodów Iczkerii i Dagestanu. Wszystkie te

miał wspierać m.in. Jordańczyk Abu Muhammad al-Makdisi, jeden z ideologów międzynarodowego terroryzmu i były współpracownik irackiej Al-Kaidy kierowanej przez Abu Musaba az-Zarkawiego.

Czeceńscy bojownicy publikują w internecie wiele oświadczeń, informacji i komentarzy na temat wydarzeń w republice i związanych z działalnością separatystów. Portalem najczęściej wykorzystywanym w tym celu jest www.kavkazcenter.com, który – chociaż oficjalnie dementuje jakiegokolwiek związki z rebeliantami – to jawnie z nimi sympatyzuje. Portal ten koncentruje się na akcentowaniu działań politycznych i zbrojnych prowadzonych przez mudżahedinów.

Innym popularnym czeceńskim portalem był powstały na początku 1999 r. (przed atakiem Basajewa na Dagestan) portal Kavkaz Center (www.kavkaz.org). Serwis informacyjny, założony przez Mowladiego Udugowa, byłego ministra informacji w rządzie Dżohara Dudajewa, przedstawiał alternatywny – w stosunku do mediów oficjalnych – obraz wojny w Czeczenii i sytuacji na Kaukazie. W publikowanych doniesieniach uwypuklał aktywność czeceńskich bojowników i wielkość strat rosyjskich wojsk. Separatyści koncentrowali się na prowadzeniu spójnej działalności propagandowej za pośrednictwem witryny www.kavkazcenter.com (redagowanej w językach rosyjskim, angielskim i tureckim) oraz jej wersji funkcjonujących pod adresami: www.kavkazcenter.net, www.kavkazcenter.info, www.kavkaz.org.uk, www.kavkaz.uk.com i www.kavkaz.tv.

W ciągu ostatnich lat czeceńscy separatyści, którzy nie stanęli po stronie promoskiewskiej władzy Ramzana Kadyrowa¹⁸, zwrócili się w stronę muzułmańskiego radykalizmu. Niewątpliwie brutalne postępowanie rosyjskich sił bezpieczeństwa i służb wiernych Kadyrowowi wzmacniały radykalizację postaw i kierowały aktywność separatystów w stronę działalności terrorystycznej. Siły te dążyły jednocześnie do przeniesienia konfliktu poza Czeczenię. W 2005 r. utworzono tzw. Front Kaukaski, podzielony na sektory, którym odpowiadały terytoria poszczególnych republik. Miało to zapewnić koordynację akcji bojowników. Ogromne znaczenie miała również ewolucja ideologii czeceńskich separatystów od narodowowyzwoleńczej do islamskiej. Wpłynęło to na zbliżenie czeceńskich bojowników i muzułmańskich grup zbrojnych

Ramzan Kadyrow

Źródło: <http://politkowska.blox.pl/2009/04/Putin-swiety-m-czlowiekiem.html> [dostęp: listopad 2012].

grupy w większym lub mniejszym stopniu były związane z Szamilem Basajewem.

¹⁸ Ramzan Kadyrow (ur. 1976 r.) podczas pierwszej wojny czeceńskiej walczył przeciwko Rosjanom, a podczas drugiej, wraz z ojcem Achmedem, stanął po ich stronie. Po dojściu do władzy Achmeda Kadyrowa zorganizował służbę bezpieczeństwa złożoną głównie z amnestionowanych byłych separatystycznych bojowników i dowodził nią. Służba ta stała się prywatną armią klanu Kadyrowów. Po śmierci ojca w maju 2004 r. Ramzan stanął na czele władz, a w 2007 r., z woli Kremla, został prezydentem Czeczenii. Swą pozycję w republice umocnił walką, zdradą, prześladowaniami przeciwników i ich rodzin oraz zastraszaniem.

w pozostałych republikach w ramach dążenia do ustanowienia szariatatu na Kaukazie i przełożyło się na przeniesienie konfliktu do Inguszetii i Dagestanu. Obecnie sytuacja w Czeczenii jest dużo stabilniejsza. Kadyrowowi udało się skupić wokół siebie znaczną część dawnych separatystów. W Grozным, zniszczonym podczas wojny, a teraz odbudowywanym za pieniądze federalne, zbudowano wielki meczet. Kadyrow wprowadził elementy prawa islamskiego w republice, m.in. wymóg noszenia przez kobiety chust na głowach w miejscach publicznych, ograniczył sprzedaż alkoholu i zezwolił na poligamię. W Czeczenii ma również powstać szpital psychiatryczny, w którym główną metodą terapeutyczną będzie lektura *Koranu*. Pomysłodawcami wybudowania takiej placówki byli miejscowi duchowni, wsparcia finansowego zaś udzielił Ramzan Kadyrow, coraz bardziej znany z wdrażania konserwatywnej muzułmańskiej obyczajowości w republice.

Politycznej stabilizacji w Czeczenii (w kwietniu 2009 r. Kreml ogłosił zakończenie operacji antyterrorystycznej w tej republice) towarzyszył wzrost zagrożenia w innych kaukaskich republikach i w samej Rosji. Od połowy lat 90. XX w. do końca 2009 r. przeprowadzono w niej 36 zamachów terrorystycznych. Ataki bojowników rozprzestrzeniły się na Dagestan, Inguszetię i Kabardyno-Bałkarię. Ofiarami zamachów są milicjanci, żołnierze oraz przedstawiciele lokalnych i federalnych władz. Ekstremiści dokonują odważnych ataków na siedziby sił bezpieczeństwa i administracji. W 2009 r. w Dagestanie i Inguszetii wybuchały walki z ocenianymi na kilkuset ludzi siłami islamskiego podziemia, dążącego do utworzenia na Kaukazie emiratu. W walkach wciąż biorą udział zagraniczni ochotnicy z krajów arabskich. W czerwcu 2009 r. zginął inguski wicepremier i sędzia Sądu Najwyższego. W tym samym miesiącu został zabity minister spraw wewnętrznych Dagestanu Adilgerej Magomedtagirow, jego brat i kilka innych osób, które zostały ostrzelane z broni maszynowej, gdy wracały z weselnego przyjęcia. Ciężko ranny został też podczas zamachu prezydent Inguszetii Junus-bek Jewkurow. W lipcu nieznanymi sprawcami zabili tamtejszego ministra budownictwa. W sierpniu 2009 r. w inguskim Nazranii terrorysta samobójca wjechał samochodem wyładowanym materiałami wybuchowymi w bramę miejscowej komendy milicji. W wyniku eksplozji zginęło ponad 20 milicjantów, a ponad 70 zostało rannych. Rany odniosło również około 60 cywilów. W tym samym miesiącu poinformowano o zabiciu obywatela Algierii, znanego jako „doktor Muhammad”, który miał być lokalnym koordynatorem Al-Kaidy i odpowiadał za operacje na Kaukazie prowadzone przez dżihadystów. Przybył on do Federacji Rosyjskiej w 1999 r. Przedstawiciele rządu Algierii poinformowali, że podejrzewają Al-Kaidę o wysyłanie zwerbowanych w tym kraju terrorystów do Czeczenii, Dagestanu oraz całego regionu Kaukazu Północnego. Tego typu werbunki miały być prowadzone już od 1990 r. W wielu przypadkach to właśnie Algierczycy mieli być przedstawicielami Al-Kaidy w Czeczenii.

Dzięki takiej współpracy było możliwe przeprowadzenie w 2009 r. ataków na siły bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej w Dagestanie. W lutym 2010 r. został zabity kolejny organizator siatki Al-Kaidy na Północnym Kaukazie – Egipcjanin Mohmad Mohammad Szaban alias Sajf al-Islam¹⁹, będący podobno najbliższym współpracownikiem Doku

¹⁹ Według informacji FSB terrorysta został zastrzelony podczas próby zatrzymania samochodu, którym się poruszał. W trakcie operacji zginął też jego współpracownik, Ibrahim Magomedow, u którego mieszkał w ostatnim czasie Szaban. Szaban był poszukiwany na wniosek Egiptu międzynarodowym listem gończym za działalność terrorystyczną. Na początku lat 90. XX w. uczestniczył w walkach w Afganistanie. Przebywał też w Sudanie, Somalii, Libanie i Gruzji. W 1992 r. przybył do Czeczenii jako przedstawiciel Al-Ichwan al-Musulimin (Braci Muzułmanów) i aktywnie uczestniczył w działaniach bojowych. W tym samym czasie wspólnie z Chattabem zorganizował siatkę Al-Kaidy na Kaukazie Północnym. Według informacji FSB Szaban

Umarowa. Na początku marca tego samego roku zginął z kolei Aleksandr Tichomirow alias Szejkh Said Buriacki. Zdobył on sławę zamachowca i szkoleniowca terrorystów samobójców, dokonujących na jego rozkaz ataków na milicję i wojsko. Oskarżono go m.in. o zamach na komendę milicji w Nazranii w sierpniu 2009 r., na pociąg Newski Express w listopadzie 2009 r.²⁰ i prezydenta Inguszetii tego samego roku. W połowie marca 2010 r. został zabity kolejny arabski ochotnik – Abu Chalid. Przebywał on w Czeczenii od 13 lat. Zajmował się prowadzeniem technicznych i psychologicznych szkoleń bojowników mających na celu przygotowanie ich do przeprowadzania ataków terrorystycznych. W dniu 22 marca 2009 r. w trakcie akcji przeprowadzonej przez specnaz FSB zginął Sałambek Achmadow zwany „emirem Groznego”. W tym samym miesiącu w Nalczyku podczas wymiany ognia z milicją zginął Anzor Astemirow, bliski współpracownik Doku Umarowa. Był on oskarżany o udział w zorganizowaniu w 2005 r. ataku rebeliantów na obiekty rządowe w tym mieście. W czerwcu 2010 r. rosyjskie służby schwytały Magasa – przywódcę ds. operacyjnych emiratu kaukaskiego i jedną z najważniejszych jego postaci. W sierpniu tego samego roku zginął w akcji przeprowadzonej przez specnaz FSB Sajfullah Gubdenski alias Magomed Ali Wagabow, były komendant frontu dagestańskiego i zwierzchnik Najwyższego Sądu Szariackiego Emiratu Kaukaskiego. Był oskarżany przez rosyjskie władze o zorganizowanie zamachów w moskiewskim metrze w marcu

Flaga Islamskiego Emiratu Kaukazu

2010 r. W styczniu 2011 r. śmierć w walce z rosyjskimi siłami specjalnymi poniósł Adam Gusejnow alias emir Hasan, zastępca przywódcy dagestańskiego dżihadu – Israpila Walidżanowa. Zdaniem dowódcy wojsk wewnętrznych MSW Federacji Rosyjskiej gen. Nikołaja Rogożkina, w 2010 r. zlikwidowano na terenie Kaukazu Północnego ponad 100 bojowników, ale wciąż działania prowadzi tu od 500 do 800 ekstremistów.

W 2009 r. w Dagestanie doszło do 60 aktów terrorystycznych i 128 zbrojnych potyczek pomiędzy bojownikami a siłami bezpieczeństwa. Zginęło lub zostało rannych około 430 osób, w tym 90 cywili. W tym samym czasie w republice Kabardyno-Balkarii zlikwidowano osiem baz należących do islamskich bojowników i przejęto znaczne ilości broni, amunicji i materiałów wybuchowych. W Dagestanie zatrzymano wielu członków Islamskiego Ruchu Nurcu Fethullaha Gülena. Wśród aresztowanych byli obywatele dziesięciu państw, w tym siedem osób pochodzących z Azerbejdżanu i jedna z Turcji.

miał także utrzymywać ściśle kontakty z prezydentem Czeczenii Dżoharem Dudajewem. W latach 1996–1998 Szaban stał na czele miejscowego oddziału Benevolence International Foundation (Międzynarodowej Fundacji Dobroczyńności), działającej w Groznm. W tym okresie zorganizował też centrum szkoleniowe terrorystów „Kaukaz” i prowadził naukę w zakresie przygotowania i wykorzystania materiałów wybuchowych. Podczas drugiej wojny czeczeńskiej Szaban był doradcą Aślana Maschadowa ds. religijnych oraz najbliższym współpracownikiem Szamila Basajewa. W ostatnim czasie, według informacji FSB, był „prawą ręką” Doku Umarowa i pełnił funkcję szefa Sztabu Generalnego Islamskiego Emiratu Kaukazu. Miał odpowiadać za zorganizowanie i przeprowadzenie najgroźniejszych zamachów terrorystycznych.

²⁰ W dniu 28 listopada 2009 r. terrorysty podłożyli bombę, której eksplozja zniszczyła tory i wykołubiła pociąg ekspresowy jadący z Moskwy do Petersburga. W zamachu zginęło 26 osób, a ponad 100 zostało rannych.

Zarzucono im próbę agitowania na rzecz przyjęcia członkostwa w ruchu religijnym zakazanym w Rosji. Turek Ali Ihsan Erdemir jest koordynatorem działań tej organizacji w Federacji Rosyjskiej. Przy zatrzymanych znaleziono książki o treściach ekstremistycznych oraz wykaz wydatków na promowanie ruchu, których łączny koszt przekroczył 72 tys. dolarów.

Od początku 2010 r. postępowała dalsza destabilizacja Dagestanu, którą zapoczątkowała seria akcji terrorystycznych. Między innymi w samobójczym zamachu na posterunek milicji drogowej w Machaczkałe zginęło kilku funkcjonariuszy. Coraz większa, niemal planowa, destabilizacja republiki oraz wzrost przestępczości i aktywności islamskiego podziemia spowodował, że Kreml na sprawy Kaukazu zwrócił jeszcze większą uwagę niż dotychczas. W dniu 19 stycznia 2010 r. prezydent Dmitrij Miedwiediew powołał nowy okręg administracyjny – Północnokaukaski Okręg Federalny – ze stolicą w Piatigorsku²¹. Ofensywa przeprowadzona przez siły bezpieczeństwa przyniosła ekstremistom znaczne straty i nieco osłabiła ich aktywność. W listopadzie 2010 r. zanotowano jednak nową fazę tej aktywności w Dagestanie. W dniu 11 listopada w Machaczkałe grupa bojowników przeprowadziła serię ataków na funkcjonariuszy milicji. Zginęło siedmiu milicjantów i czterech napastników, którzy poruszali się samochodem osobowym i strzelali do milicyjnych patroli. Gdy po godzinie zostali zablokowani – wysadzili się w powietrze.

W 2010 r. kaukasky radykałowie przeprowadzili 238 zamachów, tj. o 38 proc. więcej niż rok wcześniej. I choć liczba ofiar śmiertelnych spadła z 892 do 178, to na liście punktów zapalnych coraz bardziej zaczęła się wyróżniać dość spokojna do niedawna Kabardyno-Bałkaria. Pod względem liczby zamachów republika ta wyprzedziła Czeczenię, plasując się za Dagestanem. W połowie lutego 2011 r. zamachowcy samobójcy przeprowadzili dwa ataki na siły bezpieczeństwa w miejscowości Gubden w Dagestanie. Zginęły dwie osoby, a ponad 20 zostało rannych. W odpowiedzi funkcjonariusze służb bezpieczeństwa porwali kilku mieszkańców Gubden podejrzewanych o powiązania z rebeliantami. Niektórych z nich znaleziono później martwych ze śladami tortur. Zdaniem organizacji praw człowieka oraz krytyków władz Dagestanu mianowanych przez Kreml do eskalacji przemocy w republice przyczyniają się same siły bezpieczeństwa i policja, dopuszczając się m.in. morderstw, bezprawnych aresztowań i uprowadzeń. Ponadto organizacje i krytycy, o których mowa, podkreślają, że dla młodych mężczyzn przyłączenie się do islamskich rebeliantów jest często jedynym wyborem. Niewątpliwie napięcie w Dagestanie jest związane także z obecnością rywalizujących z sobą klanów biznesowo-przestępczych dysponujących własnymi, dobrze uzbrojonymi, oddziałami.

Na obszarze Dagestanu działają zbrojne grupy dżihadowskie tzw. dżamaty, m.in.: Dżama'at asz-Szariat (Grupa Szariatu), Dżama'at Sajf Allah (Grupa Miecz Boga) i Dżama'at Dżund Allah (Grupa Armii Boga). Ich celem jest wyzwolenie Dagestanu spod okupacji Rosji i utworzenie emiratu. Według doktryny tych ugrupowań prowadzenie dżihadu jest obowiązkiem każdego muzułmanina i dozwolone jest zabijanie osób, które nie odpowiadają na wezwanie do świętej wojny, sprzeciwiają się wprowadzeniu szariatu lub pomagają wrogowi. Grupy dżihadystyczne dysponują własnym studium produkcji medialnych – Nuruddin-Media – oraz stroną internetową²². Dagestan jest obecnie naj-

²¹ W skład nowego okręgu weszły: Czeczenia, Dagestan, Inguszetia, Kabardyno-Bałkaria, Karaczajo-Czerkiesja, Osetia Północna i Kraj Stawropolski. Stanowisko wicepremiera ds. Kaukazu Północnego oraz prezydenckiego pełnomocnika w utworzonym okręgu federalnym objął Aleksandr Chłoponin, dotychczasowy gubernator Kraju Krasnojarskiego.

²² Strona internetowa Dżama'at asz-Szariat istnieje od marca 2007 r. i była wymieniana jako kolejna,

bardziej niestabilną republiką Kaukazu Północnego. Do różnego rodzaju aktów przemocy dochodzi tam niemal codziennie, a władze nie są w stanie zapobiegać przestępczości i aktywności terrorystycznej. Działa tam dobrze zorganizowane islamskie podziemie ekstremistyczne, a sytuację dodatkowo komplikują porachunki etniczne i klanowe. Panuje tu patologiczny system społeczno-ekonomiczny oparty na korupcyjnych układach klanowo-mafijnych. Te klany biznesowo-przestępcze rywalizują z sobą, nierzadko posiłkując się własnymi, jak już było wspomniane, dobrze uzbrojonymi oddziałami. Tylko w czerwcu 2011 r. muzułmańscy ekstremiści przeprowadzili tam 33 operacje zbrojne. Życie w nich straciło 28 funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa i policji, a ranne zostały 44 osoby. W pierwszym półroczu 2011 r. w Dagestanie zginęło około 100 bojowników, a 118 zostało zatrzymanych.

Jesienią 2010 r. doszło do rozłamu w grupie dowódczej czeczeńskiego dżihadu. Kilku komendantów wypowiedziało posłuszeństwo dotychczasowemu przywódcy Doku Umarowowi i wybrało spośród siebie nowego emira. Został nim Husajn Gakajew. Był to kolejny etap pogłębiających się podziałów w czeczeńskim podziemiu. Bunt komendantów wybuchł już latem, ale po tym, jak Umarow awansował w powstańczym przywództwie, próbował przekonać ich do siebie. Ogłosił wtedy swoim zastępcą i następcą Asłambeka Wadałowa. W sierpniu, podczas polowej narady, najważniejsi spośród czeczeńskich komendantów, tj. Wadałow, Gakajew i Tarhan Gazijew, zmusili jednak Umarowa do podania się do dymisji, oskarżając go o beczynność, porzucenie sprawy niepodległości Czeczenii i zbyt częste sięganie po terrorizm jako oręż w walce z Rosją. Do buntu przyłączył się wówczas arabski ochotnik, komendant Muhannad Jusuf Muhammad „Emiracki”, uważany za szefa kaukaskiej filii Al-Kaidy i skarbnika kaukaskiego dżihadu, który szukał pomocy finansowej w krajach nad Zatoką Perską. Dzień po opublikowaniu orędzia z dymisją Umarow wszystko odwołał i oskarżył swoich czeczeńskich towarzyszy o wywołanie buntu. Poparli go emirowie z kaukaskich republik Kabardyno-Bałkarii i Dagestanu. We wrześniu emirowie ci wraz z Umarowem oskarżyli komendantów o zdradę i zapowiedzieli, że zostaną oni ukarani przez powstańczy trybunał szariacki. Takim samym procesem i surową karą kaukascy emirowie zagrozili wcześniej skonfliktowanemu z Umarowem Achmedowi Zakajewowi, przywódcy czeczeńskiego ruchu niepodległościowego, od lat przebywającemu na emigracji w Londynie.

W październiku 2010 r. Zakajew stwierdził, że czeczeńscy komendanci rozczarowani przywództwem Umarowa, jego lekceważeniem niepodległości Czeczenii i skłonnościami do fanatyzmu i terroryzmu, wypowiedzieli mu posłuszeństwo i przeszli pod przywództwo ruchu niepodległościowego. Jednocześnie rozwiązał swój gabinet na uchodźstwie i ogłosił, że od tej pory za najważniejszy organ władzy w Czeczenii uważa Państwowy Komitet Obrony Madżlisul Szura kierowany przez Husajna Gakajewa. Już w sierpniu 2010 r. Doku Umarow rozwiązał przedstawicielstwo Emiratu Kaukaskiego za granicą i odwołał ze stanowiska Szamsettina Batukajewa, byłego przewodniczącego czeczeńskiego sądu szariackiego, który na stanowisku głównego przedstawiciela emiratu za granicą zastąpił Umara Dakajewa. Liderzy wierni Umarowowi oznajmili natomiast, że bunt trzech, choćby i ważnych, czeczeńskich komendantów nie oznacza odejścia Czeczenów od walki o islamski kalifat na Kaukazie.

W zapisie wideo opublikowanym na stronie internetowej kaukaskich bojowników 7 lutego 2011 r. Doku Umarow przyznał się do wydania rozkazu przeprowadzenia zamachu terrorystycznego na moskiewskim lotnisku Domodiedowo (24 stycznia

2011 r.) i zapowiedział kolejne zamachy. Oświadczenie to potwierdziło, że mimo rozłamu, do jakiego doszło w kaukaskim zbrojnym podziemiu jesienią 2010 r., Emirat Kaukaski wciąż dysponuje potencjałem do podejmowania działań terrorystycznych na dużą skalę, a Umarow zachował dominującą pozycję wśród bojowników. Oświadczenie Umarowa pojawiło się trzy dni po poprzednim, w którym zapowiedział „rok krwi i łez” dla Rosji i zaapelował do rosyjskiego społeczeństwa, aby skłoniło władze do wycofania się z Kaukazu oraz do zaprzestania prześladowań przedstawicieli narodów kaukaskich. Umarowowi towarzyszył w tym nagraniu emir Hamza, przywódca Brygady Rijadus Salihin, mającej zajmować się rekrutacją i szkoleniem zamachowców samobójców (tym razem lider Emiratu Kaukaskiego określił ich liczbę na 50–60 osób). Jednocześnie przywódcy islamskich radykałów z Nadwołżańskiego Okręgu Federalnego zwrócili się do Emiratu Kaukaskiego z prośbą o wysłanie do nich grupy bojowników mających doświadczenie w prowadzeniu akcji dywersyjnych, którzy mogliby pomóc w zorganizowaniu obozów w wyższych partiach Uralu, zwiększeniu efektywności działań dywersyjno-bojowych na Powołżu i określeniu strategicznej współpracy pomiędzy bojownikami z Kaukazu i Uralu. W tym ostatnim regionie ogłoszono powstanie Emiratu Idel-Ural obejmującego obwód samarski, saratowski, swierdłowski, permski, czelabiński, kurgański oraz republiki Tatarstan i Baszkirię²³.

Symbol Emiratu Idel-Ural

Nowym celem islamskich terrorystów stali się turyści. W położonej pod Elbrusem republice Kabardyno-Bałkarii doszło w lutym 2011 r. do serii ataków na narciarzy, które były poważnym ciosem w politykę Rosji przygotowującej się do olimpiady w Soczi. Najpierw 18 lutego grupa uzbrojonych mężczyzn zatrzymała samochód z narciarzami z Moskwy jadący z Mineralnych Wód w kierunku Elbrusu. Napastnicy otworzyli ogień, zabijając trzech turystów i ciężko raniąc dwóch następnych. Z kolei w nocy z 18 na 19 lutego eksplozja ładunku wybuchowego o mocy około 2 kg trotylu obaliła słup kolejki linowej Azau–Staryj Krugozor. Na ziemię spadło 30 z 45 wagoników. Do kolejnego zamachu mogło dojść w nocy z 19 na 20 lutego we wsi Terskol pod Elbrusem. W samochodzie osobowym zaparkowanym przy hotelu pełnym turystów znaleziono trzy bomby o łącznej mocy równej prawie 70 kg trotylu. Samochód należał do bojownika miejscowego podziemia islamskiego zabitego niedawno w czasie operacji specjalnej. Po zamachach w rejonie elbruskim rosyjskie siły zbrojne przeprowadziły operację antyterrorystyczną, bombardując tereny leśne i ostrzeliwując je z broni ciężkiej. Doszło też do kolejnych starć z rebeliantami, w których wyniku zginęło kilku muzułmańskich bojowników i żołnierzy.

Innym celem ataku islamskich ekstremistów przeprowadzonego 25 lutego 2011 r. był Nalczyk, stolica Kabardyno-Bałkarii. Bojownicy pod dowództwem Askara Dżapujewa alias Abdullaha, ostrzelali budynki FSB, MSW, posterunki milicji, a także sanatorium należące do struktur siłowych Rosji. Z rozbieżnych informacji wynikało, że w ataku wzięło udział od 12 do 50 mudżahedinów. Liczba ofiar nie była znana. W związku z sytuacją zaistniałą w republice wprowadzono stan nadzwyczajny. Do-

²³ Republika Idel-Ural istniała w latach 1917–1918, w początkowym okresie wojny domowej w Rosji. Pomimo silnych tendencji niepodległościowych, nigdy jednak oficjalnie nie funkcjonowała jako niezależne państwo.

Flaga Emiratu Idel-Ural

szło do kolejnych starć ekstremistów z milicją. W końcu marca siły rosyjskie przeprowadziły operację antyterrorystyczną w Inguszetii. Według niepotwierdzonych informacji w walkach mieli zginąć m.in. Asłan Biutukajew alias Hamza, dowódca Brygady Rijadus Salihin, i Jusup Buzurtanow, osobisty lekarz Doku Umarowa. W pierwszym kwartale 2011 r. zabito na Kaukazie Północnym około 200 bojowników. W końcu marca miał zginąć również Doku Umarow, lecz on sam na początku kwietnia zdementował te pogłoski, oświadczając w rozmowie telefonicznej z radiem Wolna Europa, że cieszy się dobrym zdrowiem, i zagroził Rosji nowymi atakami. Okazało się, że osobą, którą wzięto za Umarowa, był jego zastępca i jeden z najbliższych zauszników, Supjan Abdulajew, ideolog wahhabizmu na Kaukazie Północnym. W przeszłości należał on do grona bliskich współpracowników prezydenta Czeczenii Asłana Maschadowa – był wiceministrem bezpieczeństwa, a później ministrem finansów w jego rządzie. To właśnie on przekonał Umarowa, aby nie ustępował rozłamowcom i nie rezygnował z przywództwa. W dniu 18 kwietnia 2011 r. został zabity Israpil Walidżanow, przywódca dagestańskiego dżihadu. Na jego miejsce Umarow wyznaczył Ibrahima Chalila Daudowa. Dzień później aresztowano Magomeda Dżagapirowa alias Muhammada, odpowiadającego za logistykę i szkolenie bojowników w Karaczajo-Czerkiesji. W tym samym miesiącu Rosjanie zabili Muhannada „Emirackiego”, który miał podburzyć Czeczenów do rozłamu w sierpniu 2010 r. Na początku maja natomiast rosyjskie siły bezpieczeństwa przeprowadziły w Czeczenii operację, podczas której został zabity Abdul Kurd, emisariusz Al-Kaidy, a zarazem główny koordynator zamachów na Kaukazie Północnym. Według danych rosyjskiego Narodowego Komitetu Antyterrorystycznego. Kurd ponosił odpowiedzialność za bezpośredni udział w zabójstwach osób cywilnych i pracowników sił bezpieczeństwa. W Czeczenii przebywał od 1991 r. Prowadził działania w grupach dywersyjnych pod dowództwem Abu Hafsa, Chattaba i Abu al-Balida. Te straty spowodowały, że terroryści Umarowa niepodległościowcy z dawnej grupy Gakajewa zaczęli prowadzić rozmowy, aby ograniczyć skutki rozłamu. Rolę rozjemców wzięli na siebie przywódcy bojowników z Dagestanu.

Niestabilność Kaukazu Północnego niewątpliwie miała wpływ na przygotowania do olimpiady w Soczi w 2014 r. Wynikające stąd zagrożenia zwiększają się wraz z nasilaniem się działań terrorystycznych nie tylko w kierunku kaspijskim (Dagestan), lecz także w zachodniej części tego regionu (Kabardyno-Bałkaria, Karaczajo-Czerkiesja), a więc w bezpośredniej bliskości Kraju Krasnodarskiego i miejsca planowanej olimpiady. Mimo zwiększenia obecności militarnej Rosji na tym terenie wzrosła też liczebność uzbrojonych oddziałów bojowników. Zauważalna staje się poza tym coraz niższa średnia wieku przeciętnego bojownika (obecnie 18 lat), a także dalszy wzrost liczebności oddziałów zbrojnych, które obecnie liczą nawet około 1000 osób. Coraz częściej zwraca się uwagę na to, że przyczyną takiego stanu rzeczy jest bezrobocie, niski poziom życia mieszkańców Kaukazu Północnego i wszechobecna korupcja organów władzy. Zaznacza się tu także nacjonalizm w wydaniu zbrojnym. W lutym 2011 r. przedstawiciel bliżej nieznannej organizacji Czarne Orły, której deklarowanym celem jest zwalczanie islamskich bojowników z Emiratu Kaukaskiego, w nagraniu na wideo wystąpieniu zagroził emirowi Kabardyno-Bałkarii Askarowi Dżapujewowi, przywódcy Emiratu Kaukaskiego oraz Doku Umarowowi i innym mudżahedinom surową karą za ich dotychczasową dzia-

łałość. Jako przykład mający uwiarygodnić te groźby wymieniono atak na dom Astemira Mamiszewa. Kaukascy radykałowie stwierdzili, że Czarne Orły zrzeszają nacjonalistów inspirowanych przez FSB. Dżapujew został zabity 29 kwietnia 2011 r. w wyniku operacji rosyjskich sił bezpieczeństwa. Oprócz niego śmierć ponieśli jego trzej dowódcy.

Według informacji medialnych celem rosyjskich służb byli również członkowie czeczeńskiej diaspory. We wrześniu 2011 r. zostali zabici z broni automatycznej trzej Czecheni wychodzący z meczetu w centrum Stambułu. Jeden z nich – Berg-Chadż Musajew – był zastępcą Doku Umarowa. Dwaj pozostali – Rustam Altemirow i Zaurbek Amrijew – należeli do terrorystycznej komórki, która przyznała się do przeprowadzenia styczniowego zamachu na lotnisko Domodiedowo i ataku na moskiewskie metro w 2010 r. W Stambule mieszka około 2 tys. Czechenów, którzy znaleźli tu schronienie przed prześladowaniami. Wielu z nich utrzymuje kontakty z islamskim podziemiem walczącym z siłami federalnymi na Kaukazie Północnym i je wspomaga²⁴. W październiku doszło do kolejnego zamachu. Tym razem celem był Szamsudin Batukajew, były szef Najwyższego Sądu Szariackiego Czeczenii, przebywający w Turcji w charakterze politycznego uchodźcy. Zamach został udaremniony. Niedoszły zabójca, Bachram Batumajew, został rozbrojony przez towarzyszy Batukajewa i przekazany Turkom. Batumajew zeznał, że zamierzał zabić także żyjącego w Stambule Wachę Umarowa, brata emira Kaukazu Północnego.

Niemieckie media ujawniły, że w Berlinie działa kontrolowane przez rosyjskie służby specjalne ugrupowanie terrorystyczne zwane Grupą Berlińską. Pojawiły się przypuszczenia, że jest ona odpowiedzialna za zabicie w Wiedniu w 2009 r. Umara Israilowa, byłego ochroniarza prezydenta Czeczenii Ramzana Kadyrowa. Wszystkie rosyjskie operacje skierowane przeciwko niewygodnym Czechenom miały być prowadzone z głównej siedziby organizacji mieszczącej się w Berlinie. W ramach Grupy Berlińskiej ma działać sześć zespołów uderzeniowych, przy czym nie jest znana ich liczebność. Całe ugrupowanie ma być finansowane przez rosyjskich biznesmenów.

Według prokuratora generalnego Federacji Rosyjskiej Jurija Czajki liczba incydentów o charakterze terrorystycznym na Kaukazie Północnym w 2011 r. wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 24 proc. Do takiego stanu rzeczy miały doprowadzić zbyt mało efektywne działania struktur siłowych na Kaukazie. Dane, które zaprezentował Czajka, były jednak sprzeczne z informacjami podawanymi przez szefa FSB Aleksandra Bortnikowa, według którego liczba przestępstw o charakterze terrorystycznym w całej Rosji w 2011 r. zmalała.

Wydarzenia na Kaukazie świadczą o aktywizacji działań islamskich organizacji zbrojnych wymierzonych przeciwko przedstawicielom lokalnych władz, służb wewnętrznych oraz żywotnym interesom Rosji. Pojawiły się nowe rodzaje aktywności grup bojowników, którzy zaczęli się posuwać do niszczenia dużych obiektów przemysłowych, administracyjnych i transportowych na Kaukazie Północnym. Zaatakowano m.in. główne szlaki kolejowe²⁵ oraz budynki poczty i telekomunikacji w Nazranii. W ten

²⁴ W ostatnich latach w samym tylko Stambule zginęło sześciu uchodźców z Czeczenii. We wrześniu 2008 r. zginął Ghazi Adilsultanow, uznawany w Moskwie za terrorystę. Cztery miesiące później nieznanymi sprawcami zabili Islama Kanibekowa, komendanta polowego ściganego przez rosyjską prokuraturę za zabicie 30 osób i zorganizowanie kilku zamachów terrorystycznych. W 2009 r. zabito Alego Osjewa, emisariusza Doku Umarowa w Turcji.

²⁵ Od lipca 2009 r. do końca lutego 2010 r. doszło do dziewięciu zamachów bombowych na szlakach kolejowych na Kaukazie Północnym. Najpoważniejsze mogły okazać się skutki zamachu z 11 lutego 2010 r. pod Machaczkałą, stolicą Dagestanu. Tuż przed nadjeżdżającą lokomotywą ciągnącą 20 cystern z paliwem lotniczym eksplodowała bomba. Gdyby ładunek wybuchł chwilę później, to doszłoby do potężnej katastrofy.

sposób zamachowcy chcieli przerwać łączność Inguszetii z innymi rejonami Federacji Rosyjskiej. Zaatakowano również budynek administracji w Nazranii i wzniesiono pożar na lotnisku w Magas, obsługującym głównie wojskowe samoloty transportowe. Poważnym problemem dla Rosji stały się ataki na odwiedzających ten kraj turystów. Zamachy zaprzeczają zapewnieniom władz obiecujących pełne bezpieczeństwo gościom i uczestnikom zimowej olimpiady w 2014 r. w położonym na skraju Kaukazu Soczi. Atakując obiekty sportowe, kaukaski terroryści starają się uderzyć także w plany inwestycyjne Kremla, który w związku z olimpiadą zamierza stworzyć infrastrukturę narciarską i turystyczną na wzór tej, która istnieje w państwach alpejskich. Rozwój turystycznego biznesu miałby przyczynić się do zmniejszenia napięć społecznych w regionie.

Przykłady samobójczych zamachów terrorystycznych w Federacji Rosyjskiej

27.12.2002 r. – czeczeńscy zamachowcy wjechali samochodami wypełnionymi materiałem wybuchowym w budynek siedziby promoskiewskich czeczeńskich władz w Groznm, co spowodowało zawalenie się czterokondygnacyjnego budynku; w zamachu zginęło około 80 osób.

12.05.2003 r. – dwaj zamachowcy samobójcy podjechali samochodem ciężarowym wypełnionym materiałami wybuchowymi przed siedzibę rosyjskiej FSB i prorojskiej administracji w Znamienskoje w północnej Czeczenii; eksplozja zabiła 60 osób i raniła około 200.

14.05.2003 r. – zamach w Ilaskhan-jurcie koło Gudermesu podczas obchodów muzułmańskiego święta z udziałem przedstawicieli promoskiewskiej administracji Czeczenii dokonany przez terrorystkę samobójczynię; zginęło co najmniej 20 osób, a 145 zostało rannych.

5.06.2003 r. – wysadzenie autobusu przewożącego rosyjskich pilotów wojskowych dokonany przez kobietę zamachowca; zginęło 20 osób.

5.07.2003 r. – dwie terrorystki wysadziły się w powietrze przy wejściu do kas sprzedających bilety na koncert rockowy, który miał się odbyć na moskiewskim lotnisku Tuszyno; oprócz kobiet śmierć poniosło jeszcze 15 osób.

6.02.2004 r. – czeczeńska terrorystka wysadziła się w powietrze w moskiewskim metrze w pobliżu stacji Awtozawodskaja; zginęło 40 osób, a ponad 100 zostało rannych.

24.08.2004 r. – zdetonowanie bomb na pokładach dwóch rosyjskich samolotów pasażerskich: Tu-154 i Tu-134 przez czeczeńskie samobójczynię; zginęło łącznie 90 osób.

11.06.2008 r. – zamach samobójczy we Władykaukazie, stolicy Osetii Północnej; zginęło 11 osób, a 23 zostały ranne.

17.08.2009 r. – zamachowiec samobójca staranował bramę i wjechał na teren Urzędu Spraw Wewnętrznych w Nazranii, na którym zdetonował materiał wybuchowy, którym był wypełniony samochód dostawczy; zginęło 20 osób, a 83 zostały ranne.

29.03.2010 r. – dwa zamachy dokonane przez kobiety samobójczynię na stacjach moskiewskiego metra Łubianka i Park Kultury; zginęło 39 osób, a 85 odniosło rany.

31.03.2010 r. – dwa samobójcze zamachy bombowe w dagestańskim mieście Kizlar. Pierwszy ładunek eksplodował w samochodzie, a drugi został zdetonowany 20 minut później, gdy na miejsce wybuchu przybyły oddziały milicji i służby ratownicze; w zamachach zginęło 12 osób.

9.05.2010 r. – zamachowiec samobójca zdetonował ładunek umieszczony w samochodzie pułapce w pobliżu bazy wojsk rosyjskich w Kaspijsku (Dagestan); wybuch spowodował ofiary w ludziach, w tym wiele osób zostało rannych.

24.01.2011 r. – samobójczy zamach na lotnisku Domodiedowo w Moskwie; zginęło 36 osób, a ponad 180 zostało rannych.

RUCH DŻIHADU W EUROPIE

Ekstremistyczne struktury muzułmańskie w Europie powstały już w latach 90. XX w. Grupy fanatyków dżihadu brały udział w regionalnych konfliktach na terenie Bośni i Hercegowiny oraz w Czeczenii. Ze względu na swobodę przepływu ludności i idei, słabą integracją imigrantów z mieszkańcami kraju przyjmującego, kłopoty z tożsamością młodych muzułmanów, aktywność islamskich radykałów i ekstremistycznych komórek,

Ramzi bin asz-Szibh

Źródło: <http://www.hrw.org/news/2012/10/26/ramzi-bin-al-shibh>
[dostęp: listopad 2012].

obszar Europy można traktować jako całość, niejako na tle działalności różnych organizacji o charakterze lokalnym lub międzynarodowym. Zanim we wrześniu 2001 r. Al-Kaida zaatakowała Stany Zjednoczone, celem zamachów terrorystycznych planowanych lub przeprowadzonych przez muzułmańskich fundamentalistów była Europa. Madrycki zamach z 11 marca 2004 r. pokazał, że ugrupowania terrorystyczne zaczęły traktować kontynent europejski jako linię nowego frontu. Po Madrycie Europa zmieniła się w pole walki, na którym w znacznej mierze toczy się gra o przyszłość europejskich muzułmanów. W Hamburgu Egipcjanin Muhammad Atta oraz Jemeńczyk Ramzi bin asz-Szibh i inni ekstremiści wywodzący się z Afryki i Bliskiego Wschodu nawiązali za pośrednictwem meczetów kontakty z imamami zafascynowanymi afgańskim dżihadem, przede wszystkim z Osamą bin Ladenem.

Bojownicy dżihadu prowadzili działalność dość swobodnie, gdyż w niemieckim systemie sądowym rygorystyczne wymogi dotyczące dowodów przestępstwa chroniły oskarżonych. Skorzystali też z faktu, że niemieckie służby specjalne słabo znały arabskie bliskowschodnie siatki ekstremistyczne działające na terenie ich kraju. W związku z pochodzeniem większości muzułmańskich imigrantów w Niemczech służby te koncentrowały się na problematyce kurdyjskiej i tureckiej. Z tego powodu w latach 90. ubiegłego wieku Niemcy były ulubionym miejscem osiedlenia dla bliskowschodnich fundamentalistów. Europa stała się dla nich doskonałym zapleczem logistycznym, werbunkowym i finansowym.

W Hiszpanii, przede wszystkim w Tarragonie, w lipcu 2001 r. były organizowane spotkania poświęcone koordynacji finansowej i operacyjnej, na których omawiano szczegóły wrześniowych zamachów. Przez Półwysep Iberyjski do Wielkiej Brytanii i Kanady przedostali się w latach 90. XX w. (podczas trwającej w Algierii wojny domowej) algierscy fundamentaliści z Al-Dżama' al-Islamijja al-Musallaha (Groupe Islamique Armé, Islamskiej Grupy Zbrojnej) i Dżajsz al-Islamijja lil Inkaz (Armée Islamique du Salut, Islamskiej Armii Ocalenia). W Hiszpanii schroniła

się znaczna grupa imigrantów marokańskich. Powstały tu liczne siatki i kryjówki, nawiązano kontakty, a region stał się ważnym miejscem kontaktowym dla bojowników dżihadu. Aresztowany w styczniu 2001 r. Abu Dahdah, Syryjczyk z paszportem hiszpańskim, często odbywał podróże po całym świecie. Stąd też pojawiły się podejrzenia o jego kontakty z większością pierwszoplanowych postaci ruchu terrorystycznego. Inny Syryjczyk, naturalizowany w Hiszpanii (podobnie jak jego rodak dzięki małżeństwu), Abu Musab as-Suri, to jedna z czołowych postaci ekstremistycznego środowiska Londynu.

W ciągu ostatnich dwóch dekad Londyn stał się ważnym ośrodkiem ekstremizmu islamskiego na świecie. Obecnie jest on ekonomicznym i duchowym centrum sieci produkcyjnej i dystrybucyjnej najbardziej zradykalizowanej formy myśli islamskiej, która nie tylko jest źródłem ideologii nienawiści do Zachodu, lecz także aktywnie rekrutuje bojowników i zbiera fundusze na światowy dżihad. Według niektórych opinii w stolicy Wielkiej Brytanii różne radykalne i wywrotowe grupy koncentrujące uwagę na poszczególnych krajach zostały uformowane w ruch islamski o zasięgu światowym, jakim jest Al-Kaida. Wiele fatw Osamy bin Ladena zostało opublikowanych najpierw w Londynie. W latach 80. i 90. XX w. w Wielkiej Brytanii odbyła się seria ważnych konferencji. Jednoczyły one radykalnych islamistów z całego świata, począwszy od organizacji stosujących przemoc, takich jak Hamas czy Hezbollah, a kończąc na pokojowych grupach uczestniczących w wyborach do parlamentu w Jordanii czy Malezji. Właśnie podczas tych konferencji łączyły się różne idee w globalną sieć salafickiego dżihadu, a działania te pozostawały bez żadnej interwencji władz brytyjskich. Nie zmienił tego nawet atak na USA 11 września 2001 r. Dopiero zamachy przeprowadzone w Londynie 7 lipca 2005 r. ujawniły szokujący dla zdecydowanej większości Brytyjczyków fakt, że urodzeni w Wielkiej Brytanii muzułmanie w takim stopniu się zradykalizowali, że byli gotowi dokonać samobójczych zamachów. Mimo to nawet obecnie w Wielkiej Brytanii niektóre środowiska pozostają sceptyczne wobec tezy, że to radykalna islamska ideologia łączy muzułmanów i popycha ich do terroryzmu.

W Wielkiej Brytanii istnieją dwa odrębne, ale blisko z sobą związane nurty ekstremizmu. Jeden z nich powstał w wyniku napływu zagranicznych radykałów z Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu, którzy licznie przybywali na Wyspy w latach 80. i 90. XX w. Drugi nurt powstał w wyniku radykalizacji brytyjskich muzułmanów, którzy przybywali do Wielkiej Brytanii w latach 1970–1990 z Pakistanu, Bangladeszu i Kaszmiru oraz pewnej liczby konwertytów na islam, pochodzących ze społeczeństwa brytyjskiego. W wyniku konwergencji tych dwóch zjawisk Londyn stał się w ciągu ostatnich 20 lat głównym światowym centrum radykalnego islamu poza Bliskim Wschodem, Afganistanem i Pakistanem. Trzeba jednak stanowczo stwierdzić, że setki tysięcy brytyjskich muzułmanów nie mają nic wspólnego z terroryzmem ani z radykalną ideologią. Pragną godnie żyć i nie stwarzać żadnego zagrożenia. Niemniej jednak faktem jest, że brytyjscy muzułmanie nie tylko przeprowadzają operacje terrorystyczne w imieniu islamu, lecz także, że ich establishment został w części opanowany przez elementy ekstremistyczne finansowane przez Arabię Saudyjską, Pakistan i inne państwa oraz organizacje charytatywne.

Mimo że wielu imamów promuje tylko przesłanie pokoju, to niektórzy brytyjscy muzułmanie nie próbowali bynajmniej wyciszyć ideologii dżihadu. To przesunięcie się środka ciężkości islamskiego dyskursu w Wielkiej Brytanii w stronę ekstremizmu przyczyniło się do radykalizacji postaw wielu muzułmanów. Liczba terrorystów, którzy wyłonili się w wyniku tego procesu, a wywodzących się ze Zjednoczonego Królestwa,

jest znaczna. Oprócz ekstremistów wymienionych w innych rozdziałach na liście terrorystów pochodzących z Wielkiej Brytanii znalazły się osoby, które przeprowadzały operacje terrorystyczne albo próbowały dokonać zamachów w Europie, Azji, Afryce i Ameryce Północnej¹.

Na początku 2011 r. brytyjski kontrwywiad MI5 poinformował, że ponad 500 brytyjskich islamskich ekstremistów planuje przeprowadzenie zamachów terrorystycznych w Wielkiej Brytanii. Niektórzy z nich zdobyli już materiały do produkcji bomb. Według przedstawicieli służb specjalnych ludzie ci stanowią poważne zagrożenie dla obywateli Wielkiej Brytanii. Niektórzy z potencjalnych terrorystów objętych inwigilacją to „samotne wilki”. Są oni najtrudniejsi do monitorowania, ponieważ zwykle nie rozmawiają o swoich planach. Niewielu z nich jest również obserwowanych przez oficerów wywiadu za granicą. W 2011 r. w obozach szkoleniowych w Pakistanie przebywało przypuszczalnie od 15 do 20 Brytyjczyków, którzy mieli się przygotowywać do przeprowadzenia zamachów terrorystycznych w Wielkiej Brytanii lub ataków na brytyjskie interesy ekonomiczne. Zagrożenie to stało się na tyle poważne, że 6 stycznia 2011 r. Brytyjski Departament Transportu podniósł o jeden stopień poziom zagrożenia zamachami terrorystycznymi dla lotnictwa cywilnego. Ostrzeżenie przed atakami odnosiło się tylko do obiektów infrastruktury naziemnej (nie objęło natomiast wzmoczonego ryzyka ataków na samoloty). Decyzja ta dotyczyła również środków transportu publicznego na terenie Londynu. Departament Transportu zdecydował się na podniesienie stopnia zagrożenia ze względu na zwiększoną liczbę przechwyconych sygnałów, w tym dyskusji prowadzonych na hasłowych forach internetowych powiązanych z Al-Kaidą, oraz rozmów telefonicznych i elektronicznej korespondencji ekstremistów.

Walkę brytyjskich służb z potencjalnymi terrorystami może utrudnić utrata przez policję uprawnień *stop and search* (zatrzymaj i przeszukaj), które uzyskała na mocy *Ustawy o Terroryzmie (Terrorism Act)*. Uprawnienie to pozwala na przeprowadzenie kontroli bagażu i kontroli osobistej każdej osoby znajdującej się w miejscach określonych w rozporządzeniu. Zgodnie z tą ustawą osoba nie musiała się zachowywać w sposób podejrzany, a podstawą do interwencji policji mogła być sama obecność danej osoby w miejscu „wrażliwym”. Miejsca te zostały określone w specjalnym załączniku, który został częściowo utajniony, aby nie wskazywać potencjalnym zamachowcom wszystkich miejsc uznawanych przez brytyjskie władze za ewentualny cel zamachu terrorystycznego. W styczniu 2010 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł, że ustawa ta narusza prawa człowieka, zbyt głęboko ingerując w jego prywatność². Brytyjski rząd wyraził swoje niezadowolenie z powodu orzeczenia Trybunału i złożył apelację, powołując się na poważne zagrożenie terrorystyczne i ochronę społeczeństwa przed skutkami ewentualnych zamachów w miejscach publicznych. Trybunał odrzucił tę apelację. Brytyjskim władzom udało się jednak wywalczyć roczny okres przejściowy na dostosowanie prawa do wymogów bezpieczeństwa.

¹ Można wymienić takie nazwiska, jak: Ahmed Omar Said Szeikh – zabójca dziennikarza Daniela Pearla, Dhiren Barot – syn pakistańskich imigrantów, Nadim Tar Mohammad – obywatel brytyjski i członek Al-Kaidy, który zaplanował atak na ważne centra finansowe w USA, Mohammad Bilal z Birmingham, który wjechał samochodem ciężarowym wypełnionym materiałami wybuchowymi w posterunek policji w Kaszmirze, Said Badat z Gloucester – domniemany drugi *shoe bomber* (po Richardzie Reidzie), który został schwytyany i obecnie przebywa w więzieniu.

² Głównym argumentem przeciwko ustawie był brak podstawy podejrzenia o zamiar dokonania czynu zabronionego, a jedynie obecność w miejscu uznanym za „strefę specjalną”, co do którego dane osoby mogły nie mieć świadomości, że jest to miejsce wrażliwe, w związku z utajnieniem tej informacji.

Pod koniec 2010 r. brytyjskie więzienia opuściło około 50 islamskich ekstremistów, którzy zostali poddani specjalnemu programowi nadzorowania. Ponadto każdy z mniej więcej 100 skazanych za działalność terrorystyczną, którzy przebywają w więzieniach, może wyjść na wolność po odbyciu połowy wyroku. Resztę swojej kary spędzi pod specjalnym nadzorem. Część skazanych przed terminem znalazła się na wolności. Niektóre z tych osób, głównie wyznawcy islamu, stanowią poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa. Według szacunku Royal United Services Institute, think tanku zajmującego się kwestiami bezpieczeństwa, około 800 muzułmanów odsiadujących różne wyroki uległo w więzieniach nie resocjalizacji, ale radykalizacji pod wpływem bardziej zaangażowanych w „sprawę” współwięźniów. Wszystkie te osoby będą w najbliższych latach sukcesywnie wychodzić na wolność. Ministerstwo Sprawiedliwości obawia się, że nadzwyczajne środki ich nadzorowania mogą zostać zaskarżone jako naruszające wolności obywatelskie. Niektórzy specjaliści zalecają raczej przymusowe deportowanie tego typu osób nieposiadających brytyjskiego obywatelstwa i pozbawienie tego obywatelstwa tych, którzy je posiadają.

Po zamieszkach, które w sierpniu 2011 r. wybuchły w Londynie, w radykalnych środowiskach muzułmańskich pojawiły się opinie na temat możliwości wykorzystania podobnych wydarzeń do realizacji celów terrorystycznych. Określając niepokoje społeczne jako „użyteczne”, zauważono, że chaos podobny do tego, w jakim na kilka dni pograżył się Londyn, umożliwiłby łatwiejsze przeprowadzenie ewentualnego zamachu terrorystycznego i podjęcie innych działań uderzających w instytucje rządowe w Wielkiej Brytanii. Na łamach forów internetowych ekstremiści podkreślili też skalę protestów oraz fakt, że w wielu wypadkach zostały one zainicjowane dzięki nowoczesnej technologii teleinformatycznej. We wrześniu 2011 r. aresztowano siedem osób w ramach dużej operacji antyterrorystycznej w Birmingham. Stały one przed sądem pod zarzutem konstruowania ładunków wybuchowych z zamiarem przeprowadzenia zamachu samobójczego, odbycia szkolenia terrorystycznego w Pakistanie i przekazywania środków finansowych przedstawicielom ugrupowań ekstremistycznych. Kolejne cztery osoby podejrzewane o udział w szkoleniu terrorystycznym w Pakistanie oraz o gromadzenie środków finansowych i przekazywanie ich ekstremistom zatrzymano w listopadzie. Wykorzystując media elektroniczne, administratorzy forum internetowego Asz-Szamik wezwali we wrześniu 2011 r. do zabicia mieszkającego w Wielkiej Brytanii szyity Jasira al-Habiba³, który dopuścił się bluźnierstwa wobec żony proroka Muhammada – Aiszy. Al-Habib twierdzi, że była ona zamieszana w wiele zbrodni, m.in. w zabójstwo samego proroka i jego córki Fatimy. Ekstremiści wezwali inne dżihadowskie strony internetowe do wsparcia planowanej akcji i do odwetu na Al-Habibie.

We Francji w latach 90. XX w. algierska Islamska Grupa Zbrojna stworzyła kilka zakonspirowanych komórek. Zatrzymano wielu bojowników pochodzących głównie z Maghrebu. Po 11 września 2001 r. działania policji prowadzone w celu rozbicia komórek Al-Kaidy zakończyły się licznymi aresztowaniami we Francji, Włoszech, Holandii, Niemczech i Hiszpanii. W USA aresztowano francuskiego obywatela pochodzenia marokańskiego, Zacariasa Moussaouiego. Wśród więźniów Guantanamo znalazły się dziesiątki obywateli państw europejskich, młodych ludzi pochodzących z rodzin imigrantów z krajów Maghrebu, Bliskiego Wschodu, Turcji i subkontynentu indyj-

³ Jasir al-Habib został aresztowany w 2003 r. w Kuwejcie z powodu głoszonych poglądów. Od 2004 r. przebywa w Wielkiej Brytanii. Uważa, że wahhabizm jest ideologią zbrodniczą i pełną przemocy. W swoich wypowiedziach oskarżał również Iran, uznając tamtejsze władze za wyjątkowo represyjne.

Zacarias Moussaoui

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/Zacarias_Moussaoui
[dostęp: listopad 2012].

skiego, w większości schwytyanych przez amerykańską armię w strefach walk w Afganistanie jesienią i zimą 2001 r. Rozpoczęto również postępowania sądowe wobec młodych Europejczyków nawróconych na islam. Najsłynniejszy z nich to Brytyjczyk Richard Reid, znany jako *shoe bomber*. Zatrzymano go w grudniu 2001 r., kiedy na pokładzie samolotu lecącego z Paryża do USA próbował zdetonować ładunki wybuchowe ukryte w swoich butach. Jego aresztowanie i oskarżenie zwróciły uwagę na mało dotychczas uwzględnianą przesłankę dotyczącą konwersji na islam coraz większej liczby europejskiej młodzieży. Choć bojownicy dżihadu stanowią w tej grupie zdecydowaną mniejszość, to zjawisko przechodzenia na islam zaniepokoiło w ostatnich latach organy ścigania, ponieważ neofici, o ile nie afiszują się ze swoją nową wiarą, to nie wyróżniają się w tłumie i do niedawna rzadko budzili podejrzenia służb specjalnych.

Państwa europejskie stanęły przed groźbą islamskiego terroryzmu jeszcze przed zamachami w USA. Celem dwóch fal zamachów była w latach 80. i 90. XX w. Francja, a ich źródłem były odpowiednio: środowisko libańskich szyitów związanych z Iranem ajatollaha Chomeiniego i chrześcijan z Dżabhat al-Musallaha as-Sawri al-Lubnanija (Libańskiej Zbrojnej Frakcji Rewolucyjnej), a potem miejscowe komórki Islamskiej Grupy Zbrojnej. Współdziałanie zagranicznych terrorystów z dość ograniczonym wówczas środowiskiem fundamentalistycznym we Francji było jednak niewielkie. W ciągu ćwierćwiecza Paryż przyjął postawę bezkompromisowej walki z islamskim ekstremizmem, systematycznie odmawiając azylu politycznego przywódcom salafizmu. Francuskie władze zamierzały w ten sposób uniemożliwić im prowadzenie działalności prozelickiej wśród ludności muzułmańskiej – w większości pochodzenia arabskiego, stanowiącej największą mniejszość etniczno-religijną w Europie. Działania te nie uwolniły jednak Francji od terrorystycznego zagrożenia. W dniu 10 września 2001 r. wszczęto dochodzenie, które cztery lata później doprowadziło do skazania sześciu ekstremistów planujących przeprowadzenie samobójczego zamachu na ambasadę USA w Paryżu. Należeli oni do grupy powiązanej z Al-Kaidą. Przywódca grupy urodził się we w Algierze, ale wychowywał w Paryżu, jej członkowie natomiast wywodzili się z różnych środowisk: od zamieszkujących robotnicze dzielnice imigrantów z Afryki Północnej po urodzonych we Francji przedstawicieli klasy średniej. Niektórzy trafili do Francji za pośrednictwem radykalnych imamów z brytyjskich meczetów, a inni szkolili się wcześniej w obozach Al-Kaidy w Afganistanie. Podobny przekrój społeczny reprezentowało 10 islamskich ekstremistów skazanych na kary więzienia za planowanie zamachów na bożonarodzeniowy jarmark w Strasburgu w 2000 r.

Po śmierci Osamy bin Ladena francuskie służby specjalne przekazały informację, że Francja jest drugim w kolejności, po USA, celem możliwych ataków terrorystów z Al-Kaidy. Dowodem na istnienie takiego zagrożenia było coraz częstsze wymienianie Francji jako celu przez Ajmana az-Zawahiriego i przywódców Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami (Organizacji Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu).

Richard Reid

Źródło: <http://www.reuters.com/article/2009/06/10/us-usa-security-reid-idUSTRE55905L20090610>
[dostęp: listopad 2012].

Działaniami ze strony tej organizacji zostały zagrożone francuskie interesy w Afryce. Jej członkowie wprowadzili w Nigrze w 2010 r. pracowników koncernu Areva zajmującego się dostarczaniem uranu dla francuskich elektrowni atomowych. Pięć spośród porwanych osób do końca 2011 r. znajdowało się w rękach porywaczy. Jako drugie zagrożenie, po ugrupowaniu Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu, wymieniono atak ze strony bojowników dżihadu szkolonych na terenie Pakistanu. Wśród nich miało się znajdować około 20 obywateli Francji. Po zabiciu Bin Ladena wyrażano obawy dotyczące radykalizowania się „spokojnych” do tej pory społeczności młodych francuskich muzułmanów.

W nocy z 1 na 2 listopada 2011 r. nieznani sprawcy podpalili siedzibę redakcji znanego francuskiego tygodnika satyrycznego „Charlie Hebdo”. Ofiar nie było, ale zostały poniesione znaczne straty materialne. Równocześnie z atakiem na redakcję nastąpił atak na stronę internetową tygodnika. Jego witryna została zastąpiona zdjęciem Mekki i wersetami z *Koranu*. Podpalenie miało związek z opublikowanym tydzień wcześniej numerem specjalnym tygodnika, poświęconym wyborom parlamentarnym w Tunezji, w których zwyciężyła islamska partia An-Nahda (Odrodzenie). Z tej okazji redakcja przemianowała wydanie na „Charia Hebdo” (*charia* oznacza w języku francuskim „szariat”), a swoim redaktorem naczelnym ogłosiła proroka Muhammada⁴.

W Europie od lat obserwuje się postępującą radykalizację społeczności muzułmańskich. Znaczną rolę w tym procesie odgrywają imamowie europejskich meczetów, wzniesający nienawiść i wrogość wobec niemuzułmanów. W latach 2001–2004 tylko z Francji wydano ponad 20 imamów podlegających do przemocy. Obecnie dominującą rolę w religijnej indoktrynacji i rekrutowaniu nowych członków odgrywa sieć Internet. Wpływ ideologii fundamentalistycznej stopniowo się nasila i dociera do coraz większej części wspólnot, zwłaszcza do młodego pokolenia. Poza tym młodzi muzułmanie nie zawsze potrafią pogodzić wymogi religii z realiami życia na Zachodzie. Problemem jest ich słaba integracja z zachodnimi społecznościami i ich kłopoty z tożsamością. Przewodzenie religijnej indoktrynacji muzułmańskich dzieci i młodzieży przez radykalnych imamów i kaznodziejów wywołuje wrogie nastawienie do otoczenia i postrzeganie Europy jako zdemoralizowanej i zepsutej części świata, która powinna być opanowana przez islam lub zniszczona. Radykalni imamowie często przedstawiają w meczetach taki obraz świata, zgodnie z którym islam znalazł się w śmiertelnym niebezpieczeństwie, a dżihad to jedyny sposób na zlikwidowanie tego zagrożenia. Taka narracja sprzyja rozwojowi zbiorowej islamskiej tożsamości, która u poprzedniego pokolenia muzułmanów zaczęła się zacierać.

⁴ „Charlie Hebdo” był kilka lat wcześniej obiektem ostrej krytyki ze strony organizacji muzułmańskich, po tym jak w 2006 r. przedrukował z duńskiego dziennika „Jyllands-Posten” karykatury proroka Muhammada. Francuski sąd apelacyjny oczyścił jednak w 2008 r. redaktorów satyrycznej gazety z zarzutu obrażania muzułmanów.

Znaczny wpływ na radykalizację środowisk muzułmańskich w Europie ma międzynarodowy ruch Al-Ichwan al-Muslimin (Bracia Muzułmanie) który poprzez sieć stowarzyszeń, centrów kulturalnych i meczetów stara się ideologicznie oddziaływać na społeczność muzułmańską. Działalność ta jest w znacznej mierze finansowo wspierana przez bogate kraje znad Zatoki Perskiej, zwłaszcza przez Arabię Saudyjską, różne organizacje pozarządowe i charytatywne. Przykładem może być Ar-Rabita al-Alam al-Islami (Liga Świata Muzułmańskiego)⁵, dla której pieniądze są środkiem służącym szerzeniu wahhabickiej wersji islamu i kontrolowaniu, w najmniejszych nawet szczegółach, propagowania wiary. Oficjalnie Bracia Muzułmanie występują jako przedstawiciele umiarkowanego nurtu islamu i zwolennicy tzw. islamu obywatelskiego, który dąży do integracji z lokalnymi społecznościami, we własnym środowisku, ich postawa jednak całkowicie się zmienia. Głoszą radykalne hasła i wyrażają pochwałę działań terrorystycznych podejmowanych w obronie wiary przeciwko największym wrogom islamu: Izraelowi, USA i jego sojusznikom. Ich wypowiedzi są przesycone islamską retoryką i tendencyjnie dobranymi wersetami z *Koranu* i hadisów. Działacze środowisk muzułmańskich inspirowani ideologią Braci Muzułmanów krytykują demokrację i prawa jednostki, uważając siebie za awangardę europejskiego islamu. Z drugiej strony na społeczności muzułmańskie w Europie aktywnie oddziałują misjonarze ruchu Tablighi Dżama'at, którzy głoszą surową wersję islamu i wychwalają ścisłą ortopraksję z początków pojawienia się tej religii. W ten sposób kształtuje się środowisko muzułmanów charakteryzujące się bezkompromisową wiarą i pobożnością oraz pogardą dla laickich instytucji politycznych. Islamski radykalizm wykorzystuje egzystencjalny kryzys panujący wśród młodych muzułmanów oraz tworzy skuteczny związek między nauczaniem radykalnych wartości w meczetach i uznaniem ekstremistycznej ideologii a często dużą aktywnością i przyjęciem wiary w męczeństwo.

Radykalizacja wychowanych w Europie muzułmanów i ich udział w zamachach terrorystycznych i wojnach na Bliskim i Środkowym Wschodzie to między innymi wynik poczucia wyobcowania z zachodniego społeczeństwa. Muzułmanom, którzy urodzili się w Europie, trudno jest odnaleźć się w niemuzułmańskim społeczeństwie, a często i ono samo ich odrzuca. Mimo wykształcenia, trudniej im znaleźć pracę. Niekiedy decyduje o tym na przykład egzotycznie brzmiące nazwisko. Imigranci z krajów muzułmańskich mają często duże trudności z asymilacją w zachodnim środowisku. W żadnym wypadku nie można mówić o asymilacji muzułmanów ze środowiskiem zachodnim. Nadal są oni członkami muzułmańskiej wspólnoty, a ich rodziny często są bardzo konserwatywne. Pakiściancy i Arabowie utrzymują też kontakt z dalszą rodziną, która mieszka poza Europą. Nie powiodła się francuska polityka integracji muzułmanów ze społeczeństwem, tak jak nie przyniosła widocznych rezultatów polityka Wielkiej Brytanii dotycząca budowy państwa wielokulturowego poprzez popieranie oddzielnego rozwoju kulturowego poszczególnych

⁵ Liga Świata Muzułmańskiego (lub Światowa Liga Muzułmańska) została utworzona w Mekce w 1962 r. przez Fajsała bin Abd al-Aziza, następcę tronu i późniejszego króla Arabii Saudyjskiej. Organizacja przypisała sobie doktrynalną walkę z ideologiami świeckimi w krajach arabskich, głównie z egipskim naseryzmem, i obronę mniejszości muzułmańskich. Regionalna rada muzułmańska ruchu działa na każdym kontynencie. Jej siedziba znajduje się w Londynie. Najważniejszą strukturą w Lidze jest Światowa Rada Meczetów, wyspecjalizowana instytucja odpowiedzialna za finansowanie i nadzorowanie budowy miejsc kultu. Europejskie centrum Światowej Rady znajduje się w Brukseli. Ponadto w wielu krajach znajdują się biura Ligi. Na przykład biuro francuskie ma siedzibę w Mantes-la-Jolie, tuż obok meczetu zbudowanego na cześć króla Fahda. Budowę tego meczetu w 90 proc sfinansowała Liga. Podejmuje ona również dalekosiężne inwestycje za znaczne sumy, niejednokrotnie przekraczające kilkumilionowe kwoty (np. budowa meczetu we francuskim Evry pochłonęła nie mniej niż 5 mln euro).

grup etnicznych i religijnych obcego pochodzenia, a nawet dowartościowywanie różnic między nimi i specyficznych oznak ich tożsamości. Niektóre państwa europejskie wręcz ulegają żądaniom społeczności muzułmańskich, zezwalając na noszenie przez dziewczęta chust w szkołach, budowę meczetów z wysokimi minaretami, dostosowanie czasu pracy do muzułmańskich modlitw, stosowanie szariatu w sprawach rodzinnych i spadkowych itp.

Miejszem rodzenia się muzułmańskiego ekstremizmu we Francji są najczęściej tzw. blokowiska⁶. Młodzi ludzie akceptują ideę zbrojnego dżihadu, wyrażając tę akceptację m.in. poprzez teksty popularnych piosenek typu hip-hop i rap. Muzułmańska młodzież w takich środowiskach odczuwa rosnącą frustrację oraz wyalienowanie ze swoich europejskich społeczności, następnie zaś łączy buntownicze zachowania z kultywowaniem terroryzmu oraz takich osób, jak Osama bin Laden. Gromadzi radykalne filmy ściągane z internetu lub afiszuje się ze zdjęciami liderów ekstremizmu na ekranach komputerów lub jako tapetami w telefonach komórkowych. Radykalna muzułmańska młodzież tworzy niekiedy struktury przestępcze, czego przykładem jest francuska Grupa z Roubaix łącząca dżihad z bandytyzmem na wielką skalę i londyński gang Muslim Boys parający się m.in. napadami i handlem narkotykami. W skład tych formacji wchodzi urodzeni w Europie potomkowie emigrantów z Afryki i Karaibów, którzy przeszli na radykalny islam.

Muzułmański ekstremizm rozpowszechnia się również w europejskich środowiskach wiejskich, szczególnie w krajach śródziemnomorskich, gdzie do prac polowych jest zatrudniona duża liczba emigrantów z Afryki Północnej. Z ich obecnością łączy się zjawisko wędrownych imamów, którzy, przemieszczając się po wsiach Hiszpanii, Włoch lub Francji, wzywają do „oczyszczenia wiary” w duchu fundamentalizmu. Tworzone są również pierwsze wiejskie radykalne gminy muzułmańskie, m.in. we francuskich Pirenejach.

W maju 2011 r. pojawiły się informacje na temat grupy London Boys, rzekomo powiązanej z Al-Kaidą. Jej członkowie mieli być szkoleni w Mogadiszu przez jednego z głównych ekspertów organizacji Osamy bin Ladena od budowy ładunków wybuchowych. Czterech mężczyzn, którzy ukończyli taki kurs, zostało zatrzymanych w 2007 r. w Somalii. Uważali jednak, że przetrzymywanie ich w areszcie jest bezprawne, gdyż są niewinni. Z tego powodu MSZ Wielkiej Brytanii wypłaciło somalijskim władzom 50 tys. funtów za ich uwolnienie. Po powrocie zatrzymanych do kraju i ich przesłuchaniu przez londyńską policję wypuszczono ich na wolność.

Mamun Dorkazanli

Źródło: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4692375.stm> [dostęp: listopad 2012].

Jeszcze inną grupę, tym razem o charakterze bandyckim, tworzyli młodzi, radykalni wyznawcy islamu w londyńskiej dzielnicy Tower Hamlets. Od 2008 r. napadali na współwyznawców, których zachowanie uznawali za naruszenie muzułmańskiej moralności. Ofiarami byli również niemuzułmanie. Do 2011 r. policja starała się nie interweniować, aby nie oskarżono jej o islamofobię.

⁶ W latach 70. XX w. we Francji realizowano projekt budownictwa socjalnego *habitations à loyer modéré* (mieszkania z umiarkowanym czynszem), w którego ramach powstało około 700 tys. mieszkań w dużych blokach na obrzeżach wielkich miast (m.in. Paryża, Lyonu i Marsylii). Blokowiska te stały się tygłem ubóstwa, przemocy, goryczy i frustracji mieszkańców, którym trudno jest znaleźć pracę, usamodzielnąć się i w konsekwencji wprowadzić z dotychczasowego miejsca zamieszkania.

Znaczącym czynnikiem wpływającym na radykalizowanie się europejskich muzułmanów jest kwestia bliskowschodnia, a zwłaszcza problem palestyński, który zawsze był powodem wytłumaczenia wszystkich skrajnych nastrojów wśród muzułmanów. Wydaje się, że w większości nie sądzą oni, aby wojna Al-Kaidy i innych ekstremistycznych ugrupowań z Zachodem mogła przynieść im cokolwiek dobrego. Zamiast odrodzenia potęgi islamu, widzą wojnę w Iraku i Afganistanie, a także coraz więcej wojsk amerykańskich w regionie. Tymczasem Europa jest na etapie rozdwojenia między tolerancją i poprawnością polityczną a niechęcią i niezrozumieniem postaw i zachowań muzułmańskich społeczności. Szanse na współpracę między muzułmańskimi wspólnotami w Europie a organami państwa są niewielkie. Nie należy więc liczyć, że wspólnoty te pomogą dotrzeć do potencjalnych zamachowców. Ich członków obowiązuje bowiem prawo muzułmańskie. Muzułmanie stawiają je ponad prawem państwa, w którym żyją. Mniejszości muzułmańskie były i nadal będą głęboko niechętne cywilizacji i kulturze kraju osiedlenia. Dlatego zwykle ich integracja jest niemożliwa.

Wpływy ideologii i strategii Al-Kaidy w Europie były widoczne w przypadku zamachów w Madrycie z 11 marca 2004 r. i Londynie z 7 lipca 2005 r. Al-Kaida w Krajach Islamskiego Maghrebu, której utworzenie oficjalnie ogłoszono 24 stycznia 2007 r., jest poważnym zagrożeniem dla Europy i sprawia wrażenie powstania nowej jakości dżihadu na obrzeżach naszego kontynentu. Maghreb stał się ważną bazą islamskich fundamentalistów, bo stąd łatwo przenieść idee dżihadu do Hiszpanii, Francji i Włoch. Od 2007 r. służby specjalne tych państw wielokrotnie ostrzegały, że organizacja ta może dokonać serii zamachów. W Hiszpanii członkowie i sympatycy tej organizacji zajmowali się szerzeniem radykalnej propagandy i udzielaniem wsparcia logistycznego islamskim ekstremistom oraz zbierali fundusze i rekrutowali ochotników do walki w Iraku i Afganistanie⁷. Francuskie służby specjalne uważają salafitów z Maghrebu za główne zagrożenie terrorystyczne dla kraju. Ostrzegały przed możliwością dokonania serii zamachów na podmiejskie pociągi i paryskie metro w celu sparaliżowania wyborów prezydenckich w kwietniu 2007 r. Al-Kaida w Krajach Islamskiego Maghrebu uchodzi za największe zagrożenie również dla Włoch, gdzie w 2008 i 2009 r. rozbito kilka grup islamskich fundamentalistów powiązanych z tą organizacją. Zatrzymano m.in. osoby związane z meczetem w Perugii i Centrum Islamskim w Mediolanie. Kilku z nich to weterani wojny w Bośni w latach 1992–1995.

Istnieje realne zagrożenie przeprowadzenia zamachów terrorystycznych w Europie, szczególnie w Hiszpanii, Włoszech, Francji, Belgii, Holandii i Niemczech, tj. w państwach o znacznym odsetku arabskich emigrantów z krajów Maghrebu, którzy często są źródłem finansowania terrorystów w krajach ojczystych. Europejska młodzież muzułmańska, będąca już trzecim pokoleniem arabskich imigrantów, radykalizuje się w szybkim tempie. Wiek młodych muzułmanów przystępujących do stowarzyszeń i organizacji o charakterze fundamentalistycznym coraz bardziej się obniża. Grupy te stanowią operacyjne i logistyczne zaplecze dla siatek terrorystycznych. Dwie z nich rozbito w grudniu 2007 r. w Paryżu i w okolicach Rouen w Normandii. Ich członkowie byli powiązani z Al-Kaidą w Krajach Islamskiego Maghrebu. W wyniku zachodzących procesów kształtuje się mniejszość muzułmańska w Europie, której zradykalizowana część odmawia uznania prawa i podążania drogą uniwersalnych wartości wyznawanych przez społeczeństwa europejskie. Zgodnie z ideologią fundamentalistyczną postrzegają oni europejskie społeczeństwa jako *zimmi*.

⁷ W styczniu 2008 r. rozbito w Barcelonie siatkę terrorystyczną, która przygotowywała serię zamachów w Hiszpanii, Portugalii, Francji, Niemczech i w Wielkiej Brytanii.

Pakistan, a zwłaszcza pogranicze tego kraju z Afganistanem, od wielu lat jest terenem szkolenia wojskowego i religijnego islamskich ekstremistów. Do znajdujących się tam obozów trafiło kilkuset muzułmanów z Europy – arabskich, pakistańskich i tureckich imigrantów, obywateli państw europejskich, w tym konwertytów. Przechodzą oni szkolenie prowadzone m.in. przez Islamic Jihad Union (Islamską Unię Dżihadu), której działania ograniczały się w przeszłości do Azji Środkowej. Obecnie organizacja ta stała się zbrojnym ramieniem Al-Kaidy w Europie. Z Islamic Jihad Union są kojarzeni członkowie tzw. Sauerland Gruppe (Grupy z Sauerlandu) zatrzymani w Niemczech we wrześniu 2007 r. Przygotowali oni bomby, które zamierzali zdetonować m.in. na lotnisku we Frankfurcie nad Menem, w dyskotekach, pubach, supermarketach i amerykańskiej bazie wojskowej w Rammstein. We wrześniu 2008 r. zatrzymano kolejne osoby podejrzewane o działalność ekstremistyczną. Kilka z nich było związanych z islamskim centrum kulturalnym Multi-Kultur-Haus w Neu Ulm, a dwie inne – obywatel Niemiec i obywatel Turcji – miało pozyskiwać materiały wybuchowe i broń dla Islamic Jihad Union.

Na początku kwietnia 2010 r. ówczesny szef BfV Heinz Fromm oświadczył, że szczególnie zagrożenie stanowią obywatele Niemiec, którzy odbyli szkolenie terrorystyczne w obozach zlokalizowanych na terenie Afganistanu i Pakistanu. Do grupy szczególnie niebezpiecznych ekstremistów Fromm zaliczył konwertytów indoktrynowanych i szkolonych w Jemenie. We wrześniu 2010 r. BfV poinformował, że w Niemczech mieszka ponad 400 islamskich bojowników, którzy mogą stanowić zagrożenie dla społeczeństwa. Ponad 130 z nich uznano za szczególnie niebezpiecznych. Niemieckie służby sądzą, że osoby te są zdolne do przeprowadzenia zamachów na dużą skalę. Niepokój budzą częste podróże muzułmanów podejrzewanych o związki z terroryzmem na pogranicze afgańsko-pakistańskie. W przypadku 70 osób istnieje podejrzenie, że zostały przeszkolone w obozach dla terrorystów w tamtym regionie, a 40 z nich może mieć doświadczenie w walkach w Afganistanie. Jeden z niemieckich obywateli schwytych w lipcu 2010 r. w Kabulu, Ahmed Siddiqi, dostarczył informacje na temat szkolenia z użyciem broni i materiałów wybuchowych oraz planów zamachów w Europie. Przed wyjazdem do Afganistanu Siddiqi aktywnie uczestniczył w życiu meczetu Taiba (wcześniej nosił nazwę Al-Kuds) w Hamburgu, z którym był związany Mohammed Atta, przywódca zamachów z 11 września 2001 r.

W dniu 9 sierpnia 2010 r. policja przeszukała meczet Taiba oraz mieszkania przedstawicieli stowarzyszenia kulturalnego o tej samej nazwie. Stowarzyszenie zostało zdelegalizowane, a jego majątek skonfiskowano. Meczet natomiast został zamknięty i zaplombowany. Imam meczetu Taiba, Syryjczyk Mamun Darkazanli, figuruje na unijnej liście ekstremistów. Hiszpania, która uważa go za jednego z czołowych postaci Al-Kaidy w Europie, wydała w 2005 r. międzynarodowy nakaz jego aresztowania. Niemcy jednak nie wyrażają zgody na jego ekstradycję.

Arid Uka

Źródło: http://www.focus.de/politik/deutschland/terror-aus-dem-internet-verfassungsschutz-spricht-von-online-dschihad-aid_713039.html, [dostęp: listopad 2012].

Dnia 2 marca 2011 r. pochodzący z Kosowa Arid Uka, syn kosowskich emigrantów, zaatakował na lotnisku we Frankfurcie nad Menem jadący autokarem personel amerykańskich sił powietrznych. Dwóch amerykańskich żołnierzy zginęło, a dwóch innych zostało ciężko rannych. Sprawca wszedł do autobusu i zaczął strzelać, celując ofiarom w głowy. Napastnikowi zacięła się broń, co prawdopodobnie uratowało innych żołnierzy. Uka pracował na frankfurckim lotnisku. Do zamachu przygotował się dobrze, starannie wybierając jego czas i miejsce. Został schwytyany podczas ucieczki. W należącym do niego komputerze znaleziono wiele informacji świadczących o jego zradykalizowaniu i nienawiści do Zachodu. Uka był typowym przykładem „samotnego wilka”.

Pod koniec kwietnia 2011 r. niemiecka policja zatrzymała trzech mężczyzn (dwóch narodowości marokańskiej i jednego narodowości irańskiej), którzy zamierzali zdetonować bombę w Düsseldorfie. Byli oni członkami większej komórki terrorystycznej, do której należało najprawdopodobniej siedem–osiem osób. Jeden z aresztowanych w 2010 r. miał przejść szkolenie w Waziristanie. Powrócił do Niemiec z zadaniem dokonania zamachu.

Bazą niemieckich ekstremistów są przede wszystkim miasta położone w Północnej Nadrenii-Westfalii, gdzie odbywa się rekrutacja ochotników do walk na pograniczu afgańsko-pakistańskim. Gęsta i wysoka zabudowa regionu Zagłębia Ruhry stanowi dogodnie miejsce do ukrywania się ekstremistów i zapewnia im anonimowość. Doskonała infrastruktura komunikacyjna natomiast gwarantuje swobodę przemieszczania się. Niemieckie służby specjalne zakładają, że tylko na tym obszarze przebywa 8,5 tys. islamskich radykałów, z czego ponad 80 jest gotowych do wzięcia udziału w aktach przemocy. Wielu z nich odbyło w Pakistanie szkolenie, podczas którego zostali przygotowani do przeprowadzenia ataków terrorystycznych. Potwierdziły to aresztowania z kwietnia 2011 r., których dokonano w Düsseldorfie i Bochum. Około 30 proc. islamskich ekstremistów urodziło się na terenie Niemiec, a wielu z nich, przybyłych do tego kraju, już posiada niemieckie obywatelstwo. Znaczna część potencjalnych zamachowców zdobyła w Niemczech wykształcenie. Środowiska ekstremistyczne są reprezentowane m.in. przez doradców finansowych, prywatnych przedsiębiorców i nauczycieli. Są to więc osoby dobrze sytuowane, które jednak z nienawiścią odnoszą się do kultury kraju, w którym się osiedlili.

Jednym z przywódców radykałów jest Pierre Vogel alias Abu Hamza, niemiecki konwertyta, którego popularność wciąż rośnie w wyniku głoszenia przez niego salafickich poglądów. Mimo unikania publicznego propagowania przemocy, w swoich kazaniach i tekstach zamieszczanych w internecie koncentruje się on m.in. na negowaniu podstaw demokracji. Próbował także zorganizować nabożeństwo żałobne poświęcone Osamie bin Ladenowi. Jego działalność miała być także inspiracją dla wymienionego wyżej Arida Uki, który w marcu 2011 r. dokonał zamachu na amerykańskich żołnierzy. Innym aktywnym radykałem jest Marokańczyk Abdul Adhim uznawany za jedną

Abu Hamza (Pierre Vogel)

Źródło: <http://www.zimbio.com/pictures/U5Oz6lH0eef/Radical+Muslim+Cleric+Pierre+Vogel+Leads+Gathering/pVX35eMPIK0/Pierre+Vogel> [dostęp: listopad 2012].

z najważniejszych postaci ruchu salafickiego w Berlinie. Mimo młodego wieku (33 lata), swoją charyzmą zyskał dużą popularność w środowisku imamów. W meczetach wygłasza kontrowersyjne kazania, a w internecie są publikowane materiały wideo, w których promuje wrogość do demokracji i kultury Zachodu oraz potrzebę ich zastąpienia cywilizacją islamu.

We wrześniu 2011 r. niemiecka policja zatrzymała dwóch młodych mężczyzn (jeden był Niemcem libańskiego pochodzenia, a drugi Palestyńczykiem ze Strefy Gazy) podejrzanych o przygotowywanie zamachu bombowego. Zamówili oni znaczną ilość chemikaliów nadających się do produkcji materiałów wybuchowych. W związku z tym przeszukano mieszkania podejrzanych oraz ośrodek kultury islamskiej i meczet w berlińskiej dzielnicy Wedding. W grudniu niemiecka Prokuratura Federalna oskarżyła kolejne dwie osoby o wzięcie udziału w szkoleniu terrorystycznym na pograniczu afgańsko-pakistańskim. Cztery dni później został skazany na 3,5 roku więzienia René Marc Sepac za rekrutowanie bojowników i zamieszczanie filmów propagandowych na ekstremistycznych forach. Była to najwyższa kara w toczącym się od kwietnia 2011 r. procesie ośmiu oskarżonych o wspieranie terroryzmu. W latach 2006–2008 Sepac rozpowszechniał na blogach i forach internetowych materiały propagandowe Al-Kaidy i Ansar al-Islam. Wśród zamieszczonych nagrań znajdowały się zarówno przemowy Osamy bin Ladena, jak i krwawe egzekucje będące wyrokami na „niewiernych”. W maju 2007 r. Sepac pojechał do Teheranu, aby przedostać się do ośrodka szkoleniowego w Afganistanie. Kiedy jednak nie udało mu się spotkać z przewodnikiem, który miał mu pomóc w przekroczeniu granicy, wrócił do Niemiec. Pozostali członkowie grupy otrzymali wyroki w zawieszeniu.

Pod koniec 2011 r. pod obserwacją niemieckich służb specjalnych pozostawało około tysiąca osób określanych jako domniemani islamscy terroryści. Według ministra spraw wewnętrznych Hansa-Petera Friedricha zagrożenie miało stanowić wówczas 128 osób, co do których fakty potwierdzają możliwość dokonania przestępstwa podczas tego zamachu. Około 20 z nich przeszło szkolenie w obozach terrorystycznych. Zdaniem polityka obecnie raczej nie byłby możliwy zamach taki, jak te z 11 września 2001 r., ponieważ podejmowane są różnorodne środki ostrożności, a kręgi ekstremistów są stale monitorowane. Największym zagrożeniem pozostają indywidualni sprawcy, których trudno wykryć.

Islamscy ekstremiści w Europie najczęściej nie kryją się ze swoimi poglądami i nienawiścią. Wielu z nich już wcześniej weszła w krąg zainteresowania służb odpowiadających za bezpieczeństwo. Po wstępnych śledztwach nie zdecydowano się jednak na ich zatrzymanie. Jednym z powodów była trudność w odróżnieniu tych, którzy jedynie głoszą hasła nienawiści od tych, którzy rzeczywiście wprowadzają je w życie. Do tego mogły dochodzić różne wewnętrzne, często nieoficjalne, ustalenia wpływające na wyniki śledztwa, jego podtrzymanie lub zamknięcie (np. polityka poprawności politycznej, prawa człowieka itp.). Należy też zauważyć, że nadmierne naciski na mniejszości mogą prowadzić do ich wyizolowania i radykalizowania się. Źle rozumiane tolerancja i liberalizm prowadzą natomiast do przeoczeń, uchybień i błędów.

W ostatnich latach ujawniło się kilka islamskich grup ekstremistycznych zrzeszających muzułmanów urodzonych w Europie, Ameryce Północnej i Australii, gotowych do prowadzenia działań terrorystycznych. Grupy te nie miały żadnych powiązań ze znanymi organizacjami terrorystycznymi. Mimo to niektóre z nich uznawały ich zwierzchnictwo lub uważały się za ich część. Przykładami takich grup są:

- Grupa z Hofstad (Hofstad to potoczne określenie stolicy Holandii), której komórki zostały zlikwidowane w listopadzie 2004 r. w Hadze, Amsterdamie i Amersfoort. W jej skład wchodziło 15 muzułmanów⁸. Członkowie tej grupy zostali oskarżeni o przygotowywanie się do podjęcia działalności terrorystycznej na terenie Holandii,
- Grupa Maximusa, licząca około 40 nieznających się osób, pochodzących głównie z Bośni, Wielkiej Brytanii, Bangladeszu, Danii, Szwecji, Turcji i Kanady. Zorganizował ją w latach 2004–2005 Mirsad Bektaszević alias Maximus, Bośniak ze szwedzkim obywatelstwem. Kilku najbardziej aktywnych członków tej grupy planowało przeprowadzenie serii zamachów terrorystycznych w Sarajewie,
- Grupa Mohammada Hamida i współpracującego z nim Attili Ahmeta, która w Wielkiej Brytanii prowadziła obóz treningowy dla terrorystów. Jego uczestnikami było m.in. czterech niedoszłych zamachowców samobójców z 21 lipca 2005 r. – Muktar Ibrahim, Jasin Umar, Ramzi Mohammad i Husajn Osman. Zostali oni skazani w 2007 r. na kary dożywotniego więzienia. Natomiast Hamida i Ahmeta skazano w lutym 2008 r. na siedem lat pozbawienia wolności,
- Grupa Londyńska – w sierpniu 2006 r. przygotowywała serię zamachów, które miały być przeprowadzone z użyciem bomb w płynie, na samoloty lecące z Londynu do Nowego Jorku, Waszyngtonu, Chicago, San Francisco, Toronto i Montrealu. Trzej członkowie grupy: Abdullah Ahmed Ali (przywódca), Asad Sarwar i Tanwir Husajn zostali skazani na kary dożywotniego więzienia.

Ważną rolę w powstawaniu nowych grup terrorystycznych oraz w rekrutowaniu członków i sympatyków pełnią media elektroniczne, szczególnie internet. Strony internetowe stały się dla islamskich radykałów mieszkających w Europie podstawowym elementem dżihadu. W grudniu 2008 r. belgijska policja aresztowała 14 osób podejrzanych o prowadzenie działalności terrorystycznej. Wśród nich znajdowała się Belgijka marokańskiego pochodzenia Malika al-Arud (Aroud). Jej mąż, Dahman Abd as-Sattar, był jednym z dwóch zamachowców, którzy zabili przywódcę Sojuszu Północnego Ahmeda Szaha Massuda w samobójczej misji zleconej przez Osamę bin Ladena dwa dni przed zamachami z 11 września. Al-Arud ponownie wyszła za mąż w 2004 r. za Moeza Garsalloui, tunezyjskiego ekstremistę. W 2007 r. oboje zostali skazani w Szwajcarii za prowadzenie stron internetowych popierających Al-Kaidę. Wyrok był jednak bardzo łagodny. Al-Arud pozostała na wolności, a jej mąż trafił do więzienia zaledwie na trzy tygodnie. Po wyjeździe ze Szwajcarii do Brukseli nadal prowadzili stronę internetową dla islamskich ekstremistów, rozbudowując ją do tego stopnia, że miała ponad 1400 subskrybowanych członków. Al-Arud została uznana przez belgijskie służby specjalne za jedną z największych i najbardziej aktywnych orędowniczek dżihadu. Na swoim forum

Malika al-Arud

Źródło: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/belgium/2042282/Female-al-Qaeda-supporter-uses-internet-as-bomb-to-recruit-others-to-wage-jihad-on-West.html>
[listopad 2012].

⁸ Jednym z członków grupy był Muhammad Bujeri, który 2 listopada 2004 r. zamordował Theo van Gogha, holenderskiego reżysera znanego z krytycznego stosunku do islamu.

www.minbar-sos.com, gdzie przybrała pseudonim „Um Obejda”, napisała m.in.: *Ja też mam broń. Pisanie o dżihadzie może być tak samo groźne jak bomba.* W liście skierowanym do żołnierzy NATO wyjeżdżających do Afganistanu i Iraku ostrzegła: *Wietnam jest niczym wobec tego piekła, które czeka was na naszej ziemi. Poproście już teraz wasze matki i żony, by zamówiły dla was trumny.*

Belgijskie służby bezpieczeństwa obserwowały działalność Al-Arud i jej męża od czasu ich ślubu w 2004 r. Wtedy też małżeństwo zintensyfikowało działalność w internecie, przez który zaczęło rekrutować potencjalnych bojowników i zamachowców. Zachęcali oni różne osoby do wyjazdu i przyłączenia się do walki przeciwko siłom międzynarodowej koalicji w Afganistanie. Al-Arud werbowała młodych ludzi, umieszczając podlegające do dżihadu hasła na swojej stronie internetowej. W grudniu 2007 r. napisała m.in.: *Mam ogromną nadzieję, i codziennie o to się modłę, by nasi bojownicy doszczętnie zmasakrowali te amerykańskie świnie i ich sojuszników.* Podczas pobytu w Afganistanie Garsalloui przesłał żonie pocztą elektroniczną swoje zdjęcie, na którym trzyma przenośny zestaw raketowy. We wrześniu 2008 r. na jej stronie internetowej zamieścił apel wzywający do przeprowadzania zamachów terrorystycznych w Europie. W maju 2010 r. belgijski sąd skazał oboje na osiem lat więzienia⁹.

W dniu 13 grudnia 2011 r. Nordine Amrani, z pochodzenia Marokańczyk, uzbrojony w granaty i broń automatyczną, otworzył ogień do osób zgromadzonych na największym placu w belgijskim Liège, gdzie mieszkańcy dokonywali przedświątecznych zakupów. Zginęły 4 osoby, a ponad 120 zostało rannych, w tym wiele ciężko. Zamachowiec popełnił samobójstwo. Jego motywów pozostały nieznane. W 2008 r. Amrani został skazany na kilkuletnie więzienie za posiadanie broni i uprawianie konopi indyjskich; trudnił się także paserstwem i odsiadywał karę więzienia za przestępstwa na tle obyczajowym. W dniu zamachu miał zgłosić się na komisariat policji, dokąd został wezwany na przesłuchanie.

Młodzi wyznawcy ideologii dżihadu w Europie zakładają własne komórki. Statystycznie jednego na siedem ataków terrorystycznych dokonali od 2001 r. właśnie zradykalizowani mieszkańcy państw zachodnich, często stosunkowo zamożni i wykształceni. Istnieje również duże niebezpieczeństwo przeprowadzenia zamachów przez pojedynczych terrorystów, tzw. samotnych wilków. Poza tym globalny dżihad kieruje się nowymi prawami. Zamachy mogą być przygotowywane w wielu miejscach naraz, terroryści pochodzić z wielu krajów i uderzać, kiedy tylko nadarzy się okazja. Brak scentralizowanego przywództwa podnosi też poziom nieprzewidywalności terrorystów, gdyż mogą oni podejmować działania pod wpływem impulsu i emocji, a nie tylko przemyślanej i sprecyzowanej strategii. Radykałowie mieszkający w Europie wspierają też ekstremistów walczących w Iraku i Afganistanie. We wrześniu 2007 r. włoska policja aresztowała na przykład Sabera Fadhila Husajna, pod zarzutem planowania zamachów terrorystycznych w Iraku przy użyciu lekkich helikopterów, na których zakup podpisał on kontrakt.

Ostatnie lata dowiodły również, że dzięki bezkrytycznemu podejściu zachodnich mediów do terroryzmu muzułmańscy ekstremiści są nawet w stanie wykreować nowe „wirtualne” organizacje wraz z całą otaczającą je medialną otoczką i pozorami real-

⁹ Garsalloui został skazany zaocznie. Zginął w październiku 2012 r. w Waziristanie Północnym. Był jednym z liderów organizacji Dżund al-Khilafa, która w 2011 r. przeprowadziła serię zamachów w Kazachstanie, gdzie miał odpowiadać za militarne szkolenie terrorystów. Garsalloui miał być również autorem oświadczenia opublikowanego w internecie bezpośrednio po atakach terrorystycznych dokonanych w Tuluzie w marcu 2012 r., w którym informował o rzekomych związkach Dżund al-Khilafa z zamachowcem Mohammedem Merahem.

nej aktywności. Tak było w przypadku organizacji Brygady Abu Hafs al-Masriego¹⁰, która w latach 2003–2005 wykazywała niezwykle aktywność w europejskich mediach, wielokrotnie biorąc na siebie odpowiedzialność za wiele krwawych zamachów (włącznie z zamachami w Stambule, Madrycie i Londynie) oraz publikując dziesiątki odezwo, oświadczeń i komunikatów. Dziś wszystko wskazuje na to, że Brygady istniały jednak wyłącznie w sferze medialnej, będąc jedynie wirtualnym tworem innych realnie istniejących organizacji (niewykluczone, że i samej Al-Kaidy). Znany jest również inny przypadek, w którym założyciel radykalnego ugrupowania Shariah4Belgium (Szariat dla Belgii), Abu Imran, ogłosił powstanie w 2010 r. organizacji Shariah4Holland i wezwał holenderską królową Beatrix do przyjęcia islamu. Na portalu YouTube zamieszczono również wiadomość od ugrupowania Shariah4Bangladesz, w którym udzielono poparcia nowopowstałym ugrupowaniom Shariah4Holland i Shariah4Denmark. Przez pewien czas ugrupowania te istniały jedynie w sferze wirtualnej. Ich nazwa nawiązuje do organizacji Islam4UK, zdelegalizowanej w Wielkiej Brytanii w styczniu 2010 r.

W listopadzie 2010 r. pojawiły się informacje o aresztowaniu w Austrii Czaczena Asłambeka L. udzielającego logistycznego wsparcia grupie Shariah4Belgium. Od wielu lat mieszkał on z rodziną w austriackiej miejscowości Neunkirchen i był powiązany z międzynarodową siatką terrorystyczną rozbitą w listopadzie 2010 r. Doszło wówczas do licznych aresztowań w Belgii, Holandii i Niemczech. Według niektórych komentarzy grupa ta planowała przeprowadzenie ataku terrorystycznego o skali przekraczającej zamachy w Madrycie z 11 marca 2004 r. W jednej z wersji podano, że celem ataku miał być transport kolejowy NATO, według innej opcji chodziło natomiast o atak na belgijski stadion podczas odbywającego się na nim wydarzenia sportowego lub na obiekt zajmowany przez instytucję żydowską.

Na początku października 2010 r. został ogłoszony alert antyterrorystyczny w niemal większości krajów Europy Zachodniej, w USA i w Kanadzie. Działania służb odpowiedzialnych za walkę z terroryzmem w Ameryce Północnej i w wielu krajach Europy skoncentrowały się na amerykańskich ostrzeżeniach dotyczących możliwości przeprowadzenia ataków terrorystycznych przez członków powiązanego z Al-Kaidą bliżej niesprecyzowanego ugrupowania. Planowali oni serię zamachów w Europie Zachodniej. W ślad za ostrzeżeniami z USA poinformowano także, że brytyjski wywiad odkrył plany skoordynowanych ataków terrorystycznych na Londyn oraz na wielkie miasta Francji i Niemiec. Plany te, przygotowywane w Pakistanie, były już zaawansowane, a zamachy miały być przeprowadzone w taki sam sposób, jak świetnie skoordynowany atak 10 terrorystów w Bombaju. Nie ujawniono dokładnie celu tych ataków, poza ogólnym stwierdzeniem, że uwagę powinno się zwracać na dworce kolejowe, miejsca stanowiące główne atrakcje turystyczne, hipermarkety, stacje metra, lotniska, a więc obiekty, w których zawsze przebywają duże grupy ludzi, i, jak wiadomo, od dawna są ulubionym celem terrorystów ze względu na możliwości spowodowania jak największej liczby ofiar. Według brytyjskiej służby MI6 potencjalnym celem zamachu był następca tronu książę Harry, który służył w Afganistanie. I z tego powodu wzmocniono jego ochronę, zakazując mu wstępu do wielu miejsc w Londynie. Ujawniono, że rekordowa liczba ataków samolotów bezałogowych, które były przeprowadzone przez siły USA we wrześniu (ponad 20) miała na celu zlikwidowanie przywódców tego spisku. Udało się zabić wielu liderów grupy, dzięki czemu zagrożenie atakiem zmalało.

¹⁰ Nazwa pochodzi od nazwiska Muhammada Atifa alias Abu Hafs al-Masri, jednego z działaczy Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipskiego Islamskiego Dżihadu), a potem jednego z najbliższych współpracowników Osamy bin Ladena odpowiedzialnego za sprawy wojskowości i bezpieczeństwa w Al-Kaidzie. Al-Masri zginął w listopadzie 2011 r. w Afganistanie podczas amerykańskiego nalotu.

Ostrzeżenia przed zamachami terrorystycznymi w Europie zbiegły się z fałszywymi zgłoszeniami o podłożeniu ładunków wybuchowych w paryskiej Wieży Eiffla¹¹. Zdaniem ekspertów, chociaż francuskie służby specjalne nie znalazły niczego podejrzanego, to mogła to być próba generalna przed dokonaniem zamachu czy też forma zbadania czujności służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w Paryżu. Jako pierwszy na ostrzeżenia CIA zareagował amerykański Departament Stanu. Ostrzegł on obywatele USA podróżujących do Europy, aby zachowywali ostrożność. Podkreślił przy tym, że terroryści mogą atakować środki masowego transportu i infrastrukturę turystyczną. Wkrótce po ogłoszeniu ostrzeżenia przez władze USA brytyjski rząd zdecydował się zaktualizować ostrzeżenia dla swoich obywateli we Francji i w Niemczech, podnosząc poziom zagrożenia terrorystycznego. Rzecznik brytyjskiego MSZ oświadczył, że zaktualizowano ostrzeżenia dla podróżujących także do innych krajów europejskich. Rząd niemiecki nie wydał oficjalnego ostrzeżenia dla swoich obywateli. Poradził im jednak, aby zachowali szczególną ostrożność podczas podróży do Francji i Wielkiej Brytanii. Podróżujący powinni być świadomi tego, że na terenie drugiego z tych krajów ryzyko przeprowadzenia ataku jest poważne. Uwagę powinno się zwracać przede wszystkim na tamtejsze dworce kolejowe i miejsca stanowiące atrakcje turystyczne. Zaostrzone środki bezpieczeństwa Niemcy wprowadziły dopiero w listopadzie 2010 r. z powodu kolejnego ostrzeżenia o możliwości dokonania ataku terrorystycznego w tym kraju. W związku z fałszywymi alarmami rząd Francji już w sierpniu 2010 r. ostrzegł o zagrożeniu ewentualnym atakiem terrorystycznym w najbardziej zatłoczonych miejscach publicznych. Mimo to nie podniósł w ramach systemu Vigipirate obowiązującego od 2005 r. „czerwonego” poziomu zagrożenia do najwyższego stopnia – „purpurowego”.

Ponowny wzrost zagrożenia zamachem terrorystycznym we Francji nastąpił w maju 2011 r. Minister spraw wewnętrznych Claude Guéant ostrzegł, że po śmierci Bin Ladena można się obawiać, że celem odwetu stanie się Francja. Poinformował o zatrzymaniu w Paryżu i regionie stołecznym siedmiu osób powiązanych ze środowiskami islamskich ekstremistów. Z kolei szef francuskiej służby DCRI Bernard Squarcini powiedział, że po śmierci Saudyjczyka Francja jest drugim w kolejności po USA potencjalnym celem ataków terrorystów.

Szwedzka policja uznała, że zagrożenie terrorystyczne w Szwecji jest wysokie jak nigdy przedtem i że na pięciostopniowej skali stopień zagrożenia przesunięto z drugiego na trzeci. Do zamachu terrorystycznego doszło w tym kraju 11 grudnia 2010 r. Podwójny zamach z wykorzystaniem samochodu pułapki oraz ładunków nasobnych zaplanował Tajmur Abd al-Wahab al-Abdali, obywatel Szwecji pochodzenia irackiego. Najpierw doszło do wybuchu materiałów ukrytych w samochodzie zaparkowanym przy bulwarze Olofa Palmego w Sztokholmie, a kilka minut później, w odległości około 300 m od tego miejsca, do detonacji ładunku wybuchowego przymocowanego do ciała zamachowca. Znalaziono przy nim kilka innych bomb, które nie eksplodowały. Wybuch, o którym

¹¹ We wrześniu, po otrzymaniu z publicznego telefonu informacji o podłożeniu bomby, dwukrotnie ewakuowano turystów z Wieży Eiffla. Ogółem we wrześniu 2010 r. zarejestrowano w Paryżu dziewięć fałszywych alarmów, czyli trzykrotnie więcej niż we wrześniu 2009 r. W ani jednym przypadku nie znaleziono materiałów wybuchowych. W dniu 3 października 2010 r. zatrzymano w Meudon koło Paryża 53-letniego mężczyznę podejrzanego o wywołanie fałszywych alarmów w stolicy Francji. Aresztowany sprawca dwukrotnie groził zdetonowaniem bomby na paryskim dworcu kolejowym Saint-Lazare. Nie był on związany z żadnym ugrupowaniem terrorystycznym i prawdopodobnie cierpiał na zaburzenia psychiczne. Oprócz kary ośmiu miesięcy pozbawienia wolności, 6 października 2010 r. sąd nakazał mężczyźnie wypłacenie odszkodowania w łącznej wysokości 11 tys. euro. Wykonanie kary zawieszono, kierując sprawcę na obowiązkowe leczenie psychiatryczne.

Tajmur Abd al-Wahab al-Abdali

Źródło: <http://www.smh.com.au/world/uk-raid-fol-lows-swedish-blast-20101213-18viq.html>
[dostęp: listopad 2012].

mowa, był przypadkowy i nie nastąpił w planowanym miejscu. Celem zamachowca był najprawdopodobniej dworzec centralny lub centrum handlowe¹². Poza terrorystą i dwoma lekko rannymi osobami nie było ofiar. Szwedzka służba SÄPO oceniała wówczas, że w kraju działa około 200 islamskich ekstremistów, którzy m.in. wspierają i ułatwiają dokonywanie przestępstw o charakterze terrorystycznym głównie poza Szwecją.

Pod koniec grudnia 2010 r. duńska policja zatrzymała pięciu mężczyzn, z których trzech – Tunezyjczyka i dwóch Szwedów – oskarżono o usiłowanie przeprowadzenia zamachu

i nielegalne posiadanie broni. Celem ich ataku zaplanowanego na 1 stycznia 2011 r. miała być redakcja dziennika „Jyllands-Posten”, która w grudniu 2005 r. opublikowała karykatury proroka Muhammada. W czasie śledztwa prowadzonego w związku z udaremnieniem tego zamachu okazało się, że zatrzymane osoby planowały opanować budynek redakcji, biorąc jako zakładników jak największą liczbę osób, aby następnie dokonać ich egzekucji. Wydarzenie miało być transmitowane na żywo przez media. Scenariusz zamachu przypominał atak w Bombaju z końca listopada 2008 r.

Już w sierpniu 2010 r. trzech Duńczyków związanych z opublikowaniem tych karykatur znalazło się na „liście śmierci” ogłoszonej przez internetowy magazyn Al-Kaidy – „Inspire”. Wśród nich było dwóch dziennikarzy „Jyllands-Posten” i karykaturzysta Kurt Westergaard. Ten ostatni był już ofiarą zamachu w styczniu 2010 r., kiedy to młody Somalijczyk, Mohammad Geele, wtargnął w nocy do jego domu z siekierą i nożem, próbując go zabić¹³. W 2009 r. karykaturzystę planowała zabić Amerykanka Colleen LaRose, zwana Dżihad Jane. LaRose pomagała też podejrzany o terroryzm obcokrajowcom, którzy chcieli prowadzić dżihad w Europie i Azji. Kobieta przebywa w amerykańskim areszcie od października 2009 r. Grozi jej kara dożywotniego więzienia.

W lipcu 2010 r. aresztowano niedoszłych zamachowców w Norwegii. Byli to: Mikael Davud, obywatel Norwegii, z pochodzenia Ujgur i David Jacobsen, Uzbek z prawem stałego pobytu w Norwegii. Trzeciego mężczyznę, Irakijczyka, który przyjechał do Norwegii w 1999 r. i posiada prawo do stałego pobytu w tym państwie, zatrzymano w Niemczech. Mężczyźni ci planowali przeprowadzenie ataku terrorystycznego w Norwegii. Do realizacji tego zamierzenia mieli rzekomo wykorzystać tani, niebezpieczny materiał wybuchowy – trimeryczny nadtlenek acetonu (TATP)¹⁴. Także fińskie służby

¹² Bezpośrednio przed zamachem Al-Abdali wysłał pocztą elektroniczną do agencji prasowej TT i szwedzkich służb specjalnych SÄPO list z załącznikami w postaci plików audio, w których informował, że jego operacja jest odwetem za brak potępienia przez szwedzkie społeczeństwo opublikowania karykatur proroka Muhammada autorstwa Larsa Vilksa oraz obecności szwedzkiego kontyngentu wojskowego w Afganistanie. Poinformował również, że od czterech lat planował przeprowadzenie ataku, który jest odpowiedzią na apel Islamskiego Państwa Iraku.

¹³ Westergaard uratował się, zamykając się w łazience do czasu przybycia policji. Na początku lutego 2011 r. Mohammed Geele został skazany na karę 10 lat więzienia, a po jej odbyciu na dożywotnie wydalenie z Danii.

¹⁴ Substancja ta jest mieszaniną nadtlenu wodoru (perhydrol) i acetonu z dodatkiem kwasu solnego lub siarkowego jako katalizatora.

poinformowały we wrześniu 2010 r. o przesłankach wskazujących na organizowanie w tym kraju obozów szkoleniowych dla grup emigrantów podejrzewanych o działalność terrorystyczną. Udało się zapobiec przedostaniu się na terytorium Finlandii części osób zaliczonych do grona zagrażającego bezpieczeństwu wewnętrznemu kraju¹⁵.

Na początku czerwca 2011 r. nieznani sprawcy rzucili butelkę zapalającą na samoobsługową stację paliw w Helsinkach, a następnie znaleziono kanister z benzyną pod jednym ze stołecznych budynków mieszczącym m.in. restaurację i sklep spożywczy. Fińska policja przypisała te wydarzenia Zwolennikom Międzynarodowego Dżihadu, tj. organizacji, której członkowie zamieścili na stronie internetowej informację nawiązującą do próby przeprowadzenia zamachu. Według tej wzmianki: *policja oczyściła teren w dzielnicy Pasila, zanim bomba zdążyła eksplodować, wnosimy modły do Allaha, aby następna próba się powiodła*. Pod tekstem w języku arabskim i fińskim podpisał się Abu Sulejman an-Nasir, który tydzień wcześniej nawoływał do zaatakowania fińskiego kontyngentu w Afganistanie. Abu Sulejman wzywał również do atakowania linii energetycznych i gazowych, sieci kolejowych, oraz umieszczenia i zdetonowania bomby na stadionie piłkarskim.

W dniu 24 grudnia 2010 r. holenderskie służby udaremniły zamach, którego celem było lotnisko wojskowe Gilze-Rijen. W jego rejonie zamachowcy chcieli zestrzelić śmigłowiec Apache. Tego dnia zatrzymano w Rotterdamie 12 Somalijczyków podejrzewanych o przygotowywanie tego zamachu. Sześciu zatrzymanych później zwolniono, przyznając, że zostali oni oczyszczeni z zarzutów. Terrorysty zamierzali wykorzystać przenośną wyrzutnię pocisków raketowych, która miała być przerzucona z Belgii do Holandii. W wymienionej bazie lotniczej, znajdującej się na południu Holandii, stacjonuje 85 śmigłowców, z których wiele wykorzystano w ostatnich latach w operacjach NATO w Afganistanie. Zestrzelenie choćby jednego helikoptera miałoby dla islamskich ekstremistów wielką wymowę symboliczną.

Próby dokonania wyżej wymienionych zamachów potwierdziły obawy, że Europa jest postrzegana przez islamskich ekstremistów jako potencjalnie dogodniejszy obszar aktywności operacyjnej i cel ataków niż USA. Wynika to przede wszystkim z zamieszkiwania naszego kontynentu przez znaczną populację muzułmańską, zróżnicowaną narodowościowo. Dodatkowo na terenie UE stworzono daleko posunięte ułatwienia w ruchu osobowym. Ponadto niektóre państwa w Europie są atrakcyjnymi celami zamachów terrorystycznych z polityczno-propagandowego punktu widzenia. Dotyczy to głównie krajów zaangażowanych w operacje militarne w Afganistanie, utrzymujących na swoim terenie amerykańskie bazy wojskowe lub prowadzących politykę proizraelską.

Przedstawiciele Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i polskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, mimo zaostrzonych środków bezpieczeństwa wprowadzanych w Europie Zachodniej w 2010 r., informowali o braku potwierdzonych doniesień uzasadniających konieczność zwiększenia poziomu alertu dla terytorium naszego kraju. Należy wspomnieć, że od końca 2003 r. nie było w Polsce sytuacji, która wymuszałaby podjęcie radykalnych środków bezpieczeństwa. W 2003 r. na terenie województwa łódzkiego zidentyfikowano osobę podejrzewaną o kontakty z islamskimi ekstremistami w Europie Zachodniej. Młody konwertyta, mieszkaniec powiatu zduńskowolskiego, miał być zwerbowany w Wielkiej Brytanii do przeprowadzenia zamachu terrorystycznego na obiekt

¹⁵ Fińska służba Supo od wiosny 2010 r. realizuje program monitorowania emigrantów z krajów podwyższonego ryzyka. Jej funkcjonariusze zostali oddelegowani do placówek dyplomatycznych w krajach Bliskiego Wschodu i Afryki Wschodniej, gdzie we współpracy z pracownikami konsulatów dokonują oceny obywateli tych państw ubiegających się o azyl w Finlandii.

sakralny w Polsce w okresie świąt Bożego Narodzenia. Sygnał o planowanym ataku, ze wskazaniem obiektów, rozpoczął operację prowadzoną przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego o kryptonimie „Miecz”. W jej ramach służby specjalne zidentyfikowały w Polsce kilkudziesięciu obcokrajowców podejrzewanych o związki z islamskimi ekstremistami i ugrupowaniami terrorystycznymi.

Podczas prowadzonych działań Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego we współpracy ze służbami włoskimi doprowadziła do zlikwidowania grupy, którą Włosi nazwali Katilea. W Polsce aresztowano dwóch obywateli Algierii, w tym jednego poszukiwanego przez Interpol. W 2004 r. został wydalony z Polski Jemeńczyk Ahmed Ammar, imam meczetu w Poznaniu, który głosił radykalne hasła i wzywał młodych ludzi do udziału w dżihadzie. Dodatkowo czynnikiem wpływającym na możliwość przeprowadzenia odwetowego ataku terrorystycznego w Polsce było prawdopodobne umieszczenie na terytorium naszego kraju tajnego więzienia CIA, w którym przesłuchiowano członków Al-Kaidy¹⁶.

¹⁶ W czerwcu 2012 r. w Warszawie został zatrzymany Artur Ł., posługujący się pseudonimem Ahmed 23, który w internecie wychwalał m.in. Osamę bin Ladena, szejka Ahmeda Jasina i operacje terrorystyczne przeprowadzane przez ekstremistyczne organizacje islamskie. Propagował również hasła wzywające do aktów przemocy, publikował instrukcje dotyczące konstruowania ładunków wybuchowych oraz materiały propagandowe Al-Kaidy i innych organizacji terrorystycznych.

RUCH DŻIHADU W IRAKU

Flaga Islamskiego Państwa Iraku

W roku 2003, po obaleniu Saddama Husajna, w Iraku rozpoczęła się wojna domowa, podczas której o władzę i kontrolę nad krajem walczyły różne ugrupowania, zarówno szyickie, jak i sunnickie. Porządek w kraju próbowała utrzymać armia amerykańska i jej sojusznicy, którzy byli celem zamachów irackich ekstremistów. Do przeprowadzania ataków terrorystycznych używano głównie kruszących się materiałów wybuchowych, które udało się przejąć ekstremistom z olbrzymich magazynów wojskowych w Jusufijji pod Bagdadem. Irak był krajem, w którym najczęściej dochodziło do ataków terrorystycznych w latach 2004–2007. W 2008 r. liczba tych ataków zmalała, ale zginęło w nich o 10 proc. więcej osób niż rok wcześniej (22,5 tys.). Na Irak przypadały dwie trzecie wszystkich aktów terrorystycznych w skali globalnej i ponad połowa wszystkich ofiar. Swoją obecność w tym kraju zaznaczyły duże sunnickie organizacje ekstremistyczne: Ansar al-Islam (Zwolennicy Islamu), Ansar as-Sunna (Zwolennicy Sunnizmu/Tradycji), Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad (Grupa Jedności Boga i Dżihadu) i szyicka Dżajsz al-Mahdi (Armia Mahdiego), które zostały scharakteryzowane w innych rozdziałach leksykonu. Oprócz nich jednak działało lub nadal działa w ukryciu około 40 mniejszych ugrupowań i milicji (bojówek), których większość oprócz przejawiania ambicji politycznych nie stroniła również od stosowania brutalnej przemocy. Tworzyły one doraźne sojusze w ramach grup etnicznych (Kurdowie, Arabowie) i religijnych (szyici, sunnici) lub działały samodzielnie. Niektóre z nich zrzeszały członków i sympatyków byłego reżimu partii Baas¹ i zwolenników Saddama Husajna.

Do ugrupowania Al-Awda (Powrót) należeli przede wszystkim żołnierze byłej armii irackiej i inni funkcjonariusze byłego reżimu, którzy nie pogodzili się ze zmianą władzy w Iraku i po 2003 r. przeszli do podziemia². Do dziś większość sunnitów uważa, że decyzją Amerykanów o delegalizacji partii Baas³ i zwolnieniu z armii i z pracy

Do ugrupowania Al-Awda (Powrót) należeli przede wszystkim żołnierze byłej armii irackiej i inni funkcjonariusze byłego reżimu, którzy nie pogodzili się ze zmianą władzy w Iraku i po 2003 r. przeszli do podziemia². Do dziś większość sunnitów uważa, że decyzją Amerykanów o delegalizacji partii Baas³ i zwolnieniu z armii i z pracy

¹ Hizb al-Baas al-Arabi al-Isztiraki – Partia Arabskiego Odrodzenia Socjalistycznego. W maju 2003 r. pierwszy amerykański przedstawiciel w Iraku Paul Bremer wydał dwa dekryty, które – zdaniem wielu osób – stały się przyczyną późniejszej rebelii i wielu ataków terrorystycznych. Pierwszy dekret rozwiązywał irackie armię i policję, drugi natomiast zakazywał wyższym członkom partii Baas pracy w urzędach państwowych, w administracji i w szkołach.

² W grudniu 2008 r. aresztowano ponad 30 byłych oficerów irackiej armii, w tym 4 generałów należących do Al-Awda, którzy rzekomo mieli planować spisek mający na celu przeprowadzenie zamachu stanu.

³ Podczas rządów Saddama Husajna do partii Baas należały setki tysięcy Irakijczyków, którzy w olbrzymiej większości nie mieli nic wspólnego ze zbrodniami reżimu. Przynależność do Baas była niezbędna do awansu społecznego. W konstytucji przyjętej w 2005 r. Baas została uznana za organizację zbrodniczą, a używanie jej symboli zostało zakazane. Restrykcje Paula Bremera jednak stopniowo łagodzone. Obecnie wykluczeni z życia publicznego są tylko baasiści należący do pięciu najwyższych stopni wtajemniczenia w partii. Baas była zorganizowana i uszeregowana tak jak wojsko: najniżsi rangą byli sympatycy, następnie plasowali się kandydaci, członkowie początkujący, członkowie aktywni, liderzy grup, kierownicy sekcji, kierownicy regionu i kierownicy narodu arabskiego. W sumie było 12 stopni przynależności do Baas.

Źródło: <http://konflikty.wp.pl/gid,10663056,-kat,1020349,title,Irak,galeria.html?ticaid=1fb64> [dostęp: grudzień 2012].

w instytucjach publicznych członków tej partii była niesprawiedliwa. Co więcej, odbierano ją jako cios we wszystkich wyznawców sunnizmu, nie tylko tych, którzy należeli do Baas. Wykluczeni z życia publicznego i bezrobotni członkowie partii zaczęli organizować się w grupy rebelianckie, które walczyły najpierw z Amerykanami, a potem wystąpiły przeciwko irackim szyitom, za rządów Saddama Husajna prześladowanym, ale po jego obaleniu uprzywilejowanym ze względu na to, że stanowią zdecydowaną większość mieszkańców kraju. Rozczarowani, zwłaszcza dawni wojskowi, błyskawicznie znaleźli się w antyamerykańskim ruchu oporu. Największa grupa miała trafić do Al-Awdy, której bastionem stał się tzw. trójkąt sunnicki w środkowym Iraku obejmujący swym zasięgiem obszar pomiędzy miastami Falludża, Ramadi i Samarra. Uważa się, że członkowie Al-Awdy i zbliżonych do niego ugrupowań, np. Fedainów Saddama, Irackiej Armii Ludowej i Frontu Patriotycznego, byli sprawcami większości zamachów terrorystycznych w latach 2003–2008, wymierzonych przeciwko siłom amerykańskim, przedstawicielom władz i szyitom na wspomnianym obszarze.

Jesienią 2006 r. powstała koalicja niektórych sunnickich ugrupowań, na czele z Al-Kaidą, pod nazwą Dawlat al-Irak al-Islamijja (Islamskie Państwo Iraku, Islamski Emirat Iraku). Jego przywódcami byli Abu Ajjub al-Masri alias Abu Hamza al-Muhadżir i Abu Umar al-Bagdadi. Obaj zginęli 18 kwietnia 2010 r. koło Tikritu w wyniku operacji irackich sił bezpieczeństwa. Informacje te potwierdził premier Iraku Nuri al-Maliki. Członkowie Islamskiego Państwa Iraku, które było synonimem Al-Kaidy, przeprowadzili wiele spektakularnych zamachów terrorystycznych wymierzonych głównie w Irackich współpracujących z siłami NATO. Często dokonywano egzekucji schwytyanych funkcjonariuszy irackiej policji i przedstawicieli administracji.

Organizacje, które znalazły się poza Islamskim Państwem Iraku utworzyły Madżlis Sijasi al-Mukawama al-Irakijja (Radę Polityczną Irackiego Ruchu Oporu). Struktura ta koordynowała działalność 11 sunnickich organizacji terrorystycznych, w tym: Dżajsz al-Islami fi al-Irak (Islamskiej Armii Iraku), Dżihad al-Irak (Irackiego Dżihadu), Hamas al-Irak (Hamasu Irackiego), Asaib Ahl al-Irak (Fracji Ludności Iraku), Dżama'at Abu Tajjib (Grupy Abu Tajjiba), Dżajsz Abu Bakr (Armii Abu Bakra), Dżajsz ar-Raszidin (Armii Prawowitnych), Al-Dżabha al-Islamijja lil Mukawama al-Irakijja (Islamskiego Frontu na rzecz Irackiego Oporu), Saraja al-Inkilab 1920 (Brygad Rewolucji 1920), Dżama'at as-Sahwa (Grupy Przebudzenia) i Hajat asz-Szariat (Komitetu Szariatu). Część tych organizacji wchodziła w sojusz z organizacją Ansar as-Sunna. Członkowie Rady Politycznej ogłosili w 2008 r. odrzucenie tzw. paktu bezpieczeństwa pomiędzy rządem

Iraku a Stanami Zjednoczonymi⁴. W liście otwartym do prezydenta elekta Baracka Obamy zaproponowali, aby dokonał obiecanych zmian w polityce zagranicznej swego państwa, przede wszystkim poprzez jak najszybsze wycofanie wojsk z Iraku i wypuszczenie więźniów. W liście napisali: *Udzielamy oto rady nowej amerykańskiej administracji, aby z niej skorzystała i uniknęła błędów, w które wpadła poprzednia ekipa, dodając, że powodem sukcesu Baracka Obamy w wyborach nie było to, iż nagle Amerykanie odkryli, że nie powinni być rasistami, ale dlatego, że administracja George'a Busha zrobiła wiele błędów. Zaapelowali też o dokonanie zapowiadanych zmian: Nadszedł najwyższy czas, aby je przeprowadzić. Prosimy, abyś nie słuchał tych, którzy mówią ci, iż wycofanie się z Iraku będzie klęską. My sądzimy bowiem, że takie wycofanie będzie oznaczać triumf rozumu i logicznego myślenia.* Stwierdzili też, że nowy prezydent USA musi zwolnić wszystkich irackich więźniów oraz *rozkazać obecnemu irackiemu rządowi w Bagdadzie, by także on wypuścił wszystkich osadzonych.*

Ugrupowań szyickich było znacznie mniej niż sunnickich. Najprawdopodobniej wynikało to z przeszłości, w której szyici, choć stanowiący dominującą populację w kraju, mieli ograniczony dostęp do broni i rzadko pełnili wysokie funkcje dowódcze w armii. Najliczniejsze były i w dalszym ciągu są milicje Muktdady as-Sadra, tzw. Dżajsz al-Mahdi. Oprócz niej funkcjonowało kilka innych ugrupowań. Wymienić tu należy m.in. Kataib al-Hizb Allah (Brygady Hezbollahu), Kataib al-Husajn (Brygady Husajna) i Sar Allah (Zemsta Boga), które wspierał Iran. W październiku 2008 r. gen. Hossein Hamedani, dowódca basidżów⁵ wchodzących w skład Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami (Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej w Iranie), przyznał, że jego kraj zapatruje w broń grupy zbrojne w rejonie Bliskiego Wschodu, czemu wcześniej Iran zdecydowanie zaprzeczał. W kontekście tej wypowiedzi wymieniono libański Hezbollah, Al-Dżihad al-Islami al-Filastini (Palestyński Islamski Dżihad), Hamas i iracką Dżajsz al-Mahdi. Za pomoc tym organizacjom i innym grupom zbrojnym w Iraku mają odpowiadać siły specjalne Quds, stanowiące integralną część pasdarów⁶. Quds dostarczały tym organizacjom i grupom broń, wyposażenie i fundusze. Już w latach 90. XX w. irańskie służby specjalne pozyskiwały i szkoliły irackich szyitów, między innymi z należącej do Al-Madżlis al-Ala li as-Sawra al-Islamijja fi al-Irak (Supreme Council for Islamic Revolution in Iraq, Najwyższej Rady Rewolucji Islamskiej w Iraku), Saraja al-Badr (Brygady Badr), a od 2003 r. do Dżajsz al-Mahdi. Agenci byli stopniowo przerzucani do Iraku w celu realizowania zadań wywiadowczych i dywersyjnych na rzecz Teheranu. W prowadzeniu tego typu działań wyspecjalizowała się grupa Said asz-Szuhada (Szlachetni Męczennicy), utworzona w 1991 r. i związana z Najwyższą Radą Rewolucji Islamskiej w Iraku. W 2004 r. działała ona jedynie w Basrze i okolicach, poszerzając powoli swe wpływy na cały obszar szyickiego południa. Zajmowała się m.in. organi-

⁴ W dniu 16 listopada 2008 r. iracki rząd zatwierdził ostatecznie tzw. pakt bezpieczeństwa między rządem Iraku a Stanami Zjednoczonymi, umożliwiający wojskom amerykańskim stacjonowanie na irackim terytorium do końca 2011 r. Z trudem wynegocjowane porozumienie Waszyngtonu z rządem w Bagdadzie zostało poddane pod głosowanie w irackim parlamencie przed końcem 2008 r., kiedy wygaszał mandat umożliwiający stacjonowanie zagranicznych wojsk w Iraku.

⁵ Według niektórych opinii formacja Basidż stanowi najgroźniejszą broń islamskiej republiki. Tworzą ją w zdecydowanej większości biedni, słabo wykształceni, ale niezwykle pobożni, ochotnicy, którzy są najwierniejszą rządzącym ajatollahom częścią irańskiego społeczeństwa. Pilnują m.in. porządku i moralności na ulicach irańskich miast. W okresie prezydentury Mahmuda Ahmadineżada znacznie zintensyfikowano proces rekrutacji do Basidżu. Nowi członkowie zostali podzieleni na dwie grupy: *osulgaran* – wiernych ideałom rewolucji oraz *isari* – gotowi na męczeńską śmierć.

⁶ Popularny skrót nazwy członków Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej w Iranie.

zowaniem ataków na siły koalicji, organizowaniem demonstracji przeciwko obecności wojsk zachodnich w Iraku, pośredniczyła w dostawach irańskiego uzbrojenia dla innych szyickich ugrupowań, likwidowała działaczy sunnickich i zabezpieczała pielgrzymki do szyickich sanktuariów w An-Nadżafie, Al-Kufie i Karbali.

W rejonie Bagdadu, Karbali, Basry, Al-Hilli, Al-Amary, An-Nasirijji i Diwaniji działała organizacja Asaib Ahl al-Hakk (Fracja Ludzi Prawdy), której przewodził Akram al-Kaabi. W jej strukturach działały: Kataib al-Imam Ali (Brygady Imama Alego), Kataib al-Husajn (Brygady Husajna), Kataib al-Bakir (Brygady Bakira), Kataib al-Musa al-Kazim (Brygady Musy al-Kazima), Kataib al-Hadi (Brygady Al-Hadiego) i Kataib al-Askari (Brygady Al-Askariego)⁷. Celem zamachów terrorystycznych tej organizacji byli żołnierze

Symbol Islamskiej Armii Iraku

koalicji. Odpowiadała ona m.in. za atak na bazę polskiego kontyngentu wojskowego w Diwaniji w 2006 r. i na konwój ambasadora RP w Iraku Edwarda Pietrzyka w październiku 2007 r. Metody działania terrorystów należących do tego ugrupowania polegały głównie na podkładaniu min pułapek.

Szyici wchodzili najczęściej w konfrontację z sunnitami. Do eskalacji napięcia zawsze dochodziło w okresie szyickich świąt Aszura i Arbain, a zaraz potem następował odwet na sunnitach w Bagdadzie i w innych miastach Iraku. Nasilenie walk pomiędzy bojówkami obu nurtów islamu nastąpiło latem 2005 r., gdy szyici z bagdadzkiej dzielnicy Miasto Sadra pielgrzymowali do grobu Musy al-Kazima, siódmego imama (zm. w 799 r.). Podczas pielgrzymki na zatłoczonym moście Imamów ktoś krzyknął, że w tłumie są zamachowcy samobójcy.

Wybuchła panika, zginęło około tysiąca osób, które utonęły w Tygrysie lub zostały zadeptane. O tę tragedię szyici z Miasta Sadra oskarżyli sunnitów z dzielnicy Adamijja, choć do dziś nie wiadomo, czy była ona wynikiem prowokacji, czy nieszczęśliwego wypadku. Rok później między sunnicką Adamijją a szyickim Miastem Sadra przebiegał jeden z frontów irackiej wojny domowej. Obie dzielnice ostatecznie poróżniła w lutym 2006 r. eksplozja bomby, w której wyniku uległa zniszczeniu kopia szyckiego Złotego Meczetu w Samarze, na północ od Bagdadu. W odpowiedzi szyici z Miasta Sadra zaczęli płądrować i palić meczety w Adamijji i innych miastach. Sunnici bronili się, podkładając bomby. Obie strony regularnie ostrzeliwały się z broni raketowej. Mieszkańcy bali się opuszczać domy. Posterunki i patrole zwaśnionych stron kontrolowały dokumenty przypadkowych osób, zabijając tych, których imiona wskazywały, że są wyznawcami przeciwnego nurtu islamu.

Stopniowo przewagę w tej religijnej wojnie zdobywali szyici. Wprawdzie byli gorzej zorganizowani i wyszkoleni, ale za to wielokrotnie liczniejsi. Skłoniło to sunnitów do współpracy z Amerykanami, którzy latem 2007 r. zaczęli forsować plan gen. Davida Petraeusa, głównodowodzącego siłami koalicji w Iraku. Jesienią 2007 r. rozpoczął się nabór do Synów Iraku – nowej dzielnicowej milicji w Adamijji. Ta inicjatywa pozwoliła zaprowadzić spokój w najbardziej antyamerykańskiej dzielnicy Bagdadu i w innych miastach Iraku o mieszanej ludności sunnicko-szyickiej, ponieważ tworzenie oddziałów

⁷ Nazwy batalionów nawiązują do imion niektórych imamów (I – Alego, III – Husajna, V – Muhammada al-Bakira, VII – Musy al-Kazima, X – Alego al-Hadiego, XI – Hasana al-Askariego) spośród dwunastu imamów czczonych przez szyitów dwunastkowców (*isna aszari*).

tej milicji rozszerzono na inne części kraju. Powstanie oddziałów Synów Iraku wywołało jednak sprzeciw irackich władz, które nakazały armii rządowej aresztować ich członków, choć od października 2008 r., w liczbie około 100 tys. osób, milicja ta miała przejść pod dozór irackiego rządu. Dla rebeliantów powołanie Synów Iraku stało się okazją, aby wyjść z ukrycia i rządzić na swoich terenach, nie wbrew Amerykanom, ale przy ich pełnym poparciu. Jednocześnie dla USA byli ostatnią szansą pozwalającą na zapanowanie nad sytuacją, na co naciskał Biały Dom⁸.

Dwuznaczne działania rządu Nuriiego al-Malikiego wobec Synów Iraku podsyciły niepokój sunnitów i ich obawy związane z wycofaniem w sierpniu 2010 r. części sił USA z Iraku. Paradoksem jest to, że ci sami sunnici, którzy najpierw zwalczyli amerykańską obecność w Iraku, potem zaczęli traktować Amerykanów jako gwarantów ochrony przed szyitami i ich irańskimi mocodawcami. W 2009 r. pomiędzy premierem Al-Malikiem a jego dotychczasowym zapleczem politycznym zrodził się konflikt. Wówczas szef rządu postanowił wykreować się na ponadpartyjnego męża stanu. Jednym z następstw tego kroku było objęcie przez niego bezpośredniego nadzoru nad funkcjonowaniem wszechpotężnego ministerstwa spraw wewnętrznych Iraku, pod którego kontrolą znajdował się praktycznie cały (poza armią) aparat bezpieczeństwa państwa. Od tamtej pory w tym resorcie doszło do całkowitej wymiany kadr. Miało to na celu zapewnienie lojalności pracowników.

W sierpniu 2009 r., po pierwszym z serii krwawych zamachów w Bagdadzie, zwolniono około 12 tys. funkcjonariuszy, w tym wielu wysokich rangą, w większości sunnitów. Głównym zarzutem było podejrzewanie ich o kontakty ze zdelegalizowaną partią Baas i jej komórkami działającymi w konspiracji. Wiele z tych osób faktycznie pracowało w aparacie bezpieczeństwa w okresie dyktatury Saddama Husajna.

Dla kurdyjskich ekstremistów dogmaty religijne nie są tak ważne, jak dla wyżej wymienionych ugrupowań irackich Arabów. Kurdowie są podzieleni na klany i zwolenników różnych ugrupowań politycznych, których przedstawiciele i stronnicy byli celem licznych zamachów terrorystycznych. Wybory do lokalnego parlamentu z lipca 2009 r., w których uczestniczyło ponad dwadzieścia ugrupowań, ujawniły podziały kurdyjskiej społeczności⁹. Wśród przywódców ekstremistów wymienia się Marwana Muhammada Abdulkarima Talabaniego, Mustafę Talabaniego i Suzana Alego Mahmuda Jafę. Byli i obecni członkowie islamskich organizacji oraz ich sympatycy są bezwzględnie ścigani przez kurdyjską służbę bezpieczeństwa Asaisz. W śledztwach prowadzonych przeciwko prawdziwym lub rzekomym islamskim radykałom funkcjonariusze tej służby powszechnie stosują tortury. W więzieniach w Irbilu i Sulejmaniji nielegalnie przetrzymuje się od kilku lat kilkaset osób. Dzięki działalności Asaisz iracki Kurdystan uniknął jednak fali przemocy, do jakiej dochodziło w pozostałej części Iraku, i zachował niezależność od Bagdadu.

W 2010 r. ekstremiści kontynuowali działalność terrorystyczną. W styczniu w zamachach zginęło około 200 osób, a w lutym prawie dwa razy więcej. Sunniccy radykałowie podejmowali działania, aby zakłócić wybory parlamentarne, które odbyły się 7 mar-

⁸ Współpraca przyniosła niespodziewane rezultaty. Komórki rekrutacyjne Synów Iraku powstały w wielu miastach. Kilkanaście miesięcy później iracka Al-Kaida (mowa przede wszystkim o ochotnikach z innych krajów arabskich) została niemal całkowicie rozbita, ponieważ jej oportunistyczna część pochodzenia irackiego przeszła do Synów Iraku, a reszta została przez tę milicję wydana Amerykanom.

⁹ Wybory do 111-osobowego parlamentu wygrała Lista Kurdystanu Masuda Barzaniego, przewodniczącego Demokratycznej Partii Kurdystanu, która uzyskała 57,3 proc. głosów. Do parlamentu dostały się również Ruch Zmian (23,6 proc.), Służba i Reforma (12 proc.), chrześcijanie, którzy otrzymali pięć mandatów, Turkmeni również pięć oraz Ormianie, którzy otrzymali jeden mandat.

ca 2010 r. Wzywali obywatele do uchylania się od udziału w nich i grozili atakowaniem tych, którzy się temu nie podporządkują. Z moździerzy i katusz próbowano ostrzeliwać lokale wyborcze w wielu miastach Iraku. Granaty wybuchały jednak najczęściej w przypadkowych miejscach (podobnie były wystrzelwane rakiety), zabijając w sumie ponad 40 osób, a kilkaset raniąc. Do zamachów tych przyznało się Islamskie Państwo Iraku, które zapowiedziało dalsze ataki na wojska amerykańskie. Jednocześnie siedem kolejnych irackich ugrupowań ekstremistycznych zjednoczyło się w ramach organizacji Dżama'a al-Islamijja (Grupa Islamska). Dwa z nich: Dżund al-Mudżahidin (Armia Mudżahedinów) i Dżund as-Saad bin Abu Wakkas (Armia Saada bin Abu Wakkasa) przejawiają dużą aktywność zbrojną. Spodziewano się, że śmierć Abu Umara al-Bagdadięgo, szefa Islamskiego Państwa Iraku, i Abu Hamzy al-Muhadzira, stojącego na czele Al-Kaidy w Iraku, przyczyni się do osłabienia terrorystycznej aktywności¹⁰.

Symbol Dżajsz al-Mudżahidin

Częstotliwość zamachów dokonywanych w Iraku zmalała, ale wciąż do nich dochodzi. Tradycyjnie akty przemocy nasilają się podczas szyickich uroczystości, zwłaszcza w czasie świąt Aszura i Arbain, kiedy do An-Nadżafu i Karbali przybywają setki tysięcy pielgrzymów. W dniach 7 i 8 lipca 2010 r. w wyniku zamachów na szyitów pielgrzymujących do grobu imama Musy al-Kazima w Bagdadzie zginęło prawie 70 osób. W najkrwawszym ataku zamachowiec wysadził się w tłumie przy moście prowadzącym do mauzoleum imama. Zginęło prawie 30 osób. Dnia 2 listopada 2010 r. w serii 11 skoordynowanych zamachów bombowych, do których doszło w szyickich dzielnicach Bagdadu, zginęło ponad 70 osób, a około 250 zostało rannych. Z kolei w dwóch zamachach przeprowadzonych 20 stycznia 2011 r. w Karbali przy użyciu samochodów pułapek zginęło ponad 50 szyickich pielgrzymów, a około 180 odniosło rany. Cztery dni później w dwóch podobnych zamachach w tym samym mieście zostało zabitych około 60 osób, a 180 zostało rannych. Ogółem w styczniu 2011 r. na skutek ataków bombowych przypisanych sunnickim rebeliantom zginęło blisko 200 osób.

W dniu 25 sierpnia 2010 r. przeprowadzono 14 skoordynowanych ataków na punkty kontrolne oraz posterunki policji i armii irackiej w 10 miastach. Zginęły w nich 53 osoby, a około 300 zostało rannych. Zamachy te spowodowały, że sierpień 2010 r. stał się najtragiczniejszym miesiącem dla irackiej policji i irackiego wojska od 2008 r. W komunikacie zamieszczonym na stronie internetowej Islamskie Państwo Iraku poinformowało, że w połowie miesiąca ramadan brygady pod kierownictwem Abu Bakra al-Bagdadięgo przeprowadziły serię ataków, aby pokazać ludowi muzułmańskiemu, że *wieje wiatr zwycięstwa*. Zamachów tych dokonano dzień po ogłoszeniu przez USA, że liczba żołnierzy amerykańskich w Iraku spadła poniżej 50 tys., czyli była najniższa od rozpoczęcia interwencji w tym kraju w 2003 r. W grudniu 2010 r. 17 osób zginęło, a około 20 zostało rannych w wyniku eksplozji ładunku wybuchowego w Ramadi, w pobliżu siedziby władz prowincji Anbar. Prowincja ta była bastionem irackiej Al-Kaidy i sunnickich bojowników, a w przeszłości terenem częstych zamachów terro-

¹⁰ W dniu 26 maja 2010 r. iracka policja aresztowała w Faludży 14 członków miejscowej Al-Kaidy, w tym Imada Muhammada Jasina, przywódcę ekstremistów w prowincji Anbar. Jest on podejrzewany o dokonanie ponad 130 zabójstw, w tym zarówno członków irackich sił bezpieczeństwa, jak i osób cywilnych.

rystycznych. Prawie rok wcześniej organizacja wzięła na siebie odpowiedzialność za atak na ten sam budynek, który był celem grudniowego zamachu w Ramadi. Ciężko ranny został wówczas gubernator prowincji.

Fala terroru uderzyła również w irackich chrześcijan. Choć już wcześniej byli oni zastraszani, porywani i mordowani, to w 2010 r. doszło do eskalacji przemocy skierowanej przeciwko wyznawcom Kościoła chaldejskiego. Od 2003 r. doszło do ponad 60 zamachów na kościoły. Około dwóch tysięcy chrześcijan poniosło śmierć, a około 900 tysięcy (z 1,2 mln społeczności) uciekło przed terrorem za granicę. Iracka Al-Kaida ogłosiła, że chrześcijanie stanowią religijnie usprawiedliwiony cel przeprowadzanych przez nią ataków. W dniu 31 października 2010 r. dziesięciu terrorystów uzbrojonych w broń maszynową i granaty przypuściło szturm na kościół w Bagdadzie, w którym na niedzielnej mszy zgromadziło się ponad 120 wiernych. Wcześniej terroryści ci spowodowali wybuch samochodu pułapki i ostrzelali budynek irackiej giełdy po przeciwnej stronie ulicy, zabijając strażników. Chwilę później rozpoczęli atak na kościół, który od początku był ich celem. Napastnicy zastrzelili policjantów pilnujących świątyni i wtargnęli do środka. Zamordowali księdza, a wiernych wzięli jako zakładników. Za ich uwolnienie zażądali wypuszczenia członków Al-Kaidy więzionych w krajach arabskich. Po czterech godzinach bezskutecznych negocjacji władze wydały rozkaz do szturm. W zaciętej walce zginęło 46 zakładników i 7 zamachowców, a około 60 osób odniosło rany. Zginęło także sześciu funkcjonariuszy sił bezpieczeństwa. Do zamachu przyznało się Islamskie Państwo Iraku. Na swojej stronie internetowej ekstremiści napisali o ataku na *brudną jaskinię bałwochwalstwa*. Z oświadczenia wynikało, że pretekstem do zamachu był spór o dwie chrześcijanki, które w Egipcie przeszły na islam. Muzułmanie twierdzili, że od tamtej pory zniknęły i są przetrzymywane wbrew swej woli przez tamtejszych chrześcijan (Koptów). Terroryści dali 48 godzin na uwolnienie konwertytek, a następnie zagrozili: *Ultimatum upłynęło. W związku z tym wszystkie ośrodki, organizacje, instytucje, przywódcy i wierni chrześcijańscy są pełnoprawnymi celami mudżahedinów wszędzie tam, gdzie można ich dosięgnąć.*

Do kolejnych zamachów na chrześcijan doszło 7 i 8 listopada 2010 r. Od wybuchów dwóch pocisków moździerzowych i bomb domowej roboty w chrześcijańskich dzielnicach Bagdadu zginęły co najmniej 3 osoby, a ponad 30 zostało rannych. Louis Sako, chaldejski arcybiskup Kirkuku, powiedział: *Trzeba jednak pamiętać, że Irak to też nasz kraj, nasza ziemia. Chrześcijanie są tu obecni od pierwszego wieku. Arabowie i islam pojawili się tam pięć wieków później. A teraz atakuje się nas, choć jesteśmy niewinni, nie stanowimy dla nikogo żadnego zagrożenia. Nie walczymy o to, by mieć władzę czy pieniądze. Ci, którzy nas atakują, to terroryści, przestępcy, mający polityczne cele, to są fundamentaliści muzułmańscy, którzy chcą budować islamskie państwo.*

W grudniu 2010 r. irackie służby poinformowały partnerów w krajach europejskich i USA, że w czasie świąt Bożego Narodzenia może dojść do zamachów przygotowanych przez zwolenników irackiej Al-Kaidy. Informacje te pochodziły od pojmanych w Iraku rebeliantów. Według ich zeznań zamach bombowy, do którego doszło w Sztokholmie 11 grudnia 2010 r., miał być jednym z kilku planowanych ataków¹¹. Zdaniem przedsta-

¹¹ Podwójny zamach z wykorzystaniem samochodu pułapki oraz ładunków nasobnych zaplanował Tajmur Abd al-Wahab al-Abdali, obywatel Szwecji irackiego pochodzenia. Więcej na ten temat w rozdziale *Ruch dżihadu w Europie*.

wicieli irackiego wywiadu, celem ataku mogła być Dania. Coraz częściej wyrażano opinię, że powiązania między centralnym dowództwem Al-Kaidy, które prawdopodobnie ukrywa się w Pakistanie, a komórkami tej organizacji w Iraku są słabe, ponieważ irackie grupy są w ostatnich latach dowodzone przez miejscowych rebeliantów.

Od początku wojny w Iraku, tj. od marca 2003 r., do końca 2010 r. przeprowadzono 1003 zamachy samobójcze. Zginęło w nich co najmniej 12 tys. cywilów oraz 200 żołnierzy koalicji międzynarodowej. Duża liczba ofiar wśród cywilów wynika głównie stąd, że zbyt późno przewożono rannych do szpitali. Pod tym względem ranni wojskowi byli w uprzywilejowanej sytuacji. Udało się zidentyfikować zaledwie 1/3 ofiar zamachów, wśród których 75 proc. stanowili mężczyźni, około 10 proc. kobiety i około 15 proc. dzieci.

W maju 2011 r. podczas operacji przeprowadzonej przez iracką armię w okolicach Samarry został zatrzymany Michlif Muhammad Husajn al-Azawi alias Abu Radwan wraz z trójką towarzyszących mu osób. Wśród nich był Kasim Muhammad Taha, poszukiwany za udział w zorganizowaniu pod koniec marca 2011 r. ataku na budynek rady prowincji Salahuddin w Tikricie, w którego wyniku zginęło 58 osób. Abu Radwan był uważany za szefa irackiej Al-Kaidy. W odwecie za śmierć Osamy bin Ladena organizacja ta zagroziła przeprowadzeniem serii zamachów terrorystycznych w krajach Unii Europejskiej, w których miały uczestniczyć 15–20-osobowe grupy zamachowców samobójców.

W czerwcu 2011 r. ujawniono informacje dotyczące obywatelki Jemenu Hasny Ali Jahji, żony zabitego w kwietniu 2010 r. przywódcy irackiej Al-Kaidy – Abu Ajjuba al-Masriego alias Abu Hamzy al-Muhadžira. Kobieta ta została skazana na karę śmierci, po interwencji prezydenta Jemenu wyrok zamieniono jednak na karę dożywotniego więzienia. Uznano ją za winną prowadzenia korespondencji z terrorystami oraz przygotowywania kamizełek z materiałami wybuchowymi. Razem z nią zatrzymano w kwietniu 2010 r. trójkę dzieci, z których najmłodsze miało 11 miesięcy. Islamskie Państwo Iraku zagroziło, że będzie porywać rodziny polityków, jeśli bliscy Al-Masriego nie odzyskają wolności. Na początku 2011 r. dzieci pojechały do krewnych w Jemenie. To w tym kraju Hasna poznała męża, który przyjechał tam z Egiptu z fałszywym paszportem i nauczał w wiejskiej szkole. Kilka miesięcy przed amerykańską inwazją na Irak w 2003 r. Hasna wraz z mężem przeprowadziła się do Bagdadu¹².

W pierwszym półroczu 2011 r. odnotowano więcej ataków na amerykańskich żołnierzy niż w roku poprzednim, więcej zabójstw, których ofiarami byli wysokiej rangi iracy urzędnicy, i rosnącą liczbę ataków rakietowych na Zieloną Strefę w Bagdadzie, gdzie mieści się ambasada USA i inne placówki dyplomatyczne. Tylko w czerwcu, który był najkrwawszym miesiącem od kwietnia 2009 r., zginęło 14 amerykańskich żołnierzy. Wiele ataków było też dziełem szyickich milicji, które w opinii amerykańskich wojskowych są szkolone i zaopatrywane w broń przez należące do irańskiego Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej siły specjalne Quds. Najsilniejsza z szyickich milicji, Kataib al-Jaum ad-Din (Brygady Dnia Sądu), utworzone po rozwiązanej w 2008 r. Dżajsz al-Mahdi, przystąpiły do przeprowadzenia 10 ataków mózdzierzowych na bazy USA w Iraku.

W okresie pierwszych sześciu miesięcy 2011 r. zginęło co najmniej 48 osób cywilnych oraz 193 funkcjonariuszy sił bezpieczeństwa. Ponad 100 osób zostało zabitych

¹² Hasna Ali Jahja mówiła dziennikarzom po aresztowaniu, że jej mąż był skryty, a życie prowadzili osobno. Kiedy jej powiedziano, że mąż zabijał niewinnych ludzi, to zaczęła się obawiać, że zostaną jej odebrane dzieci. W Iraku aresztowano również żonę przywódcy Da Afghanistan Islami Amarat (Islamskiego Emiratu Afganistanu) Abu Umara al-Bagdadiego. Została ona zwolniona z więzienia na początku 2011 r. z powodu braku dowodów jej winy.

w zamachach samobójczych, między innymi w dużych miastach – w Bagdadzie, Basrze, Tikricie i Ramadi. W ocenie amerykańskich służb w 2011 r. w Iraku było aktywnych około tysiąca bojowników związanych z Al-Kaidą. Wielu członków rządu, sędziów i wysokiej rangi oficerów zostało zabitych przez rebeliantów. Zamachowcy samobójcy atakowali policję, siły bezpieczeństwa oraz infrastrukturę przemysłu naftowego. W lutym 2011 r. przeprowadzono atak bombowy na największą rafinerię w kraju położoną w mieście Baidzi, odbudowaną po zniszczeniach wojennych w 2003 r. Eksplozja spowodowała zniszczenie trzech modułów produkcyjnych, zabijając kilka osób. Poważne straty zmusiły władze do zamknięcia zakładu na czas nieograniczony. Straty ponoszone przez ekstremistów w wyniku operacji irackich służb bezpieczeństwa nie mają istotnego wpływu na obniżenie poziomu aktywności terrorystów¹³.

Wraz z wycofywaniem się amerykańskich wojsk, które zakończyło się 18 grudnia 2011 r. intensywnie pogłębiały się etniczne i religijne resentymenty. Konflikt sunnicko-szyicki sunniccy radykałowie próbują wykorzystać do własnych celów politycznych. W grudniu 2011 r. w dzielnicach Bagdadu zamieszkałych głównie przez szyitów przeprowadzono serię zamachów bombowych, w których zginęło około 70 osób. W ostatnich tygodniach 2011 r. w Iraku przeprowadzono co najmniej dwa ataki terrorystyczne dziennie. W grudniu tegoż roku doszło do politycznego napięcia wywołanego nakazem aresztowania sunnickiego wiceprezydenta Tarika al-Haszimiego, oskarżonego przez premiera Nuriego al-Malikiego o dowodzenie „szwadronami śmierci” atakującymi szyickich funkcjonariuszy służby bezpieczeństwa i przedstawicieli rządu. Zarzucono mu również próbę dokonania zamachu na Al-Malikiego, do której doszło w listopadzie 2011 r. Opublikowano zeznania byłych ochroniarzy Al-Haszimiego, którzy stwierdzili, że wiceprezydent podżegał ich do przeprowadzenia zamachów terrorystycznych. Premier chciał również przeforsować odwołanie swego sunnickiego zastępcy, Saliha al-Mutlaka, porównującego go do Saddama Husajna. Tarik al-Haszimi zbiegł z Bagdadu do Irbilu, stolicy Kurdyjskiego Okręgu Autonomicznego, twierdząc, że prezydent Dżalal Talabani obiecał mu ochronę. Oświadczył również, że jest gotów oddać się w ręce wymiaru sprawiedliwości, żeby obalić stawiane mu zarzuty, ale tylko na obszarze kurdyjskim, a nie w Bagdadzie. Al-Maliki ostrzegł kurdyjskie władze przed poważnymi problemami w przypadku odmowy wydania Al-Haszimiego i przed całkowitym odsunięciem od władzy sunnitów w przypadku bojkotowania rządu i parlamentu¹⁴.

W grudniu 2011 r. premier Al-Maliki nakazał aresztowanie setek funkcjonariuszy saddamowskiej partii Baas, których oskarżył o zamiar dokonania zbrojnej rebelii. Jednocześnie kilka dni po opuszczeniu Iraku przez wojska amerykańskie uwięził 30 współpracowników swego konkurenta Ijada Al-Alawiego, przywódcy bloku Irakija, który powiedział, że zarzuty przeciwko wiceprezydentowi Al-Haszimiemu zostały sfabrykowane, i oskarżył premiera o stosowanie metod Saddama Husajna. Po usunięciu sunnitów z najwyższych stanowisk w państwie coraz większe wpływy zdobywają środowiska radykalnych szyitów. Najsilniejszym szyickim ugrupowaniem stały się Brygady Hezbollahu. Wzrost znaczenia zapewnia im zaplecze militarne i pomoc Iranu, który zaopatruje tę organizację w różnego rodzaju broń, w tym raketową. Z uwagi na swój potencjał ugrupowanie może przejąć kontrolę nad szyickim radykalizmem. W otoczeniu premiera

¹³ W lutym 2011 r. irackie służby bezpieczeństwa zabiły Nasira Abd Allaha Abu Sulejmana, jednego z dowódców irackiej Al-Kaidy, który był uważany za głównego planistę tej organizacji, bezpośrednio odpowiedzialnego za organizowanie zamachów bombowych.

¹⁴ Obecnie Tarik al-Haszimi przebywa w Turcji.

Nuriego al-Malikiego znalazł się Akram al-Kaabi, były lider Asaib Ahl al-Hakk, mianowany dyrektorem gabinetu szefa rządu. Członkowie organizacji są powiązani z przedstawicielami irackich władz oraz ze służbami specjalnymi Iranu, które mają znaczne wpływy w otoczeniu Al-Malikiego. Al-Kaabi utrzymuje także dobre relacje z Muktadą as-Sadrem.

Zgodnie z opinią ekspertów walka o wpływy między sunitami i szyitami może się przerodzić nie tylko w otwarty konflikt, lecz także w wewnętrzną konfrontację różnych ugrupowań i sił politycznych. Choć przemocy w Iraku jest obecnie zdecydowanie mniej niż w najtragiczniejszych latach 2006–2008, to w kraju pogrążonym w kryzysie politycznym w dalszym ciągu wstrząsają zamachy na siły bezpieczeństwa i cywilów.

Akram al-Kaabi

Źródło: <http://www.majalla.com/eng/2010/02/article5515565> [dostęp: grudzień 2012].

SAZMAN-E MODŻAHEDIN-E KHALQ-E IRAN (ORGANIZACJA MUDŻAHEDINÓW LUDOWYCH IRANU)

Symbol Mudżahedin-e Khalk

Organizacja Sazman-e Modżahedin-e Khalq-e Iran (Organisation des Mojahedines du Peuple d'Iran – OMPI), powszechnie znana jako Mudżahedin-e Khalk – MEK (Mudżahedini Ludowi), jest najliczniejszym współczesnym irańskim ugrupowaniem opozycyjnym. Powstała w połowie lat 60. XX w. jako grupa partyzancka, której członkowie pochodzili głównie z religijnego skrzydła Frontu Narodowego¹. Organizacja zamierzała obalić szacha Mohammada Rezę Pahlawiego i w miejsce monarchii powołać socjalistyczną republikę muzułmańską. Ponieważ Stany Zjednoczone popierały szacha, MEK organizowało zamachy na amerykańskich żołnierzach i pracowników cywilnych przebywających w Iranie. Przywódcy organizacji odeszli od radykalnej interpretacji szyizmu, uznając, że prawdziwy szyizm przeciwstawia się nie tylko despotyzmowi szacha, lecz także kapitalizmowi, imperialemu i konserwatywnemu klerykalizmowi. W połowie lat 70. XX w. większość pozostających na wolności działaczy opowiedziała się za uznaniem ich ugrupowania za organizację marksistowską, co doprowadziło do rozłamu na frakcję świecką i religijną. Obie przygotowywały się do rewolucji w Iranie, wyposażając swe komórki w broń i atakując irańskich i amerykańskich wojskowych oraz funkcjonariuszy służb specjalnych Sazman-e Ettela'at-e wa Amnijjat-e Keszwar². Miały też znaczny udział w zwycięstwie rewolucji islamskiej. Religijne skrzydło MEK domagało się władzy dla robotników i chłopów, nacjonalizacji zakładów przemysłowych, zerwania stosunków z Zachodem i nawiązania bliskich kontaktów z Trzecim Światem i Europą Środkową oraz zachowania silnej pozycji islamu, interpretując przy tym szyizm w sposób radykalny. Program świeckiej frakcji, która przeobraziła się w maoistowski Pejkar³, pokrywał się – po wyłączeniu religijnych konotacji – z programem MEK.

Mudżahedin-e Khalk sprzeciwiali się władzy Ruhollaha Chomeiniego i zbojkotowali referendum konstytucyjne. Stali się muzułmańskim, nacjonalistycznym i demokratycznym ruchem, optującym za świeckimi rządami w Iranie. Kiedy w czerwcu 1981 r. zorganizowali wiec protestacyjny przeciwko pozbawieniu Abolhassana Banisadra urzędu prezydenckiego, kilku z nich zostało zabitych przez religijne bojówki. Rozpoczęły wówczas walkę zbrojną z reżimem⁴. Jej finał nastąpił w 1982 r., kiedy w Teheranie odkryto ich

¹ Marksisci z Frontu Narodowego i członkowie komunistycznej partii Tude utworzyli partyzancką organizację Feda'ijan-e Khalq (Fedaini Ludowi), której nie należy mylić z fundamentalistami Feda'ijan-e Islam (Fedainami Islamu).

² Sazman-e Ettela'at-e wa Amnijjat-e Keszwar (SAVAK) – Służba Wywiadu i Bezpieczeństwa w Iranie w latach 1957–1979.

³ Do 1983 r. wszystkie lewicowe ugrupowania zostały w Iranie zdelegalizowane.

⁴ Celem ich ataków byli głównie przedstawiciele władz i działacze Partii Islamskiej Republiki. Na przykład w czerwcu 1981 r. w wyniku zamachu bombowego śmierć poniosło 73 aktywistów tej partii, w tym ajatollah Mohammad Beheshti (drugi po ajatollahu Chomeininim człowiek w państwie), 4 ministrów, 6 wiceministrów i 25 parlamentarzystów. W dniu 30 sierpnia tego samego roku eksplozja bomby zabiła prezydenta Iranu

główną komórkę i gdy zginęli czołowi działacze. Ci, którzy ocalili, przyłączyli się do kurdyjskich rebeliantów lub zbiegli do Europy. Już w lipcu 1981 r. w Paryżu znaleźli schronienie były prezydent Abolhassan Banisadr i przywódca MEK Masud Radżawi. Utworzyli oni Narodową Irańską Radę Oporu (Conseil National de la Résistance Iranienne), zwaną również Narodowym Ruchem Irańskiego Oporu (Mouvement National de la Résistance Iranienne), która do dziś jest polityczną nadbudową MEK. Wkrótce przyłączył się do niej Narodowy Front Demokratyczny i Hizb-e Demokrat-e Kurdistan-e Iran (Demokratyczna Partia Irańskiego Kurdystanu). Proirackie nastawienie Narodowej Irańskiej Rady Oporu

Mariam Radżawi

Źródło: <http://www.internationalreporter.com/News-25802/maryam-rajavi-urges-use-un-to-take-effective-measures-to-guarantee-libertys-protection.html> [dostęp: styczeń 2014]

podczas wojny iracko-irańskiej (1980–1988) sprawiło, że wystąpili z niego Banisadr i członkowie Narodowego Frontu Demokratycznego⁵.

W 1986 r. francuski rząd zmusił Mudżahedin-e Khalk do opuszczenia Paryża. Od tej pory ich ośrodkiem stał się Irak z główną bazą w Aszraf (Ashraf) pod Bagdadem, gdzie w 1987 r. utworzyli Ushtria Çlirimtare Kombêtare (Armię Wyzwolenia Narodowego). Zastępcą dowódcy tych sił zbrojnych została Mariam Radżawi, żona Masuda, która odegrała decydującą rolę w ich unowocześnieniu i rozbudowie. Członkowie ugrupowania wyposażeni w broń i ciężki sprzęt wojskowy przez rząd Saddama Husajna walczyli na froncie przeciwko siłom irańskim, co zostało wykorzystane przez władze Iranu do zdyskredytowania organizacji. Teheran utworzył jednocześnie specjalną jednostkę komandosów do likwidacji MEK w Iraku, ale nie odniosła ona żadnego sukcesu. Po zakończeniu działań wojennych, w 1988 r. organizacja zainicjowała operację pod kryptonimem „Wieczne światło”, której celem było wyzwolenie Iranu.

Operacja ta również zakończyła się niepowodzeniem⁶. Od tego momentu Mudżahedin-e Khalk nastawili się wyłącznie na działalność terrorystyczną, którą prowadzili do 2001 r., kiedy wyrzekli się przemocy i ogłosili się demokratycznym forum irańskiej opozycji⁷.

Działania terrorystyczne wymierzone w przedstawicieli opozycji za granicą prowadził Iran, który wysyłał agentów do państw sąsiadujących z Iranem i do Europy Zachodniej w celu zlikwidowania przeciwników reżimu. Od grudnia 1979 r. do maja 1996 r. przeprowadzili oni 76 zamachów, w których zginęły 72 osoby, przede wszystkim działacze Narodowej Irańskiej Rady Oporu, MEK, Demokratycznej Partii Irańskiego Kurdystanu⁸ i zwolennicy monarchii.

Mohammada Alego Radżaja i premiera Mohammada Dżawada Bahonara. Winą za ataki obarczono MEK, którzy stali się obiektem represji i tysięcy egzekucji, często niewinnych ludzi.

⁵ Poparcie dla Iraku oraz zamachy terrorystyczne organizowane przez MEK sprawiły, że organizacja ta jest w Iranie powszechnie nienawidzona. Jednocześnie fakt, że w ich organizacji wojskowej dużą rolę odgrywają kobiety, sprawia, że dla Iranek MEK stała się poważną alternatywą.

⁶ Oddziały MEK zajęły tylko kilka kurdyjskich wiosek w Iranie. W wyniku wysokich strat zadanych przez Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami (Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej) musiały wycofać się na terytorium Iraku.

⁷ Od 1981 do 2001 r. Mudżahedin-e Khalk przeprowadzili około 100 zamachów terrorystycznych. Ich celem byli: przedstawiciele irańskich władz, wyżsi urzędnicy, szyiscy duchowni, wojskowi oraz irańskie przedstawicielstwa dyplomatyczne i instytucje religijne.

⁸ Agenci irańskiego wywiadu byli odpowiedzialni m.in. za zabicie w Berlinie przewodniczącego

W 2002 r. przedstawiciel Narodowej Irańskiej Rady Oporu w Wiedniu oskarżył władze w Teheranie o rozpoczęcie produkcji broni jądrowej. Alireza Dżafarzade, członek władz organizacji, powiedział, że program nuklearny Teheranu jest bardzo zaawansowany i że stanowi zagrożenie dla pokoju⁹. Po wkroczeniu wojsk amerykańskich do Iraku MEK walczyła przeciwko tym wojskom do czasu podpisania rozejmu wiosną 2003 r. Jeszcze w tym samym roku Stany Zjednoczone rozważyły możliwość wykorzystania Mudżahedin-e Khalk w ewentualnym ataku na Iran, mimo uznania ich przez Departament Stanu USA (w 1997 r.) i Unię Europejską (w 2002 r.) za organizację terrorystyczną¹⁰. Amerykanie nakazali im jednak przekazanie ciężkiego sprzętu i zamknęli w sierpniu 2003 r. przedstawicielstwo MEK w Waszyngtonie, co Teheran przyjął z uznaniem¹¹. W grudniu 2008 r. Europejski Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że potraktowanie organizacji jako terrorystycznej odbyło się z naruszeniem obowiązujących procedur. W następstwie tego orzeczenia władze unijne w 2009 r. wykreśliły Mudżahedin-e Khalk z listy ugrupowań terrorystycznych. Rok wcześniej uczyniła to Wielka Brytania po tym, jak nie znaleziono dowodów na kontynuowanie działań o charakterze terrorystycznym przez tę organizację, która w 2001 r. wyrzekła się stosowania przemocy.

W szeregach MEK znaczny odsetek stanowią kobiety, które składają śluby celibatu i bezdzietności. Mężatki przed przystąpieniem do organizacji muszą się rozwieść. Te, które uciekły z organizacji, przekazały informacje o zastraszaniu, manipulacjach, psychicznych naciskach i kulcie Mariam Radżawi¹². W sierpniu 1993 r. weszła ona, razem z innymi

Demokratycznej Partii Irańskiego Kurdystanu oraz trzech jego współpracowników. W Paryżu aresztowano dwóch obywateli Iranu, o których ekstradycję wystąpiła Szwajcaria, aby mogli stanąć przed sądem za zamordowanie w 1990 r. Kazema Radżawiego – przywódcy MEK. Tego wniosku jednak nie uwzględniono i Francja wydała ich do Iranu. W 1993 r. irańscy agenci zamordowali czterech członków MEK (jednego w Pakistanie, jednego we Włoszech i dwóch w Turcji), a rok później dwóch kolejnych w Bagdadzie.

⁹ W 2002 r. Mudżahedin-e Khalk ogłosili, że w tajnym podziemnym laboratorium w irańskim mieście Natanz są prowadzone badania nad wzbogacaniem uranu. Od tego momentu rozpoczął się konflikt wokół programu atomowego Iranu.

¹⁰ Uznanie MEK za ugrupowanie terrorystyczne miało być gestem pojednawczym wobec Iranu. Użyteczność MEK dla państw zachodnich nie została doceniona przez rząd USA. Przejawiało się to w niekonsekwentnej, a nawet kontrowersyjnej, postawie Amerykanów. Przykładem tej postawy może być ostra nota z października 2003 r., wysłana przez ówczesnego sekretarza stanu Colina Powella do sekretarza obrony Donalda Rumsfelda, w której Powell przypomniał mu, że powinien potraktować 3800 bojowników MEK w Aszraf jako jeńców, a nie sprzymierzeńców USA. Zastępca sekretarza obrony Paul Wolfowitz dążył nawet do rozbudowania siły militarnej MEK, aby użyć ich do działań wojskowych w Iranie.

¹¹ W lipcu i sierpniu 2003 r. w Basrze (Irak) toczyły się tajne rozmowy Amerykanów i przedstawicieli Iranu na temat wydania przez stronę irańską Saada bin Ladena (najstarszy syn Osamy), Ajmana az-Zawahiriego i Sajfa al-Adila (szefa operacji wojskowych Al-Kaidy), przebywających w tym kraju, w zamian za 150 działaczy MEK. Negocjacje się załamały, ponieważ sprzeciwiała się im część najbardziej radykalnych władz Iranu, niezgadzających się na jakiegokolwiek porozumienie z USA. Także w Waszyngtonie znaleźli się przeciwnicy negocjacji. Część ekspertów CIA i Pentagonu uważała, że Mudżahedin-e Khalk mogą odegrać ważną rolę w przyszłych rozmowach z Iranem. Pertraktacje zostały zerwane po zabiciu 29 sierpnia 2003 r. irackiego ajatollaha Muhammada Bakira al-Hakima, zwolennika cichej współpracy z USA. Zamach na niego został przeprowadzony prawdopodobnie z inspiracji Iranu.

¹² Mariam Radżawi (ur. w 1953 r. w Teheranie) podczas studiów na uczelni University of Tehnology Sharifa w Teheranie została liderką ruchu studenckiego i przyłączyła się do Mudżahedin-e Khalk. W 1980 r. była kandydatem do Parlamentu (w Teheranie uzyskała 250 tys. głosów). W 1981 r. była jedną z głównych organizatorek pokojowych demonstracji przeciwko dyktatorskim rządowi Chomeiniego. Rok później wyjechała do Paryża. W swoim programie politycznym opowiada się za wolnym, demokratycznym i tolerancyjnym Iranem, w którym kobiety będą miały równe prawa polityczne, socjalne, kulturowe i ekonomiczne z mężczyznami. Mają one mieć pełne – bierno i czynne – prawa wyborcze, zajmować stanowiska rządowe, sędziowskie, a także stanowisko prezydenta kraju. Według niej w Iranie powinien rozwijać się wolny rynek, prywatna własność i inwestycje rozwojowe w gospodarce narodowej. Przyszła polityka zagraniczna demokratycznego Iranu ma być oparta na pokojowym współistnieniu oraz współpracy regionalnej i międzynarodowej.

12 kobietami, w skład Rady Naczelnej MEK, zostając jej wiceprzewodniczącą. W tym samym miesiącu Narodowa Irańska Rada Oporu, będąca irańskim emigracyjnym parlamentem i polityczną bazą Mudżahedin-e Khalk, wybrała Mariam Radżawi na przyszłego prezydenta Iranu i zarazem przewodniczącą tej 250-osobowej instytucji. Radżawi zrezygnowała wówczas ze swych stanowisk w ruchu Mudżahedin-e Khalk i ich siłach zbrojnych, aby powrócić do Paryża i poświęcić się polityce. Wkrótce objęła przywództwo MEK. Pod jej kierownictwem kobiety zaczęły zajmować najważniejsze pozycje w ruchu oporu. Stanowią one połowę członków Narodowej Irańskiej Rady Oporu, jedną trzecią armii i prawie 20 proc. jej oficerów. W składzie Rady Przywódczej Mudżahedin-e Khalk zasiadają same kobiety. Również one stanowią większość jej emigracyjnego rządu.

W czerwcu 2003 r. 165 członków MEK zostało zatrzymanych we Francji w związku z podejrzeniem o przygotowanie przez nich ataków terrorystycznych na irańskie cele w Europie. Wśród nich znajdowała Mariam Radżawi i 16 innych przywódców tej organizacji. Podczas zatrzymań policja skonfiskowała prawie 1,5 mln dolarów, materiały propagandowe, supernowoczesne środki łączności i sprzęt komputerowy. Po burzliwych protestach w całej Europie Zachodniej, podczas których dziewięć osób dokonało samospalenia na znak protestu, przywódczyni MEK odzyskała wolność.

W miarę rozwoju śledztwa pojawił się w nim także wątek dokonywania przez członków grupy napadów rabunkowych przy użyciu broni palnej oraz prania brudnych

Położenie obozu wojskowego MEK w Iraku.

Źródło: <http://hriran.com/en/component/content/article/98-important-news/1816-un-rights-experts-warn-of-massacre-in-iraqs-ashraf-camp.html>
[dostęp: grudzień 2012].

pieniędzy. Materiał dowodowy zgromadzony podczas dochodzenia nie pozwolił jednak na skierowanie aktu oskarżenia do sądu, organy ścigania bowiem dążyły do zdobycia przekonujących dowodów kryminalnej działalności grupy, które pozwoliłyby na użycie wyroku skazującego.

Takie orzeczenie mogłoby stanowić podstawę do zamknięcia ośrodków organizacji we Francji. Francuskie władze obawiały się, że MEK mogłaby zaktywizować w Europie swą działalność, a w perspektywie wrócić do terroryzmu.

Obecnie MEK liczy około 4 tys. członków. Na przełomie 2010 i 2011 r. przeważająca część jej aktywistów wciąż przebywała w obozie

Aszraf. Na terenie Europy znajduje się natomiast około 500 aktywnych działaczy. Główny sztab organizacji jest położony w miejscowości Auvers-sur-Oise koło Paryża. Ugrupowanie ma swoje przedstawicielstwa w kilku państwach Europy Zachodniej, m.in. we Francji, w Szwecji, Szwajcarii, we Włoszech i Niemczech. Szczególnie aktyw-

ne działania grupa prowadzi we Francji i w Szwecji. Mudzahedin-e Khalk pozyskują fundusze, wykorzystując działalność firm handlowych, m.in. w Szwajcarii i Dubaju. Organizują również doraźne zbiórki pieniędzy wśród swoich sympatyków. Kapitał finansowy organizacji szacuje się na kilka milionów dolarów. Struktury MEK cechuje ścisła hierarchia. Pomimo występowania w organizacji wielu ogniw wykonawczych, kluczowe decyzje są podejmowane jednoosobowo przez Mariam Radżawi.

Przejawem aktywności propagandowej ugrupowania są coroczne spotkania organizowane pod Paryżem. Kierownictwo MEK rekrutuje osoby chętne do uczestniczenia w wiecach, pokrywając znaczną część kosztów ich przejazdu i pobytu we Francji. Działacze ugrupowania kierują ofertę takiego wyjazdu do środowisk studenckich w poszczególnych krajach, w tym i w Polsce. Przedstawiona w 2009 r. propozycja dla polskich studentów umożliwiła im wyjazd do Paryża po uiszczeniu opłaty w wysokości 30 euro. W czerwcu 2008 r. MEK zorganizowało w miejscowości Villepinte wiec, w którym uczestniczyło m.in. około 3,5 tys. polskich studentów¹³. Ocenia się, że liczba młodych Polaków uczestniczących w paryskim wiecu MEK w 2009 r. była kilkakrotnie mniejsza niż rok wcześniej. Koszty przejazdu i zakwaterowania we Francji pokryło współpracujące z MEK Towarzystwo Irańskie w Berlinie.

Władze Iranu potępiły udział polskiej młodzieży w manifestacji w 2008 r. Ambasador Iranu w Warszawie, Hadi Faradžwand, powiedział na konferencji prasowej, że wydarzenie to było upokarzające dla polskiego środowiska naukowego i może wywrzeć negatywny wpływ na stosunki dwustronne¹⁴.

W dniu 8 kwietnia 2011 r. irackie siły bezpieczeństwa wspierane przez oddziały regularnej armii podjęły próbę zlikwidowania obozu Aszraf, zamieszkanego przez ponad 3 tys. członków Mudzahedin-e Khalk wraz z rodzinami. Nieuzbrojeni mieszkańcy obozu stawili czynny opór, co w rezultacie doprowadziło do otwartej konfrontacji, w której wyniku zginęło 36 Irańczyków, a ponad 300 zostało rannych. Wydarzenia te spowodowały głębokie zaniepokojenie i dzięki skutecznej akcji propagandowej ze strony Narodowej Irańskiej Rady Oporu z Mariam Radżawi na czele wywołały w Europie i USA falę ostrej krytyki działań rządu premiera Iraku Nuriego al-Malikiego. Przedstawiciele najwyższych władz UE zwrócili się z apelem do władz irackich o natychmiastowe wycofanie wojsk z terenu obozu, położonego około 60 km na północ od Bagdadu i zajmującego obszar około 50 km², powstrzymanie się od stosowania siły wobec jego mieszkańców oraz powołanie niezależnej komisji śledczej ds. zbadania okoliczności wydarzeń z 8 kwietnia.

W maju 2011 r. irackie władze zdecydowały o wydaleniu z kraju wszystkich członków MEK. Jako powód takiej decyzji podano fakt, że prowadzą oni działalność skierowaną przeciwko Irakowi. Minister spraw zagranicznych Iraku Hoszjar Zebari poinformował, że jego rząd wyznaczył członkom organizacji sześć miesięcy na opuszczenie terytorium kraju. Miał on podkreślić potrzebę zamknięcia obozu Aszraf. Zwrócił się także do innych państw o przyjęcie osób należących do MEK po deportowaniu ich z kraju. W odpowiedzi przed obozem odbyła się kilkutysięczna demonstracja, której uczestnicy domagali się od irackich władz deportowania wszystkich pozostających w kraju mudzahedinów ludowych. Jednocześnie policja prowincji Dijala ujawniła dokumenty, zgodnie z którymi członkowie MEK odbywali spotkania, których celem miało być omówienie

¹³ Uczestnicy z Polski płacili jedynie 20 zł za weekendowy pobyt w Paryżu, pod warunkiem wzięcia udziału w manifestacji MEK.

¹⁴ W zjeździe irańskich opozycjonistów zorganizowanym w czerwcu 2007 r. wzięli udział m.in. demokratyczny kongresman z Kalifornii Bob Filner i były premier Algierii Said Ahmed Ghazali.

akcji zagrażających bezpieczeństwu prowincji. Ponadto, jak wynika z tych dokumentów, wielokrotnie dochodziło do spotkań mudżahedinów z bojownikami Al-Kaidy, która to miała wspierać MEK finansowo.

Podczas spotkania członków i sympatyków Mudżahedin-e Khalk w Paryżu 18 czerwca 2011 r. wzywano m.in. do zniesienia blokady Aszraf. Spotkanie odbyło się pod hasłem solidarności z mieszkańcami obozu oraz protestu przeciw atakowi wojsk irackich w kwietniu 2011 r. Mariam Ra-

dżawi zaapelowała do członków amerykańskiego kongresu o usunięcie MEK z listy organizacji terrorystycznych i uznanie irańskiej opozycji. Jej zdanie podzielił obecny na paryskim spotkaniu były burmistrz Nowego Jorku Roberto Giuliani. Wezwał on ONZ do powołania stałego zespołu monitorującego sytuację w Aszraf. Pojawiają się opinie, że członkowie MEK korzystający z azylu w irackim Kurdystanie, którego władze współpracują z Izraelem, mogą być rekrutowani przez Mossad do przeprowadzania zamachów na irańskich fizyków jądrowych i wyższych oficerów Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej zaangażowanych w program atomowy Iranu.

We wrześniu 2011 r. grupa amerykańskich ekspertów do spraw Iranu, w tym naukowców, byłych przedstawicieli władz, a także więźniów politycznych, zwróciła się w liście do amerykańskiej sekretarz stanu Hillary Clinton o nieusuwanie MEK z listy organizacji terrorystycznych. Autorzy listu, pod którym podpisało się 37 osób, stwierdzili, że usunięcie ugrupowania z listy organizacji terrorystycznych oraz błędna interpretacja rzekomego oddania MEK idei demokracji, a także rzekomego popierania jej przez Irańczyków, będzie miała negatywny wpływ na działalność prawdziwej irańskiej opozycji. Przypisując sobie zasługi irańskiego ruchu demokratycznego, MEK wsparła dążenia rządu w Teheranie do zdyskredytowania opozycyjnego „zielonego ruchu” zwolenników kandydata w wyborach prezydenckich Mir Hosseina Musawiego i dała pretekst do rządowych działań przeciwko uczestnikom pokojowych demonstracji w 2009 r., których oskarżono o powiązania z tym publicznie dyskredytowanym ruchem. Wcześniej MEK usunęła z list ugrupowań terrorystycznych Wielka Brytania (2008 r.) i Unia Europejska (2009 r.). Doszło do tego po tym, jak nie znaleziono dowodów na kontynuowanie przez tę organizację działań o charakterze terrorystycznym.

Bojowniczkki MEK

Źródło: http://vkb.isvg.org/Wiki/Groups/Mujahideen_E_Khalq_Organization
[dostęp: grudzień 2012].

SEPAH-E PASDARAN-E ENQELAB-E ESLAMI (KORPUS STRAŻNIKÓW REWOLUCJI ISLAMSKIEJ)

Symbol pasdarów

Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej został utworzony w Iranie w 1979 r. z inicjatywy ajatollaha Ruhollaha Chomeiniego w celu obrony rewolucji i wspomagania duchownych we wdrażaniu muzułmańskiego prawa i kodeksu moralności. Jedną z głównych przyczyn powstania organizacji było dążenie władz religijnych do oczyszczenia sił zbrojnych z „wrogich” elementów. Zgodnie z irańską konstytucją do zadań armii (*artesz*) należy obrona integralności, suwerenności i politycznej niezależności kraju. Korpus natomiast miał obowiązek obrony samej rewolucji i zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego kraju. Pasdarowie (strażnicy) są formacją niezależną i podlegają bezpośrednio przywódcy religijnemu (*rahbar*). Dysponują siłami lądowymi, lotniczymi, marynarką wojenną, siłami specjalnymi Quds (Jerozolima) i własnym wywiadem. Dowódcą pasdarów od 2007 do połowy 2011 r. był gen. Mohammad Ali Dżafari¹. Potem zastąpił go Hossein Salami. Członkiem organizacji był również obecny prezydent Iranu Mahmud Ahmadineżad

Na czele sił specjalnych Quds stoi gen. Hossein Hamedani. Celem tej jednostki jest m.in. organizowanie, szkolenie, zaopatrywanie i finansowanie zagranicznych organizacji islamskich, przede wszystkim libańskiego Hezbollahu. Oddziały Quds zostały powołane do życia podczas wojny iracko-irańskiej (1980–1988), jako specjalna jednostka pasdarów. Po wojnie Quds wspierały irackich Kurdów walczących z reżimem Saddama Husajna i Najwyższą Radę Rewolucji Islamskiej w Iraku (Al-Madżlis al-Ala li as-Sawra al-Islamiyya fi al-Irak Supreme Council for Islamic Revolution in Iraq). Następnie rozszerzyło swoją działalność, wspomagając afgański Sojusz Północny walczący z talibami, kierowany przez Ahmeda Szaha Massuda. Udzielało też pomocy bośniackim muzułmanom podczas wojny domowej w latach 1992–1995. Siły Quds szkolą i zaopatrują bliskowschodnie islamskie organizacje ekstremistyczne. Zagraniczni rekruci często są przewożeni do Iranu, gdzie przechodzą szkolenie. W wielu przypadkach żołnierze jednostki biorą bezpośredni udział w operacjach bojowych i akcjach terrorystycznych. Po obaleniu Saddama Husajna w 2003 r. Quds wspierały Dżaisz al-Mahdi (Armię Mahdiego) Mukhtady as-Sadra i inne bojówki szyickie. Do dziś niektóre ugrupowania szyickie w Iraku są pod ich kontrolą².

Strażnicy rewolucji pełnili specyficzną rolę podczas wojny z Irakiem, rekrutując do działań zbrojnych dzieci. Wprowadzona przez nich w 1982 r. strategia wojskowa ograniczyła się do bezskutecznych prób przełamania irackiej linii obrony frontalnymi atakami piechoty (tzw. żywymi falami), bez żadnego wsparcia ze strony innych formacji,

¹ Poprzedni dowódca pasdarów, Jahia Safawi, który tę funkcję pełnił przez 10 lat, został wyznaczony na stanowisko starszego doradcy ds. sił zbrojnych przywódcy duchowego Iranu imama Alego Chameneiego. Tę funkcję pełni obecnie gen. Dżafari, który również zasiada w dowództwie organizacji.

² Na strukturę Quds składa się kilka wydziałów odpowiedzialnych za różne regiony świata islamskiego i Europę. Kwatera główna sił specjalnych Quds znajduje się na terenie byłej ambasady USA w Teheranie.

Gen. Hossein Salami

Źródło: <http://en.trend.az/regions/iran/2084928.html> [dostęp: grudzień 2012].

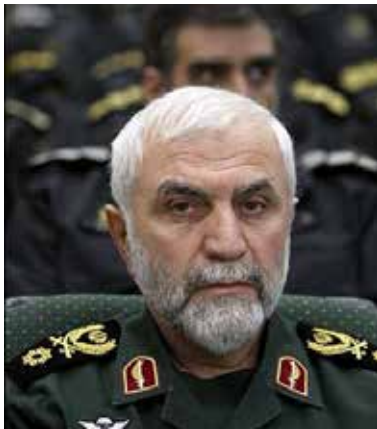
ku), zdjęciem Chomeiniego w kieszeni i hasłem na koszuli: *Mam specjalne pozwolenie imama Chomeiniego na wstąpienie do nieba*. Od 1982 r. zginęły w ten sposób dziesiątki tysięcy dzieci w wieku od dziewięciu lat. Jedno z nich, które przeżyło, po wojnie zeznało: *Walczyliśmy w ten sposób, że rzucaliśmy się pod czołgi, skakaliśmy na miny, szliśmy na wroga z kijem lub karabinem. Ciągłe próbowaliśmy, ale nie zostaliśmy męczennikami*. Gdy irackie dowództwo zaproponowało przeciwnikowi odesłanie wziętych do niewoli dzieci, Chomeini odmówił, ponieważ dzieci, które przeżyły, nie zasłużyły jego zdaniem na powrót do kraju.

Korpus pasdarów jest przykładem wykorzystywania organów państwowych nie tylko do wspierania ugrupowań ekstremistycznych, lecz także do organizowania i przygotowywania akcji terrorystycznych na terenie kraju i poza jego granicami. Zabójstwa polityczne do dziś są traktowane w Iranie jako kontynuacja polityki państwa, które wprowadziło tę doktrynę niemal zaraz po zwycięstwie rewolucji islamskiej i realizuje ją do dziś. Źródła mówią o około 450 atakach terrorystycznych przeprowadzonych

³ Jeden z werbowników, który nie wytrzymał psychicznie akcji, w których uczestniczył, i zbiegł do Niemiec, przekazał informacje na temat rekrutacji prowadzonych w szkołach: „W niektóre dni całe klasy ze strażnikami rewolucji na czele przychodziły prosto do koszar. Rodziny dostawały krótką wiadomość, że syn zgłosił się na ochotnika na wojnę. Dzieci, które się wzbraniały, obrzucaliśmy wyzwiskami, pytaliśmy je, czy ich rodzice aby na pewno są dobrymi muzułmanami, czy nie należałoby ich wsadzić do więzienia. Codziennie wieczorem na dziedzińcu koszarowym stały nowe dzieci: zbite z tropu, zastraszone, nieświadome niczego. Ogarnięte panicznym strachem. Wyobrażające sobie, że wkrótce będą u Mahometa, Proroka, w raju, i chcące swoją służbą w wojsku zapewnić utrzymanie rodzinie. Za każde dziecko na froncie rodzice otrzymywali 600 riali, czyli miesięczną pensję irańskiego robotnika. Jeśli dziecko zginie, rodzina otrzymuje legitymację męczennika. Oznacza to przywileje przy zakupie żywności, odzieży i lodówek, a przede wszystkim wysokie poważanie i awans społeczny w bardzo zróżnicowanym klasowo społeczeństwie irańskim. Dzieci przez 10 godzin dziennie uczyły się obchodzić z granatami ręcznymi i karabinami maszynowymi. Niektóre dzieci nie przeżyły nawet pierwszych dni. Rzucały granaty w niewłaściwym kierunku albo za późno i same ginęły przy wybuchu. Po kilku dniach musieliśmy przetestować maluchów po raz pierwszy. Wypędziliśmy psy na dziedzińiec koszarowy i zaczęliśmy do nich strzelać. Dzieci musiały łapać ranne zwierzęta i podrzynać im gardła. Które się wzbraniało, dostawało na grzbiet plecak pełen kamieni i musiało z nim biegać tak długo, aż padało z wyczerpania. Po tygodniu wszystkie dzieci były gotowe zabijać psy. Zanim wyruszyły na front, rodzice mogli odwiedzić je dwa razy. Jeśli któryś z chłopców płakał przy pożegnaniu, znów musiał dźwigać plecak pełen kamieni. W olbrzymich sypialniach wisiały hasła Chomeiniego, na wąskich nocnych stolikach leżały *Koran*. Żadnych zdjęć rodzinnych, żadnych pluszowych misiów, żadnych wspomnień, niczego własnego. Na końcu dwutygodniowego szkolenia dzieci musiały funkcjonować jak maszyny: nie znając strachu, nadziei ani uczuć. Nam nie wolno było bawić się z nimi, bo wtedy stałyby się z powrotem dziećmi, które śmieją się i płaczą. A takie dzieci nie idą na wojnę, jak mówili nasi przełożeni”.

doprowadzając do olbrzymich strat w ludziach. Dopiero dwa lata później zaniechano stosowania tej strategii, gdy podczas jednej tylko ofensywy, w lutym 1984 r., zginęło ponad 20 tysięcy Irańczyków. Poszukując ludzi do tzw. żywych fal, specjaliści werbownicy odwiedzali szkoły w całym państwie, rekrutując 9–12 letnich chłopców do samobójczych aktów³. Dzieci szły do ataku przez pola minowe i pod ogniem irackich karabinów maszynowych z zawieszonym na szyi „kluczykiem do raju” (najpierw były to metalowe przedmioty, a potem masowo produkowano je z dużo tańszego surowca – plasty-

na zlecenie władz religijnych w Teheranie przez wyspecjalizowane jednostki pasdarów lub instytucje z nimi związane, przede wszystkim przez Vezarat-e Ettela'at-e Amnijjat-e Keszwār – VEVAK (Ministerstwo Wywiadu i Bezpieczeństwa Wewnętrznego). W lipcu 1989 r. w Wiedniu zabito sekretarza generalnego Hizb-e Demokrat-e Kurdistan-e Iran (Demokratycznej Partii Irańskiego Kurdystanu)⁴ Abdula Rahmana Ghasemlu⁵. Trzy lata później ten sam los spotkał w Berlinie jego następcę – Sadeqā Szarafkandiego⁶. W sierpniu 1991 r. irańscy agenci zamordowali w Paryżu Szapura Bachtiaara, ostatniego premiera Iranu za czasów panowania szacha Mohammada Rezy Pahlawiego. Ofiarami terrorystów wywodzących się z Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej było wielu irańskich opozycjonistów związanych m.in. z Sazman-e Modżahedin-e Khalq-e Iran (Organizacją Mudżahedinów Ludowych Iranu). Policje w niektórych krajach europejskich od lat dysponują listami osób, na które Teheran wydał wyrok. Są na nich przede wszystkim nazwiska zagrożonych irańskich dysydentów. Na pierwszym miejscu znajduje się mieszkający w Paryżu i ściśle chroniony były prezydent Abolhassan Banisadr.

Gen. Hossein Hamedani

Źródło: <http://iranbriefing.net/brigadier-general-hossein-hamedani/> [dostęp: grudzień 2012].

Iran dostarcza broń Palestyńczykom i libańskiemu Hezbollahowi. Potwierdził to głośny incydent związany z przechwyceniem przez izraelską marynarkę statku Karine-A w drodze do Gazy w 2002 r. Na statku tym znajdowało się ponad 50 ton broni. Niektóre jej egzemplarze miały oryginalne oznaczenia z irańskimi numerami seryjnymi. Przerzut broni został zorganizowany przez pasdarów i Hezbollah. Statek został zakupiony przez przywódcę wojskowego skrzydła Hezbollahu, Imada Fajiza Mughniję, a jego zastępcą osobiście nim dowodził. Iran zaferował Autonomii Palestyńskiej znaczny upust na zakup broni w zamian za pozwolenie na prowadzenie w Gazie szpitala i organizacji pomocowych. Teheran zakładał, że w ten sposób zdobędzie większe wpływy w Palestynie. Z tamtych terenów łatwiej jest prowadzić antyizraelską propagandę, zbierać informacje

⁴ Demokratyczna Partia Irańskiego Kurdystanu powstała w latach 30. XX w. We wrześniu 1945 r. postanowiła wykorzystać osłabienie rządu centralnego w Teheranie, aby powołać autonomiczną republikę Kurdystanu. Tereny irańskiego Kurdystanu były wówczas pod okupacją ZSRR, który popierał tendencje separatystyczne w północno-zachodnim Iranie. Dnia 22 stycznia 1946 r. utworzono Republikę Kurdystanu ze stolicą w Mahabadzie (tzw. Republika Mahabadzka). Jej prezydentem został Mohammad Kazi, przywódca DPIK. Po wycofaniu wojsk radzieckich w grudniu 1946 r. Republika Kurdystanu upadła. Mohammad Kazi i przedstawiciele separatystycznych władz zostali postawieni przed sądem i publicznie straceni na centralnym placu w Mahabadzie. Od 1979 r. DPIK toczyła walkę zbrojną przeciwko władzy szyickich duchownych. Z czasem przyłączyło się do niej kilka niekurdyjskich frakcji lewicowych, z którymi weszła w skład Conseil National de la Résistance Iranienne (Narodowej Irańskiej Rady Oporu) z siedzibą w Paryżu. Próby wypracowania porozumienia między Kurdami a Teheranem podejmowane na początku nie przyniosły rezultatów i latem 1982 r. rząd przypuścił szturm, odzyskując do końca 1983 r. kontrolę nad całym terytorium Kurdystanu, jakie pozostawało w rękach rebeliantów. W 1984 r. rząd odniósł ostateczne zwycięstwo, zmuszając DPIK do ewakuowania się do Iraku, skąd partia ta podejmowała zbrojne ataki na irańskie siły bezpieczeństwa.

⁵ Grupą, która przeprowadziła ten zamach, kierował gen. Aziz Dżafari. Oprócz Ghasemlu został zabity jego współpracownik Abdullah Ghaderi Azar i ich irański kolega prof. Fadil Rasul.

⁶ W dniu 17 września 1992 r. od kul zamachowców w berlińskiej restauracji „Mykonos” zginął Szarafkandi i jego trzech współpracowników.

wywiadowcze oraz zapewniać bezpośrednie wsparcie palestyńskim ekstremistom z Hamasu i Al-Dżihad al-Islami al-Filastini (Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu), finansowanych do dziś przez Iran.

Nie była to jedyna próba przemycenia irańskiej broni dla organizacji uznanych za terrorystyczne. Na początku listopada 2009 r. siły morskie Izraela zatrzymały u wybrzeży Cypru statek Francop przewożący 300 ton uzbrojenia, w tym rakiety do katiusz, rakiety przeciwlotnicze i przeciwpancerne dla Hezbollahu.

Z Korpusem Strażników Rewolucji Islamskiej jest związana ochotnicza milicja religijna Niru-je Moqawemat-e Basidż (Mobilizacyjne Siły Oporu), utworzona w 1979 r. i licząca ponad 100 tys. aktywnych funkcjonariuszy. Liczba funkcjonariuszy może się zwiększyć nawet do 10 mln członków, którzy mogą być zmobilizowani w czasie konfliktu zbrojnego, a w okresie pokoju strzegą muzułmańskiej moralności i muzułmańskiego porządku na ulicach miast. Członkowie tej jednostki wstawili się tłumieniem opozycyjnych demonstracji po wyborach prezydenckich w czerwcu 2009 r. W tym samym roku milicja ta została ostatecznie włączona do struktur Korpusu Strażników. Jej członkiem może zostać nawet dziecko (niezależnie od płci), które ukończyło 12 rok życia i przeszło obowiązkowy kilkumiesięczny kurs wojskowo-religijny.

Organizacja Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej w swojej 30-letniej historii ma obecnie największe wpływy w Iranie. Szacowana na około 150 tys. członków jest znacznie ważniejsza od półmilionowej armii. Do jej zadań należy m.in. zapewnianie bezpieczeństwa granic kraju oraz kontrolowanie rozwijającego się w szybkim tempie programu raketowego i atomowego. Wywiera ona także olbrzymi wpływ na kierunki działań władz politycznych. Umocniła swoją rolę gwaranta stabilności i przetrwania reżimu, zwłaszcza w 2009 r., gdy pasdarom przekazano również kontrolę nad VEVAK-iem. Według doniesień irańskiej opozycji na uchodźstwie na bazie kadr i struktur pasdarów powstaje nowa potężna struktura – Organizacja Wywiadu Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej. Skupia ona siedem dotychczas odrębnych służb specjalnych, instytucji wywiadowczych i kontrwywiadowczych. Celem tej konsolidacji ma być wzmocnienie kontroli duchowieństwa nad aparatem bezpieczeństwa państwa i podniesienie efektywności działań służb, których głównym zadaniem staje się zapobieganie kontrewolucji i infiltracji kraju przez „obce spiski” mające obalić ustrój i władzę szyckiego kleru.

W ostatnich latach rola Korpusu Strażników niezwykle wzrosła. Organizacja służy zarówno do walki z wewnętrznymi wrogami reżimu, jak i do zbierania danych wywiadowczych. Zintensyfikowała również proces rekrutacji do Niru-je Moqawemat-e Basidż, ale nie wiadomo jeszcze, z jakim skutkiem. Nowi członkowie zostali podzieleni na dwie grupy: *osulgaran* – tj. wiernych ideałom rewolucji oraz *isari* – gotowych na męczeńską śmierć. Znacznie zwiększono również budżet pasdarów, w roku finansowym 2010–2011 wyniósł on prawie 6 mld dolarów, tj. o miliard więcej niż w roku poprzednim. Dla porównania: budżet regularnej armii wyniósł w tym okresie tylko 2,3 mld dolarów. Poza tym pasdarowie mogą liczyć na pozabudżetowe dochody z przedsięwzięć biznesowych,

Symbol VEVAK

w które są zaangażowani. Organizacja stała się oprócz fundacji religijnych⁷ największą siłą ekonomiczną kraju. To zasługa byłego prezydenta Alego Akbara Haszemeiego Rafsandżaniego, który w latach 90. XX w. postanowił pozbyć się pasdarów z polityki. Jednostki inżynieryjne formacji, zwane Khatam an-Nabijin (Pieczęć Proroków)⁸, które wcześniej budowały fortyfikacje, zostały zaangażowane do odbudowy kraju po wojnie z Irakiem. Dziś biznesowe imperium Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej wspiera duchowy przywódca kraju ajatollah Ali Chamenei⁹. Podobno to jego protekcji organizacja zawdzięcza największą ze swoich transakcji, a mianowicie zakup we wrześniu 2009 r. 51 proc. udziałów w Telecommunication Company of Iran, największej spółce telekomunikacyjnej kraju. Według różnych źródeł pasdarowie zapłacili za akcje od 5 do 8 mld dolarów, co uznano za największą transakcję w historii Iranu. Wydatek ten będą mogli pokryć z łatwością, dawne bowiem wojska inżynieryjne Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej to dziś gigantyczny holding 812 spółek realizujących ponad 1700 kontraktów rządowych (m.in. wart 2,5 mld dolarów kontrakt na podłączenie portu Chabahar nad Zatoką Omańską do istniejącej sieci kolejowej; 2,5-miliardowy kontrakt na budowę infrastruktury ważnego pola naftowego South Pars czy warta 1,3 mld dolarów umowa dotycząca przeciągnięcia gazociągu wzdłuż wybrzeży Zatoki Perskiej).

W zatwierdzonym w 2009 r. nowym rządzie Mahmuda Ahmadineżada na 21 ministrów aż 13 to byli pasdarowie. Pod ich kontrolą znalazły się najważniejsze resorty. Szwefowie: MSW – Mostafa Mohammad Nadżdżar, Ministerstwa Obrony – Ahmad Wahid czy minister ds. ropy naftowej – Masud Mir Kazemi są weteranami Korpusu Strażników z wieloletnim stażem. Za nimi stoi rzesza wiceministrów i dyrektorów niemal wszystkich ministerstw. Co trzeci, a według niektórych źródeł nawet co drugi, z irańskich parlamentarzystów to były pasdar. Zresztą wybory parlamentarne w 2008 r. nadzorował, m.in. wetując część kandydatur, emerytowany generał pasdarów Alireza Afszar.

Na początku 2010 r. pojawiły się informacje, że rząd USA chce uznać Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej za organizację terrorystyczną. Wiązałoby się to z zamrożeniem jego zagranicznych aktywów i zerwaniem wszelkich umów gospodarczych i zagranicznej współpracy. Byłby to znaczny cios w potęgę tej struktury, również finansową. Jego ofiarą stałaby się jednak cała gospodarka Iranu, która w ślad za potężnymi spółkami podlegającymi tej organizacji¹⁰ może upaść.

⁷ Jedną z najważniejszych fundacji jest fundacja Boniad-e Mostazafin (Fundacja Ponizonych). Uważa się ją za największy holding nad Zatoką Perską, ponieważ kontroluje co czwarty bank w Dubaju, a jej przychody stanowią 10 proc. ogólnych przychodów państw w tamtym regionie. Przez 15 lat fundacją zarządzał Mohsen Rafiq-Dust, szwagier byłego prezydenta Alego Akbara Haszemeiego Rafsandżaniego, spokrewniony również z ajatollahem Alim Chameneim.

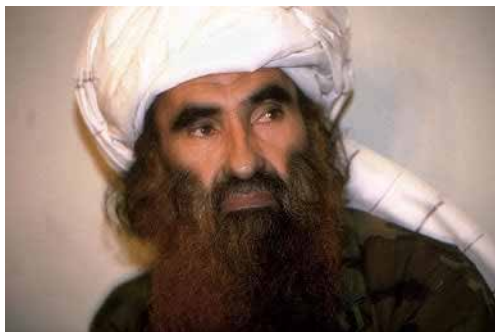
⁸ Nazwa odnosi się do proroka Muhammada, będącego – zgodnie z doktryną islamu – ostatnim prorokiem ludzkości, pieczętującym boskie posłannictwo.

⁹ Co roku Chamenei otrzymuje 8 proc. dochodów ze sprzedaży ropy naftowej. Otrzymane fundusze może rozdysponować według własnego uznania.

¹⁰ W ramach kolejnego pakietu sankcji nałożonych na Iran w 2012 r. wśród podmiotów, które dotknęły te sankcje, znalazł się także Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej oraz związane z nim spółki.

SIEĆ HAQQANICH (HAQQANI NETWORK)

Sieć Haqqanich jest oprócz ruchu talibów i Hizb-e Islami Gulbuddin (Islamskiej Partii Gulbuddina) trzecią grupą zbrojną walczącą przeciwko obecności zachodnich wojsk w Afganistanie. Nazwa ugrupowania pochodzi od stojących na jego czele członków klanu Haqqani. Seniorem rodu jest mułła Dżalaluddin Haqqani. W okresie

Dżalaluddin Haqqani

Źródło: http://librabunda.blogspot.com/2010_06_01_archive.html
[dostęp: październik 2012].

wojny przeciwko radzieckiej okupacji Afganistanu zasłynął on jako jeden z najpotężniejszych przywódców mudżahedinów. Jego siły były wspierane przez USA, Pakistan i ochotników z krajów arabskich, w tym Osamę bin Ladena. W uznaniu wojennych zasług był zapraszany do Waszyngtonu¹. Po wycofaniu się armii radzieckiej w 1989 r. i upadku proradzieckiego rządu Mohammada Nadżibullaha w kwietniu 1992 r. Haqqani został zaproszony do koalicyjnego rządu mudżahedinów, obejmując stanowisko ministra sprawiedliwości. Kiedy przywódcy mudżahedinów wywołali wojnę domową

o władzę, Haqqani złożył dymisję i wrócił z Kabulu, do rodzinnej prowincji Paktia, nie wspierając żadnej ze skonfliktowanych stron. W 1994 r. jego klan poparł talibów opanowujących coraz większe tereny Afganistanu, a po zdobyciu przez nich Kabulu we wrześniu 1996 r. przyjął tekę ministra ds. pogranicza. Po atakach z 11 września 2001 r. otrzymał od władz amerykańskich propozycję objęcia stanowiska prezydenta Afganistanu. Warunkiem było zerwanie z talibami i Osamą bin Ladenem, Haqqani odrzucił jednak tę propozycję. Ranny podczas amerykańskich bombardowań wschodniego Afganistanu, wyjechał do Waziristanu Północnego, w zachodnim Pakistanie, gdzie stworzył własne siły zbrojne oparte na członkach swojego klanu i sprzymierzonych rodach pasztuńskich należących do plemienia Dżadranów. Kilkakrotnie odrzucał propozycje wejścia do rządu Hamida Karzaja.

Sieć Haqqanich liczy od 10 do 15 tys. bojowników (według niektórych źródeł od 15 do 25 tys.). Swoje działania koncentruje na pograniczu afgańsko-pakistańskim. Organizacją kierują dwaj synowie Haqqaniego: Nasiruddin oraz starszy – Siradžuddin alias Khalifa, który zajmował się gromadzeniem funduszy na walkę, a następnie przejął dowództwo nad bojownikami. To właśnie oni po raz pierwszy zaczęli wykorzystywać w walce zamachowców samobójców, nieznanym wcześniej w Afganistanie sposób do-

¹ Senator Charlie Wilson z Teksasu, który w latach 80. XX w. najbardziej zabiegał, o to, aby Stany Zjednoczone pomagały mudżahedinom, nazwał Haqqaniego „uosobieniem dobra i zalet”. Utworzone przez Haqqaniego siły jako pierwsze otrzymały amerykańskie przenośnie przeciwlotnicze zestawy rakietowe Stinger. Straty ponoszone przez radzieckie lotnictwo, w wyniku skutecznego używania tego typu uzbrojenia, zmusiły Rosjan do wycofania się z Afganistanu na początku 1989 r.

Siradžuddin Haqqani

Źródło: <http://www.allvoices.com/contributed-news/10506361/image/87142621-sirajuddin-haqqani> [dostęp: październik 2012].

wiedliwia wszelkie ofiary, również wśród ludności niezaangażowanej bezpośrednio w działania militarne. Co więcej, w zręczny sposób wyolbrzymiają oni niekiedy straty po stronie ludności cywilnej będące wynikiem operacji sił koalicyjnych, aby w ten sposób utrwalić w świadomości Afgańczyków przekonanie, że wyłączną odpowiedzialność za te straty ponosi NATO.

Po walkach stoczonych z armią pakistańską w Waziristanie Południowym w 2009 r. na tereny Waziristanu Północnego, kontrolowanego przez sieć Haqqanich, wycofali się bojownicy Islamskiego Ruchu Uzbekistanu (w rejon Miram Szah) i Islamskiej Unii Dżihadu (w rejon Mir Ali). Znajdując się pod „opieką” Haqqanich, stali się częścią ich grup zbrojnych, zagrażając siłom afgańskim i oddziałom ISAF² w Afganistanie. Baza operacyjna i logistyczna Haqqanich w Waziristanie Północnym przekształciła się w ośrodek rekrutacji, szkolenia i zaopatrzenia różnych ugrupowań terrorystycznych, nie wyłączając Al-Kaidy. Haqqani przejęli swego rodzaju patronat na tą dżihadystyczną międzynarodówką.

W grudniu 2010 r. źródła pakistańskie poinformowały o aresztowaniu Nasiruddina Haqqaniego. Drugiemu synowi Siradžuddinowi, w odróżnieniu od jego ojca, bliżej jest do globalnego salafickiego dżihadu Al-Kaidy niż do afgańskiego nacjonalizmu i pasztuńskiej tożsamości. Za każdego z braci Amerykanie wyznaczili nagrodę w wysokości 5 mln dolarów, natomiast Khalila ur-Rahmana Haqqaniego, brata Dżalaluddina, umieścili w lutym 2011 r. na „czarnej liście” (*Specially Designated National List*). Amerykańscy obywatele są zobowiązani do przestrzegania zakazu jakiegokolwiek współpracy finansowej z osobami umieszczonymi w tym wykazie. Razem z Haqqanim na tej samej liście zostali umieszczeni Said Dżan Abdul Salam, Ahmed Dżan Zadran oraz Fazil Rabi. Powodem decyzji Departamentu Skarbu USA było ich zaangażowanie w gromadzenie funduszy na rzecz dżihadu, tego pierwszego dla sieci Haqqanich, a drugiego dla afgańskich talibów.

Operacje antyterrorystyczne podejmowane przeciwko ugrupowaniu Haqqanich, włączając do nich również ataki przy użyciu bezzałogowych aparatów latających, nie osłabiły zdolności bojowej ugrupowania, co więcej, ma ona wpływy na coraz większych obszarach pogranicza afgańsko-pakistańskiego. Bojownicy sieci Haqqanich rzekomo kontrolują już tereny leżące w prowincjach Helmand, Ghazni i Parwan. Przyłączyło się do nich wielu

² Zob. przypis 19 w rozdziale *Da Afghanistan Islami Amarat*

Źródło: <http://konflikty.wp.pl/kat,107156,title,Pakistan> [dostęp: październik 2012].

bojowników Al-Kaidy i talibów, a grupa cieszy się rosnącym poparciem, zwłaszcza na obszarach dotkniętych ubóstwem i bezrobociem. Klan Haqqanich może mieć duże znaczenie w politycznych planach Pakistanu i ewentualnych negocjacjach z talibami. Świadczy o tym chociażby fakt, że Islamabad nie decyduje się na operację wojskową w Waziristanie Północnym, a podczas wizyty w styczniu 2011 r. wiceprezydenta USA Joe Bidena w Pakistanie władze tego kraju uznały możliwość ewentualnego rozpoczęcia działań wojskowych w Waziristanie Północnym za niekorzystne zarówno w wymiarze strategicznym, jak i politycznym. Należy zauważyć, że siły rządowe prowadziły ofensywę na Terytoriach Plemiennych Administrowanych Federalnie (Federally Administered Tribal Areas – FATA) z wyjątkiem Waziristanu Północnego.

Haqqani od lat pozostają ważnymi sprzymierzeńcami Pakistanu. Konfrontacja z ich siłami mogłaby pogrzebać nadzieję, że w Kabulu zasiądzie w przyszłości przyjazny Pakistanowi przywódca. Z tego też powodu w maju 2011 r. pakistańskie służby specjalne ISI miały próbować nakłonić przedstawicieli sieci Haqqanich do przyłączenia się do rozmów pokojowych. W ten sposób prawdopodobnie zamierzały zapobiec amerykańskim atakom na przywódców tego ugrupowania w Waziristanie Północnym. We wrześniu admirał Mike Mullen, przewodniczący kolegium szefów połączonych sztabów sił zbrojnych USA, przed ustąpieniem z tego stanowiska, powiedział w Senacie, że sieć Haqqanich działa jako rzeczywiste ramię ISI. Jego wypowiedź potwierdził fakt, że bojownicy Haqqaniego przy wsparciu pakistańskiego wywiadu zaplanowali i przeprowadzili we wrześniu 2011 r. zamach bombowy w prowincji Wardak, używając do tego samochodu ciężarowego, i atak na ambasadę USA w Kabulu. Oni też byli sprawcami ataku na hotel Intercontinental w stolicy Afganistanu oraz przeprowadzili wiele innych skutecznych operacji. Sieć Haqqanich jest podejrzewana również o przygotowanie i przeprowadzenie zamachu na byłego prezydenta Afganistanu i przewodniczącego Wysokiej Rady Pokoju Burhanuddina Rabbaniego, który zginął 20 września 2011 r. Terrorysta samobójca przedostał się w pobliże Rabbaniego i zdetonował ładunek wybuchowy umieszczony w turbanie.

Departament Stanu USA poinformował, że prowadzi prace nad umieszczeniem ugrupowania Haqqanich na wykazie organizacji terrorystycznych. Na liście znalazło się już wielu jego członków – są wśród nich m.in. przywódcy, osoby przekazujące środki finansowe, a także kilku najważniejszych działaczy. Waszyngton zaplanował również działania zbrojne w celu całkowitego zlikwidowania sieci Haqqanich. W październiku 2011 r. zabito jednego z przywódców organizacji Dżalila Haqqaniego, kuzyna Siradžuddina, który ponosił odpowiedzialność za serię zamachów w Afganistanie.

Operacje amerykańskich samolotów bezzałogowych BAL nie zdołały osłabić potencjału sieci Haqqanich ani rozbić jej struktur w Waziristanie Północnym i Afganistanie. Pod koniec 2011 r. organizacja opublikowała podręcznik dla bojowników. Zawierająca 144 strony książka została wydana w nakładzie 10 tys. egzemplarzy na dobrej jakości papierze. Publikacja zawiera m.in. instrukcje na temat tworzenia komórek terrorystycz-

nych, rekrutacji, szkolenia, poszukiwania środków finansowych, instruktaż dotyczący metod działań terrorystycznych, opis rodzajów broni i materiałów wybuchowych oraz ich obsługi i użycia. Autorzy podkreślili konieczność wykorzystywania zamachowców samobójców oraz instruowali, jak prowadzić dżihad na Zachodzie.

Przykłady terrorystycznych zamachów:

14.01.2008 r. – atak na Hotel Serena w Kabulu; zginęło 6 osób, w tym 2 obywateli Norwegii, 6 osób zostało rannych.

marzec 2008 r. – porwanie brytyjskiego dziennikarza Seana Langana. Uwolniono go 21 czerwca tego samego roku po zapłaceniu okupu.

27.04.2008 r. – nieudany zamach na prezydenta Hamida Karzaja.

7.07.2008 r. – samobójczy atak samochodem wypełnionym materiałami wybuchowymi na ambasadę Indii w Kabulu; zginęło 58 osób, ponad 140 zostało rannych.

10.11.2008 r. – uprowadzenie Davida Stephensona Rohde, dziennikarza „New York Timesa”. Rohde wraz z inną osobą zbiegł z niewoli w czerwcu 2009 r.

18.05.2010 r. – zdetonowanie przez zamachowca samobójcę samochodu pułapki obok przejeżdżającego konwoju sił NATO w Kabulu; śmierć poniosło około 20 osób, w tym 5 amerykańskich żołnierzy i 1 kanadyjski, rannych zostało ponad 40 osób. Wybuch zniszczył 5 pojazdów wojskowych USA i 13 samochodów cywilnych.

19.02.2011 r. – 7 zamachowców samobójców uzbrojonych w broń maszynową i ładunki wybuchowe przedostało się do oddziału Kabul Banku w Dżalalabadzie, podczas wypłacania pensji funkcjonariuszom sił bezpieczeństwa. W wyniku długiej walki 2 terrorystów wysadziło się w powietrze, a 5 zostało zabitych. Zginęło ponad 40 osób stojących w kolejkach do okienek bankowych, a ponad 70 odniosło rany.

28.06.2011 r. – atak 7 zamachowców na hotel Intercontinental w Kabulu, w którym przywódcy plemienni naradzali się, jak zawrzeć ugodę z talibami; zginęło 12 osób, a 7 zostało rannych. Po 5-godzinnej akcji wszyscy napastnicy zginęli. Górne piętra budynku uległy częściowemu spaleni.

11.09.2011 r. – eksplozja samochodu pułapki w dystrykcie Sayedabad (prowincja Wardak); zginęło 5 osób, a około 90 zostało rannych, w tym ponad 50 żołnierzy USA.

13.09.2011 r. – wielogodzinny atak na chronioną strefę dyplomatyczną w pobliżu ambasady USA i kwatery NATO w Kabulu; zginęło 11 osób, w tym trzech zachodnich żołnierzy, a 17 osób zostało rannych, wśród których było 6 żołnierzy NATO.

SIPAH-E MOHAMMAD PAKISTAN (PAKISTAŃSKA ARMIA MUHAMMADA)

Flaga Tehrik-e Dżafaria Pakistan

Podział pakistańskich muzułmanów na sunnitów i szyitów jest źródłem konfliktów pomiędzy wyznawcami obu tych nurtów islamu. Sytuacja zaostriżyła się w 1980 r. po decyzji rządu o wprowadzeniu *zaku*. Szyici oznajmili, że decyzja ta pozostaje w sprzeczności z ich zwyczajami. Twierdzili, że *zakat* powinno się płacić dobrowolnie i żaden rząd nie ma prawa go pobierać. Kwestionowali również sunnickie metody obliczania i dystrybucji tego podatku. W lipcu 1980 r. dziesiątki tysięcy pakistańskich szyitów ośmielonych zwycięstwem islamskiej (szyickiej) rewolucji w Iranie oblegało gmach władz federalnych w Islamabadzie. Prezydent Mohammad Zia ul-Haq ustąpił i obiecał zwolnienie szyitów z płacenia tego podatku, czym wywołał gwałtowną reakcję ze strony sunnickiej większości społeczeństwa. Stosunki pomiędzy wyznawcami obu nurtów islamu znacznie się pogorszyły. Pod koniec lat 80. XX w. po obu stronach istniały już uzbrojone grupy ekstremistów regularnie dopuszczające się zabójstw na przeciwnikach.

Początkowo najważniejszą organizacją szyicką był Tehrik-e Nifaz-e Fikh-e Dżafaria (Ruch na rzecz Stosowania Prawa Dżafaryckiego) założony w 1979 r. Na czele organizacji stanął Dżafar Husajn. Po jego śmierci w 1983 r. organizacja podzieliła się na dwie frakcje: o charakterze religijnym, pod przywództwem Aghi Sjeda Hamida Alego Szaha Musawiego, i o politycznych aspiracjach, na czele z Arifem Husajnem al-Husajnim, który otrzymał poparcie od ajatollaha Chomeiniego (Al-Husajni był jego uczniem). W 1987 lub 1988 r. frakcja Al-Husajniego zmieniła nazwę na Tehrik-e Dżafaria Pakistan (Pakistański Ruch Dżafarycki). Po zamordowaniu Al-Husajniego, na początku sierpnia 1988 r. w Peszawarze, liderem organizacji został Sjed Sajjid Ali Naqwi. Dążył on do utworzenia silnego ruchu reprezentującego szyitów przed sunnickimi władzami Pakistanu oraz zdolnego przeciwstawić się dyskryminacji i prześladowaniom szyickiej mniejszości w kraju.

Na początku lat 90. XX w. członkowie Tehrik-e Dżafaria Pakistan, którzy uznawali pokojowe działania organizacji za niewystarczające, zbudowali grupy samoobrony szyitów. Na bazie tych wojowniczych komórek w 1993 r. powstała Sipah-e Mohammad Pakistan – SMP, na której czele stanął mułła Murid Abbas Jazdani. Celem organizacji było przeciwstawienie się działaniom sunnickich ekstremistów, zwłaszcza z Sipah-e Mohammad Pakistan i Laszkar-e Dżhangwi (Armia Dżhangwi), których członkowie atakowali szyickich pielgrzymów, działaczy, polityków, irańskich dyplomatów i wojskowych odwiedzających Pakistan, a także wyznawców szyizmu uczestniczących w modlitwach w meczetach. Odpowiedzią szyitów był krwawy odwet wymierzony przede wszystkim w liderów i działaczy organizacji sunnickich. Zginęli wówczas m.in. przywódca Sipah-e Sahaba Pakistan (Pakistański Korpus Towarzyszy Proroka) Haq Nawaz Dżhangwi oraz jego następca Ziaur Rahman Faruqi. Terrorystyczne ataki jednej strony wywoływały taką samą reakcję przeciw-

ników. W połowie lat 90. XX w. SMP zyskała sobie opinię jednej z najbardziej brutalnych organizacji terrorystycznych w Pakistanie. Obarczano ją odpowiedzialnością za serię zamachów na sunnickich bojówkarzy. Szacuje się, że organizacja liczyła około 30 tys. członków i sympatyków w całym Pakistanie. Sipah-e Mohammad Pakistan została nazwana pakistańskim Hezbollahem. Po śmierci Jazdaniego we wrześniu 1996 r. liderem organizacji został Ghulam Reza Naqwi¹. W tym samym roku wyodrębniła się frakcja kierowana przez Aszrafa Alego Szaha, co spowodowało wewnętrzne konflikty.

Główna siedziba SMP znajdowała się w miejscowości Thokar Niaz Baig koło Lahore, która była całkowicie kontrolowana przez tę organizację. Aresztowanie w grudniu 1996 r. Ghulama Rezy Naqwiego, podejrzanego o zlecenie dokonania około 30 zabójstw, pozbawiło organizację stałego kierownictwa, tym bardziej że później uwięziono także potencjalnego następcę Naqwiego – Munawara Abbasa Alwiego. Na przełomie 1999 i 2000 r. w Pakistanie nastąpił spadek przemocy religijnej. Nowy prezydent Perwez Muszarraf dążył do zawarcia pokoju pomiędzy szyitami i sunnitami. W lutym 2001 r. przedstawiciele SMP zostali zgłoszeni do Wielkiego Sojuszu Demokratycznego, jednak atak na sunnitów modlących się w meczecie należącym do Sipah-e Sahaba Pakistan 12 marca 2001 r., w którym zginęło 9 osób, a 12 zostało rannych, zniweczył plany porozumienia. W dniu 15 sierpnia 2001 na podstawie znowelizowanej ustawy antyterrorystycznej policja aresztowała w różnych miastach Pakistanu około 200 członków zwalczających się sunnickich i szyickich organizacji. Jednocześnie Bank Narodowy Pakistanu nakazał 23 sierpnia 2001 r. zamrozić konta członków SMP ze skutkiem natychmiastowym. W styczniu 2002 r. zakazano działalności niektórym organizacjom, m.in. Tehrik-e Dżafaria Pakistan. Organizacja ta wznowiła swoją aktywność w następnym roku, ale w listopadzie 2005 r. ponownie została zdelegalizowana. Nie powstrzymało to jednak przemocy pomiędzy sunnitami i szyitami, której nową falę notuje się od końca 2007 r., co było związane m.in. z powstaniem Tehrik-e Taliban Pakistan (Ruchu Pakistańskich Talibów).

**Symbol Sipah-e Mohammad
Pakistan**

¹ Według niektórych opinii zabójstwo Jazdaniego zlecił Ghulam Reza Naqwi, który był przeciwny szukaniu porozumienia przez szefa SMP z Sipah-e Sahaba Pakistan.

SIPAH-E SAHABA PAKISTAN (PAKISTAŃSKI KORPUS TOWARZYSZY PROROKA)

Organizacja Sipah-e Sahaba Pakistan – SSP została założona w 1984 lub 1985 r. w miejscowości Dżhang, około 80 km na południowy zachód od Faisalabadu w prowincji Pendżab. Jednym z jej założycieli i pierwszym przywódcą był mułła Haq Nawaz Dżhangwi. Organizacja, wspierana finansowo przez wahhabickie organizacje z Arabii Saudyjskiej, jest głównym ugrupowaniem antyszyickim w Pakistanie, które zażądało od władz uznania szyitów za niemuzułmanów. Popularność zawdzięczał skutecznej propagandzie i niezadowoleniu sunnickich chłopów, którzy czuli się wykorzystywani przez szyitów – tradycyjnych posiadaczy ziemskich wokół miasta Dżhang. Wyzwanie, jakie SSP rzucił właścicielom ziemskim, pozwoliło mu uzyskać wsparcie nie tylko ze strony ubogich mieszkańców wsi, lecz także miejskiej klasy średniej, równie niechętnie nastawionej do lokalnej arystokracji.

Do połowy lat 90. XX w. SSP wyrósł na jedną z największych organizacji religijnych w Pendżabie. To wyjątkowo brutalne ugrupowanie brało udział w wyborach i udało mu się zdobyć miejsca w Zgromadzeniu Narodowym. Było to możliwe dzięki politycznemu wsparciu ze strony Dżamiat Ulema-e Islami (Stowarzyszenia Uczonych Muzułmańskich), dla którego SSP stanowi – według niektórych opinii – zbrojne ramię. Dla działaczy SSP talibowie są jedynymi prawdziwymi muzułmanami, którzy dążą do utworzenia państwa islamskiego w Afganistanie i Pakistanie.

W 2000 r. Madżibur Rehman Inqilabi, szef organizacji, uwolniony po czterech latach więzienia za zorganizowanie zamachu terrorystycznego, stwierdził, że SSP połączy zarówno talibów, jak i Harakat ul-Mudżahidin (Ruch Mudżahedinów), Dżaisz-e Mohammad (Armię Mahometa) oraz inne grupy deobandyjskie w jedną wielką partię.

Ścisłe kierownictwo SSP tworzą: przewodniczący – Hakim Ali, który zastąpił na stanowisku szefa organizacji mułłą Mohammada Azama Tariq¹, wiceprzewodniczący – Qari Mohammad Raszidi, sekretarz generalny – Khadim

Źródło: <http://www.dookolaswiata.pl/kraje/azja/Pakistan/Pakistan.htm> [dostęp: listopad 2012].

¹ Mułła Azam Tariq został aresztowany 7 maja 1997 r.

Mohammad Azam Tariq

Źródło: <http://www.sify.com/news/Pakistan-based-terror-outfits-imagegallery-mind-speak-jdqo8ldedgh.html?html=5> [dostęp: listopad 2012].

Hussain Dhillon², przewodniczący Rady Najwyższej – Zia ul-Haq Qasim, członek Rady Najwyższej – Tariq Mahmud Madani, skarbnik – mułła Abdul Ghani i sekretarz ds. informacji – Tajab al-Qasimi. Komórkami organizacji w poszczególnych regionach kierują: w Pendżabie – przewodniczący, mułła Mohammad Ahmed Ludhianwi, i sekretarz generalny, mułła Mohammad Ibrahim; w prowincji Sindh – wiceprzewodniczący, mułła Abdul Ghafur Nadim, sprawujący jednocześnie tę samą funkcję w strukturze organizacji na terenie Karaczi (stolica Sindhu), oraz zastępca sekretarza, Abdallah Sandhi; w Karaczi – przewodniczący, Mudżibur Rahman, i sekretarz generalny, mułła Ilias (Iljas) Zubair. Dwóch przywódców SSP zostało zabitych przez szyickich zamachowców. Byli to mułła Haq Nawaz Dżhangwi³ i jego następcą mułła Ziaur Rahman Faruqi⁴.

Głównym celem terrorystycznej działalności SSP są pakistańscy szyici. Charakter przemocy pomiędzy sunnickimi a szyickimi ugrupowaniami islamskimi w Pakistanie zmieniał się z upływem czasu. Do większości zabójstw, których sprawcami byli najczęściej członkowie SSP i szyickich organizacji Tehrik-e Dżafaria Pakistan (Pakistańskiego Ruchu Dżafaryckiego) oraz Sipah-e Mohammad Pakistan (Pakistańska Armia

Muhammada)⁵ dochodziło w Pendżabie, choć pod koniec lat 90. XX w. wzrosła liczba odwetowych zamachów w Karaczi i w ówczesnej Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej. Początkowo snajperzy po obu stronach ograniczali się do zabijania członków organizacji przeciwnika. W połowie i pod koniec lat 90. XX w. celem sunnickich ekstremistów stali się szyici zajmujący eksponowane stanowiska – lekarze, biznesmeni, intelektualiści. Potem nastąpiła trzecia faza przemocy, w której ofiarą mógł stać się każdy. Trwa ona do dziś, a jej przejawem są zamachy na meczety i uczestników uroczystości religijnych organizowanych zwłaszcza przez szyitów. Jeden z pierwszych takich ataków przeprowadzono w kwietniu 2000 r., kiedy w wyniku wybuchu granatów i ostrzału z broni maszynowej zginęło 19 osób modlących się w szyickim meczecie w Rawalpindi, a rannych zostało ponad 30 osób. Podobnych zamachów dokonują również szyici.

Generał Perwez Muszarraf po dojściu do władzy w październiku 1999 r. oznajmił, że uczestników walk między oboma nurtami islamu uważa za terrorystów. W sierpniu 2000 r. zdelegalizował Laszkar-e Dżhangwi (Armia Dżhangwi) i Sipah-e Mohammad Pakistan. Ogłosił również umieszczenie SSP i Tehrik-e Dżafaria Pakistan na liście organizacji podejrzewanych o terroryzm. Były to ważne deklaracje, które pokazały, że Muszarraf stać na pewne ryzyko w konfrontacji z islamskimi radykałami. Po ogłoszeniu

² Dhillon zastąpił na stanowisku uwięzionego sekretarza generalnego Alego Szera Haideriego.

³ Haq Nawaz Dżhangwi został zabity 22 marca 1990 r. przed swoim domem w mieście Dżhang przez członków szyickiej organizacji Sipah-e Mohammad Pakistan.

⁴ Ziaur Rahman Faruqi zginął 18 stycznia 1997 r. w wyniku wybuchu samochodu pułapki przed gmachem sądu w Lahore. Zginęło wówczas 26 osób, w tym 19 policjantów, a ponad 100 zostało rannych.

⁵ W latach 80. XX w. największą organizacją szyicką był Tehrik-e Nifaz-e Fikh-e Dżafaria (Ruch na rzecz Stosowania Prawa Dżafaryckiego), znana też jako Tehrik-e Dżafaria Pakistan. Gdy przeorientowała się na działalność zgodną z prawem, jej miejsce zajęła Sipah-e Mohammad Pakistan. Określenie „prawo dżafaryckie” pochodzi od szóstego imama, Dżafara as-Sadika (zm. 765 r.), szyickiego teologa i prawnika, który m.in. poszukiwał w *Koranie* ukrytych informacji legitymizujących prawo potomków Alego ibn Abu Taliba do sprawowania władzy nad *ummą*.

delegalizacji ugrupowań liczba zabójstw wprawdzie spadła, ale tylko na kilka tygodni. W praktyce zresztą zakaz odniósł ograniczony wynik, gdyż wielu działaczy obu organizacji, już poszukiwanych za zabójstwa, wcześniej usunęło się w cień. Niemniej jednak Muszarraf położył fundament pod swoją politykę wobec religijnego ekstremizmu, na którym próbował budować antyterrorystyczną działalność po 11 września 2001 r.

W dniu 12 stycznia 2002 r. Muszarraf wygłosił przełomową mowę, w której zakazał działalności organizacjom Sipah-e Mohammad Pakistan, Laszkar-e Dżhangwi, Harakat ul-Mudżahidin, Dżaisz-e Mohammad i Laszkar-e Taiba (Armia Pokornych/Czystych). Nakazał również zamknięcie siedzib dwóch działających jeszcze silnych grup zaangażowanych w przemoc pomiędzy sunnitami i szyitami, a mianowicie SSP i Tehrik-e Dżafaria Pakistan. W tym samym roku aresztowano mułłę Mohammada Azama Tariqa, który swoją kampanią wyborczą do parlamentu kierował z więzienia. Uwolniony jeszcze tego samego roku przekazał lokalnej prasie informację, że był świadkiem na ślubie córki jednego z zastępców Perweza Muszarrafa.

Sipah-e Sahaba Pakistan od momentu delegalizacji stara się działać pod opieką sieci meczetów Dżamiat Ulema-e Islami. Jej zaplecze stanowią ubodzy mieszkańcy pakistańskich metropolii, na południu kraju, np. Karaczi. Dwa największe ośrodki treningowe są położone w Muridke⁶ (17 km na północ od Lahore) i w Kabirwali (160 km na południowy zachód od Faisalabadu). Według liderów organizacji od 1994 r. SSP dysponowała 14 tys. grup i komórek posiadających własne arsenały i bojowników wyszkolonych do prowadzenia działalności w ramach miejskiej partyzantki. Tylko w 2001 r. policja przypisała temu ugrupowaniu śmierć ponad 400 osób. Po kilku latach względnego spokoju doszło do nasilenia przemocy wymierzonej w szyitów. W latach 2009–2011 celem ataków były szyickie meczety w prowincjach Beludżystan, Sindh i Pendżab oraz w regionie Kurram (FATA), który zamieszkuje znaczna grupa ludności szyickiej. Ostrzeżliwano z broni maszynowej także autokary przewożące szyickich pielgrzymów. W wyniku tych zamachów wiele osób zginęło i zostało rannych. Do ataków szyitów na sunnitów również dochodzi, ale w ostatnich latach należą one do rzadkości.

⁶ Muridke jest główną siedzibą organizacji Laszkar-e Taiba (por. rozdział *Laszkar-e Taiba*). Umieszczenie ośrodka szkoleniowego SSP w Muridke świadczy o ścisłej współpracy obu ugrupowań.

TABLIGHI DŹAMA'AT (STOWARZYSZENIE KRZEWIENIA WIARY)

**Symbol Tablighi
Dżama'at**

Tablighi Dżama'at, zwane również Dżama'a at-Tabligh, Tabligh Dżama'a lub Dżama'a ad-Dawa, to misjonarsko nastawiona organizacja sunnicka utworzona w 1927 r. w Indiach w miejscowości Nizamuddin. Postuluje ona powrót do rygorystycznie rozumianego prawa i głosi ścisłą ortopraksję. Powstała w okresie, gdy muzułmańskiej społeczności groziło wchłonięcie przez hinduską większość. Początkowo założyciel ugrupowania Mohammad Iljas (Ilias) Kandhalawi¹, odcinając się od polityki, zadeklarował, że celem ruchu jest żarliwe praktykowanie islamu w celu przekonania do wiary indyjskich „błądzących” muzułmanów, którzy są przesiąknięci wpływami dominującego hinduskiego środowiska religijno-kulturowego i słabo utożsamiają się z wiarą muzułmańską. Głosił, że w tym celu należy wiernie i dosłownie naśladować proroka, jako doskonałe wcielenie wszelkich muzułmańskich cnót². Dzięki temu naśladownictwu wierni mieli zerwać w życiu doczesnym z „bezbożnymi” nawykami i zwyczajami. Ruch zmierzał do wyrwania swoich członków i sympatyków z dotychczasowego środowiska i włączenia ich do wspólnoty, w której obowiązuje ścisłe posłuszeństwo. Ta działalność początkowo odnosiła sukcesy tam, gdzie islam był religią mniejszości, później zaś także w rejonach, w których muzułmanów wyrwano z ich tradycyjnego środowiska (na przykład w wyniku migracji ze wsi do miast czy do innych krajów, np. w Europie), w których świecki styl życia mocno naruszył tradycyjną równowagę). Ludzi zdezorientowanych, niepewnych jutra, utwierdzał w wierze i dawał im poczucie przynależności do wspólnoty. Po śmierci Iljasa jego dzieło kontynuował syn Mohammad Jusuf Kandhalawi (1917–1965), który stworzył nowe ośrodki na terenie powstałego w 1947 r. Pakistanu i skonsolidował działalność ruchu na subkontynencie indyjskim.

Tablighi Dżama'at głosi idee całkowitego oddania się Bogu, nieustannego zdobywania wiedzy i jej przekazywania, unikania podziałów wewnątrz wspólnoty i solidarności ze wszystkimi współwyznawcami. Sprzeciwia się przy tym tradycyjnej pobożności islamskich mistyków (*sufi*), uważając za bałwochwalstwo częsty w muzułmańskiej religijności ludowej kult świętych i ich grobów. Występuje również przeciwko dokonanej przez ideologów fundamentalizmu polityzacji islamu. Zdaniem założycieli organizacji nie należy oczekiwać, że to państwo wprowadzi islam do społeczeństwa, sami bowiem wyznawcy powinni doskonalić wyznawanie islamu w swoich sercach i próbować prze-

¹ Mohammad Iljas Kandhalawi (1885–1944) był muzułmańskim teologiem ortodoksyjnego nurtu *deobandi*. Na początku lat 20. XX w. przygotował zespół młodych absolwentów medres w Deobandzie i Saharanpurze, którzy mieli zakładać meczety i religijne placówki oświatowe w Azji Południowej. Przywiązywał duże znaczenie do działalności misyjnej (*dawa*) swoich uczniów, którzy wędrowali z miejsca na miejsce, głosili proroctwo Muhammada i przyciągali ludzi do islamu.

² Na przykład „prawdziwy” muzułmanin, który wyrusza w podróż, powinien wypowiedzieć te same słowa, które w podobnych okolicznościach wygłosił prorok Muhammad, powinien spać tak, jak zgodnie z tradycją czynił to prorok, czyli na gołej ziemi, na prawym boku z ręką pod policzkiem i twarzą zwróconą w kierunku Mekki. Powinien też jeść to, co jadł prorok, i, jeśli to możliwe, nosić białą szatę itp.

konywać do niego innych. Nadzwyczajny rozwój tego ruchu, obecnego praktycznie wszędzie tam, gdzie mieszkają muzułmanie, wynika również z jego podstawowych założeń. Założenia te nakazują adeptom przemierzanie świata, aby stworzyć grupę, używając słów Iljasa: (...) *ruchomą szkołę, wędrowny klasztor, latarnię prawdy i dobry przykład, wszystko jednocześnie*. Chociaż członkowie stowarzyszenia, gdy tylko było to możliwe, idąc za przykładem proroka, początkowo przemieszczali się piechotą, to zdołali w ciągu 80 lat objąć swoją działalnością całą kulę ziemską, wciąż pozyskując nowych członków. Nastąpił międzynarodowy rozwój organizacji, której wędrowni kaznodzieje ochotniczo pielgrzymowali po całym świecie.

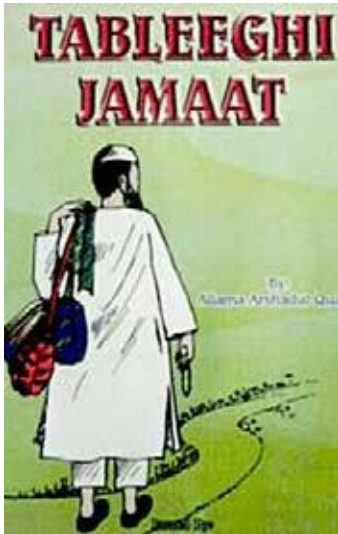
Na początku lat 50. XX w. ruch dotarł na Bliski Wschód, a w następnej dekadzie do Europy (za sprawą indyjskich i pakistańskich imigrantów, którzy osiedlali się głównie w Wielkiej Brytanii). Pod koniec lat 60. pojawił się we Francji, przede wszystkim wśród robotników z krajów Maghrebu. W latach 70. był już obecny niemal w całej Europie Zachodniej oraz w USA i w Kanadzie. W latach 60. XX w. Tablighi Dżama'at przeniosło swoje centrum z Delhi w Indiach do Raiwindu w pobliżu Lahore w Pakistanie. Wędrowni kaznodzieje propagowali na całym świecie ortodoksyjną, rygorystyczną wersję islamu, która wywodzi się nie z krajów arabskich, lecz z subkontynentu indyjskiego³. W latach 70. XX w. Tablighi Dżama'at otworzyło drogę upolitycznionym fundamentalistom. Niektórzy z nich potrafili wykorzystać tę organizację, kontakty i dawnych członków do swoich celów. Wielu z nich nie zwracało jednak szczególnej uwagi na to ugrupowanie szerzące swoje przesłanie wśród mas i stroniące od wszelkiej reklamy i polityki. Obecnie Tablighi Dżama'at jest największym ponadnarodowym ruchem sunnickim na świecie i największym islamskim ugrupowaniem w Pakistanie. Prezydent Mohammad Zia ul-Haq⁴ w latach 80. XX w. zezwolił kilku organizacjom religijnym na dość swobodną działalność wewnątrz armii. Poparł zwłaszcza uaktywnienie się Tablighi Dżama'at wśród żołnierzy. Jako pierwszy szef sił zbrojnych brał udział w dorocznych masowych konwentach organizacji w miejscowości Raiwind.

Pierwsze centrum ruchu w Belgii, które działa do dziś, zostało założone w 1975 r. z inicjatywy aktywistów marokańskich. Wybudowali oni także jeden z pierwszych meczetów, które miały status prawny w tym kraju. W latach 1980–1982 powstało sześć kolejnych meczetów Tablighi Dżama'at. W 1982 r. w mieście Charleroi odbył się międzynarodowy zjazd ruchu. Po 1983 r. powstało pięć następnych meczetów. Cele statutowe organizacji obejmują oprócz działalności religijnej także wzajemną pomoc współwyznawcom, przedsięwzięcia socjalne i kulturalne oraz nauczanie języka arabskiego. Meczety Tablighi Dżama'at są zrzeszone w Fédération des Mosquées et des Associations Culturelles et Islamiques de Belgique (Belgijskiej Federacji Meczetów i Stowarzyszeń Kulturalnych i Islamskich), której celem jest obrona społeczności muzułmańskiej Belgii, nauczanie i promowanie języka arabskiego, *Koranu*, kultury muzułmańskiej, mianowanie imamów itd. Tablighi Dżama'at uchodzi za ruch konserwatywny, przeciwny integracji muzułmańskich imigrantów ze społecznościami kraju przyjmującego. Z kolei belgijskie Centrum Kultury Islamskiej jest postrzegane przez ruch jako skorumpowane i autorytarne.

³ Misjonarze do dziś nocują w niewielkich meczetach, starając się spędzać jak najwięcej czasu wśród społeczności muzułmańskiej.

⁴ Generał Mohammad Zia ul-Haq (prezydent Pakistanu w latach 1977–1988) objął rządy w wyniku wojskowego przewrotu, obalając premiera Zulfikara Alego Bhutte, który został uwięziony i skazany na karę śmierci. Mohammad Zia ul-Haq doprowadził do islamizacji sił zbrojnych i wspierał afgańskich mudzahedinów walczących przeciwko radzieckiej okupacji radzieckiej.

We Francji Tablighi Dżama'at również w wyraźny sposób wpływa na funkcjonowanie wspólnoty muzułmańskiej. Przedstawicielem tego ruchu wśród organizacji muzułmańskich w tym kraju jest powstała w 1972 r. Foi et Pratique (Wiara i Praktyka). Tablighi Dżama'at był jedną z najstarszych organizacji we Francji; jego pierwsze wystąpienia w tym kraju przypadają na lata 70. XX w. Pomimo swojego pokojowego nastawienia, ruch często bywa krytykowany przez inne nurty islamu. Wahhabici zarzucają jego zwolennikom brak dostatecznej wiedzy teologicznej (często nie bez racji), a także ograniczenie i ignorancję, które przekazują z kolei swoim uczniom⁵. Niechęć do publicznego głoszenia założeń ruchu wiąże się m.in. z obawami jego działaczy, że z racji swego pochodzenia (Indie, Pakistan), zostanie posądzony o wysyłanie bojowników z Francji do obozów szkoleniowych w Pakistanie lub nazwany organizacją terrorystyczną. Tymczasem dla członków ruchu niezwiązanych z polityką po 11 września 2001 r. nic się nie zmieniło. Zwolennicy Tablighi Dżama'at zainteresowani przede wszystkim islamizacją i reislamizacją młodzieży z przedmieść wielkich francuskich miast nie chcą poruszać aktualnych problemów, w tym dotyczących islamskiego ekstremizmu i terroryzmu. Choć pokojowe nastawienie członków ruchu wobec innych nurtów islamu, skupienie na modlitwie, nauczaniu, dążenie do zjednoczenia wiernych i zachęcenie do polemiki na tematy religijne korzystnie wyróżnia się na tle innych bardziej agresywnych i radykalnych odłamów islamu, to niektórzy, mimo popularności tego ruchu, wyrażają zastrzeżenia, że ci, którzy nie znają dobrze świętych pism, nie mogą podejmować się roli nauczycieli innych muzułmanów.

Misjonarz Tablighi Dżama'at

Źródło: <http://www.instablogs.com/suspected-terrorists-for-recent-uk-terror-plot-keep-faith-in-tablighi-jamaat.html> [dostęp: listopad 2012].

Brytyjskie centrum Tablighi Dżama'at znajduje się w mieście Dewsbury w hrabstwie West Yorkshire w północnej Anglii. Tutaj też znajduje się siedziba centrum koordynacyjnego ruchu w Europie. Imam meczetu w tym mieście, Hafed Pate, jest przywódcą ruchu na Europę i Kanadę. Właśnie z Wielkiej Brytanii przyjeżdżają do Polski kilkusobowe grupy członków Tablighi Dżama'at, najczęściej narodowości pakistańskiej, którzy spotykają się ze współwyznawcami w najważniejszych gminach muzułmańskich w naszym kraju i w ośrodkach dla uchodźców. Jako główny cel stawiają sobie przywrócenie religii i skierowanie do meczetów tych muzułmanów, którzy oddalili się od praktyk religijnych i zwrócili się ku konsumpcyjnemu modelowi życia. Członkowie ruchu są skuteczni również w swojej działalności zwanej *kurudži* (*khouroudj* – droga wyjścia), polegającej na chodzeniu od domu do domu w określonym rejonie i wzywaniu muzułmanów do praktykowania wiary. Celem jest też werbowanie muzułmanów pragnących poczucia islamskiej tożsamości. Najczęściej są to środowiska imigranckie, uchodźcze i osoby rozczarowane zachodnim modelem życia.

⁵ Zgodnie z krążącymi o nich stereotypami członkowie Tablighi Dżama'at mają być antyfrankofoscy i zacořani. Nierzadko pojawia się określenie „imigranci analfabeci”. Wbrew opinii o członkach tego ruchu jako o niedouczonej, na jaką zapracowali sobie w społeczeństwie francuskim, wielu z nich to studenci, intelektualiści i lekarze.

Tablighi Dżama'at organizuje coroczne spotkania, które odbywają się w Azji i Afryce, najczęściej jednak w głównych centrach ruchu, tj. w Indiach i Pakistanie. Dla muzułmanów z Azji spotkania te stanowią drugie najważniejsze wydarzenie po pielgrzymce do Mekki (*hadżdż*). Na czele ruchu stoją światowi przywódcy zwani „mędrca-mi”, wskazujący wytyczne, którymi mają się kierować pozostali liderzy. Zaliczają się do nich przywódcy ruchu na poszczególnych kontynentach, na których jest on obecny. Kontrolują oni wszystkie centra Tablighi Dżama'at, koordynują je i kierują nimi. Trzeci poziom stanowią liderzy krajowi, kontrolujący działalność członków ruchu w danym państwie⁶. Najważniejsze światowe centra tego ruchu znajdują się w ich historycznej siedzibie Nizamuddin (aglomeracja Delhi) i w Raiwindzie koło Lahore, stanowiącym ośrodek decyzyjny i miejsce światowych zjazdów.

Członkostwo w ruchu ma charakter wielostopniowy. Wstępujący do Tablighi Dżama'at są zachęceni do udziału w kilkudniowych wyjazdowych spotkaniach, których celem jest studiowanie *Koranu*. Kolejny etap wiąże się z dłuższymi wyjazdami do innych krajów. Na końcu wybrani adepci są wysyłani na kilkumiesięczne kursy religijne do pakistańskich medres kierowanych przez ruch. Kandydaci na poszczególnych etapach „wtajemniczenia” zdają egzaminy i otrzymują oceny w poszczególnych kategoriach, takich jak: osobista dyscyplina, umiejętność dochowania tajemnicy, wiedza religijna itp. Ocenia się, że Tablighi Dżama'at liczy około 20 mln członków działających w ponad 100 państwach Azji, Afryki, obu Ameryk, Europy i w Australii. Największe skupiska członków ruchu znajdują się w Pakistanie, Bangladeszu oraz w Indiach. Działalność organizacji jest finansowana ze składek członkowskich, a także z zapisów i dotacji od muzułmańskich organizacji pozarządowych.

Choć Tablighi Dżama'at odżegnuje się od stosowania przemocy, to retoryka jego misjonarzy staje się coraz bardziej agresywna. Przywódcy ruchu zdecydowali o ścisłej kontroli wszystkich członków biorących udział w działalności misyjnej, aby przeciwdziałać ewentualnemu ich wykorzystaniu przez organizacje ekstremistyczne i oskarżeniom o działalność terrorystyczną. Uważa się jednak, że ideologia i działalność organizacji może być wykorzystywana do werbowania członków grup terrorystycznych. Dla potwierdzenia tej opinii wymienia się m.in. fakt szkolenia 6 tys. członków Tablighi Dżama'at w obozach pakistańskiej organizacji Harakat ul-Mudżahidin (Ruch Mudżahe-dinów). Jednocześnie misyjny charakter organizacji może być wykorzystywany przez ugrupowania terrorystyczne do bezpiecznego przemieszczania własnych członków i prowadzenia działań związanych z użyciem przemocy.

⁶ W centrach narodowych raz na trzy miesiące odbywają się spotkania, które organizują liderzy ze wszystkich okręgów danego kraju. Niemcy na przykład zostały podzielone na 16 dystryktów. Najniższy szczebel w strukturze ruchu zajmują lokalne grupy, spotykające się raz w tygodniu w meczetach.

AT-TAKFIR WA AL-HIDŽRA (OSKARŻENIE O BEZBOŻNOŚĆ I WYWĘDROWANIE)

Organizacja, której nazwę można przetłumaczyć również jako Ekskomunika i Eksodus została założona w 1971 r. w Egipcie przez Szukriego Ahmeda Mustafę¹, który uważał się za Mahdiego. Jej nazwa odwołuje się do starej charydżyckiej doktryny *takfir wa-hidżra* – anatemy (*hirman*) i wywędrowania z VII wieku. Doktryna *takfiru* stała się nieodłącznym elementem ideologii muzułmańskich ekstremistów i ich nienawiści do Zachodu. Muzułmanom, według tej doktryny, nie wolno zadawać się z niewiernymi ani z muzułmanami, którzy utrzymują kontakty z innowiercami. Należy ich potępić, tj. uznać za niewiernych – *takfir*, i oddalić się od nich tak, jak niegdyś oddalił się prorok Muhammad, udając się na emigrację – *hidżrę* – aby nie przebywać z niewierzącymi i prześladowającymi go członkami własnego plemienia – Kurajszytami.

● Centrum działalności Takfir wa al-Hidżra

Źródło: <http://egipt.travelon.pl/mapa/>
[dostęp: grudzień 2012].

Idelogia *takfiru* pozwalająca na oskarżanie konkretnej osoby lub grupy muzułmanów o apostazję i akcentująca nihilistyczny stosunek do *szariatu* jest niezwykle kontrowersyjna. Odróżnia ona w sposób zasadniczy wyznawców tej ideologii od innych ugrupowań fundamentalistycznych. Takfiryści prezentują pogląd, że ten, kto nie praktykuje *takfiru* w odniesieniu do niewierzących, sam staje się niewierzącym. Zdaniem niektórych muzułmańskich teologów *takfir* powinien być praktykowany jedynie w stosunku do wyznawców innych religii, natomiast nie powinien być stosowany wobec tych muzułmanów, którzy w sposób liberalny podchodzą do religii. Z tymi wyznawcami islamu „prawdziwi” muzułmanie nie powinni utrzymywać kontaktów, jednak w przypadku sprawowania przez nich władzy *takfir* jest uzasadniony.

¹ Szukri Ahmed Mustafa (1942–1978) urodził się i mieszkał w Górnym Egipcie. Był członkiem Braci Muzułmanów. Za kolportowanie ulotek tej organizacji został w 1965 r. aresztowany i skazany na sześć lat więzienia. Przebywał w obozie karnym; tam został uczniem młodego radykała Alego Abduha Ismaila, który wzywał do budowy nowego islamskiego społeczeństwa i podjęcia dżihadu z istniejącym systemem. Został zwolniony z więzienia na mocy amnestii, w ramach odwilży po dojściu do władzy prezydenta Anwara as-Sadata.

Członkami organizacji At-Takfir wa al-Hidżra byli głównie studenci i absolwenci szkół w Górnym Egipcie, szczególnie z miasta Asjut. Przyjmowano również dziewczęta, które wydawano za mąż za jej członków. Obowiązywała ścisła dyscyplina. Niektórych aktywistów kierowano do pracy w państwach naftowych, skąd mieli przysyłać pieniądze na potrzeby organizacji. Szukri Mustafa wyłożył swoje poglądy w *Kitab al-Chilafa* (*Księdze kalifatu*) i w niewydanym drukiem *At-Tabajjun* (*Badaniu*). W pierwszym z tych dzieł odwoływał się głównie do myśli Sajjida Kutba, ideologa Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów), ale rozwinął plan konkretnych działań. Według niego na czele struktury organizacyjnej stawał samego siebie jako emira (przywódcę). W każdym regionie mieliby mu podlegać emirowie niższej rangi. Organizacja miała wynajmować lokale na siedziby miejscowego podziemnego dowództwa. W celu pogłębiania ideologii i samodoskonalenia jej członkowie powinni czasowo udawać się na obszary bezludne. Przygotowanie militarne miało polegać na rekrutowaniu wojskowych, powierzaniu im opracowywania planów akcji zbrojnych, zdobywaniu broni i szkoleniu członków.

W drugim dziele Szukri Mustafa nazywał siebie zwierzchnikiem władców nad wiernymi, emirem Sądu Ostatecznego, dziedzicem Ziemi i jej mieszkańców. Przewidywał wojnę nuklearną wielkich mocarstw i zniszczenie świata, na którym żywi pozostaną tylko członkowie jego grupy ukryci w grotach i górach. To oni odziedziczą ziemię, utworzą muzułmańskie państwo, zrezygnują z nowoczesnej broni, a ich jedynym orężem znowu stanie się miecz.

Mustafa we wrześniu 1973 r. rzeczywiście wycofał się ze swymi zwolennikami zaopatrzonymi w broń i żywność w bezludne góry na pustyni w regionie Minii. Ponieważ wkrótce (6 października 1973 r.) wybuchła wojna Jom Kipur, to grupa wzbudziła podejrzenia i została aresztowana. Jej członków wypuszczono dopiero w kwietniu 1974 r. Od tego czasu prowadzili już tylko działalność podziemną, przygotowując się do przyszłych akcji. At-Takfir wa al-Hidżra oskarżała społeczeństwo Egiptu o brak wiary i bezprawne zajmowanie stanowisk przez czołowych przedstawicieli islamu. Mustafa potępiał przywódców Braci Muzułmanów: *Tych przywódców Braci Muzułmanów, którzy dostarczyli swych ludzi katom, szubienicom i więzieniom, oskarżam o zdradę główną*. Nie akceptował również religijnych uczonych z Uniwersytetu Al-Azhar. Według Mustafy *wszyscy imamowie w meczetach są odszczepieńcami i modlitwa pod ich przewodnictwem traci sens*. Zwolennicy *takfiru*, zgodnie z planami Mustafy, gromadzili broń i przygotowywali się do akcji zbrojnych. Dochodziło też do ostrych konfliktów z innymi radykalnymi grupami. Kiedy zaniepokojone władze państwowe dokonały aresztowań, pozostali na wolności członkowie organizacji porwali w lipcu 1977 r. byłego ministra ds. religijnych Muhammada Husajna az-Zahabiego. Szukri Mustafa opracował 10-punktowy tekst komunikatu z żądaniami, które dotyczyły nie tylko uwolnienia uwięzionych członków organizacji, lecz także przeprosin ze strony najważniejszych egipskich czasopism „za ich kłamstwa”, zgody na wydrukowanie i reklamowanie książki Mustafy *Kitab al-Chilafa*, utworzenia Rady Mędrców w celu kontrolowania działalności prokuratury, sądów i służb specjalnych, przekazania komunikatu w głównym dzienniku radiowym oraz opublikowania go w prasie krajów muzułmańskich, w czasopismach „The New York Times”, „Le Monde” i „The Guardian”.

Władze nie odpowiedziały na te żądania, w związku z czym ekstremiści zamordowali jednego z zakładników. W ciągu kilku dni członków organizacji aresztowano, a 465 z nich postawiono przed sądem. Mustafa podczas głośnego procesu w listopadzie 1977 r. negował islamski charakter wszelkich istniejących instytucji. Twierdził, że więk-

szość meczetów służy celom politycznym, społeczeństwo znajduje się na poziomie *dżahiliji*² charakterystycznej dla czasów przedmuzułmańskich, armia zaś służy wrogiemu państwu i nawet w przypadku wojny należy odmówić jej poparcia: *Najogólniej mówiąc, nasza linia polega na tym, by uciec przed zewnętrznym i wewnętrznym nieprzyjacielem i w żadnym razie nie przeciwstawiać się mu.* Na pytanie, co rozwiąże problemy, przed którymi stoi islam, odpowiedział, że to on jest rozwiązaniem, bo Allah wybrał go na Mahdiego. Mustafa podsumował swoje poglądy, twierdząc, że wszystkie obecne społeczeństwa są nieislamskie, że jedynie członkowie jego grupy są prawdziwymi muzułmanami i że klasyczny system prawa islamskiego musi zostać odrzucony. W 1978 r. pięciu członków organizacji, w tym i Mustafę, stracono. Nie zakończyło to jednak działalności radykałów. W 1980 r. dokonali oni kilku ataków na posterunki policji.

Organizację zasililo wielu zbliżonych ideowo członków grupy Szabab Muhammad (Młodzież Muhammada), zwanej też At-Tahrir (Wyzwolenie), kierowanej przez Saliha Abd Allaha Sirijję³. Członków organizacji starano się rekrutować głównie spośród studentów i absolwentów wyższych uczelni. Wywodzili się oni z warstw średnich i niższych, z małych miast i ze wsi. Było ich około 100, w tym kilku studentów Wojskowej Akademii Technicznej w dzielnicy Kairu – Heliopolis. O ideologii organizacji wiadomo niewiele. Dopiero w latach 80. XX w. udało się ustalić, że broszura wydana anonimowo w 1976 lub 1977 r., już po śmierci Sirijji, była przedrukiem jego rękopisu. Sirijja głosił potrzebę prowadzenia świętej wojny, potępiał istniejący system i przewidywał utworzenie państwa islamskiego, w którym wszystkie dziedziny życia byłyby zorganizowane według zasad religijnych. W kwietniu 1974 r. grupa Sirijji dokonała ataku na wspomnianą wyżej Akademię w Kairze, co miało stanowić pierwszy etap zamachu stanu. Następnie planowano zająć budynek Arabskiej Unii Socjalistycznej⁴, uwięzić prezydenta Anwara as-Sadata i podać przez radio informację o utworzeniu państwa islamskiego. Sirijja przygotował deklarację, w której jednak, poza odwołaniem się do Allaha i określeniem samego autora jako „prezydenta republiki islamskiej”, nie było wyraźnych akcentów religijnych. Podobno uzyskał poparcie Libii, ale pucz zakończył się fiaskiem. 11 zamachowców zginęło w Heliopolis, a przywódcy puczu zostali uwięzieni. W listopadzie 1974 r. odbył się proces 90 spiskowców, podczas którego zapadły surowe wyroki: między innymi Sirijja został skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano. Część członków organizacji At-Tahrir po jej rozbitciu przeszła do Al-Dżama’a al-Islamijja fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej) i At-Takfir wa al-Hidżra.

At-Takfir wa al-Hidżra oskarżała innych muzułmanów o niewiarę i nakazywała prawdziwym wyznawcom Allaha i członkom grupy emigrować jak najdalej od pogańskiego, nowoczesnego Egiptu. To nie sama organizacja wybrała sobie jednak tę nazwę,

² Okres „niewiedzy”, wieków „ciemnych” sprzed islamu. Zgodnie z niektórymi koncepcjami islamu obszary *dżahiliji* nie tylko wciąż istnieją, lecz także w pewnych okresach się poszerzają. Cykliczny charakter *dżahiliji* jest związany ze wzrostem wiedzy i wiary lub ich przygasaniem pod wpływem atrakcyjności niemuzułmańskich cywilizacji (niewiernych).

³ Salih Abd Allah Sirijja (1937–1974) był Palestyńczykiem. Urodził się w Hajfie. W 1948 r. znalazł się z rodziną w Iraku. Był członkiem Braci Muzułmanów i Munazzamat at-Tahrir al-Filastinijsa (Organizacji Wyzwolenia Palestyny) oraz gorącym zwolennikiem ówczesnego prezydenta Iraku Abd al-Karima Kasima. W 1968 r. wybrano go do Palestyńskiej Rady Narodowej. W 1971 r. musiał jednak uciekać z Iraku, gdyż był podejrzewany o spisek przeciwko kolejnemu prezydentowi – Ahmedowi Hasanowi al-Bakrowi. Znalazł się w Egipcie, gdzie po studiach na uniwersytecie Ajn Szams obronił doktorat (napisał rozprawę o arabskiej oświacie w Izraelu), a następnie został wykładowcą na tej uczelni.

⁴ Arabska Unia Socjalistyczna była jedyną partią w monopartyjnym systemie Egiptu w latach 60. XX w. Od 1964 jedynie członkowie tej partii mogli kandydować do organu ustawodawczego państwa – Zgromadzenia Ludowego.

tak określiły ją egipskie władze i egipska prasa. Taka nazwa zwracała uwagę na dwa założenia grupy, które powinny wydać się Egipcjanom mało atrakcyjne, tzn. że prawdziwi muzułmanie powinni udać się do „prawdziwych” społeczności muzułmańskich i że ludzie, którzy nie żyją według zasad islamu, nie są muzułmanami, tylko niewiernymi. Grupa sama nazywała się Dżama’at al-Muslimin, czyli Społeczność Muzułmanów, lub też Dżama’a al-Muslima – Islamska Społeczność. Grupa Szukriego widziała siebie jako jedyną prawdziwą społeczność muzułmanów, a każdy, kto nie chciał zostać jej członkiem bądź też chciał opuścić jej szeregi, stawał się wrogiem Boga i miał być dotkliwie ukarany⁵.

W latach 90. XX w. zaczęły powstawać w świecie islamu różne grupy takfirystów. Wyznawały one tę samą ideologię, lecz były od siebie niezależne. Między innymi taką grupę utworzyli afgańscy mudżahedini skupieni wokół Ahmada Bou Amara, zwanego „Pakistańczykiem”. Wyklinając całe społeczeństwo poza własnymi członkami, nurt zaczął działać na szkodę dżihadu, ponieważ zawęził potencjalne środowisko, z którego rekrutowano nowych zwolenników. Z tego powodu ruch ten gwałtownie zwalczali salafici dżihadu (*salafijja dżihadijja*), a oskarżenia o *takfir* często wysuwano podczas likwidacji i czystek prowadzonych przez algierską Al-Dżama’a al-Islamijja al-Musallaha (Groupe Islamique Armé, Islamską Grupę Zbrojną). We wrześniu 1997 r. w brytyjskim organie tej organizacji „Al-Ansar” kampanię zbiorowych zabójstw prowadzoną w Algierii przez członków organizacji usprawiedliwiano, powołując się na *kufir al-mudżtama* (bezbożność społeczeństwa). Dało to taki rezultat, że Al-Dżama’a al-Islamijja al-Musallaha zwróciła się ku *takfirowi*. W ten sposób ideologia *takiru* umiędzynarodowiła się, a komórki organizacji pojawiły się w innych krajach.

W dniu 4 listopada 2001 r. „The Times” wysunął przypuszczenia, że Al-Kaida może mieć powiązania z At-Takfir wa al-Hidżra, którego członkowie w celu uniknięcia inwigilacji wtapiają się w społeczność. Francuscy specjaliści zauważyli, że kilku przywódców Al-Kaidy, (m.in. Ajman az-Zawahiri), pozostawali w kontakcie ze zwolennikami *takfiru*. Aresztowany w 2001 r. Dżamal Beghal⁶ przyznał się do kierowania trzema komórkami terrorystycznymi w Europie Zachodniej, w tym At-Takfir wa al-Hidżra. W dniu 18 maja 2010 r. zatrzymano w okolicach Paryża 14 osób, w tym Dżamala Beghala skazanego w 2005 r. na 10 lat więzienia m.in. za planowanie zamachu na ambasadę USA w Paryżu. Działania te zostały podjęte po uzyskaniu informacji o przygotowywaniu ucieczki Smaina Ait Alego Belkacema, odsiadującego wyrok dożywotniego więzienia w związku z zamachami w paryskim metrze w 1995 r. Podejrzewano, że planowano także zorganizowanie ucieczki Beghala z Francji. W trakcie przeszukań mieszkań islamskich radykałów w Paryżu i okolicach znaleziono broń i znaczne sumy pieniędzy.

⁵ Jeden z byłych członków grupy, któremu udało się przeżyć, opowiadał, jak osoby, które rozwały odejście z organizacji, były straszone śmiercią, czyli tradycyjną karą za apostazję i odejście od islamu. Członkowie, którzy zastanawiali się nad możliwością ucieczki, zaczęli się bać swoich kolegów i łatwo padali ofiarą służb specjalnych. Czasami zamierzali opuścić grupę, ale brakowało im odwagi. Po jakimś czasie zastraszone osoby odkrywały, że całkiem opłacalne będzie pozostanie w organizacji w roli informatorów lub agentów służb specjalnych. Grupa stała się więc ośrodkiem skomplikowanej gry, w której dezinformacja spletała się z informacją, a całość dla osób z zewnątrz była tajemnicza.

⁶ Dżamal Beghal został zatrzymany latem 2001 r. w Dubaju. W 2000 r. planował zorganizowanie serii zamachów w Paryżu i Marsylii. Przebywając wcześniej w Wielkiej Brytanii, rekrutował ochotników do Al-Kaidy. W skład jego grupy wchodził: Zacarias Moussaoui (Mussawi) zwany *dwudziestym zamachowcem z 11 września 2001 r.*, skazany w USA na karę dożywotniego więzienia, oraz aresztowani w styczniu 2001 r. przez brytyjską policję Bagdad Meziane i Ibrahim Benmerzuga. Sugerowano, że Beghal zwerbował Kamila Dawudiego, aresztowanego w Wielkiej Brytanii w tym samym czasie, co Meziane i Benmerzuga, i deportowanego do Francji w związku z oskarżeniem go o przygotowanie zamachu na ambasadę USA w Paryżu.

Dla obecnych zwolenników *takfiru* celem nadrzędnym jest przestrzeganie zasad określonych w *Koranie* oraz skoncentrowanie wszystkich sił na walce z wrogami wyznawanej przez nich wersji islamu. Przekonania te usprawiedliwiają stosowanie przemocy zarówno wobec „niewiernych”, jak i tych muzułmanów, którzy nie popierają ich doktryny. Zdaniem amerykańskich i francuskich ekspertów At-Takfir wa al-Hidżra jest powiązana z Al-Kaidą. Jej członkowie w celu uniknięcia inwigilacji asymilują się z lokalnymi społecznościami. Gotowi są jednak do podjęcia natychmiastowych działań terrorystycznych. Organizacja miała mieć swoich „uśpionych” członków w wielu krajach, gdzie żyliby jak inni obywatele, czekając na wezwanie do udziału w dżihadzie. Według niektórych opinii źródłem finansowania zwolenników *takfiru* były fundusze pochodzące od Al-Kaidy, a także od organizacji charytatywnych z Arabii Saudyjskiej, Kuwejtu i innych krajów znad Zatoki Perskiej. Pieniądze miały docierać na konta bankowe w Bejrucie i Trypolisie. Aby nie wzbudzać podejrzeń, były deponowane na różnych rachunkach, jednorazowo, w kwocie nie większej niż 50 tys. dolarów. Dzięki tym środkom organizacja miała tworzyć firmy przykrycia oraz kupować lokale użytkowe i gastronomiczne. Członkowie ugrupowania mają prowadzić również warsztaty samochodowe, zakłady stolarskie oraz salony sprzedaży okularów i aparatów słuchowych. Zwolennicy *takfiru* posiadają też ośrodki, w których są organizowane szkolenia w zakresie prowadzenia wojny partyzanckiej, wytwarzania ładunków bombowych oraz uprowadzania zakładników. Podziemną strukturę organizacji tworzą 5–7-osobowe komórki. Swoich członków rekrutują m.in. na terenie meczetów i szkół.

Zdaniem przedstawicieli rosyjskiego MSW członkowie At-Takfir wa al-Hidżra przygotowywali w październiku 2009 r. zamach na lidera Tatarów Krymskich Mustafę Dżemilewa. Mieli oni wykorzystać broń palną i materiały wybuchowe. Zatrzymując dwóch mieszkańców Krymu, milicja skonfiskowała trotyl, zapalniki, noże i ekstremistyczną literaturę. Za planami zabicia Dżemilewa, obdarzonego autorytetem zwolennika umiarkowanego islamu, mieli stać radykalni muzułmanie. At-Takfir wa al-Hidżra do tej pory zajmowała się najwyżej kolportowaniem radykalnej literatury. Według Dżemilewa wśród 250 tys. Tatarów 70–80 osób to aktywnie działający ekstremiści. On sam sugerował, że za próbą zamachu mogły stać rosyjskie służby specjalne⁷.

Dżemilew twierdził też, że wśród 336 organizacji islamskich działających na terenie Krymu 31 jest niezależnych od miejscowych władz religijnych (tzw. *muftijaty*). Fundamentalisci, wychodząc z założenia, że z racji historycznych Półwysep Krymski stanowi terytorium muzułmańskie (*dar al-islam*), próbują utworzyć na tym terenie równoległy system władzy, którego podstawą jest prawo koraniczne. Na ten cel pobierają od współwyznawców „podatek”. Od momentu wybuchu konfliktu irackiego członkowie skrajnych organizacji muzułmańskich rozpowszechniają na Krymie ulotki nawołujące do dżihadu przeciwko koalicji antyterrorystycznej. Ideologia At-Takfir wa al-Hidżra jest z powodzeniem przyjmowana przez członków ugrupowania Ar-Raid powiązanego z ruchem Braci Muzułmanów. W 2006 r. były marszałek krymskiego parlamentu Leonid Gracz zarzucił Krymskiemu Centrum Młodzieży Muzułmańskiej w Symferopolu, przybudówce Ar-Raid, finansowanie przez Al-Kaidę. Środki na działalność Centrum miało otrzymywać za pośrednictwem emisariuszy przybywających z krajów Bliskiego Wschodu lub sieci bankowej Western Union. O ile kontakty Ar-Raid z Al-Kaidą nie zostały

⁷ Wcześniej władze w Kijowie nakazały opuszczenie Ukrainy rosyjskiemu dyplomacie, którego oskarżono o przygotowywanie przewrotu w Radzie (nazywanej Madżlisem) reprezentującej Tatarów Krymskich i zamiar postawienia na jej czele swoich ludzi. Madżlisowi przewodzi Mustafa Dżemilew.

potwierdzone, to bezsporne jest utrzymywanie przez tę pierwszą organizację bliskich związków z religijnymi radykałami z Sudanu, Egiptu, Libanu, Kuwejtu, Arabii Saudyjskiej, Syrii i Algierii, którzy uczestniczą w corocznych obozach szkoleniowych organizowanych na Krymie. Organizacja prowadzi również aktywną działalność misyjną i prozelicką, szczególnie wśród młodzieży ukraińskiej. Typuje kandydatów na studia na muzułmańskich uczelniach w Arabii Saudyjskiej i Egipcie oraz organizuje pielgrzymki do Mekki na coroczny *hadżdż*.

W dniu 15 kwietnia 2011 r. jordańscy zwolennicy *takfiru* starli się z policją w mieście Az-Zarka w północno-wschodniej Jordanii. Domagali się wypuszczenia z więzień swych towarzyszy i ustanowienia w kraju państwa islamskiego, co było interpretowane przez władze jako nawoływanie do obalenia króla Abdullaha. Zarzucono im również stwarzanie zagrożenia dla mieszkańców i policjantów. Podczas starć zostało rannych 83 policjantów. Aresztowano 98 ekstremistów. Az-Zarka jest rodzinnym miastem jednego z najważniejszych dowódców Al-Kaidy, Abu Musaba az-Zarkawiego, który zginął w Iraku w 2006 r. Wśród uczestników zamieszek było kilka osób pochodzących z tego samego plemienia, co zabity terrorysta.

TANZIM AL-KAIDA BI BILAD AL-MAGHRIB AL-ISLAMI (ORGANIZACJA AL-KAIDY W KRAJACH ISLAMSKIEGO MAGHREBU)

Symbol OAKIM

W dniu 24 stycznia 2007 r. Abdel Malik Drukdal, alias Abu Musab Abdel Wadud, dotychczasowy przywódca Al-Dżama'a as-Salafijja li ad-Dawa wa al-Kital (Groupe Salafite pour la Prédication et le Combat – GSPC, Salafickiej Grupy Modlitwy i Walki) ogłosił zmianę nazwy ugrupowania na: Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami (Al-Qaida au Pays du Maghreb Islamique – AQPMI, Al-Qaida in the Islamic Maghreb's – AQIM, Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu – OAKIM). Znane jest ono również pod nazwą Organizacji Al-Kaidy

w Islamskim Maghrebie lub jako Al-Kaida Islamskiego Maghrebu. Była to nie tylko zmiana formalna, ale głębsze przekształcenie, które poprzedziło zadeklarowanie poparcia i lojalności wobec Al-Kaidy złożone w 2003 r. przez ówczesnego lidera organizacji Nabila Sahrawiego alias Ibrahima Mustafę i ogłoszenie trzy miesiące później przez Ajmana az-Zawahiriego, zastępcę Osamy bin Ladena, informacji o przystąpieniu GSPC do Al-Kaidy. Została utworzona nie tylko filia Al-Kaidy na znacznym obszarze Afryki Północnej, lecz także doszło do współpracy lub połączenia kilku ekstremistycznych organizacji działających w Libii, Tunezji, Algierii, Maroku i Mauretanii, stwarzając w ten sposób realne zagrożenie dla Europy.

Przekształcenie luźnych dotychczas grup w jedną organizację może wskazywać na zbliżenie stanowisk w kwestii walki z władzami świeckimi w wymienionych krajach. Choć w dalszym ciągu jest to sieć luźno powiązanych z sobą komórek, bez sztywno przypisanych funkcji, działających i przeprowadzających zamachy w poszczególnych krajach, prawdopodobnie bez koordynacji jakiejś centrali lub władzy zwierzchniej, to nowe ugrupowanie było początkowo sprawną, dobrze zorganizowaną i niebezpieczną organizacją o charakterze międzynarodowym, pragnącą prowadzić dżihad totalny. Do jej ścisłego kierownictwa oprócz lidera Abdela Malika Drukdala i jego zastępcy Jazida Zebraka należeli lub wciąż należą: Jahja Dżuwadi, Mochtar Belmochtar i Abdel Hamid Abu Zajd alias Hamid Mamadu, emirowie poszczególnych stref działania (*katibaty*) dowodzący kilkudziesięcioosobowymi oddziałami ekstremistów.

Aby uświadomić algierskiemu społeczeństwu związek z organizacją Bin Ladena, nowe ugrupowanie dokonało najbardziej spektakularnych zamachów w dniach 11 kwietnia, 11 lipca i 11 grudnia 2007 r., co przez nawiązanie do daty 11 września doprowadziło do wzmocnienia efektu medialnego i fizycznego oddziaływania ataków terrorystycznych¹. Grudniowe zamachy w Algierze miały być odwetem za aresztowanie w listopadzie

¹ W dniu 11 kwietnia 2007 r. w wyniku niemal równoczesnych eksplozji ładunków wybuchowych w Algierze zginęły 33 osoby, a ponad 200 zostało rannych. Zamachy przed siedzibą premiera, obok posterunku policji, przy lotnisku i przy posterunku żandarmerii na przedmieściach stolicy przeprowadzili zamachowcy samobójcy, którzy użyli samochodów pułapek. Czwarty zamach udało się udaremnić, ponieważ algierskie służby bezpieczeństwa po anonimowym zgłoszeniu odnalazły samochód pułapkę wypełniony materiałami wybuchowymi. Atak miał być przeprowadzony w pobliżu ambasady Danii. Dnia 11 grudnia 2007 r. doszło

Abdel Malik Drukdel

Źródło: <http://www.france24.com/en/20100924-aqim-al-qaeda-islamic-maghreb-key-figures-north-africa-branch> [dostęp: listopad 2012].

2007 r. jednego z przywódców ugrupowania, Fa-tiha Buderbali alias Abdela Fatiha Abu Basira². Organizacja przyznała się również do dwóch innych zamachów, a mianowicie: 8 września 2007 r. przeprowadziła samobójczy atak na koszary marynarki wojennej i straży przybrzeżnej w portowym mieście Dellys (około 70 km na wschód od Algieru), w którym zginęło 28 żołnierzy, a 60 zostało rannych, dwa dni wcześniej natomiast zamachowiec samobójca wysadził się w tłumie cywilów oczekujących na wizytę prezydenta Abdelaziza Butefliki we wschodnioalgierskim mieście Batna. W czerwcu 2008 r. OAKIM zwróciła się do liderów różnych organizacji z prośbą o podjęcie walki z apostatami i ich przywódcami, algierskimi władzami i francuskimi krzyżowcami. Komitet medialny organizacji zaapelował o taki wybór celów, aby ofiarami nie były niewinne osoby. Ataki terrorystyczne należało skierować przeciwko siłom bezpieczeństwa, policjantom i zachodnim turystom³. W odpowiedzi na to wezwanie w dniach od 18 do 20 sierpnia 2008 r. dokonano serii zamachów, atakując patrol sił bezpieczeństwa koło Skikdy (480 km na wschód od stolicy), szkołę policyjną w Isser (około 60 km na wschód od Algieru) oraz koszary wojskowe i hotel w miejscowości Bouira (około 150 km na południowy wschód od Algieru)⁴.

Pojawiły się podejrzenia, że Al-Kaida pracowała w Algierii nad bronią biologiczną lub stworzeniem śmiertelnej bakterii. W styczniu 2009 r. media informowały o śmierci około 40 terrorystów, którzy mieli zginąć w obozie treningowym podczas testowania broni masowego rażenia. Nie wiadomo było jednak, jaki był to rodzaj broni. Brytyjskie środki masowego przekazu sugerowały, że osoby te zmarły wskutek zarażenia wirusem czarnej ospy.

do podobnych, jednoczesnych zamachów z wykorzystaniem samochodów wypełnionych materiałami wybuchowymi, zdetonowanymi przez kierowców samobójców. Celem ataku było przedstawicielstwo ONZ w Algierze i siedziba Sądu Najwyższego. 31 osób poniosło śmierć, a około 180 zostało rannych (według innych źródeł zginęły 62 osoby). W dniu 11 lipca 2007 r. zamachowiec samobójca wjechał samochodem wypełnionym materiałami wybuchowymi w koszary wojskowe w miejscowości Lakhdaria (około 80 km na południowy wschód od Algieru). Zginęło 10 żołnierzy, a 35 zostało rannych.

² Przedstawiciele organizacji poinformowali, że zamachy były zemstą za wcześniejsze zabicie w Algierii przywódców Al-Kaidy *walczących z niewolnikami Ameryki i synami Francji, którzy muszą być świadomi słuchania ostrzeżeń Osamy bin Ladena żądającego od Zachodu zakończenia wojny z islamem*. W 2007 r. podczas potyczek z wojskiem zginęli czołowi działacze GSPC/OAKIM i najbliżsi współpracownicy jej lidera, Abdela Malika Drukdel: Samir Sajud, Zubajr Harka i Abdel Hamid Sadawi alias Abu al-Hajsim.

³ W osobnym apelu OAKIM zwróciła się do Kabylów (rdzennej ludności Algierii żyjącej w górach Kabylii): *Wzywamy naszych braci, wolnych Kabylów, aby stanęli w szeregach naszych braci – mużahedinów przeciwko obecnym zdrazieckim władcom Algierii. Przypominamy wam, iż nasz dżihad stanowi obronę wiary naszej ummy oraz jej świętości i walka ta ma na celu usunięcie wyzysku, który uciska wszystkich muzułmanów, w tym również naszych braci w Kabylii, którzy cierpią krzywdy z rąk rządzącego gangu apostatów, tłumiącego każdy wolny głos sprzeciwiający się wyzyskowi, korupcji oraz tyranii*.

⁴ Do zamachu nieopodal Skikdy doszło 18 sierpnia 2008 r., kiedy patrol sił bezpieczeństwa złożony z trzech pojazdów najechał na bombę. Zginęło ośmiu policjantów i trzech żołnierzy. W dniu 19 sierpnia w Isser zamachowiec samobójca wjechał samochodem wyładowanym materiałami wybuchowymi w tłum kandydatów oczekujących na przyjęcie do szkoły policyjnej. Zginęły 43 osoby, a 45 zostało rannych. W Bouirze jeden samochód wypełniony materiałami wybuchowymi eksplodował przy koszarach wojskowych, a drugi uderzył w hotel i autobus pełen ludzi. Zginęło 12 osób, a 31 zostało rannych.

Pomimo zamachów terrorystycznych przeprowadzonych w lutym i marcu 2009 r. w rejonie Tebessy⁵, odnotowano pewien spadek aktywności OAKIM. Było to wynikiem szeroko zakrojonych operacji przeprowadzonych przez algierskie siły bezpieczeństwa. Liczne aresztowania członków grup wsparcia oraz eliminacja lokalnych przywódców z Boumerdes, Algieru i Tizi Ouzou osłabiły organizację, podobnie jak spory wewnętrzne i liczne przypadki poddawania się władzom. Szczególnym sukcesem algierskich sił bezpieczeństwa było złożenie broni przez emira Bentuatięgo, jednego z przywódców strefy centralnej. W Algierii nadal można wyróżnić cztery centra aktywności OAKIM:

- 1) południową granicę Algierii,
- 2) region Tebessy,
- 3) region centralny obejmujący okolice Algieru, Boumerdes i dolną Kabylię,
- 4) region wschodni.

Okolice Tebessy oraz wschód, a zwłaszcza rejon El-Oued, są głównymi terenami rekrutacji prowadzonej przede wszystkim za pośrednictwem meczetów, uniwersytetów oraz internetu. W czerwcu 2009 r. algierskie służby bezpieczeństwa zdołały udaremnić planowany zamach na ambasadę USA w Algierze. Obserwowana grupa terrorystów przybyła ze wschodniej części Algierii do stolicy, organizując zamach na amerykańską placówkę dyplomatyczną⁶. W dniu 29 lipca 2009 r. w okolicach Tipazy (około 60 km na zachód od Algieru) oddział OAKIM zaatakował konwój wojskowy, zdalnie detonując umieszczone przy drodze bomby i ostrzeliwując samochody. Zginęło 20 żołnierzy i 5 terrorystów. Konwój przewoził duże ilości broni dla okolicznych wojskowych posterunków kontroli. Atak ten przypisano grupie Salima al-Afghaniego liczącej około 150 osób.

W połowie lipca 2009 r. algierska armia rozpoczęła zakrojoną na szeroką skalę operację militarną, której celem było odcięcie dostaw broni z południa dla grup terrorystycznych działających na północy kraju. Działalność OAKIM została bowiem rozciągnięta na państwa graniczące od południa z Algierią, tj. na Mauretanię, Mali i Niger. W ten sposób wyszła poza tradycyjny obszar Maghrebu. W dniu 24 grudnia 2007 r. ekstremiści zabili w Mauretanii czterech francuskich turystów, co stało się przyczyną odwołania rajdu Paryż–Dakar, a 1 lutego 2008 r. dokonali nieudanego zamachu na ambasadę Izraela w stolicy kraju, Nouakchott. W czerwcu tego samego roku mauretańska komórka OAKIM przyznała się do zabicia amerykańskiego obywatela, pracownika organizacji pomocowej⁷. Z kolei w sierpniu 2009 r. doszło do samobójczego zamachu przed gma-

⁵ W marcu 2009 r. zabito pięć osób w rejonie miasta Tebessa na pograniczu Algierii i Tunezji. Terrorysty napadli na dwóch pasterzy pilnujących stada owiec, jednego z nich zamordowali, a drugiego dotkliwie pobili. Zabili również 300 sztuk owiec, a następnie, po zaminowaniu miejsca zdarzenia, oddalili się. Samochód przybyłych nazajutrz krewnych ofiar ataku eksplodował na jednej z podłożonych przez terrorystów bomb, co spowodowało śmierć kolejnych czterech osób. Siły bezpieczeństwa natychmiast po zdarzeniu rozpoczęły poszukiwania autorów tego zamachu. Algierskie media w swoich komentarzach zastanawiały się, czy ta masakra nie stanowiła powrotu do działań charakterystycznych dla Al-Dżama'a al-Islamiya al-Musallaha (Groupe Islamique Armé, Islamskiej Grupy Zbrojnej), operującej w Algierii w poprzednim dziesięcioleciu, i próby zastraszenia społeczeństwa przed wyborami prezydenckimi zaplanowanymi na 9 kwietnia 2009 r. W tygodniu poprzedzającym wybory doszło do serii zamachów, w których zginęło łącznie 12 osób.

⁶ Wśród aresztowanych był ochroniarz ambasady Wielkiej Brytanii, którego łączyły więzy rodzinne z jednym z zatrzymanych organizatorów zamachu na ambasadę USA. Groźby zamachów były skierowane również przeciwko ambasadom Wielkiej Brytanii i Danii oraz przeciwko francuskim interesom w Algierii.

⁷ Dnia 23 czerwca 2009 r. telewizja Al-Jazeera otrzymała nagranie od mauretańskiego oddziału OAKIM, w którym jej przedstawiciel poinformował, że OAKIM odpowiada za zabicie 39-letniego Christophera Ervina Leggetta. Organizacja wyjaśniła, że Amerykanin został uznany za winnego propagowania religii chrześcijańskiej i podejmowania prób nawracania muzułmanów. Działający z ramienia kościoła baptystów Leggett prowadził zajęcia w mauretańskim rządowym centrum informatycznym. Zginął na ulicy w Nouakchott zastrzelony przez dwóch niezidentyfikowanych sprawców.

chem ambasady Francji w stolicy Mauretanii⁸. W dniu 2 lutego 2011 r. mauretańscy żołnierze ostrzelali niedaleko Nouakchott samochód terenowy wypełniony materiałami wybuchowymi. Podczas wymiany ognia zginęło trzech terrorystów, a kilku żołnierzy zostało rannych. Według przedstawiciela sił bezpieczeństwa terroryści zamierzali przedostać się do stolicy, aby przeprowadzić samobójczy atak. Zniszczony samochód był jednym z trzech pojazdów śledzonych od momentu wyjazdu z Mali.

Wydaje się, że mauretańskie komórki terrorystyczne są luźno powiązane z algierskim dowództwem OAKIM. W zamian za pomoc szkoleniową, jakiej afrykańska Al-Kaida udziela Groupe Mauretanie pour la Prédication et le Jihad (Mauretańskiej Grupie Modlitwy i Dżihadu), lokalni salafici służą OAKIM wsparciem logistycznym na terenie Mauretanii, m.in. poprzez udzielanie schronienia zbiegom lub zwolnionym z więzienia terrorystom oraz organizowanie przerzutu Marokańczyków do malijskich obozów szkoleniowych. Współpracują również z członkami OAKIM w procederze fałszowania pieniędzy, co stanowi jedno ze źródeł finansowania grupy. W ostatnim czasie w Mauretanii odnotowywano dużą aktywność organizacji muzułmańskich, które, wypełniając lukę powstałą w następstwie nieskutecznej polityki państwa, dostarczają żywność i zakładają szkoły koraniczne. Działalność ta służy jednocześnie rozprzestrzenianiu się ideologii radykalnego nurtu islamu wśród ubogiej ludności miejskiej, co przyczynia się do wzrostu liczby ekstremistów islamskich.

Na początku 2010 r. władze Mauretanii poinformowały, że 80 proc. zatrzymanych salafitów zobowiązało się do zaprzestania działalności agitacyjnej. Miał to być rezultat dialogu prowadzonego przez Radę Ulemów, działającą przy Ministerstwie Spraw Religijnych. Rozmowom patronował prezydent Mauretanii Muhammad Uld Aziz. Kolejnym krokiem procesu pojednania miało być wypuszczenie z więzień większości osób, które zawarły porozumienie z władzami. Duchowy przywódca miejscowej Al-Kaidy Chadim as-Suman potępił prowadzone rozmowy oraz osiągnięte porozumienie, uznając je za niezobowiązujące dla wszystkich środowisk islamskich⁹.

W sierpniu 2009 r. algierskie siły bezpieczeństwa ustaliły, że OAKIM ściśle współpracuje z Frontem Polisario¹⁰ działającym na obszarze Sahary Zachodniej, gdzie w 1976 r. proklamował nieuznaną przez świat Saharyjską Arabską Republikę Demokratyczną. Front Polisario w zamian za pomoc finansową zapewnia członkom Al-Kaidy schronienie i wsparcie logistyczne. Współpracę zapoczątkowała OAKIM, która zwróciła się z prośbą o dostawy broni i udzielanie schronienia jej bojownikom na pustynnych obszarach SARD. Siłom powietrznym Algierii udało się namierzyć i zniszczyć konwój samochodów ciężarowych należących do Frontu Polisario, który transportował paliwo, broń i amunicję dla Al-Kaidy. Samochody zmierzały w kierunku południowych obszarów Sahary.

Od 2009 r. wzrosła też aktywność członków całej południowej strefy operowania organizacji. Jej lider, Jahja Dżuwadi alias Abu Amar, przekształcił ją ze struktury szkoleniowo-logistycznej w ogniwo operacyjne zdolne do prowadzenia samodzielnych

⁸ Do zamachu doszło 8 sierpnia 2009 r., tj. trzy dni po objęciu władzy przez Muhammada Ulda Aziza, zwycięzcę lipcowych wyborów prezydenckich i organizatora (rok wcześniej) zamachu stanu, który odsunął od władzy Mawijję Ulda Tadża. Eksplozja raniła trzy osoby. Paryż postanowił współpracować z nowymi władzami pod warunkiem, że Mauretania rozpocznie przerwana współpracę w walce z Al-Kaidą.

⁹ Władze Mauretanii, prowadząc dialog z ekstremistami, bazują na algierskich doświadczeniach, które w istotny sposób wpłynęły na spadek procesu rekrutacji bojowników i niemalże zlikwidowały religijne wsparcie dla terroryzmu.

¹⁰ Front Polisario to skrót od nazwy organizacji Frente Popular de Liberacion de Saguia al-Hamra y Rio de Oro (Ludowy Front Wyzwolenia Sakiji al-Hamra i Rio de Oro) założonej w 1973 r., zwanej też Frontem Wyzwolenia Sahary Zachodniej.

działań poza granicami Algierii. Dowództwo OAKIM wykorzystuje strefę południowej Sahary i Sahelu do prowadzenia dżihadu w państwach Afryki Północno-Zachodniej¹¹. W tym celu operuje przede wszystkim w dogodnie położonych północnych regionach Republiki Mali. Górzyście ukształtowanie tego terenu utrudnia prowadzenie obserwacji przez satelity zachodnich służb wywiadowczych, wiele nawisów skalnych natomiast zapewnia ekstremistom doskonałe schronienie. Dzięki sprzyjającym warunkom bojownicy OAKIM mogą bez przeszkód rozprawiać materiały propagandowe, gromadzić środki finansowe, rozwijać zdolności bojowe i szkolić nowych ochotników. Położenie baz w oddaleniu od ważnych ośrodków miejskich (za centra OAKIM uważa się Timbaktu i Kidal¹²) utrudnia ich efektywną kontrolę przez miejscowe siły bezpieczeństwa.

Strefa zagrożona atakami OAKIM.

Źródło: <http://historicoblog3.blogspot.com/2011/01/mirage-ou-menace-au-sahel-al-qaida-au.html> [dostęp: listopad 2012].

W maju 2009 r. wojska Mali rozpoczęły operację wymierzoną w bojowników Al-Kaidy działających na północy kraju, na obszarze Sahary. Operację wszczęto, gdy OAKIM zagroziła zabiciem brytyjskiego zakładnika porwanego w Nigrze, a przetrzymywanego na terenie Republiki Mali. Podczas walk zginęli islamscy bojownicy i żołnierze. W czerwcu w Timbaktu został zastrzelony ppłk Laman Uld Szejkh, wysoki rangą oficer malijskich służb wywiadowczych. Walki kontynuowane w następnym miesiącu stały się jeszcze bardziej gwałtowne. Ekstremiści zaatakowali m.in. konwój wojskowy i posterunki sił bezpieczeństwa w okolicach miasta Tessalit. Zginęło ponad 30 żołnierzy, a 20 uznano za zaginionych.

W czerwcu 2009 r. północnoafrykańska Al-Kaida zagroziła Francji odwetem z powodu – jak uznała – wszczęcia przez Francję kampanii przeciwko muzułmańskim chustom¹³. Organizacja oskarżyła francuskie władze o rozpętanie nowej wojny przeciwko

¹¹ Organizacja jest podzielona na cztery *katibaty* (obszary działania): północny, dwa centralne i południowy pod dowództwem Jahji Dżuwadiego.

¹² W okolicach tych miast znajdują się obozy szkoleniowe OAKIM. W pobliżu Timbaktu jest rozlokowany obóz Al-Awrass.

¹³ W czerwcu 2009 r. we Francji ponownie wybuchła polemika wokół zezwolenia na noszenie chust przez

mużulmankom noszącym chusty i zapowiedziała ataki na francuskie interesy, *gdziekolwiek można je znaleźć*. Groźby skierowano również do chińskich robotników pracujących w północno zachodniej Afryce. Miał to być odwet za stłumienie przez Pekin zamieszek w Urumczy, stolicy prowincji Sinkiang (chiński Xinjiang) zamieszkałej głównie przez mużulmańskich Ujgurów¹⁴. Organizacja jako pierwsza zagroziła zabijaniem obywateli Chin w odwecie za śmierć Ujgurów. Trzy tygodnie wcześniej w Algierii ekstremiści zaatakowali grupę sił bezpieczeństwa, która konwojowała chińskich inżynierów pracujących przy budowie dróg w tym kraju. Zginęło wówczas 24 członków straży paramilitarnej. I choć Chińczyków wówczas nie zaatakowano, to w raporcie miejscowej policji znalazło się stwierdzenie, że celem kolejnych ataków mogą być właśnie obywatele chińscy.

Uderzające jest, że organizacja (wcześniej pod nazwą GSPC, a obecnie OAKIM), wykazuje dużą zdolność odtwarzania swoich szeregów, i to nie tylko na szczeblu wykonawczym, lecz także dowódczym¹⁵. Organizacja jest bardzo aktywna, mimo przeciwdziałania władz, które starają się odstraszać od współpracy z terrorystami, orzekając surowe wyroki za współdziałanie z nimi. W okresie od stycznia 2008 do sierpnia 2011 r. algierskie sądy wydały aż 218 zaocznych wyroków śmierci na ukrywających się radykałów, co jednak nie zniechęciło innych do dołączania się do ekstremistów. Większość zatrzymanych lub zabitych członków OAKIM działała w tzw. trójkacie śmierci w północnej Algierii (Tizi Ouzou–Boumerdes–Bouira). Ich likwidacja doprowadziła do rozpadu najbardziej niebezpiecznych komórek, aktywnych w tym rejonie, tj. Al-Fath, Al-Ansar i Al-Arkam. W grudniu 2009 r. służby specjalne rozbiły w Algierii komórkę OAKIM planującą przeprowadzenie ataków na siedzibę parlamentu i stołeczny bulwar nadmorski.

Faktyczne lub tylko propagandowe związki maghrebskich ugrupowań ekstremistycznych z siecią Al-Kaidy wywołują wrażenie powstania nowej jakości dżihadu na obrzeżach Europy. Maghreb stał się ważną bazą islamskich fundamentalistów, bo stąd łatwo zaszczyć dżihad w Hiszpanii, Francji i we Włoszech. W latach 2007–2009 służby specjalne tych państw wielokrotnie ostrzegały, że OAKIM może dokonać serii zamachów. W Hiszpanii członkowie i sympatycy tej organizacji zajmowali się szerzeniem radykalnej propagandy i udzielaniem logistycznego wsparcia oraz zbierali fundusze i rekrutowali ochotników do walki w Iraku i Afganistanie¹⁶. Francuzi uważają salafitów z Maghrebu za główne zagrożenie terrorystyczne dla kraju. Ostrzegano na przykład przed możliwością dokonania serii zamachów na podmiejskie pociągi i paryskie metro w celu sparaliżowania wyborów prezydenckich w kwietniu 2007 r.

Pod koniec grudnia 2007 r. w Paryżu i w okolicach Rouen w Normandii rozbito dwie komórki terrorystyczne. Ich członkowie byli powiązani z OAKIM. W październiku 2009 r. aresztowano we Francji pochodzącego z Algierii młodego naukowca pracującego w Europejskim Centrum Badań Jądrowych w Szwajcarii, oskarżonego o kontakty internetowe z OAKIM oraz o dokonanie co najmniej jednego zamachu. Organizacja uchodzi również za największe zagrożenie dla Włoch, gdzie w 2010 r. rozbito kilka grup islam-

mieszkające w tym kraju mużulmanki lub zakazania tego. Prezydent Nicolas Sarkozy oświadczył, że *chusta nie będzie mile widziana na terenie Republiki, ponieważ nie jest oznaką religijności, ale podległości kobiet*. Ponad 60 deputowanych wystąpiło z inicjatywą powołania komisji, która miałaby się zająć tą sprawą.

¹⁴ W starciach Ujgurów z chińskimi siłami bezpieczeństwa, do których doszło w lipcu 2009 r., zginęły oficjalnie 184 osoby. Natomiast organizacje ujgurskie na uchodźstwie podają, że liczba ofiar śmiertelnych wyniosła 400.

¹⁵ Po fali aresztowań w 2004 r. i fizycznym eliminowaniu przywódców organizacji w 2007 r. OAKIM szybko odzyskiwała zdolności bojowe, z powodzeniem atakując oddziały wojskowe i obiekty cywilne.

¹⁶ W styczniu 2008 r. rozbito w Barcelonie grupę terrorystyczną, która przygotowywała serię zamachów w Hiszpanii, Portugalii, Francji, Niemczech i Wielkiej Brytanii.

skich fundamentalistów z nią powiązanych. Zatrzymano między innymi osoby związane z meczetem w Perugii i Centrum Islamskim w Mediolanie. Kilka z nich to weterani wojny w Bośni w latach 1992–1995.

Na początku kwietnia 2010 r. OAKIM opublikowała oświadczenie, w którym zagroziła przeprowadzeniem zamachów na obiekty sportowe podczas mistrzostw świata w piłce nożnej w RPA. Zgodnie z jego treścią celem ataków mają być drużyny piłkarskie USA, Wielkiej Brytanii, Francji, RFN, Włoch i innych państw, które są ogniwami syjonistyczno-chrześcijańskiej kampanii wymierzonej przeciwko islamowi. Ugrupowanie zapowiedziało, że do przeprowadzania zamachów wykorzysta materiały wybuchowe niewykrywalne przez detektory zainstalowane w punktach kontrolnych¹⁷. Ponadto organizacja przypominała ataki terrorystyczne przeprowadzone w ostatnim czasie, w tym zamach samobójczy dokonany 30 grudnia 2009 r. przez jordańskiego terrorystę we wschodnim Afganistanie, w którego wyniku zginęło siedmiu funkcjonariuszy CIA. Groźby dokonania zamachów w RPA powtórzyła potem bliżej nieznana organizacja pod nazwą Al-Kaida w Południowej Afryce. Potwierdził je w maju 2010 r. aresztowany w Iraku członek irackiej Al-Kaidy. Saudyjczyk Abdullah Azam Saleh al-Kahtani powiedział, że chodziło o ataki na drużyny reprezentacji Danii i Holandii. Miała to być zemsta za to, że w obu krajach pojawiły się karykatury i filmy ośmieszające proroka Muhammada. Zamachów zapowiadanych w czasie mundialu nie przeprowadzono w RPA, tylko w Ugandzie. Doszło do nich w dzień finału mistrzostw świata (11 lipca 2010 r.). W wyniku eksplozji bomb w dwóch popularnych lokalach Kampali zginęło 79 osób.

Komórki OAKIM wyspecjalizowały się w porwaniach przedstawicieli zachodnich koncernów, pracowników i wolontariuszy organizacji humanitarnych oraz turystów. Od 2009 do 2011 r. proceder ten nasilił się szczególnie na terenie Republiki Mali i Nigru, tj. państw znajdujących się w pierwszej piątce najbiedniejszych krajów świata, gdzie islam występuje w swym liberalnym nurcie, a znaczna część społeczeństwa pozostaje wierna tradycyjnym obrzędom i plemiennej tożsamości. Analizując wydarzenia w obu tych krajach w minionej dekadzie, można stwierdzić, że OAKIM doskonale wykorzystała panującą tu sytuację społeczno-polityczną i znakomite warunki terenowe. Jej działania na tych terenach bez aktywnego wsparcia miejscowych plemion byłyby jednak niemożliwe.

Do pierwszego porwania Europejczyków doszło w lutym 2003 r. w górskim masywie Ahaggaru. Grupa 32 turystów z Niemiec, Szwajcarii, Austrii i Holandii została uprowadzona w drodze do stanowisk z prehistorycznymi malowidłami naskalnymi i tureckich obozowisk. Porwania dokonali członkowie GSPC. W maju 2003 r. algierskim komandosom udało się odbić 17 porwanych. Pozostałe osoby ekstremiści przerzucili do Mali. Podczas tej „podróży” zmarła z wycieńczenia obywatelka Niemiec. W wyniku mediacji władz Republiki Mali i po zapłaceniu porywaczom okupu w wysokości 16,5 mln dolarów przez niemiecki rząd w sierpniu 2003 r. 14 zakładników odzyskało wolność. Za pieniądze pochodzące z okupu na początku 2004 r. oddział GSPC pod przywództwem Ammara Sajfiego alias „Spadochroniarz”¹⁸ zakupił w Mali znaczną ilość

¹⁷ W listopadzie 2009 r. władze RPA poinformowały, że siły bezpieczeństwa udaremniły spisek Al-Kaidy mający na celu przeprowadzenie zamachu terrorystycznego podczas mundialu w 2010 r. Według opublikowanego raportu południowoafrykańska Narodowa Agencja Wywiadu, policja oraz funkcjonariusze CIA przeprowadzili wspólną operację, w której wyniku aresztowano osoby podejrzewane o uczestniczenie w spisku przygotowującym przeprowadzenie zamachów w trakcie mistrzostw.

¹⁸ Ammar Sajfi objął przywództwo nad GSPC po śmierci Nabila Sahrawiego, który w lipcu 2004 r. został zabity przez algierskie siły bezpieczeństwa w rejonie Bedzai na wybrzeżu Morza Śródziemnego.

uzbrojenia. Jego transport został przechwycony w Algierii dzięki lotom zwiadowczym amerykańskiego samolotu P-3 Orion. Jednocześnie zlikwidowano 47 bojowników organizacji ochraniających ten transport.

Dnia 22 lutego 2008 r. Dżama'a al-Islamiyya al-Mukatila fi Tunisija (Islamska Grupa Walcząca w Tunezji) porwała austriacką parę – Wolfganga Ebnera i Andree Kloiher. Porywacze kilkakrotnie przedłużali termin ultimatum, po którym – w przypadku niespełnienia ich żądań – Austriacy mieli zostać zabici. Domagali się między innymi uwolnienia dziesięciu bojowników uwięzionych w Tunezji i Algierii oraz wysokiego okupu. Zakładnicy zostali przerzuceni do Mali przez Algierię lub Libię i Niger. Uwolniono ich w końcu października 2008 r., w co zaangażowały się również władze Mali.

W grudniu 2008 r. w Mali uprowadzono dwóch Kanadyjczyków¹⁹, a w styczniu 2009 r. na terenie Nigru porwano szwajcarskie małżeństwo oraz Brytyjczyka i niemiecką turystkę. Porywacze zamordowali Brytyjczyka²⁰, ponieważ władze Wielkiej Brytanii nie odpowiedziały na żądanie dotyczące uwolnienia jordańskiego ekstremisty Abu Katady al-Filastiniego²¹. Za pozostałych zakładników władze ich państw zapłaciły najprawdopodobniej wielomilionowe okupy²².

Pod koniec listopada 2009 r. mauretańska komórka OAKIM porwała trójkę hiszpańskich uczestników misji humanitarnej. Uzbrojeni napastnicy zatrzymali na północ od Nouakchott jeden z 13 samochodów konwoju wiozącego pomoc z Barcelony do Senegalu i Gambii. Znajdujący się w pojeździe dwaj mężczyźni i kobieta zostali uprowadzeni. Hiszpanka została uwolniona po kilku miesiącach, Pascual Roque i Albert Vilatta natomiast odzyskali wolność w sierpniu 2010 r.²³ Mężczyźni ci byli ukrywani na terytorium Mali.

W listopadzie 2009 r. w Mali porwano obywatela Francji Pierre'a Camattego, a w grudniu tego samego roku w Nigrze dwóch Włochów. Na początku 2010 r. OAKIM dała Francji 20 dni na uwolnienie czterech uwięzionych w Mali członków tej organizacji, grożąc w przeciwnym wypadku straceniem zakładnika. W lutym 2010 r. Camatte został wypuszczony w zamian za zwolnienie z malijskiego więzienia czterech terrorystów pochodzenia algierskiego i mauretańskiego.

¹⁹ Kanadyjczycy, Robert Fowler i towarzyszący mu Louis Gay, byli specjalnymi wysłannikami sekretarza generalnego ONZ do Nigru. Zostali oni uprowadzeni podczas wyjazdu do kopalni złota eksploatowanej przez kanadyjską firmę Semafo w Simiri, 90 km na północ od Niamej. Uwolniono ich w kwietniu 2009 r., wraz ze Szwajcarką Gabrielą Greiner i Niemką, porwanymi w styczniu 2009 r. Z kolei Szwajcar Werner Greiner (mąż uwolnionej w kwietniu Gabrieli) odzyskał wolność w lipcu 2009 r. Wszyscy byli przetrzymywani na terenie Mali.

²⁰ Brytyjczyk Edwen Dyer został zabity prawdopodobnie 31 maja 2009 r.

²¹ Więcej na temat Abu Katady al-Filastiniego w rozdziałach *Al-Muhadžirin* i *Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad*.

²² Na przykład za uwolnienie Brytyjczyka i Szwajcara zażądano 13,5 mln dolarów. W zamian za „zaliczkę” w wysokości 8 mln dolarów porywacze zaferowali w „geście dobrej woli” zwolnienie Szwajcara, a po kilku tygodniach – i otrzymaniu pozostałej sumy – Brytyjczyka. Wielka Brytania miała rozpocząć negocjacje z porywaczami za pośrednictwem obywatela Burkiny Faso. Nie był on jednak w stanie potwierdzić, że uprowadzeni jeszcze żyją.

²³ Terrorysty wypuścili Alicję Gomez w marcu 2010 r. Jak twierdzili, zrobili to ze względu na zły stan zdrowia kobiety i na fakt, że przeszła na islam, czemu jednak zaprzeczyła. Odnosnie do uwolnionych mężczyzn należy stwierdzić, że OAKIM nigdy wcześniej nie przetrzymywała zakładników tak długo (tj. 267 dni). Podobno szczęśliwy finał porwania był zasługą głównie Mustafy Ulda Limana Chafiego (doradcy prezydenta Burkiny Faso – Blaise'a Compaore), który prowadził negocjacje z porywaczami. Rozmowy miały się odbywać w okolicach miasta Kidal położonego w górskim masywie Adrar des Ifoghas (Iforhas). Nieoficjalnie wypuszczenie zakładników stało się możliwe dzięki zwolnieniu przez Mauretanie oskarżonego o terroryzm obywatela Mali Umara Sahrawiego i wypłaceniu wysokiego okupu w wysokości między 5 a 10 mln euro.

W kwietniu 2010 r. został porwany w Nigrze kolejny obywatel Francji – Michel Germaneau – działacz organizacji humanitarnych. Paryż zmienił jednak sposób działania. Oskarżany przez rządy państw Sahelu o słabość, postanowił użyć siły. Francuskie władze rozmieściły żołnierzy, w tym siły specjalne, w bazach w Mauretanii, Burkina Faso, w Mali i w Nigrze. W dniu 22 lipca 2010 r. siły specjalne Francji wspierające oddziały mauretańskie próbowały uwolnić Germaneau, przetrzymywanego prawdopodobnie na pograniczu malijsko-mauretańskim. W czasie tej operacji zginęło kilku islamskich ekstremistów, zakładnika natomiast nie odnaleziono. W odwecie za śmierć sześciu bojowników przywódca OAKIM, Abdel Malik Drukdal oznajmił w specjalnym nagraniu, że 24 lipca 2010 r. Francuz został zabity.

Do najbardziej spektakularnego porwania doszło w nocy z 15 na 16 września 2010 r. w górniczym mieście Arlit w północnym Nigrze, gdzie uprowadzono pięcioro Francuzów: inżyniera koncernu nuklearnego Areva²⁴, jego żonę i trzech pracowników firmy budowlanej Sogea-Satom oraz jednego obywatela Togo i jednego obywatela Madagaskaru. Do porwania przyznała się OAKIM i ostrzegła Francję przed podejmowaniem jakichkolwiek operacji mających na celu uwolnienie zakładników. W komunikacie umieszczonym w internecie organizacja poinformowała, że do porwania doszło w ramach odwetu zapowiadanego przez Waduda. Nie ulega wątpliwości, że ostrzeżenie miało zniechęcić francuskie władze przed podjęciem operacji uwolnienia zakładnika, podobnej do tej zorganizowanej w sprawie Germaneau. Dwa tygodnie później telewizja Al-Jazeera pokazała zdjęcia siedmiu uprowadzonych osób. Po pewnym czasie porywacze uwolnili Francuzkę, Malgasza i Togijczyka, za pozostałych zakładników zażądali natomiast 90 mln euro i zwolnienia współtowarzyszy więzionych w różnych krajach, w tym we Francji. We wcześniej wydanym oświadczeniu domagali się wycofania wojsk francuskich z Afganistanu. Francuzi byli więzieni przez porywaczy do końca 2011 r.

W dniu 7 stycznia 2011 r. w Niamej zostali uprowadzeni dwaj Francuzi, których ciała znaleziono dzień później, gdy francuskie siły specjalne dołączyły do żołnierzy Nigru w celu odbicia zakładników. Miesiąc później została porwana włoska turystka podróżująca z kierowcą i przewodnikiem w masywie Ahaggaru w południowej Algierii. Dwaj towarzyszący jej mężczyźni, którzy zostali wypuszczeni przez porywaczy, stwierdzili potem, że kobieta została uprowadzona przez grupę około 15 napastników poruszających się dwoma samochodami terenowymi. Według przedstawicieli algierskiej armii Włoszka została wywieziona do sąsiedniego Nigru.

W październiku 2011 r. w Tinduf (Algieria) uprowadzono dwóch hiszpańskich wolonariuszy i obywatelkę Włoch. Do porwania przyznała się nieznana wcześniej organizacja pod nazwą At-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad fi Gharbi Ifrikija (Mouvement pour l'Unité et le Jihad en Afrique de l'Ouest – MUJAO, Grupa Jedności i Dżihadu w Zachodniej Afryce). Za inspiratora utworzenia tej organizacji uważa się mieszkającego obecnie w Burkina Faso Mauretańczyka Mustafę Ulda al-Imama asz-Szafiego, doradcę szefów kilku afrykańskich państw, który odegrał ważną rolę w obaleniu prezydenta

²⁴ W Nigrze znajdują się czwarte pod względem wielkości złoża uranu. Od nigerskich złóż w pełni zależy francuska energetyka jądrowa. Do 2007 r. Francuzi przez 40 lat byli w Nigrze monopolistą w wydobywaniu uranu. W tym samym roku władze w Niamej wynegocjowały od operującego na północy kraju koncernu Areva NC, holdingu Areva Groupe będącego z kolei własnością państwowego Commissariat à l'Énergie Atomique, 50 proc. podwyżkę opłat eksploatacyjnych i prawo do samodzielnej sprzedaży części surowca po wyższych cenach na rynkach światowych. Areva zgodziła się zainwestować 1 mld euro w nową kopalnię w Imouaren, drugą co do wielkości kopalnię uranu na świecie. Jej otwarcie miało nastąpić w 2011 r., jednak w związku z porwaniem inżynierów w Arlit, w połowie września 2010 r., uruchomienie przełożono na przełom 2013 i 2014 r.

Mauretanii Mawiji Ulda Tadża. Wydaje się, że organizacja ta ma charakter narodowy; zrzesza przedstawicieli ludności saharyjskiej, obywateli nieuznawanej Saharyjskiej Arabskiej Republiki Demokratycznej, dotychczas luźno związanych z OAKIM. Na jej czele stoi Hamada Uld Muhammad Kheiru alias Abu Kumkum. W dniu 24 listopada 2011 r. w malijskim mieście Hombori porwano dwóch francuskich geologów, a dzień później w Timbuktu uprowadzono czterech europejskich turystów. Tego drugiego porwania dokonała prawdopodobnie komórka OAKIM dowodzona przez Nabila Machlufiego i Abdela Karima at-Tuarega.

Mouvement des Nigériens pour la Justice

Timbuktu. Według niektórych informacji już w 2008 r. zaobserwowano w tym regionie przelot i lądowanie niezidentyfikowanych samolotów, które miały transportować narkotyki. Terrorysty przygotowali tu lądowisko, wykopali studnie, założyli nawet rodziny, żeniąc się z córkami przywódców miejscowych klanów. Gościli też bogatych arabskich entuzjastów myślistwa z krajów położonych nad Zatoką Perską. Z OAKIM współpracowała część tuareckich rebeliantów z Mouvement des Nigériens pour la Justice (Ruch Nigerczyków dla Sprawiedliwości) i Alliance Touareg Niger-Mali pour le Changement (Sojuszu Tuaregów Nigru i Mali na rzecz Zmian)²⁵. W październiku 2011 r. rebelianckie ugrupowania Tuaregów połączyły się w organizację polityczno-wojskową o nazwie Mouvement National de Liberation de l'Azawad (Narodowy Ruch Wyzwo-

Za większością tych porwań stoi południowe skrzydło OAKIM dowodzone przez Abdela Hamida Abu Zajda alias Hamida Mamadu i Jahję Abu al-Hamama. Jego główna baza podobno znajduje się około 180 km na północny wschód od

²⁵ W 1991 r. Tuaregowie, stanowiąc najuboższą część malijskiego społeczeństwa, wzniesli powstanie z powodów ekonomicznych. Północna część Mali została niemal odcięta od świata. Walki, podczas których wojsko zatrzymywało studnie, zabijało mieszkańców obozowisk, a rebelianci napadali na konwoje wojskowe i osady rolników, trwały do 1995 r., kiedy to podpisano porozumienie pokojowe. Zakładało ono m.in., że Tuaregowie złożą broń do 1998 r. Jednocześnie rządy Nigru i Mali starały się wcielić byłych buntowników do armii, co powiodło się tylko w Nigrze, i to tylko częściowo. W Mali plan zakończył się kompletnym fiaskiem. W kraju tym za rebelią stał utworzony w maju 2006 r. Alliance Democratique pour le Changement (Sojusz Demokratyczny na rzecz Zmian), który w 2007 r. przekształcił się w Alliance Touareg Niger-Mali pour le Changement złożony z byłych bojowników z lat 90. XX w., skoncentrowanych w południowym regionie gór Adrar des Ifoghas. Na ich czele stanął Ibrahim Ag Bahanga. Chociaż agresja i skuteczność partyzantów zaskoczyły władze, to w Mali nie dochodziło jednak do tak poważnych bitew, jak w Nigrze, gdzie 18 i 22 czerwca 2008 r. rebelianci zdobyli drugie pod względem wielkości w kraju lotnisko w Agadezie, mieście stanowiącym centrum turystyczne. Zaminowali też znaczne obszary w górach Air i szlaki transportowe. Konflikt zniszczył rozwijającą się w regionie turystykę obsługiwaną przede wszystkim przez Francuzów i będącą dla wielu jedynym źródłem utrzymania. Tuarescy „tour operatorzy” i przewodnicy znaleźli się w kłopotcie. Z jednej strony byli za swoimi współplemieńcami, z drugiej całkowicie zależni od turystyki i państwowych koncesji zostali zupełnie pozbawieni dochodów. Do mediacji pomiędzy walczącymi w Mali i Nigrze stronami włączyły się Algieria i Libia. Dnia 18 lipca 2008 r. w Bamako podpisano porozumienie pokojowe wynegocjowane przez algierskiego ambasadora w Mali. Na mocy tego traktatu Tuaregowie mieli zrezygnować z domagania się autonomii, a rząd miał zwiększyć inwestycje w zamieszkałych przez nich regionach. Traktat przewidywał też przerwanie działań wojennych, zmniejszenie obecności wojsk rządowych na ziemiach Tuaregów i likwidację rebelianckich baz, rozminowanie zajmowanych przez obie strony obszarów i wymianę jeńców. Do domów mieli też powrócić tuarescy uchodźcy. Do porozumienia nie przystąpił Ibrahim Ag Bahanga, który, szukając wsparcia w sponsorowanym rozmowy pokojowe Kaddafim, nie uznał mediacji Algierczyków. Bahanga z rodziną znalazł schronienie w Libii, a jego oddziały w dalszym ciągu atakowały posterunki wojskowe. Dopiero w połowie lutego 2009 r., pod wpływem ofensywy armii rządowej, 700 bojowników Alliance Touareg Niger-Mali pour le Changement złożyło broń podczas wielkiej uroczystości na lotnisku w Kidal.

lenia Azawad)²⁶. Przystąpili do niej tuarescy żołnierze byłej armii libijskiej płk. Kaddafiego.

Bojownicy z OAKIM coraz częściej nawiązują współpracę na szczeblu operacyjnym z somalijską organizacją Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin (Ruch Młodych Mudżahedinów). Dzięki wymianie informacji oba ugrupowania działają już w Sudanie, Czadzie i – będącym obecnie w centrum uwagi – Nigrze. Wzrost aktywności islamskich ekstremistów w Sahelu i ich antyfrancuskie nastawienie może wynikać z kilku przyczyn. Po pierwsze w wyniku francusko-mauretańskiej operacji w Mali w lipcu 2010 r. zginęło kilku bojowników OAKIM. Po drugie Al-Kaida wielokrotnie podkreślała, że dopóki siły zbrojne Francji pozostaną w Afganistanie, dopóty nie ustaną ataki na obywateli francuskich za granicą. Po trzecie świat muzułmański oburzyło wprowadzenie przez Paryż we wrześniu 2010 r. zakazu noszenia przez kobiety *hidżabu* w miejscach publicznych. Po czwarte w okresie rządów Nicolasa Sarkozy'ego politykę zagraniczną Francji określało się jako proizraelską.

W ostatnim czasie zwraca się też uwagę na dramatyczny wzrost przestępczości zorganizowanej w krajach Sahelu. Ma to związek z wielkimi zyskami zorganizowanych grup przestępczych przemycających narkotyki oraz trudniących się porwaniami cudzoziemców dla okupu. Dzięki zyskom z działalności kryminalnej OAKIM zwiększa swoje wpływy we władzach regionalnych i w społeczeństwie, nie ma także żadnych problemów z rekrutowaniem nowych bojowników. Szacuje się, że w strefie Sahelu ich liczba od początku 2010 do końca 2011 r. wzrosła dwukrotnie. Nowi członkowie rekrutują się przede wszystkim z plemion arabskich oraz spośród Tuaregów z Nigru i Mali. W północnych regionach Republiki Mali organizacja ta cieszy się dużym poparciem społeczeństwa, co ma związek z finansową siłą tego ugrupowania, którego wpływy sięgają przedstawicieli lokalnych władz. Powiązania OAKIM z miejscowymi plemionami powodują, że w przypadku Mali nie jest możliwe sprawowanie jakiegokolwiek kontroli nawet nad niewielką liczbą ważnych miejsc i szlaków, która skutecznie ograniczyłaby działalność tej organizacji oraz działalność grup przemytniczych. W odpowiedzi na naciski państw europejskich Bamako zgodziło się na zwiększenie liczebności sił bezpieczeństwa w północnych częściach kraju. Jeśli jednak w Mali nie dojdzie do faktycznej zmiany polityki, to mało prawdopodobne będzie efektywne zwalczanie islamskich ekstremistów i grup przestępczych. Unikanie przez władze tego kraju konfrontacji z grupami ekstremistów jest faktyczną przeszkodą na drodze do zacieśnienia współpracy regionalnej w zakresie bezpieczeństwa. Ustanowione w 2010 r. wspólne centrum antyterrorystyczne Mauretanii, Mali, Algierii i Nigru w Tamanrasset (Algieria) przyczynia się wyłącznie do budowy zaufania między tymi państwami, nie ma jednak wpływu na ich faktyczne współdziałanie.

Tereny zamieszkałe przez Tuaregów

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Tuareg_area.png [dostęp: listopad 2012].

²⁶ Azawad (Azawagh) – zamieszkałe przez Tuaregów przygraniczne rejony Algierii, Nigru i Mali.

Istnieje również realne niebezpieczeństwo przeniesienia terroryzmu z północnej Afryki do Europy, szczególnie do Hiszpanii, Włoch, Francji, Belgii, Holandii i Niemiec, tj. do państw o znacznym odsetku arabskich emigrantów z krajów Maghrebu, którzy często są źródłem finansowania terrorystów z ich krajów ojczystych. Europejska młodzież muzułmańska będąca już trzecim pokoleniem arabskich imigrantów szybko się radyka-

Symbol Al-Andalus

lizuje. Wiek osób przystępujących do stowarzyszeń i organizacji o charakterze fundamentalistycznym coraz bardziej się obniża. Osoby te stanowią operacyjne i logistyczne zaplecze dla siatek terrorystycznych. W październiku 2009 r. OAKIM utworzyła internetowy organ medialny – Fondation de Media Al-Andalus (Andaluzyjską Fundację Medialną), którego nazwa nawiązuje do arabskiej Andaluzji. Głównym celem fundacji jest propagowanie działalności organizacji oraz pozyskiwanie zwolenników pod hasłem walki o restytucję państwa islamskiego na Półwyspie Iberyjskim. Zamieszczanie

na portalu oświadczeń medialnych ma się przyczynić do upowszechnienia działań organizacji i radykalizacji muzułmanów, głównie na terenie Hiszpanii. Ajman Az-Zawahiri wzywał na przykład do *odzyskania Al-Andalus, co jest powinnością naszego ludu w ogóle, a was (krajów Maghrebu – dopisek aut.) – w szczególności, ten cel będzie można osiągnąć, jedynie pozbywając się z islamskiego Maghrebu synów Francji i Hiszpanii.*

Niepokoje społeczne w północnej Afryce w 2011 r. wywołały obawy o możliwość destabilizacji Maghrebu i wzrost wpływów maghrebskiej Al-Kaidy, która poparła rebelię w Libii i Tunezji. Zagrożenie jest tym większe, że duża część broni przechwyconej przez libijskich rebeliantów już dostała się w ręce ekstremistów, którzy przerzucili ją do Nigru i Sudanu. W maju 2011 r. tunezyjskie siły bezpieczeństwa zatrzymały dwóch islamskich ekstremistów wyposażonych w pasy *shahida* i w kilka ładunków wybuchowych. Do aresztowania doszło w pobliżu miejscowości Ramada na południu Tunezji, niedaleko granicy z Libią. W tym samym miesiącu w zamachu bombowym na konwój wojskowy koło Dżidżel w północno-wschodniej Algierii zginęło pięciu żołnierzy, a pięciu innych odniosło rany.

Po śmierci Osamy bin Ladena maghrebska Al-Kaida zadeklarowała wierność Ajmanowi az-Zawahiriemu. W wywiadzie wyemitowanym przez medialną komórkę Al-Andalus przedstawiciel OAKIM Abu Ubajda Jusuf al-Anabi złożył przysięgę lojalności wobec nowego przywódcy i zapewnił o gotowości wykonywania jego rozkazów. Nawiązał też do sytuacji w Libii i militarnej obecności wojsk NATO na jej terytorium, zapowiadając, że nigdy nie zaakceptuje zachodniej czy żydowskiej obecności w Libii. Wezwał również Tunezyjczyków do działań zmierzających do ustanowienia państwa islamskiego, zastrzegając, że w przeciwnym razie osiągnięcia rewolucji tunezyjskiej zostaną zaprzepaszczone. Na forach internetowych wykorzystywanych przez terrorystów poinformowano o powołaniu przez OAKIM nowego ugrupowania – Bajt al-Ansar (Domu Zwolenników). W jego skład weszło kilkuset bojowników pochodzących z krajów Sahelu. Przywództwo nad grupą objął Abdel Hamid Abu Zajd, dotychczasowy dowódca południowego skrzydła Al-Kaidy. W internecie ujawnił się także Mouvement des Fils du Sahara pour la Justice Islamique (Ruch Synów Sahary na rzecz Islamskiej Sprawiedliwości)²⁷, którego członkowie gromadzą broń i szkolą bojowników w północnej części Mali, przygotowując się do przeprowadzenia zamachów w Algierii. Swoje komórki operacyjne organizacja miała przerzucić w rejon Ahaggaru.

²⁷ Organizacja była związana z GSPC. Ostatni zamach przeprowadziła pod koniec 2007 r.

Francuska służba wywiadu wewnętrznego DCRI uważają, że Al-Kaida w Maghrebie uzyskała fundusze, które pozwolą jej przyspieszyć działania bojowe. Dzięki okupom wypłacanym za porwane osoby, lokalnym interesom, pieniądзом przesyłanym z zagranicy i libijskiej broni OAKIM dysponuje znacznymi funduszami i znacznym arsenałem broni. Wzbogaciła się też o najnowszy sprzęt, w tym GPS, urządzenia do przekazywania informacji kodowanych, noktowizory i samochody terenowe. Pozyskała również nowych bojowników, a jej głównym celem stali się francuscy obywatele, a także przedsiębiorstwa i przedstawicielstwa Francji w Afryce. Coraz częściej członkami organizacji stają się przedstawiciele miejscowych plemion, zwłaszcza Tuaregowie. Poinformowano, że Ibrahim Ag-Bahanga, przywódca Alliance Touareg Niger-Mali pour le Changement zgrupował doskonale uzbrojony pododdział złożony z około 60 bojowników w rejonie miejscowości Tin Zaouatene w północnej części Mali, przy granicy z Algierią. Mają oni wspomagać działalność lokalnych komórek OAKIM i przeprowadzać operacje przeciwko malijskim siłom zbrojnym. Ag-Bahanga nie wykluczył także możliwości przenikania na teren Libii w celu wsparcia działających tam komórek ekstremistów islamskich²⁸. Już w kwietniu 2011 r. informowano, że OAKIM wykorzystuje konflikt w Libii, aby pozyskiwać broń i przerzucać ją do baz w Mali. Broń pochodziła ze splądrowanych magazynów w zachodniej Libii. W sierpniu organizacja przeprowadziła samobójczy zamach w Tizi Ouzou, około 100 km na wschód od Algieru. Zamachowiec usiłował wjechać samochodem wypełnionym materiałami wybuchowymi na dziedziniec komendy policji. W wyniku eksplozji zostało rannych około 30 osób. Dwa tygodnie później doszło do dwóch samobójczych zamachów na akademię wojskową w północnej Algierii. Na mniej więcej 10 minut przed zakończeniem dnia postu w okresie ramadanu napastnicy wysadzili się w powietrze przy wejściu do kantyny dla oficerów. Zginęło 18 osób, w większości żołnierzy.

We wrześniu i październiku 2011 r. pojawiły się informacje, że część członków dawnego reżimu Muammara Kaddafiego ukrywa się wśród Tuaregów operujących wzdłuż granicy libijsko-algierskiej, pomiędzy miastami Ghat i Ghadames. Z ich pomocą na początku września 2011 r. granicę libijsko-nigerską przekroczył konwój ponad 200 samochodów z prominentnymi członkami dawnych władz libijskich na czele z Saadem Kaddafim. W tym samym transporcie wywieziono zrabowane złoto i walutę. Pojazdy skierowały się do Agadezu. Stamtąd konwój udał się do Niamej – stolicy Nigru. Wykorzystując sytuację, członkowie OAKIM opanowali nadgraniczną miejscowość Oued Tanezrouft, co umożliwiło im dokonanie przerzutu broni do baz w Nigrze i Mali. Nie wiadomo, jaką rolę odegrali w tej operacji Tuaregowie.

Ibrahim Ag Bahanga

Źródło: <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20110827105823/> [dostęp: listopad 2012].

²⁸ Ibrahim Ag Bahanga zginął w wypadku samochodowym w sierpniu 2012 r.

Flaga Azawad

Za pomocą zdobyczej broni bojownicy OAKIM opanowali porośnięty gęstym buszem region Ouagadou na północ od Bamako, niedaleko granicy z Mauretanią. Wyparli stamtąd siły rządowe, które w lipcu 2011 r. przystąpiły do kontruderzenia z wykorzystaniem samolotów i helikopterów. Długi na 80 km i szeroki na 40 km teren, poprzeciny głębokimi okopami i w wielu miejscach zaminowany, okazał się niezwykle trudny do zdobycia.

W dniu 24 czerwca 2011 r. mauretańska armia dokonała ataku na Ouagadou, zabijając 15 ekstremistów. Ale był to jedyny sukces militarny, gdyż nie udało się opanować ufortyfikowanego i dobrze bronionego rejonu²⁹. Sprawowanie kontroli przez OAKIM w różnych rejonach Republiki Mali stało się możliwe dzięki przyłączaniu się do organizacji przedstawicieli ludów zamieszkujących ten kraj, tj. Tuaregów, Malinke, Soninke i Bambara. Liczna reprezentacja Malijczyków w strukturach Al-Kaidy umożliwia ekstremistom nawiązywanie kontaktów z lokalną ludnością i funkcjonariuszami sił bezpieczeństwa.

Z chaosu panującego w Libii w 2011 r. skorzystali handlarze narkotyków. Narkobiznes został uwolniony od mechanizmów zapobiegawczych ustanowionych przez Kaddafiego. Do Nigru przyjeżdżały z Mali samochody wypełnione haszyszem i kierowały się ku płaskowyżowi Dżado w północno wschodniej części kraju, przy granicy z Libią i Czadem, a następnie wracały z ładunkiem broni. W narkobiznes zaangażował się Front Polisario. Wielu jego bojowników zostało zatrzymanych w Mali za przemyt narkotyków. Bojownicy ci transportują do Mali haszysz z pogranicza algiersko-marokańskiego, a stamtąd wracają z południowoamerykańską kokainą przeznaczoną na rynek europejski³⁰. Organizacja zajmuje się też handlem bronią, której odbiorcą był OAKIM. Poza tym pojawiła się międzynarodowa grupa narkotykowa powiązana z tą organizacją, w której skład weszli Malijczycy, Nigerczycy i Algierczycy. Specjalizuje się ona w transporcie kontrabandy, przemyśle narkotyków i ściąganiu haraczu od innych przemytników.

Zagrożenie w Afryce Zachodniej stało się na tyle poważne, że podczas wizyty w Timbuktu pod koniec listopada 2011 r. szef brytyjskiego MSZ William Hague podkreślił, że jego kraj planuje zintensyfikowanie działań na rzecz zwalczania terroryzmu w strefie Sahelu oraz wspieranie rozwoju gospodarczego i politycznego w całym regionie. Pierwszym etapem realizacji tego programu jest utworzenie misji Unii Europejskiej koncentrującej się na rozwoju infrastruktury i szkoleniach w dziedzinie bezpieczeństwa. Finansowanie misji będzie realizowane z budżetu Unii. Ponadto Wielka Brytania zobowiązała się do współfinansowania budowy baz wojskowych oraz policyjnych na granicy Mali z Algierią, a także szkoleń administracji państwowej dotyczących reagowania kryzysowego w Mali i Nigrze.

Podobny projekt zaczęła realizować Kanada, wysyłając do Mali żołnierzy jednostki specjalnej wchodzącej w skład elitarnego Pułku Operacji Specjalnych. Jego celem jest

²⁹ Działania wojsk mauretańskich w Mali były częścią szerszego porozumienia zawartego w 2010 r. pomiędzy tymi krajami oraz Algierią i Nigrem. Porozumienie to nosi nazwę *Bankan*, co w języku ludu Bambara oznacza „jedność”. Jego celem jest wspólne zwalczanie terroryzmu.

³⁰ W dniu 8 października 2011 r. policja Republiki Zielonego Przylądka przechwyciła transport 1,5 tony kokainy o wartości 150 mln dolarów. Oprócz narkotyków skonfiskowano broń i pięć luksusowych samochodów. Biuro ONZ ds. Narkotyków i Przeszłości szacuje, że przez region Afryki Zachodniej przemycono w 2009 r. do 100 ton kokainy. Z kolei brazylijscy eksperci wskazali na powiązania OAKIM z brazylijskimi handlarzami narkotyków i wykorzystywanie dotychczasowych transatlantyckich szlaków przemytu narkotyków do transportowania niebezpiecznych materiałów, broni i ludzi.

szkolenie żołnierzy malijskich biorących udział w operacjach przeciwko OAKIM. Jeden zespół Kanadyjczyków, około 15-osobowy, został rozlokowany w północnej części Mali, gdzie prowadzi szkolenie sił specjalnych tego kraju. Drugi natomiast, liczący tyle samo żołnierzy, przebywa w Bamako³¹.

³¹ Działania te okazały się daleko niewystarczające. W pierwszym kwartale 2012 r. rebelianci całkowicie wyparli siły rządowe z północnej części Mali i 6 kwietnia 2012 r. Tuaregowie z Mouvement National de Liberation de l'Azawad ogłosili utworzenie na tych terenach niepodległego państwa Azawad. Zapowiedzieli, że ich państwo będzie świeckie i demokratyczne. Przeciwko nim zwrócili się jednak ich towarzysze broni, muzułmańscy radykałowie z Ansar ad-Din (Obrońcy Wiary), pod przywództwem Ijada Ag Ghaliego, również Tuarega, wspierani przez OAKIM, i Al-Dzama'at at-Tawhid wa al-Dżihad fi Gharbi Ifrikija, na czele z Hamadą Uld Muhammadem Kheiru alias Abu Kumkumem. Na opanowanych terenach zaprowadzili rygorystyczne porządki, kierując się surową interpretacją szariat. Organizacje podzieliły wpływy, przejmując kontrolę nad poszczególnymi rejonami: Ansar ad-Din – nad Kidalem, OAKIM – nad Timbuktu i MUJAO – nad Gao.

TANZIM AL-KAIDA FI DŻAZIRAT AL-ARAB (ORGANIZACJA AL-KAIDY NA PÓŁWYSPIE ARABSKIM)

Początki Tanzim Al-Kaida fi Dżazirat al-Arab (Organizacji Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim) sięgają ostatniej dekady XX w. Utworzyli ją jemeńscy i saudyjscy ochotnicy, którzy po zakończeniu dżihadu przeciwko ZSRR w Afganistanie powrócili do swych krajów. Ich liczbę ocenia się na kilka tysięcy. Amerykańska obecność wojskowa w Arabii Saudyjskiej i operacja „Pustynna burza” na początku 1991 r. (skierowana przeciwko Irakowi okupującemu od sierpnia 1990 r. Kuwejt) zradycalizowały nastroje byłych bojowników i pobudziły pragnienie prowadzenia dżihadu u członków Al-Kaidy. W listopadzie 1995 r.¹ doszło do zamachu terrorystycznego w Rijadzie, podczas którego zginęło siedem osób, w tym pięciu amerykańskich żołnierzy. Około 60 osób zostało rannych. W czerwcu następnego roku, w wyniku samobójczego ataku na bazę amerykańską Khobar Towers koło Zahranu, zginęło 19 żołnierzy, a prawie 380 odniosło rany. W październiku 2000 r. Al-Kaidzie udało się zdetonować bombę przy cumującym w porcie w Adenie amerykańskim niszczycielu USS „Cole”².

Jeszcze przed wrześniowymi zamachami w USA w 2001 r. na amerykańskiej liście organizacji terrorystycznych znalazło się ugrupowanie Dżajs al-Islamijja Aden Abjan (Islamska Armia Aden Abjan) operujące w prowincjach Aden i Abjan na południu Jemenu. Organizacja ta powstała w 1998 r. w wyniku niespełnionych obietnic władz w Sanie, które cztery lata wcześniej zapowiedziały wprowadzenie w tym regionie szariatu i utworzenie państwa islamskiego. Ekstremiści zdobyli komendę policji i więzienie w Dżar, a potem przystąpili do islamizacji tego miasta. Na czele ugrupowania stanął Chalid Abd an-Nabi. Ugrupowanie było oskarżane o to, że stało za wieloma aktami przemocy, m.in. za zamachami bombowymi i zabójstwami funkcjonariuszy sił bezpieczeństwa oraz za uprowadzeniem 16 zagranicznych turystów w grudniu 1998 r. (4 osoby zginęły). Według źródeł francuskich w obozie ugrupowania szkolili się członkowie organizacji Ansar asz-Szari’a (Zwolennicy Szariatu), kierowanej przez Mustafę Kemala Mustafę alias Abu Hamza al-Masriego przebywającego do 2012 r. w Londynie.

W dniu 28 grudnia 1998 r. mało znana jemeńska grupa pod nazwą Pieczęć Islamskiego Dżihadu, uprowadziła w prowincji Abjan 16 zachodnich turystów: 12 osób z Wielkiej Brytanii, 2 ze Stanów Zjednoczonych i 2 z Australii. Turyści zostali porwani

¹ Odpowiedzialność za zamach przeprowadzony 13 listopada 1995 r. wzięły na siebie organizacje o nazwach: Numur al-Chalidż (Tygrysy Zatoki), Munazzamat Ansar Allah al-Mukatila (Bojowa Organizacja Zwolenników Boga) oraz Harakat at-Taghjir al-Islamijja, Dżana al-Dżihad al-Dżazira al-Arab (Ruch Przemiany Muzułmańskiej – Skrzydło Dżihadu na Półwyspie Arabskim). Przedstawiciele tych organizacji za granicą zapowiedzieli, że będą kontynuowali walkę zbrojną w celu zmuszenia wojsk amerykańskich do opuszczenia całego Półwyspu Arabskiego i oskarżyli władze Arabii Saudyjskiej o niedostateczny nadzór nad stosowaniem prawa muzułmańskiego. Zapowiedzieli też, że członkowie tych organizacji podejmą walkę w obronie wiary na śmierć i życie.

² W burtę stojącego w porcie w Adenie okrętu uderzyła łódź motorowa wypełniona materiałami wybuchowymi. Eksplozja spowodowała dziurę o średnicy 12 m i wiele innych poważnych uszkodzeń. Zginęło 17 marynarzy, a 39 zostało rannych. Atak na USS „Cole” nastąpił po podobnym, ale nieudanym ataku Al-Kaidy na niszczyciel USS „The Sulivans”, cumujący u wybrzeży Jemenu. Doszło do niego 3 stycznia 2000 r. Łódź wyładowana wówczas materiałami wybuchowymi zatoniła przed osiągnięciem celu.

przez około 20 uzbrojonych członków grupy, którzy mniej więcej 100 km na północ od Adenu zaatakowali konwoj złożony z pięciu pojazdów. Zakładnicy zostali przewiezieni do górskiej kryjówki. Porywacze wystosowali list z żądaniem, które władze zignorowały. Następnego dnia jemeńskie służby bezpieczeństwa przypuściły szturm na obóz organizacji. Terrorysty wykorzystali zakładników jako żywe tarcze. Zginęły trzy osoby z Wielkiej Brytanii i jedna z Australii. Trzy kolejne zostały ranne podczas ostrzału szturmujących wojsk. Zabito co najmniej trzech porywaczy, w tym egipskiego weterana z Afganistanu znanego jako Osama al-Masri. Trzej inni, w tym Zajn al-Abidin Abu Bakr al-Mihdar alias Abu al-Hasan, przywódca Pieczęci Islamskiego Dżihadu, zostali aresztowani. W nocy 29 grudnia 1998 r. nieznana dotychczas organizacja Dżajsz al-Islamijja Aden Abjan wydała w Dubaju oświadczenie, w którym skrytykowała atak jemeńskich sił bezpieczeństwa. Okazało się, że porwanie turystów miało związek z aresztowaniem 23 grudnia 1998 r. trzech członków tego ugrupowania w Adenie. W ich samochodzie znaleziono broń i materiały wybuchowe. Planowali oni przeprowadzenie zamachu na ambasadora Wielkiej Brytanii w Adenie. Ta terrorystyczna komórka była związana z Ansar asz-Szari'a Abu Hamzy al-Masriego. Porwani turyści mieli być kartą przetargową dla uwolnienia aresztowanych terrorystów i żądania opuszczenia amerykańskich baz w Jemenie.

Przesłuchanie terrorystów aresztowanych 23 grudnia doprowadziło jemeńskie służby bezpieczeństwa do kolejnych trzech członków organizacji, którzy planowali przeprowadzenie ataków bombowych na zachodnie cele w Adenie i w prowincji Abjan. Informacje uzyskane od aresztowanych wyjaśniły złożone związki jemeńskich terrorystów z ekstremistami zamieszkałymi w Wielkiej Brytanii. Z sześciu aresztowanych osób jedna posługiwała się paszportem francuskim, a pozostałe brytyjskimi. Osoby te przyznały, że należą do organizacji Abu Hamzy al-Masriego i że to ta organizacja doprowadziła do ich przetrzucenia do Jemenu. W Londynie Abu Hamza zorganizował manifestacje w obronie aresztowanych ekstremistów oraz w obronie Dżajsz al-Islamijja Aden Abjan. Jednocześnie twierdził, że nie złamał brytyjskiego prawa. Zaprzeczył też, że wysłał grupę terrorystów do Jemenu, ale usprawiedliwił jej działania. Twierdził, że jego organizacja nie ma nic wspólnego z muzułmanami aresztowanymi w Jemenie, ale natychmiast dodał, że byłby zachwycony, gdyby jemeński rząd upadł, a zamiast niego powstało islamskie państwo rządzone zgodnie z prawem bożym.

W dniu 15 stycznia 1999 r. po piątkowych modlitwach Abu Hamza zagroził, że jeśli Abu Hasanowi al-Mihdarowi stanie się jakaś krzywda, to jego zwolennicy z Dżajsz al-Islamijja Aden Abjan na całym świecie nie zawahają się przed odwetem. Podkreślił, że popiera odwet po amerykańskim ataku na Irak i w zawołowany sposób zagroził tym szejkanatom z rejonu Zatoki Perskiej, które pozwoliły amerykańskim i angielskim samolotom wystartować z ich baz do nalotów na Irak³. Abu Hamza podkreślił, że zgodnie z nakazami religii i tradycji muzułmańskiej ten czyn jest zabroniony: *Niedopuszczalne jest zezwolenie, aby amerykańskie i brytyjskie samoloty bombardowały muzułmanów w Iraku i żeby bez obaw i ograniczeń przelatowały nad terytorium muzułmańskim.*

W czerwcu 2003 r. armia jemeńska przypuściła szturm na siedzibę Dżajsz al-Islamijja Aden Abjan. Większości członków ugrupowania udało się zbiec. Zasilili oni najprawdopodobniej szeregi Al-Kaidy. Po zamachach z 11 września 2001 r. prezydent Jemenu Ali Abdullah Salih oficjalnie opowiedział się po stronie globalnej wojny z terroryzmem, ale walka z miejscowymi ekstremistami była tylko pozorna. Na początku li-

³ W grudniu 1998 r. siły amerykańskie i brytyjskie przeprowadziły bombardowanie wybranych celów w Iraku w ramach operacji „Pustynny lis”.

stopada 2002 r. w wyniku nalotu bezzałogowego samolotu Predator (RQ-1) zginął jeden z przywódców Al-Kaidy w Jemenie i współorganizator ataku na USS „Cole” Kaid Salim Sinan al-Harisi alias Abu Ali al-Harisi. Wraz z nim został zabity Kemal Derwisz alias Ahmed Hidżazi. Były to pierwsze ofiary ataku amerykańskich dronów w rozpoczętej rok wcześniej globalnej wojnie z terroryzmem.

Monarchia saudyjska stała się jednym z frontów wojny z Al-Kaidą. Po klęsce talibów w Afganistanie na przełomie lat 2001 i 2002 część bojowników Al-Kaidy powróciła do Arabii Saudyjskiej, stając się trzonem organizacji na Półwyspie Arabskim. Byli katalizatorem służącym przyspieszeniu powstania nowego pokolenia terrorystów, którzy w latach 90. XX w. przeszli szkolenie w obozach treningowych w Sudanie i Afganistanie. Ci bojownicy dżihadu głosili bezprawność rządów rodziny królewskiej, określając je jako bezbożne, głównie ze względu na związki z „niewiernym” Zachodem, i dążyli do jej obalenia. Atak USA na Irak pogłębił frustrację islamskich ekstremistów. W maju 2003 r. zamachowcy samobójcy zdetonowali bomby w dzielnicy dla cudzoziemców w centrum Rijadu, zabijając 35 osób i raniąc kilkadziesiąt innych – Saudyjczyków i cudzoziemców. W listopadzie podobny atak pochłonął 17 ofiar śmiertelnych. Potem celem zamachów terrorystycznych stały się zakłady petrochemiczne w Janbu, amerykański konsul w Dżuddzie oraz kwatera sił bezpieczeństwa i budynki rządowe. Ogółem Al-Kaida zabiła w Arabii Saudyjskiej ponad 200 osób, a ponad 1000 osób zostało w wyniku jej działalności rannych. Ten bilans byłby o wiele tragiczniejszy, gdyby nie udało się zapobiec ponad 150 innym planowanym aktom terroru. Do 2005 r. siły bezpieczeństwa aresztowały ponad 600 osób i przesłuchały 2 tys. innych. W zbrojnej konfrontacji zginęło też wielu bojowników miejscowej Al-Kaidy, w tym jej przywódcy – Jusuf al-Adżri i Abd al-Aziz al-Mukrin.

Dnia 27 sierpnia 2009 r. Abdullah Hasan al-Asiri dokonał samobójczego zamachu na księcia Muhammada bin Najefa, w którym ten ostatni został ranny⁴. Sprawca zdetonował niewielki ładunek wybuchowy ukryty w odblasku. Kilkanaście dni przed tym atakiem pojawiła się informacja, że między 10 lipca a 2 sierpnia 2009 r. zatrzymano 44 podejrzanych o przygotowanie zamachów na terenie królestwa. Od 11 września 2001 r. saudyjskie siły bezpieczeństwa zabiły bądź aresztowały setki osób powiązanych z grupami terrorystycznymi. W lipcu 2009 r. ogłoszono, że w pierwszym procesie członków Al-Kaidy osądzono 330 osób. Opublikowano też listę około 100 bojowników, którzy ukrywają się w innych państwach. Wzmocniono również granicę z Jemenem i przystąpiono do zwalczania szyickich rebeliantów po obu stronach granicy⁵. Próbując innych metod osłabiania terrorystów, saudyjskie władze zaoferowały ekstremistom amnestię, możliwość powrotu do rodzin i rozpoczęcie normalnego życia⁶.

⁴ Dnia 27 sierpnia 2009 r. Abdullah al-Asiri, poszukiwany terrorysta Al-Kaidy, złożył saudyjskiemu MSW zaskakującą ofertę: zaprzestanie działalności terrorystycznej w zamian za spotkanie z szefem operacji antyterrorystycznych, wiceministrem MSW Muhammadem bin Najefem, który kieruje również programem resocjalizacji terrorystów. Oferta została przyjęta. Al-Asiri oddał się w ręce sił bezpieczeństwa, przeszedł dwie kontrole na lotniskach, odbył podróż prywatnym odrzutowcem księcia i został wpuszczony do pałacu Najifa. Kiedy pozwolono mu zadzwonić z telefonu komórkowego do rzekomo skruszonych kolegów terrorystów, Al-Asiri zdetonował ładunek wybuchowy ukryty w odblasku. Stał jednak zbyt daleko, aby eksplozja mogła zabić księcia.

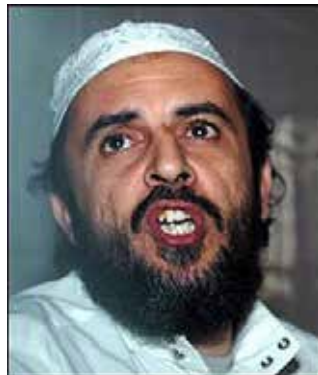
⁵ Szyicyo majority stanowią prawie 30 proc. ludności Jemenu. Większość z nich akceptuje politykę rządu centralnego. Tylko zwolennicy klanu Al-Husi twierdzą, że są dyskryminowani i muszą bronić swej tożsamości religijnej i kulturowej. Rebelia zajdytów trwa z przerwami od 2004 r. Na jej czele stoi obecnie Abd al-Malik al-Husi i Harakat asz-Szabab al-Mumin (Ruch Wierzącej Młodzieży).

⁶ Program resocjalizacji ukończyło ponad 200 ekstremistów. Wśród nich byli saudyjscy bojownicy zwerbowani w kraju, a także ludzie, którzy walczyli w Iraku, Afganistanie oraz byli więźniowie Guantanamo.

Tym przedsięwzięciom towarzyszyły działania propagandowe ze strony „skruszonych” terrorystów. Między innymi w styczniu 2011 r. saudyjska telewizja wyemitowała wystąpienie byłego bojownika Al-Kaidy – Haniego al-Mully, który wypowiedział się na temat sytuacji, w jakiej znalazła się jego organizacja po serii zatrzymań jej członków przez saudyjskie siły bezpieczeństwa. Podczas wywiadu udzielonego w programie *Humumna*, stwierdził, że po ostatnich intensywnych działaniach saudyjskich służb terroryści znajdują się w trudnej sytuacji i podejmują desperackie kroki, aby uniknąć schwymania. Al-Mulla oznajmił ponadto, że organizacja jest podzielona, a jej członkom brakuje głębszego zrozumienia islamu. Powiedział również, że do ugrupowania w Arabii Saudyjskiej należą byli bojownicy walczący w Afganistanie z ZSRR. Dodał też, że celem wysiłków rekrutacyjnych Al-Kaidy w jego kraju są młodzi ludzie w wieku od 15 do 25 lat. Są oni najbardziej podatni na wpływ radykalnej ideologii.

We wrześniu 2011 r. sąd w Arabii Saudyjskiej oskarżył 41 członków Al-Kaidy o planowanie zamachów na siły amerykańskie stacjonujące w Kuwejcie i Katarze. Kilku zatrzymanych usłyszało zarzuty dotyczące rekrutacji bojowników, a następnie wysyłania ich do Iraku oraz finansowania talibów. Wśród oskarżonych byli obywatele Kataru, Jemenu, Afganistanu i Arabii Saudyjskiej. W następnym miesiącu trybunał specjalny skazał członkinię Al-Kaidy na 15 lat więzienia za ukrywanie osób poszukiwanych, nakłanianie do terroryzmu, posiadanie broni i finansowanie operacji terrorystycznych poprzez zebranie ponad miliona riali (267 tys. dolarów) i przekazanie ich Al-Kaidzie. Był to pierwszy proces kobiety powiązanej z terroryzmem w Arabii Saudyjskiej. Władze tego kraju ujawniły wyniki badań laboratoryjnych potwierdzające obecność narkotyków w ciałach zamachowców samobójców, którzy przeprowadzili ataki w ostatnich latach. Testy przeprowadzono w trzech niezależnych ośrodkach badawczych poza granicami kraju. Według naukowców terroryści w chwili przeprowadzania ataków byli pod wpływem heroiny. Od dawna podejrzewano, że zamachowcy rekrutowani spośród młodych ludzi są odurzani narkotykami i środkami uspokajającymi, aby złagodzić ich lęk przed śmiercią.

Głównym teatrem działań terrorystów na Półwyspie Arabskim stał się jednak ubogi, podzielony plemiennie i religijnie, Jemen. Chociaż władze w Sanie zapewniały, że zwalczają terroryzm, to w 2006 r. poniosły porażkę, pozwalając na ucieczkę 23 terrorystów z więzienia w stolicy kraju. W grupie, która uciekła wykopany 300-metrowym tunelem, byli m.in. organizatorzy zamachu na amerykański niszczyciel rakietowy USS „Cole” w 2000 r. Pięciu organizatorów tego zamachu zostało zatrzymanych w Jemenu. Szósty, Abdel Rahim Muhammad Husajn an-Nasziri – z pochodzenia Saudyjczyk – uważany za głównego organizatora ataku na amerykański okręt i szefa Al-Kaidy na obszar Zatoki Perskiej, został aresztowany w październiku 2002 r. w ZEA i przekazany wymiarowi sprawiedliwości Stanów Zjednoczonych. Władze Jemenu utrudniały jednak FBI prowadzenie śledztwa. Najpierw starały się przekonać stronę amerykańską, że wybuch był przypadkowy

Dżamal al-Badawi

Źródło: <http://neveretmelted.com/categories/jamal-al-badawi/> [dostęp: listopad 2012].

Po opuszczeniu ośrodka skruszeni ekstremiści mogą liczyć na zapomogę w wysokości 700 dolarów miesięcznie lub na pomoc w znalezieniu pracy. Otrzymują również 18 tys. dolarów na zawarcie związku małżeńskiego oraz do użytku samochód i mieszkanie.

i że był spowodowany problemem technicznym na okręcie. Prezydent Ali Abdullah Salih zażądał nawet od Waszyngtonu pieniędzy na naprawę zniszczeń w porcie. Kiedy Amerykanom udało się udowodnić, że wybuch był następstwem ataku, urzędnicy zaczęli twierdzić, że skoro dwóch zamachowców samobójców zginęło, to sprawę można uznać za zamkniętą. Gdy FBI mimo wszystko postanowiło kontynuować śledztwo, nawet posłowie do jemeńskiego parlamentu publicznie nawoływali do dżihadu przeciwko agentom. Oficjalnie jemeński MSZ zwrócił się do społeczeństwa z prośbą o pomoc w schwytaniu sprawców, ale kiedy Amerykanie przetłumaczyli treść napisanego po arabsku apelu, to okazało się, że ostrzegał on, aby pod żadnym pozorem nie pomagać w śledztwie, które w lipcu 2004 r. doprowadziło do postawienia podejrzanych przed sądem. Główny oskarżony, Dżamal al-Badawi, został skazany na karę śmierci, którą sąd zmniejszył potem do 15 lat więzienia. Pozostali otrzymali wyroki od 5 do 10 lat pozbawienia wolności. Wszyscy zostali osadzeni w więzieniu o zastrzonym rygorze w Sanie.

W lutym 2006 r. dyrektor więzienia ogłosił, że 23 członków Al-Kaidy, w tym czterech zamachowców na USS „Cole”, wykopało 300-metrowy tunel i uciekło z zakładu karnego⁷. Skazanemu na 15 lat więzienia Al-Badawiemu udało się pozostać w ukryciu 20 miesięcy. Został jednak schwytany, ale jesienią 2007 r. zwolniono go z zakładu karnego. Wcześniej więzienie opuścili czterej inni organizatorzy ataku terrorystycznego na amerykański okręt. Jeden z uciekinierów, Nasir al-Wuhajszi (Wahajszi), były sekretarz Osamy bin Ladena, w 2007 r. został ogłoszony nowym emirem Al-Kaidy w Jemenie. Zapowiedział, że od tego czasu terroryści z Jemenu i Arabii Saudyjskiej będą ramię w ramię prowadzić dżihad pod jego przywództwem. W lipcu 2007 r. w zamachu samobój-

Nasir al-Wuhajszi

Źródło: <http://www.abc.net.au/news/2012-05-10/nasser-al-wahays-hi/4002768> [dostęp: listopad 2012].

czym na terenie starożytnych ruin w Marib zginęło sześciu hiszpańskich turystów. Jemeńskie służby bezpieczeństwa przypisały ten zamach Al-Kaidzie. W sierpniu 2008 r. aresztowano 28 członków i zwolenników Al-Kaidy oraz Dżajsz al-Islamijja Aden Abjan. Spowodowało to pewne opóźnienie w kompletowaniu miejscowego kierownictwa organizacji, które zakończyło się w styczniu 2009 r., kiedy zwolniony po sześciu latach pobytu w Guantanamo Saudyjczyk Said Ali asz-Szihri niespodziewanie pojawił się w Jemenie. Został on zastępcą Al-Wuhajskiego. Obaj ogłosili powstanie Organizacji Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim. Na początku 2009 r. władze zwolniły z zakładów karnych 170 kolejnych ekstremistów tylko dlatego, że podobno przeszli program resocjalizacji i obiecali zerwać z terroryzmem. Do miejscowych bojowników dołączyli mudżahedini walczący wcześniej w Iraku i Afganistanie.

W ciągu ostatnich kilku lat ekstremiści przeprowadzili w Jemenie kilkanaście zama-

⁷ W grudniu 2011 r. co najmniej 14 więźniów, w tym 12 bojowników Al-Kaidy, uciekło z głównego więzienia w Adenie na południu Jemenu. Zbiegli 6-metrowym tunelem. Część z nich odsiadywała karę za udział w napadzie na bank w Adenie w 2009 r., część zaś za zabicie funkcjonariuszy jemeńskich sił bezpieczeństwa.

Said Ali asz-Szihri

Źródło: <http://www.thenewstribec.com/2012/09/11/key-al-qaeda-chief-said-al-shihri-killed%E2%80%8E-in-yemen/>
[dostęp: listopad 2012].

chów bombowych, w tym największy we wrześniu 2008 r., gdy przy ambasadzie USA w Sanie zginęło 18 osób. Dnia 25 grudnia 2009 r. młody Nigeryjczyk Umar Faruk Abdulmutallab, wyszkolony podczas pobytu w Jemenie, zamierzał wysadzić samolot amerykańskich linii lotniczych NorthWest Airlines, lecący z 289 pasażerami na pokładzie z Amsterdamu do Detroit⁸. Został jednak obezwładniony przez pasażerów i załogę podczas próby zdetonowania niewielkiego, ale silnie wybuchowego ładunku pentrytu ukrytego w bieliznie⁹. Podobnego materiału chcieli użyć somalijscy terroryści z Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin (Ruchu Młodych Mudżahedinów) na lotnisku w Mogadiszu¹⁰. Podczas pobytu w Jemenie

Abdulmutallab kontaktował się z radykalnym imamem urodzonym w USA Anwarem al-Awlakim¹¹. W Stanach Zjednoczonych duchowny ten miał również kontakt z mjr. Nidalem Malikiem Hasanem, który w listopadzie 2009 r., w bazie amerykańskich sił zbrojnych Ford Hood w Teksasie, zastrzelił 13 osób. Al-Awlaki, podejrzewany o sympatię do islamskich ekstremistów, został wydalony z USA. Udał się do Wielkiej Brytanii, gdzie już wcześniej przebywał, a stamtąd do Jemenu.

O udział w zorganizowaniu zamachu na samolot lecący do Detroit władze USA oskarżyły znanego radykała Abdula Madżida az-Zindaniego, ale zaprzeczył on tym oskarżeniom. Jednocześnie poinformował, że nigdy nie był nauczycielem Anwara al-Awlakiego, co również mu zarzucano¹². Podkreślił, że nie może ponosić odpowiedzialności za postępowanie każdego człowieka, który słucha jego wystąpień lub czyta jego książki. Az-Zindani wyraził również opinię, że rozmieszczenie wojsk USA na terenie Jemenu będzie oznaczało okupację tego kraju i powrót do kolonializmu. Po nieudanym zamachu

⁸ Umar Faruk Abdulmutallab przebywał po raz pierwszy w Jemenie w 2008 r. W sierpniu 2009 r. przybył ponownie do tego kraju, ale zamiast na kurs języka arabskiego, co wcześniej deklarował, zgłosił się do obozu szkoleniowego terrorystów.

⁹ Ładunek wybuchowy nie eksplodował, a jedynie się zapalił, z powodu wadliwej konstrukcji lub nieumiejętnego odpalenia go przez zamachowca.

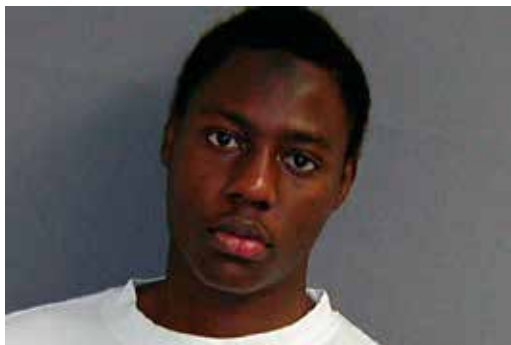
¹⁰ W listopadzie 2009 r. żołnierze sił pokojowych Unii Afrykańskiej zatrzymali w Mogadiszu Somalijczyka wyposażonego w biały proszek (pentryt), płyn (ciekłą substancję, pochodną glikolu) i strzykawkę. Chciał on wsiąść do samolotu linii Daallo Airlines, lecącego do Dżibuti i Dubaju. W te same akcesoria był wyposażony Abdulmutallab.

¹¹ Anwar al-Awlaki (1971–2011), obywatel USA jemeńskiego pochodzenia, był imamem w Kalifornii i Waszyngtonie. W Stanach Zjednoczonych uległ religijnemu radykalizmowi, udzielając, według niektórych komentatorów, duchowego wsparcia sprawcom zamachów z 11 września 2001 r. Swoje nauki popularyzował na anglojęzycznej stronie internetowej www.anwar-awlaki.com. Na początku listopada 2010 r. jemeńska prokuratura wydała nakaz jego pojmania, „żywego lub martwego”, jeśli nie stawi się na procesie, w którym jest oskarżony o podżeganie do zabijania cudzoziemców. Al-Awlaki, wezwany na przesłuchanie, w sądzie się jednak nie stawił. Ukrywał się w Jemenie, gdzie był duchowym przywódcą Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim. Zginął 30 września 2011 r. w wyniku nalotu amerykańskiego samolotu bezzałogowego.

¹² Abdul Madżid az-Zindani jest założycielem mużułmańskiej uczelni Al-Iman University. Według władz USA należy on do członków tzw. globalnego dżihadu. Zatrzymany na krótko przez Amerykanów Al-Awlaki natomiast pracował w USA, w organizacji charytatywnej założonej przez Az-Zindaniego. Szyicki duchowny miał być również powiązany z amerykańskim mjr. Nidalem Malikiem Hasanem.

na amerykański samolot Waszyngton skłonił władze w Sanie do energicznych działań militarnych przeciwko Al-Kaidzie, nie wykluczając obecności własnych sił w Jemenie. Biały Dom nakazał również zlikwidowanie Anwara al-Awlakiego, który w 2004 r. wyjechał z USA do Jemenu, stając się jednym z najważniejszych ludzi Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim.

W dniu 26 kwietnia 2010 r. Al-Kaida dokonała samobójczego ataku na Timothy'ego Tarlota, ambasadora Wielkiej Brytanii w Jemenie. Do zamachu doszło, kiedy samochód dyplomaty przejeżdżał przez jedną

Umar Faruk Abdulmutallab

Źródło: <http://www.motherjones.com/politics/2011/10/abdulmutallab-rule-military-detention-terrorist-suspects>[dostęp: listopad 2012].

z najbiedniejszych dzielnic Sany. Przebrany w szkolny mundur terrorysta zdetonował pas szahida w pobliżu opancerzonej limuzyny. Ambasador nie odniósł obrażeń.

Z kolei 6 października 2010 r. ostrzelano z moździerza samochód należący do brytyjskiej ambasady. Pocisk nie trafił w pojazd, ale uderzył w niego odłamek. Jeden z pracowników placówki oraz kilku przechodniów odnieśli lekkie obrażenia. Zastępczyni szefa ambasady, która była prawdopodobnie głównym celem, nie odniosła obrażeń. Do innego poważnego zamachu doszło na terenie zakładów austriackiej firmy energetycznej OMV pod Saną, gdzie zatrudniony przez to przedsiębiorstwo jemeński ochroniarz zastrzelił dyrektora – obywatela Francji – i ciężko ranił jednego z pracowników – Brytyjczyka. Przed oddaniem strzałów strażnik zawołał: *Allah Akbar!* Al-Kaida ostrzegła, że planuje serię ataków przeciwko Europejczykom w Jemenie. Zabitych również zostało ośmiu szefów służb i sił specjalnych. Ostatni zginął płk Ali Muhammad Salah al-Husam, zastępca dyrektora służby bezpieczeństwa. Al-Husam został stracony po tym, jak rząd w Sanie odmówił uwolnienia dwóch zatrzymanych członków Al-Kaidy. Ugrupowanie poinformowało ponadto, że egzekucja wymienionego oficera jest ostrzeżeniem dla innych funkcjonariuszy służb specjalnych, którzy są lojalni wobec jemeńskiego rządu. W miejscowości Zindżibar pojawiły się plakaty oraz rozdawano ulotki zawierające listę 55 nazwisk funkcjonariuszy sił bezpieczeństwa, na których Al-Kaida wydała wyrok śmierci. Ogółem do końca 2010 r. islamscy terroryści dokonali w Jemenie ponad 80 ataków na różne cele.

Na przełomie 2009 i 2010 r. w walkach w Jemenie zginęły setki ludzi. W ciągu jednego tylko dnia wojska rządowe zabiły 76 szyickich rebeliantów. W grudniu 2009 r. jemeńskie siły zbrojne przeprowadziły pięć uderzeń przeciwko Al-Kaidzie. Najpierw dokonały nalotu na domniemany obóz szkoleniowy ekstremistów w prowincji Abjan, a w następnych dniach na dżihadystów skoncentrowanych w prowincji Szabwa. W wyniku tych akcji śmierć poniosło 60 bojowników, a 29 dostało się do niewoli. Zginąć miał jeden z przywódców Al-Kaidy w Jemenie – Abdullah al-Mihdar. Jego współpracownik, Muhammad al-Hanik, został aresztowany. Wbrew wcześniejszym informacjom nie zginął natomiast Kasim ar-Rimi alias Abu Hurajra as-Sana'i, inny przywódca miejscowej Al-Kaidy uważany za organizatora wielu zamachów. Penetrowanie przez jego oddział terenu północnego Jemenu może wskazywać na kontakty lub nawet współpracę Al-Kaidy z szyickimi rebeliantami z klanu Al-Husich.

W lutym 2010 r. został zabity przez jemeńskie siły bezpieczeństwa Salih Mudzahid al-Chalifa alias Abu Dżandal al-Kisajmi, który zajmował się głównie wyszukiwaniem sponsorów w Arabii Saudyjskiej i przetrzudem saudyjskich bojowników do Jemenu. Z kolei w połowie marca zginął Dżamil Nasir Abdullah al-Ambar – lokalny przywódca w prowincji Abjan – i jego współpracownik Amin al-Makalih. W maju 2010 r. przypadkowo wysadził się w powietrze Najif al-Kahtani. W październiku 2010 r. został skazany na karę śmierci Salih asz-Szaws, jeden z liderów Al-Kaidy. Był jednym z trzech najbardziej poszukiwanych członków organizacji na Półwyspie Arabskim. W wyniku poniesionych strat nowym przywódcą Al-Kaidy w Jemenie został Osman Ahmed al-Ghamdi, który do tej pory kierował zbrojną komórką Al-Kaidy – Mudzahidun Azadi Baksz al-Arab.

Rebelianci z północy twierdzili, że jemeńskie władze korzystają z pomocy Arabii Saudyjskiej obawiającej się dominacji szyitów. Według informacji Rijadu, Kairu i Chartumu szyicy rebelianci byli wspierani przez Iran. Przed wybuchem wojny domowej w Syrii Teheran miał zmierzać do stworzenia szyickiego półksiężyca obejmującego cały Bliski Wschód. Jemeńska marynarka wojenna zatrzymywała podobno irańskie statki transportujące broń i zaopatrzenie dla rebeliantów¹³. Od 2009 r. Jemeńczyków wspomagała w patrolowaniu przybrzeżnych wód Arabia Saudyjska. Rebelianci uzyskali zbrojne wsparcie niektórych klanów, inne klany przyłączyły się z kolei do walk po stronie armii rządowej. O ile separatysty na południu kraju¹⁴ i rebelianci na północy budzili największy niepokój jemeńskich władz, to zaniepokojenie Zachodu wywołują szczególnie terroryści Al-Kaidy, którzy próbują uczynić z Jemenu swój bastion. Według szacunków władz w Sanie na terytorium kraju może przebywać od 300 do 500 terrorystów. Trudno jednak tę liczbę zweryfikować. Po ciosach, jakie saudyjskie siły bezpieczeństwa zadały bojownikom na swoim terenie, ci, którzy nie stracili życia i nie zostali aresztowani, przeważnie zbiegli do Jemenu, gdzie działają także inne sunnickie organizacje ekstremistyczne, jak Kataib Dżund al-Jaman (Brygady Żołnierzy Jemenu) i Ansar al-Hakk fi al-Jaman (Zwolennicy Prawdy w Jemenie). Z Al-Kaidą połączyła się Dżajsz al-Islamijja Aden Abjan. Aresztowany w 2008 r. jej przywódca. Chalid Abd an-Nabi, po spotkaniu z prezydentem Salihem rzekomo zgodził się wspierać siły rządowe w walkach z szyicką rebelią na północy i separatystami na południu, ale po zwolnieniu z więzienia w 2009 r. wrócił wraz ze 170 islamskimi bojownikami do prowincji Abjan, żeby odbudować struktury organizacji, i wezwał do stworzenia na południu Jemenu islamskiego państwa.

Pod koniec grudnia 2009 r. jemeńscy ulemowie zgromadzeni w meczecie Al-Muszd w Sanie ogłosili komunikat, w którym zagrozili wezwaniem do dżihadu w przypadku zagranicznej interwencji wojskowej. Oznajmili, że prowadzenie dżihadu stanie się

¹³ Szyicy w innych krajach solidaryzowali się z rebelią Husich. Przywódca libańskiego Hezbollahu, szejk Sajjid Hasan Nasrallah, oświadczył: *To, co się dzieje w Jemenie, jest bardzo bolesne. Wzywam prezydenta Saliha, aby nakazał zawarcie rozejmu*. Jeden z przywódców irackich szyitów, Muktada as-Sadr, wystąpił z propozycją mediacji, co zostało z oburzeniem odrzucone przez prezydenta Saliha.

¹⁴ Do 1990 r. istniały dwa państwa jemeńskie – konserwatywno-plemienny Jemen Północny ze stolicą w Sanie i Ludowo-Demokratyczna Republika Jemenu ze stolicą w Adenie. Po upadku systemu socjalistycznego w Europie, kiedy Południe nie mogło liczyć na pomoc Moskwy, doszło do ich zjednoczenia. Mieszkańcy Południowego Jemenu czuli się dyskryminowani i w 1994 r. próbowali odzyskać niepodległość. Doszło do krótkiej wojny domowej, w której zwyciężyła Północ. Jednak od kilku lat w południowej części znowu narasta niezadowolenie. Mieszkańcy tego regionu skarżą się na brak udziału ich reprezentacji we władzach, choć to na ich terenie eksploatuje się złoża ropy naftowej. Rząd w Sanie, czerpiąc zyski z wydobycia surowców energetycznych Południa, nie prowadzi tu żadnych inwestycji i nie udziela ekonomicznego wsparcia.

powinnością wszystkich jemeńskich muzułmanów, jeśli ktokolwiek będzie chciał zaatakować lub zająć kraj militarnie. Komunikat podpisało 150 ulemów reprezentujących różne regiony Jemenu. Tekst oświadczenia oznaczał również sprzeciw dostojników religijnych wobec wszelkiej obecności wojskowej, porozumienia wojskowego władz w Sanie i współpracy wojskowej z zagranicą, a także zakładania obcych baz wojskowych na terytorium Jemenu¹⁵. Z kolei Az-Zindani wezwał do dżihadu w obronie Jemenu, jeśli kraj zostanie zaatakowany lub będzie okupowany. Apel o dżihad ponowił w kazaniu podczas piątkowych modłów w jednym z meczetów w Sanie¹⁶. W lutym 2010 r. jemeńska Al-Kaida wezwała somalijskich ekstremistów z organizacji Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin do wspólnych działań zmierzających do obalenia władz w obu krajach i przejęcia kontroli nad Morzem Czerwonym.

W lipcu 2010 r. ukazał się pierwszy numer internetowego magazynu „Inspire”, głównego instrumentu nowej strategii ugrupowania, tzw. *Open Source Jihad*, będącego jednocześnie jednym z najważniejszych środków oddziaływania propagandowego całej Al-Kaidy. *Open Source Jihad* jest stałą rubryką „Inspire”. Każdy magazyn zawiera od 60 do 80 stron z atrakcyjną szatą graficzną. W pierwszym numerze zamieszczono m.in. artykuł na temat wytwarzania ładunków wybuchowych sposobem domowym pt. *Zróbcie bomby w kuchni swojej mamy* oraz zwierzenia amerykańskiego muzułmanina Siddiq Khana, wychowanego w Nowym Jorku, który w 2009 r. wstąpił do jemeńskiej Al-Kaidy¹⁷. W czwartym numerze magazynu (z października 2010 r.) zamieścił on felieton zatytułowany *Jestem dumny z tego, że zdradziłem Amerykę*. Z kolei w piątym numerze, ze stycznia 2011 r., Anwar al-Awlaki wezwał do zabijania Amerykanów, którzy stali się przywódcami „bezbożności”. Dodał, że *Amerykianie, którzy głoszą na rządy prowadzące wojny, zdecydowanie nie są dobrzy. Każdy, kto w jakikolwiek sposób ich rani, służy narodowi muzułmańskiemu*.

Retoryka używana w „Inspire” odwołuje się do obowiązku walki i przyłączenia się do dżihadu. Każde wydanie magazynu jest podzielone na kilka części. Jedna jest poświęcona wiadomościom z pola walki, relacjom terrorystów biorących udział w operacjach bojowych oraz wychwalaniu dokonanych zamachów. Wychwalani terroryści być przykładem do naśladowania. Piszący do „Inspire” autorzy, tacy jak: Osama bin

Abdul Madjid az-Zindani

Źródło: <http://www.yemenpost.net/27/InvestigationAndInterview/2008.htm> [dostęp: listopad 2012].

¹⁵ Waszyngton, Londyn i Paryż zwiększyły w ramach walki z terroryzmem swoją pomoc dla Jemenu, szkoląc tamtejsze jednostki antyterrorystyczne i wojskowe oraz podkreślając, że nie zamierzają wysłać tam sił bojowych.

¹⁶ Az-Zindani zaznaczył, że prawo do samoobrony jest obowiązkiem, oświadczył m.in.: *Od chwili, gdy wróg wprosi się na naszą ziemię i będzie nas okupował, nasza religia nakłada na nas obowiązek dżihadu*.

¹⁷ Siddiq Khan jest Amerykaninem pakistańskiego pochodzenia, urodzonym w 1986 r. w Rijadzie. W USA redagował strony internetowe o podłożu fundamentalistycznym, a gdy zainteresowały się nim amerykańskie władze, uciekł do Jemenu. Tu najprawdopodobniej odpowiada za wydawanie „Inspire” i „Sada al-Malahim” („Odgłosów Krwawych Bitew”). Mają za tym przemawiać m.in. podobny styl i język wskazujące na amerykańskiego redaktora oraz podobne projekty graficzne obu czasopism.

Laden, Ajman az-Zawahiri, Abu Musab as-Suri, Adam Jahja Gadahn i Nasir al-Wuhajsi, krytykowali w swoich publikacjach poczynania USA, Arabii Saudyjskiej i krajów europejskich. Oprócz wojen w Afganistanie i w Iraku publikacje poruszały również sprawy związane z Jemenem, zakaz zakrywania twarzy przez muzułmanki we Francji, problem globalnego ocieplenia i karykatur proroka Muhammada. W każdym numerze jest wspomniana część *Open Source Jihad*, w której młodzi bojownicy mogą znaleźć instrukcje dotyczące budowania bomb, przeprowadzania ataku z użyciem samochodu, posługiwania się AK 47 itp.

W „Inspire” podejmuje się również problem osób wyjeżdżających do obozów szkoleniowych. Autorzy starają się przede wszystkim przekonywać chętnych do pozostawania w krajach zamieszkania i przeprowadzenia ataków na miejscu, ponieważ tam właśnie można zadać bardziej dotkliwe ciosy z propagandowego punktu widzenia. Podróż natomiast może zwrócić na nich uwagę władz. Jeśli jednak ktoś mimo wszystko zdecyduje się wyjechać, to w „Inspire” znajdzie porady, jak się do takiego wyjazdu przygotować. Ponadto pojawiają się komentarze dotyczące wydarzeń zarówno bieżących, jak i dawnych. Autorzy przypomnieli na przykład sprawę karykatur proroka Muhammada, jakie ukazały się w duńskiej gazecie „Iyllands-Posten” w końcu 2005 r. Podkreślili, że sprawa nie jest zakończona i zastrzeżli sobie prawo do odwetu. Nawiązując do bieżących wydarzeń, wyrazili również radość z obalenia prezydenta Egiptu Hosniego Mubaraka, prezydenta Tunezji Zajna al-Abidina Ben Alego i rebelii w Libii. Często motywem ilustracyjnym w magazynie są zdjęcia Nowego Jorku i Waszyngtonu. To mogłoby wskazywać, jaki cel terroryści uznali za podstawowy oraz dla jakiego odbiorcy przeznaczony jest magazyn.

W październiku 2010 r. członkowie jemeńskiej Al-Kaidy nadali na adres dwóch synagog w Chicago przesyłki zawierające ładunek pentrytu ukryty w drukarkach komputerowych. Przesyłki przeszły kontrolę na lotniskach i zostały wykryte dopiero 29 października w trakcie międzylądowań samolotów transportowych należących do firm FedEx i UPS w Dubaju i Wielkiej Brytanii. Wykrycie bomb było możliwe dzięki zeznaniom „skruszonego” terrorysty, Dżabira al-Fajfiego, byłego więźnia Guantanamo. Po wyjściu na wolność i przejściu saudyjskiego programu resocjalizacji Al-Fajfi pojechał do Jemenu, gdzie przystąpił do Al-Kaidy. W połowie października 2010 r. niespodziewanie zgłosił się do saudyjskiej ambasady w Jemenie, prosząc o szansę powrotu do kraju i przekazując szczegółowe informacje na temat działalności Al-Kaidy w Jemenie. Ustalono, że głównym konstruktorem bomb organizacji jest Saudyjczyk Ibrahim Hasan al-Asiri alias Abu Salih¹⁸, który miał skonstruować ładunki wybuchowe dla Abdulmutalaba oraz swego brata Abdullaha Hasana al-Asiriego i ostatnie urządzenia w drukarkach

Anwar al-Awlaki

Źródło: <http://www.thenewstribes.com/2011/05/07/%E2%80%98abortive-drone-attack%E2%80%99-on-yemen-al-qaeda-head-anwar-al-awlaki/>
[dostęp: listopad 2012].

¹⁸ W 2008 r. Al-Asiri, wraz z młodszym bratem, którego wciągnął w szeregi Al-Kaidy, zbiegł z Arabii Saudyjskiej do Jemenu po tym, jak trafił na sam szczyt listy 85 najbardziej poszukiwanych osób podejrzewanych o działalność terrorystyczną.

komputerowych, których nie wykryły skanery na lotniskach. Pojawiły się hipotezy, że za katastrofą samolotu UPS, do której doszło 3 września 2010 r. po starcie z lotniska w Dubaju, również stoi Organizacja Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim. W oświadczeniu zamieszczonym na stronie internetowej organizacja ta wzięła na siebie odpowiedzialność za tę katastrofę¹⁹.

W tematycznym numerze magazynu „Inspire” Al-Kaida nazwała proceder wysyłania materiałów wybuchowych ukrytych w przesyłkach nadawanych drogą lotniczą operacją „Wykrwawienie” („Krwotok”). Przy bardzo niskich kosztach operacji (około 4200 dolarów), osiągnięto kilka celów jednocześnie: zakłócono ruch powietrzny nad połową świata, wprawiono w popłoch biznesowe giganty z branży transportowo-pocztowej, postawiono na nogi służby bezpieczeństwa w kilkudziesięciu krajach. „Inspire” szczegółowo informował czytelników o technologii i taktyce, jakie zostały wykorzystane przy próbach przeprowadzania zamachów terrorystycznych udaremnionych przez służby w Dubaju i w Wielkiej Brytanii²⁰. W magazynie znalazły się fotografie sprzętu, który został wysłany do USA: zarówno drukarek, jak i egzemplarza powieści *Wielkie nadzieje* pióra Karola Dickensa. Ten literacki dodatek miał podkreślać oczekiwania, jakie bojownicy Al-Kaidy wiązali ze swoim przedsięwzięciem. „Inspire” poinformował: *Żeby powalić Amerykę na kolana, nie musimy dokonywać wielkiego ataku. W takim środowisku obaw o bezpieczeństwo, jakie zalały Amerykę, jest w pełni możliwe dokonywanie mniejszych ataków, do których potrzeba będzie mniej ludzi i czasu, a w ten sposób możemy ominąć bariery bezpieczeństwa, jakie Ameryka z takim trudem wznosiła*. Pomysłodawcą i wykonawcą akcji umieszczania w samolotach podejrzanych paczek jest Egipcjanin Sajf al-Adil wyznaczony podobno w październiku 2010 r. przez Osamę bin Ladena na dowódcę frontu zachodniego Al-Kaidy, obejmującego Europę i Amerykę. Strategia Al-Adila nazwana „tysiącem drobnych cięć” ma polegać na przeprowadzaniu licznych, niekoniecznie wielkich operacji zbrojnych i terrorystycznych na Zachodzie. Chodzi w nich o stworzenie w społeczeństwie wrażenia, że wojna z Al-Kaidą jest nie do wygrania. Pod koniec 2010 r. podejrzane paczki w samolotach wywołały alarmy na lotniskach w USA i Europie. Znajdowano je w samolotach transportowych i w poczcie kurierskiej z Jemenu i Grecji do USA, Wielkiej Brytanii, Niemiec i Włoch.

Po zabiciu Osamy bin Ladena przez amerykańskich żołnierzy w nocy z 1 na 2 maja 2011 r. Al-Wuhajsi ostrzegł Stany Zjednoczone w komunikacie opublikowanym na stronie internetowej ekstremistów, że po śmierci lidera Al-Kaidy najgorsze dopiero nadejdzie. Powiedział m.in.: *Amerykanie zabili szejka, jednak powinni wiedzieć, że żar dżihadu nasili się obecnie bardziej niż za jego życia. Niech wam się nie zdaje, że sprawa jest zakończona, najgorsze jest jeszcze przed wami. To, co was czeka, będzie intensywniejsze i niebezpieczniejsze. Będziecie gryźć palce i jeszcze tęsknić za czasami szejka*. Organizacja Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim nie zadeklarowała jednak wierności nowemu przywódcy organizacji, Ajmanowi az-Zawahiriemu, uzależniając złożenie przysięgi od włączenia jemeńskich i saudyjskich przedstawicieli do ścisłego kierownictwa i samodzielnego decydowania o prowadzeniu operacji zbrojnych i celach ataków. Do-

¹⁹ Firma nie posiada niezależnego potwierdzenia przyczyn katastrofy Boeinga 747 lecącego do Niemiec, który spadł do morza chwilę po starcie z lotniska w Dubaju, po tym jak pilot zgłosił pożar w kokpicie.

²⁰ Organizacja tych zamachów była bardzo prosta. Terrorysty wysłali do USA dwie paczki zawierające drukarki komputerowe. W pojemnikach na toner ukryto materiały wybuchowe. Autorzy magazynu napisali: *Dwa aparaty komórkowe Nokia, po 150 USD każdy, dwie drukarki HP, po 300 USD każda, plus koszty dostawy, transportu i inne dodatkowe wydatki sumują się do kwoty 4200 USD. Tyle właśnie kosztowała nas cała operacja „Wykrwawienie”*.

Mapa Jemenu. Kolorem pomarańczowym oznaczono tereny, na których w 2011 r. odnotowano największą aktywność Al-Kaidy.

Źródło: <http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2010/0115/Why-one-Yemen-provincial-governor-says-he-can-t-fight-Al-Qaeda>
[dostęp: listopad 2012].

piero w lipcu fora internetowe rozpowszechniły materiał wideo, na którym Al-Wuhaj-szi złożył oficjalnie przysięgę wierności (*baja*) Az-Zawahiriemu. W nagraniu wyprodukowanym przez medialną komórkę organizacji zobowiązał się, w imieniu swoim i bojowników, do wykonywania rozkazów nowego przywódcy organizacji. Potępił też amerykańskie naloty na cele w Jemenie i zapowiedział kontynuację walki zbrojnej, aż do zaprowadzenia szariatku na całym globie.

Zwracając się do najmłodszych, Al-Kaida wyprodukowała krótkometrażowy film animowany, który opowiada historie o proroku Muhammadzie, świętych wojnach i zachodnich wrogach islamu. Na współczesnych obrazach przedstawiono chłopców ubranych w mundury wojskowe, którzy uczestniczą w atakach, zabójstwach „niewiernych” i w spiskach. Nieco wcześniej opublikowano w internecie magazyn dla kobiet „Asz-Szamikha” („Kobieta Dostojna”) zawierający porady na temat makijażu i zachowania wstrzemięźliwości seksualnej.

Sytuacja w Jemenie skomplikowała się po wybuchu antyrządowych demonstracji w lutym 2011 r. Do powstania Husich na północy kraju i rebelii na południu Jemenu wspieranej przez Al-Kaidę dołączyły wystąpienia ludności i części zrewoltowanych od-

działów wojskowych. Siły rządowe były więc zmuszone walczyć na trzech frontach. Abu Sufjan al-Azdi, jeden z przywódców miejscowej Al-Kaidy, wezwał sunnitów w Jemenie do walki zbrojnej z Husimi. W jego ocenie ich rebelia realizowała politykę ekspansji szyickiego reżimu w Teheranie na ziemi arabskie. Al-Azdi skrytykował też władze w Sanie za działania mające na celu rozbrojenie społeczeństwa. Jego zdaniem konfiskata broni pozbawia sunnitów możliwości obrony przed atakami Husich. Wezwał też libańskich sunnitów do zbrojnego przeciwstawiania się rosnącej szyicko-chrześcijańskiej dominacji w regionie Bliskiego Wschodu. Argumentował, że obalenie w połowie stycznia 2011 r. rządu Saada Hariiego i powstanie nowego rządu w Bejrucie wspieranego przez szyickie partie Hezbollah i Amal oraz chrześcijański Wolny Ruch Patriotyczny i Marada, jest bezpośrednim zagrożeniem dla społeczności sunnickiej w Libanie.

W maju przeciwko prezydentowi Alemu Abdullahowi Salihowi zbuntowała się część plemion z konfederacji Haszid, na czele z Sadikiem al-Ahmarem, synem Abdullaha al-Ahmara (zmarłego w 2007 r.), byłego szefa partii Al-Islah (Reforma). W dniu 3 czerwca 2011 r. podczas szturm opozycjonistów na pałac prezydencki pocisk artyleryjski uderzył w plac przed meczetem pałacowym. Zginęło trzech ochroniarzy głowy państwa, a prezydent, premier – Ali Muhammad Mudżur, i przewodniczący izby wyższej jemeńskiego parlamentu – Abdelaziz Abdul Ghani odnieśli obrażenia. Po ataku zostali przetransportowani na leczenie do Arabii Saudyjskiej. Wzrost zagrożenia zmusił siły amerykańskie do prowadzenia tajnych operacji w Jemenie z udziałem samolotów bezzałogowych i żołnierzy jednostek specjalnych. W jednej z takich operacji na początku czerwca 2011 r. zginął Abu Ali al-Harisi, jeden z przywódców siatki terrorystycznej Al-Kaidy, i jego siedmiu współpracowników²¹. Przewidując upadek prezydenta Saliha, Amerykanie nawiązali kontakty z działaczami jemeńskiej opozycji w celu współpracy w walce z terroryzmem²². Przywódcy opozycji stwierdzili, że operacje przeciwko Al-Kaidzie powinny być kontynuowane niezależnie od tego, kto sprawuje władzę w Sanie.

Pod koniec maja 2011 r. Al-Kaida i związani z nią islamscy bojownicy z organizacji Ansar asz-Szari'a zajęli miasto Zindżibar, stolicę prowincji Abjan na południu Jemenu. Po czterech miesiącach antyprezydenckich protestów w Jemenie prowincja ta, która stała się bastionem Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim, wymknęła się spod kontroli państwa. Sukces ekstremistów był możliwy dzięki wycofaniu części sił rządowych w celu obrony pozycji władz w Sanie. Próby odbicia Zindżibaru przez siły rządowe przyniosły wiele ofiar po obu stronach konfliktu. W czerwcu 2011 r. ekstremiści zaatakowali więzienie w mieście Mukalla nad Zatoką Adeńską. Udało im się uwolnić 40 bojowników Al-Kaidy. Tego samego miesiąca doszło do walk w Adenie, w których zginęło 11 osób, a 35 zostało rannych, w tym wielu funkcjonariuszy sił bezpieczeństwa. Dwa dni później (29 czerwca 2011 r.) w ciężkich walkach w pobliżu Zindżibaru zginęło 26 jemeńskich żołnierzy i 17 bojowników Al-Kaidy. Bitwa toczyła się o kontrolę nad stadionem

²¹ Abu Ali al-Harisi był przywódcą Al-Kaidy w prowincji Szabwa. Oprócz niego zginęli m.in.: Amar Abad al-Waeli, Abu Ajman al-Masri, Ali Salih Farhan (kierował Al-Kaidą w prowincji Marib) i Mabchut Ali Dżaber asz-Szuwani.

²² W połowie czerwca 2011 r. ponad 100 wpływowych duchownych i przywódców plemiennych we wspólnym oświadczeniu wezwało do ustąpienia prezydenta Jemenu, żądając wyborów przed upływem 60 dni. Jednym z jego sygnatariuszy był Abdul Madżid az-Zindani, duchowy przywódca opozycyjnej partii islamskich fundamentalistów Al-Islah (Reforma) i najbardziej wpływowy duchowny Jemenu. Wśród osób, które odwróciły się od Saliha, znaleźli się najwyżsi dowódcy wojskowi, potężni przywódcy plemienni oraz członkowie rządzącej partii prezydenckiej. Wielu z nich przyłączyło się do opozycji w proteście przeciwko śmierci antyrządowych demonstrantów z rąk sił bezpieczeństwa.

wykorzystywanym do dostarczania drogą powietrzną aprowizacji dla wojska. Kontrolę nad tym obiektem przejęli ekstremiści. W połowie lipca armia rozpoczęła ofensywę przeciwko Al-Kaidzie w prowincji Abjan. Po początkowych sukcesach w sierpniu wojsko znów zaczęło ustępować bojownikom. Rząd utracił kontrolę nad miastami Szukra i Wade. W rękach ekstremistów pozostały również miasta Zindżibar, Lawdar i Dżaar. Podczas walk zginął domniemany lider Al-Kaidy w prowincji Abjan – Hasan Basanbol alias Abu Issa. Zabito też dowódców wojskowych – Awada Muhammada, Saliha asz-Szabwaniego i Ajada asz-Szabwaniego. W dniu 30 września 2011 r., w wyniku nalotu amerykańskiego samolotu bezzałogowego zginęli: Anwar al-Awlaki oraz Ibrahim Hasan al-Asiri – główny konstruktor bomb w jemeńskiej Al-Kaidzie. Ich śmierć ekstremiści potwierdzili 10 października, a cztery dni później podczas nalotu samolotów bezzałogowych USA w prowincji Szabwa zginęło siedmiu bojowników Al-Kaidy, w tym syn Anwara al-Awlakiego – Abd ar-Rahman. Po śmierci wymienionych osób jednym z liderów Al-Kaidy w Jemenie został Sulejman Hasan Awad alias Osama al-Abi²³.

W 2011 r. Al-Kaida powiększyła zasięg swoich wpływów na południu Jemenu, wykorzystując słabość władz centralnych oraz chaos w kraju, w którym gospodarka jest w stanie zapaści, a armia jest podzielona wewnątrz na skutek protestów przeciwko rządowi Alego Abdullaha Saliha. Pod kontrolą organizacji znalazły się prowincje Abjan, Szabwa i część Hadramawt. W działaniach zbrojnych Al-Kaida była aktywnie wspierana przez Ansar asz-Szari'a. Pod koniec 2011 r. bojownicy organizacji zbliżyli się do miasta Rada, stolicy prowincji Al-Bajda, położonego około 160 km na południowy wschód od Sany. Wojska rządowe bezskutecznie starały się odbić z rąk Al-Kaidy miasto Zindżibar. Wśród zabitych ekstremistów byli obywatele Mauretanii, Algierii, Arabii Saudyjskiej, Somalii, Iraku, Nigerii, Maroka i Pakistanu. Udział obco-krajowców w walkach świadczył o założeniu przez Al-Kaidę międzynarodowej bazy w południowym Jemenie.

Jemeńskie skrzydło Al-Kaidy udzielało stałego wsparcia bojownikom Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin walczącym o przejęcie władzy w Somalii. Al-Kaida kierowała tam broń i bojowników, a także organizowała szkolenie w zakresie stosowania materiałów wybuchowych. Zachęcała też kierownictwo Asz-Szabab do atakowania celów poza terytorium Afryki. Informacje te potwierdziły m.in. zeznania jednego z somalijskich bojowników Ahmeda Abdula Kadira Warsamego, zatrzymanego w Zatoce Adeńskiej w kwietniu 2011 r. podczas jego podróży z Jemenu do Somalii i przesłuchanego na pokładzie amerykańskiego okrętu. Trafił on następnie do USA, gdzie stanął przed sądem w Nowym Jorku. Informacje na temat współpracy obu organizacji znajdowały się również na nośnikach cyfrowych znalezionych w domu Osamy bin Ladena w Abbottabad. Dane tekstowe zapisane na dyskach wskazywały, że Bin Laden dążył do wzmocnienia więzi operacyjnych między Organizacją Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim i Asz-Sza-

Ibrahim Hasan al-Asiri

Źródło: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2044128/Chief-bomb-maker-Ibrahim-al-Asiri-killed-Al-Qaeda-boss-Anwar-al-Awlaki.html>
[dostęp: listopad 2012].

²³ Sulejman Hasan Awad został aresztowany na przełomie listopada i grudnia 2012 r. w Zindżibarze.

bab. Dowody potwierdzające powiązania obu ugrupowań zostały zdobyte również przez CIA podczas przesłuchań, którym poddano bojowników Asz-Szabab przetrzymywanych w więzieniu w Mogadiszu.

Organizacja Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim współpracuje również z ekstremistami w innych krajach. Przebywający w Arabii Saudyjskiej Faris al-Maraka, jeden z najbardziej doświadczonych pirotechników organizacji, nawiązał kontakty z przedstawicielami branży pirotechnicznej w Egipcie i Jordanii w zakresie konstruowania zaawansowanych improwizowanych ładunków wybuchowych. Al-Maraka współpracował z Egipcjaninem Abu Jusufem al-Muhadzirem, eksperymentując z nowego typu materiałami wybuchowymi mocowanymi do samochodów za pomocą magnesu. Konstruują oni również ładunki zdolne skutecznie razić pojazdy pancerne. Z Al-Maraką współpracuje również Jordańczyk Hadi al-Irhab. Nabył on znaczne ilości materiałów, które mają posłużyć do produkcji IED²⁴. Al-Maraka planował udanie się do Jemenu w okolice miasta Bani Azzam, gdzie z Walidem Chalidem i Muhammadem Muchardzem zamierzał kontynuować prace nad nowymi urządzeniami wybuchowymi. Dąży on do opracowania konstrukcji niewielkich IED kamuflowanych we wkładkach higienicznych dla kobiet, czapkach oraz bateriach aparatów fotograficznych, nad którymi pracował przez kilka miesięcy. Obawiano się, że bojownicy jemeńskiej Al-Kaidy zamierzają skonstruować silnie toksyczną broń biologiczną, uzbrajając bomby w rycynę, bardzo silną truciznę pod postacią proszku. Według CIA Organizacji Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim od ponad roku starała się zdobyć duże ilości oleju rycynowego do wyprodukowania trucizny, którą umieszczoną w bombie można by zdetonować w zamkniętych pomieszczeniach, takich jak centra handlowe, terminale lotnisk albo stacje metra.

Nie ulega wątpliwości, że rozległe i trudno dostępne obszary Jemenu pozbawione efektywnej kontroli ze strony władz centralnych stały się dogodnym miejscem do odbudowy zdolności operacyjnych i planistycznych Al-Kaidy oraz do umacniania się jej struktur w tamtej części świata. Bliskość Somalii i antyzachodniej Erytrei wzmacniały niebezpieczeństwo eskalacji dżihadu. Struktury Al-Kaidy w Jemenie stały się zdolne do przeprowadzenia operacji przeciwko USA i na jej terytorium. Bazy organizacji położone w Jemenie, Somalii czy Sudanie do końca 2011 r. były bardziej atrakcyjne dla terrorystów niż terytorium Afganistanu i Pakistanu, także ze względu na mniejsze zainteresowanie Zachodu tym regionem w dotychczasowym przebiegu wojny z islamskim terroryzmem. Według niektórych opinii południe Półwyspu Arabskiego i Afryka Wschodnia oferują więcej możliwości logistycznych i organizacyjnych w planowaniu operacji terrorystycznych i szkoleniu bojowników globalnego dżihadu²⁵.

²⁴ Między innymi nawóz zawierający azotan potasu, płyn przeciwko zamarzaniu, aceton, chlor, sól potasową, żółta siarkę i wodorotlenek sodu.

²⁵ Latem 2012 r. jemeńskim siłom rządowym wspieranym z powietrza przez amerykańskie samoloty bezzałogowe udało się odzyskać większość terenów w południowych prowincjach opanowanych przez rebeliantów i Al-Kaidę, w tym miasta Zindżibar, Szukrę i Dzar.

TEHRIK-E NIFAZ-E SZARIAT-E MOHAMMADI (RUCH NA RZECZ ZAPROWADZENIA PRAWA PROROKA MUHAMMADA)

Na przełomie lat 80. i 90. XX w. w Pakistanie zaczęły uaktywniać swą działalność różne ugrupowania talibów¹, które walkę z okupacją radziecką zamieniły na religijne radykalizowanie Pasztunów i próby wprowadzania szariat na zajmowanych terenach. Już w 1992 r. (podawana jest również data 1989 r.) dwóch mułłów – Sufi Mohammad i Szer Bahadur – założyło organizację Tehrik-e Nifaz-e Szariat-e Mohammadi skupiającą pakistańskich talibów z dystryktów Badżaur i Malakand, choć w innych rejonach północnego i północno-zachodniego Pakistanu również powoływano organizacje o podobnym charakterze. W 1996 r. powstał Tehrik-e Tulaba (Ruch Talibów), założony przez mułłę Mohammada Rahima (Rahmana) dla talibów należących do grupy klanów z agencji Orakzai², a rok później, pod przywództwem mułły Abdula Hadiego, powstała Ittihad ul-Ulama (Jedność Uczonych Islamskich) w dystrykcie Chajber. Organizacje te wspierały siły rebelianckie w Afganistanie, przede wszystkim pasztuńskich talibów, i walczyły przeciwko pakistańskiemu wojsku rządowym, które prowadziły operacje na zajmowanych przez nie terenach³.

Tehrik-e Nifaz-e Szariat-e Mohammadi okazał się najbardziej aktywny na terenach północnego Pakistanu. Jego przywódca, Sufi Mohammad, po zakończeniu wojny w Afganistanie w 1989 r. wrócił do doliny Swat, gdzie stworzył własną armię. W 1994 r. wzniesił zbrojne powstanie, zajmując w ciągu kilku tygodni cały region z zamiarem utworzenia niezależnego emiratu. Chcąc uniknąć wojny, Islamabad zgodził się na wprowadzenie w tym regionie szariat. Gdy w październiku 2001 r. Amerykanie rozpoczęły działania militarne w Afganistanie, Sufi Mohammad zmobilizował 10 tys. ochotników, którzy przybyli do Afganistanu wspomóc w walce afgańskich talibów. Duża część wysłanych tam przez niego mudżahedinów zginęła, a on sam po powrocie do Pakistanu został skazany na siedem lat więzienia. Więzienie jednak szybko opuścił. Jego ponowne aresztowanie wywołało falę protestów, które zmusiły władze do zwolnienia Sufiego Mohammada z więzienia w kwietniu 2008 r.

¹ Pojęcie talib oznacza ucznia (dosł. poszukujący wiedzy). Talibowie są powszechnie kojarzeni z Afganistanem, ale w XIX i XX w. uczniowie medres uczestniczyli w licznych walkach i powstaniach w Azji i państwach Afryki. Talibowie mogli tworzyć na terenie jednego państwa różne ugrupowania, w zależności od przynależności etnicznej (plemiennej) założyciela (fundatora) sieci medres lub nurtów islamu, z którymi ugrupowania te były związane.

² Agencje (dystrykty) to nazwy jednostek administracyjnych w Pakistanie, na jakie dzielą się Terytoria Plemiennie Administrowane Federalnie (Federally Administered Tribal Areas – FATA). W 2003 r. zgromadzenie (*madżlis*) 18 klanów z agencji Orakzai podjęło decyzję o zakończeniu wewnętrznych waśni i wyruszeniu na wojnę przeciwko USA. Oprócz Orakzai w skład FATA wchodzi sześć innych dystryktów: Waziristan Południowy i Północny, Kurram, Chajber, Mohmand i Badżaur.

³ W okresie rządów Perweza Muszarrafa działania wojsk Pakistanu na terenach graniczących z Afganistanem, mimo nacisków Waszyngtonu, były mało aktywne. Proamerykańska polityka byłego prezydenta Muszarrafa (ustąpił ze stanowiska 18 sierpnia 2008 r.) spowodowała wybuch walk na tych terenach i wywołała w Pakistanie falę zamachów bombowych. Premier Jusuf Reza Gilani i prezydent Asif Ali Zardari do kwietnia 2009 r. byli zwolennikami negocjacji z muzułmańskimi ekstremistami. Amerykanie oskarżali władze Pakistanu nie tylko o brak chęci do podjęcia walki z talibami, lecz także o nieoficjalne sprzyjanie bojownikom. Atakowali więc bazy talibów i miejscowej Al-Kaidy raketami wyrzelnianymi z samolotów bezałogowych. Ofiarami tych nalotów byli często cywile, co jeszcze bardziej podsycalo wrogość wobec państw walczących w Afganistanie, a przede wszystkim wobec USA.

Mulla Fazlullah

Źródło: <http://alaiwah.wordpress.com/2009/09/16/maulana-fazlullah/> [dostęp: listopad 2012].

Przywództwo nad organizacją wraz z siecią meczetów i medres w dolinie Swat przejął zięć Sufiego Mohammada – mułła Fazal Hajat alias Fazlullah. Wśród miejscowych zyskał przydomek „mułła Radio” z powodu rozgłośni radiowej, którą założył i w której wygłaszał kazania wzywające do świętej wojny z niewiernymi i ich sługami. Zabraniał posyłania dziewcząt do szkół, kazał pozamykać zakłady fryzjerskie oraz wypożyczalnie i sklepy z kasetami audio i wideo. Zbuntował młodzież przeciwko kampanii szczepień przeciwko polio, prowadzonej przez rząd i zachodnich lekarzy. Wmawiał mieszkańcom doliny, że szczepienia są spiskiem niewiernych, mającym uczynić muzułmańskie dzieci bezpłodnymi. Złodziejom kazał ucinąć ręce, a przedstawicielom pakistańskich władz, tj. policjantom i żołnierzom – głowy. Na bezgłowych zwłokach pozostawiano kartki z napisem: *Taki los spotka każdego, kto będzie się wysługiwał Amerykanom*. Wzorując się na afgańskich talibach, próbował wysadzić w powietrze siedmiometrową rzeźbę Buddy wykuta w skale w dolinie Swat. Korzystając z bierności pakistańskich władz wprowadzał w życie radykalne reformy na wzór afgańskiego talibanu i wzmacniał swoją władzę. Wzorem radykalnych mułłów z Waziristanu i Badżauru, Fazlullah ukrywał bojowników Al-Kaidy i Islamskiego Ruchu Uzbekistanu oraz szkolił ochotników dżihadu. W lipcu 2007 r. zaczął nawoływać do ogólnego powstania w odwecie za interwencję wojska w Czerwonym Meczecie (Lal Masdzid) w Islamabadzie⁴. W ciągu miesiąca talibowie z organizacji Fazlullaha przeprowadzili ponad 50 zamachów terrorystycznych, w których zginęło kilkaset osób. W październiku 2007 r. do doliny Swat wkroczyło 2500 pakistańskich żołnierzy, którzy w kilku bitwach zostali pokonani, a talibowie przeszli do kontrnatarcia, zajmując wcześniej utracone pozycje. Starszyzna rodowa próbowała nakłonić Fazlullaha i rząd do ugody, ale mułła stwierdził, że będzie rozmawiał tylko wtedy, gdy rząd wypuści z więzienia jego teścia, wycofa z doliny wojsko i ogłosi szariat w całym Pakistanie.

W lutym 2009 r. pakistańscy talibowie odpowiedzieli na apel przywódcy afgańskich talibów mułły Mohammada Omara i przerwali walkę z wojskami rządowymi, zapowiadając połączenie sił w celu prowadzenia dżihadu w Afganistanie. Zawarli oni porozumienie pod nazwą Rada Jedności Mudżahedinów. W jej skład weszły między innymi siły Baitullaha Mehsuda z Waziristanu Południowego (Tehrik-e Taliban Pakistan – Ruch Pakistańskich Talibów), Hafiza Gula Bahadura z Waziristanu Północnego⁵ i mułły Faqira Mohammada. Władze w Islamabadzie zaproponowały zawieszenie broni talibom z do-

⁴ W dniach od 3 do 10 lipca 2007 r. pakistańscy ekstremiści okupowali Czerwony Meczet, domagając się ustąpienia prezydenta Perweza Muszarrafa i wprowadzenia w Pakistanie szariatu. Okupację zakończył szturm pakistańskiego wojska, w którego wyniku zginęło około 100 ekstremistów i 8 żołnierzy. Abdul Raszid Ghazi był dowódcą obrony muzułmańskiej świątyni. Jego bratu, Abdulowi Azizowi Ghaziemu, udało się zbiec z obłożonej siedziby w przebraniu kobiety.

⁵ W lutym 2006 r. Siradžuddin Haqqani ogłosił utworzenie w Waziristanie Północnym Islamskiego Emiratu Waziristanu.

liny Swat. Fazlullah ogłosił przyjęcie rozejmu i ogólne zasady pokojowej ugody z rządem. Zgodnie z tym porozumieniem władze wyraziły zgodę na ustanowienie islamskiej struktury sądowniczej na terenie Malakandu i Kohistanu oraz na utworzenie najwyższego sądu szariackiego dla regionu Swat, co miało spowodować uniezależnienie się od jurysdykcji najwyższego sądu szariackiego w Peszawarze (stolica Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej)⁶. W zamian za wprowadzenie szariatu talibowie mieli złożyć broń, rozwiązać oddziały bojowników, zlikwidować posterunki na drogach i patrole policji obyczajowej. Działania te miały najprawdopodobniej zmierzać w kierunku uzyskania regionalnej autonomii⁷.

Przeciwko porozumieniu z talibami wystąpiła część pakistańskich polityków, a także USA, UE i władze Afganistanu. Istniało bowiem niebezpieczeństwo, że w Pakistanie zostanie utworzona enklawa, w której bez przeszkód będą mogły się poruszać zbrojne oddziały talibów i Al-Kaidy. W kwietniu 2009 r. kilkuset talibów zajęło sąsiadujący z doliną Swat dystrykt Buner i część dystryktu Dir, gdzie wprowadzali swoje rządy. Sufi Mohammad ogłosił, że celem talibów i wszystkich Pakistańczyków powinno być wprowadzenie w całym kraju szariatu. Dodał również, że demokracja i wybory, a także świeckie sądy są sprzeczne z islamem, a więc powinny być zniesione. Z kolei rzecznik Tehrik-e Nifaz-e Szariat-e Mohammadi Muslim Khan oświadczył, że bojownicy z doliny Swat uważają Zachód za swojego śmiertelnego wroga, a Osamę bin Ladena za brata, i gdyby potrzebował, chętnie udzieliliby mu u siebie gościny.

Władze USA zaniepokojone postęпами talibów wywarły nacisk na prezydenta Pakistanu podczas jego wizyty w Waszyngtonie na początku maja 2009 r., aby Islamabad podjął skuteczne działania wojskowe przeciwko talibom. Operacje wojskowe w dystryktach Buner, Dir, Malakand, Badżaur i w dolinie Swat doprowadziły z jednej strony do wycofywania oddziałów ekstremistów, a z drugiej wywołały olbrzymią falę uchodźców, których liczbę oceniano na około 2 mln ludzi. Talibowie z doliny Swat, na czele z mułłą Fazlullahem, schronili się na terenie Waziristanu Północnego, gdzie prawdopodobnie doszło do spotkania Fazlullaha z Mehsudem, przywódcami Al-Kaidy i afgańskich talibów. Nie można wykluczyć, że celem spotkania było rozpatrzenie

● Tereny opanowane przez Tehrik w 2009 r.

Źródło: http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/from_our_own_correspondent/8130385.stm [dostęp: listopad 2012].

⁶ W kwietniu 2010 r. zmieniono nazwę Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej na Chajber Pachtunchwa.

⁷ W XIX w. podwaliny pod islamskie państwo w dolinie Swat położył Abdul Ghafur (1794–1877). Miało ono ponadplemienny charakter, było teokratyczne i scentralizowane. Na jego czele stał przywódca noszący tytuł *amir-e szariat*. Sam Ghafur nie zgodził się na przejęcie rządów w Swacie, przekazując władzę jednemu z przywódców plemiennych. W nowo powstałym państwie został wprowadzony porządek religijny i społeczny, który był oparty na szariacie i idei duchowego przywódcy. Jego wpływy sięgały daleko poza granice doliny Swat i obejmowały cały północno-wschodni Afganistan. Po śmierci Ghafura powróciły dawne waśnie i spory. Nie oznaczało to jednak porzucenia jego idei. Po latach walk, w 1917 r., władzę przejął jego wnuk, Badszah, a państwo w 1926 r. zostało oficjalnie uznane przez Indie Brytyjskie.

nie możliwości wycofania ich sił do Afganistanu. W lipcu 2009 r. władze ponownie aresztowały Sufiego Mohammada pod zarzutem prowadzenia działalności agitacyjnej w dolinie Swat.

Do końca 2009 r. siłom rządowym udało się wyprzeć talibów z doliny Swat, przywrócić częściowo porządek i przekonać uciekinierów do powrotu. Mułła Fazlullah wycofał się ze swoimi zwolennikami w góry. Od czasu do czasu atakował posterunki wojskowe. Informacje o jego śmierci okazały się nieprawdziwe (został ranny w jednej z potyczek). W październiku 2009 r. zginął natomiast mułła Nizar, znany jako Ghazi Baba, najbliższy współpracownik Fazlullaha. Udało się również aresztować Muslima Khana, rzecznika miejscowych talibów, oraz kilku ich dowódców, m.in. Mahmuda Khana, Fazala Ghaffara, Abdula Rahmana i Sartadza. Afgańskie władze usiłowały też ustalić prawdziwość doniesień, według których Fazlullah miał znajdować się w grupie siedmiu bojowników zabitych na początku marca 2011 r. podczas starć z siłami bezpieczeństwa we wschodnioafgańskiej prowincji Nuristan. Doniesienia te okazały się jednak nieprawdziwe, w lipcu 2011 r. bowiem audycje Fazlullaha pojawiły się na falach radia talibów nadającego programy w języku paszto. W audycjach tych są emitowane m.in. propagandowe pieśni oraz groźby pod adresem miejscowych komitetów pokojowych, które pomagały siłom bezpieczeństwa w operacjach oczyszczania przygranicznych rejonów z oddziałów Tehrik-e Taliban Pakistan.

Potwierdziły się natomiast informacje na temat nowych baz bojowników mułły Fazlullaha założonych w 2011 r. na terenie afgańskich prowincji Kunar i Nuristan. Z tej pierwszej prowincji do końca 2011 r. nadawała programy jego stacja radiowa. Emitowane były m.in. pieśni propagandowe i pogróżki pod adresem lokalnych komitetów pokojowych. Afgańskie władze zaprzeczały obecności członków Tehrik-e Nifaz-e Szariat-e Mohammadi na swoim terytorium, z którego przeprowadzali akcje zbrojne w Pakistanie. Oprócz Fazlullaha w Afganistanie znalazło schronienie również dwóch innych przywódców ugrupowania: Abdul Wali i Hakimullah. Na początku czerwca 2011 r. ich oddział liczący kilkuset bojowników przekroczył granicę i na terenie dystryktu Dir stoczył trzydniową walkę z pakistańskimi siłami bezpieczeństwa, zanim wojska rządowe zdołały wyprzeć ich z powrotem na terytorium Afganistanu. W walkach zginęło ponad 30 członków pakistańskich sił bezpieczeństwa. Ekstremiści uprowadzili też w Dir 16 policjantów, a następnie ich rozstrzelali. Film z egzekucji został zamieszczony w internecie. Nagranie przedstawiało ustawionych w szeregu policjantów oraz stojących naprzeciwko nich bojowników z zasłoniętymi twarzami, którzy następnie oddali długą serię strzałów w kierunku zatrzymanych, dobijając leżące na ziemi ofiary. Przed egzekucją jeden z terrorystów oświadczył, że policjanci zostali oskarżeni o zabicie sześciorga dzieci z doliny Swat. Nagranie zostało upublicznione na portalu LiveLeak.

TEHRIK-E TALIBAN PAKISTAN (RUCH PAKISTAŃSKICH TALIBÓW)

W 2001 r. USA nie zdołały pokonać Al-Kaidy i afgańskich talibów, co pozwoliło obu grupom schronić się na przygranicznych terenach klanowych stanowiących strefę buforową pomiędzy Afganistanem i Pakistanem, zamieszkałych przez kilka milionów Pasztunów. Pakistańscy Pasztuni, którzy w latach 90. XX w. walczyli u boku afgańskich talibów, stali się bardziej radykalni i lepiej uzbrojeni. Pod rządami prezydenta Perweza Muszarrafa¹ armia pakistańska próbowała walczyć z Al-Kaidą, ale nie z afgańskimi talibami. Islamabad wspierał ich w latach 90. XX w., a po 2001 r. ich obecność uznano za sprzyjającą okoliczność w przypadku opuszczenia Afganistanu przez siły amerykańskie. Ponadto afgańscy i pakistańscy talibowie byli postrzegani jako potencjalny i użyteczny instrument w działaniach przeciwko Indiom, zarówno w walce o Kaszmir, jak i w powstrzymaniu wzrostu wpływów Indii w Kabulu.

Prezydent USA George W. Bush początkowo akceptował tę strategię, nakłaniając Islamabad do działań przeciwko Al-Kaidzie i tolerując jednocześnie jego bezczynność w kwestii zagrożenia ze strony talibów. W 2003 r. zradykalizowani pasztuńscy przywódcy plemienni w FATA² zaczęli organizować własne grupy zbrojne (tzw. *laszkary*) i realizować polityczny program „wyzwolenia” Pakistanu oraz utworzenia państwa Pasztunów. W tym samym czasie afgańscy talibowie wznowili powstanie we współpracy z pakistańskimi Pasztunami i – zgodnie z medialnymi informacjami, które nigdy nie zostały potwierdzone przez pakistańskie władze – wywiadem wojskowym ISI, który miał tolerować przepływ broni i ludzi z FATA i Beludżystanu do Afganistanu. Dopiero latem 2004 r., kiedy talibowie zintensyfikowali ataki na siły amerykańskie w Afganistanie, Waszyngton zmusił Muszarrafa do skierowania wojsk do FATA. Pakistańska armia ponosiła jednak kolejne porażki, a po każdym niepowodzeniu podpisywano z talibami porozumienie pokojowe, które pozwalało im umocnić swoją pozycję na tym terenie.

W grudniu 2007 r. około 40 ugrupowań talibów i różnych plemiennych *laszkarów* połączyło się w Tehrik-e Taliban Pakistan – TTP pod dowództwem charyzmatycznego Baitullaha Mehsuda z Waziristanu Południowego. Ten bliski sojusznik Al-Kaidy i afgańskich talibów najprawdopodobniej stał za zamordowaniem Benazir Bhutto w grudniu 2007 r. i dziesiątkami samobójczych zamachów w Pakistanie. Zastępcami szefa TTP byli początkowo: Hakimullah Mehsud, Faqir Mohammad i Hafiz Gul Bahadur. Odpowiedzialnym za szkolenie zamachowców samobójców, w tym dzieci, był Qarim Hussain. Na początku 2008 r. Baitullah Mehsud miano-

Baitullah Mehsud

Źródło: [http://en.wikipedia.org/wiki/Baitullah Mehsud](http://en.wikipedia.org/wiki/Baitullah_Mehsud)
[dostęp: listopad 2012].

¹ Generał Perwez Muszarraf objął władzę w październiku 1999 r. w wyniku wojskowego przewrotu. Został zmuszony do ustąpienia ze stanowiska w sierpniu 2008 r.

² W skład FATA wchodzi siedem autonomicznych pasztuńskich krain (agencje, dystrykty) Pakistanu: Waziristan Południowy, Waziristan Północny, Kurram, Orakzai, Chajber, Mohmand i Badżaur.

Hakimullah Mehsud

Źródło: <http://nsarchive.wordpress.com/2012/02/13/assassinating-our-way-to-a-better-taliban/>
[dostęp: listopad 2012].

wał jednego ze swoich najbardziej zaufanych komendantów – Hakimullah Mehsuda – emirem dystryktów Kurram, Orakzai i Chajber. Hakimullah próbował doprowadzić do utworzenia strategicznego partnerstwa w dystrykcie Chajber z lokalnymi przywódcami plemiennymi – Mangalem Baghem i Hadżim Namdarem. Przejęcie wpływów w tej części Pakistanu okazało się jednak trudne, głównie ze względu na brak poparcia dla działalności ruchu talibów ze strony starszyzny klanu Afridi. Większa część dystryktu Chajber jest bowiem kontrolowana przez wywodzącego się z tego klanu Mangala Bagha, który stoi na czele grupy Laszkar-e Islami (Armii Islamu). Ustanowił on równoległy system administracyjny w wielu częściach dystryktu. Odrzucił jakiegokolwiek porozumienie z TTP i podjął próbę wzmocnienia swojej władzy w tym regionie. Wyrazem tego było przyłączenie się Laszkar-e Islami do powstałego w grudniu 2008 r. ugrupowania Muqami Tehrik-e Taliban dowodzonego przez

Hafiza Gula Bahadura, struktury opozycyjnej wobec oddziałów Baitullaha Mehsuda. W mediach pojawiły się opinie, że powstanie Muqami Tehrik-e Taliban było wynikiem strategii pakistańskich służb specjalnych, które usiłowały doprowadzić do podziałów wewnątrz plemion na terenie FATA. Zgodnie z tą tezą ISI miało skłonić Bahadura, jednego z zastępców Mehsuda, do odłączenia się od Tehrik-e Taliban Pakistan i stworzenia nowej organizacji. Konflikt powstał najprawdopodobniej w wyniku sprzeciwu Bahadura wobec rozkazu Mehsuda, który polecił wznowić ataki na oddziały armii pakistańskiej.

W tym samym czasie powstawały również inne odrębne, lecz współpracujące z sobą, grupy dżihadystyczne, niektóre przy radykalnych medresach finansowanych przez Arabię Saudyjską i inne państwa znad Zatoki Perskiej. Latem 2007 r. radykalni mułlowie z grupą swoich fanatycznych zwolenników zajęli Czerwony Meczet w Islamabadzie i ogłosili zamiar wprowadzenia w stolicy szariat. Rząd Muszarrafa nie interweniował wcześniej, kiedy ruch ten liczył zaledwie kilkunastu aktywistów. Sześć miesięcy później setki uzbrojonych bojowników, w tym pasztuńskich talibów, Kaszmirczyków i członków Al-Kaidy, stoczyło z armią trzydniową bitwę, w której zginęło ponad 100 osób. Ekstremiści, którzy przeżyli, ślubowali zemstę. Uciekli do Baitullaha Mehsuda w FATA, gdzie zaczęli stanowić trzon nowej grupy organizującej samobójcze zamachy.

W styczniu 2008 r. pakistańska armia w odpowiedzi na ataki na posterunki i konwoje wojskowe rozpoczęła operację „Zalzal” („Trzęsienie ziemi”). W maju zaatakowano siedzibę talibów Mehsuda w Spinkai. W ręce pakistańskich żołnierzy wpadły wówczas dokumenty świadczące o tym, że w tym mieście działał zorganizowany przez Qarima Hussaina ośrodek szkoleniowy dla dzieci – przyszłych zamachowców. Początkowo przypuszczano, że Hussain zginął podczas ataku na miasto. Okazało się jednak, że uniknął on śmierci i latem 2008 r. odbudował sieć ośrodków szkoleniowych. Spinkai było jednym ze 157 obozów szkoleniowych talibów i jedną z 400 ich siedzib na terenie ówczesnej Północno-Zachodniej Prowincji Granicznej. W 2008 r. Al-Kaida i talibowie przeprowadzili w Pakistanie 61 samobójczych zamachów, w których zginęło około 890 osób, a około 2100 zostało rannych. W 2009 r. liczba zamachów terrorystycznych wzrosła ponad dwukrotnie.

Sojusz talibskich ugrupowań szybko się rozpadł na oddziały, które różniły się podejściem do walki z Amerykanami i pakistańskim rządem. Na czele jednej z frakcji talibów stanęli mułlowie: Hafiz Gul Bahadur i Nazir Ahmed. Obaj reprezentują plemię Wazirów będące w konflikcie z Mehsudami, których reprezentuje Baitullah Mehsud. Część pakistańskich talibów przychyliła się do wezwań afgańskich radykałów przekonujących, że nie należy toczyć wojny z Pakistanem, lecz zjednoczyć siły do walki z Amerykanami. Według nich prowadzenie wojny z Pakistanem jest szkodliwe nie tylko dlatego, że pochłania siły, lecz także dlatego, że pozbawia talibów naturalnego sprzymierzeńca. Inni pakistańscy talibowie, jak na przykład Baitullah Mehsud, przyznali rację przywódcom Al-Kaidy nawołującym do globalnego dżihadu, w którym pozostające w sojuszu z USA pakistańskie państwo jest takim samym wrogiem, jak Stany Zjednoczone. Talibowie z Dara Adam Khel i Kohatu zaczęli przyjmować w swe szeregi uzbeckich mudżahedinów i uchodźców wypędzonych przez sprzymierzonych z afgańskimi talibami Pasztunów z Waziristanu Północnego³. Latem 2008 r. w okolicach Dara Adam Khel i Kohatu toczyły się zacięte walki pomiędzy miejscowymi talibami i pakistańskim wojskiem. Do niewoli trafiło wówczas wielu islamskich ekstremistów. Pozostali, na czele z Tariqem i Arifem Afridi, ukryli się w Kohacie. Najprawdopodobniej to związani z nimi bojownicy uprowadzili 28 września 2008 r. w wiosce Pind Sultani polskiego geologa Piotra Stańczaka, który został zabity 7 lutego 2009 r.⁴ Talibowie porwali również m.in. dwóch chińskich pracowników sieci telefonii komórkowej⁵, Abdula Khaliqą Farahi, wyznaczonego na ambasadora Afganistanu w Islamabadzie, i irańskiego konsula Heszmatollaha Attarzadeha.

Pod koniec lutego 2009 r. Baitullah Mehsud, oficjalnie naczelny dowódca wszystkich pakistańskich talibów, pogodził się ze swoimi rywalami: mułłą Nazirem Ahmedem i Hafizem Gulem Bahadurem. Zawarli oni przymierze pod nazwą Szura Ittihad ul-Mudżahidin (Rada Jedności Mudżahedinów), której członkowie złożyli przysięgę posłuszeństwa mulle Mohammadowi Omarowi⁶ i prowadzenia walki wyłącznie z Ame-

³ W 2006 r. w Waziristanie Północnym został utworzony Islamski Emirat Waziristanu. Władzę ma tu sprawować Siradzuddin Haqqani, najstarszy syn mułły Dżalaluddina Haqqaniego, przywódcy Haqqani Network (sieci Haqqanich).

⁴ Za uwolnienie Polaka porywacze domagali się wycofania wojsk pakistańskich z pasztuńskich terytoriów oraz wypuszczenia z więzień setki swoich towarzyszy broni. Po jakimś czasie obniżyli liczbę jeńców na wymianę do 60. W ostatnich dniach żądali już tylko uwolnienia czterech–sześciu więźniów oraz okupu. Według niektórych informacji egzekucja Piotra Stańczaka była wynikiem sporu pomiędzy przywódcą głównego nurtu Tehrik-e Taliban Pakistan, Baitullahem Mehsudem, a Qarimem Hussainem, innym dowódcą bojowników. Mehsud domagał się uwolnienia swoich ludzi w zamian za Polaka. Hussain natomiast był zainteresowany uwolnieniem kilku ważnych członków Laszkar-e Dżhangwi (Armii Dżhangwi) i uzbeckiego bojownika. Dzień przed egzekucją Baitullah Mehsud przysłał swoich ludzi po zakładnika, ale grupa Hussaina nie zgodziła się wydać Polaka i dzień później ścięła mu głowę. W lutym 2011 r. sąd w Islamabadzie oczyścił Attę Ullaha Khana z zarzutu zamordowania Stańczaka. Khan nadal przebywa w pakistańskim więzieniu, ponieważ ciąży na nim około 40 innych zarzutów, w tym podejrzenie o dokonanie ponad 20 zabójstw. Podstawą do oczyszczenia go z zarzutu zamordowania polskiego inżyniera był nieprofesjonalnie przygotowany akt oskarżenia. Dowody przeciwko Khanowi były mocne, a on sam podczas śledztwa przyznał się do dokonania wielu przestępstw, także do zamordowania Polaka. Jednocześnie z powodu braku odpowiedzi Pakistanu na sześć wniosków o pomoc prawną warszawska prokuratura zawiesiła śledztwo w sprawie tego zabójstwa.

⁵ Pod koniec 2008 r. jednemu z Chińczyków udało się zbiec z niewoli. Drugi podczas ucieczki złamał nogę i ponownie wpadł w ręce talibów. Został uwolniony w lutym 2009 r.

⁶ Bliski współpracownik mułły Omara, Mohammad Zahir, w wywiadzie opublikowanym 6 czerwca 2008 r. przez jeden z afgańskich tygodników poinformował, że mułła ukrywa się w jednym z meczetów w Kwece, gdzie jest imamem. Przywódca talibów miał całkowicie zmienić swój wygląd, przez co ma być nie do rozpoznania. Zwłaszcza że zachowało się zaledwie kilka jego fotografii z czasów, gdy rządził Afganistanem w drugiej połowie lat 90. XX w. Już pięć lat wcześniej prezydent Hamid Karzaj sugerował, że mułła znalazł

rykanami. Komendanci postanowili, że będą wymieniać się na stanowisku przywódcy i ogłosili, że przerywają wojnę z pakistańskim wojskiem. Także mułła Faqir Mohamad, dowódca talibów w dystrykcie Badżaur, zaproponował pakistańskiemu dowództwu wojskowemu zawieszenie broni⁷. Rozejm przywódców TTP był elementem szerszej umowy z władzami federalnymi w Islamabadzie, w której ramach armia wycofała się

Źródło: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7607998.stm [dostęp: listopad 2012].

również z doliny Swat i dystryktu Malakand, w którym władzę przejęli talibowie mułły Fazlullaha, wprowadzając tam szariat.

Na przełomie lutego i marca 2009 r. doszło jednak do kolejnego rozłamu w tej organizacji. Od głównego nurtu oddzieliła się grupa bojowników znajdujących się wcześniej pod dowództwem Abdullaha Mehsuda⁸. Jako przyczynę wskazywano różnice w interpretacji dżihadu i marginalizację znaczenia byłych podkomendnych Abdullaha Mehsuda. Nowe ugrupowanie, liczące kilkaset osób, przyjęło nazwę Karwan-e Abdullah Mehsud (Grupa Abdullaha Mehsuda). Jej członkowie podjęli działania propagandowe w Waziristanie, wzywając w ulotkach do podjęcia walki z Baitullahem Mehsudem. Na czele separatystów stanął Qari Zainuddin Mehsud, który 23 czerwca 2009 r. został zabity z rozkazu Baitullaha. Niewykluczone, że ten rozłam w TTP przyczynił się do utworzenia Rady Jedności Mudżahedinów. Baitullah Mehsud, świadomy tendencji odśrodkowych, popadł wówczas w konflikt ze swoimi oponentami: Hafizem Gulem Bahadurem i Nazirem Ahmedem. Na początku kwietnia 2009 r. Baitullah Mehsud zagroził atakiem, który *wstrząśnie całym światem*. Celem miał być Waszyngton. Przywódca TTP przyjął też odpowiedzialność za atak terrorystyczny na kompleks akademii policyjnej w Lahore⁹. Lider pakistańskich talibów oświadczył, że zamach ten był odwetem za atak amerykańskich samolotów bezzałogowych na przygraniczne terytoria pakistańskie.

Na początku marca 2009 r. powstał Tehrik-e Taliban Balochistan (Ruch Talibów Beludżystanu). Jego aktywiści twierdzili, że nie mają nic wspólnego z podobnym sojuszem talibów dowodzonym przez Baitullaha Mehsuda. Beludżyjscy talibowie nie ujawnili, jak nazywa się ich przywódca, a występujący w ich imieniu sekretarz przedstawił się jako inżynier Asad. Ogłosił on, że talibowie z Beludżystanu nie zamierzają walczyć z pakistańskim wojskiem (wcześniej na rozkaz mułły Omara podobną deklarację złożyli pasztuńscy talibowie), lecz z zachodnimi wojskami okupującymi Afganistan. Beludżyj-

schronienie w jednym z meczetów w Kwiecie.

⁷ Latem 2009 r., pod naciskiem USA, pakistańskie wojsko wkroczyło do Badżauru. Do momentu zawieszenia broni zginęło tam 1,5 tys. ludzi, a prawie 500 tys. straciło dach nad głową. Drugie tyle stało się uchodźcami w wyniku wojny w sąsiedniej dolinie Swat.

⁸ Abdullah Mehsud alias Nur Alam był jednym z wyższych rangą dowódców talibów w Waziristanie. Dwa lata spędził w więzieniu Guantanamo na Kubie. Zginął w lipcu 2008 r. podczas walki z wojskami pakistańskimi w Zhub w Beludżystanie.

⁹ Dnia 30 marca 2009 r. kilkunastu napastników zaatakowało ośrodek szkolenia kadr policyjnych w Lahore. Doszło do trwającej ponad dziewięć godzin regularnej bitwy pomiędzy policją i wojskiem a terrorystami broniącymi się na terenie ośrodka. Zginęło około 20 osób, a ponad 90 zostało rannych.

scy talibowie, tak jak mułła Omar, sprzeciwili się też samobójczym zamachom, które uważają za obrażę dla islamu. W nowym ugrupowaniu oprócz Beludżów i miejscowych Pasztunów znalazło się też wielu przybyszów z Pendżabu, najbogatszej z pakistańskich prowincji. Talibowie nie działali dotychczas w Beludżystanie, ponieważ – jak się mówiło w Pakistanie – chcieli w ten sposób zapewnić spokój w beludżyjskiej stolicy – Kwiecie. W mieście tym jesienią 2001 r., po inwazji Amerykanów na Afganistan, schronili się niemal wszyscy najważniejsi przywódcy talibów na czele z mułłą Omarem. Pojawienie się talibów w Beludżystanie zapowiadało możliwość rozszerzenia wojny na całe pogranicze afgańsko-pakistańskie i sparaliżowanie szlaku zaopatrzeniowego wojsk NATO z Karaczi przez Kwetę do afgańskiego Kandaharu i Kabulu.

W kwietniu 2009 r. talibowie z doliny Swat złamali rozejm z Islamabadem i zajęli sąsiadujący z ich terytorium dystrykt Buner. Spowodowało to reakcję rządu federalnego naciskanego przez Waszyngton do podjęcia zdecydowanych działań przeciwko talibom. Wojsko wkroczyło do doliny Swat i Waziristanu, a walki z talibami wywołały nową falę uciekinierów, których liczbę szacowano na około 2 mln. Jednocześnie działania wymierzone przeciwko TTP w Waziristanie zwiększyły zagrożenie akcjami odwetowymi talibów przemieszczających się w głąb kraju. Ekstremiści coraz częściej przeprowadzali ataki terrorystyczne z użyciem improwizowanych ładunków wybuchowych i zamachy samobójcze w największych miastach Pakistanu. Przykładem takiej aktywności były ataki w Lahore, Peszawarze i Islamabadzie¹⁰. Do ich zorganizowania przyznał się oddział TTP z dystryktu Orakzai dowodzony przez Hakimullaha Mehsuda, bliskiego współpracownika Baitullaha.

Ofensywa sił rządowych w czerwcu 2009 r. wywołała kolejne ruchy odśrodkowe w organizacji Baitullaha Mehsuda. Posłuszeństwo wymówiła mu grupa Qarięgo Turki-staniego Bhittaniego, który zapowiedział prowadzenie walki przeciwko swojemu dawnemu dowódcy. Przyłączył się on do Karwan-e Abdullah Mehsud i w sierpniu 2009 r. z innym komendantem, Hadżim Tehsilem Khanem, uznał zwierzchnictwo Ikhlasa Khana alias Waziristan Baby nad tą organizacją.

W dniu 5 sierpnia 2009 r. w wyniku nalotu amerykańskiego samolotu bezałogowego zginął Baitullah Mehsud. Podwładni Mehsuda przez dłuższy czas ukrywali jego śmierć¹¹. Za pomoc w ujęciu lub zabiciu Baitullaha Mehsuda Amerykanie oferowali

Piotr Stańczak z nagrania wideo przed egzekucją.

Źródło: http://www.rferl.org/content/Pakistani_Militants_Free_Chinese_Hostage/1493436.html [dostęp: listopad 2012].

¹⁰ W dniu 27 maja 2009 r. zamachowiec samobójca uderzył samochodem wyladowanym materiałem wybuchowym w budynek policji w Lahore. Eksplozja całkowicie zniszczyła posterunek, a także spowodowała zawalenie się ścian sąsiednich budynków. Poważnemu uszkodzeniu uległa m.in. pobliska siedziba wywiadu ISI. Zginęło ponad 30 osób, a około 150 zostało rannych. Zamach ten był trzecim z kolei atakiem, do którego doszło w Lahore w ciągu kilku miesięcy. Z kolei 9 czerwca 2009 r. dokonano terrorystycznego ataku na hotel Pearl Continental w Peszawarze, w którym zginęło 11 osób, a ponad 70 zostało rannych.

¹¹ Po śmierci Baitullaha Mehsuda pojawiła się seria sprzecznych doniesień na temat przywództwa

5 mln dolarów nagrody, a pakistański rząd 615 tys. dolarów. Ludzie Mehsuda, którzy podejrzewali, że informację na temat miejsca jego pobytu mogła wyjawić grupa talibów, która dążyła do negocjacji z władzami, dokonali szturm na siedzibę Bhattaniego, zabijając ośmiu jego ludzi. Nowym przywódcą TTP został Hakimullah Mehsud. Przywódcą talibów w rejonie Dara Adam Khel i dystrykcie Chajber został Tariq Afridi, a mułła Akhonzada Aslam Faruqi – w dystrykcie Orakzai.

W styczniu 2010 r. nastąpił rozłam wśród talibów z dystryktu Badżaur. Mułłę Faqira Mohammada zastąpił mułła Mohammad Dżamal alias mułła Dadullah. W wyniku ataku amerykańskich samolotów bezałogowych w tym samym miesiącu zginęła grupa talibskich działaczy, wśród których znajdował się m.in. Qarim Hussain, uważany za potencjalnego następcę Mehsuda. Przez kilka miesięcy sądzono, że zabity został również Hakimullah Mehsud. Na podstawie niezależnych dochodzeń i informacji pochodzących z różnych źródeł w końcu kwietnia 2010 r. pakistański wywiad wywnioskował, że Mehsud jednak atak przeżył. Talibowie, podobnie jak w przypadku Baitullaha Mehsuda, zaprzeczali doniesieniem o śmierci swojego przywódcy, a jednocześnie odmawiali ujawnienia dowodów na to, że żyje. Wydaje się jednak, że Hakimullah Mehsud utracił swoją dawną pozycję w strukturach talibów na rzecz innych przywódców, takich jak Waliur Rahman. Pozycja Rahmana znacznie wzrosła po śmierci Amirullaha Mehsuda alias Qariego Guda, alias Mazlurmjara, który zginął 5 lipca 2010 r. podczas wymiany ognia z siłami bezpieczeństwa przy posterunku kontrolnym w Miram Szah w Waziristanie Północnym. Na liście najbardziej poszukiwanych dowódców TTP znajdował się on na 11 miejscu (na 19 osób). Rząd Pakistanu wyznaczył nagrody o łącznej wartości 5 mln dolarów za informacje doprowadzające do ich zatrzymania (z czego 234 tys. dolarów za Mehsuda). Amirullah Mehsud był dowódcą bojowników w rejonach Makin i Razmak, będących talibskimi bastionami na obszarze Waziristanu Południowego. Był on poszukiwany zarówno za dokonywanie ataków na siły bezpieczeństwa, jak i za dokonywanie przestępstw kryminalnych, np. porwań dla okupu.

Waliur Rahman powiedział, że jego ugrupowanie jest powiązane z Al-Kaidą, a obie organizacje mają wspólny cel – walkę o wprowadzenie szariat na całym świecie. Lider organizacji działającej głównie na terenie Waziristanu Południowego, podkreślił, że podejmowane są wysiłki mające na celu rozszerzenie aktywności TTP poza granicami Pakistanu: *Zwiększymy zasięg wojny w ciągu kolejnych dziesięciu lat*. Stwierdził, że Al-Kaida jest organizacją międzynarodową posiadającą swoje filie na całym świecie: w krajach arabskich, Europie, Ameryce i na subkontynencie indyjskim. Wiele innych organizacji z nią związanych całkowicie zgadza się z jej ideologią i zasadami. Przyznał, że naloty samolotów bezałogowych na pakistańskie pogranicze, przyczyniając się do śmierci jego towarzyszy, stanowią swoiste dobrodziejstwo, gdyż *wlewają nienawiść w serca osób, które dzięki temu postanawiają wzmocnić szeregi rebeliantów*. Poinformował przy tym, że w Waziristanie Południowym przebywa przynajmniej 2,5 tys. bojowników, a w pozostałych regionach kraju jest ich około 18 tys.

Na początku lutego 2011 r. wypowiedział się bliski współpracownik Rahmana, jeden z liderów TTP – Qarim Hussain – odpowiedzialny za szkolenie zamachowców samobójców, znajdujący się na liście osób poszukiwanych przez Departament Stanu USA. Stwierdził, że dysponuje armią 5 tys. zamachowców samobójców, którzy czekają

w organizacji. Początkowo wieści o jego śmierci zaczęły docierać do samych talibów, którzy dementowali te informacje. Następnie media opublikowały informację, że na spotkaniu rady plemienną doszło do ostrego starcia pomiędzy dwoma rywalizującymi z sobą komendantami: Hakimullahem Mehsudem i Waliurem Rahmanem. W trakcie strzelaniny miał zginąć Rahman, który zaprzeczał informacjom o śmierci Baitullaha.

w gotowości na jego rozkazy. Hussain specjalizuje się w rekrutacji samobójczych terrorystów, wśród których często są dzieci, a także w organizowaniu szkoleń. O własnych umiejętnościach werbunkowych powiedział, że *jest w stanie w ciągu pół godziny przekonać młodego człowieka, aby wstąpił do jego armii zabójców*. Podkreślił, że zamachy samobójcze były w poprzednich latach w Pakistanie mało popularne, ale dzięki doskonaleniu tej formy walki m.in. przez Hussaina, stały się jedną z najważniejszych metod działania.

Podczas ofensywy sił rządowych prowadzonej od października 2009 r. w ramach operacji „Rah-e Nidzat” na terytoriach opanowanych przez talibów w miejscowości Makin wojsko zniszczyło dom Anwara Szaha, z którego Baitullah Mehsud telefonował do jednego ze swoich dowódców, aby pogratulować mu zabicia w grudniu 2007 r. byłej premier Benazir Bhutto. Podczas tych działań wojsko zajęło m.in. miejscowość Nawaz Kot, w której znajdował się ośrodek indoktrynacji dzieci i szkolenia ich do przeprowadzania samobójczych zamachów. W czasie szkolenia talibowie wyświetlali im filmy ze scenami morderstw i tortur na kobietach i dzieciach. Tłumaczyli, że filmy te pokazują, jak „niewierni i ich sługusy” znęcają się nad muzułmanami w Kaszmirze, Afganistanie, Czeczenii i Somalii. Ostatnie etapy kształcenia odbywały się w odosobnionych salach ze ścianami ozdobionymi malowidłami przedstawiającymi zielone łąki i błękitne rzeki, w których kąpielili zażywają młode dziewczęta. Taki obraz raj u miał się spełnić tym, który poświęca swoje życie. W miejscu tym uczono dzieci również dokonywać dekapitacji niewiernych. Wielu nie trzeba było zresztą przekonywać do tych misji. Byli bowiem synami lub braćmi mężczyzn zabitych w walkach z armią i zemstę uważali za swój obowiązek. Pakistańskie władze założyły specjalny ośrodek reedukacyjny dla dzieci i młodzieży, wcześniej poddanych indoktrynacji. Pod koniec stycznia 2011 r. przebywało tam 142 chłopców w wieku od 12 do 18 lat¹². W dniu 25 stycznia 2010 r. kilkunastoletni chłopiec dokonał samobójczego zamachu podczas szyckiej procesji w Lahore, zabijając 13 osób i raniąc ponad 50. Z kolei 10 lutego 2011 r. 15-latek wysadził się na placu ćwiczebnym ośrodka szkoleniowego kadetów w Mardanie. Śmierć poniosło 30 kadetów i ich instruktor, a 42 osoby zostały ranne.

W 2009 r. w Pakistanie odnotowano najwyższą liczbę ofiar cywilnych i wojskowych od momentu eskalacji przemocy w tym kraju. W wyniku ataków terrorystycznych zginęło wówczas ponad 3 tys. osób, a całkowita liczba ofiar starć wewnętrznych przekroczyła 12 tys. Oznaczało to wzrost liczby ofiar walk o prawie 50 proc. w porównaniu z rokiem 2008. Aż 1/3 ofiar była skutkiem zamachów samobójczych, co świadczyło o umocnieniu się trwającego od 2007 r. wzrostu częstotliwości przeprowadzania tego typu ataków. Równie wysoka była liczba zamachów terrorystycznych w 2010 r. Wzrosła ponadto liczba porwań – z 300 w 2009 r. do 600 w 2010 r. Wśród ofiar tego typu incydentów było wielu dyplomatów, polityków, prawników, lekarzy oraz nauczycieli akademickich. Sprawcami porwań są najczęściej zorganizowane grupy przestępcze, ale dokonują ich również talibowie. Do większości uprowadzeń dochodzi w rejonie Peszawaru.

W 2010 r. do współpracy z TTP przystąpiły Dżundallah (Armia Boga) i Laszkar-e Islami (Armia Islamu). Na początku stycznia 2011 r. to pierwsze ugrupowanie na filmie zamieszczonym w internecie podało do publicznej wiadomości informację, że wśród członków ugrupowania są obywatele Rosji, Niemiec, Pakistanu, Uzbekistanu, Tadżyki-

¹² Ośrodek „Nowy Świt” znajdujący się w dolinie Swat, otoczony murem i drutem kolczastym, był strzeżony przez wojsko. W październiku 2010 r. talibom udało się jednak zabić doktora Mohammada Faruqa Khana, nauczyciela z tego ośrodka.

stanu oraz Turcji. Grupy bojowników, w których skład wchodziły obywatele wymienionych państw, brali udział w operacjach terrorystycznych prowadzonych w Waziristanie Południowym. W filmie propagandowym znajdującym się na stronie internetowej The Asia Times (www.atimes.com) utrwalono kilka operacji terrorystycznych przeprowadzonych w 2010 r. i zaprezentowano przebieg szkolenia oraz sylwetki bojowników. Do TTP lub Dżundallah przystąpiła prawdopodobnie grupa bojowników Laszkar-e Islami, co było skutkiem wewnętrznych konfliktów i podziałów w tej organizacji¹³.

W 2010 r. pakistańscy talibowie wyszli z działalnością poza dotychczasowy front walki. W dniu 1 maja 2010 r. Faisal Szahzad, naturalizowany w 2009 r. w USA Pakistańczyk, próbował zdetonować samochód pułapkę na Times Square w Nowym Jorku. Do eksplozji jednak nie doszło z powodu niewłaściwie działającego urządzenia inicjującego. Do próby dokonania zamachu przyznał się TTP, który nawiązał kontakt z Szahzadem podczas jego kilkumiesięcznego pobytu w ojczyźnie w 2009 r. Mając na uwadze wzrost terrorystycznej aktywności TTP w Pakistanie oraz zagrożenie z jego strony w Wielkiej Brytanii, Londyn podjął decyzję o zdelegalizowaniu tej organizacji na obszarze Zjednoczonego

Królestwa. Była to dziewiąta z kolei organizacja zdelegalizowana w Wielkiej Brytanii na mocy ustawy antyterrorystycznej z 2000 r.

Uzasadniając swoją opinię przed Izbą Gmin wiceminister spraw wewnętrznych Damian Green, odpowiadający za sprawy imigracji i kontroli granic, powiedział parlamentarzystom, że TTP ma na swoim koncie kilka terrorystycznych ataków w Pakistanie, w tym samobójczy zamach przed budynkiem sądu z marca 2009 r., w którym zginęło 14 osób. Według danych zaprezentowanych przez Greena ugrupowanie to dokonało również zamachu na posterunek pakistańskiej policji we wrześniu 2010 r., w którym zginęło 17 osób. Ta sama organizacja zaatakowała konwój NATO i konsulata USA w Peszawarze oraz była zamieszana w nieudany atak na nowojorskim Times Square w 2009 r. Green podkreślił, że TTP ogłosił różne cele i żądania, m.in. egzekwowanie prawa szariatu, opór wobec pakistańskiej armii i usunięcie sił NATO z Pakistanu. Objęcie tej grupy zakazem działalności oznacza, że Wielka Brytania wpisuje się w wyłaniające się międzynarodowe porozumienie w sprawie tej organizacji. Minister Green wyraził nadzieję, że zakaz ułatwi policji rozpracowanie organizacji, którą uznał za niereprezentatywną dla pakistańskich i innych muzułmańskich społeczności w Wielkiej Brytanii. Przyznał zarazem, że niektóre muzułmańskie ugrupowania próbują obejść zakaz działalności, zmieniając nazwę. Zasłaniając się względami bezpieczeństwa, Green odmówił potwierdzenia, czy rząd nosi się z zamiarem zdelegalizowania innej organizacji, Hizb ut-Tahrir Islami (Islamskiej Partii Wyzwolenia), mającej zasięg globalny, którą swego czasu za pełną przemocy retorykę ostro skrytykował brytyjski premier David Cameron.

¹³ Laszkar-e Islam powstała prawdopodobnie w 2004 r. Została założona przez mullę Munira Szakira. Obszarem jej działalności pozostawał dystrykt Chajber w FATA. Organizacja była w konflikcie z Ansar al-Islam (Zwolennikami Islamu), kierowaną przez Saifa ur-Rahmana. W końcu 2008 r. przywództwo nad Laszkar-e Islami objął Mangal Bagh, który nie przyłączył się do ruchu talibów i krytykował przeprowadzenie samobójczych operacji.

W odpowiedzi na wprowadzenie przez władze Wielkiej Brytanii zakazu działalności TTP jego przedstawiciele ostrzegli przed konsekwencjami tej decyzji. Rzecznik organizacji Azam Tariq poinformował, że umieszczenie jego ugrupowania na liście organizacji terrorystycznych nie powstrzyma dżihadu przeciwko głównym „wrogom islamu”, tj. USA i Wielkiej Brytanii. Dodał również, że zakaz ten nie wpłynie na dalszą działalność ugrupowania, które ma obecnie możliwość przeprowadzenia zamachu w dowolnym miejscu na świecie. Kilka dni po wypowiedzi Tariqa (28 stycznia 2011 r.) organizacja dokonała zamachu w ruchliwym tunelu łączącym Peszawar z miastem Kohat. Zginęło 5 osób, a 19 zostało rannych. Atak miał na celu zniszczenie lub poważne uszkodzenie tunelu zbudowanego przez Japończyków, który ma kluczowe znaczenie dla komunikacji samochodowej w tym rejonie.

Tehrik-e Taliban Pakistan stał się najbardziej aktywną organizacją terrorystyczną w Pakistanie. Odpowiedzialny jest za ponad 450 zamachów, w większości samobójczych, w których do końca pierwszego półrocza 2011 r. zginęło prawie 4400 osób. Organizacja pakistańskich talibów dysponuje liczną grupą zamachowców samobójców. W wywiadzie udzielonym mediom 14-letni Umar Fidal powiedział, że ośrodki szkoleniowe przygotowujące nastoletnich męczenników znajdują się w Mir Ali w Waziristanie Północnym, a wśród uczestników szkoleń są osoby pochodzące z krajów arabskich, Tadżykistanu i Uzbekistanu. Organizacja zaczęła rekrutować bojowników również w krajach Bliskiego Wschodu, głównie w Libanie. Korzysta przy tym z pomocy organizacji działającej w państwach Lewantu, znanej jako Brygady Abdullaha Azzama (tj. jednej z regionalnych filii Al-Kaidy)¹⁴. W skład TTP weszło wielu zagranicznych ochotników, którzy są szkoleni w obozach na terytoriach plemiennych i pełnią wysokie funkcje w Radzie Konsultacyjnej organizacji. Przewodniczącym TTP został Jemeńczyk Sheikh Khalid. Ekstremiści we współpracy z innymi ugrupowaniami skutecznie atakują konwoje ISAF¹⁵, głównie w dystrykcie Chajber. W 2010 r. przejęli lub zniszczyli 23 tys. kontenerów z zaopatrzeniem transportowanym do Afganistanu. Razem z siecią Haqqanich utworzyli jednostkę Laszkar-e Khorasan (Armia Wschodu), której celem jest wyszukiwanie i eliminowanie osób podejrzewanych o współpracę z amerykańskimi służbami wywiadowczymi, naprowadzającymi na cel samoloty bezzałogowe.

W kwietniu 2011 r. mułła Waliur Rahman, zastępca przywódcy TTP, wezwał członków swego klanu – Mehsudów, aby przystąpili do walki przeciwko rządowi, dopóki ostatni żołnierz lojalny wobec Islamabadu nie opuści Waziristanu. W następnym miesiącu mułła Nazir Ahmed, dowódca jednego z oddziałów TTP, zerwał zawieszenie broni z siłami zbrojnymi. Dotychczas był on uważany za jednego z najważniejszych sojuszników pakistańskich władz w Waziristanie Południowym. Był także przeciwnikiem Al-Kaidy, a jego oddział zyskał rozgłos dzięki dokonaniu masakry członków Islamskiego Ruchu Uzbekistanu. Działalność oddziału Ahmeda stanowiła zagrożenie również dla bezpieczeństwa sąsiadującej z Pakistanem afgańskiej prowincji Paktika. Zerwanie przez Nazira Ahmeda zawieszenia broni z siłami zbrojnymi Pakistanu miało najprawdopodobniej związek z zabiciem Osamy bin Ladena 2 maja 2011 r.

Waliur Rahman

Źródło: <http://www.rewardsforjustice.net/index.cfm?page=wantedterrorist&language=Swahili> [dostęp: listopad 2012].

¹⁴ Brygady Abdullaha Azzama zostały utworzone w 2004 r. w Iraku przez Saliha al-Kurawiego. Obecnie na czele organizacji stoi Madzid bin Muhammad al-Madzid.

¹⁵ Zob. przypis 19 w rozdziale *Da Afghanistan Islami Amarat*.

Wkrótce po śmierci przywódcy Al-Kaidy pakistańscy talibowie przeprowadzili samobójczy atak na akademię sił paramilitarnych w Chorsaddzie k. Peszawaru. Zginęło ponad 80 osób, a 120 zostało rannych. Zamach ten miał być zemstą za zabicie Bin Ladena. Tehrik-e Taliban Pakistan wydał oświadczenie, że głoszona przez Bin Ladena ideologia globalnej walki z niewiernymi pozostaje aktualna i że będzie kontynuowana. Organizacja zapewniła o swojej jedności z Al-Kaidą i z Islamskim Emiratem Afganistanu. Powołując się na obowiązki wynikające z pełnienia funkcji „gospodarza na pakistańskiej ziemi”, zadeklarowała kontynuowanie wsparcia i ochronę członków bratnich ugrupowań. Nawiązując do konieczności odwetu za śmierć Bin Ladena, zapowiedziała przeprowadzenie operacji wymierzonych przeciwko służbom specjalnym Pakistanu. Zagroziła też atakami na cele amerykańskie, brytyjskie i francuskie. W nagraniu wideo wyemitowanym przez telewizję Al-Arabija Waliur Rahman poinformował, nie podając szczegółów, że w odwecie za śmierć przywódcy Al-Kaidy ekstremiści wybrali dziesięć celów. Zgodnie z tym, co powiedział, pierwszą akcją z tej serii był atak na bazę marynarki wojennej w Karaczi przeprowadzony pod koniec maja 2011 r., w którym zginęło 12 żołnierzy. Wcześniej nieznanymi sprawcami obrzucili granatami konsulat Arabii Saudyjskiej w tym mieście, a kilka dni później zabili saudyjskiego konsula. W czerwcu około 150 ekstremistów zaatakowało posterunek armii w Waziristanie Południowym. W wymianie ognia zginęło 8 żołnierzy i 12 napastników. W dniu 12 czerwca 2011 r. doszło do kolejnego zamachu. W wyniku eksplozji dwóch bomb podłożonych w pobliżu supermarketu w dzielnicy Peszawaru zamieszkałej przez rodziny policjantów i wysokich rangą wojskowych zginęło ponad 70 osób, a ponad 100 zostało rannych. Od czasu zabicia Osamy bin Ladena liczba ataków terrorystycznych w Pakistanie w maju i czerwcu 2011 r. wyraźnie wzrosła. Praktycznie nie było dnia, aby w kraju nie doszło do aktu terroru. W dniu 25 czerwca 2011 r. TTP zorganizował samobójczy zamach, który po raz pierwszy przeprowadziła kobieta wraz z towarzyszącym jej mężem. Dokonali oni ataku na posterunek policji w Dara Ismail Khan.

Zamachy samobójcze dokonywane przez kobiety zaczęły stanowić poważny problem. W 2011 r. odnotowano cztery tego typu ataki. Wszystkie przeprowadzono w prowincji Chajber Pachtunchwa. Przyczyniły się one do publicznego zajęcia się problemem zdolności pakistańskich sił bezpieczeństwa do sprostania wyzwaniu, jakie stanowi nowa strategia talibów. Przywódca TTP z dystryktu Mohmand, Omar Khalid, ostrzegł przed dalszymi atakami, jeśli władze Pakistanu nie zerwą współpracy z USA. Jego grupa podjęła nową strategię, która zakłada wykorzystywanie kobiet do przeprowadzania ataków terrorystycznych. W związku z tym zainicjowano kampanię, której celem jest przekonywanie kobiet do tego typu misji. W Pakistanie brakuje policjantek i urzędniczek, które mogłyby się zająć kwestią rosnącego zagrożenia ze strony kobiet zwerbowanych przez talibów.

Talibowie uprowadzili w Beludżystanie dwoje szwajcarskich turystów. Zostali oni przewiezieni do Waziristanu Południowego. W tym regionie w ciągu ostatnich lat uprowadzono wielu Pakistańczyków i kilku obcokrajowców. Część zakładników zabito, niektórych uwolniono, a po innych ślad zaginął, często mimo zapłacenia okupu. Waliur Rahman przekazał informację, że warunkiem uwolnienia Szwajcarów jest wypuszczenie z więzienia Aafii Siddiqi, pakistańskiej neurobiolog, która została skazana w USA na 86 lat więzienia za próbę zabicia przesłuchujących ją Amerykanów. W przypadku odrzucenia żądania talibów, o losie porwanych Europejczyków miał zdecydować sąd szariacki. W sierpniu 2011 r. w rękach talibów znalazł się Amerykanin Warren Weinstein, uprowadzony w Lahore. Zajmował się on realizacją programów pomocowych dla ludności z pakistańskich terenów na północnym zachodzie kraju.

W połowie 2011 r. potwierdziły się wcześniejsze przypuszczenia o utracie pozycji przez Hakimullaha Mehsuda, gorącego zwolennika działań terrorystycznych. Klęski Al-Kaidy oraz perswazja pakistańskiego wywiadu wojskowego ISI sprawiły, że coraz więcej komendantów TTP wypowiadało posłuszeństwo Mehsudowi. Ostatnim komendantem, który go opuścił, był Fazal Said Haqqani dowódca talibów z Kurram, przez który wiodą najważniejsze górskie szlaki do Afganistanu. Wcześniej to samo uczynili Nazir Ahmed z Waziristanu Południowego, Khalid Omar z Mohmandu, Mangal Bagh z Chajberu i Tariq Afridi z Dara Adam Khel, odpowiedzialny za porwanie i zabicie Piotra Stańczaka¹⁶. Dotychczas tylko talibowie

Pierwszy z prawej strony Tariq Afridi, w środku Hakimullah Mehsud.

Źródło: <http://tribune.com.pk/story/70827/baitullah-mehsuds-brother-shot-dead/>
[dostęp: listopad 2012].

z plemienia Wazirów pod wodzą Bahadura unikali konfliktów z państwem pakistańskim. Przekonywali też innych partyzantów, aby walczyli w Afganistanie tylko z Amerykanami.

Mimo deklaracji dotyczących unikania zbrojnych konfrontacji z pakistańskimi siłami rządowymi, władze przedsięwzięły bezprecedensowe środki bezpieczeństwa. Wcześniej armia i wywiad ISI utworzyły gęstą sieć organizacji i bojówek islamskich mających operować w Afganistanie, ale w końcu straciły nad nimi kontrolę. Szacuje się, że pod koniec 2011 r. pakistańscy talibowie dysponowali dwoma tysiącami zamachowców samobójców czekających na rozkaz do ataku. Rzecznik prasowy talibów Azam Tariq powiedział: *Nasi ulemowie orzekli, że ataki samobójcze to elitarna forma świętej wojny. Fedain to nowoczesna broń mudżahedinów, nasi wrogowie nie mają pojęcia, jak powstrzymać gotowych na śmierć ludzi z bombami. Zamachy samobójcze uczyniły mudżahedinów niezwykłymi.*

Samobójców przygotowują do męczeńskich operacji liczne ugrupowania związane z Tehrik-e Taliban Pakistan. Organizacja sformułowała oddział Feda'ijan-e Islam (Fedainów Islamu), tj. zamachowców samobójców specjalnie wyszkolonych do uderzenia w obiekty militarne i rządowe. Fedaini Islamu mieli również podjąć próby ataku na pakistańskie instalacje nuklearne. Ugrupowanie, na którego czele stał Mohammad Ilias (Ilias) Kaszmiri, utworzyło 313. Brygadę Szahidów, a Brygadę Abdullaha Azzama – swój oddział zamachowców samobójców. Wymienia się też Brygadę Czerwonego Meczetu, Brygadę Qariego Zafara i Brygadę Talibów Pendżabu. W maju 2011 r. Tehrik-e Taliban Pakistan, Talibowie Kaszmiru, grupa Iliasa Kaszmiriego i Al-Kaida z Waziristanu wspólnie wysłali bojowników do ataku na bazę lotnictwa marynarki wojennej w Karaczi. W wyniku tego skoordynowanego zamachu zginęło 11 oficerów i żołnierzy, zniszczono również dwa samoloty.

Z TTP sprzymierzył się Harkatah Alamia Kurdistan Iraq (Ruch Irackiego Kurdystanu). W sierpniu 2011 r. w Waziristanie Południowym zginął jego wpływowi przywódca Tehsin bin Ali Abdul Aziz. Jego następca, Abdul Alam Matafi Halima, w ulotkach rozpowszechnianych w Pakistanie zagroził przeprowadzeniem ataków odwetowych na obywateli USA w Pakistanie i Afganistanie. Tehrik-e Taliban Pakistan poinformował, że przyłączy się do tych ataków. Zapowiedział również serię zamachów terrorystycznych,

¹⁶ Tariq Afridi został zabity prawdopodobnie w sierpniu 2012 r. przez swojego szwagra.

które zostaną przeprowadzone na terenie Wielkiej Brytanii w czasie świąt Bożego Narodzenia. Dżawed Karmazkhel Wazir, jeden z dowódców TTP zagroził, że 200-osobowa grupa zamachowców samobójców dokona ataków na terenie największych brytyjskich miast.

Jesienią 2011 r. Waliur Rahman i Faqir Mohammad, za których Islamabad wyznaczył nagrody, oznajmili, że są gotowi przystąpić do rozmów z władzami na temat zakończenia rebelii talibów, pod warunkiem uczestniczenia w negocjacjach państwa muzułmańskiego, któremu TTP mogłoby zaufać, np. Arabii Saudyjskiej. Zaznaczyli, że TTP stawia warunek przystąpienia do rozmów, zgodnie z którym pakistański rząd musi wcześniej zerwać swoje kontakty z USA i przekształcić Pakistan w państwo islamskie. Stwierdzili, że problem relacji pakistańsko-amerykańskich zawsze wzbudzał poważne wątpliwości wśród talibów, którzy uważają, że Waszyngton nigdy nie był szczerzy wobec Pakistanu, i w ogóle wobec wszystkich muzułmanów. Mohammad powiedział także, że talibowie będą prowadzić swoją walkę do końca, to jest do czasu powstania państwa islamskiego.

W grudniu 2011 r. ugrupowanie Tehrik-e Nifaz-e Islami podjęło się pośredniczenia w rozmowach pomiędzy Tehrik-e Taliban Pakistan a Islamabadem. Organizacja popierająca ruch talibów działa w dystrykcie Waziristan i w prowincji Chajber Pachtunchwa. Jej deklarowanym celem jest wprowadzenie szariatu w całym Pakistanie, przy czym formalnie kieruje się zasadą niestosowania przemocy. Przywódca organizacji Mohammad Szah Abdali oświadczył, że jego ugrupowanie prowadzi mediacje między stronami i przekazało już władzom trzy główne warunki TTP, a mianowicie: powstrzymanie się od działań zbrojnych, jeśli zostaną uwolnieni wszyscy talibscy więźniowie, zagwarantowanie wolności poruszania się członków tego ugrupowania na terenie Pakistanu oraz wprowadzenie szariatu. Grupa Abdalego prowadzi działania mające na celu zorganizowanie spotkania wszystkich organizacji związanych z talibami. Sami przywódcy TTP wydali sprzeczne oświadczenia na temat rozmów toczonych z rządem. Mułła Faqir Mohammad przyznał, że jego ugrupowanie prowadzi rozmowy z rządem. Informacji tej zaprzeczył inny działacz TTP, mułła Dadullah, a następnie Ehsanullah Ehsan, który stwierdził, że Mohammad nie wypowiadał się w imieniu całego ugrupowania.

Sprzeczne informacje dotyczące negocjacji z rządem są wynikiem rozbicia ruchu pakistańskich talibów. Składa się on z około 130 skonfliktowanych ze sobą grup, którym często brakuje środków finansowych. Ich liderzy prowadzą niezależną politykę – część z nich nawiązała rozmowy pokojowe z rządem lub zawiera lokalne rozejmy. Podjęcia negocjacji konsekwentnie odmawia Hakimullah Mehsud, wciąż najbardziej wpływowego lidera pakistańskich talibów. Mehsud zabił swoich dawnych współpracowników, z innymi zaś pozostaje w ostrym konflikcie. Jego niedawny zastępca Fazal Said Haqqani z dystryktu Kurram założył nową organizację Islam-e Tehrik-e Taliban (Islamski Ruch Talibów). Mehsud zbuntował się przeciwko rozkazom szefa sieci Haqqanich i nawiązał bliskie kontakty ze zorganizowanymi grupami przestępczymi specjalizującymi się w porwaniach i wymuszeniach. Przejawem osłabienia talibskich rebeliantów jest m.in. spadek liczby ataków samobójczych w Pakistanie¹⁷. Może to skutkować ograniczeniem dopływu bojowników do grup działających w Afganistanie.

Zdając sobie sprawę z negatywnych skutków rozłamu, kierownictwo talibów kilkakrotnie organizowało spotkania w celu zakończenia konfliktów pomiędzy dowódcami

¹⁷ W 2011 r. odnotowano 45 zamachów samobójczych, w 2010 r. było ich 68, a w 2009 r. – 87. Do ponad połowy tych zdarzeń (27) doszło w prowincji Chajber Pachtunchwa. Działania te pochłonęły łącznie 676 ofiar śmiertelnych i spowodowały obrażenia u 1462 osób.

i złagodzenia wewnętrznych sporów. Przywódca afgańskich talibów mułła Omar zwrócił się do dowódców TTP o zakończenie ataków w związku z prowadzonymi przez jego ugrupowanie rozmowami z USA. Jedynym dowódcą pakistańskich talibów, który odmówił zakończenia przeprowadzania zamachów, był Hakimullah Mehsud, co spowodowało konflikt pomiędzy nim a Waliurem Rahmanem.

WAHHABIJA

Wahhabija (wahhabizm) jest skrajnie dogmatyczną i purytańską odmianą islamu i systemem społeczno-politycznym, który narodził się w XVIII w. w Arabii Saudyjskiej. Nazwa pochodzi od teologa Muhammada ibn Abd al-Wahhaba (1703–1792), szerzącego

Flaga Arabii Saudyjskiej

idee reformy islamu na gruncie szkoły hanbalickiej. Potępiał on mistycyzm, wszelkie obce wpływy, kult świętych, pielgrzymki do ich grobów, używanie różańca, tańce, śpiewy i rozluźnienie obyczajów. Zgodnie z hanbalicką szkołą prawną ściśle odczytywanie *Koranu* i Sunny powinno stanowić jedyne źródło wartości i prawa, które stało się przez to dogmatyczne i surowe. Około połowy XVIII w. Abd al-Wahhab zawarł sojusz z Muhammadem ibn as-Saudem, przywódcą jednego z plemion regionu Nadżd w środkowej części Półwy-

spu Arabskiego, który wykorzystał nową ideologię do podbicia sąsiednich terytoriów i zjednoczenia pod swoim przywództwem wielu klanów. To przymierze religijnej doktryny i władzy politycznej zostało przypieczętowane małżeństwem Al-Wahhaba z córką As-Sauda. Po śmierci tego pierwszego pozostało co najmniej sześciu męskich potomków. To oni stworzyli dynastię, która pod nazwiskiem Asz-Szajch zachowała wpływy do naszych czasów. As-Saud natomiast zapoczątkował dynastię, która do dziś panuje w Arabii Saudyjskiej. Władza polityczna jest w tym kraju nierozzerwalnie związana z religią. Wiara i uległość wobec uczonych jest źródłem uprawomocnienia władzy, a państwo instrumentem wdrażania w życie i przestrzegania szariat w jego najbardziej surowej formie.

Naukę wahhabitów można sprowadzić do dwóch idei: *rububijji*, czyli absolutnego panowania Boga, które powinno zostać zaprowadzone na całą kuli ziemskiej, i *uluhijsji*, czyli ścisłego monoteizmu, łącznie z zakazem oddawania czci istotom ludzkim, także świętym. Wahhabizm uczy, że muzułmanie muszą wrócić do czystego islamu praktykowanego przed wiekami, zanim jeszcze „fałszywe” nauczanie i wpływy z Zachodu przyniosły zepsucie. Według tej nauki obowiązkiem muzułmanina jest walka z chrześcijanami, Żydami i innymi muzułmanami, którzy nie są wystarczająco pobożni. Ale najważniejszym obowiązkiem każdego muzułmanina jest walka o ustanowienie państwa muzułmańskiego, w którym będzie obowiązywać surowe prawo islamskie. Ta radykalna interpretacja islamu została przyjęta przez talibów w Afganistanie. Doprowadziła tam do aktów przemocy typu amputacja kończyn czy kamienowanie, a także do zakazu słuchania i grania muzyki, stosowania surowych kar dla mężczyzn, którzy golili brody, oraz do odsunięcia kobiet od edukacji i wszelkich form życia publicznego.

Cały system edukacji w Arabii Saudyjskiej jest podporządkowany nauczaniu religii. Na sprawy religijne przeznaczają się 1/3 godzin nauki w szkołach podstawowych, 1/4 w gimnazjach, 15–35 proc. czasu nauki w liceach, a na uniwersytetach: 1/2 czasu nauki na wydziałach nauk społecznych i 1/5 na wydziałach nauk stosowanych, wydzia-

łach medycznych i geologicznych. Choć podręczniki szkolne nie uczą nienawiści wprost, to podlega do niej wielu nauczycieli, którzy wzniecają wrogość i agresję wobec wyznawców innych religii¹.

Powrót do islamskiego rygorystyki rozpoczął się na początku lat 80. XX w., kiedy As-Saudowie, chcąc zrealizować reformy w państwie, odwrócić uwagę od własnego, zachodniego stylu życia i zapewnić sobie legitymizację sprawowania władzy od muzułmańskich uczonych (ulemów), stopniowo nadawali im coraz większe przywileje i kontrolę nad życiem społecznym. Przyczyną tych zmian była otwarta krytyka rodziny królewskiej ze strony radykalnych ulemów i kaznodziejów oraz napięcia przejawiające się m.in. w próbach pogodzenia nagłego i niespodziewanego bogactwa oraz szybkiej modernizacji gospodarki z wiernością wobec islamu oraz nieprzystawalność między dogmatami religijnymi a polityką władz. Pierwszym otwartym atakiem na rodzinę królewską z powodu jej niewłaściwego zachowania pod względem religijnym oraz korupcji było zajęcie mekkańskiego meczetu 20 listopada 1979 r. podczas dorocznej pielgrzymki przez Dżuhajmana ibn Muhammada al-Utajbiego i Muhammada ibn Abd Allaha al-Kahtaniego wraz z grupą około 200 ich zwolenników. Al-Utajbi był kaznodzieją, który oskarżał rodzinę królewską o rozwiązłość moralną i religijną oraz o utrzymywanie kontaktów z „niewiernymi”, i domagał się jej usunięcia. Likwidacja buntu zakończyła się po dwóch tygodniach. Zabici zostali Al-Kahtani i część jego zwolenników. Pozostali, wraz z Al-Utajbim, zostali schwytani i uwięzieni. Al-Utajbiego publicznie stracono.

Fundamentalistyczne odrodzenie, zwane *sahwa* (przebudzenie), polegało na połączeniu radykalnego wahhabizmu z doktrynami zwolenników Sajjida Kutba mówiącymi o budowie państwa islamskiego przez zbrojną rewolucję islamską, propagowanymi przez Al-Ichwan al-Muslimin (Braci Muzułmanów). Członkowie tej organizacji znajdowali zatrudnienie w World Assembly of Muslim Youth – WAMY (Światowym Zgromadzeniu Młodzieży Muzułmańskiej)² z siedzibą w Dżuddzie, którego zadaniem jest zrzeszanie organizacji fundamentalistycznej młodzieży na całym świecie przez organizowanie wspólnych staży, spotkań, a także działalność charytatywną, aby m.in. pokonać na tym polu chrześcijańskie organizacje pozarządowe. Swoje idee Bracia Muzułmanie przenieśli do Kuwejtu, gdzie utworzyli radykalną partię Dżama'at al-Islah al-Idżtima (Stowarzyszenie dla Reformy Społecznej) i założyli

Symbol WAMY

¹ Na początku 2000 r. młody szyita ze wschodu Arabii Saudyjskiej usiłował dostać się na medycynę dzięki bardzo dobrym wynikom w szkole. Gdy komisja dowiedziała się o jego wyznaniu, to w czasie rozmowy kwalifikacyjnej poprosiła go o przedstawienie streszczenia i skomentowanie ostatniego kazania piątkowego, którego wysłuchał (szyici nie słuchają piątkowych kazań wahhabickich kaznodziejów). Szyita na studia nie przyjęto, a decyzję tę unieważniono dopiero po jego odwołaniu się do najwyższych władz. Wydarzenie to pokazuje, jak wielki wpływ mają wahhabicy uczeni religijni na system wartości społecznych.

² Zgromadzenie zrzesza wiele muzułmańskich organizacji młodzieżowych na całym świecie. Jego członkowie uczestniczą w corocznych zjazdach organizowanych przez Ar-Rabita al-Alam al-Islami (Liga Świata Muzułmańskiego) w Mekce w miesiącu *zu al-hidżża*, w dniach poprzedzających pielgrzymkę. Co roku WAMY dysponuje wielomilionowym budżetem z datków i darowizn, z których finansuje programy dozywania oraz budowę szkół, sierocinieców i meczetów, przy okazji propagując wahhabicki nurt islamu. Od 1973 do 2005 r. do kas Zgromadzenia trafiło łącznie około 90 mld dolarów. Organizacja działa w 55 krajach i przyznaje rocznie 5 tys. stypendiów.

**Symbol Organizacji
Konferencji Islamskiej**

tygodnik „Al-Mudžtama” („Społeczeństwo”), do dziś stanowiący międzynarodowy organ tego ruchu. Promowaniu fundamentalistycznej ideologii, kształceniu przyszłych kadr, wymianie informacji i współpracy służy również International Islamic Federation of Student Organizations (Międzynarodowa Islamska Federacja Organizacji Studenckich), będąca pod wpływem Braci Muzułmanów i finansowana przez Kuwejt oraz Arabię Saudyjską. Organizacja ta publikuje, tłumaczy na wszystkie języki *ummy* i rozpowszechnia na całym świecie teksty Sajjida Kutba,

Abu al-Ali Al-Maududiego i Hasana al-Banny, ustalając w ten sposób standardy jednolitego i uniwersalnego zbioru doktryn pokrywających się z ideologią wahhabicką.

Wpływy wahhabickie w Arabii Saudyjskiej nasiliły się w przełomowym momencie, kiedy szybki wzrost dochodów wywołał gwałtowny przyrost naturalny. Ponadto teologowie zachęcali do poligamii jako dosłownego rozumienia zaleceń szariatu. Państwo popierało zwiększenie liczby urodzeń, gdyż w Arabii Saudyjskiej długo publikowano sztucznie zawyżone statystyki demograficzne z obawy, aby mała liczba Saudyjczyków w stosunku do ich nadzwyczajnego bogactwa nie podsycała apetytów przeludnionych i ubogich sąsiadów, takich jak Jemen, Irak czy Egipt, i nie sprowokowała żądań równego rozdziału dochodów płynących z eksploatacji i eksportu złóż ropy naftowej. Konsekwencją połączenia tych czynników – wsparcia rządu dla przyrostu naturalnego i postawy ulemów – stał się ogromny wzrost demograficzny³. Monarchia saudyjska połączyła również nowoczesność w dziedzinie techniki ze skrajnym konserwatyzmem obyczajowym. W stolicy kobietom – osłoniętym w czarne stroje od stóp do głów – nie wolno prowadzić samochodów, chociaż mogą to robić 12-letni chłopcy. Nie wolno im też wychodzić z domów bez pisemnego pozwolenia opiekuna (ojca, męża lub brata). Taki skrajny rygorizm nie wszędzie już obowiązuje, np. w Dżuddzie nad Morzem Czerwonym lub w Dżubajlu nad Zatoką Perską spotyka się kobiety z odsłoniętymi twarzami, chociaż wszędzie obowiązuje zakrywanie włosów (po 1993 r. przepis ten zaczął obowiązywać także cudzoziemki).

Na straży publicznej moralności i porządku stoi policja obyczajowa podlegająca Hajat al-Amr bi al-Maruf wa an-Nahi an al-Munkar, w skrócie Munkarat, (Komitetowi Propagowania Cnoty i Zapobiegania Występkowi), zwana muttawa. Jej funkcjonariusze kształcą się na wyspecjalizowanych uczelniach, ucząc się przepisów szariatu. Ich przełożony jest teologiem i ma rangę ministra. Muttawa posiada ogromne wpływy. W Rijadzie ma np. prawo wkraczać do prywatnych mieszkań obywateli saudyjskich i sprawdzać, czy nie ma w nich oznak innej wiary niż islam. Dla policji religijnej ważniejsze od kontrolowania, czy muzułmanie praktykują islam zgodnie z wszelkimi nakazami wahhabizmu, jest upewnienie się, że w kraju nie praktykuje się innych religii. Terytorium państwa jest bowiem równie święte jak wnętrze meczetu i praktykowanie każdego innego kultu stanowi poważne przestępstwo. Wbrew oficjalnym zapewnieniom gwarantującym

³ Wskaźnik dzietności osiągnął 8,25 dzieci na jedną Saudyjkę, a wskaźnik przyrostu naturalnego wynoszący około 50 proc. należał do najwyższych na świecie. W 1981 r. dzięki dochodom z ropy naftowej produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca w Arabii Saudyjskiej był porównywalny ze Stanami Zjednoczonymi – wynosił 28 600 dolarów. Zmiany w statystykach nie wynikały ze zwiększenia wydajności pracy, wręcz przeciwnie, radykalna zmiana na rynku naftowym i przyrost naturalny wyraziły się zatem prawdziwym załamaniem poziomu życia. W 2000 r. produkt krajowy brutto na mieszkańca w Arabii Saudyjskiej spadł przynajmniej o 7 tys. dolarów.

chrześcijanom możliwość praktykowania w sferze prywatnej, chrześcijaństwo nie jest tolerowane. Separowanie kobiet od mężczyzn stanowi jedną z największych trosk, na którą Arabia Saudyjska przeznaczają znaczne środki. Negatywny stosunek do praw kobiet jest wcześniej zaszczeplany w umysłach chłopców i pozostaje żelazną zasadą oficjalnej polityki kraju.

Normy religijne we wszystkich dziedzinach życia określa Hajat Kibar al-Ulama (Rada Ulemów), która nadzoruje również cały wymiar sprawiedliwości i nominuje sędziów kontrolujących pracę 300 trybunałów odpowiedzialnych za stosowanie szariatu.

Minister sprawiedliwości jest wybierany przez króla spośród głównych ulemów. Piastuje on również funkcję przewodniczącego Sądu Najwyższego. W pełnieniu tej funkcji pomaga mu 11 tzw. mędrców. Świeckie trybunały osądzają jedynie drobne wykroczenia administracyjne. Władze religijne nadzorują też oświatę począwszy od szkół podstawowych aż po uniwersytety. W zamian za ten rząd „saudyjskich dusz” religijny establishment gwarantuje legalność władzy rodziny królewskiej, która nie ma genealogii sięgającej proroka Muhammada lub któregoś z jego towarzyszy. W porównaniu z innymi monarchiami, np. z dynastii haszymidzkiej w Jordanii czy królami Maroka, As-Saudowie, mimo że strzegą świętych miejsc islamu, są tylko władcami niższej rangi. Dlatego też każde ustępstwo na rzecz postępu w Arabii Saudyjskiej jest okupione kolejnymi przywilejami dla duchowieństwa, które głosi bezkompromisową wiarę i pobożność oraz pogardę dla laickich instytucji politycznych. Wahhabici odrzucają każdą indywidualną refleksję człowieka, wszelką myśl krytyczną. Zamiast odwoływać się do podejrzanego z natury rozumowania indywidualnego, będącego swego rodzaju herezją, wierni powinni szukać rozwiązania swoich problemów w wiedzy czerpanej z *Koranu* i hadisów.

W 1986 r. król Fahd wprowadził nową tytulaturę: *Chadim al-Haramajn* (*Sluga Dwóch Sanktuariów*). As-Saudowie postrzegają siebie jako depozytariuszy najwyższej formy objawienia, której narzucenie pozostałej części muzułmańskiej społeczności jest ich obowiązkiem. Unikają przy tym określenia „wahhabicki” jako zbyt sekciarskiego i kolidującego z uniwersalną funkcją Strażnika Dwóch Świętych Miejsc Islamu. W celu zatarcia niekorzystnego wizerunku sięgają po przymiotnik „salaficki”.

Arabia Saudyjska eksportuje do całego świata radykalny konserwatyzm islamski. Temu celowi służą różne instytucje i organizacje dysponujące olbrzymimi funduszami. Główną rolę w tej dziedzinie odgrywa Liga Świata Muzułmańskiego⁴. Organizacja

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Arabia_Saudyjska [dostęp: grudzień 2012]

⁴ Liga Świata Muzułmańskiego została utworzona w Mekce w 1962 r. przez Fajjala bin Abd al-Aziza, następcę tronu i późniejszego króla. Sekretarz generalny (stanowisko zagwarantowane dla Saudyjczyka) jest

ta przypisała sobie walkę ideologiczną ze świeckimi ideologiami w krajach arabskich, głównie z egipskim naseryzmem, i obronę mniejszości muzułmańskich. Regionalna rada muzułmańska Ligi działa na każdym kontynencie. W Europie jej siedziba znajduje się w Londynie. Najważniejszą strukturą w Lidze jest Światowa Rada Meczetów, tj. wyspecjalizowana instytucja odpowiedzialna za finansowanie i nadzorowanie budowy miejsc kultu. Jej europejskie centrum znajduje się w Brukseli. Ponadto w wielu krajach znajdują się biura Ligi. Na przykład biuro francuskie ma siedzibę w Mantes-la-Jolie, tuż obok meczetu dedykowanego królowi Fahdowi, którego budowę Liga sfinansowała w 90 proc. Liga podejmuje dalekosiężne inwestycje za znaczne sumy, niejednokrotnie przekraczające kilkumilionowe kwoty (np. budowa meczetu we francuskim Evry pochłonęła nie mniej niż 5 mln euro). Dla Ligi Świata Muzułmańskiego pieniądze są środkiem służącym szerzeniu własnej wersji islamu i kontrolowaniu, w najmniejszych nawet szczegółach, sposobów propagowania religii.

Istnieją też inne kanały szerzenia wahhabickiej ideologii. Munazzamat al-Mutamar al-Islami (Organizacja Konferencji Islamskiej)⁵, powołana jako przeciwwaga dla zbyt laickiej Dżama'at ad-Duwal al-Arabijja (Ligi Państw Arabskich)⁶, zdołała wywalczyć sobie znaczącą pozycję. Po 11 września 2001 r. Arabia Saudyjska znalazła w tym forum użyteczną platformę do odrzucania amerykańskich oskarżeń o domniemaną bezczynność w walce z terroryzmem. Organizacja Konferencji Islamskiej miała również swój udział w saudyjskich przedsięwzięciach realizowanych za pośrednictwem Islamic Development Bank (Islamskiego Banku Rozwoju) mających na celu finansowanie wielkich projektów infrastrukturalnych w krajach muzułmańskich. Kiedy w 1998 r. na Pakistan nałożono międzynarodowe sankcje za przeprowadzenie prób jądrowych, Bank niezwłocznie podniósł górny próg pożyczkowy dostępny temu krajowi ze 150 do 400 mln dolarów. Na przestrzeni lat pojawiły się też inne instytucje bankowe. I tak, Fundusz OPEC ds. Rozwoju Międzynarodowego jest oparty w 30 proc. na kapitale saudyjskim, a Arabski Bank Rozwoju Gospodarczego w Afryce może liczyć na 25 proc. kapitału pochodzącego z Arabii Saudyjskiej. Nie można też zapomnieć o olbrzymiej sieci prywatnych instytucji i organizacji charytatywnych, które pozwalają Arabii Saudyjskiej promować wahhabicką doktrynę w świecie arabskim. Znajdują się wśród nich dwie prywatne instytucje finansowe: Dar al-Mal al-Islami (Dom Islamskiego Skarbu) oraz Dallat al-Baraka i ponad 260 organizacji pozarządowych będących zapleczem propagowania radykalnego islamu.

Saudyjskie służby regularnie publikują długą listę muzułmańskich inwestycji w świecie. Jeden z komunikatów przypomniał, że król Fahd, który rządził w latach 1982–2005 r., całkowicie lub częściowo sfinansował 210 centrów i ośrodków islamskich powołanych do życia w krajach niemuzułmańskich, z których bez wątpienia największym jest Centrum im. Króla Fahda znajdujące się w Maladze. Dzięki monarsze powstało na całym świecie również 1359 meczetów. Saudyjska aktywność dotycząca

wspomagany jest przez Komitet Uczonych, w którego skład wchodzi 62 członków.

⁵ Organizacja Konferencji Islamskiej powstała w 1971 r., choć istniała już od czasów konferencji w Rabacie w 1969 r. Bezpośrednią przyczyną jej powołania było podpalenie w 1969 r. meczetu Al-Aksa w Jerozolimie przez Denisa Michaela Rohana. Członkami organizacji jest 57 państw. Funkcję sekretarza generalnego sprawuje obecnie Ekmeleddin Ihsanoğlu (były główny mufti Turcji). W ramach Organizacji Konferencji Islamskiej działa wiele wyspecjalizowanych instytucji, m.in. Fundusz Solidarności, Fundusz Jerozolimski i Islamski Bank Rozwoju. W 2011 r. Organizacja Konferencji Islamskiej zmieniła nazwę na Organizacja Współpracy Islamskiej.

⁶ Liga Państw Arabskich powstała w 1945 r. Jej członkami są 22 państwa i Autonomia Palestyńska. Siedziba Ligi znajduje się w Kairze.

eksportowania ideologii wahhabizmu obróciła się jednak ostatecznie przeciwko królestwu. Od kiedy Osama bin Laden stał się wrogiem numer jeden na Zachodzie, pojawiła się pokusa dostrzegania wahhabizmu we wszystkich ekstremistycznych nurtach, które wstrząsają muzułmańskim światem. Ruch ten nie ma jednak monopolu na muzułmański purytanizm i jak do tej pory nie stać go na ubieganie się o prymat w świecie muzułmańskim. Poza tym wahhabici żeby nie wypaść z gry, chcą dziś uchodzić za salafitów, aby zatrzeć swój sekciarski wizerunek. Wpływy radykalnych reformatorów, jak choćby Hasana al-Banny i Sajjida Kutba, są o wiele silniej reprezentowane w dzisiejszym dyskursie radykałów niż wpływy uczonych wahhabickich. Względność religijnego oddziaływania Saudyjczyków na islam potwierdza również nurt *deobandi*, popularny w Pakistanie, w indyjskiej części Kaszmiru i w Afganistanie, czy też ruch Dżamiat Ulema-e Islami (Stowarzyszenie Uczonych Muzułmańskich), które w większym stopniu wpłynęły na przyjęcie ekstremistycznego kierunku przez część mudżahedinów niż idee wahhabickich misjonarzy.

Wojna w Iraku w 1991 r. wywołała kryzys związany z legitymizacją rządów rodzi-ny królewskiej. Jedną z najważniejszych decyzji, które podjęły saudyjskie władze po zajęciu Kuwejtu przez wojska irackie na początku sierpnia 1990 r., było uzasadnienie

Salman al-Awda

Źródło: <http://daralahadith.blogspot.com/2012/07/salman-al-awda-ruling-regarding-animal.html> [dostęp: grudzień 2012].

obecności sił zachodnich w celu obrony Arabii Saudyjskiej przed groźbą ataku ze strony Bagdadu. W styczniu 1991 r. wielki mufti Abd al-Aziz ibn Baz wydał fatwę dopuszczającą dżihad przeciwko Saddamowi Husajnowi, nawet przy pomocy „niewiernych”. Opinia ta nie wyciszyła głosów sprzeciwu, zwłaszcza ze strony uczonych religijnych skupionych w ruchu *sahwa* na czele z Safarem al-Hawalim z Uniwersytetu Umm al-Kura w Mekce i Salmanem al-Awadą, pracownikiem Uniwersytetu Imama Muhammada ibn As-Sauda w Rijadzie. Wraz z pięćdziesięcioma fundamentalistami podpisali oni 10-punktową petycję skierowaną do króla, w której zażądali m.in. reform w ramach islamu, islamizacji polityki zagranicznej, przyznania uleom szerszych uprawnień we wszystkich instytucjach rządowych, w tym w ministerstwach i ambasadach.

Dokument był podstawą *Muzakarāt an-nasiha* (*Memorandum doradczego*) podpisanego we wrześniu 1992 r. przez około 100 fundamentalistów. W memorandum powtórzono 10 punktów z poprzedniej petycji i dodano nowe, wysuwając m.in. zarzut o ograniczeniu roli kaznodziejów w podejmowaniu ogólnych kwestii moralnych, zabranianiu im prowadzenia dyskusji politycznych i udziału w sprawach bieżących. Wezwano też do utworzenia w Arabii Saudyjskiej silnej armii islamskiej, której morale ożywiałyby wezwania do dżihadu. Była to odpowiedź na ograniczenia narzucone na kazania głoszone przez Al-Hawaliego i Al-Awadę. Ich wezwania do gorliwego przestrzegania zasad islamu, stosowania szariatu i krytyka władz wywołały reakcję rządu. W 1994 r. zostali oni aresztowani, a wraz z nimi ponad 100 innych radykałów. Fundamentalisci, którzy uniknęli aresztowania, wybrali emigrację do Europy, czyli miejsca będącego przedmiotem ich głównej krytyki. Na przykład Muhammad al-Masari i Sa'ad al-Fakih, założyciele Committee for the Defense of Legitimate Rights (Komitetu Obrony Legalnych Praw)

w Arabii Saudyjskiej przenieśli swoją działalność do Londynu, skąd krytykowali posłusznych władzy kaznodziejów i ulemów oraz prowadzili kampanię przeciwko As-Saudom⁷.

Salman al-Awda, przebywając w więzieniu, nie zaprzestał prowadzenia radykalnej propagandy. Głosił między innymi, że jedynie nasilony dżihad może oczyścić i odnowić naród islamu, aby ten zatriumfował we współczesnym świecie. Nagrywał na kasety magnetofonowe kazania, w tym wykład zatytułowany *Dzieło śmierci*, wzywające do dżihadu przeciwko władzom Arabii Saudyjskiej i USA. Nagrania te, przemycane na zewnątrz, rozchodziły się wśród radykalnych środowisk muzułmańskich na całym świecie. W *Dziele śmierci* Al-Awda omówił całą logikę stosunków między cywilizacjami Zachodu i islamu. W istocie dokument ten stanowił wypowiedzenie zbrojnego dżihadu rodzinie królewskiej i dostarczał usprawiedliwienia dla nieustannej konfrontacji. Autor dowodził, że przeważające w całym narodzie muzułmańskim, a zwłaszcza w Arabii Saudyjskiej, warunki zmuszają do powszechnej walki zbrojnej. Pisał m.in.: *Dzisiejszy świat zmusza muzułmanów do Dzieła Śmierci, profesji Śmierci. Czyni z nich potężnych bojowników. Naród muzułmański cierpi z powodu niskiej świadomości politycznej, zależności ekonomicznej i militarnej słabości. Chociaż obecna bieda narodu muzułmańskiego mogła wydawać się nieodwracalna, islam udowodnił swą wieczną trwałość. Atakowało go wiele narodów, ale znikły, a islam pozostał.* Mimo tych twierdzeń wierni mają bezwzględny obowiązek walczyć o ocalenie narodu muzułmańskiego. Al-Awda podkreślił, że konwencjonalne metody duchowe, takie jak powszechne nauczanie islamu i znajomości jego praw, nie wystarczą do rozwiązania aktualnego kryzysu. Do odwrócenia obecnego trendu nie wystarczy też przyjęcie zachodnich obyczajów. Oświadczył, że *działania kaznodziejów i nauczycieli jego pokroju mogą się przydać, lecz nie są tym, czego potrzeba. Nawet wysiłki duchowych przewodników i kaznodziejów, bez względu na ich wielkość, mogą wpłynąć jedynie na niewielką część narodu muzułmańskiego.*

Al-Awda ostrzegł, że odrzucenie dżihadu w jego pierwotnym znaczeniu, tj. bezkompromisowej walki zbrojnej, na rzecz współczesnych interpretacji, czyli innych,

Safar al-Hawali

Źródło: <https://twitter.com/safarAlhawali>
[dostęp: grudzień 2012].

pokojowych, działań, stanowi również zagrożenie dla samego przetrwania islamu: *Zaprzestanie dżihadu w imię Allaha, jego odrzucenie i odmowa wiary weń jako części naszego credo jest apostazją. Osoba, która tak czyni, stawia siebie poza nawiasem islamu. Dzieje się tak, albowiem Wszechpotężny Allah rozkazał nam jasno i niedwuznacznie w „Koranie”, by wieść dżihad, jak wspomniano w szlachetnym, prawdziwym hadisie. Islamu nie sposób ustanowić i utrzymać bez dżihadu.*

Dzieło śmierci stanowiło w gruncie rzeczy fatwę nakazującą rozpoczęcie dżihadu przeciwko rodzinie królewskiej. Al-Awda zawyrokował, że odrzucenie dżihadu na

⁷ W 1996 r. w Komitecie Obrony Legalnych Praw doszło do rozłamu. Sa'ad al-Fakih założył Ruch na rzecz Reform Muzułmańskich w Arabii. Muhammad al-Masari, który nadal kierował Komitetem, nawiązał w Londynie współpracę z Umarem Bakri'm Mohammedem, przywódcą radykalnej organizacji Al-Muhadżirun (Emigranci). Komitet stracił jednak aktywność i w 1998 r. zaprzestał działalności. Wznowił ją po zamachach z 11 września 2001 r. W 2004 r. Al-Masari stwierdził, że Komitet jest ideologicznym głosem Al-Kaidy.

rzecz jakichkolwiek innych form oporu stanowi apostazję, czyli według prawa muzułmańskiego śmiertelny grzech. Wierni nie mieli żadnego wyboru, mogli tylko walczyć. Każdy, kto uważał się za muzułmanina, musiał zaangażować się w prowadzenie dżihadu. W Arabii Saudyjskiej nielegalnie rozprowadzono tysiące zakazanych kaset. Saudyjskie organizacje opozycyjne na Zachodzie zostały zalane prośbami o kopie wykładu. *Dzieło śmierci* rozpowszechniano w USA z komentarzem: *Szajch Salman al-Awda wciąż jest więziony wraz z setkami mędrców z Półwyspu Arabskiego. Uwięził go tchórzliwy, ciemiężący lud reżim rodu Saudów – jak wierzą niektórzy, za zachętą amerykańskiego rządu.*

W 1999 r. Salman al-Awda i Safar al-Hawali zostali zwolnieni z więzienia wraz ze swoimi zwolennikami i sympatykami. Inni fundamentaliści uciekli do Afganistanu, gdzie w połowie 1996 r. Osama bin Laden zaczął zakładać obozy szkoleniowe. Po ataku USA na Afganistan w październiku 2001 r. i Irak w 2003 r. nastąpiła nowa fala radykalizacji w Arabii Saudyjskiej, podobna do tej, do jakiej dochodziło po wojnie w Iraku w 1991 r. O ile jednak w latach 90. XX w. członkowie *sahwy* zarzucali królowi Fahdowi wezwanie „niewiernych” do wsparcia Arabii Saudyjskiej w czasie wyzwalania Kuwejtu, o tyle w późniejszym okresie sympatycy dżihadu Al-Kaidy oskarżali władze o udzielenie pomocy „niewiernym” z Zachodu w ich wojnie z muzułmańskim państwem oraz Afganistanem talibów, który udzielił schronienia Bin Ladenowi i jego zwolennikom. Podkreślało bezprawność państwa saudyjskiego i konieczność wypędzenia Amerykanów z kraju.

W latach 2003 i 2004 Arabią Saudyjską wstrząsnęła seria zamachów skierowanych nie tylko przeciwko cudzoziemcom, lecz także przeciwko saudyjskiemu systemowi politycznemu i obecności zachodnich koncernów naftowych w tym kraju. W atakach na dzielnice dla cudzoziemców, zakłady petrochemiczne, kwatery sił bezpieczeństwa i budynki rządowe zginęło ponad 200 osób. Monarchia doszła do wniosku, że stworzyła siły, które jej zagrażają. W lipcu 2005 r. na tron wstąpił król Abdullah ibn Abd al-Aziz as-Saud, uznawany za człowieka umiarkowanego. Natychmiast rozpoczął działania zmierzające do zdyskredytowania polityki dżihadu. Nakazał mułom, aby potępił samobójcze zamachy. Duchownym odebrano kontrolę nad szkolnictwem. W 2006 r. wielki mufti Arabii Saudyjskiej Abdullah ibn Abd al-Aziz asz-Szajch wydał fatwę zabraniającą Saudyjczykom angażowania się w dżihad za granicą i oskarżył Osamę bin Ladena oraz arabskie reżimy, że robią z młodzieży „żywe bomby” w imię własnych celów politycznych i militarnych.

Wydarzenia z 11 września 2001 r. oraz terroryzm na ziemi saudyjskiej przyczyniły się do podziału wśród fundamentalistów. Radykałowie kojarzeni z *sahwą*, których zwolniono z więzień w 1999 r., zaczęli odcinać się od nurtu terrorystycznego, ogłosili lojalność wobec państwa i potępiłi zbrojną przemoc. Zaczęli też występować w telewizji, pisać artykuły, wygłaszać prorządowe kazania i oferować współpracę z instytucjami rządowymi. Safar al-Hawali i Salman al-Awda potępiali Al-Kaidę, lecz nie odważyli się oskarżyć Bin Ladena. W sierpniu 2009 r. Al-Awda zaapelował, żeby muzułmanie zaprzestali modłów o zniszczenie niewiernych, ponieważ jest to niezgodne z szariatem.

Ideologia wahhabicka, która inspirowała Saudyjczyków i innych muzułmanów do walki z radziecką okupacją Afganistanu, stała się niebezpiecznym narzędziem nietolerancji, radykalizacji i terroryzmu w świecie islamu. Rząd w Rijadzie inaczej postrzegał saudyjskich bojowników dżihadu w kraju i za granicą. Tych pierwszych zwalczał, a ci drudzy byli traktowani jako wahhabicy męczennicy. Amerykanie próbowali naciskać na oderwanie się As-Saudów od wahhabickiej ideologii, która wyniosła ich do władzy i z której wywodzili swoją legitymizację. To oderwanie jednak nie było możliwe, po-

nieważ elita religijna kraju cieszyła się patronatem wielu książąt, a ponadto konflikt z wahhabitami mógł pozbawić As-Saudów władzy. Pomimo to władze w Rijadzie poinformowały o zamiarze zreformowania programów religii w szkołach i usunięcia z nich kaznodziejów znanych z głoszenia ekstremistycznych haseł. Oświadczyły również, że zawieszają w działalności 2000 imamów, którzy naruszyli zakaz głoszenia nietolerancji. Z drugiej strony rząd często wykorzystuje wyjątkowość tradycji muzułmańskiej w Arabii Saudyjskiej (*chususijja*) do blokowania wprowadzenia międzynarodowych postanowień dotyczących tolerancji, zniesienia dyskryminacji płci, wolności słowa i swobody praktyk religijnych lub do wycofywania się z tego⁸. Ponadto wbrew dążeniom środowisk postępowych wahhabicy ulemowie, którzy sprzeciwiają się otwarciu sfery publicznej dla kobiet, nadal wydają fatwy wzywające do ograniczenia pozycji społecznej kobiet do tradycyjnych ról związanych z zajmowaniem się domem oraz wychowywaniem i edukowaniem dzieci.

⁸ W 2008 r. szajch Abd ar-Rahman al-Barak wydał fatwę, w której ogłosił, że dialog międzyreligijny jest niezgodny z islamem. Część uczonych religijnych była bowiem zaniepokojona, że rząd ulegnie międzynarodowemu naciskowi w kwestii uznania innych religii i zbuduje w Arabii Saudyjskiej kościoły i hinduistyczne świątynie, tak jak w innych krajach leżących nad Zatoką Perską, aby przygotować się na rosnącą liczbę niemuzułmańskich robotników. Kiedy król Abdullah starał się nawiązać dialog z wyznawcami innych religii, saudyjscy uczeni wydali petycje przeciwko szytom, oskarżając ich o herezję i bluźnierstwo oraz ostrzegając przed ich wpływem na saudyjskie społeczeństwo.

WAHABIZM NA BAŁKANACH

Naszywka mundurowa bojownika El-Mudżahid

Ideologia wahhabicka zaczęła przenikać na Bałkany z końcem lat 80. XX w. Wtedy właśnie wielu Bośniaków kończyło studia religijne w Arabii Saudyjskiej. Podczas wojny w Bośni i Hercegowinie (BiH) w latach 1992–1995 ideologia ta trafiła na podatny grunt wśród miejscowych muzułmanów. Czynnikiem sprzyjającym rozpowszechnianiu się wahhabizmu była obecność arabskich mudżahedinów, którzy wstępowali do armii BiH, utworzyli własną jednostkę El-Mudżahid i prowadzili działalność misyjną wśród miejscowych muzułmanów. Aby zyskać zwolenników, rozdzielali wśród ludności muzułmańskiej dary w postaci żywności i ubrań. Na kontrolowanych przez siebie terenach mudżahedini zmuszali też ludność cywilną do życia

według zasad szariat. Jednym z najbardziej wpływowych ideologów wahhabickich był ostatni przywódca religijny El-Mudżahid – Imad al-Misri, członek ścisłego kierownictwa Dżama'a al-Islamijja fi Misr (Egipskiej Grupy Islamskiej)¹. Po wojnie wielu arabskich ochotników pozostało w BiH i założyło rodziny z Bośniaczkami. Dołączyło do nich wielu miejscowych radykałów, z którymi wspólnie wcześniej walczyli. Wahhabizm propagowali również pracownicy organizacji pomocowych, oficjalnie zarejestrowanych w BiH. Obecnie liczbę wahhabitów w tym kraju ocenia się na 300–500 osób, a rzeszę ich sympatyków na około 3 proc. ludności muzułmańskiej, tj. na około 50 tys. wiernych. Mimo teoretycznie niewielkiej liczby sympatyków, ich ruch się rozszerza, są bowiem dobrze zorganizowani, wytrwali i agresywni. Wahhabici są zrzeszeni luźno w organizacji Vehabija. Jej członkowie są łatwo rozpoznawalni na ulicach dzięki długim brodom i tradycyjnym strojom².

Bośniaccy wahhabici otwarcie współpracują z Arabią Saudyjską. Podejrzewa się, że saudyjskie fundusze pomogły w przekupieniu 17 bośniackich urzędników emigracyjnych, których aresztowano w 2004 r. za nielegalne wydawanie paszportów cudzoziemcom. Policja przeprowadziła też w tym czasie bezskuteczne akcje poszukiwania broni

¹ Imad al-Misri stwierdził w wydanej w 1993 r. w Zenicy książce, że zadaniem mudżahedinów jest nie tylko walka z „niewiernymi”, lecz także oczyszczenie z dogmatycznych błędów heretyckiego, „miękkiego”, bośniackiego islamu oraz akcja misyjna wśród miejscowych muzułmanów, którzy odeszli od religii. Ich wojenne cierpienia uznał za boską karę za grzech laicyzacji. Zaatakował też jednocześnie osmańską tradycję wspólnego życia różnych grup etnicznych i wyznaniowych, hanaficką szkołę prawną oraz szeroko praktykowany w BiH mistycyzm muzułmański. Potępił również demokrację jako wymysł szatana. Książka Imada al-Misriego została wydana przez kuwejskie Dżama'at Ahi at-Turas al-Islami (Revival of Islamic Heritage Association, Stowarzyszenie Odrodzenia Dziedzictwa Islamu), które w lipcu 1994 r. utworzyło w Zenicy Islamskie Centrum Bałkańskie. Stowarzyszenie uzależniało udzielanie pomocy Bośniakom od akceptacji fundamentalistycznego wahhabickiego islamu i odrzucenia tradycji hanafickiej.

² Mężczyźni noszą szerokie spodnie, skrócone i zwężone w nogawkach, *galabije* (rodzaj tuniki) i *tadije* (płytkie obcisłe czapeczki, najczęściej białego koloru). Zimą na ten ubiór narzucają kurtki. Kobiety noszą *hidżaby* (chusty) i *abaje* (długie, sięgające kostek płaszczki).

i materiałów wybuchowych. Następnie służby przeszukały siedzibę fundacji Al-Haramajn. Znalaziono w niej antyżydowskie i antyamerykańskie materiały propagandowe. Amerykańskie i saudyjskie władze zamknęły 11 oddziałów tej fundacji na całym świecie, po tym jak znaleziono powiązania fundacji z Al-Kaidą. W BiH zdelegalizowano na takiej samej podstawie m.in. fundację Al-Furkan i Taiba International. W miejsce zamkniętych fundacji wahhabici zakładają jednak nowe.

Wahhabici w BiH są powiązani z organizacją Aktivna islamska omladina (Aktywną Młodzieżą Islamską), która na łamach swego dwutygodnika „Saff” otwarcie głosi hasła antyzachodnie, szczególnie antyamerykańskie. Istnieją obawy, że grupom terrorystycznym udaje się w takich środowiskach rekrutować tzw. białych mudżahedinów, którym łatwiej jest przeprowadzać zamachy w Europie.

W październiku 2005 r. zlikwidowano małą komórkę miejscowych terrorystów, którzy posiadali broń i materiały wybuchowe. Planowali oni przeprowadzenie zamachu na bazę sił EUFOR w Sarajewie. Ich przywódcą był Mirsad Bektaszević, Bośniak ze szwedzkim obywatelstwem, który rekrutował zwolenników w Danii oraz w Wielkiej Brytanii i utrzymywał łączność z komórką terrorystyczną w Kanadzie. Według FBI jeden z londyńskich kontaktów Bektaszevicia

Bośniaccy wahhabici

Źródło: <http://www.vesti-online.com/Vesti/Ex-YU/172916/Postojanje-vehabija-rezultat-loseg-sistema-BiH> [dostęp: grudzień 2012].

współpracował z ekstremistami w Atlancie. Wszystkich ich aresztowano³. W marcu 2008 r. aresztowano kolejnych pięciu podejrzanych, ale wkrótce ich zwolniono. Ustalono, że utrzymywali oni kontakty z radykalnym imamem Muhammadem Porczą z Wiednia.

Wahhabici z BiH nie uznają autorytetu Mustafy Efendiego Cericia i jego duchowego zwierzchnictwa nad bośniackimi muzułmanami. Wyrazili zgodę na jego wejście do sarajewskiego meczetu Króla Fahda, który uważają za swoją twierdzę, ale nie pozwolili mu tam odmówić modlitwy. Skupiają wokół siebie coraz więcej uczniów szkół średnich i studentów. Młodzi ludzie stanowią ich ideowe zaplecze. Starają się też siłą przejmować meczety na terenie BiH i wypędzać z nich muzułmanów wyznających tradycyjny islam.

Prowadzą szkoły koraniczne, w których dziewczynki są odizolowane od chłopców, a ci, którzy okażą się nieprawomyślni, są opluwani, poniżani i bici. Nowo pozyskanych zwolenników kieruje się na kursy szariatu trwające dwa–trzy tygodnie, a następnie posyła się ich pomiędzy ludzi, aby szerzyli „prawdziwy islam”.

Bośniaccy wahhabici prowadzą działalność sprzeczną z interesami ugrupowania Islamska zajednica – IZ (Wspólnota Muzułmańska). Głosząc hasła odnowy moralnej zgodnie z ortodoksyjną purytańską doktryną, od lat wywołują konflikty z miejscowymi muzułmanami. Według niektórych opinii mają powiązania ze służbami wywiadowczymi kilku państw muzułmańskich, szczególnie Arabii Saudyjskiej. Negują tradycyjne pojmowanie

³ W styczniu 2007 r. sąd w Sarajewie wydał wyrok na grupę Bektaszevicia, który został skazany na 15 lat więzienia. Turka Abdulkarima Cesura skazano na karę 13 lat pozbawienia wolności, Bajra Ikanovicia na 8 lat, a Senada Hasanovicia na 2,5 roku więzienia.

Mirsad Bektaszević

Źródło: <http://serbianna.com/news/archives/2846> [dostęp: grudzień 2012].

i praktykowanie islamu przez bośniackich muzułmanów. Do osób, które nie przyjmują ich sposobu myślenia, odnoszą się z pogardą i agresją. Ich poczucie wyższości wynika z przekonania, że jedynie ich doktryna jest prawdziwa. Otwarcie krytykują bośniacki islam za laicyzację (*ilhad*), odejście od źródeł i zaśmiecenie ich grzesznymi innowacjami (*bida*) lub wręcz za herezję (*zandaka*) i apostazję (*ridda*). Sami tworzą skrajnie konserwatywne i zamknięte środowisko. Charakteryzuje ich ślepa wiara i fanatyczna religijność oparta na jednostronnej interpretacji *Koranu*. Prowadzą życie zgodne ze zmitologizowanymi wzorcami nawiązującymi do czasów proroka Muhammada i pierwszego pokolenia muzułmanów. Odrzucają cywilizację europejską, a jednocześnie wybiórczo podchodzą do jej osiągnięć, wykorzystując niektóre jej zdobycze.

Wahhabici podczas prób narzucania lokalnym społecznościom muzułmańskiej ideologii są często sprawcami aktów wandalizmu i przemocy. W lutym 2007 r. doszło do eskalacji konfliktu, gdy radykałowie próbowali opanować meczet Królewski (Careva džamija) na Starym Mieście w Sarajewie. Musiała interweniować policja. Do podobnych wydarzeń doszło w serbskiej prowincji Sandżak⁴, gdzie wahhabici wykazywali najpierw nieposłuszeństwo, domagając się zmiany imama prowadzącego modlitwy w centralnym meczecie Arapa w miejscowości Novi Pazar, a następnie dokonali zbrojnego napadu na wiernych zgromadzonych w świątyni.

Konflikty pomiędzy wahhabitami a innymi muzułmanami oraz próby zajęcia meczetów przez islamskich radykałów nasiliły się w całej BiH, Sandżaku i Czarnogórze od końca 2006 r. Notowano przypadki dewastacji meczetów i pobicie imamów, a wierni ze strachu przed agresją nie przychodzili na modlitwy. W miejscowości Barcziczi k. Kalesiji wahhabici zajęli budynek muzułmańskiej biblioteki i szkoły religijnego nauczania podstawowego (*mejtef*). Obiektem słownej agresji stały się miejscowe kobiety, do których wahhabici odnoszą się ze szczególną nienawiścią za to, że nie zasłaniają twarzy i słuchają muzyki. Nazywane są prostytutkami, ponieważ ich związki małżeńskie nie zostały zawarte zgodnie z szariatem. W miejscowości Gornja Maocza, w której po wojnie domowej osiedliło się wielu arabskich mudżahedinów, budując zamkniętą społeczność, radykałowie utworzyli nielegalną szkołę podstawową z jordańskim systemem nauczania. Dzieci rozdzielono według płci, nie prowadzi się lekcji muzyki, wychowania plastycznego i fizycznego, ograniczono też naukę biologii⁵. Aktywność wahhabitów stała się dokuczliwa również dla nieprakty-

⁴ Prowincja Sandżak (*sandżak* oznaczał jednostkę administracyjną w Imperium Osmańskim, ale w języku serbsko-chorwackim został zaadaptowany jako nazwa własna) jest podzielona między Serbię i Czarnogórę. Składa się z 12 merostw: 6 z nich znajduje się w Serbii (Novi Pazar, Tutin, Sjenica, Prijepolje, Nova Varosz, Priboj i 6 w Czarnogórze (Pljevlja, Bijelo Polje, Berane, Andrijević, Plav, Rožaje). Stolicą regionu jest Novi Pazar. Liczy on ponad 600 tys. mieszkańców, w tym blisko 70 proc. stanowią wyznawcy islamu. Podczas bombardowań Serbii w marcu i kwietniu 1999 r. dokonanych przez lotnictwo NATO około 20 tys. osób, głównie z serbskiej części Sandżaku, uciekło do Bośni, do prowincji natomiast przybyli uciekinierzy z Kosowa, którzy trafili głównie do czarnogórskiej części prowincji zwanej Sandżaklija.

⁵ Powołana komisja ministerialna po przybyciu do szkoły stwierdziła jedynie, że budynek nie spełnia warunków do prowadzenia zajęć szkolnych, ale nie podjęła odpowiednich działań zmierzających do zamknięcia obiektu, w którym kontynuowano nauczanie w duchu muzułmańskiego radykalizmu.

kujących mieszkańców Sarajewa, którzy są prześladowani przez nielegalne patrole uzurpujące sobie nazwę policji religijnej, ścigające m.in. zakochane pary całujące się w miejscach publicznych.

Wahhabici żyją w małych, ściśle powiązanych z sobą wspólnotach, które, jak się wydaje, na trwałe wpisały się w miejscowe tło społeczno-religijne. Wahhabickie wspólnoty same ustanowiły sobie terytoria do zamieszkania, osiedlając się głównie w Sarajewie, w pobliżu Centrum Kulturalnego Króla Fahda i jego meczetu, stanowiących dla nich duchowe zaplecze. Wspólnoty wahhabickie zamieszkują również w kilku innych rejonach środkowej Bośni: w Tuzli, Travniku, Zenicy, Maoczy, Boczinji, Sutjesce i Osmaczy; w Kantonie nr 1 (w Sanskim Moście, Cazinie, Bihaciu, Bosanskiej Krupie); w Sarajewie i jego okolicach (w Dobrinji, Ilidży, Bucy Potoku, Hadziciach i w Visokiem); w kilku miastach nad Neretwą (Konjicu, Jablanicy, Mostarze) oraz w rejonie Brczka.

Charyzmatycznym przywódcą bośniackich wahhabitów, ich ideologiem i kaznodzieją, był zmarły w marcu 2007 r. Jusuf Barzić⁶. Obecnie przywódcami wahhabitów są Husin Imad alias Abu Hamza (Syryjczyk z bośniackim obywatelstwem)

Jusuf Barzić

Źródło: <http://forums.islamicawakening.com/fl8/shaykh-yusuf-bar-cic-has-passed-away-3994/> [dostęp: grudzień 2012].

i Karraj Kemal bin Ali alias Abu Hamza (naturalizowany w BiH Tunezyjczyk), który za udział w wojnie 1992–1995 został odznaczony orderem Złotej Lili. Domagają się oni wprowadzenia szariat, twierdząc, że na *ziemi Allaha* powinno *panować prawo Allaha*. Karraj Kemal jako bohater wojenny cieszy się również dużym poważaniem w szerokich kręgach muzułmańskiej młodzieży, byłych mudżahedinów i weteranów Armii Republiki BiH. Głównym centrum wahhabizmu odpowiedzialnym za działalność w BiH jest jedna z bośniacko-muzułmańskich wspólnot w Wiedniu kierowana przez Muhammada Porcę. Spośród przedstawicieli tego nurtu w Wiedniu należy wymienić Nedżada Balkana, a w samej Bośni Nusreta Imamovicia –

przewodniczącego wahhabickiej wspólnoty w Gornjej Maoczy – i Bilala Bosnicia stojącego na czele radykałów w Bihaciu. Wśród bośniackich wahhabitów aktywnie działa ruch Poziv u Raj (Wezwanie do Raju), którego celem jest m.in. wychowywanie dzieci w duchu radykalnego islamu.

Poziom radykalizacji wyznawców islamu w BiH w ciągu ostatnich lat się obniżył, ale rozprzestrzenianie się wahhabickiej ideologii może budzić obawy. Władze w BiH w lutym 2006 r. powołały specjalną komisję do zbadania praw przyznanych po wojnie arabskim mudżahedinom⁷. Miała ona rozpatrzyć przypadki naturalizowania około 1500 osób. W wyniku jej prac pozbawiono obywatelstwa 367 radykałów, wśród nich Husina Imada, uważanego powszechnie za jednego z przywódców bośniackich wahhabitów⁸. Deportacji radykałów sprzeciwiło się jednak wielu Bo-

⁶ Jusuf Barzić był absolwentem teologii muzułmańskiej Uniwersytetu Muzułmańskiego w Medynie. Zginął w wypadku drogowym koło Tuzli. W jego pogrzebie wzięło udział ponad 3000 wahhabitów i ich sympatyków, w tym delegacja przedstawicieli tego radykalnego nurtu islamu z Austrii.

⁷ Państwowa Komisja ds. Rewizji Decyzji o Naturalizacji Obcych Obywateli weryfikowała poprawność obywatelstw BiH przyznanych w okresie od 6 kwietnia 1992 r. do 1 stycznia 2006 r.

⁸ Decyzja komisji nie oznaczała jeszcze ekstradycji. Na przykład w marcu 2009 r. Husin Imad odwołał się od decyzji sądu do Trybunału Konstytucyjnego. Oświadczył, że w ojczystej Syrii czekają go tortury, ponieważ

śniaków. W 2006 r. w Sarajewie doszło do zamieszek, gdy policja podjęła próbę deportowania sześciu Arabów, z których pięciu miało już bośniackie obywatelstwo. Miejscowe władze zdawały się jednak coraz mniej aktywnie podchodzić do egzekwowania wyroków ekstradycji⁹.

W lutym 2010 r. bośniackie siły bezpieczeństwa przeprowadziły operację w Gornjej Maoczy, podczas której aresztowano siedmiu członków wspólnoty wahhabickiej, na czele z jej przywódcą Imamoviciem. Działania policji zostały nagłośnione w mediach, przysparzając sympatii islamskim radykałom, którzy na przełomie marca i kwietnia 2010 r. przeprowadzili w największych miastach BiH akcję propagującą islam w jego ortodoksyjnym nurcie. Na początku maja 2010 r. w Tuzli aresztowano Maksima Bożicia alias Mirzę Gradascевичa, alias Abu Muhammada oraz Enesa Sejernicia – wahhabitów podejrzewanych o przygotowywanie zamachu terrorystycznego. W dniu 27 czerwca 2010 r. w miejscowości Bugojno przed komendą policji w centrum miasta eksplodowała bomba, która zabiła jedną osobą, a pięć innych raniła. Zamach był dziełem miejscowych wahhabitów, z których pięciu aresztowano. Śledztwo związane z tą grupą ekstremistów, na której czele stał Rijad Rustempasić, wykazało, że planowali oni przeprowadzenie ataków terrorystycznych na budynki rządowe w BiH oraz na żołnierzy sił zbrojnych mających wyjechać do Afganistanu, chorwackich uchodźców powracających do BiH oraz żołnierzy EUFOR-u.

W serbskiej prowincji Sandżak także dochodziło do incydentów z udziałem wahhabitów, którzy siłą próbowali przejąć główny meczet w stolicy regionu, tj. w Novim Pazarze. Policja udaremniła jednak im ten zamiar. W marcu 2007 r. siły bezpieczeństwa odkryły w górskim masywie Ninaji w powiecie Sjenica obóz i jaskinię, w której wahhabici nauczali swojej ideologii oraz prowadzili szkolenia wojskowe. Znalaziono m.in. dużą ilość materiałów wybuchowych, zapalników, broni, różnego kalibru amunicji, mundury, sprzęt sanitarny i materiały propagandowe¹⁰. Radykałowie z Sandżaku są przeważnie absolwentami sarajewskich szkół teologicznych oraz reprezentantami środowiska wahhabickiego. W końcu czerwca 2010 r.

Źródło: sandzak.nl/group/nieuwsuitnederland/forum/topics/the-troubles-of-sandzak-together-we-are-stronger [dostęp: grudzień 2012].

jest tam ścigany za terrorizm – jego deportowanie stanowiłoby więc pogwałcenie praw człowieka. Trybunał uznał jego argumenty i skierował sprawę do sądu niższej instancji. Na pomoc dawnym mudżahedinom pospieszyły także zagraniczne organizacje islamskie. Zamierzały one zapewnić nietykalność osobom zagrożonym deportacją poprzez nadanie im statusu swoich przedstawicieli w BiH.

⁹ Minister spraw wewnętrznych Muhidin Alić oświadczył, że większość radykałów pozostaje w ukryciu i że trudno ich odnaleźć.

¹⁰ Aresztowano czterech członków grupy: Mirsada Prenticia, Fuada Hodzicia, Vahida Vejselovicia i Senada Vejselovicia. Piątej osobie udało się zbiec. Był to Ismail Prentić, przywódca miejscowych wahhabitów, podejrzewany o rekrutowanie terrorystów i ich szkolenie. Kilka tygodni później jego dom został otoczony przez serbską specjalną jednostkę antyterrorystyczną. Podczas wymiany ognia Prentić zginął, a dwóch jego współpracowników zatrzymano.

sąd apelacyjny w Belgradzie obniżył wyroki więzienia pазarskim radykałom, którzy w 2007 r. próbowali przejąć meczet w mieście. Jednocześnie procesy islamskich ekstremistów w latach 2007–2009 znacznie zredukowały ich wpływy, choć wiele osób niewątpliwie znalazło schronienie w sąsiednich państwach.

Ograniczeniu wpływów islamskich radykałów służyła integracja muzułmanów Sandżaku. W grudniu 2009 r. powstało tu bośniackie stowarzyszenie Bosanska kulturna zajednica (Wspólnota Kulturowa Bośni), która pod przewodnictwem głównego muftiego Serbii Muamara Zukorlicia zwyciężyła w czerwcu 2010 r. w wyborach do narodowej Rady Bośniaków w Novim Pazarze. Wspólnota uzyskała wsparcie od ugrupowania Islamska zajednica w BiH. Poparł ją również Bakir Izetbegović, syn byłego prezydenta BiH Aliji Izetbegovicia, jeden z liderów partii Stranka demokratske akcije (Partii Akcji Demokratycznej), tj. partii bośniackich muzułmanów.

W dniu 28 października 2011 r. Mevlid Jaszarević alias Abdurrahman, wahhabita z Sandżaku, ostrzelał z broni automatycznej ambasadę USA w Sarajewie. W wyniku wymiany ognia z policją został on ranny. Wcześniej wielokrotnie przyjeżdżał do BiH na spotkania z miejscowymi radykałami. Atak na ambasadę wywołał parlamentarną dyskusję w BiH na temat zagrożenia bezpieczeństwa kraju ze strony religijnych ekstremistów. Służbom bezpieczeństwa zarzucono bagatelizowanie ich obecności na terenie kraju¹¹.

Naszywka mundurowa Żołnierza UÇK

Escalacja walk w Kosowie i atak wojsk NATO wiosną 1999 r. miały istotny wpływ na działalność Ushtria Çlirimtare e Kosovës – UÇK (Wyzwoleńczej Armii Kosowa) oraz na znajdujących się w jej szeregach muzułmańskich ochotników. Kosowscy nacjonaliści stanęli przed koniecznością zareagowania na potężne wsparcie – także zbrojne – zachodnich służb wywiadowczych, które jednak uzależniały swoją pomoc od oczyszczenia szeregów UÇK z radykałów. Ich przywódcy, nie chcąc pozbawiać albańskich braci pomocy Zachodu, postanowili podjąć tymczasową współpracę z NATO (a przynajmniej tolerować obecność jego przedstawicieli w krajach bałkańskich) oraz z Albańczykami. Jednocześnie nie rozwiązali swoich sił zbrojnych, tylko zeszli z nimi do podziemia.

Ushtria Çlirimtare e Kosovës rozbudowała swoje szeregi i wchłonęła wiele jednostek kontrolowanych i finansowanych przez amerykańskie, niemieckie, brytyjskie i chorwackie służby wywiadowcze. Stała się konglomeratem najróżniejszych grup zbrojnych, mających na celu utworzenie tzw. Wielkiej Albanii. Wspierana przez NATO UÇK nie miała jednorodnej kadry kierowniczej. Pod koniec kwietnia 1999 r. jej dowódcą został Agim Çeku, chorwacki generał pochodzenia albańskiego, który wprowadził dowództwo złożone głównie z weteranów chorwackich sił zbrojnych. Miejscowe kierownictwo sił zbrojnych pochodzące z centrum Kosowa i złożone z byłych bośniacko-muzułmańskich mudżahedinów zostało pozbawione władzy. Muzułmańskie oddziały, które zeszły do podziemia (w których skład wchodziłi głównie albańscy ochotnicy bośniackiej Dywizji Handżar, tj. Szytlet¹² walczącej wcześniej w BiH), zostały skierowane do części Albanii pozostającej pod kontrolą rodziny byłego prezydenta Salego Beriszy. Sponsorowa-

¹¹ W grudniu 2012 r. Jaszarević został skazany na 18 lat więzienia. Jego dwaj współnicy, również wahhabici, których oskarżono o udzielenie mu pomocy w zdobyciu broni i przygotowaniu ataku, zostali uniewinnieni.

¹² W 1943 r. Niemcy utworzyli 113. Dywizję Handżar. W jej skład wchodziłi bośniaccy muzułmanie. Podczas wojny domowej w BiH powstała muzułmańska jednostka, która przejęła tę nazwę.

Husin Imad

Źródło: <http://mondo.rs/a196162/Info/Ex-Yu/Abu-Hamza-maltretira-tajnu-službu-BiH.html> [dostęp: grudzień 2012].

ne przez NATO oddziały UÇK liczące 25–30 tys. bojowników funkcjonowały obok tajnych fundamentalistycznych komórek złożonych z ochotników pochodzących z Europy Zachodniej oraz z Albańczyków, Turków i obywateli państw Afryki Północnej. Rekrutacją tych bojowników zajmowali się przebywający w Europie Zachodniej przywódcy fundamentalistów sprzymierzeni z Osamą bin Ladenem i Ajmanem az-Zawahirim.

Mudżahedini nawiązali bliskie kontakty z klanami z okolic Drenicy w centrum Kosowa, tj. miejsca, w którym powstała UÇK, w tym także z jednym z jej dowódców, Sulejmanem Selimem alias Sułtanem, pochodzącym z tego regionu. Oprócz walk toczonych z siłami serbskimi, w których ponieśli znaczne straty, fundamentaliści podjęli starania o „wyrwanie Kosowa z rąk niemuzułmanów”, co miało nastąpić po zakończeniu walk. Aby zrealizować te zamiary oraz finansowo wesprzeć walki, a zwłaszcza działania prowadzone przez elitarną jednostkę zrzeszającą ponad 500 arabskich mudżahedinów, utworzono około 20 fundacji dobroczynnych i organizacji humanitarnych. Finansowały one także szkolenie, uzbrojenie i zaopatrzenie wybranych jednostek UÇK. Te organizacje pomocowe zajmowały się także przerzutem ochotników do islamskich oddziałów na Bałkanach.

W lipcu 1998 r. podczas wspólnej operacji amerykańskich służb specjalnych w Albanii rozbito siatkę Al-Dżihad al-Islami al-Misri (Egipskiego Islamskiego Dżihadu) w Tiranie i Elbasan. W obawie przed zamachem zawieszono w tym czasie funkcjonowanie ambasady USA w Tiranie. Czterech spośród zatrzymanych zostało deportowanych do Egiptu (w tym dwóch zostało skazanych przez sąd w Kairze na karę śmierci za działalność terrorystyczną). Deportowano: Szawkiego Salama Aftiję, Ahmeda Salaha, Muhammada Hasana Titę i Ahmeda Ibrahima an-Naggara. Siatka ta zajmowała się m.in. fałszowaniem dokumentów. Na jej czele stał An-Naggar, który przyjechał do Albanii jako pracownik organizacji charytatywnej Al-Haramajn.

W początkach kwietnia 1999 r. Muhammad az-Zawahiri, brat Ajmana, założył w Albanii wahhabicki Komitet Akcji Militarnej, którego zadaniem było koordynowanie przygotowań jednostek zdolnych do przeprowadzenia działań zbrojnych i terrorystycznych na terenach znajdujących się pod kontrolą Serbii. W początkach 1999 r. do Albanii przybyła grupa 175 jemeńskich mudżahedinów, a druga 200-osobowa grupa – w tym trzon złożony z afgańskich weteranów oraz terrorystów zwolnionych z więzienia w Sanie – przygotowywała się do wyjazdu do Kosowa. Powstały również tajne komórki, umiejscowione w szeregach UÇK i innych krajach bałkańskich. Trzon oddziałów Az-Zawahiriego stanowiła grupa 500 bojowników bezgranicznie oddanych Bin Ladenowi, stacjonująca koło miejscowości Korce i Podgrade w południowo-wschodniej Albanii. W Tropje, rodzinnym mieście Beriszy, w północnej części Albanii znajdowała się odległa baza fundamentalistów – Saudyjczyków i Egipcjan podlegających Muhammadowi az-Zawahiriemu. Dowódcy UÇK otwarcie zaczęli mówić o arabskiej solidarności. Gani Sylaj, wysoki rangą dowódca UÇK z północnej Albanii, zaapelował do arabskich i muzułmańskich braci, aby udzielili kosowskim Albańczykom pomocy militarnej i politycznej.

W marcu 2004 r. doszło do pogromu serbskiej ludności zamieszkałej w Kosowie. Jego sprawcami byli członkowie organizacji mudżahedinów Czarne Orły i Islamscy Wojownicy. Muzułmańskie organizacje humanitarne miały wspierać tę akcję finansowo, logistycznie i operacyjnie. W kontekście tej zbrodni wymieniano Ekrema Avdicia alias Erkema Avdiję, określanego mianem przywódcy Al-Kaidy w Kosowie. Z kolei inny mudżahedin, Samedin Xhezairi (Dżezairi), organizował ataki na ludność serbską w Prizrenie i Uroszevacu. Również jemu zarzuca się związki z Al-Kaidą. Według Isajeta Bakiriego, szefa Fronti per Bushkim Kombetar Shqiptar (Frontu na rzecz Albańskiego Zjednoczenia Narodowego) z siedzibą w Tiranie, w albańskiej ojczyźnie za islamskimi terrorystami opowiada się cały polityczny establishment. Środki finansowe w wysokości 60 mln dolarów miała zgromadzić albańska diaspora, przede wszystkim z USA. Bakiri jednak kategorycznie zaprzeczył związkom kosowskich muzułmanów z Al-Kaidą i z arabskimi mudżahedinami. Przeczą temu jednak hasła, które na początku 2008 r. można było przeczytać w Kosowie w wielu miejscach publicznych, jak: *Al Qaeda, Bin Laden* czy *Al Qaedas al Xhihad*, które zawsze były sygnowane skrótem: AKSh (Armata Kombetare Shqiptare – Albańska Armia Narodowa).

Jasir Abdullah al-Kadi

Źródło: <http://www.arabnews.com/node/355277>[dostęp: grudzień 2012].

Równie interesujące jest to, że AKSh do niedawna prowadziła biura w Amsterdamie i Rotterdamie, wspólnie z saudyjską fundacją Al-Haramajn, której działalność została zakazana w USA ze względu na sponsorowanie terroryzmu.

W latach 2004 i 2006 albańskie władze skonfiskowały nieruchomości należące do saudyjskiego biznesmena Jasina Abdullaha al-Kadiego, wspierającego finansowo w latach 90. XX w. Al-Kaidę¹³. Al-Kadi kierował saudyjską organizacją charytatywną Muwaffak, która m.in. finansowała bojowników islamskich podczas wojny w Bośni. Należąca do Al-Kadiego firma Karavan Construction z siedzibą w Tiranie miała wprowadzić do obrotu ponad 10 mln dolarów pochodzących z działalności przestępczej. Saudyjczyka pozbawiono kilku mieszkań, sklepów, barów, domu oraz działki o powierzchni dwóch hektarów.

Zajęto także mienie jego współpracownika i partnera handlowego, Abdula Latifa Saliha, posiadającego podwójne obywatelstwo – jordańskie i albańskie. Al-Kadi i Salih wspierali finansowo działalność islamskich organizacji pozarządowych, w tym funkcjonowanie medresy w Kukës, miejscu pobytu Saliha. Abdul Latif Salih został usunięty z Albanii już w 2002 r. na żądanie amerykańskich władz (w latach 2001–2002 albański rząd deportował z kraju grupę islamskich aktywistów uznanych za osoby niepożądane). Salih miał otrzymać od Osamy bin Ladena kwotę 600 tys. dolarów na założenie w Albanii organizacji islamskiej. Miała ona być utrzymywana przez saudyjską fundację Al-Haramajn i udzielać osobistej pomocy członkom siatki Egipskiego Islamskiego Dżihadu rozbitej w 1998 r. Według niepotwierdzonych informacji Salih zorganizował w latach 90. ubiegłego wieku dwie wizyty Bin Ladena w Albanii.

¹³ Jasir al-Kadi miał w latach 90. XX w. dobre kontakty w tureckich i amerykańskich kręgach władzy. Był także współwłaścicielem amerykańskiego concernu technologicznego Ptech, współpracującego do 2003 r. z agendami administracji waszyngtońskiej. Kiedy oskarżano go o wspieranie międzynarodowego terroryzmu, w jego obronie stanął w 2007 r. premier Turcji Recep Tayyip Erdoğan. Uznano jednak, że nie ma żadnych dowodów na wspieranie przez niego Al-Kaidy lub utrzymywanie z nią kontaktów.

Wątek działalności fundacji Al-Haramajn pojawił się także w śledztwie w sprawie zabójstwa Salego Tivariego, sekretarza Albańskiej Wspólnoty Muzułmańskiej, w związku z finansowaniem przez Wspólnotę działalności Emira Gjinushiego zatrzymanego pod zarzutem współudziału w tym zabójstwie (potem jednak zwolnionego). Albańskie biuro Al-Haramajn zostało zamknięte w 2003 r. Pięć lat później rozpoczął się proces Hamzy Abu Rajjana, innego albańskiego współpracownika Al-Kadiego. W dniu 12 października 2009 r. aresztowano w Durres islamskiego działacza, Artana Kristę alias Muhammada Abdullaha Al-Albaniego, oskarżonego o publiczne nawoływanie do dżihadu na forum internetowym islamskich radykałów – www.albselefet.net. Kristo był wcześniej jednym z podejrzanych o udział w zabójstwie Tivariego. Pod koniec października 2009 r. Albańskie Forum Muzułmańskie¹⁴ opublikowało list otwarty do ówczesnego prezydenta i premiera Albanii oraz do ambasadorów USA i OBWE w sprawie aresztowania Kristy. Choć autorzy odcieśli się od niektórych jego poglądów, to wyrazili zaniepokojenie faktem, że był on zmuszany do współpracy z albańskimi służbami specjalnymi w celu zbierania informacji na temat środowiska miejscowych salafitów. Znaczna ich część wyjechała z Albanii do Kosowa.

W szerzeniu wahhabizmu na tych terenach znaczną rolę odgrywa Ar-Rabita al-Islami (Liga Świata Muzułmańskiego), a zwłaszcza jej agenda – Światowa Rada Meczetów, która finansuje budowę meczetów na Bałkanach. W Kosowie kilkupiętrowe budynki mieszczące różne muzułmańskie instytucje oraz sale modlitewne powstają w miejscach spalonych cerkwi. Każdy Albańczyk pracujący za granicą jest zobowiązany do wnoszenia comiesięcznej opłaty na fundusz państwowy. Pieniądze te przeznacza się m.in. na reislamizację kraju. Jeszcze w 2008 r. co miesiąc otwierano w Prisztinie, stolicy Kosowa, nowe miejsce muzułmańskiego kultu lub inny budynek o charakterze religijnym.

W lutym 2010 r. kosowska gmina Skenderaj podjęła działania zmierzające do zamknięcia meczetu w miejscowości Marine i usunięcia z niego samozwańczego imama – Kemala Duki, który założył tu również szkołę religijną dla dzieci, głównie dla sierot. Grupa mieszkańców podjęła protest w obronie imama, który wspierał ich finansowo i organizował pomoc żywnościową. Pod petycją do gminy wzywającą do jego usunięcia podpisała się grupa jego przeciwników licząca około 5 tys. osób. W marcu 2010 r. doszło pomiędzy przedstawicielami obu grup do starć, w których wyniku imam został zmuszony do wyjazdu do Albanii. Lokalizacja spornego meczetu w Marine prawdopodobnie nie była przypadkowa, gdyż okolice Skenderaj były w latach 1998–1999 terenem rekrutacji UÇK i Duka założył, że jest to odpowiednie środowisko do głoszenia radykalnego islamu.

Dnia 21 maja 2010 r. kosowska policja przeprowadziła akcję wymierzoną w muzułmańskich radykałów w okolicach Prizrenu. Aresztowano trzech mieszkańców serbskiej prowincji Sandzak i dwóch kosowskich Albańczyków, zwolenników wahhabickiego nurtu islamu. Skonfiskowano również znaczną ilość broni i amunicji. W trakcie tych działań policja wkroczyła do siedziby organizacji humanitarnej Singëriteti (Szczerość) w Prizrenie. Organizacja ta wspierała działalność aresztowanych ekstremistów. Operacja w Prizrenie była związana z podobną akcją przeprowadzoną wcześniej przez bośniackie siły bezpieczeństwa w Gornjej Maoczy. Jeden z radykałów aresztowanych koło Prizrenu – Idris Bilbani – był związany z Imamoviciem.

W czerwcu 2010 r. w demonstracji zorganizowanej przez muzułmańskie organizacje pozarządowe uczestniczyło kilka tysięcy osób, które protestowały przeciwko decyzji kosowskiego Ministerstwa Edukacji, zakazującej uczennicom szkół publicz-

¹⁴ Organizacja powstała w 2005 r. i zrzesza środowiska albańskich wahhabitów.

nych noszenia hidżabu. Kilka tygodni wcześniej Islamska Wspólnota Kosowa zorganizowała kampanię przeciwko Mustafie Isie, przewodniczącemu gminy Prisztina i inicjatorowi zakazu noszenia chust w szkołach publicznych. Protesty te świadczą o postępującej religijnej radykalizacji ludności Kosowa oraz wskazują, że w perspektywie długoterminowej mogą pojawić się trudności z utrzymaniem w pełni świeckiego charakteru państwa.

Arid Uka, kosowski Albańczyk, który 2 marca 2011 r. zabił we Frankfurcie nad Menem dwóch amerykańskich żołnierzy, należał do organizacji tzw. Białej Al-Kaidy w Kosowie. Został do niej zwerbowany w kosowskiej Mitrovicy. Biała Al-Kaida, do której należy podobno około 30 ekstremistów, nosi też nazwę Organizacja Abu Bakra as-Sadika¹⁵. Organizacja ta powstała najprawdopodobniej w 1998 r. dzięki pomocy Abdullaha Dunamana, który prowadził organizację humanitarną Biuro Pomocy Islamskiej, finansowaną przez Arabię Saudyjską. Jej siedziba znajduje się w zdominowanej przez Albańczyków części kosowskiej Mitrovicy. Organizacja Abu Bakra as-Sadika ściśle współpracuje z ugrupowaniem islamskich ekstremistów w Kosowie kierowanym przez Radżmana Ramę.

W marcu 2001 r. w Republice Macedonii¹⁶ wybuchło powstanie mniejszości albańskiej, dominującej w zachodniej części kraju. Przewodzili mu Albańczycy mający ściśle związki z Kosowem. W rebelii aktywnie uczestniczyli islamscy radykałowie. Walki zakończyły się we wrześniu 2001 r. W porozumieniu pokojowym z Ochrydy rząd macedoński musiał pod naciskiem USA i Unii Europejskiej przyznać powstańcom szerokie prawa autonomiczne na opanowanych przez nich obszarach zamieszkałych przez dominującą ludność albańską. Wiosną 2001 r. premier Macedonii Ljubezo Georgievski ostrzegł, że Zachód w związku z niewystarczającym rozbrojeniem UÇK w Kosowie, stworzył „nowych talibów”. Zaprzeczył temu Ali Ahmeti, przywódca macedońskiej UÇK, potem jednak został sfotografowany w szalu, na którym było wypisane arabskimi literami hasło: *W imię Allaha prowadzić wojnę za ojczyznę*. Należy przy tym zaznaczyć, że Macedońska UÇK to Ushtria Çlirimtare Kombëtare – Armia Wyzwolenia Narodowego.

Według różnych źródeł w Macedonii walczyło od 150 do 300 mudżahedinów. Dowodzili nimi organizatorzy antyserbskich pogromów w Kosowie, m.in. Xhezairi. Łącznikiem pomiędzy Kosowem a walczącymi w Macedonii islamskimi bojownikami był Fatih al-Hasanajn, założyciel Third World Relief Agency (Agencji Pomocy dla Trzeciego Świata). Źródła macedońskie podejrzewały, że przedstawicielem Osamy bin Ladena był Arben Xhaferi, przewodniczący Demokratycznej Partii Albańczyków istniejącej w Macedonii i jeden z negocjatorów, z którymi NATO rozmawiało najchętniej. Znamienny jest fakt, że po aresztowaniu we wrześniu 2001 r. jednego z islamskich terrorystów, który przygotowywał atak bombowy na komisariat policji w stolicy kraju – Skopje, Xhaferi spowodował jego zwolnienie, używając argumentu, że chodzi o głównego sponsora jego partii. Podobnie jak w Kosowie, w walkach w Macedonii miał uczestniczyć również Muhammad az-Zawahiri. Jego udział w tej wojnie jest bardzo prawdopodobny, ponieważ amerykańska MPRI¹⁷ czynnie wspie-

¹⁵ Nazwa odwołuje się do pierwszego kalifa sprawiedliwego Abu Bakra as-Sadika, sprawującego przywództwo nad ummą w latach 632–634.

¹⁶ W związku z nieuznawaniem przez Grecję nazwy tego kraju w UE i NATO oficjalnie używana jest nazwa Former Yugoslav Republic of Macedonia – FYROM (Była Jugosłowiańska Republika Macedonii).

¹⁷ Military Professional Resources Inc. założyło w 1987 r. ośmiu emerytowanym generałom. W 2004 r. firma ogłosiła na swojej stronie internetowej, że w różnych akcjach na całym świecie bierze udział 1500

rała wówczas albańskich separatystów w tym kraju¹⁸.

Nie można bagatelizować dążenia macedońskich Albańczyków do separacji i przyłączenia zdominowanych przez nich terenów do Kosowa. Co prawda uregulowanie sprawy albańskiej i zaspokojenie ich politycznych żądań, między innymi przez udział elit we władzach Macedonii, uspokoiło sytuację i separatystyczne nastroje wśród nich zostały wyciszone. Należy zwrócić uwagę, że w ugrupowaniu *Islamska verska zaednica vo Makedonija* (Islamska Wspólnota w Macedonii) liczącym ponad 700 tys. osób na 2 mln obywateli kraju dominują Albańczycy (ponad 500 tys.). Oni też kierują całą wspólnotą, która służy również politycznym celom albańskich partii. Ugrupowanie to mocno akcentuje działalność religijną i nacjonalistyczną. Jednym ze środków propagandy jest przedstawianie historii Albańczyków często w sposób sprzeczny z faktami, co wywołuje ostrą krytykę różnych stron, także innych mniejszości muzułmańskich w Macedonii. Albańczykom zarzuca się praktyki asymilacyjne w stosunku do pozostałych muzułmanów, usuwanie z meczetów imamów innego pochodzenia niż albańskie, faworyzowanie języka albańskiego w nauczaniu religii oraz produkcję wydawniczą wyłącznie w języku albańskim.

Wyraźnie dostrzega się, że działalność i codzienne funkcjonowanie Islamskiej Wspólnoty w Macedonii wpływa na traktowanie macedońskich Turków i rdzennych muzułmańskich Macedończyków (Torbeszy) jako obywateli drugiej kategorii. W konsekwencji konflikty pomiędzy tymi społecznościami, a zwłaszcza pomiędzy Albańczykami i Torbeszami, są częste. Do niepokoїв społecznych na tle etnicznym doszło podczas wyborów parlamentarnych w Macedonii w czerwcu 2008 r. Władze w Skopje uzależniają uznanie Kosowa od rozwiązania sporu granicznego i zarzucają kosowskim Albańczykom wspieranie albańskich ekstremistów w Macedonii¹⁹. Przewodzi im Ramadan Ramadani, wydawca i wpływowy publicysta albańskiej prasy. Ramadan stoi na czele grupy wahhabitów spotykających się w meczecie *Isy Bega* w Skopje. Wielokrotnie krytykował członków Islamskiej Wspólnoty i podejmowane przez nich decyzje. Ramadan przewodniczy też radzie złożonej z 76 organizacji pozarządowych, powołanej w celu odbudowy meczetu *Burmali* w Skopje.

W maju 2006 r. macedońskie media poinformowały, że pozarządowe i humanitarne organizacje z krajów arabskich są głównym źródłem finansowania radykalnych ugrupowań muzułmańskich działających w tym kraju. Dla muzułmańskich stowarzyszeń legalnie działających w Macedonii są przekazywane środki finansowe z Arabii Sau-

jej pracowników i że prowadzi 150 programów w USA i poza granicami kraju. Jak sama utrzymuje, w każdej chwili może skorzystać z usług 12,5 tys. byłych pracowników Pentagonu, organów ścigania i innych ekspertów, którzy najlepiej wiedzą, jak wykonywać wymagające zadania w najtrudniejszych warunkach. Na liście płac firmy figurują nie tylko emeryci. Amerykańscy żołnierze biorą bezpłatne urlopy w siłach zbrojnych, angażując się na dwa-trzy lata w działania na rzecz MPRI, a następnie ponownie są wcielani do amerykańskiej armii, gdzie z reguły natychmiast otrzymują awans.

¹⁸ Gdy w czerwcu 2001 r., w szczytowym okresie wojny w Macedonii, siły rządowe otoczyły oddział UÇK, wysłannik UE Javier Solana wynegocjował jego uwolnienie. Wśród rebeliantów znajdowało się bowiem 17 amerykańskich doradców wojskowych na żołdzie MPRI i mudżahedini dowodzeni przez Gëzima Ostreniego. W 1999 r. był on szefem sztabu generalnego UÇK na region Peć w zachodnim Kosowie, a po wkroczeniu NATO został mianowany zastępcą dowódcy *Trupat Mbrojtëse të Kosovës* (Korpusu Ochrony Kosowa). Po przystąpieniu do powstańców w Macedonii stale gościł amerykańskiego oficera łącznikowego, a w latach 2001–2002 był wielokrotnie przyjmowany przez Senat USA, chociaż jednocześnie figurował na amerykańskiej liście terrorystów. Po zawarciu pokoju w Ochrydzie w 2001 r. 160 mudżahedinów, na czele z Ostrenim, zostało wywiezionych z Macedonii helikopterami przez Amerykanów.

¹⁹ W kwietniu 2008 r. niedaleko granicy z Macedonią zatrzymano czterech Albańczyków wiozących samochodem ciężarowym duży transport broni, m.in. karabiny maszynowe i granatniki przeciwpancerne.

dyjskiej i Iranu, od Irańskiego Centrum Kulturalnego w Sarajewie i Belgradzie, z saudyjskiej organizacji dobroczynnej Al-Haramajn z siedzibą w stolicy BiH oraz od kilku innych mniejszych fundacji mających swoje siedziby w Kosowie. W przypadku pomocy od fundacji Macedonia ma się znajdować w tzw. zielonym łańcuchu przekazu pieniędzy, wiodącym z Indonezji do Bośni i Hercegowiny. Oprócz funduszy przeznaczonych na działalność humanitarną organizacje legalnie działające w Macedonii mają otrzymywać na ukryte konta pieniądze, które następnie przekazują liderom radykalnych ugrupowań muzułmańskich na publikacje i kolportaż materiałów propagandowych, edukacyjnych, a także na szkolenia miejscowych radykałów w Arabii Saudyjskiej i Jordanii. Macedońskie władze nakazały opuszczenie kraju pracownikom kilku organizacji charytatywnych z powodu prowadzenia przez te organizacje działalności niezwiązanej z ich celami statutowymi. Swoją siedzibę musiała zamknąć saudyjska International Islamic Relief Organization – IIRO (Al-Ighata al-Islamiya al-Alamiya, Międzynarodowa Islamska Organizacja Pomocy), oskarżana o posiadanie broni i szkolenie bośniackich bojowników, oraz niemiecko-turecka Internationale Humanitare Hilfsorganisation (Międzynarodowa Organizacja Pomocy Humanitarnej). Władze nakazały opuścić Macedonię również 18 pracownikom Al-Haramajn i Al-Wakf al-Islami. Należy zauważyć, że jak na tak mały kraj liczba muzułmańskich organizacji uprawiających różnego rodzaju propagandę inspirowaną przez ośrodki religijne w Arabii Saudyjskiej i Turcji była dość duża.

W Macedonii dochodziło do konfrontacji pomiędzy zwolennikami islamu tradycyjnego i radykalnego. Islamska Wspólnota oskarża wahhabitów o przejmowanie kolejnych meczetów w Skopje. Ich główną siedzibą jest meczet Isy Bega, w którym nauczają Ramadan Ramadani i Bakir Halimi. W dniu 12 maja 2010 r. w wymianie ognia z macedońską policją w pobliżu wsi Raduša niedaleko Skopje zginęło czterech poszukiwanych ekstremistów przewożących broń. Dzień później w Novo Sielo koło Tetova policja skonfiskowała znaczną ilość broni, amunicji i materiałów wybuchowych oraz aresztowała trzy osoby.

Muzułmańskie organizacje humanitarne do niedawna aktywnie działały w Bułgarii. O dynamizmie, z jakim muzułmanie reaktywują życie religijne, świadczy fakt, że po 1990 r. w Bułgarii liczącej ponad 15 proc. muzułmanów²⁰ zbudowano 320 meczetów (znacznie więcej niż cerkwi). Obecnie jest tam 1050 meczetów (wobec 3750 świątyń prawosławnych). Jedną z fundacji finansujących ich budowę była Al-Wakf al-Islami²¹. Czas budowy jednej muzułmańskiej świątyni wynosi około sześciu miesięcy, a jej wzniesienie kosztuje około 120 tys. euro. Około 100 meczetów wybudowano w miejscowościach, w których wyznawcy islamu w ogóle nie mieszkają lub mieszka ich zaledwie kilku. Saudyjskie organizacje charytatywne fundują na uczelniach religijnych w Arabii Saudyjskiej i Jordanii stypendia dla młodych bułgarskich muzułmanów, którzy po powrocie do kraju przekazują radykalne treści dzieciom uczęszczającym do lokalnych szkół na naukę religii i języka arabskiego²². Bułgarskie władze zaniepokojone szerzeniem się islamskiego fundamentalizmu zakazały działalności Al-Wakf al-Islami, IIRO oraz innym organizacjom pomocowym. Nauczanie radykalnej wersji islamu jest jednak prowadzone

²⁰ W Bułgarii mieszka około miliona Turków (co stanowi 12 proc. ludności) i ponad 200 tys. (2,5 proc.) Pomaków, czyli etnicznych Bułgarów wyznających islam. Mieszkają oni głównie w zachodnich i środkowych Rodopach.

²¹ Fundacja Al-Wakf al-Islami została założona w Antwerpii. Jest finansowana przez Arabię Saudyjską. Kojarzona była z Al-Kaidą, ale jej przedstawiciele zaprzeczali tym oskarżeniom. Faktem jest, że sześciu terrorystów zaangażowanych w atak na USA 11 września 2001 r. brało udział w jej seminariach w Holandii. Holenderskie służby twierdzą, że fundacja przygotowywała bojowników do dżihadu.

²² W kilku wsiach w południowej Bułgarii, gdzie przeważa ludność muzułmańska, działają szkoły, które nie podlegają żadnej kontroli ze strony państwa.

poza granicami kraju. Według potwierdzonych źródeł z każdej muzułmańskiej wioski wyjeżdża na naukę (głównie do Turcji) jeden lub dwóch młodych ludzi. W 2006 r. wybuchł w Bułgarii spór o muzułmańskie chusty, zapoczątkowany żądaniem wysuniętym przez 120 studentek medycyny z miejscowości Płowdiw, dotyczącym zezwolenia na ich noszenie na terenie tamtejszej uczelni. Powoływały się one na prawo koraniczne oraz na reguły demokratycznego państwa²³.

Radykalny islam szczególnie silnie zaznaczył się w miejscowościach południowej i północno-wschodniej Bułgarii (Płowdiw, Kazanlyk, Welingrad, Delchewo, Oustina, Bilka i Razgrad). Dużą sławą cieszy się medresa w Surnitsy, w której naucza się wahhabickiej wersji islamu. Uważa się, że istotną rolę w propagowaniu islamskiego fundamentalizmu w Bułgarii odgrywa wielki mufti Fikri Sali, który zastąpił na tym stanowisku Nedima Gendzheva. Ten ostatni skutecznie działał na rzecz wydalenia z kraju Jordanczyka Ahmeda Musy, lokalnego działacza Braci Muzułmanów, dyrektora bułgarskiego oddziału Al-Wakf al-Islami i sympatyka Al-Kaidy. Według bułgarskich służb bezpieczeństwa Al-Wakf al-Islami jest utrzymywana przez saudyjskich radykałów, a budując meczety i szkoły oraz organizując czas pozbawionym perspektywy na lepszą przyszłość młodym ludziom, wpływa na ich świadomość. Innym radykalnym działaczem muzułmańskim na południu Bułgarii był Said Mehmet Mutlu.

Proces reislamizacji państwa jest dla wielu Bułgarów trudny do zaakceptowania. Islam bowiem jest przez nich utożsamiany z religią ciemieżców, którzy przez blisko 500 lat pozwalali na budowę jedynie takich cerkwi, które nie były wyższe od Turka siedzącego na koniu. Prawosławnych mieszkańców Bułgarii zbulwersowało wzniesienie w Dawidowie w Rodopach mauzoleum Enihana Baby, tureckiego przywódcy, który, zdaniem muzułmanów, był świętym mężem i lekarzem, a zdaniem chrześcijan podbił i zislamizował region Rodopów, mordując 100 tys. Bułgarów. Mauzoleum powstało w ciągu siedmiu miesięcy przy poparciu Ahmeda Dogana²⁴, a zostało wzniesione bez zezwolenia na budowę.

Saudyjskie fundacje są najważniejszymi sponsorami społeczności muzułmańskich w tej części Europy. W niektórych przypadkach działalność charytatywna i edukacyjna jest instrumentem propagandy i rekrutacji wahhabitów. Wahhabicka doktryna jest niezgodna z dominującą na Bałkanach najmniej ortodoksyjną hanaficką szkołą islamu. Wydaje się jednak, że poszczególne państwa na Bałkanach dość sprawnie kontrolują działalność fundamentalistów.

²³ Ministerstwo Edukacji zakazało noszenia chust uczennicom i studentkom. Żeby nie zostać oskarżonym o stroniczość, zabroniło także noszenia symboli religijnych chrześcijanom.

²⁴ Ahmed Dogan jest bułgarskim Turkiem, który w 1989 założył Harakat al-Adl wa al-Musawa (Ruch na rzecz Praw i Swobód) W latach 80. zaangażował się w działania przeciwko przymusowej asymilacji mniejszości tureckiej i Pomaków. Przewodził wówczas Tureckiemu Ruchowi Narodowo-Wyzwoleńczemu, którego członkowie dokonali m.in. zamachów bombowych w Warnie i Płowdiwie w sierpniu 1984 r. W 1985 r. w wyniku jednego z zamachów zginęło siedem osób.

SŁOWNIK TERMINÓW

Ahwal – wiedza mistyczna i etapy wtajemniczenia, przez które przechodzi islamski mistyk (*sufi*).

Ajatollah – (znak Boga), w islamie szyickim wybitny znawca teologii i prawa, tytuł w hierarchii szyickiego duchowieństwa. Najwyższy tytuł nosi *ajatollah al-ozma* (najznamienitszy znak Boga).

Alawici – wyznawcy ismailickiego odłamu szyizmu, zwani również *nusajrytami*. Mieszkają głównie w Syrii. Uważani są przez ortodoksyjnych muzułmanów za heretyków. Powodem niechęci lub wręcz nienawiści do nich jest skomplikowany system wierzeń. Cechuje ich uwielbienie Alego ibn Abu Taliba (kuzyna i zięcia proroka Muhammada) i wiara w jego wyjątkową rangę, odmowa uznania trzech pierwszych kalifów, odrzucenie idei zmartwychwstania i wiara w wędrówkę dusz. W społeczności alawitów dopuszczane są przedmażeńskie stosunki seksualne i spożywanie wina, a więc zachowania zakazane w islamie.

Alewici – religijna mniejszość w Turcji, której wierzenia uważane są za synkretyczną odmianę szyizmu z uwagi na szczególny kult Alego ibn Abu Taliba. Alewici nie uznają m.in. pięciu filarów islamu (*arkan*). Miejscem ich modłów nie są meczety, lecz domy zgromadzeń, gdzie odprawia się obrzędy przy akompaniamencie muzyki. Alewizm jest religią dziedziczną, nie można się na niego nawrócić, jak w przypadku islamu.

Ansar – (zwolennicy, pomocnicy), terminem tym określa się pierwszych zwolenników proroka Muhammada, mieszkańców Medyny, gdy przybył z Mekki do tej oazy w 622 r.

Arbain – szyickie święto obchodzone 40 dni po święcie Aszura. Kończy okres żałoby związanej z rocznicą śmierci imama Husajna, syna Alego ibn Abu Taliba.

Arkan – (*arkan ad-din*), filary religii islamu, które obejmują pięć podstawowych obowiązków każdego muzułmanina: wyznanie wiary (*szahada*), modlitwę (*salat*), post (*saum*), jałmużnę (*zakat*) oraz pielgrzymkę do Mekki (*hadżdż*).

Aszura – jedno z najważniejszych świąt szyickich obchodzone 10. dnia miesiąca *muharram* (pierwszy miesiąc według księżycowego kalendarza muzułmańskiego), na pamiątkę męczeńskiej śmierci imama Husajna ibn Alego pod Karbalą w 680 r. Z tej okazji odbywają się procesje i przedstawienia pasyjne (*tazijja*). W czasie procesji mężczyźni biczą się do krwi lub kaleczą ciało rytualnymi nożami.

Baja – przysięga wierności i posłuszeństwa składana w przeszłości kalifowi, a obecnie emirom i przywódcom islamskich ugrupowań zbrojnych.

Barelwi – umiarkowany nurt w ramach islamu sunnickiego ukształtowany w XIX w. na subkontynencie indyjskim przez mułłę Ahmeda Razę Khana Barelwiego. Uważał on, że nie ma sprzeczności między praktykowaniem islamu i sięganiem do dawnych zwyczajów religijnych Indii. Barelwi opowiedzieli się za powstaniem Pakistanu w 1947 r., w którym większość stanowią wyznawcy sunnickiego islamu (około 60 proc.).

Bida – (nowinka, innowacja), oceniana jest negatywnie jako odejście od zasad islamu i odstępstwo od wiary.

Charydźyci – (ci którzy wyszli), byli pierwszym schizmatycznym ruchem w islamie, który wyodrębnił się w 657 r. w wyniku nierozstrzygniętej bitwy pod Siffinem (Irak) pomiędzy zwolennikami dotychczasowego kalifa Alego ibn Abu Taliba i pretendenta do tego tytułu – Muawiji. Grupę stanowili zwolennicy Alego, którzy arbitraż w sporze pomiędzy nim a konkurentem do władzy, Muawijją uznali za oznakę słabości i zachowanie niegodne przywódcy, gdyż tylko Allah może rozstrzygnąć spór pretendentów do zwierzchnictwa nad *ummą*. Wyznając tę filozofię, opuścili oni Alego, a cztery lata później jeden z charydżytów, Abd ar-Rahman ibn Muldżam zabił Alego w meczecie w irackiej Al-Kufie. Charydźyci przyjmowali radykalne stanowisko w kwestiach politycznych i teologicznych. Dowodzili, że wspólnota muzułmańska ma prawo odwołać, a nawet zabić kalifa, który popełnił ciężki grzech. Ich zdaniem taki grzech stawał pod znakiem zapytania moralność muzułmanina. Można go było uznać za niewiernego (*ka-fir*) zasługującego na śmierć. Społeczność muzułmańska miała, według nich, prawo do wyboru przywódcy. Każdy, kto traktował *ummę* zgodnie z zasadami sprawiedliwości, mógł zostać prawowitym kalifem.

Dar al-islam – (dom, terytorium islamu), określa wszystkie tereny podlegające islamowi, na których obowiązują jego zasady. Przeciwnieństwem *dar al-islam* jest *dar al-harb* – tereny (państwa) znajdujące się w stanie wojny z muzułmanami.

Dawa – (wezwanie), działalność misyjna, upowszechnianie ideałów islamu w społeczeństwie, połączone często z realizowaniem programów w ramach oświaty i opieki społecznej. Obecnie wiele ugrupowań muzułmańskich przyjęło tę nazwę.

Deobandi – radykalny nurt w ramach islamu sunnickiego ukształtowany w XIX w. na subkontynencie indyjskim. Nazwa pochodzi od miasta Deoband w północnych Indiach, w którym w 1867 r. założono pierwszą medresę. Nauczano w niej zwolenników dosłownej i rygorystycznej interpretacji islamu, będących jednocześnie wrogami brytyjskich rządów w Indiach. Deobandyści byli przeciwnikami utworzenia Pakistanu w 1947 r., ale po jego powstaniu uzyskali największe korzyści.

Dżahilijja – okres pogaństwa, „niewiedzy”, wieków „ciemnych” sprzed islamu. Zgodnie z niektórymi koncepcjami islamu, obszary *dżahilijji* nie tylko wciąż istnieją, ale również rozszerzają się w pewnych okresach. Cykliczny charakter *dżahilijji* jest związany z osłabieniem wiedzy religijnej i wiary pod wpływem cywilizacji Zachodu.

Dżihad – czynienie wysiłku, dokładanie starań w celu przezwyciężenia własnych słabości stojących na drodze w zbliżeniu się do Boga, a także działalność prozelicka na

rzecz islamu. Od dżihadu odróżniano walkę zbrojną (*kital*). Używane w polskich mediach tłumaczenie dżihadu określeniem „święta wojna” jest niewłaściwe i nie odzwierciedla znaczenia tego terminu, gdyż powiela (i pośrednio propaguje) interpretację tego słowa używaną przez islamskich ekstremistów. Bardziej odpowiednimi terminami na określenie „świętej wojny” są arabskie wyrażenia *harb al-mukaddasa* lub *kital al-mukaddas*. Pojęcie „święta wojna” powstało w Europie w okresie wypraw krzyżowych i zupełnie nie odpowiada współczesnym czasom. Dla większości muzułmanów we współczesnym świecie pojęcie dżihadu ma jednak wciąż szerokie rozumienie. Agresywny, zbrojny dżihad, zdefiniowany przez muzułmańskich teologów i prawników, cieszy się poparciem i sympatią wielu muzułmanów. Dlatego też znaczna część wyznawców islamu opowiada się za ofensywnym, zbrojnym rozumieniem dżihadu, którym jest każda walka zbrojna.

Dzhadyzm – neologizm pochodzący od słowa „dżihad”, który upowszechnił się w ostatnich latach w zachodniej nauce i mediach. W dużym uproszczeniu oznacza on połączenie ekstremistycznej ideologii islamskiej (*salafiji*) i walki zbrojnej (działań terrorystycznych) w celu narzucenia szariatu społeczeństwu na wybranych obszarach, w tym również w Europie, a docelowo na całym świecie, zgodnie z zawołaniem: *Al-mustakbal lil islam (Przyszłość należy do islamu)*.

Dżizja – podatek pogłówny płacony przez chrześcijan i Żydów zamieszkujących kalifat.

Efendi – (pan), grzesznościowy tytuł przysługujący wybitnym prawnikom i teologom muzułmańskim m.in. w Bośni i Hercegowinie. W świecie arabskim jego odpowiednikiem jest określenie „szajch”.

Emir – tytuł dostojników wojskowych i cywilnych: dowódca, zarządca prowincji, książę.

Fedain – ten, który się poświęca. Fedainami są nazywani muzułmańscy bojownicy. Określenie to powszechnie odnosiło się do Palestyńczyków walczących z siłami izraelskimi.

Fatwa – opinia prawna wydawana przez uczonych muzułmańskich pełniących funkcję *mufiego* dotycząca zgodności postępowania jednostki lub ogółu z zasadami islamu.

Fundamentalizm – powrót do źródeł religii. Fundamentalisci dążą do czystej wiary przodków pozbawionej zmian, późniejszych naleciałości i dodatkowych interpretacji. Określenie „fundamentalizm” pochodzi od tytułu serii dwunastu broszur wydanych w USA w latach 1910–1915 pod wspólnym tytułem *The Fundamentals*, w których czołowi konserwatywni teolodzy protestanccy dowodzili nieomyślności *Pisma Świętego* i dosłownie tłumaczyli dogmaty religii chrześcijańskiej. W świecie arabskim częściej używane jest pojęcie *salafijja* lub *tatarruf*.

Hadisy – przekazy dotyczące słów i czynów proroka Muhammada. W świecie islamu obowiązuje sześć zbiorów hadisów (*Al-Kutub as-Sitta*), które obok *Koranu* są głównym źródłem prawa (szariat).

Halal – to, co dozwolone, przede wszystkim potrawy, np. mięso może pochodzić wyłącznie od zwierząt zabitych w rytualny sposób. W państwach zachodnich są wydawane specjalne certyfikaty firmom eksportującym artykuły żywnościowe do krajów muzułmańskich.

Hanafici – zwolennicy najbardziej umiarkowanej i tolerancyjnej wobec innych religii szkoły prawnej w islamie. Jej nazwa pochodzi od Abu Hanify (697–767). Obowiązuje na Bałkanach, w Azji Środkowej, Pakistanie, Indiach, Bangladeszu.

Hanbalici – zwolennicy najbardziej purytańskiej i dogmatycznej szkoły prawnej założonej przez Ahmeda ibn Hanbala (780–855). Cechuje ją niezwykle rygorystyczny i ścisły stosowanie przepisów zawartych w *Koranie* i hadisach. Tradycje szkoły hanbalickiej przyjęły muzułmańskie ruchy fundamentalistyczne, początkowo wahhabici, a następnie organizacje związane z Braćmi Muzułmanami.

Haram – to, co zakazane; również określenie otoczenia meczetów w Mekce, Medynie i Jerozolimie, gdzie obowiązuje zakaz przebywania niemuzułmanów.

Hidżab – oznacza dosłownie zasłonę, czyli strój służący zachowaniu skromności, którą *Koran* nakazuje zarówno kobietom, jak i mężczyznom. Współczesne ruchy salafickie starają się prawnie usankcjonować noszenie zasłon na twarz lub okryć zasłaniających całą kobiecą postać, np. w Iranie kobiety noszą czador, na Półwyspie Arabskim *nikab* i *abaję*, a w Afganistanie burki.

Hidżra – (wywędrowanie, emigracja, eksodus), w tradycji islamu oznacza ucieczkę proroka Muhammada z Mekki do Medyny w 622 r. i jest pierwszym rokiem kalendarza muzułmańskiego. Koncepcja *hidżry* nadal odgrywa ważną rolę w ideologii radykalnych organizacji islamskich jako symbol odseparowania się od „bezbożnej” społeczności i przygotowania się do narzucenia określonego terytorium, a nawet całemu światu, religii muzułmańskiej.

Hodżdżatoleslam – (argument, dowód na rzecz islamu), tytuł wysokiej rangi duchownego w szyizmie imamickim.

Idżtihad – wysiłek prawotwórczy w szyizmie polegający na indywidualnej interpretacji szariatu w zależności od zmieniających się warunków społecznych i rzeczywistości, ale w zgodzie z zasadami moralnymi obowiązującymi w islamie. Innymi słowy jest to prawo do indywidualnego rozumienia *Koranu* i jego interpretacji w celach prawotwórczych.

Imam – (stojący na przedzie), osoba prowadząca wspólną modlitwę w meczecie. W islamie szyickim pojęcie „imam” zarezerwowane jest wyłącznie dla potomków Alego ibn Abu Taliba. Szyicki imam, podobnie jak prorok Muhammad, jest nieomylny i bezgrzeszny (*masum*). Posiada doskonałą znajomość wewnętrznego (*batin*) i zewnętrznego (*zahir*) znaczenia *Koranu* oraz moc wtajemniczenia w ukryte źródła islamu.

Imamici – wyznawcy większościowego odłamu szyizmu – imamickiego (dwunastkowcy). Uznają dwunastu imamów, począwszy od Alego ibn Abu Taliba, a skończywszy na Muhammadzie al-Mahdim al-Muntazarze, który zniknął w IX w. W ich imieniu władzę sprawują zastępcy – ajatollahowie. Pojawienie się ostatniego imama jest oczekiwane jako nadejście Zbawiciela (Mahdiego). *Imamici* mieszkają głównie w Iranie, Iraku, Bahrajnie, Afganistanie, Pakistanie i Arabii Saudyjskiej.

Intifada – powstanie ludności palestyńskiej przeciwko izraelskiej okupacji. Pierwsza intifada (która wybuchła w 1987 r.) została nazwana „powstaniem kamieni”. Kierował nim Hamas, który zdobył olbrzymią popularność wśród Palestyńczyków. Powodem wybuchu drugiej intifady, nazwanej Al-Aksa, było załamanie się procesu zmierzającego do powstania Państwa Palestyńskiego. Bezpośrednią przyczyną jej wybuchu było prowokacyjne wejście 28 września 2000 r. Ariela Szarona (wówczas ministra obrony Izraela) na wzgórze Moria w Jerozolimie, na którym znajdują się święte dla muzułmanów budowle: Kopuła na Skale (*Kubbat as-Sahra*) i meczet Al-Aksa.

Ismailici – wyznawcy ismailickiego odłamu szyizmu, którzy w odróżnieniu od *imamitów* (dwunastkowców), uznają siedmiu imamów. Nazwę przyjęli od siódmego imama, Ismaila ibn Dżafara as-Sadika (zm. 755 r.), uważanego przez nich za Mahdiego.

Kafir – określenie człowieka niewierzącego w Boga, często takiego, który utracił wiarę. Pojęcie to odnosi się zarówno do innowierców, jak i do muzułmanów.

Kalifat – organizacja państwa muzułmańskiego, utworzonego po śmierci proroka Muhammada w 632 r. W dziejach islamu było kilka kalifatów: okres kalifów sprawiedliwych (*al-chulafa ar-raszidun*), wybieranych przez społeczność muzułmańską spośród żyjących towarzyszy proroka oraz kalifaty dziedziczne (umajjadzki, abbasydzki, kordobański, fatymidzki, osmański).

Koptowie – wierni kościoła koptyjskiego, który wyodrębnił się po soborze w Chalcedonie w 451 r. w wyniku sporów chrystologicznych. Koptowie należą obecnie do ortodoksyjnego kościoła koptyjskiego i katolickiego kościoła koptyjskiego (w unii z Watykanem od 1824 r.). Większość Koptów żyje w Egipcie (8–10 mln). Są oni potomkami rdzennych mieszkańców Egiptu, zamieszkujących ten kraj jeszcze przed podbojem arabskim.

Kuds – (wł. *Al-Kuds* – świętość), arabska nazwa Jerozolimy.

Madżlis – (rada, posiedzenie, zgromadzenie), w klasycznym islamie było to posiedzenie notabli i doradców z udziałem kalifa lub lokalnego władcy. Obecnie nazwą tą określa się parlament lub radę (np. *madżlis asz-szura* – rada konsultacyjna).

Maghreb – określenie Afryki Północnej (wywodzące się od arabskiego słowa *maghrib* – miejsce gdzie zachodzi słońce). Obecnie w skład Maghrebu, uważanego za odrębny rejon świata arabskiego, wchodzi: Libia, Tunezja, Algieria, Maroko i Mauritania.

Mahdi – w islamie szyickim określenie zbawcy (*al-mahdi bi-Allah* – prowadzony przez Boga), który w nieokreślonej przyszłości pojawi się na ziemi, ukarze winnych całego zła i zepsucia oraz poprowadzi wiernych ku sprawiedliwości i dobrobytowi, kładąc kres wojnom i nieszczęściom. Przyjściu Mahdiego mają towarzyszyć cudowne znaki. Szyicki nurt islamu naznaczony jest swego rodzaju mistycyzmem, co wyraża tzw. doktryna ukrytego imama i wiara w jego powrót. Szyici wierzą, że ostatni imam, a dla każdego odłamu szyickiego jest to inna osoba, zagubił się, zaginał i przebywa obecnie w stanie ukrycia (*ghaiba*). Powróci z tego stanu jako Mahdi.

Malikici – zwolennicy szkoły prawnej Malika ibn Anasa (715–795), autora najstarszego muzułmańskiego traktatu o prawie (*Al-Muwatta*). Szkoła malikicka była tradycyjalistyczna i dość rygorystyczna. Przedkładała jednak interes społeczności nad ściśle trzymanie się szariatu. Do dzisiaj dominuje w afrykańskich krajach Maghrebu i zachodniego Sahelu.

Mazhab – szkoła prawa muzułmańskiego. W islamie ukształtowało się kilka szkół prawnych, inaczej interpretujących podstawowe zasady funkcjonowania prawa oraz odrębnie określających poszczególne przepisy prawne. Do czasów współczesnych przetrwały cztery szkoły prawa powstałe w VIII–IX w.: hanaficka, hanbalicka, malikicka, szafiicka. Osobną szkołę tworzy prawo szyickie, zwane dżafaryckim. Zgromadzenie uczonych muzułmańskich podczas międzynarodowej konferencji w Ammanie w 2005 r. uznało ponadto za obowiązujące szkoły: zajdycką, ibadycką i zahirycką.

Medresa – uczelnia, w której naucza się zasad islamu, szariatu, interpretacji *Koranu* itp. Choć jest to w zasadzie szkoła wyższa, to pod pojęciem „medresa” najczęściej rozumie się wszystkie muzułmańskie szkoły religijne, w tym podstawowe i średnie.

Mudżahedin – (wł. *mudżahid*), bojownik za wiarę, człowiek podejmujący dżihad, walczący za wiarę. W przeszłości nazywano tak żołnierzy walczących przeciwko wrogom islamu. W czasach współczesnych mudżahedinami są wszystkie osoby walczące w imię islamu, także członkowie muzułmańskich ugrupowań ekstremistycznych.

Mudżtahid – w szyickim nurcie islamu uczony uprawniony do wydawania samodzielnych opinii prawnych (*idżtihad*), jednocześnie tytuł w hierarchii szyickiego duchowieństwa.

Mufti – uczony muzułmański w islamie sunnickim uprawniony do wydawania fatw, czyli opinii na temat zgodności postępowania z zasadami islamu.

Muhadżirowie – (*muhadżirun*), emigranci, zwolennicy proroka Muhammada, który wywedrował z Mekki do Medyny w 622 r., biorąc udział w *hidżrze*, najbardziej przyczynili się do zwycięstwa islamu. W Pakistanie *muhadżirami* nazywa się urdujących uchodźców z Indii, którzy są podatni na islamski fundamentalizm.

Mulla – (*maula* – pan), używany w Azji tytuł niskiej rangi urzędnika religijnego, teologa lub duchownego.

Munafikun – (hipokryci, obłudnicy), w początkach islamu mieszkańcy Medyny, którzy pozornie przyjęli islam dla realizacji własnych celów lub jako muzułmanie wspierali przeciwników islamu. W dyskursie muzułmańskim nazwanie kogoś *munafikiem* jest wielką obelgą.

Munkarat – skrót nazwy Komitetu Propagowania Cnoty i Zapobiegania Występkowi (Hajat al-Amr bi al-Maruf wa an-Nahi an al-Munkar), państwowego urzędu w Arabii Saudyjskiej, stojącego na straży publicznej moralności i porządku religijnego.

Murtaddun – odszczepieńcy, apostaci. W świecie islamu apostazja oznacza społeczne wykluczenie, a według radykalnych interpretacji jest zdradą, która powinna być karana śmiercią.

Muszrikun – politeiści, dodający Bogu towarzyszy. Słowem tym muzułmańscy radykałowie określają także chrześcijan, ponieważ czczą Tróję Świętą i Matkę Boską.

Nusajryci – por. Alawici.

Peszmergowie – bojownicy śmierci, kurdyjscy bojownicy w Iraku, walczący o niepodległość Kurdystanu. Obecnie tworzą regularne siły zbrojne stojące na straży Autonomii Irackiego Kurdystanu.

Ramadan – dziewiąty miesiąc muzułmańskiego kalendarza księżycowego, w którym obowiązuje post – *saum*, jeden z pięciu filarów islamu. W ciągu całego miesiąca, od wschodu do zachodu słońca muzułmanie są zobowiązani do przestrzegania ścisłego postu: nie wolno im jeść, pić, palić tytoniu, odbywać stosunków seksualnych. Od zachodu do wschodu słońca post nie obowiązuje.

Reis ul-Ulema – przełożony uczonych, tytuł głównego *muftiego* Bośni i Hercegowiny.

Riba – lichwa, pobieranie procentów od pożyczonych pieniędzy. Islam stanowczo zakazuje pobierania odsetek od kapitału. W wielu krajach muzułmańskich funkcjonują instytucje finansowe na zasadach islamskiej bankowości, które nie pobierają odsetek od zaciągniętych pożyczek.

Sahaba – towarzysze proroka, określenie wszystkich ludzi, którzy wspierali Muhammada w jego działalności. *Sahaba* dzielili się na emigrantów (*muhadzirowie*), którzy przybyli z prorokiem z Mekki do Medyny, i pomocników (*ansar*) – mieszkańców Medyny, którzy opowiedzieli się po jego stronie. *Sahaba* uznaje się za najbardziej zasłużoną grupę, ponieważ współdziałali z prorokiem i byli głównymi autorytetami w sprawach dotyczących jego życia i działalności.

Sahel – (ar. *sahil* – wybrzeże), region geograficzny w Afryce, ciągnący się wzdłuż południowych obrzeży Sahary od Senegalu do Somalii przez Mauretanię, Mali, Niger, Czad, Sudan, Erytreę.

Salafizm – nurt religijno-społeczny i polityczny w islamie odwołujący się do pierwszego pokolenia muzułmanów (*as-salaf as-salih* – szlachetni przodkowie). Wywodzi się z przekonania, że tylko bardzo ściśle przestrzeganie ustalonych już dogmatów, przedstawianych jako zasady ustanowione raz na zawsze przez proroka Muhammada w wyniku objawienia, może zwrócić islamowi pozycję pierwszej siły w świecie, utraconej z powodu odejścia od nauki *Koranu*. Ideologia została stworzona na przełomie XIX i XX w. przez Dżamala ad-Dina al-Afghaniego, Muhammada Abduha i Raszida Ridę. Postuluje ona powrót do rygorystycznie rozumianego prawa i wychwala ścisłą ortopraksję (ubieranie się na wzór proroka Muhammada, noszenie długiej brody, spanie na prawym boku na macie itp.). *Salafijja* dzieli się na *szajchicką* (pietystyczną, kwietystyczną) i *dżihadyjską* (kutbystyczną, rewolucyjną). Fatwy formułowane zgodnie z zasadami *salafijji* są bardzo rygorystyczne, odwołują się jedynie do nakazów świętego tekstu *Koranu* i *Sunny*. Pomijają przy tym społeczny kontekst europejski, często demonizowany w zestawieniu z normami obowiązującymi w świecie islamu.

Sunna – tradycja proroka Muhammada, na którą składają się hadisy. Sunna stanowi wzór postępowania dla wszystkich muzułmanów. Jest jednocześnie drugim po *Koranie* źródłem prawa muzułmańskiego. Sunna uznawana jest przez wszystkie nurty islamu, istnieją jednak spory dotyczące jej interpretacji. Większość muzułmanów, nazywająca siebie sunnitami (90 proc.), przeciwstawia się szyitom (10 proc.). W szyizmie Sunnę proroka Muhammada uzupełnia tradycja odnosząca się do szyickich imamów, zwana *akhbar* (informacja, opowieść).

Szafiici – zwolennicy szafiickiej szkoły prawnej stworzonej przez Asz-Szafiego (767–820). W szkole tej jako źródło prawa szczególne znaczenie miała tradycja (Sunna) proroka, ograniczona natomiast była samodzielna działalność prawników w zakresie tworzenia prawa. Obecnie szkoła ta ma swoich zwolenników we Wschodniej Afryce, w południowych Filipinach i Indonezji.

Szahada – muzułmańskie wyznanie wiary odnoszące się do stwierdzenia: *Nie ma boga prócz Allaha, a Muhammad jest jego wysłannikiem* (*La ilaha ill'Alah wa Muhammad rasul Allah*), a więc określające ścisły monoteizm (*tawhid*) oraz potwierdzenie posłannictwa i prorocstwa Muhammada.

Szahid – świadek (dający świadectwo wierze), męczennik (poległy za wiarę). Zgodnie z religią islamu, każdy muzułmanin poległy w obronie wiary trafia prosto do raju, bez oczekiwania na dzień Sądu Ostatecznego, ponieważ zostają wybaczone mu wszystkie grzechy.

Szajch – (starzec), termin stosowany popularnie w islamie na określenie osoby cieszącej się ogólnym szacunkiem. W Arabii Saudyjskiej słowo to umieszczone na końcu nazwiska oznacza potomka Muhammada ibn Abd al-Wahhaba, twórcy wahhabizmu. W języku polskim funkcjonuje zniekształcona forma tego wyrazu – szejk.

Szariat – (*szari'a*) prawo islamskie, a ściśle zbiór zasad, których przestrzegać musi każdy muzułmanin, jeśli chce żyć zgodnie ze swoją religią. Zasady szariaty są oparte na objawieniu boskim zawartym w *Koranie*, przekazanym prorokowi Muhammadowi za pośrednictwem archanioła Gabriela.

Szyizm – mniejszościowy odłam islamu, wywodzący się od określenia *szī'at Ali* (stronictwo Alego), obejmujący liczne nurty i sekty, uznający czwartego kalifa Alego ibn Abu Taliba i jego potomków za jedyne pełnoprawnych następców proroka Muhammada, a tym samym przywódców świata islamu. Podstawowa różnica między sunnitami i szyitami polega na różnym rozumieniu systemu sprawowania władzy. Różnią się oni także w pewnym zakresie interpretacją źródeł prawa, odprawianiem praktyk i obchodami świąt religijnych. Do głównych nurtów w *szyizmie* należą: imamici, ismailici i zajdyci.

Taiba – (*tawba*) pokuta, skrucha. Słowo Tawba jest również tytułem dziewiątej sury *Koranu*.

Takfir – porzucenie, odejście od wiary lub jej zasad. Akt, który prowadzi do *takfiru* (ciężki grzech lub wyrzeczenie się wiary) nazywa się *mukaffir*, a odstępcy (i wszyscy niewierni) nazywają się *kafirami*. Niekiedy pojęcie takfir stosowane jest na określenie ekskomuniki. Inne arabskie słowo odpowiadające ekskomunice to *hirman*. Według radykalnych interpretacji islamu odejście od wiary karane jest śmiercią.

Tawhid – ścisły monoteizm (oznacza absolutną „jedyność” Boga) jest naczelną doktryną islamu, odróżniającą go zasadniczo od politeistów i chrześcijan. *Tawhid* dobitnie wyraża muzułmańskie wyznanie wiary (*szahada*), stanowiąc jego podstawę. Przyjęcie islamu jest równoznaczne z uznaniem *tawhidu*.

Tazijja – widowiska pasyjne, podczas których wystawiane są inscenizacje przypominające śmierć imama Husajna ibn Alego. Podczas wielodniowego święta szyici przybywają z pielgrzymką do irackich miast: Karbali (miejsce śmierci Alego w 680 r.) i An-Nadżafu (miejsce pochówku Alego), w których znajdują się meczety mauzolea poświęcone imamowi.

Ulema – ulemowie (l. poj. – *alim*), uczeni muzułmańscy, prawnicy lub teolodzy. Ulemowie mają tradycyjne wykształcenie muzułmańskie, stanowią kadre urzędników religijnych, pełnią funkcję sędziów (*kadich*), kaznodziejów (*chatibów*), prowadzą modlitwy w meczetach (imamowie), są *muftimi* i nauczycielami na wszystkich szczeblach szkolnictwa muzułmańskiego.

Umma – (gmina, społeczność), określenie wspólnoty wszystkich muzułmanów. Pojęciem *ummy* posługują się obecnie przedstawiciele niektórych ruchów muzułmańskich dążących do stworzenia światowego państwa islamu (światowy kalifat).

Welajat-e faqih – zwierzchnictwo uczonego prawnika. Szyicka (*imamicka*) doktryna władzy sprawowanej obecnie w Iranie przez uczonych muzułmańskich w imieniu nieobecnego imama.

Zajdyci – odłam szyizmu uznający pięciu imamów, począwszy od Alego ibn Abu Taliba, a skończywszy na Zajdzie ibn Alim Zajnie al-Abidinie (zm. 740 r.). Mieszkają głównie w północno zachodnim Jemenie.

Zakat – (oczyszczenie) obowiązkowa jałmużna, jeden z pięciu filarów islamu. Według prawa muzułmańskiego jest to podatek pobierany od każdego pracującego muzułmanina. *Zakat*, uważany za oczyszczenie własnego majątku, początkowo był przeznaczony na utrzymywanie sierot i biednych. Później przekształcił się w podatek państwowy w wysokości 2,5 proc. dochodu pobieranego od każdego pracującego muzułmanina.

Zimmi – ludzie, których w okresie kalifatów należało „otoczyć opieką” (ludy księgi: Żydzi, chrześcijanie, potem zaratusztrianie). Społeczność niższej kategorii, płacąca podatek pogłówny (*dżizja*), która w dalszej perspektywie, w zależności od poglądów władcy, powinna przyjąć islam lub zginąć. W dziejach islamu stosunek do *zimmi* ulegał ciągłym zmianom: okresy tolerancji zastępowały prześladowania.

Zindikun – odstępcy od wiary, heretycy, ale także obelżywe określenie rywalizujących lub zwalczających się nurtów islamu.

BIBLIOGRAFIA*Monografie i opracowania*

- Abrahamian E., *Historia współczesnego Iranu*, Warszawa 2011, Książka i Wiedza.
- Adamski J., *Nowe technologie w służbie terrorystów*, Warszawa 2007, Collegium Civitas–Trio.
- Ajami F., *Szejkwowie, myśliciele, terroryści*, Warszawa 2000, Bertelsmann Media.
- Alexander Y., Swetnam M.S., *Siewcy śmierci. Osama bin Laden i inni szefowie Al-Qaidy*, Warszawa 2001, Bellona.
- Allan M., *Kamikadze made in Europe. Czy Zachodowi uda się pokonać islamskich terrorystów*, Kraków 2004, Universitas.
- Al-Rasheed M., *Historia Arabii Saudyjskiej*, Warszawa 2011, Książka i Wiedza.
- Anonim, *Imperialna pycha. Dlaczego Zachód przegrywa wojnę z terrorem*, Warszawa 2004, Akces.
- Arabowie. Słownik encyklopedyczny*, M.M. Dziekan (red.), Warszawa 2001, PWN.
- Armbruster J., *Arabska wiosna. Rewolucja w świecie islamskim*, Wrocław 2011, Wydawnictwo Dolnośląskie.
- Armstrong K., *W Imię Boga. Fundamentalizm w judaizmie, chrześcijaństwie i islamie*, Warszawa 2005, W.A.B.
- Atlas de l'islam radical*, X. Raufer (red.), Paris 2007, CNRS.
- Barnas R.M., *Terroryzm. Od Asasynów do Osamy bin Ladena*, Wrocław 2001, Kirke.
- Bartlett W.B., *Asasyni. Dzieje tajemniczej sekty muzułmańskiej*, Warszawa 2004, KiW.
- Bartnicki A., *Zarys dziejów Afryki i Azji. Historia konfliktów 1869–2000*, Warszawa 2000, KiW.
- Baruma I., *Śmierć w Amsterdamie. Zabójstwo Theo van Gogha i granice tolerancji*, Kraków 2008, Universitas.
- Bensimon D., Errera E., *Żydzi i Arabowie. Historia współczesnego Izraela*, Warszawa 2000, Cyklady.
- Bergen P.L., *Osama Bin Laden. Portret z bliska*, Warszawa 2007, PIW.
- Berko A., *Droga do rajy. Świat wewnętrzny zamachowców samobójców*, Zakrzewo–Poznań 2010, Replika–Axis.
- Berman P., *Terror i liberalizm*, Warszawa 2007, Prószyński i S-ka.
- Besson S., *Islamizacja Zachodu? Historia pewnego spisku*, Warszawa 2006, Dialog.
- Bodansky J., *Osama bin Laden – człowiek, który wypowiedział wojnę Ameryce*, Warszawa 2001, Prószyński i S-ka.
- Bojko K., *Izrael a aspiracje Palestyńczyków 1987-2006*, Warszawa 2006, PISM.
- Bolechów B., *Terroryzm w świecie podwubiegunowym. Przewartościowania i kontynuacje*, Toruń 2003, Adam Marszałek.
- Borkowski R., *Terroryzm ponowoczesny. Studium z antropologii polityki*, Toruń 2007, Adam Marszałek.

- Borucki M., *Terroryzm: zło naszych czasów*, Warszawa 2002, Mada.
- Brańka T., Lorenc M., Osiewicz P., Potyrała A., *Irak między wojną a pokojem*, Toruń 2010, Mado.
- Brataniec K., *Zachód i islam. Dylematy relacji*, Kraków 2009, Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne–Oficyna Wydawnicza AFM.
- Brisard J.C., Dasquié G., *Ben Laden. La vérité interdite*, Paris 2001, Denoël.
- Brisard J.C., Martinez D., *Zarqawi. The New Face of Al-Qaeda*, Polity Press, Cambridge 2005.
- Bruce S., *Fundamentalizm*, Warszawa 2006, Sic!
- Buruma I., *Śmierć w Amsterdamie. Zabójstwo Theo van Gogha i granice tolerancji*, Kraków 2008, Universitas.
- Cécile J.J., *Espions et terroristes. Les liaisons dangereuses*, Paris 2008, Nouveau Monde.
- Cook D., *Męczeństwo w islamie*, Kraków 2009, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Corm G., *Bliski Wschód w ogniu. Oblicza konfliktu 1956–2003*, Warszawa 2003, Dialog.
- Corm G., *Religia i polityka w XXI wieku*, Warszawa 2007, Dialog.
- Coville T., *Najnowsza historia Iranu. Republika Islamska*, Warszawa 2009, Dialog.
- Czy zmierzc terroryzmu? (case studies i wnioski dla Polski)*, R. Borkowski (red.), Oświęcim 2008, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Oświęcimiu.
- Daltombe T., *L'islam imaginaire. La construction médiatique de l'islamophobie en France, 1975–2005*, Paris 2005, La Découverte.
- Danecki J., *Kultura islamu. Słownik*, Warszawa 1997, WSiP.
- Danecki J., *Podstawowe wiadomości o islamie*, t. 1–2, Warszawa 1997, Dialog.
- Danecki J., Sulowski S., *Bliski Wschód coraz bliżej*, Warszawa 2011, Elipsa.
- Dietl W., Hirschmann K., Tophoven R., *Terroryzm*, Warszawa 2009, PWN.
- Duda D., *Terroryzm islamski*, Kraków 2002, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Dziekan M.M., *Historia Iraku*, Warszawa 2002, Dialog.
- Dziekan M.M., *Irak, religia i polityka*, Warszawa 2005, Elipsa.
- Ebbig P., Fiedler R., Wejkszner A., Wojciechowski S., *Leksykon współczesnych organizacji terrorystycznych*, Poznań 2007, Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Adama Mickiewicza.
- Elsässer J., *Jak dżihad przybył do Europy. Wojownicy Boga i tajne służby na Bałkanach*, Warszawa 2007, Muza.
- Encyklopedia terroryzmu*, M. Crenshaw, J. Pimlott (red.), Warszawa 2004, Muza–Bellona.
- Farah D., *Krwawe diamenty*, Kraków 2004, Wydawnictwo „M”.
- Farmer B.R., *Radical Islam in the West: Ideology and Challenge*, London 2011, bw.
- Felsztński J., Pribyłowski J., *Korporacja zabójców. Rosja, KGB i prezydent Putin*, Warszawa 2008, Prószyński i S-ka.
- Gearty C., *Terroryzm*, Warszawa 1998, Prószyński i S-ka.
- Gelvin J.L., *Konflikt izraelsko-palestyński*, Kraków 2009, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Giustozzi A., *Koran, kalasznikow i laptop. Rebelia neotalibów w Afganistanie*, Kraków 2009, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Głogowski A., *Pakistan, Afganistan. Trudne sąsiedztwo*, Kraków 2006, Korona.

- Głogowski A., *Pakistan. Historia i współczesność*, Kraków 2011, Księgarnia Akademicka.
- Goban-Klas T., *Media i terroryści. Czy zastraszą nas na śmierć?*, Kraków 2009, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Guerin M., Marret J.L., *Histoires de djihad*, Sainte Marguerite sur Mer 2007, Équateurs.
- Guidere M., *Al-Qaïda à la conquête du Maghreb. Le terrorisme aux portes de l'Europe*, Paris 2007, Rocher.
- Halliday F., *Islam i mit konfrontacji. Religia i polityka na Bliskim Wschodzie*, Warszawa 2002, Dialog.
- Harik J.P., *Hezbollah: the changing face of terrorism*, London–New York 2005, I.B. Tauris.
- Hoffman B., *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2001, Bertelsmann Media.
- Huntington S.P., *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 2007, Muza.
- Irak. Dylematy amerykańskiej interwencji*, W. Dzielski, W. Michnik (red.), Kraków 2007, Księgarnia Akademicka.
- Islam a demokracja*, A. Mrozek-Dumanowska (red.), Warszawa 1999, Askon.
- Islam a świat*, R. Becker, S. Kitab (red.), Toruń 2003, Mado.
- Islam a terroryzm*, A. Parzymies (red.), Warszawa 2003, Dialog.
- Jaber H., *Hezbollah. Walka i zemsta*, Warszawa 1999, Bellona.
- Jagielski W., *Modlitwa o deszcz*, Warszawa 2009, W.A.B..
- Jakubowska Z., *Madryt 11 marca*, Warszawa 2005, Dialog.
- Jałoszyński K., Skoczylas J., *Media wobec współczesnego zagrożenia terroryzmem*. „Studia i Analizy Collegium Civitas” 2008, nr 5.
- Jałoszyński K., *Terroryzm fundamentalistów islamskich*, Warszawa 2001, Ben-Lex.
- Jamsheer A.H., *Historia powstania islamu jako doktryny społeczno-politycznej*, Warszawa 2009, Dialog.
- Jansen J.J.G., *Podwójna natura fundamentalizmu islamskiego*, Kraków 2005, Libron.
- Jones O.B., *Pakistan. Oko cyklonu*, Warszawa 2005, Dialog.
- Jusik J., *Narzeczona Allaha. Terroryстки samobójczynie z Czeczenii*, Chorzów 2002, Videograf II.
- Jusuf H.M., Brackin R., *Syn Hamasu*, Wrocław 2010, Aetos Media.
- Kaczmarek J., *Bezpieczny świat, utopia czy realna szansa*, Wrocław 2003, Atla 2.
- Kaczmarek J., *Problemy współczesnego świata. Terroryzm i konflikty zbrojne a fundamentalizm islamski*, Wrocław 1999, Atla 2.
- Kaczmarek J., *Terroryzm i konflikty zbrojne, a fundamentalizm islamski*, Wrocław 2001, Atla 2.
- Karolczak K., *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995, SPAR.
- Keddie N.R., *Współczesny Iran. Źródła i konsekwencje rewolucji*, Kraków 2007, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kepel G., *Fitna: wojna w sercu islamu*, Warszawa 2006, Dialog.
- Kepel G., *Święta wojna. Ekspansja i upadek fundamentalizmu muzułmańskiego*, Warszawa 2003, Dialog.
- Kepel G., *Zemsta Boga*, Warszawa 2010, Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- King C., *Widmo wolności. Historia Kaukazu*, Kraków 2010, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kisielewski T.A., *Wojna imperium. Większy Bliski Wschód w amerykańskiej wojnie z terroryzmem*, Warszawa 2008, Sprawy Polityczne.

Kłodkowski P., *O pęknięciu wewnątrz cywilizacji. Ideologiczny spór między modernistami a fundamentalistami w islamie i hinduizmie w XX i na początku XXI wieku*, Warszawa 2005, Dialog.

Konflikty współczesnego świata, G. Ciechanowski, J. Sielski (red.), Toruń 2008, Adam Marszałek.

Koran, tłum. J. Bielawski, Warszawa 1986, PIW.

Kosta R.A., *Terroryzm jako zagrożenie dla bezpieczeństwa cywilizacji zachodniej w XXI wieku*, Toruń 2007, Adam Marszałek.

Kościelniak K., *Dżihad, święta wojna w islamie*, Kraków 2001, Wydawnictwo „M”.

Kotob S., *Islam religią przyszłości*, b.m.w., 1995, Stowarzyszenie Studentów Muzułmańskich w Polsce.

Kotob S., *Islam*, b.m.w., 1995, Stowarzyszenie Studentów Muzułmańskich w Polsce.

Krajewski D., *Stosunki USA i Iranu za prezydentury Mahmouda Ahmadinejada. Analiza sfery doktrynalnej irańskiej polityki zagranicznej*, Toruń 2011, Adam Marszałek.

Krawczyk A., *Terroryzm ugrupowań fundamentalistycznych na obszarze Izraela w drugiej połowie XX wieku*, Toruń 2007, Adam Marszałek.

Kubiak K., *Przemoc na oceanach. Współczesne piractwo i terroryzm morski*, Warszawa 2009, Trio.

Kuran T., *Islam and Mammon, The Economic Predicaments of Islamism*, Princeton 2004, Princeton University Press.

Kuszevska A., *Indyjsko-pakistański konflikt o Kaszmir*, Warszawa 2010, PWN.

Landau E., *Osama bin Laden, Wojna z Zachodem*, Warszawa 2001, Muza-Klub dla Ciebie.

Landowski Z., *Islam: nurty, odłamy, sekty*, Warszawa 2008, KiW.

Landowski Z., *Świat arabski. Leksykon*, Warszawa 2008, KiW.

Levitt M., *Hamas, polityka, dobroczynność i terroryzm w służbie dżihadu*, Kraków 2008, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Litwinienko A., Felsztynski J., *Wysadzić Rosję*, Poznań 2007, Rebis.

Łoś R., Reginia-Zacharski J., *Współczesne konflikty zbrojne*, Warszawa 2010, PWN.

Machut-Mendecka E., *Archetypy islamu*, Warszawa 2003, Eneteia.

Machut-Mendecka E., *Świat tradycji arabskiej*, Warszawa 2005, Eneteia.

Madeyska D., *Historia współczesnego świata arabskiego*, Warszawa 2008, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.

Madeyska D., *Liban*, Warszawa 2006, Trio.

Manji I., *Kłopot z islamem*, Warszawa 2005, Cyklady.

Marchand S., *Arabia Saudyjska, Zagrożenie*, Warszawa 2004, Dialog.

Melman Y., Javedanfar M., *Nuklearny sfinks. Iran Mahmuda Ahmadinedżada*, Warszawa 2009, Prószyński i S-ka.

Menelik G.Y.I., *Europe: The Future Battleground of Islamic Terrorism*, München 2010, Grin.

Milewski J.J., Lizak W., *Stosunki międzynarodowe w Afryce*, Warszawa 2002, Scholar.

Modrzejewska-Leśniewska J., *Afganistan*, Warszawa 2010, Trio.

Modrzejewska-Leśniewska J., *Talibowie*, Pułtusk 2001, Wyższa Szkoła Humanistyczna.

Mrozek-Dumanowska A., *Islam i jego odnowa na przykładzie krajów arabskich, Turcji i Iranu*, Warszawa 2010, Askon.

- Mrozek-Dumanowska A., *Współczesny ruch odnowy islamu. W poszukiwaniu własnej tożsamości kulturowej*, Warszawa 2000, Askon.
- Mroziewicz K., *Bezczelność, bezkarność, bezsilność. Terroryzm nowej generacji*, Bydgoszcz–Warszawa 2009, Branta.
- Mroziewicz K., *Moc, niemoc i przemoc*, Bydgoszcz 2005, Branta.
- Muzułmanie w Europie*, A. Parzymies (red.), Warszawa 2003, Dialog.
- Oblicza terroryzmu*, T. Bąk (red.), Kraków–Rzeszów–Zamość 2011, Konsorcjum Akademickie.
- Oblicza współczesnego islamu*, E. Machut-Mendecka (red.), Warszawa 2003, SWPS Academica.
- Noor F.A., *Islam on the move. The Tablighi Jama'at in the Southeast Asia*, Amsterdam 2012, Amsterdam University Press.
- Ożarowski R., *Hezbollah w stosunkach międzynarodowych na Bliskim Wschodzie*, Gdańsk 2011, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Ożarowski R., *Ideologia na Bliskim Wschodzie. Studium porównawcze*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006.
- Pace E., Stefani P., *Współczesny fundamentalizm religijny*, Kraków 2002, WAM.
- Palestyna. Polityka – Społeczeństwo – Kultura*, I. Kończak, M. Woźniak (red.), Łódź 2009, Ibidem.
- Partner P., *Wojownicy Boga*, Warszawa 2000, Bellona.
- Pawłowski J., *Terroryzm we współczesnym świecie*, „Wojsko i Wychowanie” 2001.
- Perry J., *Tortury. Bezpieczeństwo narodowe i normy etyczne*, Kraków 2008, WAM.
- Pędziwiatr K., *Od islamu imigrantów do islamu obywateli: muzułmanie w krajach Europy Zachodniej*, Kraków 2005, Nomos.
- Phillips M., *Londonistan. Jak Wielka Brytania stworzyła państwo terroru*, Warszawa 2010, Sprawy Polityczne.
- Piłaszewicz S., *Potęga Księgi i Miecza Prawdy. Religia, cywilizacja i kultura islamu w Afryce Zachodniej*, Warszawa 1994, PWN.
- Problemy bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie*, Potyrała A., Raubo J. (red.), Poznań 2010, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Adama Mickiewicza.
- Rashid A., *Narodziny wojującego islamu w Azji Środkowej*, Warszawa 2003, Dialog.
- Rashid A., *Talibowie*, Kraków 2002, Znak.
- Rees P., *Kolacja z terrorystą. Spotkania z najbardziej poszukiwanymi bojownikami na świecie*, Kraków 2008, Universitas.
- Religia a wojna i terroryzm*, J. Drabina (red.), Kraków 2003, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Reuter Ch., *Zamachowcy-samobójcy. Współczesność i historia*, Warszawa 2003, Świat Książki.
- Riedel B.O., *The search for Al-Qaeda: its leadership, ideology and future*, Washington D.C. 2010, Brookings Institution Press.
- Rusinek A., *Nurt radykalny wśród społeczności muzułmańskich w wybranych państwach Unii Europejskiej*, Warszawa 2012, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Sageman M., *Sieci terroru*, Kraków 2008, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Sakowicz E., *Czy islam jest religią terrorystów*, Kraków 2002, Homo Dei.
- Sierakowska-Dyndo J., *Afganistan – narodziny republiki*, Warszawa 2002, Dialog.

- Sierakowska-Dyndo J., *Granice wyobraźni politycznej Afgańczyków*, Warszawa 2007, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Simcox R., Stuart H., Ahmed H., *Islamic Terrorism. The British Connection*, London 2010, The Centre for Social Cohension.
- Sivan E., *Radykalny islam*, Kraków 2005, Libron.
- Sorman G., *Dzieci Rifa 'y. Muzułmanie i nowoczesność*, Warszawa 2009, Prószyński i S-ka.
- Stepniowska-Holzer B., Holzer J., *Egipt: stulecie przemian*, Warszawa 2006, Dialog.
- Stolarczyk M., *Iran – państwo i religia*, Warszawa 2001, Dialog.
- Suchar H., *Zmierzch Husajna*, Warszawa 2003, KiW.
- Surdykowska S., *Idea szahadatu w kulturze Iranu*, Warszawa 2005, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Szymański A., *Między islamem a kemalizmem. Problem demokracji w Turcji*, Warszawa 2008, PISM.
- Świat arabski w procesie przemian. Zmiany społeczne i kulturowe oraz reformy polityczne*, A. Kapiszewski (red.), Kraków 2008, Księgarnia Akademicka.
- Taubmann M., *La bombe et le Coran*, Paris, 2008, Du Moment.
- Terroryzm – dawniej i dziś*, P. Jaroszyński, P. Tarasewicz, J. Chłodna, M. Smoleń -Wawrzusiszyn (red.), Fundacja „Lubelska Szkoła Filozofii Chrześcijańskiej”, Lublin 2010, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Terroryzm i zamachy samobójcze. Muzułmański punkt widzenia*, E. Çapan (red.), Warszawa 2007, Dialog.
- Terroryzm w medialnym obrazie świata*, K. Liedel, S. Mocek (red.), Warszawa 2010, Trio–ISP PAN.
- Terroryzm: globalne wyzwanie*, K. Kowalczyk, W. Wróblewski (red.), Toruń 2008, Adam Marszałek.
- Tertrais B., *Iran: la prochaine guerre*, Paris 2007, Le cherche midi.
- Thoraval Y., *Słownik cywilizacji muzułmańskiej*, Katowice 2002, Książnica.
- Tibi B., *Fundamentalizm religijny*, Warszawa 1957, PIW.
- Tomasiewicz J., *Al-Islam huwa al-hall? Egipskie Bractwo Muzułmańskie – zagrożenie czy szansa demokracji*, w: *Świat arabski w procesie przemian. Zmiany społeczne i kulturowe oraz reformy polityczne*, Kapiszewski A. (red.), Kraków 2008, Księgarnia Akademicka.
- Tomasiewicz J., *Od rewolucjonistów do kondotierów. Rozwój i upadek Mudżahe-dinów Ludowych w Iranie*, w: *Czy zmierzch terroryzmu? (case studies i wnioski dla Pol-ski)*, Borkowski R. (red.), Oświęcim 2008, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Oświęcimiu.
- Tomasiewicz J., *Terroryzm*, Katowice 2000, Apis.
- Tomasiewicz J., *Zło w imię dobra. Zjawisko przemocy w polityce*, Warszawa 2009, Wydawnictwa Szkolne PWN.
- Tomczak M., *Ewolucja terroryzmu. Sprawcy – metody – finanse*, Poznań 2010, Instytut Zachodni.
- Tripp Ch., *Historia Iraku*, Warszawa 2009, KiW.
- Tupalski A.T., *Fundamentalizm islamski w Egipcie w XIX i XX wieku*, Toruń 2009, Adam Marszałek.
- Vidino L., *The New Muslim Brotherhood in the West*, New York 2010, Columbia University Press.

- Villamarin Pulido L.A., *Sieć Al-Kaida*, Warszawa 2008, Wołoszański.
- Warszawski R., *Pokażcie mi brzuch terrorystki*, Gdańsk 2001, Czarny Kot.
- Wąs A., *Bracia Muzułmanie w Jordanii. Doktryna i organizacja bractwa na przełomie XX i XXI wieku*, Lublin 2006, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Weigel G., *Wiara, rozum i wojna z dżihadyzmem. Wezwanie do działania*, Warszawa 2009, Fronda.
- Wejkszner A., *Ewolucja terroryzmu motywowanego ideologią religijną na przykładzie salafickiego ruchu globalnego dżihadu*, Poznań 2010, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Adama Mickiewicza.
- Widy M., *Życie codzienne w muzułmańskim Paryżu*, Warszawa 2005, Dialog.
- Williams P.L., *Al-Kaida – bractwo terroru*, Warszawa 2002, Studio Emka.
- Williams P.L., *Al-Kaida*, Poznań 2007, Zysk i S-ka.
- Witkowski W., *Jak bin Laden pokona Amerykę. Plan wojny gospodarczej 2011/2012*, Warszawa 2010, WIS-2.
- Włoch R., *Polityka integracji muzułmanów we Francji i Wielkiej Brytanii*, Warszawa 2011, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Zalewski K.M., *Naród, religia, rasa. Muzułmańskie ideologie i ruchy narodowe pogranicza w Południowo-Wschodniej Europie. Przykład Sandzaku nowopazarskiego w XX wieku*, Warszawa 2010, Trio.
- Zapaśnik S., „*Walczący islam*” w Azji Centralnej. *Problem społecznej genezy zjawiska*, Wrocław 2006, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Zawadewicz M., *Życie codzienne w muzułmańskim Londynie*, Warszawa 2008, Dialog.
- Zbytek D., *Azja Południowa: tygiel islamu i globalizacji*, Warszawa 2010, Rambler.
- Zdanowski J., *Arabia Saudyjska*, Warszawa 2004, Askon.
- Zdanowski J., *Bliski Wschód 2011: bunt czy rewolucja*, Kraków 2011, Krakowska Akademia im. A.F. Modrzewskiego.
- Zdanowski J., *Bracia Muzułmanie i inni*, Szczecin 1986, Glob.
- Zdanowski J., *Współczesna muzułmańska myśl społeczno-polityczna. Nurt Braci Muzułmanów*, Warszawa 2009, Askon.
- Zimny M., *Terroryzm samobójczy*, Warszawa 2006, Bellona.

Wybrane artykuły naukowe i publicystyczne

- Abdul Ahad G.B., *Pracują u ben Ladena*, „Forum” 2010, nr 36, s. 12–15.
- Agyeman-Togobo K., *Fertile ground. The potential for jihad in Nigeria*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 9, s. 12–15.
- Al-Arabi Ch., *Faut-il avoir peur des islamistes au Maroc?*, „Arabies” 2000, nr 157, s. 22–27.
- Amiri N., *Narodowy bohater Afganistanu*, „Komandos” 2007, nr 5, s. 27–33.
- Amiri N., Armatus J., *Ostatni wywiad Lwa Panczsziru*, „Komandos” 2008, nr 5, s. 20–25.
- Attanassoff V., *Bosnia and Hercegovina – Islamic Revival, International Advocacy Networks and Islamic Terrorism*, „Strategic Insights” 2005, t. IV, nr 5, s. 1–10.

- Bakier A.H., *Al-Qaeda Leaders in the Arabian Peninsula Speak Out*, „Terrorism Focus” 2009, t. VI, nr 3, s. 3–4.
- Barclay J., *Collateral damage. Propaganda defends Muslim casualties*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 5, s. 20–25.
- Barclay J., *Prevention methods. Islamist reaction to UK counter-terrorism plan*, „Jane’s Intelligence Review” 2011, t. 23, nr 9, s. 12–15.
- Bartuzi W., Zasada G., Zygata M., *Azja Centralna po 11 września – islam polityczny w odwrocie*, „Prace Ośrodka Studiów Wschodnich” z 19 grudnia 2002 r., s. 1–4.
- Beech H., *Facing the Enemy. Indonesian President Susilo Bambang Yudhoyono is up against an old nemesis: terrorism*, „Time” z 3 sierpnia 2009 r., s. 28–29.
- Belt D., *Zmagania o duszę Pakistanu*, „National Geographic” 2007, nr 9 (96), s. 42–67.
- Benfodil M., *Hassan Fagaga rejoint Bahanga*, „El-Watan” 21 sierpnia–1 września 2007 r.
- Biegun M., *Daleki rajd Hezbollahu*, „Komandos” 2011, nr 3, s. 6–11.
- Bielecki T., *Al-Kaida: To my zaatakowaliśmy Algierię*, „Gazeta Wyborcza” z 10 września 2007 r.
- Bielecki T., *Wyrok na CIA*, „Gazeta Wyborcza” z 5 listopada 2009 r.
- Binnie J., *Dead man’s shoes. Al-Qaeda looks to a future without Bin Laden*, „Jane’s Intelligence Review” 2011, t. 23, nr 6, s. 8–13.
- Binnie J., Wright J., *Conflict of interest. The Taliban’s relationship with Al-Qaeda*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 1, s. 18–23.
- Binnie J., Wright J., *Network warriors. Al-Qaeda and the Haqqani Network*, „Jane’s Security and Military Intelligence Consulting”, October 2010, s. 10–17.
- Blanford N., *Three-way bet. Hizbullah’s strategic dilemma in Lebanon*, „Jane’s Intelligence Review” 2011, t. 23, nr 11, s. 28–33.
- Bogdanowski T., *Obama wychodzi z Afganistanu*, „Angora” z 28 czerwca 2011 r.
- Borkowski M., *Afgańska układanka*, „Polska Zbrojna” 2009, nr 26, s. 37–40.
- Bosacki M., *Zawiódł wywiad USA*, „Gazeta Wyborcza” z 31 grudnia 2009–1 stycznia 2010 r.
- Brown E., *Going native. Al-Qaeda’s indigenization in South Asia*, „Jane’s Security and Military Intelligence Consulting” October 2010, s. 48–53.
- Burke J., *Local dynamics. Al-Qaeda’s overtures toward Kashmiri militants*, „Jane’s Security and Military Intelligence Consulting” October 2010, s. 42–47.
- Calabresi M., *Bombs On Bard*, „Time” z 15 listopada 2010 r., s. 46–49.
- Chodakiewicz M.J., *Irańska agentura w Ameryce Łacińskiej*, „Tygodnik Solidarność” 2011, nr 48.
- Chodakiewicz M.J., *Watażka z AfPak*, „Tygodnik Solidarność” 2009, nr 30.
- Choduń M., *Koniec dzihadu*, „Newsweek” z 19 lipca 2009 r., s. 40–41.
- Chong B.S., Liu M.H., *Islamic banking: Interest-free on interest-based*, „Pacific-basin Finance Journal” 2010, nr 17, s. 125–144.
- Ciszewski P., *Sypiając z wrogiem*, „Nie” z 12 listopada 2007 r.
- Conchiglia A., Nehmé M., *Maryam Radjavi: ni guerre ni mollahs*, „Afrique Asie”, December 2008, s. 14–20.
- Davis A., *Borderline support. Malaysia and Indonesia aid Tai insurgency*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 8, s. 26–31.
- Derville E., *Swat, la vallée de la peur*, „Le Point” z 29 lipca 2010 r., s. 28–32.

- Dębnicki K., *Strzelasz do nich, a oni idą*, „Rzeczpospolita” z 7 stycznia 2000 r.
- Domagała M., *Zaszachowany Kirgistan*, „Trybuna” z 21 lipca 2009 r.
- Dudek A.J., *Al-Kaida ma nowego przywódcę*, „Polska” z 17 czerwca 2011 r.
- Duteil M., *Mohammed VI face à la vague islamiste*, „Le Point” z 1 grudnia 2011 r., s. 38–41.
- Duteil M., *Yémen, nouveau nid d'Al-Qaeda*, „Le Point” z 11 marca 2010 r., s. 30–34.
- Dziekani M.M. *Religijno-polityczni przywódcy szyitów irackich w XX w.*, „Bliski Wschód” 2004, nr 1, s. 7–18.
- Falkowski M., *Kaukaz Północny: rosyjski węzeł gordyjski. Najważniejsze problemy i konflikty w regionie i ich wpływ na przyszłość Rosji*, „Prace Ośrodka Studiów Wschodnich” 2004, nr 26, s. 5–27.
- Falkowski M., Marszewski M., *Kaukaskie „terytoria plemienne”. Kaukaz Północny – cywilizacyjnie obca enklawa w granicach Rosji*, „Prace Ośrodka Studiów Wschodnich” 2010, nr 34, s. 1–39.
- Filin J.P., *Sliding south. Pragmatism steers Al-Qaeda into the Sahel*, „Jane’s Security and Military Intelligence Consulting” z października 2010 r., s. 30–35.
- Fortuna A., *Szejjch Mehmet Zahid Kotku – ojciec politycznego islamu w Turcji*, „Bliski Wschód” 2008, nr 5, s. 86–98.
- Frister R., *Hezbollahland*, „Polityka” z 10 czerwca 2000 r., s. 32–33.
- Frister R., *Prezes Partii Boga*, „Polityka” z 29 stycznia 2011 r., s. 42–43.
- Gadziński M., *Al-Kaida bije rekordy*, „Gazeta Wyborcza” z 2–3 maja 2007 r.
- Gadziński M., *Al-Kaida mocna jak dawniej*, „Gazeta Wyborcza” z 13 lipca 2007 r.
- Gajda J., *Rebelianci z pogranicza*, „Polska Zbrojna” 2010, nr 19, s. 50–51.
- Garczyński P., *Propagandowa taktyka talibów*, „Komandos” 2007, nr 10, s. 40–45.
- Gawęda M., *Dagestan w ogniu*, cz. I, „Komandos” 2011, nr 1, s. 24–29.
- Gawęda M., *Dagestan w ogniu*, cz. II, „Komandos” 2011, nr 2, s. 20–25.
- Gawęda M., *Terror „Czarnych wdów”*, „Komandos” 2010, nr 4, s. 18–23.
- Gašior M., *Boko Haram – nowy džihad*, (online), www.polityka.globalna.pl [dostęp: 15 VIII 2009].
- Głogowski A., *„Ukryty rząd” Pakistanu. Inter Services Intelligence (ISI)*, „Komandos” 2011, nr 3, s. 46–51.
- Głogowski A., Białek T., *Pasztunwali – honorowy kodeks Pasztunów*, „Komandos” 2007, nr 5, s. 22–26.
- Gos T., *Deszcz Kassamów*, „Polska Zbrojna” 2009, nr 33, s. 50.
- Góralczyk B., *Przemoc w raju*, „Polska Zbrojna” 2010, nr 3, s. 58–59.
- Górecki W., *Islam na Kaukazie Północno-Zachodnim (Adygeja, Karaczo-Czerkiesja, Kabardyno-Balkaria i Osetia Północna)*, „Bliski Wschód” 2005, nr 2, s. 106–128.
- Górecki W., *Umarow wziął odpowiedzialność za zamach na lotnisku Domodedowo*, „Biuletyn OSW” 2011, nr 4, s. 3–4.
- Gutkowski R., *Krwawe uderzenie Al-Kaidy w Afryce Północnej*, „Dziennik” z 10 września 2001 r.
- Gutkowski G., *Z Guantanamo do baz jemeńskich*, „Polska” z 6 stycznia 2010 r.
- Halpin T., *Kaukaska wylegarnia terroru*, „Polska” z 5 grudnia 2009 r.
- Hansen S.J., *Faction fluctuation. The shifting allegiances within Hizbul Islam*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 4, s. 16–19.

- Hansen S.J., *Shabab central Africa's Taliban grows more unified*, „Jane's Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 4, s. 18–21.
- Hartley W., White C., *Iran, JTIC Country Briefing*, „Jane's Terrorism and Insurgency” z 19 czerwca 2008 r.
- Haszczyński J., *Jemeńska szkoła dżihadu*, (online) www.rp.pl [dostęp: 23 I 2010].
- Horton M., *Borderline crises. Saudi Arabia intervenes in Yemen*, „Jane's Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 1, s. 13–17.
- Horton M., *Causing affront. Ethiopian insurgent group strengthens position*, „Jane's Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 4, s. 12–15.
- Islam na obszarze postradzieckim*, Łabuszewska A. (red.), „Prace Ośrodka Studiów Wschodnich” 2003, nr 7.
- Jagielski W., *Boko haram, czyli wszystko, co zachodnie, to grzech*, „Gazeta Wyborcza” z 26 listopada 2019 r.
- Jagielski W., *Emirat świętej wojny*, „Gazeta Wyborcza” z 14–15 lutego 2009 r.
- Jagielski W., *Gdzie są te bomby atomowe*, „Gazeta Wyborcza” z 16 listopada 2007 r.
- Jagielski W., *Ludzie wierzą Mulle Radio*, „Gazeta Wyborcza” z 26 lutego 2008 r.
- Jagielski W., *Pakistański państwo boże*, „Gazeta Wyborcza” z 20 października 2004 r.
- Jagielski W., *Polowanie na Libijczyka*, „Gazeta Wyborcza” z 6 marca 2005 r.
- Jagielski W., *Republika al-Kaidy*, „Gazeta Wyborcza” z 20 lutego 2007 r.
- Jagielski W., *Rozłam wśród czeczeńskich partyzantów*, „Gazeta Wyborcza” z 12 października 2010 r.
- Jagielski W., *Szturm na Czerwony Meczet*, „Gazeta Wyborcza” z 11 lipca 2007 r.
- Jagielski W., *Śmierć terrorysty z Bali*, „Gazeta Wyborcza” z 18 września 2009 r.
- Jagielski W., *Talibowie, chcemy z wami dobić targu!*, „Gazeta Wyborcza” z 5 czerwca 2011 r.
- Jagielski W., *Talibowie mulły Radio zajmują pakistańską Szwajcarię*, „Gazeta Wyborcza” z 12 listopada 2007 r.
- Jagielski W., *Terror tykających paczek*, „Gazeta Wyborcza” z 22 listopada 2010 r.
- Jagielski W., *Wpadł talib nr 2*, „Gazeta Wyborcza” z 17 lutego 2010 r.
- Jagielski W., *Znów walki o Czerwony Meczet w stolicy Pakistanu*, „Gazeta Wyborcza” z 28–29 lipca 2007 r.
- Janik M., *Arabia nieszczęśliwa*, „Dziennik Gazeta Prawna” z 8 stycznia 2010 r.
- Jankowski D., *Duchy Sahelu*, „Polska Zbrojna” 2011, nr 8, s. 50.
- Jankowski D., *Upadły Róg Afryki*, „Polska Zbrojna” 2010, nr 17–18, s. 50–51.
- Jarkowiec M., *Dżihad z piekła rodem*, „Przegląd” 2010, nr 8, s. 16–19.
- Jelonek A., *Odrodzenie muzułmańskie i jego konsekwencje dla sceny politycznej Malezji*, „Bliski Wschód” 2004, nr 1, s. 46–80.
- Jendroszczyk P., *Berlin kontra islamiści*, „Rzeczpospolita” z 4 grudnia 2009 r.
- Kazimierczyk M., *Beduini, egipska becza prochu*, „Gazeta Wyborcza” z 27 listopada 2007 r.
- Kazimierczyk M., *Dlaczego prezydentowi Egiptu nie udaje się zdławić terroryzmu*, „Gazeta Wyborcza” z 25 lipca 2005 r.
- Kazimierczyk M., *Libia jest wciąż wylegarnią terrorystów*, „Gazeta Wyborcza” z 23 listopada 2007 r.
- Kedaj W., *Szkoła dżihadu*, „Wprost” z 14 listopada 2010 r., s. 58–59.
- Kedaj W., *Tykające bractwo*, „Wprost” z 20 lutego 2011 r., s. 54–56.

- Kerbaj R., Kennedy D., *Scotland Yard słucha terrorysty*, „Polska” z 16 grudnia 2008 r.
- Kęciek K., *Al-Kaida i nowe media*, „Przegląd” z 21 stycznia 2008 r.
- Kęciek K., *Jemen – groźna Arabia*, „Przegląd” z 10 lutego 2010 r.
- Kobryń W., *Dżihad w Internecie i na ulicach*, „Nasz Dziennik” z 7 stycznia 2010 r.
- Kościński P., *Do USA leciały bomby*, „Rzeczpospolita” z 30 października–1 listopada 2010 r.
- Kościński P., Gmiter M., *Rzeź chrześcijan w Nigerii*, „Rzeczpospolita” z 9 marca 2010 r.
- Krajewski S., *Święta Wojna*, „Rzeczpospolita” z 19 stycznia 2002 r.
- Krawczyk E., *Rozwój muzułmańskich koncepcji doktrynalno-politycznych we współczesnym Harerze*, „Bliski Wschód” 2009, nr 6, s. 38–60.
- Kruczkowska M., *Chiny znalazły islamskich terrorystów*, „Gazeta Wyborcza” z 11 kwietnia 2008 r.
- Kruczkowska M., *Masakra Ujgurów*, „Gazeta Wyborcza” z 7 lipca 2009 r.
- Krzyżanowska-Gumowska A., *Walka z terroryzmem w Danii: ile wolności dla radykałów*, „Gazeta Wyborcza” z 12 sierpnia 2005 r.
- Kubiak K., *Godziny grozy*, „Komandos” 2009, nr 2, s. 12–23.
- Kubiak K., *Pakistan państwo permanentnego kryzysu*, „Raport – Wojsko Technika Obronność” 2009, nr 3, s. 14–18.
- Kubiak K., *Rebelia Beduinów*, „Komandos” 2011, nr 10, s. 32–37.
- Kudliński J., *Samotny dżihad*, „Komandos” 2011, nr 6, s. 52–58.
- Lang K., *Linia na piasku. Sahara Zachodnia*, „National Geographic” 2008, nr 2 (101), s. 46–63.
- Lang M., *Religia i polityka w islamie*, „Bliski Wschód” 2004, nr 1, s. 113–128.
- Laqueur W., *Geografia terroru*, „National Geographic” 2004, nr 11, s. 52–61.
- Larson Ch.N., Jonsson M., Artzi N., *Tax evasion. Dealing with Shabab's funding*, „Jane's Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 3, s. 14–18.
- Laskowska N., *Chrześcijański Allah*, „Tygodnik Powszechny” z 7 lutego 2010 r.
- Lederer G., *Countering Islamic Radicals in Eastern Europe*, „Center for the Study of Religion and Conflict, CSRC discussion paper 05/42”, September 2005, s. 1–22.
- Levert J., *Achraf un symbol de la Résistance*, „Afrique Asie”, December 2008, s. 22–23.
- Leviev-Sawyer C., *Radical Islam in Bulgaria*, „The Sofia Echo” z 16 kwietnia 2007 r.
- Lipa M., *Na drodze do cudu*, „Polska Zbrojna” 2011, nr 23, s. 47–49.
- Lorenz W., *Rzeź katolików w irackim kościele*, „Rzeczpospolita” z 2 listopada 2010 r.
- Lorenz W., *Żołnierze Boga terroryzują Iran*, „Rzeczpospolita” z 16 grudnia 2010 r.
- Lubawski A., *Europa przechodzi na islam*, „Gazeta Wyborcza” z 2–3 stycznia 2010 r.
- Machnikowski R.M., Michalak J., Rękawek K., *Europejskie spiski al-Kaidy*, cz. I, „Komandos” 2008, nr 5, s. 27–30.
- Machnikowski R.M., Michalak J., Rękawek K., *Europejskie spiski al-Kaidy*, cz. II, „Komandos” 2008, nr 6, s. 24–29.
- Makowska A., *Odrodzenie religii muzułmańskiej w Uzbekistanie*, „Bliski Wschód” 2008, nr 5, s. 121–141.

- Marret J.L., *Homeward bound. AQIM fails to strike Western Europe*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 6, s. 14–17.
- Mayer W., *Piąta kolumna Proroka*, „Forum” z 18 marca–22 marca 2009, s. 30–33.
- McCulloh T., *Mind the gap. US intelligence reacts to Detroit bomb plot*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 3, s. 24–27.
- Meller M., *Na północ od końca świata*, „Polityka” z 6 maja 2000, s. 108–113.
- Mielnik J., *Dżamal chce wracać na studia*, „Polityka” z 17 września 2005, s. 100–105.
- Moch M., *Fundamentalizm w islamie a palestyńska tożsamość narodowa – przypadek Muzułmańskiego Ruchu Oporu Hamas*, „Bliski Wschód” 2007, nr 4, s. 42–51.
- Menkhaus K., *Supporting act. Al-Qaeda’s mutually beneficial alliance with the Shabab*, „Jane’s Security and Military Intelligence Consulting” z października 2010, s. 36–41.
- Mughrabi M., Ostrowski M., *Wielki Szatan kusi demokracją*, „Polityka” z 19 marca 2005 r.
- Nadolski Ł.M., *Operacja “Cast Lead”, cz. I*, „Komandos” 2009, nr 12, s. 14–19.
- Nadolski Ł.M., *Operacja “Cast Lead”, cz. II*, „Komandos” 2010, nr 1, s. 22–27.
- Nexon M., *Dжихad, contrebande et prise d’otages*, „Le Point” z 29 lipca 2010, s. 33.
- Niedziński B., *Europa na muszce Al-Kaidy*, „Dziennik” z 12 września 2007.
- Nowak T., *Bitwa o Tora Bora, cz. I*, „Komandos” 2011, nr 1, s. 12–17.
- Nowak T., *Bitwa o Tora Bora, cz. II*, „Komandos” 2011, nr 2, s. 12–19.
- Nowak T., *Operacja „Geronimo”. Likwidacja Osamy bin Ladena*, „Komandos” 2011, nr 6, s. 39–45.
- Ożarowski P., *Hezbollah wobec Izraela na początku XXI w.*, „Bliski Wschód” 2005, nr 2, s. 156–162.
- Ożarowski R., *Szyicka rebelia w Jemenie (2004–2010) i jej implikacje dla regionu Bliskiego Wschodu*, „Bliski Wschód” 2010, nr 7, s. 56–68.
- Pacek B., Brylonek M., *Zrozumieć Czad, zrozumieć rebeliantów*, „Bellona” 2008, nr 4, s. 89–94.
- Panerski B., *Saudyjczycy finansują islamską ekstremę na Balkanach*, „Polska” z 29 marca 2010 r.
- Pantucci R., *Youth movement. Somalia’s foreign fighters*, „Jane’s Intelligence Review” 2011, t. 23, nr 3, s. 12–17.
- Parafianowicz Z., *Pakistan stanął na krawędzi chaosu*, „Dziennik” z 5 listopada 2007 r.
- Parafianowicz Z., Janik M., *Hezbollah celuje w Tel Awiw*, „Dziennik” z 5–6 sierpnia 2006.
- Pargeter A., *Rebel rousers. Tunisia’s Jasmine Revolution*, „Jane’s Intelligence Review” 2011, t. 23, nr 3, s. 40–43.
- Peraino K., *Szkoły męczenników*, „Newsweek” z 11 maja 2008, s. 38–43.
- Pędziwiatr K., *Muzułmański radykalizm w Europie: główne tropy badawcze oraz cechy radykalnego dyskursu*, „Bliski Wschód” 2006, nr 3, s. 36–46.
- Piaseczny J., *Masakra Koptów w Kairze*, „Przegląd” z 23 października 2011, s. 24–25.
- Potocki J., *Węzeł kurdyjski*, „Polska Zbrojna” z 23 sierpnia 2009, s. 37–41.
- Potocki M., Dzikija N., *Światowy terror przenosi się do Rosji*, „Dziennik” z 30 marca 2010 r.
- Prakash P., *Teraz dopiero zaczną się szachy*, „Forum” z 19 listopada 2001, s. 8–9.

- Przemysłańska J., *Aceh – zapomniany konflikt*, (online), www.psz.pl [dostęp: 11 IX 2008].
- Pszczołkowska D., *Ekstremiści wynocha*, „Gazeta Wyborcza” z 12 sierpnia 2008 r.
- Pugh A., *Block party. Breaking Somalia’s political paralysis*, „Jane’s Intelligence Review” 2011, t. 23, nr 6, s. 35–39.
- Pyffel R., *Krew w Urumczy*, „Newsweek” z 19 lipca 2009, s. 30–33.
- Radziwonowicz W., *Wojna terrorystów z olimpiadą*, „Gazeta Wyborcza” z 21 lutego 2011.
- Raguszewski A., *54 godziny grozy*, cz. I, „Komandos” 1996, nr 11–12, s. 5–7.
- Raguszewski A., *54 godziny grozy*, cz. II, „Komandos” 1996, nr 1, s. 4–6.
- Redhead M., *Global party. Assessing Hizb ut-Tahrirs worldwide influence*, „Jane’s Intelligence Review” 2011, t. 23, nr 8, s. 20–24.
- Renard T., *Terrorism and Other Transitional Threats in the Sahel: What Role for the EU*, „Center on Global Counterterrorism Cooperation” 2010, nr 9, s. 1–8.
- Rötzer F., *Tu jest ben Laden*, „Forum” 2009, nr 9, s. 60–63.
- Roul A., *Pakistan’s Lashkar-e-Taiba Chooses Between Kashmir and the Global Jihad*, „Terrorism Focus” 2009, t. VI, nr 3, s. 4–6.
- Różycki M., *Al-Kaida hoduje w Europie białych terrorystów*, „Polska” z 17 stycznia 2008 r.
- Rybarczyk M., *Kościół nie meczet*, „Newsweek” z 3 czerwca 2007, s. 56–59.
- Rzepka M., *Kraj wzorowo podzielony*, „Polska Zbrojna” 2010, nr 7, s. 47–49.
- Saab B., *New Fokus. Hizbullah regroups after Izrael conflict*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 8, s. 18–21.
- Sasnal P., *Baza bez bazy*, „Polityka” z 26 września 2009, s. 105–107.
- Sasnal P., *Ind-Af-Pak*, „Polityka” z 30 stycznia 2010, s. 74–75.
- Scarpello F., *Divide and rule. Controlling the MILF’s fractured factions*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 7, s. 13–17.
- Scarpello F., *Keeping the peace. Nur Misuari, MNLF chairman*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 8, s. 58.
- Sikorski K., *Al-Kaida pomści Ujgurów*, „Polska” z 15 lipca 2009 r.
- Sikorski K., *Al-Kaida zabija chrześcijan w Iraku*, „Polska” z 23 grudnia 2010 r.
- Skieterska A., *Nie każdy wahabita jest terrorystą*, „Gazeta Wyborcza” z 24 kwietnia 2008 r.
- Sławek J., *Miejsce i charakter zajdyzmu we współczesnym Jemenie*, „Bliski Wschód” 2006, nr 3, s. 82–90.
- Słomkowski Z., *Zamachowcy-samobójcy*, „Trybuna” z 5 kwietnia 2002.
- Słowakiewicz M., *Hezbollah przejmuje władzę w Libanie*, „Gazeta Wyborcza” z 10–11 maja 2008 r.
- Smoczyński W., *Trójka z Kwarcu*, „Polityka” z 2 października 2010, s. 12–14.
- Stefanicki R., *Co szykuje CIA na terrorystów z Jemenu*, „Gazeta Wyborcza” z 17 czerwca 2011 r.
- Stefanicki R., *Czy to ogon macha psem?* „Tygodnik Powszechny” z 6 stycznia 2010 r.
- Stefanicki R., *Dożywocie dla żony szefa irackiej Al-Kaidy*, „Gazeta Wyborcza” z 27 czerwca 2011 r.
- Stefanicki R., *Kłopotliwa mniejszość islamska*, „Gazeta Wyborcza” z 3 czerwca 2004 r.

- Stefanicki R., *Kłótnie i czary w Teheranie*, „Gazeta Wyborcza” z 17 maja 2011.
- Stefanicki R., *Kto nie zabił Daniela Pearlę*, „Gazeta Wyborcza” z 22 stycznia 2011 r.
- Stefanicki R., *Muzułmańska rewolta na południu Tajlandii*, „Gazeta Wyborcza” z 28 października 2004.
- Stefanicki R., *Nowy front*, „Newsweek” z 11 stycznia 2010 r.
- Stefanicki R., *Zawahiri szefem Al-Kaidy*, „Gazeta Wyborcza” z 17 czerwca 2011 r.
- Steinberg G., *Trial and error. How a failed plot revealed a movement*, „Jane’s Intelligence Review” 2010, t. 22, nr 5, s. 14–19.
- Steinberg G., *Down, but not out. Wounded Al-Qaeda in Iraq is not finished yet*, „Jane’s Security and Military Intelligence Consulting”, October 2010, s. 24–29.
- Steinberg G., *The home front. Violent resurgence on the Arabian Peninsula*, „Jane’s Security and Military Intelligence Consulting”, October 2010, s. 18–23.
- Stenersen A., *Staying neutral. Al-Qaeda’s influence on the AfPak frontier*, „Jane’s Security and Military Intelligence Consulting”, October 2010, s. 2–9.
- Suchar H., *Terror kalifatu*, „Polska Zbrojna” z 25 kwietnia 2010, s. 57–58.
- Synowiec A., *Naukowcy z USA wytropili kryjówkę bin Ladena*, „Polska” z 20 lutego 2009 r.
- Szczerkowski P., *Bośnia zaczyna wyrzucać arabskich weteranów wojny domowej*, „Gazeta Wyborcza” z 17 grudnia 2007 r.
- Szczerkowski P., *Holandia karze łowców głów*, „Gazeta Wyborcza” z 11–12 marca 2006 r.
- Szczerkowski P., *Europie zagrażają terrorystki dżihadu*, „Gazeta Wyborcza” z 2 stycznia 2006 r.
- Szczerkowski P., *Strategia trzeciej al-Kaidy*, „Gazeta Wyborcza” z 14 stycznia 2008 r.
- Szelestowska K., *Kaszmir w ogniu*, „Trybuna” z 13 stycznia 2000 r.
- Szostkiewicz A., *Osama Che Guevara. Czy stan wyjątkowy w Pakistanie pomoże w schwytaniu szefa Al-Kaidy?* „Polityka” z 24 listopada 2007, s. 64–66.
- Szymaniak M., *Cios w sojusznika USA*, „Rzeczpospolita” z 13 lipca 2010 r.
- Szymaniak M., *Pakistan: dzieci jako żywe bomby*, „Życie Warszawy” z 11 lutego 2011 r.
- Szymaniak M., *Zbrodniczy lekarz na czele Al-Kaidy*, „Rzeczpospolita” z 17 czerwca 2011 r.
- Talaga A., *Talibska akademia dżihadu*, „Dziennik” z 18 stycznia 2008.
- Tawil C., *New Strategies in al-Qaeda’s Battle for Algeria*, „Terrorism Monitor” 2009, t. 7, nr 22.
- Tibi B., *Islam i polityka. Islam polityczny oraz fundamentalizm muzułmański*, „Bliski Wschód” 2004, nr 1, s. 19–40.
- Tomasiewicz J., *Strategia oporu niekierowanego w wojnie asymetrycznej*, „Przeгляд Geopolityczny” 2009, t. I, s. 161–190.
- Tucker-Jones A., *Nigerian’s Taliban*, „The Journal of International Security” 2011, nr 11, s. 12–14.
- TVN24, *Izraelski atak za sprzedaż broni chemicznej z Libii?*, www.tvn24.pl [dostęp: 13 IV 2011].
- Urzędowska M., *Nowa wojna z Al-Kaidą*, „Gazeta Wyborcza” 4 stycznia 2010 r.
- Venugopalan U., *Field of Dreams. The targeting of gas facilities in Balochistan*, „Jane’s Intelligence Review” 2011, t. 23, nr 6, s. 56–57.

- Walsh D., *Gdzie jest Osama bin Laden? Polowanie na terrorystę trwa*, „Dziennik” z 31 grudnia 2007 r.
- Wasilewicz A., *Sytuacja religijna Bułgarii – nowego kraju Unii Europejskiej*, „Biuletyn Katolickiego Biura Informacji i Inicjatyw Europejskich OCIFE” 2007, nr 24, s. 1–5.
- Widłaszewski R., *Czy radykalny islam jest w Libii możliwy*, „Bliski Wschód” 2010, nr 7, s. 169–176.
- Wieliński B.T., *Niemcy karzą terrorystów z Sauerlandu*, „Gazeta Wyborcza” z 5 marca 2010 r.
- Winiecki J., *Wrzód i wyrzut Rosji*, „Polityka” z 10 kwietnia 2010, s. 78–81.
- Woińska A., *Al-Kaida nad Paraną*, cz. I, „Komandos” 2008, nr 2, s. 48–53.
- Woińska A., *Al-Kaida nad Paraną*, cz. II, „Komandos” 2008, nr 3, s. 36–40.
- Woińska A., *Filar dżihadu. Sposoby finansowania terroryzmu islamskiego. Państwa sponsorujące terroryzm*, cz. I, „Komandos” 2009, s. nr 11, 36–41.
- Woińska A., *Filar dżihadu. Sposoby finansowania terroryzmu islamskiego. Państwa sponsorujące terroryzm*, cz. II, „Komandos” 2009, nr 12, s. 20–23.
- Woińska A., *Filar dżihadu. Sposoby finansowania terroryzmu islamskiego. Państwa sponsorujące terroryzm*, cz. III, „Komandos” 2010, nr 1, s. 28–33.
- Woińska A., *Muła Omar – przywódca talibów*, „Komandos” 2007, nr 7/8, s. 36–39.
- Woińska A., *Organizacja państwa talibów*, „Komandos” 2007, nr 11, s. 34–37.
- Woińska A., *Tożsamość etniczna talibów*, „Komandos” 2007, nr 10, s. 36–39.
- Woś R., *Al-Kaida jest silna jak nigdy dotąd*, „Dziennik” z 13 lipca 2007 r.
- Woś R., *Al-Kaida straszy Niemców zamachem na wybory*, „Dziennik Gazeta Prawna” z 21 września 2009 r.
- Wójcik Ł., *Jemeńska gościnność*, „Polityka” z 16 stycznia 2010, s. 70–73.
- Wroński P., *Zawód: fanatyk*, „Gazeta Wyborcza” z 28 grudnia 1999 r.
- Wróbel Y., *Oliwa do ognia. Arabia Saudyjska została wciągnięta w wojnę domową w Jemenie, co może ją skonfliktować z Iranem*, „Polska Zbrojna” 2010, nr 2, s. 57–58.
- Yared M., *Nada Yacine: Nous irons aux elections, si ...*, „Arabies” 2001, nr 170, s. 21–25.
- Zajac M., *Dialog – czy wojna światów*, „Tygodnik Powszechny” z 18 listopada 2001 r.
- Zakaria F., *Sposób na Afganistan*, „Newsweek” z 22 marca 2009, s. 44–46.
- Zakaria F., *Zderzenie, którego nie było*, „Newsweek” z 28 lutego 2010, s. 60–61.
- Zapaśnik S., *Walczący islam w Azji Centralnej*, „Bliski Wschód” 2004, nr 1, s. 41–63.
- Zasuń R., *Afrykańska ostra gra o złoża uranu*, „Gazeta Wyborcza” z 26 listopada 2007 r.
- Zawadzki M., *Kto rozkręcił awanturę o karykatury Mahometa*, „Gazeta Wyborcza” z 10 lutego 2006 r.
- Zawadzki M., *Mistrz terroru zabity*, „Gazeta Wyborcza” z 14 lutego 2008 r.
- Zawadzki M., *Śmiertelna przesyłka Al-Kaidy*, „Gazeta Wyborcza” z 2 listopada 2010 r.
- Zawadzki M., *UE może złamać antyterrorystyczne sankcje ONZ*, „Gazeta Wyborcza” z 17 stycznia 2008 r.
- Zawadzki M., *Zachodni turyści uciekają z Egiptu*, „Gazeta Wyborcza” z 25 lipca 2005 r.

- Zawadzki M., *Zamach przedolimpijski*, „Gazeta Wyborcza” z 5 sierpnia 2008 r.
- Ziarnik M., *Chrześcijanie znów mordowani*, „Nasz Dziennik” z 12 listopada 2010 r.
- Ziarnik M., *Muzułmanie winni masakry w Jos*, „Nasz Dziennik” z 8 lutego 2010 r.
- Zimny M., *Kosowo – suma wszystkich strachów*, „Komandos” 2008, nr 3, s. 6–19.
- Zimny M., *Terroryzm w Azji Południowo-Wschodniej*, „Komandos” 2007, nr 5, s. 38–45.
- Zimny M., *Zamachy w Stambule*, „Komandos” 2008, nr 9, s. 14–19.
- Zuchowicz K., Gmiter M., *Krwawa niedziela w Sinkiangu*, „Rzeczpospolita” z 7 lipca 2009 r.
- Zychowicz P., *Arabscy szpiegzy Izraela*, „Rzeczpospolita” z 21 czerwca 2011 r.
- Zychowicz P., *Atak na Święte Miasto*, „Rzeczpospolita” z 24 marca 2011 r.

INDEKS NAZWISK, PRZYDOMKÓW I PSEUDONIMÓW**A**

- Abajat Dżubran Aziz 196
Abajat Husajn 326
Abajat Salem Musa Ibrahim 196
Abante Merang 18, 354
Abbas Athar 276
Abbasi Osama 100
Abbasi Salman 100
Abbasi ul-Islam Zahir 236, 237
Abbas Mahmud 196, 197, 200, 201, 202
Abbas (mułła) 25
Abbas Nasir 171
Abbas (szach) 108
Al-Abdali Abd al-Wahab Tajmur 414, 415, 424
Abdali Szah Mohammad 503
Abdalla Sulejman 306
Abd al-Madžid Assam 135
Abd an-Nabi Chalid 473, 480
Abd an-Nasir Dżamal 131, 284, 285
Abd ar-Rahman al-Awlaki 486
Abd ar-Rahman Atija 320, 321
Abd ar-Rahman Umar 131, 132, 133, 134, 145, 159, 330
Abd ar-Ruszta Atta 273
Abd as-Sattar Dahman 373, 411
Abdel Latif Musa 198
Abdel Nasir 100
Abdel Rahman 151
Abdel Sultan 293
Abdel Wadud Abu Musab 123, 140, 458, 466
Abderrahman (Abd ar-Rahman) Habib (właśc. Abdullah Saleh Samir) 384
Abd Husajn Abdul Kader 217
Abdi Husajn Musa 221
Abdikarim Muhad Szeikh 215
Abdu Ghanim 271
Abdu Haja 337
Abdul Ghani Abdelaziz 485
Abdul Ghani (właśc. Al-Nadždi Abu Haf) 314
Abdul Hadi 488
Abdul Haja 231, 233
Abdul Hannan 233

Abdul Haq Turkistani Abdul Haq 31
Abdul Kurd 395
Abdullah 112, 457, 513
Abdullah Fahad 309
Abdullah Fajsal Ghazi 182
Abdullah Ibrahim 303
Abdullah Saleh Samir 384
Abdullah Uld Ahmad 218
Abdullah (właśc. Dżapujew Askar) 394
Abdullo 376
Abdul Mabhuh Mahmud (Abd ar-Rawf Mabhuh Mahmud) 198, 199, 201
Abdul Mukim Idris 18, 354
Abdulmutallab Faruk Umar 478, 479, 482
Abdul Rahman 491
Abdul Salam Dżan Said 440
Abdul Wali 491
Abdułajew Supjan 395
Abdurrahman (właśc. Jaszarević Mevlid) 519
Abdus Samad (właśc. Abu Bakr Baszir/ Ba'asyir) 163
Al-Abi Osama (właśc. Awad Hasan Sulejman) 486
Ablu Husni 286
Al-Absi Szakir 66, 178, 179, 180, 181
Abu Abdullah Ahmed (właśc. Gusmi Szarif) 127
Abu Adam (właśc. Lau Sven) 41
Abu Ahmed 210
Abu Aita Ajman 195
Abu al-Balid 395
Abu al-Hajsim (właśc. Sadawi Abdel Hamid) 459
Abu al-Hamam Jahja 467
Abu al-Hasan (właśc. Al-Hazari Omar Mohammad) 233
Abu al-Hasan (właśc. Al-Mihdar Abu Bakr Zajn al-Abidin) 474
Abu Ali 148
Abu Ali (właśc. Tsionis Effstatioss) 41
Abu al-Jazid Mustafa 31, 310, 316, 320, 375
Abu al-Maali 185
Abu al-Mohsin (właśc. Al-Hazari Omar Mohammad) 233
Abu Amar (właśc. Dżuwadi Jahja) 461
Abu an-Nasr Hamid 286
Abuasi Mochd 67
Abu Bakar Baszir (Ba'asyir) 79, 163, 164, 166, 168, 169, 170, 191, 192
Abu Bakir Anwar Muhammad 217
Abu Bakr Jasin 144
Abu Basir Abdel Fatih (właśc. Buderbala Fatih) 459
Abu Bawha Hasan 132, 159
Abu Chalaf 83
Abu Chalid 391
Abu Daf Mumin 203
Abu Dahdah 400

- Abu Dua 13
Abu Dua (właśc. Al-Badri Ali Ibrahim Awad Ibrahim) 84
Abu Dzar (właśc. Fadillah Haris) 163
Abu Dżihad 65
Abu Fatih (właśc. Anszori Abdullah) 167
Abu Furkan Saad (właśc. Ciftci Cuneyt) 296
Abu Ghadija 83
Abu Ghais Sulejman 317
Abu Goszar 146
Abu Hafś 395
Abu Hamza 312
Abu Hamza (właśc. Bin Ali Kemal Karraj) 186, 517
Abu Hamza (właśc. Dumont Lionel) 184
Abu Hamza (właśc. Hattab Hasan) 129
Abu Hamza (właśc. Imad Husin) 517
Abu Hamza (właśc. Vogel Pierre) 409
Abu Hanud Mahmud 325
Abu Haris 312
Abu Haszim (właśc. Sassi Lassad) 122
Abu Ibrahim (właśc. Ganczarski Christian) 121
Abu Idris Szamil Abdullah (właśc. Basajew Szamil) 386
Abu Ijad 65
Abu Imran 413
Abu Issa (właśc. Basanbol Hasan) 486
Abu Izz ad-Din (właśc. Brookes Trevor) 360, 361
Abu Kaka 75
Abu Kasim 312
Abu Khair Hasan Abdullah Muhammad 320
Abu Kumkum (właśc. Kheiru Uld Muhammad Hamada) 467, 472
Abu Mansur 216
Abu Marzuk Musa 197, 199
Abu Mazen (właśc. Abbas Mahmud) 196
Abu Muhammad (właśc. Bozić Maksim) 42, 518
Abu Muhdżin (właśc. As-Saadi Abdel Karim Ahmed) 65
Abu Musa 178, 312
Abu Musab Abd al-Wadud (właśc. Drukdel Abdel Malik/Abd al-Malik) 310
Abu Musab (właśc. Drukdel Abdel Malik/Abd al-Malik) 127
Abu Nasir Said 333
Abu Radwan (właśc. Al-Azawi Husajn Muhammad Michlif/Mechlef) 84, 425
Abu Rajjan Hamza 522
Abu Sabaja 17
Abu Salih/Saleh (właśc. Al-Asiri Hasan Ibrahim) 482
Abu Salim 303
Abu Samhadan Dżamal 196
Abu Sulejman Abd Allah Nasir 426
Abu Sulejman Abdul Hamid 51
Abu Sulejman (właśc. Sali Antal Dżainal) 18
Abu Szarif Walid 66, 67

- Abu Szarkh Salih 198
Abu Tarik 67
Abu Tholut 192
Abu Umar (właśc. Muhammad Abd as-Saud Ali) 215
Abu Umar (właśc. Nasr Osama Mustafa Hasan) 63
Abu Uzair 360
Abu Wael 54
Abu Zajd Abdel Hamid 114, 458, 467, 469
Abu Zajd Nasr 133
Abu Zer Azzam (właśc. Al-Barmi Abu Zer) 378
Abu Zer (właśc. Erbası Serdal) 35
Abu Zubair Ali Mokhtar (właśc. Godane Mohammad Abdi Ahmed) 212, 216
Abu Zubajda 186, 334
Acehi Abu Sajf 191
Achmadow Mirzochudża 376, 377
Achmadow Sałambek 391
Achmedowa Machbuha 371
Ad-Din Szams Mahdi Muhammad 46
Addow Hasan Ibrahim 216
Adhim Abdul 409
Al-Adil Sajf (właśc. Makkawi Ibrahim Muhammad) 309, 315, 320, 430, 483
Adilsultanow Ghazi 396
Adil Usman 376, 377
Al-Adnani Abu Muhammad 84, 85
Adul Rahman Atija 33, 219, 222
Adźmal Mohammad 329
Al-Adźri Jusuf 475
Al-Afghani Abu Hamza 100
Al-Afghani Dżafar (właśc. Ahmed Si Murad) 126, 127
Al-Afghani Said 236
Al-Afghani Salim 460
Al-Afghani (właśc. Dżama Hadzi Ibrahim) 212
Afridi Arif 494
Afridi Tariq 494, 497, 502
Afszar Alireza 438
Aftija Salam Szawki 520
Agha Akbar Said 26
Agha Dżan Mutasim 32
Aghazade Gholamreza 279
Agnew John 318
Ahmadineżad Mahmud 108, 175, 177, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 420, 434, 438
Al-Ahmar Abdullah 223, 485
Al-Ahmar Sadik 223, 485
Ahmed 23 (właśc. Artur Ł.) 417
Ahmed Ali Muhammad 242
Ahmed Faradž Nadżmuddin 54
Ahmed Ghafur 154
Ahmed Gulam Mirza 143

- Ahmed Hussain Qazi 154
Al-Ahmed Junis Muhammad 83
Ahmed Jusuf Abdullah 212, 344
Ahmed Mozaffar 143
Ahmed Muhammad Makram 132
Ahmed Nakhaie Datuk 50
Ahmed Nazir 31, 155, 494, 495, 500, 502
Ahmed Said Mahmud Mustafa 306
Ahmed Sidiq Ahmed 232
Ahmed Si Murad 126, 127
Ahmed Szeikh Szarif 212, 213, 214, 306, 344, 345, 346
Ahmet Attila 411
Ahmeti Ali 523
Aider Farid 100
Aidid Farah Mohammad 344
Ajati Mohammad 57
Ajjasz Jahja 325, 326
Ajro Haszi Aden 215
Ajsz Hamid 186
Akbajew Tałaj 276
Akbar Suhali 276
Akdaş Habib 45
Akef Magdi Muhammad 286
Akel Walid Zakarija 323
Akhtar Ibrahim 102
Akhtar Saifullah Qari 231
Akkad Mustafa 149
Akkad Rima 149
Akkawi Khalil 228, 229
Al-Alami Imad 242
Al-Alam Nur (właśc. Mehsud Abdullah) 495
Al-Alawi Ijad 58, 62, 297, 426
Al-Alawi Madżid 94
Al-Albani Abdullah Muhammad (właśc. Kristo Artan) 522
Al-Alfa Muhammad Hasan 133
Ali Aden Kamar 216
Ali Ahmed Abdullah 361, 411
Alić Muhidin 518
Ali Hakim 445
Ali Muhammad 368
Alispahić Bakir 40
Allal Mohammad 125
Al-Almani Abdul Dżafar (właśc. Breininger Eric) 298
Al-Almani Abu Talha 299
Altemirow Rustam 396
Altsoy Isa 44
Alumaj Mustafa 356
Alwan Ahmed Abdelwahid Imad 139

- Alwi Abbas Munawar 444
Amar Bou (Bu) Ahmad 455
Al-Ambar Abdullah Nasir Dżamil 480
Al-Amili Abu Saad 310
Amin Szah Wali Khan 164, 165
Ammar Ahmed 417
Ammar Ali 113
Ampatuan Andal 355, 356
Ampatuan Andal Junior 355
Amrani Nordine 412
Amrijew Zaurbek 396
Al-Amriki Abu Muhammad (właśc. Muhammad Abd as-Saud Ali) 215
Al-Amriki Azzam (właśc. Pearlman Adam) 316
Amrollahi Reza 279
Al-Anabi Jusuf Abu Ubajda 469
Andang Galib 17
Al-Andsari Saud Salih 333
Anszori Abdullah 167
Aquino Benigno 356
Al-Arabi Abdul Fudah 67
Al-Arabi Abdullah Nabil 202
Arafat Jasir 46, 65, 66, 89, 178, 194, 195, 196, 207, 326
Al-Arian Amin Sami 208, 209
Aris Arjano 163
Al-Arjat Ali 258
Armitage Richard 266
Arrigoni Vittorio 201
Arroyo Gloria Macapagal 353, 354, 355
Arszid Bani Zaki 287
Artur L. 417
Al-Arud (Aroud) Malika 411, 412
Al-Asad Baszar 183, 246, 249
Al-Asad Hafiz 209, 240
Al-Asad (inżynier) 495
Asef Mohammad 259
Al-Asfur ad-Din Dżamal 95
Al-Asiri Hasan Abdullah 313, 475, 482
Al-Asiri Hasan Ibrahim 482, 486
Askarowa Karomat 371
Asłambek L. 413
Asmantara (właśc. Lewthwaite Samantha) 221
Al-Asmar Ismail 210
Asri Beni 171
Astemirow Anzor 391
Aszfaq Mohammad Hafiz 330
Al-Aszgar Abdel Latif 201
Aszra Mohammad 337
Asz-Szikaki 208

Atatürk Kemal Mustafa 269
Ateş Toktamiş 293
Atif Muhammad 117, 413
Al-Atmani Adil 119, 120
Atmani Said Karim 185, 186
Atta Mohammad 307
Atta Mohammed 408
Atta Muhammad 399
Attarzadeh Heszmatoallah 494
Aun Michel 182, 245, 248
Avdibasić Nermin 42
Avdzić Avdo 41
Avdzić Ekrem 521
Avdzić Senad 41
Avdija Erkem (właśc. Avdović Ekrem) 521
Awad Abdel Rahman 66, 67, 182
Awad Hasan Sulejman 486
Awang Abdul Hadi Seri Datuk 49
Al-Awda Abdul Aziz 206, 207
Awdallah Ahmed 326
Al-Awda Salman 510, 511, 512
Al-Awdżari Abdullah Main 227
Awejs Dahir Hasan 212, 213, 216, 221, 303, 304, 306, 344, 345, 346
Al-Awlaki Anwar 316, 317, 321, 365, 478, 481, 482, 486
Awwas Irfan 166
Azar Ghaderi Abdullah 436
Al-Azawi Husajn Muhammad Michlif (Mechlef) 84, 425
Al-Azdi Abu Sufjan 225, 249, 485
Azeri Salah ad-Din Hafiz 300
Azhar 336
Azhar K.M 156
Azhar Masud 102, 104, 236, 237, 334
Azizow Negmat 375
Aziz Szaukat 162
Aziz Tarik 253
Aziz Uld (Ould) Muhammad 461
Azzam Abdullah 114, 160, 307

B

Baa Izz ad-Din (Azzedine) 100, 125
Baba Ahmed Muzaffar 236
Baba Enihan 526
Bachtiar Szapur 436
Badar Mansur 31, 321
Badat Said 401
Al-Badawi Ahmed Dżamal 476, 477
Badie (Badei) Muhammad 286

- Al-Badri Ali Ibrahim Awad Ibrahim 13, 84
Badr Zaki 133, 159
Al-Bagdadi Abd ar-Rahman 273
Al-Bagdadi Abu Bakr 12, 85
Al-Bagdadi Abu Umar 81, 82, 83, 84, 310, 419, 423, 425
Bagh Mangal 493, 499, 502
Baginda Abdul Razak 52
Bahadur Gul Hafiz 31, 301, 489, 492, 493, 494, 495
Bahadur Szer 488
Bahanga Ag Ibrahim 467, 470
Bahazik Ahmed Mahmud 337
Bahonar Dżawad Mohammad 428
Al-Bahrajni al-Muktada al-Azim Abed 95
Bakijew Kurmanbek 375
Bakiri Isajet 521
Al-Bakr Hasan Ahmed 251, 454
Al-Balawi Abu Mulal (właśc. Muhammad Chalil Humam) 312, 313
Balkan Nedžad 517
Balladur Eduard 238
Baloch Nawaz Haq 331
Baludż Dahir Mohammad Hadzi 176
Balusz Ali (właśc. Jusuf Ramzi) 16
Bangla Bhai 231
Banisadr Abolhassan 428, 429, 436
Al-Banna Hasan 255, 283, 284, 288, 289, 291, 507, 510
Bapir Ali 55
Baradar Abdul Ghani 28, 31
Barajew Mowsar 385
Al-Barak Abd ar-Rahman 513
Barakat Ahmed Asad 243
Barak bin Nasir Abd ar-Rahman 124
Barak Ehud 199
Barzić Jusuf 517
Al-Bardawil Salah 199
Barghuti Marwan 65, 179, 195, 200
Bari Abdul Muhammad 362
Al-Barmi Abu Zer 378
Barot Dhiren 401
Barre Said Mohammad 344
Bar Szmuel 248
Barzani Masud 340, 422
Barzani Mustafa 340
Basajew Szamil 384, 385, 386, 387, 388, 389, 391
Basanbol Hasan 486
Basra Riaz 329, 330
Al-Baszir Ahmed Hasan Omar 87, 89, 91, 92, 93, 257
Batukajew Szamsettin (Szamsudin) 393, 396
Batumajew Bachram 396

- Baudi Husajn 185
Beatrix 413
Bedaki Ali (właśc. Dowlatow Alauddin) 376
Beheshti Ali 362
Beheshti Mohammad 428
Al-Behiri Nur ad-Din (Nuredin) 258
Bekkali Kacem 373
Bektaszević Mirsad 411, 515, 516
Belhadż Abdel Hakim 116
Belhadż Abdel Kader 101
Belhadż Ali 97, 99, 101
Belkacem Ali Ait Smain 455
Belkacem Nawar 121
Belka Marek 58
Belmochtar Mochtar 139, 458
Ben Ali Zajn al-Abidin 122, 123, 124, 255, 256, 257, 258, 482
Bendawi Hosin 184, 185
Ben Dżadid Szadli (Asz-Szazili) 97, 98, 125
Ben Kenszir Dżilali 100
Benkirane Abdelilah 22
Benmerzuga Ibrahim 455
Ben Nani (Bennani) Walid 258
Bentuwati 460
Berg Nicolas 62, 151
Berisza Sali 519, 520
Berkan Jaszar 319
Berlusconi Silvio 63
Berri Nabih 47, 48, 240, 242
Bhittani (Bittani) Turkistani Qari 496
Bhutto Ali Zulfikar 449
Bhutto Benazir 155, 492, 498
Bibi Asia 157
Biden Joe 441
Biezakcić Edhem 40
Bilal Mohammad 401
Bilal (właśc. Dumont Lionel) 184
Bilbani Idris 522
Bin Abd al-Aziz Fajsal 405, 508
Bin Abd ar-Rahman Zubajr 370, 373
Bin Abu Wakas Saad 217
Bin Ali Abdul Aziz Tehsin 502
Bin Ali Kemal Karraj 185, 517
Bin Alizejn Hisjam 170
Bin Ammar Abbas 304
Bin asz-Szibh (Binalszib) Ramzi 330, 399
Bin Baz Abd al-Aziz 10, 510
Bin Laden Osama 10, 15, 16, 31, 32, 34, 39, 44, 45, 54, 58, 60, 61, 62, 70, 73, 84, 90,
91, 92, 104, 113, 134, 138, 139, 146, 148, 149, 154, 155, 160, 161, 162, 164,

165, 170, 171, 175, 179, 185, 186, 189, 200, 214, 215, 216, 219, 220, 232, 233, 238, 239, 242, 274, 287, 288, 294, 296, 303, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 313, 314, 315, 317, 318, 319, 320, 321, 334, 344, 357, 362, 363, 364, 365, 371, 386, 399, 403, 406, 409, 410, 411, 413, 414, 417, 425, 430, 439, 458, 459, 469, 477, 481, 483, 486, 490, 500, 501, 510, 512, 520, 521, 523

Bin Laden Saad 430

Bin Mahmud al-Hasan Abu Abdullah 61

Bin Najef Muhammad 311, 313, 475

Bin Nurhajsim Amrozi Ibrahim 168

Bin Nurhajsim Imron Ali 168

Bin Nurhajsim Mukhlas Ali 166, 168

Bint al-Huda as-Sadr Haidar Amina 253

Biutukajew Aslan 395

Blair Tony 57, 62, 360

Błękitnooki emir z Tanageru (właśc. Robert Pierre Richard) 117

Bortnikow Aleksandr 396

Bosnić Bilal 517

Bouguelane Mouloud 184, 185

Bozić Maksim 42, 518

Breininger Eric 298, 300

Bremer Paul 418

Brookes Trevor 360

Bruno Dżowenał 17

Buderbala Fatih 459

Budiaf Muhammad 98, 100, 125

Budiaf Nureddin 130

Bujali Mustafa 99, 125

Bujeri Muhammad 411

Bumar Rabah 100

Burgiba Habib 255, 256

Buriacki Szeikh Said (właśc. Tichomirow Aleksandr) 391

Burnham Martin 17

Burt Alister 247

Bush George W. 62, 175, 177, 343, 420, 492

Buslimani 130

Buteflika Abdelaziz (Abdel Aziz) 101, 129, 138, 257, 459

Butrif Abdelhakim (Abdel Hakim) 100

Buzurtanow Jusup 395

C

Camatte Pierre 465

Cameron David 499

Causević Haris 42

Caze Christoph 129, 184, 185

Çeku Agim 519

Ceresole Norberto Rafael 244

Cerić Mustafa 40, 41, 515

- Cesur Abdulkarim 515
Chafi Uld Liman Mustafa 465
Al-Chalajla Nazzal Fadil Ahmed 146
Chalid Walid 487
Al-Chalifa Dżamal 146
Al-Chalifa Dżamal Mohammad 164
Al-Chalifa Mudżahid Salih 480
Chalil Izz ad-Din 196
Chamenei Ali 249, 278, 279, 280, 282, 434, 438
Chatami Mohammad 278, 279, 280
Al-Chatib Muhammad 271
Chattab (właśc. Abdullah Saleh Samir) 384, 385, 390, 395
Chavez Hugo 244
Al-Chaznadar Ahmed 284
„Chemiczny” Ali 107
Cheney Dick 113
Chimat Azzam 334
Chłoponin Aleksandr 392
Chodżijew Dżumaboj Achmadżanowicz 370
Chodżijew Nasyr 371
Al-Choi Abdel Madżid 107
Al-Choi Abu al-Kasim 107
Al-Choi Taki Muhammad 107
Chomeini Ruhollah 47, 89, 90, 107, 206, 229, 251, 253, 277, 278, 279, 403, 428, 430, 434, 435, 443
Chomeini z Kolonii (właśc. Kaplan Metin) 350
Al-Chorasani Abu Dudżan (właśc. Muhammad Chalil Humam) 312
Choudary Andżem 360, 361, 362, 363, 364, 365
Chudri Jusuf 118
Ciftci Cuneyt 296
Clay Casius 368
Clinton Bill 164, 233
Clinton Hillary 292, 433
Cohen Sacha Baron 195
Commander Teodoro (właśc. Darnott Rafael Teodoro) 244
Compaore Blaise 465
Coşan Esad 347
Coşan Nureddin Muharrem 347
Czajka Jurij 396
Czarny Chattab (właśc. Abdullah Saleh Samir) 384
Czengić Hasan 40

D

- Dadullah 386, 503
Dadullah Mansur 27
Dadullah (mułła) 25, 27, 31
Dadullah (właśc. Dżamal Mohammad) 497

Dahlan Mursalin 166
Dakajew Umar 393
Dakal Mohammad 219
Dalajlama 269
Dalkamuni Kasim Hafiz 179
Damla Abdul Szakur 270
Damola Abuduxukur (właśc. Ti Mai Mai Adzi Mahmati) 266
Dan Fodio Usman 71
Darkazanli Mamun 406, 408
Darnott Teodoro 244
Darnott Teodoro Rafael 243
Datuk Hadżidżi 79
Daud Iszak 190
Daudow Chalil Ibrahim 395
Davud Mikael 415
Ad-Dawi Habib 256
Dawud Chalid 292
Dawudi Kamil 455
Dawud Parviz 279
Degaqu Muriel 150
Deif Muhammad 323
Delimustafić Alija 40
Demirel Sulejman 44
Deramczi Osman 100
Dere Mohammad 219
Derwisz Kemal 475
Dhillon Hussain Khadim 445
Ad-Din Badr Abbas 46
Ud-Din Imam 332
Ad-Din Nur Nafi 117
Ad-Din Szams Mahdi Muhammad 48
Dirani Mustafa 47
Diskin Yuval 199
Dogan Ahmed 526
Doktor Muhammad 390
Doktor Raszid (właśc. Hampton-El Clement Rodney) 144
Dostum Abdul Raszid 259, 373
Dowlatow Alauddin 376, 377
Drukdel Abdel Malik/Abd al-Malik 140, 310, 319, 458, 459, 466
Dudajew Dżohar 389, 391
Duka Kemal 522
Ad-Dulajmi Muhammad 81
Dumlatin 170
Dumont Lionel 129, 184, 185
Dunaman Abdullah 523
Durad Hasan Guled 303
Dwikarn Agus 163
Dyer Edwen 465

Dżabar Ali Muhammad 132
Al-Dżabari Ahmed 328
Dżabar Tawfik 197
Dżabri Ali Ismail 198
Al-Dżaburi Hasan 81
Dżadża Samir 245
Dżafari Ali Mohammad 434
Dżafari Aziz 436
Dżafari Baszar 179
Al-Dżafari Ibrahim 254
Dżafar Sajf Allah (właśc. Ahmed Si Murad) 126
Dżafarzade Alireza 430
Dżagapirow Magomed 395
Dżalili Said 279
Dżama Hadži Ibrahim 212
Dżamal Beghal 455
Dżamal Mohammad 497
Dżamal Szahid Abdullah (właśc. Lindsay Germaine Maurice) 221
Al-Dżamar Abu Zakaria 198, 327
Dżamil Muhammad Sahid 48
Al-Dżamri Mansur 94
Dżanati Ahmed 280
Dżandżalani Abubakar Abduradžak 15, 16, 17
Dżandżalani Khadafi 16, 17, 18
Dżapujew Askar 394, 395
Al-Dżarrah Zijad 182
Dżawhar Ali Abdel Ghani 66, 182
Dżebali Hamadi 258
Dżebirchanowa Sacita 386
Dżemilew Mustafa 456
Dżhangwi Nawaz Haq 329, 443, 445, 446
Dżibril Ahmed 179
Al-Dżiddi bin Jusuf bin al-Ahbib ar-Rawf 186
Dżihad Jane (właśc. LaRose Colleen) 415
Dżinnah Mohammad Ali 153
Dżuma Ajman 243
Dżumajil Amin 47
Dżumale Nur Ahmed 305
Dżuwadi Jahja 458, 461, 462

E

Ebner Wolfgang 122, 465
Ehsan Ehsanullah 503
Emiracki (właśc. Muhammad Jusuf Muhannad) 393, 395
Erbakan Mehmet 348, 350
Erbakan Nekmettin (Necmettin) 44, 347
Erbasi Serdal 35

Erdemir Ihsan Ali 392
Erdiř Izzet Salih 293, 294
Erdoğan Recep Tayyip 268, 275, 347, 350, 521
Ersöz Adnan 45
Estrada Joseph 353
Evans Jonathan 219
Eżei Hossein Gholam 279

F

Fadillah Haris 163
Fadlallah Husajn Muhammd Sajjid 241, 243
Al-Fahaid Ali 309
Fahd 10, 308, 508, 509, 512
Faisal 234
Al-Fajfi Dżabir 482
Al-Fajjad 108
Fajjad Salam 197, 202
Al-Fajsal Abdullah 216
Al-Fakih Sa'ad 510
Fanon Frantz 11
Ul-Faqr Sultan (właśc. Gilani Ali Mubarak) 142
Ul-Faqr Sultan (właśc. Gilani Ali Mubarak) 142
Faradz Abd as-Salam (Abdul Salam) Muhammad 91, 158, 159, 287
Faradżwand Hadi 432
Farahi Abdul Khaliq 494
Farhan Salih Ali 485
Farhan Sattam 83
Farrakhan Louis 368, 369
Faruk Ahmad Ustad 316
Al-Faruki Ismail 367
Al-Faruk Omar 189
Faruq Gulam 30
Faruqi Aslam Akhunzad 497
Faruqi Rahman Ziaur 443, 446
Al-Fassi Abbas 22
Al-Faszeri Muhammad Ali 113
Fatima 54
Al-Fawwaz Khalid 306
Fazil Muhammad Mustafa 306
Fazlic Ismet 37
Fazlullah (właśc. Hajat Fazal) 489, 490, 495
Felsztinskij Jurij 385
Fernando Pepi 171
Fidal Umar 500
Al-Filastini Abu Katada (właśc. Umar Abu Umar) 127, 146, 150, 465
Filner Bob 432
Firuzabadi Hasan 225

Foczo Almir 37
Foley Laurence 178
Fonda Muhammad 161
Fowler Robert 465
Friedrich Hans-Peter 410
Fromm Heinz 408
Fuda Faradž 133

G

Gabol Hanif 332
Gadah Jahja Adam (właśc. Pearlman Adam) 316, 482
Gailani Ahmed Said 259
Gakajew Husajn 393, 395
Ganczarski Christian 121
Garsalloui Moez 411, 412
Gay Louis 465
Gazijew Tarhan 393
Geele Mohammad 218, 415
Gelovitz Fritz 296, 297
Gełajew Rusłan 387
Gendzhev Nedim 526
Georgievski Ljubczo 523
Germaneau Michel 466
Ghaffar Fazal 491
Ghali Ag Ijad 472
Al-Ghamdi Ahmed 333
Al-Ghamdi Ahmed Osman 480
Ghanem Muhammad 291
Ghani Abdul 332, 446
Ghani Hibaba 222
Ghanim Wajdi 124
Ghanuszi Raszid 255, 256, 257, 258
Ghasemlu Abdul Rahman 436
Al-Ghazali Muhammad 133
Ghazi Abdul Aziz 489
Ghazi Abdul Raszid 489
Ghazi Baba (właśc. Nizar) 491
Ghazi Usman 377
Ghodbani Hasan 255
Ghozali Ahmed Said 98, 432
Al-Ghozi Rahman Fasur 18, 354
Ghufron Ali (właśc. Bin Nurhajsim Mukhlas Ali) 166
Al-Ghul Nadan 326
Gilada Szalit 200
Gilani Ali Mubarak 142, 144
Gilani Reza Jusuf 275, 318, 332, 488
Gillespie Thomas 318

Giuliani Roberto 433
Gjinushi Emir 522
Goczijajew Aczemez 385
Godane Mohammad Abdi Ahmed 212, 213, 216, 217, 220, 221
Gomez Alicia 465
Gomez Garcia 57
Goodluck Jonathan 75
Gracz Leonid 456
Gradascević Mirza (właśc. Bozić Maksim) 42, 518
Grant Jermaine 222
Green Damian 499
Greiner Gabriela 465
Greiner Werner 465
Gubdenski Sajfullah 391
Gud Qari (właśc. Mehsud Amirullah) 497
Guéant Claude 414
Gülen Fethullah 391
Gulzar Muhammad 361
Guro Macalinog 15
Gusejnow Adam 391
Gusmi Szarif 127
Güven Ihsan 294

H

Al-Habib Jasir 402
Habib Muhammad 286
Hacimović Esad 41
Al-Haddad Hajsam 274
Haddam Anwar 100
Al-Hadi Abu al-Futuh Abd al-Munim 291, 292
Al-Hadzib Mohammad Jusuf 181, 297
Al-Hadzib Saddam 181
Hadzi Chalid Abdelhakim 114
Hadzi François 181
Hadziomerović Bakir 41
Al-Hadžri Meszal 309
Hafiz Osama 135
Hagel Chuck 110
Al-Hage Wadih 144, 306
Hague William 471
Hajat Fazal 489
Hajat Salim Asan 173
Hajderi Abdul Ghafur 154
Hajder Szer Ali 446
Al-Hakim Abdel Aziz (Abd al-Aziz) 252, 253, 342, 343
Al-Hakim Ammar 254
Al-Hakim Ammar Sajjid 343

- Al-Hakim Bakir Muhammad 107, 108, 252, 253, 254, 340, 341, 342
Al-Hakim Mahdi 251, 340
Hakimullah 491
Al-Hakk Hadi (właśc. Al-Kasim ibn Husajn Jahja) 223
Halabi Mahmud (właśc. Tavallai Mahmud) 277
Halilović Nezim 39
Halima Matafi Abdul Alam 502
Halimi Bakir 525
Al-Hamadani Junis Ustad 81
Hambali Nurdżaman (właśc. Isamuđdin Riduan) 164, 166, 168
Hamdan Hasan 198, 327
Hamedani Hossein 109, 420, 434, 436
Hamedani Saleh Muhammad Fadel 326
Hamidi Hajdar 34
Hamid Mohammad 411
Hampton-El Clement Rodney 144
Hamzah Mir 161, 309
Hamzah Mir Szaikh 156
Hamza Mustafa 134
Hamza (właśc. Biutukajew Aslan) 394, 395
Handzić A. 42
Hanifa Mohammad 330
Hanifa Mohammad Asif 326
Hanija Ismail 196, 197, 199, 201, 203
Al-Hanik Muhammad 479
Hapilon Totoni Isnilon 18
Ul-Haq Abdul 330
Ul-Haq Farid Szah 156
Haqqani Dżalaluddin 26, 29, 31, 32, 263, 439, 440, 494
Haqqani Dżalil 441
Haqqani Nasiruddin 439, 440
Haqqani Said Fazal 502, 503
Haqqani Siradzuddin 31, 33, 439, 440, 441, 489, 494
Haqqani ur-Rahman Khalil 440
Ul-Haq Sami 23, 154, 156, 338
Ul-Haq Zia Mohammad 24, 153, 155, 236, 443, 449
Haracić Adnan 42
Haradžić Nezim 37
Harb Raghیب 240
Hariri Franso 55
Al-Hariri Rafik 66, 180, 245, 248
Al-Hariri Saad 245, 248, 249, 485
Al-Harisi Abu Ali (właśc. Al-Harisi Sinan Salim Kaid) 475, 485
Al-Harisi Sinan Salim Kaid 475
Haris (właśc. Aris Arjano) 163
Harka Zubajr 459
Harrach Bekkay 299
Harras Ali Mohammad 122, 123

- Harrasz Bekkaj 377
Harry 364, 413
Harun Raszid 148
Al-Hasanajin Fatih 40, 523
Hasan Ali Jahja 223
Hasan Emad Ahmed 306
Hasan II 20, 21, 119
Hasan Malik Nidal 478
Hasan Munawar Said 154
Hasanović Senad 515
Al-Hasan Samir 229
Hasan (właśc. Gusejnow Adam) 391
Hasun Wassef Ali 63
Haszemi Samare Modžtaba 279
Haszim Akil 241
Al-Haszimi Tarik 426
Hattab Hasan 118, 129, 138, 140
Al-Hawali Safar 510, 511, 512
Hawwa Said 286
Al-Hazari Omar Mohammad 233
Headley David Coleman 336
Heddeszi Ahmed 333
Hekmatiar Gulbuddin 31, 33, 147, 153, 259, 260, 261, 262, 263
Hemamreh Hamad 196
Al-Hemey Burhanuddin 76
Henri-Lévy Bernard 104
Hidżazi Ahmed (właśc. Derwisz Kemal) 475
Higgins William 47
Al-Hilali ad-Din Taha 61
Hilal Qutbuddin 263
Hilo Muhammad 198
Himmat Ghaleb Ali 311
Hisamedin 60
Al-Hitar Hamud 227
Hodzić Fuad 518
Holbrook Richard 176
Al-Hudajbi Hamun 286
Al-Hudajbi Ismail Hasan 286
Husain Akbar 233
Husajn 281
Husajn Abdul Madżid 305
Husajn Ali Mazen 297
Husajn Dżafar 443
Husajn Fadhil Saber 412
Al-Husajni Amin 271, 323
Al-Husajni Husajn Arif 443
Al-Husajni Husajn Sajjid 47
Husajni Saad 118

Husajn Muhammad 292
Husajn Saddam 54, 56, 60, 87, 89, 107, 108, 110, 112, 147, 151, 251, 253, 254, 256,
308, 340, 341, 342, 343, 418, 419, 422, 426, 429, 434, 510
Husajn Tanwir 361, 411
Husajn Udaj 253
Al-Husam Salah Muhammad Ali 479
Al-Husi Abd al-Malik 224, 225, 226, 475
Al-Husi Badr ad-Din Husajn 224
Husin Azahari 169
Hussain Qarim 331, 492, 493, 494, 497, 498
Hussen Ahmed 218

I

Ibn al-Chattab (właśc. Abdullah Saleh Samir) 384
Ibn Tajmijja Ahmed 69
Ibrahim Anwar 49, 51, 76
Ibrahim Ghassan Fadi 67, 182
Ibrahim Mohammad 446
Ibrahim Muhammad 304
Ibrahim Muktar 411
Ibrahim Murad 356
Ibrahim Said 50
Ihsanoğlu Ekmeleddin 509
Ihsanullah 25
Ikanović Bajro 515
Ikanović Muhammad 38
Ikbal 336
Ikbal Mohagher 355
Imad Husin 517, 520
Imamović Nusret 41, 517, 518, 522
Imamović Samir 38
Imran Mohammad 330
Inqilabi Madzibur Rehman 445
Inżynier (właśc. Ajjasz Jahja) 325
Al-Iraki Abu Kasza 301
Al-Irhab Hadi 487
Isamuddin Riduan 79, 164, 166, 167
Isa Mustafa 523
Al-Islambuli Szawki Ahmed Chalid 158
Al-Islambuli Szawki Muhammad 134, 162
Ul-Islam Siddik (właśc. Rahman Azizur) 231, 232
Ul-Islam Szafiq 233
Islam Umar 361
Ismail 34
Ismail Abduh Ali 452
Ismail Zainon 79
Israilow Umar 396

Issa Mohammad 303, 344
Issa Szeikh Jusuf 217
Iszak Mohammad Malik 329, 331
Izetbegović Alija 40, 41, 519
Izetbegović Bakir 519

J

Jackson Jesse 368
Jacobsen David 415
Jafa Mahmud Ali Suzan 422
Jagni Eugenio 18
Jahja Ali Hasna 425
Jakan Fathi 228, 230
Jakub Muhammad 46
Janajew Giennadij 384
Jan Paweł II 164
Jasin Abd as-Salam (Abdessalam) 20, 21, 119
Jasin C. 378
Jasin Imad Muhammad 423
Jasin Islam 200
Jasin Ismail Ahmed 193, 195, 196, 197, 324, 417
Al-Jasin Murtada 251
Jasin Nadia 21
Jaszarević Mevlid 519
Jazdani Abbas Murid 443, 444
Jazdi Mesbah Taqi Mohammad 277, 278, 279, 282
Jazyd 281
Jelcyn Borys 384
Jewkurow Junus-bek 387, 390
Johnson Alan 200
Joker (właśc. Alumaj Mustafa) 356
Jones Sherry 361
Juldaszew Tahir Abdullachalilowicz 370, 371, 372, 374, 375, 376
Julian Murid 40
Junus Ibtihal 133
Junus Sajfullah 354
Jusuf Dżamal 243
Jusuf Mohammad Qari 29
Jusuf Mohammad Rafik 297
Jusuf Mohammad Ustaz 69, 70
Jusuf Ramzi 16, 164, 165

K

Al-Kaabi Akram 421, 426, 427
Kabalo Aid 354
Kabir Rabah 100
Kaddafi Muammar 12, 46, 112, 113, 115, 188, 206, 321, 368, 467, 468, 470

- Kaddafi Saad 470
Kaddafi Sajf al-Islam 114, 116
Al-Kadi Abdullah Jasin 521
Kadir Rabija 269
Kadyrow Achmed 389
Kadyrow Ramzan 388, 389, 390, 396
Al-Kahtani Muhammd ibn Abd Allah (Abdullah) 72, 506
vKahtani Najif 480
Al-Kahtani Saleh Abdullah Azam 464
Al-Kairwani Abu Muwadha 123
Al-Kajsi Abdullah 81
Kamalov Rafik 374
Kamil Abd Allah Salih 305
Kandhalawi Iljas Mohammad 448
Kandhalawi Jusuf Mohammad 448
Kanibekow Islam 396
Kani Mahdawi Mohammad Reza 280
Kaplan Cemaleddin 350
Kaplan Metin 350
Karadžić Nermin 38
Karadžić Radovan 185
Karam Fajiz 248
Al-Kardawi Jusuf 199, 285, 289, 290, 291
Karimow Islam 370, 371
Kartosuwardžo Sekarmadzi 163
Karzaj Hamid 26, 28, 31, 32, 33, 34, 262, 263, 275, 377, 439, 442, 494
Karzaj Wali Ahmed 34
Al-Kasas Ahmed 275
Kasim Abd al-Karim 454
Al-Kasim ibn Husajn Jahja 223
Kasim Naim 240, 249
Kasri Abdullah 56
Al-Kassam Izz ad-Din 195, 323
Kassir Ahmed 240
Kastari Salamat Mas 52, 53
Kaszani Mostafawi Abol Qasem Said (ajatollah) 7
Kaszmiri Abdul Wahid 337
Kaszmiri Iljas (Ilias) Mohammad 31, 33, 239, 312, 316, 320, 502
Kato Umbra Ameril 355
Kazan Muhammad Ali 243
Kazemi Mir Masud 438
Al-Kazim Musa 423
Kazi Mohammad 436
Kebedow Bagautdin Mochamed 384
Kelkal Chalid 128
Kemal Fatih 184, 185, 186
Kerkar Salih 255, 257
Khalid Omar 501

- Khalid Szeikh 500
Khalifa Dżamal Mohammad 17, 165
Khalifa ibn Isa Hamad 95
Al-Khalifa ibn Salman Isa 95
Khalifa (właśc. Haqqani Siradžuddin) 439
Khalif Dżamal Mohammad 16
Khalil (Chalil) Fazlur Rahman 238, 239
Khalil Ibrahim 92, 93
Khalis Junus Mohammad 24, 259
Khamis Muhammad Salmin 306
Khan Ali 275, 276
Khan Asmatullah 154, 155
Khan (Chan) Abdul Qadir 334
Khan Faruq Mohammad 498
Khan Ikhlas 496
Khan Mahmud 491
Khan Mohammad Dżan 34
Khan Muslim 490, 491
Khan Siddiq 481
Khan Tehsil Hadzi 496
Khan Ullah Atta 494
Khan Wahid Arafat 361
Kheiru Uld Muhammad Hamada 467, 472
Khud Szer-e Ali 332
Kiblan Mohammed 247
Kirow Kirczo 67
Al-Kisajmi Abu Dżandal (właśc. Al-Chalifa Mudżahid Salih/Saleh) 480
Kisakürek Fazil Necip 293
Kişlali Taner Ahmed 294
Klich Bogdan 180
Kloiber Andrea 122, 465
Knap Marcin 29
Koch Edward 368
Konlom Athafon 383
Kosimi Muhammad 373
Kotku Mehmed Zahit 347
Krekar (właśc. Ahmed Faradž Nadżmuddin) 54, 55, 58, 148
Kristo Artan 522
Kubwa Muhammad 306
Kuddus Imhat (właśc. Szaukat Osman) 231, 337
Kuduzović Safet 38
Kuncoro Heru 170, 171
Kuntar Samir 244
Al-Kurawi Salih 500
Al-Kur Tawfik 309
Kutb Muhammad 51, 285
Kutb Sajjid 20, 41, 50, 51, 90, 153, 158, 255, 259, 284, 285, 286, 288, 453, 506, 507, 510
Kutlar Onat 293

L

- Lady Seldon Robert 63
Lagumdžija Zlatko 41, 42
Al-Lahajbi Osama 81
Lahori Akram (właśc. Adžmal Mohammad) 329
Lahud Emil 241
Lajada Abd al-Hak (Abdelhak) 99, 125, 126, 138
Lakhwi Zakiur Rahman 335, 336, 337
Lambert Robert 123
Lamolinar Franco 74
Langan Sean 442
Langrayal Mansur Nasrullah 236
Laridžani Ali 279
LaRose Colleen 415
Lassued Habib Mohammad 257
Lau Sven 41
Leggett Christopher Ervin 460
Lewthwaite Samantha 221, 222
Al-Libi Abu Anas 112
Al-Libi Abu Hafs 112
Al-Libi Abu Jahja 31, 112, 222, 268, 310, 313, 321
Al-Libi Abu Lais (właśc. Ammar Ali) 113, 312
Al-Libi ibn asz-Szajch 112, 116
Al-Liddawi Mustafa 242
Lindsay Germaine Maurice 221
Little Malcolm 367
Litu Ali Omar (właśc. Rahman Azizur) 231
Litwinienko Aleksandr 385
Ljevaković Irfan 40
Ludhianvi Ahmed Mohammad 331, 446
Lunici Džamal 100
Lunsmann Kevin Eric 18, 19

M

- Al-Maali Abu Talat 39
Al-Maarufi Tarik 121
Maavia (właśc. Ud-Din Imam) 332
Machlufi Nabil 467
Machlufi Said 125
Madani Abbasi 97, 98, 100, 101
Al-Madani Ibrahim (właśc. Makkawi Ibrahim Muhammad) 315
Madani Mahmud Tariq 446
Al-Madžid bin Muhammad Madžid 500
Madžnu (właśc. Motalem Mohammad) 234, 337
Magas 391
Magomedow Ibrahim 390
Magomedtagirow Adilgerej 390

- Mahathir Mohammad 52, 79, 166
Mahdi 61
Mahdżub Rifat 133
Mahdżub Samir 57
Mahfuz Ali Muhammad 95
Mahfuz Nadżib 133
Mahmud Abd al-Basit (właśc. Jusuf Ramzi) 16
Mahmud Abd al-Karim (właśc. Jusuf Ramzi) 16
Mahmud Basziruddin (Baszir ad-Din) Sultan 334
Mahsun Hasan 266
Mai Mai Ti Adzi Mahmati 266
Maitatsine (właśc. Marwa Mohammad) 72, 73
Al-Makadma Ibrahim 323, 327
Al-Makalih Amin 480
Al-Makdisi Abu al-Walid 198
Al-Makdisi Abu Muhammad 82, 83, 124, 389
Makkawi Ibrahim Muhammad 315, 320
Malcolm X (właśc. Little Malcolm) 367, 368, 369
Malekzade Mohammad 282
Al-Maliki Hasan Muhammad Nuri 111, 253, 254, 343, 419, 422, 426, 432
Malik Mahmud 190
Al-Malla Husajn 298
Mamadu Hamid (właśc. Abu Zajd Abdel Hamid) 458, 467
Mamiszew Astemir 396
Mangudadatu Ismail 355
Mansur Abbas 377
Mansur Ahmed 246
Mansur Hamza 287
Mansur Mohammad Akhtar 31
Mansur Mustafa 201
Al-Maraka Faris 487
Marcos Ferdinand 352
Marhun Fajsal 94
Marwa Mohammad 71, 72
Marzuki Moncef 258
Al-Masari Muhammad 510
Masawi Szah Ali Hamid Sjed Agha 443
Maschadow Aslan 384, 387, 388, 391, 395
Al-Masri Abu Ajjub 81, 83, 112, 310, 318, 419, 425
Al-Masri Abu Ajman 485
Al-Masri Abu Chabab (właśc. Umar as-Said Mursi Midhat) 308, 312
Al-Masri Abu Dżihad 312
Al-Masri Abu Habab (właśc. Umar as-Said Mursi Midhat) 149
Al-Masri Abu Hafs (właśc. Atif Muhammad) 413
Al-Masri Abu Hamza (właśc. Mustafa Kemal Mustafa) 185, 358, 359, 473, 474
Al-Masri Abu Jasir (właśc. Taha Rifai Ahmed) 134
Al-Masri Abu Muhammad 65
Al-Masri Abu Zubair 312

- Al-Masri Ibrahim 228
Al-Masri Issa 83
Al-Masri Osama 474
Al-Masri Said (właśc. Abu al-Jazid Mustafa) 31, 310, 375
Massar Abdullah 93
Massud Szah Ahmed 25, 259, 370, 372, 373, 411, 434
Maszai Esfandiar 282
Maszal Lutfullah 332
Al-Maszhadani Abdul Wahhab 81
Maszur Mustafa 286
Mat Nik Abdul Aziz Nik 78, 80
Al-Maududi Abu al-Ala 50, 51, 152, 153, 255, 507
Mauretańczyk (właśc. Sassi Lassad) 122
Mawlawi Fajsal 228
Al-Mawritani Abu Hafz 148
Al-Mawritani Junis 321
Maximus (właśc. Bektaszević Mirsad) 411
Mazari Ali Abdul 259
Mazlurmjar (właśc. Mehsud Amirullah) 497
McManus Christopher 74
Mehsud Abdullah 495
Mehsud Amirullah 497
Mehsud Baitullah 106, 330, 489, 490, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498
Mehsud Hakimullah 492, 493, 496, 497, 502, 503, 504
Mehsud Zainuddin Qari 495
Meliani Mansur 125
Memić Senad 40
Merah Mohammad 412
Merbah Kasdi 100
Merhi Ahmed Hasan 182
Merkel Angela 298
Merzag Madani 99, 101
Meszal Chalid 193, 196, 197, 201, 202, 204
Meszkini Ali 279, 280
Meziane Bagdad 455
Miedwiediew Dmitrij 392
Al-Mihdar Abdullah 479
Al-Mihdar Abu Bakr Zajn al-Abidin 474
Minkara Haszim 229, 230
Mirza Abrar 362
Mirzabeyoğlu Salih (właśc. Erdiş İzzet Salih) 293
Al-Misri Imad 37, 184, 514
Misuari Nur (Nuzuthadzi) 15, 352, 353
Mladić Ratko 185
Al-Modarresi (Mudarrisi) Hadi 94, 95, 253
Mohammad 25
Mohammad Abdullah Fazul 219
Mohammad Aszari Ustaz 76, 77, 79

- Mohammad Bakri Umar 274, 357, 358, 359, 362, 363
Mohammad Faqir 31, 489, 492, 495, 497, 503
Mohammad Khalid Szeikh 16, 104, 164, 165, 168, 330
Mohammad Nabi Mohammad 259
Mohammad Omar 33
Mohammad Ramzi 411
Mohammad Said Dżamal 242
Mohammad Sufi 488, 490, 491
Mohammad Tar Nadim 401
Mohtaszemi Ali Akbar 240
Mokni Habib 257
Momcu Ujgur 294
Momoh Joseph 242
Morszidi Kemal 57
Moslehi Haidar 282
Motalem Mohammad 234, 337
Mottaki Manouchehr 225
Moussaoui (Mussawi) Zacarias 402, 403, 455
Mrad Ismet 228
Mubarak Hosni 91, 92, 134, 135, 136, 150, 159, 160, 202, 204, 287, 291, 292, 317, 318
Muchardż Muhammad 487
Mudallal Ahmed 210
Muderis (właśc. Halilović Nezim) 39
Mudzaddidi Sibghatullah 259
Mudzahid Jahja 333
Mudżur Muhammad Ali 485
Mughnija Fajiz Imad 92, 241, 242, 436
Al-Muhadžir Abu Hamza (właśc. Al-Masri Abu Ajjub) 81, 112, 310, 419, 423, 425
Al-Muhadžir Abu Jusuf 487
Muhammad Abd al-Alim 368
Muhammad Abd as-Saud Ali 215
Muhammad Awad 486
Muhammad Chalil Humam 312
Muhammad Clara 368
Muhammad Elijah 366, 367, 368
Muhammad Fard Wallace 366
Muhammad Fazul Abdullah 306, 320
Muhammad Jusuf Muhannad 393
Muhammad Karim 369
Muhammad V 20
Muhammad VI 20, 21, 22
Muhammad Wallace D. 369
Muhammad (właśc. Dżagapirow Magomed) 395
Muhandis (właśc. Ajjasz Jahja) 325
Muhanna Ahmad 209
Muhannad (właśc. Al-Chalajla Nazzal Fadil Ahmed) 146
Mukhtar (właśc. Baba Ahmed Muzaffar) 236
Al-Mukrin Abd al-Aziz 475

Al-Mulla Hani 476
Mullen Mike 441
Muminin Amir 224
Al-Muntazar Mohammad 277
Murad Abdul Hakim 16, 164, 165
Mursi Muhammad 12, 292
Muru Abdel Fatih 255
Musa Ahmed 526
Musa Amr 202
Musa Baszir 206
Musajew Berg-Chadź 396
Al-Musawi Abbas Sajjid 240, 241
Musawi Hossein Mir 278, 279, 433
Al-Musawi Husajn 47
Musawi Sabah 59
Mustafa Ahmed Szukri 126, 287, 452, 453, 454
Mustafa Gholam 234
Mustafa Ibrahim (właśc. Sahrawi Nabil) 129, 138, 458
Mustafa Kemal Mustafa 185, 358, 473
Mustafa Magot 161
Al-Muszaimi Hasan 95, 96
Muszarraf Perwez 103, 105, 106, 152, 173, 231, 238, 334, 444, 446, 447, 488, 489,
492, 493
Mutazar Abdullah 333
Al-Mutlak Salih 426
Mutlu Mehmet Said 526
Muttawakil Abdul Wakil 33
Muzzamil Jusuf 337

N

Nabhani Taki ad-Din (Takiuddin) 271, 273, 357
An-Nabhan Saleh Ali 215, 220, 314
Nabi Mohammad 26
Nabulsi Adil 271
Nada Jusuf 311
Nadim Abdul Ghafur 446
An-Nadźdi Abu Hafs 314
Nadźdżar Mohammad Mostafa 438
Nadźibullah Mohammad 24, 31, 147, 260, 439
Nadzi Kanan 229
Nafeh Baszir 149
Nagajewa Amanta 386
Nagajewa Roza 386
An-Naggar Ibrahim Ahmed 160, 161, 520
Nahal Zijad 209
Nahnah Mahfuz 99
Naipaul-Coolman Vindra 144

An-Nairab Kemal 203
Namangani Dżuma (właśc. Chodżijew Dżumaboj Achmadżanowicz) 370, 371, 372, 373
Namdar Hadżi 493
Napolitano Janet 316
Naqwi Ali Sajjid Sjed 443
Naqwi Reza Ghulam 444
Nasim Hafiz 330
An-Nasir Abu Sulejman 416
Nasrallah Hasan 225, 246, 248
Nasrallah Hasan Sajjid 66, 240, 241, 242, 480
Nasreddin (Nasr ad-Din) Ahmed Idris 311
Nasr Osama Mustafa Hasan 63
An-Nasziri Husajn Muhammad Abdel Rahim 476
Netanjahu Benjamin 202
Niazi Khan Sattar 156
Nidal Saleh 186
Nizar 491
Nofal Ajman 201
Nukraszi Fahmi Mahmud 284
Nurani Ahmed 155, 156
Nurdżaman Hambali (właśc. Isamuddin Riduan) 79
Nur Fadhil 50

O

Obaidullah 232, 337
Obama Barack 34, 321, 355, 364, 365, 420
Öcalan Abdullah 242, 294
Odeh Sadik Mohammad 222, 306
Odeh (właśc. Al-Awda Abdul Aziz) 206
Omar Khalid 502
Omar Mohammad 22, 24, 27, 28, 30, 31, 32, 35, 154, 263, 300, 308, 489, 494, 495, 496, 504
Osjew Ali 396
Osman Husajn 411
Osmani Akhtar 27
Osmani Saad ad-Din 22
Osman Mahmud Umar (właśc. Umar Abu Umar) 127, 146
Ostreni Gëzim 524
Özal Turgut 347

P

Pahlawi Reza Mohammad 47, 173, 251, 428, 436
Palislamović Naser 42
Panetta Leon 110, 111
Panyarachun Anand 382
Papas Irene 149

Pargan Mehmed 41
Pari Simona 62
Pasanaj 25
Paster Stephen Paul 143, 144
Pastusiak Marcin 29
Pate Hafed 450
Patek Umar (właśc. Bin Alizejn Hisjam) 170, 171
Pawlak Beata 168, 189
Pearl Daniel 103, 104, 144, 331, 401
Pearlman Adam 316
Petraeus David 81, 421
Pezo Adnan 37, 38
Pietrzyk Edward 109, 421
Poole Elijah 366
Porcza Muhammad 515, 517
Powell Colin 55, 430
Pozderović Admir 42
Prentić Ismail 518
Prentić Mirsad 518
Pur-Mohammadi Mustafa 279

Q

Qaid-e Azzam 152
Qalamuddin Mohammad 33
Al-Qasimi Tajab 446
Qasim Zia ul-Haq 446
Qazi Ahmed Sunny 102
Quinn Anthony 149
Qureszi Mahmud Szah 332

R

Raad Muhammad 248
Rabbani Burhanuddin 31, 34, 147, 259, 370, 441
Rabbani Mohammad 25
Rabbani Salahuddin 34
Rabi Fazil 440
Rabin Icchak 207, 326
Rachimow Abdullo 376
Rachmon (Rachmonow) Emomali 374, 377
Radzaj Ali Mohammad 428
Radzawi Kazem 430
Radzawi Mariam 429, 430, 431, 432, 433
Radzawi Masud 429
Ar-Radždi Abd al-Fattah 118
Rafiq-Dust Mohsen 438
Rafsandżani Haszemi Ali Akbar 48, 280, 438
Rage Ali 217

Rage Baszir 344
Rage Mahmud Ali 220
Rahho Faradz Paulos 56
Rahim Mohammad 488
Rahman Abdur 232
Rahman Aatur 173
Rahman Azizur 161, 231, 309
Rahman Fazlur (właśc. Rahman Azizur) 23, 103, 154, 155, 231
Rahman Habibur 263
Rahmani Arsala 33
Rahman Mudżibur 234, 446
Rahman Sajf 499
Rahman Szamsur 232
Rahman Waliur 497, 500, 501, 503, 504
Rahman Ziaur 234
Rahmeh Emil 246
Rai Beszara 248
Rajan Nizar 197, 198
Rajnisz Szri Bhagwan 143
Ramadani Ramadan 524, 525
Ramadan Tarik 289, 290
Rama Radzman 523
Ramos Fidel 353
Rana Tahawwur 336
Ar-Rantisi Abdel Aziz 193, 196
Rasul Fadil 436
Raszdi Osama 134
Raszid Abdulaziz (Abd al-Aziz) Ata 297
Raszidi Mohammad Qari 445
Raszid Qasim 25, 332
Rauf Raszid 312
Raxit Dilxat 270
Razain Abu Fadi 210
Razak Tun Nadżib 53, 383
Razali Mohammad Amin 79
Reid John 360
Reid Richard 144, 401, 403, 404
Ressam Ahmed 186, 305, 386
Reza Ali 277
Reza Amir 232, 337
Rice Condoleezza 269
Ar-Rifai Talib 251
Rigi Abdul Ghafur 174
Rigi Abdul Malik 173, 174, 175, 176
Rigi Abdul Rauf 176
Ar-Rijati Ahmed 55, 148
Ar-Rimi Kasim 479
Ar-Riszawi Mubarak Sadżida 149

Robert Pierre Richard 117
Robinson Daniel 219
Robocop (właśc. Andang Galib) 17
Robow Ali Mokhtar 212, 220
Rogo Abud 306
Rogożkin Nikołaj 391
Rohan Denis Michael 509
Rohde David Stephenson 442
Roque Pascual 465
Rumahi Mahmud 326
Rumsfeld Donald 318, 430
Rustempasić Rijad 42, 518
Rybiński Marek 258
Rynja Martin 361, 362

S

Saadat Ahmed 200
As-Saadi Abdel Karim Ahmed 65
As-Sadat Anwar 9, 88, 91, 131, 132, 158, 159, 160, 207, 285, 287, 292, 310, 318, 452, 454
Sadawi Abdel Hamid 459
As-Sadr Bakir Ismail 251
As-Sadr Bakir Muhammad 251, 252, 253, 343
As-Sadr Muktada 107, 108, 109, 110, 111, 225, 341, 343, 420, 427, 434, 480
As-Sadr Musa 46, 240
As-Sadr Sadik Muhammad 107, 251, 252, 254, 343
Sadulajew Abdul Chalim Fajruz Achmed 387, 388
Safawi Rahim Jahja 249, 280, 434
Safijja Umm 378
Saftawi Ala 208
Saggar Ahmad 306
Sahiron Radullah 356
Sahnuni Ahmed 118
Sahrawi Abd al-Hak (Abdel Hak) 128
Sahrawi Mohammad 128
Sahrawi Nabil 129, 138, 139, 458, 464
Sahrawi Umar 465
Said Akhtar Szahid 102
Said Hafiz Mohammad 333, 334, 335, 336, 337, 338
Said Muhammad 100, 233
Said Nur 169
Said (właśc. Waddani Habib) 57
Saifullah/Sajf Allah (właśc. Turkistani Abdul Haq) 266
Sajaf Abdul Rasul 259
Sajafi Abdullah 190
Sajf al-Islam 363
Sajf al-Islam (właśc. Szaban Mohammad Mohmad) 390

Sajfi Ammar 139, 140, 464
Sajf Kubwa Muhammad 306
As-Sajjid Chalil Umar 146
Sajud Samir 459
Sakarizam Walid 248
Sako Louis 56, 424
Sakranie Ikbal 362
Salah Ahmed 242, 520
Salah Haszim 131
Salahuddin Ahmed 300
Salahuddin Said 105, 106, 154, 236
Salami Hossein 175, 434, 435
Salehi Ali 282
Saleh (Salih) Abd al-Madżid 47
Sali Antal Dżainal 18
Sali Fikri 526
Salih Abdel Kader 209
Salih Abdul Latif 521
As-Salih Ali Abdullah 314, 474, 477, 480, 485, 486
Salih Bahram 55
Salih (Saleh) Abdullah Ali 223, 225
Salman Ali 95
Samudra Imam 168, 169
As-Sana'i Abu Hurajra (właśc. Ar-Rimi Kasim) 479
Sandhi Abdallah 446
Santos Ahmed 18
Sardar Szaukat 332
Sarkozy Nicolas 238, 463, 468
Sartadż 491
Sarwar Asad 361, 411
Sassi Lassad 122
Satterfield David 65
As-Saud bin Abd al-Aziz Abdullah 512
As-Saudi Azzam Abdullah 312
Savant Ibrahim 361
Schily Otto 274
Schneider Daniel 296, 297
Sejam Said 198
Sejarnić Enes 42, 518
Selamat Haszim 15, 354
Selek Attila 296, 297
Selim Sulejman 520
Sepac Renée Marc 410
Shoe bomber (właśc. Reid Richard) 144
Siddiqi Aafia 501
Siddiqi Ahmed 408
Siddiqi Dżawed 378
Sidki Atef 133

- Sikamo (właśc. Ibrahim Ghassan Fadi) 67, 182
Sikorski Radosław 262
Siniora Fuad 244
Sinott Michael 355
As-Siri Jasir 135, 373
Sirijja Abd Allah Salih 273, 454
As-Sistani Ali Mohammad 108
Sjad Mohammad Maslah 213
Sjafruddin Ajip 163
Skrzypkowiak Andy 262
Sofu Ibrahim 350
Solana Javier 524
Solberg Erna 58
As-Somali Omar (właśc. Makkawi Ibrahim Muhammad) 315
Sorusz Abdolkarim 278
Spadochroniarz (właśc. Sajfi Ammar) 139, 464
Spellberg Denise 361
Squarcini Bernard 414
Stańczak Piotr 330, 494, 502
Stevens Chris 115
Stevens (Probyn) Siaka 48, 242
Suajdia Habib 128
As-Sudani Abu Talha (właśc. As-Sudan Abu Taha) 215, 303, 314
Suharto Mohammad 163, 188, 189
Sukarno Ahmed 188
Sukarnoputri Megawati 169, 189, 190
Sulejman Umar 291
Sułtan (właśc. Selim Sulejman) 520
As-Suman Chadim 461
Sunata Abdullah 170
Sungkar Abdullah 163, 169
Suprowicz Krzysztof 226
As-Suri Abu Musab 400, 482
Sylaj Gani 520
Szaban Junus 130
Szaban Mohammad Mohmad 390
Szaban Said 228, 229
Asz-Szabaz Bahija Kubilaj 369
Asz-Szabaz Malik al-Hadzi 367
Asz-Szabwani Ajad 486
Asz-Szabwani Salih 486
Asz-Szafi Abu Abdallah 54
Szafi Limam Uld Mustafa 466
Szahada Ibrahim 209
Szah Ali Aszraf 444
Szah Anwar 239, 498
Szahinpaszić Senad 40
Szah Reza 173

Szahzad Faisal 499
Asz-Szajch bin Abd al-Aziz (Abdul Aziz) Abdullah 512
Szakir 102
Szakir Munir 499
Szalabi Walid 291
Szalit Gilad 200
Szallah Abdullah Ramadan 208, 209, 242
Szalom Silwan 200
Asz-Szamari Husajn Ali 149
Asz-Szami Abdul Khafar 321
Asz-Szami Abu Anas 146
Szamim 332
Szami Messar 321
Szarafkandi Sadeq 436
Szaraf Muhammad 92
Szariati Ali 11
Asz-Szarif Muhiddin 326, 327
Szarif Nawaz 152, 155, 329, 330
Szarif Omar 326
Asz-Szarif Safwat 133
Asz-Szariri Abu Hafz 321
Szaron Ariel 195
Szater Chajrat Muhammad 286
Szaukat Osman 231, 233, 337
Asz-Szaws Salih 480
Szebuti Abdel Kader (Abdelkader) 100, 125
Szehabi Amin Osama 66, 180, 182
Szehab Sami (właśc. Mansur Mustafa) 201
Szehada Salah 323, 325, 326
Szeikh Farad (właśc. Szaukat Osman) 231, 337
Szeikh Said Omar Ahmed 102, 103, 104, 401
Szeikh Said (właśc. Abu al-Jazid Mustafa) 31, 104, 375
Szejkh Uld Laman 462
Szekau Abu Bakr 73
Asz-Szihabi Said 94
Asz-Szihri Ali Said 313, 477, 478
Asz-Szikaki Fathi 206, 207, 209
Asz-Szimari Abdul Razak Ustad 81
Szinawatra Thaksin 382
Asz-Szirazi Muhammad 253
Szirwa Ahmed 215
Szorszan Doron 324
Szrejdi Abdullah 65
Szrejdi Hiszam 65
Asz-Szukajri Munir 271
Szukajr Wafik 244
Szusztari Ali Nur 174
Asz-Szuwani Dżaber Ali Mabchut 485

T

- Tadž Abbas 362
Tadžidin Ali 243
Tadžidin Husajn 243
Tadžin Mahfuz 127
Tadž Uld Mawijja 461, 467
Taha Abu Salim 179
Tahajna Asad Kemal Nur ad-Din 326
Taha Muhammad Kasim 84, 425
Taha Rifai Ahmed 134, 135, 161, 308
Tahir Mohammad 333
At-Tai Ahmed Ustad 81
Tajugić Džamal 42
Talabani Abdulkarim Muhammad Marwan 422
Talabani Mustafa 422
Talabani (Talebani) Džalal 54, 340, 426
At-Tamimi Asad 208
At-Tamimi Bajjudi Radžib 271
Tan Altan 347
Tariq Azam 500, 502
Tariq Azam Mohammad 445, 446, 447
Tarlott Timothy 479
At-Tartusi Abu Basir 123
Tasir Salman 157
Tavallai Mahmud 277
Thalib Umar Džafar 163
Tichomirow Aleksandr 391
Tigha Abdel Kader 128
Tihić Sulejman 41
Tik 4 (właśc. Alumaj Mustafa) 356
Tilimsani Umar 286
Tiro Hasan di 188, 189, 191
Tita Hasan Muhammad 161, 520
Tivari Sali 522
Topalović Muamer 38
Top Mohammad Nurdin (Nur ad-Din) 169
Toretta Simona 62
Towzani Karim 373
Trabelsi Nizar 121, 122
Tsioniss Effstatioos 41
At-Tuareg Abdel Karim 467
Tufaili Subhi 240
At-Turabi Abdullah Hasan 8, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 257
Turisun Faruk 269
At-Turki Allah Hirsi Abdullah Hasan 306
Turki Hirsi Abdullah Hasan 303
Turki Mustafa 258

Turkistani Abdul Haq 266

Turkistani Osama 165

U

Udugow Mowladi 389, 393

Ujgur Momcu 44

Uka Arid 408, 409, 523

Umar Abu Umar (właśc. Osman Mahmud Umar) 127, 146

Umar as-Said Mursi Midhat 149, 312

Umar Jasin 411

Umarow Achmed 388

Umarow Doku Hamadowicz 386, 387, 388, 390, 391, 393, 395

Umaru Sanni 71

Al-Umla Abu Chalid 178

Um Obejda (właśc. Al-Arud Malika) 412

Unda Hadži Mohammad 15

Usman Basit 356

Al-Utaibi Fawaz 311

Al-Utajbi Dzuhajman ibn Muhammad 72, 73, 506

V

Van Gogh Theo 140, 411

Vejjajiva Abhisit 383

Vejselović Senad 518

Vejselović Vahid 518

Velić E. 42

Velioğlu Hüsejin 43

Vilatta Albert 465

Vilks Lars 415

Viszcia Faruk 38

Vogel Pierre 409

W

Wadałow Asłambek 393

Waddani Habib 57

Al-Waeli Abad Amar 485

Al-Waer Burawi 373

Wagabow Ali Magomed (właśc. Gubdenski Sajfullah) 391

Wahhadż Siradż 145

Wahid Ahmad 438

Wahid Akmal 173

Wahid Arszad 173

Wail Abdulahi Ahmed 216

Wajed Szeikh Hasina 233, 234

Wakas 314

Walid (właśc. Caze Christoph) 184

Walidżanow Israpil 391, 395
Warsamah Ali 303, 344
Warsame Abdul Kadir Ali Ahmed 219, 486
Waziristan Baba (właśc. Khan Ikhlas) 496
Wazir Karmazkhel Dżawed 503
Weatherall Bonnie 66
Webb Natalie (właśc. Lewthwaite Samantha) 222
Wehbe Mohsen Bilal 243
Weinstein Warren 501
Welajati Akbar Ali 279
Westergaard Kurt 218, 317, 415
Wilson Charlie 439
Wolfowitz Paul 430
Wood Douglas 61
Al-Wuhajsi (Wahajsi) Nasir 82, 219, 313, 477, 482, 483

X

Xhaferi (Dżaferi) Arben 523
Xhezairi (Dżezairi) Samedin 521

Y

Yiğit Baki 45
Yilmaz Adem 296, 297, 298
Yudhoyono Bambang Susil 168, 192
Yusuf Irwandi 191

Z

Zadeh Mohammad 174
Zadran Dżan Ahmed 440
Zafar Mohammad Qari 329, 331
Az-Zahabi Husajn Muhammad 453
Az-Zahar Mahmud 197, 201
Zahir Mohammad 494
Zahur Mistri Ibrahim 102
Zaidi Aszraf 331
Zaif Abdul Salam 32, 33
Zajnab 72
Zakajew Achmed 393
Zakir Abdul Qajum 31
Zallum Abd al-Kadim 271, 273
Zaman Wahid 361
Zapatero Jose Luis 299
Zardari Ali Asif 488
Zargun Harun 261
Az-Zarkawi Abu Musab (właśc. Al-Chalajla Nazzal Fadil Ahmed) 55, 61, 81, 82, 112, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 178, 287, 296, 310, 315, 389, 457
Az-Zawahiri Ajman 33, 45, 62, 84, 91, 92, 93, 113, 135, 136, 138, 148, 151, 160, 161,

189, 219, 220, 222, 288, 308, 309, 313, 315, 317, 318, 320, 321, 346, 403, 430,
455, 458, 469, 482, 483, 484, 520

Az-Zawahiri Muhammad 160, 317, 520, 523

Az-Zawi Abdul Razzak Hazim 84

Zawi Ahmed 100

Zebari Hosziar 432

Zemmiri Omar 184, 185

Zenimi Redwan 57

Zerual Liamin 98, 101, 127

Zia Khaleda 234

Zijad Raszid 100

Az-Zindani Abdul Madżid 199, 478, 481, 485

Zinni Anthony 189

Zituni Dżamal 127, 128, 140

Zjad Chalil (właśc. As-Sajjid Chalil Umar) 146

Zuabri Antar 127, 129

Zubair Iljas (Ilias) 446

Zubair (właśc. Rahman Ataur) 173

Zuhdi Karen 135

Zukorlić Muamar 519

Az-Zummur Abd al-Latif (Abdel Latif) Abbud 88, 91, 158, 159, 160, 287

Ż

Żebrak Jazid 458

INDEKS NAZW ORGANIZACJI, INSTYTUCJI I TYTUŁÓW

A

- À qui le droit* (memorandum) 21
Abu Abdirahman the Canadian 219
Abu Anus 354
Abu Sajaf **15–19**, 164, 354, 355
„Al-Achbar” (gazeta) 245
Adalat/Adolat 370
Adalet ve Kalkinma Partisi (AKP) 45, 347, 350
Adarsa Kuhir 232
Al-Adl wa al-Ihsan zob. Dżama’at Al-Adl wa al-Ihsan
„Al-Adwa” (gazeta) 251
Da Afghanistan Islami Amarat **23–36**, 425, 501
Afwadż al-Mukawama al-Lubnanija/Amal 46
Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego zob. Al-Amn ad-Dakhili
Agencja Bezpieczeństwa Zewnętrznego zob. Al-Amn al-Kharidzi
Agencja Pomocy dla Trzeciego Świata zob. Third World Relief Agency
Agencja Pomocy Humanitarnej zob. Human Relief Agency
Agencja Pomocy Międzynarodowego Miłosierdzia zob. Wakala ar-Rahma ad-Du-
walijja Lil al-Asa
Agencja Śledcza i Dokumentacji zob. Służba za istrage i dokumentaciju
Agencja Wywiadu i Bezpieczeństwa zob. Obavjesztajno-sigurnosna agencija
„Al-Ahad” (gazeta) 208
Ahl al-Hakk 54
Ahmadijja Muslim Dżama’at 143
Ali jest Bogiem zob. Ahl al-Hakk
Ali Ilahi zob. Ahl al-Hakk
Ajande-je Rouszan (instytut) 277
„Ak-Doğuş” (czasopismo) 293
Aktivna islamska omladina (AIO) **37–42**, 515
Aktywna Młodzież Islamska zob. Aktivna islamska omladina
Albańska Armia Narodowa zob. Armata Kombetare Shqipetare
Albańska Wspólnota Muzułmańska 522
Albańskie Forum Muzułmańskie 522
Albselefet (portal) 522
Algierscy Skauci Muzułmańscy zob. Les Scouts Musulmans Algériens
Allah’in Partisi **43–45**, 295
Alliance Democratique pour le Changement (ADC) 467
Alliance for Freedom and Dignity (AFD) 22
Alliance for Re-Liberation of Somalia (ARS) 212, 345

- Alliance Touareg Niger-Mali pour le Changement (ATNMC) 467, 470
Amal **46–48**, 107, 240, 485
Amal al-Islami 47
Amir al-Muminin 174
Al-Amn ad-Dakhili 87
Al-Amn al-Kharidzi 87
Al-Andalus (portal) 73, 309, 469
Andaluzyjska Fundacja Medialna zob. Fondation de Media Al-Andalus
Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM) **49–53**, 76, 78
Al-Ansar 463
„Al-Ansar” (biuletyn) 127, 129, 455
Ansar ad-Din 472
Ansar al-Hakk fi al-Jaman 480
Ansar al-Hezbollah (Kanada) 29, 249
Ansar-e Hezbollah (Iran) 278
Ansar al-Islam **54–59**, 60, 61, 122, 147, 148, 297, 410, 418, 499
Ansar al-Mahdi 117, 119, 140
Ansar as-Sunna 56, **60–64**, 418
Ansar asz-Szaria (Jemen) 358, 473, 474, 485, 486
Ansar asz-Szaria (Libia) 115
Ansar az-Zawahiri 62
Aparat Bezpieczeństwa zob. Dżihaz Aman
Apel Humanitarny zob. Human Appeal
Arabic News International (stacja telewizyjna) 373
Al-Arabija (stacja telewizyjna) 501
Arabska Unia Socjalistyczna 452
Arabski Ruch Libanu zob. Harakat al-Arabi al-Lubnani
Argumentacja/Oczekiwanie zob. Hodżatije
Al-Arkam 463
Al-Arkam zob. Darul Arkam
Armata Kombetare Shqipetare (AKSh) 521
Armée Islamique du Salut (AIS) zob. Dżajsz al-Islamijja lil Inkaz
Armia Abu Bakra zob. Dżajsz Abu Bakr
Armia Bangsamoro 15
Armia Boga zob. Dżundallah
Armia Boga zob. Dżundallah/Dżund-e Allah
Armia Boga zob. Laszkar Dżundallah
Armia Bojowników Dżihadu zob. Laszkar Mudżahidin
Armia Cienia zob. Laszkar az-Zil
Armia Dżhangwi zob. Laszkar-e Dżhangwi
Armia Dżihadu zob. Laszkar Dżihad
Armia Frakcji Wspieranej przez Boga zob. Dżajsz at-Taifa al-Mansur
Armia Islamu zob. Dżajsz al-Islam
Armia Islamu zob. Dżund al-Islam
Armia Islamu zob. Laszkar-e Islami
Armia Lewantu/Libanu zob. Dżund asz-Szam
Armia Mahdiego zob. Dżajsz al-Mahdi
Armia Mahdiego zob. Dżajsz al-Mahdi

Armia Mudżahedinów zob. Dżund al-Mudżahidin
Armia Mudżahedinów zob. Dżajsz al-Mudżahidin
Armia Mudżahedinów zob. Laszkar-e Mudżahidin
Armia Muhammada zob. Dżaisz-e Mohammad
Armia Muhammada zob. Dżajsz Muhammad
Armia Muhammada zob. Laszkar-e Mohammad
Armia Muzułmanów zob. Dżajsz al-Muslimin
Armia Pokornych/Czystych zob. Laszkar-e Taiba
Armia Południowego Libanu 229, 240, 241
Armia Pomocników Allaha zob. Dżund Ansar Allah
Armia Prawowiernych zob. Dżajsz ar-Raszidin
Armia Saada bin Abu Wakkasa zob. Dżund as-Saad bin Abu Wakkas
Armia Sprawiedliwości zob. Dżaisz ul-Adl
Armia Tariki Nakszbandijji zob. Dżajsz at-Tarika al-Nakszbandi
Armia Wschodu zob. Laszkar-e Khorasan
Armia Wyzwolenia Beludżystanu zob. Baloch Liberation Army
Armia Wyzwolenia Narodowego zob. Ushtria Çlirimtare Kombëtare
Armia Zwolenników Sunnizmu zob. Dżajsz Ansar as-Sunna (Ansar as-Sunna)
Armia Zwycięskiej Wspólnoty zob. Dżajsz at-Taifa al-Mansur
Armia Zwycięzców zob. Dżajsz al-Fatihin
Armia/Żołnierze Kalifatu zob. Dżund al-Khilafa
Armia Żołnierzy Boga zob. Laszkar Dżundallah
ARS-Asmara 212, 213, 346
ARS-Dżibuti 212, 346
Asaib Ahl al-Hakk 109, 421, 427
Asaib Ahl al-Irak 419
Asaisz 422
Asbat al-Ansar **65–68**
Asbat an-Nur 65
„The Asia Time” (gazeta) 499
Asif Reza Commando Force 232, 337
Asifa 65
Asociacion Mutual Izraelita Argentina (AMIA) 250
Autonomia Palestyńska 65, 193, 195, 200, 201, 202, 207, 241, 326, 436, 509
Autonomiczny Region Muzułmański Mindanao 15, 16
Avrupa Milli Görüş Teskilatlari (AMGT) 348
Awami Action Committee (AAC) 335
Awami League (AL) 234
Al-Awda 251, 418, 419
Awiceński Instytut Nauk Islamskich 349

B

Baas zob. Hizb al-Baas al-Arabi al-Isztiraki
„Badanie” zob. At-Tabajjun
Al-Badr 33, 335
Badr Center 227
Al-Badr Mudżahidin 335

- Bajt al-Ansar 307, 469
Balik Islam 18
Baloch Liberation Army (BLA) 173, 175
Baloch Republican Army (BRA) 175
Balochistan Liberation United Front (BLUF) 175
Balochistan People's Liberation Front (BPLF) 175
Balochistan Shia Conference (BSC) 331
Bangladesh Nationalist Party (BNP) 234
Bangsamoro Islamic Freedom Fighters (BIFF) 355
Al-Barakat 305
Barisan Nasional Pembebasan Patani (BNPP) 380
Barisan Revolusi Nasional (BRN) 380
Al-Barq (ABQ) 335
Basidż-e Mostazafin 278
Baza zob. Al-Kaida
Baza Dżihadu zob. Kaida al-Dżihad
Belgijska Federacja Meczetów i Stowarzyszeń Kulturalnych i Islamskich zob. Fédération des Mosquées et des Associations Culturelles et Islamiques de Belgique
Benevolence Association Muwaffaq 289, 521
Benevolence International Foundation (BIF) 288, 391
Bhumjaithai 383
Biała Al-Kaida zob. Organizacja Abu Bakra as-Sadika
Biuro ONZ ds. Narkotyków i Przestępczości 471
Biuro Pomocy Islamskiej 523
Biuro Posługi zob. Maktab al-Chidma
Black Muslims 367–369
Blackwater zob. Xe
Błogosławieństwo zob. Al-Barakat
Błogosławiona Pomoc zob. Benevolence Association Muwaffaq
„Bojinka” (kryptonim operacji terrorystycznej) 16, 164, 165, 168
Bojowa Organizacja Zwolenników Boga zob. Munazzamat Ansar Allah al-Mukatila
Bojownicy pod Sztandarem Proroka (manifest) 161
Boko Haram 12, 69–75
Boniad-e Mostazafin 438
Bosanska kulturna zajednica 519
Bosanski istražni center (BIC) 40
Bośniackie Centrum Śledcze zob. Bosanski istražni center
Boy Scouts of America 145
Bracia Muzułmanie zob. Al-Ichwan al-Muslimin
British Security Service (BSS) 219
Bрудna wojna zob. *La salle guerre*
„Bruno” (film) 196
Brygada (Batalion) Czerwonego Meczetu 502
Brygada Męczennika Muhdżiego ad-Dina an-Nasira zob. Martyr Mohye ad-Din an-Nasir Brigade
Brygada Męczenników na rzecz Wyzwolenia Libii zob. Kataib asz-Szuhada fi al-Tahrir Libija
Brygada Nowych Zwolenników Męczennika Jahji Ajjasza 326

Brygada Qariego Zafara 502
Brygada Rijadus Salihin 386, 394, 395
313. Brygada Szahidów 502
Brygada Talibów Pendżabu 502
Brygady Abu Hafis al-Masri 44, 117, 413
Brygady Al-Askariego zob. Kataib al-Askari
Brygady Al-Badr zob. Kataib al-Badr
Brygady Al-Badr zob. Saraja al-Badr
Brygady Bakira zob. Kataib al-Bakir
Brygady/Bataliony Abdullaha Azzama 68, 500, 502
Brygady Dnia Sądu zob. Kataib al-Jaum ad-Din
Brygady Al-Faruka zob. Saraja al-Faruk
Brygady Grupy Dżihadu zob. Saraja al-Dżama'a al-Dżihad
Brygady Al-Hadiego zob. Kataib al-Hadi
Brygady Hezbollahu zob. Kataib al-Hizb Allah
Brygady Husajna zob. Kataib al-Husajn
Brygady Imama Alego zob. Kataib al-Imam Ali
Brygady al-Islambuliego zob. Saraja al-Islambuli
Brygady Islamskiego Dżihadu zob. Saraja al-Dżihad al-Islami
Brygady Izz ad-Din al-Kassam zob. Kataib Izz ad-Din al-Kassam
Brygady Jerozolimskie zob. Saraja al-Kuds
Brygady Kamikadze Męczenników 388
Brygady Al-Kuds zob. Saraja al-Kuds
Brygady Męczenników Al-Aksa zob. Kataib Szuhada al-Aksa
Brygady Musy al-Kazima zob. Kataib al-Musa al-Kazim
Brygady Nowych Zwolenników Męczennika Jahii Ajjasza 326
Brygady Obcych zob. Saraja al-Ghurabaa
Brygady Ogrodu Pobożnych (Szlachetnych) zob. Brygada Rijadus Salihin
Brygady Powrotu zob. Kataib al-Awda
Brygady Ras Kamboni 213
Brygady Rewolucji 1920 zob. Saraja al-Inkilab 1920
Brygady Salah ad-Din (Saladyna) 196
Brygady Zijada al-Dżarraha zob. Kataib az-Zijad al-Dżarrah
Brygady Żołnierzy Jemenu zob. Kataib Dżund al-Jaman
Bundesamt für Verfassungsschutz (BfV) 58, 348, 349
Bundeskriminalamt (BKA) 147, 297
Bundesnachrichtendienst (BND) 348

C

Cami Yapma ve Yasutma Birliđi (CYYB) 348
Canadian Somali Congress 218
Central Intelligence Agency (CIA) 17, 35, 110, 145, 160, 165, 168, 175, 176, 189, 222,
260, 276, 312, 314, 318, 414, 417, 430, 464, 487
Centralna Dyrekcja Wywiadu Wewnętrznego zob. Direction Centrale de Renseigne-
ment Intérieur (DCRI)
Centrum zob. Al-Wasat
Centrum im. Króla Fahda w Maladze 509

Centrum Islamskie w Gazie 193, 324
 Centrum Islamskie w Mediolanie 63, 311, 407, 463
 Centrum Kulturalne Króla Fahda w Sarajewie 517
 Centrum Kultury Islamskiej w Belgii 405, 429
 Centrum Praw Człowieka 95
 Centrum Propagowania Wiary i Wskazywania Słusznej Drogi zob. Markaz-e Dawa wa al-Irszad
 „Charlie Hebdo” (czasopismo) 404
Chomeini, rozwiązanie islamskie i alternatywa zob. *Chumajni, al-hall al-islami wa al-badil*
Chumajni, al-hall al-Islami wa al-badil (książka) 206
 Comité de Bienfaisance et de Secours aux Palestiniens en France (CBSPF) 288
 Commissariat a l'Énergie Atomique 466
 1924 Committee 274
 Committee for the Defense of Legitimate Rights (CDLR) 510
 Conseil National de la Résistance Iranienne (CNRI) 429–432, 436
 „Cumhuriyet” (gazeta) 293, 294
 Czarna Ręka zob. Al-Kaff al-Aswad
 Czarne Komando 15
 Czarne Orły (Kaukaz) 395
 Czarne Orły (Kosowo) 521
 Czarni Muzułmanie zob. Black Muslims
 Czarny Wrzesień zob. September Aswad

D

Da'irat al-Mukhabarat 312
 „The Daily Trust” (gazeta) 75
 Dallat al-Baraka 509
 Dar al-Mal al-Islami 509
 Dar ul-Ulum Haqqanija 24, 154
 Darul Arkam **76–80**
 Darul Islam 163, 188
 Daulat-e Inqilab-e Islami 34
 Ad-Dawa 240
 Ad-Dawa zob. Hizb ad-Dawa al-Islamijja
 Dawa al-Irak al-Islamijja 310
 Dawlat al-Irak al-Islamijja **81–85**, 136, 151, 310, 419, 423–425
 Dawlat al-Islamijja fi al-Irak wa asz-Szam (ISIS) 13
Deklaracja džihadu przeciwko Amerykanom okupującym Ziemię Dwoch Miejsc Świętych 308
 Demokratyczna Partia Albańczyków 523
 Demokratyczna Partia Irańskiego Kurdystanu zob. Hizb-e Demokrat-e Kurdistan-e Iran
 Demokratyczna Partia Kurdystanu zob. Kurdistan Democratic Party
 Demokratyczne Forum na rzecz Pracy i Wolności zob. Ettakatel
 Demokratyczno-Patriotyczny Alians (Sojusz) Kurdystanu 54, 340
 Demokratyczny Front Wyzwolenia Palestyny 194
 Densus 88 169

- Deobandi 23
“Der Spiegel” (gazeta) 294
Deutsche/German Taliban Mudschahidin (DTM) 35, 300, 301
Difa-e Pakistan Council zob. Madżlis-e Difa-e Pakistan
Dijanet 294
Direction Centrale de Renseignement Intérieur (DCRI)
Direction des Renseignements de Sécurité (DRS) 127, 316
Diyaret İşleri Türk İslam Birliği (DITIB) 348
Dom Islamskiego Skarbu zob. Dar al-Mal al-Islami
Dom Wiedzy Haqqanich zob. Dar ul-Ulum Haqqanija
Dom Wielokulturowości zob. Multi-Kultur-Haus
Dom/Ziemia Arkama zob. Darul Arkam
Dom/Ziemia Islamu zob. Darul Islam
Dom Zwolenników (Obrońców) zob. Bajt al-Ansar
Dowódcza Rada Wojenna zob. Madżlis al-Kijadi al-Harb
Drogowskazy/Kamienie milowe zob. *Maalim fi at-Tarik*
Dukhtaram-e Millat (DeM) 335
Dwadzieścia wskazówek dla dżihadu (nazwa strategii) 317
Dyrekcja Centralna Wywiadu Wewnętrzznego zob. Direction Centrale de Renseignement Intérieur
Dywizja Handżar 519
Dywizja Sztylet zob. Dywizja Handżar
Dzieło śmierci (tytuł wykładu) 511
Dżaarraa Abbaa Gadaa 303
Dżabha al-Islamijja 213
Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja **86–93**, 257
Al-Dżabha al-Islamijja at-Tunisijja 121–123
Al-Dżabha al-Islamijja li Tahrir al-Bahrajn **94–96**
Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz **97–101**, 125–128, 138, 257, 288, 305
Al-Dżabha al-Islamijja lil Mukawama al-Irakijja 419
Dżabhadda Bilisummaa Oromoo 303, 304
Dżabhadda Wadaniga Xoreynta Ogaadeenya 303
Dżabhat al-Amal al-Islami 230, 287
Dżabhat al-Dżihad al-Islamijja al-Musallaha 100
Dżabhat al-Dżihad wa al-Islah 56, 62
Dżabhat al-Ittihad al-Islamijja 54
Dżabhat al-Musallaha as-Sawri al-Lubnanija 403
Dżabhat-e Nadżat-e Milli 259
Dżabhat an-Nusra li Ahl asz-Szam 183
Dżabhat Tahrir Moro al-Islamijja 15, 164, 167, 171, 380
Dżaisz ul-Adl 13
Dżaisz al-Mahdi 35, 434
Dżaisz-e Mohammad **102–106**, 237, 238, 331, 334, 335, 445
Dżajsz Abu Bakr 419
Dżajsz Ansar as-Sunna zob. Ansar as-Sunna
Dżajsz al-Fatihin 81
Dżajsz al-Islam 136, 150, 196. 198–200, 203
Dżajsz al-Islami fi al-Irak 56, 419

- Dżajs al-Islamijja Aden Abjan 473, 474, 477, 480
 Dżajs al-Islamijja lil Inkaz 99, 399
 Dżajs al-Mahdi **107–111**, 418, 420, 425
 Dżajs al-Mudżahidin 56
 Dżajs Muhammad 146
 Dżajs al-Muslimin 26, 35
 Dżajs ar-Raszidin 419
 Dżajs at-Taifa al-Mansur 62, 81
 Dżajs at-Tarika al-Nakszbandi 347
 Dżama'a ud-Dawa 334, 337, 338
 „Al-Dżama'a” (czasopismo) 20, 127
 Dżama'a ad-Dawa zob. Tablighi Dżama'at
 Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija **112–116**
 Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi al-Maghrib **117–120**, 140
 Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi Tunisija **121–124**, 258, 465
 Al-Dżama'a al-Islamijja al-Musallaha 37, 99–101, **125–130**, 138, 139, 186, 288, 305,
 311, 399, 402, 403, 455, 460
 Al-Dżama'a al-Islamijja fi Misr 10, **131–137**, 158, 161, 162, 166, 16-84, 273, 284,
 287, 309, 311, 330, 454, 515
 Dżama't at-Tabligh zob. Tablighi Dżama'at
 Dżama'a al-Islamijja (Irak) 423
 Dżama'a al-Islamijja (Liban) 228
 Dżama'a al-Islamijja (Somalia) 303, 344
 Dżama'a al-Muslima 455
 Al-Dżama'a as-Salafijja li ad-Dawa wa al-Kital 117, 129, **138–141**, 310, 458
 Dżama'at Abu Omar 301
 Dżama'at Abu Tajjib 419
 Dżama'at Abu Zer 35, 301
 Dżama'at al-Adat al-Chilafat al-Raszida 320
 Dżama'at al-Adl wa al-Ihsan **20–22**, 119
 Dżama'at Ahi at-Turas al-Islami 289, 514
 Dżama'at Ahl al-Sunna li ad-Dawa wa al-Dżihad (Boko Haram) 69
 Dżama'at al-Amal al-Islami 95, 253
 Dżama'at al-Ansar al-Mahdi 117, 140
 Dżama'at al-Ansar as-Sunna zob. Ansar as-Sunna
 Dżama'at ad-Dawa as-Salafijja wa al-Kitab 34
 Dżama'at ad-Duwal al-Arabijja 183, 197, 202, 509
 Dżama'at Dżajs al-Mahdi fi Kirgistan 300
 Dżama'at al-Dżihad at-Tunisijja 121, 122
 Dżama'at Dżund Allah 392
 Dżama'at al-Fukra (JF) **142–145**
 Dżamaat ul-Fuqra zob. Dżama'at al-Fukra
 Dżama'at al-Ichwan al-Muslimin zob. Al-Ichwan al-Muslimin
 Dżama'at al-Ichwan al-Watanijja 96
 Dżama'at al-Ichwanat 90
 Dżama'at al-Islah al-Idżtima 506
 Dżama'at-e Islami (Afganistan) 23, 259
 Dżama'at-e Islami Pakistan (JIP) 49–51, 76, 78, 104, 105, **152–154**, 173, 236, 255, 271

- Dżama'at-e Khudam ul-Koran 26
Dżamaat Mudżahidin Islam Patani (JMIP) 380
Dżama'at al-Muslima zob. Dżama'at al-Muslimin
Dżama'at al-Muslimin 455
Dżama'at an-Nur 65
Dżama'at as-Sahwa 419
Dżama'at Sajf Allah 392
Dżama'at asz-Szariat 392
Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad 55, 61, 62, 65, 81, 112, **146–151**, 178, 287, 296, 310, 418
Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad fi Gharbi Ifrikija 466, 472
Al-Dżama'at al-Ulama fi an-Nadżaf al-Aszraf 251 343
Al-Dżama'at al-Wifak al-Watani al-Islamijja 95, 96
Dżami'a Numanija Haqqanija 24
Dżamiat ul-Islami 234
Dżamiat ul-Mudżahidin (JuM) 236, 335
Dżamiat ul-Mudżahidin Almi (JUMA) 335
Dżamiat ul-Mudżahidin Bangladesz 232
Dżamiat Ulema-e Hind 154
Dżamiat Ulema-e Islami (JUI) 23, 102, 103, **152–157**, 338, 445, 447, 510
Dżamiat Ulema-e Islami – Fazlur (JUI-F) 154, 155
Dżamiat Ulema-e Islami – Nazryati (JUI-N) 155
Dżamiat Ulema-e Islami – Sami (JUI-S) 155
Dżamiat Ulema-e Pakistan (JUP) 10, **152–157**, 161, 309
Dżamijja al-Khairijja al-Islamijja 20
Al-Dżamijja al-Umumijja 283
Dżandżawidzi 20
Dżihad al-Irak 419
Dżihad al-Islami 240, 304
Al-Dżihad al-Islami Bajt al-Makdis 206
Al-Dżihad al-Islami al-Filastini 65, 109, 194, 195, 204, 206–210, 245, 327, 420, 437
Al-Dżihad al-Islami al-Misri 9, 10, 88, 91, 92, 117, 136, **158–162**, 215, 242, 273, 284, 287, 296, 308, 310, 315, 330, 413, 520, 521
Al-Dżihad: al-Farida al-Ghajba (książka) 158
Dżihad fi sabil Allah (książka) 207
Dżihad na drodze Boga zob. *Dżihad fi sabil Allah*
Dżihad: zaniebany obowiązek zob. *Al-Dżihad: al-Farida al-Ghajba*
Dżihaz Aman 323
Dżimah Ansarut Tawhid 172
Dżimah Islamijja 16, 18, 53, 79, **163–172**, 189, 191, 192, 354, 355, 381
Dżunbisz-e Milli-e Islami 259
Dżund Ansar Allah 198
Dżund al-Islam 54, 60
Dżund al-Khilafa 301, 412
Dżund al-Mudżahidin 423
Dżund as-Saad bin Abu Wakkas 423
Dżund asz-Szam 65–67, 180, 183, 247
Dżundallah (Pakistan) **173–177**, 331, 373, 498

Dżundallah (Turcja) 295
 Dżundallah/Dżund-e Allah (Iran) 13

E

East Turkestan Islamic Movement (ETIM) 265–270
 East Turkestan Liberation Organization (ETLO) 267, 269
 Egipska Grupa Islamska zob. Al-Dżama'a al-Islamijja fi Misr
 Egipski Islamski Dżihad zob. Al-Dżihad al-Islami al-Misri
 Ekskomunika i Eksodus zob. At-Takfir wa al-Hidżra
 Emigranci zob. Al-Muhadžirun
 Emirat Idel-Ural 394, 395
 Emirat Kaukaski 395
 Ettakatel 258
 Europejska Rada Fatw i Badań 258
 Europejski Instytut Nauk Społecznych zob. Institut Européen des Sciences Humaines
 Europejski Trybunał Praw Człowieka 401
 Europejski Trybunał Sprawiedliwości 430
 Europejskie Centrum Badań Jądrowych (CERN) 463
 Europejskie Stowarzyszenie Budowy i Utrzymania Meczetów zob. Cami Yapma ve Yasutma Birligi

F

Al-Fadžr (czasopismo) 256, 309
 Falah-e Insanijat Foundation Pakistan 335
 Falanga 46, 47
 Al-Faludża (portal) 299
 Al-Farooq Islamic Foundation 232
 Farzandan-e Millat (FeM) 335
 Al-Fatah 65, 66, 67, 149, 178, 195, 197, 201, 202, 204, 323, 327
 Fatah (Fath) al-Andalus 118
 Al-Fatah Force (AFF) 335
 Fatah al-Intifada 66, 178
 Fatah al-Islam 66, **178–183**, 247
 Al-Fath 472
 Feda'ijan-e Islam 7, 428, 502
 Feda'ijan-e Khalq 428
 Fedaini Islamu zob. Feda'ijan-e Islam
 Fedaini Ludowi zob. Feda'ijan-e Khalq
 Fedaini Saddama 419
 Federacja Islamska 348
 Federacja Organizacji Muzułmańskich w Europie zob. Fédération of Islamic Organizations in Europe
 Federal Bureau of Investigation (FBI) 18, 145, 186, 206, 215, 309, 316, 330, 476, 477, 515
 Federal Transitional Parliament (FTP) 212, 344
 Federally Administered Tribal Areas (FATA) 441, 447, 488, 492
 Federalna obavjesztajno-sigurnosna služba (FOSS) 40

- Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (FSB) 385, 394, 396, 397
Federalna Służba Wywiadu zob. Bundesnachrichtendienst
Federalna Służba Wywiadu i Bezpieczeństwa zob. Federalna obavjesztajno-sigurnosna služba
Federalny Urząd Kryminalny zob. Bundeskriminalamt
Federalny Urząd Ochrony Konstytucji zob. Bundesamt für Verfassungsschutz
Fédération des Mosquées et des Associations Culturelles et Islamiques de Belgique
449
Fédération of Islamic Organizations in Europe (FIOE) 258, 288
„The Final Call” (gazeta) 368
Firkat an-Nadžija 360, 361
Fi zilał al-Quran al-Karim (książka) 284
Foi et Pratique 450
Fondation de Media Al-Andalus 469
Force 17 65
Force Hawari 65
Forum of European Muslim Youth and Student Organizations (FEMYSO) 288
Forum Europejskich Islamskich Organizacji Młodzieżowych i Studenckich zob. Forum
of European Muslim Youth and Student Organizations
Frakcja Ludności Iraku zob. Asaib Ahl al-Irak
Frakcja Ludzi Prawdy zob. Asaib Ahl al-Hakk
Frente Popular de Liberation de Saguia el Hamra y Rio de Oro 461
Front Akcji Islamskiej zob. Dżabhat al-Amal al-Islami
Front Bara bin Malika 34
Front de la Liberation Nationale (FLN) 97, 98
Front Dżihadu i Reformy zob. Dżabhat al-Dżihad wa al-Islah
Front Islamiqne du Djihad Armé (FIDA) zob. Dżabhat al-Dżihad al-Islamijja al-Musal-
laha
Front Islamiqne du Salut (FIS) zob. Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz
Front Islamiqne Tunisien (FIT) zob. Al-Dżabha al-Islamijja at-Tunisijja
Front Islamski zob. Dżabha al-Islamijja
Front Islamskiego Wyzwolenia Turcji 301
Front Jedności Islamskiej zob. Dżabhat al-Ittihad al-Islamijja
Front na rzecz Albańskiego Zjednoczenia Narodowego zob. Fronti per Bushkim
Kombetar Shqiptar
Front Narodowy 428
Front Obrony Ludu Syryjskiego zob. Dżabhat an-Nusra li Ahl asz-Szam
Front Odmowy zob. Narodowy Front Demokratyczny I Islamski
Front Patriotyczny 419
Front Polisario zob. Frente Popular de Liberation de Saguia el Hamra y Rio de Oro
Front Wyzwolenia Narodowego zob. Front de la Liberation Nationale
Front Wyzwolenia Oromo zob. Dżabhadda Bilisummaa Oromoo
Front Wyzwolenia Sahary Zachodniej zob. Frente Popular de Liberation de Saguia el
Hamra y Rio de Oro
Fronti per Bushkim Kombetar Shqiptar (FBKSh) 521
Fundacja Ajatollaha Al-Choi’ego 107
Fundacja Charytatywna Dwóch Świętych Miejs i Meczetu Al-Aksa zob. Al-Haramajn
wa al-Masdzid and al-Aksa Charity Foundation
Fundacja na rzecz Wyzwolenia „Karbala” 242

Fundacja Praw i Wolności zob. Insani Yardim Vakfi
 Fundacja Poniżonych/Wydziedziczonych zob. Boniad-e Mostazafin
 Fundacja Rozwojowa i Dobroczyzna Kaddafiego 114
 Fundacja Ziemi Świętej ds. Pomocy i Rozwoju zob. Holy Land Foundation for Relief Development
 Fundusz Jerozolimski 509
 Fundusz OPEC ds. Rozwoju Międzynarodowego 509
 Fundusz Solidarności 509
 Al-Furkan 39, 515

G

Gang de Roubaix 128, **184–187**, 406
 Generalny Zarząd Wywiadu zob. Da'irat al-Mukhabarat
 Gerakan Aceh Merdeka (GAM) 163, **188–192**, 381
 Gerakan Mujahidin Islam Patani (GMIP) 380
 Gerakan Mujahidin Patani (GMP) 380
 Ghuraba (Indonezja) 168
 Al-Ghuraba (Wielka Brytania) 360
 Global Islamic Media Front (GIMF) 216, 309
 Globalny Muzułmański Front Medialny zob. Global Islamic Media Front
 Głos Islamu zob. Islam Awazi
 „Głos Kano” zob. „Maganar Kano”
 Głos Prawdy zob. Sawt al-Hak
 Głoszenie Islamu zob. Ad-Dawa
 Głoszenie Islamu zob. Tabligh al-Islam
Gorzkie żniwo zob. *Al-hasad al-murr*
 Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale (GIGN) 127
 Groupe des Gardiens de la Prédication Salafite (GGPS) zob. Al-Dżama'a as-Salafijja li ad-Dawa wa al-Kital
 Groupe Islamique Armé (GIA) zob. Al-Dżama'a al-Islamijja al-Musallaha
 Groupe Islamique Combattant au Maroc (GICM) zob. Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi al-Maghrib
 Groupe Mauretanie pour la Prédication et le Jihad (GMPJ) 461
 Groupe Salafite pour la Prédication et le Combat (GSPC) zob. Al-Dżama'a as-Salafijja li ad-Dawa wa al-Kital
 Groupe Salafiyyste de Dawa et Jihad (GSDJ) zob. Al-Dżama'a as-Salafijja li ad-Dawa wa al-Kital
 Grupa Abdullaha Mehsuda zob. Karwan-e Abdullah Mehsud
 Grupa Abu Omara zob. Dżama'at Abu Omar
 Grupa Abu Tajjiba zob. Dżama'at Abu Tajjib
 Grupa Abu Zer zob. Dżama'at Abu Zer
 Grupa Armii Boga zob. Dżama'at Dzund Allah
 Grupa Belliraja (Belliradża) 117
 Grupa Berlińska 396
 Grupa Braterstwa zob. Dżama'at al-Ichwanat
 Grupa Dżihadu zob. Al-Dżihad al-Islami al-Misri
 Grupa Dżihadu i Działalności Misyjnej zob. Madżmu'at al-Dżihad wa ad-Dawa

- Grupa Interwencyjna Żandarmerii Narodowej zob. Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale
- Grupa Islamska zob. At-Tawhid 58
- Grupa Islamska w Iraku zob. Dżama'a al-Islamijja (Irak)
- Grupa Islamska w Libanie zob. Dżama'a al-Islamijja (Liban)
- Grupa Islamska w Somalii zob. Dżama'a al-Islamijja (Somalia)
- Grupa Islamskich Mudżahedinów Pattani zob. Dżamaat Mudżahidin Islam Patani
- Grupa Jedności Boga i Dżihadu/Jedność Boga i Dżihad zob. Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad
- Grupa Jedności Boga i Dżihadu w Zachodniej Afryce zob. Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad fi Gharbi Ifrikija
- Grupa Londyńska 411
- Grupa Malezyjskich Bojowników zob. Kumpulan Mudżahidin Malaysia
- Grupa Maximusa 411
- Grupa Miecz Boga zob. Dżama'at Sajf Allah
- Grupa Mohammada Hamida 404
- Grupa Pomocników Mahdiego (Zbawiciela) zob. Dżama'at al-Ansar al-Mahdi
- Grupa Przebudzenia zob. Dżama'at as-Sahwa
- Grupa Rodzinna zob. Usrat al-Dżama'a
- Grupa Szariatu zob. Dżama'at asz-Szariat
- Grupa Szlachetni Męczennicy zob. Said asz-Szuhada
- Grupa Tunezyjskiego Dżihadu zob. Dżama'at al-Dżihad at-Tunisijja
- Grupa z Hofstad 411
- Grupa z Roubaix zob. Gang de Roubaix
- Grupa z Sauerlandu zob. Sauerland Gruppe
- Grupa Zwolenników Jedności Boga zob. Dżimah Anszarut Tawhid
- Grupa Zwolenników Mahdiego zob. Dżama'at al-Ansar al-Mahdi
- Grupa Żołnierzy Mahdiego w Kirgistanie zob. Dżama'at Dżajsz al-Mahdi fi Kirgistan
- Grupy Przebudzenia zob. Dżama'at as-Sahwa
- „The Guardian” (gazeta) 453
- Gulf Cooperation Council (GCC) 95, 96

H

- Hajat al-Amr bi al-Maruf wa an-Nahi an al-Munkar 33, 507
- Hajat al-Ata al-Islamijja al-Alamijja 289
- Hajat Kibar al-Ulama (HKU) 27, 461, 508
- Hajat asz-Szariat 419
- Hamas (algierski) 99, 101
- Hamas (iracki) zob. Hamas al-Irak
- Hamas 9, 54, 65, 144, 179, **193–205**, 206, 207, 209, 210, 228, 242, 245, 284, 288, 289, 305, 323, 324, 328, 340, 420, 437
- Hamas al-Irak 99, 109, 419
- Al-Haqq (Hakk) 95, 96
- Haqqani Network (HQN) 30, 33, 35, 238, 300, 301, 378, **439–441**, 494, 500, 503
- Haraka al-Islamijja al-Libija lit Tahghir* 115
- Haraka al-Islamijja al-Musallaha (HIM) 99, 125
- Harakath Alamia Kurdistan Iraq 295

- Harakah Sunnijah Untuk Masyarakat Islami (HASMI) 172
 Harakat al-Adl wa al-Musawa 92, 526
 Harakat al-Ahrar al-Bahrajn al-Islamijja 94, 96
 Harakat ul-Ansar 24, 102, 236, 237, 335
 Harakat al-Arabi al-Lubnani 228
 Harakat ad-Dawla al-Islamijja (HDI) 100, 101, 125
 Harakat ul-Dżihad-e Islami (Bangladesz) 10, 161, **321–235**, 337
 Harakat ul-Dżihad-e Islami (Pakistan) 105, 236, 239, 312, 337
 Harakat al-Dżihad al-Islami fi Filastin **206–211**, 241, 287
 Harakat 20 Fevrier 22
 Harakat-e Inqilab-e Islami (HII) 26, 259
 Harakat-e Inqilab-e Islami wa Melli-ye Afghanistan 26
 Harakat al-Islah 304
 Harakat al-Islam al-Kurdistan 60, 295
 Harakat-e Islami 259
 Harakat al-Ittidżah al-Islami 225
 Harakat al-Mahrumin 46, 107
 Harakat 3 Mars 22
 Harakat ul-Mudżahidin 102, 103, 105, 154, **236–239**, 330, 335, 445, 451
 Harakat ul-Mudżahidin ul-Alami (HMA) 238
 Harakat al-Mudżahidin fi al-Maghrib (HMM) 117
 Harakat al-Mukawama al-Islamijja (HMI) zob. Hamas
 Harakat an-Nahda wa al-Islah 68
 Harakat an-Nasirijin al-Mustakillin 47
 Harakat an-Nidal al-Arabi li Tahrir al-Ahwaz 59
 Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin 12, 74, **212–222**, 306, 307, 314, 346, 468, 478, 481, 486
 Harakat asz-Szabab al-Mumin **223–227**, 475
 Harakat asz-Szuhada al-Islamijja 95
 Harakat at-Tagħjir al-Islamijja Dżana al-Dżihad al-Dżazira al-Arab 473
 Harakat at-Tahrir al-Filastinijja 65, 323
 Harakat at-Tawhid al-Islami **228–230**
 Harakat al-Wahdat al-Islamijja 95
 Al-Haramajn 39, 160, 333, 515, 520, 521, 525
 Al-Haramajn and al-Aqsa Mosque Foundation zob. Al-Haramajn
 Al-Haramajn wa al-Masdzid and al-Aksa Charity Foundation zob. Al-Haramajn
 Harkatah Alamia Kurdistan Iraq 502
Al-Hasad al-murr (ksiązka) 161, 288
 Hataddin 232
 „Al-Hayat” (gazeta) 161
 „The Herald” (gazeta) 53
 Hezbollah 8, 29, 47, 65, 66, 68, 91, 92, 109, 111, 144, 179, 180, 183, 193, 207–209, 225, 228, 229, 230, **240–250**, 279, 325, 328, 400, 420, 434, 436, 480, 485
 Hezbollah (turecki) zob. Allah’ in Partisi
 Hezbollah (w Iranie) zob. Ansar-e Hezbollah
 Hezbollah America Latina 243
 Hezbollah Wenezuela 243, 244
 Al-Hilal (stacja telewizyjna) 229

Al-Hisba (portal) 309
Hizb al-Adala wa at-Tanmijja 22
Hizb Allah 240
Hizb al-Baas al-Arabi al-Isztiraki 251, 418, 422, 426
Hizb ad-Dawa al-Islamijja 94, 107, **251–254**, 343
Hizb-e (Hezb-e) Demokrat-e Kurdistan-e Iran (HDKI) 429, 436
Hizb al-Hakk (Haqq) 227
Hizb al-Hurrijat wa al-Adalat 292
Hizb ul-Islami 234
Hizb-e Islami 259
Hizb-e Islami Afganistan 24, 31, 147, 259
Hizb-e Islami Gulbuddin 31, 35, 147, **259–264**, 439
Hizb-e Islami Turkestan (HIT) 265, 268–270, 373
Hizb-e Wahdat 23, 259
Hizb ul-Islami li-Turkistan asz-Szarkija **265–270**
Hizb al-Istiklal 22
Hizb ul-Mudżahidin (HuM) 104, 106, 153, 154, 236, 335
Hizb ul-Muminin (sunnicka) 335
Hizb ul-Muminin (szyicka) 236
Hizb al-Muslimin 52
Hizb an-Nahda **255–258**
Hizb an-Nahda al-Arab al-Ahwaz 59
Hizb ut-Tahrir Islami (HTI) 208, **271–276**, 357, 362, 374, 499
Hizbul Islam 231, 216
Hodzatije **277–282**
Holy Land Foundation for Relief Development (HLFRD) 288
„Humumna” (program TV) 476
Human Appeal 67
Human Appeal International (HAI) 289
Human Relief Agency (HRA) 289
Human Relief International (HRI) 289

I

Al-Ichlas (portal) 309
Al-Ichwan al-Muslimin 7–9, 12, 22, 38, 41, 49–51 76, 78, 86, 119, 124, 131, 133, 161,
163, 166, 193, 199, 206, 208, 228, 255, 258, **283–292**, 271–273, 283–292, 303,
304. 317, 323, 324, 344, 357, 390, 405, 453, 456, 506, 526
Al-Ighata al-Islamijja al-Alamijja 160, 161, 288, 304, 333, 518
Ikhwan ul-Musulmin (IuM) 335
Ila al-Amam 22
Ilaga 18
Ilhak bi al-kafila (książka) 307
Ilimciler 43
Imatat al-lisam (książka) 135
In Fight (wydawnictwo elektroniczne) 29
Insani Yardim Vakfi 199
„Inspire” (wydawnictwo elektroniczne) 481, 483

- Institut Européen des Sciences Humaines (IESH) 258
- Integral Yoga 143
- Inter-Services Intelligence (ISI) 30, 104, 165, 236, 239, 307, 330, 334, 336, 374, 378, 380, 441, 492, 493, 496, 502
- International Islamic Charitable Organization (IICO) 288
- International Islamic Federation of Student Organizations (IIFSO) 51, 333, 507
- International Islamic Relief Organization (IIRO) zob. Al-Ighata al-Islamija al-Alamija
- International Solidarity Movement (ISM) 201
- International Union of Muslim Scholars (IUMS) 289
- Internationale Humanitare Hilfsorganisation (IHH) 525
- Iracka Armia Ludowa 419
- Iracki Dżihad zob. Dżihad al-Irak
- Iracki Islamski Ruch Oporu zob. Al-Mukawama al-Irak al-Islamijja
- Irańska Organizacja Energii Atomowej 279
- Irańskie Centrum Kulturalne w Belgradzie 525
- Irańskie Centrum Kulturalne w Sarajewie 525
- Al-Irhab huwa al-hall* (książka) 358
- Al-Islah 223, 226, 485
- Islah al-Islamijja 303
- Al-Islah wa at-Tawhid 146
- Islam 4UK 614, 362, 364 413
- Islam Awazi 269
- Islam Bosnia 38
- Islam Cemaati Vakfi 349
- Al-Islam hua al-hall* (hasło) 11
- Islam lub potop* zob. *L'islam ou le déluge*
- L'islam ou le deluge* (list otwarty) 21
- Islam-e Tehrik-e Taliban 503
- „Al-Islam wa al-Filastin” (czasopismo) 209
- Islami Büyük Doğu Akincilar Cephesi (IBDA-C) 44, **293–295**
- Islami Cemiyet ve Cemaatleri Birliği (ICCB) 350
- Islami Jalsha et Raksha Mujahideen Oikya Parishad zob. Harakat ul-Dżihad-e Islami (Bangladesz)
- Islamic Concern Project (ICP) 209
- Islamic Courts Union zob. Midowga Maxkamadaha Islaamiga
- Islamic Forum Against Communism 274
- Islamic Front 274
- Islamic Front for the Liberation of Oromia (IFLO) zob. Dżaarraa Abbaa Gadaa
- Islamic Jihad Union (IJU) 35, 265, 295, **296–302**, 315, 374, 378, 408, 440
- Islamic Movement of Uzbekistan (IMU) zob. Ozbekiston Islomiy Harakati
- Islamic Observation Centre 373
- Islamic Party of Turkestan (IPT) zob. Hizb-e Islami Turkestan
- Islamic Relief Committee (IRC) zob. Hajat al-Ata al-Islamijja al-Alamijja
- Islamic Security/Security of Revolution (IS/SOR) 87
- Islamic Society 274
- Islamische Gemeinschaft Milli Görüş (IGMG) zob. Milli Görüş
- Islamscy Bojownicy o Wolność Bangsamoro zob. Bangsamoro Islamic Freedom Fighters
- Islamscy Wojownicy 521

- Islamska Armia Aden Abjan zob. Dżajsz al-Islamijja Aden Abjan
Islamska Armia Iraku zob. zob. Dżajsz al-Islami fi al-Irak
Islamska Armia Ocalenia zob. Dżajsz al-Islamijja lil Inkaz
Islamska Bośnia zob. Islam Bosnia
Islamska Grupa Walcząca w Tunezji zob. Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi Tunisijja
Islamska Grupa Zbrojna zob. Al-Dżama'a al-Islamijja al-Musallaha
Islamska Organizacja Wyzwolenia Bangsamoro 15
Islamska Partia Afganistanu zob. Hizb-e Islami Afghanistan
Islamska Partia Dawa zob. Hizb ad-Dawa al-Islamijja
Islamska Partia Gulbuddina zob. Hizb-e Islami Gulbuddin
Islamska Partia Odrodzenia (IPO) 370, 371, 376
Islamska Partia Turkiestanu zob. Hizb-e Islami Turkestan
Islamska Partia Wyzwolenia zob. Hizb ut-Tahrir Islami
Islamska Prowincja Szabelle 214
Islamska Republika Dagestanu 378
Islamska Republika Iranu 206
Islamska Republika Wschodniego Turkiestanu 268
Islamska Społeczność zob. Dżama'a al-Muslima
Islamska Unia Dżihadu zob. Islamic Jihad Union (IJU)
Islamska werska zajednica vo Makedonija 524
Islamska Wspólnota Kosowa 523
Islamska Wspólnota w BiH zob. Islamska zajednica
Islamska Wspólnota w Macedonii zob. Islamska werska zajednica vo Makedonija
Islamska zajednica (IZ) 41, 515, 525
Islamski Amal zob. Amal al-Islami
Islamski Dżihad zob. Dżihad al-Islami
Islamski Dżihad – Jerozolima zob. Al-Dżihad al-Islami Bajt al-Makdis
Islamski Dżihad – Palestyna 206, 207
Islamski Emirat Afganistanu zob. Da Afghanistan Islami Amarat
Islamski Emirat Iraku zob. Dawlat al-Irak al-Islamijja
Islamski Emirat Kaukazu 301, 388, 391
Islamski Emirat Waziristanu 489, 494
Islamski Fatah zob. Fatah al-Islam
Islamski Front Jeźdźców Wielkiego Wschodu zob. Islami Büyük Doğu Akincilar Cephesi
Islamski Front na rzecz Irackiego Oporu zob. Al-Dżabha al-Islamijja lil Mukawama al-Irakijja
Islamski Front Narodowy (INF) zob. Al-Dżabha al-Islamijja al-Kawmijja
Islamski Front Ocalenia zob. Al-Dżabha al-Islamijja lil Inkaz
Islamski Front Pracy zob. Dżabhat al-Amal al-Islami
Islamski Front Wyzwolenia Bahrajnu (IFWB) zob. Al-Dżabha al-Islamijja li Tahrir al-Bahrajn
Islamski Front Wyzwolenia Moro zob. Dżabhat Tahrir Moro al-Islamijja
Islamski Front Wyzwolenia Oromo zob. Dżaarraa Abbaa Gadaa
Islamski Front Wyzwolenia Pattani zob. Barisan Nasional Pembebasan Patani
Islamski Front Wyzwolenia Turcji zob. Türkiye Islami Kurtuluş Cephesi
Islamski Front Zbrojnego Dżihadu zob. Dżabhat al-Dżihad al-Islamijja al-Musallaha
Islamski i Narodowy Rewolucyjny Ruch Afganistanu zob. Harakat-e Inqilab-e Islami wa Melli-ye Afghanistan

- Islamski Komitet dla Palestyny zob. Islamic Concern Project
 Islamski Komitet Pomocy zob. Hajat al-Ata al-Islamijja al-Alamijja
 Islamski Opór zob. Al-Mukawama al-Islamijja
 Islamski Ruch Irackiego Kurdystanu zob. Harkatah Alamia Kurdistan Iraq
 Islamski Ruch Kurdystanu zob. Harakat al-Islam al-Kurdistan
 Islamski Ruch Męczenników zob. Harakat asz-Szuhada al-Islamijja
 Islamski Ruch na rzecz Zmian zob. Haraka al-Islamijja al-Libija lit Tahghir
 Islamski Ruch Nigerii 69
 Islamski Ruch Nurcu 391
 Islamski Ruch Oporu zob. Harakat al-Mukawama al-Islamijja
 Islamski Ruch Rewolucyjny zob. Harakat-e Inqilab-e Islami
 Islamski Ruch Talibów zob. Islam-e Tehrik-e Taliban
 Islamski Ruch Uzbekistanu (IRU) zob. Ozbekiston Islomiy Harakati
 Islamski Ruch Wolnego Bahrajnu zob. Harakat al-Ahrar al-Bahrain al-Islamijja
 Islamski Ruch Wschodniego Turkiestanu zob. East Turkestan Islamic Movement
 Islamski Ruch Zbrojny zob. Haraka al-Islamijja al-Musallaha
 Islamski Wakf zob. Al-Wakf al-Islami
 Islamskie Centrum Bałkańskie 514
 Islamskie Centrum Obserwacyjne zob. Islamic Observation Centre
 Islamskie Państwo Indonezji 163
 Islamskie Państwo Iraku zob. Dawlat al-Irak al-Islamijja
 Islamskie Państwo w Iraku i Lewancie zob. Dawlat al-Islamijja fi al-Irak wa asz-Szam
 Islamskie Państwo Wschodniego Turkiestanu 265
 Islamskie Stowarzyszenie Milli Görüs zob. Islamische Gemeinschaft Milli Görüş (Milli Görüş)
 Islamskie Stowarzyszenie Narodowej Świadomości zob. Islamische Gemeinschaft Milli Görüş
 Islamskie Stowarzyszenie Porozumienia Narodowego zob. Al-Dzama'at al-Wifak al-Watani al-Islamijja
 Islamskie Wyzwolenie zob. At-Tahrir al-Islami
 „Al-Istiklal” (gazeta) 208
 Itilaf al-Chajr 199
 Itilaf al-Watani al-Iraki 245
 Al-Ittihad al-Islami/Islamijja (AIAI) 212, 303–306, 344
 Ittihad-e Islami 259
 Ittihad al-Mahakim al-Islamijja zob. Midowga Maxkamadaha Islaamiga
 Ittihad asz-Szabab al-Islami/Islamijja 303, 344
 Ittihad ul-Ulama 488
 Al-Ittihad al-Watani li-Talaba al-Maghrib 22

J

- Jabhatul Islamiya (JABISO) 304
 Jamaat ul-Fuqra (JF) zob. Dzama'at al-Fukra
 Jammu and Kashmir Islamic Front (JKIF) 335
 Jammu and Kashmir Jamiat-e Islami (JKJEI) 335
 Jangrata Muslim Janata Bangladesh (JMJB) zob. Harakat ul-Dżihad-e Islami
 Jarmuk 385

Jasna Przyszłość zob. Ajande-je Rouszan
Al-Jazeera/Al-Dżazira (telewizja) 148, 319, 453
Jednostki Jahji Ajjasza zob. Brygady Nowych Zwolenników Męczennika Jahji Ajjasza
Jedność Uczonych Islamskich/Ulemów zob. Ittihad ul-Ulama
Jedność/Unia Islamska zob. Ittihad-e Islami
Jedność/Unia Islamu zob. Al-Ittihad al-Islami
„Jeune Afrique” (gazeta) 256
The Jewel of Medina (książka) 361
Joint Taliban/Al-Qaeda Sunni Movement 31
Justice and Equality Movement (JEM) zob. Harakat al-Adl wa al-Musawa
„Jyllands-Posten” (gazeta) 311, 317, 482

K

Kabul Press (agencja prasowa) 31
Al-Kaff al-Aswad 323
Al-Kaida 8, 9, 16, 26, 27, 31, 44, 54, 55, 58, 60, 63, 65–68, 70, 73, 81, 82, 90–92,
130–105, 112, 113, 115, 118, 136, 138, 139, 144, 147–149, 151, 155, 156,
159–162, 165, 166, 169, 173–175, 179, 182, 185, 186, 189, 192, 198, 199,
214–217, 219, 220, 222, 223, 225, 226, 231, 233, 242, 249, 266, 268, 274,
287–289, 294–296, 298, 299, 301, 305, 306, **307–322**, 330, 331, 334, 337, 341,
344, 346, 350, 354, 364, 372, 374, 375, 378, 381, 386, 388, 389, 393, 395, 399,
401–403 406, 408, 410, 411, 413, 415, 417, 419, 426, 430, 433, 440, 455–458,
673–477, 479, 481–486, 488–490, 492–494, 497, 500, 502, 511, 512, 515, 521,
525, 526
Kaida al-Dżihad 320
Al-Kaida fi al-Irak 61, 81, 82, 84, 112, 136, 148, **422–426**
Al-Kaida Islamskiego Maghrebu zob. Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami
Kaida al-Um 239
Al-Kaida w Europie 58
Al-Kaida w Indonezji – Brama do Mekki 191
Al-Kaida w Iraku zob. Al-Kaida fi al-Irak
Al-Kaida w Południowej Afryce 314, 464
Al-Kaida wa al-Dżihad 91, 161
Kalifatsstaat zob. Islami Cemiyet ve Cemaatleri Birliđi
Kanadyjska Królewska Policja Konna 218
Kanadyjski Kongres Somalijszyków zob. Canadian Somali Congress
Al-Karar 241
Karta Akcji Islamskiej zob. *Misak al-Amal al-Islami*
Karwan-e Abdullah Mehsud (KAM) 495, 496
Kataib al-Askari 421
Kataib al-Awda 65
Kataib al-Badr 254
Kataib al-Bakir 421
Kataib Dżund al-Jaman 480
Kataib al-Hadi 421
Kataib al-Hizb Allah 109, 420, 426
Kataib al-Husajn 110, 420, 421

- Kataib al-Imam Ali 421
Kataib Izz ad-Din al-Kassam 194, 198, 204, 210, **323–332**
Kataib al-Jaum ad-Din 110, 425
Kataib al-Musa al-Kazim 110, 421
Kataib Szuhada al-Aksa 65, 179, 195, 196, 327
Kataib asz-Szuhada fi al-Tahrir Libija 115
Kataib az-Zahir Bajbars 301
Kataib az-Zijad al-Dżarrah 182
Katibat asz-Szuhada 114
Katilea 417
Kavkaz Center (portal) 389
Khatam an-Nabijin 438
Al-Khilafah Publications 274
Khudam ul-Islam zob. Dżaisz-e Mohammad
Al-Kibla 242
Kitab al-Chilafa (książka) 453
Klejnot Medyny zob. *The Jewel of Medina*
Koalicja na rzecz Republiki w Bahrajnie 96
„Kobieta Dostojna” zob. „Asz-Szamikha”
Komala 55, 164
Komando Paszukan Khusus 189
Komendant Robot 17
Komitet Akcji Militarnej 520
Komitet Dobroczynności i Wsparcia Palestyńczyków we Francji zob. Comité de Bien-
faisance et de Secours aux Palestiniens en France
Komitet Obrony Legalnych Praw (Arabia Saudyjska) zob. Committee for the Defense
of Legitimate Rights
Komitet Propagowania Cnoty i Zapobiegania Występkowi zob. Hajat al-Amr bi al-
Maruf wa an-Nahi an al-Munkar
Komitet Szariatu zob. Hajat asz-Szariat
Komu prawo zob. *À qui le droit*
Komunistyczna Partia Uzbekistanu 370
Konferencja Narodów Arabskich i Muzułmańskich 88, 89
Kongres na rzecz Republiki 258
Kongres Narodowy 92
Kongres Narodów Iczkerii i Dagestanu 388
Kopassus zob. Komando Paszukan Khusus
Korpus Ochrony Kosowa zob. Trupat Mbrojtëse të Kosovës
Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej zob. Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami
Krymskie Centrum Młodzieży Muzułmańskiej 456
Księga kalifatu zob. *Kitab al-Chilafa*
Kto zabił Daniela Pearla? zob. *Qui a tué Daniel Pearl?*
„Al-Kuds al-Arabi” (gazeta) 162
Kul Dżama’a Hurriyat Conference (KJHC) 336
Kumpulan Milian Malaysia zob. Kumpulan Mudzahidin Malaysia
Kumpulan Mudzahidin Malaysia (KMM) 79
Kurdyjski Hamas 295
Kurdistan Democratic Party (KDP) 54, 56, 60, 340, 422

Kuwwad asz-*Szahid* Muhammad Bakir *as-Sadr* 253
Kvadrat 39

L

La budd li-l-islam an-jahkum (hasło) 284
Labaik (portal) 309
Lajeha 27
Laszkar-e Dżhangwi (LeD) 13, 103, 106, 175, 236–239, **329–332**, 335, 443, 446, 494
Laszkar-e Dżhangwi ul-Almi Afghanistan 332
Laszkar Dżihad 163
Laszkar Dżundallah/Dżund Allah 163
Laszkar-e Islami (LeI) 493, 498
Laszkar-e Khorasan 35, 500
Laszkar-e Mohammad (LeM) 335
Laszkar-e Mudżahidin (LeM) 163
Laszkar-e Taiba (LeT) 103, 232, 234, 238, 333, 338, 447
Laszkar az-Zil 312, 351
Latarnia zob. Al-Manar
Lebanon Files (portal) 68
Libańska Zbrojna Frakcja Rewolucyjna zob. Dżabhat al-Musallaha as-Sawri al-Lubnanija
„Liberation” (gazeta) 128
Libijska Islamska Grupa Walcząca zob. Al-Dżama’ a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija
Libyan Islamic Fighting Group (LIFG) zob. zob. Al-Dżama’ a al-Islamijja al-Mukatila bi Libija
Lidżan al-Mukawama asz-Szabijja (LMS) 196, 203, 204
Liga Ludowa zob. Awami League
Liga Państw Arabskich zob. Dżama’ at ad-Duwal al-Arabijja
Liga Świata Muzułmańskiego zob. Ar-Rabita al-Alam al-Islami
Liga Światła zob. Asbat an-Nur
Liga Zwolenników (Obrońców) zob. Asbat al-Ansar
Likud 195
Lista Kurdystanu 422
„LiveLeak” (portal) 491
London Boys 406
Ludowa Organizacja Międzynarodowa (Sudan) 88
Ludowe Komitety Oporu zob. Lidżan al-Mukawama asz-Szabijja
Ludowe Siły Policyjne zob. Popular Police Forces
Ludowy Front Wyzwolenia Beludżystanu zob. Balochistan People’s Liberation Front
Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny 194, 200
Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny – Generalne Dowództwo zob. Popular Front of the Liberation of the Palestine – General Command
Ludowy Front Wyzwolenia Sakiji al-Hamra i Rio de Oro zob. Frente Popular de Liberation de Saguia el Hamra y Rio de Oro
Ludowy Kongres Narodowy zob. National Popular Congress
Ludowy Ruch Oporu Iranu zob. People’s Resistance Movement of Iran
Ludzie Prawdy zob. Ahl al-Hakk

M

- Maalim fi at-tarik* (książka) 41, 284
- Madżdżob. Madźmu'at al-Dżihad wa ad-Dawa
- Al-Madżlis al-Ala al-Islami al-Iraki 107, 109, 343
- Al-Madżlis al-Ala li as-Sawra al-Islamijja fi al-Irak 253, 254, **340–343**, 420, 434
- Madżlis-e Difa-e Pakistan 156, 338
- Madżlis al-Kijadi al-Harb 229
- Madżlis Mudżahidin Indonesia (MMI) 166
- Madżlis an-Nuwwab 22, 241
- Madżlis Sijasi al-Mukawama al-Irakijja (MSMI) 419
- Madżlis asz-Szura 99, 231, 292, 315, 320, 323, 450
- Madżlis asz-Szura al-Amn 283
- Madźmu'at al-Dżihad wa ad-Dawa (Madżd) 323
- „Maganar Kano” (gazeta) 72
- Mahaz-e Azadi (MeA) 335
- Mahaz-e Milli-e Islami (MMI) 259
- Maktab al-Chidma 307
- Al-Malahim (portal) 309
- Malajska Zjednoczona Organizacja Narodowa zob. United Malays National Organization
- Malezyjski Ruch Młodzieży Muzułmańskiej zob. Angkatan Belia Islam Malaysia
- Mała Grupa Patrolowa zob. Runda Kumpulan Kecil
- Al-Manar (stacja telewizyjna) 208
- Marada 249, 485
- Markaz-e Dawa wa al-Irszad 333
- Marokańska Islamska Grupa Walcząca zob. Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi al-Maghrib
- Martyr Mohye ad-Din an-Nasir Brigade (MMDNB) 59
- Al-Maunah 79
- Mauretańska Grupa Modlitwy i Dżihadu zob. Groupe Mauretanie pour la Prédication et le Jihad
- Memorandum doradcze* zob. *Muzakarāt an-nasiha*
- Menziciler* 43
- Menzil 43
- Mercy International Relief Agency (MIRA) zob. Wakala ar-Rahma ad-Duwalijja Lil al-Asa
- Merhamet 39
- Midowga Maxkamadaha Islaamiga 212, 214, 306, **344–346**
- Miecznik zob. Abu Sajaf
- Międzynarodowa Agencja Miłosiernej Pomocy zob. Wakala ar-Rahma ad-Duwalijja Lil al-Asa
- Międzynarodowa Fundacja Dobroczynności zob. Benevolence International Foundation
- Międzynarodowa Islamska Federacja Organizacji Studenckich zob. International Islamic Federation of Student Organizations
- Międzynarodowa Islamska Organizacja Charytatywna zob. International Islamic Charitable Organization
- Międzynarodowa Islamska Organizacja Pomocy zob. Al-Ighata al-Islamijja al-Alamijja
- Międzynarodowa Organizacja Pomocy Humanitarnej zob. Internationale Humanitare Hilfsorganisation

- Międzynarodowa Pokuta (Skrucha) zob. Taiba International
Międzynarodowa Pomoc Humanitarna zob. Human Relief International
Międzynarodowa Unia Uczonych Muzułmańskich zob. International Union of Muslim Scholars
Międzynarodowy Apel Humanitarny zob. Human Appeal International
Międzynarodowy Ruch Solidarności zob. International Solidarity Movement
Military Professional Resources Inc. (MPRI) 523
„Milli Gazete” (gazeta) 349
Milli Görüş (MG) **347–351**
„Milli Görüş & Perspektiwe” (czasopismo) 349
Milli Nizam Partisi (MNP) 347
Milli Selamet Partisi (MSP) 347, 348
Minbar at-Tawhid wa al-Dżihad (portal) 115
Ministerstwo Wywiadu i Bezpieczeństwa Wewnętrznego zob. Vezarat-e Ettela’at-e Amnijjat-e Keszwar
Misak al-Amal al-Islami 132
Mladi muslimani (MM) 40, 41
Młodzież zob. Asz-Szabab (Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin)
Młodzież Muhammada zob. Szabab Muhammad
Młodzież Muzułmańska zob. Mladi muslimani
Młodzież w Jedności i Dżihadzie w Tunezji zob. Szabab at-Tawhid wa al-Dżihad bi-Tunis
Młodzieżowe Centra Kulturalne zob. Omladinski kulturni centri
Mobilizacja Uciśnionych zob. Basidż-e Mostazafin
Mobilizacyjne Siły Oporu zob. Niru-je Moqawemat-e Basidż
„Le Monde” (gazeta) 446
Moorish Science Temple of America 144
Moro Islamic Liberation Front (MILF) zob. Dżabhat Tahrir Moro al-Islamijja
Moro National Liberation Front (MNLF) 15, **354–356**
Mossad 176, 193, 209, 247, 248, 433
Mouvement de l’État Islamique (MEI) zob. Harakat ad-Dawla al-Islamijja
Mouvement des Fils du Sahara pour la Justice Islamique (MFSJI) 469
Mouvement Islamique Armé (MIA) zob. Haraka al-Islamijja al-Musallaha
Mouvement des Nigériens pour la Justice (MNJ) 467
Mouvement National de la Résistance Iranienne (MNRI) 429
Mouvement National de Liberation de l’Azawad (MNLA) 467, 472
Mouvement de la Tendance Islamique (MTI) zob. Harakat al-Ittidżah al-Islami
Mouvement pour l’Unité et le Jihad en Afrique de l’Ouest (MUJAO) zob. Al-Dżama’at at-Tawhid wa al-Dżihad fi Gharbi Ifrikija
Muchabarat 54, 107
Mudżahedini Egiptu zob. Al-Mudżahidun Misr
Mudżahedini Ludowi zob. Sazman-e Modżahedin-e Khalq-e Iran
Mudżahedini Tadżykistanu 376
„Al-Mudżahid” (czasopismo) 209
El-Mudżahid 37, 39, **184–186**
Al-Mudżahid Force (AMF) 335
Mudżahedin-e Khalk (MeK) zob. Sazman-e Modżahedin-e Khalq-e Iran
Al-Mudżahidun Azadi Baksz al-Arab 480

Al-Mudżahidun al-Filistinijjun 323
 Al-Mudżahidun Misr 150
 „Al-Mudżtama“ (czasopismo) 507
 Al-Muhadžirun 215, 274, **357–365**, 511
 Al-Mukawama al-Irak al-Islamijja (MII) 81
 Al-Mukawama al-Islamijja 240
 Al-Mukawama asz-Szabijja 228
 Multi-Kultur-Haus (MKH) 297, 408
 Munazzamat Ansar Allah at-Mukatila (MAAM) 473
 Munazzamat al-Dżihad al-Islami – Kataib al-Aksa 207
 Munazzamat al-Mutamar al-Islami (MMI) 51, 89, 509
 Munazzamat at-Tahrir al-Filastinijska (MTF) 8, 65, 180, 193, 194, 196, 197, 228, 454
 Munkarat zob. Hajat al-Amr bi al-Maruf wa an-Nahi an al-Munkar
 Al-Muntada al-Islami Trust 74
 Muqami Tehrik-e Taliban (MTT) 493
 Murabitun (Liban) 47
 Murabitun (Palestyna) 326
 Murabitun al-Ard al-Isra 65
 „Al-Musawar“ (czasopismo) 132
 Muslim Boys 406
 Muslim Council of Britain (MCB) 362
 Muslim Dżanbaz Force (MJF) 335
 „The Muslim Journal“ (gazeta) 368
 Muslim Media Forum 274
 Muslim Mudżahidin (MM) 335
 Muslims Against Crusades (MAC) 364
 Muslims of the Americas (MOA) 144, 145
 Muslimanska obavjesztajna služba (MOS) 40
Al-mustakbal li-l-islam (hasło) 284
 Muttahida Madżlis-e Amal (MMA) 152
 Muwaffak zob. Benevolence Association Muwaffaq
Muzakarat an-nasiha (memorandum) 510
 Muzułmanie Ameryk zob. Muslims of the Americas
 Muzułmanie Przeciwko Krzyżowcom zob. Muslims Against Crusades
 Muzułmańska Organizacja Humanitarna zob. Merhamet
 Muzułmańska Rada Wielkiej Brytanii zob. Muslim Council of Britain
 Muzułmańska Służba Wywiadowcza zob. Muslimanska obavjesztajna služba
 Muzułmańskie Stowarzyszenie Ahmadijskie zob. Ahmadijska Muslim Dżama'at

N

Nadzieja zob. Amal
 An-Nahda 8, 12, **255–258**, 288, 311, 404
 Najwyższa Rada Islamska w Iraku zob. Al-Madżlis al-Ala al-Islami al-Iraki
 Najwyższa Rada Rewolucji Islamskiej w Iraku zob. Al-Madżlis al-Ala li as-Sawra
 al-Islamijja fi al-Irak
 Najwyższa Rada Trybunałów Islamskich zob. Midowga Maxkamadaha Islaamiga
 Naprzód zob. Ila al-Amam

- Narodowa Armia Wyzwolenia Ogadenu 303
Narodowa Irańska Rada Oporu zob. Conseil National de la Résistance Iranienne
Narodowa Partia Bangladeszu zob. Bangladesh Nationalist Party
Narodowa Służba Informacyjna zob. Sherbimi Informativ Kombetar
Narodowa Świadomość/Wizja zob. Milli Görüş
Narodowy Front Demokratyczny 429
Narodowy Front Demokratyczny i Islamski 194, 208
Narodowy Front Islamski zob. Mahaz-e Milli-e Islami
Narodowy Front Rewolucyjny zob. Barisan Revolusi Nasional
Narodowy Front Wyzwolenia zob. Dżabhat-e Nadżat-e Milli
Narodowy Front Wyzwolenia Moro zob. Moro National Liberation Front
Narodowy Front Wyzwolenia Ogadenu zob. Dżabhadda Wadaniga Xoreynta Ogaadeenya
Narodowy Front Wyzwolenia Pattani zob. Barisan Nasional Pembebasan Patani
Narodowy Komitet Antyterrorystyczny 395
Narodowy Ruch Irańskiego Oporu zob. Mouvement National de la Résistance Iranienne
Narodowy Ruch Islamski zob. Dżunbisz-e Milli-e Islami
Narodowy Ruch Wyzwolenia Zawad zob. Mouvement National de Liberation de l'Azawad
Narodowy Związek Malezyjskich Studentów Muzułmańskich zob. Persatuan Kebangsaan Pelajar Islam Malaysia
Narodowy Związek Studentów Maroka zob. Al-Ittihad al-Watani li-Talaba al-Maghrib
Naród Islamu zob. Nation of Islam
Nasza walka z Żydami 285
Nation of Islam **366–369**
National Directorate of Security (NDS) 332
National Popular Congress (NPC) 92
Nationaldemokratische Partei Deutschland (NDP) 274, 332
The New Mardin Declaration 317
New Tribes 17
New Word Society 274
„The New York Times” (gazeta) 453
Niemieccy Talibowie Mudżahedini zob. Deutsche Taliban Mudżahidin
Nieuchronnie zapamuje islam zob. *La budd li-l-islam an-jahkum*
Niezależny Ruch Naserowski zob. Harakat an-Nasirijin al-Mustakillin
Niru-je Moqawemat-e Basidż (NMB) 437
An-Nizam al-Chass 283
Nowa Armia Ludowa 15
Nowa deklaracja z Mardin zob. *The New Mardin Declaration*
Nowy MNLF zob. Moro National Liberation Front
Numur al-Chalidż 473
An-Nur (stacja radiowa) 208, 292

O

- Obavjesztajno-sigurnosna agencja (OSA) 40
Obcy zob. Ghuraba
Obcy zob. Al-Ghuraba
Oddział 100 246

- Oddział 108 246
Oddział 112 246
Oddział 901 246
Obrońcy Wiary zob. Ansar ad-Din
Obrońcy/Zwolennicy Partii Boga zob. Ansar-e Hezbollah
Oddziały Libańskiego Oporu zob. Afwadż al-Mukawama al-Lubnanija
„Odgłosy Krwawych Bitew” zob. „Sada al-Malahim”
Odrodzenie zob. An-Nahda
Odrodzenie Islamskiej Społeczności zob. Ummah Tamir-e Nan
Ogaden National Liberation Front (ONLF) zob. Dżabhadda Wadaniga Xoreynta Ogaadeenya
Ogród Pobożnych/Szlachetnych zob. Brygada Rijadus Salihin
Ojciec Miecza zob. Abu Sajaf
Omladinski kulturni centri (OKC) 38
Open Source Jihad (OSJ) 310
Opór Ludowy zob. Al-Mukawama asz-Szabijja
Organisation des Mojahedines du Peuple d’Iran (OMPI) zob. Szazman-e Modżahedin-e Khalq-e Iran
Organizacja Abu Bakra as-Sadika 523
Organizacja Dżihadu zob. Tanzim al-Dżihad
Organizacja Islamskiego Dżihadu zob. Tanzim al-Dżihad al-Islami
Organizacja Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim zob. Tanzim al-Kaida fi Dżazirat al-Arab
Organizacja Al-Kaidy w Islamskim Maghrebie zob. Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami
Organizacja Al-Kaidy w Krajach Islamskiego Maghrebu zob. Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami
Organizacja Islamskiego Dżihadu – Bataliony Al-Aksa zob. Munazzamat al-Dżihad al-Islami – Kataib al-Aksa
Organizacja Konferencji Islamskiej (OKI) zob. Munazzamat al-Mutamar al-Islami
Organizacja Męczenników zob. Tanzim asz-Szuhada
Organizacja Mudżahedinów Ludowych Iranu zob. zob. Szazman-e Modżahedin-e Khalq-e Iran
Organizacja Odrodzenia Dziedzictwa Islamu zob. Dżama’at Ahi at-Turas al-Islami
Organizacja Ruchu Islamskiego 295
Organizacja Świadomości/Wizji Narodowej w Europie zob. Avrupa Milli Görüş Teskilatları
Organizacja Współpracy Islamskiej 509
Organizacja Wywiadu Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej zob. Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami
Organizacja Wyzwolenia Palestyny (OWP) zob. Munazzamat at-Tahrir al-Filastiniija
Organizacja Wyzwolenia Wschodniego Turkiestanu zob. East Turkestan Liberation Organization
Organization of Revival Islamic Heritage (ORIH) zob. Dżama’at Ahi at-Turas al-Islami
Oromo Liberation Front (OLF) zob. Dżabhadda Bilisummaa Oromo
Orzeł zob. Radżawali
Oskarżenie o Bezbożność i Wywędrowanie zob. At-Takfir wa al-Hidżra
„Oslobodjenje” (gazeta) 41
Ozbekiston Islomiy Harakati 35, 162, 265, 274, 296, 299, 301, 315, 370–378, 440, 489, 500

P

- Pakistan Muslim League (PML) 152, 156
Pakistan Muslim League – Nawaz (PML-N) 152
Pakistan Muslim League – Qaid-e Azzam (PML-Q) 152
Pakistan Peoples Party (PPP) 155, 331
Pakistańska Armia Muhammada zob. Sipah-e Mohammad Pakistan
Pakistańska Fundacja Ludzi Sukcesu zob. Falah-e Insanijat Foundation Pakistan
Pakistańska Liga Muzułmańska zob. Pakistan Muslim League
Pakistańska Partia Ludowa zob. Pakistan Peoples Party
Pakistański Korpus Towarzyszy Proroka zob. Sipah-e Sahaba Pakistan
Pakistański Ruch Dżafarycki zob. Tehrik-e Nifaz-e Fikh-e Dżafaria
Pakistańskie Stowarzyszenie Muzułmańskie zob. Dżama'at-e Islami Pakistan
Pakistańskie Stowarzyszenie Ulemów zob. Dżamiat Ulema-e Pakistan
Palestinian Return Centre (PRC) 199
Palestyńczy Mudżahedini zob. Al-Mudżahidun al-Filistinijun
Palestyńska Rada Narodowa 454
Palestyński Islamski Dżihad (PID) zob. Al-Dżihad al-Islami al-Filastini
Palestyński Islamski Dżihad – Frakcja Szikaki 207
Palestyński Ruch Wyzwolenia zob. Harakat at-Tahrir al-Filastiniija
Palestyńskie Centrum Powrotu zob. Palestinian Return Centre
Palestyńskie Siły Narodowe i Islamskie 195
Panmalajska Partia Muzułmańska zob. Parti Islam SeMalaysia
Państwo Kalifatu zob. Islami Cemiyet ve Cemaatleri Birliđi
Państwo Rewolucji Islamskiej zob. Daulat-e Inqilab-e Islami
Państwowa Finansowa Służba Wywiadu zob. State Financial Intelligence Service
Państwowa Komisja ds. Rewizji Decyzji o Naturalizacji Obcych Obywateli 517
Państwowy Komitet Obrony Madżlis Szura 393
Parti Islam SeMalaysia (PAS) 49, 52, 76, 78
Partia Akcji Demokratycznej zob. Stranka demokratske akcije
Partia Arabskiego Odrodzenia Socjalistycznego zob. Hizb al-Baas al-Arabi al-Isztiraki
Partia Boga zob. Allah'in Partisi
Partia Boga zob. Hezbollah
Partia Dobrobytu zob. Refah Partii
Partia Islamska zob. Hizb ul-Islami
Partia Islamska zob. Hizb-e Islami
Partia Islamska zob. Hizbul Islam
Partia Islamskiej Republiki 428
Partia Islamskiego Wyzwolenia zob. Hizb ut-Tahrir Islami
Partia Jedności zob. Hizb-e Wahdat
Partia Liberalno-Demokratyczna 269
Partia Ładu Narodowego zob. Milli Nizam Partisi
Partia Misji Muzułmańskiej zob. Hizb ad-Dawa al-Islamijja
Partia Mudżahedinów zob. Hizb ul-Mudżahidin
Partia Muzułmanów zob. Hizb al-Muslimin
Partia Narodowo-Demokratyczna 290
Partia Niepodległości zob. Hizb al-Istiklal
Partia Ocalenia Narodowego zob. Milli Selamet Partisi

- Partia Odrodzenia zob. Hizb an-Nahda
- Partia Odrodzenia Arabów Ahwazu zob. Hizb an-Nahda al-Arab al-Ahwaz
- Partia Pracujących Kurdystanu zob. Partiya Karkeren Kurdistan
- Partia Prawd zob. Hizb al-Hakk
- Partia Reform i Przemian 196
- Partia Słusznej Drogi zob. Stranka pravog puta
- Partia Socjaldemokratyczna w BiH (SDP) 41
- Partia Sprawiedliwości i Rozwoju zob. Adalet ve Kalkinma Partisi
- Partia Sprawiedliwości i Rozwoju zob. Hizb al-Adala wa at-Tanmijja
- Partia Wolności i Sprawiedliwości zob. Hizb al-Hurrijat wa al-Adalat
- Partia Wiernych zob. Hizb ul-Muminin
- Patriotic Union of Kurdistan (PUK) **54–56**, 60, 63, 340
- Partiya Karkeren Kurdistan (PKK) 43, 242, 2 33594
- „Partou-e Sokhan” (czasopismo) 277
- Pasban-e Islami (PeI) 335
- Pasdarowie zob. Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami
- Patani United Liberation Organization (PULO) zob. Pertubuhan Pembebasan Bersatu Patani
- Patriotyczna Unia Kurdystanu (PUK) zob. Patriotic Union of Kurdistan
- Patriotyczne Stowarzyszenie Braterstwa zob. Dżama’at al-Ichwan al-Watanijja
- Pattani Darussalam 380
- Pattani Ziemia Pokoju zob. Pattani Darussalam
- Pearl Project* (tytuł raportu) 103
- Pejkar 428
- People Against Gangsterism and Drugs (PAGAD) 242
- People’s Resistance Movement of Iran (PRMI) 173
- Persatuan Kebangsaan Pelajar Islam Malaysia (PKPIM) 49, 76
- Pertubuhan Pembebasan Bersatu Patani **380–383**
- Peszmergowie zob. Ansar al-Islam
- Pieczęć Islamskiego Dżihadu 473, 474
- Pieczęć Proroków zob. Khatam an-Nabijin
- Pionierzy zob. Ar-Rijada
- Platforma Jedności Boga i Dżihadu zob. Minbar at-Tawhid wa al-Dżihad
- Podbój Andaluzji zob. Fatah (Fath) al-Andalus
- Podniesiona zasłona* zob. *Imatat al-lisam*
- Poparcie zob. Al-Maunah
- Popular Front for Armed Resistance (PFAR) 175
- Popular Front of the Liberation of the Palestine – General Command (PFLP-GC) 179, 194, 195, 242
- Popular Police Forces (PPF) 87
- Porozumienie zob. Al-Dżama’at al-Wifak al-Watani al-Islamijja
- Powrót zob. Al-Awda
- Powrót do Islamu zob. Balik Islam
- Powstańcy Fatah zob. Fatah al-Intifada
- Powszechny Front na rzecz Zbrojnego Oporu zob. Popular Front for Armed Resistance
- Powszechny Kongres Ludowy 226
- Poziv u Raj 518
- Półksiężyc zob. Al-Hilal

Prawda zob. Al-Haqq
Prosta Droga zob. Sirat al-Mustakim
Przebudzenie zob. As-Sahwa
Przesłanie Rewolucji zob. *As-Sawra ar-Risaliyya*
Przewodnik prawny na temat muzułmańskich szpiegów (dokument) 311
Przyłącz się do karawany zob. *Ilhak bi al-kafila*
Przymierze na rzecz Przywrócenia Pokoju i Walki z Terroryzmem (Somalia) 344
Przyszłość należy do islamu zob. *Al-mustakbal li-l-islam*
Przywódca Wiernych zob. Amir al-Muminin

Q

Qaid-e Azzam zob. Pakistan Muslim League
Al-Qaida in the Islamic Maghreb's (AQIM) zob. Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami
Al-Qaida au Pays du Maghreb Islamique (AQPMI) zob. Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami
Quds/Kuds (oddziały, jednostka) 420, 425, 434
Qui a tué Daniel Pearl? (książka) 104

R

Ar-Rabita al-Alam al-Islami 38, 39, 179, 304, 405, 508, 509, 522
Rada Dowództwa Rewolucji (Irak) 253, 343
Rada Dowódcza Wojenna zob. Madzlis al-Kijadi al-Harb
Rada Ekspertów (Iran) 279
Rada Jedności Mudżahedinów (Pakistan) zob. Szura Ittihad ul-Mudżahidin
Rada Konsultacyjna zob. Madzlis asz-Szura
Rada Konsultacyjna Mudżahedinów w Regionie Jerozolimy 198
Rada Mudżahedinów Indonezyjskich zob. Madzlis Mudżahidin Indonesia
Rada Obrony Pakistanu zob. Madzlis-e Difa-e Pakistan
Rada Polityczna Irackiego Ruchu Oporu zob. Madzlis Sijasi al-Mukawama al-Irakijja
Rada Strażników Konstytucji (Iran) 280
Rada Ulemów zob. Hajat Kibar al-Ulama
Rada Współpracy Zatoki zob. Gulf Cooperation Council
Radżawali 189
Ar-Raid 456
Raja Sulejman Movement (RSM) 18
Rajskie Ptaki 82
Refah Partisi (RP) 44, 347, 350
Reforma zob. Al-Islah
Reforma i Jedność Boga zob. Al-Islah wa at-Tawhid
Regiment Męczennika Muhammada Bakira as-Sadra zob. Kuwwad asz-Szahid Muhammad Bakir *as-Sadr*
„Republika” zob. „Cumhuriyet”
Republikańska Armia Beludżystanu zob. Baloch Republican Army
Revival of Islamic Heritage Association (RIHA) zob. Dżama’at Ahi at-Turas al-Islami
Ar-Rijada 292

- Risala-e Dunja* (książka) 152
 Royal United Services Institute (RUSI) 402
 „Roznama Sarnavisht” (gazeta) 263
Rozwiązaniem jest terroryzm zob. *Al-Irhab huwa al-hall*
 Ruch 3 Marca zob. Harakat 3 Mars
 Ruch Arabskiej Walki na rzecz Wyzwolenia Ahwazu zob. Harakat an-Nidal al-Arabi li Tahrir al-Ahwaz
 Ruch Dżihadu zob. Tehrik-e Dżihad
 Ruch Irackiego Kurdystanu zob. Harkatah Alamia Kurdistan Iraq
 Ruch Islamski zob. Harakat-e Islami
 Ruch Islamskich Mudżahedinów Pattani zob. Gerakan Mujahidin Islam Patani
 Ruch Islamskiego Dżihadu (Bangladesz) zob. Harakat ul-Dżihad-e Islami
 Ruch Islamskiego Dżihadu zob. Harakat al-Dżihad al-Islami fi Filastin
 Ruch Islamskiego Dżihadu (Paskistan) zob. Harakat ul-Dżihad-e Islami
 Ruch Islamskiego Kurdystanu zob. Harakat al-Islam al-Kurdistan
 Ruch Jedności Islamskiej zob. Harakat al-Wahdat al-Islamijja
 Ruch 20 Lutego zob. Harakat 20 Fevrier
 Ruch Marokańskich Mudżahedinów zob. Harakat al-Mudżahidin fi al-Maghrib
 Ruch Młodych Mudżahedinów zob. Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin
 Ruch Mudżahedinów zob. Harakat ul-Mudżahidin
 Ruch Mudżahedinów Pattani zob. Gerakan Mujahidin Patani
 Ruch na rzecz Jedności i Dżihadu w Afryce Zachodniej zob. Al-Dzama’at at-Tawhid wa al-Dżihad fi Gharbi Ifrikija
 Ruch na rzecz Praw i Swobód zob. Harakat al-Adl wa al-Musawa
 Ruch na rzecz Reform Muzułmańskich w Arabii 511
 Ruch na rzecz Sprawiedliwości i Równości zob. Harakat al-Adl wa al-Musawa
 Ruch na rzecz Stosowania Prawa Dżafaryckiego zob. Tehrik-e Nifaz-e Fikh-e Dżafaria
 Ruch na rzecz Zaprowadzenia Prawa Proroka Muhammada zob. Tehrik-e Nifaz-e Szariat-e Mohammadi
 Ruch Nigerczyków dla Sprawiedliwości zob. Mouvement des Nigeriens pour la Justice
 Ruch Odnowy i Reformy zob. Harakat an-Nahda wa al-Islah
 Ruch Odrodzenia Islamskiego 387
 Ruch Pakistańskich Talibów zob. Tehrik-e Taliban Pakistan
 Ruch Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu zob. Harakat al-Dżihad al-Islami fi Filastin
 Ruch Państwa Islamskiego zob. Harakat ad-Dawla al-Islamijja
 Ruch Poniżonych (Odsuniętych) zob. Harakat al-Mahrumin
 Ruch Przemiany Muzułmańskiej – Skrzydło Dżihadu na Półwyspie Arabskim zob. Harakat at-Taghbir al-Islamijja Dzana al-Dżihad al-Dżazira al-Arab
 Ruch Reformy zob. Harakat al-Islah
 Ruch Sunnicki zob. Sunni Tehrik
 Ruch Synów Sahary na rzecz Islamskiej Sprawiedliwości zob. Mouvement des Fils du Sahara pour la Justice Islamique
 Ruch Świętej Wojny 316
 Ruch Talibów zob. Tehrik-e Tulaba
 Ruch Talibów Beludżystanu zob. Tehrik-e Taliban Balochistan
 Ruch Tendencji Muzułmańskiej zob. Harakat al-Ittidzah al-Islami
 Ruch Wierzącej Młodzieży zob. Harakat asz-Szabab al-Mumin
 Ruch Wolnego Aceh zob. Gerakan Aceh Merdeka

Ruch Wyzwolenia Palestyny zob. Harakat at-Tahrir al-Filastinijska
 Ruch Zjednoczenia Islamu zob. Harakat at-Tawhid al-Islami
 Ruch Zmian 422
 Ruch Zwolenników zob. Harakat ul-Ansar
 Runda Kumpulan Kecil (RKK) 380

S

The Sacred Sect zob. Firkat an-Nadžija
 „Sada al-Malahim” (wydawnictwo elektroniczne) 481
 „Saff” (czasopismo) 39, 40, 515
 „As-Sahab” (studio medialne) 222, 299, 309, 317, 312
 Saharyjska Arabska Republika Demokratyczna (SARD) 461
 As-Sahwa 83
 Said asz-Szuhada 341, 420
 Salafi Youth for Islamic Propagation 363
 Salaficka Grupa Modlitwy i Walki zob. Al-Dżama’a as-Salafijja li ad-Dawa wa al-Kital
 Salaficka Młodzież dla Propagowania Islamu zob. Salafi Youth for Islamic Propagation
 Salaficki Dżihad zob. Salafijja Dżihadijja
 Salafijja Dżihadijja 117, 140
 Salafist Group for Preaching and Combat (SGPC) zob. Al-Dżama’a as-Salafijja li ad-Dawa wa al-Kital
La salle guerre (książka) 128
 Sar Allah 110, 420
 Saraja al-Ahwal 81
 Saraja al-Badr 109, **340–343**, 420
 Saraja al-Dżama’a al-Dżihad 81
 Saraja al-Dżihad al-Islami 207
 Saraja al-Faruk 81
 Saraja al-Ghurabaa 81
 Saraja al-Inkilab 1920 419
 Saraja al-Islambuli 162, 386
 Saraja al-Kuds 208, 210, 327
 Sauerland Gruppe **296–298**, 408
 The Saved Sect/The Saviour Sect zob. Firkat an-Nadžija
 „As-Sawra ar-Risalijja” (czasopismo) 94
 Sawt al-Hak (stacja radiowa) 229
 Sazman-e Ettela’at-e wa Amnijjat-e Keszwar (SAWAK) 428
 Sazman-e Modżahedin-e Khalq-e Iran 11, **428–433**, 436
 Les Scouts Musulmans Algériens (SMA) 101
 Securite Militaire zob. Direction des Renseignements de Sécurité
 Sekcja Specjalna zob. An-Nizam al-Chass
 Sekta Ocalenia/Zbawienia zob. Firkat an-Nadžija
 Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami 88, 109, 174, 240, 278, 420, 425, 429, 433, **434–438**
 September Aswad 65
 Servizio per le Informazioni e la Sicurezza Militare (SISMI) 63
 Shariah4Bangladesz 413

- Shariah4Belgium 413
Shariah4Denmark 413
Shariah4Holland 413
Sherbimi Informativ Kombetar (ShIK) 160
Shuda-e Islam 154
Shumukh al-Islam (portal) 183
Sieć Haqqanich zob. Haqqani Network
Singeriteti 522
Sipah-e Mohammad Pakistan (SMP) 103, 238, 443, 446
Sipah-e Sahaba Pakistan (SSP) 154, 236, 329, 335, 443, 444, **445–447**
Sirat al-Mustakim 117
„Slobodna Bosna” (gazeta) 41
Služba za istrage i dokumentaciju (SID) 40
Služba i Reforma 422
Služba Wywiadu i Bezpieczeństwa zob. Szazman-e Ettela’at-e wa Amnijjat-e Keszwar
Služby Bezpieczeństwa i Wywiadu Wojskowego zob. Servizio per le Informazioni e la
Sicurezza Militare
Socijaldemokratska partija (SDP) 41
Sojusz (Obóz) 8 Marca 48, 230, 248
Sojusz (Obóz) 14 Marca 245, 248
Sojusz Demokratyczny na rzecz Zmian zob. Alliance Democratique pour le Changement
Sojusz dla Wolności i Godności zob. Alliance for Freedom and Dignity
Sojusz Islamski (Somalia) zob. Al-Ittihad al-Islami
Sojusz Islamski (Egipt) zob. At-Tahaluf al-Islami
Sojusz na rzecz Ponownego Wyzwolenia Somalii zob. Alliance for Re-Liberation of
Somalia
Sojusz Północny 25, 310, 372, 411, 431
Sojusz Tuaregów Nigru i Mali na rzecz Zmian zob. Alliance Touareg Niger-Mali pour
le Changement
Sokoły Wolności Kurdystanu zob. Teyrbazen Azadiya Kurdistan
Somali Islamic Front (SIF) zob. Jabhatul Islamiya
Somalijski Front Islamski zob. Jabhatul Islamiya
Somalijski Islamski Dżihad 306
Specially Designated National List 440
Społeczność Muzułmanów zob. Dżama’at al-Muslimin
Sprawiedliwość zob. Adalat
Sprawiedliwość i Dobroczynność zob. Al-Adl wa al-Ihsan
State Financial Intelligence Service (SFIS) 302
Stowarzyszenie Atatürka 293
Stowarzyszenie (Organizacja) Akcji Islamskiej zob. Dżama’at al-Amal al-Islami
Stowarzyszenie Braci Muzułmanów zob. Al-Ichwan al-Muslimin
Stowarzyszenie Charytatywne Al-Ansar 207
Stowarzyszenie Charytatywne Zwolenników Proroka Muhammada
Stowarzyszenie dla Reformy Społecznej zob. Dżama’at al-Islah al-Idžtima
Stowarzyszenie Dobroczynności Islamskiej zob. Dżamijja al-Khairijja al-Islamijja
Stowarzyszenie Dobroczynności Muwaffak – Błogosławiona Pomoc zob. Benevolence
Association Muwaffaq
Stowarzyszenie Islamskie zob. Dżama’at-e Islami

- Stowarzyszenie Islamskie (Afganistan) zob. Dżama'at-e Islami (Afganistan)
- Stowarzyszenie Islamskie/Muzułmańskie zob. Dżama'at al-Muslimin
- Stowarzyszenie Islamskiego Centrum Charytatywnego 287
- Stowarzyszenie Islamskiego Działania zob. Dżama'at al-Amal al-Islami
- Stowarzyszenie Jedności Mudżahedinów zob. Harakat ul-Dżihad-e Islami (Bangladesz)
- Stowarzyszenie Krzewienia Wiary zob. Dżama'a ud-Dawa
- Stowarzyszenie Krzewienia Wiary zob. Tablighi Dżama'at
- Stowarzyszenie Krzewienia Wiary/Głoszenia Słowa Salafiji i Księgi zob. Dżama'at ad-Dawa as-Salafija wa al-Kitab
- Stowarzyszenie Ludności Sunnickiej na rzecz Działalności Misyjnej i Dżihadu zob. Dżama'at Ahl al-Sunna li ad-Dawa wa al-Dżihad
- Stowarzyszenie Mudżahedinów zob. Dżamiat ul-Mudżahidin
- Stowarzyszenie Mudżahedinów Bangladeszu zob. Dżamiat ul-Mudżahidin Bangladesz
- Stowarzyszenie Muzułmańskie (Afganistan) zob. Dżama'at-e Islami
- Stowarzyszenie Muzułmańskie (Bangladesz) zob. Dżamiat ul-Islami
- Stowarzyszenie Muzułmańskie Pakistanu zob. Dżama'at-e Islami Pakistan
- Stowarzyszenie Obywateli Furkan zob. Tehrik ul-Furkan Dżama'a
- Stowarzyszenie Odrodzenia Dziedzictwa Islamu zob. Dżama'at Ahi at-Turas al-Islami
- Stowarzyszenie /Organizacja Akcji Islamskiej zob. Dżama'at al-Amal al-Islami
- Stowarzyszenie Oświeconych zob. Dżama'at an-Nur
- Stowarzyszenie Propagowania Koranu zob. Dżama'at-e Khudam ul-Koran
- Stowarzyszenie Szariatu zob. Dżama'at asz-Szariat
- Stowarzyszenie Uczonych Muzułmańskich zob. Dżamiat Ulema-e Islami
- Stowarzyszenie Uczonych/Ulemów Pakistanu zob. Dżamiat Ulema-e Pakistan
- Stranka pravog puta (SPP) 42
- Stranka demokratske akcije (SDA) 40–42, 519
- Strażnicy (Liban) zob. Murabitun
- Strażnicy (Palestyna) zob. Murabitun
- Strażnicy Ziemi Wniebowstąpienia zob. Murabitun al-Ard al-Isra
- Students Islamic Movement of India 335
- „Sumud” (czasopismo) 29
- Sunni Tehrik 156
- Sunnicy Wyznawcy Nauk Proroka Muhammada 198
- Sunnicki Ruch na rzecz Islamskiego Społeczeństwa zob. Harakah Sunnijah Untuk Masjarakat Islami
- Supreme Council for Islamic Revolution in Iraq (SCIRI) zob. Al-Madżlis al-Ala li as-Sawra al-Islamijja fi al-Irak 420
- Supreme Islamic Courts Council zob. Midowga Maxkamadaha Islaamiga
- Synowie Iraku 81, 83, 421, 422
- „Asz-Szaab as-Saer” (czasopismo) 94
- Asz-Szabab zob. Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin
- Szabab Muhammad 454
- Szabab at-Tawhid wa al-Dżihad bi-Tunis 121
- Szabak zob. Szin Bet
- „Asz-Szahada” (biuletyn) 126
- Szamal Islamic Bank 90
- Asz-Szamik (portal internetowy) 402
- „Asz-Szamikha” (czasopismo) 484

Szariat dla Belgii zob. Shariah4Belgium
 Szczur zob. Ilaga
 „Szereg” zob. „Saff”
 Szin Bet 199, 325
 Szlachetni Męczennicy zob. Said asz-Szuhada
 Szura-e Dżihad (SeJ) 335
 Szura Ittihad ul-Mudżahidin 489, 494, 495
 Szwadron Śmierci 129
 Szyicka Konferencja Beludżystanu zob. Balochistan Shia Conference

Ś

Ścieżka do raju 301
 „Światła” zob. „Al-Adwa”
 Światło zob. An-Nur
 Światowa Inicjatywa Badań nad Islamem zob. World and Islam Studies Enterprise
 Światowa Rada Meczetów 405, 509, 522
 Światowe Zgromadzenie Młodzieży Muzułmańskiej zob. World Assembly of Muslim Youth
 Światowy Front Islamski na rzecz Dżihadu przeciwko Żydom i Krzyżowcom 10, 134, 156, 161, 231, 309, 357
 Światowy Kongres Ujgurów zob. World Uyghur Congress
 Światowy Ruch Mudżahedinów zob. Harakat ul-Mudżahidin ul-Alami
 Świątynia Mauretańskiej Nauki w Ameryce zob. Moorish Science Temple of America
 Święta Sekta zob. Firkat an-Nadžija
 „Świt” zob. „Al-Fadžr”

T

At-Tabajjun (książka) 453
 Tabligh Dżama’a zob. Tablighi Dżama’at
 Tabligh al-Islam 303
 Tablighi Dżama’at 79, 237, 338, 405, **448–451**
 At-Tahaluf al-Islami 290
 At-Tahrir zob. Szabab Muhammad
 At-Tahrir al-Islami 273
 Taiba International 515
 Taifat ul-Mansura 35, 300, 301
 At-Takfir wa al-Hidżra 66, 77, 126, 185, 287, 452–456
 Talibowie Kaszmiru 502
 Talibsko-Sunnicki Ruch Al-Kaidy zob. Joint Taliban/Al-Qaeda Sunni Movement
 Tanzim (w Palestynie) 195
 Tanzim al-Dżihad zob. Al-Dżihad al-Islami al-Misri
 Tanzim al-Dżihad al-Islami 207
 Tanzim al-Kaida bi Bilad al-Maghrib al-Islami 12, 101, 112, 118, 121–124, 140, 268, 311, 319, 322, 403, 404, 407, **458–472**
 Tanzim al-Kaida fi Dżazirat al-Arab 73, 74, 219, 249, 313, 316, 321, 322, **473–487**
 Tanzim asz-Szuhada 65
 Tawhid zob. Harakat at-Tawhid al-Islami

- Tawhid (Kurdystan) 295
 At-Tawhid wa al-Dżihad zob. Al-Dżama'at at-Tawhid wa al-Dżihad
 Tehrik-e Dżafaria Pakistan (TJP) zob. Tehrik-e Nifaz-e Fikh-e Dżafaria
 Tehrik-e Dżihad (TeJ) 105, 161, 136, 335
 Tehrik ul-Furkan Dżama 38, 104, 105, 237
 Tehrik ul-Mudżahidin (TuM) 335
 Tehrik-e Nifaz-e Fikh-e Dżafaria (TNFJ) 443, 444, 446
 Tehrik-e Nifaz-e Islami (TNI) 503
 Tehrik-e Nifaz-e Szariat-e Mohammadi **488–491**
 Tehrik-e Taliban Balochistan (TIB) 495
 Tehrik-e Taliban Pakistan (TTP) 13, 106, 155, 239, 315, 330, 337, 444, 489, 491,
492–503
 Tehrik-e-Taliban-e Seraiki Karwan 332
 Tehrik-e Tulaba 488
 Telecommunication Company of Iran 438
Terrorism Act (ustawa) 360, 401
 Teyrbazen Azadiya Kurdistan (TAK) 44
 Third World Relief Agency (TWRA) 40, 523
 „The Times” (gazeta) 42, 455
 „Times of India” (gazeta) 238
 Towarzystwo Al-Ihsan 207
 Towarzystwo Irańskie w Berlinie 432
Traktat o społeczeństwie zob. *Risala-e Dunja*
 Transitional National Assembly (TNA) 212
 Transitional National Government (TNG) 345
 Trupat Mbrojtëse të Kosovës (TMK) 524
 Trybunały Islamskie zob. Midowga Maxkamadaha Islaamiga
 Tude 428
 Tunezyjska Islamska Grupa Walcząca zob. Al-Dżama'a al-Islamijja al-Mukatila fi Tunizija
 Tunezyjski Front Islamski zob. Al-Dżabha al-Islamijja at-Tunisijja
 Turecki Ruch Narodowo-Wyzwoleńczy 526
 Turecki Związek w Niemczech 347
 Türkisch-Islamische Union der Ansalt für Religion (TIUAR) zob. Diyanet İşleri Türk
 Islam Birliği
 Türkiye Islami Kurtuluş Cephesi 35, 300
 Tygrysy Zatoki zob. Numur al-Chalidż
 Tymczasowe Siły Zbrojne ONZ w Libanie zob. United Nations Interim Force in Lebanon
 Tymczasowe Zgromadzenie Narodowe zob. Transitional National Assembly
 Tymczasowy Parlament Federalny zob. Federal Transitional Parliament
 Tymczasowy Rząd Narodowy zob. Transitional National Government

U

- Uczniowie Ajjasza zob. Brygady Nowych Zwolenników Męczennika Jahji Ajjasza
 Uczniowie Inżyniera zob. Brygady Nowych Zwolenników Męczennika Jahji Ajjasza
 „Al-Ufuk” 20
 Ummah Tamir-e Nan 334
 Al-Umar Mudżahidin (AUM) 335

Unia Afrykańska 478
 Unia Dobra zob. Itilaf al-Chajr
 Unia Europejska (UE) 154, 195, 197, 204, 236, 294, 425, 430, 433, 471, 523
 Unia Islamskiego Dżihadu (UID) zob. Islamic Jihad Union
 Unia Kurdyjskich Imamów 295
 Unia Kurdyjskiego Ludu Religijnego 295
 Unia Organizacji Islamskich we Francji zob. Union des Organisations Islamiques en France
 Unia Trybunałów Islamskich (UTI) zob. Midowga Maxkamadaha Islaamiga
 Union des Organisations Islamiques en France (UOIF) 288
 Union Nationale des Etudiants du Maroc (UNEM) zob. Al-Ittihad al-Watani li Talaba at-Maghrib
 United Jihad Council (UJC) 335
 United Malays National Organization (UMNO) 49, 76
 United Ummah 365
 Urząd ds. Religii zob. Dijanet
 „Al-Ussbu'a al-Ukhra" (czasopismo) 21
 Ushtria Çlirimtare Kombëtare (UÇK) 429, 523
 Ushtria Çlirimtare e Kosovës (UÇK) 519, 520, 523
 Usrat al-Dżama'a 20

V

Vedanta Society 143
 Vehabija 37, 514
 Verband der Islamischen Vereine und Gemeinden e.V. zob. Islami Cemiyet ve Cemaatleri Birliđi
 Vezerat-e Ettela'at-e Amnijjat-e Keszwar (VEVAK) 426
 Voice of America (stacja radiowa) 175, 370
 „Voice of Bahrajn" (biuletyn) 94
 Voice of Jihad (portal) 32

W

W świetle Szlachetnego Koranu zob. *Fi zilal al-Quran al-Karim*
 Wahhabijja 505
 Wakala ar-Rahma ad-Duwalijja Lil al-Asa 186, 289, 304
 Al-Wakf al-Islami 525, 526
 „The Wall Street Journal" (gazeta) 103
 „The Wanted" (program TV) 58
 Al-Wasat 292
 „Al-Watan" (gazeta) 311
 Wezwanie do Raju zob. Poziv u Raj
 Wiara i Praktyka zob. Foi et Pratique
 Wifak zob. Al-Dżama'at al-Wifak al-Watani al-Islamijja
 Wirtualny Kalifat (portal) 274
 „Wolna Bośnia" zob. „Slobodna Bosna"
 Wolna Europa (stacja radiowa) 395

Wolny Ruch Patriotyczny 182, 249, 485
World and Islam Studies Enterprise (WISE) 209
World Assembly of Muslim Youth (WAMY) 38, 51, 288, 506
World Uyghur Congress (WUC) 269, 270
„Wspólnota” zob. Al-Dżama’a
Wspólnota Kulturowa Bośni zob. Bosanska kulturna zajednica
Wspólnota Muzułmańska zob. Dżimah Islamija
Wspólnota Muzułmańska/Islamska Wspólnota w BiH zob. Islamska zajednica
Wspólnota Odnowy Sprawiedliwego Kalifatu zob. Dżama’at al-Adat al-Chilafat ar-Raszida
Wspólnota Ubogich zob. Dżama’at al-Fukra
Wysadzić Rosję (książka) 385
Wysoka Rada irańskiego MSZ
Wysoka Rada Pokoju 34, 441
Wywiad Międzyinformacyjny zob. Inter-Services Intelligence
Wyzwolenie zob. Szabab Muhammad
“Wyzwolenie” zob. Oslobodjenje”

X

Xe 276

Y

Ympas (holding) 349, 350

Z

Zachodnia cywilizacja jest zakazana zob. Boko Haram
Zapał zob. Hamas
„Zbuntowane Społeczeństwo” zob. „Asz-Szaab as-Saer”
Zemsta Boga zob. Sar Allah
Zeta (kartel) 244
Zgromadzenie Narodowe zob. Madżlis an-Nuwwab 22, 122, 241
Zgromadzenie Ogólne zob. Al-Dżamijja al-Umumijja
Zgromadzenie Uczonych w Szlachetnym an-Nadżafie zob. Al-Dżama’at al-Ulama fi an-Nadżaf al-Aszraf
Zjednoczona Organizacja Wyzwolenia Pattani zob. Pattani United Liberation Organization
Zjednoczona Umma zob. United Ummah
Zjednoczone Forum Działania zob. Muttahida Madżlis-e Amal
Zjednoczone Siły Zbrojne Mudżahedinów Kaukazu 388
Zjednoczony Front Wyzwolenia Beludżystanu zob. Balochistan Liberation United Front
Zjednoczony Sojusz Iracki zob. Itilaf al-Watani al-Iraki
Znalazłem znaczenie dżihadu (książka)
Związek Islamskich Stowarzyszeń i Gmin zob. Islami Cemiyet ve Cemaatleri Birliđi
Związek Młodzieży Muzułmańskiej zob. Ittihad asz-Szabab al-Islami
„Zwolennicy” zob. „Al-Ansar”
Zwolennicy Mahdiego (Zbawiciela) zob. Ansar al-Mahdi

Zwolennicy Międzynarodowego Dżihadu (Finlandia) 416
Zwolennicy/Obrońcy Islamu zob. Ansar al-Islam
Zwolennicy/Obrońcy Wiary/Religii zob. Ansar ad-Din
Zwolennicy Partii Boga (Kanada) zob. Ansar al-Hezbollah
Zwolennicy Partii Boga (Iran) zob. Ansar-e Hezbollah
Zwolennicy Prawdy w Jemenie zob. Ansar al-Hakk fi al-Jaman
Zwolennicy Tradycji (Sunnizmu) zob. Ansar as-Sunna
Zwolennicy Szariatu (Jemen) zob. Ansar asz-Szaria
Zwolennicy Szariatu (Libia) zob. Ansar asz-Szaria
Zwolennicy Zawahiriego zob. Ansar az-Zawahiri
Zwycięska Sekta zob. Taifat ul-Mansura
Zwycięstwo Islamu zob. Fatah al-Islam
Zwycięstwo Powstania zob. Fatah al-Intifada

INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH**A**

- Abbottabad 171, 219, 239, 319, 320, 321, 486
Abchazja 384
Abjan 473, 474, 479, 480, 485, 486
Abudża 69, 74, 75
Aceh 163, 167, 170, 188, 190, 191, 192
Adamijja 421
Addis Abeba 91, 92, 160, 212, 287, 304, 305
Aden 233, 322, 381, 473, 474, 477, 480, 485
Adra 246
Adrar des Ifoghas 465, 467
Afganistan 8, 9, 10, 15, 16, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 36, 39, 41, 44, 54, 57, 60, 66, 67, 79, 89, 91, 92, 99, 102, 103, 105, 108, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 121, 122, 123, 125, 131, 134, 142, 146, 147, 151, 152, 154, 155, 156, 160, 162, 164, 167, 169, 171, 173, 175, 176, 185, 186, 212, 214, 215, 216, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 249, 259, 260, 261, 262, 263, 265, 266, 268, 287, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 305, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 314, 316, 318, 319, 332, 333, 337, 338, 346, 350, 351, 357, 358, 359, 360, 361, 363, 364, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 384, 386, 388, 390, 400, 403, 407, 408, 410, 412, 413, 415, 416, 439, 440, 441, 445, 463, 464, 466, 468, 473, 474, 475, 476, 477, 482, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 494, 495, 498, 500, 502, 503, 505, 510, 512, 518
Afgoye 221
Afridi 493
Afryka 65, 71, 216, 217, 237, 243, 305, 359, 399, 401, 404, 406, 451, 463, 469, 470, 486, 488
 Północna 118, 139, 140, 268, 321, 400, 403, 406, 458, 520
 Północno-Zachodnia 462
 Wschodnia 87, 93, 214, 215, 219, 221, 306, 308, 314, 320, 321, 336, 416, 487
 Zachodnia 48, 88, 471
Afula 194, 325, 327
Agadez 467, 470
Ahaggar 464, 466, 469
Ahwaz 58
Air 467
Ajn Alak 180
Ajn al-Hilwa 65, 67, 178, 180, 181, 182
Akhora Khattak 24, 155
Aktobe 301
Albania 161, 266, 358, 519, 520, 521, 522
Alberta 218

- Aleksandria 136
Aleppo 246, 286
Alewici 293, 533
Algier 97, 99, 100, 125, 129, 138, 139, 141, 257, 268, 322, 403, 458, 459, 460, 470
Algieria 9, 38, 65, 88, 97, 98, 99, 114, 115, 117, 118, 119, 121, 122, 124, 125, 126,
127, 129, 138, 140, 257, 268, 291, 305, 307, 352, 390, 399, 417, 432, 455, 457,
458, 460, 461, 463, 465, 466, 468, 469, 470, 471, 486
Ali Chejl 307
Al-Amara 421
Ambon 167
Amersfoort 411
Ameryka 243, 289, 366, 367, 459, 483, 497
 Łacińska 228
 Południowa 243, 244
 Północna 144, 401, 410, 413
 Środkowa 244
Amman 146, 149, 178, 193, 308, 312
Ampatuana 355
Amran 226
Amsterdam 54, 411, 478, 521
Amyoun 180
Anbar 13, 61, 84, 423
Andaluzja 469
Andar 29
Andiżan 370, 374, 375
Andżar 68
Anglia 314, 362, 450
Ankara 293, 294, 350
Annaba 100
Anole 213
Antwerpia 525
Aqusan del Sur 355
Arabia Saudyjska 9, 10, 15, 16, 23, 30, 37, 39, 51, 65, 68, 69, 73, 89, 92, 95, 96, 112,
131, 147, 151, 164, 166, 179, 182, 198, 199, 212, 213, 215, 224, 225, 231, 232,
236, 245, 258, 259, 260, 265, 269, 273, 288, 304, 305, 307, 308, 311, 313, 322,
336, 337, 344, 345, 352, 357, 370, 371, 387, 400, 405, 445, 456, 457, 473, 475,
476, 477, 480, 482, 485, 486, 493, 501, 503, 505, 507, 508, 509, 510, 511, 512,
513, 514, 515, 523, 524, 525
Argentyna 243
Argun 387
Arlit 466
Asjut 132, 159, 453
Asmara 212, 345, 346
Astana 301
Aszdod 203
Aszraf 429, 431, 432, 433
Atlanta 515
Atlantyck 361

Atyrau 301
Aures 138
Australia 163, 167, 170, 347, 410, 451, 473, 474
Austria 122, 348, 413, 464, 517
Autonomiczny Region Muzułmański Mindanao 15
Autonomiczny Region Sinkiang-Ujgur 265
Auvers-sur-Oise 431
Aviano 63
Azad Kaszmir 103, 333
Azawad 468, 472
Azerbejdżan 29, 301, 391
Azja 65, 164, 185, 237, 357, 359, 363, 382, 401, 415, 451, 488
 Centralna 30, 267, 273, 274, 276, 293, 301, 351, 374
 Południowa 154, 351, 358, 448
 Południowo-Wschodnia 15, 17, 53, 166, 169, 188, 189, 353, 380
 Środkowa 265, 273, 370, 373, 378, 408

B

Bab at-Tibbaneh 229
Bab Saadun 257
Badachschan 261, 301, 373, 378
Baddawi 182
Badenia-Wirtembergia 297
Badr 33, 312, 340
Badżaur 31, 488, 489, 490, 492, 495, 497
Bagdad 56, 60, 61, 62, 64, 82, 83, 84, 85, 107, 108, 109, 111, 251, 253, 343, 418, 420,
 421, 422, 423, 424, 425, 426, 429, 430, 432, 510
Baghlan 261, 262, 378
Bagram 112, 113, 377
Bahrajn 94, 95, 96, 224
Baidoa 213, 215, 345
Baidzi 426
Al-Bajda 486
Bakil 223
Bakuba 151
Baladullah 143
Balch 261, 301, 378
Bali 16, 166, 168, 169, 170, 171, 189
Balla 235
Bałkany 39, 160, 237, 318, 358, 520, 522, 526
Bamako 139, 467, 468, 471, 472
Bambara 471
Bamian 60, 332
Banda Aceh 190
Bangkok 380, 381, 382, 383
Bangladesz 95, 231, 232, 233, 234, 236, 309, 333, 334, 337, 360, 400, 411, 451
Bansamoro 15, 352, 356

- Bani Azzam 487
Bannu 262
Banovici 41
Barcelona 407, 463, 465
Barcziczi 516
Barisal 233
Basilan 15, 16, 17, 18, 354
Basra 341, 420, 421, 425, 430
Baszkiria 394
Batken 371, 372, 373
Batman 44, 45
Batna 101, 139, 459
Batrun 229
Bauczi 69, 70, 73, 74
Bawaria 297
Bedżaja 139, 464
Beit Lid 211
Bejrut 29, 48, 66, 92, 182, 208, 229, 240, 242, 243, 244, 249, 250, 253, 272, 312, 456, 485
Belgia 22, 88, 100, 121, 257, 258, 300, 337, 349, 407, 413, 416, 449, 469
Belgrad 519, 525
Beludżowie 173, 174, 175
Beludżystan 154, 155, 173, 175, 331, 447, 492, 495, 496, 501
Bengazi 112, 115, 201, 368
Berane 516
Berlin 58, 297, 298, 299, 311, 348, 396, 410, 429, 432, 436
 Zachodni 368
Bermudy 266
Berrouaghia 141
Bethany 143
Betlejem 196, 208
Bhairab 235
Biesłan 385
Bihać 42, 517
Bijelo Polje 516
Bilka 526
Bima 171
Birma 105, 163, 232, 236, 237
Birmingham 401, 402
Biszkek 176, 276, 302, 373, 375
Blida 97, 130
Bliski Wschód 8, 9, 40, 65, 78, 88, 89, 90, 109, 131, 133, 166, 189, 197, 207, 208, 243, 245, 247, 248, 268, 293, 295, 296, 308, 342, 343, 358, 359, 399, 400, 402, 405, 416, 420, 449, 456, 480, 485, 500
Bochum 409
Boczinja 517
Bombaj 192, 237, 335, 336, 337, 339, 413, 415
Borneo 167, 189

Borno 69, 70, 74, 75
Bosanska Krupa 517
Bossaso 214
Bośnia i Hercegowina 37, 38, 39, 40, 41, 42, 184, 273, 304, 350, 399, 514, 525
 BiH 515, 516, 517, 518, 519
 Bośnia 39, 42, 122, 128, 134, 184, 185, 186, 384, 407, 411, 521
Bouira 459, 463
Boumerdes 141, 460, 463
Bradford 365
Brczko 41, 517
Brooklyn 145
Bruksela 119, 349, 411, 509
Brunei 353
 Sultanat Brunei 163
Buca Potok 517
Buchucha 257
Budionnowsk 384
Buena Vista 142, 143
Buenos Aires 240, 243, 250
Bugojno 37, 42, 518
Bułgaria 58, 67, 525, 526
Buner 490, 496
Buraó 214
Burdż asz-Szamali 67, 182
Burgas 249
Burkina Faso 71, 465, 466
Burundi 213, 215, 217
Busovacz 37, 184
Była Jugosłowska Republika Macedonii 523

C

Cambridge 359
Camp Crame 354
Camp David 8, 291
Caracas 244
Casablanca 117, 118, 135, 140
Cazin 517
Cebu 16, 18
 Cebu City 164
Celebes 191
Chabahar 438
Chajber 488, 492, 493, 497, 499, 500, 502
Chajber Pachtunchwa 490, 501, 503
Chaman 28
Chanabad 375
Charleroi 449
Chartum 87, 88, 89, 90, 92, 160, 208, 225, 242, 257, 480

- Chasawjurt 384
Chattisinghpura 339
Chicago 368, 369, 411, 482
Chile 243
Chiny 65, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 372, 463
 ChRL 269
 Państwo Środka 268, 269
Chitral 319
Chittagong 232, 233
Chodżent 372
Choit 370
Chormal 55, 57
Chorsadda 36, 501
Chorwacja 127
Chost 29, 146, 261, 307, 312, 313, 378
Chuzestan 58, 59
Cieśnina Gibraltarska 140
Cieśnina Malakka 172
Cirebon 171
Coldwater 143
Colorado 142, 165
Colorado Springs 144
Commerce 143
Como 349
Corregidor 352
Costa del Sol 140
Cotabao 15, 18
Coventry 359
Cypr 39, 228, 437
Cyrenajka 114, 115
Czabahar 176
Czabanmachi 385
Czad 71, 87, 88, 91, 139, 468, 471
Czarnogóra 516
Czaudhrich 152
Czeczenia 12, 39, 66, 105, 119, 216, 236, 237, 297, 304, 307, 350, 359, 370, 384, 385,
 386, 387, 388, 389, 390, 392, 393, 395, 396, 397, 399, 498
 Czeczeńska Republika Iczkerii 387, 388

D

- Dadaab 221
Dagestan 161, 384, 385, 389, 390, 391, 392, 393, 395, 396, 398
Dahab 150
Dahje 244
Dahran 357
Dajakowie 189
Damaszek 92, 181, 183, 194, 196, 198, 199, 204, 208, 209, 240, 245, 246, 249

Damaturu 75
Damazin 90
Dangam 314
Dania 62, 218, 273, 330, 411, 415, 425, 458, 460, 464, 515
Dara Adam Khel 494, 497, 502
Dara Ismail Khan 501
Dar es-Salam 112, 219, 305
Darfur 87, 92, 93, 214
Darod 304
Datu Unsay 355
Davao 18
Dawidowo 526
Degeh-Bur 303
Delchewo 526
Delhi 449, 451
 Nowe Delhi 102, 103, 236, 333, 335, 336, 339
Dellys 459
Denver 143
Deoband 155, 448
Deposit 143
Derby 359
Derna 112, 115, 151
Derunta 312
Detroit 143, 317, 366, 478
Dewsbury 365, 450
Dhaka 232, 233, 234, 333, 337
Dijala 432
Dinadźpur 232
Dir 490, 491
Dire Dawa 303, 305
Diwanija 421
Diyarbakir 43, 45
Dobrinja 517
Doda 237, 339
Dogmusze 200
Doha 225
Dolina Bekaa 68, 178, 240, 246
Dolina Karategińska 370
Dolina Pandźsziru 25, 373
Dolina Raszt 376
Dolina Swat 488, 489, 490, 491, 495, 496, 498
Dolna Dźuba 219
Dominikana 144
Dortmund 181
Dover 143
Drenica 520
Dubaj 176, 198, 199, 201, 298, 432, 438, 455, 474, 478, 482, 483
Dublin 305

Dubrowka 385, 386
Durrani 23. *Zob.* Pasztuni
Durres 522
Düsseldorf 297, 409
Duszanbe 371, 376
Dżaar 486
Dżabal ad-Dukahn 224
Dżabilija 200
Dżado 471
Dżadranowie 439
Dżadzi 307
Dżakarta 53, 163, 168, 169, 170, 171, 188, 189, 190, 191, 192, 273
Dżalalabad 28, 92, 162, 442
Dżamalpur 232
Dżamkaran 277, 279, 280
Dżammu i Kaszmir 237, 335, 337, 339
 Dżammu 103, 339
Dżar 473, 487
Al-Dżawf 226
Dżenin 326
Dżerba 121, 322
Dżhang 445, 446
Dżibuti 212, 304, 344, 346, 478
Dżidżel 97, 469
Dżimeta-Jola 73
Dżubajl 507
Dżudda 307, 475, 506, 507

E

Egipt 7, 8, 9, 12, 22, 63, 84, 91, 92, 114, 124, 131, 132, 134, 135, 136, 150, 154, 158,
159, 160, 163, 197, 202, 203, 207, 210, 211, 215, 246, 256, 263, 273, 283, 284,
286, 287, 290, 291, 292, 298, 304, 307, 317, 323, 352, 390, 424, 425, 452, 453,
454, 457, 482, 487, 507, 520
 Górny 132, 137, 453
Ejlat 203, 210
Ekwador 243
El-Arisz 150
Elbasan 520
Elbrus 394
El-Oued 460
Emirat Idel-Ural 394
Enugu 71
Erytrea 212, 213, 218, 304, 345, 487
Etiopia 212, 214, 303, 304, 305, 344, 345
Europa 22, 39, 40, 58, 65, 113, 115, 121, 131, 134, 138, 199, 208, 237, 249, 258, 262,
268, 274, 289, 294, 296, 300, 316, 322, 338, 348, 378, 399, 401, 403, 404, 405,
407, 408, 410, 411, 412, 414, 415, 416, 429, 431, 432, 448, 449, 450, 451, 458,

463, 469, 480, 483, 497, 509, 510, 515
Środkowa 428
Środkowo-Wschodnia 275
Zachodnia 56, 88, 193, 237, 249, 300, 316, 338, 413, 416, 429, 431, 449, 455, 520
Evry 405, 509

F

Fairfax 143
Faisalabad 334, 445, 447
Fallata 88
Falludża 61, 419, 423
Farjab 378
Farmy Szeba 241
FATA (Federally Administered Tribal Areas) 441, 447, 488, 492, 493, 499, zob. Terytoria Plamienne Administrowane Federalnie
Federacja Rosyjska 29, 274, 377, 390, 391, 396, 397
Filadelfia 143, 367
Filipiny 15, 16, 17, 18, 163, 164, 166, 167, 170, 237, 304, 352, 353, 354, 355, 356, 381
Republika Filipin 18
Finlandia 416
Finsbury Park 185
Flores 167
Former Yugoslav Republic of Macedonia 523
Fort Hood 478
Foz do Iguaçu 243
Francja 29, 34, 68, 88, 100, 101, 123, 124, 126, 128, 129, 140, 150, 184, 185, 186, 199, 240, 257, 258, 279, 316, 319, 340, 349, 364, 369, 372, 402, 403, 404, 406, 407, 413, 414, 431, 432, 449, 450, 455, 459, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 468, 469, 470, 482
Frankfurt nad Menem 249, 296, 408, 409, 523
Fulanie 71, 73, 88

G

Gadaka 75
Gambia 243
Gao 472
Garm 370, 373
Garoowe 214, 219
Gaza 84, 193, 200, 203, 323, 328, 436
Gedo 219
Genewa 189
Ghadames 470
Ghardai 141
Ghat 470
Ghazni 29, 301, 318, 332, 378, 440
Gilzajowie 23, 24, 259, zob. Pasztuni
Gloucester 401

Gode 303
Gornja Maocza 41, 516, 517, 518, 522
Gornji Vakuf 38
Goulmima 118
Grecja 483, 523
Grombalia 122
Grozny 385, 387, 390, 391, 397
Gruzja 384, 386, 390
Guantanamo 266, 313, 402, 475, 477, 482, 495
Gubden 392
Gudermes 387, 397
Guenmar 130
Gwinea 71

H

Hadramawt 486
Hadżdża 226
Hadżiczi 517
Haga 373, 411
Hajfa 323, 454
Halaba 88
Hama 286
Hamburg 399, 408
Hammamet 122
Hamman Lif 122
Hancock 143
Hanowie 265, 269
Haqqani 30, 379
Hargejsa 214
Haszid 223, 485
Hat Yai 383
Hausa 71
Hawije 213, 304
Hazarowie 23, 260, 263
Hebron 204
Heliopolis 132, 454
Helmand 27, 31, 301, 440
Helsinki 191, 416
Hensies 349
Herat 23, 112, 147, 261
Hesja 296
Al-Hilla 84, 421
Himjar 223
Hindukuszu 30
Hiroszima 93
Hiszpania 22, 57, 58, 140, 196, 299, 338, 399, 402, 406, 407, 408, 463, 469
Hofstad 411

Holandia 242, 300, 402, 407, 411, 413, 416, 464, 469, 525
Hombori 467
Homs 246
Hongkong 116
Hotaki 24
Hotan 270
Houston 143
Hurghada 137
Al-Husi 223, 225, 479, 484, 485
Hyattsville 143

I

Ibadan 71
Iforhas 465
Igbon 71
Ijaw 71
Ilaskhan-jurt 397
Ilidža 517
Illinois 165
Imbaba 132
Imouaren 466
Incirlik 45
Indie 36, 106, 173, 232, 233, 234, 235, 236, 239, 275, 277, 308, 316, 333, 334, 335,
336, 337, 338, 442, 448, 449, 450, 451, 492
Brytyjskie 490
Wschodnie (Holenderskie) 188
Indonezja 15, 53, 79, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 188, 189, 190, 192, 231,
256, 268, 273, 337, 353, 360, 381, 525
Republika Indonezji 188
Inguszetia 386, 387, 390, 392, 395, 397
Irak 10, 12, 21, 41, 44, 46, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 65, 67, 81, 82, 83, 84, 85,
87, 89, 96, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 118, 119, 121, 122, 148,
149, 151, 152, 178, 182, 215, 219, 240, 242, 248, 249, 251, 252, 253, 254, 262,
272, 273, 277, 287, 294, 296, 298, 299, 303, 308, 336, 340, 341, 342, 343, 344,
346, 357, 358, 360, 361, 363, 386, 388, 407, 412, 419, 420, 421, 422, 423, 424,
425, 426, 429, 430, 432, 434, 438, 454, 457, 463, 464, 473, 475, 476, 477, 482,
486, 500, 507, 510, 512
Iran 7, 20, 26, 39, 43, 44, 46, 47, 51, 52, 54, 55, 59, 66, 87, 89, 90, 91, 94, 95, 107,
108, 109, 110, 147, 148, 164, 173, 174, 175, 176, 196, 200, 203, 207, 208, 209,
224, 225, 228, 229, 236, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 248, 251, 252, 253, 256,
260, 263, 269, 277, 279, 280, 281, 282, 290, 298, 304, 315, 318, 324, 328, 331,
340, 342, 344, 370, 371, 374, 402, 403, 420, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 433,
434, 436, 437, 438, 443, 480, 525
Islamska Republika Iranu 206, 260, 278
Iranszahr 174
Irbil 56, 422, 426
Irlandia 199, 258, 289

Iryan Jaya 167
Isabela City 16
Islamabad 23, 32, 35, 103, 105, 160, 176, 264, 270, 318, 319, 330, 334, 335, 338, 378,
441, 443, 488, 489, 490, 492, 493, 494, 495, 496, 500, 503
Islamberg 143
Issaq 304
Isser 459
Izrael 8, 9, 65, 66, 68, 105, 131, 146, 147, 150, 158, 160, 178, 179, 180, 182, 193, 194,
195, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 206, 209, 210, 229, 240, 242, 244,
245, 246, 247, 248, 249, 250, 272, 277, 279, 285, 287, 290, 291, 305, 324, 325,
327, 328, 338, 344, 357, 372, 374, 405, 433, 437, 454, 460

J

Jabidah 352
Jablanica 517
Jamajka 71, 216
Jamal-Nenzen 387
Janbu 475
Japonia 19, 204, 269, 279, 371, 380
Jarmuk (obóz dla uchodźców palestyńskich w Syrii) 199
Jarmuk (rzeka) 199, 209, 385
Jawa 166, 167, 168, 169, 170, 188, 190, 191
Jawa Zachodnia 163
Jemen 11, 65, 82, 163, 185, 215, 219, 220, 223, 225, 226, 227, 238, 268, 273, 303,
304, 313, 315, 316, 320, 321, 322, 344, 345, 359, 408, 425, 473, 474, 475, 476,
477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 507
Ludowo-Demokratyczna Republika Jemenu 480
Północny 480
Jemenici 163
Jerozolima 11, 195, 199, 202, 204, 205, 208, 210, 211, 285, 309, 323, 325, 326, 509
Jessup 143
Johannesburg 242
Johor 80
Johor Bahru 166
Jolo 15, 17, 18, 352, 353
Jolo Town 352
Jordan 204
Jordania 22, 54, 55, 68, 146, 147, 148, 149, 165, 178, 179, 203, 256, 271, 272, 273,
286, 287, 309, 357, 400, 457, 487, 508, 525
Jork 143
Joruba 71
Jos 69, 73, 74, 75
Jowzjan 378
Jugosławia 308
Jusufijja 61, 418

K

- Kabardyno-Balkaria 385, 386, 390, 391, 393, 394, 395
Kabirwala 447
Kabul 23, 24, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 112, 113, 131, 147, 259, 260, 261, 262,
263, 310, 332, 374, 408, 439, 441, 442, 492, 496
Kabylia 138, 459, 460
Kabylowie 459
Kadian 143
Kaduna 69
Kahuta 334
Kair 11, 91, 132, 134, 135, 137, 150, 158, 160, 195, 201, 206, 208, 225, 263, 271, 273,
284, 298, 323, 454, 480, 509, 520
Kalati 60
Kalesija 516
Kalifornia 142, 316, 432, 478
Kalkuta 233, 235, 333
Kamar 210
Kambodża 232, 381
Kampala 217, 464
Kanada 126, 144, 184, 185, 186, 204, 218, 221, 249, 359, 399, 411, 413, 449, 450,
471, 515
Kanał Sueski 291
Kandahar 23, 24, 25, 28, 31, 33, 34, 102, 147, 261, 301, 496
Kano 69, 70, 72, 73
Kansas City 143
Kapisa 261, 263
Karaczajo-Czerkiesja 392, 395
Karaczi 28, 31, 103, 105, 156, 173, 238, 320, 329, 331, 374, 446, 447, 496, 501, 502
Karaiby 406
Karakorum 30
Karamachi 385
Kara Su (dolina) 374
Karbala 85, 96, 107, 251, 277, 281, 341, 421, 423
Karkarat 118
Karolina Południowa 143
Kaspjisk 398
Kaszgar 266, 267, 270
Kaszgaria 265
Kaszmir 24, 102, 103, 105, 106, 144, 152, 154, 231, 232, 236, 237, 239, 308, 312, 316,
333, 335, 336, 359, 400, 401, 492, 498, 510
Katar 32, 95, 96, 101, 182, 202, 204, 213, 225, 289, 476
Kaukaz 35, 370, 385, 386, 387, 389, 390, 392, 393, 397
 Północny 386, 390, 391, 393, 395, 396
Kazachstan 265, 300, 301, 374, 387, 412
Kazanlyk 526
Kazimijja 107
Kedah 80

Kef 122
Kelantan 50, 78, 80
Kenia 12, 91, 92, 144, 161, 212, 215, 216, 217, 220, 221, 222, 303, 304, 306, 309, 315, 320, 322, 344, 357, 359
Kfar Darom 211, 324
Khan Younis 198
Khenifra 119
Khobar 322
Khosab 334
Khulna 233
Kidal 462, 465, 467, 472
Kijów 456
Kirgistan 29, 176, 265, 267, 274, 276, 302, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377
Kirgizja 375
Kirkuk 56, 63, 82, 424
Kismajo 213, 216, 305, 345, 346
Kizlar 397
Koblencja 181
Kohat 494, 500
Koh Band 261
Kohistan 261, 490
Kolonja 297, 298, 350
Kom 277, 278
Komory 306
Konjic 37, 39, 184, 517
Konstantyna 97
Kopenhaga 134, 311
Koptowie 9, 131, 132, 135, 136
Korce 520
Korea Północna 65
Kormuk 90
Koronadal 18
Kosowo 357, 358, 409, 516, 519, 520, 521, 522, 523, 524
Kostajnica 38
Al-Koszeh 135
Kotla 106
Kotlina Fergańska 274, 370, 371, 372, 374, 376
Kraj Krasnodarski 395
Kraj Krasnojarski 392
Kraj Stawropolski 392
Królestwo Bahrajnu 94
Krue Se 381
Krym 456, 457
Kuala Lumpur 51, 52, 53, 76, 355
Kuba 495
Al-Kufa 107, 108, 421
Kuhlan asz-Szaraf 226
Kukës 521

Kuki Khel 28
Kunar 29, 34, 261, 263, 314, 491
Kunduz 261, 263, 301, 372, 373, 378
Kuqa 266
Kurajscy 452
Kurdowie 43, 64, 173
Kurdystan 57, 60, 295, 340, 422, 433
 Kurdyjski Okręg Autonomiczny 426
 Republika Kurdystanu 436
Kurram 318, 447, 488, 492, 493, 502, 503
Al-Kut 84, 341
Kuta 168, 189
Kuwejł 10, 16, 39, 51, 65, 95, 111, 147, 182, 213, 224, 240, 253, 273, 308, 336, 402,
 456, 457, 473, 476, 506, 510, 512
Kweta 25, 28, 30, 33, 175, 318, 330, 331, 374, 494, 495, 496

L

Laayoune 118
Laghman 261, 263
Lagos 71
Lahore 35, 106, 143, 144, 157, 287, 330, 333, 444, 446, 447, 449, 451, 495, 496, 498, 501
Lakhdaria 125, 322, 459
Lalkhan Bazar 232
Lambesis 101
Lamitan 18
Lamu 221
Lanao del Sur 15
Langkawi 165
Langley 168
Laos 168, 381
Lawdar 486
Leeds 359
Leicester 359
Lejda 133
Liban 8, 12, 46, 47, 65, 66, 67, 68, 92, 107, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 193, 196,
 209, 228, 229, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 251, 273, 275, 284,
 323, 325, 358, 359, 362, 390, 457, 485, 500
Libia 12, 15, 33, 87, 112, 113, 114, 121, 122, 124, 139, 178, 206, 291, 321, 352, 364,
 368, 454, 458, 465, 467, 469, 470, 471, 482
Liège 258, 412
Lille 129, 184, 185
Lipsk 298
Logar 36, 261
Lombardia 57, 349
Londyn 32, 95, 107, 127, 135, 138, 143, 146, 161, 185, 247, 258, 273, 309, 317, 319,
 322, 357, 360, 361, 362, 364, 369, 373, 393, 400, 401, 402, 405, 407, 411, 413,
 473, 474, 481, 499, 509, 511

Los Angeles 144, 186, 305, 309
Luksor 134, 135, 137
Luuq 303, 344
Lyon 128, 406

M

Macedonia 524, 525
 Republika Macedonii 523
Machaczkała 392, 396
Madagaskar 16, 165, 319, 466
Madalla 75
Madhij 223
Madinat as-Saddam (Miasto Saddama) 107, 253
Madras 333
Madryt 44, 117, 118, 299, 309, 322, 399, 407, 413
Magas 397
Maghreb 89, 310, 402, 407, 449, 460, 463, 469
Maglaj 37
Maguindanao 355
Mahabat 436
 Republika Mahabadzka 436
Maiduguri 69, 70, 73, 74, 75
Makin 497
Malaga 509
Al-Malahaid 224
Malakand 488, 490, 495
Malezja 15, 19, 49, 50, 51, 52, 53, 76, 78, 90, 163, 166, 167, 256, 273, 353, 355, 381,
 383, 400
Mali 71, 119, 122, 140, 460, 461, 465, 466, 468, 470, 472
 Republika Mali 12, 114, 139, 462, 464, 468, 471
Malinke 471
Malta 206, 209
Manama 95, 96
Manda 221
Mangyt 370
Manila 15, 17, 18, 160, 164, 353, 354, 355
Al-Mansura 162
Mantes-la-Jolie 405, 509
Maocza 517
Mardan 498
Mardin 44, 317
Mardża 31
Mardż az-Zahur 324
Marib 316, 477, 485
Marine 522
Marion 143
Marka 213, 303

- Maroko 20, 21, 22, 112, 117, 119, 126, 140, 151, 238, 289, 299, 377, 458, 486, 508
Królestwo Maroka 117, 140
Marrakesz 20, 119
Marsylia 127, 406, 455
Mauretania 114, 139, 458, 460, 461, 466, 467, 468, 471, 486
Mazar-e Szarif 105, 236, 372, 373
Medea 141
Mediolan 57, 63, 122, 349
Medyna 33, 69, 76, 232, 357, 517
Meherrin 143
Mehola 325
Mehsudzi 494, 500
Mehuriczi 37, 184
Mekka 72, 76, 88, 242, 268, 349, 366, 367, 404, 405, 451, 457, 506, 508, 510
Meksyk 243, 338
Mersin 45
Meszhed 108, 277
Meudon 414
Mezopotamia 107
Miami 144
Miasto Sadra 421
Midi 226
Mindanao 15, 16, 18, 19, 167, 352, 353, 354, 355, 356
Mineralne Wody 384, 394
Minia 453
Minneapolis 214, 215
Minnesota 369
Mir Ali 300, 440, 500
Miram Szah 440, 497
Mitrovica 523
Mogadiszu 212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 303, 306, 345, 346, 406, 478
Moh Leveilley 125
Mohmand 488, 492, 502
Moluki 163, 166, 167, 189
Mombasa 215, 216, 222, 305, 314, 344
Monachium 185
Monastir 255
Mons 349
Montreal 411
Moria 195
Moro 15, 352
Morze Arabskie 319
Morze Czerwone 137, 201, 481, 507
Morze Południowochińskie 165
Morze Śródziemne 204, 464
Moskwa 375, 385, 386, 387, 391, 394, 396, 398, 480
Mostar 37, 517
Mosul 56, 61, 62, 341

Mukalla 485
Muridke 333, 447
Muszeina 149, 203
Muzaffarabad 333, 335
Mymenshingh 235

N

Nadwołżański Okręg Federalny 394
An-Nadżaf 84, 96, 107, 108, 110, 251, 254, 277, 341, 421, 423
Nadżd 505
Nagasaki 93
Nag Hammadi 135, 136
Nahr al-Barid 178, 179, 180, 181, 182, 183
Nairobi 112, 212, 216, 217, 219, 220, 233, 305, 306, 344, 345
Nalczyk 386, 391, 394
Namangan 370
Nangarhar 30, 261
Narathiwat 380, 381, 382, 383
An-Nasirijja 421
Natanz 430
Nawaz Kot 498
Nazrań 386, 390, 391, 396, 397
Nebo 147
Nedżrab 261
Neretwa 517
Netrakona 235
Netzarim 211
Neunkirchen 296, 413
Neu-Ulm 297, 408
Newcastle 359
Niamej 465, 466, 470
Niemcy 39, 58, 63, 100, 122, 139, 147, 179, 181, 249, 270, 273, 274, 275, 294, 295,
296, 297, 298, 299, 300, 315, 347, 348, 349, 350, 351, 367, 376, 399, 402, 407,
408, 409, 410, 413, 414, 415, 431, 435, 464, 469, 483, 498
RFN 464
Niger 71, 115, 119, 122, 319, 404, 460, 462, 464, 465, 466, 468, 469, 470, 471
Nigeria 12, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 88, 486
Nil 133, 137
Delta Nilu 162
Nil Błękitny 91
Ninaji 518
Nizamuddin 448, 451
Nojabrsk 387
Normandia 407, 463
Norwegia 54, 58, 415, 442
Nouakchott 460, 461, 465
Nova Varosz 516

Novi Pazar 516, 518
Novo Sielo 525
Nowa Gwinea 167
Nowa Zelandia 331
Nowy Jork 7, 16, 131, 142, 143, 159, 165, 219, 309, 322, 330, 359, 368, 411, 433, 481, 482, 486, 499
Nuristan 261, 262, 301, 491

O

Oak Hill 143
Ocean Indyjski 222, 346
Ochryda 523, 524
Ogaden 303, 305
Okinawa 16, 164, 165
Oman 95
Onalaska 143
Orakzai 488, 492, 493, 496, 497
Oran 97
Oregon 316, 359
Oromo 303, 304
Oruzgan 23
Osetia Północna 392, 397
Oslo 54, 194, 195, 207, 208, 326
Osmacza 517
Ostrożac 38
Osz 302
Ottawa 218
Ouagadou 471
Oued Tanezrouft 470
Oustina 526
Oxford 289

P

Pacyfik 165, 289
Pagadian 355
Pahang 77
Pakistan 13, 16, 23, 24, 26, 27, 28, 30, 33, 35, 51, 57, 68, 78, 83, 89, 91, 102, 103, 104, 105, 106, 131, 143, 144, 146, 154, 155, 156, 165, 173, 174, 175, 176, 182, 215, 216, 219, 231, 232, 234, 236, 237, 238, 239, 256, 259, 260, 262, 263, 264, 266, 268, 270, 273, 275, 276, 277, 287, 295, 296, 298, 299, 300, 301, 303, 304, 307, 308, 309, 310, 312, 314, 315, 316, 318, 320, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 344, 350, 351, 359, 361, 364, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 400, 401, 402, 404, 408, 409, 425, 430, 439, 441, 443, 444, 445, 446, 448, 449, 450, 451, 486, 487, 488, 489, 491, 492, 493, 494, 496, 497, 498, 499, 501, 502, 503, 509, 510
Paktia 30, 237, 261, 301, 378, 439
Paktika 261, 301, 378, 500

- Palawan 15, 17
Palestyna 9, 68, 106, 113, 147, 152, 183, 193, 194, 196, 197, 200, 204, 206, 208, 214,
242, 249, 271, 272, 273, 290, 323, 324, 342, 358, 388, 436
Pankisi 386
Państwa Maghrebu 219
Papuasi 189
Parachinar 318
Parwan 36, 261, 440
Paryż 9, 118, 128, 144, 184, 317, 403, 406, 407, 414, 429, 430, 431, 433, 436, 455,
463, 481
Pasztuni 23, 25, 26, 260, 263, 331, 488, 492, 494, 496
Patikul 16, 17
Pattani 380, 381, 382, 383
Peć 524
Pekalongan 170
Pekin 266, 267, 268, 269, 270, 463
Pendżab 103, 106, 156, 157, 237, 329, 330, 445, 446, 447, 496
Pendżykent 372
Perak 80
Perugia 407, 464
Peszawar 24, 28, 29, 30, 35, 262, 287, 307, 312, 443, 490, 496, 498, 499, 501
Petersburg 391
Piatigorsk 392
Pikit 354
Pil 16
Pind Sultani 494
Pireneje 406
Pittsburgh 322
Plateau 69
Plav 516
Pljevlja 516
Płowdiw 526
Podbrezje 37, 184
Podgrade 520
Pogranicze afgańsko-pakistańskie 24, 30, 33, 155, 162, 298, 300, 315, 316
Polska 29, 58, 166, 217, 242, 338, 416, 417, 432, 450
Pomacy 525, 526
Pondok Ngruki 163, 168, 169
Popolzaj 31
Port Harcourt 71
Portland 143
Port Sudan 91, 201, 203
Portugalia 407
Powołże 394
Poznań 417
Północna Nadrenia-Westfalia 409
Północnokaukaski Okręg Federalny 392
Północno-Zachodnia Prowincja Graniczna 154, 155, 307, 373, 375, 446, 490, 493

Półwysep Arabski 82, 94, 132, 163, 287, 308, 310, 314, 318, 321, 473, 475, 476, 480, 487, 505, 512
Półwysep Iberyjski 399, 469
Półwysep Krymski 456
Półwysep Malajski 167, 380
Priboj 516
Prijeplje 516
Prisztina 522, 523
Prizren 521, 522
Prosperidad 355
Prusac 42
Przełęcz Chajberska 28
Puntland 214, 219, 221
Pustynia Nubijska 90

Q

Quezon City 354

R

Rabat 20, 21, 118
Rada 486
Raduša 525
Rafah 198, 210
Raiwind 449, 451
Ramada 124, 469
Ramadi 419, 423, 424, 426
Ramaila 67
Ramallah 196, 202, 326
Rammstein 63, 408
Ramtila 182
Rawalpindi 36, 144, 166, 236, 275, 276, 320, 329, 446
Razgrad 526
Razmak 497
Red House 143
Region Autonomiczny na Muzułmańskim Mindanao 353
Republika Trynidadu i Tobago 144
Republika Turcji 44
Republika Zielonego Przylądka 471
Riazań 385
Rijad 73, 135, 225, 322, 357, 473, 475, 480, 481, 507, 510, 512, 513
Rodopy 525, 526
Rosja 57, 66, 126, 162, 197, 265, 334, 370, 372, 384, 385, 386, 388, 390, 392, 394, 397, 498
Rostów nad Donem 386
Rotterdam 289, 416, 521
Roubaix 184, 185
Rouen 407, 463

Rożaje 516
Róg Afryki 214, 215, 216, 221, 303
RPA 217, 219, 222, 242, 314, 464
Ruhia 124
Rumunia 273
Rzym 62

S

Sada 223, 224, 225, 226
Sadr City 110
Sahara 99, 139, 141, 461, 462
 Zachodnia 461
Saharanpur 448
Saharyjska Arabska Republika Demokratyczna 467
Sahel 93, 462, 466, 468, 469, 471
Saint Islamville 143
Sajda 66, 67, 180, 182
Salahuddin 425
Sale 21
Samangan 378
Samara 108
Samarkanda 372
Samarra 277, 419, 421, 425
Sana 225, 226, 227, 313, 473, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 485, 520
Sandżak 516, 518, 519, 522
Sandżaklija 516
San Francisco 411
Sanliurfa 45
Sanski Most 38, 517
Sarajewo 37, 38, 39, 40, 41, 184, 411, 515, 516, 517, 518, 519, 525
Sarawan 174
Sarbak 175
Sarbaz 174, 175
Sar-e Pul 378
Sary-Tala 371
Saudowie 73, 506, 508, 512, 513
Sauerland 296, 297, 298
As-Sawra 253
Sayedabad 442
Seattle 143
Selangor 80
Senegal 242, 465
Senegambia 71
Serbia 39, 516, 520
Setif 139
Sharif Kabunsuan 15
Sidi Bel Abbes 130

- Sidi Mumin 117
Sierra Leone 242
Sierra Nevada 142
Siffin 534
Simiri 465
Sindh 329, 446, 447
Sindżar 112, 151
Singapur 53, 163, 166, 167, 353, 354
Sinkiang 44, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 373, 463
Sipadan 17
Sistan-Beludżystan 13, 174, 176
Sjenica 516, 518
Skardu 237
Skenderaj 522
Skikda 459
Skopje 523, 524, 525
Soba 91
Soczi 386, 394, 395, 397
Sofia 67
Sokoto 71, 74
Soliman 122
Solo 166, 169, 171
Somali 303
Somalia 91, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 303, 304, 305, 306, 314,
316, 344, 345, 346, 388, 390, 406, 486, 487, 498
Somaliland 214
Soninke 471
Sousse 255
Spinkai 493
Spira (niem. Speyer) 249
Springfield 143
Sri Lanka 106, 330
Srinagar 103, 237
Stambuł 44, 45, 294, 350, 396, 413
Stany Zjednoczone 9, 10, 16, 17, 22, 28, 32, 54, 63, 92, 96, 103, 111, 142, 150, 170,
174, 175, 176, 186, 206, 208, 233, 243, 292, 316, 320, 321, 345, 352, 359, 363,
364, 372, 399, 420, 428, 430, 439, 473, 476, 478, 483, 507, zob. USA
Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej 18
Strasburg 373, 403
Straszanka 41
Strefa Gazy 82, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 207, 209, 210,
246, 286, 298, 323, 324, 326, 327, 410
Stuttgart 297
Sudan 8, 9, 22, 82, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 139, 160, 161, 201, 213, 214, 215, 216, 242,
245, 256, 257, 273, 303, 304, 308, 314, 318, 340, 344, 357, 358, 359, 390, 457,
468, 469, 475, 487
Południowy 89
Sukurija 83

Sulejmanija 422
Sulu 15, 352, 356
Sułtanat Sokoto 71
Sumatra 163, 167, 188
Sumbawa 171
Sungei PENCHALA 76, 77, 78
Surnitsa 526
Sutjeska 517
Suwajra 56
Suwarka 149, 203
Swat (region) 490
Syberia 387
Sydney 163
Sydon 229
Syjam 380
Sylhet 232, 235
Symferopol 456
Synaj 149, 150, 203, 210, 245, 323
Syria 8, 12, 13, 15, 44, 47, 68, 83, 124, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 193, 196, 197,
202, 204, 209, 229, 240, 241, 242, 245, 246, 248, 249, 271, 272, 273, 284, 296,
309, 457, 480, 517
Szabwa 479, 485, 486
Szanghaj 266
Szarm asz-Szeikh 150
Szinwari 28
Sztawra 182
Sztokholm 126, 191, 311, 414
Szukra 486, 487
Szwajcaria 98, 189, 311, 349, 411, 430, 431, 463, 464
Szwecja 188, 218, 273, 411, 414, 424, 431

Ś

Środkowy Wschód 54, 405

T

Taba 149
Tadźycy 23
Tadżykistan 237, 265, 267, 301, 307, 370, 371, 372, 373, 374, 376, 377, 384, 498, 500
Tafawa Balewa 74
Tagab 261
Tagum 18
Tajlandia 15, 163, 166, 168, 232, 333, 338, 380, 381, 382, 383
Tak Bai 382
Takhar 261, 378
Talihina 143
Talokan 372
Tamanrasset 468

- Tamesguida 125
Tampa 209
Tanzania 10, 91, 92, 144, 161, 216, 219, 220, 222, 304, 305, 306, 309, 315, 320, 322,
357, 359
Tarragona 399
Tartus 246
Taszkent 372, 373, 374, 375
Tatarstan 394
Tatarzy Krymscy 456
Tawildara 375, 376
Tawi-Tawi 15
Tebessa 460
Teheran 58, 94, 95, 110, 208, 209, 210, 225, 240, 242, 243, 260, 263, 278, 280, 298,
341, 410, 420, 428, 429, 430, 433, 434, 436, 480, 485
Teksas 439, 478
Tel Afar 62
Tel Awiw 84, 194, 201, 204, 210, 211, 246, 291, 327, 333
Terengganu 80
Terskol 394
Terytoria Okupowane 179
Terytoria Plemienne Administrowane Federalnie 312, 375, 441, 488, zob. FATA
Terytoria Północne 237
Tessalit 462
Teszanja 37, 184
Tetovo 525
Theniet el-Abed 139
Thokar Niaz Baig 444
Tiananmen 267
Tibesti 139
Tikrit 83, 84, 419, 425, 426
Timbuktu 462, 467, 471, 472
Timor 189
 Wschodni 188, 190
Tinduf 466
Tin Zaouatene 470
Tipaza 138, 460
Tirana 160, 520, 521
Tiraz 301
Tizi Ouzou 460, 463, 470
Togo 319, 466
Tokio 164, 190, 356
Tołstoj-jurt 387
Tora Bora 307, 318, 319
Torbesze 524
Torkham 30
Toronto 144, 145, 218, 411
Tower Hamlets 365
Transjordania 284

Travnik 37, 38, 42, 517
 Tropje 520
 Trójkąt Trzech Granic 243
 Trypolis (Liban) 66, 180
 Trypolis (Libia) 116, 178, 181, 229, 352, 456
 Trzeci Świat 428
 Tuaregowie 467, 468, 470, 471, 472
 Tuluza 412
 Tuła 386
 Tunezja 8, 12, 57, 65, 88, 114, 121, 122, 123, 124, 154, 186, 255, 258, 263, 273, 287,
 322, 377, 404, 458, 460, 465, 469, 482
 Tunis 122, 256, 257, 258, 263
 Turcja 35, 43, 147, 182, 199, 225, 236, 249, 265, 267, 268, 269, 273, 274, 277, 291,
 293, 294, 295, 296, 298, 300, 301, 323, 340, 347, 348, 349, 350, 370, 372, 374,
 377, 384, 391, 396, 402, 411, 426, 430, 499, 509, 521, 525, 526
 Turkiestan 269, 270
 Wschodni 265, 270
 Turkmenistan 29, 173
 Tutin 516
 Tuzła 37, 38, 41, 42, 517, 518
 Tybet 267
 Tygrys 421
 Tyr 46, 92, 107, 240, 250

U

Uganda 91, 213, 215, 217, 464
 Ujgurzy 44, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 300, 463
 Ukraina 274, 275, 456
 Ulm 296
 Ural 394
 Uroszevac 521
 Urumczy 265, 266, 267, 268, 269, 463
 USA 32, 33, 34, 39, 53, 55, 61, 63, 65, 66, 89, 90, 91, 100, 101, 105, 110, 111, 122,
 131, 133, 143, 144, 146, 147, 148, 154, 155, 156, 159, 160, 161, 163, 164, 165,
 173, 174, 182, 185, 186, 189, 190, 194, 195, 197, 204, 208, 209, 210, 212, 214,
 215, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 237, 238, 240, 243, 244, 245, 253, 259, 260,
 262, 263, 265, 266, 269, 273, 275, 277, 289, 291, 294, 296, 305, 306, 307, 309,
 311, 312, 316, 319, 320, 334, 336, 338, 340, 343, 344, 354, 359, 361, 362, 363,
 364, 366, 368, 369, 372, 373, 374, 378, 386, 400, 401, 402, 403, 405, 413, 414,
 416, 420, 422, 423, 424, 425, 432, 438, 439, 441, 449, 455, 460, 464, 473, 475,
 478, 479, 481, 482, 483, 486, 487, 488, 490, 492, 494, 495, 499, 500, 501, 502,
 503, 504, 511, 512, 519, 520, 521, 523, 524, 525
 Ustarzai 35
 Uzbekistan 29, 273, 274, 300, 301, 307, 370, 372, 373, 374, 375, 377, 498, 500

V

Velika Kladusa 37

Villepinte 432
Visoko 37, 38, 517

W

Wade 486
Wadi an-Natrun 201
Waju 244
Wandham 339
Wardak 261, 332, 441, 442
Warna 526
Warszawa 432
Waszyngton 7, 26, 84, 207, 238, 244, 266, 269, 285, 292, 309, 311, 316, 322, 333, 343, 344, 368, 369, 411, 420, 430, 439, 477, 478, 479, 481, 482, 488, 490, 492, 495, 496, 503
Waziristan 26, 265, 299, 331, 374, 376, 409, 489, 495, 496, 503
 Południowy 31, 155, 332, 374, 440, 488, 489, 492, 497, 499, 500, 501, 502
 Północny 31, 33, 35, 112, 113, 262, 270, 300, 301, 312, 313, 320, 321, 374, 375, 378, 412, 439, 440, 441, 488, 489, 490, 492, 494, 497, 500
Wazirowie 494, 502
Wedding 410
Welingrad 526
Wenezuela 243
West Yorkshire 450
White Sand Beach 222
Wiedeń 300, 396, 430, 515, 517
Wielka Brytania 34, 55, 95, 97, 103, 115, 122, 123, 137, 146, 169, 174, 185, 199, 209, 216, 218, 219, 234, 236, 247, 253, 258, 265, 273, 294, 306, 312, 340, 359, 361, 362, 363, 364, 365, 380, 399, 400, 401, 402, 405, 406, 407, 411, 413, 414, 416, 430, 433, 449, 450, 455, 460, 464, 465, 471, 473, 474, 478, 479, 482, 483, 499, 500, 503, 515
 Wyspy Brytyjskie 360
 Zjednoczone Królestwo 216, 359, 400, 499
Wietnam 412
Władykaukaz 397
Włochy 56, 57, 58, 63, 100, 122, 185, 242, 257, 349, 402, 406, 407, 430, 431, 463, 464, 469, 483
Wolny Kaszmir 333, zob. Azad Kaszmir
Włogodońsk 385
Włogograd 386
Wootton Bassett 363
Wybrzeże Kości Słoniowej 242
Wyspy Brytyjskie, zob. Wielka Brytania
Wyspy Dziewicze 243
Wzgórze Świątynne (Moria) 195

X

Xinjiang 463

Y

Yala 380, 381, 382, 383
Yan Awaki 72
Yelwa 69
Yobe 70, 75
Yogyakarta 166
York County 143

Z

Zabul 23, 378
Zachodni Brzeg Jordanu 65, 149, 196, 197, 199, 201, 202, 203, 206, 208, 210, 211,
286, 324, 325
Zagłębie Ruhry 409
Zahedan 174, 176
Zahran 242, 322, 473
Zajdyci 223
Zamboanga 16, 17, 19, 355, 356
Az-Zarka 146, 457
Zatoka Adeńska 214, 219, 322, 346, 485, 486
Zatoka Omańska 438
Zatoka Perska 23, 51, 65, 87, 89, 94, 95, 118, 198, 304, 357, 387, 393, 405, 438, 456,
467, 474, 476, 493, 507, 513
Zatoka Sueska 203
Zavidovici 37, 38
ZEA 30, 39, 65, 179, 182, 273, 305, 315, 318, 336, 370, 476
Zenica 37, 38, 39, 41, 184, 185, 514, 517
Zhub 495
Zielona Strefa (Bagdad) 85
Zindżibar 479, 485, 486, 487
Zjednoczone Emiraty Arabskie 23, 40, 95, 147, 225, 231, 233, 304, zob. ZEA
Zjednoczone Królestwo, zob. Wielka Brytania
Znamienskoje 397
ZSRR 60, 65, 99, 114, 117, 125, 164, 211, 260, 265, 269, 273, 288, 307, 315, 323, 370,
374, 436, 473, 476
Związek Radziecki 260
Zuba 74
Zurych 349
Związek Radziecki, zob. ZSRR

Ż

Żeljezno Polje 37, 184
Żepcze 37, 184